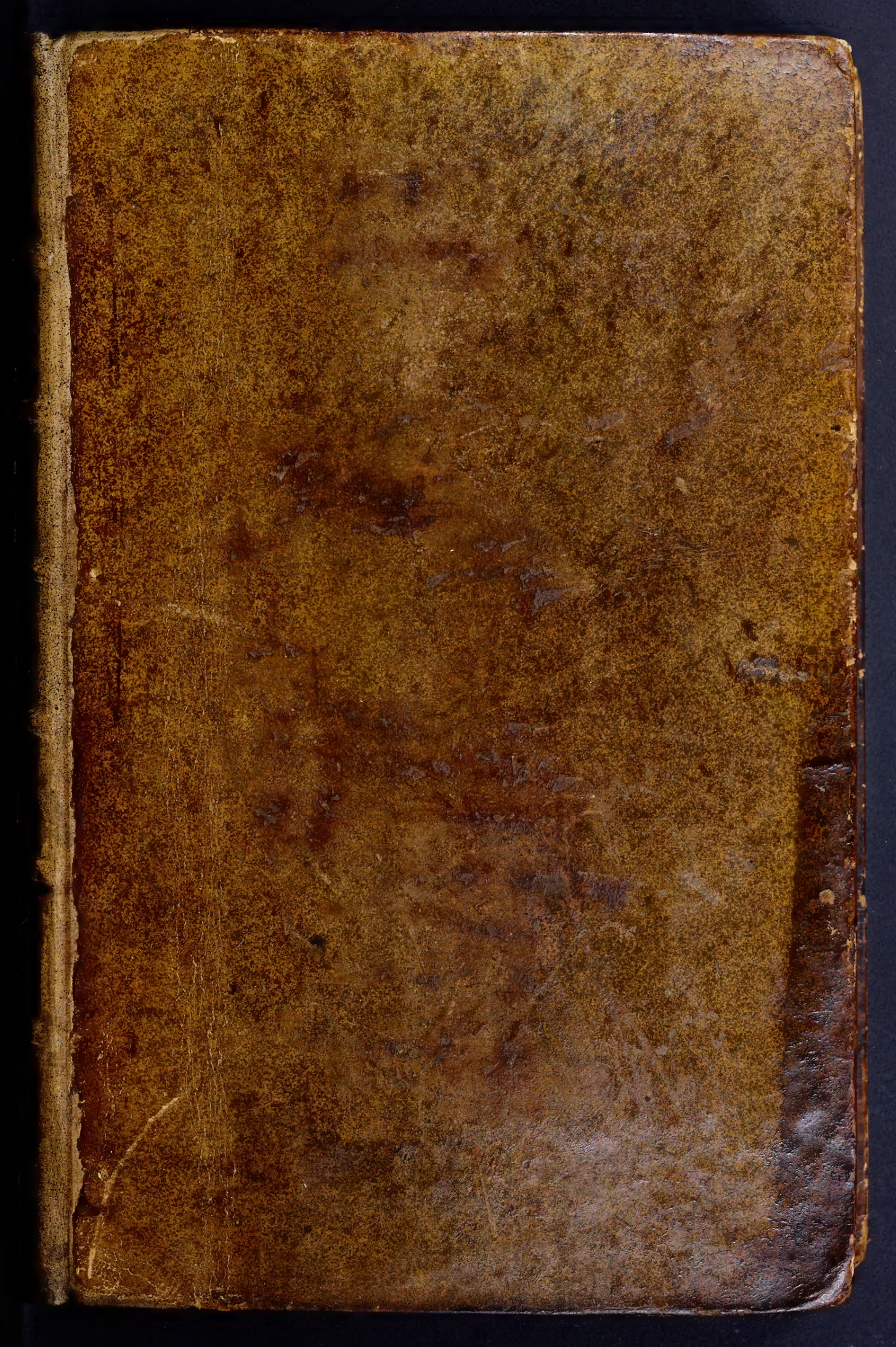
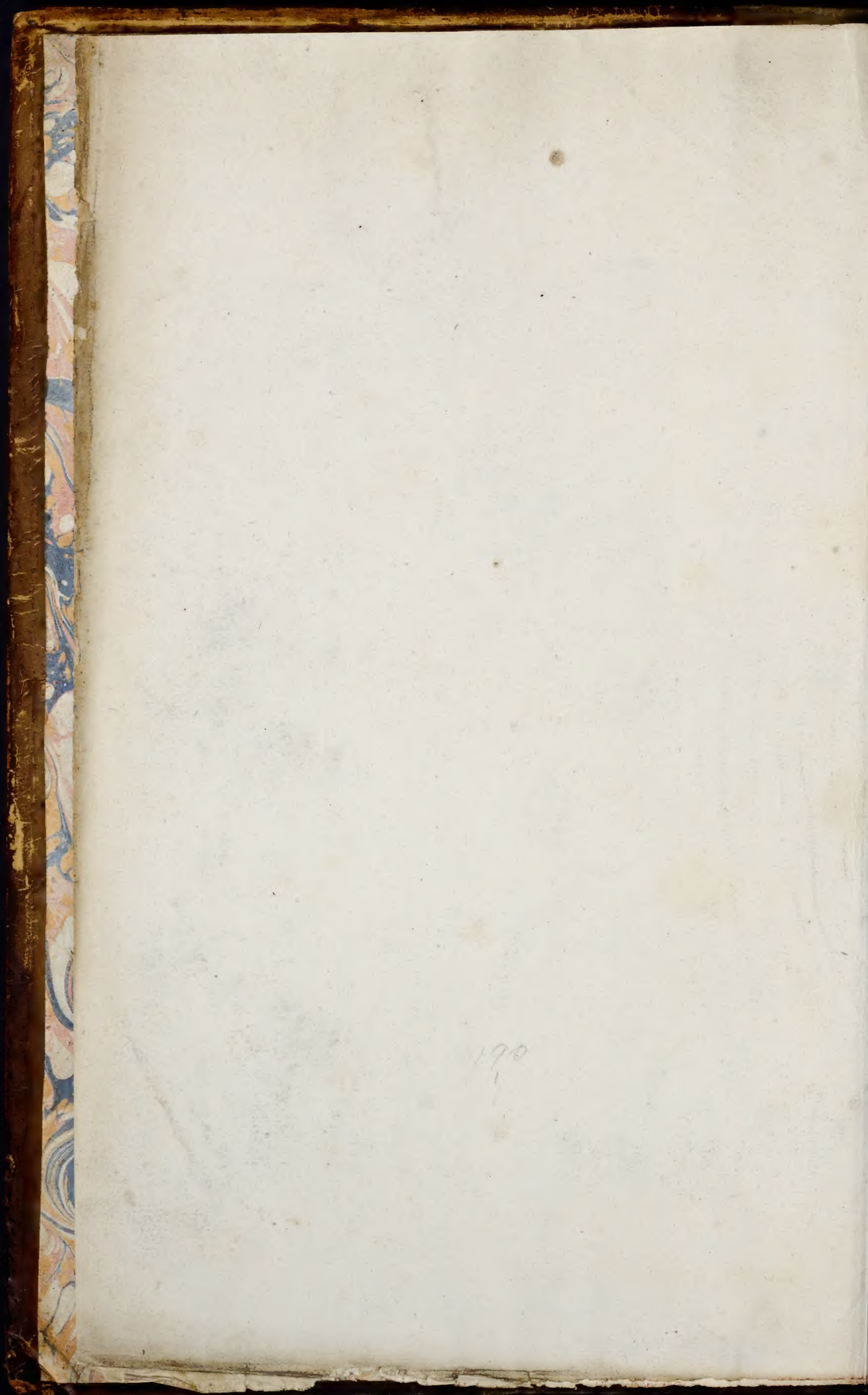

PETER
SEABY

190

P. Berchet delin: *M: V^dr Gucht Sculp:*

2 Vol

EZECHIELIS SPANHEMII
Liberi Baronis, & Legati Regii

DISSERTATIONES
DE
PRÆSTANTIA
ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

EDITIO NOUA.

In qua editæ antea Dissertationes recensentur, multisque accessionibus locupletantur; aliæ nunc primum prodeunt; singulæ autem selectis insignium Numismatum Iconibus illustrantur.

TOMUS PRIMUS.

LONDINI,
Impensis RICHARDI SMITH, ad Insigne Angeli & Bibliorum extra *Temple-Bar.*
MDCCVI.

ANNE R.

NNE, by the Grace of God, Queen of *England, Scotland, France,* and *Ireland,* Defender of the Faith, *&c.* To all to whom These Presents shall come, Greeting. Whereas Our Trusty and Well-beloved *Richard Smith,* of Our City of *London* Bookseller, hath humbly represented unto Us, That he has been at a great Expence in Printing a Work in Two Tomes composed by the Baron *de Spanheim,* Ambassador Extraordinary from Our Good Brother the King *of Prussia,* residing in Our Court, Intitled, *Ezechiëlis Spanhemii Liberi Baronis & Legati Regii Dissertationes De Præstantia & Usu Numismatum Antiquorum. Editio Noua, &c.* And that the sole Right of the Copy of the said Work is Vested in the said *Richard Smith,* therefore he hath Humbly besought Us to Grant him Our Royal Privilege for the sole Printing and Publishing the same for the Term of Fourteen Years. We being Graciously enclin'd to Encourage the said Undertaking, are pleased to condescend to his Request, and accordingly do hereby Give and Grant unto him the said *Richard Smith,* his Heirs, Executors, Administrators and Assigns, Our Royal Licence, and Privilege for the sole Printing and Publishing the said Work of the Baron *de Spanheim, De Præstantia & Usu Numismatum Antiquorum,* for and during the Term of Fourteen Years to be computed from the Day of the Date hereof; strictly Charging, Prohibiting and Forbidding all Our Subjects to Reprint Translate or Abridge the said Work, or any Part of it, or to Import, Buy, Vend, Utter, or Distribute any Copies of the same, or any Part thereof, Reprinted beyond the Seas, within the said Term, without the Consent and Approbation of the said *Richard Smith,* his Heirs, Executors, Administrators or Assigns, by Writing under his, her, or their Hands and Seals first had and obtained, as they and every of them herein Offending will Answer the Contrary at their Perils. Whereof the Master, Wardens and Company of Stationers of Our City of *London,* the Commissioners and Officers of Our Customs, and all other Our Officers and Ministers whom it may concern, are to take Notice, that strict Obedience be given to Our Pleasure herein signified. Given at Our Court at *Kensington* the Fourteenth Day of *April,* 1706. In the Fifth Year of Our Reign.

By Her Majesty's Command.

Ro. Harley.

EZECHIEL SPANHEMIUS

LIBER BARO, SEREN.^{MI} AC POTENT.^{MI} BORUSSORUM REGIS FRIDERICI I MINISTER STATUS; ET NUPER AD SEREN.^{UM} AC POTENT.^{UM} MAGNAE BRITANNIAE REGEM GULIELMUM III. NUNC AD SEREN.^{AM} AC POTENT.^{AM} REGINAM ANNAM LEGATUS EXTRAORDINAR.^{US} AN. DNI. MDCCIV.

Ad placidas artes, et ad alta negotia natus
SPANHEMIUS viridi sic nitet ore senex.
Cujus in ingenio virtus Romana capaci
Gestiit, et sedem ponere Graja Venus.
Di sanctum servate caput: Di vellere puro
Mollia longaevis addite fila colis.

JANUS BROUKHUSIUS.

Illustrissimo Doctissimoque Viro,

DOMINO

EZECHIELI SPANHEMIO,

Libero Baroni,

Serenissimi FRIDERICI *Borussiæ Regis ad Serenissimam* ANNAM *Magnæ Britanniæ Reginam*

LEGATO EXTRAORDINARIO,

Insignes

De Præstantia & Usu Numismatum

Dissertationes denuo edenti,

Carmina hæc cecinere

MUSÆ OXONIENSES.

DIVA vocalis citharæ perita,
Vatibus dudum comes; ô potentum
Nomina Heroum decorare verſu
Sueta perenni;
Eja age auratum modulare plectrum,
Exeras vocem, Dea; tu modorum
Gnara manſuræ properes SPANHEMUM
Tradere Famæ;
Cura Muſarum propior, SPANHEMI,
Unus argutæ citharis catervæ
Sufficis, Phœbi recinet per ævum
Te chorus omnis.
Seu ſtudens pacem ſtabilire regnis
Hoſpes interſis populo *Britanno*;
Temperes ſeu conſilio *Boruſſi*
Cęſaris aulam;
Seu Ducum Heroumque velis priorum
Volvere Annales, memor anteacti
Seculi, & priſcis modo naſcitura
Tempora jungens.
Literis quantum tribuêre lumen
Gens SPANHEMORUM, memorat Geneva
Artibus clara, ingenuæque nutrix
Leyda juventæ.
Stirpe Tu doctâ melior propago
Emicas longe, & ſpatium per orbis
Ultimum gentes quid agunt, quid olim e-
gêre, requiris.
Tu novum Gazis pretium decuſque
Adjicis, Tu reſtituis metallo
Quicquid exedit ſitus, aut vetuſta
Condidit ætas.
Tu doces primo repetens ab ortu
Temporis lapſi ſeriem, viceſque
Pendulas rerum. Tua, docte Scriptor,
Pagina monſtrat
Quos tulere urbes Siculæ Tyrannos,
Sparta quos bello peperit feroces,
Quoſque Muſarum ſtudiis dicârunt
Palladis arces.
Quid Rhodi pompam Phariaſque turres,
Prodigi faſtum populi, intuemur?
Myſticis vel quod tenet involutum
Charta figuris?
Rite Tu priſcos meliùs reponis
Ordine Heroas; Tibi, quot metallo
Artifex cudit manus, innoteſcunt
Geſta virorum.

Quo

Quo Duces traxit Cleopatra vultu,
Explicas; quali Juba fulſit ore,
Quo genus Dium Ptolomæi, & ingens
Stemma Seleuci.

Julium per Te decus, & Lycurgi
Fama poſt longum viget aucta ſeclum;
Stat ſuus Grajis honor, & Quirinæ
Gloria genti.

Quin erit quondam, Tibi cum recentes
Paginam ornabunt tituli; Ducumque
Geſta vultuſque artifici micabunt
Ære recuſi.

Sculptiles Creſſæ *Blenhemique* campos
Æmuli quondam juvenes videbunt;
Serta victori incolumis *Britanno*
Flandria nectet.

Cerne ut Heroum numeroſus ordo
Splendet, ante omnes FREDERICUS adſtat,
Et potens nutu dare jura regnis
ANNA refulget.

Inter hæc ſacræ monumenta famæ,
Dulce TE docti columen Lycei,
Te decus ſecli memorabit ultro
Sera vetuſtas.

Te ſuis ætas hodierna ſcriptis
Inſerit, TE per memores reponent
Poſteri faſtos, adimentque letho
Munera vatum.

Ant. Alſop. A. M. *Ædis Chriſti Oxon. Alumnus.*

NON ſplendor Auri, non trabe Cantabra
Peruviarum munera vallium
Invecta Tarteſſi per undas,
Gratiùs in loculos ſinumque

Fluunt avaro; quàm mihi parvuli
Ærugo nummi, quem vetus Attica
Terris ſepultum, vel Latinæ
Luce procul tenuere glebæ:

Poſtquam latentem SPANHEMIUS ſagax
Mire retexit, temporaque & notas
Vultuſque diſtinguens, & uſum
Edocet, & pretium metalli.

Priſcos labores, fataque Gentium,
Arteſque, & Arma, tradere poſteris
Fruſtra laborant, quot loquaci
Geſta Ducum explicuere charta;

Ni curiosum fida Numismata
Pectus refrænent, ni calamum regant
In ficta proclivem, vetentque
Fraude mala temerare fastos.

Natum Philippo, Nummus ab Hercule
Autore sacram ducere originem
Monet, nec ereptâ Leoni
Pelle caret, rigidave clava.

Nummus subacta nomen ab Africa
Profert ferentes, oraque Cæsarum:
Quos inter Augustus, severo
Marte potens, neque major armis

Quàm pace clarus, multiplici nitet
Cælatus auro; seu vibrat horridus
Lethale fulmen, seu virenti
Musa bonum redimit corolla.

Hæc Tu Britannis, Optime SPANHEMI,
Dum rite pandis, Eia quis artifex
Festinat Heroëm vel auro
Ponere, perpetuave gemma,

Magnæ tenentem Sceptra Borussiæ?
Quis Gratiis, spirante Numismate,
Cinctumqne Musis, Quis ruentem
Cudere equo per acuta belli?

Quot ille Nummus tempore postero
Subibit arcas? quot similes Tibi
Quærent? quot immistum revolvent
Ordinibus titulisque Regum?

Hanc, ortus olim stemmate nobili
Princeps, monetam sedulus intuens,
Agnoscet antiquos Penates;
O Pater, O FRIDERICE, salve,

Decus Sicambræ gentis, & Imperî
Autor Borussi! Tu caput, affluens
Ordiris ævum, longa Regum
Te sequitur series Nepotum.

Petr. Foulkes A.M. *Ædis Christi Oxon. Alumn.*

O qui Consiliis defendis, & Artibus ornas
Europam; *Angliacæque* Hospes venerabilis Aulæ
Exponis FRIDERICUM ANNÆ, Illustrissime Regum
Interpres, geminoque facis commercia Regno:
Unde Tibi tanto vacat hoc in Cardine rerum
Talia moliri, docto indulgere labori,
Et dare perpetuæ fœcunda Volumina famæ?
At Tu vel cessans, horis levioribus orbem
Excolis, & nostras Tua vincunt Otia curas.
Scilicet expansæ larga est Tibi copia mentis,
Ingeniumque capax mundi; Sæcla omnia fidus
Rimaris; Regum Simulachra, Orbisque vetusti
Arcanas evolvis Opes, Veterumque Metallo
Exploras Monumenta; oculis das Ære videndos
Annales: brevibusque Heroum Insignia Nummis,
Et curto includis compendia Temporis Auro.
Quin & Naturæ varios Tua Pagina lusus
Exprimit occultæ; Argento se plurima Planta
Explicat, & rigidas extendit Lamina frondes.
Illic insolitas excusa Animalia formas
Ostendunt; Volucres ignotæ, & monstra ferarum,
Diversâ facie pisces, ac multa figura
Serpentum; hic squamis rutilans, hic horridus alis.
Mox & materies Vatum, fictæque patescunt
Effigies; Hydras, formamque tricorporis umbræ
Cernimus, & Scyllas, armatamque igne Chimæram.
Cernimus, ut nigros, in nodum torserit Angues
Alecto, & triplici latrarit Cerberus ore.
At levia hæc; majora moves: *Superisque videmus*
Permistos Heroas; ahenâ plurimus extat
Laminulâ *Cæsar*, veteres longo ordine fulgent
Europæ atque Asiæ Domini: datur ora tueri
Pellæi Juvenis; Gentes exponis amictu
Dissimili, & variâ distinctos veste Tyrannos.
Cœlestes etiam facies, formasque Deorum
Illustras; quantus parvis aperitur *Apollo*
Orbiculis! quali sese effert Gorgone *Pallas*!
Ut triplici effulget flammâ, vultuque tonanti
Jupiter, exiguoque timendus fulgurat auro!
Sin longo forsan Lamnæ minuatur ab ævo
Trita Superficies; stat Majestate minori,
Fulmine dimidio, & truncato debilis igne.
Hos inter, memores, Meritis pro talibus, Ipse
Exornes Nummos; volitet spectanda per Orbem
SPANHEMII Effigies, pretioso digna metallo.
Sic qui divinam limavit Apollinis artem
Mæonides, cunctos vivet cantatus in annos,
Æternosque feret, quos ipse sacravit, honores.

*** At

At tale auxilium Tua non efflagitat ingens
Gloria; vel Fastis donat doctissima vitam,
Ipso, quod memorat, Tua charta perennior Ære.

Josephus Trapp, A. M. *Coll. Wadh. Oxon. Socius.*

O QUI sollicitæ varia inter tædia vitæ
Et curas Patria super, Ingenuas colis Artes!
Quam laudem poterit vates Tibi dicere, versu
Sermoni propiore? aut quos Tibi solvet honores
Dissimili prorsus studio innutrita Camæna?
Tu tamen officium gratæ ne despice Musæ,
Spanhemi; nam nec marmor neve Aurea signa
Heroum vultus meliùs quam Carmina Vatum,
Res gestas, animosque & fortia pectora servant.
Hinc Cæsar, Macedoque, hinc Iracundus Achilles
Spirat adhuc, fretus post fata superstite vita:
Et si Musa sinat, si quid mea Carmina possint,
Spanhemî æternùm vivet sine Marmore nomen.
Nam Tibi jamdudum Famæ succreuit abunde;
Est animus rerum prudens, neque laudis avarus,
Nec virtutis inops: Tibi fertilis Ingeniorum
Totas pandit opes Etruria: Te *Lodoicus*
Æmulus admiratur, avetque ex hoste doceri:
Te quoque *Pembrochius* laudat, sermone diserto
Ornantem, quas Ipse colit communiter, Artes.
Nota Tibi Heroum Faciesque & Facta priorum,
Quos aut Pellęi tellus fœcunda Canopi,
Quos Grajæ Siculęque Urbes, & Martia Roma
Protulit; aut finxit mendacis Pagina *Goltzî*.
Tu mire solers obscuris addere lucem;
Seu Pharia arcanas ostentent æra figuras,
Seu situs informis, seu longa attriverit ætas.
Singula Tu justo distinguens ordine, Gazas
Illustras, Usum apponens Pretiumque Metallo.
At quo *Spanhemi*, referam Te carmine, curâ
Maiori implicitum! Fortunas Fataque Regum
Consiliis firmantem: ut amico fœdere Gentes
Hostiles vincis medius, Pacemque reponis!
Ut tu perpetuâ coeuntem Lege, Viadro
Isida consocias, memorandus utraque Camænâ,
Cui sacer aut Isis placuit, vel Ripa Viadri.

Ric. Frewin, A.M. *Ædis Christi Oxon. Alumnus*

GRande Borussorum decus O SPANHEIME; Latini
Nominis ornamentum ingens, quo sub duce priscos,
Vel bellis desueta, instaurat Roma triumphos,
Armaque miratur quondam sua, Majorumque
Infractos fortuna animos, mundique capaces;
Lætus ades, facilis præsenti Numine venas
Affles, Romanoque accendas Carmine pectus.
Roma Tua est: Omnes Tibi nectit Mantua laurus,
Et studiis rediviva Tuis facunda Camænæ
Turba Tibi vacat, & totus Tibi plaudit Apollo.
Salve Magna orbis victrix, Mavortia Roma;
Salve Magna Parens, major Tibi nascitur ordo
Gloriæ, ab integro veteres Tibi reddit honores
SPANHEMIANA manus: penitus nova prælia miscent
Scipiades, iterum Capitolia celsa triumphos
Mirantur reduces, iterum sublimis eburno
Temone exultat Cæsar, Victorque superbit
Marcellus spoliis iterum formosus opimis.
Divum progeniem latecircum undique mundus
Obstupet Heroas reduces, majoraque corda
Humanis, animosque pares superis. Tua late
Horrescit populus bella, agnoscitque minaces
Per Campos Aquilas; timidus Te jura reposcit
Orbis, Victricemque Urbem, Dominamque fatetur.
Hæc Tibi SPANHEIMUS; longum siluere Theatra
Plausibus, Augusti vix exstant rudera saxi;
Gloria tanta togæ periit, canumque Senatum
Purpureus defecit honos, rota feruida Circum
Nulla movet, moles alta summersa ruina
Pompejana solet, nusquam delubra Deorum
In Cœlum assurgunt, Sacratas *Jupiter* ædes
Destituit, victaque pater *Mars* exulat arce.
At Tibi SPANHEIMUS propriis monumenta ruinis
Eruit, atque Alium felix Tibi subjicit orbem;
Quem neque civiles acies, nec *Barbara* quondam
Gothorum evertet rabies, nec *Vandala* Pubes,
Turcica nec sternent lunatis agmina signis;
At dum Tyrrhenas *Tiberis* Pater alluit oras,
Dum septem colles premis ipsa, Tuique Maronis
(Cum Sole æquævi) poterunt superesse labores,
Hoc Tibi firmatum imperium est, hæc pignora juris.
Squallore obducta, & longo veneranda veterno, &
Ipso nobiliora situ, atque ærugine pulchra
Signa Ducum solers videt, annalesque metalli
Scrutatur sapiens, omnes numismate Fastos
Excusos legit, & totam ære superstite Romam.
Ærea consurgunt Capitolia, & orbe rigente
Cælatus dat jura Cato, facundus in auro

Tullius

Tullius aſcendit ſua roſtra, & pectora mulcet.
Aureus in Gallos Cęſar furit, inque Jugurtham
Sylla, atque exiguo Fabius cunctatur in ære.
Omnem ſigna Ducem ſpirant, vivoque metallo
Heroes propriis fiunt monumenta trophæis.
Sic Tibi Roma Tuos inſtaurat ſolus honores
SPANHEIMUS, meruitque omnes manus una Triumphos:
O Æra Heroum faſti, ſpirantia ſigna
Geſtorum Annales fidi, vos nulla Vetuſtas
Excindet, nullis unquam peritura procellis.
Muneribus freti veſtris revocare priora
Sæcula gaudemus; Sæcli præſentis honores
Auxiliis Veſtris poterunt celebrare Nepotes.
Aſper in æternum vivo FRIDERICUS in auro
Spirabit, Sociamque armis teſtabitur ANNAM.
Gallorum turmas adverſo Marte cadentes
Et Bavaras acies, atque auctum cladibus Iſtrum,
Quoſque dedit nuper Brabanta recepta Triumphos,
Omnia deducet per Sæcla annale numiſma.
Suaviter arridet verſa Victoria lamna
Atque triumphali FRIDERICUM cingit Oliva.

Abrah. Weckes, A. M. *è Coll. Magd. Oxon.*

SERENISSIMO PRINCIPI

FRIDERICO GULIELMO

REGNI BORUSSIÆ ET ELECTORATUS BRANDENBURGICI &c. &c.

HÆREDI,

PRINCIPI JUUENTUTIS

Ezechiel Spanhemius.

HAUD equidem vereor, ut quiſpiam reperiatur, qui in conſilii mei rationes ſibi anquirendum putet, cur hunc librum ſub ſplendidiſſimi Tui nominis auſpiciis emittere conſtituerim. Neque enim ignorant ii, quibus vel de nomine ſum notus, me a ſat longo annorum decurſu, in Auguſtæ Domus Tuæ clientelam clementer adſcitum,

ab

ab annis etiam aliquot hic in ampliſſimi muneris, quod mihi Regum optimus Parens Tuus honorifice impoſuit, procuratione verſari. Ita dum negotii occupatique mei temporis rationem præſtare illi teneor; id mihi adlaborandum credidi, ut otii mei, & qualiſcunque animi relaxationis momenta Tibi utcunque conſtarent. Idque eo magis mihi accurandum videbatur, quod hanc remiſſionem, non ſolum honeſtiſſimam, nec omni etiam fructu vacuam; ſed haud prorſus Tibi inutilem, certe haud ingratam fore arbitrabar. Neque enim ſi turpis ſenilis amor, ideo indecorum exactæ huic meæ ætati, ab eaque alienum reputare continuo debui; ſi veteres amores meos, innocentes illos nec mihi probroſos, idque virorum grauiſſimorum ſuaſu aſſiduiſque cohortationibus, palam adhuc recolerem; ad eaſque delicias, caligantem licet mentis & oculorum aciem haud eo minus ſecure conuerterem. Adeo ut quam Helenam, eamque ne ipſo quidem ſenio, minus ullis deformatam turpitudinis maculis, florentibus annis procari ac celebrare, cum aliqua etiam mea laude, mihi contigit; illam, iis deferuentibus, alacri etiamnum intemeratoque ſtudio ambire, addo & exornare non dubitarem. Quod ſi ad Te nunc reſpicio, PRINCEPS SERENISSIME, plures utique cauſſæ certatim confluunt; quæ, ut in Tuo nomine adpareret hic liber, non ſuadent ſolum, ſed compellunt. Etſi enim haud opus ſit Tibi externis longeque arceſſitis, cui ea domi adfatim ſuppetunt, virtutis & gloriæ incitamentis, quibus

ad

ad omne heroicæ laudis decus incendaris & efflorescas; haud spernenda tamen veniet aut Tibi iniucunda eorundem monumentorum, ex omni priscæ ætatis cultissimarumque in orbe gentium memoria, petita contemplatio. Unde dum Tibi ante oculos versabuntur veterum Regum, Imperatorum, eorumque potissimum, quos didita per orbem & longum sæculorum decursum fama præ aliis nobilitauit & extulit, imagines; tum consignatæ iisdem illis simulacris præclaræ pacis bellique artes, quibus ii ad istud laudis gloriæque fastigium sunt prouecti; eo paratior utique ac iucundior cogitatio, Te intra Penates Tuos, ad Maiorum Tuorum imagines in iis dispositas, ac, ut ad propiora adhuc veniam, ad Diui Aui effigiem, addam & ad Augusti Parentis conspectum, continuo reuocabit. Ac Auum Tuum, eumque, quo iure exsultas, Tibi cognominem quod adtinet; quid illo Heroë vel ad gloriam sublimius, vel ad virtutem omnem perfectius acta modo ætas tulit? cuius potiorem longe partem ipse rerum gestarum magnitudine, fama, fructu, regia in profugos pro tuenda auita Religione munificentia, aliarumque laudum felici & admirabili concentu, impleuit ac illustrauit. Sed ut hæc mittam, quæ publicis Annalibus ac Fastis tradita, cum sunt omnibus nota & comperta, tum mea etiam prædicatione maiora; id unum hic, & susceptæ a me hoc libro operæ conuenientius, iuuabit meminisse; quam impensum nempe pretium ipse erudito & eleganti, cuius commendatione hic defungor, prisci æui peculio statueret;

tueret, cuiusque me rei testem & conscium haud semel dignatus est: quam scienter, quam perite, de veterum id genus nummorum, quos versabat subinde ac lubenter, usu ac præstantia iudicaret. Unde etiam conquisita studiose, iussu eius paratuque, præclara id genus, quæ dici vulgo solent, cimelia, quibus breui congestus est Thesaurus ille Brandenburgicus; qui dein sub Augusto Parente Tuo, ne ad Regiæ eius Gazæ splendorem ac ornamentum quidquam deesset, illa ubere & exquisita omnino locupletatus est accessione; quam e vulgata, insigni in optimas artes earumque cultores beneficio ac munificentia, omni illa penu antiquaria, licet cuiuis nunc percipere ac æstimare. Adeo, ut quin hisce domesticis summæque apud Te auctoritatis exemplis incensus, qui cæteroquin sollicite adeo ac feliciter eorum insistis vestigiis, ad eas quoque illorum delicias perfruendas oculos animumque subinde aduertas; Teque iucundo tot præstantium quæque maxime Principem Juuentutis adficere possunt & oblectare, imaginum rerumque, quas eædem exhibent, conspectu expleas, haud ambigere mihi aliisque liceat. Equidem mansuetas Pacis artes, easque potissimum, in quibus imperiorum aut regnorum maiestas ac tutela, populorum vero, qui iis continentur, salus ac felicitas nituntur; quæ autem omni huic actarum retro ætatum memoriæ consignantur, nunc mitto. Eas etenim non adeo e pueritiæ Tuæ Rectoribus, aut e libris ac disciplinis, in quibus legendis vel excolendis prouide

cupi-

cupideque adoleuisti; sed præsentiori adhuc & efficaciore auctoramento, in Parentis Tui ore, præceptis, sermonibus, diurnis actibus, totoque vitæ & consiliorum instituto; e tot Urbium insuper ac Populorum, quibus ille imperat, conspectu, prædicatione, frequentia, conditione, LÆTITIA denique FUNDATA, haurire Tibi abunde licuit & quotidie etiamnum licet. Iis vero priscæ illius memoriæ imaginibus ac monumentis non poteris non capi vel in primis ac delectari; quæ militaris gloriæ cupiditate, ac efferuescentis in Te heroici sanguinis æstu inflammatum iam pectus incendent adhuc magis & excitabunt. Hic etenim ante oculos versabuntur gentilitiæ Tibi Aquilæ; LEGIONES ADIUTRICES; densati EXERCITUS; immo VIRTUS EXERCITUUM; e cespite, ac in acie, ad milites ADLOCUTIONES; deuicti & capti mox hostes; subactæ Prouinciæ; erecta de iis Tropæa; acti solemnes TRIUMPHI; consignatæ proinde æternitati temporum VICTORIÆ, eæque TRIUMPHALES; solemnes quoque relati inde Tituli, UBIQUE, vel UNDIQUE VICTORIS; VICTORIOSI SEMPER; DEBELLATORIS, aut TRIUMPHATORIS GENTIUM BARBARARUM. Adeo ut haud uno equidem nomine de laeto serenoque, quo hunc librum, qui tot Tuis Tuorumque, Aui certe ac Parentis, deliciis vel ornamentis, immo Tuis etiam rudimentis vel amoribus, commemorandis ac celebrandis dicatus est, excipies vultu, securus omnino esse de-

 beam.

beam. Etſi vel hanc forte mihi fiduciam praeſtitiſſet ea, quam a teneris etiam annis, mihi meiſque benigne & clementer indulgere voluiſti, propenſae voluntatis & beneuolentiae qualiſcunque ſignificatio. Cuius recordatione ac ſenſu eo acrius etiamnum & iucundius teneor; quod mea inde per annos ſat multos abſentia, in obeundis apud exteros, & maxime apud Maximam fortunatiſſimamque REGINAM, iuſſu ac nomine REGIS omni laude cumulati, Parentis Tui, legationibus, nihil ex Tua illa in me voluntate deceſſiſſe intelligam. Qua equidem felicitate non poſſum non eo magis intimiuſque adfici, quod Te interea per omnem auitae paternaeque laudis ac virtutis ſemitam, ad idem gloriae faſtigium felici greſſu contendere; earumque Te laeta iam ſpecimina non portendere ſolum, ſed praeſtare, uno omnium, qui Te viderunt, Teque ſectantur, ore prædicetur. Quorum utique decorum Tuorum fama accenſa hæc ipſa florentiſſima Britannia, & eo quidem lubentius, quo eadem Regii in Te Britannorum ſanguinis traducem ſuſpicit, de proximo ac felici Tuo in fortunatam hanc Inſulam adpulſu, me eius rei conſcio ac teſte, ſibi haud ita pridem, miſſis iam ad Te tranſuehendum Regiis ſubſidiariiſque nauibus, gratulabatur; quum acerbiſſimus & lugendus ſemper, ſed de quo tacere hic ſatius eſt, interuenit caſus, qui cum Tua, tum ipſius Auguſtæ REGINÆ, ac Procerum, immo omnium Regni Ordinum ea in re vota conturbauit.

Adeo

DEDICATIO.

Adeo in Te SPEM illam tot populorum, qui per ampliſſima terrarum ſpatia Tuo quandoque imperio continebuntur, immo PUBLICAM; illum Regii oſtri, quo Parens Tuus, miro omnium, quibus publica ſalus ac libertas curæ eſt, conſenſu, nunc præfulget, ſplendorem, in Te quoque vero iam lumine rutilantem, coram geſtiebat contemplari. Id vero largiatur diuini Numinis benignitas, & in quo felici omine deſino; ut ſi irrita fuerint hæc Confœderatæ, Tibique haud uno natalium, ſacrorum, & conſiliorum cum Auguſto Parente Tuo nexu coniunctæ Britanniæ VOTA; at rata ſint, & MULTIS quidem VICENNALIBUS, ac firma, quæ pro Tua ſalute & incolumitate; pro maioribus indies ſurgentis Tuæ laudis, gloriæ, virtutum vere Regiarum incrementis, a potiori ac LIBERTATIS PUBLICÆ ſtudioſa Chriſtiani orbis parte, alacriter SUSCIPIUNTUR, ac SOLUUNTUR cupidius. Dabam Londini Prid. Non. Maii Anno MDCCVI.

LECTORI

LECTORI.

UUM ante complures annos de toto huius meæ de Nummis Antiquis commentationis conſilio, inſtituto, iis, quibus illa innititur, ſubſidiis, ſat multis in Præfatione eidem tum a me præmiſſa, quæque hanc ſubſequetur, egerim; haud iis immorari nunc denuo conſtitui. Quæ ratio autem mihi fuerit ſuſceptæ nouæ illius operis editionis, & quid eidem acceſſerit, aut, Deo adiuuante, accedet ulterius, hic demum, & opportune quidem, adtingendum venit. Id nempe ſingulari quodam, ac longe ſupra omne libri ipſius olim editi meritum, aut exſpectationem de eo meam, fato, contigit; ut is ſummo ubique litterati orbis ſtudio, omniumque ordinum, qui optimis artibus, ac erudito veterum peculio delectantur, voluntate ſit exceptus. Exſtant utique, me tacente, ac verſantur in omnium manibus teſtata a notis ignotiſque, & cultiſſimarum quidem in orbe gentium, viris eruditis, nec a me prenſata utique iudicia, eaque beneuola adeo & crebra; ut an id alteri litterato operi, etſi longe meliori, quod ab annis hiſce triginta, & quod excurrit, in lucem prodiit, tam large cumulateque contigerit, dubitare equidem liceat. Adeo etiam ut inde eo velut claſſico excitata paſſim fuerint hæc antiquitatis ſtudia; maiori certe, quam factum antea fuerat, concurſu, contentione, alacritate, hæc priſci æui memoria cœperit tractari paſſim & excoli: in veteres nummos, neque id citra certam percipiendæ inde haud leuis cum delectationis, tum utilitatis fiduciam, diligentius anquiri: nouo denique ac ſplendido ære, æruginoſum etiam & exeſum ſollicite redimi & comparari. Cuius equidem iucundo impenſi a me ea in re qualiſcunque laboris fructu, & lauto præſtitæ operæ prœmio, haud potui non plurimum adfici. Qua ratione itidem factum, ut qui

nullum cæteroquin priuatum illius æris peculium paraueram; nec haberem aliunde, quod custodiæ meæ aut fidei commissum forte consulerem; haud eo minus repetitis ab eo tempore meis in Britanniam primum, dein in Galliam, ac denuo in Fortunatam hanc Insulam legationibus, usus & copia adfatim mihi contingeret, videndi quidquid in eo genere eximium aut selectum utraque florentissimorum Regnorum Metropolis, vel Regia continerent; & quidem oblata mihi ultro eius rei facultate, qua tempora aliis curis dedita aliquantum recrearem. Unde etiam de noua meæ de nummis veterum commentationis editione, quæ ornatior inde prodiret, nouisque illustrata emblematibus ac documentis, nec penitenda proinde accessione, me haud infrequens subiret cogitatio: utque simul illorum, quæ in eodem opere adhuc desiderabantur, tractatione tandem defungerer. Quibus accedebant amicæ ac frequentes virorum etiam grauissimorum, quorum auctoritati & consilio plurimum tribuerem, adhortationes; qui forent velut assidui totidem suscepti a me illius propositi exactores. Quibus ea in re obsequi æquum ac decorum mihi videbatur; ac simul ut fœtum, cui prima famæ qualiscunque auspicia deberem, maiori aliquantum, quam per meorum temporum interualla, dum olim eum parturirem, ac procul etiam a meo conspectu edi in lucem sinerem, factum a me fuerat, cura studioque perpolirem. Quod tamen consilium remorabatur identidem tum alterius omnino generis occupationibus, idque ex impositi mihi muneris ac officii lege, quod sciunt omnes, quibus sum notus, vita haud parum districta; tum, si quid forte remaneret mihi subseciui temporis, quod litterarum liberaliumque doctrinarum studiis impenderem, aliæ forte & potiores interpellabant, quas pridem adfectas haberem, aut dependere adtinebar, commentationes quædam meæ Cuiusmodi erant, quo de aliis nunc sileam, in uniuersa Juliani Imperatoris opera, & in Alexandrini Antistitis grauissimas de fidei Christianæ momentis & capitibus contra eundem disputationes, pertexendus a me commentarius. Accedebant alia insuper, ne dicam illud M. Antonii, summi in Republica viri ac Oratoris, apud Ciceronem

ronem, *subsidium bellissimum senectuti esse otium*, quæ omne illud meum, hoc de Nummis veterum opus denuo suscipiendi ac edolandi propositum, haud parum, nec immerito prorsus, sufflaminarent Et quidem dum illud reputabam, ea núc esse tempora, eamq; memoratam paullo ante in conquirendis, versandis, ac diuulgandis etiam antiquis nummis alacritatem; ut positam ea in re cum delectationem, tum utilitatem plane singularem, eamq; nemini hodie vel leuiter litterato dubiam ac incertam, haud opus foret amplius & operose quidem venditare. Plures certe a superiore mei huius ea de re libri editione prodiisse eo in genere eruditorum commentationes, quam a duobus, & quod excurrit, renatarum retro litterarum sæculis factum mihi occurrebat. Unde etiam multa a viris antiquitatum bene peritis, quique in id unum etiam incumberent, aut incubuerant; & ex iisdem, quos versare mihi contigerat, nummariis loculis vel gazis, occupata ab eo tempore ac prærepta videbam; quæ a me obseruata itidem, ac in scriniis dudum reposita, hoc ipso opere a me promenda aliquando ac illustranda forent. De Orator. lib. I. cap. 66.

Verum grauior adhuc & opportunior haud parum non poterat non me subire cogitatio: eam esse non stationis solum meæ, sed exactæ iam ætatis conditionem, quæ hanc operam in veteri æris commendatione positam, non superuacaneam adeo, quam a me nunc alienam suaderet omnino ac euinceret. Florentibus forte annis, ac dum ad capiendum ingenii cultum, herili præterea mandato, Italiam, ac in ea urbem gentium quondam dominam cupide lustrarem, licuisse mihi primum, idq; inclytæ tum in eadem Reginæ nutu, de nummis veterum aliquid, quorum ampla suppetebat ibi copia, commentari, quodq; paucis ab illic añis plenius haud parum & adtentius extra Italiam emitterem. Ut mittam, quod ab eo tempore, & aliquot abhinc annis vel maxime, sufficiens omnino, quod huic studio aut remissioni impenderem, otium mihi deesset: hac insuper ætate, ad metam humanæ conditioni præscriptam, non properante solum, sed eam ferme iam egressa, altiora omnino ac meliora meditari, opportunius utique, immo necessarium videretur; id deniq; serio reputare, quod ab eruditissimo sacrorum Antistite dictum olim, & sapienter equidem, noueram: *sed quod fatendum est,*

talibus

Sidonius Apollin. lib. VIII. Epist. 4. *talibus studiis anterior ætas iuste vacabat, seu, quod est verius, occupabatur: modo tempus est seria legi, seria scribi, deque perpetua vita potius, quam memoria cogitari, nimiumque meminisse, nostra post mortem non opuscula, sed opera pensanda.*

Factum haud eo minus, ut in hac Britanniæ Metropoli vix e proelo ante triennium exiissent meæ ad legem Antonini Caracallæ, de ciuitate omnibus in Orbe Romano ingenuis data, Exercitationes; ut a me continuo viri in eadem hac Regia, summæ amplitudinis & grauitatis, nouam, cuius spem publice dudum feceram, illius meæ de Usu & Præstantia veterum Nummorum commentationis editionem, aliis interea, quas ut potiores iis obtendebam, lucubrationibus meis omissis, vel sepositis, studiose flagitarent: adiret me etiam Londinensis Bibliopola, qui multorum, ut aiebat, impulsu, operam ad id suam, & sumptus quosuis ad splendorem etiam editionis requisitos se suppeditaturum, Grabe nostro, insigni Ecclesiasticæ sacrarumque litterarum notitia, iam intra & extra Britanniam celebri, eius rei parario, ultro & large pollicebatur. Contendebant vero illi, non idem esse institutum, ac si nunc demum ea ætate, & in qua hic versor, publica statione, animum studiumque ad commentandum de nummis antiquis primum aduerterem. Id unum vero nunc agi, ut opus iteratis vicibus a me iam olim, ac dum id ætas sinebat, immo suadebat, susceptum, & cum aliqua mea laude, ac litterarum liberaliumque doctrinarum, ut iis videbatur, utilitate editum, plenius aliquantum, iisque, quæ hactenus ei deerant, partibus auctius, adgredi denuo & diuulgare non refugerem; immo pridem ac publice a me datam ea de re fidem aliquando exsoluerem. Quo præstantissimorum virorum, & e sacro etiam in hoc Regno Antistitum ordine, iudicio permotus, ad nouam pristini mei huius de Nummis Antiquis operis editionem adornandam adduci me sum passus: utque illud, quod a stationis huius meæ ac vitæ negotiosæ quotidianis officiis, reliquum forte erat temporis, ei curæ addicerem. Qua in re equidem dum versor, id mihi propositum sedit, ut quæ eo de argumento erant iam olim a me edita, denuo

nec

nec indiligenter omnino retractarem; eademque paullo uberius quandoque & accuratius illustrarem: maxime dum obuiam eius rei facultatem, immo haud leue incitamentum suppeditarent, quos versare mihi ab eo tempore, aut a viris præstantibus vulgatos nosse contigerat, plures antiqui & insignes nummi. Cui instituto illud insuper accedebat, ut quæ in superiori editione deerant, aut leuiter solum ibi erant delibata, plurimum tamen ad prisci huius æris commendationem facerent; velut quæ ad veterem Geographiam, & Chronologiam, ad Religionem præterea ac Theologiam Gentilium adtinent, idque ad plenam instituti a me operis tractationem, nunc tandem, nec parcente dextra, conferre non detrectarem. Quod dum ago, id præter exspectationem contigit, ut pro quinque prioribus operis antea editi Dissertationibus, nouem, illæque iisdem insuper aliquanto ampliores, conficerentur; quæ iusti iam voluminis mensuram implerent. Unde non exspectata alterius voluminis editione; ut istud interea in publicam lucem continuo exiret, rebus suis consultum credidit, qui illud suis impensis nec inelegantibus typis diuulgandum suscepit, Londinensis Bibliopola. Qua ratione factum, ut ea, quæ nunc prodit, prior operis illius mei pars, ea demum suis ordinata locis, & seruata, quam decebat, argumentorum serie, complectatur, quod ex proximo breuiario penitius constabit; quæ nempe ad tradenda primaria nummarii huius studii, post renatas litteras, incunabula & incrementa respiciunt; ad veterem præterea haud unius gentis, Græcorum maxime & Romanorum Litteraturam: adde ad Ciuilem, ac Moralem disciplinam; ad naturalem Animalium, aut Plantarum historiam; ad antiquam in primis Græcorum & Barbarorum in variis Europæ, Asiæ, Africæ partibus Regum, Heraclidarum puta, Seleucidarum, Arsacidarum, aliorumue notitiam & successionem; ad ipsas quoque perscrutandas nobilissimarum olim Urbium Origines, Dignitates, Jura, Priuilegia, Magistratus; quorum omnium cognitionem, ac subinde expressas effigies exhiberent tot vetera & præclara cultissimarum in orbe gentium, eaque reliqua etiamnum magno

adhuc numero, numiſmata. Unde ad Romanas dein antiquitates aut hiſtorias, ex aliis præclaris id genus cimeliis ſequenti volumine locupletandas ac illuſtrandas: ad Geographicas præterea, aut Chronologicas diſquiſitiones, quarum leuia quædam ſpecimina olim dederam, veterum nummorum beneficio, pertractandas: ad Religionem ac Theologiam Gentilium intimius pernoſcendam; eaque occaſione, de eorundem Numinibus, Signis, Sacris, Sacerdotibus, Templis, Sacellis, Conſecrationibus, Faſtis, Ludis eorumque Præfectis & Curatoribus, prolatis conſpicuis ac illuſtribus earum rerum ſimulacris, commentandi, ampla occaſio & facultas ſuppetet. Ut proinde, harum certe antiquitatum ſtudioſis & cultoribus, haud mirum, ut opinor, videri debeat; ſi tot præſtantium, nec protritarum etiam hactenus rerum, varietate præterea, argumento, uſu notabilium; explicatio, eaque inſignibus ac nouis ſubinde veterum nummorum iconibus adſerta paſſim ac illuſtrata, in molem aliquam, præter inſtitutum etiam meum, excreuerit. Quamquam, ſi de ſolis etiam liberæ adhuc Romanæ Reipubl. Conſularibus, ut ii vulgo dici ſolent, nummis; aut de Coloniis ſub Romanorum Cæſarum imperio deductis; aut de Cæſarianis cæteroquin in genere numiſmatibus, plura exſtent vulgata a clariſſimi nominis Antiquariis volumina; hæc mea, potiori utique iure, generalis quædam in veteres Græcos & Romanos, eoſque omnium retro ætatum, variarumque in orbe gentium ac ciuitatum nummos, commentatio, ſeu liber veluti, ut eum vocare mihi liceat, commentarius, haud unius forte voluminis ambitu coërceri potuit ac abſolui. Cui utique haud exigua vel iniucunda acceſſio facta eſt, e diuulgatis hic primum variis, quod modo adtigi, haud vulgarium nummorum iconibus; quas vel in hac florentiſſima Britanniæ Metropoli ſuppeditarunt mihi laudatæ ſæpius in hoc opere, ſed prædicatione mea maiores, illuſtriſſimi Pembrochiæ Comitis aliorumque thecæ nummariæ; tum ſubminiſtrata etiam e Gaza intra Italiam Medicea, egregia Regii Hetruriæ Ducis voluntate, ſtudio autem immenſæ illius Gazæ cuſtodis eruditiſſimi

Seba-

Sebastiani Bianchi; aut quæ accesserunt e Thesauris Gallorum Regiis, vel ex illustris Foucaultii penu nummaria. Neque enim obstitit, ut dum suscepto inter Confœderatos & Gallos bello ab annis aliquot implicatur etiamnum Europa, quin citra ullam publicam offensionem, ullamue proditarũ partium, quibus illi & ego ex aduerso nunc tenemur, suspicionem (quis enim seiunctas nescit Musarum, pacificorum quippe Numinum, a Martiis consiliis actibusque rationes?) Gazæ Regiæ, illiusque antiquariæ custos, Cl. Oudinetus, & laudati amplissimi Foucaultii ab antiquitatibus eximia eruditione Antonius Galland, haud grauatim, sed ultro veluti amiceq; insignium nummorum, ut vulgo dici solent, ectypa, dum sub proelo feruet hic liber, ad me eorum desiderio flagrantem mitterent. Quo loco haud præterire id possum, suppeditatos etiam mihi, dum in elaborando eodem opere procul a domo hic versor, quos cuperem, & quibus carere non poteram, libros, e selecta & locupletissima viri singulari humanitate, fide, eruditione, ac in litteras præclarasque doctrinas & earum cultores studio, Nortwicensis Episcopi Johannis More Bibliotheca. Etsi autem Græcis Romanisque nummis, quorum, propitio litterarum ac liberalium doctrinarum fato, amplissima adhuc suppetit copia; aut cuiusmodi quotidie adhuc e terræ visceribus eruuntur, quibusque demum Gazæ aut thecæ antiquariæ compleri solent & exornari, explanandis aut illustrandis dicatum foret hoc opus: haud eo minus, de Punicis seu Phœniciis nummis, e qua gente ipsæ litteræ ad Græcos Romanosque profluxere, agere sigillatim ac diligenter constitueram. Verum quum mihi continuo haud esset in manu parata id genus nummorum penus; neque illos, qui alibi in locupletibus id genus Thesauris subinde sunt reconditi, inspiciendi aut versandi accuratius daretur nunc facultas: ac inde, & quidem ob litterarum haud leuem, quæ in iisdem illis nummis occurrit, varietatem ac mutationem, haud plane esset in iis, quæ obseruare hactenus mihi de toto earundem litterarum genere licuerat, esset satisfactum, consultius inde visum est, ut omissis in præsentia, quæ eam in rem

collegeram

ac notaueram, in aliud tempus, si Deus otium ac lucis huius longiorem adhuc usuram benigne largiatur, pleniorem ac certiorem eorum tractationem differam.

Illud vero insuper monendum hic venit, ut qui forte in ea hoc opere a me obseruata inciderit, quæ alibi in editis celebrium hac ætate Antiquariorum commentationibus se legisse meminerit, id continuo reputet; an non illa in superiore huius mei de nummis antiquis, quod ante annos hosce triginta quinque prodiit, operis editione contineantur: ut ita eadem, citra ullam plagii suspicionem aut labem, & meo quidem iure, vindicare mihi debuerim; indeque hic denuo legantur. Neque vero offendet, ut opinor, quempiam, quod suscepti vulgatique iteratis iam ante vicibus, & quidem inter varia temporum ac locorum interualla, operis expressa in eodem significatio remanserit: ac proinde cum ipsa iuuenilis ætatis in hisce antiquitatis studiis tyrocinia; tum maturioris aliquanto ac senilis positæ in iis qualiscunque exercitationis vestigia, simul hic in eo compareant. Hoc vero in eius processu, idque citra ullam impetiginem, laudisue alicuius inde ambiendæ studium, contigisse video; ut subinde, ac id exigente omnino eius rei, de qua ibi agebatur, argumento, non vero captata aliunde occasione, a viris eruditis, deque iisdem hisce antiquitatum studiis præclare cæteroquin meritis, dissentiendum mihi fuerit; & ea quidem, qua in meis quandoque refellendis, quæque iis concessa omnino esse debuit, libertate, sed honesta, non procaci, aut contumeliosa, uti iisdem licuit ac licebit. Quis etenim modestas, ubi est iis locus, illasque omnino ipsa rei, de qua agitur, tractatio exigit, nec a liuore proinde aut maledicendi libidine profectas virorum eruditorum reprehensiones, non æquo ferat animo, immo grata etiam mente prosequatur? maxime ubi in eruendis aut explanandis caliginosæ vetustatis monumentis, ingenium quis suum ac industriam periclitatur. Verum ubi non data, sed quæsita eius rei occasione; aut cæteroquin non reprehensionibus adeo, iisque benignis ac decentibus; sed conuiciis, obtrectationibus, maledictis quandoque eos, a quibus etiam nunquam sit læsus vel lacessitus,

quique

quique ab eiusmodi mente ac instituto se alienissimos produnt, quis ultro, & eo frequentius ac securius insectatur, immo obuium quemque insigni iniuria pulsat; idem interea (ita hi ludos faciunt!) humanitatis, modestiæ, comitatis sit in aliis exactor; inuidiam talis de se suspicionis deprecetur; quid de eo statuendum sit, vel e publico, quod ubique personat, eruditorum & cordatorum virorum iudicio, constare cuiuis potest. Me quod adtinet, ita a natura, institutione, ac longo usu vitæ, non adeo in umbratili otio aut secessu, quam in aliqua hominum luce ac ciuili politioris orbis consuetudine contritæ sum animatus; ætatis etiam, quam grauitas ac sedata mens debet potissimum commendare, decursu confirmatus; ut ab ea semper abhorruerim ac abhorream etiamnum, non ulla quidem litterarum, quæ ab humanitate nomen obtinent, aut liberalium doctrinarum culpa; sed fœda, eas, illo perpetuo quodam scriptorum, quæ ab iis prodeunt, tenore ac instituto, quantum in se est, deformantium labe. Unde iidem in libris versandis, (hoc enim adhuc dicendum est) qui fauente aliquatenus Lucina videntur editi, non id utique ad animum reuocant, vel aliqua laude prosequuntur, si quid in iis lectorem forte erudiat ac delectet; vel notationis alicuius haud contritæ nomen mereatur; aut in genere suscepti optimo consilio, nec auerso a Musis genio elaborati operis laudem aliquam tueatur. Neque enim id ullatenus eorum instituto conuenit, vel naturæ ac ingenio seruit: quibus lubet ideo tantum libros id genus peruoluere; ut videant, an quidpiam forte Auctorem, haud peræque ad singula adtentum fugerit, eiue aliud tum agenti, vel humanitus cæteroquin exciderit; aut, si quæ etiam, etsi præpostero ferme & iniquo iudicio, animaduersione digna iis videantur: ea tum in lucem contumeliose proferant; librum inde ac Auctorem, maxime si haud eblanditis eruditorum quaquauersum suffragiis extolli utrumque videant, suggillandi ansam continuo arripiant; in ea se iactent maledicendi libidine; immo inde minerual etiam sibi deberi audacter contendant. Unde mirari neutiquam subit, si exstitit forte

te aliquis, notæ vel clarissimis inclytæ Oxoniensis Academiæ luminibus, illius indolis ac naturæ; qui editam olim meam de nummis antiquis commentationem splendido præconio (neque tamen citra longe arcessitam ac ambitiosam, haud iniquam tamen ibi, cur enim hoc dissimulem! reprehensionem) prius a se ornatam, ubi vero ad naturam ac ingenium redit, vellicare postea, meque honorifice antea ab eodem appellatum, obtrectare identidem, & procaciter quidem, voluerit. Ut de atrocibus etiam, immo capitalibus nunc eius maledictis sileam; quibus, etsi nec a me interea læsus vel lacessitus, quin nec a lacessito sæpius & proterue omnino retusus hactenus, ac inde, ut solet ferocior, ne recentiora adhuc tangam, me nuper ac simul virum inter præclara hodie litteratæ Britanniæ decora, futili in re, ac ne quid asperius, etsi meo quidem iure, dicam, iniquissime omnino, ut id obiter in hoc opere tangimus, insectari est adgressus. Quæ in hoc & sequenti volumine, sed citra cauillationum vel contumeliarum plaustra, suis locis animaduersa reperies: immo in quo postremo videbis inter alia, e typographicis etiam, ac manifestis quidem mendis libri procul a me tum editi, etsi forte haud omnibus in Erratorum indicem ibi tum relatis, pari me candore ac modestia ab eodem redargui: dum forte *Cæsaris* nomen in eo legitur, pro *Censoris*: ubi nempe de Vitellii Imperatoris patre, (quem *Cæsarem* scilicet vel somniando fingere mihi potuerim) ac veteri nummo, qui eam *Censoris* appellationem & censum ab eo actum illi tribuit, a me, & dedita quidem opera, agitur. Unde tamen, ita apte nouit is verba rebus accommodare, *fœditatem* continuo mihi, meo certe haud dissimulato nomine, vir emunctæ naris obiicere haud veretur. Locum ab ipsomet indicatum, mearum nempe superiorum Dissertationum, inspiciat, cui vacabit; ac inde de æquitate Censoris illius Reipublicæ litterariæ, (haud minus ac Domitianus Imperator) Perpetui, pro arbitrio dein statuat. Sed neutiquam querelarum est hic locus, ullaue omnino, quæ id a me flagitet, necessitas: qui de tuo, MI LECTOR, singulari, quo prosequutus es hactenus illud opus, ut de aliis quibusdam vulgatis lucubrationibus meis

[Margin notes: Vid. infra pag. 226. — Pag. 736. — CENS. PERP. *in nummis Domitiani.*]

meis sileam, studio, fauore, plausu gratulari mihi unice debeo. Ita tamen ut non inde me illis immodicis laudibus, quas benigna nimis & effusa quorundam virorum eruditorum in me meaque propensio, longe supra meritum omne meum aut vota etiam, subinde congessit, adfici ullatenus vel efferri, per ingenii mei & doctrinæ, si quæ in me est, mediocritatem, hic vere & sancte profitear. Abunde mihi erit, ut de illa, quam præstabis eidem operi, noua, quantum per temporum meorum momenta licuit, cura perpolito, indulgentia, securo mihi esse liceat: quod utique haud alio, nisi uno commodorum tuorum respectu, vel auctoramento; nulla certe debita quapiam muneris mei aut officii lege; ulloue pretiosæ mercis, quam possiderem forte, ac obtrudere aliis vellem, venditandæ studio; minus autem, quo viros bonos ac eruditos lacesserem, sum adgressus. Ut nihil de aliis dicam vulgatis commentationibus quibusdam meis, nonnullis etiam, quæ dedita opera hoc intendunt; unde nummarii huius studii *utilitatem* ac *præstantiam* haud male ibi quoque euicisse mihi videor; prolatis subinde insignium numorum iconibus, quibus obscuris Auctorum locis, vel reconditis ritibus aut gestis lux aliqua continuo adferretur. Adeo ut etiamsi errare hic mihi humanitus contigerit; quod iis etiam accidit quibus in litterarum studiis datur totos consenescere, ac est dictis quoq; paullo ante censoribus familiare; haud minus ideo præstitæ a me, quod nec ipse liuor poterit diffiteri, in illustranda ac diffundenda hac eruditæ antiquitatis penu, haud inutilis operæ testimonium, hæc & futura ætas mihi ultro & benigne largientur.

Paucis

PRÆFATIO.

Paucis adhuc verbis hic rogandus es, MI LECTOR, ut in ſat longo opere relictos typothetarum, eorumue, qui in eos corrigendos incumbebant, incuria, errores, quos notatione aliqua dignos exhibet additus illorum in fine huius Voluminis elenchus, emendare, ſi tanti videbitur, haud refugias; meque aliis diſtractum, aut etiam extra urbem Windſoræ, dum Augusta ibi agit REGINA, tum hærentem, ab omni eorum culpa, pro tua æquitate, liberes. De quibuſdam autem, & quo magis ea in oculos tuos incurrant, ac me quodammodo reſpiciunt, quæque ADDENDIS inſeri cæteroquin potuiſſent; hic te haud multis monendum duxi.

PAG. 10. *lin.* 3. & 4. *a fine ita lege, & emenda:* hinc cum Abrahamo & Sara ſub *Senis ac Vetulæ* nominibus; illinc cum Iſaaco & Rebecca, cum vocibus *Juuenis* & *Adoleſcentulæ.*

Pag. 36. *lin.* 4. *lege* Pontificem, dum dæc denuo vulgamus, CLEMENTEM XI. *non, ut ibi legitur, male ibi a me, ac præter inſtitutum meum, adſcriptum forte Deceſſoris eius nomen,* INNOCENTIUM XII.

Pag. 249. *lin.* 17. *lege* Athenis quidem diurnum nautarum &c. ſtipendium: *ubi male* menſtruum *pro* diurnum *irrepſit.*

Pag. 324. *lin.* 8. *a fine lege:* De MALO MEDICO *in nummis: non vero, ut ibi,* MALO PUNICO: *ut ſequens omnis de eodem nummo commentatio ſat docet.*

Pag. 514. *Adducitur ibi a me tertio loco e muſeo illuſtris Equitis Aurati Trombal* Pryſiæ *Bithynorum Regis nummus,* cum ſingulari velut Cithara, *ut ibi a me dicitur,* in auerſa eius area: *qualem etiam, præter accuratum eorundem nummorum Indicem prius a me inſpectum, in quo id de* Cithara *in eo ſignata notabatur, ipſa quoque ſculpta ibi eius icon haud male arguit. Quamquam, ut verum fatear, ea nummi illius mihi dein ſubminiſtrati, vetuſtate aliquantum adtriti facies, urnam etiam aliquam, ſeu vas peculiare effingere videatur.*

Pag. 526. *lin.* 11. vulgo ABGARI Arabum lingua &c. *Idem vero, quod uno verbo indicari ibi a me debuit, iam ante de hac voce* ABGARI *monueram, nempe* Diſſ. VIII. *pag.* 446.

Pag. 715. *lin.* 5. *poſt verba* eorum cum Archonte contentionis: *adde.* Immo prout in vetere ac memorabili Athenienſium Inſcriptione, quam retulit Cl. Sponius, legimus ſtatuam iu Reginæ Juliæ Berenices, Julii Agrippæ Filiæ, honorem ab iis erectam, ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ, *Prouidente Urbis Curatore,* quodam nempe *Tiberio Claudio Panianenſi,*

Miſcell. pag. 319.

Pag. 719. *lin.* 17. *poſt* litteræ S &c. in Græcis nummis uſus: *adde* ſed recentioris ferme æui.

PRÆ-

PRÆFATIO

Superiori editioni, quæ Anno MDCLXXI Amſtelodami prodiit, Diſſertationum de Antiquis Numiſmatibus præmiſſa.

LECTORI.

QUUM Romæ eſſem ante ſexennium, natus ac editus ſimul in ea luce primus partus huius libri. Vix domum ex Italia reducem rogauit continuo, qui tum apud nos agebat, typographus, ut eundem hic loci quoque diuulgandi copia ſibi fieret. Neque enim delatum in has oras quidquid huius fœtus in Urbe Æterna prodierat; cuius videndi deſiderio multi tamen e noſtratibus aliiſque tranſalpinis hominibus tenerentur, quibus vellet hac in parte ſatisfactum. Annui facile, ut eadem opera meliorem illum, ſaltem auctum nouis incrementis darem. Id enim a me efflagitare videbantur, partim iudicia doctorum hominum, quæ iam publice exſtabant de eo quamquam immaturo partu, ornata illa valde ac beneuola; partim priuati amicorum hortatus, ut quod in me iam ante receperam, dependerem; partim ſtudium vel ita iuuandi bonarum artium diſciplinas incredibile. Ita factum, ut, vix elapſis aliquot a reditu meo menſibus, iam pars operis haud contemnenda typis deſcriberetur; ut ſperarem breui integrum, qualecunque illud erat, in nouam lucem emittendum. Sed aliter res cecidit. Dum enim ea tempora repente apud nos exorta, quæ me totum aliis curis diſtraherent; typographus vero de ſedis mutatione, ac alio vitæ genere inſtituendo cogitat, iacuit liber aliquamdiu, donec occaſione itineris herili mandato ad Bredanos de Pace Conuentus, & inde in Batauiam ante triennium, & quod excurrit ſuſcepti, Elſeuirius noſter eum elegantibus ſuis formis totum denuo procudendi prouinciam opportune in ſe reciperet. Sed neque ita omnis hæc res tam cito, ut ego equidem ſperaueram, ac ſpem ſimul aliis feceram, confecta: dum aut rurſus alia mihi ſuſcipienda fuerunt itinera; aut domum reditionem excepit longi & moleſti morbi pertinacia; aut libri ipſius ratio, vel propter ſcalpturam nummorum eidem inſerendorum aliaſque difficultates, curſum operarum & ſimul exſpectationem meam in longum protraheret. Quæ ideo præfanda hoc loco cenſui, ut omnibus ratio conſtaret longioris moræ; & facerem iis ſatis, qui aut editionem urgebant quotidianis ferme conuitiis; aut fidem datam ſubinde interpellabant; aut omne illud tempus aliis curis tranſactum, in eiuſmodi opere limando politius, male conſumptum poſſent arbitrari. Ita enim hodie viuitur. Ubi ultro ac ſponte tuam ad aliquam materiam illuſtrandam locaſti induſtriam, continuo quaſi ad condictum vocaris, neque ullum comperendinatum indulgent moroſi creditores, quin velut nexum ſibi & vadatum ſiſti e veſtigio iubeant. Adeo quidem, ut per eos non liceat tibi amplius, non di-

cam otiari, ſed aut alia agere haud paullo grauiora, certe quæ tui muneris curſus & ratio poſtulat; aut etiam valetudini tuæ conſulere; aut vero lucubrationes tuas, non dicam in decimum, ſed ne quidem in unum aut alterum annum perpolire. Aliter quidem illi veteres, qui ſibi aliiſque gnaui ac induſtrii homines videbantur, præclare utique de ſuis ac poſterorum temporibus meriti, ſi per plures Olympiadas geſtarent eiuſmodi fœtus, quos intra decimum menſem mira huius ſæculi fecunditas parturiret. Sed nolo hic tecum expoſtulare, mi LECTOR, cuius gratiam mihi haud uno nomine ambiendam noui. Quid ſaltem boni ex ea mora, huic ſecundæ fœturæ interpoſita, contigerit, diſces. Factum ſcilicet opportune, ut dum medio illo tempore, binæ in Galliam obitæ legationes facultatem mihi largiuntur videndi quidquid in eo genere eximium ac ſelectum recondit in ſplendidiſſima illa Galliæ metropoli vere regia & admirabilis maximi Regis Gaza, aut aliorum etiam Muſea, quorum nomina plena dignitatis ac induſtriæ alibi enarramus, haud leuis vel pœnitenda acceſſio huic operi contigerit. Ut nihil dicam de ſubminiſtratis ſubinde ex Italia a viris ſummæ amplitudinis nec minoris humanitatis aut elegantiæ, veterum Nummorum ectypis, quæ ornarent hunc librum, ego ea viciſſim mea explanatione illuſtrarem. Non deprædicabo hic ſingulorum beneficentiam, ſuis locis a me haud obſcure quidem vel parce celebratam; ſed tamen longe infra tam propenſam ac perpetuam in me aut in hæc ſtudia voluntatem. Adeo ut hanc moram, quæ alioquin ingrata mihi ac forte itidem tibi contigerat, non ſine fœnore, aut etiam anatociſmo compenſatam ſcias. Neque tamen hoc agam operoſe, ut vel induſtriam meam tibi glorioſe prædicem; vel de inſtituto huius libri multis te præmuniam, quod vel ex proximi breuiarii intuitu conſtare tibi poterit; vel ea etiam ſollicite diluam, quæ mihi aut gratiam tuam, aut patrocinium forte poſſent obſtruere. Equidem non vereor, quicunque tandem aliter ſentiant, ne has antiquitates nimis magnifice extuliſſe videar, haud diſſimilis illorum nundinalium circumforaneorum, qui expellendis morbis omnibus unum pharmacum venditant; aut cæteroquin non infrequentium id genus hominum, qui dum artem aliquam ſibi ornandam ſuſcipiunt, hoc unum agunt, ut eam non ſolum omnibus aliis anteponant, ſed ex ea cæteras omnes, etiam alieniſſimas profluere, multa contentione ac ſtudio adfirment. Ut iam in proſcenium non adducam ſacros illos oratores, quos, (lepida quippe capita,) ego ac tu non ſemel riſimus; qui Diui alicuius ſeu Herois laudationem adgreſſi, reliquos omnes ſuo loco & gradu motos, velut vilem turbam, in ordinem cogunt. Ne ego huius culpæ adfinis deprehenderer, videbar mihi belle toto hoc opere cauiſ[illegible] ſeiuncta hic ab iis, quos modo enumeraui, omnis mea ratio fuerit, ſtatim ſub initium libri, plene ſatis ac dilucide declaraſſe. Neque vero illos moror, qui cum ſua tantum circumſpiciant; in iis ſe iactent, quæ ſe ſcire aut docere profitentur; alia omnia, quæ ignorant, nulla contentione animi, nulla ſaltem valde laborioſa animaduerſione digna arbitrantur. Fruantur ſane illi ſuis delitiis, ſuis amoribus; neque nos habebunt repugnantes, aut vero infitiantes valde præclara eſſe & laudabilia, in quibus eorum ſe exercet induſtria. Sapiant etiam ſoli, ſi velint, modo nos ſinant inſanire cum viris huius aut ſuperioris memoriæ longe clariſſimis & grauiſſimis; neque noſtra nobis otia, noſtra oblectamenta ad unum nutum ſuum & arbitrium præſcribere aut recoquere cogitent. An inania ſint, an infructuoſa, annon laborioſis multorum vigiliis,

an verius somniis anteponenda; an omni non iucunditate solum, quam forte largientur, sed utilitate quadam pœne incredibili, quam omnino denegabunt, vacua, hoc libro conati sumus demonstrare. Verum de eorum iudiciis haud valde nos decet laborare; utpote omnium eorum opinione, quibus cara est elegantia studiorum ac litterarum salus, abolitis pridem ac damnatis. Quam iustius angor ea cura, ne iis fecerim satis, qui forte nonnisi exquisita & noua de hoc opere sibi pollicebantur; quippe iam gnari, aut facile intelligentes, quam multa contineat hæc memoria in cęrimoniis veterum occulta; in historia nobilissimarum gentium mutila; in litteris interioribus ignota; in omni antiquitate recondita. Quam multa inde educi possint, si non ad principia scientiæ naturalis ac ciuilis haurienda, ad morum tamen ac regendæ Reip. normam & leges; ad historiam quoque plantarum aut animalium illustrandam spectantia; ad notitiam præterea temporum, Romanorum fastos, æras variarum gentium; ad urbium ac regionum appellationes, origines, iura, priuilegia, sacra, ludos, fœdera, conuentus, magistratus; ad ortus & imagines tantæ ac tam antiquæ nobilitatis, & clarissimorum omnis memoriæ ciuium, opportuna valde ac unice quidem comparata: quam multa denique modo expressa & fixa, modo pressa leuiter vestigia eadem industria suppeditet, unde ulterius in eo litterarum cursu procedere, aut digitos ad veros fontes intendere continuo liceat. Quorum omnium specimina quædam, haud vulgaria illa vel contrita, hoc opere exhibere contendimus. Videbam quippe apertum & patentem campum, nouam laudis ac industriæ semitam; per quam progredi continuo liceret ad notitiam multarum rerum adhuc abstrusarum, certe quæ nondum pro earum pretio ac litterarum dignitate fuerunt hactenus pertractatæ. Quotusquisque enim est ex eorum numero, si duos tresue ad summum excipias, qui vel nostra, vel patrum memoria, in congerendis aut exponendis his antiquitatibus laborarunt, quem (dicam libere, quia de mortuis loquor) liberalior quidam genius adflauerit; qui eximium aliquid ac singulare præstiterit, quod diligentiæ non solum haud vulgaris & multi usus harum rerum, quorum utrumque plures suo iure sibi vindicant; sed præterea eruditionis paullo reconditioris, ac ingenii interioribus litteris non tincti solum sed imbuti laudem possit apud posteros obtinere? Versantur quidem in omnium manibus soli ferme, qui hactenus studiosos antiquitatis his mysteriis initiant, Antonii Augustini Dialogi, viri, si quisquam alius sua ætate, Romanæ & antiquitatis & iurisprudentiæ studiis exculti egregie & perpoliti, iudicii autem, quod pluris adhuc facio, exacti valde ac limati. Verum, quamquam culti sint illi valde ac luculenti, annon tamen sitim potius horum studiorum excitant, quam explent? annon toti ferme in Romanis, iisque, qui hodie pro vulgaribus habentur, aut vero patriis nummis enarrandis versantur; infinitam autem illorum syluam, seu ille eos non viderit, (etsi iam tum Romæ, ubi diu floruit, ac alibi in Italia magna exstaret eorum copia) seu plures demum sint postea reperti, qui Græcas, Asiaticas, Africanas antiquitates ac memorias recondunt, non adtingunt iidem, ne dum exponunt aut illustrant? Neque vero tantum ego mihi tribuo, ut me hic exquisitum aliquid præ cæteris & suis omnibus numeris absolutum perfecisse mihi videar. Nescirem ipse primas huius industriæ leges, & quomodo comparatum sit omne hoc studiorum genus, varietate quadam & comprehensione infinitum, si tale quid animo insedisset meo. Viam tantum sum ingressus, quæ paullo longius tendit, in quam plures se-

mitæ

mitæ confluunt, & quæ plures etiam comites secum trahit; sed per quam alii procedent post me felicius, quibus cum eadem quæ mihi, aut maior etiam opportunitas; tum uberior instructus eruditionis: aut in immortalibus illis litterarum ac doctrinarum studiis consenescendi largius otium ac perpetua quędam felicitas contigit. Amorem in bonas artes mirificum; diligentiam pręterea, quanta per alias curas aut inualetudinem licuit, præstitisse me non negabo, ne plane tuam exspectationem frustraretur hic liber; & cuius etiam rei testes proferre possem tot venerandæ antiquitatis monumenta, e superiorum temporum caligine, in qua adhuc delitescebant, eruta hic tandem & enarrata. Modestiam vero & æquitatem nemo æquus, ut opinor, desiderabit, dum a viris magnis, aut cæteroquin harum deliciarum ante nos largitoribus, dissentimus; sed procul ab omni pruritu obtrectationis, inuidiæ, æmulationis, aut cuiuscunque tandem gloriolæ inde captandæ studio, ducente nos eo rerum tractandarum serie; idque ut frequenter, sic dissimulatis ferme nominibus, aut iisdem debita laude & prædicatione ornatis. Neque illæ fateor de summis Christianæ fidei capitibus, de iustitia aut iniustitia, de summo bono, aliisque id genus grauissimis rebus disputationes, e quibus salus hominum ac fortunæ pendeant: de iis tamen, quæ ad omnem litterarum ac eruditionis ubertatem & elegantiam pertinent, & in quibus, ut procliue a scopo aberrare, ita paratior veniæ locus, nec internecina odio metuenda continuo veniunt. Neque vero ab eo proposito me deterrere debuit clarissimorum nominum splendor; in quorum quippe vestigia, etiam ubi a vera semita deflectunt, pedem solent illico ponere iisdem studiis dediti, qui ideo in rectam viam veniunt comiter deducendi. In quo ita versati sumus hactenus, ac versabimur in posterum, quamdiu mens sana nobis supererit, ut omni alia industriæ ac eruditionis laude carere lubenti animo cogitemus; modo illa humanitatis ac pudoris nobis constet; & mihi cum a natura ingenitæ, tum ab optimo parente inditæ, tum perpetuo quodam meo studio cultæ, singularis nempe erga litterarum ac scientiarum principes, voluntatis & obseruantiæ. Neque ægre ferrent, qui ex iis ad plures abiêre, quod ea quæ procul ab eorum oculis fuere submota, meliore ea in re fato usi, patefecerimus; in quæ si ante nos incidissent, Deus bone! quantum inde luminis, quantum adiumenti ad omne litterarum genus illustrandum adtulissent. Nobis uberem quendam operæ fructum tulisse videbimur, si nostro qualicunque labore, aliorum exacuerimus industriam, quo paullo diligentius incumbant in eadem studia; ac inde non mirificam solum voluptatem, ob imagines tot illustrium omnis memoriæ hominum, aut exquisitam artificum elegantiam, capiant; sed præterea penum suam doctrinæ ac eruditionis insigniter locupletandam norint. Quid cæteroquin noua ista huius libri editione a nobis præstitum; qua accessione eadem aucta, haud opus, ut arbitror, hic pluribus commemorare. Pro una Dissertatione, quia ita nimis longa videri potuisset, nouem exhibemus, seruata nihilominus eadem ordinis & materiarum serie, sed simul nouis singula & luculentis, prout equidem speramus, certe ut voluimus ac laborauimus, obseruationibus testata comprobataque. Multa proinde aut plenius pertractata, quæ leuiter ante adtigeram; aut emendata interdum, quæ, prout homines sumus, secus forte ac properanter notaueram; aut primum neque parce hic inserta, quæ omnino in prioribus omiseram. Additæ etiam passim variæ Nummorum veterum icones, ita rogante typographo, qui primus secundæ

cundæ huius fœturæ in lucem edendæ onus in ſe receperat; etſi ego ab iis abſtinere omnino conſtitueram. Aberant enim a Romana editione, & diuerſa hic mihi conſilii ratio ab iis, qui dum aut antiqua id genus numiſmata in loculis ſuis habent recondita, aut prouinciam ſortiti ea de alieno Muſeo diuulgandi, optimo horum ſtudiorum fato & cum æterna ſua laude, eadem proferunt in publicos & communes uſus ſingulorum, qui his antiquitatibus delectantur. Nobis neque hactenus licuit eſſe tam beatis; neque tale quidpiam ab initio huius operis propoſitum. Unus hic ſcopus, ut quid de toto hoc ſtudiorum genere eſſet ſtatuendum; quantum præter *dignitatem*, aut *iucunditatem* quandam incredibilem, per omnem doctrinarum ac litterarum varietatem, *utilitatis* haberet reconditum; quam plus contineret in receſſu, quam vulgo hactenus creditum; quam immerito proinde neglectum iaceret paſſim aut ignoratum, non verbis tantum, ſed documentis omni exceptione maioribus declararem; idque iis maxime, quæ inſpecti nobiliores in hoc genere Theſauri, at vulgo parum noti, ſuppeditare mihi videbantur. Ad quos equidem mihi quum pateret aditus, ſingulari meo & incredibili ſtudio, percellebat continuo oculos tantus defoſſi Auri, Argenti, Æris, tot reconditarum diuitiarum fulgor; quas in tua etiam commoda, & litterarum ornamentum, quocunque tandem modo erogandas arbitrabar. Illud quidem eum, quo inflammabar, ardorem, ſubinde reprimebat; quod dum multa fugiente quaſi oculo, aut aliud etiam agendo, pro cuſtodum nempe vel comitum ingenio aut dignitate, aut pro anguſtia temporum, intueri compellerer; aut alioqui præ copia & varietate in delectu & notatione ſingulorum laborarem, nunquam large ſatis meam cupiditatem explere, aut ſatis idonee ac adtente eo ſpectaculo, quo adficiebar mirifice, perfunctus mihi viderer. Unde etiam veniam haud difficulter, ut ſpero, largieris, mi LECTOR, ſi dum aut petenti conceſſa, aut ultro etiam tranſmiſſa Nummorum id genus ſignata quædam ſimulacra, eaque ex vetuſtis illis quidem & ſinceris, quæ videram antea, ſed attritis ſæpe & exeſis archetypis expreſſa, inde a ſcalptore haud valde illo præſtanti in hac arte, ſed qualem loci ratio ferebat, cuſa, minus elegantiæ ac venuſtatis, aut vero accurationis interdum habere videantur. Maior utique fateor eorum, & quam iis gratulamur felicitas, qui domi poſſident eas opes; quibus proinde recurrere continuo ad archetypa licet; inde emendare, reſtituere, & maiori adeo cura, fide, diligentia ſcalptos nummos diuulgare conceditur. Cuius notæ, ut de iis nihil dicam, quæ & patrum, & noſtra ac recenti adhuc memoria prodiere, & luculento Patini noſtri, quo largiter ac ſplendide ornabit has artes, opere, alia inſuper ex mirabili Gaza illa REGIA PARISIENSI, in quam, ut in vaſtum mare aliæ minores aquæ quotidie influunt, breui itidem, ut ſperamus, habiturus es, LECTOR, felicibus eorum curis, in quos incumbit hodie eius cuſtodia; qui nempe magni Regis gloriam iis etiam monumentis ad decus noſtrorum temporum ſibi propagandam putant. Et habebunt iſta quidem, regiis utpote auſpiciis ac impenſis, ſummis autem ac perennibus ſtudiis viri, ut alia mittam decora, fidei ac induſtriæ pœne incredibilis, quo non uſu magis ac prꝑeſtantia, quam ſplendore ac venuſtate ſingulari, oculorum tuorum ſimul ac animi voluptati admirabiliter ſeruiant. Unde ne omnino inferior ea laude Germania quoque noſtra cenſeatur, curabunt quandoque admirandis DOMUS AUGUSTÆ aliorumque huius Imperii Procerum præpoſiti, ſeu, quos Tullius hic vocat, myſtagogi; & iuxta eos vir

pluribus doctrinis excultus, Ericus Mauricius, iuris in Academia patria antistes, his quoque studiis valde deditus; qui felici, ut coram nuper referebat, fato, plures veterum eorumque selectissimorum Numismatum centurias nactus, accuratissimo studio & artificio superiori sæculo depictas ab homine, sicut eidem videbatur, summe talium auido ac perito, idque ex nobilissimis quibusque, quæ tum florebant, antiquitatum id genus promptuariis. In cuius etiam laudis societatem veniet suo iure Belgium, quamdiu aut superstites in eodem erunt Goltziorum, Chiffletiorum, & Rubeniorum æmuli ac hæredes; aut in horum lucubrationibus diuulgandis suam industriam conferet, qui propriis opibus abundat, Johannes Georgius Grævius; vir non singulari solum humanitate, facilitate, ingenio, sed, quod te iam non fugit, inter Atlantes hodie, qui cœlum illud litterarium in iis oris alacriter fulciunt. Neque vero suas, quas possidet etiamnum, opes inuidebit nobis diutius horum studiorum parens & procreatrix Italia; non diligentes illi custodes Gazæ, puta aut MEDICEÆ, aut ESTENSIS, aut FARNESIANÆ, aut in Urbe Æternæ REGIÆ rursus seu Heroïdis CHRISTINÆ, BARBERINÆ, BUONCOMPAGNI, CAMILLI MAXIMI, aliorumque id genus ταμιείων de quorum inexhausta quadam opulentia vel fidem tibi abunde faciet hoc opus inde passim locupletatum. Quo ita conspirantibus studiis & operis tandem aliquando restituantur illæ artes, quæ quondam in honore florebant & celebritate hominum versabantur; ac unde liberalibus artibus ac doctrinis, nouus quidam splendor, noua continuo accrescent incrementa. Neque minus interea nostram hanc qualemcunque de tuis studiis bene merendi voluntatem, tua beneuolentia, tuo etiam patrocinio complecti dubitabis; & eo quidem lubentius, quod his præsidiis & adiumentis destituto alia omnino consilii ratio fuerit ineunda, quo his antiquitatibus prodessem, earumque studium pro virili parte promouerem. Accedit, quod præter cusos illos nummos, quos aut casus mihi obtulit, aut diligentia mea ac aliorum benignitas suppeditauit, magnum hic habeas præterea ac prope immensam aliorum copiam, ex omni antiquitate ac memoria petitam; eamque non æri quidem incisam, quod neque licuit nobis, neque adeo semper aut pereque necessarium, etsi præclarum semper, hic primum tamen, quod unum erat reliquum, in tuos ac litterarum usus a nobis haud perfunctorie descriptam ac enarratam. Adeo ut vel eo nomine lectorem possit hic liber adlicere, ac varietate quadam maiori delectare; dum, quod ferme aliorum, qui hactenus in ea palæstra se exercuere, institutum fuit, non unius gentis aut ætatis, Græcos puta, aut Barbaros ante Rom. Imperatorum tempora signatos, aut Consulares, quos vocant, aut Cæsarianos nummos, eosque vel unius generis aut metalli passim hic leges; verum omnium illorum temporum, nationumque, nullo notæ & magnitudinis discrimine, suo tamen ordine & loco partim expressos, partim explanatos. Qua in re equidem, lubrica valde aliorum vestigiis, id diligenter ac sollicite egimus, ut nullos Nummos, nisi vetustos & probos, eosque vel a nobis inspectos, accurate, quantum per negotiorum aut occasionum momenta licebat, descriptos; vel interdum ab iis, quorum aut publice testata, aut alioquin abunde perspecta nobis fides ac industria, subministratos, non vero ex promiscuis aut perperam expressis, ut sæpe experti sumus, talium antiquitatum indicibus & commentariis depromptos, vulgaremus. Occurrent proinde inter nostros frequenter ab aliis iam cusi, aut enarrati, prout

certe

certe ratio huius operis omnem illam memoriam, ſeu adhuc deliteſcentem, ſeu iam repertam promiſcue efflagitabat; qui tamen hic aut emendatiores diuulgati, aut nouis obſeruationibus ornati, aut a prauis interpretationibus vindicati reperientur. Qua occaſione etiam haud iniucundum tibi, aut ſtudiis tuis omnino infructuoſum cenſui, ſi varia neque ea ignobilia auctorum veterum loca, varioſque ritus & conſuetudines cultiſſimarum gentium, quæ adhuc in quadam obſcuritate verſari videbantur, maiori certe luce indigere, paullo diligentius, quam hactenus factum, explanarem ac illuſtrarem. Sed de his plus ſatis, ac ſane præter inſtitutum induſtriæ noſtræ hic tibi adeo magnifice venditandæ. Conſultius utique & opportunius foret, æquitatem hic tuam interpellare, ſi in griphis & ænigmatibus ſoluendis, non Oedipum me ubique aut vatem χρησμολόγον præſtiterim: quod neque mihi ſemper licuit per aciem ingenii haud valde perſpicacis; neque per reconditæ alicuius, quæ in me eſſet, doctrinæ ſupellectilem. Neque vero illos errores tango, quos fatalis vel deſcriptorum vel operarum incuria huic libro ſubinde etiam adſperſit; qui nec frequentes adeo, pro ratione editionis me abſente & procul poſito procuratæ; neque ita leues interdum, ut non tenebras legenti offundant, quas conſultus in fine operis elenchus haud magno labore, maiori certe ex parte, diſcutiet. Interim vale, mi LECTOR, & quibus verbis te iam Romæ compellaſſe memini, hic loci haud minus adpoſite repetendis, PRÆSTANTIAM huius mercis, non ex inſtitoris præconio, ſed ex USU eiuſdem æſtimare adſueſce.

SERIES

SERIES ET ARGUMENTA

DISSERTATIONUM.

Gotthi-

Immu-

Hic adhuc obiter monendus est, Mi Lector, quod dum nummorum, qui sigillatim huic operi, iique suis locis sat magno numero sunt inserti, aut inserendi erant, accuratior fit inspectio; deprehensum sit, ubi nummi a scalptoris manu ad prœlum fuerunt delati, incuria eorum, quibus id incumbebat, illos duobus tribusue locis præpostere collocatos; alium etiam, de quo in ipso opere nulla facta erat mentio, sed consulto tamen, alterius loco substitutum. Quod e sequenti syllabo emendare, aut obseruare continuo dabitur.

Pag. 366. Quatuor nummi ibi præpostero ordine sunt collocati; quum ultimo loco positus ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ nummus deberet primo loco ibi conspici; & idem de tribus reliquis sit statuendum.

Pag. 385. duo nummi postremorum Macedoniæ Regum Philippi & Persei in superiori huius paginæ parte sunt inserti, qui in ima eiusdem paginæ parte collocari debuerant, & qui ibi infra positus Antigoni Gonatæ nummus ad superiorem eiusdem paginæ partem referri.

Pag. 406. *lin.* 9. & 10. mentio fit nummi e Pembrochianis cimeliis deprompti cum nomine ΣΕΛΕΥΚΟΥ, & in auersa parte cum Elephante & inscriptione ΑΠΑΜΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ. Qui tamen nummus ibi non comparet, quod non daretur post illa iam edita eum scalpendi facultas. Verum ubi alius eius loco nummus, nec minus opportune est insertus, isque eiusdem Pembrochiani cimeliarchii, hinc cum barbato Jouis capite, illinc cum quatuor Elephantibus, & cum Ancora, genitali, de quo ibi agitur, huius Seleuci signo. Idque eo magis, quod idem nummus aliquantum diuersus foret ab eo, qui a Cl. Vaillant fuerat iam diuulgatus. (Hist. Reg. Syr. pag. 37.) Adde, quod *Apameæ* cum eadem memorata inscriptione nummus sit postea insertus pag. 663.

Pag. 541. inserti sunt quatuor Ptolemæi Jubæ Junioris filii, Mauritaniæ Regis, & Cleopatræ coniugis nummi, qui inserendi erant paginæ proximæ 544, ubi de iis agitur; & qui eadem pagina, 544. inseruntur nummi Jubæ Patris, ad priorem illam pag. 541. reuocandi.

Adde qued ab initio Pag. 331. adducatur nummus cum Arbore Hesperidum, quæ quinque fert Mala; quum tamen ibi lin. 3. quod nummus ille tum non esset ad manus, *quatuor Mala* ferre eadem Arbor dicatur.

DISSER-

DISSERTATIO PRIMA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

OCTAVIO FALCONERIO
S. D.
EZECHIEL SPANHEMIUS.

Ogaſti me aliquoties, pro noſtra conſuetudine, OCTAVI FALCONERI, ut quid de Nummis Veterum ſentirem, mandare litteris non dubitarem. Quum enim videres, me hac omni priſcæ illius ætatis memoria non leviter delectari; hinc de ejus vel uſu, vel pretio inter nos diſſerendi, haud una hic in Urbe ſeſe obtulit occaſio. Præbuit vero illam ſæpius ipſa Nummorum, quos te vel comite, vel duce, nonnunquam inſpexi, contemplatio; qua inter alia itineris Italici oblectamenta, oculos animumque, tanquam jucundiſſimo ſpectaculo, ſubinde licuit explere. Ea quippe mihi contractæ tecum neceſſitudinis ratio ac felicitas fuit; ut cum alias, tum hic quoque, plurimum te ſenſus illius voluptatis adficeret, quam me longe maximam & prope incredibilem percipere prædicabam. Quod vero frequenter ſuadebas, ut eam diffundi latius paterer, in eo ſane haud illibenter obſequi tuæ voluntati cogitabam: qui, ut amantes ſolent, iis, quibus uterque noſtrum capiebatur, illecebris, ſuum apud omnes pretium conſtare cupiebam. Ita factum, ut hic multa verſari mihi ante oculos confidentius forte adfirmarem; quibus nullo, vel levi certe negotio poſſem eos a ſententia dimovere, qui omnem hanc operam, ut inutilem aut otioſam derident. Quamquam me non ab ea quidem de his noſtris ſtudiis fiducia, ſed tamen ab omni de iiſdem apud vos diſputandi conſilio, haud una quædam ratio deterrebat. Equidem, ut ingenue, quod res eſt, fatear, a ludibrio parum abeſſe judicabam; ſi in ipſa luce & ſede hujus induſtriæ, tot exercitatis in ea ingeniis, & quibus paſſim univerſa, quos vocant, Antiquariorum natio adſurgit, ego uſu longe & peritia inferior, quidpiam de ea commentari adgrederer. Idem quippe mihi, & poti-

potiori quidem jure, videbatur incumbere, quod prudentissimo viro apud Tullium in simili caussa occurrebat: *ut si jam mihi disputandum sit de his nostris studiis, nolim equidem apud rusticos, sed multo minus apud vos.* Accedebat viatoris intuitus, hoc est, e museo & omni litteraria sua supellectile exulantis: quotidianæ, & potiores forte, interpellationes: publici, quod salutare propter viam nefas semper judicavi, reverentia: ipsa denique instituti itineris ad capiendum, non ad ostentandum ingenii cultum, salubrior quædam & opportuna recordatio. Ita non omittere quidem, sed premere omne illud propositum cogitabam, quo pudori tuo simul ac meo sapienter consulerem; ni vis major accessisset, quæ mihi omnem novissimi hujus consilii rationem conturbavit. Fas enim mihi sit, uno CHRISTINÆ AUGUSTÆ nutu, seu jussu verius, ab omni me reprehensionis molestia liberare; & in sola obsequii gloria, universam institutæ hujus commentationis vel laudem, vel veniæ spem collocare.

De Oratore l. 2. c. 6.

Varia de antiquis Numismatibus judicia.

Variæ sunt, ut nosti, &, sicut fieri amat, in æstimandis priscæ ætatis reliquiis, ita de Nummis veterum longe inter se discrepantes hominum sententiæ. Alii enim incredibili illorum studio incensi, ac proinde in colligendis iis assidui, nulli nec sumptui, nec diligentiæ parcunt, ut operosum quendam prisci id genus æris, argenti, auri vel acervum congerant, vel delectum instituant. Unde postea eosdem nummos, tanquam pici aurum suum, adservant; immo eorum possessione, non secus ac ingentis Thesauri custodia, continuo efferre sese solent ac oblectare. Alii vero, quibus geminam felicitatem, aut peculium domesticum non concessit, aut loci ratio invidit, eosdem tamen ad ornamentum veteris elegantiæ, & varietatem quandam litterarum, aliquo usu edocti, plurimum conferre non diffitentur. Major autem pars, quod ultro fateor, nec indignor, omnem hanc operam in coacervandis, vel excutiendis id genus monumentis positam, ut inanem, aut etiam importunam, longe a se abesse patiuntur:

Horat. lib. 2. Epist. 2. v. 180, &c.

Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; est qui non curat habere.

Horum vero duo sunt genera: unum eorum, qui recentis solum monetæ avidi, veteris incuriosi, omnem Glauci & Diomedis permutationem aversantur; & æreos aliquot ac ærugine obsitos, splendidis aureis redimere, alienum valde & inconsultum ducunt. Alterum est eorum genus, qui de temporis potius, quam de pecuniæ jactura solliciti, universam in Nummis id genus evolvendis contemplationem & curam, ut omni cum delectatione, tum utilitate vacuam, consulto prætermittunt. Ad ejusmodi vero sententiam, non una quoque hos vel ratio, vel caussa impellit. Prior, insita illa humanis, & frequentius maximis etiam ingeniis, consuetudo, dicam, an labes; ut quæ ignorant, contemtu strenue ulciscantur; & ea solum apud eos commendationem habeant, ad quæ vulgo illos, aut vitæ institutum, aut naturæ propensio revocavit: *suo enim*, quod ait alicubi Suada Romana, *studio quisque maxime ducitur.* Diversa rursus aliorum ratio est, qui vel usu, vel opportunitate ad tractanda id genus monumenta destituti, non contemtu, sed mera ignoratione reconditæ in iis utilitatis, in sequiorem sententiam de illis, eorumque æstimatoribus facile adducuntur. Cum postremo hoc hominum genere, hic mihi

Cicero de Finib. l. 5. c. 2.

mihi rem eſſe, & me in eorum gratiam, quidquid hoc eſt laboris ſuſcipere, ingenue hic in limine profiteor. Nec enim priorum arcæ, aut peculio, modum ſtatuere vel debeo, vel poſſum; aut alias homines, omnis remotæ antiquitatis veteriſque memoriæ contemtum profeſſos; vel qui nihil laudant, niſi quod, ut alibi quoque Cicero, imitari poſſe confidunt, ad meliorem ſententiam, vel mentem potius revocare conſtitui. (Tuſcul. l. 2. c. 1.) Minus quoque id mihi propoſitum hoc loco, ut immodica aut præpoſtera priſci hujus æris æſtimatione, cæteris litterarum præſidiis ac ornamentis ſuum detraham pretium; vel ut hoc induſtriæ genus, ceu neceſſarium cujuſcunque doctrinæ aut diſciplinæ inſtrumentum, quibuſvis hominum ordinibus tractandum & excolendum promiſcue ſuadeam; ſive, ut Tullianis verbis rurſus hæc dicam: *ut nemo ſine illo inſtrumento ad ullam rem ſatis illuſtrem poſſit accedere.* (Ibidem cap. 1.) Minime autem omnium id intendo, ut, quod fieri forte a nonnullis videas, omnem in antiquis id genus nummis quaquaverſum conquirendis ac tractandis terendam ætatem putem. Una utique eſt mihi ſuſcepti hujus operis ratio, ut præclaram antiquitatis partem a contemtu, & eorum judicia, qui plurimum ei ſolent tribuere, a ludibrio vindicem: tum ut ab iis, qui veteris elegantiæ ac eruditionis amore vel ſtudio ducuntur, egregiam & laudabilem in eadem verſanda operam collocari poſſe ac debere, apertum manifeſtumque faciam.

Prima Commendatio A DIGNITATE.

I. *Ob* ANTIQUITATEM *Nummorum.*

ATQUE ut hinc initium ducam, unde Nummis pretium haud vulgare accedit, ipſa hujus induſtriæ DIGNITAS, mirum quam multiplici nomine ſe commendet. Si ANTIQUITATIS enim habenda hic ratio, quem non moveat clariſſimis monumentis teſtata conſignataque vetuſtas? Quamquam non is ego ſum, qui præſentium faſtidio, veterum tantum deſiderio tenear, & jacentes quaſque ac ſepultas etiamnum vetuſtatis reliquias, pro reconditis theſauris continuo habendas putem. Nimia hic nonnunquam, fateor, aut ſupervacanea quorundam cura; quibus venuſta omnia, quæ vetuſta; & ſola antiquitas aut rubigo pretium, non vero uſus, aut elegantia, conciliat. At ſi rudera tamen varia, Columnæ, Cippi, Statuæ, Signa, Toreumata, Lapides, Urnæ, Scyphi, Pateræ, Patellæ, Fibulæ, Lucernæ, Simpula, Gemmæ, Sigilla, Annuli, Teſſeræ; adde, antiquæ Deorum Ædes, Aræ, aut Heroum ſepulcra, aliaque veteris Græcorum aut Romanorum religionis, elegantiæ, vel ſupellectilis monumenta, commendationem adhuc habent; quid de Nummis ſtatuendum ſit, in quibus non muta illa ferme aut mortua, ſed, ſicut quoque in Statuis ſubinde vel Gemmis, ſpirans adhuc quaſi & rediviva ſeſe offert Antiquitas, facile per ſe quiſque poteſt arbitrari.

I. *Antiquæ ſupellectilis pretium apud ipſos veteres.*

Magna utique, OCTAVI eruditiſſime, antiquitatis in omni hoc monumentorum genere reverentia, non hujus ſolum, aut ſuperioris ætatis, ſed remotioris etiam cujuſque mentes, immo religio velut inceſſit. Hinc ſcripta & annales veterum verſanti tot paſſim ſeſe offerunt ſtudioſe quæſita jam olim, & retenta cupidius priſcæ id genus memoriæ veſtigia. Qualia frequenter equidem legimus, ut de Auguſto jam olim Suetonius, oſſa Gigantum, ſeu verius (In Auguſt. c. 72.) immanium, quod idem ait, belluarum ferarumve membra prægrandia; quum alioquin Anacæorum oſſa ſua ætate adhuc oſtenſa tradat in Originibus Joſephus. (Lib. V. c. 2.) Adde arma Heroum, uti ab Auguſto itidem factum; reliquamve belli vel pacis

cis artibus insignium quondam virorum supellectilem, aut memoriam: victoriarum præmia, vel instrumenta, quibus vel Deorum templa, vel Urbium fora & porticus, vel prætoria Principum, vel elegantiorum hominum atria, villas, ædes, passim exornabant. Apud Gaditanos ostendebatur Pygmalionis aurea Oliva; apud Argivos, Thronus Danai, Diomedis Clypeus, Atrei Phiala; apud Arcadas, corium Apri Calydonii; apud Beneventinos, Dentes ejusdem animalis; apud Sicyonios, Meleagri Hasta; apud Delphos, Pindari Sella; apud Metapontinos, Sedes Pythagoræ; apud Tingitanos, Parma Antæi, apud Eleos, Arma Cypseli, Pelopis Ossa; apud Agrigentinos, Taurus Phalaridis; apud Lacedæmonios, Ovum scilicet Ledæ, & Patera Alcmenæ a Jove data, Hasta Agesilai; apud Thurinos, Sagittæ Herculis; ejusdem Arcus apud Sybaritas; apud Lemnios, Thorax & Arcus Philoctetis; apud Ancyranos, Ancora a Mida Gordii filio reperta; ab Argonautis Phialæ in fano Samothraciæ Deorum relictæ; Pataris, Crater Telephi; apud Ægyptios vero, Isidis Capilli; apud Byblios, Lignum Arcæ, qua Osiris fuit inclusus: haud
Antiq. l. XX. c. 2. aliter nempe ac Arcæ Noæ reliquiæ, non Josephi solum ævo, eodem auctore, in regione prope Adiabenos ostensæ, sed in Armenia adhuc, teste alicubi Cy-
adv. Julian l. 1. p. 9. ed. Lips. rillo Alexandrino antistite, pro amuletis servatæ. Ita non monumenta solum Amphionis & Zethi apud Thebanos, sed Saxa etiam ostensa, e quibus, ad Amphionis Lyram, constructa olim Thebarum mœnia: aut Ara, in qua sacra Thebanis fratribus, flamma bifariam in eadem divisa, haud sine intuentium stupore, fierent. Sic alibi insuper Pelopis Ensis; Teucri Baltheus; Achillis Hasta; Ensis Memnonis; Rostra navium, tanquam errorum Ulyssis monumenta; Torquis Helenæ; Iphigeniæ Gladius; Monile Eriphylæ; Sella Dædali; Timothei Cithara; Æschyli Pugillares; Lucerna Epicteti; Magni Alexandri Scuta, & Thoraces, immo ejus pro amuletis etiam Nummi, aliaque id genus diligenter & religiose adservata leguntur. Quæ singula autem ex Herodoto, Tullio, Cornelio Severo, Diodoro, Strabone, Mela, Plinio, Josepho, Suetonio, Plutarcho, Gellio, Pausania, Athenæo, Luciano, Æliano, Justino, Dione, Philostrato, aliisve liceret hic pluribus commemorare: scilicet

Æneid. l. VIII. v. 356. *Relliquias veterumque vides monumenta virorum.*

Neque alia fuit jam olim, ut nosti, Æternæ Urbis religio circa Heroum suorum vel Conditorum memoriam ac monumenta, qui Navim Æneæ, qua nempe is est in Italiam adpulsus, sicut Athenis navigium quo Theseus salvus Athenas rediit; Ficum Ruminalem; Cotem Nævii Auguris, ut alia nunc mittam, haud minus cupide vel accurate a majoribus vestris recondita memi-
Goth. l. IV. v. 22. nisti: adeo etiam ut iidem Romani a Procopio tradantur alicubi, præ aliis ejusmodi rerum studiosi. Unde a Poëta Romano Augustæi ævi, de susceptis incredibili studio, ad visendas res antiqua fama ac vetustate insignes, itineribus, ac de Romanis proinde, dictum jam olim videas:

Corn. Sever. Ætna v. 565. &c.

Magnificas ædes, operosaque visere templa,
Divitiis hominum, aut sacra marmora, RESVE VETUSTAS,
Traduce materia, aut tetris per proxima fatis
Currimus: atque AVIDI VETERIS *mendacia* FAMÆ
Eruimus, cunctasque libet percurrere gentes.

Immo

Immo haud aliter ac Vatum parentis olim patria, ſic Reliquiæ, acri haud
unius urbis æmulatione, occurrunt ſubinde multiplicatæ: unde apud Dio-
nem Cocceianum legas, duas Cappadociæ civitates, utramque Comanæ no- Lib. XXXV.
mine, Gladium Iphigeniæ habere & oſtentare, quem verum eſſe illius enſem p. 5.
utraque ſcilicet urbs contenderet. Agnoſcis inde, ut opinor, incunabula illius
moris, qui haud abſimiles Reliquias, ceu totidem monumenta Chriſtianorum
veterum, pari ſtudio & cultu, ac eodem nonnunquam in iis venditandis &
multiplicandis fato, paulatim conſecravit.

Neque vero, ut vides, urbs una forte aut regio, ſed communis quaſi cul- *Continuatio*
tiſſimarum Gentium conſenſus, ſuum olim antiquariæ ſupellectili pretium, *ejuſdem ar-*
idque haud vulgare omnino, conſtituit. Ut Romanos enim, de quibus mo- *gumenti.*
do, ac paullo poſt adhuc dicetur, nunc mittam, Græcos equidem homines,
qui cæteris ad humanitatem & elegantiam vitæ ac ingenii præluxere, omni
illa vetuſtatis memoria præ cæteris etiam delectatos, lætum quippe antiquita-
tibus genus, ipſi veteres ſatis ſuperque tradidêre. Hinc non ſemel prædicant
illorum in iis colligendis induſtriam; in dedicandis religionem; in viſendis
alacritatem; in conſervandis ſtudium; in retinendis conſtantiam: adeo ut nul-
lum ex priſcis id genus ornamentis vi aut pretio eripi ſibi volentes paterentur.
Nulla unquam civitas, inquit Tullius, *tota Aſia & Græcia ſignum ullum, tabu-* In Verrem IV.
lam pictam, ullum denique ornamentum urbis, ſua voluntate cuiquam vendidit: c. 133.
nempe, quod, ut paullo ante dixerat, & modo jam adtigi, *hic ornatus, hæc
opera atque artificia, ſigna, tabulæ pictæ, Græcos homines nimio opere delectant.*
Urbem nempe integram unum aliquod vetuſtum opus nobilitabat: unde
propter ſolum Cupidinis ſignum viſebantur olim Theſpiæ; nam, quod ait
idem Orator, *alia viſendi cauſa nulla eſt*; & alibi adhuc, *propter quod unum* Ibidem c. 2.
viſuntur Theſpiæ. Neque aliter de Gnidia Praxitelis Venere Plinius: *quam ut* Ibidem c. 60. Lib. XXXVI.
viderent, multi navigaverunt Gnidum: alibi Gnidios omnia potius perpeti c. 5.
maluiſſe, quam ut eam amitterent: *nec immerito*, ut addit idem Auctor, *illo* Ibidem
enim ſigno Praxiteles nobilitavit Gnidum, oppidum alioquin Cariæ haud in-
celebre. Immo quid dicerent hodie urbani homines, ſed quos hæc voluptas
minus adficit, ſi novi hic in Urbe hoſpites, omiſſo omni aliorum illius de-
corum commemoratione, in laudanda ærea & equeſtri M. Aurelii ſtatua po-
tiſſimum acquieſcerent? Verum audiant urbanitatis omnis parentem, agen-
tem non de ignobili forte oppido, puta Theſpiis, ſed de urbe, juxta eundem
Tullium, *Græcarum maxima, pulcherrimaque omnium*, Syracuſis nempe, apud Ibidem c. 52.
quas pictura quadam perantiqua equeſtris Agathoclis *nihil nobilius, nihil quod* Ibidem c. 122.
magis viſendum putaretur. Non, quæ alibi idem Orator extollit, illius urbis Ibid. c. 51. & 52.
ornamenta; non celebris Arethuſa; non fora maxima; non pulcherrimæ por-
ticus; non ornatiſſimum prytaneum; non ampliſſima curia; non egregia
templa; non amœniſſimus portus; non ipſe ex omni aditu, vel terra, vel
mari præclarus ad adſpectum ſitus (qui ante biennium nimio opere me dele-
ctavit) parem huic loco gratiam aut celebritatem conciliarunt. Una picta
vetuſti operis tabula, teſte, ut vidimus, eodem Tullio, idonea viſa eſt, quæ
præ decoribus aliis, advenarum oculos in ſe converteret. Prout nempe The-
banos amiſſarum rerum nihil curaſſe, præter Mercurii ſtatuam, cum adſcri-
pto eidem epigrammate, tradit alicubi Dio Pryſæenſis. Adde, hinc certum Orat. VI. p. 123.
jam illud olim hominum genus in celebrioribus oppidis, qui novos hoſpi-
tes ad viſendas res vetuſtate aut elegantia notabiles deducerent, eaſdemve iis

explicarent, quos ἐξηγητὰς, aut τῶν ἐπιχωρίων ἐξηγητὰς, *rerum vernacularum interpretes,* passim vocantem videas Pausaniam; aut juxta auctorem longe antiquiorem, immo Atticorum, qui hodie supersunt, antiquissimum, φράστορες τῶν ἐγχωρίων *interpretes rerum vernacularum.* Eosdem vero a Siculis dictos *Mystagogos,* ex Tullio insuper discimus, ut qui vulgo hic in Urbe aut in aliis Italiæ oris funguntur eo munere, dignitatem hinc suam ac titulos discant: nempe, *Hi qui hospites ad ea, quæ visenda sunt, deducere solent, & unumquodque ostendere, quos illi* Mystagogos *vocant.* Adde *monstratorem,* ut is a Lucano dicitur, Phrygem incolam, qui J. Cæsari, avita Trojæ rudera & celebres ac antiquas eorum locorum memorias lustranti, aderat:

Æschyl. Suppl. v. 501.

In Verrem IV. c. 59.

Adspicit Hesiones scopulos, silvasque latentes
Anchisæ talamos; quo judex sederit antro:
Unde puer raptus cœlo:

Lucan. Lib. IX. v. 970. &c.

Mox

Herceas, MONSTRATOR *ait, non respicis aras?*

Vers. 979.

Ita sugillat forte aliquis aut recentius putat eorum institutum, qui domos hodie & pinacothecas instructas omni antiquaria supellectile exornant summo studio nec minoribus impendiis; qui in sacrariis recondunt; qui peregrinos & hospites ad eadem visenda ultro ac libenter admittunt. Eadem fuit jam olim sollicitudo nobilissimorum cujusque urbis civium, ut domos haberent ornatissimas omni hoc veteris elegantiæ genere, vasis puta Corinthiis, vel Deliacis; gemmis; signis æneis, marmoreis, eburneis; toreumasi; pictis tabulis, aut vero textilis alteriusve prisci & elegantis operis ornamentis famam loco, & sibi laudem apud exteros pariter ac cives conciliarent. De Sthenio Thermitano civitatis suæ nobilissimo, Tullius: *Etenim Sthenius ab adolescentia paullo studiosius hæc comparârat, supellectilem ex ære elegantiorem, & Deliacam, & Corinthiam; tabulas pictas; etiam argenti bene facti, prout Thermitani hominis facultates ferebant, satis: quæ, cum esset in Asia adolescens, studiose, ut dixi, comparabat, non tam suæ delectationis caussa, quam* AD INVITATIONES ADVENTUSQUE *nostrorum hominum, suorum amicorum atque hospitum.* Idem alibi de Heii Principis Mamertinorum domo plena vetustissimorum signorum: *Messanam ut quisque nostrum venerat, hæc visere solebat: omnibus ad visendum patebant quotidie: domus erat non domino magis ornamento, quam civitati.* Nonne credas designari vel splendidam illam Augustæ Christinæ, quam hic intueri subinde nobis licet, gazam; aut ædes in Urbe Farnesianas, vel Barberinas, ut tot alias hic mittam præclaris id genus seu admirandis verius cimeliis instructas; aut Florentiæ, Thesauros Maximi Principis Mediceos; aut Mutinæ, supellectilem Heroum Estensium; aut Mediolani, Museum Manfredi Septalæ, viri egregii: quæ ut referta omni hoc veterum monumentorum genere, & omnibus ad visendum patent quotidie, & singularem quandam dominis non solum, sed loco etiam celebritatem adferunt.

In Verrem II. c. 34.

In Verrem IV. c. 3.

Ne vero artis olim aut materiæ, non autem *vetustatis,* de qua hic agitur, præcipuam quandam rationem habitam jam olim quis forte arbitretur, en locupletem rursus tibi testem eundem Tullium in ea oratione, qua expilatam a Verre Siciliam conqueritur. In id enim videas Oratorem incumbere totis viribus, ut spoliatione vetusti cujusque operis, ceu continua immanium crimi-

num

num serie, invidiam reo potissimum creet: *Nam domus*, inquit, *erat ante istum Prætorem nulla paullo locupletior, qua in domo hæc non essent, etiamsi præterea nihil esset argenti; patella grandis cum sigillis ac simulacris Deorum; patera, qua mulieres ad res divinas uterentur; thuribulum: hæc autem omnia* ANTIQUO OPERE *& summo artificio facta.* Alibi, ut in vetustate id genus monumentorum præcipuam religionem positam ostenderet: *Sthenius vero* (de quo paullo ante) *non solum negavit, sed etiam ostendit id fieri nullo modo posse*, UT SIGNA ANTIQUISSIMA, *monumenta P. Africani, ex oppido Thermitanorum, incolumi illa civitate, imperioque populi Romani, tollerentur.* Idem alio loco: *qui accessistis Ennam, vidistis simulacrum Cereris e marmore, & in altero templo, Liberæ: sunt & perampla, atque præclara, sed* NON ITA ANTIQUA. *Ex ære fuit quoddam modica amplitudine, ac singulari opere, cum facibus* PERANTIQUUM, *omnium illorum, quæ sunt in eo fano*, MULTO ANTIQUISSIMUM; *id sustulit.* Nempe quod ait alicubi Quintilianus, *vetera majestas quædam, &, ut sic dicam, religio commendat.* Hinc *res vetustas* commemorantem vidimus paullo ante Poëtam ævi Augustæi, & *veteris mendacia famæ*, quorum aviditate, cunctas, quod idem ait, liberet gentes percurrere. Consule Plinium: ars cælandi apud Romanos, ubi paulatim exolevisset, sua tamen ætate, ut ille refert, vel SOLA VETUSTATE *censebatur.* Et post togatos aliquot prodeat palliatus Carthaginiensis: *quædam & potui vascula ex ære servat* MEMORIA ANTIQUITATIS: nempe prout jam ante a cultissimo Vate alicubi dictum, *Poculaque, insignis veterum labor.* Hinc etiam notum illud Horatianum:

Ibidem c. 46.
In Verrem II. c. 34.
In Verrem IV. c. 49.
Inst. l. I. c 6.
Cornel. Severum.
Lib. XXXIII. c. 12.
Apologet.
Valer. Flacc. l. I. v. 443.

Insanit VETERES STATUAS *Damasippus emendo:* Lib. II. Satyr. III. v. 64.

cum Martialis

Miratus fueris cum PRISCA TOREUMATA *multum.* Lib. VIII. Epig. 6.

Immo ne otiosorum forte hominum propriam hanc voluptatem quispiam arguat, en tibi Magnum Alexandrum, quem eadem rerum antiquarum cupiditate flagrasse, auctor est Philostratus; unde & Curtio *cognoscendæ vetustatis avidus* vocatur. Eandem in illius æmulo J. Cæsare agnovit Tranquillus, qui eum tradit, *gemmas, toreumata, signa, tabulas* OPERIS ANTIQUI *semper animosissime comparasse.* Quod studium etiam ad hujus hæredem transiit, de quo idem refert Historicus, quod is prætoria sua, omissis ornamentis aliis, *excoluit* REBUS VETUSTATE *& raritate notabilibus.* Quo proinde spectasse olim hic observo officium τῶν ἐπὶ τοῖς θαύμασι, seu *Admirandis Præpositorum*, (quos vulgo hodie Principum Antiquarios vocant) quorum Pausanias in Arcadicis meminit, occasione dentium apri Calydonii, quos ex Arcadia ab eodem Augusto Romam delatos scribit. Neque iidem tamen, qui Procopii ætate Beneventi adhuc visebantur, & quos ille à Diomede in eam urbem translatos refert. Adeo, ut quum alibi apud eundem Tranquillum legimus, Augustum Antiquarios & Cacozelos pari fastidio prosequutum; non rerum vetustarum, sed verborum antiquorum sectatores, quivis apud eum adsequatur. Quæ obiter nec aliena ab hoc loco à me commemorari facile intelligis; ut videant tandem, qui omne hoc rerum antiquarum studium, ejusque cultores ac amatores contemnunt vel derident, quibus & quantis veteris memoriæ populis vel heroibus dicam continuo scribant.

Vit. Apoll. l. I. c. 4.
In J. Cæsare c. 47.
In Augusto c. 72.
L. VIII. p. 530. ed. Wechel.
Gotth. lib. V. cap. 15.
In Augusto cap. LXXXVI.

Quod

Eadem veterum jam olim Nummorum ratio.
Orat. XII. pag. 213.

Quod vero hic potissimum agitur, inter tot res vetustate spectabiles, antiqua priorum ætatum NUMISMATA locum jam olim haud ignobilem habuere. Hinc apud Dionem, Oratorem illum & Philosophum elegantissimum legas, Homerum antiquas voces nonnunquam adhibuisse, ΝΟΜΙΣΜΑ ἀρχαῖον ἐκ θησαυροῦ ποθὲν ἀδέσποτον, NUMISMA *aliquod* VETUS *ex thesauro quopiam, qui Domino careat, depromptum.* Ita eundem de quo modo, Augustum, ut omni alia selectiori vetustatis memoria, sic Nummis etiam antiquis & peregrinis delectatum, non obscure licet colligere, qui illo quoque munusculorum genere amicos suos solitus fuit nonnunquam prosequi. Unde hac de re Tranquillus: *Saturnalibus, & si quando alias libuisset, modo munera dividebat, vestem, & aurum, & argentum; modo* NUMMOS *omnis notæ, etiam* VETERES *ac* PEREGRINOS. Adeo ut hac ratione plures ad tractanda id genus monumenta adliceret; nec de ævi sui infelicitate usurpari posset aliquando illud Symmachi: *spectatorum* VETERIS MONETÆ *solus supersum.* Præ reliquis autem, & instar omnium, testis hujus moris luculentus, & ab Antonio Augustino eam in rem jam adductus, præclarus olim juris Antistes, NOMISMATUM *aureorum vel argenteorum* VETERUM QUIBUS PRO GEMMIS *uti solent, ususfructus legari potest.* Immo unde etiam factum, ut vetera id genus cum peregrina, sicut Darici, Philippi, Tetradrachma, Drachmæ, Victoriati, ubi postremi primum aliunde in Urbem advecti; tum anteriora Romanorum Principum Numismata, *gemmarum* nempe instar, aut alioquin *mercium*, ut legari, ita emi ac vendi, sicut hodie fieri adhuc amat, pridem solerent. De *peregrinis* quidem Nummis Volusius Mæcianus, qui vixit Antoninorum Pii & Marci temporibus: *Victoriatus enim nunc tantundem valet, quantum Quinarius olim, &* PEREGRINUS NUMMUS LOCO MERCIS, *ut nunc Tetradrachmum, Drachma, habebatur.* *Peregrinus* nempe Nummus habitus primum Romæ, ut è Plinio præterea liquet, *Victoriatus*, qui de eo similiter: *qui nunc Victoriatus apellatur, lege Clodia percussus est. Antea enim hic nummus ex Illyrico advectus,* MERCIS LOCO *habebatur.* De utrisque vero *Peregrinis* illis, ac *Romanis* Numismatibus, *mercis loco*, uti de iis ab Ulpiano, Mæciano, ac Plinio dici modo vidimus, apud Romanos, quibusque inde in emendo ac vendendo locus, constitutis etiam gravissimis in eos, qui eadem adulterarent, pœnis, exstant alia Ulpiani manifesta eam in rem verba: *Si autem aurum vel argentum signatum legatum est, id paterfamilias videtur testamento legasse, quod ejus aliqua forma est expressum: veluti qui* PHILIPPI *sunt, itemque* NUMISMATA *& similia.* Dicuntur nempe *Philippi* haud aliter, & quæ loca indicavit jam ad eam legem clarus earundem legum interpres D. Gothofredus, apud Plautum:

In August. cap. LXXV.
Lib. III. Epist. II.
Dialog. 1. c. 6. Pomponius Leg. XXVIII. D. de Usufructu.
Distributio de Asse.
Lib. XXXIII. cap. 3.
Leg. XXVII. §4. D. de Aur. Arg. Leg.

Pœnul. A. III. Sc. V. v. 26.

Me esse hos trecentos PHILIPPOS *fretum lucro:*

Lib. II. Epist. 1. v. 235.

Sunt hic rursus aurei Trecenti nummi Philippei.
Pœnul. A. V. Sc. V. V. 37.

Et apud Horatium, noto versu, *regale Nomisma*, PHILIPPOS. Cur vero ibi *Philippi*, seu aurei Philippei Macedonum Regis imagine signati Nummi, *Philippii* alibi, ob metrum ab eodem Plauto dicti, & *Nomismata* ab Ulpiano distinguantur, quæ pro iisdem habet, ut revera erant, Horatius, silet idem clarus legum interpres; quid autem alii juris Antistites ea de re forte hic adnotarint, mihi excutere jam non vacat. Id vero inde factum putem, quod per *Numismata*, Romanos ibi nummos, signatos anteriorum Imperatorum

tórum effigie intelligat Ulpianus, a *peregrinis* proinde ſeu *Philippis* diverſos. Quomodo exſtat etiamnum in Codice Valentiniani Imp. conſtitutio. *De Veteris Nomiſmatis Poteſtate*; ac ubi cavetur itidem: *Solidos* VETERUM PRINCIPUM *veneratione formatos ita tradi ac ſuſcipi ab* EMENTIBUS *&* DISTRAHENTIBUS *jubemus, ut nihil omnino refragationis oriatur: modo ut debiti ponderis ſint, & ſpeciei probæ: Sciturі, qui aliter fecerint, haud leviter in ſe vindicandum.* E quibus utique manifeſtum, non de *Peregrinis*, ſicut dictis modo *Philippis*, ſed de priſcis demum anteriorum apud Romanos Imperatorum *Numiſmatibus*, qualia erant *Solidi* illi ſeu nummi aurei, quibus impreſſa erat eorum effigies, ea conſtitutione de *Veteris Nomiſmatis poteſtate* ibi demum agi. A quibus autem *peregrinis*, ſeu anteriorum apud Romanos Principum, & quæ *mercium loco* emi ac diſtrahi poſſent, nomiſmatibus, nummos ſtanneos vel plumbeos rejicit alibi Ulpianus; ut nempe id in aureis ſolum, argenteis, & æreis locum obtinere cenſeretur: *Eadem Lege exprimitur, ne quis* NUMMOS STAGNEOS, PLUMBEOS EMERE, VENDERE *dolo malo vellet.* Ex hiſce autem illud inſuper abunde, ut opinor, liquet, jam olim vetuſtioribus Græcorum aut Romanorum Nummis, recepto ſequentibus retro ætatibus more, latiſque etiam ea de re ipſorum Imperatorum conſtitutionibus, ſingulare pretium & laudem haud vulgarem conſtitiſſe.

Leg. Unic. Cod. Lib. XI. Tit. X.

Leg. IX. §. 1. D. de Leg. Corn. de Falſ.

3 *De primis Auctoribus ſignati nummi.*

Haud vero obvium continuo id cuiquam, ut opinor, videbitur, ſuam tot gentium ac urbium nummis ætatem, vel antiquitatis prærogativam uni alterive ex iis nunc adſignare. Neque de primæva ſignati æris, argenti, aurive vetuſtate nobis hic ſermo; ac proinde an cuſi ſignatique primi Numiſmatis origo, ad antediluviana etiam tempora, Cainum ſcilicet, Tubalcain; aut ad poſtdiluviana, Magogum, Tharam Abrahami patrem, Abrahamum ipſum, referri debeat; aut vero primum ejus rei inventum tribui apud Græcos debeat, idque juxta diverſas veterum auctorum ea de re ſententias, vel Itono Theſſalo, Deucalionis filio; vel Erichtonio Athenienſi; vel Theſeo; vel Demodicæ Cumææ, (prout corruptus ea de re Pollucis locus, aliter quam alicubi a [a] magno Salmaſio factum, ex optimo codice, quem olim verſavimus, doctiſſimi Iſaaci Voſſii, [b] emendari debet, & procul dubio in Batava, quæ jam ſub prœlo ſudat, eruditiſſimi illius Grammatici editione notabitur) adde, an Lydis, ac inter eos Xenophani; an Phidoni Argivo; an vero, ut cenſet illuſtris Salmaſius, pluribus ante Phidonem Argivum ſæculis, ſit ſignati nummi uſus a Phœnicibus in Græciam invectus; an denique percuſſæ monetæ origo infra Palamedis tempora ſtatui omnino debeat, prout iſtud a Philoſtrato in Heroicis monitum video. Mitto Saturnum adhuc & Janum, habitos quoque primos *imagine ſignati nummi*, ut de priori Tertullianus, auctores; de poſteriori autem, a quo primum ſignatus ſit æreus nummus, indeque idem Janus, non in Italia ſolum, ſed in pluribus Græciæ ac Siciliæ civitatibus, & quod in earum nummis adhuc obvium, cum bicipiti facie ſit expreſſus, meminit præter alios Athenæus. Præterquam enim, quod inter tot diſcrepantes de prima illa ſignati nummi origine, primove ejus auctore, veterum, ac inde etiam recentiorum Scriptorum ſententias, haud tutum utique videatur, certi quid velle ea de re ſtatuere ac velut præſcribere, cui adſentiri omnino alii teneantur; neque vero citra accuratam & operoſam ejus rei diſquiſitionem, præſtari id poſſit; ea utique, tanquam ab hoc loco aliena, certe ad

[a] De Uſuris p. 423.

[b] Δημοδίκη ἡ Κυμαία συνοικήσασα Μίδα τῷ Φρυγὶ in Mſſ. Pollucis, lib. IX. cap. 6.

Ut ſupra.

Pag. 682.

Apologet. c. X.

Lib. XV. p. 692.

iſtud, quod hoc opere intendimus, utilitatis nempe e ſignatis priſcis, qui adhuc ſuperſunt, nummis, eruendæ ac manifeſtandæ propoſitum, nihil profutura, temperandum hic nobis arbitramur. Unde etiam de antiquioribus adhuc nummis, ſi nomen illud iis tribui equidem debeat, non cuſis nempe aut ſignatis, ſeu quos Græci ἀσήμους dixerunt, quorum nempe tota ratio in pondere ac menſura erat antiquitus ſita, & quod peculiari opere vir eruditiſſimus haud ita pridem, molitus eſt, minus adhuc mihi hic agendum, quivis facile intelligit. Adeo, ut quid ſolum ea de re, ſeu de nummorum, qui proſtant adhuc ac teruntur cupide a veteris hujus æris argenti aurive ſignati cultoribus, antiquitate, ſtatui etiamnum poſſit, quædam hic a nobis, & quidem eorundem nummorum fide ac autoritate, adferentur. Quum autem ex iis alii occurrant Samariticis & Aſſyriacis, quæ ambæ Hebraicarum nomine ſunt appellatæ, litteris; alii Punicis, qui iidem vulgo cum Samariticis, alii Græcis; alii Romanis litteris, ut de Etruſcis, aut recentioribus Gotthicis, Arabicis, aliarumve etiam gentium jam nihil dicam, ſignati: hinc haud una quoque eorundem antiquitas inde ſat continuo eluceſcit.

Ottho Sperlingius Diſſertatio de Nummis non Cuſis.

4 *De Nummorum* HEBRAICORUM *antiquitate.*

Ac HEBRÆORUM quidem, ſive Samariticis, ſive Aſſyriacis etiam litteris ii ſint inſigniti, nummos quod adtinet, haud una quoque exſtat, ut notum, eruditorum, & in hoc etiam litteraturæ Orientalis genere principum virorum ſententia. Hinc alii ex iis, cum Poſtello, Aria Montano, Scaligero, Druſio, Waſero, Willalpando, Joanne Morino, Ludovico Capello, Bocharto, J. G. & Iſaaco Voſſiis, Waltono, Simonio, Ed. Bernardo, aliiſque, nummos Samariticis demum litteris inſcriptos, ſeu Siclos argenteos, in quibus vulgo Urna cum Manna deſuper, & florens ſeu amygdalis fœta Virga Aaronis, cum ſolita inſcriptione dictis modo Samaritanorum litteris, quibus hinc SEKEL ISCHRAEL, ſeu *Siclus Iſraëlis*, illinc HIERUSCHALAIM HAKKEDOSCHA, *Hieroſolyma Sancta* deſignantur, pro genuinis & authenticis, immo ante diviſionem duodecim Tribuum, ſub primis proinde Iſraelitarum Regibus, cuſis ſecure oſtentant: mitto enim, qui ab ipſo Abrahamo ſignati ſcilicet inter Hebræos nummi uſum arceſſunt. E quibus vero eruditis nonnulli, æreos quoque cum Samariticis itidem litteris nummos, cum aliis ſubinde ſymbolis, uti *Palmæ*, *Balſami* radicis; eoſque, ſicut etiam priores illos, ante captivitatem Babylonicam ſub primo Templo cuſos ſtatuunt: exploſis nempe iis nummis vel Siclis, qui Aſſyriacas litteras, quæ Hebraicæ vulgo hodie dicuntur, præferunt, tanquam recentiorum temporum, ſeu quos nuperi demum Judæi finxerint. Alii autem, & quidem, qui antiquitati litterarum Aſſyriacarum apud Hebræos, cum Schickardo, Buxtorfiis, Hottinguero, Lightfootio, aliiſque patrocinantur, aut favent, Siclos cum Urnæ ac Thuribuli iconibus, ac Aſſyriacis ſeu hodiernis Hebraicis *Sicli Iſraelis*, & *Hieroſolymæ Sanctæ* litteris; immo quoſdam etiam cum junctis *Davidis* & *Salomonis* nominibus, aut unius, *Salomonis* nomine & effigie, ac *Templi Porticu*, ſeu juxta alios, *Porta Piſcatoria*, pro genuinis itidem, & ante captivitatem Babylonicam percuſſis apud Hebræos nummis, continuo venditant. Ut Talmudicos alioſque Recutitorum Magiſtros mittam, qui nummos inſuper, hinc cum *Abrahamo* & *Sara*, ſeu ſenis & vetulæ effigie; illinc cum *Iſaaco*, & *Rebecca*, ſub forma juvenis ac adoleſcentulæ; aut cum *Joſua*, *Bove* præterea, & *Unicornu*; vel cum *Eſthere* & *Mardochæo*, hoc autem cum ſacco quoque ac cineribus, pro antiquis ſcilicet ac probæ notæ Hebræorum num-

nummis confidenter obtrudunt. Alii rurſus, uti id a clariſſimi nominis viro, Hermanno Conringio traditum ac propugnatum novi, ſignatos primum Hebræorum nummos Haſmonæorum demum temporibus ſtatuunt, & quidem quadringentis & quinquaginta a captivitate annis, parta nempe ſub Simeone Hebræorum libertate, & cudendæ monetæ conceſſo ei a Rege Antiocho Sidete, ut in Maccabæorum libris legitur, jure. Siclos proinde cum Samariticis litteris argenteos, quibus Urna & Virga Aaronis ſunt inſculptæ, ab ea demum ætate, a Judæis cuſos exiſtimant, præter eos nummos quibus inſcripta iiſdem litteris legitur *Simeonis*, & *Libertatis Hieroſolymitanæ*, ac ſimilium aliquot mentio: ante vero illa Haſmonæorum tempora, nuſquam cuſos aut ſignatos Hebræorum nummos, ſed adpenſos demum contendunt. Iſtud vero, poſt hæc a me non ſcripta ſolum, ſed typographis jam tradita, vidi quoque a viro in his litteris exercitatiſſimo, Adriano Rulando, nulla tamen facta eam in rem Conringii mentione, propugnari, in ea, quam de aliquot Samaritanorum nummis ante triennium, ſed a me ante non viſa, publici juris fecit, Diſſertatione: ſtante nempe demum Templo ſecundo, & quidem ab Haſmonæis, poſt datam iis cudendorum nummorum licentiam, jus illud uſurpatum. Poſtrema denique eſt eorum ſententia, qui ne ea quidem ætate cuſos aut ſignatos a Judæis nummos largiuntur, aut ad excidium uſque templi, niſi forte intra exigua illa Neronis & Veſpaſiani tempora: nullum vero hodie exſtare verum & antiquum Hebræorum nummum, (ſive proinde Aſſyriacis, ſive Samariticis litteris ſit inſcriptus) contendunt: ſed omnes illos hactenus memoratos, ut de iis jam cum Moſis cornuti, & Chriſti Servatoris effigie ſileam, eſſe prorſus adulterinos, ac a Judæis, ultimis demum hiſce ſæculis, effictos. Quod ab Orientalis litteraturæ callentiſſimo, nummorum præterea veterum, Græcorum, aut Romanorum perito æſtimatore, ut luculentis etiam in eo genere commentationibus oſtendit, J. Chriſtophoro Wagenſeilio; quique ſibi ea in re ſuffragantem, quod ab eo traditur, habuerit tractatione ſupellectilis veterum nummariæ celebrem Patinum; ac præterea ab eruditiſſimo Otthone Sperlingio, nupero opere jam ante memorato de nummis veterum aut recentiorum non cuſis, eſt adſertum. In qua equidem tanta ac multiplici ſententiarum, de illis Hebræorum ſeu Samariticis, ſeu Aſſyriacis, hoc eſt hodiernis Hebraicis, litteris, iidem ſint inſigniti, nummis, varietate, haud facile utique vel conſultum forte, certi quidpiam de iis ſtatuere continuo velle ac definire. Cujus utique rei arbitrium nolo hic mihi ambitioſe vindicare: etſi olim adoleſcens in inclyto Lugdunenſi Batavorum Lyceo, ſub magno harum & Talmudicarum litterarum doctore, Conſtantino l'Empereur, in ea ſtudia haud perfunctoria opera, editoque etiam tum meæ qualiſcunque hujus contentionis ſpecimine, incumbere mihi aliquamdiu, ſed, quod ultro ac ingenue fateor, haud perinde vel adtente dein a me culta, obtigiſſet. Præterquam quod ea de re, in proxima Diſſertatione, ubi de Samariticis, vel Phœniciis, &, quæ profectæ ab iis fuerint, Græcorum litteris, agetur, dicendi adhuc erit locus.

De Nummis Ebræorum Paradox. c. VIII, & IX.

Ibid. cap. VI. pag. 56.

1 Maccab. cap. XV. v. 6.

Diſſertat. de Num. Samar.

In Annotatis ad librum Miſchnæ Sota pag. 575.

Cap. 26. & 27.

Unde abunde nobis erit hæc demum ad aliquam argumenti hujus, quod hic illuſtrandum ſuſcepimus, lucem, monere obiter ac indicare. Primo, quod nimio ut plurimum, pro adſerenda vel Samariticarum, vel Aſſyriacarum litterarum, quibus uſi ſint olim ante captivitatem Babylonicam Judæi, vetuſtate; atque ita uno, quod vulgo dicitur, δουλεύειν τῇ ὑποθέσει ſtudio contigerit

Monita quædam de iiſdem Hebræorum nummis.

rit; ut viri præstantes, quidam etiam minus in hac Orientis litteraturâ exercitati, de antiquitate, aut vero νοθείᾳ nummorum, qui alterutros illos characteres præferunt, quod ea in re potissimum illius controversiæ momentum situm intelligerent, libere admodum ac secure pronuntiarint. Et quidem re haud idonee prius aut accurate, ut videtur, ab iis excussa, an tantam utique vetustatem, quæ iis sub primis Hebræorum Regibus, atque ante Tribuum divisionem tribuitur, quæ est vulgo recepta virorum præstantium de iis opinio, mereantur omnino ac tueantur, cum obvii alioquin, tum singulares aliquot Judaici id genus nummi. Cujus etiam rei, ut de vulgaribus cum Urna & Virga Aaronis nummis vel Siclis nunc sileam, exstant in eorum scriptis, qui id genus argumenta adtigere, & qui harum cœteroquin litterarum fuerunt periti, Willalpandi puta, Jo. Morini, Kircheri; Schickardi etiam, Buxtorfii, ac Hottingueri, ut alios nunc mittam, exempla. Quomodo nempe, ut hoc demum tangam, adducuntur à tribus prioribus nummi, velut captivitate Babylonica vetustiores, cum inscriptionibus litteris Samariticis, & quidem, uti eas explicant, in uno, TEMPUS CIRCUMCISIONIS, illinc PINGUEDO; in altero, TEMPUS UNCTIONIS, illinc AD SCRIPTURAM JERUSALEM: in tertio, SCHEMVEL PROPHETA, ab altera parte REDEMTUS ES JEJUNIO: aut quum rursus a [a] Schickardo, [b] Buxtorfio ac [c] Hottinguero, nummus cum Assyriacis, seu hodiernis Hebraicis litteris, SALOMONIS nomine & effigie insignitus, & quidem cum radiato capite, a M. Antonii, quod monuerat Willalpandus, facie haud alieno, pro vetusto tamen & genuino Hebræorum nummo similiter adseritur. Ex eorum autem numero, qui Græcis magis & Romanis, & quidem inter doctiores hac ætate, quam Hebraicis aliisve Orientis litteris eruditi, exstitit Isaacus Vossius, cujus legitur illud de nummis id genus judicium: *Testimonia Hieronymi &* SICLORUM, *qui indies eruuntur, quosque ante captivitatem Babylonicam, ex ipsa inscriptione excusos esse liquet:* &c. Quæ tamen Siclorum illorum inscriptio, qua, ut vulgo notum, ac paullo ante vidimus, Samariticis litteris, SICLUS ISRAELIS, & HIEROSOLYMA SANCTA, innuitur, non obstitit, ut ab aliis viris sagacibus ac eruditis, iidem nummi, nec pro vetustis adeo, sed post captivitatem Babylonicam, & quidem sub Hasmonæorum demum temporibus ac sequentibus cusi: ab aliis vero, quod paullo ante vidimus, pro confictis etiam a Judæis, & quidem postremis hisce sæculis, continno habeantur. Secundo, quod haud immerito, pro nota Recutitorum indole ac versutia, suspecta esse omnino debeat nummorum id genus, qui ab iis prædicantur aut proferuntur, fides; ni accedant alia forte indicia, quæ vetustatem eorundem luculenter arguant. Quod proinde non de iis solum Hebræorum nummis dicendum est, qui continuo νοθείαν produnt; puta, qui vel *Abrahami*, vel *Mosis*, vel *Josuæ*, vel *Davidis*, & *Salomonis*, item *Absalonis*, *Estheris* præterea & *Mardochæi* nomina, aut effigiem signant. Quod etiam an licuerit id olim Judæis, nummos hominis, vel alterius animalis imagine signare, ab ipsis inter Recutitorum Magistros, præter Philonem ac Josephum, coryphæis, & qua de re alibi in hoc opere, negari omnino videas: neque id ad sequentia demum tempora, a reditu nempe a captivitate Babylonica, uti doctissimo Conringio videbatur, esse restringendum: qui cæteroquin nullum nummum Hebræum, qui refert hominis imaginem, esse genuinum, sequenti capite sibi adserendum proposuit. Tertio,

Vid. Willalp. in Ezech. T. III. Apparat. Urb. pag. 391. Kirch. Oedip. T. II. p. 93. Morin. Exercit. Samaritan.

a Diss. de Num. Hebr.

b Diss. de Litteris Hebr.

c De Num. Orient. p. 120. & 187. secund. Edit.

De LXX. Interpr. c. XXIV. p. 91.

De Num. Hebræor. p. 31.

Ibid. cap. VI.

Tertio, e falſorum vero nummorum, quales modo indicavimus, aliorum-
que id genus, quos gens lucri avida & fraudibus dedita, ac præterea vendi-
tandæ avitæ gloriæ mire ſtudioſa, fabricarit, adſpectu, haud probari conti-
nuo, nullos omnino exſtitiſſe cuſos aut ſignatos ante, vel poſt captivitatem
Babylonicam, Hebræorum nummos, ſed ἀσήμους omnes fuiſſe & rudis metal-
li. Hoc enim quod adtinet, de ætate, loco, & conditione erutorum id ge-
nus ac repertorum, quod fertur, in Judæa viciniſve locis, nummorum, con-
ſtare omnino, oportuit; antequam de illorum omnium αὐθεντίᾳ, vel νοθείᾳ poſ-
ſit ſat tuto, uti mihi equidem videtur, pronuntiari. Ex iis enim indiciis
rite & idonee cognitis, & accurata in primis nummorum id genus inſpectio-
ne, vere, confidentius utique, ſtatui demum poſſe, ab iis maxime, qui
nullo hic præjudicio ducti, ſed præterea uſu aliquo in veterum nummorum
tractatione, & probos ac antiquos ab adulterinis & recentioribus ſecernendi
facultate exercitati, eos diligenter expendunt, an boni vel mali κόμματος ha-
beri ii continuo debeant. De me equidem fateor, etſi parum hac in re mi-
hi tribuam, ac haud unus etiam e Judaicis illis nummis, a me haud ſemel
in præclaris cimeliarchiis ſeu muſeis inſpectus, vel malæ, vel dubiæ fidei vi-
deretur; incidiſſe me tamen ſubinde in alios Judæorum nummos, & cum
Samariticis quidem litteris, quos pro ſinceris ac antiquis agnoſcere omnino
compellerer: adeo ſingula, quæ id ad eorum adſpectum & tractationem
evincerent, concurrebant; ut vel omnis antiquis nummis, Punicis, Græcis,
Romanis fides eadem opera, quod nemo in iis etiam hoſpes facile ſtatueret,
foret deneganda. Mitto, quod etſi adpenſi dicantur nummi in Veteri Fœ-
dere, circa poſtrema etiam Regum apud Hebræos ante captivitatem Babylo-
nicam, uti Zedechiæ apud Hieremiam, tempora; haud id obſtet continuo, Cap. XXXII.
ut non cuſi vel ſignati iidem fuerint. Neque enim Romæ ſolum, quam- v. 9. 10.
diu Aſſes Librales ſeu gravis æris (ſignati quamquam jam a Servii Tullii, ſi
non ante, temporibus) locum habuere; iidem, quod vel ex Livio, & qua Lib. IV. c. 60.
de re paullo poſt, conſtat, adpendi tamen, non numerari ſolebant: ſed po-
ſtea utrumque de denariis quoque, ac argenteis proinde nummis, in Urbe
obtinuit, ut iidem cum numerari, tum adpendi etiam, ſolerent. Docet id
utique expreſſis eam in rem verbis Caſſiodorus, eo loco, quem ad Livium in-
dicavit jam Marcellus Donatus: *Pondus quin etiam conſtitutum* DENARIIS Var. lib. VII.
præcipimus debere ſervari, qui OLIM TAM PENSO, QUAM NUMERO cap. 32.
vendebantur: unde verborum vocabula competenter trahens ab origine com-
pendium & diſpendium *pulchre nominavit Antiquitas.* Quod ſimiliter hodie
fieri paſſim conſtat, ut ſignati etiam argenti ſummæ, quo temporis compen-
dium fiat, a menſariis ponderentur. In pondere enim, uti in numero, con-
ſiſtit nummus. Accedit, quod parum vero conſentaneum videatur, Judæis
non ſolum ante captivitatem Babylonicam, ſed etiam ab eorum in Palæſti-
nam reditu, uſque ad eorundem excidium, aut idem jam imminens, omnem
cuſi ſignative nummi uſum plane adimere: maxime quum apud vicinas gen-
tes, quibus ii erant circumfuſi aut obnoxii, quæque ſub Perſarum antea,
dein ſub Græcorum in Aſia Macedonum imperio agebant, ille ſignati nummi
uſus, ut aliunde, immo ex ipſa nummorum in omni metallo, qui etiamnum
ſuperſunt, fide conſtat, eſſet pridem ante Haſmonæorum tempora receptus.
Ut de Phœnicibus potiſſimum ſileam, e quorum diffuſis per orbem com-
merciis, ſignatum apud eos antiquitus nummum licet omnino ſtatuere. Un-

de etiam ab iis, ſeu a Cadmo Phœnice & comitibus, id quoque apud Græcos invectum, ac proinde diu ante Phidonem Argivum, contendit magnus Salmaſius. Sed quicunque primus ejus rei auctor apud Græcos exſtiterit, & qua de re paullo ante, & mox adhuc dicetur; certe jam ante captivitatis Babylonicæ tempora percuſſos & ſignatos ab iis, ut mox videbitur, & apud Romanos quoque longe ante Haſmonæorum apud Judæos principatum, nummos conſtat. Verum iſtud de Judæis, ſat diu ſaltem ante gentis ſub Romanis excidium, extra omne dubium ponere videntur, & quod miror non ſatis hic adtendiſſe de nummis Judæorum non cuſis aut ſignatis ſententiæ adſertores, Antiochi Sidetis, ſeu ſeptimi eo nomine Seleucidarum Regis, ad Simeonem Judæorum Ethnarcham relata primo Maccabæorum Epiſtolæ ſeu Edicti verba: *Καὶ ἐπιτρέπω σοι ποιῆσαι κόμμα* ΙΔΙΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑ *τῇ χώρᾳ σȣ̃.* *Et permitto tibi facere incuſum* PROPRIUM NUMMUM *tuæ regioni:* haud aliter nempe ac PERMISSU PROCOS. ſeu *Proconſulis Dolabellæ*, vel *Apronii*; aut PERMISSU IMP. vel PERMISSU DIVI AUG. *Imperatoris*, vel *Divi Auguſti*, jus cudendæ monetæ in antiquis ſubinde Coloniarum Romanarum nummis conceſſum legitur. Neque enim eodem jure iis indulto, vel reſtituto, haud uſos continuo Judæos facile licet arbitrari: quum nulla utique ſubeſſet ratio, quæ ad id eos impelleret; ut vel a recepto jam ante poſtremam illam ſervitutem, ab Antiocho Epiphane inductam, more, vel vicinarum gentium ea in re inſtituto diſcederent: immo haud fruſtra illius licentiæ iis ſolemni dicti Regis Antiochi edicto conceſſæ mentionem a Maccabæorum ſcriptore ibidem fieri, ſat liqueat. Adde, quum contrarium inſuper adſtruere videantur, partim ii, qui cum SCHIMEONIS ſeu SIMEONIS nomine, & LIBERATIONE ISRAELIS, venditati ſunt jam a viris harum litterarum peritis nummi; tum qui exſtant ſimiliter in Gaza Medicea, iique pro vetuſtis habiti, Samariticis itidem litteris inſcripti; in quibus hinc SIMEON quoque ſeu SCHIMEON, aut SIMEON PRINCEPS ISRAEL; illinc ANNO UNO, ſeu PRIMO LIBERATIONIS ISRAELIS; aut in aliis PRO LIBERTATE JERUSALEMMÆ, vel PRO LIBERTATE ISRAELIS: nempe juxta traditam a viris in ea Orientis litteratura exercitatis, uti ii ab erudito illius Gazæ cuſtode erant deſcripti, interpretationem. Quo referendi ſimiliter alii nummi Samariticis itidem litteris ſignati, ſed de quarum lectione aut explicatione diverſæ exſtant ſubinde virorum in hac litteratura cæteroquin ſubactorum conjecturæ. Talis nummus ille æreus, cujus primam partem Willalpandus legit & interpretatur, *Samuel Propheta*; alteram autem, *Redemptus Es Jejunio*; ac proinde ſummæ eum ſtatuit, & ante primum etiam Templum conditum, vetuſtatis; eruditiſſimus autem Rulandus legit in priori *Anno* CCXXIV, nempe Aeræ Judaicæ Contractuum, aut addita littera א in altera voce, *Anno* MCCXXIV, ab exitu nempe ex Ægypto; ut incidat hic annus in tempora Jannæi Judæorum Regis, Ariſtobuli fratris ex Haſmonæorum genere: in averſa vero parte, *Ad Memoriam Redemptionis a Javan*, ſeu a *Græcis*. Cujus vero nummi, ſed quæ ad Haſmonæorum tempora eundem ſimiliter refert, aliam, eamque commodiorem, ac Samariticis ejuſdem nummi litteris conſentaneam mihi noviſſime litteris ſuis aperuit, earum parario præſtantiſſimo magni Wigornienſis Epiſcopi filio, Wilhelmo Loydio, vir Hebraicis litteris ſumme eruditus, Joannes Gagnier; nempe ut hinc in eo legatur שנת ארבע *Anno Quarto*; illinc,

De Uſuris cap. XV. pag. 423.

1 Maccab. XV. 6.

In Ezech. T. III. Apparat. Urb. p. 391.

Diſſ. de Num. Samarit. pag. 6. 8.

linc, לגאלת ציון *Redemptionis* ſeu *Liberationis Sion.* Mitto cæteroquin, quod ſi recentioris alicujus Scriptoris auctoritate, qua omnis abjudicatur Hebræorum nummis, ſive ante, ſive poſt captivitatem Babylonicam ante urbis excidium, fides, foret ſtandum; celeberrimi in his litteris Wagenſeilii plus utique, quam Cl. Patini, ad quem ille de adulterinis, in genere, qui hodie proſtant aut venditantur, Hebræorum nummis, provocat, judicio tribuerem. Hunc enim, ut in verſandis Græcis ac Romanis nummis aſſiduum fuiſſe & exercitatum, beneque de iis meritum conſtat, & lubens, qui eo etiam amico ſum olim uſus, ultro agnoſco; ita lubentius quoque eundem de iis, an genuini ſint ac ſinceri, an vero κακȣ κόμματος, quam de Judaicis, ſeu Aſſyriacis illi, ſeu Samariticis litteris ſunt inſcripti, judicem vel arbitrum ferendum arbitrarer. Quarto, an vero a captivitate Babylonica, & quidem quadringentis demum & ultra ab Eſdra annis, ſeu a permiſſu illo, de quo paullo ante, cudendæ monetæ Haſmonæorum temporibus dato Simeoni ab Antiocho Sidete, ac etiam paullo ante, ubi depulſa priori ſervitute in libertatem Judæorum gens ſit tum adſerta, prima cuſi ſignative apud Judæos nummi origo, juxta doctiſſimum Conringium, ſit omnino arceſſenda, licet nulli etiam, (quod hic in medio relinquimus) exſtarent hodie ſignati ſub primo Judæorum Templo nummi, haud liquere continuo mihi videtur. Etſi enim Perſarum, ac dein Macedonum in Aſia Regum majeſtatem colere tenerentur a reditu e captivitate Babylonica, & ante partam illam ſub Simeone libertatem Judæi; immunitate tamen a tributis, ac iure ſuarum legum, ſeu ἀυτονομίᾳ cum a Perſarum Regibus, Cyro, Dario, Xerxe, Artaxerxe, tum ab Alexandro Magno aliiſque ſubinde ejus ſucceſſoribus, ut vel ex Joſepho notum, fuerunt donati : quibus utique iuribus, illud cudendæ monetæ, quod ex pluribus auctorum & veterum etiam nummorum teſtimoniis conſtat, & qua de re nuper in alio opere egimus, erat velut, ut a priſcis Juriſconſultis ſubinde dicitur, acceſſorium. Unde haud mirum, ſi poſtquam graviſſimo ſervitutis iugo, & nominatim ſublato illo ſuarum legum iure, oppreſſi fuiſſent ſub Antiocho Epiphane Judæi, Maccabæorum autem virtute ac fortitudine ſeſe paulatim in libertatem adſeruiſſent; in ea dein ab Antiocho Sidete, cum permiſſu cudendæ denuo monetæ, fuerint quoque confirmati. Mitto, quod ſignata in argenteis Siclis cum Samariticis litteris ſymbola, ut monuerunt jam alii, *Urnæ* cum *Manna*, & florentis ſeu amygdalis onuſtæ *Virgæ Aaronis*, minus iis demum Haſmonæorum temporibus quadrare videantur; quum nulla nempe exſtet utriuſque illius, poſt reditum a captivitate Babylonica, denuo a Judæis receptæ, ac in ſecundum Templum illatæ memoria. Niſi id credere forte lubeat, remanſiſſe ſub Haſmonæis recepta antiquitus cudendorum apud Hebræos nummorum vel ſiclorum ectypa, ſeu figuras iis olim imprimi ſolitas. Adde, quod inde cogatur idem clariſſimi nominis Conringius, Samariticos characteres, etiam poſt mutatam ab Eſdra, juxta Talmudicos alioſque eruditos hac & ſuperiori ætate, & quibus ille cæteroquin accedit, ſcripturam, haud eo minus cum in ſacris ad privatorum uſus codicibus, tum in omni civili ac profano uſu, atque ita in cudendis nummis, a Judæis adhibitos ſtatuere : ſed qua de re opportunius in proxima Diſſertatione agetur. Neque vero eam omnem ante illa Haſmonæorum, vel captivitatis etiam Babylonicæ tempora, nummorum apud Hebræos ſignatorum ſententiam, ut cenſet idem vir doctiſſimus, impugnat : quod non ſolum

Antiq. l. XI. c. 4. 5. 6. 8.

Orbis Romani ſeu Exercit. II. ad Conſtitut. Antonini Caracallæ.

De Num. Hebræor. c. 5. p. 42. & cap. VI. p. 52. 53.

Ibid. cap. IX. p. 79. 80. lum nulli hodie Assyriorum, Babyloniorum, Medorum, Persarumve veterum nummi supersint, sed Græcorum etiam nummorum vetustissimi bellum scilicet Peloponnesiacum haud adtingant. Præterquam enim, quod alia earum gentium in remotis Orientis partibus agentium, quam Judæorum ratio hic fuerit; ut aliquot veteres horum nummi, his aut superioribus ætatibus erui facilius potuerint, & a dispersis per orbem, Europæum quoque, Judæis, ut de Christianis sileam ea loca frequentantibus, proferri; certe non belli solum Peloponnesiaci temporibus, sed vetustioribus adhuc cusos Græcorum, qui adhuc supersint, nummos, evincere nobis continuo dabitur. Verum de qua omni (ac ut ea in re hic tandem adquiescam) Judaicorum, & illorum quidem, qui cum Samariticis, qui plures habent adsertores, majorique etiam numero prostant, litteris, Nummorum fide ac vetustate quid omnino sit statuendum, viro, in quo cum exquisita aliarum rerum doctrina, tum qui in nummis illis Samariticis versandis & explanandis singularem dudum operam, etsi necdum de ea publico adhuc constet, collocavit, Nicolao Tomardo nempe, omne arbitrium merito ac lubenter equidem deferendum arbitramur.

P U N I C O S vero nummos non hic adtingimus; quod ii, quos hactenus in præclaris Cimeliarchiis vel Museis, versare mihi licuit, non ad eam videantur adsurgere, quæ in aliquot Græcorum nummis conspicitur, vetustatem; ac de iis præterea dicendi occurret id sequenti Dissertatione locus. Unde minus etiam, utpote Græcis Romanisque recentiores, G O T T H I C I, vel A R A B I C I memorandi hic veniunt nummi; ubi de antiquissimis, qui supersunt etiamnum, nobis est demum sermo.

5 *De* G R Æ C O R U M *antiquissimis, qui supersunt, Nummis.*

In nummis equidem G R Æ C O R U M, eorumque Europæorum & Asiaticorum, ante admissum Romani imperii jugum, & florente adhuc Persarum imperio, cusis, cujusmodi plures etiamnum prostant, & mire talium avidos ac intelligentes adficiunt, res vulgo incerta, qui primum ex iis fuerint signati, ac inde pro vetustissimis haberi continuo debeant: quod magna eorum pars certis demum locorum insignibus, nulla fere aut obscura temporum nota, quibus iidem fuerint percussi, sit distincta. Hinc de nonnullis ex eorum numero, illud forte posset usurpari, quod de quadam Herculis statua refert Pausanias; nempe adeo vetustos eosdem esse, ut ætatem nemo possit prodere. Neque vero in hanc classem referendi continuo veniunt veteres aliquot Græcorum nummi, qui nobis subinde priscos, & Trojanorum quidem temporum vel antiquiorum etiam Heroas, signatis ibidem eorum nominibus, Theseum, Achillem, Hectorem, Ulyssem, Eurypylum, aliosve; e Romanis autem, Quirinum, Numam, Ancum, Martium; aut priscos urbium conditores, Abderum, Alabandum, Battum, Byzam, Cyzicum, Docimum, Minoem, Nemausum, Patræum, Pergamum, Solymum, Tarantem, Tmolum; e Mulierum autem vel Amazonum ordine, Smyrnam, Cumam, Phædram, Nausicaam; aut pacis & ingenii artibus inclytos, Homerum, Pittacum, Lycurgum, Pythagoram, Alcæum, aliosque id genus etiamnum ostentant. Eos enim nummos, qua de re postea uberius, etsi veteris fabricæ, longe tamen infra eorundem Heroum vel Heroidum, aut Sapientum ætatem; quosdam etiam adulto jam Cæsarum imperio, seu secundo tertiove a Christi Servatoris natali sæculo demum cusos norunt, qui hæc æra paullo adtentius versant. Ut de iis jam nummis sileam, qui nulla vetustatis ali-

Lib. 5. p. 338.

cujus

cujus commendatione, sed uno recentiorum superioris ætatis artificum, quod in hac penu antiquaria minus exercitatis subinde imposuit, ingenio conspicui, Priamum, Menelaum, Iphigeniam, Didonem, pluresve veteris illius memoriæ, ac e Romanorum itidem numero, Scipionem, Marium, Mæcenatem, aliosque, sed qua de re accuratius postea, sui sæculi hominibus posterisque confidenter obtrusere.

De antiquis nummis Regum AMYNTÆ *&* ATYS.

Quamquam sat magnam omnino signati jam hujus æris argentive in priscis, qui supersunt etiamnum Græcorum nummis, vetustatem, ex antiquis in iisdem scripturæ vestigiis, liceret forte eruere ac indicare. Quomodo utique nuper a viro multis ac reconditis litteris, Eduardo Bernardo, in præclaro diagrammate notatum video: nempe *Alphabetum Græcum Cadmi sive Jonicum, ante Christum annis* 1500. *e Nummis Siculis, Aeginensibus, Boeoticis, Atticis, aliisque*, a se erutum & observatum. Unde de insigni plane eorundem nummorum vetustate, statuendum continuo liqueret. Sed qua de re, eaque, quæ ex antiquæ scripturæ vestigiis erui potest, nummorum id genus vetustate, in sequenti Dissertatione agendi nobis erit locus. Id vero obiter hic monendum est, inter antiquissimos, qui hactenus visi sunt aut vulgati, Græcorum nummos, omnino habendum esse eum, qui primum AMYNTÆ nomine Macedonum Regem, in serie autem Regum illius gentis sextum, juxta [a] Herodotum ac [b] Justinum, apud [c] Eusebium vero nonum nobis etiamnum exhibet; cujus autem ætas incidit in Cyri & Cambysis Persarum Regum tempora, ac proinde ultra quingentos & quinquaginta ante Christum Servatorem annos. Qui proinde nummus, ut alios adhuc, & de quibus mox dicetur, hic prætercam, sat longo annorum intervallo ante bellum Peloponnesiacum, est signatus; ad quod tamen haud adtingere vetustissimos, qui supersunt, Græcorum nummos statuebat, ut paullo ante vidimus, præclarus omnino neque unius doctrinæ laude præstans Conringius. Exstat vero singularis ille nec visus antea idem AMYNTÆ nummus, in splendidissimo Serenissimi Borussorum Regis Cimeliarchio; quemque inde nuper in Thesauri Brandenburgici Appendice opportune divulgavit, ac vetustatem quoque ejus adtigit, vir hisce antiquitatis studiis & parta inde laude inclytus, Begerus noster. Neque vero ad eundem hunc *Amyntam*, sed ad postremum eo nomine Macedonum Regem, & Alexandri M. avum, referri debet alius nummus; quem cæteroquin e Thesauris Gallorum Regiis memorat alicubi eruditus Harduinus, & arbitratur esse nummum omnium, qui sunt in Cimeliis, vetustissimum. Idem nempe nummus, qui *Amyntam* pelle leonina tectum, in aversa autem area, Equum, solita in nummis Macedoniæ Regum insignia, repræsentat: quemque in Thesauris etiam Brandenburgicis obvium, protulit in priori eorum parte solertissimus Begerus. Eundem vero, non ea præferre vetustatis, & rudis quidem artis ac scripturæ, quæ prior ille, vestigia, (ut alia nunc mittam de hisce Macedonum AMYNTIS, ac diversis qui eos adhuc signant, nummis, de quibus opportunior occurret dicendi locus) vel sequens utriusque dicti modi nummi, accurate ad eorum fidem, qui exstant in Gaza Brandenburgica, hic depicti conspectus, fidem lectori abunde, ut opinor, faciet.

a Lib. VIII. c. 139.
b Lib. VII. c. 1.
c Chron. pag 127.

Thes. Brand. Vol. III. p. 4.

Specim. Chronol. Vet. Test. p. 109.

Thes. Brand. Vol. I. p. 231.

Verum opportune omnino in alium hic nuper incidimus nummum argenteum, ignotum hactenus antiquariis, illoque prioris *Amyntæ* haud paullo vetustiorem, ATYS nempe, ut videtur, antiqui Lydorum Regis. Eum utique in ditissima præclaris id genus & selectis cimeliis penu, & e qua haud vulgares subinde opes in hujus opere depromentur, mihi visendum exhibuit vir multis majorum imaginibus, & splendidissimorum munerum ac titulorum dignitate conspicuus, sed propriis ingentis animi, virtutis, multiplicisque in eo loco & ordine doctrinæ ornamentis splendidior, Comes Pembrokiæ. In quo nummo hinc senilis barbati capitis cum peculiari tegmine, seu Phrygio velut pileo effigies comparet: illinc monogramma cum duabus initialibus litteris ATYS: nummi vero ipsius typus, vel ex primo ejus adspectu vetustissimi rudisque omnino operis:

An vero hic ATYS sit ille, a quo prima ATYADARUM apud Lydos Lib. I. cap. 7. Dynastia, Manis nempe primi Lydorum Regis, juxta Herodotum, Filius, Antiq. lib. I. pag. 24. juxta Halicarnassensem vero, Nepos; Lydi autem, a quo dein genti illi, quæ prius Mæonia diceretur, parens sit statuendus, nollem equidem, ob magnam, quæ eidem ab Auctoribus tribuitur, vetustatem, credere vel adfirmare. Unde alius ex ejusdem posteris habendus est, seu verius e sequutæ apud Lydos Heraclidarum Dynastiæ Regibus, qui eodem nomine *Atyos* fuerit insignitus. Can. Isag. Lib. III. p. 327. Exciderunt enim, ut ex Eusebio liquet, ac inde id jam monuit illustris Scaliger, aliique dein post eum, majorum gentium Chronologi, priorum octodecim secundæ illius, quæ vulgo traditur, Lydorum Dynastiæ Regum nomina: venerabile autem *Atyos*, ut antiquissimi eorum Regis, nomen apud Lydos remansisse, argumento esse composita inde aliorum apud eos Regum nomina, *Alyates*, *Sadyates*, & unius e Croesi liberis in venatione interfecti, qui ATYS itidem dictus, observat ibidem Scaliger. (Petav. Doctr. Temp. lib. X. cap. 5. Marshamus Chron. Secul. XII. & XVII.) Immo si Strabonem audimus, & quod miror non satis adtendisse magnos illos Chronologos, ac vel Ut supra Can. Isag. p. 327. inprimis, qui illius Geographi locum vidit ac adducit, τ͂ πάυ, idem, e posteris Herculis & Omphalæ Lydorum Reginæ filius, ATYS, non vero alius, cum illo antiquo ATY Lydorum Rege, cujus fit ab Herodoto, ac inde a Dionysio Halicarnassensi mentio. Eadem enim omnino de illo ATY, eoque tanquam uno ex Heraclidis, tradentem videas Strabonem, quæ tanquam vetustiori longe & primi ATYADARUM Dynastiæ Regi *Atyi* tribuunt dicti a Lib. V. c. 7. modo Auctores [a] Herodotus ac [b] Dionysius: nempe [c] annonæ penuria & b Antiq. Lib. I. pag. 24. sterilitate coactum *Atyn* illum Lydorum Regem, de duobus filiis, alterum, c Strab. Lib. V. pag. 219. *Lydum* nomine sortito domi, qui Lydis dein imperaret, retinere; alterum vero,

vero, *Tyrrhenum*, deducendæ coloniæ in regiones exteras amandare; quique in Italiam & ad Umbros quidem appulerit, ibique civitates feratur condidisse, appellatosque inde incolas ejus nomine Tyrrhenos. Ab ipsis vero Auctorum illorum locis, quæ obvia sunt & cuivis licet consulere, commemorandis, ne hisce nimium immoremur, hic temperamus: quæ autem non diversos utique, sed unum eundemque ATYN respicere, manifesto satis arguunt. Cuinam autem ex iis, Herodoto, an Straboni, qui alios auctores fuerit sequutus, fides præstari potius debeat, difficile est hodie statuere. Halicarnassensem vero hic non moror, qui unius Herodoti, in commemoratione hujus rei, fide ibi nititur; immo fabulosam insuper censet totam illam de hujus Tyrrheni, ATYOS primi Lydorum Regis filii, & deductis ab eo in Italiam Lydis, qui Tyrrhenorum scilicet conditores fuerint, narrationem. Adde, quod apud Eusebium nulla habita primæ illius & antiquissimæ ATYADARUM in Lydia Regum Dynastiæ mentione, primus ei Lydorum Rex, & ex Heraclidarum quidem Dynastia, *Adrysus* statuatur, isque circa primæ Olympiadis tempus. (Chron. Lib. II. pag. 150.) Sed de hoc ATY hactenus, immo præter institutum plus satis; quod tamen occasione singularis & vetustissimi nummi, in quo videtur ille, aut aliquis ex ejus posteris signatus, dici omnino hic debuit. Firmandæ vero de signato in eodem antiquo Lydorum Rege ATY conjecturæ illud insuper accedit, quod *primos omnium* Lydos, *nummum aureum & argenteum*, ad usum nempe & commercia, *percussisse* tradit Herodotus: Πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ΝΟΜΙΣΜΑ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ΚΟΨΑΜΕΝΟΙ, ἐχρήσαντο. (Lib. I. cap. 94.) Neque enim dubia ibi omnino mens Herodoti aut ambigui sensus, quod nuper statuere videbatur vir eruditissimus; quasi nempe verba illa νόμισμα κοψάμενοι, de nummis non cusis, sed in lamellas demum sectis possent explicari. (Oth. Sperling. Diss. de Num. non cusis p. 7.) Præterquam enim quod mox concedit ibidem, vocem illam κοψάμενοι apud Herodotum, ut apud alios Græcos, de *percussis* nummis intelligi; id utique vel adductus ab eo sequenti pagina Strabonis ex Ephoro locus, de percussis primum a Phidone nummis argenteis arguebat: Ἔφορος δὲ ἐν Αἰγίνῃ ΑΡΓΥΡΟΝ πρῶτον ΚΟΠΗΝΑΙ φησὶν ὑπὸ Φείδωνος, *Ephorus autem argenteum nummum Æginæ primum a Phidone percussum tradit*; (Lib. VIII. p. 4.) & Plutarchus in Theseo, ΕΚΟΨΕ δὲ καὶ ΝΟΜΙΣΜΑ, βοῦν ἐγχαράξας, *percussit autem nummum, Bove ei insculpto*: (Pag. 11.) unde etiam a Romanis vox *percutiendi* eam in rem usurpata. Haud vero in hac vetustissimorum nummorum commemoratione, licet eodem Lydorum ATY, aut vero adducto priori Macedonum AMYNTA recentiores, prætereundi hic omnino antiqui *Siciliæ* aut *Syracusarum* Reges ac Dynastæ, GELO, & qui post eum regnavit, HIERO; in iis scilicet nummis, qui lauro, non vero diademate revincta habent eorum capita, quo nempe illos abstinuisse, id quod pridem jam monui, docet Livius: ac inde in Hieronymo, Syracusarum quoque tyranno, illius diadematis, quem is primus induxerit, usum, ut antea insolitum observat. (Differtat. de Præst. Num. ult. Edit. pag. 469. Lib. XXIV. cap. 5.) Quorum autem GELONIS ac HIERONIS ætas incidit in annos ante Christi natale, juxta Eusebianos numeros, ferme quingentos. Ut mittam vetustos valde Sicularum aliquot urbium, *Syracusarum* puta, *Agrigenti*, *Panormi*, *Himeræ*, aliarumve, quod vel ex eorum conspectu & inscriptionibus liquet, & de quibus paullo post, nummos: aut vero *Atheniensium*, *Thebanorum*, *Argivorum*, quos octingentis ante Christum annis cusos statuit, & qua de re in proxima Dissertatione, doctissimus Ed. Bernardus. Exstat quidem, ut hoc addam, & his adhuc vetu-

stior

ſtior nummus argenteus, ſi ab ipſo Phidone, qui primus nummum argenteum Aeginæ, ut ſupra vidimus, ſignaſſe fertur, eſſet cuſus, inter cimelia Brandenburgica, ac inde a præſtantiſſimo eorum cuſtode ac interprete divulgatus; in quo hinc Boeotius Clypeus, non vero, ut cenſebat vir alius pereruditus, Ancile, cujus diverſa erat, & quod ex Auctoribus & nummis potiſſimum conſtat, forma; in altera parte Vas vel Urceus, cum nomine ΦΕΙΔΟ ſeu *Phidonis*. Idem vero nummus haud utique ex iis habendus eſt, qui ab ipſo *Phidone* Argivo, primo illo nummi argentei, & ponderum etiam ac menſurarum apud Græcos, juxta [a] Strabonem, [b] Plinium, [c] Euſebium, auctore ſit ſignatus: neque enim ille nummus tantam ejus auctoris vetuſtatem arguit, qui nongentis & ultra ante Chriſtum annis, juxta Euſebianos numeros, vixerit; ſed ut bene id a memorato modo Cl. Sperlingio monitum etiam video, infra ejus tempora, ac in memoriam nummi primum ab eo cuſi, ac menſuræ *Phidoniæ* ab eodem, juxta Strabonem, dictæ memoriam percuſſus.

Theſ. Brand. Vol. I. p. 279. Oth. Sperlingius de Num. non cuſis p. 12.

a Lib. VIII. p. 358.
b Lib. VII. cap. 56.
c Chron. MCCXVII.

Ut ſupra pag. 11. 12.

6
De ROMANORUM *antiquiſſimis nummis.*

Neque vero minorem forte dictis modo Græcarum urbium nummis, antiquitatem adhuc oſtentant æerei aliquot veteres ROMANORUM aut vicinorum nummi, antiqua pecudum, juxta [a] Plinium, & quidem, ut ea de re [b] Varro & [c] Plutarchus, quod viderunt jam eruditi, *Bovis, Suis,* & *Ovis* imaginibus ſignati: ut ſileam de obviis bicipitis *Jani, Roſtri Navis,* aut *Ratis*, quod de antiquis Urbis nummis tradiderunt itidem, ut notum, veteres. Quibus adnumerandi proinde veniunt, magnam utique vetuſtatem præ ſe ferentes, neque perinde obvii, ***Librales Aſſes***, utpote omnium apud Romanos antiquiſſimi, eorumve ***Semiſſes, Trientes, Quadranteſve***, cum ***Jovis, Mercurii, Romæ, Herculis, Clavæ,*** & ***Manus Ceſtu*** armatæ, in memoriam ſcilicet, quod monuerunt jam alii, veteris ejus cum Eryce pugnæ, ſacratique inde in eo tractu numinis; item ***Equi, Canis, Delphini***, aliiſque adhuc ſymbolis, rudi & inconcinna arte, ut vel inde magnam antiquitatem colligas, ſignati. Accedunt, in quibus antiquas etiam litteras, quales a Pelaſgis in Latium primum illatas tradit Plinius, Græciſque proinde antiquis ſeu Jonicis ſimiles conſtat exſtitiſſe, & qua de re in proxima Diſſertatione, advertere itidem dabitur. Cujus autem ſignati in Latio vel Romæ Aeris originem, a [a] Plinio & cui acceſſit [b] Caſſiodorus, ad Servium Tullium, alibi [c] ad Numam; ab aliis, ut a veteri [d] Perſii interprete, ac [e] Iſidoro, a [f] Tertulliano præterea, quod ante diximus, ad Saturnum; a [g] Macrobio autem non ſolum, ſed ab [h] Athenæo jam ante, ad Janum referri haud ignoras: ut inde de vetuſtate ſignati id genus æris, quod in Italia, & quidem in Hetruria ac in Latio fuerit Servio Tullio ac ipſo Numa antiquius, liceat omnino ſtatuere. Mirari vero haud parum ſubiit, quod in præclaro ac noviſſimo opere, dum in his prœlo ſubjiciendis verſor, à viro, qui tractatione ac peritia veterum nummorum forte parem hodie non habet, moneri video, an ſuperſint " multi Aſſes Librales, " hoc eſt duodecim unciarum, dicere: ſe non audere, quandoquidem ut ad" dit continuo ibidem, nullum meminerit ſe ſupra Trientem vidiſſe, uncias " admodum quatuor; cæteris utpote ſua mole incommodis, conflatis ſtatim " eo tempore, quo monetæ pondus imminutum fuit. Quum tamen, ut alia mittam, exſtaret vulgatum ante annos aliquot in ipſa, quam is incolit, Galliarum Metropoli, S. Genovefæ Muſeum, & quod luſtrare eidem, ſi id non antea factum, nullo negotio licuit, in quo non *Aſſes* ſolum ***Librales***, aut ***Semiſſes*** ſex Unciarum, ſed inſuper inſignis mole nummus *Quatruſſis* ſeu quatuor Aſſium

a Lib. XXXIII. cap. 3.
b Lib. I. de Vita Pop. Rom.
c In Poplicola pag. 103. & Quæſt. Rom. pag. 274.

In Muſeo S. Genovefæ p. 51.

Lib. VII. cap. 56.

a Lib. XXXII. cap. 3.
b Var. Lib. VII. cap. 32.
c Idem Lib. XXXIV. c. 1.
d In Satyr. 11.
e Origen. Lib. XVII. c. 7.
f Apolog. c. X.
g Saturn. Lib. I. cap. 7.
h Lib. XVI. p. 692.

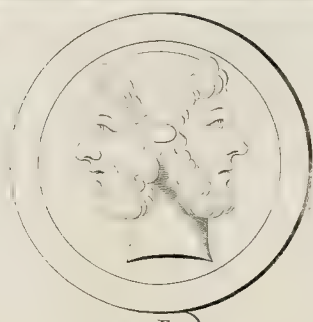
1. Vaillant Præfat. ad Familias Romanas.

Aſſium Libralium, cum ſignato utrinque Boue, exſtant ſculpti ac deſcripti. In quo cæteroquin cimeliorum, priſci nempe Romanorum Latinorumue ſignati æris genere, nullibi plura, nec maiori delectus cura ac induſtria collecta ac diſpoſita videre mihi contigit, quam hic nouiſſime apud illuſtriſſimum Pembrochiæ Comitem, ac inter ea quidem *Aſſem* haud unum *Libralem* ſeu XII Unciarum, diuerſos etiam aliquantum ab iis, qui in vulgato S. Genouefæ Muſeo conſpiciuntur; aliquot præterea *Semiſſes*, VI nempe Unciarum, cum addito S *Semiſſis* nota. Ut de aliis ſingulis Libralis Aſſis partibus, *Triente* nempe quatuor Unciarum, *Quadrante* trium, *Sextante* duarum, & *Stipe Unciali* unius Unciæ, iam nihil dicam, aliiſue cuſis poſtea, belli nempe Punici primi & Secundi temporibus, *Sextantiariis* ſeu duarum Unciarum, *Uncialibus* unius, & *Semuncialibus* dimidiæ Unciæ Aſſibus. Immo pręter quos, prægrandem etiam & oblongum quinque integrorum Aſſium Libralium ponderis, quique ab utraque parte ſignatum quoque præfert Bouem, ſingularem omnino nec viſum hactenus *Quinqueſſem* nummum intueri ibidem licuit, ſeu unius Libralis Aſſis pondere maiorem eo, ſiue *Quatruſſi*, qui proſtat, ut modo diximus, in laudato S. Genouefæ Pariſienſis Muſeo. Unde rem omnino lectori iucundiſſimam, & præterea ad faciendam inſignis nummorum id genus Romæ ſeu in Latio cuſorum, de qua hic agimus, antiquitatem, opportunam me facturum reor, ſi ſingulari omnino dicti Excellentiſſimi Comitis beneficio, memorati modo *Quinqueſſis* nummi, antiquariis hactenus ignoti, magnæ autem, ut ex adſpectu eius & tractatione licet continuo adſequi, vetuſtatis; dein duorum *Libralium Aſſium* ſeu XII Unciarum ponderis, nonnulla pręterea typorum diuerſitate notabilium; *Semiſſis* præterea nota S inſigniti cum Equo & Rota; *Stipis Uncialis* cum pileato utrinque imberbi capite; *Trientis* inſuper cum quatuor punctis ſeu notis, quatuos Unciarum indicibus, in quo hinc Manus Ceſtu armata, illinc duæ Clauæ ſignantur, in memoriam dictæ paullo ante Herculis cum Eryce pugnæ, icones hic proferam:

Cabin. de S. Geneuefæ. pag 4

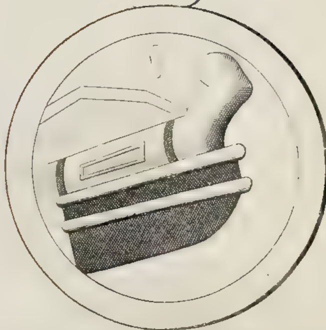

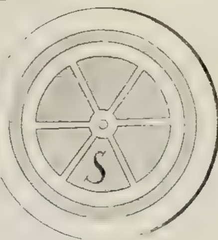
Æ

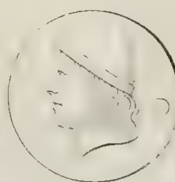
Æ

Qui proinde grauis æris, signati quamquam, *Quinquessis* nummis, uti Librales etiam Asses, ex eorum numero censendi sunt, qui ante signatum Romæ argentum, non numerari, sed adpendi adhuc consueuerant: ut istud e Liuio, & qua de re paullo ante, constat, agente de stipendio militibus ex ærario primum persoluto, anno V. C. CCCLII. atque ita multis annis post signatos Romæ sub Rege Seruio nummos ęreos, *& quia nondum argentum signatum erat,* ÆS GRAUE PLAUSTRIS *quidam ad ærarium conuehentes, speciosam etiam collationem faciebant.* (Li. 4. cap. 60.) Mitto quod pileatum in postremo nummo, seu *Stipe* Romanorum unciali, cuius is notam præfert, caput imberbe haud incommode referri possit ad illum VINDICIUM, qui ob detectam liberorum Bruti cum Tarquiniis coniurationem, pręter pecuniam ex ærario, libertate continuo & ciuitate est e publico donatus; & quidem, ut ab eo *Vindictæ* quoque nomen ac ritus ea liberandi originem apud Romanos traxerit. Ut verisimile videri possit, hunc honorem insuper ei habitum, ut a quo libertas ac salus fuerat Urbi adserta, effigies quoque eius cum indulti inde a Populo Romano beneficii memoria, publico & minimo cęteroquin tum urbis ære signaretur. Certe ea ætate cusus ille nummus, quo Assis Libralis erat adhuc duodecim Unciarum; & Stipis proinde unius Unciæ. Neque enim petasatus in eo nummo Mercurius, seu cum alato pileo; qualis cæteroquin in æreis id genus Romanorum nummis subinde cernitur. Sed quæcunque sit hæc de nummo illo coniectura, de qua liberum sit cuique iudicium; illud utique ex iis, quæ hactenus adtuli, mihi facile, ut spero, largientur viri veteris memoriæ haud plane negligentes vel ignari, non contemnendam utique, aut in aliis monumentis perinde obuiam etiamnum conspici, adsurgentem ad duo annorum millia & septingentos, aut ultra, in antiquis Græcis aut Romanis nummis, vetustatem.

Ob DIUTURNITATEM *Nummorum*

ANTIQUITATIS enim illud in Nummis beneficium ac *dignitatem*, DIUTURNITAS eorundem, quæ vel e modo dictis obuia, maxime arguit. Nummos utique non solum commerciorum ratio ac facilitas, sed immortalitatis etiam studium & cura inuenit; sicut sepulcrorum monumenta & elogia, ut de iis alicubi disserentem Tullium videas. (Tuscul. lib. I. cap. 4.) Nec enim alia custodia memoriæ rerum gestarum fidelior, ut quod de litteris ait in genere Liuius, (Lib. VI. cap. I.) ad Nummos potiori quodam iure referre mihi liceat.

Hæc æui veteris custos famosa vetustas. (Lucan. lib. IV. v. 654.)

Intellexere hoc (quod etiam hodie in publicis operibus aut solemnibus, sequior ætas est feliciter æmulata) quicunque propagandi ad posteros nominis, operisue alicuius insignis, immensa quadam cupiditate flagrarunt. Hinc vultus suos, aut res gestas, dignas sæculorum memoria, Libris quidem, Columnis, Saxis, Cippis, Tropæis, Tabulis pictis, Cereis, Statuis, Gemmis, Toreumasi, sed tanquam iis non confisi, aut velut intra certas quorundam locorum angustias coarctatis, Nummis quoque consignari voluerunt; ut certiori quodam, ac ubique diffuso & parabili æternitatis pignore, se suaque ab obliuione vindicarent. Hanc certe mentem aperte declarant illa Principum verba

Var. lib. vi. cap. 7.

verba vel edicta apud Cassiodorum : *Verum hanc liberalitatem nostram alio decoras obsequio, ut figura vultus nostri metallis usualibus imprimatur,* MONETAMQUE *facis de nostris temporibus* FUTURA SÆCULA *commonere. O magna inventa prudentum!* Hæc nempe monumenta suæ formæ ac nominis, non tanquam cum vitæ tempore aut uno velut loco conclusa, sed velut cum omni posteritate ac ubiuis locorum superfutura relinquebant. Quo spectat Ducis illius Græci apud Athenæum, a nobili Antiquario adducti, consilium, qui ubi nummos ad perpetuam memoriam curasset spargi in campis & ruderibus Corinthi, tum demum, quasi voti iam reus, mortem tranquillius obiit. Inde etiam crebræ illæ ac solemnes, quæ occurrunt in nummis veterum formulæ, ÆTERNITATI AUGUSTI; ÆTERNÆ MEMORIÆ; PERPETUITATI AUG. & ROMÆ quoque ÆTERNÆ: quibus, quam Diuorum honoribus ac Templis nequidquam quærebant immortalitatem, his monumentis quodammodo sunt apud posteros, ac post tot longum sæculorum decursum, consequuti:

Seb. Erizzo Pref. Discorf. Sopr. le Medaglie.

Statius lib. II. Sylv. I. v. 7.

> *Sic auferre rogis umbram conatur, & ingens*
> *Certamen cum morte gerit, curasque fatigat*
> *Artificum, inque* OMNI *te quærit amare* METALLO.

2. Diuturnitatis *illius comparatio cum aliis monumentis antiquis.*

Nec vero eos hic vel ratio, vel euentus fefellit. Alia quippe opera in eorum gloriam incisa vel erecta, præclara quidem illa ac diuturna, materiæ tamen aut temporum iniuria, breuiori quodam annorum curriculo fuerunt oblitterata. *Et tamen illis omnibus*, inquit Tertullianus in Apologetico, *& statuas defunditis, & imagines inscribitis, & titulos inciditis* IN ÆTERNITATEM. Magnificæ etiam sunt illæ voces, quibus extructiones ciuibus pro Republica defunctis decernendas statuit alicubi Cicero: *Erit igitur extructa moles opere magnifico, incisæ litteræ diuinæ virtutis testes sempiternæ; ita pro mortali conditione vitæ immortalitatem estis consequuti.* Hæc ipsa tamen nonne demolita est, & obscurauit obliuio: inuidit aut aboleuit posteritas? *Templa, Theatra, Arcus, Tropæa*, (ut paucis rem hic potissimum obuiam complectar) quot aut qualia hodie supersunt? Nec de antiquissimis Græcorum *Tropæis* hic loquor, quæ olim non e Saxis, sed e vulgaribus lignis constitisse refert Diodorus, eo animo ne inimicitiarum monumenta essent diuturna. Quo spectat proinde id, quod de Thebanis apud Auctorem Rhetoricorum de Inuentione, vulgo Ciceronem, legitur; eos nempe, quod deuictis Lacedæmoniis Tropæum erexissent, apud Amphictyonas, hoc est apud commune Græciæ concilium, accusatos, quod scilicet *æternum inimicitiarum monumentum Græcos de Graiis statuere non oportet* Illa potius opera reputemus, quæ non *ad temporariam moram*, ut Theatrum Scauri, de quo magnifice adeo Plinius alicubi loquitur, sed ad *æternitatis destinationem* erant erecta; ut male tamen pleraque spem illam æternitatis impleruint, quorum nec rudera etiam aut vestigia a pluribus iam sæculis conspiciuntur; atque ita de quibus dici itidem potest, quod de antiquis Troiæ ruderibus aut monumentis, quæ Jul. Cæsar, uti ea de re supra, videre auebat, ait Lucanus: *etiam periere ruinæ. Librorum* veterum obnoxium tot iniuriis fatum, & deploratam sæpius, nec tamen satis unquam lugendam iacturam, quis illiteratus adeo aut nescit? aut ita ferreus quotidie non ingemiscit?

Cap xxv. Philipp. xiv. cap. 33.

Cum Templis, Theatris, Arcubus &c.

Lib. XIII pag. 154. Tom. II.

De Inuent. lib. II. cap. 23.

Lib. xxxvi. cap. 15.

Lib. ix. v. 969.

Cum Libris.

scit. Alexandrina incendia, & notam urbis calamitatem omitto: vel una Photii Bibliotheca, quantum ab annis nongentis circiter perierit insignium in omni disciplinarum genere librorum, nimis luculenter testatum facit. Unde & illa pluribus ante sæculis querela disertissimi rerum Romanarum scriptoris, qui si quæ in commentariis Pontificum, aliisque publicis privatisque erant monumentis, incensa urbe pleraque tradit interiisse. Mitto, & qua de re in proxima Dissertatione, quod vix ultra mille demum annos exstent etiamnum, iique a paucis triti, abditi in aliquot Bibliothecarum forulis antiqui librorum codices. *Picturæ*, quæ vix sæculorum aliquot edacitatem effugiunt, ita ad diuturnitatem memoriæ longe adhuc minus habent præsidii. Hinc obsoletas jam ævo suo insignes aliquot pictas tabulas queritur non semel Pausanias, in ea vetustorum operum, quam passim instituit, commemoratione. Ita Cicero Rempublicam suorum temporum confert alicubi picturæ non solum evanescenti vetustate, sed coloribus etiam & extremis lineaments destitutæ. Apellis utique nomen novimus; *perfecta* ejus, ut eadem vocat Plinius, *opera* non videmus: neque enim ulli jam patet ad visendum

Livius lib. VI cap. 1.

Cum Pictis Tabulis.

Lib. I. pag. 29. & lib. VIII. p. 687.

Fragm. de Republ.

Lib. XXIV. cap. 10.

Linea, quæ veterem longe fateatur Apellem.

Statius lib. IV. Sylv. VI. v. 29.

Non illa Venus Anadyomene, in qua, quod de ea ait Propertius, *summam sibi ponit Apelles,* amatores amplius adlicit: non Alexander ille cum fulmine, mortali Alexandro felicior; non miles ejus, ac dein e præcipuis successoribus, Antigonus, alibi quam in ejus Nummis conspicuus: non alia denique decantata Protogenis, Parrhasii, Zeuxidis, hoc est præstantissimorum artificum, seu artis ipsius miracula, oculos hodie nostros oblectant. Vix aliqua eorum vestigia Romæ supererant ævo Petronii, qui conspecta quædam id genus, ceu singulare spectaculum, commemorat: *in pinacothecam perveni, vario tabularum genere mirabilem: nam & Zeuxidis manus vidi, nondum vetustatis injuria victas, & Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis, quem Græci Monocromum dicunt, etiam adoravi.* Ita illæ Porticus, quæ, ex picturæ in iisdem varietate, haud apud Athenienses solum, sed apud Eleos quoque, nomen erant adeptæ: aut aliæ urbis Æternæ Porticus, Fora insuper, Delubra; vel privatorum Villæ, quæ pictis id genus tabulis, aut velo tectorio inductis parietibus, erant oppletæ, a multis retro sæculis, omni illo decoris & ornamenti genere sunt destitutæ, seu verius cum iisdem picturis ac tabulis funditus interierunt. Veteris equidem picturæ, quæ vel superiori adhuc sæculo in Thermis Titi ac Trajani, aut in Villa Hadriani Tiburtina visebantur, reliquiæ: aut quas etiamnum in Hortis Aldobrandinis, Palatio Farnesiano, aut in Cestii Pyramide a te erudite illustrata, haud semel una inspeximus: vel quæ nuper in Nasoniano sepulcro feliciter repertæ, editæ itidem a diligenti antiquario P. Bellorio & explanatæ nunc prostant, si verum fateri velimus, dolorem potius ac desiderium, ob amissas injuria ac diuturnitate temporum mirificas præstantissimæ artis tabulas, quam sincerum gaudium, aut verum solatium adferunt. Quod experti itidem sumus, dum apud summæ cum amplitudinis & elegantiæ, tum comitatis virum, Camillum de Maximis, inclyto dein Purpuratorum collegio adscriptum, residua hac vel superiori ætate veteris Picturæ monumenta, singulari industria & accurato studio delineata, inspicere

Lib. III. Eleg. VII. v. 11.

Ποικίλη Pausan. lib. I. pag. 29. & lib. V. pag. 380.

ſpicere ac verſare nobis haud ſemel in urbe licuit. Ne jam memoratum a te ad Ceſtii Pyramidem, Julii Mancini, Urbani VIII. Medici, Syntagma de Picturis veteris Romæ ineditum hactenus, hic tangam. Quod de *Ceris* ſimiliter, quibus effictæ olim ac ſtudioſe in atriis vulgo ſervatæ ac diſpoſitæ apud Romanos, Majorum, aut alias amicorum capitum imagines ſtatuendum eſt; nempe

Cum Ceris.

Ovid. Heroid. XIII. v. 352.

Quæ referat vultus eſt mihi CERA *tuos:*

Et de eo more cereas Majorum imagines in atriis diſponendi idem Naſo:

Faſt. lib. I. v. 591.

Perlege diſpoſitas generoſa per atria CERAS:

Lib. II. v. 83.

ac Statius:

Quid referam veteres CERÆQUE *æriſque figuras?*

Eas vero Cereas imagines eidem, immo majori adhuc, quam Pictæ Tabulæ, fato, ſeu temporum injuriæ obnoxias, vel ex earum omnium, quibus nobilium maxime apud Romanos atria aut villæ ornabantur, a multis ſæculis jactura, licet utique nobis colligere.

Item cum Statuis, Signis, Toreumaſi, aliiſque antiquis operibus.

Statuæ vero, *Signa*, *Toreumata*, *Anaglypta*, *Columnæ*, *Arcus Triumphales*, ut præſtantia ac diuturnitate materiæ ad memoriam æternitatis magis comparata, ſic propitio magis fato ſæculorum vim & oblivionem, aut edacitatem temporum, videntur eluſiſſe. Ac ſpirantia quidem Græcorum ſigna, ſeu ductos e marmore vultus quod adtinet, habet adhuc fateor hoc in genere Italia, & Roma vel maxime, unde priſtini in conquirendis iis undique ſtudii laudem tueatur, & hoſpitum advenarumque oculos, jucundo eorum adſpectu, expleat etiamnum ac oblectet.. Cujuſmodi equidem Laocoon Vaticanus, jam Plinii ævo pro ſupremo artis conatu habitus; Zethus & Amphion cum Dirce, Tauro, ac vinculo, ex uno ſimiliter lapide, ab illo quoque inter inſignia advecta Rhodo opera commemorati: ut veterem ac ſingularem nummum Romæ nunc conſpicuum, qui idem illud ſimulacrum exhibet, in altera autem parte Homeri caput, cum addito nomine ΟΜΗΡΟΣ, obiter hic tangam; indice mihi ejus rei, qui eum in urbe ac pro vetuſto ibidem habitum, vidit apud Franciſcum Ferroni, rerum antiquarum ſtudioſum ac peritum, his quoque artibus ac ſtudiis deditus Robert Sharp Scotus. Accedunt duobus illis admirandis in urbe vetuſti operis ſimulacris, Hercules cum Farneſianus, tum Capitolinus; Venus Medicea, e villa in urbe Medicea, ad ſacros dein Mediceæ in ſubjecta ei Hetruria Domus Penates tranſlata; Niobe cum liberis; Seneca & Gladiatores Bogheſiani; illa M. Aurelii Statua Equeſtris ærea; aliaque complura ſingularis & admirabilis cujuſdam præſtantiæ ſigna aut ſimulacra, quæ ad publicum ſtuporem & exemplum etiamnum ſuperſunt. Sed præterquam quod multa in iis manca ſint & mutila, ut de Boryſthenitatum ſtatuis notat alicubi Dio Chryſoſtomus, quot & quanta ſunt, ſi cum veterum Statuarum numero & amplitudine conferantur? Certe de ſolis Statuis æneis notat alicubi Senator: *eas parem populum urbi dediſſe, quam natura procreavit:* alibi: *quidam copioſiſſimus populus ſtatuarum.* Tertullianus vero in Apologetico: *nondum enim ingenia Græcorum atque Tuſcorum fingendi ſimulacris urbem inundaverant.* At vide quid de Statuarum id genus, poſt Domitiani obitum

Lib. XXXVI. cap. 5.
Ibidem.

Orat. XXXVI. pag. 438.

Caſſiodor. Var. lib. III. cap. 15.
Ibid. lib. VII. cap. 13.
Cap. 25.

tum, fato, diſertiſſimus Orator & Conſul jam olim pronuntiarit: *illæ autem* Plin. Panegyr. cap. 52.
aureæ & innumerabiles ſtrage & ruina publico gaudio litaverunt. Equidem
mutilatæ ſubinde eædem, aut confractæ, in defuncti principis vel tyranni,
quod Athenis ac Romæ haud ſemel contigiſſe accepimus, odium, ac ad abo-
lendam omnem eorum memoriam; aut vero, quo in ærarii penuria, ſicut
apud Syracuſanos factum memorat alibi idem, de quo paullo ante, Dio Pry-
ſeenſis, nummi inde cuderentur. Adde, quum demptis Statuarum capiti- Orat. XXXVII. pag. 460.
bus, & eraſis eorum, in quorum honorem illæ erant erectæ, nominibus, alia
in eorundem locum ſunt ſuppoſita; uti a Rhodiis fieri ſolitum queritur ali- Sueton. in Tiber. cap. 58.
cubi Bithynus ille Orator: quod, eodem teſte, & aliunde etiam conſtat, Al- Orat. XXXVII pag. 464.
cibiadis, qui alioquin ob mutilata Athenis ſimulacra fuerat capitis reus; tum
Miltiadis quoque jam ante, & Themiſtoclis, juxta Pauſaniam, Statuis apud Lib. V. pag. 431.
eoſdem Athenienſes contigerit. Unde etiam ſingulas conſecrari quidem ut
æternas, obſervat dictus modo oris aurei Dio; eaſdem tamen cum vario fa- Orat. XXXVII pag. 460. & 464.
to, tum longinquitate temporis intercidere agnoſcit. Quod ipſum præclare Vit. Conſtantin. lib. I. c. 2.
tangit alicubi Euſebius, qui hominibus, ad ſolatium mortis & æternitatis
contemplationem, quæſitas imagines, ſtatuas, ac monumenta id genus com-
memorat: quæ tamen omnia caduca & brevi eſſent interitura. Hinc apud Lib. 211. pag. 460.
alterum Dionem Mæcenas Auguſtum, ab aureis & argenteis ſtatuis erigen-
dis dehortatur, quod parum illæ ſoleant eſſe diuturnæ: certe quas in genere,
ac æreas proinde haud minus ac aureas, vel argenteas (ut de figulinis jam
nihil dicam) tempeſtate, vi, vetuſtate interire, ait alicubi Cicero. Neque Philipp. IX. cap. 6.
vero de Jove Olympio Phydiæ, aut Praxitelis Venere hic loquor; non de im-
menſa illa Statuarum multitudine, quarum mirabili arte, ac flagrante ſtudio
ſe ſupra gentes alias extulerunt olim Græci homines: non de iis, quibus eo-
rum exemplo, quaſque inde abſtulerant majores veſtri, quà jure, quà inju-
ria, urbis fora, aut viæ publicæ, aut privatorum villæ, atria, aut Deorum
ædes collucebant: non de innumerabilibus illis Numinum ſignis vel ſimula-
cris, quæ, etſi religione hominum, quod de iis alibi Tullius, conſecrata, eo- In Verron. II. cap. 65.
dem cum Diis ſuis fato periere. Illos ipſos ſidereos Coloſſos Solis, Neronis,
Commodi, qui, quo cœlo propiores, æternitatis quoque ſpem minus dubiam,
etſi vanam omnino, habere videbantur, aut plane interiiſſe, aut eorum ali-
quot laceros & diſſipatos artus jacentes intuemur. Quam veſaniam vel libi-
dinem detruncandi jam olim hic in urbe ſtatuas, vigilum & cuſtodum eam
in rem conſtitutorum opera, repreſſam, idque vel inter præcipuas *Comitivæ*
Romanæ ita tum appellatæ curas exſtitiſſe, e Caſſiodoro, ſeu Theodorici Re-
gis eam in rem edictis, licet apud eum intueri, & quidem: *Quia juſte tales* Var. lib. VII. cap. 3.
perſequitur publicus dolor, qui decorem veterum fœdant, detruncatione membro-
rum, faciuntque illa in monumentis publicis, quæ debent pati. Mitto direptas
Urbis a non uno Cæſare Conſtantinopolitano Statuas; aut certis quibuſdam
locis incluſam & definitam earum copiam, aliis ferme gentibus inconceſſam.
Nummi vero integri magis, incorrupti, cum materiæ beneficio, tum artis
compendio; amplitudine vero locorum, in quibus iidem eruuntur, numero
præterea, & varietate longe hic præponderant. Quod poſtremum de cœla-
tis vetuſtis *Gemmis* vel *Annulis*, quorum haud exigua ſupereſt copia, licet ſi- *Cum Gemmis & Annulis antiquis.*
militer ſtatuere: quæ cæteroquin ſingula, vel antiqui operis, vel artis ac ve-
nuſtatis, quæ paſſim in iis adhuc elucet, intuitu; vel eorum quoque, quæ in
iis cælantur, argumento ac delectu, inter rara ac pretioſa antiquitatis cimelia
meri-

meritissime haberi solent ac recondi, & quandoque etiam inde ad publicam elegantiam, prout a viris industriis, Gorlæo, Liceto, Leonardo Agostini, & novissime ab eximio Begero nostro, & hac quoque laude ornatissimo Jacobo de Wilde factum, depromi ac divulgari. Quibus vero præclaris priscæ elegantiæ ac memoriæ monumentis, uti pluribus etiam, quæ modo adtigi, Signis vel Statuis, insigne illud beneficium præstant veteres Nummi; ut nempe ad quos referri etiam illa veterum *Gemmarum Annulorumve* cimelia debeant, seu, quorum expressæ sint in iis effigies ac formæ, sæpe ex ea veterum nummorum penu hodie demum constet. De *Lapidibus* vero, *Columnis*, *Cippis*, quibus vulgo inscripta leguntur veterum Elogia, & impressa etiam, neque apud solos Ægyptios, antiquissima memoriæ monumenta, agemus alibi in hoc opere. Illud utique venustissimi Poëtæ haud ignoras:

Cum Lapidibus, Columnis.

Ovid. in Ponto lib. III. Eleg. 8.

Tabula consumit ferrum, lapidemque vetustas.

Aut alterum vatis Burdegalensis:

Auson. Epigr. 35.

Miramur periisse homines, monumenta fatiscunt:
Mens etiam saxis nominibusque venit.

Ut certe consulentibus subinde hic nobis antiqua illa Marmora, quæ nullo ævo, ullave carie senescere, aut consumi posse videbantur, nullibi liqueat manifestius, quam verus saltem ille vates fuerit, qui & saxo multam nocere senectam adseruit. Tale equidem non hic vendito istud, de quo hic agimus, monumentorum, Nummorum scilicet veterum, genus, in quod unum nihil senectæ, nihil flammis. nihil posteritati liceat: denique,

Et saxo multa senecta nocet. Ovid. Fast. V. v. 131.

Lucan. lib. IV. v. 812.

A quibus omne ævi senium sua fama repellit.

Cicero pro Marcell. c. 4.

Verissime Suada Romana: *nihil est opera aut manu factum, quod aliquando non conficiat & consumat vetustas.* Sempiternum ea ratione dicimus qua fatalis terminus, si non tolli funditus, aut duratio inexstincta statui; ad immensum tamen tempus ætatis eadem videtur propagari. Adeo ut immortalem illam vitam, quam sibi nequidquam secundus augurabatur Ptolemæus, solam hactenus eidem Nummi præstiterint; in quibus ille se adhuc hodie conspiciendum præbet. Incredibilem alias Nummorum veterum multitudinem, carie quoque, incendiis, aliisque casibus consumptam, aut etiamnum sepultam licet continuo statuere: &, si eadem ad veterum signatam pecuniam subducatur, minimam illam & contemnendam omnino, magno Salmasio id alicubi adserenti, facile equidem largiar. At si rursus eadem cum residuis aliis veterum monumentis conferatur: si veterum Nummorum, qui in Europa, Asiaque, aut in Africa etiam reperti, aut quotidie adhuc e terræ visceribus, bono priscæ elegantiæ ac eruditionis fato, eruuntur, numerus reputetur: si antiquitatis eorundem ratio qualiscunque habeatur; incredibilem adhuc quandam & prope infinitam illorum tum copiam, tum varietatem, omnes, qui vel mediocrem eorum usum habent, & quibus instructas id genus cimeliis complures Gazas inspicere ac versare licuit, mirari ultro & ingenue fateri haud dubitabunt.

Athan. lib. XII. pag. 536.

Epist. IV. de Cruce.

Neque

III *Ob Argumenti* NOBILITATEM.

Neque vero *dignitatem* pretiosæ hujus penus singularem, rerum in ea contentarum NOBILITAS quædam præcipua & amplitudo minus arguit vel ostentat. *Sacram artem* Statuariam vocat alicubi in descriptionibus suis, ille, qui Philostrato comes addi solet, [a] Callistratus. SACRAM MONETAM vero & Nummi ipsi continuo celebrant, & Constitutiones Imperatorum abunde contestantur. Hinc celebris jam olim [b] lex illa Cornelia, eaque [c] *nummaria* apud Ciceronem dicta, aliaque [d] decreta, perpetuo quodam gentium consensu stabilita, quibus a temerariis monetæ adulteratoribus immunis eadem vindicatur. Unde illud quoque Theoderici Gotthorum Regis, sed Urbis ac Italiæ tum Domini, & quidem addita ejus rei ratione, apud Cassiodorum: *omnino* MONETÆ *debet integritas quæri, ubi &* VULTUS NOSTER IMPRIMITUR, *& generalis utilitas invenitur. Quidnam erit tutum, si* IN NOSTRA PECCETUR EFFIGIE, *& quem subjectus corde venerari debet,* MANU SACRILEGA *violare festinat?* Immo nec SACRAM solum, sed DIVINAM etiam videas eandem nuncupatam sub Christianis Principibus; ut in antiquo illo libello incerti Auctoris, adjuncto veteri Notitiæ Imperii, qui augendi ærarii & conservandæ monetæ rationem exsequitur; & in quo unum caput occurrit cum lemmate: *Felix inchoatio* SACRÆ DIVINÆQUE MONETÆ. Ne mirum forte videatur, si tanta Numinis illius veneratio Christianorum adhuc mentibus insidet; neque aliam videas ex omni Divarum ordine, tot aris coli, aut tot supplicum omnis ordinis ac ætatis votis fatigari. Hinc eadem Monetæ jam olim in nummis veterum, quæ Æquitatis effigies: ut ex æquo nempe religio utriusque & reverentia traderetur. Mitto JUNONIS etiam & APOLLINIS MONETALIS expressa & adorata olim simulacra: quæ vel in iisdem nummis adhuc hodie conspicimus. Quam utique in versandis iis ac servandis religionem, signati in iisdem Principum ac Dominorum vultus, uti vel ex dictis eorum constitutionibus liquet, passim conciliarunt. Unde jam olim ingeniosissimus Vates, de simili Cæsaris imagine ad se transmissa:

[a] ἱερᾶς τέχνης &c. Pag. 868.
[b] Leg. IX. & XIX. D. de Leg. Corn. de Fals.
[c] In Verrem I. cap. 42.
[d] *Vid.* Constit. de Veter. Num. Potest.
Variar. lib. VII. cap. 32.

Ovid. Ex. Ponto lib. II. El. 8.

Argentum felix, omnique beatius auro,
Quod fuerit pretium cum rude, NUMEN *habet.*

Factum enim haud plane inconsulto, ut inter alias dominationis artes, hæc quoque sit a Regibus passim ac Cæsaribus recepta: *ut imago Principum subjectos videretur pascere per commercium, quorum consilia invigilare non desinunt pro salute cunctorum.* Ita colendam sibi eorum imaginem facile singuli credidere, quorum nutu & auspiciis florens respublica vel imperium, & incolumes privatorum fortunæ servabantur. Immo ea ratione provisum, ut tanquam præsentes ubique & manifesti in eorum etiam oculos continuo incurrerent, qui longius alias a Principum suorum conspectu submoti, in diversis terrarum partibus, in eorum tutela ac imperio acquiescebant. Quo etiam spectant illa ejusdem Poëtæ, quamquam in longinquas & inhospitales oras relegati, Augustum, Liviam, ac Tiberium absentes in argenteis eorum imaginibus seu nummis recolentis:

Cassiodor. Var. lib. VI. cap. 7.

Ex Ponto lib. II. El. 8.

Nos quoque vestra juvet, quod, qua licet, ora videmus:
Intrata est superis quod domus una tribus.

Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
Quique Deûm coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
Quos dedit ars, votis, effigiemque colo.

Leg. III. Cod. de Vet. Num. Pot. Hinc *æternales illos vultus violare,* religio quædam veterum (utinam pariter omnium recentium antiquariorum) mentes incessit. Unde ille apud Oneirocr. lib. II. cap. 33. Artemidorum Stratonicus putabat se Regem calcitrasse, qui invenerat aureum ejus numisma, quod ignarus forte calcaverat. Capitale equidem fuisse Tiberianis De Benef. l. III. cap. 26. in Tiber. cap. 58. temporibus, apud Senecam ac Suetonium legimus, illius Cæsaris effigiem, nummo vel annulo impressam, latrinæ aut lupanari intulisse. Quo referri etiam debet, Pag. 753. ut observo, memorata a Dione in Excerptis a Cl. Valesio editis, infelix juvenis illius ex equestri ordine calamitas; qui ultimo supplicio destinatus ab Antonino Caracalla legitur, quod nummum signatum ejus imagine in lupanar intulisset. Immo quæ egregie insuper illustrat, & qui doctorum virorum Lib. I. cap. 11. effugit ad dictos de Tiberio Auctores diligentiam, apud Philostratum in vita Apollonii locus; ubi in claro Pamphyliæ oppido, seu Aspendi impietatis nonnemo damnatus legitur, qui servum verberibus adfecerat, ferentem forte drachmam, in qua expressa erat Tiberii effigies. Plures autem id genus omitto majestatis postulatos, ob imaginem Cæsarum promiscuis minusque decoris usibus violatam; cui etiam diademata sua ac tiaras soliti olim subjicere Orientis Reges: ut non de uno Arsacide ac Tigrane est a rerum Romanorum scriptoribus proditum. Quomodo insuper, ut hoc addam, sub Claudio imaginem Principis in annulo gestare, paucis fuisse concessum tradit alicubi Plinius. Lib. XXXIII. cap. 3. Hinc etiam vultus nummis signare, inter præcipua olim Majestatis arcana receptum: quod Severum Claudio Albino singularis privilegii loco Lib. II. cap. 49. concessisse tradit Herodianus; ac inter præcipuos honores Helenæ matri a Lib. III. de Vit. Const. cap. 47. Constantino exhibitos refert Eusebius. Unde de Rufino imperium adfectante Claudianus:

In Rufin. lib. II. v. 341.

Et quod post vota daretur,
Inscribi propriis aurum fatale figuris.

Exagitat nempe ibi vesanam Rufini illius superbiam, qui ad supremum Cæsareæ Majestatis apicem nihil sibi reliquum fecerat, quam ut nummis aureis suam imprimeret effigiem; quod tamen ea ætate a solis Romanorum Imperatoribus in toto orbe usurpabatur. Eandem etiam vesaniam in Procopio, Augusti fastigium invadente, Valentiniani temporibus, notaverat jam ante Lib. XXVI. c. 7. Ammianus Marcellinus, qui tradit ejus adseclas, *nullo præter petulantiam adjumento confisos,* AUREOS *scilicet* NUMMOS *effigiatos in vultum novi Principis, aliaque ad illecebras aptantes.* Hanc enim unicam toto orbe Augusti fastigii prærogativam exstitisse docet nos alter Procopius; nempe præ- Gotth. lib. III. cap. 33. ter Romanorum Imperatorem, solis Francorum Regibus sub Justiniano primum concessum, nummos aureos sua signare effigie; non autem idem licuisse Persarum, aliorumque Barbarorum Regibus, addita etiam ejus rei caussa. Locus hanc in rem eximius, & quem operæ pretium erit hic adscribere, ubi narrat Francis e Germania profectis stabilem Galliarum possessionem adseruisse Justinianum, & ab eo tempore Germanorum Reges Massilia & vicinis

vicinis locis potitos, Arelate Circensibus præsedisse; additque: ΝΟΜΙΣΜΑ δὲ ΧΡΥΣΟΥΝ *ἐκ τῶν ἐν Γάλλοις μετάλλων πεποίηνται, οὐ* ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ (ΟΠΕΡ ΕΙΘΙΣΤΑΙ) *χαρακτῆρα ἐνθέμενοι, ἀλλὰ τὴν σφετέραν αὐτῶν εἰκόνα· καίτοι νόμισμα μὲν ἀργυροῦν ὁ Περσῶν βασιλεὺς ᾗ βούλοιτο ποιεῖν εἴωθε·* ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ δὲ ΙΔΙΟΝ *ἐμβαλέσθαι* ΣΤΑΤΗΡΙ ΧΡΥΣῼ ΟΥΤΕ ΤΟΝ ΑΥΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΑ ΘΕΜΙΣ, ΟΥΤΕ *δὲ* ΑΛΛΟΝ ΟΝΤΙΝΑΟΥΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ, *καὶ ταῦτα μᾶλλον ὄντα χρυσοῦ κύριον· ἐπεὶ οὐδὲ τοῖς ξυμβάλλουσι προΐεσθαι τὸ νόμισμα τοῦτο, οἷοί τε εἰσιν, εἰ καὶ βαρβάρους τοὺς ξυμβάλλοντας εἶναι ξυμβαίη·* NUMMOS *autem* AUREOS *cudunt ex auro in Gallicis metallis, non* IMPERATORIS, UT FIERI SOLET, *sed sua signatos* EFFIGIE. *Monetam quidem argenteam* PERSARUM REX *arbitratu suo effingere consuevit :* AUREAM *vero* NEQUE IPSI, NEQUE ALII CUIPIAM BARBARORUM REGI, *etsi auri domino,* SUA SIGNARE LICET EFFIGIE : *quandoquidem ad commercia nullus usus sit futurus talis nummi, etiamsi ea cum Barbaris ipsis habeantur.* Unde manifesto licet eruere: primo, singularem hanc fuisse prærogativam Romanorum Cæsarum, nummos aureos sua signare effigie: Secundo, eam Francorum Regibus, a Justiniano firmatis in possessione Galliarum, eximii privilegii loco, ab eodem Cæsare primum concessam: Tertio, nemini Barbarorum, ne quidem Regum Regi, vel iis etiam apud quos aurum nascebatur, idem licuisse: Quarto, rationem hujus rei eam fuisse, quod nullus usus futurus fuisset nummi ejusmodi aurei cum Regum illorum effigie, cui nullus utpote in commercio locus, ne quidem ubi commercium erat cum Barbaris, in toto orbe Romano erat relictus. Hic postremorum verborum sensus, qui paullo obscurior legitur in versione Grotiana; ut, sicut fieri solet in opere posthumo, quædam ibi obrepsisse contra mentem aut scripturam viri magni existimem. Vetus alias hæc illorum Galliæ tractuum exstitit prærogativa, ut Romanorum Præfectis liceret in iis monetam auream & argenteam cudere: sicut de Lugduni Præsidibus commemorat alicubi Strabo. Lib. IV. p. 192. Adde, quod Gotthorum Reges Italia ac Roma potitos, suam quoque effigiem omnis monetæ generis impressisse, e Cassiodori adductis jam ante locis, & quod vidit quoque clarus legum antistes, liqueat. Neque vero *Sacram* solum, uti eam olim & in hac ipsa nummorum penu dictam vidimus, hanc prisci ævi memoriam *æterni* scilicet illi *vultus*, sicut alia quoque in iisdem nummis contenta arguere mihi & comprobare videntur: & quidem (ut hic res prope innumerabiles jam mittam) Religio veterum, & universa sacrorum apud eos ratio: Deorum nempe simulacra, Appellationes, Ædes, Sacerdotes, Victimæ, Festa, Ludi, Agones, Vota pro iis Suscepta, vel Soluta, oblata Soteria, Consecrationes denique, & Divorum vel Heroüm honoribus subinde culta defunctorum Regum, vel urbis aut gentis Conditorum, vel Benefactorum, aut Romanorum Principum memoria. Ampla utique & digna materia, quam haud ignobiles manus tractent!

Lib. IV. pag. 192.

Variar. lib. VI. cap. 7. & lib. VII. cap. 32.

Id. Gothofr. ad Leg. 11. C. de Vet. Num. Potest.

IV. *Ob* SPLENDOREM *&* AUCTORITATEM *veteres Nummos tractantium.*

Equidem hinc potissimum splendor eximius, & decus quoddam peculiare hujus nummorum tractationis continuo elucet. Quum enim pleraque alia venerandæ vetustatis monumenta, excolantur passim privatorum studiis; nescio quomodo supra aliorum fastigium, hæc ipsa vel sors sua, vel dignitas evexit. Adeo ut ex quo elegantiores quæque artes ac disciplinæ, e situ vetustatis erutæ, nitorem aliquem & cultum admisere; nulla ex iis aut candidatos nobi-

nobiliores, aut patrocinium splendidius consequuta videatur. Ut certe, si honos alit artes, & gloria homines ad studia incenduntur; nulla jam hisce, de quibus agimus, potiora, & in majori quadam celebritate versari fatearis. Enimvero longa res foret, Cæsarum, Regum, Principum, illustrium toga & sago, ac amplissimi cujusque ordinis virorum nomina recensere, qui in Nummorum veterum delectum & curam certatim quasi incubuêre. Quot aut quam luculenta exempla hæc vestra ITALIA, harum artium parens & altrix suppeditat? Ita quidem intelligo, exstitisse avorum vestrorum memoria Domum MEDICEAM, æternam illam Musarum alumnam & hospitem, quæ ut humanitatem omnem & eruditionem sinu suo excepit ac aluit; ita prima quoque suam veterum Nummis dignitatem adseruit. Non meum illud solum, sed viri docti, neque tamen inclytæ illius Domus clientis vel familiaris, hac de re testimonium: *si* NUMMOS ANTIQUOS *in pretio primum habitos a* MEDICEIS *contendero, nemo repugnabit opinor.* Fidem his adstruit Philippus Cominæus, testis ut alienigena, ita oculatus & exceptione major, qui aliquot millium aureorum Numismatum, & argenteorum copiam quandam immensam, suo tempore jam a MEDICEIS collectam, ac Italiæ in hoc genere præstantissimam refert. Unde & hunc Urbis suæ principem, ac Mæcenatem quondam suum, LAURENTIUM MEDICEUM commendabat jam olim eo nomine, decus illud vestrum ac simul elegantiorum litterarum, Politianus: *Quamquam & vetustas Codicum, &* NUMISMATUM *fides, & in æs aut marmor incisæ antiquitates, quæ tu nobis, Laurenti, suppeditasti, plurimum etiam præter librorum varietatem, nostris commentationibus suffragantur.* Hæsit vero eadem vel crevit potius in FRANCISCO, Magno Hetruriæ Duce, sollicitudo; sub quo congestus ille seu adauctus nummorum veterum Thesaurus, cui parem in eo genere aut superiorem, si mitto Regiam Gallorum Gazam, haud alibi facile videas. Mansit hæc eadem in LEOPOLDO MEDICEO itidem Principe, & amplissimo dein Purpuratorum Patrum ordini adscripto; qui ut flagranti omnium præstantissimarum artium ac disciplinarum amore & assiduo patrocinio excellit; ita Nummorum veterum peritia singulari, & facto eximio eorum delectu, se oblectat. Nihil famæ hic damus, sed documentis iis, quæ comitas ejus fastigio non minor mihi sæpius, nec coram solum, sed absenti etiam blande ac largiter suppeditavit. Neque vero defecit hæreditariæ hujus laudis cupido in COSMO III. MEDICEO; quo sospite, non salus solum ac beatitas Hetruriæ suæ feliciter est adserta; sed præclara insuper veterum ac insignium nummorum accessione locupletata, ac simul ad publicos usus ordinata decentius, avita & admirabilis Gaza illa Medicea. Hanc vero Domus MEDICEÆ gloriam feliciter æmulata est Domus ESTENSIS, Heroum an Musarum nescio utrum felicior parens; quæ id genus, ut de aliis sileam, veterum Cæsarum signatas ære, auro, vel argento effigies, suis quoque imaginibus inserendas credidit: usque eam in rem superiori seculo opera Æneæ Vici Parmensis, qui inter primos Italorum, in æs affabre incisos veteres nummos divulgavit. ALPHONSUM certe MUTINÆ Ducem, nuper admodum terris ereptum, memini collectos id genus a Majoribus nummos, præclaros & luculentos, summa cum peritiæ & delectationis significatione coram mihi visendos exhibuisse:

ITALORUM.

Laurent. Pignor. Epist. Symbol. XVI.

Lib. VII. c. 9.

In Præfat. Miscellan.

Ut

Ut ducis implevit viſus veneranda vetuſtas. Lucan. lib. IX. v. 987.

Qua cæteroquin in conquirendis nummis cupiditate incenſos præterita ætate MANTUÆ Duces; ac direpta eorum in nota urbis Mantuæ, quæ hoc ſæculo contigit, ſtrage, locupletata inde præcipua Italiæ & Galliæ Cimeliarchia, ex inſculpta in iis, GONZAGARUM inſigni, Aquila, monuerunt dein alii, & a nobis haud ſemel, dum eadem inſpeximus, eſt etiam comprobatum. Geminum vero ſtudium in EUGENII IV. Romani Pontificis Purpurato Nepote celebraverat jam ante Æneas Silvius, PII II. nomine & dignitate celebrior: *Antonius* inquit, *S. Marci Cardinalis*, EUGENII QUARTI *Summi Pontificis Nepos, incredibile eſt* QUAM MULTA NUMISMATA *veterum conquiſierit Imperatorum & Principum: amator & hic vetuſtatis eſt.* In hujus quoque laudis ſocietatem venerunt ſuperiori ſæculo duorum itidem Pontificum, PAULI III. & GREGORII XIII. Nepotes, ALEXANDER FARNESIUS, & JACOBUS BUONCOMPAGNI; quorum ſtudio muſea inſtructiſſima omni id genus ſupellectile præcipua fama floruere, & florent etiamnum. E quibus autem illud, nempe Farneſianum, eruditiſſimi Fulvii cuſtodiæ & curæ feliciter eodem ævo creditum, facta mihi a Parmæ Duce RANUTIO II. datis eam in rem ad ejus in urbe Oratorem juſſis, facultate, ſingulari nec obvia alioquin felicitate, contemplari mihi, quod non ignoras, licuit. Idem vero Theſaurus ex urbe nuper Parmam tranſvectus, laudabili Filii ejus, aviti Principatus & decoris Heredis, FRANCISCI I. munificentia; ſtudio autem ac diligentia haud vulgari viri eximii Pauli Pedruſii, e Societate Jeſu Theologi, publice proſtare incepit, & quod opinari licet, totus mox proſtabit. Nec inferior in eo laudis genere alterius Romani Pontificis, ac Muſarum ſimul, quod monumenta ejus arguunt, Antiſtitis, Nepos, FRANCISCUS BARBERINUS; in quem omnia honoris, fortunæ, virtutis, ac doctrinæ ornamenta facto velut agmine confluxerunt. Quibus accedunt tres inſignes cum aliis decoribus, tum ſplendido quoque veterum nummorum apparatu, ex eodem ampliſſimo Purpuratorum ordine, FLAVIUS CHIGIUS, Pontificis itidem litterati nepos: CAMILLUS DE MAXIMIS, in quo antiquæ juxta & eruditæ artes præclarum hoſpitium ac præſidium habent; cujus autem exquiſita & ſelecta in omni, uti nummorum, ita aliorum veterum monumentorum genere cimelia haud ſemel una tecum, ejus oblectationis facultatem, eodem nobis cupide comiterque exhibente, conſpeximus. Tertius vero, CASPAR CARPINEUS, cujus nummos ſat multos, mole & elegantia conſpicuos, jam in lucem protulit & explanavit vir de Romanis antiquitatibus optime meritus, Jo. Petrus Bellorius; & noviſſime majori copia & apparatu his quoque ſtudiis egregie excultus, Philippus Buonarotti. Ne jam indictum hic ſinam, nuper in eundem ampliſſimum ordinem adlectum, HENRICUM NORISIUM, editis cum alterius argumenti, tum in hoc etiam doctrinæ genere ſingularis induſtriæ, ac eruditionis eximiæ operibus, ante delatam ſibi purpuram, dudum præfulgentem. Verum antequam hic alios adhuc memorem, hac aut ſuperiori ætate, præter alia natalium aut loci decora, ea quoque laude in Italia veſtra conſpicuos, haud omittendi continuo privatæ quamquam ſortis, qui in divulgandos priſcos id genus Nummos primi in Italia veſtra incubuere, *Andreas*

Vaillant. Præf. in Colon. Imper.

Not. ad Anton. Panormit. Apopht.

dreas Fulvius, cui editi hic in urbe, ſub LEONE X. Pontifice, primi veterum Numiſmatum operis, quamquam inſertis eidem paſſim fictis & adulterinis, laudem tribuit Antonius Auguſtinus; tum eadem ætate, & quorum ille itidem meminit, edito qualicunque illius induſtriæ in verſandis Imperatorum nummis ſpecimine, *Gabriel Simeoni* Florentinus, & Comes *Conſtantinus Landus*; majori autem cum induſtriæ ac famæ commendatione, & vulgatis etiam averſis nummorum partibus, *Jacobus* & *Octavius Strada*, quamquam, ut ea de re mox, extra Italiam, uterque tamen Italus, ille Mantuanus, hic civis Romanus: tum pulcherrime inciſis Auguſtorum & Auguſtarum, niſi quod harum fictos quarundam protulerit nummos, *Æneas Vicus* Parmenſis; mox adductis etiam ac illuſtratis, prout ea adſequutus eſt, pluribus Græcis Imperatorum nummis, cum averſis quoque eorum partibus, *Sebaſtianus Erizzo*; majori autem & eruditionis copia, & nummorum delectu ac nitore, in divino, uti a Scaligero dici alicubi meruit, Familiarum Romanarum opere verſatus, *Fulvius Urſinus*. Quo loco utique præteriri haud debet ſingularis *Pyrrhi Ligorii* Neapolitani, eaque pluribus, qui ſuperſunt etiamnum, & e quibus aliquot hic in CHRISTINÆ Reginæ Bibliotheca verſare ſubinde nobis licuit, libris, in colligendis, deſcribendis, delineandis, & pro captu explanandis veterum Inſcriptionum Nummorumve monumentis teſtata luculenter diligentia ac induſtria: de qua autem alius occurret opportunior agendi in proceſſu hujus operis locus. In quam autem claſſem non referendi continuo veniunt, hic obiter tamen indicandi, ne aliis forte ea in re adhuc imponant (ut mittam [a] *Antonium Gevaram* Hiſpanum, ſub CAROLO V. Imperatore Epiſcopum) ingenii & doctrinæ laude olim in urbe aut reliqua Italia florentes, *Jovianus Pontanus*, *Pomponius Lætus*, *Joannes Camers*, & *Cyriacus Anconitanus*; quos, ut falſarum auctores Inſcriptionum & Numiſmatum, ſed cum aliqua doctrinæ nota ac ſigno tangit præclarus utique id genus antiquitatum arbiter ac æſtimator, & de quo mox, Antonius Auguſtinus. Ut nunc obiter alios adducam, magna amplitudine & exiſtimatione viros, qui ſuperiori ſæculo, aut hac etiam ætate in Italia veſtra, in veteribus ac probæ notæ nummis colligendis, tractandiſve, ſingulare ſibi ſtudium ac haud vulgarem operam collocandam cenſuere. Cujuſmodi, ac e nobiliſſimo Patritiorum apud Venetos ordine, commemorandi veniunt, præter adductum modo inter primos hujus eruditæ elegantiæ præcones & adſertores, *Sebaſtianum Erizzo*, *Bernardus Lauredanus*, a viris præclaris [a] Sigonio ac [b] Mureto, non ſemel eo nomine laudatus; *Aloyſius Contarenus*: hac autem ætate, a viris harum antiquitatum eximie peritis celebrati, *Franciſcus* & *Petrus Mauroceni*, cujus poſtremi deſcripti exſtant a Cl. Patino nummi; *Bernardus Treviſanus*; *Hieronymus Corrarus*; *Marcus Ruzinus*; *Julius Juſtinianus*; *Petrus Grimani*; *Antonius Capellus*; aliaque totidem clariſſima Venetæ nobilitatis lumina. Quibus adnumerari itidem debent hujus aut præteritæ ætatis viri præclari, hiſce ſtudiis impenſe dediti, *Annibal Caro*, Picenus; *Carolus Molſa*, Mutinenſis; *Vincentius Pinelli*, Genuenſis; *Laurentius Pignorius*, & *Comes de Lazara*, Patavini; *Joſephus Maria Suareſius*, Epiſcopus Vaſionenſis; *Comes Franciſcus Moſcardus*, Veronenſis; *Marchiones Riccardi & Nicollini*, *Carolus Strozza*, *Apollonius Baſſettus*, Florentini; ac nuper in ejuſdem urbis Senatores a Magno Hetruriæ Duce adſcitus, laudatus paullo ante *Philippus Buonarotti*; eademque opera hiſce adnumerandus Mediceæ Gazæ cuſtos *Sebaſtianus Bianchi*

Dialog. XI. c. 26.

a De quo Ant. Auguſtinus Ibidem cap. 4.

Ibidem cap. 4.

a Dedicat. Livii & de Nominib. Romanor.
b Lib. IV. Ep. 10.

Bianchi; *Comites Cantelli*, & *Sanvitalis*, Parmenses; *Jo. Bapt. Capponius*, Comes *Carolus Cæsar Malvasia*, vel solo vulgato haud ita pridem præclaro Felsineorum monumentorum opere, nobilitatus; *Marchio Ferdinandus Cospi*, & *Joannes Antonius Davia*, Romani Pontificis nuper ad Polonos Orator, totidem Bononienses Patritii: *Franciscus Septala*, & *Comes Franciscus Mediobarbus Biragus*, locupletati Occonis Thesauri laude inclytus, Mediolanenses; aliique haud pauci in Italia vestra, quorum musea cimeliis hisce antiquis egregie instructa, ipsos vero peritos eorundem interpretes ac æstimatores, licuit olim ac licet etiamnum intueri. Ut nunc taceam Musis nuper ac urbi ereptum, præclarum omnis antiquæ ac recentis simul elegantiæ adsertorem ac vindicem, quod vel ex inscripto ei a clarissimi nominis viro Nicolao Heinsio, Italiæ, seu carminum a se in ea scriptorum ac editorum libro, abunde constat, Equitem *Cassianum a Puteo*. Hujus autem memoriam nuper admodum a viro utrique nostrum amicissimo Carolo Dati, aliquot annis ab ejus excessu celebratam, hoc exiguo carmine sumus prosequuti:

Dum tua dilectos cineres, & busta verenda,
Prosequitur justo munere grata manus:
Dum PUTEUM *laudat, cunctis vel amabile nomen*
Gentibus, haud præceps nec simulatus amor:
Non sunt, crede mihi, seri monumenta doloris,
Nec pietas dici desidiosa potest.
Serta ferant, lacrymas & solum in funere præstent;
Qui sua privatim gaudia rapta dolent:
Ast PUTEUM *constans, & publica caussa dolendi,*
In quo multa simul fata sepulta jacent.
Præsidio viduata suo jacet orba vetustas,
Ipsa recens ætas, ipsa futura simul.
Ergo vetat quisquam manibus dare lilia plenis,
Sera vel hæc eadem solvere justa putet?
Æternis caussam lacrymis dedit ille peremptus,
Omne ævum in cujus funere flere datur.

Neque vero omittere insuper hic licet, aut prisci & Romani quidem hujus peculii laude celebratum nuper in urbe *Francisci Angeloni* Museum, idemque sub nomine *Historiæ Augustæ*, ope veterum nummorum illustratæ, ab ipsomet, ejusque familiari Jo. Petro Bellorio divulgatum: aut vero eximia nummorum supellectile ac peritia Romæ celebres etiamnum, dum ibi hæc olim primum vulgavimus, ac florentes, *Feliciam Rondanini*, Parentis ac Filii purpura, sed ingenii, sapientiæ, ac eruditionis dotibus longe magis fortunatam; *Joannem Bracesium*, Abbatem; & *Franciscum Gottifredi*, Romanum Patritium, spectatæ adeo in hoc elegantiæ ac eruditionis genere fidei ac peritiæ, ut omnis Antiquariorum vestratium natio fasces ei haud immerito submitteret. Ne jam eadem adhuc laude nuper admodum hic in urbe celebres prætergam, *Claudium Menetrium*, Cimeliarchii Barberini Præfectum, ac Symbolicæ Dianæ Ephesiæ illustratorem; *Franciscum Camelum*, CHRISTINÆ Augustæ antiquarium: adde claros quoque his artibus, memoratum paullo ante *Jo. Petrum Bellorium*; ac vel edito rursus auctoque ab eo Paruta, de antiquis

quis Siculorum numismatibus, & vulgato de priscis Gemmis opere, *Leonardum Agostini*. A qua insuper laude, uti optimarum ac elegantiorum artium ac disciplinarum cultu & peritia haud vulgari, commendari audio hodiernum urbis Principem ac Pontificem, dum hæc denuo vulgamus, INNOCENTIUM XII.

Extra Italiam HISPANORUM.

Anton. Panorm. Alphons. Apophtheg.

In Bruto cap. XXI.

Vid. Museo de las Medagl. Hispan.

In quibusdam Hispaniæ Itinerariis.

SICULORUM.

Nec extra Italiam vestram minus aut splendoris, aut dignitatis hæc veteris ævi memoria videtur etiam consequuta. ALPHONSUM illum, non tam regni amplitudine, quam ingenii gloria celebrem, collecta per Italiam Cæsarum numismata, in eburnea arcula diligenter adservasse, iisdemque supra modum delectatum accepimus. Dignitate equidem inferiorem eadem dedit HISPANIA, sed quem religio foret præterire hoc loco, *Antonium Augustinum*, Tarraconensem Archiepiscopum; quo nemo superiori sæculo felicius hanc ornavit provinciam, aut lucem eidem ac dignitatem luculentius adseruit: nempe quod de Fabio Pictore alicubi Cicero, *& juris, & litterarum, & antiquitatis bene peritus*. Alios quosdam dignatione præcipuos, *Martinum Arragonensem*, Ducem Villæ Formosæ; & *Ferdinandum Velasco*, magnum nuper in Castilia Equitum Magistrum, addictos etiam huic elegantiæ, memorant eruditi aliquot Hispaniæ antiquarii. Ut tangam obiter hoc loco *Vincentii Lastanosæ*, cum laudatam abunde a peregrinis testibus, tum erudite adsertam vernaculo opere in omni hoc studiorum genere industriam. Et cur in vicina vobis SICILIA mitto, aut Buteræ Principem, *Fabritium Francoforte*, Aurei Velleris Equitem, e cujus admirabili veterum nummorum Thesauro, longo annorum spatio congesto, ingentes divitias hausisse sese fatetur Paruta, diligens patriorum Numismatum editor? *Jacobum* itidem *Bonanini*, Montalbani Ducem; ac *Vincentium Mirabellam*, super claritatem natalium, plurimum laudis & famæ in hoc litterarum genere, editis monumentis consequutos: aut denique *Antonium Chiaramonte*, *Josephum* & *Franciscum Faia*, ac eruditos *Catinensium* vel *Panormitanorum* nummorum enarratores; aliosque ejusdem tractus, amore & studio antiquariæ hujus supellectilis haud leviter commendatos.

GERMANORUM.

GERMANIA vero RODOLPHUM II. & FERDINANDUM II. Cæsares; LEOPOLDUM præterea Archiducem nuper defunctum, præclaros utique & luculentos hujus memoriæ vindices ac æstimatores vidit; ac videt etiamnum & suspicit eadem incensum cupiditate, LEOPOLDUM vere AUGUSTUM, & quod simul hæc æra de Cæsaribus subinde prædicant, vere OPTIMUM, ac TRIUMPHATOREM GENTIUM, uti in Pannonia nuper, BARBARARUM. Plures in eadem gente sese offerunt, & primi quidem ab Augusto fastigii Proceres, geminæ laudis æmuli, ac inter alios terris nunc exempti, FRIDERICUS GULIELMUS BRANDENBURGICUS, & CAROLUS LUDOVICUS PALATINUS, Electores; & qui hanc quoque gloriæ ac felicitatis partem feliciter crevit ac adauget quotidie, magnis non Gazæ solum suæ, sed horum studiorum incrementis, FRIDERICUS III. Borussorum Rex, & Elector Brandenburgicus: de quibus autem singulis plura dicerem hoc loco, nisi in iis non adeo excelsi fastigii Principum, quam Dominorum, in quorum clientela vitam agere mihi contigit, personam revererer. Neque vero alium magis idoneum hujus rei testem vel præconem, seu prædem verius ac sponsorem licet adducere, quam vulgatum felicibus eorum auspiciis, ac præclaro utique consilio, antea PALATINUM,

TINUM, noviſſime autem BRANDENBURGICUM THESAURUM: utrumque autem ſingulari eximii Begeri noſtri, cui etiam utriuſque antiquariæ Gazæ cuſtodia fuit bono harum litterarum fato commiſſa, fide, induſtria ac eruditione editum ac illuſtratum. Neque hic prætereundus in Palatinatus vicinia avitæ ſtirpis Princeps, DURLACENSIS Marchio, quem ab annis aliquot, dum hoc opus ſecunda vice in lucem exiret, eadem in colligendis ordinandiſque veteribus nummis cura ac ſollicitudo feliciter inceſſit; & quam coram in ejus Aula, illoque nobis ejus fidem faciente, ſuſpeximus: ut ſciret nempe:

Quid Auſoniæ ſcriptum crepet igne monetæ. Statius lib. III. Sylv. 3.

Ne jam in eundem album referam minorum quidem gentium, nec ignobilia tamen Germaniæ ſuæ ornamenta: *Wolfgangum* nempe *Lazium* Viennenſem, FERDINANDI I. Hiſtoriographum & Archiatrum, ac eo potiſſimum opere, quod de Commentariis Rerum Græcarum eſt ab eo primum ſuperiori ſæculo anno CIↃ CICDLIV Vindebonæ vulgatum, cum variis antiquis Græcorum nummis, & aliquot Geographicis Hellados, quibus plures adhuc nummi inſeruntur, tabulis. Quo anno eluxit primum in Italia laudata jam ante *Æneæ Vici* in Romanis Cæſarum nummis effingendis ac divulgandis induſtria. Cui autem Lazio addere continuo licet *Jacobum Stradam,* de quo ſupra Mantuanum, quidem, ſed ejuſdem Ferdinandi Auguſti, juxta Lazium, Antiquarium; cujuſque etiam inedita complura veterum nummorum volumina, propria ipſius manu exarata, in Bibliotheca Vindebonenſi adhuc adſervari, docet Cl. Lambecius. (Biblioth. Vindebon. lib. II. c. 8. p. 739.) Accedit alter *Octavius Strada,* civis Romanus, ut eum filius, paterni de nummis Cæſarum operis editor nuncupat, ac ſimul RUDOLPHI Imperatoris nobilis Aulicus & Antiquarius: aut e vicina quoque Auſtriæ Pannonia arceſſendus ingenii operibus eadem ætate nobilis, *Joannes Sambucus,* idemque inter primarios hujus memoriæ in Germania adſertores jure quodam ſuo referendus. Hos vero eodem ſæculo ſubſequutus eſt *Hubertus Goltzius,* non Belga, ut a multis habitus, quod in ea gente patronos ſeu Mæcenates nactus, collectiones ibidem ſuas antiquarias divulgavit; ſed Germanus, ac, uti ab Antonio Auguſtino etiam dicitur, Herbipolitanus. (Dialog. XI. cap. 26.) A quo autem ſingulari induſtria, cura, diligentia, collecta undique & æri primum inciſa, non ſolum liberæ adhuc urbis, (quamquam dubia hactenus in nonnullis fide) vel trium priorum ejus Cæſarum, aut deſcripta quoque ſequentium Imperatorum complura numiſmata; ſed Magnæ etiam, uti olim ea Italiæ pars dicebatur, Græciæ, Siciliæ præterea, Græciæ proprie dictæ, Inſularum, & aliorum Aſiæ aliquot locorum Nummi varii & inſignes primum in lucem editi, ab eoque ex parte etiam enarrati. Qua laude poſtea & tractatione harum antiquitatum, exeunte eodem ſæculo, aut ſequentis initio, cenſendi itidem e Germanis veniunt, & obiter hic commemorandi, aliis quoque laudibus inclytus *Marcus Velſerus,* Duumvir Auguſtanus; ac ſtirpe, & antiquaria id genus penu eodem in tractu nobilis, *Joannes a Schellenberg,* uterque Adolphi Occonis, Auguſtani Archiatri, ubere Cæſarianorum nummorum collectione celebris, Mæcenas: e noſtratibus autem, PALATINI nempe tum Septemviri a conſiliis, & qui haud uno eruditionis & ſcriptorum genere inclaruit, *Marquardus Freherus.* Neque vero in ea ſerie o-

mittendi, aut in Helvetia ineunte eodem sæculo, *Jacobus Wolfius*, Tigurinus Patritius, e cujus divite omni genere veterum numismatum Thesauro, se Hebræorum nummorum supellectilem a se illustratam deprompsisse agnoscit eruditus eorum interpres, ac ejusdem urbis civis, *Gaspar Waserus* : aut magna nuper non Juliæ solum Academiæ, sed litteratæ Germaniæ ornamenta, *Hermannus Conringius*, qui se *veterum nummorum Græcorum, Romanorum, aliorumque copias magno studio collegisse*, in Epistola ad Cl. Hottingerum profitetur, & *Henricus Meibomius*. Adde, (ut Kilonensi Academiæ præmatura morte haud ita pridem ereptum, *Joannem Danielem Majoris* Uratislaviensem sileam,) superstites adhuc hodie in eadem gente, eosque veterum nummorum peritia ac apparatu, aut scriptis etiam in eo genere commentationibus, insignes viros ; eum nempe, cujus luculentam penum antiquariam cupide haud ita dudum conspeximus, Cœnobii Lucensis Abbatem *Gerhardum* ; *Carolum Velserum*, & *Jo. Paulum Ebnerum*, Noricos Patritios ; aut ipsius Noricorum Academiæ lumen ; *Jo. Christophorum Wagenseilium* ; aut urbi Bremæ a Secretis, his quoque studiis conspicuum, *Jo. Henricum Eggelingum* ; aut amplissimæ Reipubl. Scafusianæ Quæstorem, *Tobiam Hollanderum a Berau* : aut inclytum veteris Rauracorum Lycei decus, & locuplete veterum nummorum museo instructum, quique plurimos rarissimos in thesaurum Regis Galliarum intulisse a præstantissimo Morello dicitur, *Sebastianum Feschium* ; aut editis etiam in hoc eruditæ antiquitatis genere lucubrationibus, collectisve antiquis nummis claros, *Tenzelium*, *Olearios*, *Sagittarios*, *Vedelium*, aliosque. Neque enim omnes vel nosse, vel recensere etiam mihi nunc licet, qui vel munerum, vel natalium, vel eruditionis amplitudine, aut ingenii elegantia, hujus autem antiquitatis amore commendandi inter Germanos veniunt. Immo qua cupiditate incensus etiamnum cernitur, non minus avito antiquæ prosapiæ splendore & illustri dignitate, quam incredibili in colligendis antiquis & selectis id genus nummis, quorum ingentem jam Thesaurum sibi comparavit, studio memorandus, *Comes a Schwartzenburg* ; eorundem quoque cimeliorum indice, custode, ac interprete adhibito, Andrea Morello Helvetio. A quo autem *Morello*, non descripta jam aut sculpta unius Cimeliarchii, vel sola Græcorum forte, aut vero Romanorum numismata ; sed in æs diligenter incisos & enarratos omnes in genere, majorem utique eorum partem, antiquæ hujus memoriæ superstites adhuc, aut in præclaris Thesauris vel thecis latentes Græcorum juxta & Romanorum nummos, avide exspectabat orbis litteratus : idque, faustis Augusti Borussorum Regis FRIDERICI III. auspiciis, ac domestico laudati modo illustrissimi Comitis ac Mæcenatis patrocinio. Verum lugendo utique ac irreparabili horum studiorum damno, dum me ad opus hoc meum recensendum denuo & locupletandum comparo, acerbus venit nuntius, de præmaturo viri optimi simul ac præstantissimi obitu. Quo non potui non intimius adfici, quod eum propius nosse ac amare mihi a multis annis contigerat, susceptique ab eo præclari adeo & immensæ laudis ac utilitatis instituti impulsor, a longo sat tempore, quod aliis quoque notum, ac ipse alibi publice fecerat ; magnaque insuper ad majorem hujusce mei operis illustrationem, e veterum ac insignium nummorum ectypis, mihi subsidia ab eo fuerant pridem promissa. Cujus vero laudis ac industriæ singularis æmulum, immo pluribus editis in eo genere monumentis spectatum jam, & commendatissimi inde nominis, *Laurentium Begerum* nostrum, licet jure

De Num. Hebræor. p. 6. 7.

Specim. p. 481.

Vid. Ep. III. in Specim. Morell.

jure optimo adnumerare. Nec reticendus hic Regius itidem Conſiliarius, ac urbis patriæ in Ducatu Cliviacenſi Veſaliæ Conſul, vir ampliſſimus *Joannes Huſſen*; qui accuratum pridem adgreſſus eſt, & paratum habet Commentarium *Rei nummariæ antiquæ*, ut eum inſcribit, *in pondere, materia, proportione, numero, pretio* &c. quem nimis diu premit, ac ut tandem in lucem emittat, publice hic compellandum duximus. Quæ hactenus eo lubentius hic adtigimus, ut vel inde quantum de omni hoc veteris elegantiæ genere merita ſit Germania noſtra, aut adhuc mereri intendat: quot & quales in ea patronos & cultores eadem antiquitatis ſtudia hactenus, & feliciter adeo promeruerit, cuivis conſtare deinceps poſſit.

Ne vero debitam aliis adhuc extra Italiam, & in remotis ab ea orbis Arctoi gentibus, hujus laudis ſocietatem ingrato obruam ſilentio, occurrit continuo, qui DANORUM ſolio nuper inſedit, FRIDERICUS III. præter alia decora, eruditus quoque his artibus, ac omnis hujus antiquitatis diligentiſſimus inveſtigator. Cujus utique rei luculentam omnibus fidem nunc facit vulgatum noviſſime ab eximio viro, *Oleagro Jacobæo*, MUSEUM REGIUM; ubi præter alia, quæ illud exornant, admiranda naturæ vel artis cimelia, nummi etiam non hujus ſolum aut ſuperioris ætatis, ſed veteres quoque haud ignobilem ſibi locum vindicant. Proſtant inſuper, & divulgatæ haud ita pridem viri eximii, *Otthonis Sperlingii*, Hafniæ, in Danorum metropoli, agentis, eruditæ & ad illuſtrandam rem veterum nummariam haud parum utiles commentationes. DANORUM.

BELGIUM vero Areſchotani Ducis, in colligendis antiquis nummis operam ac adtentionem ſingularem, Lipſii præconio jam olim laudatam, vidit ac ſuſpexit: quam autem ex vulgato eorum Theſauro, ac ſingulari, non *Jacobi* ſolum *Hemelarii*, Antverpienſis Canonici, ſed potiſſimum *Alberti Rubenii* induſtria illuſtrato, cuivis dein ſuſpicere licuit ac æſtimare. *Marcum Laurinum* præterea, Huberti Goltzii Mæcenatem, ob ſummam utique de his ſtudiis bene merendi voluntatem, non ab eodem ſolum, ſed etiam ab elegantis eruditionis Juriſconſulto haud perfunctorie commendatum novi: *Moriar*, inquit, *ſi præter te quemquam habemus reliquum, per quem aliquam Romanorum Reipublicæ imaginem poſſimus agnoſcere. Continget tibi haud ſcio an nemini, ut tua in conquirendis per omnem terrarum orbem* NUMISMATIBUS INDUSTRIA, *non grata modo eruditis hominibus, ſed etiam popularis futura ſit.* Sic alios inſuper ejuſdem tractus cum ſplendore munerum aut natalium, tum egregia in his ſtudiis facultate ſuperiori ſæculo præſtantes viros, vel ex idoneo ipſius Goltzii, clari quoque his artibus & monumentis, teſtimonio luculenter colligimus. Quibus certe adnumerare mihi liceat *Lævinum Torrentium*, omnis hujus elegantiæ litterate peritum, ut arguunt viri præclari & ampliſſimi ſacerdotii dignitate conſpicui monumenta: *Nicolaum Roccok* Equitem, Andrea Schotto perhibente, rei omnis antiquariæ ac numiſmatum peritiſſimum; tum haud parum nobilitatos his ſtudiis ac artibus, *Levinum Hulſium*; *Franciſcum Schwertium*; *Ludovicum Nonnium*; *Philippum*, & laudatum modo *Albertum*, *Rubenios*; *Gaſparem Gevartium*; *Schinkelium* præterea de *Valcour*; & eidem cœlo inſertos hæreditariæ hujus laudis conſortes, *Chiffletios*. Immo Belgarum Proceribus, hujus antiquariæ penus ſumme ſtudioſis ac peritis, accenſendus inſuper fato functus, Navarræ Prorex, *Dux Bournonvillæ*, arte juxta & marte inclytus; ut coram mirificum illius erga hæc cimelia ſtudium, neque vulgarem

BELGARUM.

I. Rævard. Præfat. ad Leges XII. Tabularum.

garem eorundem usum, haud semel sum expertus. Quo loco haud hic prætereundus alius stirpis itidem inter Belgii Hispani Dynastas, & splendore amplissimarum dignitatum inclytæ, *Princeps de Ligne*, incredibili quoque, ut audio, veterum nummorum studio flagrans, nec vulgari eorundem usu ac peritia commendandus. Neque vero defuerunt, aut desunt etiamnum hac ætate in Fœderato Belgio, qui easdem antiquitates cupide colligerent & excolerent, aut usum etiam eorum ac splendorem adsererent: cujusmodi laudandi potissimum veniunt, clarissimi nominis ac præclaris in litteras meritis insignis *Nicolaus Heinsius*; *Joannes* præterea *Smetius*; *Jacobus Oiselius*: *Joannes de Witt*: neque hic reticendus, ut omni alio priscæ eruditionis & elegantiæ apparatu ac laude abundans, ita hujus antiquariæ mercis peritus quoque æstimator, dum autem hoc opus recenseo, magno litterarum damno, ad meliorem vitam translatus, *Joannes Georgius Grævius*. Adde inter eos, qui supersunt adhuc in eadem gente, summis in patria honoribus clarum, commendatissimi autem inter harum elegantiarum cultores ac interpretes nominis & famæ, *Gisbertum Cuperum*: collecta præterea, vulgataque ac explanata veterum & selectorum numismatum penu laudandum merito, *Jacobum de Wilde*; tum qui prisco huic æri plurimum quoque tribuit, exquisita insuper doctrina, *Jacobum Perizonium*; eodemque studio in has artes accensum, editis etiam luculentis illius industriæ ac instituti speciminibus jam spectatum, *Petrum Burmannum*; & qui hac quoque laude illustrari voluit, *Jacobum Gronovium*.

GALLORUM. GALLIA vero, cui plurimum debere præclara hæc cimelia, & qui in iis versandis illustrandisve studium aliquod ponunt, haud licet diffiteri, ut vetustiores nunc mittam Proceres, Regium Principem, GASTONEM AURELIANENSEM, florentem omni hac laude, in eamque serio incumbentem suspexit. Ex hujus certe divite penu locupletatum primo Regium Cimeliarchium, immensa dein ac admirabili præstantissimorum in omni metallo & magnitudine nummorum veterum, tam Græcorum, quam Romanorum accessione amplificatum adeo, ut nihil quidem eo in genere par aut simile, Europa non solum, sed reliquus, ut statuere licet, orbis videat. Ut nunc de viris felicis memoriæ, nec de fæce, quod in enumerandis claris Oratoribus Tullio suo exprobrabat Atticus, haustis, *Gulielmo Choul*, noto ejus ad has antiquitates illustrandas, nec vulgaris laudis vel industriæ, opere; *Josepho Scaligero*, in præclaris illis Emendationis Temporum, & Canonum Isagogicorum libris; *Paulo Petavio*, in edito rei antiquariæ specimine; *de Begarris*, Gallorum tum celebri quoque antiquario, in collectionibus ejus & explanationibus veterum numismatum ab eo scriptis, neque tamen divulgatis; *Fabricio Peireskio*, celebratæ ac immortalis, in conquirendis, versandis, & communicandis eruditæ cujusvis antiquitatis monumentis, famæ viro; *Jacobo Sirmondo*, a quo Collegii apud Parisienses Claromontani numismata sunt primum coacervata, quique neminem suo judicio vere doctum, citra veterum inscriptionum & nummorum peritiam, ut id aliquoties in Gallia ab Ægidio Menagio, notæ eruditionis ac celebritatis viro, accepi, dicere erat solitus. Accessit mox, & qui cum eodem Sirmondo, de *Perperenorum* nummo, editis utriusque ea de re libellis, disceptavit, nobilis *Joannes Tristanus Sanctamantius*, qui operosiori, quam factum hactenus fuerat, apparatu, & singulari diligentiæ, industriæ, ac solertiæ laude, plures & præclaros utique Romanorum Cæsarum & Augustarum nummos protulit, & Græcos quidem plurimos, amplisque

In Bruto c. 69.

plisque ac eruditis commentationibus, & de quibus alius occurret dicendi locus, lingua vernacula explanavit. Primus utique, quam laudem ei haud denegandam fateberis, parum excultam antea a vestratibus aliarumque gentium antiquariis, ac inde latentem adhuc in Græcis illis Cæsarianorum temporum nummis præclaram rerum ac antiquitatum sylvam detexit, ac pro virili parte, etsi non pari semper successu, aut eo dictionis, quem decuit, nitore, vel idoneo notationum delectu, plurimum illustravit. Neque minus hanc memoriam exornarunt nuper in eadem gente, quod coram nobis, dum haud una ibi legatione, & divisis quidem temporum intervallis, sumus defuncti, abunde constitit, viri vel eo nomine sæculorum memoria digni. Quales equidem primo loco hic dicendi veniunt, duo Regii sanguinis traduces, ætate quidem longe dispares, incredibili vero in has antiquitates propensione, haud minus ac sanguinis jure hic conjungendi, HENRICUS BORBONIUS, Dux Vernolii, tum adhuc superstes, sed jam octogenario major; ac generosæ & erectæ supra ætatem indolis, LUDOVICUS AUGUSTUS BORBONIUS, Dux Cenomaniensium. Juvat enim meminisse, quam cupide ac humanissime ab utraque, illa HENRICI IV. hac LUDOVICI XIV. excelsa stirpe, ad eorum instructissima veterum nummorum penu Cimeliarchia non solum patuerit mihi aditus; sed iidem etiam nummi singulatim sint mihi ab iisdem ostensi. Quod beneficium mihi quoque olim impertivit consultissimus divini atque humani juris, *Gulielmus Lamonius*, Senatus, Parisiensis Princeps, & post ejus fata, filius, paternæ virtutis gloriæque hæres; tum præterea inter Summos Ærarii Curatores adlectus, probatæ pridem fidei ac industriæ, mihique materna affinitate conjunctus, illustris *Sevius*; aut non Ærarii solum, sed præcipuarum regni curarum Administer, fama fortunaque celeberrimus, *Joannes Baptista Colbertus*; hujusque filius eodem laudis studio haud parum incensus, Marchio *de Segnelay*; aut qui ingenium illustre sanctioribus dein studiis dedidit, *Ludovicus Henricus Lomenius*, Briennæ Comes; aut merito inter supremi, quod aiunt, Consilii Præsides adlectus, *Theodorus Bignonius*, magni Hieronymi filius; aut Æduorum Senatus, una cum *Jo. Baptista Lantino* & *Philiberto de la Mare*, lumen nuper ac ornamentum, *Boherius*. Equidem mea etiam exspectatione majorem animo cepi voluptatem, cum viderem coram non semel, viros, cum auctoritate, tum sapientia, aut ingenii laude florentes, omnem hanc supellectilem ex auro, argento, ære, elegantiorem studiose comparare; domos eadem habere instructas, quæ, quod de Principe Mamertinorum Tullius, non domino magis ornamento sint, quam civitati. Neque vero opus apud te prædicare virum utrique nostrum cum amicitia, tum studiorum id genus communione, dum superstes esset, conjunctum, eundemque nuper Gallorum consensu Principem in hoc elegantiæ genere, *P. Seguinum*, D. Germani Altissiodorensis Decanum; tum laudatum ab eodem, ei cognatione & amicitia junctum, *Stephanum Mazureum*, cujus studio & diligentia deberi ait, ut plurimum, quidquid est pretio aut raritate apud Gallorum Antiquarios conspicuum. Adde hisce veterum monumentorum, ac inter ea nummorum quoque summe peritos, *Raphaelem Triquetrum du Fresne*, cujus exstat de Numismatibus inferioris ævi Dissertatio, & de Charondæ nummo ad eundem Seguinum Epistola, tum Seguini ad eum de Nummo Britannici: item alium *Carolum du Fresne*, sed sub nomine *Du Cange* vulgo notiorem, editis autem Byzantinorum Cæsarum numis-

Sel. Num. p. 156. prim. edit

numismatibus, præter alia singularis diligentiæ ac eruditionis opera, clarissimum: & qui denique quantum in veterum numismatum auctoritate ac fide foret situm, in Dissertatione Hypatica, & Critica Baroniana, luculenter ostendit, *Antonium Pagi.* Quibus accedunt non magis Gazæ & Bibliothecæ Regiæ custodia, quam præclaris animi ac ingenii dotibus spectatus nuper *Carcavi*; & cui eadem admirabilis Gaza, post ejus obitum fuit feliciter credita, *Petrus Raissantius*; aut S. Genovefæ Canonicus, ac luculenta Musei ejusdem antiquarii editione nobilitatus, *Claudius de Molinet.* Adde veteris quondam Romanorum coloniæ, quod nummi ejus etiamnum nos docent, Nemausi, duos cives, editis aliquot veterum nummorum explicationibus commendatos, *Gaillardum Guiranum*, Consiliarium ibidem Regium, quique de nummis veterum peculiare insuper opus, & cujus recenset lemmata, a se confectum, sed quod nec dum divulgatum novi, ibidem tradidit; & *Franciscum Graverolum* J. C. haud ita pridem defunctum. Neque vero vulgarem laudem hic merentur, qui hanc spartam publicis monumentis, ac intento, dum viverent, studio, egregie ac diligenter omnino, quamquam prior ferme extra Galliam, nuper exornarunt, *Carolus Patinus*, & *Jacobus Sponius.* Ne superstites tangam in eadem gente, hac etiam laude famaque illustres; vetustate nempe familiæ ac amplitudine muneris dignissimum Senatus Parisiensis Principem, *Achillem Harlæum*; tum vel ob inclytam Parentis in prosperis ac adversis, Nicolai Foulketi, famam, haud hic prætereundum, *Comitem de Vaux*; aut supplicum Libellorum Magistrum, ac Regium rei judiciariæ in inferiori Neustria Præfectum, *Nicolaum Josephum Foucautium*; cujus instructissimum hoc omni cimeliorum genere, ac e multis ditibus id Genus Gazis locupletatum thesaurum, uni in Gallia Regio inferiorem, præcipuis autem in Europa Cimeliarchiis merito comparandum, cum nuper in ipsa Gallia, eodem mihi luculentum ejus rei indicium faciente, percepi; & ex præmissa ad eum ab idoneo utique horum arbitro, & de quo mox, J. Vaillant operis sui de Græcis Imperatorum Romanorum Nummis Epistola, licet aliis quoque adsequi. Cujus autem thesauri opportune custos accessit, singulari itidem omnis hujus æris peritia, & Orientis linguarum cognitione clarus insuper *Antonius Gallandus*: commemorandi similiter, eadem & multiplicis doctrinæ laude, ac nummorum quoque veterum, nec Samaritanorum solum, de quibus jam ante, usu ac tractatione merito celebratus, *Nicolaus Toinardus*: Regiæ vero, illiusque admirabilis Gazæ custodia dignissimus *Oudinetus*; Regius præterea Rupefortii in Gallia Præfectus *Begon*; aut Massiliæ, *J. Petrus Rigord*; aut Senator Aquisextensis de *Masangues*: iique tres postremi collectione & notitia omnis hujus antiquariæ supellectilis mihi sæpe, dum novissime in Galliis agerem, commendati aut vero dictis etiam in hoc studiorum ac eruditionis genere Dissertationibus, sed quos videre necdum mihi hactenus contigit, laudatus in eodem Galliarum tractu, Arelatensis Patronus *Terrin.* Ne illos hic adhuc prætercam, mihi in superiori vel novissima adhuc illa mea in Galliam publica missione, notos, Apamiensem nuper Episcopum, nunc Marcelli Abbatem, *Franciscum de Camps*, vulgata maximæ formæ Numismatum, seu *Medaglioni* vulgo, congerie, & Cl. Vaillant in eadem commentario celebratum; aut *Franciscum de la Chaize*, e Societate Jesu, Regi autem a Confessionibus, summum horum studiorum amatorem; aut ex eorundem Sacerdotum ordine, ac editi elegantis de antiquis nummis libelli auctorem, *P. Joubertum*; aut ex eadem

Vid. Vaillant. Præfat. ad Colon. Romanor.

eadem insuper societate, *P. Chamillard*; tum, qui solers ingenium, neque vulgari eruditione perpolitum ad has quoque antiquitates illustrandas contulit, *Joannem Harduinum*; aut adnumerandos hic insuper cum D. Thomæ ad Luparam Canonicum, *Franciscum Dronium*; tum eruditorum nuper quaquauersum amicitia, editis etiam aliquot in hoc studiorum genere speciminibus, florentem, mihique amicissimum, *Abbatem Nicasium*; aut e Patronorum Parisiensium classe, vulgatisque, quæ ad antiquitates hasce illustrandas pertinent, eruditis aliquot lucubrationibus, *Carolum Cæsarem Baudelot*. Neque vero ea laude defraudandi veniunt, qui vel de nummo GALLIENÆ AUGUSTÆ; vel de QUATUOR GORDIANIS, qui consignentur in veteribus nummis; aut de MAGNIA URBICA, ac de NIGRINIANO, (sed quas postremas necdum videre mihi contigit) commentationes diuulgarunt, *P. de Valemont, du Bos*, ac *Genebrier*. Adde denique ex Asclepiadarum numero, post plures alios haud unius gentis Medicorum filios, nempe *Jacobum Stradam, Sambucum, Lazium, Pisonem, Occonem, Nonnium, Sauotum, Chiffletium, Capponi, Carradorum, Malpighium, Patinum, Sponium, Volckamerium, H. Meibomium, Danielem Maioris, Wedelium*, & de quibus mox, Britannos, *Charletonium, Sloane, Nicholas*, aliosque, (ut vix plures ex alio doctorum ordine, has antiquitates excoluerint, editisue monumentis illustrarint) virum etsi postremo hic memoratum, inter primos tamen hac ætate & peritissimos veterum nummorum cultores ac interpretes iure suo referendum, de iis utique præclare ac luculenter haud uno opere meritum, ac merentem quotidie, *Joannem Vaillant*.

BRITANNORUM.

BRITANNIA quoque eiusdem laudis gloriæque æmulatione incensa, CAROLUM I. Regem, hac omni veterum elegantia ac memoria se oblectantem; *Buckinghamiæ* præterea *Ducem*, ac *Arundeliæ Comitem*, primarios Regni viros; *Robertum* item *Cottonum*, aliosque huius antiquæ supellectilis sedulos ac indefessos scrutatores etiamnum recordatur. Hinc præclarum illud viri inter Britannos doctrina præstantis de Jacobæis Hortis vulgatum alicubi testimonium: *quem locum, si vicinam Pinacothecam, Bibliothecæ celeberrimæ coniunctam, si* NUMISMATA ANTIQUA GRÆCA & ROMANA: *si statuas & signa ex ære & marmore consideres, non immerito Thesaurum antiquitatis, & ταμιεῖον instructissimum nominare potes.* Relictam vero a laudato modo *Cottono*, ac memoratam haud semel a doctissimo *Seldeno*, (qui quantum quoque priscis nummis tribueret, abunde haud uno in opere ostendit) penum nummariam licuit mihi Londini pridem, ubi publico nomine primum in eandem, ante plures annos, adpuli, beneficio Nepotis, auitæ laudis traducis, contemplari. Qua insuper veterum nummorum supellectile instructum vidi *Clarendonii Comitem*; tum haud vulgari eorum æstimatione iam accensum, excellenti autem ac recondita doctrina illustrem, *Asaphensem* tum, nunc *Wigorniensem Episcopum Loyd*. Is utique exquisitum Chronologiæ veteris opus, breui, quod ab eo pridem litteratus orbis impense flagitat, diuulgandum, ex hisce quoque veterum nummorum subsidiis accurandum sibi ac elaborandum vel maxime, præclaro utique & salutari consilio, censuit. Quod autem (ut de præstantissimo eius filio *Gulielmo Loyd*, variorum id genus & optimæ notæ cimeliorum possessore ac intelligente, nihil hic dicam) *Joannis Masson*, eruditi quoque & clari iam his artibus, quique doctissimo Antistiti est a sacris domesticis, in iis Latino sermone, patrio quippe seu Anglico conscriptis, donandis opera & calamo, lucem, Deo dante, publicam tandem adspiciet. Quibus addendi omnino hic veniunt ex eodem sacro Britannicorum Antistitum ordine, insigne hodie

Patritius Junius in Notis ad Epistol. Clementis ad Corinthios.

eorum

eorum lumen, *Eboracensis Archiepiscopus Sharpius*, ut omni alia laude, ita veterum ac præstantium nummorum copia usu, ac notitia haud vulgari inclytus; tum qui præter alia quoque decora, id genus cimeliis multum tribuit ac indulget, *Carleolensis Episcopus Gulielmus Nicholson*. E politico autem Britannicorum Procerum ordine, commemorare mihi insuper licet, aut *Comitem Peterborow*, dum superesset, primum Regis Jacobi II. Cameræ, ut aiunt, Præpositum; qui insigne e Gemmis Nummisque antiquis museum summo studio nec leuibus impensis ornauerat; aut *Excestriensem Comitem*, nuper admodum, dum ex Italia mercibus id genus antiquariis, iisque luculentis, quibus capi inceperat, onustus in patriam redit, in Gallia defunctum: aut superstitem etiamnum in hac gente, ac ut diu supersit, & gentis & horum studiorum interest plurimum, *Pembrochiae Comitem*. Is enim non solum, ut de eo iam ante, singulari delectu ac industria collecta id genus veterum ac insignium nummorum, Græcorum imprimis, qui extra Cæsarianorum nummorum classem, iis quippe ut plurimum vetustiores, solent constitui, cimelia, maiori, quam alibi ferme videas, si unam vel alteram Gazam Regiam, aut Mediceam mittam, copia possidet; sed qui insuper rara, nec facile in iis obuia, qui ætatem in hisce antiquitatibus versandis & excutiendis triuere, seu quibus hoc opus hic labor est, felicitate, eadem, quod nobis haud semel effusa eius humanitate constitit, interpretari nouit & explanare. Huius quoque penus veterum nummariæ illustribus in Anglia cultoribus, adnumerandi insuper ex eius Proceribus, *Comites Winchelsey* & *Abingdonius*; quodque mihi abunde, dum in splendidis campestribus eius ædibus nuper agerem, constitit, *Vicecomes Weymouth*; & ampla veterum ac Romanorum potissimum nummorum collectione instructus. *Baro Haruey*. Neque defuerunt, aut desunt adhuc alii eruditæ huius mercis hic in Britannia æstimatores; sicut visus Londini ante plures annos, qum publico nomine primum iterumque ad Regem CAROLUM II. dein ad JACOBUM II. ablegarer, Fecialis Armiger *Ashmolius*; sed cuius museum veterum nummorum cimeliis egregie instructum, quodque videre mihi ac versare contigerat, ferali incendio consumptum dein dolui. Ut sileam de conspecto a me iisdem temporibus in Oxoniensi Bibliotheca, præclaro veterum numismatum promptuario; tum de laudatis ab huius memoriæ luculentis pręconibus, Vaillant ac Morello, tribus Britannis insignium nummorum possessoribus, *Medham*, *Falknero*, & *Gaillarth*. Ut iis nunc addam, qui Gazæ Mediceæ custodia olim inclaruit, ac de quo iam ante, *Fittonum*; aut eruditæ cum Cl. Sponio in Græcia Asiaque peregrinationis comitem, vulgatisque ab eo compluribus, quos inde retulit, Græcorum nummis merito laudandum, *Georgium Wehlerum*; eumque, qui e legatione quam feliciter obiit, Constantinopolitana, amplam quoque antiqui ac probi æris & argenti copiam domum retulit, inuicto Regi nuper a Secretis, idemque plurimis doctrinæ, fidei, ac probitatis abundat laudibus, ac mihi haud vulgati usu coniunctus, cum ante in Anglia, tum ubi uterque in Galliis publicam sustineremus eodem tempore personam, Eques Auratus *Trombal*. Accedunt insuper priscæ monetæ in hac Britanniæ metropoli cultoribus simul & exactoribus ex Equestri similiter ordine, eiusdem diligens omnino & solers indagator ac peritus quoque interpres, amicitia etiam & prædicatione clari his artibus Morelli iam notus, sed veterum nummorum Anglo-Saxonicorum & Anglo-Danorum collectione futurus breui notior, *Andreas Fontaine*: Equitis quoque ornatissimi pręclaro ingenio, neq; vulgari eruditione filius, *Christophorus Wren*; ex Asclepiadarum præterea ordine

dine memorati jam paullo ante, Regiæ Societati a Secretis, pluribus autem artibus & doctrinis conſpicuus, ***Hans Sloan***; & accurata harum antiquitatum tractatione ac intelligentia commendandus itidem, ***Denton Nicholas***; ejuſdemque veteris memoriæ vel elegantiæ, non ſummi ſolum, ſed periti quoque & accurati æſtimatores, ***Gul. Wotton***, & ***Robertus Cuninghamius***, Scoto-Britannus.

Verum, ut miſſa longiori cultiſſimarum in Europa gentium, aut ex iis inſignium omnis ordinis virorum recenſione, in illuſtri & ſingulari omnino exemplo hic tandem conquieſcam, advocanda mihi jam erit, quæ huic quoque, quod jam ſupra indicavi, commentationi anſam dedit, CRISTINA AUGUSTA. Hæc enim, ut perpolitum ac ſubactum præclaris veterum Græcorum ac Romanorum artibus ac diſciplinis ingenium; ita mirificum quoque omnis hujus priſcæ earundem gentium elegantiæ ac memoriæ amorem ex ultimo Septentrione ſecum in urbem invexit. Quod ut documentis aliis, nec obſcura utique vel tacita hujus antiqui ac precioſi peculii commendatione luculenter declaravit, & oblata quavis ejus rei occaſione profitetur; ita incomparabilis id genus nummorum Theſaurus, flagrante ſtudio, nec levibus impenſis ab ea comparatus, ad memoriam poſteritatis loquetur. Eant nunc certe venuſti & elegantiores homines, ſi qui ex iis contemptu ac ludibrio has artes, ut minus decoras, aut quaſi in ſitu & ſqualore verſantes, etiamnum proſequuntur. Si tot enim ac tantis nominibus & exemplis non adſurgunt, nihil certe de hujus adtentionis ſtudiique, in excolenda tractandave omni hac penu antiquaria, DIGNITATE; de ſua vero exiſtimatione aut verecundia haud parum forte detrahere cenſebuntur.

SUEDORUM *Reginæ.*

Altera Commendatio A VOLUPTATE.

NEQUE vero inferiorem huic elegantiæ veteri commendationem, incredibilis quædam VOLUPTAS conciliat. Quam innoxia enim illa & multiplex, immo quam ſuavis & jucunda in Nummorum id genus contemplatione, vel ipſo adſpectu prodit ſeſe continuo ac oſtentat! Non hic ego illam intelligo, quæ ex MATERIÆ pretio vel pulchritudine demum percipitur; quæ alias vel ſola in Nummorum quoque tractatione, ſingulare quoddam habet lenocinium voluptatis. Feſtiva quidem illa apud Lucianum Mercurii ſollicitudo, qui dubius in quodam conſeſſu Deorum varii operis & metalli, an materiæ vel artis prærogativam in iis ſpectaret, a Jove reſponſum refert, æquiores quidem eſſe artis partes, auro tamen vel materiæ primas tribuendas. Mitto hæc aucupia, quibus aut vulgus, aut certe cum vulgo ſapientes animæ capiuntur; erectæ autem & cordatæ mentes moveri parum conſuevere: Ἐκπλήττει γὰρ ἰδιώτην μὲν τὸ τῆς ὕλης κάλλος, τεχνίτην δὲ τὸ τῆς τέχνης αὐτῆς, *obſtupefacit quidem idiotam materia, artificem autem artificii pulcritudo*, ut ait magnus Galenus in præclaro de Uſu Partium Commentario. Noſti utique, quod fictiles olim Deos & Heroas, antiquiſſimi Majores veſtri eadem religione coluerint, qua eorum poſteri aureos illos, æreos, & gemmeos quandoque (qualem Pompeii imaginem in triumpho ejus prælatam legimus) ſunt proſequuti. Unde ferrei antiquorum Laconum, aut coriacei etiam priſcorum Romanorum Nummi, quibus uſos etiam Lacedæmonios accepimus, vix minorem hodie gratiam aureis & argenteis recentiorum temporum, apud multos harum rerum æſtimatores conſequerentur. Quod de plumbeis etiam nummis dicendum

I A MATERIA *Nummorum.*

In Jove Tragœdo.

Lib. V. p. 403. Ed. Gr. Baſil.

Plinius lib. XXXVII. c. 2.

est, (etsi eos e *mercium* numero, quæ emi vendique possent, eximat, ut supra vidimus, Ulpianus) cujusmodi adhuc supersunt in Græcia olim, vel in Sicilia cusi, ac inter nummos etiam Familiarum Romanarum. Quamquam nec amovenda sit ab hoc loco, ut indecora aut minus opportuna omnis e Materia veterum nummorum delectatio; dum vel Electri veterum, vel Æris illius Corinthii, quo ad insaniam usque Romani, veteres delectabantur, obvius adhuc in nummis adspectus nonnunquam spectatur:

Leg. IX. §. 2. D. de Leg. Corn. de Fals.

Æraque ab Isthmiacis auro potiora favillis.

Statius lib. II. Sylv. 2.

Laudat alicubi Plutarchus æris in statuis quibusdam colorem floridum, situi ac ærugini haud obnoxium. Talis utique in hac veteri Nummorum supellectile cum singularis cujusdam venustatis laude, spectatores sæpius adficit ac delectat. Ita ut hic quoque locum habeat, quod de cælatis operibus jam olim agnovit Plinius, *ut alibi ars, alibi materia esset in pretio*: immo utraque etiam manifesta & frequens in antiquo hoc peculio reperiatur.

De Pyth. Oracul. p. 395.

Lib. XXXIII. cap. 1.

II *Ob* ARTIS *præstantiam.*

Potiores tamen partes illa ARTIS commendatio sibi vindicat hoc loco, quæ ut in omni elegantiæ genere spectabilis, ita hic quoque singularis & admiranda frequenter occurrit. Unde illud Plinii, *æs confusum auro & argento miscebatur, attamen* ARS PRETIOSIOR. Legisti procul dubio apud Dionem oris aurei, ut ille voluptatem ex conspectu statuæ Jovis Olympii magnifice alicubi extollit; ut non homines solum, sed bruta etiam illius spectaculo adfici, immo adflictis malorum oblivionem conciliari statuit; illamque virtutem incredibilem, non auro, vel ebori, ex quibus constabat illud Phidiæ miraculum, sed divinæ cujusdam artis præstantiæ continuo adscribit, *tale lumen* (ut Romanis eum verbis loquentem inducam) *& tanta gratia illi ab arte inerat.* Gemina plane in hunc sensum, & commendationem hujus simulacri apud Galenum legas loco supra laudato. Neque vero id continuo mirabitur, qui noverit haud aliam contemplationem, non hujus solum, sed omnium retro ætatum oculos vel mentes explevisse lubentius, quam ubi Ars suam cum Natura æmulationem, ad ejusdem non contemptum vel interitum, sed ad restaurationem potius & propagationem, omni opera convertit. Quo spectat illud elegantissimi Arbitri: *Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi.* Unde factum, ut felix illa hujus almæ Parentis imitatio dicam, an provocatio, ad summum fastigium paulatim evecta, in varias quoque similitudinum formas, plasticam; statuariam; picturam; encausticam; cælandi, signandique artem, magno laudatissimarum gentium, sed Græcorum potissimum consensu ac peritia diffusa fuerit & traducta. Quum vero in quovis hujus memoriæ genere, singularis veterum vel industria, vel felicitas fuerit; hinc non immerito quidquid ex ea penu ad nostra usque tempora incolume transiit, summam jucundissimæ delectationis materiam præbet. In ea vero lauta, & beata supellectile, eo majori quoque voluptate, aut admiratione continuo perfundimur, quo Artis elegantiam major quædam, qualis etiam in Nummis frequenter occurrit, ejusdem subtilitas probat. Adeo ut non extra dubium sit omnino, quod apud Plinium juniorem nuper legebam, Statuas, Signa, Picturas hominum decoras, animalium quoque & arborum, nihil magis quam amplitudinem commendare. Nec enim aut Timanthi Cyclops, aut Myrmecidis quadrigæ;

Lib. XXXIV. cap. 2.

Orat. XII. p. 209.

Lib. X. Epist. 20.

drigæ; aut Callicratis formicæ; aut Pauſii tabellæ; aut Pyrrhi Achates, ſeu gemma, in qua novem Muſæ & Apollo cum cithara, aliaque opera, compendio minus quam præſtantia artis, apud veteres celebrantur, vel inferiorem [Vid. Plin. lib. XXXV. cap. 10 11. & lib. XXXVI. c. 5.] æſtimationem mole ſua ſpectabilibus ſignis aut tabulis pictis conſecuta ſunt. Quo loco illud utique haud reticendum, quod quum ab Alyatti Lydorum Rege, dedicatum Delphis grandem craterem argenteum dixiſſet Herodotus, alterumque inſuper e ferro parvulum; addit continuo, hunc *inter omnia apud Delphos donaria* (quorum tamen ingentem fuiſſe ex auro & argento copiam aliunde conſtat) *ſpectatu maxime dignum exſtitiſſe*, θέας ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖς ἀναθημάτων. [Lib. I. cap. 25.] De Signis vero audiatur Cicero: *Erant præterea in ſacrario*, nempe Heii Mamertini, *duo ſigna* NON MAXIMA, *verum eximia venuſtate.* [In Verrem. IV. cap. 3.] Ita Protogenis tabulam, magnæ quidem amplitudinis & elegantiæ, illis tamen Apellis ſummæ tenuitatis lineis potiſſimum nobilitatam legimus; [Plin. lib. XXXV. c. 10.] & auctore eodem Plinio ſeniore, Phidiam non magis Jovis illius Olympii, aut Minervæ ingentia ſimulacra, quam in hujus ſcuto Amazonum vel Gigantum cum Diis prælia expreſſa, & in ſoleis Lapitharum & Centaurorum certamina commendarunt. [Lib. XXXVI. cap. 5.] Quod ipſum de præſtanti illo artifice tradit Imperator Julianus, eum non ſolum celebritatem conſequutum ex imagine Olympiaca, aut Athenienſi; verum etiam quod in exigua ſculptura magnæ artis opus incluſerat: [Epiſt. VIII. p. 377. Edit. ultima Lipſ.] qui & in eadem Epiſtola gemmam quandam ſingularis operis inſigniter laudat, in qua Alexander ex equo venans, ad unguis magnitudinem mirabiliter erat expreſſus. Idem quoque Theodoro præſtantiſſimo artifici eveniſſe accepimus: *qui dum ipſe ſe ex ære fudit, præter ſimilitudinem mirabilem, fama magnæ ſubtilitatis celebratur.* [Plin. lib. XXXIV. c. 8.] Nempe, quod tangit ibidem Plinius, minoribus ſimulacris ſigniſque innumeram prope artificum multitudinem fuiſſe olim celebratam conſtat. Enimvero ſupremos quaſi artis conatus illa opera haud immerito judicarunt, in quibus plus intelligitur revera, quam pingitur; ac ut ejuſdem Auctoris verba huc detorqueam, quum ars ſumma ſit, ingenium tamen eſt ultra artem. *Mirus profecto homo*, inquit in ſimili argumento Madaurenſis Philoſophus, *imo Semi-Deus, vel certe Deus, qui magnæ artis ſubtilitate tantum efferavit argumentum.* [Apul Metam. lib. VIII.] Unde Gigantum oſſa, aut Solis, vel Commodi Coloſſea capita minus forte hodie nos delectant; quam expreſſa horum in Gemmis & Numiſmatibus, exigua quidem illa & tenuia, ſed ſingularis cujuſdam & divinæ præſtantiæ ſimulacra. Hinc de illis idem Plinius: *Gemmæ ſuperſunt, & in arcto coarctata rerum naturæ majeſtas, multis nulla ſui parte mirabilior, ad abſolutam rerum naturæque contemplationem una aliqua gemma ſufficiens.* [Lib. XXXIV. cap. 8.] Neque aliter commendatum alicubi a Galeno videas ſuæ ætatis artificem, a quo Phaëton cum quadrigis annulo ita erat ſcite inſculptus, ut cujuſque equi & frœnum, & os, & dentes ac pedes anteriores pulcre dignoſcerentur. [Lib. XVII. de Uſu Part. pag. 556. Ed. Græc. Baſil.] Gemina vero plane hæc Nummorum laus, in quibus expreſſas juxta & coarctatas ſimilitudines varias, ſingulari cum voluptate, & induſtriæ non vulgaris commendatione, periti hujus arbitri & æſtimatores paſſim contemplantur:

> *Tantus honos operi, fineſque incluſa per arctos*
> *Majeſtas!* [Statius lib. IV. Sylv. 6.]

Quo referri poteſt illud Plutarchi: ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ νομίσματος ἀξία πλείστην ἐν ὄγκῳ βραχυτάτῳ [In Phocione p. 743.]

βραχυτάτῳ δύναμιν ἔχει, ſicut Nummi etiam æſtimatio magnam in exiguo pondere vim habet. Adeo ut in præſtantiores ex iis Nummos, optime meo judicio cadat, quod de quodam Apellis opere olim dictum, *plura oſtendere verius quam promittere*: immo forte quidquid de vocali Memnonis ſigno; Hectoris apud Ilienſes ſtatua, ſpectatores ad tangendum provocante; Myronis & Praxitelis operibus, tanquam ſpirantibus ſingulis, apud [a] Plinium, aut utrumque [b] Philoſtratum, additumque eis [c] Calliſtratum legimus; & de quibus in genere divinus Vates.

a Lib. XXXVI cap. 8. Lib. XXXVI. c. 7.
b In Iconib. & Heroic. p. 635.
c Pag. 875.

Stabunt & Parii lapides, ſpirantia ſigna.

Hanc laudem certe plurimi ſibi vindicant etiamnum ſuperſtites Græcorum, & Siculorum vel imprimis, ac Italiæ veſtræ, ut *Neapolitanorum, Poſidoniaton, Teliton,* & *Tarentinorum* nummi, aliique venuſtate non minus, quam vetuſtate ſpectabiles. *Romanorum* vero ea laus quoque ſingularis, quorum nummi ab Auguſto ad Antoninorum uſque & Severi etiam Alexandri tempora, magna cum artis & elegantiæ admiratione, ac in omni metallorum genere varietate, (ne jam magnitudine quoque ſpectabiles tangam) intuentium oculos oblectant:

Statius lib. I. Sylv. 3.

Vidi artes, veterumque manus, variiſque metalla
Viva modis, labor eſt auri memorare figuras.

Infra eam ætatem venuſtas illa, ut fateor, defecit, & una quaſi cum Imperio Romano conſenuit; ita ut ab uſibus aliis potius, quam ab elegantia commendationem mereantur pleraque ſequentium Cæſarum Numiſmata. Nec omni tamen voluptate ſpectatorem plane defraudant, qui delectum aliquem in iis habendum meminerit, nec Nicomachum infeliciter fuerit æmulatus, *qui multas gemmas habuiſſe traditur, ſed nulla peritia electas.* Perierat Plinii ætate æris fundendi ſcientia, immo ars quoque argentum cælandi; nec minus proinde, eodem auctore, attritis etiam, & quæ diſcerni non poterant cælaturis, pretium & voluptas illa ætate conſtabant.

Plin. Lib. XXXVII. c. 1.
Lib. XXXIV. cap. 2.

III *Ob* ILLUSTRIUM *virorum Imagines.*

Eandem tamen ex Nummis delectationem, præter *Materiæ*, aut *Artis* elegantiam, quam poſtremam non omnes forte perinde capiunt, tot ILLUSTRIUM *Imagines* in iis conſpicuæ, mirum in modum augent & extollunt. Nobilitata quidem legimus aliquot præſtantiſſimorum artificum opera, ſolis induſtriæ illecebris; niſi aliquis aut temulentæ mulieris, aut canis vel formicæ conſpectui, novum aliquod & ſingulare voluptatis genus ineſſe arbitretur. At quam decoræ, nec alibi etiam obviæ contemplationis ſpeciem Nummorum veterum tractatio, vel adſpectus præbet? Convenio hic ego te, OCTAVI jucundiſſime, utrum ſuavius aliquod ex omni veterum ſupellectile ſpectaculum, aut mente poſſit fingi, aut oculis uſurpari, quam tot veteris memoriæ Heroas, & illos Orbis olim Dominos, Nummorum beneficio ſuperſtites & ſpirantes videre; vultus ſaltem illorum & ora, poſt tot ſæculorum decurſum, coram adhuc intueri?

Plin. Lib. XXXIV. c. 8. & lib. XXXVI. cap. 4.

Claudian. in II. Conſulat. Stilich. v. 11.

Os ſacrum, quod in ære colis, miraris in auro
Cerne libens.

Rudera

Rudera utique varia, aut aliæ vetuſtatis reliquiæ, quæ certe non leuiter hic me delectant, præ hac tamen voluptate, ut ingenue fatear, vileſcere mihi quodammodo videntur. Haud ignoras utique OCTAUI iucundiſſime, quæ anxia veterum cura & ſollicitudo fuerit, ut præſtantium ciuium aut deceſſorum ſuorum imagines domi haberent expreſſas; ut illo amiſſæ virtutis vel ſolatio, vel recordatione ſe oblectarent non ſolum, ſed excitarent. Hinc illæ ſimilitudines, quæ primo, teſte Plinio, illuſtrem ob cauſam exprimi tantum ſolitæ, propagatæ paulatim diffuſius; ita ut clarorum hominum effigies in Templis, Atriis, Liminibus, Cubiculis, Bibliothecis, aliiſque publicis & priuatis locis certatim tandem intueri daretur; nempe

Lib. XXXIV. c. 4.

Tot ſaxa imitantia vultus,
Æraque, tot ſcripto viuentes lumine ceras.

Statius lib. III. Sylu. I. v. 94.

Adeo ut honorem illum, non clientes ſolum Patronis, Magiſtris diſcipuli aut Maioribus nepotes, ſed priuatis etiam Principes frequenter exhiberent: quod Varroni adhuc viuenti ab Aſinio Pollione primum tributum narrat idem Plinius; defunctis vero præclaris ciuibus ab ipſis quoque Cæſaribus ſubinde factitatum accepimus. Commemoratur certe inter alia Auguſti decora, quod memoriam illorum virorum, qui imperium populi Romani e minimo maximum reddidiſſent, impenſe coluerit, & ſtatuis aliaque ratione renouari curauerit. Quæ inſignium virorum veneratio Alexandrum Seuerum intimius adhuc adfecit; qui non ſolum deceſſorum ſuorum, ſed Ciceronis, Virgilii, aliorumque id genus Semonum imaginibus, non in foro, iam vel in atrio, aut vero in bibliotheca, ſed in ſecundo larario adſeruatis ſacra etiam facere conſueuerat. Haud minus flagrarunt hoc ſtudio, duo clariſſima litterarum ac urbis lumina, Varro & Atticus, qui præſtantium virorum imagines, libris ſuis complexi leguntur, ut poſteris iidem & ubique conſpiciendi traderentur. Nec te effugit, opinor, ut geminum illud ſtudium in Capitone ſuo extollat alter Plinius: *Eſt,* inquit *omnino Capitoni in uſu claros colere; mirum eſt, qua religione, quo ſtudio imagines Brutorum, Caſſiorum, Catonum domi, ut poteſt, habeat.* Unde factum noſti, ut *nobiles* dicti ſint *homines multarum imaginum*; *ignobiles* vero, qui *imagines non habebant,* nec *imagines maiorum* poterant oſtentare, ut de ſe non ſemel profitetur nouus homo Marius in hiſtoria Jugurthina. Neque enim promiſcuum fuiſſe *ius* illud *imaginum* apud Quirites veſtros, ſed curulium Magiſtratuum proprium, licet aliunde ex Tullio colligere, qui de ſua ædilitate loquens, conſequutum ſe docet, [a] *togam prætextam, ſellam curulem,* JUS IMAGINIS *ad memoriam poſteritatemque prodendæ*; & quomodo a Liuio de Anco Martio Rege dicitur, [b] *nobilemque una imagine Numæ eſſe.* Has autem imagines poſitas ſubinde in ultima ædium parte docuit nos præ aliis [c] Valerius Maximus. Ut iam nec mirum videatur, quod de Epicuri diſcipulis narrat alicubi idem [d] Tullius, eos Magiſtri imaginem in tabulis, annulis, poculis expreſſam habuiſſe. Quod ipſum quoque Meletio Antiochenſi Antiſtiti, contigiſſe obſeruo apud Chriſtianorum [e] Tullium; qui haud aliter eius imaginem in annulis, cælaturis, poculis, parietibus, ubique tandem, ab Antiochenſibus depictam aut cælatam commemorat.

Lib. VII. cap. 30.
Sueton. in Auguſt. c. 31.
Lamprid. in Alex. Sev. c. 31.
Plin. lib. XXXV. cap. 2.
Lib. I. Ep. 17.
a In Verrem. V. cap. 36.
b Lib. I. cap. 34.
c Lib. V. c. 8.
d Lib. IV. de Finib. cap. 3.
e Chryſoſt. Homil. LXXXVII. in S. Melet. T. V. pag. 538. Edit. Sauil.

2.
Illius VOLUPTATIS *e nummis id genus* ILLUSTRIUM *ratio.*

Nec inanis utique ea VOLUPTAS, quæ in magnorum hominum contemplatione poſita, aut vacua pulcherrimo fructu cenſeri debet. Conſulere maiorum imagines Pætum ſuum iubet alicubi [a] Cicero, ut virtutis incitamentum, & gloriæ prȩmium. Audi eundem pro Archia: [b] *Quam multas nobis Imagines non ſolum ad intuendum, verum etiam ad imitandum fortiſſimorum virorum expreſſas ſcriptores & Græci & Latini reliquerunt; quas ego mihi ſemper in adminiſtranda Repuli-*

a Lib. IX. Ep. Fam. 21.
b Cap. 14.

Republica proponens, animum & mentem meam ipsa cogitatione excellentium hominum conformabam. Princeps autem Romanæ historiæ in bello Jugurthino: *Nam*
Sallust. cap. 4. *sæpe audiui Q. Maximum, P. Scipionem, præterea ciuitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum Imagines intuerentur, vehementissime sibi animum ad virtutem accendi: scilicet non ceram illam; neque figuram tantam vim habere; sed memoria rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere.* Unde laudatus ille paullo ante Alphonsus, Cæsaris adspectu ex Nummis non oblectari se solum mirum in modum, sed ad virtutem quoque continuo accendi prædicabat.

Meministi forte disserentem in Academiæ spatiis Ciceronem (libenter enim principis ingeniorum, tibique familiaris, auctoritate utor & exemplis) quantum adfici solitus fuerit conspectu illorum locorum, in quibus clari homines mul-
De Finib. lib. V. cap. 1. tum fuerant versati: *Venit enim*, inquit, *mihi Platonis in mentem, quem accepimus primum hic disputare solitum; cuius etiam illi hortuli propinqui, non memoriam solum mihi adferunt, sed ipsum videntur in conspectu meo hic ponere: hic Speusippus, hic Xenocrates, hic eius auditor Polemo, cuius ipsa illa sessio fuit, quam*
Cap. 2. *videmus.* Fatetur etiam ibidem illud usu venire, ut acrior quædam & adtentior, ob memoriam locorum, de claris viris subeat cogitatio; & refert se Metapontum aliquando profectum, non ante ad hospitem diuertisse, quam Pythagoræ locum, ubi vitam ediderat, eiusdemque sedem vidisset. Nec diuersum tale quid ad Urbem adeuntibus quotidie contingit, si qui veteris memoriæ plane non sunt incuriosi; qui, quod ille de Athenis, ita quocunque hic ingrediuntur, se, ut Tul-
Ibidem. lianis adhuc verbis utar, *in aliquam historiam vestigium ponere* non ignorant: hac Scipio; hac Cæsar, curru Capitolium ingressi: hic Cicero pro Rostris perorabat. Quod si tamen res accuratius subducatur, quis non illud imitationis studium, quod in hoc ipso spectaculi genere requirit ibidem Cicero, contemplationi vultus eorundem hominum, potius quam nudæ loci memoriæ, aut sedilis adspectui tribuat? quorum alterum nullum rei gestæ vestigium, aut aliquam viri notitiam præbet; alterum, ipsum auctorem præclari facinoris aut consilii, vere in conspectu ponit, *sic vultus, sic ora ferebat.* Quomodo alibi visam a se Demosthenis ex ære imaginem apud Brutum
Orator. cap. 31. idem commemorat: *Demosthenes quidem, cuius nuper inter* IMAGINES *tuas ac tuorum (quod eum credo amares) cum ad te in Tusculanum venissem, imaginem* EX ÆRE *vidi.* Neque enim quempiam opinor, thorax vel equus fortis ducis inspectus (qui tamen ad victoriam momentum aliquod conferunt) ad bellicam virtutem accendent, ut ipsius ducis armati & equitantis posita ob oculos effigies; neque etiam Pythagoræ sedes, ut sedentis eiusdem in Nummis habitus, sapientiæ amorem valebit excitare. Nec id diffitebitur omnino, qui expressam videt in monumentis id genus, ipsam antiquæ clarorum hominum virtutis, & magnitudinis imaginem: adde, cui e physiognomonum obseruationibus ac scitis, de eorum indole ac moribus datur inde coniectare, aut etiam
Heroic. pag. 689. iudicium ferre. Quo in loco subit me recordatio Phœnicis illius apud Philostratum, qui in Vinitoris cuiusdam descriptione, Palamedem, & reliquos belli Troiani Duces quasi præsentes videre sese & agnoscere prædicabat. At certe luculentius Nummi id præstant; in quibus non Athletas demum in Olympiis victores; non Rhetores forte, aut Sophistas; non de urbe solum aliqua bene meritos ciues, quibus statuas, aut imagines olim decretas, apud Pausaniam, aliosque legimus: sed clarissimos Reges, vel omnium ætatum Imperatores; populorum Duces, & Conditores gentium, licet etiamnum cupidis & adtentis oculis intueri.

Equi-

Equidem spectantur hic etiamnum ex antiquis MACEDONUM REGIBUS haud unus, quod supra iam vidimus, *Amyntas*; neque unus etiam, uti ea de re suo loco in processu huius operis dicetur, (ut de *Argeo*, quem memorat insuper Goltzius, sileam) *Alexander*, & *Perdiccas*; *Archelaus* præterea; *Ptolemæus Alorites*; *Philippus*; *Alexander Magnus*: post huius vero obitum, alter [a] *Philippus* eius frater, vulgo Aridæus; *Antipater*; *Cassander*; *Demetrius* Poliorcetes; *Lysimachus*; *Ptolemæus* Ceraunus; *Sosthenes*; *Antigonus* Gonatas; *Demetrius* Gonatæ Filius; *Antigonus* Tutor seu Doson; posterior *Philippus*; ultimusque eorundem *Perseus*: hoc est maior & præcipua Regum apud hosce Macedonas series. ÆGYPTIORUM vero, & quidem e *Macedonum* stirpe Reges, quique omnes dicti sunt PTOLEMÆI, vel edita nuper a celebri Antiquario PTOLEMÆORUM HISTORIA in superstitibus adhuc eorum nummis conspiciendos præbet: nempe qui *Soter* cæteroquin, *Philadelphus*, *Euergetes*, *Philopator*, *Epiphanes*, *Philometor*, *Alexander*, *Lathyrus*, *Auletes*, *Dionysus*, appellati; *Soteris* tamen, *Euergetis Philopatoris*, *Philometoris*, & *Alexandri* cognomina demum in iis retinent. *Macedonum* vero, iuxta *Ptolemæos*, propago, ab eodem celebri Antiquario e nummis quoque est prolata; qui nempe apud Syros olim vicinasque gentes regnarunt SELEUCIDÆ, præter intrusum in eorum seriem TRYPHONEM, & e Seleucidarum cognatione vel posteris ACHÆUM; COMMAGENORUM vero, ANTIOCHOS. Adde cum signatis, quæ iidem & alii adhuc eorum nummi exhibent, & quædam ex iis aliunde ignota, cognominibus: ut *Dei*, *Epiphanis*; (aut iuncta etiam *Dei Epiphanis*;) *Eupatoris*; *Soteris*; *Theopatoris*; *Euergetis*; *Nicatoris*; *Nicephori*; *Autocratoris*; *Philopatoris*; *Eusebis*; *Philadelphi*; *Philometoris*, *Callinici*; *Dionysi*; *Magni*. Accedunt depicti in eorum nummis CARIÆ Reges, *Menander*, [a] apud Goltzium; [b] adde *Hecatomnus*; *Idrieus*; *Maussolus*; *Pixodarus*: LYDIÆ, *Athys*: *Pylæmon*, PAPHLAGONUM: PERGAMENORUM ut iam de *Heroë Eurypylo* sileam, *Philetærus*: CYPRI *Euagoras*: PONTI vero vel BOSPORI, *Pharnaces*; *Mithridates Euergetes* & *Philoromæus*; *Mithridates Eupator*; *Pharnaces* eius Filius; *Asander*; *Polemo* Pater & Filius; aliquot nomine *Sauromates*; *Eupator*: BITHYNORUM haud unus *Prysias*; *Nicomedes Epiphanes*: CAPPADOCUM plures quoque *Ariarathes*; *Ariobarzanes*; *Archelaus*; iidemque *Eusebes*, *Philadelphi* & *Philopatores* in selectis eorum nummis nuncupati. Sic JUDÆORUM haud unus quoque *Herodes*; *Agrippa*; iique subinde cum *Ethnarchæ*, *Tetrarchæ*, & *Philoclaudii* appellationibus: ARABUM *Aretas*; *Mannus*: EDESSENORUM plures *Abgari*, cum Romanis etiam *Ælii* ac *Septimii* prænominibus, & *Magni* cognomine: ARMENIORUM *Tigranes*, idemque *Magnus* quoque, *Rex Regum*, & *Autocrator* in eius nummis: PARTHORUM vero *Arsaces*, *Vologeses*; & quidem cum additis *Euergetis*, *Epiphanis*, *Philellenis*, *Justi*, consuetis insuper *Magni*, ac *Regis Regum* titulis. Adeo ut iidem insignes ARSACIDARUM nummi vicem nobis hodie præstent illius gemmæ, quam diu a se quæsitam, quo eam continuo ad Traianum mitteret, testatur Plinius Junior: *quam sibi* IMAGINEM PACORI, *&* QUIBUS INSIGNIBUS *ornatus fuisset, subtractam indicabat. Volui enim hanc quoque, si inveniri potuisset, simul mittere.* Neque vero hic prætereundi in nummis itidem signati, vel in *Africa* NUMIDIÆ Reges, *Jugurtha*, *Juba* Pater: vel MAURITANIÆ, *Bocchus*, *Juba* Filius: aut in *Europa*, THRACUM olim Reges, dictus ante *Lysimachus*; *Seuthes*; *Rhœmetalces*; *Cotys* haud unus; neque unus *Rhescyporis*; & ignotus aliunde *Inintbimeuus*: PAEONUM, *Audoleon*: EPIROTARUM,

3. REGES *variarum gentium in antiquis nummis.*

[a] In Cimel. Illust. Comit. Pemb.

[a] In Thesaur. [b] In Gall Reg. Gaz. & Medicea.

Lib. X. Epist. 16.

RUM, *Alexander* Neoptolemi Filius; *Pyrrhus*; ac postremus eorum Rex, *Alexander*: SICILIÆ denique vel SYRACUSANORUM *Gelo*; *Hiero I. Dionysius*; *Agathocles*; *Hiero II*; *Hieronymus*: AGRIGENTINORUM, CATINENSIUM, & MESSENIORUM in eadem Sicilia Duces vel Tyranni, *Ihero*; *Mamercus*; *Anaxilaus*. Quibus adnumerandi insuper, qui in nummis sequioris ævi comparent itidem GOTTHORUM Reges, *Theodoricus*; *Theodahatus*; *Athalaricus*, *Witiges*; *Baduilla*, seu *Totilas*; *Theodebertus*: VANDALORUM, *Hildericus*: HUNNORUM, *Attila*, seu *Ateula*. Adde WISIGOTHORUM in Hispania, vel in Gallia Narbonensi; aut in Britannia, ANGLOSAXONUM vel ANGLODANICORUM prolatos e nummis eorum temporum a viris præstantibus earundem gentium Reges. Ut de antiquiore sileam BRITANNORUM Rege, de quo in rebus Claudii Dio Cassius, [a] *Cunobilino*: aut eo adhuc vetustioribus, quorum nempe fit in Cæsaris Commentariis mentio, [b] *Litauico* ÆDUO: [c] ATREBATE *Comio*: ORGITORIGE Helvetio: aut apud [d] Ouidium, & [e] Strabonem, ac prout apud utrumque legi debet, *Donno*, ALPIUM Regulo: ARUERNORUM præterea Regibus *Bituco* & *Bituio*, qui nuper iuxta *Donnum* e Thesauris Brandenburgicis diuulgati sunt ac illustrati. Inurbanus sit oportet, & omnis expers innoxiæ voluptatis, qui ad tot REGUM omnis memoriæ, & præcipuarum prisci notique orbis gentium, conspectum, tangi sese continuo tacito gaudii sensu non agnoscit. Nobilius certe & latius patens spectaculum fateberis, altero eiusdem generis, quod commendat alicubi Cicero: qui depictas in tabulis imagines Siciliæ Regum ac Tyrannorum, tradit non solum [h] *artificio pictorum delectasse, sed etiam commendatione hominum, & cognitione formarum.* De me equidem memini, ad insolitum me tanquam & incredibile spectaculum exiliisse propemodum, quum id genus priscos Heroas ac Reges; eos maxime, quos imperii amplitudo, vel rerum gestarum fama præ aliis nobilitauit, in instructo cimeliis id genus thesauro CAROLI LUDOUICI PALATINI Electoris, & quibus dein locupletata est Augusti BORUSSORUM Regis Gaza, videre mihi primum contigit.

a Lib. LX. p. 678.
b In Cimel. Ill. Comit. Pembroch.
c Lib. VII. cap. 38.
d Lib. IV. cap. 27.
e De Pont. lib. IV. El. 7.
f Lib. IV. pag. 204.
g Vol I. pag. 310. & Vol. III. paag. 6.
h In Verrem. IV. cap. 55.

CONDITORES, BENEFACTORES, ac DUCES *Urbium aut Populorum.*

Accedunt hisce pro HEROIBUS olim habiti & culti, antiquissimi urbium CONDITORES, BENEFACTORES, aut DUCES: *Theseus*; *Meleager*; *Hector*; *Diomedes*; *Aiax Locrus*; *Aiax Telamonius*; *Ulysses*; *Æneas* cum *Anchise* & *Julo*; *Eurypylus*; *Alabandus* præterea; *Abderus*; *Byzas*; *Cyzicus*; *Docimus*; *Gortys*; *Menestheus*; *Nemausus*; *Patreus*; *Pergamus*; *Phalanthus*; *Pitanes*; *Sardus*; *Solymus*; *Taras*; *Temnus*; *Tmolus*; *Tomus*, aliique plures, quos veteres & insignes nummi a me aliquoties in Italia vestra, & alibi in præclaris Cimeliarchiis inspecti, aut aliunde iam noti, ad posteritatis memoriam etiamnum tradunt. Mitto præterea clarissimas, & e REGINARUM quidem vel AMAZONUM serie Feminas, *Phædram Smyrnam*, *Cumam*, *Myrinam*, *Nausicaam*, *Amastrim*, *Berenicem*, *Arsinoem* non unam, *Jotapen*, *Pythonicen*, *Philistidem*, *Pythodorim*, *Cleopatras* aliquot, *Zenobiam*: earumque fastigio minorem, nec minus tamen, celebratam, *Sappho*; & longe infra eius ætatem, *Heroida* quandam *Juliam Proclam*, aut ea vetustiorem in nummo Gazæ Brandenburgicæ, *Nicocliam*.

Item REGINÆ AMAZONES, *&c.*

LEGUMLATORES, PHILOSOPHI, POETÆ, *aliique viri artibus clari.*

Nec enim sceptris solum & rebus gestis inclytos, sed pacis etiam & ingenii artibus spectatos vultus, Nummi aliquot selectiores nobis exhibent. Ita priscos illos LEGUMLATORES *Minoa*; *Solonem*; *Zaleucum*; *Charondam*; (si fides habenda viro docto) *Pittacum*; *Lycurgum*; in vetustissimis Atheniensium, Locrorum, Catinensium, Mytilenæorum, Laconum, & Metropolitarum in Jonia nummis adhuc hodie videmus expressos. Nec minori voluptate adficient inspecti in nummis Samiorum, *Pythagoras*: Tarentinorum, *Archytas*; Syracusanorum, *Archimedes*; Megaren-

Megarensium, *Euclides*; Laodicenorum, *Dracus*; Mytilenæorum, *Alcæus*; Teiorum, *Anacreon*; Coorum, *Hippocrates*; Colophoniorum, *Pytheus*; Pompeiopolitarum vero, & de quo nummo postea, *Chrysippus* & *Aratus*. Quibus accedit vulgatus inter Augusti nummos a duobus præclaræ industriæ antiquariis, Patino ac Sponio, & a priore etiam peculiari commentatione illustratus, *Plato*. Neque vero hic omittendus ingeniorum Princeps *Homerus*, quem aliquot Amastrianorum, Smyrnæorum, & Chiorum nummi, sed non uno vultu exhibent: ita ut præ viri vetustate, eundem ad artificis ingenium effictum, Plinio alicubi id adserenti, fides omnino sit præstanda. Quod itidem de *Orpheo* lyram pulsante, eumque circumstante volucrum & quadrupedum agmine, cum alibi, tum in præclaris Antonini Pii & M. Aurelii iisque maximæ formæ nummis, quales in Gaza Gallorum Regia, & alibi videre mihi contigit, & e museo Patritii Veneti Soderini memorat etiam Cl. Sponius, facile equidem sit arbitrari. Immo quod aliquot supra traditis *Heroum*, *Regum*, aut *Amazonum*, *Philosophorum*, aliorumque antiquorum *Poëtarum* vultibus, quos veteres id genus nummi exhibent, accidisse, haud immerito statuendum est: qui morem illum non Romæ solum receptum ex Plinio novi, sed alibi etiam, & Athenis quidem, usurpatum; ubi *Æschyli* imaginem in Theatro diu post ejus obitum factam, docet Pausanias. Id vero clarius alias tangit eximius Ciceronis locus, ubi argumentum e Deorum imaginibus petitum refellens, Academicos ita ulterius perstringit: *Nam quid est, quod minus probari possit, quam omnium in me incidere* IMAGINES, HOMERI, *Archilochi*, ROMULI, NUMÆ, PYTHAGORÆ, PLATONIS, NEC EA FORMA, *qua illi fuerunt? Quomodo ergo, & quorum imagines!* ORPHEUM *poëtam docet Aristoteles nunquam fuisse, & hoc Orphicum carmen Pythagorii ferunt cujusdam fuisse Cecropis. At* ORPHEUS, *id est imago ejus, ut vos vultis, in animum sæpe incurrit.* Non piguit locum integrum adferre, quem ante dies paucos, oblata forte de hoc veterum more cum industrio urbis antiquario controversia, obiter adlegasse memini. Neque vero illa Romana Suada, minus hodie, & ea quidem, qua olim in curia, vel pro Rostris, Senatum Quiritives permulcebat, forma, se in veteri quoque *Magnesiorum* nummo conspiciendam præbet. Ut intuentem adhuc hodie venerandos id genus vultus in Nummis æreis vel argenteis, ejusdem Tullii rursus cogitatio subierit, qui æream, quod paullo ante adtigi, *Demosthenis* imaginem olim a se inspectam profitetur: alibi vero, *Aristotelis*: unde in sedecula posita sub illius imagine apud suum Atticum, tradit sedere sese malle, quam in aliorum sella curuli. Immo *Ovidium*, quin etiam, & *Pollionem*, Menandri cujusdam Parhasii industria, ad nostra usque tempora in duobus æreis nummis feliciter transmisit: quorum alterum in Gaza Christinæ Augustæ; alterum, te comite, immo duce, apud Feliciam Rondanini, omni ornamentorum genere & de qua jam ante, laudatissimam matronam, inspexi; quem inde quoque in novissima Nasonis sui editione expressit vir, præter alia quibus clarissimi jam nominis famam abunde adseruit ac propagavit, decora, hujus quoque antiquitatis diligentissimus investigator, Nicolaus Heinsius. Cui accessit postea nuperus *Ouidii* in usum Galliarum Delphini editor; qui in singulis vulgati ab eo Poëtæ illius partibus, adductam a me ex hoc nummo *Nasonis* effigiem memorat ac adducit. Integrum vero, uti olim iam a me factum, hic habes, cum aversa nempe parte, qualem ille nummus inter rarissi-

Lib. XXXV. cap. 2.

Ibidem.

Lib. I. pag. 36. Ed. Wechel.

De Natur. Deor. lib. I. cap. 38.

Lib. IV. Ep. 9.

rissimos exhibet; ac proinde hinc cum elegantissimi Vatis capite, & inscriptione, ΟΥΗΙΔΙΟΣ ΝΑΖΩΝ, *Ovidius Naso:* illinc, cum ignoto & barbato capite, & epigraphe, ΜΕΝ......... ΡΑΣΙΟΥ, *Menandri* (quod eius nomen ex aliis etiam nummis, de quibus mox, elucescit) *Parhasii:*

Ut proinde levis terra sit huic *Menandro*, qui sacros vultus Musarum Venerumque omnium Sacerdotis intercidere non est passus, quos bona cum Augusti venia, omnes Musis Gratiisque initiati in sacrariis suis recondunt. Unde eidem Vati querenti jam olim:

Lib. I. Trist. El. v. 1. *Si quis habes nostros similes in imagine vultus,*

habere sese adhuc hodie cupide contestentur; & eo quidem studio, quo ipse commemorat suam gemmæ expressam ab amico imaginem,

Ibid. v. 7. *Effigiemque meam fulvo complexus in auro.*

Exstat quidem, ne id prætercam hoc loco, apud Goltzium inter Augusti Tab. VI. n. XXIII. XXIV. nummos, unus inscriptus ΟΥΗΙΔΙΟΣ ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ, *Vedius Pollio, Cæsariensium:* in aversa autem ejus parte templum octostylum, cum Caduceo præterea, & Capricorno, solitis Pacis & Augusti genituræ symbolis, ac eadem, quæ in adducto Ovidii Nasonis nummo, inscriptione, eaque non mutila, sed integra, ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ *Menander Parhasii.* Quomodo inter præclara Augustæ Christinæ cimelia nummus insuper a me inspectus ab iisdem Cæsariensibus cusus, cum eadem etiam templi & caducei figura; in aversa eius parte, iisdemque integris nominibus, ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ, in anteriori vero nummi area caput ignotum, & inscriptio ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *Pollio Cæsariensium:* quo capite autem signari *Asinium Pollionem* statuebat princeps tum urbis Antiquariorum, & a quo nummus ille cum reliqua præstantissimorum nummorum penu ad Reginam modo dictam, seu Heroida transiit, Franciscus Gottifredus. Nec mirum forte aut insolitum videri posset, hunc honorem huic Pollioni *Cæsareæ* in Palæstina tributum; quam urbem ab Herode magno conditam, vel restauratam verius, eoque nomine primum in Cæsaris Augusti honorem appellatam constat: illum vero Romæ *Pollionis* hospitio usum, & principem amicorum eundem habuisse, apud Josephum legisse memini. Neque tamen desunt, quæ meum adsensum hic etiamnum cohibeant, & de quibus alibi. Alias alterius quoque *Pollionis* meminit non semel Josephus, huic Herodi itidem summe chari & venerandi; sed cui, utpote Pharisæo, nemo, ut opinor, hunc nummum, ejusdem vultu scilicet signatum, facile imputabit. Exstat vero, quod præterire hic non licet, in Gaza Medicea alius adhuc & singularis, qui hujus *Menandri Parhasii* filii itidem meminit, nummus: isque in eadem urbe Cæsarea & sub Augusto similiter percussus: in quo hinc ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ *Pollio Cupedius Cæsariensium*, cum Augusti

Antiq. lib. XV. cap. 13.

Vid. Num. Impp. Græc. Vaillant in Augusto p. 4.

Augusti capite; illinc caput barbatum, cum inscriptione ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ *Menander Parhasii.* Dubium vero, an ad illum in commemoratis modo nummis *Menandrum* spectet alius insuper nummus Regiæ Gallorum Gazæ, in quo hinc caput Apollinis cum lyra, & loci nomine ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ, illinc Mæandri gyrus, ac nomen ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡ *Menander Amicus Cæsaris*: ut de Asiæ Proconsularis Tripolitanis, qui Mæandro, sicut de iis Plinius, addicuntur, ibi agi; non de Syriaca seu Phœnicia Tripoli, sat liqueat. Mitto duos alios *Menandros*, qui non jam *Parhasii*, sed quorum unus *Chresimi*, alter *Uliadis* filius, dicuntur, & quibus dicatæ occurrunt a *Mylasensibus* in Caria, & a *Lebadæis* in Boeotia inscriptiones a Cl. Sponio editæ.

Lib. V. c. 31.

Itin. Tom. III. p. 164. P. I. & p. II.

De Nummis vulgo Contorniatis, *& aliis confictis seu adulterinis.*

Ad dictam vero paullo ante veterum nummorum classem, qui non eadem ætate, qua vixerunt, signata in iis ingenii, doctrinæ, vel sapientiæ laudibus inclyta olim nomina, exhibent, referri etiam debent Nummi illi ærei maximi, & rudioris ac minus vetusti operis, vulgo *Contorniati* ab Antiquariis dicti; in quibus iidem, de quibus paullo ante, *Homerus, Pythagoras*; *Euclides*; *Socrates* præterea; *Diogenes*; *Milo*; *Terentius*; *Sallustius*; *Virgilius*; *Horatius*; *Seneca*; *Apollonius Tyaneus*; *Apuleius*; aliique expressi jam olim conspiciuntur. Amovendi vero continuo ex ea serie novitii illi, nec probi aut antiqui commatis nummi, qui in memoratis supra ab Antonio Augustino, vel Joviani Pontani, Pomponii Læti, Joannis Camertis, Cyriaci Anconitani, vel editis Romæ sub Leone X. & Clemente VII. Pontificibus, Numismatum, aut vero Lugduni in Gallia sub *Promptuarii Iconum* titulo, libris prostant. Adde qui *Paduanorum* seu *Patavinorum* nomine, ab urbe nempe, in qua ante sesquisæculum sunt deinceps fabricati, vulgo nuncupantur; in quibus *Priamus*; *Hector*; *Achilles*; *Menelaus*; *Iphigenia*; *Dido*; *Scipio Africanus*; *Hannibal*; *Marcellus*; *Marius*; *Cicero*; *Mæcenas*; *Virgilius*; & *Augustæ* similiter aliquot, quod supra jam adtigi, apud Æneam Vicum similiter depictæ: ubi nempe nec veri, nec vetustatis ulla sese offert commendatio. Quod, ut obvium alioquin rei veterum nummariæ vel leviter peritis, non denuo tangerem hoc loco, nisi tyronibus & minus in ea exercitatis fucum in his quotidie adhuc fieri; & nummos id genus publice etiam subinde a viris eruditis alioquin, sed minus ad hæc adtentis, pro genuinis obtrudi improvide, etsi de plerisque adulterinis illis seu fictitiis nummis id sit dudum jam ab aliis monitum, haud semel animadvertissem. Hanc vero, ut ad rem, de qua hic agimus, redeam, voluptatem, ex omni illa contemplatione ortam, vel Fulvii Ursini Illustrium Imagines abunde prædicant; quorum pars præcipua ita e Nummis antiquis est expressa, ut altera parte locupletior, ex adductis obiter Græcorum, Barbarorum, aut Romanorum vultibus, erui adhuc possit, & ad publicam elegantiam exponi. Quod quum in prima & secunda hujus operis editione, ab annis compluribus obiter monuissem; contigit etiam ab eo tempore, ut magna eorum pars, e memoratis paullo ante veterum Heroum & Conditorum signatis in antiquis nummis, quos indicarant eorum collectores vel interpretes, imaginibus, sit deinceps in editis rei hujus antiquariæ monumentis vel thesauris divulgata.

5 *Romanorum* IMPERATORES, AUGUSTÆ, *aut clari* DUCES *in Nummis.*

Majores autem vestros, illos terrarum Rectores, nonne hic passim, & frequentius etiam in Nummis spectamus? *Cæsareos video vultus.* Illi sunt utique, quorum conspectu cupidi talium maxime se oblectant; immo quorum bene-

Ovid. de Ponto lib. IV. El. VIII

beneficio Roma priscos civium ac Dominorum vultus sibi adhuc læta ante oculos ponit:

Martial. lib. IV. Epygr. 25.

Et centum Dominos novæ monetæ

Hinc ei contemplari etiamnum & agnoscere conceditur magnanimos suos ac fortunatos Imperatores, *Julium, Augustum, Traianum, Claudium Gotthicum, Probum* : truces & infaustos, *Tiberium, Caligulam, Domitianum, Antoninum Caracallam, Maximinum, Aurelianum* : mites & beneficos, *Titum, Nervam, Pium, Marcum, Alexandrum*: mollem *Othonem*: illa vero non Cæsarei solum fastigii, sed generis humani propudia, & gladiatoribus vel cinædis quibusvis turpiores, *Neronem, Commodum, Elagabalum* : universam denique Cæsarum seriem, familiam subinde, ac indolem:

Prudentius. Περ. Στεφ. H. 11. v. 95.

En Cæsar agnoscit suum
Gnorisma nummis inditum :

sicut cum eruditissimo amicissimoque Marquardo Gudio nostro omnino legendum illo loco arbitror, ubi *Nomisma nummis* hactenus legitur. Non aliter ac Libanius (In Antiochico.) cornua imagini Jus appositas vocat, ut observo, τοῦτο τὸ γνώρισμα τῆς Ἴσς, *istud nempe Jus gnorisma* seu *signum*. Sed hoc obiter. Nec vero AUGUSTARUM adspectu, minus forte delectantur, dum obviæ eidem in Nummis occurrunt erecti vultus *Livia, Octavia*; infausti, Neronis nempe, si non aliunde quoque, partu, *Agrippina*; inverecundi *Messalina, Poppæa*; *Faustina*; *Lucilla*; *Crispina*; *Julia Domna*; probioris, *Plotina*; *Marciana*; *Matidia*; *Sabina*; *Mæsa*; *Mamæa*: ut alterius Romæ fastigia hic non omittam, sanctioris adhuc oris, *Helena* & *Eudoxia*. Mitto primos Conditores suos ac REGES in eadem Romanorum nummorum penu conspicuos, *Romulum*; *Numam*; *Ancum Martium*; *Servium Tullium*; quorum autem duos priores ex ingenio artificum effictos, supra ex Cicerone (De Natur. Deor. lib. I. cap. 38.) tradidi, ac de duobus postremis licet similiter statuere. Verum sequentium temporum ac Reipublicæ decora Nummi vere nobis repræsentant, *Quintos*; *Regulos*; *Paullos*; *Scipiones*; *Gracchos*; *Servilios*; & libertatis ipsius Numina, *Brutos*; *Catones*; *Cassios*; ac nominis fortunæ & magnitudini pares, *Sullas, Pompeios*; & Quiritium olim amores, *Drusos*; *Germanicos*; & civium fastigio majores, *Antonios, Lepidos*; *Agrippas*; quos pari studio ac felicitate, qua olim illi supra laudato junioris Plinii familiari, colere etiamnum ac domi habere conceditur. Adeo ut hoc demum impleverint id genus Numismata, quod de Varronis opere has ipsas complexo Illustrium Romanorum imagines, augurabatur Plinius maior (Lib. XXXV. cap. 9.): *inventione muneris etiam Diis invidiosus, quando immortalitatem non solum dedit, verum etiam in omnes terras misit, ut præsentes esse ubique & claudi possent.* Quis vero tam inficetus adeo & inurbanus, qui leve id Nummorum beneficium arbitretur, aut usu carere pulcherrimæ voluptatis, præclarum forte & consultum ducat?

IV *Ob alia* MONUMENTA *prisci ævi in Nummis.*

Nec tot alia memorabilia prisci ævi MONUMENTA, quibus præter Imagines id genus, Nummi veniunt insigniti, leviori voluptate spectatorem continuo perfundunt. Hic enim non Sus forte, aut Pecus, Bos, vel Ratis, aut navis etiam Rostrum duntaxat sese offerunt; quibus notis signatos antiquissimos

quissimos Romanorum nummos accepimus, & quales versare etiamnum, quod antea vidimus, conceditur. Longe potior voluptas ex Nummis florentis Reipublicæ, & sequentium temporum, quales hodie tractamus, exsurgit; quam præter commemoratam supra antiquitatis commendationem, argumenti varietas & illecebræ abunde conciliant. Indignabatur quidem Zeuxis, quod argumenti novitatem, non artis præstantiam in ipsius tabulis laudarent spectatores; quorum utrumque pari, ut jam intelligimus, jure, licet in Nummis id genus æstimare. Quid jucundius enim homini veteris memoriæ vel leviter studioso, quam non hic tractare *pocula adorandæ robiginis*, sed priscos illos rerum dominos, modo sacra facientes cum omni Sacrorum apparatu & supellectile; modo Vota Suscipientes, eademve Solventes, pro salute Reipublicæ, aut Imperii æternitate; modo distribuentes donativa & Congiaria; modo Reliqua, seu Fisco debita remittentes; modo Annonam procurantes; modo Circenses, aut Sæculares Ludos, vario spectaculorum genere celebrantes; modo Templa, Portus, Fora, Thermas, Circos, Theatra, Vias, Aquæductus, Arcus, aliaque victura opera molientes, aut ampliantes; modo peragrantes, & restituentes Provincias; modo deducentes Colonias; modo Libertatem publicam adserentes; modo Justitiæ, Concordiæ, Abundantiæ, Felicitati, Lætitiæ, Securitati, Tranquillitati denique Temporum, varia ratione consulentes; omnibus denique Pacis artibus florentes intueri? Quid suavius iterum, quam eosdem militari gloria conspicuos, aut ad Expeditionem accinctos; aut proficiscentes ad Exercitum, & adloquentes e suggestu milites; aut Fidei jusjurandum ab iis exigentes; aut Disciplinam restaurantes; aut captivos Reges, & prostratas ad ipsorum pedes Provincias conspicientes; aut Regna adsignantes; aut erecta cernere in eorum honorem Tropæa; aut eosdem sublimes in Triumphali curru, & a Victoria coronatos; aut inter signa militaria, Gloriam sæculi vel Romanorum diffundentes; aut gratulantem illis Adventum Romam, vel aliam quamvis Orbis partem: aut eos denique, post impletum mortalitatis terminum, DIVORUM honoribus videre decoratos? Mitto varium adhuc spectaculum, quod insuper omnigena Nummorum non Romanorum solum, sed Græcorum etiam potissimum supellex præbet: diversas nempe Deorum, easque subinde minus notas, appellationes, & qua de re obiter jam supra, simulacra; cultum; Sacra; Sacerdotes; Festa, seu dicatos iis Ludos & Agones; traditasve de iisdem Numinibus fabulas; adscriptave illis singularia quædam facta. Adde vera antiquarum Urbium, ignotarum etiam subinde, & plura quandoque adsumpta ab iis nomina; earumve, vel ad Mare, vel ad Fluvios, vel ad Montes, situm; insignia, Magistratus: Asylorum, Sacræ, Neocori, Libertatis, Autonomiæ, seu suarum legum, jura; Metropoleos, Primatus, Communis gentis Concilii, Coloniæ aut Municipii, dignitatem, vel prærogativam: Æras præterea & Fastos nobilissimarum gentium vel civitatum, ipsiusque urbis Æternæ, in iis quoque consignatos. Accedunt diversorum Fluviorum nomina itidem ac figuræ; Provinciarum effigies; Animalium veræ, nec obviæ, adde fabulosæ etiam vel monstruosæ alioquin formæ: Plantarum quarundam insignium, ac deperditarum quoque imagines: varia Armorum genera: Legionum Romanarum nomina & insignia: multiplices Vestium, aut Capitis tegminum, eorumque tam virorum quam mulierum, & quidem Græcorum, Romanorum, aut Barbarorum species: Coronæ omnis generis: alia denique, quæ in progressu

Lucianus in Zeuxi.

Juvenal. Satyr. III. v. 148.

hujus operis adtingenda nobis veniunt. Quis autem non gemina voluptate adficiatur, in contemplanda expressa tot pulcherrimarum & reconditarum in Nummis rerum effigie? qua Lucianus olim Rhodi picturas in Porticu depictas adspiciens, tangebatur; *quam ex contemplatione* inquit, *capiebam heroïcas illas fabulas memoria repetens.* Ego equidem, quid honesta sit ac suavis animorum remissio non intelligo, si illam non provocat eiusmodi contemplatio; quæ res tot Annalium, aliorumve, soluto vel ligato sermone, veterum scriptorum curam & adtentionem meritas, nobis, & manifestius quandoque, ob oculos ponit: ubi denique

In Amoribus.

Suspendit picta vultum mentemque tabella.

Horat. lib. II. Epist. I.

Immo quæ eo magis innoxia ex hoc monumentorum genere, quam ex iisdem Annalibus est petenda; quo eiusmodi delectatio, turpi spectaculo fœdæ voluptatis, sævitiæ, insaniæ eorundem temporum & hominum quandoque non inquinatur. Quo referri proinde debet illud Ciceronis pro Archia: *quod si non hic tantus fructus ostenderetur, & ex his studiis delectatio sola peteretur, tamen, ut opinor, hanc animi remissionem humanissimam ac liberalissimam judicaretis.*

Cap. XVI.

DISSER-

DISSERTATIO SECUNDA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

EQUE vero laus ſua illi contemplationi ac decus eximium abunde conſtaret, niſi ex ea non ſolum mirifica quædam oblectatio, ſed UTILITAS etiam ſingularis emergeret. Hanc enim Philoſophiæ legem tradit eleganter Themiſtius, nihil omnino ſolius delectationis gratia perficere; ſed ubique cum eo quod iucundum eſt, utile quoque admiſcere. Neque ſapientis id ſolum, ſed artificum etiam proprium agnoſcit Tullius; qui negat Phidiam, Polycletum, Zeuxidem, ſuas artes ad voluptatem direxiſſe; & alibi etiam reliquias veteris memoriæ, ad nudam earum notitiam transferre, vocat curioſorum. Eam vero *Utilitatem*, multiplex illa tot rerum, quas modo enumeravi, in Nummis veterum ſupellex, & tot eximia conſignatæ in iis vetuſtatis veſtigia, vel me tacente, arguere ſatis & prædicare continuo videntur. Adeo quidem, ut hæc res nemini poſſit eſſe dubia, niſi qui eadem opera, omnem priſcæ ætatis notitiam, aut ſupervacuam, aut a ſe alienam putet. Immo eo felicius huius antiquæ ſupellectilis uſum & præſtantiam quiſque intelligit, quo magis interioribus veterum ſtudiis, & varietate quadam litterarum inſtructus, ad Nummorum id genus tractationem accedit. Ita enim lucem præclaræ aut reconditæ Antiquitati; priſcæ inter alia litteraturæ tam Phœnicum, quam Græcorum aut Romanorum; Civili quoque vel Naturali ſcientiæ; tum vel maxime Hiſtoriæ, Chronologiæ, ac Geographiæ antiquæ: adde Theologiæ Gentilium: Belli & Pacis ritibus, vel inſtrumentis; facem denique vel integritatem obſcuris aut corruptis veterum Auctorum locis, non aliunde certius aut luculentius peti fatebitur; denique eorum beneficio licere adhuc hodie,

Orat. V. p. 63. Ult. Edit.

De Finib. Lib. II. cap. 34.

Ibid. lib. V. cap. 2.

Tecum Graia loqui, tecum Romana vetuſtas.

Claudian IV. Conſ. Honor. v. 397.

UTILITAS nummorum AD LITTERARUM DOCTRINAM.

Ac primo quidem ipſa ſeſe offert LITTERARUM DOCTRINA, quocunque tandem *Technices*, aut *Exegetices* nomine, Grammaticorum filiis nuncupetur. Seu enim genuinas litterarum apud veteres formas ac ætates; ſeu earum vim & adfectiones varias; ſeu veram ipſam vocum ſcriptionem ac pro-

proprietatem consulamus, non aliunde nobis certius, quam in Nummis aut Marmoribus antiquis præsidium occurrit. Nec certe ratio hic, aut eventus fallit. Subsidia quippe reliqua, dubiam semper transcriptorum Exemplarium fidem; hæc autem sola primigeniam Autographorum dignitatem præ se ferunt. Norunt præterea, qui scriptos veterum libros versant, quam corrupti sint non solum, sed recentiores plerique; haud multi admodum supra octingentorum, pauci utique ad mille vel ultra aliquantum annorum vetustatem adsurgant. Pandectas Florentinas; Virgilium cum Mediceum, tum Vaticanum; Terentium, Politiani judicio omnium Codicum a se inspectorum antiquissimum; Versionem LXX Interpretum, & Glossaria aliquot Bibliothecæ Palatinæ, magna quidem cum vetustatis veneratione Florentiæ, & hic in Urbe non semel inspeximus. Adde venerabilem illum Alexandrinum Græcæ Seniorum versionis codicem, quem non Theclæ, uti quidem ferebatur, manu, sed antiqua tamen valde descriptum, in Bibliotheca Regia Londinensi avidis oculis videre olim mihi licuit; sicut eodem forte adhuc vetustiores membranas, apud illustrem & memoratum iam ante Cottonum, quibus Græca Geneseos eorundem Interpretum versio continetur, & de quibus exstat illud magni Usserii Armachani adductum a viro præclaro iudicium: *liber hic MS. est longe vetustissimus, Vaticano & Alexandrino antiquior: quem sæpius audivi Rev. Usserium affirmantem, esse omnium totius orbis antiquissimum, quantum conjicere posset.* Quibus addi insuper possunt vetustissimus Evangeliorum & Actorum, quo usus est olim Beza, quemque Cantabrigiæ, cui ille eum legavit olim, vidimus, codex; tum antiquæ Pauli Epistolarum Membranæ, in Bibliotheca Gallorum Regia, quarum cum in amplissimi Sarravii ad illustrem Salmasium Epistolis, tum a Simonio in Critica N. Testamenti facta occurrit haud semel mentio. Neque insuper hic prætereundi antiquissimi in Bibliotheca Oxoniensi Bodleiana, Codices, mihi ab eruditissimo & Ecclesiasticæ antiquitatis eximie perito, J. Ernesto Grabe nostro, qui eos versavit aliquoties, indicati; ut Regula Benedicti, quæ Auctori suo fere coæva, ac proinde ab annis mille & centum scripta creditur; tum Augustini liber de Trinitate; Beda in Epistolas Canonicas; liber de Computo Ecclesiastico, aliique nonnulli id genus ante mille aut nongentos circiter annos exarati. Mitto alios adhuc scriptos veterum Ecclesiæ Doctorum libros, eximiæ vetustatis; quos in variis, & Cœnobiorum quidem, Gallicis aut Italicis Bibliothecis, vel ipsi olim vidimus, vel ab aliis memoratos accepimus. Quos tamen singulos, paucis infra Justiniani ævum annis (ut largiamur aliquot illi coætaneos, vel paullo forte antiquiores) longe certe infra Nummorum vetustatem, qui ferme hic deficiunt, minus certe oblectant, vel erudiunt, scriptos, cuivis obvium fit ac manifestum. Unde sola quædam hic superest ad primævam illam & incorruptam Nummorum ac Lapidum auctoritatem provocatio decretoria, a Criticis & Grammaticis maiorum gentium, haud semel feliciter usurpata. Hinc viri eruditi & sagacis, sed plus æquo interdum iis confisi, aut ad eos provocantis, de iisdem sententia: *Nummorum auctoritati scripta quæcunque testimonia concedere jus & ratio postulat:* alibi: *Adiecimus subinde veteres nummos, quorum testimonio adferri humanum certius nullum potest.* Quibus accedit illud accurati scriptoris, Sigonii nempe, de iisdem iudicium: *lapidibus præterea vetustis, & maxime consularibus Capitolinis,* NUMMISQUE ARGENTEIS, *quo in monumentorum genere incorruptam maxime latere veritatem animadverteram, &c.*

Walton. in Apparat. de Version. Græco. num. 42.

Harduin. ult. cap. de num. Herodiad.

Idem Specim. Chronol. V. T. pag. 2.

In Livii Dedicatione Bern. Lauredano.

1. *Ad*

I.

Ad FORMAS *Antiquæ* LITTERATURÆ.

In tradendis equidem aut explicandis Litterarum apud veteres Formis, præcipuum quoddam & singulare occurrit monumentorum id genus beneficium. Nec leve illud esse reputandum, doctissimorum hujus & superioris ætatis virorum, quæ in eam rem indagandam haud segniter incubuit, industria, ac res ipsa loquitur. Hinc enim & indubiæ linguarum origines, & primæ, ac subinde mutatæ dein litterarum formationes, varia ætatum discrimina, plurimi quadratariorum errores, aliaque recondita eruditæ antiquitatis arcana feliciter eruuntur. Adeo, ut quæ in hoc genere a viris doctis aut præclare sunt animadversa; aut timide nonnunquam prodita; aut perperam etiam observata, lucem omnino e priscis Nummis aut commendationem mutuentur.

1. *De Nummis cum litteris* SAMARITICIS, *vel* PHOENICIIS.

Quo autem loco, antequam de veteri Græcorum & Romanorum scriptura, e veteribus nummis illustrata, a nobis agatur, aliquid omnino de Assyriacis seu Hebraicis hodiernis, & Samariticis litteris, e quibus postremis illæ Græcorum, ac dein Romanorum profluxerint, vel obiter hic dicendum est. Et quidem eo opportunius, quod in ea, quæ necdum plane composita est, lite, de Sacro & primævo Veteris Fœderis ante Esdram charactere, ejusque recepto tum apud Hebræos usu, pars utraque ad nummos continuo soleat provocare prout ea de re doctissimus Conringius: *pars utraque* ex Nummis *sibi præsidium quærit, vetustatis palmam aliis Samaritanæ, aliis Assyriacæ litteræ,* Nummorum Testimonio, *vindicantibus.* Horum certe potissimum fiducia supra jam memorati, ubi de illis Hebræorum nummis egimus, Postellus primum, dein Arias Montanus, Scaliger, aliique prementes eadem vestigia, Drusius, Waserus, Willalpandus, Jo. Morinus, Capellus, Vossii pater & filius J. Gerardus & Isaacus, Bochartus, Waltonus, Simonius, Ed. Bernardus, aliique magno numero, hodiernæ Samaritanorum scripturæ patrocinantur; immo omnem hanc litem, veterum nummorum, qui Samariticis litteris sunt inscripti, & quidem, ut ii statuunt, sub primis Hebræorum Regibus, diu ante Babylonicam captivitatem, cusi, quos exhibent, fide, penitus confectam volunt: *quin extremæ insaniæ & imperitiæ* eos continuo arguunt, qui aliter sentiunt. Memini equidem, quum adolescens admodum de illo argumento, peculiari Diatriba, post principem harum litterarum virum, Joannem Buxtorfium, cum aliqua doctorum venia commentarer; doctissimum Bochartum, ad quem miseram præcocem illum fœtum, vel solo Nummorum, cum Samariticis nempe litteris, testimonio, probari sibi impugnatam tum a me Capelli, quam hic scripto ea de re recens in Batavia contra Buxtorfium edito adseruerat, sententiam, blandis alias

1 De Nummis cum litteris Samariticis.

De Num. Hebræor. cap. 1. pag. 3.

Scalig. Anim. ad Euseb. pag. 117. & Epist. ad Ubert. ac Thompson.

litteris ſignificaſſe. Unde etiam omnes Nummos, ſeu Siclos, Aſſyriacis, quæ ſolæ Hebraicarum hodie nomen obtinent, litteris inſignitos, quos proferunt quoque alterius ſententiæ patroni, pro non vetuſtis aut bonæ notæ, iidem viri eruditi continuo amovent; ceu, quos Judæi poſtremis hiſce ſæculis finxerint; aut certe, qui poſt reditum e captivitate Babylonica, aut vero poſt gentis excidium, fuerint demum cuſi. Neque improvide omnino in iiſdem nummis ſeu Siclis cum Samariticis litteris, ac proinde ad firmandam & propugnandam eorum vetuſtatem, potiſſimum illius ſententiæ, ut diximus, momentum ac robur viri præſtantes ſibi collocandum crediderunt. Haud enim idem ea in re præſidium iis præſtare poterant, aut controverſiam illam idonee tranſigere, quæ venditari cæteroquin hic ab iis ſolent, Talmudicorum aliquot, tum Euſebii, ut quibuſdam placet, ac Hieronymi eam in rem teſtimonia. Priores enim, ſeu Talmudicos, alioſve Recutitorum Magiſtros quod adtinet, alia nec minus vetuſta e Talmude, pro Aſſyriacarum, quas vocant, litterarum apud Hebræos, quibus Lex fuerit primitus à Moſe ſcripta, vetuſtate, a viris in hac litteratura ſummis, [a] Buxtorfio, & [b] Lightfootio, adde & ab ipſo [c] Morino, ſunt in medium adlata. Unde etiam idem in Miſchna, *Aſſyriacam* illam dictam, non a gente quidem, ſed quaſi *beatam*, ab אשׁרי ſeu *beatitudinibus*, ſunt commenti: & quod a præſtantiſſimo inſuper inter Talmudicos interpretes ac Magiſtros Maimonide tradi ſimiliter obſervo: [d] *ſcripturam* nempe *eam, in qua*, ut ait, *Legem conſcribimus, vocari* כתב אשירית *ſcripturam Aſſyriacam, ſicut etiam vocatur ſcriptura, in quas Deus Legem conſcripſit: ita autem dici ob excellentiam ab* אשרי beatitudines, *quaſi* beatam *dixeris.* Etſi enim illa hujus vocis *Aſſyriacæ* ſcripturæ originatio, quod jam ab aliis viris [e] eruditis factum, merito ſit exploſa; quæ a gente *Aſſyria*, ubi illa primum, ac ita in Heberi familia obtinuit, omnino agnovere etiam alii e Talmudicis & Recutitorum Magiſtris, eſt deducenda; haud minus inde conſtat, quod eadem ſcriptura, non vero Samaritica, Legem a Moſe datam, ab illis Hebræorum Magiſtris traditum ſit ac adſertum. Neque etiam, ut hoc addam, ſi Legis ratio habeatur, ulla utique ratio ſatis valida dari poſſe videtur; cur ante ingreſſum Iſraëlitarum, & qui a Semo ducerent originem, in terram Chanaam, ubi Samariticus, juxta viros eruditos, ſeu Phœnicius character apud Chami poſteros locum habuit, non Aſſyriacis potius ſeu Chaldæis, quæ hodiernæ Hebraicæ, litteris fuerit Lex a Moſe ſcripta; ac eadem inde ab Eſdra, poſt reditum e captivitate Babylonica, ubi eadem quoque ſcriptura obtinuit, ſimiliter retenta. Quanta vero Euſebii, cujus nempe eam in rem teſtimonium adducitur, vel Hieronymi auctoritas ea in re ſit habenda, ac an tanta utique eſſe debeat, ut eorum de antiqua apud Hebræos, ante & poſt captivitatem, litteratura judicio ſtare omnino oporteat, iis equidem, qui Euſebium parum, Hieronymum mediocriter Hebraice doctum, quod utrumque a viris eruditis, ac nuper, Hieronymum quod ſpectat, a doctiſſimo Jo. Clerico eſt abunde demonſtratum; utrumque autem quarti demum, & poſtremum illius ferme exeuntis, aut etiam quinti ſæculi ſcriptorem advertunt, ſtatuendum relinquimus.

a Diſſert. de Litter. Hebr. & Theſ. Talm. in אשירית

b Hor. Hebr. in Matth. c. V. v. 18. T. II. Adde Miſcell. cap. 30. T. V.

c Exercitat. de Pentat. Samarit.

d In Miſchn. Maſſecoth. Jadim IV. 5.

e Vid. Lightf. ut ſupr. & Walton. de Ling. Hebr. &c. Prolegom. ad Polyg. pag. 21. Vid. Buxtorf. Theſ. Talm. in אשירית

In Quæſtionib. Hieronymianis.

De Euſebii eam in rem teſtimonio.

Verum quod ad Euſebium adtinet, id utique hic non prætereundum, illius eam in rem verba, eaque tanquam e Chronico ejus deprompta, a viris doctis, qui factam illam litterarum ab Eſdra mutationem tuentur, adduci, quæ id omnino itidem adſtruunt. Quod inter alios factum a Cl. Waltono, qui Euſebii

sebii verba exstare dicit in Chronico ad Annum Mundi 4740. nempe: *Fuit Esdras eruditissimus Legis divinæ, & clarus omnium Judæorum magister, qui de captivitate regressi fuerint in Judæam.* Quæ utique verba leguntur in utroque Eusebiani Chronici libro, juxta versionem Hieronymi. Ea vero, quæ continuo iis subdit vir præclarus, & citat juxta eum doctissimus Conringius, tanquam ibidem ab Eusebio prolata: *affirmaturque divinas Scripturas memoriter condidisse, &, ut Samaritanis non miscerentur,* LITTERAS JUDAICAS COMMUTASSE, ea inquam, & quod moneri tamen oportuit, nuspiam hodie in Eusebiano, quale a magno Scaligero editum est ac illustratum, & vulgo solet ab eruditis consuli, Chronico leguntur; nec in Græcis etiam, quæ collegit ille e Syncello, Eusebianis: ullave insuper ab eodem Scaligero facta ejus rei, in animadversionibus ad illud Chronicon mentio. Etsi, & quod adverti insuper meretur, illam Samaritici caracteris, quo scripta nempe fuerit Lex Mosi a Deo data, & qua usi sunt ab omni ævo Hebræi, antiquitatem, quam hæc verba egregie utique adstruunt, præ aliis, ut jam antea vidimus, propugnaret idem Scaliger. Mitto, quod ea Eusebii verba ad illum Mundi annum 4740. referri haud debuerint a viro doctissimo, ni id typographico mendo sit forte adscribendum: quum superiora, quæ de Esdra dicuntur in ejus Chronico, referantur ad annum Abrahami 1558. ac proinde juxta Eusebium, ad annum ab Orbe condito 3508. numerus autem ille 4740. annorum, annis circiter 420. excedat tempus, ubi desinit, hoc est in morte Magni Constantini, idem Chronicon. Quum vero consulendi hic mihi in urbe illius Chronici, quam adornavit Arnaldus Pontacus, Vasatensis Episcopus, editionem facultas non daretur; an in ea forte memorata exstarent Eusebii verba, rogatus a me ut hoc officium mihi Oxonii præstaret, qui ibi tum agebat, eruditissimus Gulielmus Loyd filius, ab illo modo sum edoctus; eam a se consultam, & reperta ibi, sed alio, seu Italico, quod aiunt, caractere addita prioribus eadem verba, quæ a Cl. Waltono aliisque adduci vidimus: nempe *affirmaturque divinas Scripturas memoriter condidisse, & ut Samaritanis non miscerentur, litteras Judaicas commutasse.* In Pontaci vero ad eadem verba adnotatis, id eum agnoscere, nusquam in antiquis plurimisque, qui ibi commemorantur, manuscriptis illius Chronici codicibus, ea legi: ni-
„ hilominus, quod addit, propter alia exemplaria, & quia Tertullianus, Ire-
„ næus, &c. & plerique veterum idem de Esdra adserunt; non esse quod
„ novitatem vel absurditatem causemur, & alienum ab Eusebii, sententia
„ censeamus. E quibus utique id liquet: primo, in plerisque & optimæ notæ Chronici illius codicibus non exstare eadem verba; haud immerito proinde a Scaligero, tanquam ab Eusebio aliena, e Chronico illo ablegata: secundo, ab ipso Pontaco, eadem alio, ut diximus, caracteris genere expressa, tanquam quorum dubia ac incerta esset fides: tertio, conjecturis tantum hic niti Vasatensem Episcopum, & quidem petitis e similibus veterum aliquot Auctorum locis, quæ tamen idem non adstruunt, immo nullam omnino immutatarum ab Esdra, & quidem Samaritanorum odio, litterarum Judaicarum mentionem faciunt; sed uti mox e Tertulliani eam in rem verbis liquebit, restitutam demum ab Esdra divinam Legis & Prophetarum scripturam tradunt. Unde mirari haud parum subit, eo tamen Eusebii, tanquam certissimo Auctoris illius testimonio, confidenter adeo uti sententiæ illius de immutatis ab Esdra litteris Judaicis patronos, viros alioquin graves ac eruditos:

Apparatu de Ling. Hebr. §. 30 pag. 21.
Chron. lib. 1. pag. 32. & lib. 11. pag. 131. Ed. Scalig.
De Num. Hebræor. cap. VI. pag. 49.
Pag. 53. & 169
In Euf. Chron. Edit. Pontac. pag 121 ad annum Abrahami 1558.
Pag. 409.

tos: quodque, si illud melioris notæ & antiqui Chronici Eusebiani codices præferrent, ab ejus interprete & interpolatore subinde, ut ipse agnoscit, Hieronymo, cujus clarissima exstant alibi eam in rem verba, profectum, uti eidem præstantissimo Loyd videbatur, liceret omnino statuere.

Accedunt vero alia, quæ jam non hic tango, vel excutio, quæ ab alterius sententiæ vindicibus, pro adserenda litterarum Assyriacarum, seu quæ *quadratæ* ac Hebraicæ vulgo audiunt, & quibus exarata fuerit Lex Mosi a Deo data, scriptumve Vetus ante Esdram Instrumentum, adferri solent argumenta. Inter quæ haud nauci forte illud, quod vero utique magis consentaneum videatur statuere, restitutam ab Esdra, una cum veteri gentis traditionum tenacissimæ cultu, & Sacro Codice, eandem, qua ille olim fuit exaratus; scripturam quam uno Samaritanorum odio, eam ab illo fuisse continuo immutatam; prioremque, quæ a Deo fuerat velut consecrata, Samaritanis demum, quos eodem cum Gentilibus loco habuerunt, ut id a [a] Talmudicis & Mischnicis quidem Doctoribus; aliisque [b] Magistrorum coryphæis dicitur, relictam adfirmare. Id vero Ecclesiastici etiam & gravissimi, ubi nullus Montani hæresi locus, & quidem duobus ferme ante Hieronymum sæculis judicio, in quod nuper forte incidebam, Tertulliani nempe, firmari video: [c] *quemadmodum & Hierosolymis Babylonica expeditione deletis*, OMNE INSTRUMENTUM JUDAICÆ LITTERATURÆ *per Esdram constat* RESTAURATUM. Qua *Judaica Litteratura* veterem gentis scripturam debere quoque intelligi, licet utique arbitrari. Adeo, ut, quod paullo ante monui, in iis Hebræorum nummis, quos vetustos & ante captivitatem Babylonicam, sub primis Judæorum Regibus cusos iidem Samariticæ litteraturæ vindices contendunt, potissimam suæ illius sententiæ fiduciam collocent; ut eam inde demum luculenter adsertam comprobatamque existiment. Unde, & primus forte e Christianis Scriptoribus, (neque enim Nummorum testimonio usus eam in rem Eusebius, vel Hieronymus, immo nec ipsi olim Talmudici) Postellus: *Esse autem hujusmodi formas antiquas, argumento mihi fuere* NOMISMATA ARGENTEA, *magnam admodum antiquitatem repræsentantia, quæ excusa vidi apud Judæos:* ac, præter alios jam ante memoratos, ut in eo hic desinam, Cl. Waltonus: *Primum & præcipuum argumentum pro litteris Samariticis, & quod luce sua evidenter hoc probat (cui nemo nisi qui luscus, vel oculos claudit, adsentiri non possit) ductum est* EX ANTIQUIS SICLIS ET NUMISMATIS HEBRÆORUM *ante captivitatem cusis, immo ante desertionem Tribuum, ut infra patebit, in ruderibus Hierosolymitanis olim & hodie effossis:* dein: *Præter argumentum hoc reale, quod solum apud omnes haud pervicaces sufficeret*, &c.

a Mischn. de Siclis cap. II. pag. 179 T II. Ed ult. Amstel. & de An Sept. c. VIII. A. I. T. I.

b Mæimonid. ad Misch. de Siclis pag. 179. T. II & Bartenora ad Misch. de Sponsalibus c. IV. p. 379. T. III.

c De Cult. Femm. lib. I. cap. 3.

In Libro de Duodecim Linguis.

In Polygl. Prolegom. II. de Ling. Hebr. pag. 20.

Alia de Judaicis Nummis, cum litteris Samariticis.

Neque vero hujus rei, quæque hodie, propter eorum qui illam tuentur, auctoritatem ac numerum, pro transacta haberi ferme inter eruditos solet, arbitrium hic mihi, uti nec supra itidem in adserenda, aut abjudicanda omnino Judaicorum nummorum vetustate, tribuere constitui. Id solum æqui lectoris judicio expendendum relinquimus: Primo, quod de vera ac indubia Samariticorum id genus nummorum, ante captivitatem Babylonicam, & quidem sub primis Hebræorum Regibus, vetustate, constare omnino debeat; ut petitum inde argumentum ac robur, de promiscuo Samariticarum litterarum, sub primo Templo, apud Hebræos usu, firmum & inconcussum maneat. Id vero haud ex præjudicata a viris eruditis, qui fidem Judæorum, id genus

genus nummos venditantium, ut de Postello, Aria Montano, modo vidimus, aliisque similiter constat, hic sequuntur, auctoritate statuendum est; atque ita, & quod antea jam monui, qui uno sententiæ de illa Samariticarum litterarum apud Hebræos antiquitate propugnanda studio ducti, ad nummos id genus continuo provocant: re utique haud prius accurate ab iis expensa, & quidem an tantam utique vetustatem, quæ iis sub primis Hebræorum Regibus, Davide ac Salomone, atque ante Tribuum divisionem, tribuitur, præ se ferant ac evincant iidem nummi. Accedit, quod antiqua Phœnicum in nummis, & de quibus paullo post, scriptura, a Samariticis illis, quos eosdem penitus fuisse existimant Scaliger, Bochartus, aliique, characteribus subinde haud parum discedat: neque vero illud, uti ab eruditissimo Ed. Bernardo factum paullo post liquebit, velut extra omne dubium statui: nempe easdem illas litteras omnium primævas exstitisse, quarumque origo ab Adamo ac dein a Noacho arcessi omnino debeat; & quas *Alphabeti Mosaici* nomine indigitat Scaliger. Ad quam scripturam proinde, ut hoc addam, *Samariticam* vel *Phœniciam* referri continuo deberet, quod in Mischna alicubi legitur, Deum tempore creationis, & quidem in vespera Sabbati, inter res quasdam alias, creasse scripturam, quæ erat in tabulis Decalogi, ipsasque Tabulas. Quo loco & illud præterea dicendum est, singularem esse in ea re ejusdem Scaligeri sententiam: qui haud alias litteras a tempore Mosis ad excidium Templi & gentis apud Hebræos receptas contendit: easque omnes, quibus hodie Judæi sacros libros, & omnia acta sua conscribunt, nuperas esse ac novitias, e Syriacis nempe depravatas; illas autem e Samariticis. Adeo ut nullam ille litterarum factam ab Esdra mutationem, prout alii vetustatis Samaritici characteris adsertores, agnoscat; nec proinde vel Eusebii, (in cujus utique Chronico nullam ille factam ejus rei mentionem vidit) vel Hieronymi etiam, de quo silet, ea in re fide vel auctoritate nitatur. Neque vero illud etiam video, quomodo doctissimi, sed minus, ut ipse ingenue agnoscit, in his litteris exercitati Conringii stare vel conciliari possit sententia: dum hinc eandem immutatarum ab Esdra litterarum adsertionem, & quidem Eusebii, (de quo jam actum) potissimum ac Hieronymi testimonio tuetur; quorum iste, Esdram *alias litteras reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint,* tradidit: illinc tamen idem vir doctissimus, (nec abs re omnino, uti ea de re postea) in quotidiano ac civili Judæorum post Esdram usu, eandem Samariticarum litterarum scripturam, a Judæis retentam ac adhibitam statuit; litteras vero quadratas seu Assyriacas, *nisi demum post tempora Hasmonæorum,* hoc est quadringentis ferme post Esdram annis, *immo forte post excidium gentis Romanum,* in promiscuo ac civili Judæorum usu receptas. Neque vero alia, quam dein amplectitur in eodem libro vir præclarus, etsi itidem, uti ea de re mox, haud a vero aliena sententia, eum hic tuetur: nempe quod ex Esdræ instituto, ad sacras veteris codicis scriptiones solæ fuerint Assyriacæ, seu hodiernæ Hebraicæ, litteræ adhibitæ; ad civilem vero seu profanum usum, retentæ a Judæis litteræ Samariticæ; ita ut Hasmonæorum quidem ævo duplices illas litteras liquido pateat ab iis adhibitas. Haud enim minus id ab Eusebii, juxta virum doctum, ac Hieronymi (ut de reliqua ejusdem sententiæ inter eruditos adsertorum cohorte nihil dicam) ea de re verbis omnino discedit: qui alias litteras, ut modo vidimus, ab Esdra tunc repertas, quibus usi sint postea Judæi; eas vero,

Animadv. in Euseb. Chron. pag. 111.

Pirke Abot. cap. 5. §. 6. seu Capit. Patr. Mich. T. IV. p. 469. ult. Ed.

De Num. Hebræor. cap. VI. pag. 48. &c.

Prolog. Galeat. in 1. lib. Reg.

Conring. de Num. Hebr. cap. V. pag. 42.

Ibidem cap. 9. pag. 78.

S seu

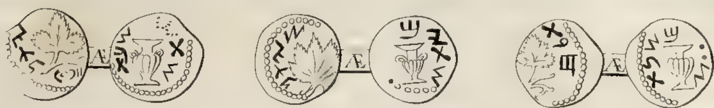
ſeu Samariticas, quas iidem habuerint ante captivitatem Babylonicam, Samaritanis, ut nihil commune deinceps cum iis haberent Judæi, ſeu, ut iis, quæ verba Euſebio, ut vidimus, tribuunt, *non miſcerentur*, relictas obſervant: unumque proinde caracterem ſeu Aſſyriacum ab Eſdra, loco unius Samaritici ante captivitatem adhibiti, cum in ſacro, tum in promiſcuo ac civili Judæorum uſu receptum ſtatuunt. Geminum equidem ante captivitatem Babylonicam characterem apud Judæos, ſacrum nempe & profanum obtinuiſſe, tradunt eorum Magiſtri; ac tuentur inter Chriſtianos, Aſſyriacæ ſcripturæ, qua fuerit Lex data, & exaratus vetus Codex, adſertores: ſed ita ut unum illum profanum characterem Samariticum, in civili ac promiſcuo Judæorum uſu adhibitum velint; priori illo demum ad Sacri Codicis, aut Sacrorum Siclorum, ut ii quidem exiſtimant, ſcripturam relicto. Mitto, quod ipſe Conringius, an ante captivitatem idem duplicium litterarum apud Hebræos uſus ſimiliter obtinuerit, *ſibi duntaxat veriſimile* dicat; alibi vero, diverſum Sicli ſacri & profani ante eandem captivitatem a Judæis adhibiti, & quo nituntur ſententiæ pro vetuſtate Aſſyriacarum apud eos litterarum patroni, uſum impugnet. Accedit, quod dum eidem viro eximio *veriſimilior* videtur illorum ſententia, qui Aſſyriacis ſeu Hebraicis litteris hodiernis ſcriptam Legem exiſtimant; ab Eſdra vero idem quoque factum contendit, ſeu ſacro illo Aſſyriacarum litterarum charactere ſcriptam ac reſtitutam ab eo Legem, cum reliquis veteris Teſtamenti libris; Samaritica vero, juxta eundem Conringium, ſcriptura cum ante, tum poſt Eſdram, in promiſcuo ac civili Hebræorum uſu remanſerit: ita nullus prorſus factæ illi ab Eſdra litterarum apud Hebræos mutationi, quam idem tamen juxta Euſebium ſcilicet, Hieronymum, ac Talmudicos aliquot, ut vidimus, adſeruerat, locus fuerit relictus. Verum, & quod adtendi omnino hic meretur, quum ante, & poſt captivitatem Babylonicam, proferantur cuſi cum Samariticis litteris Hebræorum nummi, iique pro genuinis ex æquo a viris eruditis, qui Samariticarum litterarum apud Hebræos vetuſtatem propugnant, habiti; hinc utique de immutata omni illa ab Eſdra, juxta Hieronymum, ejuſdemque ſententiæ adſertores Talmudicos, aut Chriſtianos ſcriptura, ac vetuſtiori ſeu Samaritica, Samaritanis dein poſt captivitatem relicta, opinio plane corruit; aut vero labat omnino eorundem Nummorum fides: ita ut nihil certi inde in dijudicanda hac lite ſtatui poſſet ac definiri. Verum nolo equidem quod ante jam monui, me hujus litis, quam nempe uno nummorum teſtimonio tranſactam, ut paulo ante vidimus, volunt viri eruditi, arbitrum hic conſtituere: aut vero, quod nulli ante captivitatem Babylonicam cuſi ſint ab Hebræis nummi, ob illa, quæ eam in rem in ſuperiori Diſſertatione obiter adtigi, adfirmare; ſed contrariam ſententiam, ut magis veriſimilem, ſeu certam potius, præferre. Id tamen libere fateri hic haud verebor, e Judaicis illis, qui hactenus cum Samariticis litteris proſtant, & quos verſare mihi ſubinde licuit, nummis, minus dubiæ fidei ac vetuſtatis continuo viſos, qui poſt captivitatem demum, ut ex eorundem inſcriptionibus licet ſtatuere, ſignati occurrebant. Quo in genere autem æreos aliquot noviſſime inter laudata jam aliquoties illuſtriſſimi Comitis Pembrochiæ cimelia videre & tractare mihi, ejus beneficio, contigit, de quorum fide ac vetuſtate, nulla certe vel minima dubitandi anſa videbatur: e quibus autem aliquot hic proferre, ac interpretari, haud erit, ut opinor, inconſultum, vel ab hoc loco utique, quo de antiquis nummis agitur, alienum.

Ibidem p. 79.

Ibidem cap. X. pag. 95.

Ibid. cap. VI. pag. 50.

In

In tribus nempe illis nummis æreis Calix continuo cernitur, sicut in aliis itidem Judaicis, qui Hasmonæorum similiter ætate sunt cusi; cujus autem loco Urna cum Manna desuper signatur, ut notum, in argenteis, qui circumferuntur vulgo, quæcunque sit eorum fides, Hebræorum Siclis. Adscriptis vero in una prioris nummi parte litteris, quæ ibi clarissime leguntur, ࠇࠓࠕ seu חרת *Libertas*, vel *Liberatio* innuitur; prout in alio nummo cum Samariticis itidem litteris, a viris harum rerum probe gnaris jam vulgato, ac, ut bene primus eum explicavit Cl. Hottingerus, ࠋࠇࠓࠅࠕ ࠉࠓࠅࠔࠋࠌ hoc est לחרות ירושלם *Liberationis* seu *Libertatis Hierosolymorum*; non ut antea de eo Willalpandus, *Ad Scripturam Hierosolymorum*. Quomodo explicari itidem debet similis nummi cum adducto Pembrochiano inscriptio, sed minus accurate, ut videtur, expressa; quem e cimeliis præstantissimi Jac. de Wilde, juxta alios quosdam cum Samariticis litteris, in lucem protulit, sed de qua nihil est ausus adfirmare, vir eruditissimus. Mitto duos alios adhuc cum eadem inscriptione ࠇࠓࠕ ac typo nummos, inter eadem Pembrochiana cimelia. In altera vero signati supra nummi parte, folium Vitis, sicut in aliis Judaicis itidem eorum temporum nummis conspicitur; ac ubi sequentes tantum litteræ comparent, easque legendo, Orientalium more, a dextra ad sinistram, juxta alios id genus Samaritanorum nummos, ࠔ..ࠌ ࠔࠍࠕ seu שנים exesis, ut apparet, in eo duabus litteris Samariticis *Tau* & *Jod*, ac prout eædem litteræ ࠔࠕࠉࠌ ࠔࠍࠕ hoc est שתים שנת integræ occurrunt in sequenti nummo: ut sit tota prioris illius nummi inscriptio, *Secundo Anno Liberationis*, nempe a Simeone Macchabæo partæ. In secundo vero nummo, Calix itidem, ac illud, ut modo dixi, ࠔࠕࠉࠌ seu שתים exesis in eo litteris ࠔࠍࠕ seu שנת nempe *Secundo Anno*; tum in altera nummi parte, folium quoque Vitis, & litteræ, quæ clare ibi comparent, ࠑࠉࠅࠍ hoc est ציון *Tzion*, seu *Sion*. In tertio nummo Calix similiter, cum litteris, ut supra, ࠔࠕ .. ࠔࠍࠕ seu שתים שנת deletis nempe ibi, quæ in superiori nummo leguntur, *Jod* & *Mem*: in altera vero nummi parte folium rursus Vitis, & exesa priori littera, sequentes leguntur ࠍࠅࠉ, ut ita prior littera ࠑ in dextra nummi parte, e superiori nummo, seu *Tzadi* Samariticum suppleri omnino debeat; nempe quibus litteris itidem ציון *Tzion* designatur. Et hæc utique ex aliis Judaicis nummis cum *Samariticis*, quæ in iisdem exstant litteris, eæque haud parum subinde ab alia Samaritanorum scriptura, ut harum rerum peritis notum, diversæ, facile, ut opinor, fidem invenient. Immo quibus Samariticis præclari illius Pembrochiani Cimeliarchii nummis a me hic adductis & explicatis, tres quoque similes e lectissima veterum nummorum penu exhibuit mihi postea, hac & aliis paternis virtutis ac eruditionis laudibus abundans, Gulielmus Loyd filius. Quibus & illud, quod mihi familiaris ejus, & in Orientalium litteratura valde exercitatus, ac jam supra a me memoratus, Joannes Gagnier suis ad me litteris significavit, monendum eadem

De Num. Hebræor. p. 144. Adde Cellar. Hist. Samar. pag. 241. & Relandum Diss. de Num. Samar. pag. 1 & 45.

Relandus ut supra p. 40.

eadem occasione hìc duxi: nempe discrimen illud, quod in Samariticis id genus nummis apparet, in quibus aut גאלה *Redemptio*, sicut in nummo a me in superiori Dissertatione, & de quo is tum ad me scripserat, memorato; vel ut in eo proxime hic adducto, eique similibus aliis, חרה seu חרות *Libertas* legitur, inde, juxta magnum Antistitem Loyd, oriri; quod prior, seu *Redemptio* respiciat ad celebrem Templi dedicationem, a Juda Macchabæo factam, Anno ante Christum CLXV. *Libertas* vero, ad primum Simeonis annum, quo restituta est Judæorum Respublica, cum immunitate a tributis; uti e Machabæorum libris, & Josepho constet, Anno nempe Ante Christum CXLIV.

Pag. 15.

1 Machab. XIII. v. 42. Antiq. lib. XIII. cap. 11. pag. 446.

Continuatio ejusdem argumenti.

Adeo ut nummorum id genus, aliorumve, de quibus supra obiter egimus, qui *Redemptionis* vel *Libertatis Israëlis* vel *Hierosolymarum*, aut *Sionis* meminerunt, *Anni* etiam *Primi, Secundi, Quarti*, vel in aliis adhuc *Sexti*, quo ea contigerit, adscripti, fide ac auctoritate constare omnino liqueat, Hasmonæorum utiq; temporibus, *Samariticas* litteras in civili ac vulgari Judæorum usu adhibitas. Ut mittam plures insuper *Hasmonæorum*, uti SIMEONIS aliorumque nominibus inscriptos nummos, a me Parisiis, quum novissime ibi Regio jussu agerem, cum Samariticis itidem litteris inspectos, & de quibus æri jam incisis paratum habuit commentarium, commemoratus in priori Dissertatione vir harum litterarum peritia insignis Nicolaus Toinardus. Quod vere quidem a doctissimo Conringio ea de re paullo ante est adsertum; eorum vero sententiam penitus convellit, qui nullos omnino dari vetustos nummos Judaicos, post captivitatem etiam, & Hasmonæorum temporibus, seu Samariticis proinde, seu Assyriacis vel quadratis litteris iidem sint inscripti, ex æquo statuunt. Adde, quod istud de dictis nummis, cum Samaritanorum litteris, propius ad eorum e Talmudicis, aliisve Hebræorum Magistris sententiam accedit, qui legem Assyriacis litteris a Deo datam, ac demum apud Israëlitas conscriptam statuunt: eosdem vero, cis Jordanem, scriptura dein usos, & quidem in rebus profanis, qua Cuthæi, seu Samaritani, uti solent. Quam in rem, præter memorata jam a duobus harum litterarum Duumviris, Buxtorfio & Lightfootio, Talmudica aliorumve Magistrorum dictata; expressa exstant, quæ novissime observare mihi licuit, duorum Mischnæ celebrium apud Judæos Interpretum, Mosis vulgo Maimonidæ quæ jam paullo ante adduximus, & præterea sequentia Obadiæ de Bartenora eam in rem verba, in vulgatis nuper ejus ad Mischnam apud Batavos commentariis: nempe כתב עברי Scriptura Hebraica *est, qua usi sunt* CIS JORDANEM, *in qua etiamnum Cuthæi scribere solent. Israëlitæ vero hac scriptura usi sunt* IN REBUS PROFANIS. *Cæterum ea Scriptura, quæ hodie versatur in manibus nostris, est ea, quæ a tempore Regum insculpta est: ista vero Scriptura, in qua nos hodie librum Legis exarare solemus, vocatur* אשורי, *estque Scriptura* IN TABULIS CONSIGNATA, *& vocatur* אשורי *quia* מאשר *beata est.* In quibus, ut alia nunc mittam, tria notari omnino videas: unum, Israëlitas, post eorum demum ingressum in terram Chanaan, ac proinde *cis Jordanem*, Samariticis gentium illarum litteris uti cœpisse: & quidem secundo, *profanis* tantum *in rebus*, non proinde in Legis scriptionibus; tertio, *Legem* a Deo in *tabulis consignatam* litteris Assyriacis, quæque inde quasi *beatæ*, seu a Deo consecratæ, fuerint, pro Magistrorum nempe illorum mente, appellatæ. Quæ utique quam aliena sint ab eorum sententia, quivis videt; qui Israëlitas Samariticis litteris perpetuo, atque ita ante, & post eorum ingressum in terram Chanaan,

In Misch. Tractat. de Lotione Manuum cap. V. §. 6. pag. 490. Tom. VI. Ed. Amst.

an, & quidem tam in Sacris, quam in profanis rebus, uſus; & Legem etiam a Deo ea ſcriptura datam, ac deinceps ſcribi apud eos ſolitam, contendunt. Sed quæ hactenus a nobis eam in rem monita, ultro ac lubenter eorum iudicio permittimus; qui præter interiorem harum Orientis litterarum notitiam, liberum inſuper, ut it ſupra iam adtigi, a præiudicata hiſce de rebus opinione animum, neque eum veterum nummorum tractationis omnino rudem, ad ferendam hic ſententiam conuertent. Qua ratione etiam factum, ut eadem hæc de eo argumento a me adnotata, viro, qui harum litterarum uſu & doctrina plane ſingulari, non omnium ſolum, quibus notus eſt, iudicio, ſed dedita pridem de eo fama, inter paucos hac ætate excellit, Petro Allixio, olim Eccleſiæ Pariſienſis Reformatæ Paſtori, nunc Salisburienſis Diœceſeos Theſaurario, dum ab eo opportune fueram conventus, legenda coram darem, paullo antequam prœlo eadem ſubderentur: eumque in finem, quo ſuam de iis ſententiam, qua ſolet ac decet fide, libere & candide mihi ſignificaret. Haud parum vero ſum lætatus, dum ea luculento viri integerrimi doctiſſimique teſtimonio continuo probari cernerem; eamque ſententiam, qua Hieronymi potiſſimum auctoritate, immutatio litterarum Sammariticarum, quæ primigeniæ ſcilicet juxta eum fuerint Hebræorum litteræ, in Aſſyriacas ſeu Hebræas hodiernas, & tanquam ab Eſdra facta, ſtatuitur, iiſque, quæ adduxi hactenus, incommodis ac difficultatibus premitur, pariter ab illo conuelli intelligerem. Immo indicata etiam coram eius rei, quæ nempe Hieronymum, ut id ſtatueret, induxerit, origine; quam vero ut ipſe obiter ſcripto vellet conſignare, quo maior hiſce, a meritiſſima viri in hac litteratura ſummi fama ac notatione, auctoritas accederet, mihi id ab eo tum petenti, opportune & quidem vix dum elapſo ab ea inter nos collocutione biduo, miſſa ad me ſequenti epiſtola, indulſit.

Illuſtriſſimo & Ampliſſimo Viro, Domino

D. EZECHIELI SPANHEMIO,

Libero Baroni,

Et ad Sereniſſimam MAGNÆ BRITANNIÆ REGINAM, *a Sereniſſimo* BORUSSIÆ REGE

LEGATO EXTRAORDINARIO.

PETRUS ALLIX, S. P.

NON is ſum, Vir Illuſtriſſime, qui quod aliquam ſententiam ſequar, vel eo poſſim multum illi momenti addere; in ea potiſſimum cauſa, quæ tot Viros eruditione inſignes dividit. Verum cum flagites a me, ut qualecumqne judicium meum apud Amplitudinem Tuam depromam, de duabus qnæſtionibus, quæ ad hanc cauſam ſpectant, quam tanta eruditione, tamque rara modeſtia tractas, non poſſum quin tuæ voluntati obſequar. Hoc unum ab Amplitudine Tua expecto, ut ſi quæ a me proferantur alicujus in ea cauſa momenti, illa me ad lectionem eorum, quæ mecum communicare dignatus es, in integrum referre memineris.

Prima quæstio, quam proponis, spectat auctoritatem Hieronymi, quam sequuntur illi, quibus placet ab Esdra Sacri Codicis characteres ex Samariticis in Assyriacos fuisse mutatos. Ego sane Hieronymi nomen inter veteres multum veneror. Verum quod in hac causa ille certum pronuntiat, non modo mihi incertum, sed plane falsum videtur. Omnino vereor ne Judæo, a cujus ore pependit, in eo nimium tribuerit Vir Magnus. Nam ex eorum officina prodiit liber IV *Esdræ, a Judæo, inquam, facto Montanista, scriptus, qui supponit totam Bibliothecam sacram in Excidio Hierosolymorum periisse, atque adeo ab Esdra, Deo dictante, fuisse reparatam; sic ille cap.* 14. *quam sententiam licet absurdam secuti sunt Irenæus, Clemens Alex. Tertullianus, ut alios jam mittam. Sic a Judæorum plerisque postea creditum & conclusum ex Nehemiæ Libro cap.* VIII, *(hunc autem librum Esdræ tribuunt ut secundum) Esdram Sacrum Codicem Chaldaicè explanasse cum prælegeretur apud populum, immo ex voce* מפורש *vers.* 8. *usurpata, Targhumim suorum antiquitatem arcessunt. Ita habetur in Talmude Babyl. Tit. Megillah c.* 1. *& hunc locum laudat author Jalkout ad locum Nehemiæ a me laudatum. Hoc semel posito quid facilius, quid proclivius, quam credere characteres antiquos ab Esdra fuisse mutatos in gratiam plebis, quæ Sacram linguam in captivitate dedidicerat, quod etiam admiserunt Talmudicorum nonnulli, quos recenset Morinus, aliis licet reclamantibus, ut probavit idem Morinus.*

Atenim ne videar Hieronymo parum æquus, lubet id paulo accuratius expendere, quod ut certum ille pronuntiat. Quem authorem laudat ille Vir Magnus rei tam singularis testem? An Josephum, qui res Samaritanorum pene solus inter veteres Historicos memorat? At Josephus gesta Esdræ referens, Lib. XI. *c.* 5. *nil tale habet nec eorum aliquid, quæ nunc Judæi ab Esdra docent fuisse profecta. Fatui certe simus, si Hieronymo, aut Judæo Barrabæ, ipsius Magistro, tantum tribuamus, ut illis de rebus, quæ pene octingentis ante illos Annis gestæ sunt, absque ullo teste aut sacro, aut profano, fidem addamus. Quid quod centum post Josephum annis ullam ab Esdra in literis mutationem factam fuisse negat Ribbi, contendens literis Assyriacis legem a Mose fuisse primitus scriptam ut refert author En Jsraël ad cap.* 1. *Massech. Megillah.*

Non modo quod Hieronymus ut certum asserit, teste caret rei gestæ pari aut suppari, sed in se est absurdissimum. Contigit excidium Hierosolymæ Anno ante Christum 586. *Cyrus Anno sui regni* 1. *id est Anno Ante Christum* 536. *Judæis libertatem redeundi in patriam concessit. Ab hoc tempore sub Assuero & Artaxerxe Samaritani Templi Hierosolymorum restitutioni semet tum publice, tum per aulicos opponunt. Templo restaurato sub Dario Notho, Judæis hostes infensissimos illi se exhibere pergunt. Accedit Esdras Hierosolymam* 7 *Artaxerxis Mnemonis id est Anno ante Chr.* 399, *ad disciplinam Ecclesiæ Judaicæ restituendam. Ac tum, si Deo placet, Codicis sacri literas antiquas mutat, quas habebant Judæi in suo Pentateucho, & Assyriacas substituit. Credat Judæus Apella, non ego.*

Cui bono hæc ab Esdra facta fuisset litterarum immutatio? An, ut Samaritanis ansam Judæis inequitandi suppeditaret, tanquam novatoribus? An, quod Judæi Chaldaicis Characteribus jam essent magis assueti, quam illis characteribus quibus lex fuit descripta tempore sui excidii? At illos 20 *Artaxerxis Mnemonis Anno, id est a captivitate* 200. *annis, Hebraice loquentes audiit Nehemias, ut ipse refert. An autem credibile est Libros sacros ab iis non potuisse legi, qui linguam suam servarant incolumem? Quid magis absurdum, quam fingere Daniëlem*

nielem, aut sequentes populi reducis præsides, qui post illum pene intra centum & quadraginta Annos floruerunt, nullam mutandi characteres veteres necessitatem percepisse, at illam demum apparuisse Esdræ?

Novi Talmudicos hanc necessitatem mutandi characteres arcessere ex apparitione facta Balthazari, ultimo Chaldæorum Regi, & ex scriptura, quam solus Daniel potuit explanare. Verum quis non judicat hæc esse vigilantium somnia, imo meras delirationes? Certe si quis apud se reputet gentis Judaicæ, vel ipsis fatentibus, maximam partem etiam post libertatem a Cyro ipsis restitutam, in Babylonis provincia & finitimis locis hæsisse, non poterit, quin hanc characterum mutationem pro mera habeat fabula. Quid enim, an etiam Esdras Codicum, qui inter Judæos captivos reperiebantur characteres mutavit, e Samaritanis quibus assueti erant in Assyriacos? Aut an illi Judæi, audita hac mutatione per Esdram facta, veteres suos Codices abjecerunt, qui ipsis essent notissimi, ut novos characteres adoptarent, quibus antea neutiquam fuissent assueti? Constat enim illos Chaldaicos characteres, non vero Samaritanos in Codicibus suis post Christum natum habuisse.

Memini Hieronymum passim exprobrare Judæis, quod illis doctrina temporum parum fuerit curata. Id in hoc articulo temporis, si alibi uspiam, manifestum est. Nescio quam Synagogam magnam apud reducem populum Judæorum fingunt, per quam Traditio fuerit servata. Baruch, inquiunt, a Jeremia traditionem accepit; a Barucho consistorium Esdræ accepit. Quinam fuerunt autem Esdræ synagoga Magna? Aggæus, Zacharias, Malachias, Daniel, Ananias, Misael, Azarias, Nehemias, Mardochæus, Bethsan, Zorobabel, & alii multi numero 120, *quorum ultimus fuit Simeon Justus Sacerdos Magnus post Esdram. Ita Maimonides in præfat. ad suum Jad Kazaka.* O ἀνιστορησίαν *incredibilem in tanto, qualis fuit, Maimonides, viro! sed suorum in Chronologia dictata sequitur. Secunda illis post Templum restitutum generatione, ad Traditionem incolumem servandam necessaria ex Viris synagogæ magnæ fuit Simeon Justus. Cujus nomen fuit Iddo, filius Josue, filii Jotsedeci, summus Sacerdos, cujus tempore Persiæ regnum eversum est. Ita Ravad in suo libro de Traditione Judæorum, cum tamen constet sub Jaddo, quem ille perperam vocat Iddo, Persicum imperium corruisse, & Simeonem Justum, in Ecclesiastici libro memoratum, non nisi octava ætate a tempore Josue filii Jotsedeci summo Sacerdotio fuisse functum, & Jaddo, non nisi interjecto Onia, Jaddi filio successisse. Esdras ad Sarajam, Summum Sacerdotem sub Sedecia suam originem retulit, sed ab illo fuit sextus; cum æqualis fuerit Jochanani, filio Eliasibi, qui fuit quintus a Saraja. Nunquam fuit summus Sacerdos, & ante Simeonem Justum fere centum annis ad plures iverat. Daniel cum sociis Tertio Jehojakimi in Chaldæam abductus, post Tertium Cyri, non videtur amplius fuisse in vivis, atque adeo Esdræ non potuit esse æqualis, nedum Mardochæo, qui post Nehemiam floruit. Verum nil curant Judæi, dummodo quæ fingunt in suorum gratiam, illis placeant, licet aliis summe ridicula videantur. Dolendum, quod apud eos qui sacræ Scripturæ authoritati consultum volunt, tales recutitorum næniæ, ut & alia bene multa de Esdra eodem a Judæis calida mendacia prolata, haud minus Scripturæ authoritatem imminuentia, fidem invenerint.*

Sed ab hac digressione redeo ad argumentum, quod est præ manibus. Ut nihil potuit perniciosius inveniri ad authoritatem veteris Codicis pessumdandam, quam fabula, quam prodidit author Apocryphi 4. *Esdræ, sic nihil ad ejusdem codicis*

dicis sacri contemptum inspirandum magis oportunum potuit profanis hominibus subministrari, quam illud, quod pro certo nobis ingerit Hieronymus. Annon id triumphum parasset Samaritanis adversus Judæos coram Ptolomæo Philometore Æpypti Rege, de divina lege litigantibus, ut habetur apud Josephum Lib. 13. cap. 6?

At enim inquiet aliquis, quomodo igitur factum est, ut Samaritici Characteres nummis Judaicis post reditum e captivitate fuerint inscripti, non vero illi characteres, quos Assyrios vocant? Ad hæc duo dicam, eos Judæos authores habens, qui se aliis, circa hanc commentitiam mutationem, tanquam ab Esdra factam, opponunt.

Duplex fuit apud Judæos character; unus Sacer, quo libri sacri conscribebantur. Illeque magis ad Chaldaicum characterem accessit, quam Samaritanus, unde etiam videtur Philo Lib. 2. de vita Mosis legem Chaldaicè scriptam asserere. Alter vero fuit profanus. Profano illo charactere statuunt exaratum fuisse Pentateuchum, quem ab Assaraddone missus ad gentes ethnicas instituendas in cultu Dei Israëlis Sacerdos Israëlita secum detulit. Eo charactere, qui non fuit sacer [Nam sacer ab Israëlitis, æque ac lex ipsa, videtur fuisse neglectus] sed profanus, Samaritani usi sunt, & adhuc utuntur: quippe qui alium a suo Sacerdote primitus non accepissent. Judæi illo charactere profano ut populari usi sunt in nummis, sed sacrum in Codice sacro transcribendo servarunt. Profanum porro ipsis ante excidium apprime notum sivernnt Judæi obliterari. Idque eorum Reipublicæ excidio, & totius gentis dispersioni per orbem quin sit tribuendum, nullus dubito; cum vel ipsum characterem sacrum intelligere apud ipsos rarum fuerit IX seculo, unde illis in Arabicam linguam Pentateuchi transferendi nata est occasio plane necessaria.

Rem quomodo illam explanavi, ita se habere intelliget, quicunque animum reflectet in gentes, unde orti sunt, Samaritani. Fuerunt illi per multos annos gentium ex variis Assyriæ & Mediæ provinciis oriundarum colluvies, & tandem ad Judæorum religionem traducti, post longam in Samaria & locis vicinis moram. Quin ab initio plures inter illas gentes fuerint linguæ, aut saltem variæ dialecti, nemo jure ambiget. Ex mutuo igitur commercio, & studio ejusdem scripturæ tandem illas ad unam linguam, nempe Hebraicam cum Chaldaica mixtam efformandam devenisse est statuendum, idque circa Darii & Artaxerxis tempora, quum absque interprete apud Nehemiam illas egisse legimus, nec videmus Samaritanos postea alia lingua usos.

Quid si minus placeat hæc Judæorum nonnullis probata responsio, alia ratione posse illi difficultati satisfieri arbitror, quam Judaici scriptores haud minus probant. Hos characteres Samaritanos volunt fuisse characteres, quibus in patria sua utebantur gentes illæ, antequam eas Asaraddon in regionem decem tribuum mitteret. Illis characteribus Sacerdos ab Asaraddone missus, ut eas gentes Legem Dei doceret, legem descripsit, quippe cum ea ratione ab istis gentibus facilius potuerit legi. Sic illi characteres a Samaritanis usurpati sunt qui cum apud Chaldæos & Assyrios, ubi exulaverant Judæi ante reditum in patriam, essent vulgati, hinc etiam post reditum ab illis fuerunt usurpati in nummis, quorum usus fuit profanus, eoque magis quod sic Judæorum cum aliis gentibus tum Vicinis tum remotioribus commercio consuleretur.

Jam vero ex alia parte, an Judæi potuerint in Chaldæa linguæ suæ immemores fieri, aut characterum sacrorum esse ignaris, expendat aliquis. Ut videmus

Josiæ

Josiæ tempore librum legis, Mosis manu descriptum, statim lectum & intellectum; ita videmus eundem librum legis ab Esdra lectum coram tota plebe: Quod qui factum neget publice ante Esdræ adventum singulis annis, ille tum Josuam & Zorobabelem, tum Prophetas Aggæum & Zachariam neglectæ legis debet accusare. Lepidam sane suppositionem, ex libro Legis restitutam fuisse aram & sacrificia, & festa solemnia, & tamen Legis librum fuisse ignotum, nec potuisse legi coram populo; quia scilicet nondum Esdras Chaldaicos characteres Samaritanis substituerat. Apage tam absurdam suppositionem, quippe quæ per plusquam quinque generationes Judæos suam omnem religionem neglexisse, & apud se nullos Libros sacros pro gentis more solemni legisse velit. Nec sane aliquot Talmudicorum consensus in hac admittenda litterarum antiquarum in Assyriacas immutatione videtur esse magni momenti. In hunc errorem lapsi sunt, dum veterum nummorum characteres a Samaritanis probe legi & sibi ignotos esse perceperunt. Ad fabulas fingendas tum animum converterunt, & ex apparitione Balthazari facta, hanc mutationem divinitus factam plebi suæ persuaserunt.

Vereor ne sim nimius in tam vana suppositione exagitanda. Unum tamen non possum quin expendam, quod Hieronymo ad Ezechielis 9. 4 videtur imposuisse. Litera Thau ibi memorata, cum a variis interpretibus fuisset varie translata, a Theodotione demum relicta est, ut ultima Hebraici Alphabeti Litera; quod cum retulisset Hieronymus, hæc addit. Et ut ad nostra veniamus, antiquis Hebræorum literis, quibus usque hodie utuntur Samaritani, extrema Thau litera crucis habet similitudinem, quæ in Christianorum frontibus pingitur. *Quis non credat hoc esse certissimum? Verum si Samariticas nummorum literas consulamus, qui sub Hasmonæorum regnis cusi sunt, Hieronymum hallucinatum esse constat, aut ex præcipiti aliquot nummorum inspectione de constanti hujus literæ apud Samaritanos figura nimis leviter pronuntiasse. Nam Thau Samaritanum, in plerisque antiquissimis nummis, non ad formam crucis ibi formatum est, qualem in suis frontibus pinxerunt Christiani, sed formam crucis, quam Sancti Andreæ vocant, refert. Quod si in nonnullis nummis ad formam crucis veræ effictum est, quod plures potuit habere causas ex usu & monetariorum voluntate ortas, hinc tamen nullam certam consequentiam ducere potuit Hieronymus, ut de hujus literæ antiquiori figura tam universaliter pronuntiaret. Atque equidem Justinus Martyr, qui cum Tryphone agens omnia V. T. loca rimatur, & omnes pene naturæ partes, ut crucis vestigia quærat, nil tale affert, quale Hieronymus; cum tamen illum, origine licet Romanum, inter Samaritanos natum, & diu vixisse Sichemi constet.*

Facile esset, Vir Amplissime, ex variis lectionibus Pentateuchum Samaritanum, illis quæ supra exposui semel positis, concludere ad illos valde corruptum pervenisse, cum a Sacerdote quopiam Israëlita delatus est. Quod enim nonnulli putant Judaicos Interpretes, qui Pentateuchum Græce reddiderunt, Samariticum exemplar consuluisse, ut Pentateuchi sui errata emendarent, aut loca omissa supplerent, id plane contraria ratione evenisse arbitror; scilicet sequenti tempore, ex Græca versione Samaritanos sui Codicis varia loca immutasse; Idque ut Judæis, qui solum Codicem Hebræum legebant, invidiam crearent, atque insultarent. Verum id argumenti, quod est magnæ molis, aggredi, nec mihi est animus, nec si id excutere liberet, mihi ad illud præstandum satis otii nunc suppetit, aliis studiis immerso. Unum his, quæ dixi, lubet tantum adjicere: Scilicet me eo confidentius hæc ad Amplitudinem tuam scribere, quod noverim tandem ali-

aliquando resipuisse in Gallia Viros eximios, quos Joh. Morini scripta in aliam sententiam deduxerant. Id per literas ante aliquot annos mihi significavit Vir Clarissimus, & in hac eruditione æque ac in sacra & Ecclesiastica Princeps, Ludovicus du Four, narrans quod jam plerosque pudeat acquievisse eorum sententiæ qui duas literas ש ש, *quæ in Nummis Hasmonæorum leguntur, putarint designare Siclum Salomonis, cum notent solummodo annum tertium illius Regis Hasmonæi, sub quo cusi sunt, quod luce clarius patet illam seriem pene integram nummorum qui sub his Regibus cusi sunt expendenti, cujus partem Cl. D. Toynard jam incisam, Amplitudini Tuæ ostendit, dum Lutetiæ ageres:*

Ad secundam tuam quæstionem venio, quam breviori opera expediam. Igitur nullus dubito, quin pluribus ante captivitatem seculis Judæi signatis nummis usi sint. Id docet vox מטבע *quæ signatam monetam arguit. Atque equidem quis mente concipiat, artem nummos cudendi apud Judæos tum sero fuisse receptam, quorum Reges fuerunt potentissimi & ditissimi, & qui maximis cum Regibus, quales fuerunt Ægyptii, Assyrii, Babylonii, tanta commercia habuerunt? Per Tyrios, aut ex Ægypto hæc ars ad Græcos, fateor, pervenit, & a Græcis ad Occidentis cæteras partes. Verum cum Tyriis frequens fuit Judæorum commercium, quod nonnisi opera signatæ monetæ potest diu obtinere.*

Omnino si quis expendat tot species monetæ, quæ in sacro Codice memorantur, tum aureæ, tum argenteæ, tum æreæ, & quarum nonnullæ apud Græcos ejusdem ponderis fuerunt, qualis apud Hebræos, vix a se impetrare queat, quin etiam ante Reges nummos signatos fuisse apud Judæos sibi persuadeat. Vix enim absque illa arte aliquid in commerciis tutum superest. Omnia fraudi patent, quam compescère, cum ad publicæ rei statum spectet, ita etiam illi per nummorum signationem obviam itur, æque ac per ponderis curam.

Nullus nisi absurdè dubitet, quin voces χρύσου, ἀργυρίου, χαλκοῦ *in N. T. nummos signatos connotent. Cur igitur aliud in veteri codice, ubi frequenter occurrunt, aliud designarent scil. auream, argenteam, & æream pecuniam, sed non signatam? Antiquissimis quidem temporibus ponderandi nummos mos obtinuit, ut patet ex Gen. 43. 21. verum si non eodem tempore signatos velimus, at saltem sequentibus seculis signatos oportet fuisse, cum apud Athenæum & Macrobium, longe ante Servium Tullium, id est plusquam 630 annis ante Christum, pecuniam signatam fuisse in Italia legamus. Haud mihi consultum videtur exacte tempus defigere, quo moneta apud Judæos signari cæpit. Rarissimi sunt antiquarum gentium in Asia, & in Aphrica nummi. Nec eorum qui exstant inscriptiones nos nisi difficillime juvare possunt in origine hujus artis apud Judæos indaganda. Quid si jam non extent nisi nummi sub Macchabæorum regnis cusi, vix tamen credendum tam sero Judæorum gentem suos nummos signasse.*

Id tum apud Judæos, tum apud Christianos eruditiores video esse in confesso. Imo nonnulli Siclos, qui jam cum literis Samariticis exstant, volunt fuisse eosdem Siclos, qui Deo ex ipsius lege pendebantur; in quo tamen non possum eorum acquiescere sententiæ. Nam arbitror illos Siclos, qui jam exstant, & quorum nonnulli a viris eruditis typis exscripti sunt, post reditum ex captivitate sub Hasmonæis cusos, non vero tali forma obtinuisse ante captivitatem. Id mihi videntur demonstrare Urna & ramus amygdali, quæ restaurationem status per Macchabæos factam designant, quale symbolum in nummis sub Regum imperio cusis, haud usurpatum fuisse mihi persuasum est. Res pateret absque dubio, si ex illis talentis tercentum, quæ ex sepulcro Davidis legitur Hircanus sub Antiocho

Sidete

Sidete deprompsisse, superessent aliqui nummi. Interim sub judice lis sit. Quale m habuerint hi nummi inscriptionem, an semper eandem, an vero pro Regum arbitrio variam, pronuntiare arduum. Sat est, si agnoscamus priorum Regum tempore, nullam aut hominis, aut fœminæ, aut astri figuram fuisse insculptam, quod a gravissimis scriptoribus etiam apud Romanenses agnoscitur. An Reges Israëlis, aut Reges Judæ, qui fuerunt idololatræ, aliter egerint, aut sua capita, aut idolorum suorum imagines nummis inscripserint, disputent illi, quibus incerta pro certis obtrudere mos est ac ludus. Ego sane existimo, ut Christi tempore Romana pecunia fuit in usu apud Judæos, quia Romani imperio in illos fruebantur supremo, ita & factum ante captivitatis tempora, aut quum Ethnicis facti sunt subditi, ut inter Josuæ tempora & Samuelis, aut ubi cum vicinis commercia exercuerunt. Tum enim illos haud scrupulose expendisse censeo, quæ esset forma nummis inscripta, quorum usus fuit ad civilia negotia transigenda ut necessarius, ita etiam comparatus.

Huic Epistolæ finem hic imposuissem, ni duo quæpiam circa hoc argumentum essent mihi adjicienda. Unum est, quod cum nummis veterum Regum Judæ nullam imaginem inscriptam fuisse omnes consentiant, repertus tamen fuerit Vir eruditissimus in Hebraicis, in hoc regno scribens, qui locum Talmudis Hierosolym. Sanhed. fol. 20. col. 2. ita reddidit Latine, ut Saulis Regis nummos ejus effigiem gessisse ex eo concludat, quod M. Polus ad Luc. 20. postea transcripsit. Verum, si quis locum Talmudis consulat, monetæ quidem Saulis mentionem ibi reperiet, sed nullam plane effigiei Saulis. Nec aliter scripsit Maimonides in loco, quem Vir idem Clariss. laudat. Atque equidem Judæi volunt omnem formam humanam fuisse apud gentem suam vi Legis Divinæ vetitam. Id discas ex loco antiquissimi commentarii, qui dicitur Rabboth. Locum enim Geneseos cap. 12 2. allegorice de nummis ab Abrahamo cum suo nomine cusis intelligunt. Scilicet ferunt Abrahami & Saræ nomina eo modo fuisse nummis inscripta, Senex & Vetula; *Isaaci nummis inscripta fuisse Isaaci & Rebeccæ nomina hac ratione,* Juvenis & Juvencula. *Ibidem docent Davidis nummis inscripta fuisse Pedum & Peram, prioris ejus vitæ monumenta. At Josuæ nummis inscriptum hinc quidem Taurum, illinc Unicornem; Mardochæi nummis inscriptum hinc Saccum & Cinerem, illinc auream Coronam. Quantam fidem hæc mereantur, penes Amplitudinem tuam sit Judicium. Ex illis saltem patet a Judæis non creditum artem cudendi nummos sero apud majores suos receptam, quam vult Vir bene doctus, cujus Dissertationem mihi legendam dedisti.*

Alterum est quod in his nummis Samaritico Charactere cusis videtur posse negotium facessere, scil. Annus Seleucidarum illis adscriptus. Hoc enim cum Judæorum αὐτονομίᾳ *non videtur satis congruere. Hanc* Αὐτονομίαν *obtinuerunt Anno Seleucidarum 177. ut testatur Author Libri* I. *Macchab. cap. 13. Id est A. Per. Jul. 4571. Ante Chr. 143. Quomodo igitur sit, ut postea Annus 224. Seleucidarum fuerit in nummis Judaicis notatus quod patet factum in I. Nummo quem exhibet Cl. Relandus? Verum huic difficultati facile satisfit, si dicatur Judæos etiam post* Αὐτονομίαν *hac Æra fuisse usos, ut bene Relandus monuit. Certe illa usi sint sub ipso Romanorum imperio, imo sub Muhammedanorum dominatione ante hos sexcentos annos. Nam memini me illam æram vidisse in MS. codice* τῶν *Rabboth Damasci tum scripto, & qui nunc est in Bibliotheca Rev. Episcopi Norwicensis. Haud tamen Relandi dubitationem probare possum, circa exordium hujus æræ Seleucidarum, quæ est istis Hasmenæorum nummis*

mis adscripta. Nullum dubium est quin cum hi nummi in Judæa fuerint cusi, ejusdem Æræ Seleucidarum initium agnoscant, qui constituitur in I. Libro Macchabæorum, adeo ut Anni Regum, qui notantur in Nummis, colligari debeant cum tali Seleucidarum anno, qui fluxit a mense Nisan Anni Juliani ante Christum CCCXII. *Periodi Jul:* 4402. *Id si pro incerto habeatur, tum omnino perit usus nummorum istiusmodi. Haud me latet Judæos ante aliquot secula varias fabulas commentos fuisse, ac si illius initium Æræ ductum fuisset ab Alexandri Sexto. Verum miror, quod illas non fastidierit Relandus. Quid, an Talmudis compilatoribus major habenda est fides, quam Josepho, qui non sub Simeone Justo, ut volunt Talmudici, sed sub Jaddo ipsius avo, Alexandrum Hierosolymam venisse testatur? Audiebant homines ignari illam æram, quam vocant* מניין שטרות *dici æram bicornis, id est, Alexandri, quem ut hircum Daniel descripserat. Hinc ipso vivo initium habuisse commenti sunt, eoque tempore, quo Hierosolymam accessit. Fuit ille Annus ante Christum* 332, *Alexandri quintus, sed nulla talis æra insignis apud Judæos; nam Eusebius testatur æram Seleucidarum initium habuisse ab eo Anno, quo Seleucus Babylonem occupavit, qui fuit Annus ante Chr.* 312. *Omnes observarunt Chronologi Secundi libri Macchabæorum authorem hanc æram non a mense Nisan inchoare, sed a M. Tisri; at ille Author non scripsit in Judæa, sed in Ægypto, & ab eodem Anno* 312 *ante Chr. illam inchoat. Hunc Judæi exules a patria secuti sunt computum. Testis est Maimonides, qui de Jubil. Cap.* X. *Annum quo scribebat, qui fuit* 1107 *ab excidio Templi, docet esse Annum* 1487 *Æræ contractuum, & a Mundo Condito ex Judæorum computo Annum* 4936. *Hi Maimonidis numeri cum æra Seleucidarum Libri II. Macchabæorum recte conciliantur, licet certum sit illum postponere excidium Templi, a quo non* 1107 *sed tantum* 1106 *Annos debuit numerare, ut illi constaret ratio annorum Sabbathicorum, de quo est sollicitus, quod agnoscunt Judæorum eruditissimi. Qualecunque sit hoc discrimen inter Authores circa hoc initium Epochæ Seleucidarum, hoc pro rato & fixo habendum est, non potuisse ullam illius discriminis rationem haberi in Judæa, & in nummis eos annos Seleucidarum notari, quales apud Judæos Palæstinæ numerabantur, & quales secutus est Author I. Libri Macchabæorum. Hanc Cl. Viri dubitationem removere operæ pretium duxi, ut si quid auxilii ex Nummis Hasmonæorum possit arcessi ad historiam horum Regum certius constituendam aut illustrandam, qui eos possident nummos alacrius illos expendant, & in rei Chronologicæ commoda illos satagant referre. Sed manum de tabula. Nec enim has quæstiones evolvere animus est, quod majus otium requirit & majus studium, aut cum quoquam contentionis serram reciprocare, sed unice tuis votis satisfacere, fuit animus, meumque Tuæ Amplitudini obsequium comprobare. Dabam Londini* 10. *Aug.* 1704.

2 *De Nummis* PHOENICIIS *seu* PUNICIS. Judaicis vero seu Hebraicis nummis, cum adductis litteris *Samariticis* seu *Phœniciis*, prout easdem a viris doctissimis statui & promiscue appellari constat, addendi proinde, qui PHOENICII aut PUNICI nummi, iique tamen a Judaicis diversi, dici vulgo ab antiquariis solent. Cujusmodi cum Asiatici aliquot *Tyri Sidonis*, &c. tum plures Africani seu *Carthaginienses*; inter Hispanicos præterea nonnulli; ac in Sicilia *Panormi*, *Syracusarum*, *Drepanon*, *Segestarum*, *Solontinon*, apud Parutam; in Regiis insuper aliisque opulentis Cimeliarchiis, ac in thecis antiquariorum nummariis, etiamnum conspiciuntur.

Qui

Qui autem eo opportunius conſuli & tractari etiam merentur, quod inde liquido conſtare poſſe videatur, an quod quibuſdam eruditis, uti Poſtello, L. Vallæ, Druſio, Schindlero, & eorum ſectatoribus placuit, Phœnicum lingua cum Arabica eadem olim fuerit; an vero Hebraicæ adfinis: quod poſtremum ab Hieronymo olim & Auguſtino traditum; dein a Bernardo Aldreto, in opere Hiſpanico, de Hiſpaniæ & Africæ Antiquitatibus; tum a viro doctiſſimo, & qui plura ex eo, ut ipſemet agnoſcit, mutuatus eſt, Thoma Reineſio, in Diſſertatione de lingua Punica; plenius vero poſtea & operoſius a magno Bocharto eſt adſertum: immo an omnino iidem olim Phœnicii, ac Samaritici, de quibus modo egimus, & e quibus Græcorum juxta (& qua de re mox) ac Romanorum litteræ profluxere, characteres exſtiterint. Quod poſtremum utique a viris harum litterarum principibus, [a] Scaligero, [b] Bocharto, & noviſſime ab Ed. Bernardo, in eorum diagrammatis ea de re editis, non tradi ſolum, ſed velut certum & confeſſum, extra omne dubium poni cernimus. Quum autem vix alia aut vetuſtiora veteris Phœnicum ſcripturæ ſuperſint veſtigia; nec Moſchi Sidonii, aut Sanchoniatonis Berytii Phœnicia monumenta, vel Punicos Hannonis, aut Magonis Carthaginienſis, aut Regis Hyempſalis libros liceat hodie nobis adire; nec Punica apud Plautum Punicis litteris legantur expreſſa; haud immerito id genus veterum & inſignium nummorum, *Phœniciorum* nempe ſeu *Punicorum* fide, de omni hoc præclaro & recondito argumento ſtatui poſſe videtur. Quæ res autem magis foret explicata, ni iidem nummi Punici vel Phœnicii, ob variarum litterarum, quæ in iis occurrunt, abolitum pridem uſum, aut eaſdem litteras ſubinde vetuſtate exeſas; aut quod Libycæ interdum litteræ ſint paulatim Punicis Africanis immixtæ, in quadam adhuc obſcuritate verſarentur. Cui utique non medetur Alphabetum XXII Punicis litteris exaratum, quod apud Bernardum Aldretum memorati paullo ante operis lib. II. cap. I. exſtare obſervat doctiſſimus Reineſius, eaſque cum Phœniciis & Samaritanis apud Scaligerum plurimum convenire. Neque enim tale Alphabetum XXII litterarum Punicum ibi apud Aldretum loco indicato comparet, aut alibi in ejus libro, quem olim a me viſum ad ſuperiorem jam hujus operis editionem indicaueram; hic autem denuo beneficio illuſtriſſimi Pembrochiæ Comitis tractare mihi opportune licuit. In illo enim quod a Reineſio indicatur eam in rem capite, de Phœnicio quidem Alphabeto fit mentio, quale ſupra depicti Phœnicis caput ſcriptum in Bibliotheca Vaticana exſtare ab Angelo Roca tradi obſervat Aldretus; illud vero conſtare, ut continuo addit, e litteris Syriacis, quarum etiam Alphabetum ibi non e XXII, ſed e XXV litteris conflatum mox adducit. A quibus autem litteris Syriacis abire haud parum litteras Punicas, quantum e nummis aliquot Carthaginienſium apud Antonium Auguſtinum licet colligere, adductiſque inde exemplis, monet ibidem Aldretus. Memorat quidem ut dixi, eo loco nummos aliquot Punicos, quorum etiam mox adfert ectypa, e quibus aliquantum de forma litterarum Punicarum noſci poſſe, ſed minus quam optandum eſſet, profitetur; iiſdem cæteroquin Punicis litteris, quibus nummi illi ſunt deſcripti, quæque viginti duarum, ſi calculus earum ineatur, numerum ſuperant, non explicatis, aut tradito ibi ullo earundem Alphabeto; ſed tum uno jam indicato litterarum Syriacarum, tum altero litterarum Arabicarum, quo is harum cum litteris nummorum Punicis diſcrimen evinceret.

Varias Antiguedades de Eſpana Lib. II. cap. 2.

a Animad. ad Euſeb. p. 110.
b De Colon. Phœn. Lib. II. cap. 20.

Diſſertat. de Ling. Punic. cap. 12.

Lib. II. cap. 2.

E quibus autem Punicis vel Phœniciis nummis, sive qui in dictis supra Siciliæ apud Parutam locis, conspiciuntur, aut quos alibi versare nobis contigit, illud liquet omnino & comprobatur: Primo, quod vere monuit ibi quoque (ut modo diximus) Aldretus, aliique dein viri doctissimi, Reinesius ac Bochartus, diuersam utique ab Arabica fuisse linguam Punicam vel Phœniciam, diuersosque inprimis utriusque linguæ characteres exstitisse. Alterum, caracteres illos Phœnicios vel Punicos majori quidem ex parte, ad Samariticos, (etsi paullo aliter olim ea de re censuerim) quos omnino pro iisdem habuere, uti paullo ante vidimus, Scaliger, ejusque exemplo, Bochartus, Ed. Bernardus, aliique, accedere: ita tamen ut nonnulli a Samariticis illis seu Phœniciis, quos supra adduximus, abeant, & Assyriacos seu Hebraicos hodiernos potius referant; alii etiam ab utrisque discedant. Tales utique e priorum numero obviæ in nummis id genus Punicis aut Phœniciis, cum apud dictos paullo ante Aldretum, Parutam, ac in thecis antiquariorum, aut in illustribus cimeliarchiis, litteræ ע. ל. ח. י. ח. א. ac in nummo *Sidoniorum* Gazæ Gallorum Regiæ ac Mediceæ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΙΔΩΝΙΩΝ Η ל פע, qua voce Hebrais *arx* aut *clivus* denotatur. Exstant alii adhuc horum *Sidoniorum* eiusdem Gazæ Regiæ, cum Phœniciis litteris, & *Tyri* quoque nummus cum litteris 2YP non 9Y5 h. e. Συρίας, ut vidi placere viris eruditissimis, sed צור *Tsor*, ipsum *Tyri* in Veteri Fœdere nomen. Aliquod certe discrimen inter characteres, quos præferunt Punici *Africæ*, *Siciliæ*, aut *Hispaniæ* nummi, & eos, qui in Phœniciis *Tyri* & *Sidonis* numismatibus subinde conspiciuntur, obuersari, facile licet aduertere. Nec mirum utique aut insolitum videri debet, decursu temporis, & locorum mutatione, Phœniciis litteris contigisse, ut earum figuræ ab Afris seu Lybi-Phœnicibus interpolatæ, a prima origine, quod & Græcorum litteris, Phœniciarum quoque, & qua de re postea, traducibus contigisse liquet, aliquantum desciuerint. Ita ab Afris ex parte immutatam veterem Phœnicum linguam agnouit olim Hieronymus: *cum & Afri Phœnicum linguam nonnulla ex parte mutarint*: quem locum, ut obiter id tangam, male Augustino tribuit doctissimus [a] Reinesius, vere autem ante illum Hieronymo laudatus paullo ante [b] Aldretus, ac dein [c] Bochartus. Neque vero hic audiendi, qui aut Tabulam Eugubinam apud Gruterum, Punicis litteris exaratam, credidere, & quibus quodammodo suffragantem videas eundem [d] Reinesium; [e] alibi vero figuris Græcarum litterarum inuersis inscriptam eandem, ex aliorum sententia, statuentem; aut vero [f] qui formatas e Græcorum notis litteras, monente id eodem Reinesio, pro Phœniciis confidenter obtrusere. Quum vero de his olim agerem, optaueram equidem, superstite tum adhuc magno Bocharto, ut ad Punica illustranda, omni alio ingenii, eruditionis, & solertiæ apparatu abunde instructus, solo hoc Punicorum aut Phœniciorum nummorum præsidio non fuisset destitutus. Inde enim adsertam sibi luculenter in præclaro opere, Phœnicii sermonis cum Hebraico adfinitatem probasset ulterius; nec minorem utique curam impendisset primigeniis his & genuinis illius linguæ reliquiis illustrandis, quam sparsis aut interpolatis apud Græcos & Latinos auctores vocibus eruendis, & ad Hebraicos fontes, quod jam ex parte & pro viribus præstare adgressus fuerat, in memorato supra opere, nec a Bocharto, ut colligere licet, inspecto, Aldretus.

In Proleg. lib. II. ad Galatas.
a Dissert. de Ling. Pun. cap. 23.
b Lib. I. cap. 42.
c De Colon. Phœn. lib. II. cap. I.
d Ibid. de Ling. Pun. pag. 48. ult. Edit.
e Ibidem p. 57.
f Theseus Ambrosius Instructione della ling.
Lib. II. c. 2.

Verum

Verum quo eorum utilitati & commodis, qui in Samariticos, vel Phœnicios aut Punicos id genus nummos subinde incidunt, consulamus; idque eo magis, quod Samariticarum in iis litterarum forma ab ea, quæ in Pentateucho Samaritano, iisve, quæ inde adduxerunt viri summi, Scaliger, Bochartus, aliique, Alphabetis, haud parum subinde abeat; inde haud unum Samariticæ illius seu Phœniciæ, juxta viros doctissimos, litteraturæ, cum in Samaritanorum scriptis, tum in Judaicis Phœniciisve nummis obviæ exemplar hic infra adponendum duximus. Id autem eo lubentius lectorem minus in his exercitatum adficiet, quod hæ ipsæ *Samaritanorum* litteræ, pro vetustissimis, quibus lex Mosi data est, & Vetus Testamentum ante Esdram exaratum, vulgo, ut paullo ante vidimus, haberi soleant; tum præterea eædem, quod modo & jam paullo ante diximus, statuantur, cum antiquis *Phœniciis*; & e quibus non aliæ solum Orientis vel Occidentis litteræ, sed Græcorum vel maxime & Romanorum profluxerint. Unde concinnatis eam in rem a viro felici industria nec vulgari doctrina, Eduardo Bernardo, diagrammatis præfixum continuo illud ab eo lemma, *Orbis Eruditi Litteratura e Samaritico Charactere deducta :* inter ea autem diagrammata, primum ab eo descriptum cernitur, tanquam *Alphabetum Adami &c.* PHOENICUM & SAMARITANUM, *a nummis Judaicis, Africanisque, & a Pentateucho Mosis.* E quo autem, & traditis jam ante ab eruditissimo Waltono diversis *Samariticarum* litterarum Alphabetis, ac uno inter alia e Numismatibus seu e nummis Judaicis collecto, liquido utique constare potest, non audiendum esse illustrem Scaligerum, dum in nummis Samariticas litteras easdem omnino statuit, cum iis, quæ in Samaritanorum libris leguntur, & quidem *sine ulla vel exigua mutatione :* ac præterea, dum eo, quod ab Origene ac Hieronymo dictum olim fuerat, *Tau* Samaritanum simile esse Cruci, *nihil falsius dici potuisse* observat. De qua autem postrema littera illa *Tau* Samaritica, Crucis, ut aiunt, decussatæ, (& de qua in superiori ad me Epistola Cl. Allixius) formam plurimum referente, eaque, quod viderunt jam alii, passim in Samariticis nummis etiamnum obvia, miror a doctissimo Bocharto, in diagrammate Samariticarum seu Phœniciarum litterarum, quale post Scaligerum, & in quibusdam litteris aliquantum subinde diversum adtulit, nihil omnino monitum. En vero cum Waltoni *Alphabetum Samariticum,* ut illud inscripsit, *e Numismatibus*; tum quale, & subinde diversum, cum *e Nummis Judaicis & Africanis,* tum e Pentateucho Samaritico, ut modo vidimus, concinnavit eruditissimus Ed. Bernardus. Quo vero plenius ac certius de immutatis illis, seu haud parum dissimilibus litteris *Samariticis* (quod animadverterat quoque vir harum litterarum bene peritus Joannes Morinus) constet, præmittuntur hisce *Alphabetis,* adducta a Scaligero & a Bocharto *Phœniciarum* litterarum, quas pro iisdem habent, & inter quæ nonnulla subinde varietas etiam cernitur, & *Hebraicarum* insuper seu *Assyriacarum* litterarum diagrammata.

De variis litterarum Samariticarum *vel* Phœniciarum *formis.*

In Apparatu ad Polyglott. pag. 37.

Animad. ad Euseb. p. 117.

Epist. IV. Hieron Alexandro.

Alphabetum Samaritanorum et Phœnicum

	Scaligeri Alphabetum litteræ Hebr[illegible]icum	Bocharti Alphabetum Samaritan. et Phœnicum	Waltoni Alphabetum Samaritanum Nummaticum	Ed. Bernardi Alphabetum Adami, Sethi, Noæ, Abrahami, Phœnicum et Samaritarum ante Chr. [illegible] [illegible] nummis Judaicis [illegible] et a Pentateucho Ms. [illegible]	[illegible] lonicum [illegible] cum [illegible]
א	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1. 2. 3. 4. 5. 6. [illegible]	[illegible]
ב	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ג	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ד	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ה	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ו	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ז	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]
ח	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ט	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]
י	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
כ	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]
ל	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
מ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
נ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ס	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]
ע	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
פ	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]
צ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ק	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ר	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ש	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ת	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

II. *Ad antiquas* GRÆCARUM LITTERARUM FORMAS *eruendas.*

Quo loco jam de antiquis GRÆCORUM LITTERIS, quæ a *Phœniciis* illis ſeu *Samariticis* ſtatuuntur profluxiſſe, dicendum eſt; & quæ vetus earum apud Græcos ratio fuerit, e priſcorum itidem Nummorum, qui haud pauci ad noſtra uſque tempora feliciter ſunt tranſmiſſi, fide ac auctoritate comprobandum. Unde continuo veteris illius Græcorum Alphabeti cum Phœnicio vel Samaritico collatio, a magnis viris, Scaligero inprimis & Bocharto jam inſtituta, procedet ſecurius; ut ſingularum litterarum apices & ductus originis ſuæ fidem omnino faciant. Quod utique a me olim in prioribus hujus operis editionibus monitum, occupauit haud ita pridem laudatus paullo ante Eduardus Bernardus, in memoratis illis deductæ e Samaritico Charactere aliarum orbis eruditi litteraturæ diagrammatis. Ibi enim poſt præmiſſum primum & antiquiſſimum, ut ibi ab eo dicitur, ab Adamo ſeu Orbe condito adductum modo Alphabetum, illudque, ut ibidem ait, *è Nummis Judaicis & Africanis* &c. erutum; aliaque continuo ibi addita, antiqua nempe Babyloniorum & Judæorum, Syrorum, Arabum, Brachmanum, & Malabarorum Alphabeta, priſcam quoque *Græcarum litterarum* formam ex Alphabeto *Phœnicum* ſeu *Samaritanorum* deductam, idque veteri nummorum fide, orbi erudito exhibere eadem opera adgreſſus eſt, & quidem ſub hoc lemmate: *Alphabetum Græcum Cadmi, ſive Jonicum, ante Chriſtum* 1500 *averſis litteris Phœnicum,* E NUMMIS *Siculis, Æginenſibus, Boeotis, Atticis, aliiſque.* Cui adduntur ab eodem duo alia & velut recentiora Græcorum Alphabeta: unum, *Græcum Simonidis melici, ſive Atticum, ante Chriſtum* 500, E NUMMIS *& Marmoribus variis*: alterum, *Græcum Alexandri Magni, a Chriſto* 330: ut de recentioribus jam Conſtantini Magni, aut Juſtiniani ævo adductis ibidem Græcorum Alphabetis nunc ſileam. Quibus equidem nihil dici poterat vel adferri illuſtrius, unde ſingulare quoddam veterum Nummorum beneficium, & incredibilis in hoc ipſo, quod hic illuſtrandum ſuſcepimus, argumento utilitas continuo eluceſceret. Quamobrem primo loco ſingulari induſtria concinnata illa a viro doctiſſimo Diagrammata, & quidem quæ ad hanc veterem Græcorum litteraturam e nummis antiquis illuſtrandam adtinent, huc adferenda omnino veniunt; eoque opportunius, quod ea in paucorum forte extra hunc orbem Britannicum manus vel notitiam devenerint. Verum, quia nonnulla in hoc præclaro alioquin viri eruditiſſimi inſtituto, adductiſque modo horum diagrammatum titulis ac verbis, & quæ ad rem, de qua hic agimus, indagandam penitius omnino adtinent, animaduertenda mihi occurrunt, quædam etiam propugnanda; ea proinde, citra ullam viri multiplici doctrina, cujuſque ſuperſtitis amicitiam colui, & defuncti memoriam etiamnum complector, offenſionem, adtingere hic & expendere obiter teneor.

Alphabeta Græcarum literarum ab Eduardo Bernardo concinnata.

Alphabetum Græcum Cadmi, sive Ionicum, ante Chr. 1500. aversis literis Phœnicum, è nummis Siculis, Æginensibus, Bœotis, Atticis, aliisque.	Græcum Simonidis melici, sive Atticum, ante Christ. 500. è nummis & marmoribus variis.	Græcum Alexandri magni a Christ. 330.	Græcum ... AD. 306.
Ἄλφα. Α.Α.Α. a. |. 1.	Ἄλφα. a. 1. Α.Α.Α.Α.Α.	Α.Α.Α.λ	Α. ∂
Βῆτα. Β. β. ||. 2.	Βῆτα. β. 2. Β.Β.Β.	Β.Β.Β.	Β.
Γάμμα. Γ. g, c. |||. 3.	Γάμμα. c: 3. Γ. Γ.	Γ.	Γ. Γ.
Δέλτα. Δ. d, dh. ||||. 4.	Δέλτα. ∂. 4. Δ.Δ.	Δ.Δ.Δ	Δ. Δ
Εἶ. Ε, ē, ě. Γ 5.	Ἐψιλόν, κι. e. 5. Ε Ε.	Ε.ϵΕ.Ε	ϵ. ϵ.
Fαῦ. F. Ϛ. f. v. Γ|6.	Βαῦ ἐπίσημον. 6. F. C. 6 Ϛ	Ϛ. t, F δὴ ἀμοῦ	Ϛ
Ζῆτα. Ζ. z. Γ||. 7.	Ζῆτα. z, ds 7. Ζ	Ζ.Ι.Ι.	Ζ.Ζ
Ἦτα. Η. h, ch. Χ. Γ|||. 8.	Ἦτα. ē. 8. Η	Η. Η. Η.	Η.
Θῆτα. Θ. H ene. Γ||||. 9.	Θῆτα. th. ∂. 9. Θ. Θ	Θ. Θ. ⊗. ⊟	Θ
Ἰῶτα. Ι. Ι. Ι. i. Δ. 10.	Ἰῶτα. i. 10. Ι. Ι.	Ι. Ɛ. Ι. Ι	Ι. ι.
Κάππα. Κ. Κ. c. k. ΔΔ. 20.	Κάππα. c. k. 20. Κ. Κ	Κ. Κ. Κ.	Κ. Κ
Λάμδα. Λ.Λ.Λ. l. ΔΔΔ. 30.	Λάμδα. l. 30. Λ. Λ. Λ	Λ. Λ. λ.	λ. λ
Μῦ. Μ. m. ΔΔΔΔ. 40.	Μῦ. m. 40. Μ.Μ.Μ	Μ.Μ.Μ.	Μ.
Νῦ. Ν. Σ. n. ΓΔ 50.	Νῦ. n. 50. Ν.	Ν. Μ	Ν
Ξίγμα. Ξ. x. f lene ΓΔΔ. 60.	Ξῖ. x. 60. Ξ. Ξ.	Ξ. Ξ. Ξ. Ξ	Ξ. Ξ. Ξ
Οὖ. Ο. ō. ŏ. ΓΔΔΔ. 70.	Ὀμικρόν, οὖ. 70. ο.	Ο. Ο. ◇. □	Ο.
Πῖ, ἢ φῖ. Π. p. ph. φ ΓΔΔΔΔ. 80.	Πῖ. p. 80. Γ. Γ. Γ. Γ	Π. Π. Π.	Π. Π
Σαάδδι. sc. ssi- bilans ΓΔΔΔΔ 90.	Κόππα ἐπίσημον. 90. Ϙ. Ϙ. Ϛ. Ϙ.	Ϛ. Ϛ.	Ϛ
Κόππα. Ϙ. Ϙ. q. Η. 100.	Ῥῶ. r. 100. ρ.	Ρ. Ρ.	Ρ. Ρ.
Ῥῶ, ἢ ῥάς. Ρ. r. ΗΗ. 200.	Σίγμα, σάν. s. 200. Σ. Σ. Σ.	Σ. C. S. Ε.	C.
Σὰν. s asperum, sh Angl. ΗΗΗ. 300.	Ταῦ. t. 300. Τ. Τ.	Τ. Τ.	Τ. Τ.
Ταῦ. T t asperum, th Angl. ΗΗΗΗ. 400.	Ὑψιλόν. u, y. 400. Υ. Υ. Υ.	Υ. Υ. Υ. Υ.	Υ. Υ
	Φῖ. ph, f. 500. Φ.	Φ. Φ. Φ. Φ	Φ. Φ
	Χῖ. ch. 600. Χ. Χ.	Χ	Χ. Χ
	Ψῖ. ps. 700. Ψ. Ψ	Ψ. Ψ.	Ψ.
	Ὠμέγα. ō 800. Ω. Ω. Ω.	Ω. ω. Ω. ω	ω. ω
	Σάν τε ἐπίσημον 900. ϡ.	ϡ	ϡ

Notæ præcipuæ Græcorum. Ante Chr. 800.

Λα 37 & ΕΙ ἐπίδαυς Θ. ΘΕ Θήβη. ΑΘΕ Ἀθηναῖοι. &c. è nummis antiquis.

Equidem id mirum videri continuo posset, quod illud *Cadmi Græcorum Alphabetum*, idem plane, cum *Jonico* exstitisse, idque e duabus viginti litteris, quas ejusdem Alphabeti diagramma exhibet, & quidem mille quingentis ante Christum Servatorem annis, statuat vir eruditissimus. Quamquam enim hic præeuntem habuisse videatur illustrem Scaligerum, a quo, *Ionicarum* itidem *litterarum* nomine, descriptum legitur vetus Græcorum Alphabetum, illudque cum Phœnicio similiter collatum, in celebri ad Eusebium, de earundem *litterarum Ionicarum origine, digressione*; haud pauca tamen occurrebant, quæ in præmissis huic & sequenti diagrammati a viro præstante verbis, lectorem haud imperitum morari continuo possent; eaque potissimum, quæ de recentiori longe *Ionicarum litterarum* appellatione, sunt, post Scaligeri fata, a consummatissimæ eruditionis viro animadversa.

De Græco-Cadmi, seu Jonico, viri docti, e Nummis Antiquis Alphabeto.

Anim. ad Euseb. Chron. pag. 110.

Salmas. Not. ad Inscr. Herod. Attici.

Ac primo quidem antiquum illud Græcum Cadmi Alphabetum, ab eo, I
seu a Phœnicibus, qui cum illo venerant, in Græciam illatum, sexdecim demum litteras per plura etiam sæcula habuisse, memoratis, qui reliquas dein adiecerint, Græcis inuentoribus, ex antiquis probatisque auctoribus, (quique id a vetustioribus hauserant) Plinio, Tacito, Plutarcho, Irenæo, Mario Victorino, Eusebio, Cassiodoro, Suida, apud eruditos constat, & observarunt jam harum litterarum principes, Scaliger ipsemet, ejusque insistentes vestigiis, Salmasius, Vossius pater, Bochartus, aliique. Neque vero hic moror quod non sexdecim, sed septemdecim litteras a Cadmo e Phœnice in Græciam adlatas unus tradat Isidorus; aut vero, quod hoc sexdecim Græcarum litterarum inuentum, non Cadmo, sed vel eodem Cadmo antiquiori Cecropi Athenarum Regi; aut eo recentioribus, Lino Thebano, vel Palamedi, quod vel e Tacito liquet, alii e veteribus adscribant: recentiorem certe Cadmi litterarum apud Græcos usum contendat non Græculus solum Tzetzes, sed eo haud parum antiquior & fide cæteroquin dignior, verum quem jure jam eo nomine castigarunt viri [a] doctissimi, [b] Josephus. Quibus vero memoratis, ut hoc addam, primis apud Græcos litterarum auctoribus, adnumerandus adhuc venit hisce vetustior, & mythicorum temporum Prometheus; qui nempe, iuter plura a se in usum hominum præclare & salubriter reperta, *litterarum* quoque *compositiones* sibi in cognomine apud Æschylum dramate tribuit. Verum ut ea laus Cadmo, &, qui cum eo in Græciam venerant, Phœnicibus, continuo adscribatur, suadet omnino, cum præter memoratos paullo ante Auctores, [a] Ephorum præterea, [b] Diodorum, Clementem Alexandrinum, & Timæum apud [c] S. Empiricum, iis adhuc longe antiquioris Herodoti luculentum, de quo postea, testimonium: tum vel maxime instituta jam a viris magnis Græcarum litterarum cum Phœniciis collatio; & quæ hinc continuo elucescit, deducta inde illarum, Græcarum nempe, forma, ordo, ac nomina. Adde, quod inde etiam Φοινίκεια vel Φοινικικὰ γράμματα, ut vel ex Herodoto, & aliunde constat, *Phœniciæ* nempe dictæ sint olim à Græcis eædem illæ antiquæ eorum *litteræ*. Quum vero non plures, quam sexdecim fuisse per aliquot sæcula Græcorum inductas illas a Cadmo litteras, sit insuper a dictis supra Auctoribus, & quarum etiam nonnulli easdem adferunt, traditum: hinc utique e XXII, quæ in illo Græco Cadmi Alphabeto, memorantur a viro eruditissimo litteris, tres continuo videas, Fαῦ, Σαδδὶ, Κόππα, quæ non adeo, & qua de re mox, pro litteris (quamquam de littera ϙ Koph seu Κόππα, postea videbitur) sunt habitæ: aliæ insuper quatuor occurrant, Ζῆτα, Ἦτα,

Græcum Cadmi Alphabetum e XVI tantum litteris constitisse.

Lib. 1. Orig. cap. 3.

Annal. lib. XI. cap. 14.

Chiliad. Sect. CCCCXCVII.

a Vossius Art. Gram. lib. 1. cap. 10.

b Lib. 1. contr. Apion. pag. 1034.

Ἐξεῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τε συνθέσεις. Prom. v. 459.

a Ap. Clem. Strom. lib. 1. pag. 306.

b Lib. III. pag. 200.

c. d. l. adv. Mathem. p. 11.

Lib. v. cap. 58. Diodor. lib. III. pag. 200. Plutarch. Symp. l. III. Qu. 3. Clem. Al. Strom. c. 1. S. Empir. d. l.

Θῆτα,

Θῆτα, Ξῖ, quæ longe recentiorum temporum auctores, & qua de re similiter paullo post, nactæ a veteribus dicuntur: duæ etiam ex iis, Ζῆτα, Ἦτα, mille circiter post Cadmum, Græcumque hujus Alphabetum, annis, juxta Plinium, sint eidem adjectæ.

Lib. VII. c. 56.

2

Jonicæ *Græcorum* Litteræ *quando dici cœptæ.*

Ionicum vero, prout a veteribus dicitur, viginti quatuor litterarum *Alphabetum*, post additas illas, diversis auctoribus ac temporibus, octo litteras, multis demum post Cadmi Alphabetum sæculis, & sero quidem, juxta veteres Grammaticos, fuit completum & constitutum. Accedit, quod nec *Ionicum* Alphabetum dicendum cum viro eruditissimo videatur, quod a Cadmo e Phœnice in Græciam Europæam, & quidem in Bœotiam, non vero in Joniam illatum a veteribus traditur: immo quæ litteræ primo quidem *Phœniciæ*, quod inde a Cadmo sint adlatæ; postea autem *Pelasgicæ* (non proinde *Ionicæ*) quod Pelasgi primi sint iis usi, fuerint dictæ, auctor est Diodorus. Adde, neque *Ionicas* etiam inde dicendas videri post additas quatuor, aut plures a Palamede, vel ab Epicharmo duas litteras; utroque Dorici generis, illo Argivo, ut de eo, hac ipsa in re, seu de primis apud Græcos litterarum inuentoribus, Tacitus; illo autem Siculo: aut vero post reliquas quatuor a Simonide Ceio, Dorici itidem, non Jonici generis, repertas. Neque enim audiendus hic Tzetzes, qui ex *Amorgino* Simonide, priori nempe illo Jamborum scriptore, & Amorgo, una e Cycladibus vel Sporadibus, juxta Strabonem, oriundo, *Samium* nobis Simonidem, Amorgini scilicet filium, (quod monuit jam magnus Salmasius) finxit: & an eidem, an vero huic Ceio Simonidi tribuendum sit duarum longarum litterarum, Ἦτα & Ωμέγα inuentum, frustra dubitat. Unde nec eadem hujus Tzetzis de utroque illo Simonide, Samio scilicet & Ceio ea in re hæsitatio, citra ullam censoriam notam tradi nuper ad Plinium a postremo ejus ac erudito illustratore debuit. Cujus autem posterioris, Ceii nempe Simonidis temporibus, ac, ut eruditis quibusdam placuit, Sami quidem in unum compactum & constitutum fuerit illud viginti quatuor litterarum Alphabetum; vix quingentis proinde ante Christum annis, sit illud *Ionicum* appellatum. Ea equidem est viri maximi de illa *Ionicarum litterarum* appellatione, tot sæculis proinde Græco Cadmi, Alphabeto recentiori, sententia. In qua tamen adserenda, etsi eam iterato etiam ac nouis fultus præsidiis, velut inde paratior jam ac certior propugnet ὁ πάνυ, haud tamen istud ei ex voto cessisse, sat manifesto liquere mihi videtur. Mitto equidem, quod Simonidem melicum seu Lyricum, a quo repertæ fuerint quatuor, quibus completum fuit viginti quatuor litterarum Alphabetum, Græcorum litteræ, *Coum fuisse*, mox *Ceium* vel *Ceum* dixerit: de quo tamen ambigere non debuit, nec diversas insulas confundere; minus proinde in secundis ad eandem inscriptionem curis, ubi alia a se de hoc Simonide in prioribus dicta, retractare ei libuit, e Strabone tamen nobis situm insulæ Coos, quasi ea lyrico illi patria exstitisset, adnotare; quem Ceium reuera exstitisse, vel e Cicerone nosse potuit: *Simonides ille Ceius*. Quod vero priori loco viginti quatuor litterarum Grammaticam, *Ionicum* fuisse *inventum*, & quidem *recens à Simonide Coo vel Ceo*, (melius, juxta Ciceronem, *Ceio*, sicut Græcis Κεῖος, quum *Ceus* vel juxta alios, *Cea* fuerit insulæ nomen, *Ceius* gentile, etsi apud Poëtas, ut *Ceæ næniæ* apud Horatium, ob metrum locum quoque habeat) indeque tradiderit eam a Jonibus repertam Harpocration, *propter* nempe *hunc Simonidem*, statuit vir summus: in eo equidem haud parum fallitur. Quomodo

Lib. III. p. 200.

Annal. lib. XI. cap. 14.

Ad Inscr. Herod. pag. 212.

Harduin. ad lib. VII. cap. 56.

Salmas. ad Inscript. Herod. pag. 32.

Addend. ad Inscr. &c. pag. 228.

Ibid. pag. 32.

Addend. pag. 132.

De Oratore lib. II. cap. 86.

In Chron. Oxon. ὁ Κεῖος pag. 200. & Tacta Sectione ccccxcviii. Σιμωνίδην τὸν Κεῖον.

Lib. IV. Od. 1.

modo enim id de hoc Simonide, quem, ſeu *Cous* etiam fuiſſet, ſeu, ut revera fuit, *Ceius*, Dorici extitiſſe, non *Ionici* generis agnoſcit, arbitrari continuo potuit; quique in Sicilia apud Hieronem, qui Syracuſis poſt Gelonem regnauit, vixiſſe fertur, & Dorica etiam lingua, quod vel fragmenta eius, quæ ſuperſunt, etiamnum arguunt, ſcripſerit.

Verum ab eo errore ſemet liberauit in poſterioribus ad eandem inſcriptionem adnotatis vir magnus; ubi quæſtione in primis dignum cenſet, cur com- Addend.p.228.
pletum a Simonide Ceo vel Coo, Dorici proinde, non Jonici generis, Alphabetum, *Ionicum* tamen ſit a veteribus appellatum. 4
Id autem, quod diu ignoraverit, bono tandem fato a ſe nuper repertum, & quod ſua opera velit ſtudioſis innoteſcere, ibidem profitetur. Hoc enim ſingulare ac nouum, ſe e Tzetze, futili alias auctore, edoctum [a] mox tradit: nempe Calliſtratum quendam Samium, quod memorat ille Græculus, exſtitiſſe, qui Græcorum litteras, diuerſis auctoribus ac temporibus repertas, in unum coëgerit in Samo inſula & compegerit; unde illud viginti quatuor litterarum Alphabetum *Ionicum* poſtea, & *Samiacum*, ſit appellatum. An vero iſtud, de *Ionicis* nempe *litteris* inde primum dictis, vere ſit ab eo monitum, mox videbitur. Illud autem de Calliſtrato Samio, tanquam auctore illius viginti quatuor litterarum apud Græcos Alphabeti, fide antiqui auctoris Andronis, Epheſii nempe, Laërtio, Clementi Alexandrino, aliiſque priſcis Auctoribus vel Grammaticis memorati, non proinde leuioris ſolum & futilis, ut eum vocat, Græculi Tzetzis, e Suida, cujus ea de re verba poſtea a ſe obſeruata alio dein loco tangit, potuit comprobare vir ſummus. Id autem alterius adhuc, illiuſque luculenti ac vetuſtioris, immo temporibus hujus XXIV litterarum Alphabeti ab hoc Calliſtrato Samio, & quod inde quoque diſcimus, plene conſtituti propioris, Ephori nempe teſtimonio confirmare mihi ac illuſtrare nunc primum liceat. Exſtat vero illud in antiquiſſimis ac ineditis hactenus ad Homeri Iliada Scholiis, quæ complectitur codex vetuſtus Bibliothecæ nuper doctiſſimi Iſaaci Voſſii; quemque obuia ejus humanitate verſare olim Windſoræ, ubi publico mandato in comitatu Regis Britannorum Caroli II. tum agebam, mihi ante complures annos contigit. In iis utique inter alia a me ex eo codice obiter tum excerpta, hæc ad Iliados H. v. 183 ubi de ſorte Aiacis Telamonii agitur, certis nempe litterarum notis ſignata, quæ ubi e galea Agamemnonis exiiſſet, & oſtenſa eſſet aliis Græcorum Ducibus, ab iis non fuerit agnita, opportune adnotata reperio: ΟΥΧ ΟΙ ΑΥΤΟΙ γὰρ ἦσαν περὶ Πάριν ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ· διάφορα δὲ καὶ τὰ τῶν στοιχείων ὀνόματα· ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ δὲ Ο ΣΑΜΙΟΣ ἐπὶ τῶν Πελοποννησιακῶν ΤΑΥΤΗΝ μετήνεγκε ΤΗΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΝ, καὶ παρέδωκεν Αθηναίοις, ὡς φησὶ ΕΦΟΡΟΣ· NEQUE *enim* IIDEM ERANT GRÆCIS CARACTERES *ante Paridem: diverſa etiam ipſa litterarum nomina.* CALLISTRATUS *autem* SAMIUS, *Peloponneſiaci belli temporibus*, HANC GRAMMATICAM, *ut ait* EPHORUS, *adtulit, & Athenienſibus tradidit.* Quod autem, non de conſtituto ſolum ab hoc Calliſtrato, Græco, quale dein obtinuit, eoque viginti quatuor litterarum, ut de eodem Andron apud Suidam, & Tzetzes, Alphabeto; ſed de immutatis etiam ab eo litterarum formis, ipſiſque litterarum nominibus, ibi ab Ephoro dictum traditur, jam, & qua de re poſtea, non hic tango. An vero inde, ſeu poſt impenſam ea in re ab hoc Calliſtrato in urbe Joniæ celebri, *Sami* nempe, operam, *Ionicum* primo, quod arbitratur vir maximus,

De Calliſtrato Samio, auctore 24. Græcarum Litterarum Alphabeti.

[a] Ibid. p. 229. & p. 235.

fuerit illud appellatum, haud continuo licet ſtatuere. *Joniæ* equidem *nobiliſſima urbs* a Cicerone dicta alicubi hæc Calliſtrati patria *Samus*; ipſi vero Samii, *non Jones* ſolum, ſed etiam ΠΡΩΤΟΙ ΙΩΝΩΝ, *Primi Jonum* vocantur in præclaro Regiæ Gallorum Gazæ nummo. Duo autem ſunt in adductis paullo ante, tanquam ab Ephoro, veterum ad Homerum Criticorum verbis; unde, (& de quo ſilent, qui illius cæteroquin meminerunt, cum ex Androne Suidas, tum Tzetzes,) Calliſtrati hujus Samii, & quando circiter nouum illud Græcorum Alphaberum fuerit ab eo concinnatum, ætas, quod ignorabatur hactenus, colligitur. Unum eſt, quod ἐπὶ τῶν Πελοποννησιακῶν, ſeu *belli Peloponneſiaci temporibus* id ab eo factum: alterum, quod ille hoc Alphabetum Athenienſibus tradidiſſe ibidem dicitur. Iſtud vero ſub Euclide Archonte demum contigiſſe, cum a priſcis ad Euripidis Phœniſſas Grammaticis; tum a Suida, quorum loca eam in rem iam adduxit vir maximus, refertur. Quum autem duo eo nomine Archontes Athenis exſtiterint: unus, anno ſecundo Olympiados LXXXVIII; alter, anno itidem ſecundo Olympiados XCIV, finito proinde iam bello Peloponneſiaco; de poſteriori Euclide id intelligendum ſtatuit idem Salmaſius. Quod equidem propius ad Euſebium accedit, qui trium ſolummodo annorum metachroniſmo, id anno primo Olympiados XCV contigiſſe dixerat, nempe; *Athenienſes* XXIV *litteris uti cæperunt, quum ante* XVI *tantum litteras haberent.* Quod in Græca illa Ἱστοριῶν Συναγωγῇ a magno Scaligero concinnata, & Euſebianis poſtremo loco ab eodem addita, itidem legitur.

Ad Quinct. lib. I. Ep. 1. cap. 8.

Schol. ad Phœn. p. 322. ed. P. Steph.

Salm. ad Inſcr. Herod. p. 232. 235.

Chron. p. 134.

pag. 369.

5 *Calliſtrato Samio antiquior* Jonicarum litterarum *appellatio.*

Verum jam ante belli Peloponneſiaci tempora, quibus demum ea Græcarum litterarum immutatio & conſtitutio, qualis dein obtinuit, facta a Calliſtrato Samio, ac ab eodem Athenienſibus tradita, ab Ephoro, ut vidimus, eoque temporibus illis proximo, dicitur, indictum illud Cadmeis ſeu Phœniciis *Jonicarum litterarum* nomen, vel ex Herodoti ea de re verbis, & quæ non ſatis adtendit ὁ πάνυ, manifeſto equidem liquet. Ubi enim illatas a Phœnicibus, qui cum Cadmo venerant, in Græciam primum litteras, & quæ antea apud Græcos, ut ei quidem videtur, non exſtiterant, tradidiſſet Herodotus: addit præterea Jonas, qui vicina iis loca tum incolerent, litteras a Phœnicibus edoctos, & forma quarundam immutata, iis deinceps uſos: ſparſaque ea de re ab iiſdem fama obtinuiſſe, ut *Phœniciæ*, quod revera Phœnices primi eas in Græciam intuliſſent, eædem *litteræ* vocarentur. Quibus mox ea ſubdit a viris magnis, & Scaligero ante alios, memorata: vidiſſe nempe ſe inciſas, non quidem in Aſia, ut ibi Scaliger, ſed in antiquis Thebanorum inſcriptionibus, in templo Iſmenii Apollinis, litteras, *magna ex parte Ionicis conſimiles*, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἐόντα τοῖς Ἰωνικοῖσι. E quibus utique licet continuo ſtatuere: primo, antiquioribus Herodoto temporibus, Phœnicias ſeu Cadmeas Græcorum litteras, a vicinis tum Jonibus receptas, ſparſamque ab iis per alias Græcorum gentes de iiſdem litteris, earumque auctoribus famam: tum alterum illud, recepto inde & vulgari jam Herodoti ætate uſu, *Ionicarum*, maxime immutata ab iis aliquantum, quod idem tradit, Phœniciarum illarum litterarum forma, nomen iis inditum: poſtremo, eaſdem illas *Ionicas litteras* fuiſſe Phoeniciis, iis nempe, quibus ſignati erant veteres Thebanorum tripodes, majori ex parte conſimiles. Hunc vero Herodotum, iam ante bellum Peloponneſiacum ſcripſiſſe Hiſtoriarum libros, vel ex Euſebio, aliiſque conſtat: quorum ille primo anno Olympiados LXXXIV. Athenis in concilio

Lib. V. c. 58.

Anim. ad Euſeb. p. 111.

cilio legisse eosdem libros, a se proinde iam ante, & quidem in Jonia, ut ab Chron. p. 132.
aliis traditum, confectos, dicitur: a Dionysio autem Halicarnassensi, recen- Judicium de Thucyd. Hist.
seatur alicubi inter scriptores ante bellum Peloponnesiacum, cuius autem bel-
li initium incidit in primum Olympiados LXXXVII, ad quod tempus vi-
tam alioquin perduxisse, cum ab eodem Dionysio, tum præterea in libris Ibidem.
Pamphylæ apud Gellium dicitur. Unde abunde, ut opinor, liquere potest, Lib. xv. c. 23.
neutiquam Callistrato Samio, qui demum belli Peloponnesiaci, & extremis
quidem temporibus, ut paullo ante vidimus, Græcum XXIV litterarum Al-
phabetum, immutatis etiam earum formis ac nominibus, plene tandem con-
stituerit, illud *Ionicarum litterarum* nomen, quod statuit vir maximus, esse
tribuendum. Accedit, quod in eadem insula Samo suos Historiarum libros
condidisse feratur, Samio illo Callistrato antiquior, ut vidimus, Herodotus;
ac proinde unde istud *Ionicarum litterarum* nomen vulgari usu ibi iam recep-
tum: non vero multis demum post annis primo inductum, licet omnino sta-
tuere. Neque vero præteriri hic debet, id quod ex Androne a Suida rela-
tum supra iam adtigi: primos nempe exstitisse Samios, apud quos viginti
quatuor litteræ sint a memorato illo Callistrato Samio constitutæ. Quod
ab Hesychio de *Samiis* itidem in genere traditur, tanquam iis, qui primi viginti In Σαμίων
quatuor litteras adhibuerint, earumque usum apud Græcos inuexerint: & quo δῆμος.
etiam respexerit, dum Samios πολυγραμμάτους, seu *multarum litterarum* vocat
in Babyloniorum dramate Aristophanes. Quem tamen totidem XXIV litte-
rarum numerum, non a Samiis, sed a Simonide Ceio, post repertas nempe
ab illo quatuor, sicut iam ante a Palamede totidem, vel a coæuo eidem Si-
monidi Epicharmo, litteras; atque ita pridem ante dictum Callistratum, ut
ex utriusque, Simonidis nempe & huius Callistrati memorata ætate, paullo
ante liquet, adimpletum tradant Plinius, Marius Victorinus, aliique. Plinius
certe auctor est, post adlatas a Phoenice in Græciam sexdecim litteras, alias- Lib. VII. c. 56.
que quatuor dein a Palamede additas, Θ Ξ Φ Χ *totidem post eum Simonidem
melicum*, nempe Ζ Η Ψ Ω, adjecisse, quibus proinde XXIV litterarum nu-
merus est completus. Hinc etiam Marius Victorinus: *Græcos quoque* XVI Lib. I.
*litteris usos, ex quibus fuisse quinque vocales apud utrosque: his postea quasdam
a Palamede, & alias a Simonide adiectas*, IMPLESSE NUMERUM XXIV.
Unde additas illas ab hoc Simonide litteras, easdem mox a Jonibus, ac inter
eos a Samiis, apud quos historias suas conscripsit, ut modo dicebamus, He-
rodotus, ac ubi *Ionicarum litterarum*, meminit, quas a Phoenicibus, immu-
tata quarundam forma, vicini eorum Jones pridem acceperant, receptas, sat,
ut opinor, liquet; constituta tamen postea a Callistrato Samio plenius, ac
ubique dein recepta Jonici illius XXIV Græcarum litterarum Alphabeti for-
ma. Quo loco autem, ut hoc addam, per vicinos Boeotis Phoenicibus
Ionas, intelligendi continuo veniunt dicti olim, quod aliunde notum, *Io-
nes*, non Atticæ solum, sed Peloponnesi etiam incolæ, antequam iidem in A- Vid. Herodot. lib. I. c. 145.
siam transmigrarent; ubi *Ionum* postea & *Ioniæ* nomen genti ac regioni illi,
quæ ita deinceps est appellata, est ab iis inditum.

6 *Jonicum* XXIV *litterarum Alphabetum ab Atheniensibus serius receptum.*

Id vero de antiqua *Ionicarum litterarum* appellatione, vel inde & cla-
rissime quidem adstruitur; quod serius demum viginti illas quatuor Græ-
corum litteras, quibus pridem Jones sint usi, receperint Athenienses, &
quidem auctore Callistrato illo Samio; idque, quod iam viderat ὁ πάνυ, Eu-
clide Archonte, sit iam a priscis Auctoribus, uti Ephoro, in antiquis ac ine-
ditis

ditis ad Homerum scholiis, obseruatum. Adeo ut eodem Callistrato, & Archonte illo Euclide, seu Olympiade XCIV, aut iuxta Eusebium, XCV, antiquior omnino statuenda sit illa *Ionicarum litterarum* appellatio, neque inde demum, uti a viro incomparabili factum, ab illius Samii Callistrati temporibus, sed cuius ætatem ignorauerat, arcessenda. Quo referri itidem debet, id

Lib. VII. c. 57. quod de Jonum litteris obseruat Plinius: *Gentium tacitus consensus primus omnium conspiravit, ut* JONUM LITTERIS *uterentur.* Inde vero inductum licet arbitrari eruditissimum hujus, de quo hic agimus, diagrammatis auctorem, ut antiquissimum illud & primæuum Græcarum litterarum Alphabetum, non *Cadmi* solum, sed *Ionicum* etiam dixerit: nempe quod a Jonibus pridem, immutata solum quarundam litterarum forma, quique illud a vicinis Phœnicibus habuerant, receptum, aperte tradit, ut vidimus, Herodotus; immo qui hasce *Jonum litteras*, antiquis Phœniciis seu Cadmeis haud dissimiles extitisse ibidem docet. Adde, ut ex adductis Plinii verbis insuper constat, quod illud *Ionum* seu *Ionicarum litterarum* nomen inde sequutis ætatibus huic Græcorum Alphabeto remanserit. Quamquam neque istam *Ionicarum litterarum* appellationem, mille & quingentis annis, quod in diagrammatis lemmate legitur, obtinuisse vel inde liqueat: immo quod *Phœniciarum* primo, non vero *Ionicarum* litterarum nomen, & dita quidem ea de re per Græcos fama, ac in eorum, quibus id beneficium acceptum ferebant, memoriam, a priscis illis Jonibus, ut ex Herodoto similiter vidimus, fuerit antiquitus inditum. Mitto quod eædem litteræ, iuxta Diodorum, ut paullo ante vidimus, primum quidem *Phœniciæ*, quod e Phœnice adlatæ; postea vero *Pelasgicæ*, quod Pelasgi, Bœotis quippe finitimi, primi sint iis usi, fuerint appellatæ.

6

An e nummis Siculis, Æginensibus &c. *probari possit tanta* Cadmi *seu* Jonicarum litterarum *antiquitas.*

Quod vero idem vir eruditione præstans, tanquam e *nummis Siculis, Æginensibus, Bœotis, Atticis, aliisque*, utrumque illud de veteri Cadmi eodemque Jonico, ac e viginti duabus litteris constante *Græcorum*, & quidem 1500 ante Christum annis, *Alphabeto*, a se erutum, ibidem statuit; in eo utique insignem quandam veterum nummorum, & quidem præ omnibus aliis residuis adhuc prisci ævi monumentis, cum vetustatem, tum utilitatem simul abunde ostentat. Verum etsi utramque illam, & in hoc ipso veteris Græcorum litteraturæ argumento, nummorum veterum laudem ac præstantiam lubenter agnoscimus ac prædicamus; talem tamen ac tantam eorundem vetustatem, nec dum in iis a nobis obseruatam, ingenue equidem ac ultro haud diffitemur. Unde rem gratam omnino veteris huius memoriæ ac eruditionis studiosis & indagatoribus, ac ad faciendam lemmatis illius, quod ibi proponit, fidem valde opportunam, immo necessariam fecisset vir præclarus, si antiquissimos illos, quos ibi memorat, nummos adtulisset: maxime quum *Æginenses* inter alios ibi memoret, quales tamen hactenus nec a me, nec ab aliis harum elegantiarum promicondis inspectos, vel adductos adhuc noui, nisi unum vel alterum inter Cæsarianos demum & quidem sub Elagabalo, num-

Vid. Hard. Num. Urb. Ill. p. 20. Vaill. Num. Impp. Græc. p. 125.

mos. In capite equidem quorundam ad illa diagrammata adnotatorum, id demum, & quo rem a se in eorum lemmate traditam, aliquatenus adstrueret, obſervatum ab eorundem auctore vidimus: *Ante Christum* 800 *annis A.* Ἀχαιῶν, F E|, Ἐπιδαυρῶν, ΘΕ, Θῆβαι, ΑΘΕ, Ἀθῆναι, *e Nummis antiquis.* Sed e quibus *Achaicis, Atticis*, vel *Bœotis* nummis (neque enim ulla ibi *Siculorum*, vel *Æginensium*, quorum tamen in fronte diagrammatis, & priori qui-

dem

dem loco meminerat, fit ab eodem mentio) primo non illa ante Chriſtum mille & quingentorum annorum, ſed *octingentorum* demum ſignata *Cadmearum* vel *Jonicarum* in iis litterarum vetuſtas traditur: immo nec eadem ex adductis ibi obiter illis nummorum inſcriptionibus ſeu litteris, quibus loca, ubi iidem ſunt cuſi, indicantur, liquido etiam eruitur. Neque enim illud Α, ad urbem *Argos*; aut Ε Π, ad *Epidaurum* denotandas, in iis nummis ſignata, eam *octingentorum* ante Chriſtum annorum ætatem, continuo, & qua de re paullo poſt, arguunt. Illud vero in pluribus vetuſtis *Athenienſium* nummis, qualeſque haud paucos videre ac verſare nobis contigit, eſt obuium, ut ΑΘΕ, pro ΑΘΗ ſeu ΑΘΗΝΑΙΩΝ inſcripti legantur iidem; idque pro veteri ac diu retento ab iis more, ut id eſt a Platone in Cratylo monitum, οὐ γὰρ ἦ ἐχρώμεθα, ἀλλὰ ε τὸ παλαιὸν, *neque enim littera* ἦ *antiquitus, ſed* ε *utebamur.* Accedit, quod littera Θ ſeu Θῆτα, non una e ſexdecim *Cadmei* Græcorum Alphabeti litteris fuerit, ſed a Palamede, vel iuxta Ariſtotelem, ab Epicharmo demum, teſte Plinio, ac proinde haud quingentis ante Chriſtum annis (Hie- Lib. VII. c. 56.
roni quippe, qui Syracuſis regnauit, iuxta Chronicon Oxonienſe ac Jambli- Epoch. LVI.
chum coæuus Epicharmus) fuerit inducta: Athenienſes vero, poſt repertas Vit. Pyth. lib. I. cap. 36.
etiam, ſeu adiectas Græco Cadmi Alphabeto octo litteras, & e quarum numero exſtitit illud Θῆτα, & conſtitutum inde XXIV litterarum Alphabetum, diu tamen, quod ex antiquis & ineditis etiam hactenus auctorum teſtimoniis ſupra jam illuſtrauimus, illud ſexdecim Cadmi litterarum dicantur retinuiſſe. Unde utique, veteri illo ac diu ſeruato Athenienſium more, non ΑΘΕ ſed ΑΤΗΕ ſeu ΑΤΗΕΝΑΙΟΝ (ΤΗ nempe loco Θ, Latinorum inſtar, quod e Plinio ac priſcis Grammaticis monuerunt jam viri ſummi) ſignati fuerint: Scaliger ad Euſeb. p. 111.
quales autem, quod equidem ſciam, viſi hactenus non ſunt aut reperti, antiquiſ- Salmaſ. ad Inſcr. Herod. pag. 31.
ſimi & quidem argentei eorum nummi. Æreos certe nummos ſerius haud parum, & ſub Callia demum Archonte, hoc eſt Olympiade LXXXI, & ita haud quingentis ante Chriſtum annis, Athenis cuſos obſeruant veteres ac eruditi ad Ariſtophanem Critici. In *Thebanorum* vero nummis, ſicut ii quandoque Schol. ad Ran. pag. 247.
duabus litteris ΘΕ, qualem protulit indicato ſupra loco vir eximius, deſignati, ita ΘΕΒΗ ſubinde etiam ſunt inſcripti; atque ita tum cum littera Θ, diu poſt Græcum Cadmi ſexdecim litterarum alphabetum, ut vidimus, reperta: tum cum recentiori adhuc, ac Jonici demum XXIV litterarum alphabeti littera Η, non quidem pro adſpirationis nota, ſicut olim obtinuit, & in adducto paullo ante ΑΤΗ pro ΑΘ exemplo, ac ab antiquis Grammaticis eſt obſeruatum; ſed pro littera Ἦτα, eaque a Simonide inducta: idque non *octingentis* proinde, ſed quingentis, ut de eo *Melico* in proximo diagrammate vir erudiſſimus, immo paucioribus adhuc ante Chriſtum annis.

7 *De Græcorum litteris* Cadmi Alphabeto *additis.*

E quibus autem liquet, quod præter potiorem veterum, qui ea de re egerunt, auctorum fidem, in illud antiquiſſimum Græcum Cadmi Alphabetum, & quidem 1500 ante Chriſtum annis, quatuor litteras Ζῆτα, Ἦτα, Θῆτα, Ξῖ, retulit vir eruditiſſimus, multis demum poſt, & diverſis quidem cum ſæculis, auctoribus repertas. Quamquam priorem illam, e quatuor dictis modo litteris, Ζῆτα quod adtinet, ea in re præeuntes habuerit non doctiſſimum ſolum Bochartum in adducto itidem Phœniciarum & Græcarum litterarum De Colon. Phœn. lib. I. cap. 21.
ab iis deductarum diagrammate; ſed cum inter veteres Grammaticos Iſidorum, qui eam quoque adnumerat inter XVII litteras (tot enim ille, non XVI demum refert) quas Cadmus e Phœnice in Græciam adtulerit: tum

 potio-

potioris longe auctoritatis ac vetustatis scriptorem, Aristotelem, qui eam e-
Lib. 7. cap. 56. quidem apud Plinium inter octodecim, quot fuisse statuit priscas Græcorum
litteras, refert. Verum haud inde utique (Isidorum enim non hic moror)
euincitur, eandem litteram Z, non unam fuisse, juxta eundem Aristotelem, e
duabus litteris, quæ sexdecim Cadmeis antiquissimis fuerint primum additæ.
Adde, quod & Plinius eodem loco, ubi hoc de Aristotele retulit, recentio-
rem Cadmeis sexdecim litteris, & a Simonide, ut hodie apud eum legitur, re-
pertam demum litteram Z, alios Auctores sequutus, memoret: tum quod ea-
dem littera minus foret necessaria; una quippe ex adspiratis consonantibus,
quarum loco tenues cum adspirationis nota, ut a priscis Grammaticis moni-
tum, obtinuerint: tum denique quod eadem littera Z non exstet inter pris-
cas illas sexdecim litteras, quas e Phœnice in Græciam Cadmus, & e Græ-
cis seu Pelasgis Euander in Latium transtulisse a Mario Victorino dicitur: *Re-
pertores litterarum Cadmus ex Phœnice in Græciam, & Euander ad nos trans-*
Lib. I. *tulerunt* A B C D E I K L M N O P Q R S T *litteras numero* XVI:
ubi autem a magno Salmasio, sublato Q, eius vice U postremo loco ad-
dita. Litteram Y certe inter quinque vocales, quas Græci olim, & Latini
dein eorum exemplo habuerint, retulerat iam ante idem Victorinus. Unde
etsi eandem litteram Y, seu Pythagoræ dictam, tanquam extra Alphabetum
Phœnicium, recentiorem haud parum statuant alii, eamque serius demum,
& iuxta quatuor postremas, alphabeto Cadmi vel Palamedis a Simonide
De Colon. Phœn. lib. I. cap. 21. aut Epicharmo demum additas, ut doctissimus Bochartus; potior tamen vi-
detur hic habenda eorum ratio, & quidem summi in his litteris nominis, qui
eandem litteram Υ inter sexdecim illatas in Græciam a Cadmo litteras, locum
Salmas. ad Inscr. Herod. pag. 224, 225. I. G. Vossius Art. Gram. lib. I. cap. 25. omnino habuisse contendunt. Præterquam enim, quod Aristoteles eam in-
ter priscas illas X & VIII Græcorum litteras, iis proinde ab Epicharmo,
quas ibidem addit, adiectis vetustiores retulerit: Plinius utique inter octo,
quas refert, litteras sexdecim Cadmeis a Palamede, ac dein a Simonide adie-
ctas; & e quibus constitit postea XXIV litterarum apud Græcos alphabe-
tum, non recenset, indeque eandem litteram Y prioribus illis sexdecim ad-
numerasse omnino dicendus est. Unum vero, quod præterire non licet &
latuit viros magnos, hic potest negotium facessere, quod litteram Ϙ seu
Κόππα vel Phœnicum *Coph*, in antiquis aliquot & singularibus Græcorum
nummis, non, ut postea, *episemi* seu nonagenarii nuumeri, sed litteræ Κ seu
Κόππα vicem præstare videas; in alio autem litteræ X eo sono, quem apud
Latinos habuit, seu Græcorum Κσ vel Ξ. Ut vel inde liquere posset, haud
abs re omnino a viro eruditissimo eandem litteram Ϙ *Coph* seu Κόππα in
Cadmei Alphabeti, quo solo diu Græci sunt olim usi, diagrammate refer-
ri. Quamquam eandem litteram in antiquis illis & probæ notæ nummis
obuiam, vicem, quod dixi, litteræ Κ seu Κάππα præstare omnino liqueat;
unde hanc postremam in Cadmeo sexdecim litterarum alphabeto locum haud
habuisse, sed postea eam vice illius Ϙ in Jonico Alphabeto receptam liceret
statuere; atque ita litteræ Y seu Υψιλὸν locum in illo veteri sexdecim apud Græ-
cos litterarum Alphabeto relictum. Sed de quibus præclaris omnino, qui
hanc litteram Ϙ præferunt, nummis, quique plenam eius rei fidem conti-
nuo faciant, mox, ubi veterem Græcorum in nummis scripturam indagabi-
mus, agetur.

E qui-

De ſecundo ac tertio Alphabeti Græci *diagrammate viri docti.*

E quibus autem, quæ iam adtulimus, conſtare inſuper poteſt, quid de ſecundo diagrammate priſci Græcorum Alphabeti, a viro præſtantiſſimo itidem adducti, ſtatuendum ſit: nempe *Græcum Simonidis Melici, ſive Atticum, ante Chriſti* 500 E NUMMIS *& marmoribus variis.* Ubi equidem illud ſingulare continuo occurrit, quod auctor non ſolum noui Græcorum Alphabeti *Simonides melicus* ſeu lyricus ibi traditur; ſed idem illud *Atticum* dicitur; priori autem *Cadmi* ſeu *Jonico,* ut illud vocat, *Alphabeto* multis quidem ſæculis recentius. *Simonidem* vero *melicum* quod attinet, non adeo ei immutati vel conſtituti Græcorum Alphabeti, ſed trium quatuorue litterarum, poſt quatuor a Palamede antea, vel a coætaneo eidem Simonidi Epicharmo prioribus ſexdecim additas, inuentum tribuunt, qui ea de re agunt, veteres; nempe, iuxta Plinium, litteras Z (vel Ξ loco Z, juxta Suidam, & Salmaſium) H, Ψ, Ω, ita tamen ut nec ei concinnati & conſtituti viginti quatuor litterarum Alphabeti, laus, ſed Calliſtrato, quod poullo ante vidimus, Samio, tribuatur; etſi Samus, Jonum inſula nobilis, ſit πολυγράμματος ſeu *multarum litterarum,* ab Ariſtophane iam dicta. Unde non *Simonidis* huius *melici,* qui Dorici erat, qua de re iam ſupra, non Attici, aut vero Jonici generis, Alphabetum illud eſt dictum; ſed *Jonici* nomen, quod antea quoque, uti id vel ex Herodoto conſtare vidimus, obtinuerat, vel *Samii* dein retinuit; ac unde etiam illud Plinii antea jam adductum, tacitum gentium conſenſum primum omnium conſpiraſſe, *ut Jonum litteris uterentur.* Quomodo ſimiliter cur *Atticum* ibidem vocetur a viro eruditiſſimo, eo magis mirari etiam ſubit; quod *Atticæ litteræ* dictæ ſint a priſcis Grammaticis, Harpocratione, & Heſychio, ut vere eſt a viro magno obſervatum, de antiquis ſexdecim Græcorum litteris, quæ non Simonidem, ſed tot ſæculis eo vetuſtiorem Cadmum auctorem habuerant: ſeu forte etiam id inuentum ad Cecropem, antiquiſſimum eorum Regem, cui & illud olim tributum quoque vel e Tacito conſtat, retulerint potius Athenienſes, & quo reſpexerit etiam, ut vidit jam vir ſummus, Heſychius, dum ait, Ἀττικὰ γράμματα, ἀρχαῖα, ἐπιχώρια· *Atticæ litteræ, antiquæ, vernaculæ.* Ad quas cæteroquin antiquas *Atticorum litteras* reſpicit quoque Demoſthenes eo loco, ubi priſcæ Athenienſium legis meminit, quæ ſua adhuc ætate in columna exſtaret ἀμυδροῖς γράμμασιν Ἀττικοῖς, *obſcuris litteris Atticis* exarata. Sic Athenis itidem, teſte Pauſania, in pariete Ædis Cereris, in qua exſtabant cum illius Deæ, tum filiæ Proſerpinæ & Jacchi facem præferentis ſigna, inſcriptum erat *Atticis litteris* γράμμασιν Ἀττικοῖς, ea eſſe Praxitelis opera. Quomodo utique illud fide veterum Auctorum comprobatum jam ante vidimus, & quod monuerant viri harum litterarum principes, Scaliger & Salmaſius: nempe poſt receptum etiam Jonicum XXIV litterarum Alphabetum, ſexdecim illis antiquis Cadmi litteris diu uſos fuiſſe Athenienſes, ac ſero iſtud demum, & quod primi ſupra ex ineditis ad Homerum ſcholiis vidimus, finito iam bello Peloponneſiaco, ab iis admiſſum. Adeo ut nec dum receptis apud Athenienſes, quæ in illo *Attico* viri eruditiſſimi Alphabeto comparent, litteris H pro ἦτα & Θ, ſcriberent iidem Attici: quod a priſcis Criticis, & in Farneſiana columna viæ Appiæ, etſi recentiorum temporum, Pii nempe Antonini, eſt a Scaligero primum obſervatum, TEI pro THI, THEOΣ (H nempe ibi non pro littera, ſed pro adſpirationis, quod ante diximus, nota) pro ΘΕΟΣ, & TOI pro TΩI. Quo ſpectat inſuper, quod poſt admiſſam etiam ab Atticis, repertam a Palamede vel ab Epichar-

Lib. VII. c. 56.
Not. ad Inſcr. Herod. p. 224.

An illud Atticum dici debuerit.
Salmaſ. ad Inſcr. Herod. pag. 31, 32.
Quidam Cecropem Athenienſim &c. ſexdecim litterarum formas reperiſſe.
Annal. XI. 14.
Ad Inſcr. Herod. pag. 237.
Adv. Neæram pag. 737. ed. Græc. Pariſ.

charmo litteram Θ; a littera tamen H, non pro adspiratione amplius, sed pro littera Ἦτα a Simonide adiecta, diu abstinuerint, ut e Platone notum, ac paullo ante vidimus, Athenienses, ac a Græcis ad Euripidem Criticis est similiter observatum: immo ex adductis jam ante, ac ab ipso horum diagrammaton auctore, Atheniensium nummis, ΑΘΕ non ΑΘΗ inscriptis, liquidum est ac manifestum. Adeo equidem, ut ea in re completi aut constituti Græcorum Alphabeti, nihil Simonidi cum veteribus Atticis commune fuerit. Unde etiam Jonicum XXIV litterarum alphabetum, non huius Simonidis, qui iam olim Olympiade LX clarus exstitisse apud Eusebium, verius alibi Olympiade LXXIII dicitur; sed recentioribus adhuc, quod antea vidimus, temporibus, & quidem primo demum anno Olympiadis XCV, aut triennio iam ante, iuxta veteres Grammaticos, sub Euclide nempe Archonte (ac proinde non *quingentis*, iuxta virum eruditissimum, sed vix quadringentis ante Christum annis) fuerit illud ab Atheniensibus receptum. Mitto vero, quod in illud suum Atticum, vel Simonidis 500 ante Christum annorum Alphabetum, tres litteras ab eo in superiore Cadmi Alphabeto traditas Fαυ nempe, Σαδδὶ, & Κόππα, in hoc posteriori, sed tanquam totidem *episema* recenseat vir præclarus; atque ita XXVII litterarum Alphabetum, uti antea a Scaligero factum, exhibeat. Eadem equidem tria *episema* in priscis Græcorum Alphabetis locum habuisse, e Mario Victorino, Beda, Rabano Mauro, aliisque monuerat iam idem Scaliger: ita tamen, ut non adeo litteras, quam numerorum notas exstitisse, tum ille, tum doctissimus Bochartus, quod iam supra diximus, observent. Unde utique nec in antiquis nummis vel marmoribus, e quibus conflatum illud *Simonidis*, vel *Atticum Alphabetum* in memorato diagrammate dicitur, ullam Græcarum XXIV litterarum tria illa *episema* vicem obtinere videas: nisi quod postremum ex iis ϙ Κόππα litteræ K seu Κάππα, aut X etiam Græcum, Latinorum X seu Κσ, in aliquot antiquis, iisque haud obviis vulgo nummis, locum præstare diximus. Ita tamen ut similis ejusdem litteræ ϙ usus fuerit apud Græcos postea abolitus; neque in nummis proinde aliisve eorum antiquis monumentis, nisi pro nota nonagenarii numeri, & quidem immutata aliquantum eius figura, qua de re mox, conspicuus; apud Latinos vero sub figura litteræ Q cum transversa, non vero recta inferiori linea, retentus. Unde etiam neque plures sexdecim litteris in veteri Cadmeo Græcorum Alphabeto, ab Atticis etiam diu, præ aliis Græcorum gentibus, servatas; aut præter viginti quatuor, eoque communi olim gentium, teste Plinio, consensu receptas, nulla proinde dictorum modo ἐπισήμων ratione in eo numero habita, agnoscunt, quotquot eam rem adtigerunt prisci Auctores Græci & Latini, quibusque adstipulantur, consignata totidem huius rei monumenta, antiqui, iique magna adhuc copia superstites Græcorum nummi. De tertio autem viri doctissimi diagrammate, quo *Græcum Alexandri Magni ante Christum 330 annis Alphabetum* traditur; & quidem, quod e sequente rursus diagrammate liquet, usque ad Constantini M. tempora, per annos proinde circiter sexcentos & triginta sex, quibus primum post Constantii Chlori obitum Imperator declaratus est Constantinus, illud utique liquidum iis, qui vetera nummorum vel lapidum monumenta adtente versauerint, consignatas, accurata viri eruditissimi diligentia ac industria, Græcarum litterarum formas, in iis utique, sed pro variis temporum interuallis, etiamnum conspici.

Schol. Phœn. pag. 326.

De tribus in illo Græcorum Alphabeto episemis.

Anim. ad Euseb. pag. 111.

Ibid. p. 116.

Ut

Ut vero nunc propius adtingam, quæ e veteri Græcorum nummorum penu, ad illuſtrandam priſcam hanc eorundem litteraturam adtinent, id ante omnia tenendum eſt, haud unam ſemper exſtitiſſe litterarum apud Græcos formam, nec eandem, quam Cadmus e Phœnice inuexerat, perpetuo dein obtinuiſſe. Cuius equidem rei luculentum teſtimonium perhibet antiquiſſimus, qui de iiſdem litteris quidpiam tradiderit, Herodotus; quique ad ſuam uſque ætatem triplicem agnoſcit earundem litterarum, certe diuerſam aliquantum formam. Prima equidem & antiquiſſima, quæ a Cadmo e Phœnice in Græciam illata, quamque eandem fuiſſe cum litteris, quibus hactenus utebantur Phœnices, [a] idem docet. Altera, quam continuo [b] ſubdit, quum progreſſu temporis, una cum ſono modulus earundem litterarum Græcarum, ab ipſis Phœnicibus eſt immutatus. Tertia, [c] quum Jones haſce litteras a vicinis Phœnicibus edocti, earum nonnullis immutatis, mox per reliquam Græciam diſſeminarunt. Quam vero duplicem priſcarum illarum litterarum mutationem tantam non fuiſſe, ut a Cadmi primigenia litterarum forma eædem valde recederent, vel ex iis præterea liquet, quæ ibi mox tangit Herodotus, de viſis a ſe inciſis in tripodibus Thebanorum litteris Cadmeis quæ magna ex parte Jonicis eſſent conſimiles. Neque vero nunc valde laborandum puto, an illæ horum Tripodum inſcriptiones, quas temporibus, Laii, filii Oedipi, ac nepotum inciſas idem tradit, eadem forma fuerint, cum priſcis illis Cadmeis; ſeu quod contendit [d] vir maximus, ea forma, qua progreſſu, ut modo diximus, temporis, eædem fuerant aliquantum ab ipſis Phœnicibus immutatæ. Quum tamen idem vir magnus alibi dein in eodem libro, Jonicas litteras, præter aperta Herodoti ea de re verba, paulatim e primis illis & antiquiſſimis Phœniciis, quas in Græciam propagauit Cadmus; non ex iis proinde, ut antea verius agnouerat, quas progreſſu temporis dein aliquantum immutatas dixerat, profluxiſſe ſtatuit: quomodo non tres, ſed duæ tantum Græcarum litterarum formæ exſtitiſſent, prima *Cadmea*; altera paulisper immutata, *Jonica*. Immo neque litterarum formas a Jonibus ſemel receptas, quod contendit etiam illuſtris Salmaſius, in eadem facie ad noſtra uſque tempora manſiſſe, nihilque in iis immutatum ſtatuendum eſt: quod vel veterum nummorum, qua de re mox, adde & lapidum conſpectus & tractatio, continuo redarguit. Antiquiores autem Græcorum litteras, a poſterioribus, Jonicis nempe, non numero ſolum, ſed forma etiam aliquantum diſcrepaſſe, plurium adhuc veterum auctorum fide liceret hic mihi comprobare. Ἀρχαίων certe γραμμάτων, *vetuſtarum litterarum* mentionem ſubinde apud grauiſſimos Auctores fieri videas, quibus inſcripta antiquiſſima aliquot Græcorum monumenta iidem conteſtantur. Illuſtre imprimis eius rei documentum, quod miror a viris magnis, qui hæc adtigere, prætermiſſum, apud Ariſtotelem legitur; ubi nempe tradit repertam Hypatis apud Ænianas Ætolos columnam ***antiquis litteris inſcriptam***, ἔχουσαν ἐπιγραφὴν ἀρχαίοις γράμμασιν, quam dum vellent ſcire, cuius eſſet, Anianes, Athenas illam miſerint. Eius autem latores, ubi in Bœotiam veniſſent, cauſſamque profectionis ſuæ ibi apud hoſpites enarraſſent; illos ab iis continuo Thebas ad Iſmenium templum deductos; quod in eo repertam iri adfirmarent litterarum illarum inſcriptionem: exſtare enim illic quædam donaria antiqua, quæ ſimiles haberent litterarum formas: unde ferunt, ex iis indicio eorum facto, quæ illi noſſe cupiebant, verſus quoſdam ibi ab Ariſtotele adductos conſcripſiſſe. E quibus autem verbis,

111 *De immutatis Græcarum litterarum formis e nummis.*

a Πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες. Herodot. lib. V. cap. 58.

b Μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων. Ibidem.

c Ἴωνες οἳ παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυθμίσαντές σφεων ὀλίγα, ἐχρέωντο. Ibidem.

d Salmaſ. ad Inſc. Herod. pag. 33.

e Addent. pag. 229. 230.

Mirabil. Auſcult. cap. 180.

bis, licet utique colligere, respici ibi in ea narratione ad antiquas illas Thebanorum in eodem fano Ismenio inscriptiones, quarum facta loco paullo ante memorato apud Herodotum mentio; quæ nempe ex antiquis illis Cadmi seu Phœniciis litteris Thebas illatis, iisue dein paulatim immutatis ab ipsis Phœnicibus, constarent, magnaque ex parte ad Jonicas ex iis deductas accederent. *Lib. III. p. 76.* Diodorus vero Siculus Aram tradit exstare ad sinum Arabicum, cum inscriptione quadam antiquis & ignotis quidem litteris exarata. *Lib. IV. p. 259.* Idem alibi refert Argonautas Regi Libyæ æreum tripodem donasse, inscriptum antiquis litteris, & ad sua usque tempora permanentem apud Hesperitas. Sic alter eiusdem ætatis Auctor, Dionysius Halicarnassensis, docet L. Memmium adserentem, *Antiq. lib. V. pag. 16.* visum a se tripodem sacratum in Jovis templo, in quo inscriptum litteris antiquis oraculum legebatur. *Ibidem. pag. 32.* Adde, id quod in eodem libro obseruat de crateribus æreis in æde Jovis Dodonæi ab Ænea relictis, & quorum aliquot adhuc *Lib. IV. p. 230.* sua ætate exstarent, qui *vetustis admodum inscriptionibus*, ἐπιγραφαῖς πάνυ ἀρχαίαις, muneris illius auctores proderent. Alio vero loco, columnam Græcis litteris inscriptam commemorat idem Auctor, qua fœdus cum Latinis continebatur, Romæ adhuc suo tempore superstitem in templo Dianæ, illudque Græcis caracteribus insignitum, quibus olim Græcia utebatur. Plutarchus *De Socratis Genio.* vero in Alcmenæ sepulcro inscriptionem exstare dicit litteris vetustissimis, ac ferme Ægyptiacis, quas vocat τοὺς τύπους, seu *formas* illius Grammaticæ, quam *Orat. XI. pag. 163.* Proteo regnante didicit Hercules. Dio Chrysostomus visum a se refert in templo Junonis Olympiæ, raptum Helenæ insculptum, καὶ ἐπίγραμμα ἐπιγεγραμμένον ἀρχαίοις γράμμασι, *& inscriptionem inscriptam antiquis litteris.* Accedat his Philostratus, qui Eretriensium antiqua apud Medos sepulcra, Græcis *Vit. Apoll. lib. I cap 17.* litteris, sed quales alibi non viderit, inscripta commemorat: γράφοντες τῶν Ἑλλήνων τρόπον· mox Καὶ οἱ τάφοι δὲ οἱ ἀρχαῖοι σφῶν ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος γέγραπται· Καὶ τὰ γράμματα Ἑλλήνων μὲν, ἀλλ᾽ οὔπω ταῦτα ἰδεῖν φασι· *litteras Græco more scribunt: dein, & ipsorum antiqua sepulcra, ut Cajus Caji,* (nempe quod ibi ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος) *inscribuntur: & litteræ quidem sunt Græcæ, sed quales se non alibi vidisse* *Lib. VI. c. 119.* *aiunt.* Cui loco rursus lucem fœneratur Herodotus, qui tradit alicubi Græcos Eretrienses in Mediam sub Dario Hydaspis filio transportatos, ad sua usque tempora *linguam conservasse antiquam*, φυλάττοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. Hæc itaque Eretriensium colonia in illo tractu, Jonici XXIV litterarum Alphabeti, quale dein Callistrato, ut vidimus, Auctore, obtinuit apud Samios, admissione antiquior.

2 *Exempla illius Græcarum litterarum mutationis, e nummis.*

E quibus autem veterum Auctorum apud Græcos testimoniis illud iam constat, cum ante, tum post receptas a Jonibus Phœnicum litteras; & constitutum dein Sami earum, quod communi dein gentium consensu est receptum, Alphabetum, non semel earundem, variarum certe ex iis, litterarum formam apud Græcos immutatam. Cuius equidem rei vestigia, & cuiusmodi ferme eadem mutatio exstiterit, nullibi hodie certius ac in vetustioribus eius rei monumentis, quam in antiquis Græcorum nummis videas; ubi non una, sed diuersa variarum litterarum facies, ac, pro ætatum discrimine, multiplex eadem etiamnum occurrit; & qualem nupera quoque illa viri eruditissimi, de quibus paullo ante egimus, diagrammata exhibent. Quod ut propius nunc, & ex ipsis, quos versauimus hactenus, aut qui aliunde iam prostant, nummis, & quidem antiquioribus, primum euincamus, H olim apud veteres Græcos, & in Cadmeo litterarum per complura sæcula Alphabeto,

non

non litteram ἦτα, ſicut poſt eam a Simonide inductam, ſed adſpirationis notam demum fuiſſe, adſpiratis proinde vocibus præpoſitam, ut in HEKATON aliiſque, a priſcis Grammaticis obſervatum, & a Scaligero quoque monitum iam ſupra vidimus. Unde ab Athenienſibus quidem ſerius eandem litteram ἦτα, eiuſque loco ε, poſt eandem etiam repertam, ſerius ab iis adhibitam, e Platone, ac e nummis vel maxime AΘE pro AΘH inſcriptis, eſt itidem jam obſeruatum; ſed unde de inſigni quadam eorundem apud Athenienſes nummorum vetuſtate nihil certi ſtatui poſſe probauimus. At vero alia veterum illorum nummorum, qui alibi & extra Atticam cuſi, ratio habenda eſt, in quibus illud H, non litteram ἦτα, ſed adſpirationis notam, ſicut in Cadmeo Græcarum litterarum Alphabeto, ubi ἐπισήμου vicem demum præſtitit, continuo arguit. Tales utique antiqui *Himeræ* in Sicilia nummi, qui non IMEPA, vel IMEPAIΩN, ut alii ſequentium demum temporum, ubi ſublatum H pro adſpirationis nota, ſed HIMEPAION & HIMEPA, cuiuſmodi apud Parutam videas, ſunt inſcripti; quingentis proinde ac ſupra forte ante Chriſtum annis. Adde in *Selinuntiorum*, in eadem Sicilia, nummis, HYΨAΣ, pro YΨAΣ in aliis itidem nummis obvium; fluvium nempe in eo tractu celebrem ac ſpecioſi pueri forma expreſſum: quod aliis Siculis familiare obſeruat alicubi Ælianus: ubi autem in priori nomine, H adſpirationis itidem munere fungitur. Ita extra Siciliam, in Bœotiæ oppidi *Iſmenes* nummo, HIΣMEN· apud Goltzium, in nummis vero poſteriorum temporum, & ſub Commodo Imp. cuſis, ſine eadem vetere adſpirationis nota, ICMENEIΩN. E quo priori autem nummo adſpirandam hanc vocem Ἱσμηνής, non, ut vulgo apud Pauſaniam, Stephanum, alioſque cum levi efferendam, & quod fruſtra ignoratione huius rei refingere voluit Nonnius, in ſuperiori huius operis editione erat jam a nobis monitum; ac inde ad Stephanum quoque eſt a poſtremo eius editore Berkelio obſeruatum. Adde, inſuper, quod in eadem veteri nummi illius epigraphe HIΣMEN· E ibi in poſtrema ſyllaba litteræ H ſeu ἦτα, nondum ſcilicet a Simonide inductæ, vicem præſtitit; prout Ἱσμήνη & Ἱσμήνιος cum η legitur apud Auctores. Quomodo itidem in aliis vetuſtis Siculorum nummis, MENAINΩN, in præclaro autem nummo Gazæ Brandenburgicæ, MENAINON, ante duas nempe longas illas litteras H & Ω reperta; apud Parutam vero, in alio dein eiuſdem oppidi nummo legitur MHNANINΩN·

Vetuſtiſſimi quoque Græci pro adſpiratione H ſcribebant.

Marius Victorinus lib. 1.

Siciliæ pag. n. 2.

Ibid. p. 99. n. 10. 11.

Lib. II. Var. H. cap. 33.

Græciæ Tab. XVII.

Tab. LXXXVI. n. 2.

3 Inter antiquæ autem & primæue Græcorum ſcripturæ veſtigia referri quoque debent ſingulares aliquot & vetuſti nummi, in quibus, quod paullo ante dicebamus, loco litteræ K ſeu Κάππα, quæ poſtea in aliis eorundem locorum nummis obtinuit, antiquum ϙ ſeu *Coph* vel Κόππα ſignatum; non vero pro *epiſemo* ſeu *nonagenario* numero conſpicitur. Cuiuſmodi aliquot inſignes omnino vel eo nomine nummos, & eximiæ vetuſtatis, verſare nobis contigit; e quibus tres occurrunt in Cimeliarchio Auguſti Boruſſorum Regis, ac inde in Theſauro Brandenburgico, opportune iam diuulgati; nempe *Crotaniatarum* in Magna Græcia, qualem inſuper in Gaza Gallorum Regia, & hic in Muſeo Pembrochiano vidimus; duo autem *Syracuſanorum*, in Cimeliarchio Brandenburgico, accedente adhuc alio apud Parutam. Quibus autem eximium inſuper hic addemus e cimeliis Illuſtriſſimi, & magni harum antiquitatum vindicis ac æſtimatoris, Pembrochiæ Comitis, *Corinthiorum* nempe nummum, in quo Pegaſus, ſolitum urbis inſigne, & littera ϙ pro K ſimiliter occurrit: quod in aliis itidem *Corinthiorum* nummis bene iam obſerva-

De littera ϙ Koph in antiquis aliquot Græcorum nummis.

Theſ. Brandenb. p. 322.

Ibidem. p. 384.

Tab. XXXIV. n. 10.

Thes. Brand. Vol. I. p. 313. seruauit eximius Begerus noster. In quibus autem singulis illud ϙ seu *Coph* vel Κόππα Phœnicium, vicem K seu Κάππα præstare omnino videas.

Accedit hisce vetustus ac singularis quoque Gazæ Regiæ Brandenburgensis nummus, qui similiter in editis jam eius Thesauris prostat, accurate vero ad nummi ipsius fidem, ac maiorem rei, de qua hic agitur, lucem hic etiam opportune vulgandus; nempe hinc cum capite Palladis galeato, illinc cum Gallo, retro Stella, & litteris A Q V P (Thes. Brand. Vol. I. p. 357.)

In quo equidem nummo visitur cum inflexa instar Latinorum Q, non uti in adductis modo nummis, cum recta inferiori linea, seu littera ϙ, in aliis autem eius oppidi apud Goltzium nummis, ac alibi, vulgo AXVR. Ita ut littera Q in hoc nummo, non iam simplicis litteræ *Koph* vel K, sed Latinorum instar, usurpati quoque olim a Græcis X, ante repertam a Simonide, ut de eo Suidas, litteram Ξ, locum obtineat. Quomodo eandem litteram X a Palamede vel, iuxta Aristotelem, ab Epicharmo, ut notum, Siculo, repertam pro littera Ξ, in antiquo Siciliæ oppidi, & ab Euboeis Chalcidensibus conditi nummo apud Parutam videas (Tab. XCIV. n. 2.), NAXI nempe pro NAΞI seu *Naxi*, cuius apud Thucydidem, & antiquos Geographos fit mentio. Qua ratione etiam littera Ξ, non inter quatuor litteras, prout hodie apud Plinium legitur, a Palamede repertas, sed a Simonide verius, quod ei quoque tribuit Suidas (In Σιμωνίδης.), reponenda est; ac vere proinde apud Plinium, Z pro Ξ, ubi de inuentis a Palamede litteris agitur, ab illustri Salmasio (Ad Insc. Herodis pag. 223.), emendatum; qua de re autem nihil a postremo, erudito quamquam, Plinii editore monitum videas. Adde, quod vel ex adductis duobus illis insignibus nummis, AXYP & NAXI præterea constat, illud Latinorum X, haud minus ac reliquas eorum litteras, ab antiqua quoque Græcorum littera, quæ eundem sonum tum habuerit, profluxisse: quum alioquin loco KH, adspirata illa littera dicatur reperta, nempe ut XPONOΣ, pro antiquo illo KHPONOΣ diceretur; prout in veteri illo & insigni marmore exstare pridem monui, quo Homeri Apotheosis consignatur, & quod luculento commentario explanauit dein illustris Cuperus, mihi vero paucis ab eodem primum reperto annis, conspicere in Urbe Æterna licuit.

licuit. E quibus autem adductis modo vetuſtis illis ac probæ notæ, cum Siculis, tum Græciæ nummis, cum eadem illa Phœnicia littera ϙ *Coph* vel Κόππα, liquere, quod ſupra iam monui, videtur, eandem in Cadmeo & antiquiſſimo Græcorum alphabeto locum *litteræ*, non vero, uti poſtea, *epiſemi* demum ſeu *nonagenarii* numeri notam impleuiſſe. Unde ſtatui equidem poſſet, etſi eadem inter octodecim antiquas Græcorum litteras, ab Ariſtotele, iuxta Plinium, enumeratas, non compareat, litteram Q a Mario Victorino haud male relatam inter eas, quas Cadmus e Phœnice in Græciam, & e Græcia porro in Latium intulerit Euander: neque proinde duo eiuſdem Victorini ea de re loca, expuncta nempe in iis illa littera ϙ, ſeu Q Latinorum, iuxta magnum Salmaſium, & cui adſenſum quoque meum olim præbueram, continuo refingenda, ut in utroque illius Grammatici loco, littera Y, ſeu U reponatur. Quæ tamen littera ϙ poſtea, relicta ei *epiſemi* ſeu *nonagenarii* numeri nota, e litterarum apud Græcos numero, ſeu a Calliſtrato, de quo ſupra, Samio, ſeu potius ab alio iam ante, fuit ſublata: forma etiam, ut rurſus id e priſcis conſtat nummis, aliquantum immutata: nempe inſtar Latinorum q. Prout obuium illud utique cernimus in antiquis aliquot Syriæ Regum nummis, ut *Antiochi* vulgo *Grypi* apud Cl. Vaillant; in Theſauris autem Gallorum Regiis & alibi, q p hoc eſt C X C, aut A q P, C X C I; ac ſimiliter in nummis *Antiochenſium* ſub Claudio Imp. *Aſcalonitarum* ſub Domitiano; *Amiſenorum* & *Gazenſium* ſub Hadriano; *Chalcidenſium* ſub Commodo; ac *Trallianorum* etiam ſingulari nummo ſub Gordiano Pio apud illuſtrem Foucaultium, cum Z q h. e. X C V I I. Adeo ut tertio etiam a Chriſti Natali ſæculo, retentum adhuc fuerit illud q pro *nonagenarii* numeri nota; niſi quod ſubinde, ut in *Irenopolitarum* in Cilicia nummo, qui ſub eodem Gordiano percuſſus, ſignetur illud Ч, nempe adſcripta ibi loci æra B Ч P C X C I I. Meminit huius nummi Harduinus, ſed citra adſcriptam in eo urbis æram. Unde utraque illa *nonagenarii numeri* nota abeſſe non debuit a doctiſſimi Bernardi diagrammate Græcorum Alphabeti, ab Alexandri M. temporibus ad Conſtantini M. ætatem, in nummis antiquis & marmoribus obuii. Occurrit vero ſimilis priori illi q, primæ Alphabeti litteræ forma in vetuſto quodam *Athenarum*, quem in cimeliis Pembrochianis videre mihi contigit, nummo; quem etiam ſingulari magni horum ſtudiorum fautoris humanitate conſpiciendum hic damus; in quo ſolita in Athenienſium nummis Palladis & Noctuæ inſignia, cum epigraphe qΘE pro AΘE ſeu AΘENAIΩN, quæcunque tandem fuerit ita formatæ, quod alibi, quod equidem ſciam, haud viſitur, primæ huius litteræ ratio. Cui & alium inſuper hic addemus *Athenienſium* quoque ac eiuſdem Muſei Pembrochiani nummum argenteum, in quo litterarum AΘE ac Palladis & Noctuæ typus rudis & inconcinnus, inſignem quandam illius vetuſtatem continuo arguit.

Ad Inſcr. Herod. pag. 225. 226.

Hiſt. Reg. Syriæ pag. 338. 339.

De Num. Urb. Ill. pag. 147.

De littera q in nummo Athenienſium loco A.

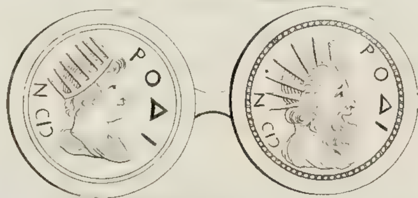
3 *De littera O pro Ω & forma litteræ Γ in antiquis nummis.*

Quibus vero antiquæ Græcorum scripturæ in vetustis id genus nummis vestigiis, ii quoque nummi accenseri debent, in quibus, nondum reperta scilicet a Simonide littera Ω, aut certe necdum eadem in Alphabeto Jonico XXIV litterarum recepta, ejus locum littera O demum obtinet; ut in plurimis antiquis Siculorum nummis, ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ, ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ, ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ, ΜΕΣΣΑΝΙΟΝ, ΚΑΤΑΝΑΙΟΝ, ΙΜΕΡΑΙΟΝ, aliisque; cuius loco in aliis dein recentioribus nummis eorundem locorum, ne quid mendi hic subesse, seu monetariorum errori, iuxta quosdam eruditos antiquarios demum tribuatur, Ω in ultima eorum syllaba, ut ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ &c. legitur. Adeo ut prius illud non antiquis solum Athenienſibus solemne fuerit, quibus ὧρας, dictas olim ὄρας observat Plato in Cratylo. Eiusdem vero, non ut vulgo rotundam, sed quadratam formam exhibet, quem in superiori Dissertatione adtulimus, antiquissimus primi *Amyntæ* Macedonum Regis nummus Gazæ Brandenburgicæ, ΑΜΙΜΤ☐Υ inscriptus; quæ alioquin litteræ ☐ pro O forma, in recentioribus haud paullo hoc *Amynta*, quod vere ad eum observat eximius Begerus noster, Græcorum marmoribus, subinde etiamnum conspicitur: ita tamen ut ex adducto singulari illo nummo, & aliis eorundem ferme temporum monumentis, eam, ante receptum Jonicum XXIV litterarum Alphabetum, locum iam habuisse; ex recepto autem eius apud vetustiores Græcos usu, eam postea subinde renouatam, ab Atticis maxime in Aristophanis, Isocratis, ac Theophrasti imaginibus, omnino constare debeat. De littera M vero in eodem Regis illius *Amyntæ* nummo loco N signata, dicetur paullo infra. Exstat vero peculiaris, ut id præterea obseruo, litteræ Ω, figura in veteri *Rhodiorum* nummo, cum alibi a nobis inspecto, tum qui in Thesauris Brandenburgicis visitur, & inde iam diuulgatus.

Pag. 410. Ed. It. Steph.

Thes. Brand. Tom. III. p. 4.

Thes. Brand. Tom. I. pag.

Neque vero omitti hic debet proximæ eidem in Græco Latinoue Alphabeto litteræ Π antiqua in priscis nummis scriptura cum crure, ut de ea illustris Scaliger, impari Γ, cuiusmodi plurimi similiter inter alios exstant Siciliæ Urbium nummi, ut ΛΙΓΑΡΑΙΟΝ, ΔΡΕΓΑΝΩΝ, ΓΕΤΗΛΙΝΩΝ, ΓΟΛΥΡΗΝΙΟΝ, & *Syracusanorum* itidem, in quibus ΛΕΥΚΑΣΓΙΣ signatur, aliorumque; aut in Græcia, ut ΛΑΓΓΙΘΩΝ, in pulcherrimo Gazæ Brandenburgicæ nummo, ac similibus.

Anim. ad. Euseb. pag. 115.

4 *De immutatis aliis Samii Alphabeti litteris.*

Plures vero, & notabiliores forte occurrunt etiamnum in eadem Græcorum nummorum penu aliarum quoque litterarum mutationes, vel plurium ejusdem litteræ receptæ in publicis monumentis, formæ; sed quæ a temporibus constituti & recepti passim Jonici XXIV litterarum Alphabeti demum sunt arcessendæ. In quem censum referri continuo potest Ξ pro Z, uti in Marmoribus Oxoniensibus, ita quoque insculptum in variis Græcorum nummis, qui diu ante, ac etiam Romanorum Imperatorum temporibus percussi; sicut ΒΥΞΑΝ, pro ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, aut ΞΕΥΣ in *Smyrnæ*, & *Syracusa-*

cuſanorum nummis Gazæ Brandenburgicæ, & apud Parutam. Adde in nummo *Apamenſium* Gazæ Mediceæ, cum adſcripta loci æra ⌶ΛΣ ubi ⌶ pro Z, ſeu numero ſeptenario, nempe annis CCXXXVII ponitur; ac ſimiliter in Regum Syriæ nummis, uti *Demetrii Nicatoris*, & fratris *Antiochi Sidetis* annus inſcriptus ⌶ΞΡ ſeu CLXVII, ac ſimiliter *Antiochi Grypi* & matris *Cleopatræ*, ⌶ΠΡ & ⌶ϘΡ h. e. CLXXXVII & CXCVII. Sic ΚΥ⌶ΙΚΗΝΩΝ in nummis Gazæ Brandenburgicæ, Mediceæ, & hic apud Equitem Auratum Trombal, ac alibi quoque obuium: ac unde male Ortelius illud ⌶ in eadem voce, pro Ξ uſurpatum credidit, quaſi *Cyxicum* legi in iiſdem debeat. Quum tamen ⌶ pro Z ibi poſitum, cum ratio illius nominis ſatis arguat: tum obuia itidem in aliis adhuc nummis eius rei exempla, ut in vocibus ⌶ΗΝΩΝΟϹ, item ⌶ΟΣΙΜΟΣ ſicut legitur cum alibi, tum in duobus *Laodicenſium* nummis; quorum prior exſtabat in Gaza Chriſtinæ Reginæ; poſterior in nummo Appii Proconſulis, apud Cl. Seguinum. Quam in utroque illo nomine ſcripturam exhibent etiam antiqui lapides, ⌶ΗΝΩΝΟΣ & ⌶ΟΣΙΜΟΥ, ſimiliter inſcripti apud præſtantiſſimum Sponium; item ⌶ΟΙΛΟΣ & ⌶ΟΠΥΡΟΥ apud eundem: alibi etiam Α⌶ΗΝΙΕΥΣ, pro ΑΖΗΝΙΕΥΣ. Quamquam non diffiteor idem illud ⌶, non iam loco Z, ſed pro Ξ reperiri in nummo recentiori cuiuſdam *Alexandri*, quem inſpexi in memorata modo Chriſtinæ Auguſtæ Gaza, ΑΛΕ⌶ΑΝΔΡΟΥ, tum in altero *Alexandri Severi* apud eundem Seguinum, ΑΥΤ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΥ. ΑΛΕ⌶ΑΝΔΡΟΣ, ac in *Gabalorum* æra adſcripta in nummo Diadumeniani, ⌶C anno CCLXIII. Confuſæ nempe duæ illæ litteræ Z & Ξ in ea voce, ob ſonum haud multo diuerſum; quod ea occaſione in aliis etiam litteris ſæpius contigiſſe in iiſdem nummis, paullo infra monebimus. Id caute tamen accipiendum, ne quis forte cum doctiſſimo Seldeno, alterum Ζῆτα ſolemne, multo recentius putet; quum frequens illius uſus in vetuſtis nummis ΑΙΖΑΝΕΙΤΩΝ, ΖΑΚΥΝΘΙΩΝ, ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ, aliiſque, ut alia mittam, paſſim occurrat: immo quam litteram Ζῆτα Plinius iam a Palamede, belli proinde Traiani temporibus, repertam tradit: Bochartus autem inter priſcas XVI litteras, quas Græci a Phœnicibus acceperant, retulit. Adde nunc Ʒ pro Ξ, cum alibi in hac penu antiquaria, tum in nummo urbis Alexandrinæ Gazæ Mediceæ, ÆƷAN pro ΑΛΕΞΑΝ ſeu *Alexandria*; alibi autem pro Σ ſeu C eorum temporum, ΑΝΑΖΑΡΒΟƷ in nummo Maximini Gazæ Gallorum Regiæ. Quæ autem, ut hoc addam, Græca littera Ʒ, pro litteris Ξ, vel Σ, eadem cum Samaritica vel Phœnicia littera *Samech*, in adductis ſupra litteraturæ illius diagrammatis, originem adhuc ſuam in hiſce nummis retinuit.

Siciliæ Vab. LX. n. 76.
Vid. Vaill. Hiſt. Reg Syr. pag. 307.
Selec. num. p. 69.
Itin. Tom. III. p. 78. & 146. pag 11. Ibid. p. 182. p. 1. & 76. 220. p. 11.
Notis Epoch. Syr. Diſſ. III. Sect. 3.
De Colon. Phœn. lib. I. cap. 20.

De Sigma per Σ, C, & Ϲ in nummis Græcis expreſſo. 5

Falli præterea ex antiquis Græcorum nummis patebit eruditos, qui C altero Σίγμα vetuſtius ſtatuunt; quod ex quodam Agathonis apud Athenæum loco, a viris doctiſſimis, Scaligero in Euſebianis, & Iſaaco Voſſio ad Melam, opportune iam obſeruatum noui. Neque vero id tam Arcus Scythici argumento, quam indubia teſtium fide mihi fit manifeſtum; qui in lautiſſima illa, quæ bono litterarum fato etiamnum ſupereſt, Græcorum nummorum copia, Σ paſſim in antiquioribus obſeruo; alterum vero C rarius ante Domitiani, tempora uſurpatum, ſequentium demum ætatum proprium & peculiare, ut rarius poſtea prioris illius Σ veſtigia eadem Nummorum ſupellex præbeat. Quod quum in ſuperioribus harum Diſſertationum editionibus, ac prima etiam, quæ Romæ prodiit ante hoſce quadraginta annos, & quod excurrit,

rit, esset totidem verbis a me monitum, id pluribus post annis a viro erudito, in opere de nummis antiquis urbium illustratis, renouatum haud illibenter vidi; etsi id tanquam primum a se obseruatum ibidem continuo adferat, unde etiam ab eruditis subinde laudem, me haud invito meruit: *Illud porro* C *pro* Σ, *quod semel monuisse* OPERÆ PRETIUM *fuerit, non fere occurrit in nummis ante Domitiani principatum: post illum, non aliter fere, veteri forma pingendi per* Σ, *e nummis prorsus ablegata.* Quæ quam sint inter se similia, immo idem omnino, quod pridem ea de re notaueram, continuo innuant, quiuis, ut opinor, vel me tacente, intelligit; nisi quod pro postremis verbis viri eruditi, quibus a Domitiani temporibus antiquum illud Σ *e nummis prorsus ablegatum* adserit; ego *vix postea* illud in veteri nummorum supellectile exstare dixeram. Haud vero prius illud a me monitum ullatenus infirmat, ut nonnullis rei huius nummariæ studiosis ac peritis videbatur, quod ante Domitiani tempora, aliquot veteres nummi cum posteriori illo *Sigma* seu C inscripti, iique, sicut vetera etiam aliquot marmora, libera adhuc Republica, ac sine ulla Romanæ dominationis mentione, aut etiam sub prioribus Cæsaribus, uti sub Augusto, sint percussi. Neque enim *nusquam*, seu, quod tradit adhuc in adducto modo opere vir eruditus, *illud* C *pro* Σ NUSQUAM *Augusti ævo, nec ante Domitiani tempora in nummis lapidibusve occurrere notaueram:* qui nempe huius notæ nummos eorum temporum haud semel videram, sed *rarius* tantum, quod est longe verissimum, ante Domitiani tempora veteres Græcorum nummos, cum illa littera C, loco Σ, signatos; id quod sequentium demum temporum proprium & peculiare in iis exstitisset. Utrumque vero istud ipse nummorum veterum, qui tanto numero etiamnum supersunt, ante & post Domitiani tempora percussorum, & de quibus unice ibi a me agebatur, immo aliorum quoque monumentorum seu marmorum conspectus, abunde utique cuiuis, cui inspicere eadem & tractare contigit, manifestum facit. Unde, ne ad reconditos adhuc in Cimeliarchiis vel Museis diuersorum illorum temporum nummos recurrere mihi sit necesse, vel qui prostant hactenus in editis antiquariorum aut eruditorum collectionibus, Goltzii puta, Parutæ, Sponii, Patini, Vaillant, Morelli, Wilde, ipsius Thesauri Brandenburgici, aliisque Græci nummi, adde vulgata etiam hactenus antiqua Græcorum marmora in Gruteri, Reinesii, Oxoniensibus, dicti modo Sponii ac Fabretti Thesauris vel Syntagmatis, rem eam omnino conficiunt; de consueto nempe ac perpetuo ferme litteræ Σ in anterioribus Domitiani Imperatoris ætate monumentis, raro autem alterius *Sigma* C, certe præ priori illo in iis, usu: hoc autem *Sigma* C in iis, ab eadem huius Domitiani ætate passim, rarius autem cum priori illa forma Σ dein recepto. Accedit, quod antiqua illa forma litteræ Σ in Domitiani etiam nummis, cuiusmodi haud unum versare mihi licuit, sit retenta; & comprobent descripti a diligentibus antiquariis sub eodem Domitiano nummi, in quibus ΝΙΚΑΙΕΙΣ, ΖΕΥΣ, ΜΗΛΙΟΣ, ΞΙΔΩΝΟΣ, ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ, aliique. Adeo ut certa notatione haud omnino nitatur ejusdem, de quo modo, viri eruditi adducta in alio eius opere de nummo Gazæ Gallorum Regiæ inscripto ΤΥΡ. ΙΕΡΑΣ ΘΙΣ obseruatio: quod nempe vel *ipsa forma litteræ* Σ, *præter alia argumenta, vetet ad tempora Domitiani Imp. nummum referre.* Unde neque *e nummis prorsus ablegatum* illud Σ continuo, ut est a viro illo docto factum, dixeram: quum idem *Sigma* adhuc in Trajani & Plotinæ conjugis eius nummis subinde con-

Harduin. p. 151.

Vid. Th. Smith. ad Monum. Palmyr. pag. 40.

Hard. Ibid. p. 275.

Vid. Vaillant. Num. Impp. Græcor. p. 24. &c.

Harduin. Specim. Chronol. V. T. p. 224.

spici,

ſpici, ut in ΣΙΔΩΝΟΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, ΚΑΡΤΗΣΤΙΩΝ, ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ, pauciſque id genus, & in ipſis ſubinde Græcis Trajani titulis ac nominibus haud ignorarem. Adde haud infrequenter in lapidibus antiquis, non huius Trajani ſolum, ſed ſucceſſorum quoque, Hadriani, M. Aurelii, Severi, ac filii Antonini temporibus; uti *Smyrnæorum* inter alios, in uno vel altero Marmore Oxonienſi, ac pluribus id genus apud diligentiſſimum Sponium ac alibi obuiis; immo adhuc ſub Trajano Decio, modo ſinguli earundem inſcriptionum apices ſint accurate ad ipſorum lapidum fidem ac typum deſcripti. Mitto inſuper, quod reperiantur etiam Græci nummi, in quibus illud C loco Σ cernitur, ſine ulla cæteroquin Romanæ dominationis nota; qui non ideo tamen, quod ſtatuere videbantur eruditi nonnulli nummorum veterum interpretes, Cæſarum imperio, & Domitiani quidem temporibus antiquiores ſunt habendi. Factum enim ſubinde, ut pro cudendæ monetæ, qua ſub Romanorum imperio plures Græcorum in Europa Aſiaque urbes gaudebant, facultate, aliquot nummi, ubi illud *Sigma* C comparet, ſubinde ſint ab iis cuſi, qui vice rerum tum potientis Imperatoris, vel *Senatum* demum, & quidem cum *Sancti* non ſolum, ſed *Dei* etiam elogio, ΙΕΡΟΣ aut ΘΕΟΣ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ, aut *Romam* etiam, ac ſimiliter ΘΕΑΝ, ſeu cum *Deæ* quoque appellatione conſignarent. Adde alios, qui ad Populum patrium, & ſtatum loci democraticum iiſdem a Romanis relictum, indicandum, ut ΔΗΜΟC ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ac ſimiles: vel veterem loci conditorem ac heroa, ut *Herculem, Docimum, Eurypylum, Solymum, Tmolum,* alioſque id genus; *Heroidas* etiam ſubinde, ut cum antiquas, tum recentiores, *Nauſicaam, Proclam*; plureſque id genus nummos, qui, ut in priori Diſſertatione monui, quamquam nullam Romanæ dominationis notam, aut ſignatum Imperatoris Romani nomen vel vultum præferant, ſunt tamen, ut aliunde conſtat, ſub Romanis Cæſaribus, & quidem ſecundo ac tertio a Chriſto Servatoris Natali ſæculo, cuſi: in quibus autem, ubi locus litteræ *Sigma* datur, more illorum temporum, C pro Σ vulgo conſpicitur. Unde haud eo minus redarguendus eſt (uti jam olim monui, & nuper ad Manilium, primarium hodie litteratæ Galliæ decus, Huetius) doctiſſimus Valeſius, qui ad Ammianum Marcellinum, C tanquam vetuſtum Græcorum *Sigma* ab Agathone deſignari apud Athenæum credidit; & Scaligerum impugnat, refellentem Ciaconium, qui *Stibadium* dixerat ſimile arcui Scythico. *Stibadium* enim nihil aliud quidem, quam illud *Sigma* ſub figura C traditum, ſed infra Agathonis ætatem, ut ad illud Poëta non reſpexerit eo apud Athenæum loco; ſed verius ad antiquum Græcorum Σ, cuius etiam figura, quod monuerat pridem magnus Caſaubonus, arcui Scythico quadraret; non vero altera illa ſimilis Latino C, de qua ac de *Stibadio, Sigma* inde dicto, Martialis, & Domitiani proinde temporibus:

Pag 47 & 50. §. 1. & p. 303. 304. p. 11. Itiner. T. III. p 98. p. 1.

Valeſius Not. ad lib. XXII. cap. 8.

Lib. x. p. 454.

Anim. ad Athenæum lib. x. cap. 20.

Accipe lunata ſcriptum teſtudine Sigma.

Lib. XIV. Epig. 57.

Quod ipſum Caſaubonus ſimiliter ac vere ſtatuit de Euripidis in Theſeo apud eundem Athenæum verſu, ubi *Sigma*, ſeu tertia in Græco Theſei nomine littera deſcribitur per βόστρυχον εἱλιγμένον, ſeu *cincinnum contortum*: quod autem male iuxta eundem Caſaubonum, a viris magni nominis ac eruditionis, ad figuram illam τῶ *Sigma* C, loco Σ, referretur. Quomodo etiam illud Σ

Lib. x. p. 454.

 exhi,

exhibet antiquus *Phæstiorum* nummus apud Goltzium a me pridem indicatus, Insc. Græc. Tab. VII. in cuius auersa parte ΘΕΣΕΥΣ heros ille inscribitur. Ut mirari proinde subeat, quod quum illustris Scaliger eadem illa Tragici verba, βόστρυχος εἱλιγμένος, ad figuram τοῦ *Sigma* Σ, non vero C, bene retulisset, ac similiter ad arcus Scythici traditam de eadem littera formam; quarto etiam loco, atque ita post antiquiores, ut ille quidem existimabat, S, dein Σ & Σ, in diagram- Anim. ad Euf. p. 110. mate Græcarum litterarum a se prius adducto, figuram C pro Σὰν vel *Sigma* collocasset; in postremis tamen, ubi ea de re agit, ad eundem Eusebium ad- Ibidem p. 117. notatis, haud eo minus statuat C vetustissimam esse τοῦ *Sigma* apud Græcos figuram, & quidem a simili *Stibadii* forma, quod inde sit a Martiali loco paullo ante adlato, dictum. Neque etiam audiendus ὁ πάνυ Salmasius, quamquam ille sat multis de antiquis Græcorum litteris, quod supra etiam vidimus, haud Pag. 838. uno in loco egerit; quem alicubi in Solinianis adnotasse video: *Sigma Græcorum antiquissimum formatum, ut C Latinorum.* Quod neutiquam esset ab eo monitum, si in versandis diuersarum ætatum nummis ac marmoribus adtentionem aliquam ac studium peculiare posuisset. Adeo ut bene omnino & prouide a doctissimo Bernardo, in utroque memorato supra diagrammate, tum antiquissimi *Cadmei* seu *Jonici*, tum alterius etiam *Simonidis* vel *Attici*, ut ea vocat, Græcarum litterarum *Alphabeti*, eadem littera C pro Σὰν seu *Sigma* sit omissa, sola autem Σ seu Σ sit adscripta. Alioquin, & quod hic notandum est, idem illud C, non pro *Sigma*, sed pro Γάμμα, a vetustissimis olim Græcis subinde usurpatum, liquere adhuc potest ex antiquis *Gelensium*, & *Agrigentinorum* in [a] Sicilia nummis, in quibus CΕΛΑΣ promiscue, & ΓΕΛΑΣ in aliis ΑΚΡΑCΑΣ & ΑΚΡΑCΑΝΤΟΣ, C nempe in utroque *Agrigentinorum* nummo pro Γ, adhuc hodie legitur. Unde etiam lucem aliquam potest mutuari, quod C apud veteres Romanos, G serius recepti vicem impleuisse, quod viderunt iam eruditi Ausonius, Marius Victorinus, aliique tradidere; tum præter antiquissimas inscriptiones, sicut in Columna Duilliana, LECIONES, pro LEGIONES &c. nummi insuper fidem faciunt (id occupauit iam in Dialogis Ant. Augustinus) in quibus inter alia occurrit OCULNIUS, pro OGULNIUS. In quibus autem, quod præter institutum omnino, & eorum, qui hæc tanti non ducunt, iudicia immoremur, in caussa sunt virorum in his litteris principum diuersæ de antiquis Græcorum litteris minusque veræ subinde notationes; illæ autem ad veterum nummorum fidem ac scripturam, in qua tradenda ac illustranda iam versamur, tanquam certissima & antiquissima eiusdem rei monumenta, exigendæ continuo ac reuocandæ. Unde insuper nec præteriri hic debet, obuia rursus in nummis Græcorum alia eiusdem litteræ *Sigma* figura, nempe non hemicycli instar, aut rotundi C, vel contorti Σ, sed cum rectis lineis Ε: quale *Sigma* conspi- Anim. ad Euf. p. 117. cuum in Imp. Philippi Junioris nummo adtulit Scaliger. Verum etsi frequentius occurrat illud in Cæsarianis tertii ferme a Christo sæculi nummis, in anterioribus tamen interdum visitur; ut cum in aliquot Antoninorum nummis, tum in Augusti quodam nummo æreo medii, quod aiunt, moduli, quem apud Cl. Seguinum olim vidi, quique postea cum tota eius penu antiquaria in Regiam transiit, a *Peparethiis* percusso; ubi ΕΕΒΑΕ pro ΣΕΒΑΣΤΟΣ cum Augusti capite, in anteriori area; in auersa autem caput barbatum cum inscr. ΠΕΠΑ seu ΠΕΠΑΡΗΘΙΩΝ; ac in altero Christinæ Reginæ sub eodem Augusto, ΕΕΒΑΕΤΟΕ ΜΥΑΑΕΕΩΝ legitur. Adde in *Asca*-

De littera C in aliquot nummis Græcis pro Γ.

[a] Paruta Tab. 68. n. 17. 18. d. l. 80. n. 1.

caloni-

calonitarum Regiæ Gallorum Gazæ nummo sub Nerone, in quo hinc ƐΕΒΑƐΤΟƐ, illinc ΑƐΚΑΛΩ cum adscripta loci æra ΑΟΡ CLXXI, & obuio in iis Semiramidis typo; ac similiter in alio eiusdem urbis & Gazæ nummo, ΑƐΚΑΛΩ ΑΚƐ *Ascalonitarum* CCXXI: quæ æra, deducto eius capite, iuxta doctissimum Norisium, ab Urbe Condita DCL, incidit in annum Trajani undecimum. Occurrit quoque idem Ɛ in nummo eiusdem Cimeliarchii Regii, qui nullam cæteroquin percussi nummi notam præfert; ubi hinc ƐΙΠΥΛΗΝΗ, Cybele nempe, tutelare inter alia *Smyrnæorum* numen, quod vel ex eorum cum Magnetibus Fœdere videas in Marmoribus Oxoniensibus, illinc vero cum altero *Sigma* antiquo ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ.

Ne Epist. Syr. Maud. Diss. V. cap. 4.

Pag. 12. p. 1.

6 *An littera S in Græco Alphabeto locum habuerit.*

Neque hasce solum Σ, C, Ɛ, pro *Sigma*, sed etiam S Latinorum, a quibusdam Græcis usurpatum tradidit ut iam diximus; Scaliger, idque fide veteris nummi, inscripti ΚΑΙSΑR SΕΜΝΟS ΑΔΡΙΑΝΟS. Verum eadem ratione non illud S solum, sed R insuper pro P, uti etiam, de quo mox, U, aliæque litteræ Latinorum, inter solemnes ac receptas Græcorum litteras referri ab eodem poterant, quæ subinde in Cæsarum, sed sequioris ferme ævi nummis etiamnum occurrunt. Idem vero de illa littera S, neque ut a quibusdam solum Græcis, iuxta Scaligerum, sed tanquam *Sigma* apud Græcos tum recepto, ab illustri Grotio in notis ad Excerpta e Tragicis antiquis statui video; & quidem e versu illo Euripidis apud Athenæum, de quo paullo ante, ubi tertia littera seu *Sigma* in voce ΘΗΣΕΥΣ ab eo dicitur:

Anim. ad Euf. p. 116.

Lib. x. p. 454.

Τρίτον δὲ βόστρυχός τις, ὡς εἱλιγμένος,
Tertia autem littera cincinni contorti instar:

Ad quæ autem verba notat ὁ πάνυ. *Apparet Sigma Græcum eam tunc notam habuisse Latinum S, quod & ex antiquis monumentis quibusdam apparet.* Ita ut ab iis quidem eruditis abeat ibi vir summus, qui hæc Tragici verba, βόστρυχος εἱλιγμένος, seu *cincinnus contortus* retulerant, ut supra diximus, ad lunatam τοῦ *Sigma* figuram C; sed non eo felicius eadem de figura Latinorum S interpretatur, quam tunc Græci scilicet habuerint: quum de vero & antiquo Græcorum Σ longe verius, uti a Scaligero & Casaubono factum vidimus; seu etiam rotundatis aliquantum ac elisis, ut videtur longe doctissimo Huetio, eius litteræ Σ angulis, explicari omnino debeant. Quod vero adtinet quædam antiqua Græcorum monumenta, quorum ibi meminit illustris Grotius, noui equidem illud S subinde in aliquot Cæsarianis Græcorum nummis, minoris Latinorum s, seu senarii demum numeri, notam ibi implere: sicut in *Gadarensium* nummis Gazæ Mediceæ, & Regis Agrippæ, quales iam olim in hoc opere, & alia occasione adtuli: quorum ille in L. Vero SKC h. e. *anno* CCXXVI, iuxta nummi a laudatissimo Norisio dein adducti iconem (non ut conjeceram, nummo ipso haud inspecto, E loco S, ac proinde CCXXV) alter KS, seu anno XXVI dicuntur consignati. Quomodo in alio M. Antonini nummo eiusdem Gazæ Mediceæ occurrit caput Jouis Ammonis & inscriptio ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥC KS. *Tribunitiæ Potestatis Anno* XXVI. Ita duos alios *Antiochensium* & *Tyriorum* nummos, cum SK similiter in priori, seu anno itidem XXVI; in altero SNC seu CCLVI, tradit idem Norisius.

Grotius in Notis ad Excerpt. e Trag. &c. p. 95.

Not. ad Manilium p. 58.

Diss. III. de Epoch. Syr. Maud. c. IX. Sect. 1.

7 *De littera* ∝ *pro* ς *senarii nota in aliquot nummis.*

Neque vero omitti hic debet singularis omnino litteræ ∝ seu R veluti Latinorum iacentis & supinæ, pro eadem numeri *senarii* nota, in duobus

Antio-

Antiochensium nummis Cæsarianorum temporum, vulgatis jam in eximio eminentis doctrina & dignitate Norisii opere. Prior, quem possidebat Parisiis D. Thomæ ad Luparam Canonicus, hisce studiis valde deditus, Franciscus Dron, hinc cum *Jovis Philii*, noti *Antiochensium*, ac in illo Syriæ tractu numinis, barbato capite; illinc cum mulieris, seu *Antiochiæ* scopulo insidentis cum palma, & ad pedes fluuii Orontis typo, circum, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΠΙ ΟΥΑΡΟΥ *Antiochensium Sub Varo*; ante mulierem vero ꟼ Κ, seu anno XXVI: Alter e museo Apollonii Bassetti, Magno Hetruriæ Duci a secretis, cum Claudii Imp. capite ac nominibus in anteriore area, in auersa autem ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ ꟼ q, *Sub Cassio*, *Antiochensium Anno* XCVI. Prior nempe sub *Quinctilio Varo*, Augusti temporibus; alter sub *C. Cassio Longino*, imperante Claudio, quod vel ex Josepho constat, Syriæ Præsidibus: Quibus duos insuper horum *Antiochensium* nummos addere mihi nunc licet: unum, cum eadem senarii, ac eiusdem anni, quo prior ille sub *Varo*, percussi nota, eumque argenteum & insignem Gazæ Gallorum Regiæ nummum, in quo hinc ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, *Augusti Cæsaris*, cum eius capite; illinc, idem qui supra Antiochiæ typus, circum autem, ΕΤΟΥΣ ꟼ Κ ΝΙΚΗΣ *Anno* XXVI *Victoriæ*, nempe Actiacæ, seu Æræ Augustanæ, inde ab *Antiochensibus*, quam adnotarunt iam celebres Chronologi & antiquarii, deductæ; Anno proinde V. C. DCCXLIX, quo Syriæ præerat Quinctilius Varus, ut e Josepho iam monuerat ad hunc annum Petauius. Alter vero *Antiochensium* nummus a me olim Romæ, cum selectis nonnullis aliis redemptus, qui Gazæ dein Palatinæ accessit, inde autem cum eodem Cimeliarchio in Regium Brandenburgicum translatus, præstantissimi eiusdem Gazæ custodis ac enarratoris opera iam prostat. Exhibet vero ille hinc caput muliebre turritum, seu consuetum in nummis id genus, & monuerunt iam eruditi antiquarii, loci Genium, cum nomine ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, illinc vero Aram accensam, cum adscripta æra ΕΤ ꟼ ΚΡ Anno CXXVI, iuxta veram postremæ huius litteræ in eodem nummo signatæ, pro *senario* numero, quamque similiter exhibent adducti modo illius urbis nummi, figuram, minus accurate antea expressam, ac proinde ad verum eius in nummo illo typum hic denuo diuulgandam:

De Epoch. Syr. Maced. Diss. III. cap. 4.

Antiq. lib. XV. cap. 14.

Antiq. lib. XVII. cap. 1.

Thes. Brand. Vol. I. p. 510.

Quæ Æra autem *Antiochensium*, non ad *Augustanam* modo dictam respicit sed ad eam, quæ a restituta seu confirmata sub Julio *Autonomia* initium cepit; Anno proinde V. C. DCCV, & incidit in annum Vespasiani IX; quomodo horum *Antiochensium* nummus cum eodem Aræ accensæ typo, & Æra ΔΙΡ CXIV, occurrit in nummo Gazæ Regiæ Gallorum, & Mediceæ. Quæ ratio autem fuerit ita formatæ in his singularibus & genuinis omnino *Antiochensium* nummis, huius litteræ ꟼ pro nota *senarii*, & loco maioris S ratio, mihi equidem, ut ingenue fateor, haud liquet: maxime quum non desint

desint alii horum *Antiochensium*, uti paullo ante iam vidimus, nummi, cum ordinarii senarii apud Græcos ϛ nota: qualem insuper sub Alexandro Severo in schedis optimi præstantissimique Morelli nostri adnotasse memini, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. CMS. h.e. *Anno* CCXLVI. Illud equidem noui, apud Græcos promiscuum fuisse olim subinde usum duarum litterarum *Rho* & *Sigma*; ita ut prior posterioris loco fuerit adhibita: neque id ab Atticis solum, quod obuium, ut ἄῤῥεν, θάῤῥος, &c. quod postremum pro communi apud Græcos θάρσος, notat Moeris seu Eumoerides Atticista, in collectione inedita vocum Atticarum & Græcarum in genere, de qua supra: sed etiam ab Eretriensibus, quod vidit iam illustris Salmasius, a quibus Πελαργοί, teste Phrynicho, sint dicti, qui Πελασγοὶ vulgo audiebant. Quod apud Romanos quoque, ut Fabius iam olim monuit, & aliunde constat, obtinuit: ut qui *Valesii, Fusii, Papisii*, sint dein *Valerii*, *Furii*, *Papirii* appellati; & prout *arbos*, *labos*, *vapos*, ac similia olim dicta, notat ibidem Fabius.

De Hellenist. p.429.

Inst. lib. I. c. 4.

8 *De litteris & vocibus Romanis in recentioribus Græcorum nummis, & Romanorum Coloniis.*

Ut vero ad illustrem Grotium redeam, tradentem illud S, non senarii quidem numeri, sed litteræ apud Græcos *Sigma*, notam exstitisse, idque apparere in antiquis aliquot monumentis; haud diffiteor equidem exstare veteres aliquot Græcos nummos, ubi illud *Sigma* seu Latinorum S conspicitur; uti unus inter plures *Selinuntiorum* nummos apud [a] Parutam visitur, cum littera S in media nummi area. Mitto alium *Messeniorum* in Sicilia rursus, cum apud eundem [b] Parutam, tum in [c] Thesauris Brandenburgicis, cum aversa eadem Latinorum S, nempe MESSENION. Factum id vero, non quod illæ litteræ, sicut in adducto a Scaligero Hadriani nummo, R, S, U, in antiquum Græcorum Alphabetum sint olim relatæ; hoc enim veteres eorum nummi, & quidem eorundem *Selinuntiorum* & *Messeniorum* apud eundem Parutam, & alibi in præclaris cimeliarchiis etiamnum obuii, sicuti antiqua etiam marmora, satis redarguunt; sed ex frequenti utriusque linguæ commercio & commixtione, & maxime Romani sermonis simul ac imperii sub Romanis amplitudine: qua ratione ΑΥΓΥCΤΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ, ΖΕΥΣ, ΕΥΡΥΠUΛΟC, labente autem imperio, LEON BASILEUS ROMEON, aliaque id genus plurima in nummis eorum temporum consignantur. Unde etiam non litteræ solum, sed voces integræ Romanorum cum Græcis mixtæ nonnunquam & confusæ, idque frequenter in Coloniarum Romanarum nummis, ut *Carrarum* in Mesopotamia, seu ΚΑΡΡΗΝΩΝ sub Trajano Decio, COL. AUP. KAP. KOMM. P. F. in altero Claudii, KAICAR ET CÆSAREÆ. Explicanda quoque inde nummi scriptura apud Goltzium ΦLIPENSE, quam is male ad *Philippopolim* refert. Spectat vero ad *Philippos*, aut familiari coloniarum more, *Philippensem* Macedoniæ civitatem, cuius incolæ *Philippenses*, ad quos exstant D. Pauli & B. Polycarpi Epistolæ, & apud quos deductam a Julio, & renouatam ab Augusto Coloniam liquet ex residuis urbis illius nummis inscriptis, COL. AUG. JUL. PHILIPP. seu *Colonia Julia Augusta Philippensis*, sicut in veteri marmore apud Cl. Sponium COL. JUL. PHILIPPENSIS, aut a Paulo J.C. in Digestis, *Coloni Philippenses* & quidem iuris Italici, iuxta *Cassandrenses* in eadem Macedonia commemorantur. Quomodo in alio rarissimo nummo Mediceo eiusdem tractus, signato temporibus Nervæ aliisque, COL. JUL. CASSANDREN. legitur; in aliis autem COLONIA AUGUSTA PATRENS. seu *Patrensis*, & in nummo Antonini Pii, integro nomine apud illustrem Sevium, COL. CAES. ANTIO-

a Pag. 99. n. 12.
b Pag. 19. n. 5.
c Thes. Brand. Vol. I. p. 393.

In Gaza Medicea. Tab. xxv. Græciæ.

Miscell. p. 173.

Leg. VIII. Id. de Censu.

CHENSIS; unde illustratur Capitolinus, qui in vita eiusdem Pii, *Antiochense oppidum* arsisse docet, a quo proinde illud instauratum hinc licet percipere. E priori autem nummo liquet, *Cassandrea*, sicuti etiam apud Liuium legitur, pro *Cassandria* apud Melam reponendum, secus quam existimabat vir doctissimus. En vero *Coloniæ* illius *Philippensis* nummum sub Claudio percussum, depromptum e museo viri Amplissimi Joachimi Camerarii nostri: qualem autem, & postrema de *Cassandrea* in superiori huius operis editione primi olim protulimus, ac dein ad Juliani Cæsares, ante vulgatum eundem a Cl. Patino, ac dein in præclaro de Nummis Coloniarum sub Imperatoribus opere, ubi idem ille nummus conspicitur.

In Anton. Pro cap. 9.
Lib. XLI. c. 11.
Lib. II. cap. 3.
Is. Voss. Observ. pag. 140.
Vaillant.

Alium eiusdem generis signatum ætate Vespasiani habet Gaza Medicea (quem male itidem eruditus illius custos ad *Philippopolim* referebat) & sub Augusto Goltzius. Unde utique D. Lucas luculenter illustratur, a quo eadem urbs Colonia vocatur in Actis, ἐκεῖθεν εἰς ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ, ἥτις ἐστὶ ΠΡΩΤΗ τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις ΚΟΛΩΝΙΑ, *Et illinc* PHILIPPOS, *quæ est* PRIMA *partis Macedoniæ civitas* COLONIA. Frequenter enim sub Romanorum imperio primariæ gentis urbes ac *Metropoles*, eædem & *Coloniæ*; sicut coniunctam passim nosti utramque loci prærogatiuam in nummis eiusdem Macedoniæ Metropoleos *Thessalonicæ*, *Antiochiæ* præterea, *Tyri*, *Sidonis*, *Damasci*, *Emesæ*, *Edessæ*, aliisque: idque callido Romanorum consilio, quo unius urbis fide, reliqua Prouinciæ seu gentis oppida in obsequio facilius continerentur. Sed qua de re alibi. Linguam autem originis seu Metropoleos Romæ, ut alias notum, & quod hic erat respiciendum, noui quidem inferebant Coloni; ita tamen ut simul veterem loci sermonem continuo non abolerent; sed modo uterque publico usu & commercio frequentaretur; modo etiam quædam utriusque, linguæ simul ac scripturæ, permixtio paulatim fieret. Ex quo equidem more, aliarum quoque gentium coloniis pridem recepto, nata illa cum dialectorum varietas & confusio; tum in primis Romanarum vocum in linguis exoticis Græca, Phœnicia, Syriaca, Arabica, aliisque frequentia. Qua ratione itidem factum, ut Romanæ id genus Coloniæ, in varias Europæ, Asiæ, Africæque regiones & prouincias deductæ, modo Romana & Metropoleos lingua, in earum nummis designentur, ut COL. AEL. CAPIT. *Colonia Aelia Capitolina*; ac similiter *Alexandria Troas*, *Berytus*, *Bostra*, *Cassandrea*, *Corinthus*, *Deultus*, *Heliopolis*, *Laodicea*, *Leptis*, *Oricos*, *Papia*, *Patræ*, *Pella*, *Ptolemais*, *Sepphoris*, *Sinope*, *Stobi* cum iure municipii, *Tyrus*, aliæque urbes Græco licet & peregrino sermone cæteroquin usæ: modo Græco seu vernaculo loci sermone eædem inscriptæ, ut EMICΩN KOΛΩNIAC, sive *Colonia Emesa*; similiter *Edessa*, *Nesibis*, *Rhesæna*, *Thessalonica*, ac plures cum Græca itidem ΚΟΛΩΝΙΑΣ appellatione. Modo autem promiscue, cum Græca seu vernacula, tum aliquando Romana lingua desig-

Cap. XVI. v. 12.

deſignantur in earum nummis id genus Coloniæ, uti COLONIA ANTIOCHEA vel ANTIOCHENSIS, & aliquando ΚΟΑ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, & ad illius exemplum Palæſtinæ *Cæſarea, Carræ, Damaſcus, Sidon*, aliæque: ita modo antiquæ ſeu vernaculæ, modo Romanæ linguæ uſum in publicis illis nummorum monumentis præferentes. Adde cum bilingui nonnunquam in eodem nummo inſcriptione, quod arguunt *Cretenſium* aliquot nummi apud clariſſimos antiquarios Triſtanum & Seguinum; ubi nempe una nummi area, Latina Trajani nomina exhibet; in auerſa autem parte, vel ΔΙΚΤΥΝΝΑ, vel ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ *Commune Cretenſium* ſignatur. Cuius generis etiam occurrunt antiqui aliquot Macedonum nummi, hinc ΜΑΚΕ ſeu ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ inſcripti, illinc AESILLAS, proprio viri nomine. Denique aliquando in eadem nummi area & inſcriptione, permixtis ſimul ex utraque lingua vocibus ac litteris, ut paullo ante in nummis *Carrenorum* & *Philippenſium* notabamus, & exemplum adhuc præbet *Damaſcus*, nempe COL. DAMA. ΜΕΤΡΟ *Colonia Damaſcus Metropolis* in Treboniani Imp. nummo, quem vidimus in Gaza Reginæ Chriſtinæ; & in altero Æmiliani apud Patinum, ac inde apud Vaillant, inſignes antiquarios, ΔΑΜΑCCO COΛΟΝΙΑ ΜΗΤΡΟ. S C. ubi in priori *Damaſci* nomine jungi duo C C videas, quorum prius Græcum *Sigma*, alterum Latinum C denotat: in eodem autem ſignari Latinis litteris S. C. ſeu *Senatusconſulto*, ſicut in aliis ſubinde illius tractus urbium, ut *Antiochiæ*, aliarumque nummis. Sic libera adhuc Rep. adſcripta Latina *Procons.* & *Imperator.* nomina, cum Græcis *Laodiceæ* & *Apameæ* in Phrygia nominibus: AP. PULCHER PROCOS. vel M. TULLUS IMP. aut P. LENTULUS &c. & ΛΑΟ. vel ΑΠΑ, Græciſque Prætorum ibidem appellationibus. Quem autem morem utramque ſcripturam & linguam permiſcendi, noſti frequenter etiam obuium in lapidibus antiquis; ubi præter crebras Romanorum voces, periodi etiam integræ Græcis litteris conſignatæ non ſemel leguntur: aut vero eadem nonnunquam inſcriptio integra bilinguis occurrit, ſeu Græca Romanaque lingua; ut in duabus inſcriptionibus apud Cl. Sponium, una *Epheſina*, altera *Laodicenſi*. Qua ratione etiam factum, ut Latinorum U pro Græcorum Y, non ſolum in recentioribus Græcorum nummis paſſim receptum videas, ſignatis ætate Alexandri Severi, Philipporum, & ſequentium; ſed etiam in aliquot *Syracuſanorum* nummis, cum litteris ΣUPA aut ΣUR etiam apud Parutam; prius autem in Theſauris etiam Brandenburgicis, aliiſque, ac in alio ſimiliter ab iiſdem *Syracuſanis* percuſſo, ΛΕUΚΑΣΠΙΣ.

Tom. I. p. 409. Sel. Num. pag. 116.

Vid. Seguin. Sel. Num. pag. 69, 71. &c.

Itin. T. III. p. 138. & 145.

Pag. 34. n. 5. Theſ. Brand. pag. 380.

9 *De littera F in Græcis nummis Faliſcorum, & quæ ratio ejus rei.*

Quomodo inſuper F Latinorum, loco Φ Græcorum, ut quidem videtur, crebro obſerves in nummis *Faliſcorum* Magnæ Græciæ & quidem Latio vicinæ, qui FΑΛΕΙΩΝ paſſim inſcribuntur; ut F pro Φ in eo tractu vel inde liqueret uſurpatum. Niſi potius Digammatis Aeolici veſtigia in eadem vocis huius ſcriptura eruamus, quam conſtanter adeo præferunt omnes nummi huius urbis antiqui, quorum adhuc luculenta copia ſuppetit. *Faliſcorum* nempe conditor apud antiquos auctores, [a] Ovidium, [b] Plinium alioſque, & a quo gens ac terra denominata, Græcus gente ſeu Argiuus *Haleſus* ſeu Ἄλεισος, more autem veteri Græcorum H adſpiratis vocibus præponendi, Ηάλεισος, juxta Aeolas vero Digamma ſuum vocalibus cum lenibus, tum aſperis præmittentes Fάλεισος. Hinc Romanis antiquitus *Haleſii* & *Faleſii* dicta illa gens, poſtea vero, *Falerii* vel *Faliſci*, ut utroque illo nomine, alias haud unius gentis, eos nonnunquam vocat Liuius. Sciendum enim, cum H vulgo locum F, tum

a Amor. lib. III. El. 13.
b Cap. 11.

Lib. V. c. 19. &c. & lib. X. cap. 14.

S vi-

S vicem R (quà de re paullo ante) occupasse in veteri Romanorum scriptura, ut narrant veteres Grammatici : unde iuxta Plinium, *Oppidum* Lib. III. c. 5. *Formiæ, Hormiæ prius olim dictum*; & cæteroquin, uti supra, *Valesii, Vetusii*, aliique. Adposite autem in hanc rem Seruius, qui ad illud Virgi- Ad Æneid. VII. 695. lii, *æquosque Faliscos*, hæc notat : *Faliscos Halesus* (non Haliscus) *condidit. Hi autem immutato* H *in* F *Falisci dicti sunt*; *sicut Febris dicitur, quæ ante Hebris dicebatur. Nam posteritas in multis nominibus* F *pro* H *posuit.* Plana itaque omnia è Liuio, Plinio, Seruio, & priscæ Græcorum ac Romanorum scripturæ vestigiis; unde factum ut non Romanis solum *Falerii*, & postea *Falisci*, sed Græcis Romanorum rerum scriptoribus illorum more, Φαλίσκοι vulgo sint appellati. Si vero Festum consulamus, *Faliscos*, non iam ab *Haleso*, sed a voce ἁλὸς seu *sale* deducentem, eundem rursus in Græca vocis scriptura usum agnosces Digammatis Æolici, vocali & quidem adspiratæ, consueto more, præpositi. Neque vero illud prætereundum, non Φαλίσκους, ut vulgo apud auctores, sed FAΛEIOΥΣ constanter vocari hanc gentem in nummis antiquis. At norunt in veteri Geographia vel leviter exercitati, haud inconsuetum unius urbis aut gentis nomen, non uno modo prolatum videre, & quidem (quod huc inprimis facit) aliter ab incolis, aliter vero ab exteris unam eandemque gentem sæpenumero nuncupatam. Quomodo utique crebra occurrunt, & qua de re alibi, apud Stephanum exempla prædictæ varietatis in formatione τῶν ἐθνικῶν, (quam certe clarissime evincunt nummi antiqui) inde profectæ; quod gentilitia illa nomina, modo peculiari loci & regionis typo, modo aliter apud extraneos, iuxta artem nempe & exempla similium formationum, efferrentur : alia nempe, ut sæpe innuit, τύπῳ τῆς χώρας, alia τῆς τέχνης. Nihil itaque insolitum, ut vides, *Falerios* aut *Faliscos*, Romanis aliisque dictos, qui FAΛEIOI indigenis, seu κατὰ τὸ ἐπιχώριον vocabantur; sicut id antiqui gentis nummi extra dubium ponunt. Quod in his *Faliscis* minus adhuc mirum, qui illud apud Strabonem Lib. V. pag. 226. legit, hoc loco utique non prætereundum, τοὺς Φαλίσκους, πόλιν ἰδιόγλωσσον, *Faliscos, urbem peculiari lingua utentem.* Et quod hic præterea notandum, eandem esse iuxta quosdam, quæ hodie vocatur indigenis *Galese*; in qua voce, utique cum primi conditoris nomen, tum Æolici Digammatis in simplex Γάμμα saepe conuerti olim soliti, ut vere alicubi, adductis variis eius rei ex Hesychio Not. ad Inscr. Herod. p. 47. 48. exemplis, obseruat magnus Salmasius, clara licet vestigia deprehendere. Neque vero mirabitur quispiam Æolicum illud Digamma ab iis retentum, quod Ar- Plin. lib. III. c. 4. Solinus cap. 11. giuus perhibeatur eorum conditor *Halesus*, Dorica proinde lingua verisimiliter usus. Vel una enim, ut opinor, sufficit hic Strabonis auctoritas, qui non Lib. VIII. pag. 333. solum illud *Faliscorum* τὸ ἰδιόγλωσσον obseruat, sed etiam alibi docet, non aliam esse Doricam dialectum, quam Æolicam antiquam, & non extra Isthmum solum, sed in Isthmo etiam positas gentes Æcolicas fuisse. Ut mittam Pin- Olymp. Od. I. v. 164. darum, quod iam ad eum Geographi locum notauit magnus Casaubonus, Æolice se scribere profitentem, quem alias Dorico sermone usum constat. Et ad alia quidem properabam, quum occurrit rursus Æolici illius Digammatis Græciæ Tab. XVII. vestigium in nummo FAΣTIΩN, inscripto apud Goltzium; quod plane Græcanicum negantem videas eius interpretem Nonnium, si quidem littera F, sit prorsus illis ignota; unde pro Faςίων legendum putat EΣTIAIΩN. Agnoscis utiq; mi OCTAUI, non cuiusuis esse, veterum illorum monumentorum, quibus tot erudita priscæ litteraturæ ac sapientiæ mysteria continentur, interpretationem

nem pro dignitate suscipere, minus autem decere, ignorationem continuo in temeritatem vertere, obscura quæuis aut incomperta ad lubitum mutandi vel refingendi. Quasi vero liceret eadem arte grassari in primaeua illa & incorrupta priscæ ætatis monumenta, Nummos nempe & Lapides antiquos, (quod a viris magnis factum aliquoties nollem) qua uti solet gens Criticorum, in libros editos aut descriptos olim a librariis codices, multis proinde erroribus obnoxios. Et quam caste adhuc, quam sobrie, quanta cum cautela id sibi indulgendum putant, non magistelli quidem aut e triuio Critici; sed ii demum, qui nominis huius præstantiam ac officium vere adsequuntur. Laudandus est quidem Nonnius ab egregia de hac antiquaria supellectile bene merendi voluntate, nec vulgari diligentia, licet non eadem continuo facultas fuerit, quidquid alii magnifice de illo sentiant; sicut subinde ac citra ullam viri eruditi contumeliam, sed id omnino exigente ipsa rei, de qua agendum incumbit tractatione, videbitur. Unde ut ad Goltzianum nummum reuertamur, frustra in illo hanc vocem ΓΑΣΤΙΩΝ expungere continuo voluit Nonnius, ob ignotum sibi usum illius Æolici Digammatis. Refertur nempe a Goltzio inter Boeotiæ urbes locus signati huius nummi, haud dubie ob adscripta eadem Thebani Clypei & Canthari symbola, quæ in Thebarum aliorumque Boeotiæ locorum nummis vulgo conspiciuntur. Æolica autem lingua usos olim Boeotos, & Æolibus adscribendos, nisi ex Strabone aliisque constaret, vel unus Varro adhuc hodie argueret, cui *Æoles Boeoti* nuncupantur. Sed de his alibi opportunius. Quo loco autem omitti non debet Ⅎ inuersum, seu Digamma a Claudio receptum in Romano Alphabeto, cuius Tacitus, Suetonius & Quintilianus meminere; quodque in singulari nummo eiusdem Claudii etiamnum visitur, quem huius antiquariæ supellectilis sedulus indagator, P. Seguinus protulit pridem ac illustrauit. Mitto cæteroquin plura, quæ in Romanorum litteris possent ex Nummis erui, in quibus ex leui etiam litterarum discrimine A, E, U, ac similibus, de ipsa ætate plurimarum Inscriptionum, & omni scripturæ veteris ratione, secure potest pronuntiari. Ita errare ex iisdem liquebit Pomponium, qui D de *Origine juris* tradit Appium Claudium; eumque non veterem illum, sed recentiorem, litteram R inuenisse; quod cum eodem longe antiquior *Romæ, Romuli* item, ac *Remi* appellatio, tum ætatum omnium Numismata ærea ac argentea omnino refellunt, ut iam monuit vir præclarus omnino Antonius Augustinus.

Lib. III. de L. L.

Select. Num. pag. 194.

Leg. 11. §. 36.

De Phœnicia scribendi ratione in Græcis aliquot nummis.

QUIBUS autem, quæ de antiquis *Græcarum litterarum*, quæ e Phœniciis profluxerint, *formis*, e residuis adhuc Græcorum nummis, aliisue eorum monumentis sunt hactenus a nobis adlata; unum præterea nec ingratum, ut opinor, *Phœniciæ* illius originis, in prisca etiam apud Græcos *scribendi ratione* documentum, e Nummis itidem addere mihi insuper liceat. Notum Phœnices, iuxta morem Hebræis, Syris, Arabibus, Ægyptiis, teste Herodoto, aliisque Orientalibus usitatum, dextra sinistram versus litterarum ductus instituisse. Eandem quoque scripturæ rationem in antiquis *Gotthorum* saxis, adnotauit antiquitatis patriæ restaurator Olaus Wormius. Id autem alias a Græcis omissum, ut motui naturali minus consentaneum, aut aliis de caus-

Lib. II. c. 36.

Litter. Run. c. V. & XXV.

 sis,

ſis, quas nihil adtinet hoc loco commemorare. Antiquiſſima tamen illius Phœnicii moris veſtigia nonnulla obſeruarunt iam eruditi, in ea Græcorum ſcriptura βυστροφηδὸν dicta, quæ ex parte eam referebat, & qua Solonis olim Leges, & Inſcriptio quædam Arcæ in Olympia a Corinthiis dedicatæ apud

Lib. V. p. 320. Pauſaniam, deſcripta leguntur. Aliud præterea huius rei exemplum idem au-

Ibidem p. 338. ctor mihi ſubminiſtrat, qui antiquæ Agamemnonis Statuæ, nomen a dextra in lævam excurrentibus litteris inſcriptum fuiſſe alibi obſeruat. Sed clariora adhuc hodie, & genuina eiuſdem ſcripturæ argumenta ſeſe offerunt, in antiquiſſimis aliquot Græcorum Nummis, & Siculorum vel maxime apud Parutam, & in Regiis aut illuſtribus Gazis, vel thecis antiquariorum, in quibus ΝΩΙΣΟΚΑΡΥΣ pro Συρακοσίων, ΣΑΛΕΓ pro Γέλας, ΝΟΙΑΡΕΜΙ pro Ιμεραίων, ΝΩΙΑΤΣΕΓΕΣ pro Σεγεσταίων, ΝΩΙΤΝΟΝΙΛΕΣ pro Σελινοντίων, ΝΑΤΙΜϘΟΝΑΠ pro Πανορμίταν, ΑΝΙϘΑΜΑΚ pro Καμαρῖνα, & in nummo Inſulæ *Liparæ* Cimeliarchii Palatini, ΠΙΛ pro ΛΙΠ ſeu Λιπαραίων, ac in nummis Magnæ Græciæ ΛΥΑΚ pro ΚΑΥΛ ſeu Καυλωνιατῶν, ΑΓ ſeu Ϝαλείων, aliaque id genus Phœnicum more ſiniſtrorſum non ſemel ſcripta occurrunt. Hoc autem non temere hic a me obſeruari intelliget, qui præter Cadmeam litterarum Græcarum originem, Phœnices & colonos eorum Carthaginienſes tot annos Siciliam inhabitaſſe, vel apud Thucydidem aut Diodorum legit; adeo ut nullibi plura illius linguæ aut gentis ſuperſint veſtigia. Quod ipſum de hac inſula Vir

Bochartus Præfat. Colon. Phœn. doctiſſimus in reconditæ eruditionis opere, alicubi adfirmat: *Itaque Phœnicum ibi veſtigia pene tam multa, quam in ipſa Phœnice.* Alicubi quoque nonnulla eiuſdem Scripturæ exempla ſeſe offerunt, ut in quodam nummo Epheſiorum ΝΩΙϹΕΦΕ ϹΙΜΕΤΡΑ, Ἄρτεμις Εφεσίων, & quibuſdam id genus; quod caſu etiam nonnunquam aut incuria monetariorum potuiſſe contingere, haud difficulter largiar. Hinc ſaltem Nummos veterum tractantes, litterarum in iis apices & ductus diligenter excutere meminerint; ne quod aliquibus accidiſſe memini, pro Græcis litteris auerſis, peregrinas nobis & exoticas confidenter obtrudant. Quæ res etiam fefellit virum de hac antiquitate optime

Tom. II. pag. 168. alias meritum, Joannem Triſtanum, qui in Nummo quodam *Cæſareæ* in Palæſtina, *Coloniam* illam pro *Flavia, Alphæam* dictam comminiſcitur, errore ex litteris ΑΛΦ in Nummo inuerſis pro ΦΛΑ, ſeu *Flavia*; id enim nomen illi urbi adhæſiſſe, ob deductam in eam Coloniam a Veſpaſiano, quod vel

Lib. V. cap. 13. Plinius docere illum potuiſſet, & alii Nummi cum adiuncta FLAVIAE appellatione, abunde arguunt, COL. PR. FLAVIA CAESAREA. Neque tamen ad ſimilem *Flauiæ* appellationem referri continuo debent eædem litteræ ΑΛΦ in nummis *Tripolitarum* in Phœnicia, quod olim ad primum eorum conſpectum conieceram; ſed quibus veterem loci Aeram denotari, ſeu DXXXI, ex aliis eiuſdem urbis nummis a me poſtea inſpectis, & quos etiam in medium adtulere præſtantes viri & antiquarii, abunde conſtitit. Alias vero, haud abſimili cum Triſtano errore, plurimos in tractandis Inſcriptionibus Græcis verſatos noui; dum vel in auerſas id genus, aut inuerſas etiam litteras incidunt, in quibus tradendis ad barbaras litteras parum opportune nonnulli confugerunt.

11. *De*

II. *De* FORMIS LATINARUM LITTERARUM *in Romanis Nummis.*

Haud vero a me iam exſpectas, OCTAVI nobiliſſime, ut de LITTERARUM LATINARUM origine, priſciſue earum FORMIS, adnotare hic multa e nummis antiquis ſimiliter adgrediar. Neque enim te eruditiſſimum, aut vero quemquam alium vel leviter eruditum fugit, eandem eſſe *Latinarum* litterarum quæ *Græcarum*, originem, Cadmeam nempe ſeu Phœniciam; eaſque e Græcia ab Euandro Arcade, ſeu in genere, iuxta Plinium, a Pelaſgis in Latium illatas. (Lib. VII. c. 56.) Hinc illud Marii Victorini: *Repertores litterarum Cadmus ex Phœnice in Græciam, & Euander ad nos tranſtulerunt &c. litteras numero* XVI. Eædem proinde cum antiquis Græcorum litteris numero, ordine, & poteſtate Latinorum litteræ; adde & *forma* propemodum iuxta Plinium; *veteres Græcas fuiſſe* EASDEM PENE, *quæ nunc ſunt Latinæ, indicio erit* (Ibidem c. 58.) *Delphica tabula antiqui æris, quæ eſt hodie in Palatio*; qua de re adiri poteſt illuſtris Scaliger in Euſebianis, & qui in una vel altera Græcæ illius inſcriptionis littera ab eo diſcedit, magnus Salmaſius. (Animadu. pag. 111. Ad Inſcr. Herod. pag. 56.) Unde etiam contigit, ut ſicut ſexdecim antiquis illis ſeu Cadmeis Græcorum litteris, octo proceſſu temporis, neque ab uno inuentore, & qua de re ſupra, fuerint additæ; ita etiam ſeptem ad antiquas illas ſexdecim Latinorum litteras, a Græcis illatas, ſimiliter dein acceſſerint: de quibus videri poſſunt, qui ea de re egerunt, veteres Grammatici, Diomedes, Marius Victorinus, Priſcianus, Velius Longus; aut e recentioribus in magno & eruditiſſimo de Arte Grammatica opere vir ſummus J. G. Voſſius. Quod vero illæ Latinorum litteræ, non ætate ſolum Plinii, ad veteres Græcas, ſed antiquioribus etiam temporibus eo propius adhuc ad archetypa ſua accederent, non e priſcis ſolum lapidibus conſtat, quibus inſcripta veterum Romanorum elogia vel monumenta, ſed e nummis itidem, quorum aliqui etiam iis antiquitate longe præponderant. Cuiuſmodi in primis antiqui & librales Romanorum nummi, vel Trientes, qui uti in ſuperiori Diſſertatione obiter vidimus, ſub Regio Romanorum imperio, aut quidam forte iam ante percuſſi, antiqua & ignota cæteroquin nomina, Etruſca forte, Latinis litteris exhibent, ut IAIEDE, vel HATRI. Rudioris utique operis ſeu artificii & maioris antiquitatis veſtigia, iidem nummi omnino præferunt, (quod bene quoque iam adnotauit eruditus Muſei S. Genoueſæ lingua Gallorum vernacula editor) præ iis nempe æreis, in quibus a Seruii Tullii temporibus, ut fertur, ſignatis, ROMA cernitur inſculpta. Sed expreſſa adhuc magis illius vetuſtatis, & cum Græcis litteris ſimilitudinis indicia oſtentat Æs libralis, cum in Theſauris Gallorum Regiis, tum in eodem Muſeo S. Genoueſæ conſpicuus, cum bicipiti neque barbato tamen capite, & cum gemmata inſuper corona in Regio nummo; in auerſa autem parte Claua, cum litteris circum [illegible] Eundem vero inter præclara cimelia Pembrochiana videre etiam mihi contigit, & quidem cum integris ſeptem illis litteris, e quibus una ſeu [illegible] deeſſe aut exeſa videbatur in nummo Regiæ Gallorum Gazæ; cum bouino præterea capite inſerto inter biceps caput virile; cum Delphino autem loco Clauæ in altera nummi parte. Quem proinde ſingularem omnino & inſigni vetuſtate memorabilem nummum iuuabit huc adferre; etſi in ea temporum illorum, ſeu vetuſti Latii, caligine,

de

de eo nihil certi occurrit hactenus, quod moneam; nisi quod in maritima urbe cusum eundem nummum, ex signato in eodem Delphino liceat omnino colligere.

III. *De* Gotthicis *aut* Hispanicis *Nummis.*

Accedit quæ de *priscis* Gotthorum aut Hispanorum *litteris*, non inutilis, aut iniucunda sese offert disquisitio. Quum enim plurimi Nummi cum ærei, tum argentei, rudioris alias operis, & ignotis ut plurimum litteris signati, occurrant, & in Hispania vel maxime; hinc non una de iis exstat Antiquariorum sententia. Antonius Augustinus, præter Punicos & Gotthicos Hispaniæ nummos, aliquot ex iis veteri patriæ linguæ charactere exaratos credidit. Olaus Wormius diuersam sententiam amplexus, eosdem a Gotthis in Hispania signatos, & clara litteraturæ Gotthicæ vel Runicæ argumenta præferre existimat. At rursus viri docti, qui non ita pridem in illustrandis Nummis patriis versati, Antonii Augustini prementes vestigia, omnes id genus peregrinis aut barbaris litteris insculptos, priscis Hispanicis adnumerant. Unde quum apud Liuium, *argenti Oscensis, & signati Oscensis*, ab Osca antiqua Urbe Hispaniæ denominati, mentionem non semel iniectam reperissent; Nummos illos argenteos in Hispania obuios, in quibus passim Eques cum jaculo decurrens cernitur, pro illo prisco *signato Oscensi* protulere. Rationes vero quibus nituntur, petitæ aut e numero, & multitudine nummorum, qui in Hispania effodiuntur; aut e characteribus ignotis; aut e communi illo in iis symbolo Equitis decurrentis. Hæc autem, ut ingenue fatear, percussos quidem in Hispania nummos id genus, sed non ab *Oscensibus* magis, quam a *Gotthis*, Hispaniæ per tot annos incolis, suadere mihi & evincere videntur. Potior illa auctoritas aliquanto, meo iudicio, quam ex *Oscæ* Nummis sub Augusto & Tiberio signatis, & ex Hispanico familiæ Afraniæ apud Fuluium Ursinum numismate ostentant, cum eadem capitis imberbis & decurrentis equitis in altera parte effigie, & ignotarum in iisdem seu Punicarum litterarum figura. Quod ipsum firmare videntur, quæ de non una litterarum forma apud Hispanos veteres, prisci auctores tradidere; ex quorum numero Strabo, illos nec uno scribendi genere, nec una lingua usos iam olim adseruit. Si tamen meum qualecunque iudicium liceat hic obiter interponere, aliquot ex iis ad *Punicos* veteris Hispaniæ nummos; plerosque au-

Dialog. VI.

Litter. Runic. cap. 10.

Vid. Museo de las Medall. Espan.

Lib. XXXIV. c. 10.46.

Lib. III. pag. 139.

tem rudiores ad Gotthicos eiuſdem tractus referre conſultius exiſtimarem. Neque enim ſoli Gaditani, aut vicini tractus Nummi, Punicis accenſendi, ut ſtatuunt viri docti; quaſi Pœnorum in Hiſpania imperium & lingua non ulterius ſeſe diffuderit. Utriuſque vero veſtigia, non in Bætica ſolum, ſed Tarraconenſi etiam Provincia obſeruarunt eruditi, & vel una Carthago noua, Pœni Amilcaris in eadem opus, abunde comprobat. *Gotthis* vero adſcribendos pleroſque illos argenteos cum Equite decurrente, aut geminis ſymbolis, potius quam antiquis *Oſcenſibus*, multa ſuadere mihi videntur. Talia nempe, diuturna Gotthorum in Hiſpania ſedes, quæ litteras eorum & linguam in eandem, eamque nummorum id genus in illo tractu copiam inuexit, tum cum *Gotthicis* aliis Nummis Galliæ aut Italiæ conſenſus; plurimarum denique litterarum cum *Runicis* aut *Gotthicis* adfinitas. Neque obſtare debet haud diſſimilis figuræ, cum priſcis aliquot Hiſpaniæ nummis contemplatio; quum pateat ad inſtar bigatorum & denariorum veterum, aliorumque id genus priorum temporum, aureos & argenteos Gotthorum nummos paſſim percuſſos. Talium certe ingentem quandam copiam, cum alibi, tum maxime inter cimelia Palatina, nunc regia Brandenburgenſia verſare mihi pridem licuit. Neque tamen hæc a me adferuntur, ut me moroſum aut iniquum alterius ſententiæ patronis præbeam. Quo loco autem adducta ab eruditiſſimo Ed. Bernardo, uti aliarum quoque gentium, (ſicut de *Samariticis* ſeu *Phœniciis*, ac de *Græcis* inſuper ſupra vidimus) ita cum ROMANARUM litterarum, quæque Græcam omnino originem, utraque autem Samariticam arguerent, neque ea unius ætatis diagrammata; tum alia, quæ GOTTHICAS etiam, & RUNICAS litteras exhibent, hic opportune, nec citra leue eorum, quibus nummos veteres id genus litteris inſignitos verſare datur, beneficium, inſerenda duximus.

Bochart. de Colon. Phœnic. lib. I. cap. 3. 5.

Ed. Bernardi Alphabeta Latina Item Gothicum et Runicum.

Alphabetum Latinum ab Ionio, quinque literis exceptis, ante Chr. 714.*	*Latinum. A.D. 1.*	*Latinum A.D. 306.*	*Latinum A.D. 400.*	*Alphabetum Gothicum è Græco & Latino A.D. 388. Vlfila auctore.*	*Alphabetum Runicum è Gothico. A.D. 400.*
A. A. A.	A A A	Λ. λ. λ. a.	λ. A. a. a.	a. a. 1.	X. λ. λ. X. a *ar, annus*
B. B.	B.	B. b.	B. B. b.	B. B. 2.	B. b *biarkan, betula.*
C. Γ & K.	C. C.	C. C. c.	C. C. G.	Γ. Γ. 3.	Ƴ. 1. c. *cnesol.*
D. Δ & O.	D.	D. D. d.	D. δ. δ. δ.	a. a. 4.	Þ. ȹ. Ƀ. d *Duss, Spectrum*
E. Ë.	E. E. E.	Ŧ. є.	Є. Є. Є.	є. є. 5.	Ŧ. ᛏ. ᛚ e *Stungenkis punctatum*
F. F & φ.	F. F. F.	F. F.	F. F. F.	F. F. F. 6.	Ᵽ. Ψ. f *fie, opes*
*G. Γ.	G. G. G.	G. G.	C. C. G.	G. G.	Ᵽ. g *Stungen kaun punctatum.*
H. H & X.	H. H.	H. h. n.	H. h. h.	h. H. 8.	✱ h *hagl. grando*
I. I.	I. I.	I. ı.	I. I. I.	Φ. Θ. 9.	Þ. th. d. *Stungenthus punctatum.*
K. K.	K. K.	K.	K.	I. ı. ı. 10.	I. i *is glacies.*
L. Λ.	L. L. L.	L. l. l.	L. l. L.	K. K. 20.	Ᵽ. k *kaun* [illegible]
M. M.	M. M.	M. M. m.	M. m. ∞.	λ. λ. λ. 30.	ᛗ. l [illegible]
N. N.	N.	N. N.	N. N. N. N.	M. M. M. 40.	Ψ. m [illegible]
O. ŏ.	O.	O. O.	O. O.	N. N. 50.	ᚾ. ᚾ. X. n *naud necessitas*
P. Γ. Γ.	P. P. P.	P. P.	P. P. P.	& & O. 70.	λ. Ӿ. o *os ostium*
Q. ꝗ.	Q. Q.	Q. e. q.	q. q. q.	Π. Π. 80.	B. P. b. *Stungen biarkan punctatum*
R. P.	R. R. R.	R. R. R.	R. R. R.	U. Q. u.	d.
S. Σ & Ξ.	S. S. S.	S. s. S.	S. S. S.	K. R. 100.	K. R. ᛘ. r *reidh. equitatio*
T. T.	T. T. T.	T. T. T.	T. T. T.	S. S. 200.	И. И. s *sol. sol.*
*V. ŏ & oY & Y.	V.	V. u. u. V.	u. u. V. u.	T. T. 300.	↑. 1. t *taikns signum.*
*X. Ξ.	X.	X. x.	X. x. x.	n. u. 400.	∩. ∩. u *ur, aratus*
*Y.	Y. Y.	y.	Y. Y.	O. ω. w & Q.	∩. y. u *Stungenur u punctatum*
*Z. Z.	Z. Z.	Z. Z.		X. X. 600.	Ᵽ. w. *Stungenfie. f. punctatum*
				Y. Y. w. & Y.	
				Z. Z. 7.	

I I.

Ad Litterarum Adfectiones *in antiquis Nummis.*

Litterarum etiam Adfectiones varias, in iis permutandis vel confundendis, ſuppeditant antiqui Nummi, quæ ad Scripturæ veteris rationem capiendam aut explicandam, immane quantum conferunt. Nec enim hic, quod vulgo nonnulli exiſtimant, caſui continuo aut errori adſcribi debent plurima, quæ in iis, a recepto hodie ſcribendi uſu aliena ſæpe videntur. Confuſas enim nonnunquam & permutatas diuerſas litteras apud ipſos veteres licet obſeruare, cum ex fontibus aliis; tum vel maxime ex ſcripturæ veteris veſtigiis; aut e recentioris additamentis; vel e ſono ac pronuntiatione litterarum inter ſe ſimilium & adfinium.

Prius quod adtinet, ſeu ex *ſcripturæ veteris veſtigiis*, vidimus id in adductis iam ſupra exemplis E pro H in antiquis, neque unius ætatis, Athenienſium nummis, in quibus vulgo occurrunt primæ litteræ ΑΘΕ. pro ΑΘΗ· ſeu ΑΘΗΝΑΙΩΝ, quod mirabatur Goltzii commentator Nonnius. Neque vero id veteri ſolum *Athenienſium* more, ε̄ pro η̄ uſurpandi, quem tradiderat, ut vidimus, Plato; ſed etiam in Athenarum Regis ſeu Herois *Theſei* nomine ΘΕΣΕΥΣ, in nummo, de quo ſupra, ab inſulanis *Phæſtiis* percuſſo; & in priſcis præterea *Thebanorum* nummis, etiam poſt litteram H iam in Græcorum Alphabeto receptam, qui ΘΕΒΗ pro ΘΗΒΗ ſunt inſcripti, retentum vidimus. Sic ΜΕΝΑΙΝΟΝ, & ΜΗΝΑΝΙΝΩΝ, poſt litteras Ω ſimiliter & Η a Simonide iam repertas; ac ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ſubinde, vulgo ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Qua ratione etiam Ο, multis poſt admiſſum longum Ω ſæculis obuium, ſicuti ΗΡΟϹ in nummis *Antinoi*, & in alio *Pergamenorum* ΕΥΡΥΠΥΛΟϹ ΗΡΟϹ, ac in Græcis *Gordiani Pii* nummis, cum eius *Antonii* nomine, quod ΑΝΤΩΝΙΟϹ, & ſubinde ΑΝΤΟΝΙΟϹ in iis legitur: more alioquin veteri, ut id a Platone ſimiliter de Athenienſibus dictum oſtendimus. Optime itaque adnotauit Marius Victorinus, ante repertas litteras Η & Ω, Græcos litteras Ε & Ο adhibuiſſe: unde etiam factum, ut poſt eaſdem litteras in communi uſu, & in Jonico XXIV litterarum Alphabeto receptas, ſubinde etiam, nec ab Atticis ſolum, maxime in publicis monumentis, antiquior ſcribendi ratio ſit uſurpata. Quo ſpectat Η non pro littera, ſed iuxta primæuum eius apud Græcos uſum, pro adſpirationis nota, ut iam ante itidem vidimus, in antiquis aliquot Siciliæ & Græciæ nummis, ut in ΗΙΜΕΡΑ, ΗΥΨΑΣ, ΗΙΣΜΕΝΙΩΝ retenta. Sic Diphthongi quoque, iuxta antiquæ ſcripturæ veſtigia ſæpius omiſſæ, ut Ο pro ΟΥ, ſicut in tot ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ nummis, qui adhuc ſuperſunt, cum apud Parutam, tum in antiquariis Gazis vel Muſeis, quique variis temporibus cuſi, neque aliter ſignantur: quum tamen gentile illud vulgo Συρακούσιος apud Auctores, & urbs ipſa Συρακοῦσαι, ac inde a Romanis *Syracuſa* & *Syracuſani* fuerint dicti. Quod ſimiliter de *Selinuntiis*, itidem *Siculis*, ſtatuendum eſt; qui quum Σελινούντιοι vocentur apud Thucydidem, Diodorum, alioſque, idque iuxta analogiam Σελινοῦς, Σελινοῦντος, in eorum nummis tamen ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΙ hactenus comparent. Eadem ratio, uti præ-

1. E ſcripturæ veteris veſtigiis.

præterea obſeruo, in nummis *Locrorum*, vulgo *Epicnemidiorum*, metropoleos ΟΠΟΝΤΙΩΝ, quum eadem urbs Ὀποῦς, gentile autem, uti apud Thucydidem, Strabonem, Stephanum, alioſque, Ὀπούντιος dicatur. Unde utique egregie illuſtratur, id quod apud Athenæum legitur, ubi poſt adductos Achæi Tragici verſus, in quibus Διωνύσο pro Διωνύσου nomen effertur, addit continuo: ἐν τούτοις λείπει τὸ υ στοιχεῖον, ἐπεὶ πάντες οἱ ἀρχαῖοι (uti bene pro Ἀχαῖοι, ex Athenæi epitome emendat ὁ πάνυ) τῷ ο ἀπεχρῶντο, οὐ μόνον ἐφ᾽ ἧς νῦν τάττεται δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ ὅτε τὴν διάφθογγον διασημαίνει, διὰ τοῦ ο μόνον γράφουσι· *In his deeſt poſtremum elementum υ, quoniam littera ο utebantur omnes antiqui, non ſolum ea vi, qua nunc pollet, ſed etiam cum Diphthongum ου ſignificat.* Id autem poſt conſtitutum Jonicum XXIV litterarum Alphabetum, haud eo minus, non ab Atticis ſolum, ſed a Doribus etiam Siculis retentum, ex ampliſſima illa *Syracuſanorum* nummorum, qui haud aliter efferuntur, copia, fit omnino manifeſtum. Ad quorum proinde exemplum, idque ſeu ob dialectum Doricam, ſeu ob metrum, Συρακοσίοις ἐπιτάττεν apud *Syracuſanum* Theocritum, ac inde apud Maronem, *Syracoſio dignata eſt ludere verſu.* Neque aliter, Dores itidem, *Locri,* de quibus modo, *Opuntii*, ac de iis Pauſanias, ut obſeruo, ad veterum nummorum fidem, Λοκροὺς τοὺς Ὀποντίους· ſicut Boeoti quoque, quibus ii erant finitimi, quos ο ſimiliter pro ου adhibuiſſe, non ex Heſychio ſolum, quod monuit iam illuſtris Salmaſius, ſed ex ineditis adhuc Apollonii Dyſcoli, aliorumque veterum Grammaticorum in Bibliotheca Gallorum Regia, quæ verſare mihi nuper contigit, fragmentis liquet. Idem quoque apud Cretenſes Dores obtinuiſſe, conſtat etiamnum ex iis, quæ adhuc proſtant, fœderum ab iis ſancitorum tabulis; ſicut in fœdere inter *Hierapytnios* & *Prianſios*, duarum eiuſdem inſulæ ciuitatum, ubi inter alia ΚΑΤΑ ΤΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΟΣ ΕΚΑΤΕΡΗ ΚΕΙΜΕΝΟΣ legitur. Unde firmatur inſuper id quod a veteribus Grammaticis, de antiquo uſu apud Græcos illius litteræ ο pro ου, ut viderunt iam viri docti, eſt ſimiliter monitum; idque in Columna Farneſiana, temporibus Antoninorum, adhuc manifeſtum, ac in Gloſſariis etiam antiquis a ſe obſeruatum tradit alicubi ὁ πάνυ Salmaſius. Cuius autem rei, ο nempe pro ου ſcribendi, ſicut in adductis modo nummis & marmoribus, ac memorato apud Athenæum loco, obuia inſuper, & quæ magnum Caſaubonum haud fugit, ad Athenæum ratio: quod nempe litteram ο veteres pronuntiarent ου. Unde orta ſubinde litterarum in priſcis hiſce Græcorum monumentis permutatio, e vicino id genus litterarum *ſono*, de quo paullo poſt. Quomodo inſuper Ζ & Σ, poſt additas antiquis Cadmeis, & quæ dein in Græco XXIV litterarum Alphabeto ſunt receptæ, litteras, ſæpe in antiquis nummis confuſa vel promiſcua videas: uti Σ pro Ζ in voce ΣΕΥΣ ΣΕΡΑΠΙΣ in Græco Veſpaſiani nummo Gazæ Mediceæ; & in nummo ΑΣΩΤΙΩΝ pro ΑΖΟΤΙΩΝ urbis Palæſtinæ, cum Juliæ Domnæ effigie, eoque cum apud Triſtanum, ſed quem ille minus feliciter explicauit, ut iam vidit eruditiſſimus Harduinus, tum in cimeliis ampliſſimi Præſidis Bignonii. Ζ vero pro Σ locum viciſſim obtinet in *Smyrnæorum* nummis ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ ſubinde inſcriptis: cuiuſmodi aliquot ſub Auguſto ac Tiberio percuſſi, exſtant in Gaza Gallorum Regia, ac ſimiliter in Domitiæ nummo Cimeliarchii Medicei, ac alterius etiam in Theſauris Brandenburgicis, in quo hinc ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, illinc ΖΜΥΡ ſignatur. Id vero non monetariorum errore contigiſſe, abunde licet ex Luciano colligere, apud quem in feſtiuo litterarum Dialogo,

Sigma

Lib. XI. pag. 416.
Caſaub. Anim. ad eum locum.
Idyll. XV. v. 90.
Lib. I. pag. 41.
Marm. Oxon. p. 116. P. I.
Ad Inſcr. Herodis p. 37, 38.
Tom. II. p. 95. Num. Urb. Ill. pag. 16. Vaill. Num. Græc. Impp. pag. 90.
Theſ. Brand. Vol. III. p. 65.

Sigma queritur de illa vi ſibi facta a Ζῆτα in hac ipſa voce Σμυρναίων, δεῖ πᾶσαν, inquit, ἀφελομένῳ τὴν Σμύρναν, *omnem mihi Smyrnam adimente*. Adde Sextum Empiricum, apud quem quæritur, an per ζ vel per σ, ſcribi debeant voces σμίλιον & σμύρνα· Unde præter adductos modo nummos, eadem ſcriptura in voce ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ occurrit in una inſcriptione Græca apud Gruterum, quod eſt in Indice prætermiſſum, aliiſque quibuſdam Latinis ZMYRNAEORUM; tum in una etiam Athletica, Romæ nuper cum geminis aliis reperta. Eiuſdem vero Ζ pro Σ exempla memini etiam me vidiſſe in nomine *Sozimi*, apud ampliſſimum Seuium, inſcripti in veteri nummo ΖΟΣΙΜΟΥ, ſicut alioquin in nummo Argivorum Gazæ Gallorum Regiæ, ΦΙΛΟΚΛΗΖ, pro ΦΙΛΟΚΛΗΣ. Ut prætercam inſpecta illuſtri Burbequio *Amaſiæ* numiſmata, cum eadem ſcriptura. Non aliter ac illum Getarum quidem Deum, Pythagoræ vero famulum, modo Ζάμολξιν, modo Σάμολξιν etiam ſcriptum videas in codicibus antiquis. Græci nempe poſt additas id genus litteras prioribus ſexdecim vetuſtis, eaſdem poſtea antiquiorum loco haud infrequenter admiſere. Unde etiam Χ pro Κ, & Ω pro Ο, accedente vicino earundem litterarum ſono, in priſcis eorum nummis ſubinde adhibita. Cuius equidem Χ pro Κ, aut viciſſim uſurpati exempla mihi ſuppeditant duo inediti veteres Grammatici; quorum unus eſt Arcadius in Bibliotheca Gallorum Regia, in quo Κιθών, ὁ χιτών· alter Moeris ſeu Eumoeris Atticiſta, in collectionibus vocum Atticarum & Ἑλληνικῶν, quas verſare mihi nuper licuit: βρύκειν, Ἀττικῶς· βρύχειν, Ἑλληνικῶς· Ut iſtud κ pro χ veteri more, de quo ſupra, ab Atticis, poſt receptum etiam Jonicum XXIV litterarum, ac inter eas litteram Χ, Alphabetum, retentum adhuc liqueat. Quum viciſſim Χ, ubi Κ adhibuerunt alii Græci, dixerint poſtea ſubinde Attici; ſicut apud eundem Atticiſtam ac ineditum hactenus Moerim obſeruaui, Σχίνδαλμα, ἐν τῷ χ Ἀττικῶς· σκίνδαλμα, Ἑλληνικῶς· Quomodo, ut obuiam ΝΕΟΧΟΡΩΝ in nummo *Sardianorum* apud Cl. Seguinum, & in aliis quandoque, ſcripturam, & ΧΑΙ pro ΚΑΙ in *Byzienorum* nummo Gazæ Mediceæ, cum Hadriani capite, quæ incuriæ monetariorum videntur adſcribenda; ut hæc, inquam, mittam, nata certe inde illa confuſio in ſcriptura urbis *Calchedonis*, quæ modo Κ, modo Χ præfert in ſcriptis codicibus, ac inde apud antiquos Auctores, qui ad eorum fidem ſunt deinceps diuulgati. Adde quomodo in uno etiam nummo Cimeliarchii vere Regii Brandenburgici ΧΑΛΚΗΔ· in aliis vero paſſim ΚΑΛΧ· ſeu ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ legitur. Quod poſtremum etiam, veram eſſe & antiquam nominis huius urbis ſcripturam, quam exhibet itidem codex antiquus Canonum Eccleſiæ univerſalis a Cl. Juſtello vulgatus, olim tradidi: & profectum inde errorem librariorum monui, qui varios codices & auctores antiquos obſedit & adhuc obſidet, ubi Καρχηδονίων, ſeu *Carthaginienſium*, pro Καλχηδονίων, ſeu *Calchedoniorum*, procliui utique unius litteræ ρ & λ permutatione, facta non ſemel occurrit mentio. Quodque etiam haud ita pridem a me denuo, oblata eius rei occaſione alio in opere eſt adſertum, & adlatis eius rei e Theophraſto, Galeno, Æliano, Themiſtio, ac Juſtiniano Imp. exemplis eſt ibidem comprobatum. Neque vero hæc infirmare vel conuellere cenſendus eſt, quod ſolertiſſimo alioquin horum cimeliorum interpreti, cuiuſque laudi plurimum faueo, videbatur, unus ille indicatus paullo ante Gazæ Brandenburgicæ nummus ΚΑΛΚΗΔ inſcriptus, ut inde iſta cenſeatur antiqua & genuina huius urbis ſcriptura; altera vero ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ ab *Hadriani* demum tempo-

Judicium Vocalium p.48.T. I.Ed.I.Amſt.

Adv. Mathem. lib.I.pag.36, 37.

Theſ. Grut. CCCXIV. 1.

Theſ. Brand. Vol.I.p.489.

Orbis Romani p.460,461.

ribus nata: quod nempe eandem præferant nummi cum *Antinoi* effigie, ac sub sequutis dein Imperatoribus, *M. Aurelio, Severo, Geta, Alexandro Severo, Gordiano Pio*; & Augustis, *Julia Domna*, ac *Tranquillina*. Mitto enim, quod eius mutationis, ut quæ prius & per tot secula Χαλχηδῶν fuerit dicta, dein sub *Hadriano* ac ab eo demum tempore Καλχηδὼν dici cœperit, nulla idonea dari possit ratio, nec similia exempla in aliarum id genus urbium nummis hoc facile euincant; immo potius ut asserta tot nummis, qui sub dictis modo Imperatoribus sunt percussi, scriptura, unius nummi qui paullo aliter id urbis nomen extulit, auctoritati hic longe præponderet. Maxime, quum obuia subsit ratio, cur ob sonum vicinum, uti in adductis modo ΧΑΙ & ΝΕΟΧΟΡΟΥ exemplis, Χ loco Κ, Κ dein vice Χ, potuerit vel ultro, vel monetarii errore, in uno illo, qui hactenus eam scripturam exhibet, nummo signari. Accedunt, quique id rursus extra dubium ponunt, alii antiquiores nec vulgati hactenus insignes horum *Calchedoniorum* nummi, iique sine ulla Romanæ dominationis, cui iam ii subiacerent, nota in iis expressa. Cuiusmodi utique occurrit inter selecta præstantissimi Jac. de Wilde cimelia nummus, hinc cum capite muliebri velato, illinc Neptunus sedens cum Tridente, & inscr. ΒΥΖΑΝ ΚΑΛΧΑ. quo *Byzantiorum* nempe & *Calchedoniorum*, qui illis e regione positi, concordia designatur. Eandem quoque inscriptionem præfert, nempe ΒΥΖΑΣ ΧΑΛΚΑ. alius nummus a præstantissimo Baudelotio in erudito ac vernaculo opere vulgatus; in quo hinc caput barbatum cum diademate, illinc navis Prora, cum Ciconia. Quibus tres alios addere mihi insuper hic licet, antiquos itidem & singulares, huius urbis nummos, quos ex legatione Turcica, seu Byzantina secum in Angliam aduexit laudatus jam in priori Dissertatione, omni etiam laude dignus, Eques Auratus Trombal: qui autem singuli nummi ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ sunt itidem signati, sicut euincet sequens nec iniucundus, ut opinor, duorum ex iis conspectus: quantum equidem eorum typos vetustate attritos de quibus hic iam non agitur, sed cum integris & obviis ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ litteris, adsequi licuit.

Sel. Num. Tab. VI. n. 63.

Utilité des Voyages pag. 605. T. II.

Frustra vero ad Herodotum (cui addi poterant Thucydides, Polybius, aliique) apud quem hodie Χαλχηδόνιοι scilicet legatur, hic recurri, præter indubiam eorum, quos modo indicaui vel adduxi, nummorum fidem, vel inde sat liquet; quod haud frequentiora infestent adhuc antiquos Auctores menda, idque librariorum, qui eos ad nos transmiserunt, incuria vel inscitia, quam in nominibus locorum propriis adducendis. Quæ proinde haud aliunde certius, & qua de re nos, Deo dante, in processu huius operis, quam ex hisce nummorum monumentis, domesticis utique & luculentis testibus, refingi continuo debent ac emendari. Adde, quod nec desint adhuc antiqui Auctores, iique Hadriani temporibus vetustiores, sicut, & qui unus hic instar plurium

plurium esse potest, Strabo, apud quem seu in antiquis eius codicibus, Καλχηδὼν & Καλχηδόνιοι, uti in nummis, legitur. Ut vero littera Χ pro Κ, sic Ω etiam pro Ο, ob eandem & majorem adhuc *soni* adfinitatem, in antiquis quoque nmmmis quandoque obuia, ut in ΩΡΘΩΣΙΕΩΝ Hadriani, in Gaza Medicea, pro ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ in aliis nummis cum eiusdem, tum Regiæ Gallorum Gazæ, sub Augusto & Antonino vulgo Caracalla cusis. ΕΙ vero pro Ι sicut in marmoribus antiquis passim ΕΤΕΙΜΗΣΕ, ΤΕΙΜΗΣΑΝΤΕΣ in inscriptione Herodis Attici similiter, ΤΕΙΜΗϹΑΤΕ, ΠΕΙΟΝΑ, & quæ plura ibi congerit vir summus, & passim alibi occurrunt: ita in hac etiam nummorum penu, ΝΕΙΚΗ, & ΝΕΙΚΟΠΟΛΙΣ, ΝΕΙΚΑΕΩΝ, ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, & quæ plura id genus. Salmas. ad Inscr. Herod. pag. 21.

Id vero aliunde insuper liquidum, quod ut obiter paullo ante adtigimus, & memorata modo exempla id itidem comprobant, ex *sono litterarum inter se adfinium*, frequentem & promiscuam multarum litterarum commutationem cum alibi, tum maxime in priscis hisce Nummis, ut de lapidibus iam nihil dicam, licet etiamnum obseruare. Unde monuit iam olim Quintilianus: *quæri solet in scribendo, præpositiones* SONUM *quem junctæ efficiunt, an quem separatæ obseruare conueniat:* alibi vero concludit: *ego (mihi quod consuetudo obtinuit) sic scribendum quoque iudico* I, *quomodo* SONAT. Ex *sono* itaque promiscuo, aut etiam medio, ut de litteris Ι & Υ ait idem Fabius, seu cognatione variarum litterarum, nata crebro illa scripturæ varietas, quam non scripti solum codices antiqui, sed haud paullo iisdem vetustiores, & a quibus auctoritas hic demum petenda est, Nummi ac Lapides satis superque arguunt. Ita id crebro accidisse videas in litteris Γ & Ν, quæ eundem omnino sonum ante Κ efficiunt; unde in nummis ΑΝΚΥΡΑ, ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ, quæ ΑΓΚΥΡΑ & ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ scribi alioquin solent. Neque tamen, quod inde colligit eruditus urbium e Nummis illustrator, id neotericis demum placuit, ut ΑΓΚΥΡΑΝΩΝ vel ΑΓΚΥΡΑΣ, aut vero ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ scriberetur: quum eam scripturam præferant vetusti codices, ad quorum fidem antiqui Auctores sunt descripti, immo etiam ΣΥΓΚΛΗΤΟΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ exhibeat vetus lapis a Sponio editus: adeo ut utramque illam scribendi has voces rationem, ex eodem omnino sono utriusque illius litteræ Γ & Ν ante Κ profectam, olim obtinuisse omnino liqueat. Quod vero nullum omnino nummum reperiri, in quo legatur ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ, ibidem tradit vir eruditus, id a Cl. Patino obseruatum iam ante fuerat. Mitto quod ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ, ubi idem quoque sonus litteræ Γ & Ν ante Χ, legatur in priscis huius urbis nummis; neque aliter nomen eius in iis efferatur. Adde hisce obuia in antiquissimis marmoribus, sicut in Chronico Oxoniensi seu Arundelliano, ἐγ Κυβέλοις· ἐγ Κελαίναις· ἐγ Καρίᾳ· ut inde abunde liqueat, antiquum fuisse illum γ loco ν ante Κάππα scribendi apud Græcos morem. Mitto quod eadem *Ancyra* dicta aliquoties legatur Αγύρα, ut apud Nicephorum Bryennium non semel; apud Josephum autem, quod vidit illustris Scaliger, & qua de re alibi egimus, ἐν Αργύρῃ pro Ἀγκύρῃ. Ita litteræ Γ & Κ promiscua quandoque, ut in antiquis *Agrigentinorum* nummis apud Parutam ΑΓΡΑΓΑΣ & ΑΚΡΑΓΑΣ. Quum Κ cæteroquin in Γ conuersum in eodem, de quo modo, antiquissimo Chronico videas, ut ἐγ pro ἐκ Μυτιλήνης, ac subinde in fine vocum, ut ab initio eiusdem Chronici Ν in Μ, ἐμ Πάρῳ, passim autem in Fœdere Seleuci cum Smyr-

Marginal notes: 2 Ex *sono littera-rum adfinium.* — Lib. I. cap. 7. — Ibidem. — Harduin. p. 44. — Itin. Tom. III. p. 125. — In Indice ad Num. Impp. Rom. — Epoch. x. xxviii. xxxvii. — Lib. II. cap. 7. & 8. — Antiq. lib xvi. cap. 10. — Epist. 1. ad Morell. p. 89. — Epoch. xxxvii.

Pag. 5. 6. 8. 10. 11.

Smyrnæis, at in Smyrnæorum Decreto in iisdem marmoribus Arundellianis, τὴμ πόλιν, τὴμ ἐυνοίαν, τὴμ πολιτείαν, ἐμ Μαγνησίᾳ, τῶμ pro τῶν, & ὁσίωμ. Ut proinde minus insolitum videri debeat in adducto supra insigni antiqui Amyntæ Regis nummo ΑΜΥΜΤΑ, pro ΑΜΥΝΤΑ. Quomodo à Jonibus μιν per μ, quod Dores νιν, dictum obseruat Apollonius Dyscolus in fragmentis ineditis Bibliothecæ Gallorum Regiæ. Quin etiam obiter commemoranda hic venit litterarum Ι & Υ, medii, ut de iis Quintilianus, soni, cum alibi, tum in antiquis quoque nummis subinde permutatio: unde ΣΙΡΑ pro ΣΥΡΑ seu ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ videas aliquoties apud Parutam, & ΒΗΡΙΤΙΩΝ, pro ΒΗΡΥΤΙΩΝ in Gaza Brandenburgica: ut non continuo id monetariorum incuriæ sit adscribendum. Sic etiam Β & Π olim, ut apud Latinos, iuxta eundem Fabium, aut Φ, haud semel apud Græcos confusa; neque solum in Macedonica dialecto, qua Φρύγες, Φίλιππος dicebantur Βρύγες Βίλιππος, sed &, monente alibi Stephano Byzantio, Βρετανίδες Insulæ dictæ quoque Πρετανίδες regio vero Lampsacena Απαρνίς prius, postea Ἀβαρνίς nuncupata. Quod postremum etiam Β pro Π ut Delphis peculiare, a quibus Βύσιος mensis pro Πύσιος diceretur, obseruat alicubi Plutarchus. Unde lucem posset etiam mutuari nummus a Cl. Seguino vulgatus cum inscriptione ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ, quam is utique ad *Brysam* Bithyniæ referebat; sed cui notationi continuo obstat, quod urbis illius incolæ, non Πρυσηνοί, sed Προυσιεῖς fuerint dicti, sicut in antiquis nummis, qui vel ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΘΑΛΑCCΑΝ *Prusienses ad Mare* ut in præclaro nummo Gazæ Gallorum Regiæ, aut ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ *Prusienses ad Hypium*, non montem quidem, iuxta virum eruditum, sed, quod ex Cxylace, [a] Marciano, [b] Arriono, & aliunde constat, notissimum Bithyniæ fluuium. Ut alios *Prysæenses* iam mittam itidem Bithynos, qui ΠΡΟΥCΑΕΩΝ inscribuntur in aliis nummis, iique ad montem Olympum siti, sed qua de re alibi. Neque vero opus, ut cum Gabriele Cossartio, erudito e Societate Jesu Theologo, & cimeliarchii Collegii Claromontani Parisiis olim custode, in adducto paullo ante nummo, leui traiectione litterarum Ρ & Ο, ΒΟΡΥΖΗΝΩΝ pro ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ legatur; cui coniecturæ olim post præstantissimum Seguinum me fauisse obiter memini: quum Βρούζου & Βρουζηνῶν, urbis Phrygiæ, occurrat mentio in Actis Conciliorum; ad quam proinde, uti bene dein est a Clar. Harduino monitum, omnino referri debet hic nummus.

Jul. lib. 1. c. 7.
Sicilia pag. 24. & 34.
Thes. Brand. Vol. I. p. 512.
Inst. lib. 1. c. 4.
Quæst. Græc. p. 392.
Harduin. num. Urb. Ill. p. 101.
a Bithyn. Perip.
b In Peripl. P. Euxini.
Num. Urb. Ill. pag. 101.

Continuatio eiusdem argumenti.

Ad has vero, de quibus agimus hoc loco, similium inter se litterarum frequentes in Nummis permutationes, haud minus spectant crebra eius rei exempla, obuia in denariis & nummis Romanorum. Hinc nempe U pro B, sicut ostendit DANUUIUS in nummo pulcherrimo Trajani, & quod cæteroquin a Juliano Imp. iam olim obseruatum, ubi de littera ΟΥ seu U nomini eorum, qui prius Ενετοὶ dein *Veneti* sunt a Romanis appellati, subdit: *vocant autem eam litteram* V, *qua pro* B *sæpius, propter spiritum, ut arbitror, & linguæ proprietatem utuntur:* ὀνομάζουσι γὰρ αὐτὸ Ου καὶ χρῶνται ἀντὶ τοῦ Βῆτα πολλάκις, προσπνεύσεως, οἶμαι, τινὸς ἕνεκα, καὶ ἰδιότητος γλώττης· Quomodo etiam U pro B legitur in aureo magni Theodosii nummo, in quo ORUIS pro ORBIS, nempe GLORIA ORUIS TERRARUM. Sicut alias factum, ut B pro U sit quoque subinde adhibitum; ut MINERBÆ in Ichnographia veteris Romæ a Bellorio edita. Litteras vero U & O iam olim inuicem permutatas, tradidit Quintilianus, & neque id in Græcis solum, sed in Latinis etiam nominibus. Hinc utrum-

Orat. II. p. 72. ult. Edit.
Inst. lib. I. c. 4.

utrumque illud adhuc obuium in nummis aliquot Coloniæ LAUDICEOÑ, & LAODICEON; unde adſeri poteſt vetus ſcriptura in Codice Juſtinianeo, ubi pro *Laudicenorum*, Alciatus, aliique eum ſequuti Juris interpretes, *Laodiceorum* omnino legendum hactenus putauerunt; & ita rurſus legenda in D. de Cenſibus *Laudicea*; non, ut ſcribitur, *Laodicia*, vel in *Laodiceam* neceſſario commutanda. *Laudiciæ* cæteroquin, uti *Laucoon* etiam & *Laumedon*, vulgo legi in veteribus libris adnotauit ad Hiſtoriam Auguſtam illuſtris Salmaſius; ſed ubi verius, & fide veterum nummorum, *Laudicea* legi debuit. Sic, adnotante rurſus Fabio, Ὀδυσσεύς, Æolibus Ὑδεσσεύς, unde Latinorum *Ulixes* vel *Ulyſſes*. Ita o viciſſim pro u, uti in nummis I. Cæſaris, DIUOS JULIOS; in aliis ÆGYPTOS; & in denariis Gentium Romanarum, UOLTEIA, UOLCANO, eadem ratione, qua CONSOLES, HERCOLI aliquoties in ſaxis: ac prout illam litterarum o & u permutationem, quæ locum olim habuerit, obſeruat itidem Fabius, ut *Hecoba, notrix, Polixena* ſcriberentur. Adde x pro s; ut in nummo Gentis Seſtiæ SEXTIUS: niſi potius referendus ille ſit, non ad gentem *Seſtiam* patritiam, ſed ad *Sextiam* plebeiam, cuius mentio itidem occurrit in nummo Muſei Seguiniani C. SEX. ſeu *Caius Sextius*: ut liqueat etiam vere inter utramque gentem *Sextiam* & *Seſtiam* diſcrimen a Sigonio contra Robortellum alicubi adſertum, ac ſimiliter a nouiſſimo Familiarum Romanarum editore. Obuia equidem in lapidibus MILEX, TIGRIX: & Doribus olim familiare, ut non ſolum in ὄρνιξ, Αἴαξ, pro ὄρνις, Αἴας, ut iam monuit Salmaſius; ſed obuium apud Theocritum, ut in vocibus καθίξας, γελάξας, ἐργαξῆ, aliiſque. Atticis etiam, quod protritum, ab initio vocum, ξυμβάλλω, ξυμβολή, & ſimilium. Ut minus mirum videatur, ſi illas litteras s & x, ſæpe confuderit poſterior librariorum natio, & *luxu* pro *luſu*, aliaque id genus non ſemel in optimis auctoribus obtruſerit, quod notarunt iam eruditi. Quomodo alioquin ſignatur s poſt x, PAXS in quatuor Nummis æreis Galbæ, Vitellii, Veſpaſiani, & Domitiani, ſicut in lapidibus CAPPADOXS, FELIXS. Eandem quoque ſcripturam iam ante ſuppeditarant antiqui denarii apud Urſinum, inſcripti AXSIUS, ALEXSANDREA, & non ſolum in gente Egnatia MAXSUMUS, ſed etiam in denario Gentis Juliæ, qui deeſt in Fuluiana ac in poſtrema etiam Cl. Vaillant collectione; reperitur vero apud Chriſtinam Auguſtam, ut olim didici ex erudito æſtimatore huius elegantiæ Thoma Chiffletio, eidem Reginæ a ſacris. Neque minus obuia in Romanis nummis, & a Fabio etiam tradita litteræ B in P commutatio: ut FORTUNA OPSEQUENS in nummo Antonini Pii, & in marmoribus, APSENS, OPSIDES, OPTINENT, haud aliter ac PLEPS in inſcriptione Arcus Druſo & Germanico dicati, ac a diligentiſſimo Bellorio additi ad Ichnographiam veteris Romæ. Adde, & quod ſupra iam monui, ϙ *Koph*, unde Latinorum Q pro C eiuſdem nempe apud Latinos ſoni, in in MERϘURIOS nomine ſignari in antiquaria ſupellectile à Cauſeo vulgata: idque a Begero noſtro iam obſeruatum. Sic E longum cum duobus E apud antiquiores ſcriptum reperies, ut FEELIX in nummo Syllæ. Ita geminum A in antiquis aliquot nummis unius producti vicem obtinet, uti in UAALA, UAARUS, inter denarios gentis Corneliæ; & geminatum I in nummo quodam Galbæ (quem iam viderat olim Politianus) UIIRTUS; ut liqueat quam vere ſit alicubi a Quintiliano monitum, vocalem producendam Romanos olim geminaſſe. Quod vero idem obſeruat, Ciceronis demum temporibus, &

Leg. 11. C. de Incolis.
Leg. VIII. §. 3.
Ad Capitol. in L. Vero cap. 7. & Lamprid. in Commod. c. 3.
Ibid. ut ſupra.
Ibidem.
Sel. Num. pag. 205.
Helleniſt. pag. 67.
Inſt. lib. 1. c. 4.
Theſ. Brand. Vol. III. p. 425.
Inſt. lib. 1. c. 7.

paullo infra, litteram s in medio geminatam, id certe aliis quoque litteris videas contigisse, ut quæ ea ætate geminari cœptæ, in antiqua scriptura vulgo cum una efferrentur; sicut apparet in vetustis denariis, cum vocibus, SISENA, SULA, CINA, pro *Sisenna, Sulla, Cinna.* Sic iuxta aliam eiusdem
Ibidem lib. I. cap. 5. Fabii observationem, diu *nempe seruatum, ne consonantibus adspiraretur, ut in* GRACCIS *&* TRIUMPIS; ita plane citra omnem adspirationem scripta leguntur eadem nomina in antiquis denariis, GRACCUS, TRIUMPUS, ac præterea CILO, PILIPPUS, TAMPILUS, YPSÆUS, pro *Gracchus, Triumphus, Philippus, Tamphilus, Hypsæus,* ut vulgo postea receptum. Unde haud parum illustratur, id quod a Cicerone olim ea de re dictum:
Orator. c. 48. *Quin ego ipse cum scirem ita majores locutos esse, ut nusquam nisi in vocali, adspiratione uterentur, loquebar sic, ut* PULCROS, CETEGOS, TRIUMPOS, KARTAGINEM *dicerem.* More iterum veteris illius scripturæ, finales M & S, interceptas præferunt antiqui denarii; in quibus occurrunt, ALBINO. LICINIU. NASIDIU. CAPTU. pro *Albinus, Licinius, Nasidius, Captus,* & in nummo Coloniæ Romanæ in Sicilia, ASSORU, pro *Assorus.*
Ibidem. Quod Ciceronem rursus illustrat, & ab eo vicissim illustratur: *Quin etiam, quod jam subrusticum videtur, olim autem politius, eorum verborum, quorum eædem erant postremæ duæ litteræ, quæ sunt in* OPTUMUS, *postremam litteram detrahebant, nisi vocalis insequebatur &c. Ita enim loquebantur. Qui est* OMNIBU' *princeps;* non *omnibus princeps,* & *vita illa* DIGNU *locoque,* non *dignus*: cuiusque rei exemplum alibi adhuc in versu Ennii apud eundem
De Divinat. lib. I. cap. 20. Tullium videas, cuius postrema verba, *attulit* ARTUBU' *lumen.* Quam vero ἀφαίρεσιν litteræ σ in fine vocis, Aeolibus iam olim, e quorum dialecto conflatus est Romanorum sermo, consuetam fuisse liquet e priscis Grammaticis, uti Σώκρατε, ἄχρι, μέχρι, quæ huius rei exempla, pro Σώκρατες, ἄχρις, μέχρις adduxit iam ὁ πάνυ Salmasius. Quomodo similiter ab Apollonio Dyscolo,
Hellenist. p. 97. quem versare mihi nuper in Bibliotheca Gallorum Regia, sicuti olim eidem viro summo, licuit, traditur ab Aeolibus dici ἄμμι & ὔμμε, pro communi ἡμῖν & ὑμῖν ex Alexi; σφῶ autem pro σφῶε, e tertio Thebaidos apud Antimachum. Ut vel inde constet, e quo fonte profluxerit illa veterum Romanorum, σ maxime in fine vocum tollendi, eaque priscorum insuper nummorum auctoritate, ut vidimus, testata consuetudo. Sic præterea Diphthongum EI in prisca Romanorum scriptura vulgo adhibitam loco I promiscue, quod vulgo notum, abunde etiam euincunt elegantes istæ nummorum veterum reliquiæ, in quibus legas passim LEIBERTAS, EIDUS, PREIMUS, SERUEILIUS, OPEIMIUS, PLEBEI, PREIUER. seu *Preivernum*; quod & crebro occurrit in antiquis marmoribus, & vetustis inprimis Plebiscitorum ac legum formulis. Ita pro Diphthongis, AE & OE, crebro AI & OI veteribus Romanis placuisse, cum aliunde satis, tum luculenter ex eadem penu constat antiquaria, in qua CAISAR, AIMILIUS, COILIUS, aliquoties sese offerunt. Rursus vero E simplex, loco Diphthongi AE, occurrit nonnunquam, ut videbam nuper in argenteo nummo Vespasiani apud illustrissimum Colbertum, PACI. ORB. PERPET. AC. ET. seu *Perpetuæ ac Æternæ,* quamvis per me liceat id fabrili errori adscribere. OU vero, loco V simplicis Romanis olim usurpatum, arguunt itidem denarii antiqui cum scriptura FOULUIUS, FOURIUS, pro *Fulvius, Furius,* sicut nonnunquam in Marmoribus JOUDEX, COURATOR, aliaque id genus. Promiscua

miſcua etiam fuiſſe in veteri ſcribendi ratione, O & AU, expreſſa in antiquis denariis PLAUTIA, & PLOTIA, & Quirini educator FOSTULUS, in denario gentis Pompeiæ, alias *Fauſtulus*, apud auctores, luculenter adhuc conteſtantur. F vero pro PH, crebro uſurpatum patet in ſcriptura ſequioris æui, ex duobus Nummis æreis maximis Chriſtinæ Auguſtæ, uno Numeriani, TRIUMFUS QUAD. altero Honorii, TRIUMFATOR GENT. BARBAR. & quo etiam referri debet nummus Helenæ Juliani Cæſaris coniugis a Cl. Triſtano deſcriptus, cum epigraphe ISIS FARIA. Immo eandem etiam ſcripturam præfert nummus Domitiani apud Occonem, JOUI JUVENI TRIUMFATORI; & Conſtantis Imperatoris nummus apud Savotum, OB UICTORIAM TRIUMFALEM: & poſtremo adhuc antiquior nummus æreus in muſeo Cl. Seguini inſcriptus II MM CC FFILIPPUS AUGG. nempe *duo Imperatores Cæſares Philippus Auguſti*, Pater & Filius. Nec aliam vulgo ſcripturam præferunt nummi Phocæ Imperatoris, niſi DN. FOCAS Ut illud iam magis obuium prætercam, ob eundem quoque ſonum litteras K & C promiſcue adhibitas, quod vel nummi aliquot docent cum uoce KARTHAGO, & aureus Cari Imperatoris, in Gaza Gallorum Regis mihi nuper inſpectus, IMP. C. M. AUR. KARO: in alio C. M. AUR. KARUS AUG. in altera uero nummi area, KARINUS NOBIL. CAES.

Tom. III. pag. 734.

Compendia ſcribendi in Nummis.

Huc referri etiam debent *Compendia ſcribendi* apud veteres uſitata, ex peculiari quodam variarum litterarum inter ſe nexu. Talia certe plurima in vetuſtiſſimis Græcorum iuxta & Latinorum Nummis occurrunt, quibus ſcripturæ apud veteres ratio non parum ètiam illuſtratur. Singularis id genus artificii ductus, maxime in aliquot *Tyri*, *Amiſi*, *Panormi*, aliiſque ineditis Græcorum Nummis notaui ſæpius, in quibus quinque & ſex litteræ in unam eleganter ſociatæ & contractæ ſeſe offerunt. Nec præter uſus alios, inanis ea obſeruatio illis videbitur, qui ex antiquis litterarum id genus compendiis, aut non intellectis, aut neglectis, plurimos librariorum èrrores paſſim in priſcos auctores irrepſiſſe, aut Inſcriptiones varias perperam hactenus traditas, compertum habent. Ita illud compendium litteræ ȣ pro ου diphtongo, non ſcripti ſolum Græcorum libri, ſed nummi etiam aliquot præferunt; ut recentiorum ſæculorum librariis origo illius imputari non debeat. In nummis certe Alexandri Severi reperitur TȣXH KAPXHΔωN· & in altero Gordiani MȣCΩNIOΥ IEPEOC NYCAEΩN, ut apud Erizzum videre licet; ac, ut præterea in minori quodam nummo æreo obſeruabam apud Cl. Seguinum, TȣΔE EΛAΦPOTEPON.

III. *Ad*

III.

Ad ORTHOGRAPHIAM *ex antiquis Nummis petendam.*

Verum præter has litterarum apud veteres cum FORMAS, tum ADFECTIONES varias, quibus nimium forte immoramur, ipsa vera & emendata scribendi ratio, vulgo ORTHOGRAPHIA, non aliunde rursus securius, quam ex Nummis aut Lapidibus est petenda. Nec enim alia supersunt, ut superius monebamus, monumenta, in quibus primæua veterum scriptura ad nostra usque tempora sit transmissa. Hinc de *Orthographiæ* apud veteres Latinos ratione agens Quintilianus, argumentum eiusdem inuictum petit ex scriptura Columnæ Rostratæ, *quod manifestum est etiam ex Columna Rostrata, quæ est Duellio in foro posita.* Unde hoc ipsum singulare Nummorum beneficium, & eruditi uno ore prædicant, & ii ipsi agnoscunt, qui monumenta id genus parcius alias adtigere. In Nominibus quidem propriis, aut appellationibus hominum & locorum tradendis, certa quædam & obuia iis ex nummis lux adfulget, aut præsens correctio est parata. Ita Reginæ Deorum, SISPITÆ cognomen adhæsisse, quod perperam quibusdam sollicitare placuit, aut in SICISPITAM transferre, rariora quædam Antonini Pii numismata ostendunt, cum inscriptione JUNONI SISPITÆ; qualia in Cimeliis cum Mediceis, tum Barberinis inspeximus, & ad cuius Aedem respicit Capitolinus in vita huius Cæsaris, qui tradit ab eo *templa Lanuuina* restituta. Dea enim Lanuuii hæc *Sispita,* ut vulgo notum. *Sispes* nempe antiquis idem quod *Sospes*; unde clare in hanc rem Festus; *Sispitam Junonem, quam vulgo Sospitam appellant, antiqui usurpabant.* Ita enim legendum, non *Sospitam* & *Sospitem,* ut libri editi, & postrema etiam editio ab eruditissimo Dacerio adornata vulgo præferunt, aperte hic nummus docet; quod iam olim occupasse Ursinum postea animadverti. Firmat hoc vetus inscriptio prius inedita, in qua non Junonis solum *Sispitæ,* sed Jovis etiam *Sispitis* mentio:

Inst. lib. 1. c. 7.

In Anton. Pio cap. 8.

M. AMIUS M. F. PAL. BALBUS
SACERDOS JUNONI REG. SISP
ITAE LANUMUIANAE FECIT
VIVENS ET AMIO JUNIO FILIO
SACERDOTE JOVI SISP.
ET AMINE MATRI PIISIM.
IN FR. P. XIIX. IN AGR. PED. XXVI.

In qua inscriptione, ut obiter hoc moneam, a me cum variis id genus ineditis olim ad Cl. Reinesium transmissa, vitiatum Familiæ nomen a descriptore, & AMPIUS pro AMIUS reponendum, in suis ad me litteris vir ille doctissimus contendebat. Quod tamen eruditissimo Marquardo Gudio nostro, optimo talium arbitro, diiudicandum olim reliquimus; qui in præclara illa & brevi tandem proditura veterum Inscriptionum collectione, AMIUM & AMPIUM pro eadem Familia sæpe se obseruasse, mihi pridem indicavit. Ab ipso autem Reinesio vulgata dein eadem cum aliis, quas

quas a me acceperat, & ibi quoque agnoscit eadem inscriptio. Ex iis autem emendanda videtur vocis *Sispitæ* scriptura cum apud Ciceronem, *Templum est a Senatu Junoni Sospitæ restitutum*; tum apud Ouidium :

De Divinat. lib. I.

Sospita delubris dicitur aucta novis; Fast. II. v. 56.

Præterea apud Liuium, qui eiusdem *Sospitæ Junonis* aliquoties meminit; & insuper apud Silium Italicum:

Lib. VIII. cap. 14 & l. XXIV. cap. 10.

Lauino generate, inquit, quem Sospita Juno: Lib. XIII. v. 364.

Sicut apud Apuleium, *sis meis extremis casibus Juno Sospita:* in quibus locis *Sispitæ* vocem reponendam liqueret ex indubiis id genus nummorum lapidumve monumentis, ni *Sispitæ*, antiquæ vocis loco, *Sospitem*, seu potius *Sospitam*, vulgo inualuisse innueret Festus. Neque tamen antiquos solum *Sispitam* usurpasse, quod ille videbatur indicare, signatum sub Antonino Pio numisma cum eadem scriptura satis superque euincit. Ut mittam leuius illud, JUPPITER cum duplici P in nummis tradi; aut cognomen Herculis DEUSONIENSIS iuncta voce, non duabus DEUS ONIENSIS, ut existimabat Goltzius, quod iam ad Sidonium vidit doctissimus Sirmondus. Mitto a locis petitas Deorum Dearumque appellationes, de quibus infra opportunior erit dicendi locus.

Metam. lib. VI.

I
Exempla ejus rei e Græcis Nummis.

In Barbarorum vero Romanorumque Nominibus multa corrupta hactenus apud Auctores tradita, quæ veterum nummorum fide sunt omnino restituenda: qualia ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ, pro quo vulgo ille terror maiorum vestrorum Μιθριδάτης apud Josephum, Plutarchum, Appianum, Dionem, aliosque adhuc hodie legitur. Adnotauit id iam olim ad Dionem ex nummis vir doctus; neque tamen cum eo improbanda continuo Romana *Mithridatis* appellatio; ubi nec nummorum, nec lapidum, nec scriptorum librorum auctoritas eam conuellit; & quam præterea firmare videntur geminæ formationis exempla, quæ in iisdem nummis Ακράγας, Κατάνη, Μασσαλία, *Agrigentum*, *Catana*, & *Massilia*, suppeditant. Græcam vero ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ scripturam, præter nummos a me olim eam in rem adductos, adstruunt insuper antiquæ in insula Delo inscriptiones, quæ dein a Cl. Sponio visæ sunt ac diuulgatæ. Sic *Seleuci*, & *Demetrii* ΝΙΚΑΤΟΡΕΣ dicti ex nummis, ut recte Strabonis & Appiani codices præferunt; non vero *Nicanores*, ut cum apud Goltzium, tum apud Polybium, Josephum, Diodorum, Justinum, aliosque vox illa (sed qua de re alibi) etiamnum legitur. ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ genuina itidem lectio ex eiusdem nummis constat, non ΚΑΣΑΝΔΡΟΥ, ut præter alios, apud eundem Polybium, Josephum præterea non semel minus accurate traditur. Thraciæ etiam Regis verum ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ, seu *Rhoemetalcis* nomen una cum vultu eruitur ex nummo Augusti, a Tristano iam ante, & a me in præclaris cimeliarchiis inspecto, quod Ρυμητάλκης apud Dionem, aliosque hactenus traditur. Unde & Ρυμητώλκης Roberti Stephani ad Dionem, Capitolini *Rimethalces*, de Rege Bosporano, cuius loco verum nomen Ροιμετάλκας visum a se, scriptum, aut sculptum, ibi obseruat Casaubonus, eadem opera exulare iubentur. Ita alterius Regis Thraciæ, RHESCYPORIS nempe, genuinum nomen ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΣ, ex rarissimo eius nummo Cl. Seguinus, qui veram

Itin. Tom. III. pag. 86.

Lib. LIV. pag. 534, 545. &c.

In Anton. Pio cap. 9.

Select. Num. pag. 35.

veram illius scripturam apud Tacitum, corruptam apud Velleium & Suetonium arguit; in quo *Rhascupolis*, aut *Thrascypolis* (uti semel quoque apud [Lib. XLVII. pag. 555.] Dionem, Θρασκύπολις) vulgo legebatur. Quibus addere mihi liceat Jul. Cæ- [Lib. III. c. 4.] sarem, in cuius libris de Bello Civili idem nomen occurrit deprauatum, *ex Macedonia* C C. *quibus Rascipolis præerat:* item Lucanum,

[Lib. V. v. 55.] *Et gelidæ dominum Rhasipolim oræ,*

Ubi autem illustris Scaliger, proxime ad veri fidem, *Rhasciporem*, (nempe [Lib. XLVII. p. 341.] prout alibi apud Dionem Ρασκύποριν) in margine libri, quem doctissimi Is. Vossii beneficio versare mihi olim contigit, legendum notauerat. Unde exemplo huius scilicet *Rascupolis*, Thraciæ Regum nomina sæpe ita terminasse, & [Lib. VII pag. 416.] apud Pausaniam proinde Ἀβρούπολιν legendum, (quod alias ex Liuio constat) haud ita vere colligentem videbam eruditissimum Palmerium, in nouissimo [Pag. 412.] Exercitationum ad Græcos Auctores opere. Tractus vero & gentis eiusdem Reginam ΡΟΔΟΠΗΝ, cum præclarus nummus Christinæ Augustæ, tum [Select. Num. pag. 150.] geminus nuper a Cl. Seguino vulgatus exhibet; unde alterius Thracicæ mulie- [Lib. II. p. 103.] ris nomen apud duos amatoriæ fabulæ scriptores Heliodorum & Achillem Ta- [Lib. VIII.] tium nuper emendabam; ubi Ῥόδωπις vulgo pro Ῥοδόπη legitur. Ipsum quoque Regi Regum *Vologesi* genuinum nomen restituere mihi liceat, auctoritate eximii & rarissimi nummi, Romæ non ita pridem reperti, in quo ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ scriptum occurrit: unde corrigendi iterum Josephus, Dio, Aristides, Jamblichus apud Photium, Stephanus, Zonaras aliique, apud quos vel Βολο- [Quom. Consc. Hist. pag. 615. 625.] γαίσης, vel Βολογέσης, vel Βολόγεασος, vel Βολόγεσος vocari solet; apud Lucianum & Xiphilinum Οὐολόγεσος & Οὐολόγαισος, nomine ad Romanam *Vologesis* appel- [Lib. XXIII. cap. 6.] lationem formato. Ab eo autem denominata urbs *Vologessia* apud Ammianum, Stephano Βολογεασιάς. De tota vero præclari illius nummi inscriptione paullo infra. *Abgari* etiam familiare Edessæ Regulorum nomen ΑΒΓΑΡΟΥ, non ut hodie apud Appianum Ἀκβάρου, vel apud Dionem & Herodianum, Αὐγάρου scribendum, nec ut alii voluerunt, *Abagarus*, aut iuxta aliquot Taciti codices, *Abbarus*, nummi Antonini Pii, Severi, & Gordiani, in quibus ΑΒΓΑΡΟϹ ΒΑϹΙΛΕΥϹ, abunde docent. Ut mittam inscriptionem a Sirmondo, in notis ad Sidonium vulgatam, cum eodem nomine Ἀβγάρου, & antiquissimum Eusebii codicem Bibliothecæ Mazarinæ, qui eandem huius nominis scripturam exhibet. Unde miror postremum Eusebii editorem, qui principatum hodie harum litterarum cum paucis tenet, & cui hæc eadem erant perspecta, eam quam olim Ἀγβάρου, vel Ἀκβάρου, ad Dionis Excerpta lectionem adseruerat, passim etiam in Eusebiano textu & in Adnotatis prætulisse; quamvis & alteram *Abgari* non contemnendam fateatur, & una etiam aut altera vice in contextum Eusebii admiserit. Neque enim video, cur promiscua Reguli illius scriptura in eodem Auctore tradi debuerit; aut cur Nummorum, Lapidum, & Codicum etiam vetustorum auctoritate firmata, pluribus libris manu exaratis iisque recentioribus, non debeat hic longe præponderare. Argumentum enim a voce quadam Arabica ἄκβαρος, quod *potentissimum* notat, non eam vim habere potest, ut indubia & coæua testimonia, quæ vulgo lites id genus solent decidere, & in tradendis priscæ scripturæ vestigiis, omnium confessione primas tenent. Ut mittam Orientalium, aut Barbarorum nomina Græce tradita, ab origine passim non nihil deflectere, ut sexcentis exem-

plis

plis probari id poſſet, & præter recentiores, a [a] Strabone & [b] Plutarcho iam olim obſeruatum noui. Emendanda vero Dionis Excerpta, in quibus Ἀυγάρου τοῦ τῆς Ἀιδέσσης ἄρχοντος, pro Ἀβγάρου τοῦ τῆς Ἐδέσσης· ut alibi apud eundem Αὔγαρος, item nova editio Procopii, in qua Ἄυγαρος Ἐδέσης τοπάρχης vocatur, pro Ἄβγαρος Ἐδέσσης. Poſtremam hanc lectionem adſerunt itidem nummi haud vulgares, cum ſcriptura ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ, item ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ, vel ΕΔΕΣΣΕΩΝ; quales in Theſauro Mediceo, aliiſque præclaris Gallorum ac Italorum cimeliis, videre etiamnum licet.

a Lib. XIII. p. 607. & lib XVII. p. 785.
b De Iſide pag. 475.
Bell. Perſic. lib. II. cap. 12.

Quo referendus etiam nummus vulgatus, ſed corrupte a Cl. Triſtano, cum inſcriptione ΜΗΤΡ. ΔΕCCΗΝΩΝ, & quem continuo tribuit cuidam ciuitati, ad Nili ſcilicet Cataractas & Æthopiæ confinia poſitæ, cuius unus Ariſtides meminerit ſub nomine Δέσσης, & quam fuiſſe illius tractus *Metropolim*, liceat ex hoc nummo colligere. Vix crederem in magno & præclaro alias opere, ſecurius dormitaſſe nobilem antiquarium, & plura errorum portenta, quod illibenter dico, paucis adeo verbis congeſſiſſe. Mitto ſupinum errorem, de ſitu illius urbis ad Æthopiæ limites relegatæ; quæ nempe Ariſtidi Smyrna Romam terra proficiſcenti, ſuperato Helleſponto ac Hebro fluuio, ut narrat ipſe itineris rationem, occurrerat πρὸς τὰς καταῤῥάκτη, ubi æger decubuit aliquandiu, ita ut vix centeſima demum die (non vigeſima, ut deceptus a Cantero interprete Triſtanus exiſtimabat, qui pro ἑκατοστῇ legerit nempe εἰκοστῇ, tota rei narratione reclamante) qua domo diſceſſerat, Romam ſit ingreſſus. Credidit utique Triſtanus, non alium καταῤῥάκτην, quam de Nili *Cataractis* poſſe intelligi, & fugit eum communis illa appellatio, cum fluuiorum magno impetu e montibus deſilientium (quales illo Καταῤῥάκτου nomine in Creta, Pamphylia, Norico, alibi notaruut iam olim veteres Geographi, & quo nomine Marſyam, qua decliuis eſt & rectis aquis fertur, pridem vocauerat Herodotus) tum clauſtrorum quorundam, ſeu obicum, quibus vel arte, vel natura, fluminis alicuius alueus impeditur, aut confragoſus itidem redditur. Neque enim audiendus eſt vir ſummus, qui Solinum, *Cataractas* Nili, de eius *clauſtris* interpretantem, vel ideo falſi arguit, quod *Cataractæ* non dicantur de clauſtris id genus, ſed de torrentibus ipſis aut fluuiis, qui ruunt potius quam fluunt; quod pluribus nec uno loco Plinianarum Exercitationum conatur adſtruere: unde & caſtigantur eidem Gloſſæ antiquæ, quibus Καταῤῥάκτης *obex* explicatur. Sed quam dicam intendet nouo Xenophonti, graviſſimo nempe & elegantiſſimo auctori Arriano, qui diſerte illo καταῤῥάκτων nomine vocat, non Tigrim fluuium, ſed *obices* quoſdam, & *munitiones* in illo fluuio a Perſis ideo erectas, ut eorum frequentia difficilem per Tigrim nauigationem facerent, & ne quis nauali claſſe in eorum regionem penetraret; quos omnes obices ab Alexandro disiectos docet, τοὺς καταῤῥάκτας τοὺς κατὰ τὸν ποταμὸν ἀφανίζων· Conſule integrum locum, & fateberis haud omnia dicta è tripode, quæ ab Oraculis, adſeueranter quamquam, proferuntur. Bene itaque Gloſſæ Καταῤῥάκτην per *obicem* reddunt; quæ vox nempe Græcis promiſcue dicitur, tam de *fluuiis* cum impetu & fragore ex alto ruentibus; quam de *clauſtris* eorum ſeu *obicibus*, arte aut natura factis, quorum nempe opera præceps itidem aut confragoſus eorum curſus excitatur. Unde iam, ut ad Triſtanum & Ariſtidem redeam, neutiquam Δέσση eo loco, qualis reuera nulla exſtabat eo nomine, ſed quod erat omnino obuium, Ἐδέσση ibidem reponendum; quæ urbs in Macedonia ad Erigonum fluuium poſita, cuius Liuius aliique meminere, immo

Tom. II. p 405
Serm. Sacr. IV. pag. 538.
Lib. VII. c. 26
Exerc. Plin. p. 298.
De Exped. Alex. lib. VII. cap. 7.

Lib. XLV. c. 29. inimo antiquorum Macedoniæ Regum sedes, Aristidi e Thracia Romam tendenti occurrebat; & a qua altera illa in Mesopotamia seu Oesrhoënana *Edessa* in nummis expressa, appellationem sortita est. Aperte id tradit Stephanus, & quidem, quod in primis hic notandum, *dictam eandem ob aquarum impetum, a Macedonica illa Edessa*, Ἔδεσσα πόλις Συρίας, διὰ τὴν τῶν ὑδάτων ῥύμην οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐν Μακεδόσι. [In Ἔδεσσα.] Quam postremam proinde adposite videas ab Aristide ad *cataractam* (quod idem infert) collocari; [Τῇ Δέσσῃ πρὸς τῷ καταῤῥάκτῃ Serm. Sacr. IV. pag. 538.] ut haud necesse fuerit vel Ortelio, qui in errorem induxit Tristanum, *Dessam* aliquam ex corrupto Aristidis loco colligere; vel Tristano, ad Nili *cataractas* continuo delabi, quos alio quidem tempore & alia occasione penetrarat idem Rhetor, sicuti liquet ex eius Ægyptiaca. [Pag. 575. 576. Tom. III.] Egregia utique & memoranda hoc loco instituti itineris ratio, Smyrna Romam terra proficiscentis; superato, ut diximus, Hellesponto, ac Hebro fluuio gelu concreto, aliisque molestiis, quas narrantem illum videas, deuoratis, ad Nili *cataractas* & Æthiopiæ confinia continuo progredi; ægrum aliquandiu ad ea loca decumbere; & tandem (en longas scilicet ambages tantæ ac tam impeditæ peregrinationis) vix vigesima die, qua domo discesserat, in Urbem æternam appellere. Vidistine unquam circumductum per maiora itinerum compendia ægrum & iam male adfectum viatorem? Ut certe mirari haud parum subeat, in editis nuper Cl. Holstenii ad Ortelium Adnotatis, non solum eruditissimo viro, & qui tam multum operæ ac utiliter quidem collocauit in Geographia antiqua illustranda, non subolulisse hunc Ortelii errorem, ex corrupto Aristidis loco; sed insuper ab eodem lectorem ad Tristanum, optimum scilicet illius interpretem, remitti. Unde nollem etiam idem a clarissimi nominis, mihique, dum hac luce frueretur, amicissimo antiquario, factum; qui, iuxta Tristanum, de *Dessenis* scilicet in Ægypto prope Æthiopiam eundem nummum est interpretatus. [Patin. Roman. Impp. Numis. p. 282. ult. ed.] Verum, ut ad nummum redeam, tam præclaræ obseruationis fontem, Ægyptiaca illa *Dessa*, ultra glacialem Oceanum, & omnes mundi fines relegata, legendum omnino in illo ΕΔΕCCΗΝΩΝ, sicut in similibus nummis corrupte ab Occone (quod ei in citandis Græcis nummis solenne est) adductis, sub eodem nomine ΔΕCCΗΝΩΝ. Id vero cum per se satis obuium, tum firmat etiam alius nummus Mediceus eiusdem Alexandri Seueri, cum eadem turritæ & sedentis mulieris effigie, neque una sed duabus stellis, ac epigraphe ΜΗ. ΚΟ. ΕΔΕCCΗΝΩΝ, seu *Metropolis Colonia Edessenorum*. Neque enim solum vere *Metropolis* illius tractus, & *Abgarorum*, de quibus agebamus, Regia hæc *Edessa*, sed *Coloniæ* etiam dignitate ornata; ut liquet, & quod primi olim notauimus, cum ex hoc numismate, tum ex alio Musei Patinianei percusso sub Caracalla, & inscripto ΚΟΛ. ΕΔΕCCΑ. Hinc præterea etiam emendanda corrupta huius vocis scriptura in Codice Iustin. ubi *Ædesenæ Curiæ*, pro *Edessenæ* vulgo legitur. [Leg. V. Cod. de Chroot.] Illam vero Αὐγάρε genuinam lectionem, de qua paullo ante agebamus, nequidquam adseruit nuperus editor Epistolæ Constantini Porphyrogennetæ, ubi agit de vulgata illa Seruatoris imagine ad hunc *Abgarum* missa. Solemnem alias noui illam litterarum Β & V apud Græcos iuxta & Romanos, permutationem. Sed hac de re plus satis, qui utique fortunas Græciæ in ea positas non arbitramur.

2 *Exempla e Romanis Nummis.*

Nec ignotum alias varia *illustrium Romanorum* nomina, apud Auctores antiquos passim ex nummis emendanda; ut *Mescinius*, non *Messinius*; *Arrius*, non

non *Arius*; *S. Saranus*, non *Serranus*; *Aquinus*, non *Aquinius*; *Numidius Quadratus*, non *Vinidius*; *Naſſica*, *Meſſala*; cum duplicatis litteris; *Betilienus Baſſus*, pro *Bellienus*; *Tampius*, pro *T. Ampius*, aliaque id genus plurima, quæ in Ciceronis, Taciti, aliorumque codicibus corrupta ut plurimum leguntur, & ex parte iam adnotarunt eruditi nummorum collectores. Idem vero Cæſaribus aliquot beneficium nummi præſtant; quorum auctoritate *Hadrianus*, non *Adrianus*, ut vulgo tamen doctiſſimorum virorum editiones Hiſtoriæ Auguſtæ præferunt, *P. Helvius Pertinax*, non *P. Ælius*, aut *Helius*, ut præter alios ad Euſebium exiſtimat Pontacus; *Marcus Clodius Pupienus*, non *Caius Maximus Clodius Pupienus*, ut contendebat ad Capitolinum Salmaſius. Iis poſſunt accenſeri *Cœlius Balbinus*, non *Clodius Balbinus*; *Opelius Macrinus*, non *Opilius*, aut iuxta alios *Popilius*; *Poſtumus*, non ut vulgo, *Poſthumius*; *Bonoſius*, non *Bonoſus*; *Vetranio*, non *Veteranio*, cui tamen patrocinabatur ad Ammianum doctiſſimus Valeſius, ſed quod in poſtremis ad eum Auctorem Ad lib. xv. c. 1. curis opportune retractauit: & alia quædam id genus, quæ ut in re magis obuia, præripuit nobis non unius antiquarii diligentia. Ita ex iiſdem nummis accepimus *Delmatium* Cæſarem, non *Dalmatium*, ut vulgo apud Auctores; Gordianum *Antonium*, non *Antoninum*; ut volebat Capitolinus. Quamquam ſcripſerit olim ad me Cl. Patinus, utrumque illud *Antonii* & *Antonini* nomen exſtare in Græcis huius Gordiani, quos penes ſe haberet, nummis: quum tamen, omnes, quos videre mihi hactenus contigit, *Antonii*, non vero *Antonini* nomen illi tribuant. Accedunt vero hiſce ex *Auguſtarum* ſerie *Matidia* non *Mattidia*; Julia *Soœmias*, non *Soemiamira*; *Otacilia*, non *Otacilla*, ſicuti vulgo deſcribitur; *Conſtantina*, Galli uxor, non *Conſtantia*, ut apud Zozimum tamen alioſque vocatur. Inde etiam eruitur, Gordiani Pii conjugem, *Furiam Sabiniam Tranquillinam*, non, ut vulgo hactenus, (ita enim olim ante complures annos monui, quod a præclaris antiquariis eſt dein Vid. Diſſ. de Num. Præſtant. pag. 163. & 325. quoque adſertum) *Sabiniam* fuiſſe nuncupatam: ut liquebat ex præclaris aliquot nummis mihi inſpectis, cum integra illa epigraphe, de qua erit adhuc alius dicendi locus. Sic vexatum eruditis nomen alterius Antonini, *Elagabalum* nempe ſcribendum, & apud Herodianum, alioſque reſtituendum, (ut viderunt iam alii) pro quo *Heliogabalum* vulgo, vel *Alagabalum* cum Onuphrio, obtruſere. De quo nomine non hic repetam, quæ in adnotatis ad Juliani Cæſares, contra doctiſſimorum virorum ſententiam, eſt a nobis monitum. Ipſa vero Romana Urbium, aut Regionum nomina, fœde paſſim in libris veterum corrupta, quam ex nummis, vel lucem, vel emendationem mutuentur, alibi ſuo loco, nec indiligenter, uti ſpero, a me docebitur. Ut iam alia hic non tangam, *adloqui*, & *adlocutio*, *adſignare*, *adſerere*, *conlegium*, *fecunditas*, *felicitas*, ſine diphthongo, contra *ſæculum* (non, ut quibuſdam recentioribus Criticis placuit, *ſeculum*) Romanorum more ſcribenda. Ita certe nummi conſtanter, ADLOCUTIO; REGNA ADSIGNATA; ADSERTOR LIBERTATIS; COOP. IN CONL. ſeu Cooptatus in Conlegium; FECUNDITAS AUGUSTÆ; SÆCULI vel TEMPORUM vel AUGUSTI FELICITAS; SÆCULARES LUDI, aut SÆCULUM AUREUM, ſicut priorem ſcripturam præferunt etiam lapides; ADLECTI, ADTENDERE, non ut vulgo hodie *allecti attendere*. Sed leuiora hæc forte, & Grammaticis relinquenda: quæ ad pernoſcendam tamen veteris apud Græcos Romanoſque litteraturæ rationem & originem; varia æ-

tatum, quibus eadem subinde est apud utramque gentem immutata discrimina; tum ad rectam & accuratam scribendi formam liquidius percipiendam, haud leve utique momentum, immo omnium antiquissimum & certissimum conferunt. Neque vero aliunde ignotum, quod in vernaculis linguis, & in Romana etiam, de omni illa genuinæ scripturæ ratione ac forma, integris voluminibus agere, præclaris omnium ætatum & gentium, altique etiam fastigii & magna celebritate viris, visum sit haud indecorum & inconsultum. Quod ubi Fabius, luculentis utique Cæsaris aut Ciceronis exemplis iuisset adsertum, addit præterea: *Aut ideo minus Messala nitidus, quia quosdam totos* Inst. lib. 1. c. 7. *libellos, non de verbis modo singulis, sed etiam* DE LITTERIS *dedit. Non obstant hæ disciplinæ per illas euntibus, sed circa illas hærentibus.* Quod ne mihi iam contingat, aut in hisce Grammaticis præceptionibus eruendis vel illustrandis, situm omne vel præcipuum huiusce veterum nummorum tractationis studium aut emolumentum, quispiam arbitretur, ad alia iam, & alacrior quidem, progrediar; unde eadem ex umbra velut in solem ac puluerem educatur; seu diffusa per varias, easque nobilissimas etiam doctrinas posita ea in re opera & exercitatio, liquido & luculenter comprobetur.

DISSER-

DISSERTATIO TERTIA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

UOD sub finem superioris Dissertationis modo innuebam, id mihi iam incumbere, ut omni tædio in tradendis Grammaticis præceptionibus, quas haud indiligens veterum nummorum tractatio suppeditaret, leuatum utcunque animum, ad nobiliorem aliquam magisque dignam liberali ingenio contemplationem, opportune traducerem; id mihi nunc alacri studio ac voluntate est omnino adimplendum. Neque vero aliunde certius aut luculentius id me consequuturum reor, quodque ad hæc studia excolenda, præclaris & salubribus artibus intentos magis adlicere possit ac inflammare; quam si inde initium ducam, unde constituti optimi in republica regiminis, aut vitæ ad iusti & æqui nonnam instituendæ præcepta vel exempla desumuntur.

I.
De Civili *aut* Morali *Doctrina in* Nummis *contenta.*

Etenim ad ornandam Civilem, aut Moralem Doctrinam, haud parum utique conferunt hi reconditi priscæ memoriæ iuxta ac elegantiæ thesauri. Ridebunt hic forte homines, nisi indignentur lubentius, qui nempe veterem illam sapientiæ cum studiis eruditæ antiquitatis communionem ignorant. At ridebis ipse vicissim, Octaui præstantissime, convicti ac depulsi toties erroris dementiam; qui aliter erga optimas artes adfectus, illis ducibus interiores disciplinarum aditus penetrari haud difficulter, ut opinor, largieris. Nosti equidem præclaris olim vel gubernandæ Reipublicæ consultis, vel morum magistris ac censoribus, varia placuisse subsidia, quibus singulis hominum ordinibus officii sui leges inspiciendas traderent. Hinc fabulis non solum, præceptis, legibus, sed symbolis etiam quibusdam, nobilissimam vitæ disciplinam non semel leguntur complexi. Adeo quidem ut hæc postrema, tanquam ad imbuendos saluberrimis monitis animos eadem intuentium magis opportuna, in gravissimarum rerum tractatione frequenter etiam

etiam usurpasse videantur. Morem illum utique non Ægyptiis solum, sed Græcis aliisque familiarem, docet eximius apud Jamblichum locus. Quid autem sunt, obsecro, plurimi & memorabiles veterum Nummi, nisi totidem symbola, vel documenta potius, ad omnem vitæ usum feliciter comparata? Adeo quidem ut Æneam Vicum tradentem alicubi videas, quod nuper a clarissimi nominis viro, Christophoro Wagenseilio opportune monitum animaduerti, aliquos se novisse, quos solius rei nummariæ studium ad virtutem a perdita luxuria reuocauit. Et Romanorum quidem nummorum laus hæc, fateor, præcipua, qui primas etiam in hoc veteris memoriæ studio ac delectu, vulgo, quod nosti, apud vestrates antiquarios tenent. Quum enim in Græcorum aut Barbarorum nummis, vulgo situs, originis, religionis, priuilegiorum; & inde Numinum loci tutelarium, sacrorum, fanorum, agonum publicorum, iurium præterea aut dignitatum earundem urbium, partæ victoriæ proemiorum, aut insignium; animalium etiam & plantarum ibidem peculiarium, occurrant monumenta vel effigies: Romani, optimo & arcano quodam consilio, non hæc solum subinde, aut velut diurnos actus Principum, sed ipsam agendorum normam, promiscuis & quotidianis Nummorum usibus testatam consignatamque voluerunt.

De Vit. Pythag. c. 23.

Lib. 1. cap. 15.

Differt. de Re Monetali p. 87.

I.

Quid Nummi GRÆCI *ad utrumque conferant.*

1 *Ad civilem Urbium vel Provinciarum administrationem inde percipiendam.*

Quamquam neque hic omnis ea laus priscis, qui etiamnum exstant, Græcorum nummis, etsi minus eadem continuo in oculos incurrat, sit statim abiudicanda. In iis enim cum ciuilis administrationis, iuxta quam propriis Magistratibus, etiam sub Romanorum dominatione, urbes nempe liberæ ac suis legibus suæ, regebantur: tum Curiæ vel Senatus eorundem locorum; aut vero Populi haud infrequens occurrit mentio. Unde utique discimus, quænam ex iisdem ciuitatibus, sub ΑΡΧΟΝΤΩΝ, ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ, ΠΡΥΤΑΝΕΩΝ, ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ, ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΩΝ, ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ, adde & ΣΟΦΙΣΤΩΝ, *Archonton, Strategon* seu *Prætorum, Prytanum, Pontificum*, interdum & *Asiarcharum, Stephanephorum, Scribarum* etiam & *Sophistarum*, quorum nomina & dignitas in nummis Græcarum id genus urbium consignantur, regimine neque illo perpetuo seu διὰ βίου, ut Græci loquuntur, agerent. De quibus autem municipalibus, seu solemnibus Græcarum in Europa Asiaue urbium Magistratibus, quos designant, & ex iis quidem ΑΡΧΟΝΤΑΣ passim & ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΣ, earum nummi, agetur alibi: uti de diuersis etiam Romanorum Rectoribus, quibus sub ΑΝΘΥΠΑΤΩΝ, ΠΡΕΣΒΕΥΤΩΝ, vel ΗΓΕΜΟΝΩΝ, aut etiam ΕΠΙΣΤΑΤΩΝ *Proconsulum, Legatorum,* & *Præsidum,* & *Præfectorum,* qui subinde etiam, & qua de re mox, in Græcis id genus nummis commemorantur, appellationibus, eædem urbes vel Prouinciæ, in quibus illæ erant sitæ, obtemperare tenebantur. Adde nunc hisce, quæ ut paullo ante innuebam, ex iisdem urbibus, *Aristocratica,* seu *Curiæ* vel *Concilii* publici præcipua quadam auctoritate; quæ vero *Populari* administratione potissimum regerentur.

De Senatus vel Populi in iis regimine.

Ad illam enim referri debent, ut obseruo, plurimi Græcarum ciuitatum, ac in Asia potissimum, nummi, modo inscripti sub laureati aut velati muliebris

liebris capitis ſymbolo, ΒΟΥΛΗ, vel ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ, *Curia* ſeu *Concilium*, vel *Sanctum Concilium*; uti iſtud poſtremum occurrit in nummo *Aphrodiſienſium* Cilicum, item in duarum Phrygiæ urbium nummis, *Æzanitarum* & *Dionyſopolitarum*; ac in duabus itidem Lydiæ, *Themenothuritarum* & *Bagæorum*, aliiſque. Ad quem autem Græcarum urbium morem reſpexiſſe continuo liquet Maronem, dum Tyrios, in condenda conſtituendaque Carthagine, *Magiſtratum* SANCTUMQUE SENATUM, (ſeu ΙΕΡΑΝ ΒΟΥΛΗΝ) *legiſſe* tradit. Neque mirum cuipiam videri debet, eo ΙΕΡΑΣ ſeu *Sanctæ* nomine dictam continuo Græcarum id genus urbium *Curiam* ſeu *Senatum*: quum illud ΙΕΡΑΣ ſeu *Sacræ* vel *Sanctæ* elogium, ipſis urbibus frequenter in Græcis earum nummis, & qua de re alibi, tribui conſtet. Adde quum Athenis, ut obſeruo, in ipſius Βȣλῆς ſeu *Curiæ* ingreſſu, ΔΙΙ ΒΟΥΛΑΙΩ, *Joui Conſiliario*, cuius exſtabat ibi Ara, quod ex [a] Antiphonte, & [b] Demoſthene, ac [c] Ulpiano ad poſtremum hunc Oratorem, immo quod e priore inſuper liquet, Palladi etiam, notæ tutelari Athenarum Deæ, Βȣλαίᾳ, ſacra continuo, & quæ Εἰσιτήρια dicebantur, Senatores facere tenerentur. Cuius autem Jouis, ut obiter hoc addam, exſtat inſignis, & e maximorum genere nummus in Gaza Medicea, a *Mytilenæis* percuſſus, inſcriptus ΖΕΥϹ ΒΟΥΛΑΙΟϹ, in auerſa autem nummi parte, ΘΕΟΙ ΑΚΡΑΙΟΙ: ſed quod alterius loci. Sub eadem vero imberbis & laureati, quo ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ, ut mox liquidius conſtabit, capitis, interdum etiam diademate reuincti effigie, deſignatur itidem in aliis Græcarum urbium nummis, ΔΗΜΟΣ & ΙΕΡΟΣ ΔΗΜΟΣ, *Populus* & *Sanctus Populus*: quorum prius plurimi præferunt Græcarum urbium nummi: iſtud vero ſingulares nummi *Attaitarum*, & *Hierapolitarum* in Phrygia, *Trallianorum* in Lydia, & *Germenorum* in Helleſponto. Unde illud continuo eluceſcit, quæ, uti modo innuebam, præualeret tum iis in locis Reipublicæ forma & adminiſtratio, Optimatum, an Popularis: tum illud inſuper, iiſdem cultus & venerationis titulis, ΙΕΡΟΥ nempe vel ΙΕΡΑΣ, conſignatam publicis nummorum monumentis, aut *Bules* ſeu *Senatus* eorum locorum, aut vero *Populi* præualentem tum in iis poteſtatem. Accedit, quod reſarcitam quoque inter diſſentientes ſubinde in illis urbibus *Curiam*, & *Populum*, *Concordiam* notet ſingularis *Nicomedienſium* nummus, in quo duæ figuræ, una virilis, muliebris altera, dextras jungunt, circum, ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑϹ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Nicomediæ Concordia*; ſupra autem ΒΟΥΛΗ, infra vero ΔΗΜΟϹ. Nihil autem in hiſtoria Græcarum id genus urbium, inter Optimates, ſeu earum *Bulen* (ut id nomen in ſuis ad Traianum litteris retinuit iunior Plinius) & *Populum* diſſenſionibus frequentius, ut noſti, occurrit, & quæ iiſdem locis fuerunt ut plurimum exitioſæ. Ex illa vero ΔΗΜΟΥ, non ſub imberbi ſolum, ſed barbato etiam capite ſignata ſubinde effigie, ſicuti in *Antiochenſium*, *Cotyaenſium* inſuper, & *Laodicenſium* in Phrygia nummis, illuſtratur id quod ab Ariſtophane dictum alicubi, de Δήμῳ ſeu *Populo* Athenienſium, ὁ γὰρ Γέρων, *Senex autem*; ubi eruditi Critici: Γέροντα δὲ πάλιν εἶπεν, ὅτι ἀρχαῖος ὁ τῶν Ἀθηναίων Δῆμος· *Senem autem denuo vocat, quia antiquus Athenienſium Populus.* Quo habitu proinde depictum Athenis Δῆμον, & *Democratiam* in Porticu, iuxta Theſeum, ſicut Δῆμον etiam in Curia, tradit Pauſanias: quorum illud, ut obiter id tangam, vel ex Euripidis Supplicibus lucem aliquam mutuatur, ubi pro Populi imperio contra Regum ſeu Tyrannorum dominationem differentem videas Theſeum, & inde commoda enarrantem, ὅπουγε ὁ

In Gaza Reg. Gall.

Jura Magiſtratuſque legunt Æn. l. 1. v. 426.

a Orat. xvi. p. 160.
b Contr. Midiam p. 357.
c Ibidem.

In Gaza Gallor. Reg.

Lib. x. Epiſt. 85. & 111.

Equit. p. 322.
Schol. Ibidem.

Lib. 1. p. 5. 6.

Suppl. v. 443. ΔΗΜΟΣ αὐθέντης χθονὸς, *ubi autem* POPULUS *princeps* ſeu *Dominus eſt terræ:* Illo cæteroquin Γέροντος nomine, Γερουσίαν *Senatum* deſignari continuo liquet; ſicut in nummo Collegii Pariſienſis Claromontani, ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΓΕΡΟΥΣΙΑ *Hierapolitarum*, in Phrygia nempe, *Senatus* ſeu *Seniorum Collegium*, prout vox ea Γερουσίας a Vitruuio, & a Liuio præterea, uti mox videbimus, red-
Lib. LXVIII. p. 771. ditur: eoque habitu cæteroquin, quo Dio Caſſius depingi vulgo Γερουσίαν tra-
dit. Ita in lapidibus quandoque, ut in Oxonienſibus marmoribus, τῶν ἐκ Γε-
Pag. 12. P. I. ρουσίας Μαγνησίων, *eorum, qui e Senatu Magneſiæ*; & apud Euripidem, ἡ Γερουσία
Rheſ. v. 400. Φρυγῶν, *Phrygum Senatus* ſeu *Seniores*. Immo ut ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ paullo ante,
Itin. T. III. p. 141. P. II. ſic ΙΕΡΑ ΓΕΡΟΥΣΙΑ legitur in inſcriptione Eeluſinia apud Cl. Sponium. Quæ tamen ΓΕΡΟΥΣΙΑ, tanquam peculiare aliquod *Seniorum conſilium*, & ΒΟΥΛΗ, diſtinguuntur ſubinde in antiquis id genus eiuſdem urbis monumentis;
Miſcell. p. 317. ſicut in inſcriptione *Sardiana* ab eodem Sponio, ſed ante a doctiſſimo Rei-
Syntagm. pag. 508. neſio, diuulgata, Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟϹ ΚΑΙ Η ΓΕΡΟΥϹΙΑ, *Curia, & Populus, & Seniorum Collegium*; quibus addi poteſt Dio in [a] ſecunda Tarſica. Hinc iiſdem *Sardibus*, ac unde memorata modo inſcriptio illuſtratur, apud [b] Vitruuium, *Seniorum Collegium*, & Romanis litteris *Geruſia*, de ipſa domo iis ad inhabitandum data: *Croeſi domum, quam* SARDIANI, *ciuibus ad requieſcendum ætatis otio*, SENIORUM COLLEGIO GERUSIAM *dedicarunt*. Adde, de *Sanctiori Seniorum* apud Carthaginienſes *Conſilio*, ſeu ΙΕΡΑ eorum ΓΕΡΟΥΣΙΑ, & a Βουλῇ ſeu *Senatu* quodammodo diſtincta, Liuium: [c] *Oratores ad pacem petendam mittunt triginta* SENIORUM *principes: id erat* SANCTIUS *apud illos* CONSILIUM, *maximaque ad ipſum* SENATUM *regendum vis.* Tres vero memoratos paullo ante nummos, quod adtinet: priorem nempe *Bagæorum*, in eo utique ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ, cum laureato mulieris capite; in auerſa, ΕΡΜΟϹ, notus Lydiæ fluuius, qui in aliis etiam illius tractus oppidorum nummis, uti *Saittenorum*, *Temnitarum*, & *Smyrnæorum* ſignatur, addito autem loci nomine, ΒΑΓΗΙΩΝ. Alter *Trallianorum*, hinc cum diademate reuincti capitis imberbis effigie, & inſcr. ΙΕΡΟϹ ΔΗΜΟϹ· in altera parte Vas ingens, ſolitum ludorum præmium, & voces ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ ΠΥΘΙΑ· uterque autem nummus Regiæ Gallorum Gazæ, & ineditus hactenus. Tertius ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ in Phrygia, cum laureato & ſenili capite, ac inſcriptione ΓΕΡΟΥϹΙΑ· in auerſa vero vir equitans ſeu Ca-
Pag. 240. birus cum elata Bipenni, ab eximio Morello in Specimine, e Muſeo præſtantiſſimi Baudelotii iam diuulgatus; quemque in Collegio Claromontano ex-
Num. Urb. Ill. pag. 110. ſtare monuerat eruditiſſimus Harduinus. Quos autem tres nummos iuuabit hic uno obtutu Lectori conſpiciendos dare:

a οὐχ ὡς πρὶν χωρὶς ἦν ὁ δῆμος, καὶ χωρὶς ἡ βουλή, καὶ νῦν ἔτι καθ' αὐτοὺς οἱ γέροντες. Orat. XXXIV. p. 418. 419.
b Lib. IV. c. 8.
c Lib. XXX. c. 16.

E quibus

E quibus, ut hoc inſuper addam, prior nummus ΒΑΓΗΙΩΝ, non ut idem a laudato modo Harduino profertur, ΒΑΓΗΝΩΝ, eſt inſcriptus; prout conſtat ex illius ectypo mihi a Regiæ Gallorum Gazæ peritiſſimo ac humaniſſimo cuſtode Oudineto, cum nonnullis aliis, quas ab eo petieram, haud vulgarium nummorum iconibus, opportune tranſmiſſo; quique non ΒΑΓΗΝΩΝ, vel ut conieceram, nummo haud viſo, ΒΑΓΑΙΩΝ, ſed ΒΑΓΗΙΩΝ omnino in eodem legi adſeruit. Βάγη nempe urbs Lydiæ, cuius mentio fit, quod iam vidit Harduinus, in notitia Eccleſiarum Antiqua; a qua autem, iuxta ſolemnem locorum id genus typum, ut ab Ἄρκη, Βάρκη, Δάφνη, Δίκτη, & ſimilibus, Ἀρκαῖος, Βαρκαῖος, Δαφναῖος, Δικταῖος, ſic Βαγαῖος factum ſtatuere licuit. Verum, quum haud una fuerit ratio formationis id genus Gentilium, de qua alibi accuratius agendi erit locus, ſicuti ſimilis urbium terminationis exempla id euincunt, ut Δέρβη, Μέμφη, Σίδη, a quibus Gentile, iuxta eundem Stephanum, alioſque factum Δερβίτης, Μεμφίτης, Σιδήτης, non Δερβαῖος &c. ita iuxta receptam Ἐθνικῶν id genus varietatem, fidem omnino meretur hic nummus, in quo loci Gentile, non ΒΑΓΑΙΩΝ, vel ΒΑΓΗΝΩΝ, ſed ΒΑΓΗΙΩΝ effertur. Quamquam, quod diſſimulare non licet, occurrat alius eiuſdem urbis ſub Geta nummus, idemque in Iconum e nummis Appendice, Græcorum ſub Imperatoribus Numiſmatum, quam adornauit Cl. Vaillant recenſioni præmiſſa depictus, ac dein etiam inter Getæ nummos deſcriptus, cum nomine ΒΑΓΗΝΩΝ· Quæ an vera ſit & genuina nummi, qui in illuſtris Foucaultii cimeliarchio exſtare ab eo dicitur, ſcriptura; aut ea forte ad eruditi Harduini fidem tradita; cum eidem celebri antiquario, tum inſigni illius penus nummariæ cuſtodi Antonio Galland, lubenter diiudicandum relinquimus. Ad priores autem illos nummos, qui ΒΟΥΛΗ, ſeu, ut hic *Bagæorum*, ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ inſcribuntur, referri itidem debent duo inſignes omnino *Tarſi* & *Anazarbi* in Cilicia, & quos alibi haud ita pridem expendi ac illuſtraui, nummi ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ inſcripti.

Hard. Ibid. p. 86.

Pag. 13. Ult. Ed. Amſtel. in fine Geograph. a S. Paulo.

Num. Græc. Impp. p. 117.

Orbis Roman. p. 419. &c.

Neque vero, & quod præteriri hic inſuper non debet, etſi ſuperiora iam ſatis, ut opinor, id redarguant, ΔΗΜΟϹ & ΙΕΡΟϹ ΔΗΜΟϹ, ſignati in nummis Græcarum id genus urbium, quod exiſtimabat vir de hiſce cæteroquin ſtudiis præclare meritus,[a] ad *Populum Romanum* referri ullatenus debent: haud magis quam in aliis ΒΟΥΛΗ, vel ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ, ad *Senatum Romanum.* Dicta quidem ſubinde Græcorum more, a Græcis quoque Romanarum rerum ſcriptoribus, uti [b] a Dione Caſſio, Βουλὴ de Romano *Senatu* : & ſimiliter ἄνασσα βουλή, de eodem, ut præterea obſeruo, in Græca [c] Regillæ inſcriptione, eaque ligato ſermone, & cum præmiſſo illo ἄνασσα, ſeu *dominæ* aut *Reginæ* elogio, quo eadem *Bule* continuo ab omnibus aliis ita vulgo dictis ſecerneretur: prout iſtud a viro ſummo moneri ibidem debuit Ab Athenæo vero dici alicubi videas, unde prius illud poſſet utcunque adſtrui, [c] οἰκουμένης δῆμον, τὴν Ῥώμην *orbis populum, Romam.* Neque tamen inde ſolo ΔΗΜΟΥ, vel ΙΕΡΟΥ ΔΗΜΟΥ nomine ſignatus legitur in publicis olim Græcorum monumentis Romanus Populus, ſed ΔΗΜΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ. Cuius rei, ut alia mittam, fidem utique faciunt duo Græci nummi; unus Neronis in hoc ipſo Cl. Patini opere conſpicuus, in quo figura ſignata dextra ſcipioni innixa, ſiniſtra cornucopiæ tenens, cum inſcriptione, ΔΗΜΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ· Nollem vero virum vetere amicitia, & aliqua horum ſtudiorum communione mihi, dum viueret, coniunctum, hæſiſſe hic, ad quem *Populum Romanum* referri

Senatus & Populus Romanus, quomodo in Græcis nummis deſignantur.

a Patin. Num. Impp. pag. 6.

b Τῇ δὲ δὴ βουλῇ, *Senatoribus autem* Lib. LIII. p. 505.

c Inſcr. Regill. ed. Salm. p. 81.

Lib. 1. pag. 20.

Num. Impp. p. 91.

ferri

ferri deberet idem nummus; quia Græca scilicet erat eius inscriptio, indeque eum Byzantii in Thraciæ parte, quæ *Romania* dicitur, ac unde Constantinopolitani dicti fuerint *Romæi*, signatum statuisse. Sed parcendum hic viri præstantis manibus; nec opus utique, ut tali huic coniecturæ, quæ excidit eidem ad hæc minus tum adtento, pluribus refellendæ nunc immoremur. Alter vero nummus, cum Græco itidem ac integro *Populi Romani* nomine, a doctissimo Holstenio adducitur ad Stephanum, quemque sibi ab illustri Daniele Heinsio (ni potius id a Nicolao filio sit factum) ostensum refert, in quo circum caput muliebre laureatum, ΙΕΡΑΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ ΣΥΝΝΑΔΩΝ, in aversa autem, circum figuram mulieris stolatæ ΔΗΜΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ· ut ita in eodem nummo, suam cum erga *Senatum*, tum erga *Populum Romanum*, venerationem testati simul fuerint hi Phryges *Synnadenses*. *Senatus* enim Romani, ut notum, & qua de re mox; obuia illa ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ, & in hac ipsa nummorum supellectile, appellatio. Exstat vero, quod præterire hic non licet, descriptus in Claudio a celebri Antiquario, e museo ciuis Bononiensis nummus, in quo ΔΗΜΟΣ ΡΟΜΑΙΩΝ, *Populus Romanorum* Anno XIII. sed quo non *Romanos*, verum *Alexandrinos*, qui se ipsos ita nuncupent, & quidem auctore eius rei M. Antonio, designari obseruat vir eximius. Quod tamen alienum puto, & ad *Populum Romanum* ibi omnino respici, pro testato abunde pluribus nummorum vel lapidum monumentis, & sub Cæsarum quidem imperio, aliarum Romani imperii ciuitatum in eundem populum cultu. Neque alibi ab *Alexandrinis* usurpatum *Populi Romanorum* nomen, e priscis eorum monumentis probari posse arbitror, aut sit verisimile. Hæc autem firmat itidem ac illustrat adlata a Cl. Sponio inscriptio, a Populo *Laodicensium* in honorem *Populi Romani* dicata: Ο ΔΗΜΟΣ Ο ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΛΥΚΩΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΤΟΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΤΟΝ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΣΩΤΗΡΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ, *Populus Laodicensium Ad Lycum, Populum Romanum. Qui Exstitit Servator & Benefactor*. Dicti nempe ibi Λαοδικεῖς πρὸς Λύκῳ, *Laodicenses*, vel ut in libris Iurisconsultorum & Imperatorum Constitutionibus, *Laodiceni*, iique *Ad Lycum* Phrygiæ fluuium; ad discrimen aliorum in Syria *Laodicensium* ΠΡΟΣ ΛΙΒΑΝΩ, vel ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, *Ad Libanum*, vel *Ad Mare* in aliis insignibus nummis. Solis cæteroquin, ut superiora arguunt, ΔΗΜΟΥ, vel ΙΕΡΟΥ ΔΗΜΟΥ in nummis Græcarum id genus urbium nominibus, designatus demum earundem *Populus*, seu democratica, quæ tum in iis obtineret, Reipublicæ forma; sicuti in aliis ΒΟΥΛΗ, & ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ, notant, quod supra iam innui, *Curiæ*, seu *Publici Consilii* iisdem in locis præcipuam auctoritatem, ac aristocraticum quoddam seu optimatum regimen. Adde, quod utriusque etiam tam ΒΟΥΛΗΣ, quam ΔΗΜΟΥ, quandoque fiat in eodem nummo commemoratio; uti in adducto iam ante nummo, quo *Curiæ* & *Populi Nicomediensium* restituta traditur inter se *Concordia*. Quo spectat alioquin, & qui hanc ΔΗΜΟΥ in nummis id genus appellationem, de *Populo* earundem Græcarum urbium dictam luculenter arguit; Domitiani quidam nummus a *Smyrnæis* cusus, & in Gazam Gallorum Regiam illatus; ubi, cum ante plures annos in eadem Regia agerem, iuxta alios tum Smyrna itidem aduectos, est a me continuo visus: in quo, circum duas figuras viriles iunctis manibus, legebatur ΔΗΜΟϹ ϹΑΡΔΙΑΝΩΝ ΔΗΜΟϹ ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ, *Populus Sardianorum*, *Populus Smyrnæorum*: ad resarcitæ nempe inter illas duas Lydiæ Ioniæque urbes concordiæ fidem faciendam.

De

Not. pag. 307.

Vaillant. Num. Græc. Impp. pag. 14.

Itin. Tom. III. pag. 196.

2. *De variis Provinciarum Romanarum* RECTORIBUS *in Nummis Græcis.*

Neque vero in commemorandis ſolum propriis Magiſtratibus, aut eo, quod tum apud eos obtineret, Optimatum vel Populari regimine, hi, de quibus agimus, Græcarum urbium nummi immorantur: ſed inſuper, quibus ſub Romanorum imperio, RECTORIBUS eædem obtemperarent; quove præterea, non obſequio duntaxat, ſed cultu & religione, *Romam* ipſam, *Senatum*, ac *Imperatores* proſequerentur, teſtatum reliquerunt. Hinc, prius quod adtinet, ex ea nummorum id genus penu, nec aliunde quandoque docemur, quænam ex iiſdem ciuitatibus, *Proconſulum, Legatorum Proprætore* vel *Auguſti, Præſidum* proprie dictorum, *Præfectorum* etiam imperio parerent. Ita plures *Achaiæ, Aſiæ, Bithyniæ, Cypri*, ac *Ciliciæ*, etiam ſignati in variis earum prouinciarum nummis ΑΝΘΥΠΑΤΟΙ ſeu *Proconſules*; nonnulli quoque ex iis, de quibus aliunde non conſtaret. Quomodo etiam ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ, & quandoque ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, *Legati, Et Legati Proprætore Auguſti* occurrunt in nummis *Cappadociæ, Galatiæ*, & interdum *Thraciæ*; ſicut hanc quod adtinet, in nummo Hadriani ΒΙΖΥΗΝΩΝ, qualem vidi olim in Gaza Chriſtinæ Reginæ, & qualis etiamnum exſtat in Medicea, a me olim in ſuperiori editione huius operis, ſed alio loco iam adductus & deſcriptus, ΕΠ. ΕΙΤΕΙ ΡΟΥΦΟΥ ΠΡΕΣ. ΚΑΙ ΑΝΤΙ. ΤΟΥ ΣΕΒΑΣ. ΒΙΖΥΗΝΩΝ, *Sub Itio Rufo Legato Et Proprætore Auguſti, Bizyenorum.* Quo referri itidem debent plures illi *Syriæ* Rectores, qui a primis Cæſaribus, ad regendam illam prouinciam, quæ inter Cæſaris prouincias, non vero Populi, ut vel ex [a] Strabone ac [b] Dione Caſſio liquet, erat relata, ac inde ſub *Legatorum Proprætore* vel *Auguſti* nomine eidem præerant, miſſi, ſolo tamen nomine deſignantur in uariis *Antiochenſium*, tanquam, prouinciæ metropoleos, nummis, ſub Auguſto, Tiberio, Claudio, Nerone, Galba; ut *Varus, Silanus, Flaccus, Petronius, Caſſius, Ceſtius, Quadratus, Minucianus.* Quantum vero inde lucis ad hiſtoriam & annales illorum temporum, maxime in rebus Judaicis, a Chriſti Seruatoris Natali ad gentis illius excidium, vel ex impenſa eam in rem a duobus doctiſſimis viris opera, Cardinali Noriſio, & Antonio Pagi in Critica Baroniana, eruditis conſtat; & qua de re nos alibi quoque. Accedunt, quæ ex iiſdem nummis, cum dictis *Proconſulum* aut *Legatorum Proprætore* vel *Auguſti* nominibus, eruuntur, factæ ſubinde id genus prouinciarum Cæſaris & Populi, quod agnoſcit etiam Dio, permutationes; ſed quod non eſt iam huius loci. *Præſidum* vero proprie dictorum, ſeu eodem ſenſu, (non quo vulgo pro *Rectoribus* in genere vox ea ſumitur) quo ΗΓΕΜΟΝΩΝ etiam apud Græcos, obuia in nummis urbium Thraciæ exempla, ut *Anchiali, Auguſtæ Trajanæ, Byzantii, Hadrianopoleos, Marcianopoleos, Pautaliæ, Perinthi, Philippopoleos, Plotinopoleos, Traianopoleos. Præſidialis* proinde iis temporibus *Thracia*, ſicut *Alpium* prouinciæ, *Aquitania, Corſica, Dacia, Dalmatia*, aliæque in marmoribus antiquis: pro nota nempe prouinciarum Populi Romani, ſed qua de re nos plenius alibi, in *Proconſulares, Prætorias*, & *Præſidiales*, cuius meminit in Alexandro Seuero Lampridius, diuiſione. *Præfectorum* vero ſeu Ἐπιςάτων, qui ſubinde extra ordinem a Romanis miſſi, ad ordinandas Græcas in Aſia urbes, mentio quoque occurrit in his nummis; ut in *Germenon*

[a] Lib. XVII. p. 840.
[b] Lib. LIII. pag. 540.

In Differt. de Epoch. Syr. Maceud.

Ut ſupra.

Cap. XXIV.

menon Hellesponti nummo sub Seuero, quem e museo Franc. Gottifredi, ad Stephanum adduxit doctissimus Holstenius, sed minus accurate, ni mendum sit typographicum, ΕΦΙΣΤΑΤΟΥ pro ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ, ut in eodem, qui postea cum tota Gottifredi Gaza ad Reginam Christinam transierat, adnotare mihi licuit. Unde Dio Cocceianus illustratur, qui docet se *a Macrino Smyrnæ & Pergami Præfectum constitutum,* ἧς ὥσπερ (nempe τῆς περγάμε) καὶ τῆς Σμύρνης προσταχθεὶς ὑπὸ τῦ Μακρίνε ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ· Quomodo alioquin sub Seuero, quidam Annius P*ergamenorum* Ἐπιςάτης traditur, in nummo, maximi, ut aiunt, moduli Gazæ Mediceæ, inscripto, ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ ΤΕΜ. ΑΝΝΙΟΥ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, quod de P*ræfecto Templi Annio* interpretabatur eruditus Gazæ illius olim custos, ac memoratus iam ante, P. Fitton Anglus.

Not. pag. 84.

Lib. LXXIX. p. 909.

3. *De cultu* ROMAE *ac* SENATUS *in Nummis Græcarum urbium.*

Eædem vero Græcorum Urbes, suæ in *Romam*, *Senatum*, *Imperatores*, quorum illæ imperio ac dominationi suberant, pietatis veluti ac religiosi cultus monumenta, publico quoque ære haud infrequenter consignarunt. Quod in leui cæteroquin & effusa in adulationem gente minus utique mirum videbitur; nec a Græcorum alioquin moribus aut institutis, omnino alienum. Ita ROMAM, orbis caput, tanquam cœleste aliquod Numen, seu *terrarum* DEAM, *gentiumque* a Bilbilitano vate dictam, diuinis honoribus, templis, sacerdotibus, æditiuis, ipsa ΘΕΑΣ ΡΩΜΗΣ appellatione, quod plures Græcorum illarum ciuitatum nummi ostendunt, sibi condecorandam existimarunt. Quo autem referendum mihi videtur illud *nomen blasphemiæ*, quod septem capitibus inscriptum gestasse legitur bestia in sacro Reuelationum libro, & quod Hieronymus ac Prosper ad *Urbis Aeternæ* appellationem retulerunt, Romæ cum alibi, tum in nummis eius itidem familiarem. Verum cum vix ante Antoninorum tempora eadem occurrat in monumentis antiquis, quorum æuo demum templum URBI AETERNÆ erectum accepimus; longe utique probabilius, immo extra dubium meo iudicio positum existimarem, ad illud ΘΕΑΣ nomen respexisse Sacrum Scriptorem, ROMÆ pridem, ac potissimum a Græcorum in Asia urbibus, ubi agebat D. Johannes, passim publico velut earum cultu consecratum; ut vel clarissime arguunt venerandæ istæ veterum nummorum reliquiæ. Hinc ARA etiam ROMÆ dicata in priscis Elogiis, & Templa ab iisdem ciuitatibus Asiaticis erecta, ac primum omnium a *Smyrnæis*, ut ii eo nomine se efferunt apud Tacitum : *seque primos* TEMPLUM URBIS ROMÆ *statuisse*, *M. Porcio Consule &c. stante adhuc Punica urbe.* Sic de *Alabandensibus* in Caria Liuius: *Alabandenses* TEMPLUM URBIS ROMÆ *refecisse commemorauerunt, laudesque anniuersarias* EI DIUÆ *instituisse.* Templa vero Romæ simul & Augusto decreta, obuia res cum aliunde, tum ex vulgari nummo, cum Templi effigie & inscriptione ROM. ET AUG. Ac unde etiam Sacerdotum Romæ & Augusti in iisdem mentio ΙΕΡΕΩΣ ΘΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ, *Sacerdotis Deæ Romæ Et Augusti Servatoris.* Ut non mirum proinde, si sequutis adhuc ætatibus a Claudiano, ut *Dea* sæpe Roma inuocetur, ô *Numen amicum !* aut *Diva potens:* alibi :

Martial. lib. XII. Ep. 8.

Apocal. XIII. Vol. XVII. 4.

Annal. IV. 56.

Lib. XLII. c. 6.

Thes. Grut. cap. 9.

In Conf. Prob. & Olyb. v. 126. In Eutrop. v. 176.

O DEA

O Dea, *nec legum fas est occurrere matri:* In VI. Conf. Honori v. 428. Bell. Get. v. 511.

Aut cur *tonare* eidem, quod paullo ante vidimus, dicatur; alibi etiam de Urbis Templo: *Conueniunt ad tecta* Deæ. Neque Senatum ipsum, In V. Conf. Stil. v. 227. tanquam summum non Populi solum Romani, sed quod addit insuper Cicero, *populorumque & gentium omnium ac Regum consilium,* inferiore cultu sibi Pro Domo c. 73. prosequendum censuerunt. Eundem vero erga *Senatum Romanum* Græcarum illarum urbium cultum, testantur etiamnum plures earum nummi, maxime minoris Asiæ, Phœniciæ insuper, & Palæstinæ; in iisque non tantum ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ *Sacri Senatus,* quod ΙΕΡΑΣ elogium de earum *Bule* seu *Senatu* dictum quoque ab iis vidimus; sed subinde etiam de Romano Senatu olim usurpata ΘΕΟΥ ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ, *Dei Senatus,* nomenclatio. Ita eandem *Romæ* & *Senatui* simul tributam exhibet *Smyrnæorum* nummus Gazæ Mediceæ, in quo hinc caput muliebre galeatum, consuetus Romæ in hac penu nummaria typus, cum inscriptione ΘΕΑΝ ΡΩΜΗΝ, illinc caput Apollinis, ut videbatur Gazæ illius custodi Fittonio, cum diademate, ΘΕΟΝ CΥΝΚΛΗΤΟΝ. Quomodo ΘΕΟΙ ΣΩΤΗΡΕΣ a Rege Prusia, ut ex Poly- Exc. Legat. xcvii. Lib. bio & Liuio notum, in limine Curiæ salutati *Senatores;* & a Themistio alicu- xlv. c. 1. bi dictum, καὶ Σύγκλητος, ἀγορὰ θεῶν, *& Senatus, forum Deorum.* Quo loco Orat. xiii. p. 138. præterire haud licet visum a me in Reginæ Christinæ cimeliis veterem nummum, in quo hinc cum laureati & imberbis capitis effigie, ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC, illinc cum galeato Romæ capite, ΘΕΑΝ ΡΩΜΗΝ ΚΑΛΗΝ *Deam Romam Pulchram* seu *Præclaram.* Quem erga *Romanum Senatum* Græcarum illarum urbium cultum, testantur etiamnum plures earum nummi, non liberæ solum Reipublicæ temporibus, sed sub Cæsarum etiam imperio, quod ex eorundem scriptura & typis, immo ipsis subinde locorum nominibus, est manifestum, percussi. Quamquam Σύγκλητον etiam, non de Romano solum *Senatu* a Græcis dictam, sed ad eius exemplum, de illorum *Bule* seu *Curia* vel *Consilio* quandoque appellatam, liceat omnino statuere. Quo referendus etiam videtur *Smyrnæorum* nummus sub Augusto, inscriptus, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ, *Smyrnæorum Sacer Senatus Et Liber.* Antiochiæ certe Σύγκλητον de illius Orientis Metropoleos *Bule* seu Curia dictum, docet alicubi Antiochensis oris aurei Johannes; ubi Antiochiam non inde solum laudandam tradit, οὐχ ὅτι ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ ἔχει, καὶ Ὑπάτους ἀριθμεῖν ἔχομεν, Chrysost. *non quod* Senatum *habet, & Consules numerare possumus.* Verum ad Serm. xxiv. in Esa. Tom. V. Senatum Romanum omnino respicere illas ΙΕΡΑC CΥΝΚΛΗΤΟΥ, in ed. Savil. plurimis Græcarum urbium nummis inscriptiones, easque Cæsarianorum etiam temporum, aliunde constat, & quidem ex alio eorundem *Smyrnæorum* nummo Tiberii temporibus percusso, quique exstat in Gaza Gallorum Regia, in quo CΕΒΑCΤΗ CΥΝΚΛΗΤΟC ΖΜΥΡΝΑΙΟΝ ΙΕΡΟΝΥΜΟC *Augusta,* (nempe *Liuia*) *Senatus Smyrnæorum Hieronymus,* urbis nempe Prætor vel Prytanis, signatis ibidem *Liuiæ* Augustæ & Romani *Senatus* capitibus; in auersa autem parte Templum, & inscriptio, CΕΒΑCΤΟC ΤΙΒΕΡΙΟC ΕΠΙ ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ *Augustus Tiberius Sub* Petronio. Qui autem insignis *Smyrnæorum* nummus, illinc cum *Liuiæ* & *Senatus,* hinc cum *Tiberii* mentione, præclare certe illustrat, quæ apud Tacitum leguntur de certamine ciuita- Annal. iv. c. 15. tum Asiæ in statuendo Templo *Tiberio, Matrique eius ac Senatui,* & prælatis Ibid. cap. 56. inde,

inde, quod alibi indicat, iisdem Smyrnæis: quam proinde victoriam, & Templi dedicationem proditam posterorum memoriæ voluerunt. Unde insuper elucescit, ac ipso facto probatur Tiberii moderatio, qua de admisso eiusmodi Templo, decreto ab urbibus Asiæ, in hunc modum alibi loquebatur: *platitum iam exemplum* (Augusti scilicet) *promptius secutus sum, quia cultui meo* SENATUS *veneratio adiungebatur.* Quomodo etiam exstat *Iliensium* nummus in Reginæ Christinæ & Regiæ Gallorum thesauris, in quo hinc auersa *Augusti* & *Caii Caligulæ* capita, illinc Pallas inter Romam & Senatum media, ac epigraphe ΘΕΑ ΡΩΜΗ ΙΕΡΑ ϹΥΝΚΛΗΤΟΣ, *Dea Roma, Sanctus Senatus.* Quæ cæteroquin SANCTI seu SACRI appellatio ideo haud male amplissimo ordini conuenire videbatur, quod Senatus, ut aliunde notum, haberi non potuit, nisi in Templo & loco per Augures consecrato.

Ibid. cap. 37.

Cur Senatus *diuinis honoribus a Græcis cultus,*

Quamquam veram caussam tam honorificæ appellationis, vel DEI, vel SACRI SENATUS, passim a Græcis aut Asiaticis nuncupati, signati etiam publicis eorum monumentis, addita etiam dedicatione sacrarum ei Ædium, eruere liceat ex Polybio; qui tradit Senatum Romanum in præcipua veneratione fuisse apud Græcos & Reges Barbaros, quod solo eius nutu res Romanas regi existimarent, ita ut mere Aristocraticam, sicut innuit etiam alicubi Aristides, iudicarent formam Reipubl. Romanæ. Unde Nabis Laconum Tyrannus Flaminium compellans apud Liuium, & loquens de Lycurgo: *noster legumlator non in paucorum manu Rempubl. esse voluit, quem vos* SENATUM *appellatis.* Hinc idem Polybius in Excerptis, tradit omnes Asiæ populos Romam Legatos misisse, cum spes suas omnes in Senatu haberent sitas; hoc est iuxta Tullium, *Regum, populorum, nationum portus erat & refugium Senatus:* & in adductis paullo ante verbis, *summum Populi Romani populorumque omnium ac Regum consilium Senatus.* Idem alibi de illa Senatus auctoritate apud exteras gentes: *quæ nisi grauis erit apud socias & exteras nationes, ubi erit imperii nomen & dignitas?* Opinio autem illa & fiducia inde profecta, quod penes Senatum ius viderent mittendarum legationum, aut cum exteris legationibus Romam missis agendi; Pacis conciliandæ, aut belli indicendi; de reditibus præterea, aliisque impensis statuendi, ut innuit eodem loco supra adlegato grauissimus auctor Polybius. Quibus adiungere liceat hæc eiusdem Tullii de Deiotaro: *is Rex, quem Senatus hoc nomine sæpe honorificentissimis decretis appellauisset, quique illum* ORDINEM *ab adolescentia grauissimum* SANCTISSIMUMQUE *duxisset.* Eam vero *Senatus* auctoritatem non ideo plane sub Cæsaribus in prouinciis Romani imperii imminutam aut abolitam, inde quoque licet statuere; quod de earundem commodis aut controuersiis ad Senatum adhuc referretur; ibi earum legationes, aut querelæ de vicinis gentibus, aut de ipsis populi Romani magistratibus audirentur; & de præmiis aut pœnis, quæ meriti iidem forent, decerneretur. Quomodo nempe id a Nerone, sub initium principatus, prouisum refert Tacitus: *teneat antiqua munia* SENATUS, *Consulum tribunalibus Italia, &* PUBLICÆ PROUINCIÆ *adsisterent. Illi Patrum aditum præberent.* Quod exemplum sequuti, & diuturniore quidem ac salubriore instituto, moderati quique Imperatores, Traianus, Hadrianus, Antoninus Pius, Pertinax, Alexander Seuerus, aliique; quos Senatui summa omnia detulisse tradunt in Traiani Panegyrico Plinius, & in aliorum vitis Spartianus, Capitolinus, Lampridius. Immo prout Tacito ad

Lib. VI. c. 11.
Orat. in Romam p. 389.
Lib. xxxiv. c. 31.
Exc. Legat. xxv.
De Offic. lib. II. cap. 8.
Pro Domo c. 73.
In Verrem. IV. cap. 25.
Lib. VI. c. 11.
Orat. pro Deiotaro cap. 3.
Annal. xvi. cap. 4.

ad imperii fastigium ab amplissimo Ordine euecto, decretum ab eodem apud Vopiscum legitur : *Mitterentur praeterea litteræ ad prouincias, ut scirent omnes socii, omnesque nationes, in antiquum statum rediisse Rempublicam, &* SENATUM *principes legere, immo ipsum principem factum : leges a* SENATU *petendas; Senatui supplicaturos : pacem ac bella* SENATU *auctore tractanda,* Accedit, quod illa ΙΕΡΑΣ vel ΘΕΟΥ ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ *Sacri* vel *Dei Senatus* appellatio, ut id paullo ante iam monui, frequentius occurrit in nummis urbium Proconsularis Asiæ. Notum autem, quod iuxta Augusti diuisionem, qua nempe aliæ prouinciæ in Cæsaris, aliæ in Senatus Populique Romani potestate sunt relictæ, e posteriorum genere fuerit Proconsularis Asia : ut proinde peculiari cultu & obsequio sibi colendum Senatum, cuius annuo magistratu regebantur, illius proninciæ urbes continuo existimarent. Unde factum iam adsequimur, cur DEUS vel SACER SENATUS ab obnoxiis Regibus dictus, sicut a ciuitatibus, & cum ante, tum etiam aliquamdiu, post dominationem Cæsarum, in earundem nummis signetur. Qua ratione & DEOS vocat Senatores æuo adhuc suo Claudianus : In Tacito cap. XII.

En quales memini, turba verenda, Deos.: VI. Conf. Honor. Præf. v. 24.

Et SACER ORDO etiam appellatur a Theoderico apud Cassiodorum : *constat eum de se præsumere, qui &* SACRI ORDINIS *cœpit fastigia præuenire :* & SACER SENATUS itidem, ut in superioribus nummis, apud Iuuenalem : Var. lib. XIV. cap. 25.

Coniugium quæras, vel SACRI *in parte* SENATUS Satyr. XI. v. 29.
Esse velis.

Hinc & Apologeticum Justini inscriptum, Imperatori Καὶ ἱερᾷ τε Συγκλήτῳ· *Sacroque Senatui* &c. Immo iam olim Horatius, *Patrum* SANCTO CONCILIO. Lib. I. Od. 5.

De simili Cæsarum apud Græcos cultu.

Ipsos autem CÆSARES, ceu supremos rerum dominos, aut præsens aliquod Numen, nemo mirabitur opinor ab illa adulatrice Græcorum gente, non fato solum functos, sed adhuc superstites, diuinis honoribus ac appellationibus itidem cultos. De AUGUSTO quidem notum, quod a Tranquillo traditur : *Templa, quamuis sciret etiam Præconsulibus decerni solere, in nulla tamen prouincia, nisi communi* SUO ROMÆQUE *nomine recepit : nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit.* Qua de re autem paullo aliter Tacitus, dum inter alia quæ prudentes in Augusto arguerent, tangit : *nihil* DEORUM *honoribus relictum, cum se* TEMPLIS *&* EFFIGIE NUMINUM, *per Flamines & Sacerdotes coli vellet.* Quod firmat etiam Victor Schotti, ac de eodem Horatius : In Augusto cap. LII. Annal. I. c. 10.

Præsenti tibi maturos largimur honores, Lib. II. Epist. I. v. 15.
Jurandasque tuas per nomen ponimus aras.

Quam tamen DEI vel DOMINI etiam appellationem, sibi præsenti tribui passum haud esse Augustum tradit Philo, neque tamen collatos sibi ubique diuinos honores recusasse, ut venerationem pararet imperio. Seruius autem ad Legat. ad Cajum p. 114.

Ad Ecl. 1. v. 7. illud Poëtæ de eodem Augusto: *Namque erit ille mihi semper Deus*: notat. *Id est & post mortem, & dum viuit. Alii Imperatores post mortem in numerum referunt Deorum: Augustus Templa viuus meruit.* Hinc ab Appiano idem Augustus, post finita bella ciuilia dicitur *oppidatim inter Deos tutelares consecratus*, ϰ̀ αὐτὸν αἱ πόλεις τοῖς σφετέροις θεοῖς συνίδρυον. Unde non pauci Asiaticarum ciuitatum & Coloniarum obuii adhuc nummi, cum ΘΕΟΥ & DEI appellatione in honorem Augusti. Ab Asianis certe, nempe Proconsularis Asiæ, *Pergami*; & a Bithynis *Nicomediæ* eum Templa sibi fieri permisisse tradit Dio: fidemque adhuc faciunt præclari *Pergamenorum* nummi sub eo principe percussi, in quibus stat Augustus in Templo tetrastylo, circum autem ΠΕΡΓΑΜΗΝΟΙ ΘΕΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ, *Pergameni Deum Augustum.* Inter plures autem id genus nummos Græcarum ciuitatum, qui ΘΕΟΥ appellationem Augusto tribuunt, adductus a me olim, quem in Collegii Claromontani museo videram, & ab eruditissimo Harduino, eius hodie custode, dein memoratus, *Amphipolitarum* in Macedonia nummus, cum inscriptione ΘΕΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, *Deus Cæsar Augustus.* Adde *Sidoniorum* in Phœnicia nummum in manuscriptis Goltzii libris, qui in Cimeliarchium Gallorum Regium, dum in ea Regia, ante plures annos agerem, sunt illati, in quo ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΗ ΘΕΑ, *Augustus Deus Augusta Dea*, cum Augusti & Liuiæ capitibus. Ita eadem LIUIA in nummo *Mytilenæorum* ac TIBERIUS filius, eadem *Deæ* ac *Dii* appellatione ornati, ΙΟΥ· ΘΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ ΜΥΤΙ. *Julia Dea Augusta Mytilenæorum*, illinc ΤΙ. ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΜΥΤΙ. *Tiberius Augustus Mytilenæorum.* Quo simili ΘΕΟΥ & ΘΕΑΣ elogio, GERMANICUM & AGRIPPINAM conjugem, prosequuti sunt iidem *Mytilenæi*, ut videre licet in Græco eorum nummo apud Cl. Vaillant. Haud aliter ac idem GERMANICUS & frater DRUSUS, dicuntur in alio nummo, ΚΑΙΣΑΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ *Cæsares Et Juniores Dei Philadelphi*; in auersa autem area, ΕΠ ΓΑΙΟΥ ΑΣΙΝΙΟΥ ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, & in corona quercea, ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ, *Sub Caio Asinio Pollione, Proconsule, Sardianorum Commune Asiæ*

Bell. Civ. l. V. p. 746.

Lib. LI. pag. 456.

De Num. Urb. Ill. p. 39.

Num. Græc. Impp. p. 10.

4. *De variis* Juribus & Priuilegiis *urbium, quæ in Græcis earum Nummis signantur.*

Neque vero minus ad ciuilem Græcarum id genus in Europa Asiaue urbium administrationem aut iurisdictionem adtinet, consignata itidem in pluribus & insignibus earum nummis, præcipuorum quorundam *Jurium* aut *Dignitatum*, quibus illæ fruerentur, memoria. Quo spectant proinde illæ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ & ΠΡΩΤΗΣ, *Metropoleos* & *Primæ*, tum ΙΕΡΑΣ vel ΑΣΥΛΟΥ, vel ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ, vel ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, vel ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ, vel ΚΟΙΝΟΥ gentis aut ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ, ΝΕΩΚΟΡΟΥ, ΚΟΛΩΝΙΑΣ præterea, *Sacræ* nempe, *Asyli* seu *Inuiolati soli, Liberæ, Suis Legibus, Nauarchidos* seu *Classicæ, Communis, Communis Concilii, Æditüæ, Coloniæ*, & ex iis etiam aut magna eorum parte coniuncta subinde in antiqua illa Græcorum nummorum penu elogia & appellationes. Quibus nempe se passim efferunt in publicis illis nummorum monumentis plurimæ, neque unius gentis aut prouinciæ Romani orbis ciuitates. Quæ autem singula eo magis adtendi in

iis

iis merentur, quod magna earum rerum pars ſit aliunde ferme ignota, ac de iis inde nobis demum conſtet: eadem autem ad interiorem ciuilis eorundem locorum regiminis notitiam, & Romani imperii formam penitius indagandam: adde, ad interiorum litterarum, ſubinde etiam Eccleſiaſticarum, facem ac illuſtrationem, haud parum utique conferant. De ſingulis autem illis, quæ modo commemorauimus, contentis in ea præſtantium nummorum penu *iuribus* vel *priuilegiis*, non agimus hoc loco: quæ peculiarem utique nec protritam omnino operam flagitant; de quibus proinde agetur alibi a nobis, & in proceſſu huius operis, Deo adnuente, opportunius. Ut mittam, quod earum tractatione alibi ex parte ſim iam defunctus; ſicut de *Metropolibus* ac *Primatu* id genus urbium, peculiari ad celebrem Ulpiani de Aſiæ Proconſularis Metropolibus commentatione nec dum diuulgata; nuper vero ad aliam eiuſdem Ulpiani legem, ſeu verius Antonini Caracallæ conſtitutionem, de ciuitate omnibus in orbe Romano data, editis Exercitationibus: ubi de toto illo *liberarum* & *ſuis legibus* utentium ſeu Αὐτονόμων in imperio Romano gentium vel ciuitatum iure, quæque eius ratio potiſſimum foret, haud indiligenter egimus; eamque rem e nummis id genus Græcorum antiquis, a liberæ Reipublicæ temporibus, ad Conſtantinianeum æuum, explanatam ac illuſtratam ibidem dedimus. Unde continuo haud leue nummorum id genus beneficium licuit agnoſcere; quorum opera, quæ Romanæ, in ſubiectis cæteroquin Romano imperio urbibus aut populis, iuriſdictionis ratio vel diuerſitas fuerit; quæ ex iis Romanarum legum ſubierant iugum, aut quæ ab eo remanſerint liberæ & exemptæ; liquido & publicarum velut tabularum fide comprobatur.

5. *De* Fœderibus, Societatibus *&* Concordia *in Græcarum Urbium nummis.*

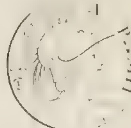
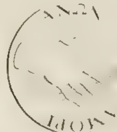
Quo referri itidem debent, tradita in eadem Græcorum nummorum penu urbium id genus *Fœdera, Societates,* renouata cum vicinis non ſolum, ſed cum diſſitis etiam ſubinde populis vel ciuitatibus, *Concordia*; nempe ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΟΜΟΝΟΙΑ, adde & ΠΙΣΤΙΣ. Cuius nempe ΠΙΣΤΕΩΣ, ſeu illius, qua ſe *in fidem populi Romani dare* olim urbes aut gentes deuictæ, ac ſponte etiam nonnunquam, dicebantur; cuiuſque rei rationem ac momenta tradidit alicubi Polybius, exempla nobis ſuppeditant veteres Græcorum num- Exc. Legat.
mi. Talis eſt *Commagenorum* ſeu Euphratenſis Syriæ in præſtantiſſimi Morel- XIII.
li ſchedis a me olim, & ab erudito Auctore urbium e nummis illuſtratarum, Harduin. pag.
qui eius quoque meminit, ibidem, ut opinari licet, viſus: in quo Ancora & 25.
nomen ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, illinc duæ Manus iunctæ cum Caduceo, circum Magn. Græc.
ΠΙCΤΙC, *Fides.* Quam in rem exſtat quoque, ut obſeruo, dignuſque qui Tab. XXVII.
penitius noſcatur, apud Goltzium nummus: in quo hinc, ut patebit ex ſequenti eius icone, caput Jouis barbatum, ſummi Fidei fœderibus ſancitæ adſertoris ac vindicis, & quam inde in Capitolio vicinam Jouis Optimi Maximi eſſe voluerint, ut e Catone obſeruat in Officiis Cicero, veteres Romani; Lib. III. cap.
illinc vero Roma ſedens clypeo innixa, cum duobus iaculis, cuius autem ca- 29.
piti dextram vel coronam imponit mulier ſtans & ſemicincta, circum ΡΩΜΗ ΠΙΣΤΙΣ, infra ΛΟΚΡΩΝ, in medio ΝΕ. *Roma, Fides, Locrorum Neocororum.* Quem autem nummum, non ad *Locros* Magnæ Græciæ *Epizephyrios,* iuxta

Num. Urb. Ill. pag. 198.

iuxta Goltzium, sed Græcos potius spectare bene iam vidit vir eruditissimus Harduinus: nempe, ut hoc addam, ad Græcos Ozolas Ætolis finitimos. Accedunt alii insuper indices eiusdem rei Græcorum nummi; sicut unus *Amorianorum* in Phrygia, qualem vidi inter cimelia Christinæ Augustæ, & qui a Cl. Patino est postea vulgatus; in quo hinc Romæ caput galeatum, cum elogio, de quo paullo ante, ΘΕΑ ΡΩΜΗ, *Dea Roma*; illinc duæ Manus iunctæ, cum dicto loci nomine ΑΜΟΡΙΑΝΩΝ.

Num. Impp. p. 3.

Ad cuius vero nummi cum ΠΙΣΤΙΣ, & dextræ protensæ, in posteriori autem, cum dextrarum iunctarum symbolo, conspectum, illud Medeæ apud Euripidem licet usurpare:

Mede. v. 21.

Βοᾷ μὲν ὅρκους, ἀνακαλεῖ δὲ ΔΕΞΙΑΣ,
ΠΙΣΤΙΝ μεγίστην, καὶ θεοὺς μαρτύρεται,

Clamat quidem jusiurandum, vocat & DEXTERAS, FIDEM *maximam, & Deos testatur. Societatem* vero & *Concordiam*, ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ vel ΟΜΟΝΟΙΑΝ, eamue non intra solum unius gentis aut prouinciæ, sed intra dissitas etiam nonnunquam & diuersarum gentium ciuitates, exhibent plures, quod nosti, Græcorum nummi. Maiorem equidem seu potiorem eorum partem videas ferme ad Proconsularis Asiæ urbes spectare, uti inter *Miletum* & *Ephesum*; *Ephesum* & *Smyrnam*; *Ephesum* & *Pergamum*; *Ephesum* & *Sardes*; *Tralles* & *Ephesum*; *Coos* & *Milesios*; *Laodiceam* & *Pergamum*; *Miletum* & *Smyrnam*; *Thyatiram* & *Smyrnam*; *Troadem* & *Smyrnam*: *Smyrnam* & *Laodiceam*; pluresque id genus, aut extra eandem Asiam Proconsularem, inter *Nicomediam* & *Nicæam*, *Nicæam* & *Hadrianos*, in Bithynia; *Sidem* & *Pergam*, in Pamphylia; *Amisum* & *Amasiam*, in Ponto. Inter remotiores autem nec unius gentis vel prouinciæ ciuitates restitutam quoque seu stabilitam *Societatem* vel *Concordiam*, quod ad Callimachum haud ita pridem monui, ostentant insignes aliquot minusque obuii in præclaris Cimeliarchiis nummi, ut *Athenarum* & *Smyrnæ*; *Smyrnæ* & *Lacedæmonis*; *Smyrnæ* & *Nicomediæ*: quorum duorum postremorum, qui exstant in thesauris Gallorum Regiis, & quidem e maximorum genere, icones hic lectori, haud iniucundo ut opinor, spectaculo, conspiciendos damus. Prior autem cum Commodi capite in anteriori area, in auersa autem Cybelen & Palladem, tutelaria, illam *Smyrnæ*, hanc *Lacedemonis*, numina, exhibet; circum ΟΜΟ. CΜΥΡ. ΛΑΚΕΔΑΙ. *Concordia Smyrneorum Lacedæmoniorum.* Alter vero sub parente eius M Aurelio cusus, sedentem ostendit Cybelen, & stantem Cererem, coram matre scilicet filiam, eamque *Nicomediæ*, quod aliunde constat, singulari religione cultam, circum ΟΜΟ. CΜΥΡ. ΝΕΙΚΟΜ. *Concordia Smyrnæorum Nicomediensium.*

Observ. p. 741.

Ad

Ad quam autem in postremo nummo indicatam inter *Smyrnæos* & *Lacedæmonios* Concordiam, illud referre licet, quod a Plutarcho alicubi dicitur, Smyrnæos nempe in angustiis a Lacedæmoniis adiutos. Ita *Ephesiorum* alioquin & *Alexandrinorum* signatam in antiquis id genus nummis *Concordiam*, non iuxta virum doctissimum in obseruationibus ad Catullum, ad *Alexandriam* Troados, sed ad Ægyptiam omnino spectare, alibi haud ita pridem docui. Quin non duarum solum inter se urbium ΟΜΟΝΟΙΑΝ, sed trium etiam subinde notant id genus nummi: ut *Ephesiorum, Pergamenorum, & Smyrnæorum*, in Antonino Pio Gazæ Mediceæ; aut *Pergamenorum, Ephesiorum,* & *Perinthiorum*, in Antonino Caracalla Reginæ Christinæ. Ex hisce autem cum illud liquet; cur vel a Dione oris aurei, illud *Concordiæ* studium primariis Bithyniæ ac inter se æmulis urbibus, *Nicomediæ* ac *Nicææ*; item *Prysæ* & *Apameæ*, de summis prouinciæ iuribus ac primatu inter se contendentibus, habitis apud easdem urbes eam in rem orationibus, commendatur; aut quod Aristides, peculiari eam in rem ad Asiaticas ciuitates, *Ephesum* nempe, *Smyrnam, Pergamum*, de communibus Asiæ templis & agonibus dissidentes Oratione, ad concordiam adhortatur; [a] utque hac una inter se contentione decertent, quænam prima concordiam auspicetur. Quam in rem exstat illustris apud Dionysium Halicarnassensem locus, & qui e nummis vicissim, qui magno adhuc numero illam Græcarum inter se urbium ΟΜΟΝΟΙΑΝ seu *Concordiam* etiamnum indicant, haud parum vicissim illustratur. Nempe ubi ab eo traditur, peractis communibus gentis apud Græcos sacris, festis, ludis, sedentes Judices de simultatibus inter quasdam ciuitates ortis agnouisse: easque de mutua inter se concordia, bellique contra barbaras gentes, communibus consiliis & armis suscipiendi, consultasse. Accedit illud ex eadem hac nummorum penu obseruandum, inde utique constare, licuisse sub Romanorum imperio Græcis illis Asiæ, ac nonnullis etiam Europæ urbibus, ut *Atheniensibus* & *Lacedæmoniis*, societates & fœdera inter se pacisci: *Concordiam* illam, de qua modo egimus, quæ in mutua amicitiæ, beneuolentiæ, commerciorum, & diuinarum quadam ac humanarum rerum communione, quod ex antiquis insuper fœderum id genus adhuc superstitum tabulis liquet, erat sita, stabilire ac renouare; eamque, ad publicam & duraturam eius rei fidem, publico earundem urbium ære consignare.

De Adulat. & Amici discrim. p. 64.

Is. Voss. Obser. ad Catull. p. 206

Observ. ad Callim. p. 741. 745.

Orat. XXXVIII. Orat. XL. & XLI.

Orat. περ. Ομονοι. τ. πόλ. p. 297 T. II.

a Ibid. p. 338.

Antiq. lib. IV. pag. 229.

6. Virtutum, *vel* Abundantiæ, *aut* Felicitatis *Publicæ symbola in Græcis nummis.*

Hiſce autem, qui e Græcarum ciuitatum nummis, ad publicam earundem notitiam percipiuntur, uſibus, accedent aliæ inſuper Regiarum *Virtutum*, aut *Abundantiæ*, vel *Felicitatis*, ad Romanorum exemplum, ſubinde etiam expreſſa in Græcis illis Cæſarianorum temporum nummis, monumenta : ut id bene quoque eſt ab eximio Morello in ultima Speciminis ſui editione obiter monitum. Ita Regina virtutum ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, non eodem tamen, quo vulgo IUSTITIA in Romanis Imperatorum Nervæ, Hadriani, Pii, Seueri, & Alexandri Seueri nummis, nempe ſub Mulieris dextra Pateram, ſiniſtra Haſtam tenentis ſymbolo, depingitur : ſed ſub eodem, quo illa in alio Romano itidem Neruæ nummo, & vulgo alioquin ÆQUITAS in obuia Romanorum numiſmatum ſupellectile, ſub Mulieris nempe cum Bilance & Cornucopiæ, ut in Macrini cuſo a Mopſeatis nummo, aut eiuſdem Cornucopiæ loco, cum Sceptro ſtantis effigie ; ſicut in ſingulari Veſpaſiani nummo Regiæ Gallorum Gazæ. Qualem utique iam vulgauit horum cimeliorum diligentiſſimus inueſtigator, utinam adhuc ſuperſtes, laudatus modo Morellus. Quo referri itidem debet alius inſignis eiuſdem Gazæ nummus, idemque a præſtantibus antiquariis, [a] Seguino, [b] Vaillant, & dicto etiam [c] Morello, iam memoratus, quo hinc Tiberii Imp. caput ſine inſcriptione, illinc Libra æquis lancibus, cum adſcriptis circum nominibus, ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΠΥΘΟΔΩΡΙΣ ΚΟΤΥΟΣ, *Regina Pythodoris Cotyos*, quinti nempe huius nominis Thracum Regis, coniux. Signata vero ibi *Libra* cum *lancibus*, quod viderunt iam viri præclari, ad prædicandam Tiberii *iuſtitiam*, dum ab eo id impetrauit hæc *Regina Pythodoris*, ut in ultionem occiſi per fraudem a Rheſcuporide mariti, ipſe in Senatu damnaretur, & Alexandriam delatus capite ibi lueret. Accedunt ſimiliter, & iuxta conſueta id genus in Romanorum nummis ſymbola, expreſſa ſubinde vel ΕΙΡΗΝΗ ſeu *Pax*, in Græcis Othonis, Titi, & Domitiani nummis : vel ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ac in Neruæ nummo, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΔΗΜΟΥ, *Libertas Populi*, ſicut in Romanis eius nummis ſubinde, LIBERTAS PUBLICA. Sic ΕΥΘΗΝΙΑ ſeu *Abundantia*, ac in aliis Regiæ Gallorum Gazæ nummis Titi, M. Aurelii, quandoque etiam addito Imperatoris nomine, ΚΛΑΥΔ. ΕΥΘΗΝΙΑ, & ΕΥΘΗΝΙΑ ΤΡΑΙΑΝΟΥ, *Claudii Abundantia*, *Abundantia Traiani* ; haud aliter ac in Romanis Antonini Caracallæ, Elagabali, Alexandri Seueri, & aliorum Imperatorum nummis, ABUNDANTIA AUG. Ita ΚΡΑΤΗΣΙΣ ſub typo Mulieris dextra Victoriolam, ſiniſtra Tropæum tenentis, in Ægyptiis ſeu Alexandrinis Neronis, Galbæ, & Othonis nummis ſignata ; Alexandrina proinde, ut videtur, voce, qua VIRTUS vulgo in Cæſarianis Romanorum nummis, ſub Victoriæ, aut figuræ ſtantis ante Tropæum effigie, pro *Fortitudinis* nempe ſymbolo, ſolet adumbrari : ſcilicet iuxta illud Lactantii : *alia Virtutis ſacra, quam eandem Bellonam vocant*. Neque enim hic audiendus eſt vir eruditus, ſed nimius ſubinde ſingularium quarundam explicationum adſectator, qui in nummo Othonis Regiæ Gallorum Gazæ, in quo hinc ΚΡΑΤΗΣΙΣ cum dicto modo typo, Mulieris ſtantis cum Victoriola ac Tropæo, illinc ΡΩΜΗ, eadem interpretatur, iuxta veterem Romanorum nummum, ROMÆ & IMPERIO. Neque enim id euincit, ut

ΚΡΑ-

Marginal notes:
Pag. 12.
Specim. Tab. XXI. pag. 208.
a Select. Num. pag. 11.
b Num. Impp. Præſtant. pag. 48. P. 1.
c Specim. Tab. VIII. p. 92.
In Gaza Reg. Gall.
Inſt. lib. 1. pag. 116.
Harduin. in Specim. Chronol. V. T. Pag. 287.

ΚΡΑΤΗΣΙΣ in nummis id genus, *Imperium* Romanum notet, quod δι κρατοῦντες subinde, sicut a Juliano Augusto, de *Imperatoribus* dicantur, vel Αὐτοκράτορες iidem vulgo a Græcis appellentur: quum & ignota cæteroquin sit apud antiquos, qui supersunt, Græcos auctores ea vox ΚΡΑΤΗΣΙΣ, & ei tributa in antiquis nummis symbola, eadem omnino sint cum iis, quibus VIRTUS, militaris nempe, seu Fortitudo, ut VIRTUS EXERCITUS GALLICANI, in antiquis nummis designatur. Occurrit vero inter depicta ab eximio Wellero numismata, unum Othonis, in quo eadem stantis cum Victoria Mulieris effigies, & vox ΚΡΑCIS, sed ut statuere omnino licet, pro ΚΡΑΤΗCIC. Itiner. num. 4 Quibus accedunt alii Ægyptii itidem Cæsarum nummi, ut ex eorum typis & additis subinde Æræ litteris liquet; in quibus ΕΛΠΙC CΕΒΑCΤΗ L. IA *Spes Augusta Anno XI.* in nummo Domitiani: aut in alio ejusdem Cæsaris nummo, ΝΕΙΚΗ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΥ ΕΦΕ. *Victoria Domitiani Ephesiorum*; aut ΝΕΙΚΗ CΕΒΑCΤΗ *Victoria Augusta*, in Nerva; aut ΥΠΕΡ ΝΙΚΗC ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ, *Ob Victoriam Dominorum*, in duobus raris L. Veri & Lucillæ conjugis nummis. In Gaza Gall. Reg. Ibidem. Ita ΤΥΧΗ ΣΕΒΑΣΤΗ, vel ΣΕΒΑΣΤΟΥ, haud aliter ac in Romanis etiam nummis, *Fortuna Augusta*, vel *Augusti*; ac præterea ipsarum ciuitatum, seu earundem *Genii*, frequenter in iisdem consignantur, ut ΤΥΧΗ ΑΔΙΚΗΝΕΟΝ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, ΑΔΡΑΜΝΩΝ, ΒΟCΤΡΩΝ, ΓΕΡΑΣΩΝ, pluriumque id genus; quandoque etiam addita ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, vel ΒΟCΤΡΩΝ. *Bonus Genius Nicæensium* vel *Bostrorum*; aut in Seueri quoque nummo, ΑΥΓ. ΔΟΜΝΑ ΤΥΧΗ. Quomodo nempe in Romanis itidem nummis GENIUS POPULI ROMANI, vel GENIO CÆSARIS, & in antiquis etiam inscriptionibus GENIO D. N. SEUERI ALEXANDRI. Gruter. Thes. cxxi. 1. Ita inscripti quoque in præclaro *Laodicensium* nummo, ΕΥΤΥΧΕΙΣ ΚΑΙΡΟΙ, sicut FELICIA TEMPORA, aut TEMPORUM FELICITAS in variis Romanorum Cæsarum nummis. Adde duorum simul *Augustorum* celebratam inter se in Græcis itidem nummis *Concordiam*, ΟΜΟΝΟΙΑ CΕΒΑCΤΩΝ, M. Aurelii & L. Veri, in præclaro nummo & e maximorum genere, cimeliis hisce instructissimi Abbatis de Camps. Quibus accedat ΠΡΟΝΟΙΑ seu *Providentia* in Commodo; aut ΠΡΟΝΟΙΑ ΘΕΩΝ *Providentia Deorum*, in rarissimo Pescennii Nigri, qui exstat nunc in Thesauris Gallorum Regiis, nummo.

II. Ci-

II.

Civilis & Moralis *doctrinæ præcepta vel symbola in* Romanis *Nummis.*

Sicut autem ex illo, quod modo adduximus, specimine constare cuiuis, ut opinor, potest, haud carere illo ornamenti vel utilitatis genere veteres Græcorum nummos, unde ciuilis Græcarum illarum in Europa, Asiaque potissimum urbium status & regiminis, consiliique publici; aut cultus vel pietatis in Principem ratio, elucescit: ita haud diffiteri licet, ipsas Principum artes, officia, vitæ ad salutis publicæ & priuatæ laudis normam feliciter instituendæ præcepta, in priscis Romanorum nummis præclare omnino, & luculenter conspici. Hoc enim abunde tot præstantissimarum *Virtutum* effigies passim in iis traditæ ostendunt; aut publicæ etiam *Felicitatis*, quam iidem celebrant, commemoratio: quæ nihil aliud, quam pictura quædam loquens, (ut de poësi alioquin dictum) veram optimi status, & vitæ laudabiliter actæ imaginem continuo ante oculos ponit. Unde illas ipsas regnandi artes an leges, una cum sacris Cæsarum vultibus, in iis passim haud temere expressas intuemur; ut indiuiduam quandam illarum cum suprema potestate societatem, iidem religiose fouendam sibi & retinendam scirent. Qua in re non minus adposite illæ *Virtutes*, quæ maxime Principes decent, & quibus publica salus potissimum incumbit, frequentius etiam consignantur: ita ut qui Justitiam, Æquitatem, Pietatem, Clementiam, Fidem, Constantiam, Indulgentiam, Liberalitatem, Munificentiam, Prouidentiam, & bellicæ Virtutis argumenta crebro in nummis Cæsarum legit; speculum quoddam in iis Principum, & grauissimi muneris officia eadem opera agnoscere sese fateatur. Sed de his paullo infra. Ubi vero Augustarum nummos consulet, solemnes Matronarum Virtutes ac præcipua decora, Fecunditatem, pudicitiam, pietatem, Concordiam, earundem oculis & memoriæ illorum temporum opportune quoque subiecisse & commendasse veteres intelliget. Ut qui in frequentes id genus inscriptiones ac effigies incidit, obuias in nummis Augustarum, eadem opera videat, quid sæcula haud alias nimis verecunda, & vulgo fœdis adulationibus sordida, laudandum tamen unice aut expetendum crediderint in sequiore sexu, cuiuscunque tandem sit fastigii; immo quid præ cæteris deceat regales nurus. Id nempe, quod inter Metelli prospera enumerat grauis Auctor: *Uxorem* pudicitia ac fecunditate *conspicuam conciliauit*; aut quo Agrippinæ Germanici coniugis elogium complexus est Annalium scriptor; *insigni* fecunditate, *præclara* pudicitia; & ubi eandem alibi cum altera Tiberii nuru contendit, *coniux Germanici Agrippina* Fecunditate *ac Fama* (pudicitiæ nempe) *Liuiam uxorem Drusi præcellebat.* Ut non mirum sit Fecunditatis templum in Augustæ Poppææ gratiam olim in urbe erectum, aut quod uti Ara pudicitiæ subinde in nummis; ita eius sacra & Sacerdotes occurrant in priscis aliquot Auctorum Lapidumue monumentis. Equidem illud insolitum forte sæculi nostri moribus vides hic mecum, mi Octavi, inter præcipuos nempe & solemnes Augustarum, hoc est primi inter mortales fasti-

1 Virtutes *signatæ in nummis* Augustarum.

Valer. Max. l. vii. c. 1.

Annal. 1. c. 41.

Annal. 11. cap. 43.

Annal. 15. c. 23.

In Plotinæ nummis.

fastigii, titulos, non formam, non ingenium, non munificentiam, dotes certe haud contemnendas; non alia fortunæ aut animi bona; sed unam ferme PUDICITIAM, aut in Coniugem liberosue PIETATEM, vel FIDEM, crebro adeo celebrari. En rudium scilicet temporum, & minime urbanorum hominum simplicitatem! Quid non alia erant, primoribus non urbis tantum sed orbis feminis, maiora aut antiquiora decora, queis earum fama apud præsentes, aut apud posteros memoria nominis commendaretur? An sola hæc illarum monumenta, digna, quod ille ait in alia caussa, quæ *sculpta saxis, aut ære prisco manerent*? Itane hodie vulgari hac laude, adulatio publica erga rerum an hominum dominas, egregie tum perfuncta suo munere videretur? Adeo quidem ut nec in tacita *sanctitatis* illius conscientia (sic enim vocabant eam Matronarum huius ordinis virtutem illo æuo) acquiescendum sibi crederent, ni publicis illa quoque tabulis, ad aliarum vel exemplum, vel infamiam traderetur. Ut mihi quidem iam haud ita mirum videatur, cur non alia magis quam PUDICITIÆ *laude* eminentissimam sui æui, Augustorum certe Matrem & Coniugem extollat non semel ipse impudicitiæ præco & magister; aut de eadem alibi innuat.

Plures perstitere Sanctitatem *Dominæ tueri.* Tacit. Ann. XII. c. 60.

De Ponto lib. III. Eleg. 1.

Esse pudicarum te Vestam, Liuia, matrum. Ibid. Eleg. 13.

Cur denique Valerius Maximus Pudicitiam compellans, ut indiuiduam eiusdem Liuiæ comitem: *Tu Palatii augustos Penates, sacratissimum* JULIÆ *genialem torum assidua statione celebras.* Illud certe videas ea testium ac Nummorum fide, constare illos abunde voluisse; scilicet non *Plebeiæ* solum, nedum etiam *Patritiæ*, quibus erectæ olim Aræ ac sacella, sed AUGUSTÆ quoque PUDICITIÆ sacra iam adesse. Non utique *aliam esse legem in solio, aliam priuato in toro,* sicuti existimabat Regia illa Coniux, apud Senecam Tragicum, sed *inimica* FIDEI, *& hostis* PUDICITIÆ, haud minus ac ignobilis illa pistoris uxor apud Apuleium. Eadem quoque CONCORDIÆ inter coniuges ratio habita: quæ hinc in earundem Augustarum nummis subinde quoque consignatur: immo prout in singulari quodam Elagabali nummo, Vesta cernitur, quæ illius Principis & coniugis Juliæ Paulæ dextras iungit, cum memorabili inscriptione, CONCORDIA ÆTERNA. E quibus autem, quæ de utraque hac virtute matronali, PUDICITIA & CONCORDIA innuunt iidem nummi, illustratur illud, qui eo respicere videtur, Tertulliani: *Denique apud sæculum utrumque in bona disciplina deputatur, aliud* CONCORDIÆ *nomine, aliud* PUDICITIÆ. Qui vero huic memoriæ Principum seu Dominorum suorum fortunam aut munia lubenter adeo commendabant, iidem quoque talibus auspiciis Sæculo & Reipublicæ SECURITATEM, GLORIAM, LIBERTATEM, TRANQUILLITATEM, GAUDIUM, ROMAM RENASCENTEM, FELICIA TEMPORA, Imperio denique ÆTERNITATEM, faustis ominibus & repetitis votis augurabantur.

Lib. VI. c. 1.

Livius l. x. c. 23. Ibidem.

Agam. v. 264.

Metam. lib. x.

In Museo Equitis Aurati Trombal.

De Monogam. cap. xv.

2. *De Romanorum consilio in iis nummorum Cæsarianorum symbolis & inscriptionibus.*

Non diffiteor equidem, destituisse non semel hæc auguria exitialem haud unius Neronis indolem, aut infaustam plurium Faustinarum libidinem. Hinc non continuo tamen arguendus amplissimus Ordo, penes quem amissa etiam Republica, signandi æris facultas mansit, qui spes suas & vota monumentis id genus consignabat; immo, qui his veluti tabulis, quum aliter per illorum temporum immanitatem non liceret, Principes & eorum Coniuges officii sui, sub commendationis specie, frequenter admonere non dubitabat. Nec ea de re

Lib. LIX. pag. 644.

re finit me dubitare, illustris apud Dionem locus, qui in vita Caligulæ refert eum habita ad Senatum Oratione, in qua Tiberii vitia perstringebat, & de se multa pollicebatur, Patres veritos ne mutaretur, Senatusconsulto jussisse eam quotannis recitari. Neque cum Nerone aliter se gesserunt Patres, qui ubi in
Annal. l. XIII. cap. 11. sua acta iurare Collegam prohibuisset, referente Tacito, acceptum id *magnis patrum laudibus, ut iuuenilis animus leuium quoque rerum gloria sublatus, maiores continuaret.* Unde rursus plane hic adposite Plinius, in præclaro Panegyrico : *Sed parendum est Senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, ut* Panegyr. c.4. *Consulis voce sub titulo gratiarum agendarum, boni Principes quæ facerent, recognoscerent, mali, quæ facere deberent.* Agnoscis opinor idonea trium Consularium fide præclaram totius Ordinis mentem, & arcanam quandam huius instituti rationem. Spes nempe ei erat nonnulla posse vi blandæ huius artis illam Caligularum, quam Suetonius hic vocat ἀδιατρεψίαν expugnari ; & fore In Calig. c. 29. aliquando, ut vel verecundia immeritæ laudis, vel desiderio pulcherrimi præmii, vel reuerentia posterorum tangerentur. Recusasse certe Tiberium accepimus, delatum sibi Patrum judicio PATRIS PATRIÆ cognomen, quod Sueton. in Tiber. c. 67. nec in nummis eius apparet ; gnarus nempe quam male arduas tituli illius partes quandoque esset impleturus ; immo ne tot parricidiorum reum aliquando se ipsum hac appellatione proderet. Opportune certe, ne audiret Senatus ob eandem illius Cæsaris monetæ impressam,

Æn. 1. v. 408.

Crudelis, tu quoque falsis
Ludis imaginibus?

Nec alia mens Antonino Caracallæ, non dissimilis sæuitiæ Principi, quem refert Dio in Excerptis Constantinianeis, DEUM aut HERCULEM ea de Pag 742. caussa dici noluisse, quod nihil appellatione illa dignum agere in animum induxerat. Accedit, quod frequentius hæc publici gaudii argumenta, in optimorum Principum imaginibus occurrant ; quæ in iis tanquam superstitum præmia, & sequentium simul incitamenta proponuntur. Ut nempe, *eorum virtutes posteri non solum legerent, sed etiam imitarentur:* quod ipsum de nobilissimorum olim ciuium titulis ac imaginibus aiebat vir prisci moris Torquatus. Immo non defuere nonnunquam deterioribus Dominis, sua vel belli vel pacis decora, digna etiam quandoque, quæ hac publica ciuium gratulatione commendarentur.

Valer. Maxim. lib. V. cap. VIII. 3.

3 *Virtutes* Civiles & Morales *in nummis Romanis Imperatorum.*

Quod vero hic præcipuum, vel hinc petere iisdem licuit, quibus *inconsulta erat* cum Nerone *perpetua famæ & ÆTERNITATIS cupido,* quibus artibus demum ad eam sibi eniti liceret. Vidissent utique vel in Nummis illis, quos tractabant assidue, regia virtutum via id gloriæ fastigium demum adtingi : solas quippe vel veteri Romanorum lege, in iis consecrari meruisse ; non autem Libidinem, Impudentiam, Contumeliam, quibus duabus postremis publici cultus monumenta erexisse Athenienses, (præter Clementem in Protreptico) refert simul & arguit Tullius. Adeo ut nec Dicæarchi illius rationem sibi habendam intelligerent, quem tradit Polybius ad expeditionem maritimam profecturum, duas excitasse aras, unam IMPIETATIS, alteram INIQUITATIS, iisque ut Deabus rem diuinam fecisse : nempe iuxta illud Poëtæ: *Improbitas fiet virtus.* Immo docuissent ipsos iidem, quos tam cupide sectabantur, Magistri, certa PROUIDENTIÆ DEORUM destinatione vocatum Principem, in quem felicia Orbis ac Imperiorum fata transferantur ; unde bene ac sapienter de optimo Cæsare dixerit facundissimus Consul,

Sueton. in Neron. cap. 55. Pag. 16. De Legib. l. II. c. 11. Lib. XVII. pag. 772. Manil. lib. V. v. 499.

ſul, *iam te* PROUIDENTIA DEORUM *primum in locum prouexerat.* Non caſu proinde volui res mortalium; non ſemotam a rebus noſtris curam diuini numinis: eamque non unius tamen gentis, aut ſectæ, ſed tot *ſapientiſſimorum* alias hominum (Epicuri ſcilicet de grege) ſententiam, qui nullo Rectore moueri hunc orbem credidere, hoc publico & frequenti iudicio Principis gentium populi, & quidem auro, argento, æri toties inciſo, manifeſte ſatis luculenterque damnari:

Plin. Paneg. cap. 11.
Tacit. Annal. V. cap. 22.

Quo pateat Mundum diuino numine verti,
Atque ipſum eſſe Deum, nec ſorte coiſſe Magiſtra.

Manil. lib. V. v. 484.

Atque ita non poſſe amplius illam ſupremi Numinis Prouidentiam in res humanas impugnari: *An Dii nempe Immortales,* ut apud maiorem Senecam alicubi legitur, *humanarum rerum curam agant,* in controuerſia vel dubitatione hominum verſari, citra manifeſtam publicæ maieſtatis offenſionem, & impium non in Deum magis, quam in Patriam conatum. Si vero Mundus PROUIDENTIA regitur, (quod certe Globi illi, & Claui, & Inſcriptiones nummorum clariſſime iam conteſtantur, & nefas amplius dubitare) ergo adminiſtrandam OPTIMO PRINCIPI Rempublicam; ſicut etiam præclare colligebat decus olim Romanæ togæ: *Si regitur Prouidentia mundus, adminiſtranda certe bonis viris erit Reſpublica.* Neque alias ſupremum rerum humanarum arbitrium ab unius CÆSARIS nutu pendere; etſi ille rerum & gentium dominus, & princeps ac parens generis humani vulgo audiat; immo licet hic aperte verſetur ante oculos,

Controv. III.
Quintil. lib. XII. cap. 2.

Ponenduſque ſua totus ſub imagine mundus.

Globus orbis terrarum ſæpe in nummis Imperatorum.

Eſſe quippe alium JOUEM IMPERATOREM, cuius ſint auſpicia ſuis maiora; quibus ipſe reuerentiam & obſequium debeat; & cui idcirco, nec alii, teneatur legibus maieſtatis ac repetundarum. Eſſe vigilem gentis humanæ CUSTODEM, STATOREM, & CONSERUATOREM ac TUTATOREM AUGUSTI; in quem principis nempe & publica ſalus ſecure ac feliciter incumbit. DEOS itaque hominum, & quidem bonorum iuxta Symmachum, non vero homines Deorum eſſe CUSTODES; ac vel hinc reuinci eorum veſaniam, quos exagitat alicubi ſanctiſſimus Martyr; *non vident nefas eſſe, cogitare vel dicere homines eſſe Deorum* CUSTODES. Neque eo tamen ſecius flagitari ipſius AUGUSTI PROUIDENTIAM, qua vere ſacra vice, non Urbem, aut Italiam, ſed terras ac maria gubernat,

Manil. lib. I. v. 121.
Lib. VIII. Ep. 6.
Juſtin. Apolog. II.

Qua regit AUGUSTIS *parentem legibus* ORBEM.

Manil. lib. I. v. 8.

Cuius intuitu proinde non otioſus moderetur habenas imperiorum, ſed continuo ad clauum ſedeat, tanquam ORBIS RECTOR. Neque enim alia certior Principis effigies, quam periti Gubernatoris, iuxta eloquentiſſimum Philoſophorum, & proinde ad cuius imaginem in eodem formando continuo & lubenter ſeſe recurrere profitetur. Nempe prout de Romano Imperatore ait alicubi Philo: τὰς οἴακας ἐγχειρισθεὶς, πηδαλιουχεῖ τὸ κοινὸν ἀνθρώπων σκάφος, *adſumptis gubernaculis, communem regat hominum nauim.* Doceat proinde, ut verus gubernator (quæ non mea, ſed alterius longe diſertiſſimi viri verba ſunt) littora ac portus; quæ tempeſtatum ſigna; quid ſecundis flatibus, quid aduerſis ratis poſcat: denique

In nummis Didii Juliani & Caracallæ &c.
Plato in Politico p. 297.
Legat. ad Caium p. 999.
Quintil. Inſt. lib. XII. c. 11.

Queis regere immenſi ſummam, queis habere profundi
Endo manu validas potis eſt moderanter habenas?

Lucretius lib. II. v. 194.

Subli-

Sublime enim iuxta & arduum esse illud regendi onus; vere Augustum Clauum, quem adfixus & hærens nusquam omittat prouidus RECTOR,

Æneid. V. 176. *Ipse gubernaclo Rector subit, ipse Magister:*

O nimium cœlo & pelago confise sereno. Non cœlo sereno nimium confisus; non turbido perculsus timidius; non fessos oculos, aut labentem dextram labori subducens; non alium patiens inire sua munia, qui incautum proiiciat in undas

Ibid. Æn. v. 875. *Præcipitem, ac socios nequidquam sæpe vocantem.*

Ibid. v. 860. Caueri posse infelicem casum, si non Clauo illi ut grauis nimium, aut aliud agens superincumbat; si premere & laxare habenas sponte potius, quam iussus norit; si non credat temere fallacibus auris; si præterita, instantia, futura expendat prouida mentis & luminum acie, non vero dimittat pari obliuione cum Vitellio, atque ideo haud dissimili cum illo exitu. Maxime vero si fixos oculos ad astra teneat; inde auguretur felicem cursum, æquatas auras, quietos fluctus, fida æquora, & BONÆ SPEI optatos tandem portus. Sic optimum certe AUGUREM decere; sic Clauum illum, aut Globum in RECTORIS dextra conspicuum & venerabilem gentibus, SECURITATEM quandam PERPETUAM, non ORBIS solum, aut REIPUBLICÆ, aut TEMPORUM, sed ipsius AUGUSTI continuo portendere, cuius SPONSOREM etiam ipsum habeat JOUEM. Sic Triremem illam velis ac remis gnauiter impulsam, aut BONO EUENTU facilem ei TRAIECTUM polliceri; aut post longam iactationem & grauissimas nonnunquam tempestates,

Tacit. Histor. III. c. 36.

Traiectus & Felicitas *in nummis per Triremem.*

Summa etiam cum vis violenti per mare venti

Lucret. lib. V. v. 1225. ENDUPERATOREM CLASSIS *super æquora verrit,*

In nummo Constantini Junioris. mersatam, sed non demersam profundo, DIUINA OPE FELICITER emergere. Immo sic demum probari haud vanam SAPIENTIAM PROUIDENTISSIMI PRINCIPIS, a qua sola pendet tot vectorum vita & populorum salus; non vero fallacem illam, quam in Cæsare vix remigis, haud unquam munere RECTORIS defuncto laudabat impuri oris successor; *postquam ad* SAPIENTIAM PROUIDENTIAMQUE *flexit, nemo risui temperare.* Neque tamen minus debere ludibrium, qui non solum gubernaculum cum CLAUDIO improuide omittunt; sed pro clauo, aut clauam lubentius, aut thyrsum, aut citharam, aut rudem, aut quadrigarum non Triumphalium, sed Circensium habenas, maiorine flagitio an infamia, cum CAIO, NERONE, COMMODO adsumunt; & ad posterorum memoriam adpingi suis imaginibus haud dedignantur. Quasi nempe aut conficiendis solum belluis vel monstris vacare deberent, ipsi cum monstra vere ac portenta hominum, tum immanissimæ omnium belluæ, dignæ quæ ante alias caderent in arena: aut quasi non Præsidis, seu Agonothetæ, cum Hadriano, vel Alexandro Seuero, sed histrionis, citharoedi, aurigæ, arenarii partibus, in augusto illo theatro generis humani fungerentur.

Tacit. Annal. XIII. cap. 3.

Continuatio ejusdem argumenti. Si vero prouidus, hoc est dissimillimus ab iis RECTOR, Clauum etiam videat in FORTUNÆ manibus, non MULIEBRIS adeo vel REDUCIS etiam, quam MANENTIS illius aut OBSEQUENTIS trabalem sciat; quo vincta quodammodo arte & vigilantia Rectoris, instabiles suas vices dediscere tandem cogatur. Hanc itaque legem esse Regiam, a se in auspicio muneris non tam æri, quam memori animo infigendam; *ut non dominationem & seruos, sed* RECTOREM *&* CIVES *cogitaret*: seu, quod de

Tacit. Annal. XII. c. 11.

de Traiano Plinius; *cum ciuibus tuis, quasi cum liberis parens viuis.* Ac proinde ne sit *libertorum seruus,* quales exstitisse plerosque principes tradit idem Orator, qui liberorum esset non tam dominus, quam parens. Scilicet Cæsaribus, tanquam liberis regenda Patrimonii jura, quod dixit alius grauis Auctor, patriam permisisse: hinc patrocinium ORBIS vel TUTELAM suscipere sese magis, quam imperium norit; ut nec irritum sit augurium optimi vatis,

Paneg. c. 21. Ibid. cap. 88. Amm. Marcell. lib. xiv. c. 6.

Et penes AUGUSTOS *Patriæ* TUTELA *manebit.*

Ovid. Fast. l. i v. 531.

Cum VESPASIANO proinde opportunius, quam cum VITELLIO, audiat TUTELA hominum; non vero solum [a] Ægyptii REGIS TUTOR, cum M. LEPIDO: cum [b] Tito proinde vere agat *Tutorem Imperii;* cum Traiano, [c] diem suscepti Imperii eum esse, quo TVTELAM generis humani in se felicissime translatam intelligat; cum [d] Tiberio vel [e] Macrino, sub initium Principatus, sed utroque sincerius apud Patres profiteatur, delatum ad se Imperium, cuius TUTELAM receperit, aut paratus sit suscipere. Alia enim iam erant Reipublicæ tempora, quam ea ad quæ respiciebat Tullius, dum alicubi exclamat; [f] *quis unquam tantis opibus, tantis rebus gestis fuit, qui se populi Romani, victoris dominique omnium gentium* TUTOREM *dicere auderet.* Aderant, Marce Tulli, qui se utinam TUTORES semper, non DOMINOS cupidius nuncupassent; ubi semel in eorum procurationem, Deorum munere, an ira in res humanas iisdem concessam, Orbis simul cum Urbe transierat.

TUTELA AUGUSTI *in nummis Vespasiani*
a In nummis Familiar. Roman.
b Sueton. in Tito cap. vi.
c Plin. lib. x. Epist. 103.
d Tacit. Annal. lib. 12.
e Capitolin. in Macrin. cap. 6.
f Philipp. vi. cap. 5.

Primam itaque & præcipuam illius curam, ad DEOS AUSPICES prouidenter referendam a grato Principe, a quibus ille non unius Populi aut Prouinciæ, sed totius quasi generis humani constitutus est procurator. [g] *Manet vobis* inquiebat olim eximius Antistes ad laudatissimum Regem, *regnum administrandum, &* DEO AUSPICE PROCURANDUM. Non ergo RELIGIONEM sumendam obtentui ab AUGUSTO, aut a PIO Principe, quicunque tandem ornetur illis nominibus; minus autem habendam ludibrio a PONTIFICE MAXIMO; cuius sit PIETATI in PATRIOS ac SOSPITATORES DEOS, eorundem cultu & reuerentia præire; scientia simul ac prouisu rerum diuinarum ac humanarum, venerandas partes AUGUSTI sacrorum Præsidis implere. Hanc certam demum esse, cuius alias mentio in quadam Græca LEONIS Augusti, IMPERII ac SACERDOTII CONCORDIAM, repetitam è memoria Heroïcorum temporum, ut liquet ex principe Philosophorum, nec bene unquam aut salubriter in duobus Dominis cohærentem. Neque res dissociabiles misceri, ut qui in terris procurat nulli hominum dubias DEORUM vices, præsit eorundem ministerio; aut ne cui SALUS incumbit totius REIPUBLICÆ, quod in ea præcipuum & maxime validum, importune subducatur. [a] Unum esse ROMÆ ET IMPERII corpus, unius animo, quod ille aiebat, regendum: non rescindendum proinde in duas partes misere lacerum, aut improuide disiunctum. Neque tamen honorem illius SACERDOTII esse adeo firmamentum potentiæ, quam FIDEI etiam suæ ac MODERATIONIS in eo fastigio documentum. Alienum itaque à SACERDOTE, nihil cum CAIO aut DOMITIANO Deorum honoribus relinquere; templis aut effigie Immortalium per SACERDOTES & FLAMINES coli mortalem velle; Ministrum se JOUIS CAPITOLINI simul & Collegam iactare; DARE SENATUI POPULOQUE ROMANO SUFFIMENTUM &

DIS AUSPICIBUS *in nummo Seueri.*
g Remigius in Ep. ad Clodo.
RELIGIO AUG. *in nummis M. Aurelii.*
CONCORDIA IMPERII *in nummo Constantini, & in aliis juncta passim Imperii & sacrorum insignia.*
ROMÆ ET IMPERIO *in nummo Gentis Caniniæ apud Seguinum.*
a Tacit. Ann. 1. cap. 12.

& se thure placari velle. Nec minus dedecere Sacerdotem, pollutas sanguine suorum ciuium manus; sed religiose eundem profiteri cum mitissimo Cæsare, PONTIFICATUM MAXIMUM se vel ideo capessere, ut puras illas seruet ac innocentes. Sacri etiam alterius honoris, TRIBUNITIÆ nempe POTESTATIS, debere eundem haud iniucunde meminisse: cuius beneficio non solum reliquis dignitatibus antecellat; sed, haud minus ac subiecta sibi oppida, ut INVIOLABILIS ET SACROSANCTUS Numinibus quodammodo æquetur. Æquum esse proinde, gratas illi POTESTATI vices rependere, coërcendo prauas dominationis cupiditates, non vero ut olim liberæ adhuc urbis temporibus, importunis subinde aut intempestiuis rogationibus, QUIETEM Urbis præpostere lacessendo. Decere potius vindicem & CUSTODEM plebis, cui *plenum* ÆQUI *ponderis pectus*, cum Bilance seu ÆQUITATE quadam uniuersæ vitæ & singularum actionum, assiduis in omni procuratione muneris ac negotii JUSTITIÆ officiis, commodis eius & utilitati consulere. Adde, debere eundem, *veluti* FRUGI *parentem, & prudentem, & diuitem*; non vero iuxta eum, qui omnium prodigorum ingenia superauit, Principem, ceu res inter se dissociabiles statuere, *aut frugi hominem esse, aut Cæsarem*: verum prouisu commeatuum, ac vigili ANNONÆ cura, effuso subinde pleno ac benigno copiæ cornu, seu FRUGIBUS ac ALIMENTIS Urbi ac Italiæ diffusis, ut verbis utar antiqui & optimi nummorum id genus interpretis, largiter ac opportune prospicere. Hinc viæ, quod ea in re de Optimo Principe dicit facundissimus Consul, reclusæ, portus patefacti: addam [a] nec diuersæ solum, sed longis marium ac terrarum spatiis dissitæ gentes, commerciis sociatæ, ac annonæ adfluentia nemini grauis, omnibus iucunda in Urbe exuberans. Ita vere SPEM PUBLICAM impleri, prout eam in pulcherrimo, & e maximorum genere M. Antonini nummo Gazæ Gallorum Regiæ, Modii nempe cum quatuor Spicis & Papauere, iisque totidem fecundæ Annonæ symbolis, signari continuo videas:

Sueton. in Tito cap. IX.

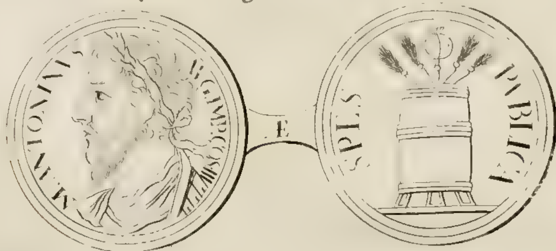
In nummis aliquot Græcarum urbium ΑΣΥΛΟΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣ.

Amm. Marcellin. l. XIV. c. 6.

Sueton. in Caligul. c. 37.

Aurea Fruges Italiæ *pleno diffudit copia cornu.* Horat. lib. I. Epist. XII.

a Plin. in Paneg. cap. 29.

Quomodo insuper REMISSIS nonnunquam grauioribus Romanæ plebis, aut vero prouincialium oneribus, VEHICULATIONIS puta, aut RELIQUORUM, salubri incendio debitorum Syngraphis potius quam corporibus abolitis vel incensis, & SUBLATA, non FISCI modo JUDAÏCI, sed cuiuscunque rei ac ordinis CALUMNIA, sic demum BEATÆ urbis TRANQUILLITATI, & ÆTERNÆ ciuium CONCORDIÆ ac SECURITATI prouidere. Immo nec pane solum gradili, sed interdum optatis CIRCENSIBUS; Equestri DECURSIONE; Græcorum QUINQUENNALIBUS; ac solito annorum decursu, SÆCULARIBUS Quiritium LUDIS, HILARITATEM TEMPORUM augere ac recreare.

In nummis Neruæ, Hadriani &c.

CONSU-

De Consulatu & Censura Imperatorum.

CONSVLEM enim ſeſe eſſe, idque non Faſtis ſolum, aut promiſcuis SENATVS-CONSVLTIS, ſed *uſualibus metallis* ad memoriam omnium temporum paſſim conſignari. Neque vero ſedem illam honoris a ſe ornari magis, quam ſibi inde victurum decus accedere; eum eſſe titulum, [a] AVGVSTI, *quem ſe decorare fatentur*; eum habitum, [b] quo Aulæ Curia iungitur; qui ſocios Proceres nectit cum PRINCIPE, ut de communione utriuſque muneris loquitur elegantiſſimus vates. Hinc PIETATIS SENATUS cum ſui ordinis Principe, immo cum ſuo PATRE felix & pulcherrimum certamen: hinc EQUESTRIS ORDINIS & POPULI ROMANI in fouendo & amando ſuo Conſule CONSENSUS, alacritas, ſtudium. Ita FELIX PROCESSUS CONSULIS, qui quaſi, ut de eo alicubi Hieronymus, *de ſubiectis hoſtibus triumpharet, Capitolinas adſcendit arces; quem plauſu & tripudio Populus Romanus excepit.* Quod vero Conſularem decet, norit etiam ſe CENSOREM PERPETUUM. Unum itaque in Senatu generis humani delectum præ cæteris AMPLIATOREM CIVIUM, corrigendis inſuper publicis moribus, æſtimandis ſingulorum fortunis, probandis omnium ordinum ingeniis: de quo etiam vere uſurpetur, [a] *vitam Principis* CENSURAM *eſſe, eamque* PERPETUAM: atque ita, iuxta laudatiſſimum Principem, [b] *Cenſuram ſuis temporibus de propriis moribus gerat,* ac ut de alio, eoque omni itidem laude digno Imperatore, dictum legimus: [c] *a te voluiſti incipere* CENSURAM. Turpe enim ſibi ac ignominioſum fore, ſi idem CENSOR ſit & auctor corrupti moris,

a Claud. in Pr. Conſ. Stil. l. II. v. 289.
b Idem de Mall. Theod. Conſul. v. 257 &c.

PATER SENATUS *in nummo Commodi.*

In nummis Conſtantini.

Ep'ſtol ad Marcel.am.

In nummo Antonini Pii.

a Plin. Paneg. c. XLV.
b Lamprid. in Alex. Sev. cap. XLI.
c Latin. Pacat. in Theodoſ. Paneg. cap. XIII.

[d] *Delicti fies idem reprehenſor & auctor:*

Si [e] det veniam coruis, ut columbas vexet: ſi dum forte cum Planco vel Paullo, vis ſibi, aut vita CENSORIS deeſt, [f] *ſit eius* CENSURA, *neque Principi honori, nec Reip. uſui.* Neque tamen ſub *caluo* NERONE, alium exitum haberi poſſe grauiſſimi & ſanctiſſimi muneris, (licet ille *maximus & ſanctiſſimus* CENSOR audiat duorum Hiſpanorum præconio) dum ſolæ vigent artes graſſandi ad honores, adulatio fœda, & accuſatio turpior; eoſdem amittendi, probitas & fama proſpera; agendi cenſum cupiditas & rapina inſatiabilis; de vita & moribus ſingulorum ſtatuendi, publica libido ac væcordia Principis. Illud ergo de ſe & ſua CENSURA, ſed a Satyrico dictum putet,

d Ovid. Heroid. Ep. XVII. v. 219.
e Juven. Sat. IV. v. 63.
f Vell. Patercul. lib. II. cap. 95.

De Domitiano. Quintil. Decl. lib. IV. Martial. lib. IV. Ep. 5.

FELICIA TEMPORA, *quæ te*
Moribus opponunt, habeat iam Roma pudorem.

Juvenal. Satyr. II. v. 38.

Nec enim ſperandum ab eo, cui munitus ſemper aduerſus omnem pudorem vultus, ut POTESTATIS illius CENSORIÆ, ſeu morum præfecturæ, [a] in qua acquieuerunt duo primi Cæſares, & quam unus iam exercet, ſi non terrore, ſaltem verecundia coërceatur. Fruſtra ergo illum aut illi ſimiles caſuros in grauiſſimam alterius Cenſoris reprehenſionem: *cuius eſt pudoris, quinimo inuerecundiæ, cuius quod agere te videas, in eo alterum reprehendere? maledicti & criminis loco dare ea, quæ in te poſſint reciprocata viciſſitudine retorqueri.*

a Vid. Sueton. in Jul. Cæſ. c. LXXVI. & in Aug. c. XXVII.
Arnob. contr. Gent. lib. II.

Officia Imperatorum *in eorum nummis contenta.*

Si vero ab officiis liberæ quondam Reipublicæ conuertat oculos ad ſuum illud ſingulare CÆSARIS vel AUGUSTI faſtigium, intelliget continuo inſtrumenta illius ſecura eadem eſſe, quæ honeſta; exſpectatione rerum bonarum erigere ciuium animos (in bona enim opinione ſitam virtutem parentium, iuxta Principem Politicorum) SPEM proinde populorum de ſe conceptam,

Ariſt. Pol. lib. III. c. 3.

ceptam, certa nec fallaci opinione CRESCENTIS virtutis augere; insignem lauro Apollinea CONCORDIAM AUGUSTORUM, MILITUM, EXERCITUUM, PROVINCIARUM, & sacram eorundem FIDEM, ut PUBLICA non minus quam priuata bona, tueri religiose; HONOREM ac VIRTUTEM, indiuidua utriusque communione, etiam ambitiose colere; opes denique Imperii, non ad cupiditatem priuatam, sed ad LARGITIONES in ciues & LIBERALITATES publicas, hoc est ad præclaram gratificandi facultatem conferre, idque dextris non parcentibus. Nullam quippe maiorem esse FELICITATEM AUGUSTI, ut dictum in præclaro Panegyrico, quam fecisse FELICES: addam ego ex contemplatione huius monetæ, reputare locupletatas ab uno homine Tribus, immo audire LOCUPLETATOREM ORBIS TERRARVM: DATIS, iisq; repetitis CONGIARIIS inopiæ Plebis, & MVNIFICENTIÆ Principis eadem opera prouidere. Id enim esse Deorum muneribus uti sapienter, importunam pauperiem, semper publicæ exitiosam concordiæ, deportare in remotissimas insulas hominibus vacuas, non alere in amplissima & copiosissima terrarum urbe. Reputare insuper principem generis humani, non unam illam urbem, sed totum Reipublicæ corpus, ut ex Platone tradit etiam in [a] Officiis Tullius, suæ procurationi commissum. Haud frustra proinde delatum sibi præter alias supremi fastigii appellationes, PROCONSULIS etiam nomen. PROFECTIONEM proinde in subiectas Prouincias suscipere *cunctarum* PROVINCIARVM *parentem*; iacentes erigere: ductus in iis aquarum, deriuationes fluminum, moles oppositas fluctibus; PORTVS, VIAS, TEMPLA, aliaque publica opera, tanquam præsentem ubique Diuum, prouide & sollicite curare; illumque a subleuatis Prouinciis aut CIVITATIBVS ASIÆ RESTITVTIS desumptum, ASIÆ, AFRICÆ, ACHAIÆ, MACEDONIÆ, aliarumque RESTITVTORIS titulum, *Asiaticis, Africanis, Achaicis, Macedonicis*, ab iisdem vel CAPTIS vel DEVICTIS petitum, longe anteponere. Præclarum certe, in hanc laudis cum TRAJANO HADRIANO, PIO, MARCO, communionem venire, sub quibus *cunctæ floreant Prouinciæ*; ad quorum PROVIDENTIAM nunquam frustra *Prouincialium sollicitudinem confugisse*, si tacerent eorum Annales, loquerentur hæc monumenta in longos annos; quæ incendia, terræ motus, inundationes, aliaque incerta casuum, in GLORIAM SÆCVLI & in FELICEM REPARATIONEM eorundem locorum vertisse illos, publice adhuc contestantur:

Ut sese pariter diffudit in omnia regni
Membra vigor, viuusque calor redit urbibus ægris.

Inde Principem easdem iacentes bellorum iniuria aut iniquitate fatorum deductis COLONIIS refouere, & communione Romani iuris; simul propagare ciuitates, & augere Romanum nomen:

Urbibus augere terras, iunctisque iuuencis
Mœnia subcinctus curuo describet aratro.

Sit certe hæc LAVS JVLIA, ut felicibus auspiciis liceat CORINTHVM adire volentibus; vel ut feralis quondam Romano imperio CARTHAGO, iam nisi SALVIS AUGUSTIS FELIX & incolumis esse nec, si posset, etiam velit: nempe prout SALVA *Roma*, *quia* SALVUS *est* ALEXANDER. Neque tamen adeo reddere pristino nitori æmulas quondam ciuitates, aut late diffusas imperii partes, quam REDUCEM se votis poscentibus, aut

[Marginal notes:]
LARGITIO *in nummo Constantii Christinæ Reginæ.*
Latin. Pacatus Paneg. Theodos. c. XXVII.
Locupletatas tribus, datumque congiarium populo.
Plin. Paneg. Traj. cap. XXV.
Vid. Arist. Polit. V. I. c. 4.
a Lib. I. c. 25.
Proconsules *dicti quandoque Imperatores in eorum nummis.*
Symmach. lib. IV. Ep. 61.
Capitol. in Pio cap. VII: Amm. Marcell. lib. XIV.
Claudian. de Bell. Getico. v. 436.
Manil. lib. III. v. 553.
LAUS JULIA CORINTHUS *in nummis J. Cæsaris.*
Lampr. in Al. Sev. c. LVII.

aut ipsam arcem imperii, & caput rerum, URBEM RESTITUTAM. Æquum enim esse APOLLINEM, non ACTIUM iam vel PROPUGNATOREM, sed SALUTAREM ac PALATINUM, suam seruare non solum, sed ornare sedem,

Et PALATINAS *videt æquus arces.*

Horat. Carm. Sæcul.

In PARENTIS itaque vel CONDITORIS laudem ac decus cum ROMULIS aut Camillis adoptari ([a] neque alias vulgo ab iis disiuncta RESTITUTORUM nomina) dum multis casibus, nec uno etiam funere defunctam, RESURGENTEM vel RENASCENTEM ROMAM, tanquam iterum recidiua Pergama, nouo & lætiori cultu exornat:

ROMULO CONDITORI, ET ROMULO AUGUSTO *in Nummis Antonini Pii & Hadriani.*

[b]SURGE *precor, veneranda Parens, & certa secundis*
Fide Deis, humilemque metum depone senectæ.

Quo vero PUBLICA simul & AUGUSTI SALUS insistat pluribus munimentis, audiat ille non PATRIÆ solum, sed LIBERORUM etiam PATER. Habeat itaque Filios, PRINCIPES JUVENTUTIS, [c] senum aliquando futuros, qui iam virili animo non minus ac toga, sub eo magistro ponant imperii tyrocinia, ut quos BONO REIP. NATOS, non optet adeo, quam reddat patre meliores. Hinc ut NOBILISSIMOS decet, modo in SACERDOTIA COOPTATI; modo CONSULES DESIGNATI; modo consortes TRIBUNITIÆ POTESTATIS; ceremoniis Deorum, saluti Reipublicæ, commodis Populi prouidere iam a teneris (velox enim fertur CÆSARIBUS ante pilos prudentia, & ante diem virtus) ac inuigilare adsuescant. Sint hæc rudimenta [d] AUGUSTÆ SPEI, in quam surgunt opportune ORIENTES illi Ascanii; [e] SPES ROMANORUM; in quam feliciter crescit illa [f] PROPAGO IMPERII, ne alienis artibus & curis obsessum male & occupatum animum, ut degenerem ac imparem adferant aliquando ad ipsum AUGUSTI fastigium. Ita tamen ne unquam in illis principatus meditamentis, terminos ætatis & concessa filiis cum [g] DOMITIANO egrediantur; ne cum illo domini sui desertore, [h] spreto Occidente, ORIENS colatur, [i] *exortus* licet, *uti æthereus sol:* sed, ut cum MARCO, [k] in summis Patris obsequiis, PIETATEM filii in auctorem suæ dignitatis, cum PERPETUA eiusdem SECURITATE rependant.

a Mamert. Paneg. Maximian. c. 5.
b Claudian. ad Roman de Bello Get. v. 52.
c *Nunc iuuenis Princeps, deinde future senum.* Ovid. de Art. Am. lib. I. v. 194.
d *In nummo Fl. Victoris.*
e *In nummo Maximi.*
f *In nummo Plautillæ.*
g Tacit. Hist. VI. cap. 86.
h Idem Ann. VI. cap. 46.
i Lucret. lib. III. v. 105.
k Capitol. in M. Anton cap. 6.

De Bellicis Artibus Imperatorum.

Parentem vero non solum sese vel Principem, sed IMPERATOREM etiam meminisse: Bellicam proinde gloriam Pacis artibus miscere, [l] *& paci bonum ac timendum armis;* ut dicat adhuc aliquis, intuens hic eius imagines non semel utraque lauru præfulgentes:

[m] *Et* MARTIS *vultus, &* APOLLINIS *esse putaui.*

Hinc illum videas, modo Caduceum cum MERCURIO PACIFERO præferre; modo hastam cum VICTRICE MINERVA, aut cum MARTE PROPUGNATORE, vibrare: tum DISCIPLINAM, proprium decus Romani militis restaurare diligenter, tanquam conditorem eius firmatoremque, ut de Traiano loquitur [n] Plinius; ADLOCUTIONIBUS ardorem COHORTIUM, EXERCITUUM, signis & vexillis eorum circumdatum ulterius accendere; Coronis virtutem militum remunerari; VICTORIA duce, EXPEDITIONES adgredi militares; ita tamen ut eadem TERRA MARIQUE PARTA, & JANO CLAUSO, in PACE quadam ÆTERNA, non vero in æternis bellis, ORBIS TERRARUM requiescat.

l *Hic paci bonus hic timendus armis.* Stat. lib. III. Sylv. 3.
m Calpurn Ecl. VII. ult. vers.
n Lib. X. Ep. 38.

Lucan. lib. I. v. 61.

PAX *missa per* ORBEM.

Ferrea belligeri compescat limina JANI.

Quo sic diffusa per omnes terrarum angulos PAX AUGUSTA doceat, unum esse hominem, qui MARTEM, non ULTOREM magis, quam PACATOREM seu PACIFERUM referat; cuius TUTELA, quod de Numa Liuius, per omne regni tempus haud minor PACIS quam Belli; cuius vigiliis & curis PACATUS ORBIS suam QVIETEM, sua imputet otia; & cui proinde ex æquo amorem ac venerationem debeat :

Lib. I. cap. 21.

Seneca Octau. v. 475.

ORBI QUIETEM, SÆCULO PACEM *suo:*

Hæc summa virtus; petitur hac cœlum via.

Hinc Caduceus inter Spicas in nummis Cæsarianis subinde obuius, qui PACEM ABUNDANTIÆ & fertilitatis parentem ac nutricem continuo indicet. Neque vero PACE inferius donum, tot REGNA, quod suo Heroi tribuit Curtius, aut reddita, aut dono data: non agros proinde, non urbes amicis vel supplicibus ARMENIIS aut PARTHIS vulgo a Cæsaribus concessas (neque hæc munera decebant rerum an orbis Dominos,) sed cupidius REGNA illis ADSIGNATA, & Regnis frequenter REGES DATOS:

X. cap. 5

Claudian. in Eutrop. lib. I. v. 381.

His TRIBUIT REGES, *his obside fœdera sancit.*

Nunquam certe obuersatur mihi fastigium Romani Principis sublimius; nunquam Maiestas eius solito adhuc venerabilior, ac vere in apice suo posita; quam ubi in præclaris id genus nummis, illum intueor semper æmulo, nunc supplici Arsacidæ, regium capitis decus circumdare; ipsumque REGEM REGUM Roma non semel petitum ac DATUM,

Horat. lib. I. Epist. XII. v. 27.

Jus imperiumque Phraates

Cæsaris accepit genibus minor.

Nouum utique genus insolitæ LIBERALITATIS ac MUNIFICENTIÆ! muneris loco, id quod nullum inter homines maius est aut nobilius donum, obuia manu largiri. O immensam propemodum exclamem, & cœlestis æmulam beneficentiæ laudem! ô raram summæ fortunæ MODERATIONEM, an MAGNIFICENTIAM! Tiaras ac Diademata, haud aliter quam laureas aut querneas Coronas, vel dare, vel restituere; pulcherrimum VICTORIÆ aut PARTHICÆ aut GERMANICÆ, aut DACICÆ præmium, per tot discrimina quæsitum, modo sociis, modo etiam victo & graui paullo ante hosti ultro concedere;

In nummis Tiberii & Commod.

Claudian. in II. [illegible] h. v. 184. &c.

Quoties hic prælia sumpsit

Pro sociis? quoties DONO *concessit amicis*

REGIBUS, *Ausonio quæsitas sanguine terras!*

Ubique vero domi ac foris, in Rescriptis ac Imaginibus, TRANQUILLITATEM animi & CONSTANTIAM omni perturbatione vacuam, firmo mentis & corporis habitu præ se ferre :

Statius l. b. IV. [illegible]

TRANQUILLUM *vultu, sed Maiestate serena,*

Mulcentem radios, summittentemque modeste;

metus certe, cupiditatis, aut iracundiæ adfectibus immoto. Virtutem enim unicam vere semitam tranquillæ vitæ, non Satyrici magis fide, aut MARCI exemplo, quam ipso usu rerum & arcano dominantium sensu probari. In CLEMENTIÆ vero ac INDULGENTIÆ fama, qua, si audimus gravem illum ac mitissimum Imperatorem, *non enim quidquam* IMPERATOREM *Romanum melius commendat gentibus,* & quæ *Imperatorum,* ut ab alio Scripto-

Semita certe Tranquillæ [illegible] patet unica vitæ. Juv. Satyr. X v. 363.

M. Antoninus apud Vulcat. [illegible] Cassio cap. XI.

re

re Historiæ Augustæ dicitur, *dos prima*, securius adhuc præsidium, quam in muris CASTORUM, aut PRÆTORIANORUM FIDE reponere. Neque enim solum, uti apud Tacitum alicubi legitur, *nouum imperium inchoantibus utilem esse Clementiæ famam.* Hinc utique nec aliunde erumpere faustas illas & repetitas sæpius in absentem Patrum voces, ANTONINE CLEMENS, DII *te seruent.* Ultionem certe, solam exigui & infirmi animi voluptatem, probari non posse legitimis CÆSARIS hæredibus, quem non cœlestes aliæ belli ac pacis artes, sed agnoscente Cæsare vix illo inferiore, sola CLEMENTIA Deum fecit. Neque vel captandæ ciuium beneuolentiæ, vel securitati retinendæ leue insuper momentum conferre, blanda quadam specie RESTITUTÆ LIBERTATIS, molestam Quiritium nepotibus seruitutis imaginem, ac intutum Principi tyrannidis odium opportune subducere. Sic posse, quod negabant apud Tacitum Tencteri, LIBERTATEM *ac* DOMINOS *misceri*, quod utrumque (sed quam pulchre!) confundunt non semel illorum imagines: neque enim sub OPTIMO PRINCIPE, ut de eo ait Romanus Consularis, res esse omnino dissociabiles, Libertatem ac Principatum. Finem vero TUTELÆ illius vel Procurationis, non esse priuatum commodum, quod reiiciebat Plato, nec leges concedunt, *ut enim* TUTELA, *sic* PROCURATIO REIPUBLICÆ (quod præclare tradit ex Platone Cicero) *ad eorum utilitatem, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est:* neque suam proinde unius laudem aut voluptatem: sed nobiliorem longe & latius diffusam, quæ in lauta illa & copiosa Romanorum sub Cæsaribus nummorum penu occurrit, GLORIAM nempe, & GAUDIUM ROMANORUM; LÆTITIAM FUNDATAM; REPARATIONEM TEMPORUM; UTILITATEM PUBLICAM; TELLUREM STABILEM aut STABILITAM; SALUTEM REIPUBLICÆ, PROVINCIARUM, immo GENERIS HUMANI; NOVUM SÆCULUM & FECUNDUM; siue etiam ÆTERNAM, non SÆCULI duntaxat, sed IMPERII, immo AUGUSTI FELICITATEM. Non ergo *sapientes solum decere*, quod aiebat grauis Auctor, sed totam hanc memoriam aperte reclamare, *finem iusti imperii*, UTILITATEM *obedientium &* SALUTEM *æstimari.* Relinqui itaque Furiis suis exagitandum illud Cæsarum propudium, queri palam solitum de conditione suorum temporum, quod illa nullis publicis calamitatibus insignirentur; qui sui non memoriam, sed obliuionem imminere prosperitate rerum inuerecunde profitebatur. An meministi Heroas apud Græcum vatem, nauem Deæ munus ingressos, sollicite manibus remos intorquentes, quo velleris aurei opima scilicet spolia reportarent? Quam vero iucundius Principem videre, cui aurum a Deo infusum ex Platonis sententia, sedentem ad Clauum Reipublicæ; quo secundo cursu AUREI SÆCULI beata & FELICIA TEMPORA, pulcherrimum certe donum generi mortalium daret;

Hæc quibus AUREA *possunt*
SÆCULA *cantari, quibus & Deus ipse canatur.*

Auream certe hanc esse AUGUSTI FORTUNAM, non quæ in priuato Principis larario colitur, aut velut faustum imperii omen transit ad successorem; sed quam ubique diffusam commendat PUBLICA Imperii FELICITAS. Mercedem autem tot beneficiorum, non Coronas solum aureas vel querneas, ob SERVATOS socios aut CIVES; etsi, quod a Seneca dicitur,

Vopiscus in Aurelian. cap. XLIV.
Histor. IV. cap. 63.
Vulcatus in Avid. Cassio c. XIII.
De M Antonino. Ibid. cap. X.
In nummis Vitellii.
Histor. lib. IV cap. 64.
Tacitus in Agricol. c. III.
TUTELA AUGUSTI *in nummis Vespasiani.*
De Officiis l. I. cap. 25.
Amm. Marcell. lib. XXX. cap. 8.
Sueton. in Caligul. c. XXXI.
SAEC. AUR. *in Nummis Hadriani.*
Calpurn. Ecl. IV. v. 6.
De Clementia cap. XIV.

tur, nullum sit ornamentum Principis fastigio dignius pulchriusque; adde non tantummodo ramum vel Lauri, vel Palmæ, vel Oliuæ, ut DOMITORI GENTIUM BARBARARUM, aut FUNDATORI PACIS & QUIETIS; non TRIUMPHI duntaxat honorem, aut Statuas Equestres, Arcus, Tropæa, Columnas, Clypeos, præclara licet illa vel insignia GLORIÆ, vel MEMORIÆ præsidia, frequentia in iisdem nummis; sed potiora adhuc longe, Acclamationes Populorum frequentes, FELICEM illius, immo FELICISSIMUM ADVENTUM, quem venti quippe fugiunt & cœli nubila, ore adhuc magis & mente, quam sacrorum apparatu celebrantes; gratiorem omnibus laureis OPTIMI PRINCIPIS, aut PATRIS PATRIÆ appellationem: VOTA pro AUGUSTI SALUTE & incolumitate alacriter SUSCEPTA PRIMIS DECENNALIBUS, & SECUNDIS MULTIPLICATA cupidius; a cuius nempe SALUTE, velut filo, pendere statum Orbis Terrarum intelligunt, nec fictis proinde vocibus exclamant: AUGUSTE *Dî te nobis seruent, vestra* SALUS *nostra* SALUS: *vere dicimus; iure dicimus.* Eiusdem vero defuncti, communi summis & imis lege, pleni quidem annis, sed *quasi adolescentis* desideratum cum PIO apud præsentes nomen; MEMORIAM vero apud posteros FELICEM; ÆTERNITATEM in omnium semper animis ac ore victuri; & decretis a volentibus, non ab inuitis Patribus, immo miro omnium ordinum ac ætatum consensu (ut de PIO & MARCO referunt auctores) supremis DIVORUM honoribus, consecratam pristinæ virtutis famam:

Te fugiunt venti, te nubila cœli, Aduentumque tuum. Lucret. lib. I. v. 7. 8.

Cod. Th. lib. VII. Tit. XX. Leg. II.

Capitolin. in Anton. Pio c. XII.

Ibidem cap. XII: & in M. Anton. cap. XVIII.

Horat. lib. II. Od. XIV.

O quæ cura Patrum! quæve Quiritium
Plenis honorum muneribus, tuas,
AUGUSTE, *virtutes in æuum*
Per titulos memoresque Fastos!

Neque enim illum modo proximum tempus, lucemque præsentium temporum (quod de Oratore suo Fabius, de Principe verius loquuntur & prædicant hæc monumenta,) sed omnem posteritatis memoriam, spatium vitæ honestæ & curriculum laudis existimare;

Inst. lib. XII. cap 2.

Lucret. lib. II. v. 1165.

Et cum tempora temporibus præsentia confert
Præteritis,

addam & cum futuris lubentius. Hoc esse quippe apparatissimum solemne sui funeris, huic æri totiens commendatam & eodem ære quæsitam, ÆTERNAM ciuium ac sociorum MEMORIAM: neque adeo laudationes pro more susceptas ab hæredibus aut propinquis, quam in mortuum, TITUM puta aut illi similes, grates & laudes ultro congestas ab amplissimo ordine, *quantas ne viuo quidem unquam, atque præsenti.* Eas proinde inferias dissimillimo illius fratri, aut geminis eidem CAJIS, COMMODIS, aliisque relinquendas, quæ in *abolenda omni* MEMORIA, titulis & imaginibus delendis, ut iusta manibus eorum debita, magno Patrum consensu decernuntur. Hanc enim Tyrannorum certissimam esse infamiam, ut ubique famæ illorum monumenta diruantur, *ut Heracliani vocabulum nec priuatim, nec publice ulla* MEMORIA *teneat;* sed illacrymabiles iidem ignotique longa seu æterna nocte urgeantur. Inclytæ vero & iucundæ recordationis Principes, grauissimæ illius TUTELÆ oneribus feliciter ac ultro subinde, Dîs velut auspicibus (nempe PROVIDENTIA DEORUM QUIES AUGUSTORUM) liberati; vel AUGUSTA illa statione cum immortali laude ad obitum usque peracta

Sueton. in Tito cap. II.

Idem Domitian. c. XXIII.

Lib. XV. Cod. Th. Tit. XIV. Leg. 13.

In nummis Diocletian. & Maximiani. post abdicatum ab iis imperium.

peracta cœleſtem animam, quod ille dixit de laudatiſſimo CÆSARE, cœlo tandem reddant. Ibi vere iam AUGUSTI, neque antea certe BEATISSIMI, liberi inuidia, procul a contentionibus & vicibus rerum humanarum, famam in tuto collocatam intelligant; ibi conſequantur eam, quæ poſt fata, ut ea de re Fabius, præſtari verius ſolet ac lubentius, venerationem; & qua pridem

Inſtit. lib. xi. cap. ii.

Ecce Palatino creuit reuerentia monti.

Claudian. vi. Conſ. Honor.

Hic demum reperiant ſuauem illam REQUIEM OPTIMORUM MERITORUM; hic SIDERIBUS RECEPTI, cum illo deceſſore ſuo JULIO, primo auctore ſublimis illius, ante inter homines, mox inter cœlites faſtigii; vertantur in totidem ſidera, (quippe *ſunt ſtellæ Procerum ſimiles*) quæ auratis bis ſex radiis lucida, in clariſſima cœli parte fulgeant:

Manil. lib.

Huc fortes animæ, dignataque nomina cœlo
Corporibus reſoluta ſuis, terræque remiſſa,
Huc migrant ex orbe.

Idem lib. I. v. 756.

Ibi denique, ex opinione eorundem temporum, non otioſi cum DIS GENITALIBUS æuum degant; ſed ut Propitii VOTIS mortalium adſueſcant vocari; ut ULTORES, iurandas AURAS per eorum numina ſtatui ſibi videant; ut vigiles & CUSTODES, ex illo vertice orbem proſpiciant communem, cœleſtique ſcilicet PROVIDENTIA, quod humana vel precaria antea faciebant, rebus humanis fata decernant. Hæc omnia vero Princeps non hauriat ſolum in umbra vel porticu, nondum ipſe protractus in lucem ac verum diſcrimen; non a Doctoribus intempeſtiuæ nonnunquam cum Muſonio, inanis ut plurimum SAPIENTIÆ, certe nullo uſu rerum aut parte idonea publici muneris, fidem conſultorum & moderantium auctoritatem conſequutis. Hæc a Patribus audiat, e quibus AUGUSTI naſcuntur; intelligat ab uniuerſo illo Ordine, cuius conſiliis ÆTERNÆ URBIS incolumitas firmatur; æri videat inciſa, perpetuis SENATUS-CONSULTIS, ne unquam cogitet de abolendis ſanctis illis & immotis Principatus ſui legibus; ſciat denique SALUTAREM MONETAM inſeruire promiſcuis ſingulorum uſibus, ut ab omnibus officii ſui partes repoſci ex æquo & exſpectari intelligat:

Senatus Populuſque non diuerſis locis, ſed in una ſede Propitium Deum dixit. Capitol. in M. Anton. c. 18.

Vid. Tacit. Hiſt. iii. c. 81.

I nunc ARGENTUM, *& Marmor vetus*, ÆRAQVE *& artes Suſpice!*

Hor. Ep. vi. v. 17.

Quis enim caſſus adeo lumine, ipſam non tam Principum, quam Principatus imaginem haud agnoſcit in his Nummis? quis non videt hic Ænea felicior, cœlata in omni metallo vere fortia PATRIÆ PATRVM facta? ac proinde *neque animum pictura paſcit inani.*

Æn. i. v. 647.

Ibid. v. 464.

Dubius equidem pendeo, ſuauiſſime OCTAVI, an alibi Poëtarum fabulæ, vel Sapientum præcepta, vel Ægyptiorum hieroglyphica, obſcura illa aut vere inania ſimulacra, luculentius adumbrarint OPTIMI PRINCIPIS, & FELICIS REIPVBLICÆ effigiem & exemplar. Illud vero ſcio plurimum iiſdem vel Poëtis vel Sapientibus lucis & ſplendoris acceſſurum, ſi liberet hic in varia ſingularum Virtutum ſymbola accuratius inquirere. Jucunda utique nec inutilis pluribus artibus ac diſciplinis contemplatio; ſed quam ferme in antiquariorum libris vel theſauris obuiam, licet huius elegantiæ cupidis inde continuo petere. Monuiſſe obiter liceat, SPEM id Nummis, non herbam trifolii,

De aliis Spei, Fidei, Concordiæ, Caritatis; Mutuæ Munificentiæ &c. *ſymbolis in aliis Romanorum nummis.*

Diagol. II. trifolii, ut existimabat Ant. Augustinus, sed reuera lilium, ut monuerunt a
lii, opportuniori symbolo præferre; quod ex monumentis plasticis Romæ nu-
per cum eodem illo SPEI habitu effossis, certo mihi demum licuit. Unde
Oneirocr. lib. I. cap. 29. lucem quoque mutuatur Artemidorus, eamque vicissim commodat his num
mis, qui coronas ex Liliis plexas, ut certum rem in spes differendi ac prola
tandi augurium notat. FIDEM etiam & CONCORDIAM, duplicis Dex-
træ, illiusque implicatæ symbolo, non immerito in iisdem nummis signari:
Vers. 794. hoc est, *datas* FIDEI *manus*, ut in Thyeste loquitur Seneca, & ante illum
Ouidius:

Heroid. Epist. IV. v. 32. *Jura*, FIDES, *ubi nunc, commissaque* DEXTERA DEXTRÆ?

Tacit. Ann. XII. cap. 7. aut sicut alibi innuit Annalium scriptor; *Mos est Regibus, quoties in societa
tem coëant*, IMPLICARE DEXTRAS. Neque enim summum illud apud
Romanos solum, sed apud Barbaros quoque, & qua de re iam ante, pignus
Fidei & Securitatis: ut rem alias obuiam egregie illustrat hic Josephi locus, a-
Antiq. l. XVIII. cap. 2. gens de colloquio Artabani Parthorum Regis, & Romani Præsidis; *Et* DEX-
TRAM *dedit*, (ut Græca eius verba hic omittamus) *tanquam maximum con-
fidentiæ argumentum apud omnes illos Barbaros; neque enim* FIDEM *fallet
quisquam ex iis, data semel* DEXTRA, *neque* FIDEM *habere dubitabit, ta-
le securitatis pigus ab iis nactus, a quibus iniuriam sibi metuere potuerat.* Quod
a Diodoro de Persis dictum similiter, & quidem Thessalionis cuiusdam exem-
Lib. XVI. pag. 533. plo adsertum, legitur: dum is ab Artaxerxe, ad quem missus a Mentore Sido-
niorum duce fuerat, ut quod Rex ille verbis pollicebatur, dextræ stipulatione
confirmaret, continuo petit: indignatus autem Rex, quod ei fides non habe-
retur, hominem truncari iusserat; dein vero, quod ille, cum ad suppli-
um duceretur, Mentorem diceret, ideo, quod fidem dare supersederit Arta-
xerxes, nihil eorum effecturum, quæ promiserat, mutata sententiæ dextram ei
porrigit: additque Diodorus: ἔστι γὰρ ἡ πίστις βεβαιοτάτη παρὰ τοῖς Πέρσαις, *hæc est cer-
sima fides apud Persas.* Quæ autem Josephi ac Diodori eam in rem loca
Ad lib. XI. cap. 15. vidi postea ab eruditissimo Berneggero ad Justinum iam animaduersa. Ut
non mirum *renouari* DEXTRAS, pro Fidei aut Fœderis redintegratione u-
Tacit. Ann. II. cap. 58. surpasse Regem Regum apud Germanicum. Hinc iam olim a Numa, FI-
Liv. Lib. I. cap. 21. DEI solemne institutum, cui Flamines, manu ad digitos usque inuoluta, rem
diuinam facerent: immo hinc denique, sicut alias corporis partes singulis nu-
Ad Æneid. III minibus, ita DEXTRAM FIDEI a Physicis consecrari, notat Seruius. Sed
hæc trita: illud non ita forte, hinc etiam morem illum vetustissimum iam
olim promanasse, ut ad absentes Legiones & Exercitus, tanquam præsens hos-
Hist. lib. I. cap. 54. pitii & concordiæ tessera, DEXTRÆ mitterentur. Tacitus: *Miserat ciuitas
Lingonum*, VETERE INSTITUTO, *dona legionibus*, DEXTRAS, *hospi-
Hist. II. c. 8. tii insigne:* alibi vero: *Centurionemque Sisennam* DEXTRAS, CONCORDIÆ
insignia, Syriaci EXERCITUS *nomine ad* PRÆTORIANOS *ferentem,
variis artibus adgressus est.* Quæ mire certe illustrant plures illi Nummi, in
quibus duæ Dextræ iunctæ, cum inscriptione CONCORDIA, aut FIDES
EXERCITUUM, vel PRÆTORIANORUM. Adde, aut ubi similes
Dextræ impositæ conspiciuntur perticis signorum militarium; aut Manus a
lioquin addita imagini Augusti ab aliqua Colonia, cum in *Fidei* procul dubio
symbolum, tum in *hospitii* id genus modo indicati memoriam:

Ut

Ut neque mirum cuipiam videatur, eodem ſymbolo implicatæ utriuſque Dextræ, AMOREM, PIETATEM, aut CARITATEM MUTUAM duorum AUGUSTORUM ſignari in obuiis Pupieni & Balbini, nummis; aut *Imperatoris* ac *Senatus*, in Commodi nummo inſcripto PIETATI SENATUS, hoc eſt, ut de Socero ſuo & illius coniuge loquitur idem Tacitus, *vixeruntque mira* CONCORDIA *per* MUTUAM CARITATEM. Illud forte magis inſolitum, PATIENTIAM Chriſti potius, quam Stagiritæ ſectatorum lauream, & vulgo priuatæ magis quam regiæ ſortis decus, commendari in gentili & ſupremi in terris faſtigii Principe. Id vero docet nummus Hadriani, a Cl. Seguino vulgatus, in quo ſedens occurrit cum patera & haſta mulier, inſcriptæ autem litteræ, PATIENTIA AUGUSTI. Ni forte, quod celebri antiquario viſum eſt, quum ante CLEMENTIA in eo nummo legeretur, ſublatis prioribus litteris, CLEM. eorum loco litteræ PATI ſint ſubſtitæ. Quo iure vero, aut qua fronte, eam ſibi *Patientiæ* laudem vindicare potuerit Hadrianus, non quærimus hoc loco; quam nota viri indoles parum ſedata, nec dolorum in extremis, nec iniuriarum unquam tolerans nimium videtur redarguere. Ut hoc inſuper dicam, MUNIFICENTIAM apud Romanos, eam Principum ſub Cæſaribus laudem proprie denotaſſe, quam in Muneribus, ſeu ſpectaculis edendis, & ſolemni ludorum apparatu publice oſtentabant, & quam in Officiis Tullius, *munerum largitionem* vocat, *indulgentiam* autem præter alios in Antonino Pio Capitolinus. Quæ res cum aliunde, tum maxime ex nummis Antonini Pii, & Seueri obuia, in quibus Leonis, vel Elephantis ſymbolo eadem exprimitur; & clarius adhuc ex præclaro & rariſſimo nummo Gordiani Pii, Gazæ Mediceæ, in quo Amphitheatrum, & homo Elephanti inſidens, pugnans cum Tauro ſignanrur, addita inſcriptione; MUNIFICENTIA GORDIANI. Unde illuſtratur in Tito Suetonius: *& tamen nemine ante ſe* MUNIFICENTIA *minor*, AMPHITHEATRO *dedicato*: & quo referri proinde debent nummi Titi, in quibus octauo eius Conſulatu ſignatus Elephas, ſicut in inſigni aureo Gazæ Regiæ Boruſſorum, de quo paullo poſt, & in ſequenti argenteo ornatiſſimi Equitis Aurati, Andreæ Fontaine. Cui autem addemus inſignem illum modo memoratum quantiuis pretii Gordiani nummum; cuius iconem e Theſauris Mediceis, benigno Magni, immo Maximi HETRURIÆ DUCIS iuſſu, ſtudio autem humaniſſimi peritiſſimique illius Gazæ cuſtodis, Sebaſtiani Bianchi, cum aliis adhuc præclaris & ſuo loco conſpiciendis nummorum ectypis ſumus nacti.

In Agricola cap. VI.

Sel. Num. p. 141.

Vaill. Not. ad Seg. Num.

Lib. II. c. 18.

Cap. X.

Cap. VII.

In quo præterea nummo Imperator desuper cum spectantium in Orchestra Senatorum turba, ab utroque autem Amphitheatri latere, hinc figura nuda iuxta Metam, illinc Ædicula signantur.

Lib. VII. Epist. 59. Ut vero Elephantum in dictis nummis, sic eo sensu *Leopardorum Munificentia* vocatur apud Symmachum: *sacras mihi litteras Julius Agens in rebus exhibuit*, LEOPARDORUM MUNIFICENTIAM *continentes*: alibi vero Lib. II. Epist. 46. cupit, MUNIFICENTIAM *Libycarum largitione mutari*. Ita etiam Arnobius: Adv. Gentes lib. V. p. 416. *nonne ab hoc effluunt caussæ, per quas nostra fulcitur salus, variarum* MUNIFICENTIA *voluptatum?* Cuius tamen vocis genuina illa nec alias arcana significatio non obseruata, eruditis aliquot in explicatione veterum Actorum non semel imposuit. Qua ratione, ut hoc addam, seu ad indicandum solemnem ad Ludos id genus quæsitum undique a Cæsaribus apparatum, *Magnificentiæ* quoque vox subinde in eorum nummis, qui ea occasione sunt percussi, adhibita; ut id monuit iam eximius Morellus, utinam adhuc noster, Specim. Tab. XVII. adducto singulari Commodi eam in rem nummo, cum inscriptione, MAGNIFICENTIÆ AUG. COS. VI. PP.

DISSER-

DISSERTATIO QUARTA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

UAMQUAM vix mihi fructus otii datus esse videatur, ad præclara utriusque nostrum studia pro dignitate celebranda, non committam tamen, ut quasi in limine suscepti operis inchoata a me tractatio conquiescat. Neque enim te fugit, cum in infinita quadam varietate literarum, tum in artibus aliis ac disciplinis versari hanc omnem memoriam, quæ mihi hic velut postliminio excitanda, & in noua quadam luce collocanda veniebat. Quando autem hoc oneris mihi semel imposui, & erecti exspectatione homines plura hic videntur a me flagitare; dabo operam, ut in hac etiam mea vel vitæ occupatione, vel otii penuria, quantum fieri poterit, nostris simul studiis & eorum obsequar voluntati. Tu vero, nobilissime OCTAUI, omnium optime iudicabis, an, quod ab initio operis suscipere ac polliceri visus sum, dum amplissima huic studio proemia, vel ad usum, vel ad delectationem proposita prædicaui, sim hoc labore nostro, nec mediocri quadam exercitatione consequutus:

Utilitas Nummorum
AD HISTORIAM ANIMALIUM.

Haud dubitas equidem, etsi forte id aliis minus ad hæc adtentis haud suboleat, NATURALI etiam SCIENTIÆ lumen aliquod ex antiquis nummis adfulgere; seu PROPRIETATES ANIMALIUM, ac FORMAS eorundem; seu PLANTARUM etiam FIGURAS, de quibus postea, consulamus.

I.
Ad PROPRIETATES ANIMALIUM *indicandas.*

Equidem videre passim licet in ea veterum Nummorum penu ANIMALIA, ob insitas singulis PROPRIETATES, peculiari quæque Numini olim sacra.

ſacra. AQUILAM nempe & CAPRAM Joui: illam, ut [a] *Regum auium*, ab Æſchylo olim dictam, ac inde [b] *alatum Jouis*, Deorum nempe Regis, *canem* ſeu comitem aſſiduum nuncupatum haud ſemel ab eodem Tragico: hanc vero, ut eiuſdem ſcilicet Jouis nutricem, eamque *Oleniam*, ab Oleno Achaiæ oppido, iuxta [c] Aratum & [d] Strabonem nuncupatam. PAUONEM vero *Junoni*, ob colorum varietatem & pulchritudinem, ſeu quod primo in inſula Samo editi ac educati crederentur Pavones, dicatum, inde etiamnum in Græcis Junonis Samiæ, quod alicubi de iis tradit Athenæus, Romanornm vero cum JUNONIS REGINÆ elogio, nummis obuium cernimus. LEONEM autem MATRI MAGNÆ ſeu DEUM MATRI ſacrum, ac inde Ὀρεα Κυβέλης. *Cybelesferam* in veteri Epigrammate dictum; ipſam vero λεόντων ἔφεδρον, *leonibus inſidentem* a Sophocle, nempe tanquam nemorum ac montium Deam; inde quoque eam, aut leone vectam, aut bigis leonum inſidentem, aut cum leone ad pedes, aut ſedentem inter duos leones, exhibent paſſim veteres tam Græcorum, quam Romanorum nummi. Et quidem, ut hoc addam, e Græcis plurimi, qui in continentis Aſiæ a Græcis dictæ, ſeu Proconſularis, urbibus cuſi, erant huius *Phrygiæ*, ut aliunde notum, Deæ, ac *Sipylenæ* in antiquis etiam id genus nummis dictæ, ſimulacra exhibent; nempe *Laodiceæ*, *Smyrnæ*, *Magneſiæ*, *Sardibus*, *Cyzici*, *Clazomenis*, aliiſque. Unde idem terrarum tractus ſeu Jonicus, Κόλπος Ῥέας, *Sinus Rheæ* vocatur ab Æſchylo; idque, iuxta veteres ad eum Criticos, ἀπὸ τῦ ἐκεῖσε τὴν Ῥέαν τιμᾶσθαι, *quod illic Rhea coleretur*. Cuius vero cultus hodie plura aut certiora teſtimonia fruſtra quæras alibi, quam in hiſce veterum nummorum monumentiss Ut hoc addam de Cyzico, in furorem ira Deæ verſo, apud Valerium Flaccum:

Adſuetum PHRYGIÆ DOMINAM *vectare per urbes,*
Oppreſſit iaculo redeuntem ad fræna LEONEM.

Bacchus vero bigis TIGRIDUM, iuxta illud Horatii, *Bacche Pater, tuæ vexere Tigres*; aut PANTHERA vectus; aut Scyphum ad iacentem ad pedes *Pantheriſcum* effundens, ideo in antiquis id genus nummis crebro conſpicitur; quod vino ſcilicet eadem animalia delectentur; immo, iuxta Oppianum, non feræ, ſed vinoſæ mulieres fuerint, quæ ſcilicet in *Pantheras* ſeu Παρδάλεις, *vinoſum* quippe, ut eaſdem paullo ante vocauerat, animal, conuerſæ,

Θηρσὶ φιλακρήτοισιν ἐμήσατο παρδαλίεσσι,
Feris vinoſis exagitauit Pantheris.

Adeo etiam ut non alia arte in iis feris capiendis utantur venatores, quam adpoſito iis potu, e quo ſolent illæ continuo inebriari; quod fuſe narrat idem Oppianus, & firmant inſuper, qua de re conſuli poteſt doctiſſimus Bochartus, Arabum ſcripta. Sed qua de re, ſeu *Pantherino* illo genere, Libero Patri ſacro, agetur opportunius paullo infra. DRACONES autem *alatos* Cereri ideo, in priſcis Græcorum & Romanorum nummis tribui, licet ſtatuere; quod iidem e terra, ſeu e medullis corporum tabe conſumptorum, iuxta Plutarchum, naſci crederentur: aut vero, fertilis anni & ſalubris augurium, iuxta Ælianum, portendere: Ut de iis, qui Ἀγαθοὶ Δαίμονες, *Boni Genii* ſunt ab Ægyptiis & Phœnicibus culti, nihil iam dicam; & quales inde, ut nutritores & cuſtodes, natis recens infantibus adpoſiti dicuntur, ſicut Jamo apud Pindarum, aut nato ex Apolline & Creuſa filio, apud Euripidem. De Æſculapio vero, cui Serpens, ſeu *Salutifer unguis* additus; aut vero ipſe ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΣΩΤΗΡ,

a Οἰωνῶν βασιλεὺς Agam. v. 114.
b Διὸς [illegible] Prom. v. 1020. Agam. v. 139.
c Phænom. v. 164.
d Lib. VIII. pag. 387.
e [illegible] Σαμίων ταὼς [illegible].
f Anth. lib. I. c. XXXIII. Ep. 29.
g Philoct. v. 394.
Prom. v. 836.
Argon lib. III. v. 23.
Lib. I. Od. 3.
Cyneg. lib. IV. v. 231.
Ibidem v. 319.
Hieroz. [illegible] cap. 7.
In Ag. & Cleomene p. 824.
De Animal. lib. XII. cap. 11.
Olymp Od. VI. v. 76. &c.
Jon. v. 22.

ΤΗΡ, ſub Serpentis cum ingentibus ſpiris effigie adumbratur, in eadem Græcorum & Romanorum nummorum penu, alibi in proceſſu huius operis dicetur. Sicut autem *Draconem* diuinitatis & ſalutis, ita PAGURUM ſapientiæ ſymbolum, qui brachiis expanſis Papilionem adprehendit, exhibent denarii Gentis Durmiæ; præter Græcos aliquot nummos apud Goltzium. CERUUM autem non Dianæ ſolum, quod vel in veteri nummorum ſupellectile, in quibus Dea Ἐλαφηβόλος bigis Ceruorum vecta; aut Ceruo etiam nonnunquam inequitans viſitur; ſed eiuſdem quoque fratri, ob curſus velocitatem ſacrum, prolatis aliquot nummis docuit iam elegans huius eruditæ mercis propola P. Seguinus: unde adpoſite admodum Ceruo *flammea veſtigia* tribuit Veronenſis veſter, Inſ. Græc. Tab. VIII.

Flammea præuertet celeris veſtigia Ceruæ. Catull. Epith. Thit. v. 337.

Gryphos etiam, alatos Equos, Apollini ſacros, haud magis ex [a] Philoſtrato, [b] Seruio, aliiſque, & qua de re infra, colligas; quam vel ex iiſdem ſignatis ab urbibus, quæ vulgo Apollini deuotæ, ut in nummo ΑΚΤΙΩΝ, vel iunctis etiam cum tripode, in auerſa parte, ut in numiſmate ΚΥΤΟΡΙΩΝ apud Goltzium; aut alias ex Gallieni nummis, in quibus Gryphus depingitur cum epigraphe, APOLLINI CONS. AUG. ſeu *Conſeruatori Auguſti.* Adde Solem bigis *Gryphorum* vectum in veteri marmore apud Sponium. CORUUM præterea & DELPHINUM in eiuſdem Apollinis tutela exſtitiſſe, recte ad Manilium notauit illuſtris Scaliger, ex obuio Vitellii, illiuſque ut in eo ſignatur, Quindecemviri, Apollinis proinde Sacerdotis, nummo; in quo cernitur Tripus cum Coruo, in inferiori parte, & cum Delphino, in ſuperiori. De *Coruo* vero tanquam aui augurali, ſacrato Apollini, ut aliunde, ita ex Plutarcho liquet & Porphyrio. Sic NOCTUAM Mineruæ plerique Athenienſium, & coloniarum ab iis deductarum, uti Tarentinorum etiam nummi, adiudicant: de cuius tutelæ ratione vide differentem alicubi Dionem Pruſæenſem, qui & eam a Phidia, Athenienſium decreto, Mineruæ ſimulacro additam ibidem obſeruat. *Noctuam* utique, ſapientiæ ſymbolum arguit præterea nummus aureus antea iam memoratus Conſtantini, in quo eadem in cippo, circum SAPIENTIA PRINCIPIS PROUIDENTISSIMI. Hinc *Noctua* impoſita columnæ Traiani in nummo eiuſdem Seguini, quo prouidentia illius principis, duraturo apud poſteros indicio, notaretur. Ut minus iam mirum videatur, ſub *Noctuæ* ſymbolo, eandem Mineruam apud Ægyptios depictam, quod tradit Philoſtratus. E ſculpta vero in Athenienſium nummis Noctua, factum, ut eo deinceps nomine ſeu γλαῦκες, *Noctuæ* dicerentur Athenienſium tetradrachmæ; quod vel ex Ariſtophane liquet,

[a] Vit. Apoll. lib. III. c. XIV. [b] Ad Eclog. VIII. v. 27. Inſ. Græc. Tab. II. Miſcell. pag. 3. [a] De Iſide p. 399. [b] De Abſtin. lib. III. pag. 255. Orat. XII. p. 195. Sel. Num. pag. 138. Vit. Apoll. lib II. cap. 9.

Γλαῦκες ὑμᾶς ὄποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρεωτικαί,

Noctuæ vos nunquam relinquent Laureoticæ: De Auib. pag. 549

& ad quem locum eruditi Critici: γλαῦκες, ἀντὶ τοῦ νομίσματα, *Noctuæ, pro nummo.* Idem vero alibi obſeruant, non argenteis ſolum, quales illi tetradrachmi, ſed æreis etiam Athenienſium nummis inſculptam fuiſſe *Noctuam*; quod utrumque nummorum id genus cum argenteorum, tum æreorum in præclaris cimeliarchiis conſpectus etiamnum arguit. Quomodo itidem in Athenienſium *Diobolo* inſculptam fuiſſe *Noctuam* tradit Pollux immo in obolo quoque, qualis ſequens argenteus eorundem exiguæ molis nummus, & cum ΑΘΕ, veteri more, de quo in ſuperiori Diſſertatione, pro ΑΘΗ, inter cimelia Pembrochiana notabilis: & cui haud diſſimilem in libro vernaculo ſermone con-

Schol. ad Aves pag. 556. Lib. IX. c. VI. pag. 432.

Lib. IX. cap. VI. pag. 432. Ibid pag. 431. Ibid. pag. 435.

conscripto, protulit præstantissimus Boudelotius Gallus. Neque aliter vero, ut idem tradit, *Bouis* nomine dicta vetus Atheniensium moneta, quod bouem haberet insculptum: ita etiam *Pullus* seu πῶλος, moneta Corinthiaca, quod in ea sculptus foret Pegasus. COLUMBA vero ob salacitatem, Veneri, ut notum, sacra; seu ob fecunditatem, quod toto anno pariat, ut notant Græci Æschyli interpretes, seu quauis anni tempestate, iuxta Athenæum, quam proinde Veneri haud vulgo obuii Cypriorum nummi nonnulli addicunt; regio quippe, cum Deæ sacra, tum Columbis, ut ab Antiphane apud Athenæum dicitur, ferax. Quo referri etiam debent insignes *Erycinorum* in Sicilia, & duo inter alios apud Parutam depicti, cum Columba, & præterea cum Veneris, ac biformis senis seu Jani laureati effigie,

Schol. ad S. C. Theb. v. 300. Lib. IX. pag. 394. Lib. XIV. p. 655. Tab. LXXXVIII.

Quibus autem nummis singularem quandam lucem fœnerantur duo præclari scriptores, Athenæus, ac Ælianus. E quibus nempe intelligimus festum fuisse apud Erycinos, dictum Ἀναγώγια, proficiscentis nempe Veneris, quod nullæ tum essent Columbæ, alioquin circa templum illius Deæ frequentes: alterum vero solemne dictum Καταγώγια, seu reuertentis Deæ, quo una Columba purpurea e mari præuolabat rursus ad Deæ fanum, sequebantur aliæ. Signant utique rei illius memoriam seu fabulam, cum *Columba* in priori nummo expressa in corona laurea; tum vel maxime hinc *Erycina*, illinc itidem *Columba*, in posteriori depictæ. Quo spectare obseruo alium nummum *Erycinorum* Gazæ Mediceæ, in quo illinc caput virile ornatum spolio leonino; hinc Pharetra, Claua, & Columba conspiciuntur: quorum illa ad Herculem Erycis in eo tractu victorem; hæc ad sacrum Veneri locum, & Festi ac Columbæ huius memoriam omnino sunt referenda. Alias eodem Καταγωγίυ nomine, sed alterius generis festum ab Ephesiis celebratum legas in Actis Martyris Timothei apud Photium. Mitto, quod Columbas Siculas tanquam valde elegantes, domi ali solitas tradat apud Athenænm Alexis; ac idem innuat quoque in aureo libello Theophrastus. Columbam cæteroquin fidei quoque seu concordiæ conjugalis symbolum denotare in Faustinæ nummis, viderunt iam eruditi antiquarii. Ita GALLUM auguralem esse auem in aliis Romanorum nummis, uti M. Antonii & M. Aurelii Imp. est itidem ab iis monitum. Hinc cor Galli in sacrificiis ad vaticinia adhiberi solitum, obseruat Jamblichus; Soli quippe, seu Apollini, ut monet alicubi Pausanias, sacri; quibus addi possunt, quæ ibidem ad Jamblichum notat eruditissimus Gale. Adde, quod Solem, Διὸς ὄρνιν, *Jouis alitem* vocat Æschylus; atque ideo, ut veteres ad eum Critici, *quod nos excitat, sicut Gallus*. Idem vero *Gallus* Mercurio etiam sacer in aliis Romanorum nummis videtur: qualis exstat sub M. Aurelio percussus, in quo Mercurius stans cum petaso, crumena, caduceo, solitis eius symbolis, infra Gallus, & inscriptio RELIG. AUG. seu *Religio Augusti*, ac similiter

Lib. IX. p. 394. V. H. lib. I. cap. 15. & de Animal. lib. IV. cap. 2. Biblioth. pag. 1401. Lib. IX. p. 395. Caract. de Blandit. Ruben. Not. ad Croii Num. T. XLIV. n. 11. De Myster. Sect. V. cap. 8. Lib. V. pag. 338. Suppl. v. 220. ὄρνιν, ἥλιον· ἐξανίστησι γὰρ ὡς ἀλεκτρυών. Schol. Ibid.

ſimiliter in aliis monumentis antiquis, Gallus ſubinde Mercurio adpoſitus. Nempe tum quod Mercurio multa eſſent cum Sole, ut viderunt iam alii, communia; tum quaſi pugnax animal, Deo Ἐναγωνίῳ, *Agonum Præſidi*, qualis habebatur Mercurius, ſacratum; ac prout, *accendere cor gallorum*, pro excitare ad diſcordiam & pugnam, dixit alicubi, ut obſeruo, Æſchylus: ſeu denique tanquam diei & aduentantis Solis nuncius, ac vigil; ſymbolum proinde Deorum nuntii ac interpretis, ſeu Κήρυκος *Præconis* a Græcis Romaniſque cultus; nempe iuxta dictum modo Tragicum de Mercurio:

Vid. Pind. Pyth. Od. II. v. VI. Orph Hymen. Minur. Ἐξελθοῦσ᾽ ὡς καρδίαν ἀλεκτόρων. Eumen. v. 864.

Κῆρυξ μέγιστε τῶν ἄνω τε καὶ κάτω,
Præco maxime ſuperorum & Inferorum

Æſchyl. Choeph. v. 163.

E L E P H A N T I S diuturnitas vitæ præ cæteris animalibus ab Ariſtotele, aliiſque tradita, Æ T E R N I T A T I S nomine ac ſymbolo in nummis quoque Cæſarianis adumbratur. Quo referre etiam licet, quod tradente Suetonio, *ludis pro* Æ T E R N I T A T E I M P E R I I *ſuſceptis notiſſimus*, ut mox addit, eques Romanus E L E P H A N T O *ſuperſedens, per catadromum decucurrit.* Hinc Soli ſacrata, iuxta Philoſtratum, bellua; nec ignotus cæteroquin inſignis Regis Pori Elephas, cui idem Auctor torquem aureum ab Alexandro iniectum, eundemque ultra quadringentos annos refert vitam produxiſſe. Unde conſecratorum Imperatorum vel Auguſtarum idem animal, haud aliter ac Phœnix in Nummis Romanorum, ſymbolum exſtitit: cuiuſmodi præter alios, duos præclaros nec vulgo obuios, unum Domitiani, alterum Antonini Pii vidi in Gaza Gallorum Regia, cum quadrigis Elephantum. Occurrunt præterea Elephantes lychnum ſeu facem proboſcide geſtantes, in præclaris aliquot nummis unius e Seleucidis, nempe Antiochi Dionyſi; miniſterio haud alieno a reliqua hujus animalis induſtria tot Scriptoribus decantata, & de qua inter alios Manilius:

In nummis Fauſtinæ Junioris & Imp. Philippi Patris. In Nerone cap. XI. Vit. Apollon. l. II. c. 6. Ibidem.

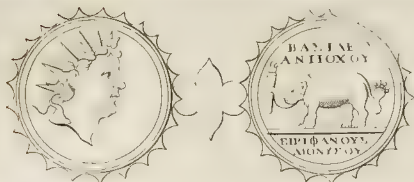
Cumque Elephante loqui, tantamque aptare loquendo
Artibus humanis varia ad ſpectacula molem.

Lib. IV. v. 236.

Certe ſpectaculo hic minus admirando, quam eoſdem videre funambulos in Theatris Romanorum; aut alias pila ludentes; aut in munere gladiatorio Germanici, ſolennibus epulis admotos, proboſcidum opera, ut moderatos conuiuas, cibum ac potum decenter ſibi miniſtrantes. Nota res ex [a] Seneca, [b] Plinio, [c] Suetonio, [d] Dione, [e] Æliano, aliiſque id genus probatis aut oculatis auctoribus: ut vel inde pateat, unde morem illum horum λυχνοφόρων Elephantum acceperit Julius Cæſar, de quo diſerte tradit Suetonius, *adſcenditque ad lumina, quadraginta* E L E P H A N T I S *dextra atque ſiniſtra* L Y C H N Y C H O S *geſtantibus.* Idem narrat Dio, quoad illos δαδέχες Elephantas, πολλῶν δὲ ΕΛΕΦΑΝΤΩΝ ΛΑΜΠΑΔΑΣ ΦΕΡΟΝΤΩΝ, ἐκομίσθη, *multis autem* E L E P H A N T I S F A C E S F E R E N T I B U S *deductus eſt*; quamvis in eo diſſentiant, quod ille in Capitolium, hic domum a cœna deductum ea pompa Cæſarem narrent. Unde iam, opinor, minus erit ingratum, id genus λυχνοφόρον Elephanta producere, qualem in vetere nummo cum Gaza & Brandenburgica & Medicea recondunt; tum ſuis & majorum meritis ampliſſimus Joachimus Camerarius noſter mihi ſubminiſtrauit, harum quoque lautitiarum cupidus ſectator:

a Epiſt. LXXXV. b Lib. VIII. c. 2. c In Ner. u. c. XI. In Galba c. 6. d Lib. LVI. p. 697. e De Anim. Lib. II. cap. II. In Cæſare c. 73. Lib. XLIII. p. 214.

X x Editus

Editus est postea idem nummus, sed a nobis diu ante vulgatus, cum in Historia Regum Syriæ a Cl. Vaillant; tum in Thesauris Palatino & Brandenburgico, ab eximio eorum interprete Begero nostro. Neque vero mirum in Syriæ Regis nummo signatum videre Elephantem, qui apud veteres legit, [Apud Photium Biblioth. 1322.] successores Alexandri passim usos Elephantibus; & teste Agatharchide, institutam quondam Elephantum a Philadelpho venationem; [Lib. VI. p. 261. In Demetrio p. 990.] aut vero apud Athenæum & Plutarchum obseruauit, Seleucum, inter huius Antiochi Decessores, sed per contumeliam, dictum Ἐλεφαντάρχην, ob copiam datorum illi Elephantum, aut singulare eius in illis alendis studium: haud aliter nempe ac de Rege Pegu in India memorant nonnulli, vocari illum Regem alborum Elephantum. [Lib. XVI. p. 752.] Unde & Strabo illustratur, qui in regione Syriæ prope Apameam quingentos Elephantas ab eodem Seleuco alii solitos narrat; alibi, contracta cum Sandrocotto adfinitate, quinquaginta ab illo Elephantas accepisse. Ex [Lib. XV. p. 724.] quo nummo illud præterea colligas, Suetonio *Lychnuchos*, & Dioni λαμπάδας in simili Elephantum ministerio dictos, nihil aliud reuera, quam δᾶδας, seu *faces* exstitisse: quas utique voces, λυχνούχους, λαμπάδας, φανοὺς, δᾶδας, promiscue veteribus usurpatas, ex [a] Athenæo discas & [b] Polluce. [a Lib. XV. p. 699, 700. b Lib. VIII. c. 18. & L. X. c. 26.] Hinc Alexis apud eundem Athenæum dicitur μετὰ λυχνούχου περιπολεῖν τῆς νυκτὸς, cum *lychnucho* [Ibid. ut supra.] seu *face noctu ambulare*. Neque debuit certe, ut obiter hoc addam, *lychnuchus* ille Ciceronis *ligneolus*, [Ad Quinct. Fr. L. III. Ep. 7.] tantum negotii eruditis antiquariis facessere, in cuius explicatione æstuantes videas Smithium & Fortunium Licetum, ac postremum inprimis miras loci illius emendationes tentantem in opere de lucernis antiquorum postremæ editionis. At consuluissent Athenæum, qui [Lib. XV. p. 700.] expresse ξυλολυχνούχου, seu *lychnuchi ligneoli*, ut verbum sonat, dicit Alexin meminisse, neque illum dissimilem *Obeliscolychno*, cuius apud Theopompum [Ut supra.] fit mentio, & de quo videndus etiam Pollux. An vero felicius eidem Liceto, aliisque successerit, λυχνοφόρους, non iam Elephantas, sed Dracones ex Nummis antiquis itidem producere, infra alio loco discutietur. Cæteroquin tædas seu faces accensas, non iam in Elephantis proboscide conspicuas, sed Vulpium caudis adligatas, iuxta Samsonis factum, apud Ovidium legisti procul dubio:

[Fast. l. IV. v. 681.]

Cur igitur missæ vinctis ardentia tædis
Terga ferunt Vulpes, caussa docenda mihi.

Unde & Vulpes Lycophroni ac Hesychio λαμπουρὶς dicta videtur, ut erudite [Hier. 2. l. XIII. c. XIII. p. 858. ed. Leyd.] obseruat doctissimus Bochartus. CAPRICORNUS, qui non tantum inter signa cœlestia, sed Augusti etiam sigilla & nummos locum inuenit, in iisdem & altero nummo Hadriani rariore, abundantiam & felicitatem notat. APES ob multiplicem industriam & mellis præstantiam, Sapientiæ etiam & Dignitatis symbola, plurimi Græcorum, Romanorumque nummi arguunt; quorum aliquos illustrauit dudum huius veteris elegantiæ optimus interpres, Petrus Bellorius. AQUILAM præterea mitto, perpetuum quod-

dam

dam Providentiæ, Divinitatis, & Imperii; geminas autem Aquilas, Orientis & Occidentis in iiſdem ſymbolum. Inde Aquila aut fulmini inſiſtens, aut illud unguibus tenens, in variis Siculorum, vel Macedonum etiam nummis: vel quam in ſummitate ſceptrorum ſignatam alii exhibent, idque more pridem recepto, uti de eo alicubi Ariſtophanes: Επὶ τῶν σκήπτρων ἐκάθητο ὄρνις; *in ſceptris ſedit avis,* nempe *Aquila,* Rex avium; ac ubi eruditi Critici, ἐπεὶ εἰώθασιν ἐν τοῖς σκήπτροις ἐπὶ τοῦ ἄκρου ἐκτυποῦν ὄρνιθας εἰς κόσμον, *quandoquidem ſoliti ſunt in ſummitate ſceptrorum effingere aves ad ornamentum*; ac prout Priamum cum aui in ſummitate ſceptri prodire apud Tragicos in ſcenam, tradit ibidem Comicus. Quod ab Aſſyriis pridem receptum refert Herodotus, apud quos ſine Aquila, aut alio quopiam inſigni, geſtare ſceptrum nefas fuerit; ab Hetruſcis vero ad Romanos quoque tranſiit, a quibus ad Romanorum Regem L. Tarquinium, delatum inter alia ſceptrum, quod in ſummitate Aquilam haberet, auctor eſt Dionyſius Halicarnaſſenſis. Eaſdem vero Aquilas leporum venatrices, quod ad ſymbola quoque vel auguria referre eruditis antiquariis placuit, ſignant ſubinde veteres nummi; ut *Agrigentinorum* & *Adrianitarum* in Sicilia; *Faliſcorum* & *Locrorum Epizephyriorum* in Magna Græcia; idque pro nota id genus Aquilarum, quæ λαγωφόνοι inde, ſeu *leporum interemptrices* apud Ariſtotelem dictæ, indole, de qua pridem Æſchylus, ſeu de duabus Aquilis grauida lepore veſcentibus, ait:

Avib. p. 565. Lib. I. cap. 195. Lib. III. p. 195. Hiſt. Anim. l. IX. c. 3.

Βοσκόμενοι λαγίναν
Ἐρικύμονα φέρβοντο γένναν. Agam. v. 120.

Veſcentes, leporinam Prægrauidam epulabantur ſobolem; & quod ſimiliter de Aquilis leporina carne paſtis tradit Epicrates Comicus apud Athenæum. A Dracone vero leporem ex Aquilæ unguibus eripi refert Nicander. Idem tamen Draconum ſeu Serpentum, quod Leporum, ab Aquilis nempe diſcerptorum, fatum conſpicitur itidem in aliis Græcorum nummis, uti *Chalcidenſum* in Eubœa cum apud Goltzium, tum in Theſauris Brandenburgicis; *Pydnæorum* in Macedonia; *Agrigentinorum* præterea, *Morgantinorum* in Sicilia, aliorumque: prout nota, & ab eruditis antiquariis iam indicata, veterum Auctorum, qui de Aquilarum cum Serpentibus pugna, aut iis in ſublime ab Aquila raptis agunt ſubinde teſtimonia. Idem quoque dicendum eſt de Piſcibus, uti Delphinis, quos ab Aquilis itidem quoque adprehenſos, videas in aliis, ut *Iſtrienorum* (non, ut vir eruditus, ΙΣΤΡΙΗΩΝ) nummis; qualis non apud Goltzium ſolum, ſed in cimeliis Brandenburgicis, Mediceis, aliiſque conſpicitur. *Haliæetum* vero, ſeu Aquilæ id genus a Græcis dictum, qui, iuxta Plinium, viſo in mari piſce ex alto in eum ruit, eo nummo deſignari, bene ad eum obſeruat eruditiſſimus Begerus noſter. Quorum Ἁλιαετῶν Aquilarum, quæ iuxta mare & promontoria, ut de iis Ariſtoteles, degerent, meminit quoque Ariſtophanes, Ἁλιαέτους καὶ γῦπας, *Haliæetos* & *Vultures*; Critici vero ibidem, εἶδος ἀετοῦ ὁ ἁλιάετος ἐν θαλάσσῃ διαιτώμενος. *Haliæetus, genus aquilæ degens in mari.* Adde nunc hiſce PHOENICEM, æternæ & nouæ vitæ; UPUPAM, aut CICONIAM, in parentes pietatis, ac inde, iuxta Græcos Ariſtophanis Interpretes, in ſummitate ſceptrorum ſubinde depictas; CORNICEM, Concordiæ; BOVEM autem, fertilitatis, deductæue Coloniæ, ſeu, iuxta Clementem Alexandrinum, terræ, agriculturæ, & alimenti apud Ægyptios, ſymbolum. Etſi alias *Boues,* miſeriæ ſymbolum, ob perpetuos illius animalis labores; & in ſomnis viſos, malum portendere, duo ſomni-

Lib. XIII. p. 570. Ther. p. 22. Wild. Sel. Num. T. I. Paruta Tab. 70, & 104. Hard. de Urb. Num. Ill. p. 222. Lib. x. c. 3. Theſ. Brand. Vol. I. p. 428. Hiſt. Anim. l. IX. c. 32. Avib. p. 583. Schol. Ariſtoph. Avib. p. 604. Strom. l. V. p. 567.

Antiq. lib. XVII. cap. 15. somniorum interpretes, cum Essæus apud Josephum, tum Astrampsichus in Oneirocriticis contendant. *Bouem* cæteroquin coronatum, susceptæ pacis apud Lib. XXIV. c. 1. Assyrios indicium exstitisse, obseruat Ammianus Marcellinus.

II.

Ad FORMAS ANIMALIUM *dignoscendas.*

FORMAS vero ANIMALIUM terrestrium, aëreorum, aquatilium, vulgo minus notas, aut de quibus dissentiunt nonnunquam prisci & recentiores naturæ consulti, iidem nummi subinde conspiciendas præbent.

1. HIPPOPOTAMI *in Nummis.*

HIPPOPOTAMUM equidem, ut ab eo ordiar, animal, quod notum, am- Lib. I. pag. 31. phibium, ac inde tam *χερσαῖον, terrestre,* quam *ποτάμιον, fluuiatile* a Diodoro dictum; forma vero terrestre omnino, nonnulli exhibent cusi sub Romanis Imperatoribus nummi; qui satis arguunt, quare idem non *Equi* solum, sed *Bouis* a nonnullis veterum, ab aliis *Porci Marini* nomine nuncupetur. Ita enim in iis expressus est, ut cauda & dentibus Aprum; pedibus autem diuisis, seu bifidis, & mole corporis, Bouem referat: cætera fœdis simus, & ad [a] Aristotelis potius, quam ad [b] Herodoti, aut [c] Diodori descriptionem comparatus. Neque tamen ad recentiorum aliquot, qui de animalibus sunt commentati, sententiam accedo, qui a sola magnitudine *Equi Marini* vel *Fluuiatilis* verius, nomen ei inditum statuunt: quum diserte Aristoteles, & iubam instar Equi, & vocem eiusdem seu hinnitum, interiora denique Equo & Asino similia referat: unde etiam *Hippopotami* nomen ei adhæsisse statuendum est. Accedit insuper alia maxillarum, ventris, ac pedum, nisi quod diuisæ sunt ungulæ, cum Equo similitudo, quam ei quoque tribuit Achilles Tatius: Lib. II. p. 225. ἐστὶ μὲν ἵππος τὴν γαστέρα καὶ τοὺς πόδας, πλὴν ὅτι σχίζει τὴν ὁπλήν, *est quidem* EQUUS *quod ad ventrem ac pedes adtinet, nisi quod diuisas habet ungulas.* Unde quoque de eadem bellua Calpurnius:

a Histor. Anim. lib. II. c. 4.
b Lib. II. cap. 71.
c Ut supra.

Eclog. VII. v. 67. &c.

Et EQUORUM *nomine dignum,*
Sed deforme pecus, quod in illo nascitur amni,
Qui sata riparum venientibus irrigat undis.

Sed præter Achillem illum, diligentem utique ac domesticum pictorem huius animalis, patebit res clarius ex sequenti eius schemate, obuio iam in cimeliis Antiquariorum.

In Nummo Otaciliæ Seueræ.

En iuxta optimos Auctores, caput huius belluæ rotundum & graue, resimum rostrum, cauda, Apri, iuba ac venter velut Equi, ungulæ instar Boum bifidæ non solum, ut vulgo Plinius, Ammianus, aliique etiam e recentioribus, sed

ſed pro tradito inſuper a Moſe inter id genus animalia *biſida* ac *diuiſa* diſcrimine, etiam diuiſæ. Sed notabilia hic eiuſdem Ammiani Marcellini verba, qui *ad ſpeciem Equorum* bifidas ungulas tribuebat huic feræ in poſtremis, quum hæc olim commentarer ac diuulgarem, doctiſſimorum virorum Lindenbrogii ac Valeſii editionibus; ac proinde loco in tam abſurdo mendo, vel corrupto, vel hiulco. Equidem novi Equum prodigii loco J. Cæſari natum, fiſſis in duas partes prioribus ungulis, ſi fides habenda eſt Dioni Caſſio. Sed Lib. xxxvii. pag. 54. hoc nihil ad Ammianum, cuius hæc verba vulgo ita diſtinguuntur in dictis editionibus: *Hippopotami quoque generantur in illis partibus, ultra animalia cuncta ratione carentia ſagaciſſimi,* AD SPECIEM EQUORUM *biſidas habentes ungulas, caudaſque breves.* Quis poſtrema hæc grauiſſimo Auctori credat excidiſſe? Unde loco *Equorum,* lubentius *Boum* legerem; adpoſite utique ad rei veritatem, & nummorum ſimul ac auctorum fidem. In eo enim non ad *Equorum,* ſed ad *Boum* ſpeciem accedit Hippopotamus, quod bifidas ſeu diuiſas habeat ungulas, in quo maxime ab Equis differt; ut bene notauit adductis paullo ante verbis Achilles Tatius. Sic Plinius: *maior in altitudine in eo-* Lib. vii. c. 25. *dem Nilo bellua Hippopotamus editur, uuguibus biſidis,* QUALES BOBUS. Et pridem Ariſtoteles: *Equo fluuiatili, quem gignit Ægyptus, juba Equi,* UNGU- Hiſt. Anim. lib. ii. cap. 7. LA QUALIS BOBUS, *δίχηλον δὲ ἐστιν ὥσπερ βοῦς,* ac iam ante Herodotus: *δίχηλον, ὁπλαὶ βοός. biſidum, ungulæ bouis.* Mole quoque corporis maximo Boui Lib. ii. c. 71. ſimilem tradit laudatus modo Achilles, non Heros quidem Phtius, ſed Alexandrinus Sophiſta. Adde poſtremo, quod de eodem animali, uti de eo explicandum deſcriptum a Jobo *behemoth* probauit doctiſſimus Bochartus, a di- Hieroz. lib. xiv. cap. 15. uino ſcriptore traditur: *fœnum ut Bos comedit.* Unde factum etiam, ut non Job. cap. xv. v. 11. tam inter *Equos,* quam inter *Boues* relatum fuerit a multis ſcriptoribus hoc animal. Verum, quod alibi huic Auctori haud ſemel contigit, ita hic quoque fieri potuit, ut habita ratione nominis huius feræ, aliorumque cum Equo communium, locus Ammiani ab aliquot iam ſæculis ſit interpolatus: cui acceſſit poſtea infelix Gelenii in eodem ſupplendo induſtria. Agnouerat utique loci illius mendum doctiſſimus Valeſius, ſed non ſanauerat in priori eius editione: unde miſſa, quam modo adtuli, coniectura, leui diſtinctione eum iuuari poſſe olim monueram, nempe: *ultra animalia cuncta ratione carentia ſagaciſſimi, ad ſpeciem Equorum, biſidas habentes ungulas, caudaſque breues:* ut hæc *biſidas habentes ungulas,* neutiquam *ad ſpeciem Equorum* referantur, ſed ſingula ibi adlata, ſeiunctæ ſint proprietates huius animalis, quibus Equum iuxta, Bouem, & Aprum refert. Quæ autem non cenſoria adeo virgula notare, quam pro mira viri urbanitate, ſolito lepore tangere viſum eſt ei, qui poſtremæ Ammiani apud Batauos editioni nomen ſuum haud ita pridem præfixit. In ea equidem, quæ ſat multis poſt hæc a me vulgata annis in Gallia denuo prodiit, quæque dein, ut modo innui, eſt iterum recuſa, Ammiani editione, ita locum illum diſtinguendum & conſtituendum monuit doctiſſimus Valeſius, *ſagaciſimi ad ſpeciem Equorum, biſidi, caudaſque breues:* ſeu, ut in ipſo contextu legitur ac diſtinguitur: *ultra animalia cuncta ratione carentia ſagaciſſimi ad ſpeciem Equorum, biſidas habentes ungulas, caudaſque breues.* Ut omnino, ſicut monitum a me antea fuerat, *biſidas habentes ungulas,* non ea reſpiciant, quæ præcedunt, *ad ſpeciem Equorum,* ſed ab iis, uti a me factum, omnino diſtinguantur. Mitto, quod & opportunior prorſus videatur adhibi-

ta a me distinctio post verba, *ultra cuncta animalia sagacissimi*; quod utique *ad speciem Equorum* minus vere referri posse liquet: quum utique dentur animalia, quæ sagacitate Equos longe superant, sicuti Elephanti, Vulpes, aliaque; ac prout cæteroquin ab Aristotele traditur, nonnulla ex iis animalibus, quæ carent sanguine, animam habere sagaciorem pluribus, quæ habent sanguinem, sicut Apes, & Formicarum genus.

De Partib. Anim. lib. II. cap. 4.

De signato Hippopotamo *in aliis Græcis & Romanis nummis.*

Frequentem vero eiusdem *Hippopotami* figuram videas, non in Sæcularibus solum, & Romanis quidem Philippi Imp. & coniugis Otaciliæ nummis, sed in aliis etiam Græcis, percussis in Ægypto; ut in duobus Mediceis sub Claudio & Nerone minus obuiis, cum æra in priori L Γ *Anno* III; in posteriore autem, L. ENNA. *Anno* IX. Quibus addi insuper debent alii, in quibus Nilus adumbratur. Unus ille enim, ut notum, Hippopotamus ex portentosis maxime fluuii illius, & quidem qua Sain urbem, iuxta Nicandrum, adluit, incolis: unde præter vulgaris honorem arundinis, quod ei cum fluminibus aliis solemne, & cornucopiæ, adiacens Hippopotamus, tanquam germanus illius & peculiaris fœtus, Parentem continuo arguit in aliquot nummis Traiani & Hadriani. In quibus nempe aut recumbenti, fluuiorum more, Nilo adiacet *Hippopotamus*; quandoque etiam addito altero Nili quoque incola, & de quo mox, *Crocodilo*; sicut in posteriori e duobus sequentibus nummis Gazæ Gallorum Regiæ, cum Hadriani effigie in anteriori utriusque area:

Thes. p. 40.

Exstat quoque in eadem Gaza huius Hadriani nummus, in quo Nilus recumbens Sphingi innixus, circum autem pueruli quatuor, quorum unus Hippopotamo insidet. Haud aliter ac circumstantes etiam pueros præfert statua Nili Vaticana; & eiusdem fluuii, uti a Diodoro alicubi dicitur πολυγόνε effigies apud Philostratum traditur, quos alias in Ægyptiis Nili picturis familiares notauit Heliodorus. Adde, quod de dicata a Vespasiano in Templo Pacis insigni quadam Nili e basalte statua docet Plinius; ac ubi simul tangit, quid liberi illi Nili simulacris addi soliti, & quos alibi νάνυς τε̃ Νείλε dictos legisse memini, denotarent: *argumento Nili* XVI *liberis circa ludentibus, per quos totidem cubita summi incrementi augentis se amnis intelliguntur.* Alioquin *Equos Marinos*, non ποταμίυς seu *fluuiatiles*, unde *Hippopotamo* nomen, superiori parte equina, inferiori autem in piscem & quidem cum cauda flexuosa desinentes, ac inde, iuxta veteres Grammaticos, *Hippocampos* a Latinis quoque, uti & apud Plinium, quod vidit etiam ibi eruditissimus Harduinus, appellatos, spectare licet in auersis maritimorum locorum nummis, ac in denariis Atratinorum gentis Semproniæ apud Ursinum. Qualem etiam, eumque

Lib. I. pag. 9.
Icon. lib. I. p. 737.
Lib. IX.
Lib. XXXVI. cap. 7.
Nonius in *Hippocampi.*
Lib. XXXVI. cap. 4.

que aliquantum a Fuluiano diuersum, e Thesauris Mediceis protulit haud ita pridem in Historia Ptolemæorum Cl. Vaillant: in quo nempe hinc aduersa M. Antonii & Cleopatræ capita; illinc iidem in quadrigis id genus *Hippocamporum* stantes conspiciuntur, cum inscriptione C ATRATINUS PRAEF. CLASS. F. C. *Præfectus Classis Fieri Curauit.* Eum autem, quod vel inde ratio illius nominis *Hippocampi*, marinis ills Equis, ut modo vidimus, inditi continuo elucescat, hic cælandum quoque duximus. Pag. 395.

Omitti vero hic nequit sine nota insignis error eruditi Antiquarii, qui ludis sæcularibus a Philippo Imp. celebratis, hoc est millenario ab U. C, quo superior nummus est percussus, cum feræ huius effigie, eandem nunquam antea Romæ spectatam confidenter adseruit. Verum præter Capitolinum in Antonino Pio, Lampridium in Elagabalo, aliosque, Plinium & Ammianum Marcellinum consulere potuisset, qui ædilitate Scauri (hoc est tribus & ultra ante Philippum sæculis) primum Romæ conspectum hoc animal, ac per plures dein ætates in urbem deductum tradunt. Ut mittam memoratos paullo ante Claudii & Neronis nummos Mediceos, aliosue sub Hadriano cusos, in quibus signatus pridem fuerat *Hippopotamus*. Adde quod Dionem errare itidem liqueat, ubi primum sub Augusto in consecratione Heroi, Hippopotamum iuxta Rhinocerotem in urbe conspectum & occisum tradit; quam tamen belluam in solemnibus ludis ab Ædili Scauro Romæ editis visam iam ante retulerunt, ut modo vidimus, Plinius & Ammianus Marcellinus. Quod vero addit idem Marcellinus, sua ætate non potuisse eandem feram amplius inueniri; ei quoque videtur suffragari, ut ad eum adnotauit iam doctissimus Valesius, Themistius: quamuis proxime ante Ammiani ætatem, Cari nempe & filiorum temporibus, decorasse adhuc Hippopotamum Amphitheatricas voluptates, liqueat ex adlatis paullo ante Calpurnii verbis. Neque vero sequutis Ammianum ætatibus fefellit Editorum industriam qualiscunque prædicata huius animalis sagacitas.

J. Hemelar. ad Num. Amm. Tab. XII.
a In Anton. Pio cap. X.
b In Elagab. cap. XXVIII.
c Lib. VII. cap. 28.
d Lib. XXII. cap. 15.
Lib. LI. p. 460.
Orat. X. p. 140.

II.
CROCODILI *in Nummis.*

CROCODILOS vero, Niloticum itidem & amphibium, sicut *Hippopotamus*, seu terrestre & aquatile, [a] iuxta Herodotum, ac inde [b] ὑδρόχερσον ab aliis dictum animal, in præcipua quoque Amphitheatralis huius voluptatis parte apud Romanos exstitisse, vel ex Symmacho liquet: [c] *præ ceteris autem, quæ Romana spectacula desiderant*, CROCODILOS *functio theatralis flagitat*. Ut non mirum sit proinde in nummis Cæsarum expressam itidem figuram huius animalis intueri; aut eius imagine cum Nilum, tum Ægyptum frequenter in iis adumbrari, ut monuit iam olim Plinius. Res obuia cum aliunde, tum

De Crocodilis in spectaculis & nummis Romanorum.
a Lib. II. c. 68.
b Pisides in Hexaemero.
c Lib. X. Epist. 19.

ex

ex vulgatis iam nummis Augusti & Coloniæ Nemausensis, in memoriam regni illius ab hoc principe subacti: adde, & ex iis sub Traiano ac Hadriano percussis, quales exstant in præclaris Cimeliarchiis, in quibus, uti supra *Hippopotamus*, ita *Crocodilus* recumbenti Nilo adjacet; aut ubi Hadrianus, sicut in sequenti nummo Gazæ Gallorum Regiæ, *Crocodilum* pedibus calcans cernitur. Quod postremum referre forsan liceat ad dolorem, ob Antinoum, delicias eius, dum in Ægypto Hadrianus ageret, in Nilo (cujus autem fluuii Crocodilus, ut modo diximus, iuxta Hippopotamum, in nummis symbolum) in quem is inciderat, mortuum. Exstat hic itidem depictus, ille COL. NEM. seu *Coloniæ Nemausi* vel *Nemausensis* cum *Crocodilo*, sub Augusto nummus, cum altero illo Hadriani in Thesauris Gallorum Regiis.

Vid. Patin Num. Imp. in Hadriano, p. 152.

Neque vero piguit, obuium quamquam & familiarem in cimeliis ac libris antiquiorum nummum huc adferre; ut inde illustretur Hesychius, a quo traditur δενδρίτης Κροκόδειλος, *arboreus Crocodilus:* qualem utique haud male innuere videtur Crocodilus palmæ ibi adligatus; ut id quoque, haud ex inspecto quidem vel adducto eodem nummo, sed e duobus recentioribus Auctoribus, qui ab Augusto Crocodilum ad palmam arborem catena religatum in nummis eius cusum, cum hac inscriptione tradiderint, *Nemo Antea Religauit*, obseruat, quem postea consului, doctissimus Bochartus. Nempe, quod ibi continuo subdit vir illustri eruditione, ut doceret Augustus, Romanorum Imperatori, tam fuisse difficile Ægyptios sub iugum mittere, quam piscatori arduum est opus, Crocodilum vinculis constringere. Quamquam haud id omnino apud Ægyptios insolitum, catena nempe Crocodilum adligare, doceat, ut obseruo, Herodotus; qui tradit circa paludem Mœrios seu Mœridos, ut aliunde constat, ac Thebas, ubi sacri essent in primis Crocodili, ab utrisque incolis unum, qui mansuescat, ali Crocodilum; cuius autem primoribus pedibus catenam iidem adnectant.

Causin. Parall. Histor. l. III. c. 52. Ant. Augustin. Dial. VI. Sect. 9. Hieroz. l. V. c. 15.

Lib. II. cap. 69.

De Cicuribus Crocodilis, *& eorum cultu.*

Quomodo etiam, & quo cicures similiter fierent, educati in antris & puteis apud Diospolitas Ægyptios Crocodili, a quibus ii præcipua itidem religione culti, iuxta Stephanum Byzantium: εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι μικραὶ ἐν Αἰγύπτῳ τέσσαρες· ὧν ἐν τῇ μιᾷ τιθασσεύουσι ΤΟΥΣ ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΥΣ, ἐν ἄντροις καὶ φρέασι σέβοντες, μηδὲ τοῦ ποταμοῦ ΓΕΝΟΜΕΝΟΙ, μηδ' εἰ σφόδρα λέγοιντο: *Sunt item aliæ paruæ in Ægypto quatuor* urbes Diospoles, *in quarum una* CROCODILOS *cicurant, eos in antris & puteis colentes; qui tamen e fluuio non sunt, licet hoc maxime adfirmauerint.* Ubi in postremis verbis leui & obuia emendatione, γενομένους legendum monueram in superiori huius operis editione. Pro eo autem verbo in Xylandri editione γενόμενοι, habent priores editiones & scripti libri, γευόμενοι, ut ad eum Stephani a se multis post annis vulgati locum obseruat Berkelius; eandem etiam lectionem, quod idem monet, adferente ad Solinum τῷ πάνω, & similiter manuscripto Perusino, ut in variis ex eo lectionibus ad calcem illius Berkelianæ editionis additur. Cui equidem lectioni,

In Διὸς πόλις.

lectioni, etſi de ea ſileat in notis, quas ad Xylandri editionem congeſſit eruditiſſimus Holſtenius; priori etiam lectioni a me tum adſertæ adhæreat nihilominus idem Berkelius; nempe ut dicatur ibi a Stephano, non fuiſſe e Nilo ortos, qui apud Dioſpolitas cicurabantur in puteis, Crocodilos, utut id maxime adfirmetur; nullaque inſuper procliuior dari poſſit, quam ex γενόμενοι in γευόμενοι oborta librariis mutatio; haud valde tamen, ob ſcriptorum librorum, quæ adducitur, auctoritatem, priori, inquam, lectioni repugnabo. Quamquam dari etiam alibi, quam in Nilo, fluuiatiles Crocodilos tradat Strabo; qui flumina Mauritaniæ ferre Crocodilos, & reliqua animalia, qualia [Lib. xvii. p. 826] in Nilo, obſeruat. Plinius autem, in monte inferioris Mauritaniæ lacum exſtare, a quo Nili originem arceſſat Rex Juba; cuiuſque rei argumentum [Lib. v. cap. 9.] ſit repertus ibi Crocodilus; iſque inde Cæſareæ, nobili olim in eo tractu, ut id ex eodem Plinio non ſolum, ſed ex nummis etiam liquet, Romanorum Coloniæ, ſacratus. Quem locum haud parum illuſtrat Dio Cocceianus, & qui proinde oportune memorari ibi ad Plinium potuit; a quo itidem in monte [Lib. LXXXV. p. 856.] Mauritaniæ Atlante Nili fontem oriri dicitur; ut id euincatur ex Crocodilis, cæteriſque, quæ utrobique ſimiliter naſcuntur. Verum idem Plinius alibi quoque in Africa, ac ubi nullus Nilo aut fonti eius locus, Crocodilos obſeruat; uti in flumine Darat, ac præterea in flumine Bamboto in ora Æthi- [Lib. v. cap. 1.] opum Daratitarum, quod *Crocodilis & Hippopotamis refertum* monet. Ut mittam quod ſimiliter de Nigro Æthiopiæ fluuio refert idem Plinius; de [Lib. viii. cap. 8.] [De Anim. l. xii. c. 41.] Gange autem, qui duo aleret Crocodilorum genera, Ælianus; de Hydaſpi [Lib. xv. p. 696.] vero Strabo, qui Alexandrum M. Crocodilos in eo vidiſſe memorat. Crocodilos etiam tangit alibi Stephanus, qui in fonte ſupra Calchedonium mare [In voce Ζάρηθα.] alerentur, *Ægyptiis*, quod addit Ethnicographus, *ſimiles*; & quorum inſuper, ut id iam eſt a viris doctiſſimis [a] Bocharto ac [b] Holſtenio monitum, apud [a Hieron. l. i. c. 9.] [c] Antigonum in Mirabilibus fit mentio. Hos vero de altero illo *terreſtrium* [b Not. ad Steph p. 125.] *Crocodilorum*, ita a Græcis dictorum ſeu lacertarum genere, intelligendos [c Cap. CLXII.] contendunt iidem duo viri præclari; a quibus autem abit vir magnus ad So- [Pag. 322. ult. edit.] linum, qui quod *fluuiatiles* iidem a Strabone dicantur, male cum mere *terreſtribus* ſeu χερσαίοις Crocodilis illis ſeu lacertis, quoſque in ſepibus & maceriis naſci apud Græcos Ionas tradit Herodotus, confundi exiſtimat. Cu- [Lib. xi. cap. 69.] iuſmodi autem terreſtris Crocodili ſeu lacertæ iconem exſtare in nummo Craſti Siciliæ oppidi, cenſuit eruditus olim Gazæ Mediceæ cuſtos, ac ſupra aliquoties memoratus Fitton. Ut mittam illud ſatis inſolitum, ut iuxta illam veterum librorum lectionem, *neque e fluuio*, ſeu Nilo, *guſtare* tantum dicantur adducto ante apud Stephanum loco, *Crocodili*; qui in eo cæteroquin *fluuio*, tanquam ποτάμιον ſeu Niloticum animal, noctes agerent, & per quatuor etiam hybernos menſes, nullo veſcentes cibo degere, ut de iis veteres, ſolerent. Sponte autem ſæuientes ſemper Crocodilos, quaſi pacto fœdere, per ſeptem ſolemnes dies ab omni ſæuitia deſciſcere ac plane miteſcere, quibus Memphis Apis natales celebrantur, tradit Plinius. Ex adducto autem [Lib. viii. c. 46.] illo Stephani loco de cicuratis & cultis apud Dioſpolitas Ægyptios Crocodilis, illuſtrandus obiter eruditiſſimus Clemens Alex. qui Dioſpoli in æde ſacra, [Strom. l. v. p.] præter alia expreſſum quoque Crocodilum narrat. Adde quod in genere de Ethnicorum idololatria ait ſanctiſſimus Martyr: CROCODILI *& cynocephali, & lapides, & ſerpentes a vobis coluntur*: [Cyprianus ad Demetrianum.] ac iam ante eum Tertullianus: *Ægyptius olim Deo reus fuerat gentilis idololatriæ, Ibin &* CROCO- [Adv. Marcion. l. ii. c. 14.]

DILUM *citius colens, quam Deum vivum.* Neque tamen Crocodilus, communis Ægyptiorum Deus, ficuti quædam animalia, quæ ut toti genti facra recenfet alicubi Strabo; fed iuxta Ouem, Lupum, Cynocephalum, Aquilam, Leonem, aliaque, topicus tantum quorundam Ægypti locorum, ut ex Luciano præterea difcas, & ex adductis modo exemplis, cum Diofpolitarum, tum incolarum circa paludem Mœridos ac Thebas, & in qua priori exftitiffe Arfinoem, Κροκοδειλόπολιν, *Crocodilorum urbem*, inde dictam, quod eximie in ea Crocodili colerentur, e Strabone & Stephano conftat: nempe iuxta notum illud Satyrici:

Lib. XVII. — In Jove Tragœd. & de Astrolog. — Lib. XVII. pag. 811. — In Κροκοδείλων πόλις. — Juven. Satyr. XV. v. 2, 3.

Qualia demens
Ægyptus portenta colat? CROCODILON *adorat*
Pars hæc: illa pavet faturam ferpentibus Ibin.

Quibus addi debent vel ex eodem Satyrico, quorum ille paullo poft meminit, Crocodilorum itidem cultores Ombi Ægyptii: quum alii in Ægypto fummo eos odio, ficut circa Syenem & Elephantinem incolæ, profequerentur; aut vero Tentyritarum, de quibus obuia apud veteres mentio, exemplo, internecinum cum Crocodilis bellum gererent. Quibus accedit Alexandrinus Antiftes Athanafius, qui repugnantes Ægyptiorum de fuis Diis opiniones exagitat; quorum alii Crocodilum, Leonem, pro Diis colerent; alii execrationi haberent, eofque venundarent. Equidem Crocodilum, impudentiæ fymbolum apud Ægyptios exftitiffe, notat alicubi Clemens Alexandrinus.

Ibid. v. 35. — Strab. l. XVII. p. 814. — Plin. lib. VIII. cap. 25. — Lucan ut f. pr. — Ælian. de Anim. l. X. cap. 21. — Orat. contr. Gent. Sect. XXIII — Strom. l. V. p. 566.

Haud una Crocodilorum species.

Varia autem Crocodilorum apud Ægyptios nomina, neque unam fpeciem exftitiffe, vel inde liquet, quod ficut δενδρίτης Hefychio Crocodilus fuperiori nummo expreffus; ita occurrebat mihi nuper apud Damafcium in vita Ifidori, Σοῦχις ὄνομα ἦ Κροκοδείλε καὶ εἶδος, *Suchis nomen & fpecies Crocodili:* unde continuo emendabam Strabonem, a quo Σοῦχος idem vocatur, & quem apud Arfinoitas cultum docet. Illam enim terminationem in iis Ægyptiis familiarem, cum aliunde conftat; tum ex plerorumque locorum ita apud eos definentium terminatione a Stephano Byzantio frequenter indicata; unde Strabonis potius, quam Photii codices in ea voce emendandos liquet. At vero haud male ita dictos Crocodilos id genus liceret ftatuere, quod non in paludibus folum, fed etiam in antris ac fpeluncis, Diofpolitarum exemplo, ut paullo ante vidimus, iidem alerentur. סכה *Sucha* certe Hebræis (quibus multa cum Ægyptiorum fermone communia) *antrum* & *fpelunca*; unde & *Succhæos* feu Troglodytas, inter militantes Ægyptiorum Regi, a facro Chronicorum auctore commemoratos deduxit in fuo Phaleg doctiffimus Bochartus. Et hæc quidem olim notaueram: quum poftea eundem Bochartum alibi tradentem vidi, Σοῦχι vocari Coptice *Crocodilum*, quafi κολυμβητὴν, *natatorem* feu *virinatorem*; nomenque illud ab argumento inditum, quod in Arfinoite nomo a Crocodilopolitanis peculiari ritu confecratus ab iis Crocodilus ita diceretur; & quidem in Crocodili illius memoriam qui Menam Regem, infequentium canum metu, in Mœridem lacum ruentem dorfo exceptum, in ulteriorem ripam traiecerat. Qua de re proinde liberum fit lectori iudicium, quam velit e duabus illis nominis huius σοῦχι vel σοῦχις, certæ Crocodilorum fpeciei inditi, etymologiam & fignificationem amplecti. Cæterum vel ex fuperioribus nummis fub Augufto, Traiano, Hadriano, aliifque id genus, in celebritate Sæcularium, fub fequentibus adhuc Cæfaribus, percuffis,

In Photii Biblioth. p. 1049. — Lib. XVII. pag. 811. — II Chron. XII. 3. — Lib. IV. cap. 29. — Hieroz. l. V. c. 18

percussis, abunde liquet, quanta fuerit huius feræ apud veteres celebritas; unde & præcipua ludis Romanis, theatralibusque voluptatibus festiuitas, quam Tentyritæ, ut ea de re Strabo, iis exhibebant, Crocodilos e piscina in pegma quoddam visendos trahentes, ac inde post spectaculum in piscinam denuo demittentes. Adde, a quo animali nobilissimi Regni insigne passim peti meruit: ac unde, quod modo vidimus, clara illius ciuitas Arsinoë dicta *urbs Crocodilorum*, aliaque haud procul Thebis Ægyptiis, iuxta eundem Strabonem. Haud aliter nempe ac *Equi* Thessaliam; Arabiam *Cameli*; Africam *Leones* ac *Elephantes*; Syracusas, Neapolim, Messinam, Tarentum, aliasque maritimas ciuitates, *Delphini*; Athenas, & deductas ab iis Colonias, *Noctua*; Samum *Pauo*, &c. designare solent in nummis eorundem locorum, ut præcipui nempe illorum fœtus vel accolæ. Ut iam mittam Hispaniam, cuius index velut ac tessera *Cuniculi*; sicut liquet ex obuio nummo sedentis cum oleæ ramo mulieris, & adstante Cuniculo, peculiari Hispaniæ symbolo. Qui nummus optimus interpres *cuniculosæ* Catulli *Celtiberiæ*; & mire insuper illustrat, quæ de nomine ipsius Hispaniæ, velut a copia *cuniculorum* deducto, ex lingua Phœnicum erudite obseruat doctissimus Bochartus, in præclaro opere de Coloniis Phœnicum. Verum hæc obiter, de quibus agetur accuratius suo loco; ubi nempe, ad Regiones ac Urbes e nummis antiquis illustrandas, nos huius operis ratio deduxerit.

Lib. XVII. pag 815.

Ibid. p. 811.

Phaleg. lib. III. cap. 7.

III.

De ELEPHANTIBUS *in Nummis.*

Neque vero minori voluptate adficiunt conspicui sæpe in iisdem nummis, etsi aliunde sat noti, ELEPHANTES: iique haud obuio cæteroquin spectaculo, modo biiuges, modo quadriiuges curribus iuncti; cæteroquin non terroris amplius, sed totidem triumphalis pompæ, seu partæ insignis de hostibus victoriæ; aut consecratorum etiam Imperatorum vel Augustarum monumenta. Adde solemnis inde, quod viderunt iam eruditi antiquarii, totidem simulacrorum, quæ Diuos illos effingebant, per Circum transuectionis; aut vero eorundem adhuc superstitum, stati ad publicos ludos celebrandos processus ductores. Quæ utique, iucundo adhuc & singulari spectaculo, nobis etiamnum ante oculos ponunt, insignes cum quadrigis Elephantorum nummi; iique sub Julio, Augusto, Caligula, Nerone cum matre Agrippina, Vespasiano, Domitiano, Antonino Pio, Diocletiano, Maximiano, Maxentio signati: qui iam in libris antiquariorum, aut in præclaris Cimeliarchiis adhuc prostant. Cuius generis singulares omnino nec alibi facile obuii, sunt duo sub postremis dictis modo Imperatoribus percussi: unus nempe sub Diocletiano & Maximiano Herculio, Gazæ Mediceæ; alter Maxentii, a me olim e Thesauris Christinæ Augustæ, in quibus eum conspexeram, memoratus; uterque vero a doctissimo Norisio vulgatus dein ac illustratus, ob libri tamen illius in Italia editi haud parabilem continuo in transalpinis oris copiam, hic denuo conspicuus.

De Elephantib9, iisq; Consecrationis symbolo in Romanis nummis.

Diff. de Us. & Præf. Num. pag. 750. De duob. num. Diocl. & Licin. p. 3. & 32.

Sic

Sic alii rursus Cæsariani nummi conspiciuntur cum bigis Elephantum, sicut Augusti & Faustinæ iunioris, in quorum postremo ÆTERNITAS legitur; haud aliter ac in singulari Philippi patris Imp. nummo, de quo mox, ubi spectatur Elephas cum sessore, & insc. ÆTERNITAS AVG. Philipporum nempe Patris & Filii. De quo autem *Æternitatis* symbolo per *Elephantem* adumbrato paullo ante iam egimus.

De Elephantibus in Ludis aut triumphis Romanorum. Obuius vero subinde in aliis Romanorum nummis signatus singularis Elephas, in memoriam gladiatorii muneris, seu Circensis vel Amphitheatralis spectaculi, in quo vel plures simul, vel singuli interdum Elephantes, cum viris, vel cum aliis bestiis, aut inter se subinde commissi depugnabant; aut vero colludentes inconditis motibus, ac saltantes, seu, ut paullo ante diximus, funambuli, nouo utique & inusitato spectaculi genere, inducebantur. Utrumque tradit, neque uno loco, Plinius, & quidem, ut istud postremum in gladiatorio munere Germanici Cæsaris contigisse obseruet; ac prout de Romano equite sub Nerone, qui solemnibus ludis Elephanti supersedens per Catadromum decucurrerit, supra e Tranquillo vidimus. Idem vero in Galba: *Præter commissiones ludorum Floralium, nouum spectaculi genus*, ELEPHANTOS FUNAMBULOS *edidit.* Alterum vero, seu, cruento magis spectaculo, depugnantes cum viris aut bestiis Elephantas, aut eos alioquin per Circum actos & confossos; idque vel liberæ urbis temporibus, sub L. Metello Consule, & in Ædilitate curuli Claudii Pulchri, & Lucullorum, docet Plinius, ac in dedicatione Theatri Pompeiani Dio Cassius; tum sub Cæsaribus, Julio, Claudio, Nerone, contigisse memorat rursus Plinius; & sub Julio etiam post actos nempe ab eo tres triumphos, Suetonius præterea, Appianus, Dio. Ita post Seueri Imp. in urbem reditum, eiusque vertentibus tum Decennalibus, varia edita spectacula, in quibus multæ cæsæ sint bestiæ, atque inprimis Elephas & Crocotas tum primum in urbe visus, obseruat alibi idem Dio. Cuius utique rei ac moris luculenti adhuc testes insignes aliquot nummi; non quidem, ut visum quibusdam eruditis, inter J. Cæsaris nummos unus, in quo hinc Pontificatus insignia, illinc Elephas cum nomine CÆSAR, de quo consuli potest Cl. Tristanus: verum memorati iam ante, signatus in nummo Antonini Pii Elephas, & insignis ac e maximorum genere nummus Gordiani Mediceus, a nobis supra iam adductus, qui urbis Amphitheatrum exhibet, in eius autem area Elephantem cum sessore, illumque cum Tauro pugnantem; in utroque autem, & quo ludorum amphitheatralium, quod supra iam diximus, editio innuitur, MUNIFICENTIA AUG. Haud aliter nempe ac in dicta modo Ædilitate curuli Lucullorum, aduersus Tauros pugnasse in Circo Elephantem tradit Plinius. Quod spectaculum ludis Domitiani sæcularibus

Marginal notes: Lib. VIII. c. 2. — In Neron. c. 11. — Cap. VI. — Lib. VIII. cap. 6. 7. — Lib. XXXIX. p. 108. — In Jul. Cæsar. cap. 39. — Bell. Civil. lib. II. p. 492. — Lib. XVIII. pag. 225. — Lib. LXXVI. p. 860. — Tom. I. p. 30. — Lib. VIII. c. 7.

cularibus Romæ itidem exhibitum, e coæuo Poëta, qui & inde illustratur, liquet; a quo, similis *de Tauro & Elephante* pugna, inter alia idgenus certamina celebratur. Quo referri etiam potest signatus Elephas in nummo Antonini Caracallæ a Tarsensibus, cum urbis Ἀντωνινιανῆς *Antoninianæ* ab eo dictæ cognomine, percusso: seu inde, quod ut auctor est Dio Cocceianus, plures Elephantas secum duxerit idem Antoninus, ut hac in re Alexandrum vel potius Διόνυσον, seu *Bacchum* imitari videretur. Ne iam huc denuo adducam Antiochi Dionysi, seu Bacchi nomine appellati, nummum, cum δαδούχῳ, seu *tædifero* Elephante, & ex simili ministerio J. Cæsari olim adhibito, obiter illustratum. Adeo, ut qui olim in bellis cum Pyrrho, Carthaginiensibus, Antiocho, Romanis terrorem continuo, *Elephantorum* nempe, ut ea de re Liuii Epitome, *inusitata facie territis*, & damnum haud leue intulerant: seu, de quibus ait, sequentibus adhuc sæculis, Rei Militaris apud Romanos scriptor: *Elephanti in prœliis magnitudine corporum, barritus horrore, formæ ipsius nouitate, homines equosque conturbant*: iidem postea totidem præcipua velut deuictorum hostium tropæa & insignia, ac inde Circensis vel Amphitheatralis spectaculi ludus iam facti, urbem deinceps ac populum Romanum oblectarent. Quum alioquin ad primum itidem Elephantum in Pori exercitu conspectum, nouitate spectaculi territos quoque Alexandri milites tradit Curtius; ac similiter in Antiochi Soteris, iuxta Lucianum, aduersus Galatas pugna; sed de quo alius occurret dicendi in hoc opere locus; ac similiter de Elephantibus, aut Elephantum quadrigis, quæ ut nobilissima ac præcipua deuictorum hostium spolia, aut victoriarum instrumenta, in primi Seleuci ac Selucidarum dein aliquot nummis signantur. Quomodo eodem consilio & exemplo, confecto a Romanis bello Tarentino, ducti primum Romæ in triumpho Elephanti; & qui dein, prout post enumeratam reliquam illius triumphi, quem duxit Martius Curius Dentatus, pompam, addit continuo Florus: *sed nihil libentius Populus Romanus adspexit, quam illas, quas timuerant, cum turribus suis* BELLUAS; *quæ non sine sensu captiuitatis summissis ceruicibus victores equos sequebantur:* anno Urbis Conditæ CCCCLXXXII unde illustratur id quod a Juliano Africano dicitur in Gestis, quæ Græce haud ita pridem cum veteribus aliis Tacticis e Typographia Gallorum Regia prodierunt: nempe *omnia quidem eximia e bellis spolia; nulla tamen dari splendidiora, quam quæ adfert Elephas:* πάντα μὲν ὂν σεμνὰ τὰ ἐκ πολεμίων λάφυρα, σεμνότερα πάντων Ἐλέφας φέρει. Neque enim, quod continuo ibi additur, honorificus adeo Ducis hostium Clypeus, aut Lorica cæsi strenui bellatoris, sicut captus viuus Elephas, vel Regi victori Elephantis primitiæ. Qua ratione quoque, ut hoc addam, ob deuictos a Cæsarianis quartæ legionis in bello Africano contra Scipionem, Elephantas, eiusdem legionis insignia suo adhuc æuo Elephantas exstitisse obseruat Appianus. Ita signatus in denariis gentis Cæciliæ Elephas, in memoriam, ut vidit ibidem Ursinus, partæ dein a L. Metello Consule insignis de Pœnis in Sicilia victoriæ, actique inde triumphi. Neque tamen, quod censet ibidem eruditissimus Fuluius, & quem hic sequutus est nouissimus ac præclarus Familiarum Romanarum editor ac interpres, ex alio Plinii loco, sed corrupto, ut bene ad eum monuit Pincianus, primus ille Elephantas Romæ in triumpho duxit: quum id aperte, ut idem vidit, redarguat alibi Plinius, ac præter eum Seneca, & in adductis modo verbis Florus, qui tale spectaculum, in triumpho Curii Dentati de Pyrrho ac Tarentinis, primum Romæ visum obseruant.

Martial. Spect. Epigr. XXI.

In Gaza Reg. Gall. & Medicea.

Lib. LXXVII p. 874.

Epitom. XIII. *Adde* Polyb. l. I. pag. 14.

Veget. lib. III. cap. 24.

Lib. VII. c. 40.

In Zeuxide.

Lib. I. c. 18.

Veter. Mathemat. ed. Reg. Potol. p. 298.

Bell. Civ. l. II. pag. 488.

J. Vaillant. in Cæcilia p. 184. T. I.

Lib. VII. c. 43.

Lib. VIII. c. 6. De Brevit. Vitæ cap. 5.

Turbare tamen hic possent inscriptionis apud Gruterum verba, quæ ad confirmandam Fulvii de illo L. Metelli sententiam, in Patiniana Consularium nummorum editione adducuntur: ubi scilicet de hoc L. Metello inter alia dicitur: QUI PRIMUS ELEPHANTAS PRIMO PUNICO BELLO DUXIT IN TRIUMPHO. Verum totam illam inscriptionem haud esse genuinam vel antiquam, sed integram e Plinii ea de re, prout eadem edita prostabant, verbis descriptam, ex utriusque collatione licet continuo adsequi. Quod vere etiam & opportune in nouissima splendidissimaque Thesauri Gruteriani editione, quam modo, post hæc a me pridem adnotata, ab Halma nostro, cui res literaria plurimum debet ac debebit, sum nactus, ad eam monitum lubens video; idque similiter ab eruditissimo Harduino in adnotatis ad Plinium; etsi certissimam ex altero Plinii ea de re loco Pintiani emendationem, *plurimos* pro *primos*, minus ibidem probare videatur. Unde eadem quoque inscriptio, quæ Romæ iam ante cum aliis fuerat diuulgata, ac proinde præclarum diligentissimumque Fuluium latere non potuit, prouide tamen ab eo & caute est omissa; etsi valde alioquin ad confirmandam suam de illo Metelli facto, a quo scilicet primum Elephantes sint Romæ in triumpho ducti, sententiam opportuna.

Thes. Grut. CCCCLXXXVI.

Not.&Emend. p.127.Tom.II

De Elephantibus *Loricatis.*

Neque vero hic prætereundus signatus in alio eiusdem gentis Cæciliæ nummo, ac in eiusdem L. Metelli, eiusque de Pœnis victoriæ & triumphi memoriam, *loricatus Elephas*; non quidem ita depictus in Familiarum Romanarum Fuluiana, Patiniana, aut nouissima Cl. Vaillant editione; sed a Patino alibi e nummo a Traiano Imperatore restituto vulgatus. Quam in rem tres cusos sub Cæsaribus nummos, in quibus loricatus itidem Elephas exhibetur, iuuabit hic intueri; priorem Titi aureum iam supra memoratum, e Regis Borussorum Gaza; reliquos duos, Seueri, & Philippi Patris, (de quo postremo alioquin nummo cum sessore præterea egimus paullo ante) ad ornandam Ludorum Sæcularium celebritatem, percussos:

Thes.Numism. p. 37.

Nota equidem sunt ac trita, quæ in genere narrantur de bellico huius animalis, qui in Oriente olim & Africa primum, ac dein in Italia quoque & Sicilia, Pyrrhi & Carthaginiensium temporibus, locum obtinuit, usu; immo qui subinde etiam a Romanis, in bellis Africanis & Hispanicis est inductus, uti ex variis[a] Appiani locis constat. Illud vero opportunius licet hic intueri, factum inde, ut non minus quam homines, ferro etiam munitus Elephas in aciem procederet. Quum enim ob ingentem corporis molem, iaculorum ac telorum ictibus pateret hæc bellua, in qua tamen potissimam victoriæ fiduciam iidem Reges aut populi, qui eorum opera in bello utebantur, collocabant; hinc mos etiam ille est paulatim receptus, ut corpus huius animalis lorica e lamellis ferreis conferta præmuniretur. Tales utique Elephantes olim ab Antiocho Eupa-

Bell. Pun. p. 39, 40. Bell. Hispan. p. 280, 292.

Eupatore in aciem contra Judæos educti, ut notum ex Auctore Macchabæorum: Ἐλεάζαρ ὁ Σαυαρὰν ΕΝ ΤΩΝ ΘΗΡΙΩΝ ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΟΝ ΘΩΡΑΚΙ βασιλικῷ, καὶ ἦν ὑπερέχον πάντα τὰ θηρία, καὶ ὤφθη ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστὶν ὁ βασιλεύς. *Videns vero Eleazar, dictus Sabaran,* UNAM EX BESTIIS LORICATIS, *indutam* LORICA *Regia, quæ erat ſuperior omnibus aliis beſtiis, & viſa eſt illi Regem ferre.* Inſtructos eodem modo contra Cæſarem Scipionis Elephantas e belli Africani ſcriptore itidem diſcimus: *ornatuſque ac* LORICATUS ELEPHANTUS *quum eſſet, quæ pars eius corporis nuda ſine tegmine relinqueretur, ut eo tela conferrentur.* Τεθωρακισμένοι nempe Macchabæorum ſcriptori; iidem qui κατάφρακτοι, *cataphracti* a Græcis, dein a Romanis quoque, ut vel ex variis Liuii locis conſtat, ſeu *loricati* ſunt dicti: equites nempe, qui lorica non pectus ſolum ac tergum, ſed reliquum corpus ſeptum haberent ac munitum; quique etium θωρακοφόροι inde, a Perſis autem *Clibanarii,* dicebantur: qua de re autem e Liuio, Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptoribus, Iuliano Imp. Ammiano Marcellino, Notitia Imperii, & aliunde nuper ad τὸν Παραβάτην egimus. Neque vero viros ſolum, ſed Equos etiam eiuſmodi *cataphractos,* ſeu loricis ſeptos ac munitos, ex Æliani Tacticis, ut Vegetium inſuper mittam, ibidem vidimus. Quod antiquitus iam apud Perſas inductum fuiſſe licet abunde ex Xenophonte colligere, qui *Equos omnes in Cyri iunioris exercitu, frontium pectorumque munimentis tectos* tradit. Ita de Equis id genus cataphractis iam olim Salluſtius: *Equis paria operimenta erant, quæ lintea ferreis laminis in modum plumæ adnexuerant:* ſicut eius ea de re verba ad Maronem, laminis id genus ferreis, ſquamarum inſtar, loricatum equum deſcribentem adducit Seruius:

Lib. II. c. VI. v. 43.
Cap. 72.
Lib. XXXVI. c. 48. XXXVII. c. 40. 42.
Obſerv. ad Julian. Imp. Orat. I. p. 243, 247.
Lib. I. c. 2.
Lib. III. c. 23.
Οἱ δὲ ἵπποι ἅπαντες οἱ μετὰ Κύρου εἶχον καὶ μετωπίδια καὶ προστερνίδια de Exped. Cyr. l. I. c. VIII. II. 4.

> *Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis*
> *In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.*

Æneid. Lib. XI. v. 770.

Adeo etiam ut cataphractos id genus Equos, & quibus inſiderent clibanarii, contra Elephantas immitti ſolitos, tradat idem Vegetius. Ut haud mirum ſit proinde eodem munimenti genere protectos ſimiliter fuiſſe, telorum alioquin ictibus, ob ingentem corporis molem, patentes, ut paulo ante dictum, Elephantas. Quod de iis tradentem quoque video, de quo paullo ante facta eſt mentio, vulgatum nuper in Galliis cum aliis Tacticis ſcriptoribus Iulium Africanum, peculiari capite de requiſitis πρὸς Ἐλεφάντων μάχην, *ad pugnam Elephantorum:* ubi tradit eos olim magnum ad pugnam adiumentum adtuliſſe; additque, prout locus ille ab eruditiſſimo cultiſſimique ingenii viro Boiuino, in notis emendatur: τοὺς δὲ καὶ ἐφήρμοζον, ἀναλόγως πρὸς τὸ μέγεθος αἰχμαλωτίσαντες, τὰ τε πλεῖστα πλατέσι ΠΕΡΙΕΦΡΑΤΤΟΝ ΘΩΡΑΞΙΝ, *eos autem,* ſeu Elephantas, *ornabant conuenienter ad eorum magnitudinem, illos ſepientes, & maiori ex parte* MUNIEBANT LATIS LORICIS. Ita morem illum olim receptum fuiſſe, loricis ſquamatis, ſeu cum lamellis ferreis, e quibus eædem fierent, Elephantas protegendi, non ex Auctoribus ſolum antiquis diſcimus; ſed nobis opportune ante oculos ponit loricatus & quidem toto corpore, in adductis, modo nummis Elephas. Quo fiebat nempe, ut Elephantes ut plurimum illæſi e pugna diſcederent: prout id ex Heliodoro inſuper liquet; ὅσοι δὲ καὶ διεδίδρασκον ἄπρακτοι, καὶ οὐδὲν δράσαντες τοὺς Ἐλεφάντας ἀπεχώρουν· τὸ γὰρ ΘΗΡΙΟΝ ΠΕΦΡΑΚΤΑΙ ΚΑΙ ΣΙΔΗΡΩ παραγινόμενον εἰς μάχην· *Quicunque effugiebant nullo facinore edito, nec ullo detrimento Elephantis illato, diſcedebant:* BELLUA *enim* FERRO MUNITA EST, *cum ad*

Lib. III. c. 24.
Veter. Math. ed. Reg. p. 298.
Lib. IX. p. 449.

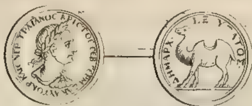
Ibidem p. 443. *prœlium accedit.* Idem vero paullo ante de tota illa Cataphractorum Equitum & Equorum apud Persos armatura consulendus. Adde, quod non ferro iam, sed phaleris aureis toto corpore contextus dicatur Pori Indorum Regis apud Cur-
Lib. VIII. c. 9. tium Elephas: *longior ubi expeditio est, Elephanti vehunt currum, & tantarum* BELLUARUM CORPORA TOTA CONTEGUNT AURO.

IV.
CAMELI *in Nummis.*

Elephantibus comitem hic autem adiungemus CAMELUM, & ex eo potissimum genere, quod Græci DROMADES vocant. Quum enim vulgo notum sit ex veterum & recentiorum historiis ac monumentis, alios Camelos esse in Oriente, quibus ad onera ferenda utuntur, Saginarios nempe seu ἀχθοφόρους, & de quibus ait alicubi Synesius, *Camelos scabiosos, multorum etiam Asinorum*
ἡ Κάμηλος γὰρ τοί φασι, καὶ ψωριῶσα πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται Φ. α. Epist. XIII. *onera sustinere:* alios autem, quibus ad equitandum, ac inde a cursu ob eorum velocitatem dictis, uti solent: ita hosce *Dromades* potissimum signari videas in antiquis aliquot Traiani, ut mox dicetur, iisque cum Græcis in Arabia cusis, tum Romanis nummis, cum inscriptione ARABIÆ, aut ARABIÆ ADQUISITÆ, vel ARABIA AUGUSTI PROUINCIA. Subactæ enim Arabiæ, quod viderunt iam eruditi antiquarii, ac erat utique obuium, *Camelus* erat in iis typus. Quum vero duplex Camelorum natale solum tradiderint veteres, *Bactrianos* nempe & *Arabicos*; id autem inter eos discrimen exstitisse obseruent, ut alii duo in dorso tubera, alii vero unum habeant; ita prius illud ad *Bactrianos Camelos* refert Plinius, posterius ad Arabicos: *Came-*
Lib. VIII. c. 18. *los inter armenta ponit Oriens, quorum duo genera Bactriæ & Arabiæ: differunt, quod illi bina habeant tubera in dorso, hi singula.* A quo abit, qui hoc
Cap. XLIX. inuertit, Plinii alioquin simia, Solinus: *Arabici bina tubera in dorso habent, singula Bactriani.* Id vero perperam a Solino fieri, obseruat ad Plinium Har-
Hieroz. lib. 2. cap. 4. duinus, ac iam ante eum Bochartus, & quidem Aristotelis potissimum auctoritate, qui Plinio hic, ut illi existimant, præiuerit, dum de hisce duarum illarum gentium Camelis ait: Διαφέρουσι δὲ αἱ Βάκτριαι τῶν Ἀραβίων· αἱ μὲν γὰρ δύο ἔχουσιν ὕβους· αἱ δὲ ἕνα μόνον, quasi nempe dixerit: *differunt autem Bactriæ Cameli ab Arabicis: illi enim duos habent gibbos; hi autem unum.* Quibus accedere videtur, ut obseruo, in Geoporicis, recens hic in Britannia viri eruditi opera denuo vulgatis, Didymus, qui ubi Camelum Bactrianam in montibus Indi-
Geopon. l. XVI. cap. 22. cis a suibus feris prægnantem fieri tradidisset, addit continuo: ἐκ δὲ τοῦ συὸς καὶ καμήλου τίκτεται ΚΑΜΗΛΟΣ ΔΙΚΥΡΤΟΣ, ὥσπερ ἐκ τῶν ἵππων καὶ ὄνων ὁ ἡμίονος· *Ex sue & Camelo* CAMELUS *procreatur cum* GEMINO TUBERE, *ut ex Equis & Asinis Mulus..* Quamquam Aristotelis ea de re verba, quibus innituntur viri eruditi, quod adtinet, nihil obstet, ut eorum sensus inuertatur; ut dixerit nempe differre Bactrianos Camelos & Arabicos: *hi enim* (Arabiæ nempe postremo loco commemorati) *duos habent gibbos; illi autem* (Bactriani nempe) *unum.* Solino utique suffragatur, & quod vidit iam Bochartus,
Lib. II. cap. 96. Diodorus, qui apud Arabas Camelorum genera tradit reperiri, qui habeant duplex tuberculum, ac inde δίτυλοι, seu *duplici gibbo præditi vocentur.* Accedunt nonnulli e recentioribus, hac aut superiori ætate Itinerum per Orientem susceptorum scriptoribus, ut Martinus Baumgarten, qui tradit itidem duo
Itiner. per Arabiam &c. esse Camelorum genera, unum Arabum, alterum Bactrianorum: *Primum habere*

bere duos gibbos in dorso, & veloces vocari Dromadarios; Bactrianos vero cum uno solum gibbo, & ad ferenda onera esse opportunos. Idem etiam mihi coram nouissime adfirmauit, quum illum ea de re consulerem, qui ea Orientis loca adtente perlustrauit, ut ex editis iam, & luculentius ex iis, quæ mox in lucem adhuc prodibunt, peregrinationis illius commentariis ac monumentis constabit, Eques Auratus Chardin. Verum quum veteres eam in rem nummos continuo mihi adeundos censuerim, idem euicit omnino sequens & pulcherrimus quidem Traiani nummus argenteus; quem a viris eximiis, Patino primum, ac dein Begero nostro iam vulgatum, sed ubi nihil ea de re ab iis monitum, hic opportune ad faciendam rei huius fidem, & accurate quidem ad nummi ipsius, qui exstat in Regia Gaza Brandenburgica, denuo expressum, continuo subiiciam. Est autem Græcus Traiani nummus, in memoriam subactæ ab eo, quod si non aliunde, vel ex memoratis iam ante Romanis eius nummis constat, Arabiæ, ac inde inter Augustorum, ut ex iisdem liquet, Prouincias relatæ; in ipsa etiam eius Metropoli *Bostra,* ut arbitrari licet, signatus: quæ ab eo quoque NERVIÆ TRAIANÆ nomen, quod vel sequens mox Commodi nummus arguit, aliarum id genus urbium more, continuo adsumpsit. In eo autem nummo Camelus ille Arabicus omnino δίκυρτος, seu cum duobus prominentibus in anteriori dorsi parte gibbis seu tuberibus cernitur. Idem quoque de utroque illo gibbo signato in Romanis huius Traiani nummis, ubi ARAB. ADQUIS. seu *Arabiæ Adquisitæ* fit mentio, statuendum videtur; licet dimidius demum Camelus ibi conspiciatur, sed cum gibbo in anteriori dorsi parte, non vero in medio dorso, sicut ubi cum uno tubere Cameli depinguntur.

Numism. Imp. pag. 139. Contin. Thes. Brand. p. 648

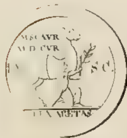

Signatus vero itidem Camelus in aliis duobus eiusdem *Bostræ* in Arabia nummis; unus, sub Commodo Reginæ Christinæ, inter cuius cimelia eum vidimus, a Patino vero itidem vulgatus, cum inscriptione de qua modo, N. TPA. BOCTPA, seu *Nervia Trajana Bostra:* alter, sub Antonio Caracalla, apud Patinum itidem, in quo exesa loci inscriptio, ubi ille percussus, sed quem *Bostræ* quoque tribuit primæ notæ, qui illum itidem adduxit, Antiquarius. Neque vero mirum, Camelum, Arabiæ symbolum, in Antonini Caracallæ nummo conspici; quum a patre eius Seuero domitam denuo Arabiam, ex Spartiano, & Aurelio Victore liqueat. In quibus autem duobus Arabum nummis, duplex ille, ut fateor, Cameli gibbus minus conspicitur; seu id minus accuratæ eorum iconi imputari debeat; seu, quod in postremo, medium inter duos illos Cameli gibbos, minus inde conspicuos, locum sessor seu dromadarius occupet. Camelum fateor cum uno tantum tubere conspicuum, eumque insuper Arabicum, exhibent, ne quid hic ex nummorum monumentis eam in rem hic prætereum, duo sequentes itidem & priori quidem lo-

Num. Impp. pag. 212. Ibidem. p. 243. Vaillant in Append. Icon. ad. Græc. Num. Impp. In Seuero cap. IV. in Cæsarib. cap. XX.

co positi Romanorum gentium denarii: alter Æmiliæ, in quo supplex Arabum REX ARETAS signatur; & quidem in denariis Gaze Brandenburgicæ, cum corona radiata Cameli dorso imposita, quæ in Fuluiana, Patiniana, aut nouissima Cl. Vaillant collectione non visitur: alter vero in Gente Plautia, cum inscriptione BACCHIUS JUDAEUS. Verum quibus inde lux accedere etiam potest, quod dari promiscue apud Arabas duo triaue Camelorum genera, nempe cum ad ferenda onera, tum ad prœlia & cursum comparata; eaque cum uno, aut cum duplici gibbo, sit ab aliis Scriptoribus traditum; & quidem haud obscure innuatur memorato paullo ante apud Diodorum loco, ubi de Arabia, ac animantium cicurum aut agrestium in eadem prouentu, agens, dicitur: ΠΛΕΙΣΤΑ δὲ καὶ διαφορώτατα ΓΕΝΗ ΚΑΜΗΛΩΝ τρέφει· τῶν τε ψιλῶν καὶ δασέων, καὶ ΔΙΠΛΟΥΝ ἀνατεταχότων τὸ κατὰ τὴν ῥάχιν ΚΥΡΤΩΜΑ, καὶ διὰ τοῦτο ΔΙΤΥΛΩΝ ὀνομαζομένων. *Sunt ibi* MULTA, *præque aliis eximia* CAMELORUM GENERA, *tum depilium, tum villosorum, & quibus* DUPLUM, (non, ut ibi fidus alioquin interpres, *duplo maius*) TUBERCULUM *in tergo eminet: ac propterea* DUPLICI GIBBO *præditi vocantur.* Quæ autem singula e sequentibus quatuor illorum nummorum modo memoratorum iconibus liquidius patebunt:

Contin. Thes. Brand. p. 531.
Vid. Bochar. Hieroz. lib. II. cap. 4.
Lib. II. p. 96.

Id vero, quod duos hosce adtinet Gentium Romanarum nummos, cum Arabicis, qui unum habent gibbum, Camelis, inde factum liceret cæteroquin opinari: quod non in Oriente seu Arabia signati sint iidem nummi; ac proinde minus accurate ibi cum Bactrianis Camelis seu Sagmariis, aptis ad ferenda onera, sint confusi. Quales etiam erant Cameli, Romæ post obsidionem Luculli Cyzicenam visi; quos nempe e Bactrianorum regione adduxerat Mithridates; ut id a Sallustio iuxta Plutarchum, ac dein ab Ammiano Marcellino quoque traditur. Ab Arabibus vero, quod ex Leone Africano & Marmolio iam monuit Bochartus, *Raguahil* appellati. Priores vero Arabici illi Cameli, seu *Dromades*, & Δρόμαδες etiam, iuxta Didymum in Geoponicis, dicti, gracilioris iuxta eosdem ac minoris staturæ, quales depicti supra in Græcis Traiani & Antonini Caracallæ cusis in Arabia nummis Cameli, præ Bactrianis illis Camelis ἀχθοφόροις, & qualem *Bactrium Camelum euormis magnitudins* vocat alicubi Hieronymus. Unde ptiores illi ad equitandum, & ad prœlia præterea, quod e sacris profanisque Auctoribus abunde constat, comparati; ut olim in Antiochi contra Romanos acie apud Liuium (quosque ille *Dromades* appellari ibi obseruat) & similiter apud Appianum. Factum vero postea, ut sicut de adductis paullo ante Elephantibus, aliisque id genus Orientis animalibus constat, ac iam supra vidimus; ita sub Nerone & Elagabalo commissas quoque in Circensibus Camelorum Quadrigas doceant Suetonius ac Lampridius.

In Lucullo p. 498.
Lib. XXXIII. cap. 12.
Lib. XVI. c. 22.
In Vita Hilarionis.
Lib. XXXVIII. cap. 40.
Syriac. p. 107. ed.
In Nerone cap. XI.
In Elagabal. c. XXIII.

Exstat

Æschyli locus de velocibus Indorum Camelis *illustratus*

Exstat vero, ut obseruo, singularis apud Æschylum locus, ubi non velocium iam *Arabicorum*, aut vero *Bactrianorum*, sed *Indicorum Camelorum* meminit, & cui lux aliqua obiter est impertienda. Verba sunt Argiuorum Regis ad quinquaginta Danai filias, Ægypto tum Argos profugas, & unde se oriundas illæ eidem Regi iactauerant :

Suppl. v. 292. &c.

Ινδέστ' ακέω νομάδας ΙΠΠΟΒΑΜΟΣΙΝ
Εἶναι ΚΑΜΗΛΟΙΣ ΑΣΤΡΑΒΙΖΟΥΣΑΣ, χθόνα
Παρ' Αἰθίοψιν ἀστυγειτεμένας.

Indas quoque Nomadas audio, CELERIBUS CAMELIS VEHI, *terram Æthiopibus vicinam incolentes.* Ita enim ibi, ut obiter id tangam, in secundo versu ἀστραβιζέσας legendum, non ἀστραβιζέσαις, bene iam monuit in notis ad hunc locum postremus ac eruditus Æschyli editor ac interpres; & adstruit etiam unus e scriptis Poëtæ illius codicibus, in Bibliotheca Gallorum Regia. Verbum vero ipsum, de quo silet ibi vir doctus, ἀστραβίζειν, inter μονήρεις huius Tragici voces reponendum est. Ἀστράβης quidem obuia apud Auctores Atticos mentio de *mulo*; apud Græcos autem in genere, ut de ea re veteres Grammatici, de quouis etiam iumento νωτοφόρῳ, seu quod dorso vehit: tum pro *clitella* quoque, seu *sella* vel *ephippio*, cui insident inequitantes id genus νωτοφόροις animalibus. Hinc prius illud quod adtinet, Mœris, uti apud Photium dicitur, in scriptis autem codicibus Ευμοιρίδυ 'Αττικιστȣ̃ nomine, in dictionibus Atticis ineditis: Ἀστράβη, ἀττικῶς· Νωτοφόρος ἡμίονος, Ἑλληνικῶς. prout eandem quoque vocem explicant cum iunctis simul duabus hisce vocibus, Græci ad hunc Æschyli locum Critici. Exstat vero apud Lucianum in Lexiphane, ἐπ' ἀστράβας, ubi similiter notant Græci interpretes nuper editi, & quos olim beneficio eorum possessoris doctissimi Is. Vossii consulere hic mihi in Anglia licuit, dici ἀστράβην, τὸ σάγμα, *sellam* seu *clitellam*; & qui agitarent saginaria id genus animalia, seu agasones, ἀστραβηλάτας a nouarum vocum sectatoribus (uti ibidem a Lexiphane factum) appellari: apud Athenienses vero, ἀστράβην vocari, *mulum*, qui necdum iugum subierat; eorum vero agitatores seu *muliones*, ἀστραβηλάτας. Quibus adde verbum ἀστραβεύειν apud Platonem, ut de eo Pollux, pro *mulionem agere*. Hinc priori illa, eaque Attica, vocis ἀστράβης, seu earum, quæ inde formantur, significatione, de νωτοφόροις animalibus, Καμήλες ἀστραβιζέσας hic apud Atheniensem Tragicum, pro camelis *vectas*, seu *insidentes* iis vel inequitantes dicitur. Unde emendandus continuo Hesychius, apud quem ἀστροβαλίζειν, ὁμαλίζειν, εὐθύνειν, *complanare, dirigere*, legitur; & pro quo ἀσταβαλίζειν emendabat demum, ut ex editione illius Lexicographi Batava liquet, illustris Salmasius. Verum ubi ἀστραβίζειν omnino legendum, vel ex hoc Æschyli loco constat; & obuium erat præterea ex voce, unde illud formatum est, ἀστραβὴς, quæ continuo ibi apud Hesychium sequitur: quæque, iuxta priorem illius apud eam verbi ἀστραβίζειν pro ὁμαλίζειν significationem, exstat, ut obseruo, apud Theophrastum in Historia Plantarum: sed quam non expressit in versione doctissimus Gaza, nec adtigit, qui eam recensuit, clarissimi nominis D. Heinsius, pro *plano* nempe vel *æquali*. Verum de quo opportunius ad Æschylum, vel ad ipsum Theophrastum; neque enim id iam huius loci. Quod vero *Indorum Nomades* mulieres *Camelis* id genus *vehi* ibi dicitur; id more iam antiquitus recepto, ac vel e sacra Patriarcharum historia obuio, in qua de Isaaci vel Jacobi uxoribus ac ancillis, quæ Camelis vectæ longa itinera susciperent, agitur. *Nomadas* vero *Indos* haud

Vid. Harpocration. Hesychium Suidam in Ἀστράβη. Pollux. lib. VII. cap. 33.

Ἀστράβη ἢ λέγεται νωτοφόρος ἡμίονος Schol. ad Suppl. v. 293.

Schol. Lucian. Tom. I. p. 37. edit. Amstel.

Lib. VII. c. 31.

Ἔνεργα, ἢ ἀστραβῆ, ἢ μαλακώτερα. Lib. I. cap. X. p. 52. ed. Heins.

Genes. XXIV. v. 61. & XXXI. v. 17.

haud minus ac Arabes memorant itidem, iuxta Æschylum, veteres Geographi, uti haud uno loco Plinius: *Nomades quoque Indiæ vagantur.* Haud mirum vero dici hic ab eodem Tragico *Indos* illos *Æthiopibus vicinos*; quum ipso *Indiæ* & *Indorum* nomine dictam olim a veteribus *Æthiopiam* ac *Æthiopas*, & confusa sæpe utriusque gentis nomina, vel ex aliquot Virgilii, aliorumque Auctorum locis constet; immo in ipsa Arabia, quod iam ab illustri Scaligero monitum, collocata sit olim ab aliquot Scriptoribus *India.* Adde, quod iuxta præcipuum ac luculentum rerum Æthiopicarum hac ætate Scriptorem, amplissimum Ludolfum, permulti dentur Auctores, qui ipsos *Arabie* & *Indiæ* populos, *Æthiopes* vocant. Ἱπποβάμονες autem *Cameli* ibi apud eundem Æschylum dicti, qui nempe gressum haberent equinum seu celerem; prout de iisdem Arabibus, qui Xerxi militabant, ait Herodotus, ἤλαυνον πάντες καμήλους, ταχύτητι οὐ λειπομένους ἵππων, *Camelos omnes equitabant, equis pernicitate haud inferiores.* Immo a quibus Camelis seu Dromadibus, equos longe velocitate superari, tradunt cum antiqui Auctores, & quorum ea de re loca congessit in præclaro opere magnus Bochartus, Strabo, Philostratus, Zosimus; tum recentiores Leo Africanus, Marmolius, aliique, qui sua nobis itinera, Asiatica nempe aut Africana, reliquere: puta eos unius diei spatio, conficere amplius centum passuum millia, idque modico viatico, ac decem dies per deserta loca continuantes. Hinc non immerito Dromas a Talmudicis dictus גמלא פרחא seu *Camelus volans,* & iuxta Glossam Magistrorum, qui est cursu velox instar avium volantium, ut observat in Lexico suo Talmudico doctissimus Buxtorfius. Haud aliter nempe ac Græci & Romani celeres suos Equos nonnunquam *Pegasos, Volucres, Aquilas,* aliisque id genus nominibus appellarunt (& qua de re infra) ac similiter *volantes equos* dixit Silius Italicus:

> *Quisquis suos currus, magnaque* VOLANTIBUS *iidem*
> *Voce loquuntur* EQUIS.

Quod Camelos alioquin ἱπποβάμονας hic a Tragico dictos, equi horreant, ut nec speciem intueri, nec odorem sustineant sentire, ac inde a Cyro Camelos oppositos fuisse Lydorum equitatui; ut Aristotelem, Plinium, aliosque iam mittam, tradidit pridem Herodotus.

Lib. VI. c. 17. & Nomades Indos lib. VII. cap. 2.

Sola India nigrum fert ebenum. Georg. IV. v. 116.

De Emend. Temp. l. VII.

Comp. Æthiop. Comment. ad Hist. Æthiop. lib. II. p. 228.

Lib. VII. c. 86.

Hieroz. lib. II. cap. 4.

In voce גמלא

Lib. XVI. c. 321.

Lib. I. c. 80.

V.

De RHINOCEROTE *&* MONOCEROTE *in Nummis.*

De RHINOCEROTE haud ignota veterum ac recentiorum controuersia; quorum alii fabulosis eundem adnumerant; alii vero unum, alii duo cornua, eademque modo in naribus, modo in capite, modo in humeris etiam posita voluerunt. Visum vero Romæ hoc animal Flauiorum temporibus, non ex Plinio solum, aut Martiali discimus; sed præterea ex nummo Domitiani; ex quo patet luculenter, illud Sæcularibus sub eo Ludis exhibitum, ac in eius rei memoriam ibi expressum, cum uno cornu e naribus, quod vel inditum ei a Græcis nomen satis arguebat, prominente. Unde mirari subit nuperum Historiæ Animalium scriptorem, qui cum duobus cornibus in his ipsis Domitiani nummis depictum refert. Sed eum in hunc errorem induxisse videtur Aldrouandus, & utrumque Pierius; qui hoc ipsum de duobus Rhinocerotis cornibus nummo illo expressis ante eos tradiderat: verum, quod

Jo. Jonston. Hist. Quadrup. Artic. XI. p. 66.

Hieroglyph. lib. II.

quod iam auguratus est Aldrouandus, Elephante nobis pro Rhinocerote obtruso. Certe satis Pierum aliosque ei adsentientes redarguunt, cum productæ iam ante superiori sæculo huius nummi icones ab Antonio Augustino, & Sebastiano Erizzo, uiris clarissimi nominis; tum sequens eiusdem effigies illis consentanea, qualis spectatur in duobus hisce Pembrokiani Cimeliarchii nummis, utroque singulari: primo nempe aureo: altero vero argenteo, & quidem ponderis duorum denariorum, quod rarum utique in hac & eorum quidem temporum superstite nummaria penu. Quibus vero æreum adhuc addam huius Domitiani cum signato itidem *Rhinocerote* nummum; unde utique magna feræ illius apud Romanos celebritas, quæ in omni metallorum genere signari meruerit, potest facile colligi: Equitis Aurati Andreæ Fontaine.

Ut omnino inde constare possit corruptum esse Martialis locum, qui geminum cornu *Rhinoceroti* in antiquis Poëtæ illius editionibus continuo tribuebat:

Namque grauem gemino cornu sic extulit Ursum. De Spectacul. Epigr. XXIV.

Verum ubi pro *ursum* primus illustris Douza *Urum* legendum statuit, suffragantibus dein aliis eruditis, ac editionibus Batavis: & quidem, ut ea verba *grauem gemino cornu*, non ad *Rhinocerota*, sed ad *Urum* referantur. Ὁ πάνυ vero Bochartus, reiecta hac emendatione, & quæ ei continuo additur, explicatione; quod nempe, ut ei videtur, Urus ingens bellua, *grauis* propter *geminum cornu* dici non possit, nec cæteroquin fieri, ut animal Elephanti pene par, a Rhinocerote facile fuerit sublatum. Unde legendum putat, *graui geminum cornu sic extulit Ursum*, ut nempe *geminum Ursum*, id est *duos Ursos*, non simul, sed per vices oblatos, vel simul oblatos, per vices extulerit Rhinoceros; nisi malit quis, quod addit, *Geticum ursum*, vel *Scythicum* ibidem legere pro *geminum*. Mitto, quam ille ibi insuper adfert, nec minus reiicit, Scaligeri sententiam, qui Rhinocerotem statuit esse *gemino cornu*; nempe altero pusillo in fronte, altero in naribus robustissimo, quo audacissime pugnet ac vincat Elephantem. Verum cum pusillum illud in fronte Rhinocerotis cornu vere explodit ibidem Bochartus; tum, utut sit, illo cornu, vel tuberculis in fronte, non sublatum a Rhinocerote, sed unico, quod in nare habuit, Ursum. Quod ut vere est a viro doctissimo monitum; ita illud de *Urso gemino*, & per vices quidem in altum sublato a Rhinocerote; singulari illius spectaculi, quod a Domitiano exhibitum prædicat ibi Martialis, nouitati minus utique est consentaneum. Dum vero addit vir magnus, fieri non posse, ut ingens & Elephanto pene par bellua, Urus nempe a Rhinocerote sit sublatus; idem tamen paulo post de Monocerote a Scriptore Arabum Damir, cui ille plurimum tribuit, dici obseruat, quod ille cornu, (quod non in nare, ut Rhinoceros, sed in fronte gerit) transfixum sæpe sublimem tollat Elephantem; & de eodem Monocerote ab alio Scriptore Arabe tradi, feram esse, quæ suo cornu fert Elephantem. Dum vero ibidem præterea tangit *grauem gemino cornu Urum* commode dici non posse, quod nihil cornuum gravitas ad Uri pondus conferat; haud adtendit ad eam, quam paucis ante verbis adtulit de Rhinocerotis *graui cornu*, ut legendum apud

Hieroz. l. III. c. 26.

Hieroz. l. III. cap. 36. p. 937. ed. Lugd. Bat.

apud Martialem contendit, explicationem; nempe *graui* ibi, id est, *αἰνῷ, atroci, diro, molesto, infesto*: & quo itidem sensu, *grauem gemino cornu Urum,* dici omnino ab eodem Poëta potuit. Sed ne his pluribus immorer, illud utique certo statuendum est, haud impingere potuisse Martialem, testem illius spectaculi, & visi in eo Rhinocerotis, qualem modo adductus Domitiani nummus exhibet, oculatum, ut geminum ibi cornu Rhinoceroti tribueret; quique etiam unum cornu duntaxat alio loco eidem feræ largitur:

De spectacul. Epigr. xi.

Quantus erat cornu, cui pila Taurus erat.

Lib. ix. c. 572.

Non utique destinabatur Rhinoceros Unicornus, nec Monoceros bicornis.

adv. Judæos, c. xi. adv. Marcion lib. iii. c. 18.

Lib. xxi. c. 463.

In Augusto c. 43.

Lib. viii. c. 20.

a Cap. 50.

b Cap. 33.

c Cap. 28.

Ut proinde haud opus sit Plinium, Pausaniam, qui visos a se *Rhinocerotas, Æthiopicos,* ut ille eosdem vocat, *tauros* memorat, Ælianum, præterea, Oppianum, Dionem Cassium, aliosque testes huc advocare, ut unicornem fuisse, sicuti ille a Tertulliano etiam haud uno loco dicitur, hanc feram continuo statuamus. Neque vero sub Domitiano primum, immo ne sub Augusto quidem, ut existimat Dio, & innuit quoque Suetonius, sed iam ante in Pompeii Indis exhibitus Rhinoceros, iuxta Plinium, & dein, quod ille continuo addit, *sæpe visus.* Unde etiam sequutis quoque post Domitianum temporibus, ornasse non semel hoc animal Romanas ludorum editiones; aut alioquin illud in urbe visum, liquet aliunde, ex Capitolino in [a] Antonino Pio, (iuxta veteres eiusdem editiones & scriptos codices) & [b] Gordiano, ac Lampridio in [c] Elagabalo. Immo sub Traiano etiam eandem feram Romæ conspectam, fidem facit nummus ab Occone descriptus, quinto illius Augusti consulatu. Ut pateat inde luculenter, quam vere non a Plinio solum, ut modo vidimus; sed dein ab Æliano quoque sit adsertum, formam illius belluæ, Romanis fuisse notissimam: quippe apud quos sæpe fuerit in amphitreatis visa. Si fides vero habenda est Pyrrho Ligorio, traditur ab eodem in uno Domitiani nummo Rhinoceros cum Elephante, ut videbam nuper in antiquariis eius collectionibus, & de quibus mox, ineditis; quæ exstant Romæ in Bibliotheca Augustæ Christinæ.

De Animal. Lib. xvii. c. 44.

De Monocerote *in nummo apud Pyrr. Ligorium.*

De Quadrup. solidiped. cap. vi. p. 192.

Laurent. Catelanus l. de Unicornu.

Th. Reinesius Var. Lect. l. ii. c. 2.

Exercitat. cont. Cardan. ccv.

Neque vero in iisdem collectionibus diuersum ab eo MONOCEROTA memini me vidisse, quem a se tamen in nummo veteri inspectum apud hunc ipsum Ligorium testatur Aldrouandus, Bacchi cantharo humi stanti cornu inserentem, cum inscriptione, ΝΥΣΣΕΩΝ. Suspicatur vero percussum illum fuisse ab Indis *Nysæis,* in Bacchi sui cultum, ac memoriam victoriarum Alexandri Magni, & reperti in eo tractu id genus Unicornis. Eundem quoque nummum vulgauit Medicus quidam Gallus scripto vernaculo, ac eidem Alexandro Indorum triumphatori tribuit; paulo tamen aliter expressa nummi epigraphe, ΝΥΚΕΩΝ. Vir autem doctissimus, magnum lumen Germaniæ nostræ literatæ, Thomas Reinesius, recentem illum nummum statuit, peculiari illi destinata commentatione in variæ eruditionis opere. In ea autem id agit pluribus, ut eundem adscribat non Indicæ illi *Nysæ,* sed haud paulo viciniori *Nicææ,* sitæ in Liguriæ & Galliæ finibus; ac legendam proinde auguretur inscriptionem ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Fundus ei huius obseruationis Iulius Scaliger, qui in ea urbe visum a se narrat cornu huius *Monocerotis*; unde quoque illud ab eodem Heroë Scaligero, aut ab alio forte conscio geminæ voluptatis, ad perpetuam rei memoriam æri incisum putat superiori sæculo, ac intuitu Græcorum illius urbis aboriginum, signatum Græco illo nomine ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Neque dubitat vir eruditissimus hanc suam de nummo illo sententiam, ut extra omnem contentionis aleam proponere; immo

pro

pro qua paratus sit forti animo, *tanquam Danais pro navibus Aiax* depugnare. Non vero is ego sum, quibus digiti pruriant hanc pugnæ aleam subeundi; aut vero, qui gestiam inde capere solatium, quod cum victus ero, cum Aiace ferar decertasse. Optassem equidem mihi copiam fieri illius nummi, aut iconis inde expressæ; ut de eo liceret certius aliquid statuere; maxime de ætate illius & occasione, qua ille percussus fuit; & an ad remota illa Alexandri M. tempora, aut ad alia eum subsequuta; an vero ad elapsum modo sæculum omnino referri debeat. Sed non licuit mihi hactenus Galli Medici scriptum consulere, quo huius nummi iconem dedit inspiciendam; aut eundem, quod iam innui, in penu antiquaria Pyrrhi Ligorii a me Romæ inspecta obseruare, a quo primum nummi huius notitia videtur dimanasse.

Judicium de operibus antiquariis Pyrrhi Ligorii *ineditis.*

Illud tamen in Lectoris gratiam, & ad maiorem quandam lucem huius rei, haud alienum erit præmonere: magnam utique fuisse superiori sæculo, quod tu non ignoras, Pyrrhi huius Ligorii in colligendis undique residuis prisci ævi monumentis diligentiam, ac in iisdem delineandis, describendis, in certum ordinem redigendis, & pro captu etiam interpretandis, incredibilem quandam neque satis unquam prædicandam sedulitatem. Hinc optimos illius industriæ præcones nactus est iam olim sibi coniunctos arcta id genus studiorum communione, Antonium Augustinum, Fuluium Ursinum, Onuphrium Panuinium, Annibalem Caro, & his ætate proximum Laurentium Pignorium, omnia clarissimæ famæ nomina. Sed certiores adhuc eius rei testes exstant Herculei viri lucubrationes antiquariæ etiamnum superstites, in quadraginta & plura volumina digestæ; quæ integræ adhuc in Taurinensi Bibliotheca, & Romæ magna sui parte, in supellectile libraria Christinæ Augustæ, Farnesiana, & Barberina, instar præstantissimi cuiusdam Thesauri, adseruabantur. Complectuntur vero illæ, tum consueto litterarum ordine, & libris totidem, Geographicam locorum hominumque prisci ævi enarrationem, insertis passim Lapidum ac Nummorum monumentis; tum præterea Commentarios singulares in Græcorum & Cæsarum aliquot Nummos: ac insuper Tractatus quosdam peculiares, ad illustrationem Romanæ omnisque remotæ antiquitatis comparatos: De Religione & Diis Gentilium; Heroibus & Viris Illustribus; Ponderibus; Mensuris; Statuis; Monetis; Funeribus; Re Nautica; Vestiaria; Claris Familiabus Romanorum; de eorum Magistratibus: ac tandem de distinctis quibusdam Tiburis, Villæ Hadrianæ, aliorumque id genus vel rituum vel locorum explicationibus. Dum vero easdem fama & commendatione eruditorum huius, ac superioris sæculi mihi pridem notas, obiter versare licuit aliquoties, facile deprehendi multas latere in iis optimas prisci ævi reliquias, quibus vel maxime, prioribus Inscriptionum aut Nummorum veterum collectionibus, ingens & præclara quædam accessio fieri posset; ac inde in omne litterarum & doctrinæ genus utilitas non leuis redundare. Multa enim id genus hodie etiam haud amplius obuia, ibi recondi aduersus iniuriam temporum; multa etiam ab aliis secus aut properanter descripta, accuratius ibi aut fidelius, quam vulgo in editis ea de re libris legi; præter conspicuam singularis cuiusdam in colligendis iis, ac ubi opus fuit delineandis, industriæ laudem. Sed neque illud vicissim dissimulabo, plura passim occurrisse congesta in tam vasta mole, quæ aut dubiæ fidei, aut confessæ videbantur nouitatis; magnam inprimis Nummorum segetem, ipsa locorum

locorum aut inſcriptionum notatione quam oppido ſingularem. Et quidem erratum videbam frequentius in Græcis id genus monumentis vel tradendis, vel explicandis; adiunctas certe iiſdem interpretationes, nullum ferme uſum Græcarum aut interiorum alias literarum manifeſto nimis arguere. Varia eius rei exempla poſſem huc adferre, quæ ſubinde ſeſe mihi ac dolenti quidem ingerebant; & quæ ſuo loco nonnunquam ac ordine, ſed cum pace eius viri, cuius oſſa quieſcant molliter, lectorum oculis ſubiiciemus. Siue itaque fatum illud ſit omnium vaſtarum collectionum, in quibus vulgo πολλὰ μὲν ἐσθλὰ, πολλὰ δὲ λυγρὰ, ſive ea ſit conſueta humani ingenii pluribus intenti imbecillitas; ſive fucus ab aliis bono ac diligenti viro ſubinde factus ſit; ſive nimio omnia vetera ac noua promiſcue congerendi ſtudio laborarit; ſiue reuera maiore animo, ac labore improbiori, quam idoneo prouiſu priſcæ eruditionis & ſolertiæ illius iudicatricis inſtructus, rem tantam ſit adgreſſus; id certo mihi conſtat, quod nec fidem ubique decoquat, nec ubique mereatur, ac in ampliſſima meſſe,

Infelix lolium, ac ſteriles dominentur avenæ.

Unde etiam, ſi mei voti res eſſet, mallem ego a viris eruditis ac in literis id genus ſubactis, ſpicilegia inde colligi bonæ frugis magna fide & cura, publico uſui eximie profutura; ex quo, (uti poſt hæc olim a me monita, ſubinde a Cl. Holſtenio in ſuis ad Stephanum, quæ poſtea prodierunt, Notis factum) ſua Ligorio ſedulitatis ac induſtriæ laus maneret illibata; quam ut tota illa qualis exſtat farrago promeretur; quæ vel incautis poſſet imponere, auidis ad quamcunque ciborum nouitatem; vel etiam, ut licet ſubuereri, auctoris ſui celebritati ac meritiſſimis alias laudibus, haud parum valeret detrahere. Atque candidum hoc meum de immenſis laboribus Pyrrhi huius Ligorii iudicium, probatum quoque tuo calculo, citra ullam eius contumeliam prolatum velim; neque certe in alium finem, quam ut inde conſtet, quouſque fidei eius ac auctoritati, quam maximam publica iam illi fama conciliauit, ſit tribuendum, de qua hic etiam quæſtio vertebatur, & forte ſæpius in proceſſu operis mentio erit facienda.

Iterum de Nummo cum Monocerote.

Alterum vero hic monendum quoque videbatur, quod nihil traditum videam a doctiſſimo Reineſio, de altera nummi illius parte, qui iſtum MONOCEROTA nobis repræſentat. Illud tamen valde fuiſſet opportunum, ut inde lux maior adfulgeret, quando, aut qua occaſione idem ille ſit percuſſus. Proximum eſt, viros doctos, ſed in id genus antiquitatibus parum exercitatos, ad *Nyſam* Indicam leui fundamento confugiſſe, & ad victorias ab Alexandro Magno de illa gente reportatas; qua in re haud difficulter Cl. Reineſio adſentimur. Multa quidem exſtant & teruntur manibus Procerum ac antiquariorum Herois huius numiſmata, proba illa quidem & genuina; ſed quæ expeditionum eius Indicarum meminerint, fateor me nondum reperiſſe. Unde neque audiendus præſtans antiquarius, qui in æreo Antonini Caracallæ nummo, in quo Pan cornutus & capripes cum Hirco cernitur, legit ΝΥCΑΙΕΩΝ, quod Gentile nuſpiam legitur, pro ΝΥCΑΕΩΝ, ac præterea eundem *Nyſæ* abſcribit, de qua Philoſtratus, in limite Syriæ & Ægypti, ubi Bacchi templum fuerit magnificentiſſimum. Verum haud in eo utique terrarum tractu, collocatur a Philoſtrato eadem *Nyſa*, & Bacchi in ea Templum; ſed in India quidem inter Caucaſum & Cophinum fluuium, in monte *Nyſa*, unde Bacchus dictus ſit *Nyſæus*: ad quam autem *Nyſam* referri non

Patin. Num. Impp. p. 245.

Vit. Apollon. l. II. c. IV.

non debuit a viro in verſandis hiſce cimeliis exercitato memoratus ab eo Caracallæ nummus. Quum vero præter *Nyſam* hanc Indicam, alias, & quidem nouem urbes eiuſdem nominis Stephanus Byzantinus commemoret, ſitas in Eubœa, Thracia, Caria, Arabia, Ægypto, aliiſque, & plures adhuc e Ptolemæo ac aliunde colligas, haud neceſſe fuit proinde delabi ad ultimos terrarum Indos, & percuſſos inde cum Græca loci appellatione nummos accerſere: é quo utique terrarum tractu nemo Græcis id genus nummis penum ſuam antiquariam locupletandam hactenus credidit. Accedit opportune, quod ſiue antiquus ſit ac genuinus nummus ille cum Monocerote a viris doctis e Ligorio deſumptus; ſiue ad veteris alicuius normam nouo ſignatus metallo, certe ΝΥΣΣΕΩΝ leui aut obuio errore legerint iidem, aut eum obtruſerint, pro ΝΥΣΑΕΩΝ. quomodo, ut obiter hoc dicam, Νύσσα pro Νύσα male alicubi apud Athenæum legitur. Occurrunt enim plures nummi, quod videtur etiam fugiſſe virum doctiſſimum, & optimæ quidem notæ, cum hac inſcriptione ΝΥΣΑΕΩΝ. Percuſſi vero illi, præter indicatos ſub aliis Cæſaribus in nouiſſimo Cl. Vaillant opere, ſub Traiano inſuper, Hadriano, Pio, Marco, Commodo, Tranquillina nummos; iique modo cum Deo Luno, modo cum Baccho ſcyphum effundente & pantheriſco; modo cum Diana, Mercurio, Hercule; modo cum Quadrigis, ſignatoque in iis raptu Proſerpinæ. Ad quam vero *Nyſam* referri iidem continuo debeant, & an ad unam ſinguli, an ad diuerſas, haud ita liquet: niſi quod nummos cum raptu Proſerpinæ, ad *Nyſam* Cariæ omnino ſpectare, ex alio & inſigni quodam nummo ΝΥΣΑΕΩΝ itidem inſcripto, cum ſolemnis in raptus illius, ſeu nuptiarum Ditis & Proſerpinæ memoriam, feſti commemoratione, alibi abunde euicerim. (Epiſt. II. ad Morellum.) Plures vero nummos, qui *Lunum* exhibent, ad eandem Cariæ *Nyſam* adtinere, vel inde liquet; quod familiaris eſſet Dei Luni ſeu Μηνὸς a Græcis, ut notum, dicti, in illo terrarum tractu cultus, Cariæ, puta, Phrygiæ, Piſidiæ; unde Μηνὸς Κώμην, ſeu *Luni* huius *vicum* appellatum, in Phrygia obſeruant Strabo (Lib. XII. pag. 580.) ac Athenæus, (Lib. II. p. 43.) in quo autem Μηνὸς Καρὸς, (non, ut apud Strabonem, Κάρου) ſeu *Luni Caris* templum fuerit. Quæ firmant alii *Synnadenſium* in Phrygia, uti *Saittenorum* in Lydia; *Coloniæ Antiochenſis*; *Comanenſium* præterea, & *Sagalaſſenorum* in Piſidia, qui eundem Deum *Lunum* ſignant, ſuperſtites adhuc nummi. Etſi eos olim, fide ſimilis nummi, in quo eadem inſcriptio cum figura huius Luni, infra vero Bouini capitis, *Nyſæ* Euboicæ tranſcribendos exiſtimauerim. Quod utique de illo nummo ſub Valeriano percuſſo, vere, e primo eius obtuitu, conieceram; quem cum aliis nouiſſime tum vulgauerat Cl. Seguinus: (Select. Numiſ. pag. 94.) quod ille ingenioſe ad varias Bicornis Lunæ cum Tauro ſimilitudines; ego omnino ad *Euboeam* referebam, cuius ſymbolum paſſim in nummis noueram, ſimile Tauri caput, & in qua Stephanus urbem huius nominis *Nyſam* tradit exſtitiſſe. Quo ſpectare etiam memineram nummos huius Alexandri, probos illos neque dubiæ fidei, cum adiunctis variis id genus ſymbolis *Bouini* capitis, *Sphingis*, *Roſæ*, ut vulgo creditur, *Pegaſi*, quæ nempe ab Euboicis, Chiis, Rhodiis, Corinthiis, ſignatos eoſdem arguunt. Sed res patebit clarius ex ſequenti *Nyſæorum* nummo apud Cl. Seguinum, cum Dei Luni effigie. (Ibidem.)

Ac distinctionem itaque *Nysæ* Euboicæ, ab aliis urbibus ὁμωνύμοις, additum familiare Insulæ, ac unde ei nomen, symbolum *Bouini capitis* : sicut vulgo in nummis urbium Trinacriæ, seu Siciliæ, eam tria crura, notum regionis insigne, solent denotare. Neque mirabitur quisquam eundem *Masculi Lunæ*, ut eum vocat Tertullianus, cultum, apud hanc quoque *Nysam* obtinuisse; quem non apud Carrenos solum in Mesopotamia, aut apud Ægyptios etiam, ut aliunde constat, sed apud Græcos itidem obtinuisse, iam ante vidimus. Sed quod non est huius loci. An vero nummus ille, de quo agimus, descriptus a viris doctis, cum *Monocerote* cornu cantharo inserente (modo constaret de illius nummi αὐθεντίᾳ) ad hanc, vel aliam *Nysam* referri debeat, haud ita licet adfirmare. Ob Bacchi tamen memoriam, Cantharo, ut volebat etiam Aldrouandus, abunde indicatam, idem Thracum *Nysæ* haud incommode potest adscribi; apud quos Liberi Patris cultum familiarem, haud minus quam apud *Nysæos* Indos, probant alia monumenta illius tractus, cum iisdem Canthari, pluribusue symbolis huius Bacchi. Gemini nempe aliarum in Thracia urbium nummi, ut *Coloniæ Deulti*, *Maronitarum, Pautaliæ, Philippopolitarum,* in quibus Lyæus iile aut cum Cantharo itidem, aut hedera coronatus, cum racemo, aut cum aliis cæteroquin solitis eius signis vel symbolis cernitur. Bacchi certe familiarem in Thracia cultum, cum præter alia, eius mysteria, ut de eo veteres, a Thrace Orpheo scilicet reperta, seu, ut de Thracia in genere Pomponius Mela: *Montes interior attollit, Hæmon, & Rhodopen, & Orbelon,* SACRIS LIBERI PATRIS, *& cœtu Mænadum, Orpheo primum initiante, celebratos.* Sed magis adhuc faciunt ad nummum, de quo agitur, cum Monocerote scilicet insculpto, qui Cantharo cornu suum inserat, ii nummi, in quibus alia animalia e cyathis id genus bibentia conspiciuntur. Talis nummus *Iliensium* Mediceus, item apud Abbatem Bracesium, iuxta Cl. Vaillant, in quo hinc Commodi effigies, illinc Aquila, bibens e cyatho, cum adstante Ganymede, & inscriptione ΙΛΙΕΩΝ. Hæc vero, si non probant omnino nummi, de quo agitur, antiquitatem, (quod neque hic intendimus) illud saltem euincunt haud incommode, neque illius inscriptionem, neque symbolum etiam animalis cyatho cornu inserentis, nouum alias esse aut insolitum in priscis id genus monumentis: multo minus opus fuisse recedere adeo a lectione ΝΥΣΑΕΩΝ, aut ad alteram ΝΙΚΑΙΕΩΝ confugere; quum eandem istam ΝΥΣΑΕΩΝ præferant alias optimi & antiqui nummi. Unde liquet etiam, quam minus adhuc sit necesse, alteram illam coniecturam ΚΥΚΕΩΝ, seu de *potu miscello* hic amplecti, cum ab omni usu eiusmodi inscriptionum plus satis alienam, tum merito ab eodem doctissimo Reinesio prolatam valde dubitanter. Alias plures quoque occurrunt nummi ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicææ* nempe, non Liguriæ, sed Bithyniæ, & (quod hic non minus adposite) cum signato etiam Patris Liberi in iisdem cultu; in quibus ille eorundem ΚΤΙΣΤΗΣ seu *Conditor* inscribitur; & quomodo προπάτωρ illius urbis vocatur alicubi a Dione Chrysostomo. Addam & illud insuper, haud nouum esse, ut quotidie e-

ruantur

Apolog. cap. xv.

Lib. II. c. II.

Num. Græc. Imper. p. 69.

Orat. xxxix. pag. 485.

ruantur monumenta priſci æui, & ipſius etiam Herois Alexandri, haud antea viſa vel comperta : neque continuo proinde ſuſpecta ſit aut labans eorundem fides, ut colligere videbatur vir eruditiſſimus. An vero nulla plane mentio ſit huius *Monocerotis* apud Ariſtotelem, ut idem cenſet, nondum ita liquere mihi videtur. Dubium certe illud in ancipiti reliquit Cæſar Scaliger, annon eum forte nomine ὄνȣ ἰνδικȣ Μονοκέρωτος, *Aſini Indici Monocerotis* deſignarit Stagirita. Eaſdem certe legas *Monocerotis* vel *Aſini Indici* deſcriptiones apud Cteſiam, Plinium, Ælianum, ut non diffitentur viri docti. Et quamuis quæ vulgo figura *Monocerotis* deſcribitur, ab Aſinina ſatis recedat, ut haud difficulter concedam Cl. Reineſio ; & nuper ad Plinium id quoque tradenti eruditiſſimo Harduino ; nihilominus vel ſolus ille *mugitus grauis* ſeu aſininus, quem ei tribuit Plinius, facile impellere potuiſſet Ariſtotelem, ut eidem *Aſini Monocerotis* ſeu *Unicornis* appellationem tribueret. Firmare id poſſet luculenter exemplum *Hippopotami* ſuperius adlati ; cui cum alias figura ab Equina ſatis ſit diuerſa, & magis ad Bouinam accedat, ob hinnitus tamen aut ſoni cum Equo ſimilitudinem, *Equi* etiam nomen inditum agnoſcit Ariſtoteles.

Ad lib. VIII. cap 31.
Ibidem.

Neque vero ignotum fuiſſe veteribus aliquem id genus *Monocerota*, non ex clariſſimis ſolum apud Gentiles ſcriptoribus liquere videbatur, ſed quod aliquanto maioris erat auctoritatis, ex priſca ſacrorum librorum fide, certe haud contemnendo LXX Græcorum Interpretum teſtimonio, qui illud Hebræorum ראם *Reem* conſtanter per vocem Μονοκέρωτος reddunt, ſemel autem ab Aquila, ut iam vidimus Ῥινοκέρωτος. quo utroque tamen nomine *Unicorne* animal innuitur ; illius quidem, ut de eo paſſim auctores, cum uno in fronte cornu ; huius vero in naribus. Adde, quod e Latinis Patribus, non ab Hieronymo primum, ut videtur ſtatuere doctiſſimus Bochartus, ſed a Tertulliano iam ante, & duobus quidem locis, ubi τȣ̃ *Reem* facta eſt a Moſe mentio, illud per *Unicornem* redditur. Ut mittam quod ab eodem viro magno idem animal, ſæpius in Veteri Fœdere memoratum ראם *Reem*, modo *bicornis Caprea*, modo *Unicornis Oryx* ſtatuatur : quæ quam parum conueniant, aut nihil equidem certi de eo nos doceant, quiuis inde intelligit. Quod vero ea voce *Reem*, non iam *Unicorne* aliquod animal, ſed *bicornem Urum* deſignari ſtatuit alius vir doctus, & ad quem accedit in commentario Hebraïco noviſſime edito vir harum litterarum eximie peritus ; eo quidem videtur incommodo laborare, quod animal illud eſſet, ut iam monuit ὁ πάνυ Bochartus, a J. Cæſare primum, tanquam in intimis ſylvæ Hercyniæ receſſibus deliteſcens, memoratum ; priſcis autem Græcis, multo magis Judæis & in reliquo Oriente, etſi *boum ſylueſtrium*, facta ſit ſubinde apud veteres mentio, ignotum. Accedit, quod ab omnium veterum ſacræ Scripturæ interpretum (ut denſam recentiorum phalangem nunc mittam) quorum non ſpernenda omnino videtur hic auctoritas, illud recedat ; qui de *Unicorni* animali, ſiue iam dictus ita proprie *Monoceros*, vel *Aſinus Indicus*, ſiue *Rhinoceros*, ſiue etiam, ut aliquid doctiſſimo Bocharto largiamur, non *Caprea* quidem bicornis, & utroque cornu obuios feriens, ſed *Oryx* forte illud explicant. Id vero inſuper e dictis hactenus percipitur, & hiſce, in quibus nunc verſamur, conſentaneum : haud mirum nempe fore vel inſolitum, ſi expreſſa eſſet in aliquo veteri nummo, qualis ille a viris doctis, & de quo hic agimus, adductus, figura vel memoria animalis huius *Unicornis*. Equidem videas haud infrequenter inſolitas id

An ignotus Veteribus Monoceros?
Jobi XXXIX. 9.
Hieroz. lib. III. cap. 27.
Deut. XXXIII. v. 17
Adv. Judæos c. 11. & adv. Marcion. L. III. cap. 18.
Bochartus ut ſupra
Bootius Animad. ad V. Teſtam.
Guſſetus in voce ראם

id genus feras, aut minus obuias, ad memoriam posterorum, aut ad spectaculi nouitatem, frequenter in iisdem consignari: quod iam indicauimus *Hippopotami, Crocodili,* & *Unicornis* etiam *Rhinocerotis* exemplo, ulterius adhuc euincetur. Sed quæcunque sit tandem constans illa veterum Græcorum, Arabum, Hebræorum, Romanorum, ut de recentioribus etiam sileam, traditio de *Monocerote* seu *Unicorni* ita proprie dicto, aut de vi eius salutari, quam hic in medio relinquimus; illud certe constat, male alias hunc *Unicornem*, cum memorato iam ante *Rhinocerote*, a claris Scriptoribus confundi; quod viderunt iam eruditi. Et hæc obiter ad maiorem quandam lucem illius, in qua versamur, disquisirionis; nulla me cæteroquin cum viris doctis & harum litterarum principibus committendi prurigine, qua utique non laboramus; neque alias quadam de nummo a nobis haud inspecto, cum signato iu eo *Monocerote*, certo aliquid statuendi fiducia. Sed vel ita illis, & argumento fuit inseruiendum. Quibus & addere hoc liceat forte a me animaduersum, ad Plinium nempe, ubi *Orsæi Indi simias candentes toto corpore venari dicuntur*; a nouissimo eius & erudito interprete adnotari. " Indos Nysæos hoc loco intelligendos putat Aldrouandus, idque colligit ex Ligorii nummo, cuius epigraphen legit ΝΥΣΣΕΩΝ, cum *Monocerote*, in auersa parte. Viri (nempe Aldrouandi:) errorem in hac epigraphe legenda detegit Spanhemius de Usu Nummorum pag. 138. post Reinesium lib. XI. Var. Lect. cap. 2." Ac Reinesium quidem quod adtinet, id a me monitum ibidem, ut superiora, eaque iam olim edita, arguunt, viderat Harduinus; ac præterea, abiudicatum quidem ab eodem Reinesio *Nysæ* illi Indicæ, cui eum Aldrouandus tribuerat, hunc nummum; sed alio errore ad *Nicæam*, eamque non illam olim nobilem Bithyniæ urbem, sed ad aliam sitam in Galliæ & Liguriæ finibus retulisse euudem nummum, ut supra diximus, Reinesium; aut vero pro ΝΥΣΑΕΩΝ, in eo ΚΥΚΕΩΝ, de *potu* scilicet *miscello* ab eo lectum.

Lib. VIII. c. 21. Hard. in Not. Ibid.

VI.

ALCES *in Nummis.*

Haud minus vero e nostro quoque Septentrione, quam ex Oriente ac Meridie, quæsita est tandem in solemnibus Romanorum spectaculis celebritas. Testes præ aliis ALCES, feræ olim Hercyniæ sylue, quas ad Amphitheatrales pompas a Gordiano cum pluribus id genus destinatas, Philippus successor Ludis Sæcularibus exhibuit. Capitolinus: *Fuerant sub Gordiano Romæ Elephanti* XXXII. ALCES X. *Tigres* X. *Leones mansueti* LX. *Leopardi mansueti* XXX. *Hyænæ* X. *Gladiatorum Fiscalium paria mille, Hippopotamus unus, Rhinoceros unus, Archoleontes* X. *Camelopardali* X. *Onagri* XX. *Equi feri* XL. *Et cætera animalia innumera & diuersa, quæ omnia Philippus Ludis Sæcularibus vel dedit, vel occidit.* Unde etiam inter nummos Philippi Filii sæculares, aliquos cum *Alce*, aut *Cerua* descripserunt diligentes Antiquarii: neque tamen inde producta eius icone. Unum videas apud Erizzo, cum figura insoliti animalis; quod ille quidem, & incertum & hirco simile contentus fuit obiter indicare; ego vero ad *Alcem* illorum temporum referre non dubitarem.

In Gordiano III. c. 33.

Occo p. 447. & Biragi p. 350. Discorf. Sopr. le Medagl. p. 542.

Multa

Multa sunt, quæ me mouent, ut hanc fuisse veterum *Alcem* existimem, de qua tot sunt alias ac tam variæ scriptorum nostri ac prisci æui dissensiones, quas hic meas non facio. Neque vero illæ solum occurrunt de nomine, aut de aliqua proprietate huius animalis, ut paullo ante de *Hippopotamo,* aut *Rhinocerote* videbamus, sed de tota eius figura; quam nempe alii *Capræ,* alii *Jumento,* alii *Ceruo,* alii *Mulo* etiam consimilem faciunt. Contulit obiter inter se ea dissidia, puta Julii Cæsaris, Plinii, ac Pausaniæ, magnus Solini interpres; neque quidquam præterea. Minus adhuc moror turbam recentiorum, qui non aliam vulgo *Alcem,* quam *Elend* dictam nostratibus, nonnullis *Magnum Animal,* volunt agnoscere. Nec enim me illorum numerus iunctæque umbone phalanges deterrent; quin feram hanc in superiori nummo depictam, pro vera veterum *Alce* ausim haud cunctanter venditare. Primum illud est, quod modo ex Capitolino constabat; nempe hac solemnitate Milliaris Sæculi a Philippis celebrata, *Alces* quoque exhibitas. Inscriptio autem nummi hinc Philippum, illinc SÆCULARES AUGG. Patris nempe & Filii arguit, & memoriam spectaculi id genus Circensis. Nec vero ad aliud iste nummus referri potest securius, quam ad *Alcem*; si consulas totam seriem descriptorum Animalium, quæ ut præcipuas eorundem Sæcularium celebritates, tum diuersis data missionibus, commemorat Capitolinus. Alterum, vix notam hactenus Romanis feram, quantum licet aliunde colligere, meruisse maxime signari ad recordationem illius festiuitatis; sicut de *Rhinocerote* sub Domitiano; *de Hyæna* vero, *Hippopotamo, Elephante, Crocodilo, Leone* etiam, aliisque vulgo iam notis, videmus ex eadem nummorum penu contigisse. Certe sequutis inde temporibus, inductas sæpius ad spectacula Romanorum *Alces,* ut adspectu & raritate singulares, docet præterea Calpurnius; ubi insitatas ac solemnes Cari & liberorum eius describit Editiones,

Salmas. Plin. Exerc. p. 164.

Ut supra in Gordiano in cap. 32.

In Gordian. Trib. cap. 3. & 33.

> *Ordine quid referam, vidi genus omne ferarum,*
> *Hic niueos Lepores, & non sine cornibus Apros,*
> *Manticoram, & syluis etiam, quibus editur,* ALCEN.

Eclog. VII. v. 57. &c.

Per *syluas* nempe, Hercyniam videtur innuere, quarum incolæ olim *Alces,* iuxta Cæsarem. Tertium vero & præcipuum, occurrere non pauca in hac figura cum *Alce* veterum communia, in quantum patitur incerta & diuersissima illorum de hoc animali narratio. Vides utique illius, iuxta Cæsarem, ad primum statim adspectum, *consimilem Capris figuram, & eandem magnitudine antecedentem;* imo etiam aliquo modo, iuxta Plinium, reliquam corporis formam a iumento haud alienam. Nam quod adsunt cornua & crura cum nodis & articulis, quæ in *Alce* Cæsar haud agnoscit, in eo liquet ex Plinio ac Solino, eum vel *Alcen* cum *Machli* ei haud dissimili confudisse, de qua isti tradunt nullum illum suffraginum flexum; aut vero fœminam cum mari miscuisse, cui priori solum cornua demit Pausanias. Nec mirum præterea,

Bell. Gall. lib. VI.

Lib. VIII. cap. 15.

Lib. IX. pag. 573.

terea, si de fera adhuc Romanis parum nota, secus quædam, aut inter se diuersa, antiquiores scriptores tradiderint; quod iisdem in aliis magis obuiis accidisse, neque tu ignoras, & vel adlata paullo ante exempla *Hippopotami*, *Monocerotis*, aliorumque id genus satis arguunt.

Et hæc olim in superiori editione ante complures annos notaueram; quum eadem omnino de hac veterum ALCE, & quidem occasione nummi cum incerto quodam animali, quem protulerat Erizzo, a me monita, aliena vero ab iis, quæ de illa fera hactenus in scriptis, hac aut superiori ætate, Historiæ Animalium commentariis traduntur; eadem, inquam, a nupero, de quo paullo ante, ac erudito Plinii interprete adserta & confirmata, etsi tanquam id primus viderit, omissa proinde omni a me pridem eam in rem notatorum mentione, haud illibenter tamen agnoscere mihi licuit. Eadem utique ibi ab eo reposita, quæ de animali vulgo *Elend* olim notaueram: nempe non congruere ei Alcis formam, quam Cæsar, nummique veteres repræsentant: in Notis vero & Emendationibus, ad quas Lectorem ibi remittit; Confudisse Cæsarem Alcen cum Achli, (seu Machli) nec diuersa prodere vetustos scriptores de fera sibi haud explorata mirum debere videri, cum de obuiis etiam sæpenumero inter se dissideant: Alces certe decem a Philippo Imp. ludis sæcularibus exhibitas fuisse, testatur Julius Capitolinus in Gordiano tertio pag. 164. Figuræ nummos repræsentant, quibus signatæ eæ feræ, ad perennem celebritatis recordationem. Nam in uno ex nummis, qui in Cimelio Parisiensi seruatur (Collegii nempe Claremontani) cuius similem alterum profert Erizzo pag. 542. ubi animalis incerti, hirco similis, iconem ibi signari dixit, NOS ALCEM ESSE cælatam idcirco CONTENDIMUS, quod ad aliam nullam ex iis feris, quas Capitolinus enumerat, referri merito ea forma possit. Esse autem, ut Cæsar dixit, consimilem Capris figuram, easdem magnitudine antecedentem: esse aures proceras, esse crura cum nodis & articulis, ut de Alce, non de Achli (seu Machli) censuit Plinius." Quæ autem ideo hic erant a me adducenda, ut eadem de hac *Alce*, contra huius aut superioris ætatis historiæ Animalium Scriptores, & quidem accedente fide veteris nummi, primum a me adnotata, viri illius eruditi & sagacis calculo ac testimonio, iisdemque rationum vel auctoritatum a me adductarum momentis, plane comprobari Lector intelligeret; indeque suum quoque adsensum iis eo lubentius citiusue accommodaret. Palmarium vero illud, (ut olim adhuc id eam in rem a me additum, hic reponam) quod *Alcen Capræ* haud absimilem Cæsar agnoscat, ac eadem maiorem: quorum utrumque figuræ huius adspectus satis, meo iudicio, ante oculos ponit. Unde liquet etiam haud opus nunc esse emendatione illustris Salmasii, qui loco iam ante indicato *Capras* hic apud Cæsarem in *Capreas* mutat; cum ad priores magis, quam ad posteriores accedat superior effigies. Neque illam mutationem euincit addita mox a Cæsare *pellium varietas*, quam præmissa ab eodem *Capreæ* figura per se satis indicasset; ut non fuisset necesse proinde Cæsari eadem distinguere, *habere consimilem Capreis figuram, & varietatem pellium.* Alias apud Comicum, *Caprigenum genus*, de *Capreis* dictum videas.

(Hard. ad Plin. lib. VIII. cap. XV. pag. 154. Tom. II. Sect. XXXIII. p. 257. Tom. II.)

Qui varie valent:
Caprigenum hominum non placet mihi, neque
Pantherinum genus.

(Plaut. Epidici Act. I. Sc. I.)

Illud

Illud enim *Caprigenum genus* de *Capreis* ibi intelligendum, non de *Capris* satis liquet, in quibus utique haud occurrit illa varietas pellium, ad quam adludit Comicus. Cur vero recentiores *magnum* suum *Animal*, seu Germanorum *Elend*, *Alcis* nomine indigitarint; eandemque cum *Alce* veterum statuant, ipsi viderint Numquam certe feras tota specie, ut liquet, diuersas in unam eandemque, sicut in unum nomen tam facile sociabunt; facilius certe, *jungentur iam Gryphes equis.* Vel sola insuper ab iis prolata iconum huius feræ diuersitas in quantum iis fides sit habenda, satis arguit. Sed non scribimus hic Historiam Animalium; aut vero tantum nobis otii, ut de iis inter se, aut quod factu difficile, cum veteribus conciliandis, multum iam laboremus.

VI.

De CAPRINI *generis Animalibus Syluestribus.*

Alias selecta quædam e CAPRINO genere Animalia, neque vulgo obuia nobis eadem supellex antiquaria subministrat. Quamuis enim, quod tradit alicubi Plinius, in omnibus animalibus placida & fera reperiantur, CAPRÆ *tamen in plurimas similitudines transfigurantur:* dari enim, quod addit ibidem, *Capreas, Rupicapras, Ibices, Oryges, Damas, Pygargos, Strepsicerotes, multaque alia haud dissimilia; quorum illa Alpes, hæc transmarini situs,* (nempe non Africa solum proprie a Romanis dicta, vel Libya, sed vicina etiam Sicilia, Creta, Asia, mittant. Idem vero Plinius alibi tangit varia cornuum genera, quæ data sunt id genus animalibus, uti ramosa *Capreis*, sed parua; convoluta in anfractum, *Arietum* generi; *Rupicapris*, in dorsum adunca; *Damis*, in aduersum; erecta, rugarum ambitu contorta, & in leue fastigium exacuta, *Strepsiceroti*; mox, aliis adunca, aliis redunca. Exstant vero plures etiamnum & singulares quidem nummi, partim Siculi, Cretenses, partim Romani, & in celebritate Circensium aut decennalibus, de quibus Trebellius Pollio, sub Gallieno potissimum percussi, qui haud unum e CAPRIGENO illo dissimilium animalium genere nobis etiamnum ostentant.

Lib. VIII. c. 53. Lib. XI. c. 37. In Gallien. cap. III. & VII.

Equidem, ut a Siculis illis nummis ordiar, occurrit *Hennæ*, urbis Siculæ, (ita enim non *Ennæ*, ut vulgo, scribendum, vel ex antiquo & Romano eiusdem urbis nummo, MUN. HENNÆ *Municipium Hennæ*, de quo alibi, liquere potest) apud Parutam, cum inscriptione ΔΑΜΑΤΗΡ in una, & ΕΝΝΑ (Ε nempe adspirato) in altera parte:

Tab. 80. n. 1.

Cererem in priori nummi area signatam non solum, sed inscriptam haud mirabitur, qui hanc urbem fano & simulacro eiusdem Deæ nobilem apud [a] Ciceronem, [b] Strabonem, aliosque haud ignorat; & istam insuper apud Melam, *Famam habet ob* CERERIS *Templum*, HENNA. Unde & HEN-

a In Verrem. IV. cap. 49.
b Lib. VI. pag. 272.

NAEA

NAEA CERES (ſicut in antiquis eius codicibus legi, non *Ennæa,* ad eum monuit magnum Muſarum Latinarum decus, Nicolaus Heinſius)

De Rapt. Proſerp. lib. I. v. 122.

Henneæ Cereri proles optata virebat.

Neque Doricæ etiam dialecti cauſam in hac voce ΔΑΜΑΤΗΡ requiret, qui nouit eam Siculis conſuetam; haud aliam certe quærendam in urbe Syracuſanorum colonia, quos, more conſueto Coloniarum, Metropoleos ſuæ Corinthi dialecto uſos conſtat. Animal autem, quod exhibet auerſa numini area, e Caprino ſimul ac Ceruino genere ſatis arguit magnitudo inſtar Cerui, varietas pellis, Caprina cornua, barba ſeu villus e mento pendens, pedes denique biſulci. Quamuis enim noſtrates *Capreæ* ac *Damæ* vulgo minores occurrant; at notum aliunde plures dari maiores, & Ceruo magnitudine pares. Tales utique Afrorum vulgares illæ *Gazellæ,* iuxta vocem Arabicam غزال de quibus inter alios conſuli poteſt Marmolius, & firmant inſuper aliæ voces, quibus promiſcue *Capream, Damam* & *Ceruum* notant, ut liquet

Hieroz. lib. III. cap. 20.

ex Arabum Lexicographis, & vidit harum litterarum decus Bochartus. Neque etiam minores ex eodem *Caprearum* aut *Damarum* genere, quia veteribus *Hippelaphi, Tragelaphi,* & *Pygargi,* nuncupantur. *Hippelapho* certe ſeu *Equi-*

Hiſt. Anim. lib. II. cap. I.

ceruo haud diſſimilem figuram tribuit Ariſtoteles; formam nempe Equi & Cerui, unde illi nomen; villum inſtar barbæ e mento pendentem; magnitudinem Cerui; cornua Capris proxima; pedes biſulcos. Obſtat vero iuba tenuis a capite ad armos, quam eidem *Hippelapho* Ariſtoteles, ac unde ei equinum nomen, quæ in depicta huius animalis apud Parutam icone non comparet; & contra, obuia in eo maculoſa, Damarum inſtar, de qua ſilet Philoſophus, pellis varietas. Mitto quod apud Arachotas, gentem Indiæ vicinam, reperiri demum *Hippelaphum* ibidem tradit. *Tragelaphum* vero ſeu *Hircocerum,* cum hircina proinde barba, non alibi quam iuxta Phaſin amnem

Lib. VIII. cap. 33.
Lib. II. pag. 134.

exſtare, auctor eſt Plinius: ſed quem in Syria ac Arabia etiam reperiri monet, ut olim iam monui, & alii quoque viderant, Diodorus. *Tragelaphum* vero a ſe Pariſiis viſum, qui cornua plane ceruina haberet, mentum promiſſa hirſutum barba, villoſos armos, eumque pro *Hirco Barbariæ* oſtenſum memorat ad So-

Salmaſ. Plin. Exerc. p. 262.
Hard. ad Plin. lib. VIII. c. 33.

linum ὁ πάνυ. An vero *Hippelaphum* & *Tragelaphum,* pro eodem animali, ſumere debuerint Volaterranus, Geſnerus, atque eorum auctoritate, ut liquere videtur, ad dictum Plinii locum nouiſſimus ac eruditus eius adnotator, expendere iam haud vacat. Multa quidem habuiſſe utrumque animal inter ſe communia, ex Ariſtotelis de *Hippelapho* narratione liquere videtur; ita tamen ut idem omnino animal exſtitiſſe utroque illo nomine dictum, haud inde liceat ſtatuere. A quibus utique Auctoribus abit Bellonius, qui *Hippelaphum,*

Obſerv. lib. I. cap. 54.

ut ſui generis animal, & a *Tragelapho* diuerſum tradit. *Hippelapho* certe iubam equinam a capite ad armos tribuit Philoſophus: *Tragelapho* vero *villo-*

a Ut ſupra.
b Cap. XIX.
c Ut ſupra.

ſos tantum armos, ſeu armorum *villum* [a] Plinius ac [b] Solinus, & teſtis oculatus, [c] Salmaſius. Ne vero ad PYGARGUM referri poſſit ſuperior effigies obſtare videtur, quod ab albis natibus nomen hoc fuerit ei inditum, ut ex an-

Ad Satyr. XI. v. 138.

tiquo Juuenalis Scholiaſte obſeruarunt iam viri docti. Eædem enim hic maculæ, quæ ut reliquum animalis illius corpus, ita nates eius quoque obumbrant. Idem alioquin *Pygargus* inter *Caprearum* genera a veteribus recenſetur, ut obſeruarunt etiam viri doctiſſimi Geſnerus, & Bochartus, & quidem Plinius iam olim, loco ſupra adducto, ubi de variis ſylueſtrium Caprearum ge-

Lib. VIII. cap. 53.

neribus agit: *ſunt & Damæ, & PYGARGI, & Strepſicerotes.* Unde eoſdem

eoſdem etiam cum *Capreis, Ceruis, Hinnulis,* coniungunt Herodotus ac Ælianus. De priori mox: poſterior autem: Ἄτολμα δὲ νεβροὶ, καὶ πρόκες, καὶ ζορκάδες τε, καὶ ΠΥΓΑΡΓΟΙ· *Timida autem animalia ſunt Hinnuli, & Cerui, & Capreæ, &* PYGARGY. Adde, quod animal fuerit in Africa obuium, teſte Herodoto: κατὰ τοὺς Νομάδας δέ ἐστι τούτων οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἄλλα τάδε ΠΥΓΑΡΓΟΙ, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι· *Quorum nihil apud* Afros *Paſtorales eſt, ſed alia, velut* PYGARGI, *& Capreæ, & Bubali, & Aſini.* Nota autem abunde vetuſta & perpetua Africæ & Siciliæ commercia, vicinia, linguæ communione; coloniarum frequentia, introducta continuo & ſtabilita. Unde & cum aliarum rerum, tum animalium etiam rariorum facilis vectura, & quæ ad rei memoriam, quod alias ſolemne, nummis etiam conſignari meruit. Hinc Plinius quoque *Pygargos* refert inter ea animalia, quæ *tranſmarini ſitus mittunt.* Non par autem hic vel *Hippelaphorum,* vel *Tragelaphorum* ſeu *Hircoceruorum* ratio; quorum poſtremos multi, quamuis immerito, ut vel ſuperiora arguunt, fabuloſis adnumerant. Adeo ut his miſſis, figuram ſuperiori nummo expreſſam, ſimpliciter e maiorum DAMARUM, ſeu GAZELLARUM, quas vocant, & quibus adhuc hodie Africam feracem eſſe conſtat, genere, ſtatuere continuo liceat.

De Animal. lib. VII. c. 19.

Lib. IV. c. 192.

Ut ſupra lib. VIII. c. 53.

VII.

De CAPRIS MAMBRINIS *aliiſque adhuc* CAPRINI, *vel* OUILLI *generis Animalibus in Nummis.*

Aliam vero CAPRAM haud vulgarem, eique inequitantem, cum cornu ad os admoto, nudum ſeſſorem exhibent apud eundem Parutam ſequentes *Himeræ,* urbis itidem Siculæ, nummi.

Tab. LXXV. n. 6. & LXXVI. 13.

Capra hæc, ut cernis, cum prolixo cornu in tergum reiecto, in priori vero nummo cum aure longa & demiſſa, iumenti inſtar ſeſſorem ferens, & ad curſum comparata. Hanc autem continuo fatearis ex earum genere, quas in Oriente tradunt reperiri, cum longis auribus, & quidem palmæ longitudine, quibus iumenti aut cameli loco vehi ſoleant tenuiores homines, & quibus vulgo MAMBRINÆ aut CAPRARUM INDICARUM inditum eſt nomen. De longis ac demiſſis auribus fidem faciet Ariſtoteles: ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ τὰ πρόβατα τὰς οὐρὰς ἔχει τὸ πλάτος πήχεως, ΤΑ δὲ ΩΤΑ αἱ ΑΙΓΕΣ σπιθαμῆς καὶ παλαιστῆς, καὶ ἔνιαι συμβάλλουσι τὰ ὦτα κάτω ἀλλήλαις· *In Syria Oues ſunt cauda lata, ad cubiti menſuram;* CAPRÆ AURICULIS *menſura palmari & dodrantali, ac nonnullæ etiam, quibus inferne aures inter ſe coeunt,* ut bene poſtrema hæc reddit Bochartus, minus autem accurate Gaza, *ac nonnullis demiſſis, ita ut ſpectent ad terram.* Jumenti autem vicem præſtare illas *Capras,* docebit

Hiſt. Anim. lib. VIII. cap. 28.

Hieroz. lib. III. cap. 19.

bit Leo Africanus: ***Ego quondam iuuenili feruore ductus, horum animalium dorso insidens, ad quartam milliaris partem delatus fui.*** Clarius autem scriptor Italus apud Gesnerum, & quæ loca iam adtulit laudatus modo Bochartus: CAPRA MAMBRINA ***in regione Damiata dicta, fert equitantem; sellam, frenum, & cætera, quibus equi instrui solent, admittit.*** Neque vero, ut hoc addam, in Syria solum & vicinis locis, sed in Africa etiam reperiri tradunt *Capras* id genus, quas vulgo *Adimmayn* vocant; & quo referenda videtur superioribus nummis expressa, ob viciniam & commercia utriusque gentis Siculæ & Africanæ. A Marmolio certe, luculento scriptore rerum Africanarum, describitur ADIMMAYN, animal cicur instar Arietis, Vituli magnitudine cum demissis itidem & longis auribus, infantes sessores admittere, ac ultra milliare deferre. Quo referendum etiam prouerbium Arabum, a Ut supra. doctissimo Bocharto commemoratum, *Capellæ post Camelos*, de angustia nempe post copiam; quod ubi Camelis solerent vehi, redacti sint ad Caprarum vecturam. Neque vero eam insuetam omnino aliis gentibus, certe in ludis Equestribus & militiæ rudimentis, tyronibus ac pueris frequentatam, ex Anthologia & Juuenali obseruauit idem Bochartus. Ut non mirum etiam sit, Hirco insidentem videre Cupidinem in denario Gentis Fonteiæ. Pernicitatem vero eiusmodi *Caprarum*, quam superior Capra ad cursum incitata videtur etiam arguere, adtigit quoque Oppianus:

Cyneget. lib. II. v. 326. &c.

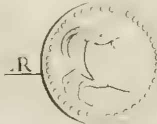
Αἰγῶν δ᾽ αὖτε πέλει, περάτων τι πανάγρια φῦλα.
Οὐ πολλὸν τούτων οἰῶν, λασίων τε χιμάρων
Μείζονες, ἀλλὰ θέειν κραιπνοί, δειαροί τε μάχεσθαι.
Caprarum vero etiam sunt, Ouiumque admodum fera
Non multum hisce nostris Ouibus hirsutisque CAPRIS
Maiores, sed ad currendum pernices valde & ad peynardum.

Lib. VIII. cap. 53. Sic inter Capras syluestres, *Ibices* mirandæ pernicitatis docet Plinius. Unicornem vero eandem *Capram* supra depictam non mirabitur, qui vel ***Orygem***, Capreæ genus unicornis, vel Capras syluestres, seu ***Rupicapras***, cum uno cornu e media fronte ac dorsum versus reflexo, in Carpatho monte, Segestana, Bulgaria reperiri obseruabit apud veteres, aut recentiores Historiæ Animalium scriptores; cuius generis etiam animalia vel ***Reem***, vel ***Carcand***, seu Hieroz. lib. III. cap. 26. *Charsan* Arabibus dicta docet supra laudatus Bochartus, quem consulere poterit eruditus Lector. Sic Unicornu etiam animal in Æthiopia obuium describit commemoratus aliquoties Marmolius, instar iumenti cum hircina barba, & cornu in media fronte longitudinis trium pedum.

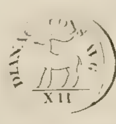
De aliis Caprini generis animalibus Hino Fero, Ibice.

Occurrunt adhuc alia in præclaris veterum nummis signata in iis, singularia e CAPRINO itidem genere animalia; qualia videas cum in sequenti nummo Pembrochiani Cimeliarchii, cum Joue sedente in priori nummi area; tum in duobus, qui ei hic adduntur, e lectissimo Museo ornatissimi Equitis, & alibi iam memorati, Andreæ Fontaine, a me depromptis.

Signata

Signata in priori nummo dimidia fera ad saltum parata, cum magnis cornibus in dorsum reiectis, ac parallelis, & cum hircina præterea barba, ad FERUM in Creta HIRCUM, quem a se visum describit Bellonius, cuiusque haud dissimilem iconem profert, referenda continuo videtur. (Obser. lib. v. c. 13.) Quod suadet etiam Jouis Cretensis expressa in priori nummi parte, effigies, qualis utique in aliis Cretensium nummis cernitur. Nisi IBICEM potius appellare eandem libeat, in Romanorum spectaculis, ut vel ex Capitolino liquet, olim visum; (In Gordian. Trib. cap. III.) & cui reiecta itidem magna in dorsum cornua, & hircinam barbam tribui, docent depictæ eius icones apud Historiæ animalium conditores. Adeo etiam ut eundem *Ibicem*, a Bellonio *Hirci feri* nomine describi censuerit Jonstonus. (Vid. Jonston. Hist. Quadrup. Tab. xxv. & xxviii.) A quibus tamen abit nuperus ac eruditus Plinii interpres, qui *Rupicapris* quidem, non vero *Ibicibus*, cornua in tergum reiecta adscribit; (Ibid. cap. 53. Hard. ad lib. VIII. cap. 53. p. 241. Tom. II.) hisce vero in anteriorem partem proiecta & adunca; sed a quo hic recedunt alii, qui de eodem *Ibice* agunt, scriptores, non Latini solum, sed Arabes, ut Damir, a magno Bocharto eam in rem adductus. E quibus præterea, variisque de Ibice *locis* in Veteri Fœdere, uti in eo vox יעל *Iaal* a veteri Interprete, & qua de re adeundus est idem Bochartus, redditur; (Hieroz. lib. III. cap. 23.) liquet, non Alpium solum, ut e Plinio colligunt viri docti, & iuxta eos idem Cl. Harduinus, sed aliorum quoque editorum in Oriente & alibi montium incolam esse *Ibicem*; eumque *Capræ* in Libya *feræ*, ab aliis *Capri montani*, aut *Hirci rupicolæ* nominibus appellatum. Duo vero sacrata DIANÆ in additis supra duobus nummis animalia; quorum prius maculis distinctum habet corpus, cum erectis aliquantum a tergo cornibus; alterum sine maculis, & cum cornibus, ut ea de re Plinius, reduncis, seu retrorsum reiectis; utraque vero sine hircina barba, ad Ceruini generis animalia referri continuo debent.

Sed en tibi adhuc tres apud memoratum iam ante Parutam nummos, quibus peculiare rursus *Arietis* & *Capreæ* genus designatur. (Tab. v. v. n. 45.)

Geminum priori nummum possidet Gaza Medicea, & cuius signatum priori parte animal, ARIETI aut HIRCOCERVO tribuebat eruditus eius Custos. Quod postremum firmare posset Bellonius, cui *Tragelaphus*, de quo paullo ante, seu *Hircocervus*, animal sine barba, cum cornibus Caprinis, sed contortis, sicut Arieti, & quod præterea ore, anteriore frontis parte, & auribus, Arietem referret. (Obseru. lib. I. cap. 54.) Sed obstant præter alia, cum pili longi ac nigri, quos eiusdem colli superiori inferiorique parti tribuit, ut barbatus videatur, idem Bellonius; ac insuper circa stomachum, armos, pectus, iuxta eam, quam profert, effigiem; tum autem Plinii, & aliorum diuersa de *Tragelapho* traditio, quæ nec Bellonii, ut videtur, figuræ, minime autem ei, quæ in superiori nummo expressa, potest competere. Plinius ubi de Ceruis egisset, continuo subdit: *Eadem est specie, barba tantum & armorum villo distans, quem Tragelaphum vocant; non alibi quam iuxta Phasim amnem nascens*; (Lib. VIII. c. 53.) & qua de re

iam

iam ſupra. Barbam itaque, quod non facit Bellonius, & armorum villum in *Tragelapho* agnoſcit, cætera Ceruo ſimilem; unde Græcum quoque *Hircocerui* nomen eſt illi inditum. Alius proinde ab hoc Panormitanorum animale, quod ſine barba & illo armorum villo, ac præterea cum cornu, non Ceruino, ſed Arietis inſtar retorto. Aliud vero *Hircocerui* genus deſcribit Nicolaus Menardus: animal nempe Ceruo ſimile magnitudine, capite, ore, agilitate, pilis, cornibus autem in tergum reflexis, inque extremo contortis, pedibus ingenti Hirco ſimile, & quod in remotis Africæ partibus reperiri tradit. At nec Arietinum aut Ouinum caput illi adſcribit, quorum utrumque præfert ſuperior nummus. Scilicet quemadmodum in *Caprarum* genere, aliæ ad *Ceruorum* naturam ac formam accedunt; ita aliæ rurſus ad *Ouium* figuram, cum quibus alias magna prioribus ſocietas, & commercia, quam (Hieroz. lib. II. cap. 42.) in rem plura congeſſit Bochartus, intercedit; unde & communes Hebræis aliiſque Orientalibus voces, quibus utrumque animal deſignatur. Ita *Muſmones* (Lib. VI. p. 225.) in Sardinia reperiri obſeruat Strabo, Arietes, nempe, quibus pilus caprinus loco lanæ. Ne vero idem ſuperius Panormitanorum animal cum hoc *Muſmone* ſtatuamus, (quod alias ſuadere poſſet Inſulæ vicinia, & ouinum ſeu arietinum caput) obſtat rurſus maculis, non pilis diſtincta pellis; & qua denuo Africanum CAPREÆ genus nobis adumbratur, haud alienum etiam ab iis animalibus, quæ hodie vulgo *Barbariæ Damas* indigitant. Neque vero valde priori nummo diſſimilis figura alterius animalis ſuperius etiam poſtremo loco depicti, cum cornu Arietino, & Capreoli itidem pelle maculis diſtincta, a venatore adprehenſi & quale Siculo Gelonis nummo acceptum ferimus. Communis nempe aliis quoque animalibus illa cum *Capreis* aut *Capreolis* (Lib. VIII. cap. 21.) pellium varietas. Hinc Plinius alicubi inter Indiæ animalia refert, *& feram nomine Axin, Hinnuli pelle, pluribus candidioribuſque maculis*, &c.

Arietes Sylveſtres & Cerva Cornuta *in nummis*

Agmen vero hic claudant, dum in hoc *Caprino, Ouillo,* vel *Ceruino* animalium genere, e nummis antiquis illuſtrando, verſamur, peculiaris adhuc ARIES, ſignatus ibidem in alio Panormitanorum nummo apud Parutam; ac obuia inſuper CERVA CORNIBUS inſignis inter Salonniæ, Gallieni coniugis, numiſmata.

Parutæ Sicilia Tab. V. n. 44.

Priorem iconem haud dubito referre ad *Syluestres* illos *Arietes*, quales apud (Lib. IV. c. 192.) paſtorales Afros exſtare tradit Herodotus: Καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναι, καὶ ὕστριχες, καὶ ΚΡΙΟΙ ΑΓΡΙΟΙ, *Et baſſaria, & hyænæ, & hyſtriches, &* ARIETES SYLVESTRES. Namque haud aliter ac Αἴγαγροι una voce apud Oppianum (Cyneg. lib. II. v. 338.), & apud Heſychium, ac in veterum Gloſſis dicti, ſeu αἶγες ἄγριαι *Capreæ Sylueſtres*, quibus ferax eadem Africa. In poſteriore vero icone, ſeu (Tom. III. p. 101.) CERVA CORNUTA, ne multum hic immorer, fecit Cl. Triſtani diligentia, a quo iam obſeruata, quæ peti ea de re poterant, e poëtarum fabulis, puta Cerua Telephi, Herculis, & quæ Iphigeniæ loco ſubſtituta, quas χρυσοκέρως *cum aureis cornibus*, vulgo nobis deſcribunt Pindarus, Sophocles, Euripides,

aliique

aliique. Quibus addi poteſt Phrixi Cerua, iuxta Valerium Flaccum;

Ipſa comes, ſætis fulgens, & cornibus aureis: Lib. VI. v. 71.

Nota autem lis, quam eo nomine Sophocli, grauiſſimo alias Auctori, inten-
dit Ariſtoteles; quod Ceruæ nempe cornua tribuat, qui alibi Ceruis feminis
cornua adimit. Atticis autem τὴν ἔλαφον, pro *Cerua* uſurpari, obſeruarunt iam
eruditi; atque ita Ariſtotelis aliorumque Auctorum loca, qui Ceruis eo ge- De part. Animal. lib. III. cap. 2
nere prolatis cornua quandoque tribuunt eſſe explicanda: & qua de re nos
haud ita pridem ad Callimachum. Haud aliter certe ac τὴν ἵππον, τὴν κάμη- In Hymn. Dian. v. 102.
λον, paſſim de *equitatu* in genere in aciem miſſo, & de *camelis* promiſcue Obſeru. p. 203.
dicunt iidem Attici; quod ad *equos*, aut ad *camelos feminas* nemo utique re-
ſtringendum ſtatuit; & quomodo inſuper πάρδαλιν, vel τίγριν apud Græcos,
ut *Pantheram*, ac *Tigres* apud Romanos, aliaque familiaria in Orientis linguis
femininæ terminationis animalia promiſcue de utroque ſexu dici conſtat. Re-
pertas vero nonnunquam *cornigeras Ceruas* teſtantur cum Guntherus tum
Julius Scaliger; & poſtremus quidem ſuis temporibus ſeruatum adhuc captæ Poetices l. III. cap. 9.
id genus Ceruæ caput. Quibus accedat cornuta itidem Cerua, quam in
Cherſoneſo Cimbrica a Duce Holſatiæ ante triginta annos, quum hæc ſcribe-
ret, captam, & ab eruditiſſimo Morhofio eleganti carmine deſcriptam tradit Lect. Heſiod. v. 881.
ad Heſiodum, magnum litterarum hac ætate decus, J. G. Græuius.

VIII.

De PANTHERINI *generis animalibus in Nummis.*

Capras vero ſeu *Caprigenum* genus, de quo paullo ante agebamus, excipere
poterit PANTHERINUM, quod cum *Caprigeno*, ob varietatem pellium
coniungentem ſupra vidimus Comicum. Plura autem huius generis anima-
lia ſignata occurrunt in antiquis nummis, quibus ea Libero Patri adiungun-
tur: cuiuſque rei ratio petita ex natura & indole animalis, vino inprimis de-
diti, & *vinoſi* inde ab Oppiano dicti, cum aliunde iam nota, tum ſupra e- Cyneg. lib. III. v. 80.
tiam obiter indicari debuit. Hinc mos ille veterum in Bacchi ſimulacris
PANTHERISCUM ad pedes eius ſtatuendi, in quem Lyæus ille vinum e
Scypho, quem dextra tenet, continuo effundit; ſiniſtra autem Thyrſum ge-
ſtat. Cuiuſmodi plures exſtant etiamnum, iique inſuper mole & elegantia,
ac notatione locorum ſpectabiles inprimis nummi. Sed de quibus, ac de
Herone, qui agens de verſatilibus ſcenis, in iis illo habitu depictum Liberum Περὶ Αὐτοματοπ. Vet. Mathem. ed. Reg. Pariſ. pag. 246.
Patrem tradit, agetur alibi opportunius; ubi ad Religionem Gentilium, in
nummis eorum antiquis teſtatam, nos huius operis inſtitutum deduxerit. Fa-
miliares equidem haud in Africa ſolum, unde dictæ *Africanæ*, vel *Libycæ*, ſed
in Aſia quoque *Pantheræ*, & quidem præter Syriam, de qua Plinius, in Ca- Lib. VIII. cap. 17.
ria potiſſimum ac Lycia, ut liquet ex Agatharchide apud Photium, ac præ- Biblioth. p. 11.
terea ex Æliano, cui πάρδαλις Καρικὴ καὶ Λυκιακὴ, *Panthera Carica & Lyciaca* De Anim. lib. XVII. cap. 45.
dicitur. Adde, & in vicina Pamphylia apud Philoſtratum; aut quas *Græcas* Vit. Apollon. lib. II. cap. 1.
in genere vocat ad Ciceronem Cœlius; aut *in Barbaria capi* in genere tradit Lib. VIII. Ep. 6. 9.
alibi Tullius. Inde vero petita in Romanorum ſpectaculis celebritas & fre-
quentia, de qua conſuli poſſunt dictis locis Plinius, & Cœlii ad Ciceronem, Ibidem.
Ciliciæ tum Proconſulem, accuratæ eo nomine ac ſollicitæ preces. Hinc *Pan-
theram* etiam, ut præcipuum in Amphitheatricis Romanorum ſpectaculis ani-
mal commemorat alicubi, ut obſeruo, & qui inde illuſtratur, Tertullianus:

De Cult. Femin. lib. I. c. 7. *non tamen video Circi furoribus, aut* ARENÆ *atrocitatibus, aut Scenæ turpitudinibus Christianum adfici oportere : quia Deus & Equum, &* PANTHERAM, *& vocem Homini dedit.* Ubi nempe per *Equum,* Circense; per *Pantheram,* Arenæ seu Amphitheatrale; per *Hominem* vero, Scenicum spectaculum designari quiuis videt. Ad quas proinde celebritates referri debet, ac unde insuper dicatum Libero Patri apud veteres illud Pantherinum genus luculenter denuo adscribitur, *Pardi, Pantheræ,* in Romanis Gallieni Imperatoris nummis, cum solemni illa epigraphe, signatæ LIBERO P. CONS. AUG. seu *Libero Patri Conseruatori Augusti.* Quum enim solo sexu aut colore distingui *Pardos* & *Pantheras* tradat Plinius, & quidem ut *Pardi* mares fuerint, *Pantheræ* autem feminæ; id utique nobis etiamnum ante oculos ponunt, utriusque sexus obuii in antiquis illis nummis, quod in iis obseruare mihi licuit, *Pardi* & *Pantheræ.* Id vero sequentes nummorum icones, prior *Pardi,* sequentes duæ *Pantheræ* feminæ clarissime ostendunt : quorum priorem nummum *Pardi,* & tertium & quartum cum *Panthera,* & *Pantherisco,* cimelia Pembrochiana & Equitis Andreæ Fontaine; secundum vero, cum Panthera itidem accurate ad fidem nummi depicta, Regia Borussorum Gaza mihi suppeditarunt :

Lib. VIII. cap. 17.

Ut vel inde abunde, ut opinor liqueat, cur ab Orientalibus *Namer,* a Romanis *Variæ,* quod idem notat, dictæ sint eædem feræ; idque commune fuisse *Pardis* & *Pantheris*; & quod de postremis nominatum tangit Plinius: *Pantheris in candido breues macularum oculi.* Neque errare vel decipi ea in re potuit Plinius, & ea quidem ætate, qua nihil in Romanorum spectaculis celebrius vel frequentius huius *Pantherini* generis animalibus conspiciebatur. Neque proinde eos hic moror, etsi haud ignobilis inter eruditos nominis, qui magnum quoddam inter παρδάλεις, & *Pantheras*; aut inter πανθῆρας, *Pardos, Pantheras,* & *Pantheriscos* discrimen statuunt: aut vero qui *Pantherina* illius generis animalia, cum *Tigridibus* confundunt; vel *Pardos,* aut *Pantheras,* pro *Leopardis,* aut vicissim, obtrudunt. Id quidem obiter hic indicare, haud superuacaneum puto, ita signari subinde in nummis hisce antiquis, aut in vulgatis inde iconibus, uti vel in adducendis alibi *Teiorum, Tianorum* & *Smyrnæorum* nummis, *Pantheras,* aut in aliis etiam, *Tigres*; ut non continuo eædem maculis illis distinctum corpus, ullamue pellis varietatem præferre videantur: quibus illas tamen, vel *virgatis,* sicut *Tigres*; uel *orbiculatis,* sicut *Pardos, Pantheras* aut *Pantheriscos,* constat fuisse insignitas. Unde factum etiam, ut vulgo antiquariorum antesignani obuias in nummis id genus feras, promiscue soleant de *Tigridibus, Pantheris,* aut *Leopardis* interpretari. Quod tamen subinde redarguunt alii veteres nummi, uti in adductis paullo ante iconibus; in quibus illos, quos vocat Plinius, *macularum oculos,* seu *Pantherarum* vel *Pantheriscorum orbiculatas maculas*; sola autem minori corporis mole diuersos ab iis *Pantheriscos,* iisdem cæteroquin maculis conspicuos, licet in aliis

Ut supra. (margin note beside "Pantheris in candido…")

Ut supra. (margin note beside "nibus;")

aliis quoque nummis intueri. *Tigres* vero oblongis ſeu *virgatis* tæniis, quas illis veteres Auctores tribuunt, ornatas, & cum *Pardis* proinde *Pantheris*, vel *Pantheriſcis*, ut a præſtantibus antiquariis fieri alioquin conſueuit, non confundendas, ſi non aliunde conſtaret, ex aliis certe id genus monumentis continuo liqueret. Quomodo Canthаro inſiſtens *Tigris* cernitur in veteri marmore, inter præclara cimelia Brandeburgica, ab eximio eorum interprete Begero noſtro, iam diuulgata. Cuius autem præclari cimelii novam & accuratam iconem, ad maiorem huius rei lucem hic ſubiiciendam duximus: addita ſimul Ægyptii ſub Hadriano nummi icone, cum ſignata in eodem virgata itidem *Tigride*. Theſ. Brand. Vol. III. pag. 403.

IX.

De HYAENA *in Nummis.*

Caprigeni vero & Pantherini generis animalibus aliud adhuc ſingulare, & varium itidem animal, erſi a Pantheris alioquin formidatum, e nummis itidem haud vulgo obuiis, addere hic inſuper iuuabit. HYAENAM dico, quam exſtare in Philippi Senioris nummis, occaſione Ludorum Sæcularium ab eo celebratorum percuſſis, & in quibus ludis præter alias ſingulares feras, *Hyænas* etiam decem occiſas refert Capitolinus, monuerunt diligentes antiquarii; ſed nuſpiam adhuc, quod mihi equidem conſtet, producta inde eius icone. Eam proinde iuuabit hic proferre, ſignatam in alterius Imperatoris, Gallieni nempe, nummis; e quibus alias etiam feras modo adtulimus, & quos nuper admodum hic in Britannia repertos, inter cimelia illuſtriſſimi Pembrochiæ Comitis, & præſtantiſſimi Equitis, Andreæ Fontaine, verſare nobis licuit: In Gordiano III. c. XXXIII.

Hyænam nempe *Lupo* ſimilem, etſi humiliorem aliquanto, ſed nihilo breuiorem, maculis præterea nigris conſperſam, tradunt, qui de ea egere veteres aut recentiores; & qualem etiam nobis ante oculos ponunt ſuperiores nummi. Neque enim ea *Pantheram*, *Tigrem*, aut varium aliquod *Caprini* generis animal deſignari, vel ex adlatis paullo ante id genus ferarum iconibus liquet.

Ab

Cyueg. lib. III. v. 12. Ab ea vero pellis varietate, unde στικταὶ ὕαιναι, *pictæ Hyænæ* ab Oppiano dictæ,
Jerem. XII. v. 9. eandem esse feram, quæ צבוע *tzeboa* in Veteri Fœdere dicitur, idque a colorum
Hieroz. lib. III. cap. II. p. I. varietate, contendit doctissimus Bochartus; vere proinde per ὑαίναν eandem
II Sam. V. 18. vocem apud Jeremiam reddi a LXX Interpretibus. Immo inde alibi in eo-
Hieroz. lib. III cap. 7. P. II. dem sacro Fœdere, uti apud Samuelem, הצבעים *hatzeboim*, maculosum serpen-
tis genus denotari, ex Hebræorum Lexicogrophis docet alio loco idem ὁ πάνυ,
neque ab ea explicatione abit locus e Talmude a Cl. Buxtorfio in hac voce
adductus. Verum a Bocharto discedit, ut video, nuperus ac eruditissimus
Goussetus Com. de Ling. Ebræor. p. 708. Auctor Commentarii de Lingua Ebræorum in Batauia editi, qui negat addu-
cto Jeremiæ loco צבוע de *Hyæna* dici, sed de aui, ut ait, *digitata*, seu cum
rapacibus unguibus; additque parum maculosam esse *Hyænam*, sicut id ab
amplissimo Ludolfo traditum; ut inde haud fiat verisimile a varietate macu-
larum, nomen *Hyænæ* ab Hebræis inditum. Eo tamen nomine *Hyænam* in
lingua Arabica designari agnoscit ibidem vir doctus; & quidem iisdem litte-
ris, nisi quod *tsade* initiale subinde apud eos, ut ibi obseruat doctissimus Bo-
chartus, δελτάζξ, nempe *dsabuon*; & quam cæteroquin ad eandem quoque
vocem Hebraicam צבע retulit in Lexico, cuius alioquin ibidem meminit vir
doctus, Castellus. In qua autem Arabum lingua multa etiamnum latere He-
braica linguæ vestigia haud diffitebitur, opinor. Accedit illud palmarium, &
Jerem. XII. v. 9. de quo ibidem silet, quod eam vocem צבוע apud Jeremiam, per ὑαίναν reddi-
derint iam olim LXX Interpretes; solus forte, quod obseruo, hic ab iis re-
cedat, Alexandrinus Codex, qui λῃστῶν seu *latronum*, sicut Arabica etiam ver-
sio, hic profert; aliter vero apud eos legerit, ut hoc addam, Chrysostomus,
a quo iisdem, quibus illi apud Jeremiam in aliis codicibus Seniores, verbis,
Homil. XVII. de Statuis p, Tom. V. edit. Sauil. σπήλαιον ὑαίνης *speluncam hyænæ*, templum Hierosolymitanum factum alicubi in-
nuitur: ac similiter, quod iam paullo ante vidimus, vetus Interpres, qui a-
II Sam. V. 18. pud Samuelem הצבעים de *hyæna* quoque explicat. Ut proinde non primus
sit Bochartus, qui eam vocem Hebraicam *tseboa* ad *Hyænam* retulerit: immo
probante id etiam, qui a viro docto memoratur eam in rem paullo ante, ce-
Com. Hist. Æthiop. p. 21. leberrimo Ludolfo. Varietatem vero macularum, unde dicta fuerit ab He-
bræis & Arabibus *Hyæna*, confirmant alia veterum insuper Auctorum Græ-
Cyneg. lib. III v. 288. corum loca; ut quod στικταὶ ὕαιναι, quod modo vidimus, dictæ sint ab Oppiano
ac præterea, *eius cutis undique cæruleis vittis consperſa*,

Κυανέης ἑκάτερθεν ἐπίτρεμα ταινίῃσι

& ab oculato teste Busbequio de ea tradatur: *pellem habet lupo similem, nisi
quod pili sit humilioris, &* GRANDIBUS MACULIS NIGRIS *distingua-
tur*. An vero *Hyæna* veterum eadem fuerit cum fera vulgo *Ciuetta*, aut *Zibetho*,
Obseru. lib. II. Cap. 20. quod peculiari capite contendit Bellonius, silet idem, qui alioquin multis de
hoc animali agit, laudatus modo Bochartus. A Bellonio vero ea in re abeunt
Jul. Scaliger, Gesnerus, Busbequius, aliique; quod tamen denuo propugnare
adgressus est, peculiari ea de re commentatione, Petrus Castellus Romanus,
nempe *de Hyæna Odorifera Zibethum gignente, quæ Ciuetta vulgo dicitur*, Mes-
sinæ in Sicilia primum vulgata, & quam Historiæ suæ Quadrupedum adne-
ctendam sibi censuit J. Jonstonus. Sed quæ disquisitio non est iam huius lo-
ci. Ne dicam, quod a traditis huius *Hyænæ*, in adductis Gallieni nummis
iconibus recedat haud parum illa figura *Ciuette*, quam adtulit Bellonius, quam-
que esse veterum *Hyænam* existimat. Ut mittam insuper, quæ de singulari &
magica vi huius animalis refert Plinius, aliaque singularia; sicut id quod de
venatu

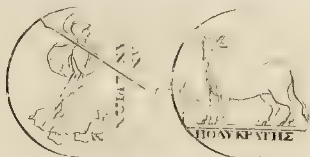
venatu eius a dextris aut a ſiniſtris obſeruat, quibus gemina leguntur in Geoponicis a Zoroaſtre tradita, & quod uno verbo in nuperis ad Plinium adnotatis indicari meruit. Lib. xv. c. 1.

X. *De* Bisonte.

Bisontis alias caput, bouis feri ac ſetoſi, neque inſueti etiam in Romanorum ſpectaculis, ut vel ex Xiphilino liquet, ex duobus nummis *Andriorum* memini protuliſſe in ſua Veſontione Cl. Chiffletium, præter alia viri decora, his quoque antiquitatis ſtudiis deditum. Lib. lxxvi. pag. 860.

In priore quidem Taurum vides cornupetam, cum inſcriptione ΑΝΔΡΙΩΝ, quod de loco ſignati nummi accepit Chiffletius; in poſteriore vero caput Tauri feri ac villoſi cum Lyra, ac villis utrinque; in altera autem nummi parte, caput iuuenile ſine ulla inſcriptione. An vero utroque illo nummo *Biſon* ſit ab *Andriis* expreſſus, quod exiſtimabat Chiffletius, fateor haud mihi continuo perſuaſum. Equidem obuius, & unicus quidem occurrit apud Goltzium nummus horum *Andriorum*, illinc cum Pallade & Noctua; hinc cum ordinario Tauro ante Aram accenſam, & proinde ad victimam parato.

Nihil habet hic Taurus a vulgari diuerſum, & ab ordinariis iconibus huius animalis, neque conſonum ſetoſis illis ac iubatis Tauris Syluestribus, quos *Biſontes* antiqui nuncuparunt. Accedit, mirum videri poſſe, quid huic Græcæ Cycladum Inſulæ commune ſit cum *Biſonte*, quem ſolum Hercyniæ ſyluæ & plagæ Septentrionalis hoſpitem, Plinius, Solinus aliique e recentioribus tradunt; niſi ſcirem in Thracia poni quoque ab Oppiano; & præterea Pauſaniam de *Biſontis* æreo capite Delphos miſſo a Dropione Pæoniorum Rege, & poſita ibi e regione ab *Andriis* loricata *Andrei* conditoris ſui ſtatua, nonnulla quæ Chiffletius refert, commemorare. Alias vero in Pæonia, non *Biſontem* quidem, ſed Bonacum aut Bonasum, Bouem itidem ferum & cum iuba equina obuium refert Ariſtoteles, cui ſuperior effigies poſſet eadem ratione adoptari; ni cornua in ſe flexa & contorta, acumine terram ſpectantia, cum Philoſophus, tum Plinius *Bonoſo* tribuerent. Quo ſpectare præterea obſeruo cum verum huius *Biſontis*, ſeu feri Bouis caput, in veteri horum *Delphorum* nummo apud Goltzium, & de quo ſilet, ut ſæpe, eius interpres Nonnius; tum ſingularem nummum argenteum inter cimelia Pembrochia-

Βίσωνες Oppian. Cyneg. l. 11. v. 160. Lib. x. p. 632. Hiſt. Anim. lib. ix. c. 45. Ibid. lib. 11. cap. 1. Lib. viii. c. 15.

brochiana opportune a me viſum, in quo ſine loci alioquin, ubi ille ſit percuſſus, nomine, hinc caput imberbe & laureatum cernitur; illinc ſimile *Biſontis* caput: ſiue idem nummus ſit Delphis quoque, iuxta priorem cuſus; ſiue ab *Andriis*, in memoriam *Andrii* ſui conditoris, ſeu ſtatuæ eius Delphos ab iis, ut vidimus, miſſæ, ac e regione æreí *Biſontis* capitis ab iiſdem, quod ſi-
Ut ſupra. militer tradit Pauſanias, poſitæ.

Exſtat cæteroquin apud Suidam locus, optimus adducti ſupra *Andriorum*, hinc cum Pallade, illinc cum Tauro nummi interpres. Docet enim ille Mineruam Taurobolum ab his *Andriis* cultam, occaſione Tauri apud eos exilientis; ut poſtea vidi Nonnium quoque obſeruaſſe, non indicato tamen Suidæ loco. Exſtat vero ille in voce Ταυροπόλος, & quem erit operæ pretium huc adferre: *Etiam Minerua Taurobolos in* ANDRO *colitur. Anthropius enim dato Atridis* TAURO, *juſſit ubicunque is e naui exiliiſſet, ædem Mineruæ condere, & ſic eos proſpera nauigatione uſuros. Ille vero in* ANDRO *exiliit:* Καὶ Ἀθήνα δὲ Ταυροβόλος ἐν Ἄνδρῳ· ὁ γὰρ ἄνθρωπος δοὺς ΤΑΥΡΟΝ τοῖς Ἀτρείδαις, ἐκέλευσεν ὅπου ἂν ἐκ τῆς νεὼς ἅληται, ἱδρύσασθαι Ἀθήνην. Καὶ οὕτως εὐπλοήσειν· ὁ δὲ ΕΝ ΑΝΔΡΩ ἐξήλατο. Nihil hic ut vides, de *Biſonte*, ſed omnia de ordinario Tauro, plane ad fidem ſuperioris nummi. Neque etiam reperiri apud *Andrios Biſontes*, vel Pauſanias, vel alii referunt; ſed tantum miſſo aliunde Delphos capite æreo bouis illius feri ac indomiti, poſitam ab *Andriis* e regione ſui conditoris, ad indicandam viri ferociam ac robur, loricatam ſtatuam. Sed ne in ſimilem errorem inducat viri ſagacis alias ac eruditi auctoritas, ſciendum priorem illum Nummum a Cl. Chiffletio prolatum, & paullo ante expreſſum, neutiquam ad *Andrios* vel *Biſontem* ſpectare. Prior enim ille nummus non cum Tauro indomito, ut ille cenſuit, ſed cum Vacca & lactente vitulo, ad *Apolloniam* Illyrici urbem eſt referendus. *Dyrrachii* enim & *Apolloniæ* ſolita illa ſymbola, utraque nummi parte ſignata. ΑΝΔΡΙΩΝ autem non loci (quod in errorem induxit Cl. Chiffletium) ſed Prætoris aut Magiſtratus ibi nomen, ſicut alterum ΘΕΟΦΙΛΟΥ, ſub quibus nummus eſt percuſſus; & cui genuinum plane cum iiſdem ſymbolis ac nominibus videas inter *Apolloniæ* num-
Græciæ Tab. II mos apud Goltzium nempe in cuius priori parte legitur itidem ΑΝΔΡΙΩΝ, in altera ΘΕΟΦΙΛΟΥ, & loci nomen ΑΠΟΛ. ſeu *Apolloniæ*. Omiſſas autem nonnunquam obſeruo in utriuſque, cum *Dyrrachiæ*, tum *Apolloniæ* nummis ſolitas illas loci ΔΥΡ. aut ΑΠΟΛ. initiales litteras (quas præfert nummus Goltzianus) adſcriptis ſolum, præter conſueta inſignia, Prætorum nominibus, ΑΝΔΡΙΩΝ, ΑΡΙΣΤΩΝ ΑΙΑΣ, ΦΙΛΩΝ, ΘΕΟΦΙΛΟΥ, & aliis id genus. Utrumque autem ſymbolum, tum Vaccæ cum lactente vitulo, tum quadratæ areolæ cum fructibus, ab antiqua patria ſeu Corcyræis, quorum erant Co-
Ibid. Tab. I. loniæ *Dyrrachium* & *Apollonia*, iuxta notum Coloniarum morem, & de quo nos alibi, eſt deſumptum: ſicuti eadem omnino videas in nummis *Corcy-*

ræorum

træorum apud Goltzium ſymbola, & quibus decantatos illos Alcinoi in terra Phæacum ſeu *Corcyræorum* hortos deſignari, haud male conieciſſe videtur ſagax & eruditus id genus cimeliorum interpres Begerus noſter. Poſterior autem nummus ſupra adductus cum Tauri iubati capite, ac pendentibus utrinque vittis, ad *Euboeam* ſpectat, ut vel ex Goltzio liquet aliiſque obuiis nummis illius Inſulæ. Theſ. Brand. Vol I. pag. 455 456. Græciæ Inſul. Tab. IX.

XI.

De DRACONIBUS *alatis, barbatis, aliiſue.*

DRACONES alatos & coronatos exhibent aliquot Nummi ſelectiores, quorum cum Aquilis & Elephantibus pugnæ Nicander & Plinius meminere; & quos diuerſos proinde ab iis intelligimus, quos alias *Chamædracontes* veteres nuncuparunt. Theſ. pag. 32. Lib. VIII. cap 11. Duos certe cum alatos, tum coronatos & barbatos *Dracones* videas currum ducentes in rariſſimo Traiani nummo Mediceo; quem ſignatum in Ægypto, ex ipſius nummi adſpectu, & additis aliis ſymbolis, liquet. Frequentes enim illos Nummos mitto, cum obuio *Draconum* alatorum miniſterio, in quibus nempe mœſta frugum Mater dracones vehiculum ducentes regit, plane iuxta Claudiani deſcriptionem libris de Raptu Filiæ:

ſinuoſa Draconum
Membra regens, volucri qui peruia nubila tractu. De Rapt. Proſerp. lib. I. v. 179.

Volucres illi quidem, non autem, ut cenſuiſſe videtur ὁ πάνυ Bochartus, ſemper alati iidem, iuxta veteres Auctores vel nummos, habiti; Hieroz. lib. II. c. 24. p. 11. quales nempe Libycos Scorpiones alicubi deſcribit Geographus, πτιλωτὰς ſimul & ἀπτέρους, & quorum etiam Lucianus meminit, niſi quod membraneas alas inſtar cicadarum aut veſpertilionum, quod a Strabone itidem factum, iis tribuat. Strab. l. XVII. pag. 830. De Dipſadib. p. 483. Lib. XV. p. 303. Quod de volucribus in Ægypto Serpentibus fuerat iam ante ab Herodoto monitum. Lib. II. c. 75. Alatos tamen eoſdem Cereris Dracones exhibent etiam ſubinde veteres nummi. Utriuſque generis, cum volucrium ſine alis, tum alatorum ſimul hic habes ectypa; prioris quidem duo, unum *Ulpiæ Serdicæ*, in nummo Antonini Caracallæ; alterum Alexandri Seueri ab *Erytræis*, quod Græca inſcriptio itidem docet, in Jonia percuſſo, ſub *Prætore Attalo Lucio*, utraque in Regia Gallorum GAZA. Alterius vero generis, ſeu Alatos Dracones vel Serpentes, cum alibi, tum in præclaro *Nicæenſium* nummo Cardinalis Carpegnæ videas, & cui haud diſſimilis exſtat in dictis modo Theſauris Regiis, cum inſcriptione ΘΕΑ ΝΙΚΑΙΕΙC, *Dea, Nicæenſes:*

Alatos

Lib. 11. c. 75. *Alatos* etiam Serpentes non alibi, quam in Arabia reperiri tradidit iam olim
Ill. cap. 107. Antiq. lib. 11. Herodotus, cui uicinam Æthiopibus Ægyptum addit Iosephus: tales vero
cap. 10. Lib. IX. p. 579. nuſpiam quidem a ſe uiſos, exſtare tamen, credit Pauſanias. An vero fabuloſum ſtatuendum ſit omne hoc *volucrium* aut *alatorum* etiam *Serpentum* & *Draconum* genus, quæcunque veterum aut recentiornm occurrant ea de re teſtimonia, ipſi viderint; qui hoc ſibi diſquirendum putant: aut vero citra hunc
Hieroic. l. III. c. 14. p. 11. laborem, magno Bocharto adſenſum haud difficulter præbeant: cui alis, iiſque cartilagineis, tam vaſtam molem attolli poſſe, parum & merito quidem, ſit veriſimile. Equidem continuo in hanc fictorum claſſem, Draconem illum cum humano capite referas, depictum in nummo quodam quem vidiſſe memini, *Amphipolitarum.* Familiares nempe olim in Macedonia, cuius incolæ hi *Amphipolitæ,* Dracones, magnitudine ſimul ac manſueta natura ſingulares:
In Pſeudom. ut de *Pellæis* obſeruat Lucianus, & unde natam contendit illam fabulam de Olympiadis cum Dracone concubitu, & nato inde Alexandro. Cuius rei expreſſa exſtat memoria in quodam nummo ex eorum genere, quos vulgo *Crotoniatas* vocant Antiquarii, in quo Olympias in lectiſternio decumbit inter duos ſerpentes. Eo refert etiam Nonnius nummum Macedonum apud Goltzium, in quo mulier ſeminuda eſcam Serpenti porrigit: quod vulgatum alias Salutis ſymbolum in priſcis id genus monumentis. Neque diuerſus a manſuetis illis Draconibus Aiacis Locrenſis Draco domeſticus ac cicur, inſtar ca-
Heroic. p. 680. nis illi adhærens, ut tradit Philoſtratus. Sacri quippe Dracones Heroibus, ut aliunde liquet ex Plutarcho in Cleomene, & quidem, eodem auctore, quod
Pag. 824. T. I. nati Serpentes ex hominum medullis crederentur: ut id quoque apud Origi-
Lib. V. p. 203. nem contra Celſum legitur. Iſte vero Draco *Amphipolitarum* cum humano capite, ſingularis adhuc magis & mirandus. Si exſtarent hodie libri illi, quos de hac primaria Macedonum urbe Zoilum ſcripſiſſe auctor eſt Suidas, tum vibicibus illis, quas optimo vatum voluit inurere hic flagellator, libenter careremus; tum haberemus forte hoc ſymbolum magis explicatum. Neque ſic minus licebit ſtatuere, Oraculum procul dubio id habitum illius ciuitatis quo miniſterio frequenter videas functos id genus Æſculapios, aut Apollines.
De Aſtrologia tom. I. Hinc apud Delphos Draco ſub Tripode vocem edens, iuxta Lucianum; ſicut
Pauſan. lib. I. pag. 633. alias a communi Græcorum Tripos aureus ad eoſdem miſſus Serpenti ex ære inſiſtens. Hinc plures etiam illi nummi, in quibus occurrunt Tripodes Dracone uel Serpente inuoluti, ſicut *Troadis*, *Nicomediæ*, *Amaſtrianorum*, *Myndiorum*, *Lylibæi*, *Crotonis*, aliorumque locorum; aliquando etiam ſupra Tripodem erecti. Neque enim illa Pythii ſolum Serpentis vulgaria ſymbola; ſed domeſtici etiam earum urbium vates, quos videre adhuc licet in præclaris Cimeliarchiis. Quo ſpectat eximie mos ille Arabum, quem refert Phi-
Vit. Apollon. lib. I. cap. 4. loſtratus; qui a brutis animantibus captabant auguria, Draconum corde vel hepate in cibis adſumpto. Ut illum etiam Draconum in veterum auguriis uſum haud immerito obſeruatum ab Origene videam in præclaro opere
Lib. IV. p. 225. contra Celſum; ὁ δὲ Δράκων ἐπεὶ καὶ τούτῳ χρῶνται τῷ ζώῳ οἱ οἰωνοσκόποι, *Draco au-*
De Anim. l. XI. cap. 16. *tem, quandoquidem & illo animali utuntur Augures.* Hinc Ælianus: ἴδιον δὲ ἄρα τῶν Δρακόντων ἡ μαντική, *propria quin etiam Draconum ars diuinandi.* Apollo autem idem cum Æſculapio, iuxta Macrobium; immo ut id ab Apollodoro
Saturn. lib. V. cap. 20. libris περὶ θεῶν tradi idem docet: quod Æſculapius diuinationibus & auguriis præeſt: additaque eius rei cauſſa: *ſiquidem medicinæ atque diuinationum conſociatæ ſunt diſciplinæ.* Hinc vero ſacri utrique Deo Dracones & Serpentes;

pentes; ac proinde iidem modo vaticiniorum, modo ſalutis ſymbola in priſcis id genus nummorum monumentis.

Cuius equidem rei illuſtre omnino exemplum præbet Pellæus ille Draco, Æſculapium ſcilicet referens, idemque edens oracula; cuius nempe caput è linteis, humana itidem forma, arte cuiuſdam impoſtoris Alexandri, non illius ſolum Paphlagonibus, ſed Romanis etiam aliiſque mire illuſit aliquandiu. Legiſti procul dubio non ſemel apud Lucianum lepidam renati illius Æſculapii narrationem; quam præclare certe illuſtrat nummus alicubi a Goltzio deſcriptus, ΑΒΟΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ ΓΑΑΥΚΩΝ, ſeu verius, ad ſimilis nummi, qui exſtat in cimeliis illuſtris apud Gallos Harlæi, a nobis autem haud ita pridem diuulgati, ac Luciani præterea fidem, ΓΛΥΚΩΝ. *Abonoteichus* enim, ſeu *Aboni Murus* vel *Caſtrum*, urbs Paphlagonum haud obſcura, & Luciano in hac hiſtoria, ſicut Suidæ aliiſque, τὸ τοῦ Ἀβώνου τεῖχος, patria callidi impoſtoris, & ſedes præclari ſcilicet Oraculi. A duobus autem illis vocibus Ἀβώνου τεῖχος, ſive *Aboni Caſtrum* (frequenter enim pro *Caſtro* ſumi vocem τεῖχος, aliunde etiam liquet) factum gentile nummo expreſſum Ἀβωνοτειχίτης, vel ut in aliis, Ἀβωνοτειχείτης, ſicut vulgo promiſcue hæc ſumi ſupra monuimus. Haud aliter nempe ac ab Ἀγορæῖς τεῖχος (quod male apud Stephanum in nuperis etiam editionibus, etſi pridem id a me ac vere monitum, Ἀγορæῖον) item Γορδίου τεῖχος, Ἐλαίου τεῖχος, Helleſponti quoque ac Lyciæ Arcibus, aliiſque id genus, deducta itidem gentilitia Ἀργοραιοτειχίτης, Γορδιοτειχίτης, Ἐλαιοτειχίτης. Sic urbs in tractu vicino Mœſiæ dicta non Græcis iam, ſed Romanis vocibus apud Sozomenum, Καστρόμαρτις. πόλις τῆς Μυσίας, *Caſtra Martis, urbs Myſiæ.* Sed mereamur ulterius de venuſtiſſimo ſcriptore Luciano, & illo ſimul, quod præ manibus nobis eſt, argumento. Memineram ſcilicet, me ſingularem loci eiuſdem nummum, & ad hanc forte hiſtrioniam referendum, adnotaſſe inter alios rariores illuſtris Urbis Antiquarii Franciſci Gottifredi, qui iam Chriſtinæ Auguſtæ Gazam exornant. Non anxie mihi fuit laborandum, ut illius iconem, & plurium aliquot rariorum ab obuia viri comitate iam abſens impetrarem; quibus noua huius operis editio ornatior in lucem prodiret, & ego iiſdem nummis aliquam lucem viciſſim impertirer. Exhibet vero iſte, de quo iam agimus, hinc ANTONINI PII effigiem; illinc duos Serpentes, quorum alter iacentis caput lambit aut ſugit, & nomen ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ. Cui duos inſuper, qui ad eandem huius, non iam Epidaurii, de quo paullo poſt, ſed Paphlagonii Draconis hiſtrioniam ſpectant, eoſque inſignes valde & quantiuis pretii nummos, quique illud ΓΛΥΚΩΝΟΣ nomen, diuinitus ſcilicet inditum, ei tribuunt, iuuabit, ut uno eorum obtutu ſe oblectet hic lector, ſimul addere. Prior nempe eſt ſub Antonino Pio itidem percuſſus, & a nobis, quod paullo ante monui, alibi iam diuulgatus, cum nominibus ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ ΓΛΥΚΩΝ *Abonoteichitarum Glucon:* alter vero Regiæ nunc Gallorum Gazæ, a diligentiſſimo Sponio, libro ſermone vernaculo, nec proinde omnibus harum elegantiarum cupidis noto aut trito, editus. Qui autem nummus ab iiſdem *Abonoteichitis,* ſicut duo priores nummi, eſt percuſſus, ſed qui *Ionopolitæ,* mutato nomine, iam vocarentur; quod præſtigiator ille Alexander ab Imperatore, ut ex eodem Luciano liquet, flagitauerat, quoque dein in Actis Conſiliorum, & in Nouellis Juſtiniani appellantur. Eſt vero ille nummus ſub L. Vero, cuius nomen & caput præfert in anteriori area, ſignatus, ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΓΛΥΚΩΝ, *Ionopolitarum Glucon.*

De Glucone Serpente, ficto Abonoteichitarum Oraculo.

In Pſeudomanti.

Obſerv. ad Callimach. p. 396.

Hiſt. Eccl. lib. ix. cap. 5.

Recherches d'Antiquité pag. 525.

Concil. Calched. Act. iii Nov. xxix. cap. 1.

Harduin. pag. 130.

Posteriorem hunc *Jonopolitarum*, sicut priorem *Abonoteichitarum*, inscriptum nummum memorat quoque & explanat vir eruditissimus in opere de nummis urbium illustratis; ubi ab eo omissam nollem omnem optimi Sponii, qui primus eum protulit ac illustrauit, mentionem. Ut de me equidem sileam, qui pridem in superioris huius operis editione, de tota huius impostoris Alexandri seu *Gluconis* histrionia, ex antiquis horum *Abonoteichitarum* nummis illustrata, haud perfunctorie iam egeram. Neque vero, & quod a me similiter olim monitum, id hic prætereundum; referri a Luciano huius imposturæ narrationem ad M. Aurelii tempora, cui bello Germanico cum Marcomannis & Quadis depugnanti, redditum ab hoc impostore oraculum refert; & insuper ab eodem Pseudomanti adscitum generum Rutilianum, per eadem Marci tempora celebrem. Quum tamen priores nummi ab *Abonoteichitis* percussi, siue cum uno, siue cum duobus Serpentibus, non *Marci* sed decessoris *Pii* vultum præferant. Talis etiam alius Musei Patiniani, sed qui nihil ad hanc histrioniam, cum Bacchi scyphum in os Panthersci effundentis, & de quo alibi, effigie, ab his *Abonoteichitis* itidem sub Pio Imp. signatus. Fide autem maxime eorundem nummorum, qui aut sub Pio, aut sub Vero ab iisdem *Abonoteichitis* percussi conspiciuntur, omnino statuendum est, incepisse iam sub Pio hanc histrioniam, quæ sub Marco tandem & Vero incrementa & exitum habuerit. Illud utique colligas ex tota Luciani narratione, per multos annos fabulam illam egisse Pseudomantin Alexandrum; eumque demum prope septuagenarium, & orbi adhuc cum suo Glucone illudentem, e viuis discessisse. Occurrit alioquin alterius ΓΛΥΚΩΝΟΣ, illiusque ΘΕΟΛΟΓΟΥ ibidem dicti, mentio in præclaro, & e maximorum genere, Regiæ Gallorum Gazæ nummo, a Pergamenis, cum Q. Herennii Etrusci icone, signato. Quomodo in hac ipsa huius *Alexandri Gluconis* impostura, is adytum ingressus, & præconis ac Θεολόγου, in citandis, qui diuinum illud oraculum consuluerant, responsis, usus ab eodem Luciano dicitur. Cur vero haud unus iam ille renatus Æsculapius, sed duo Serpentes occurrant in priori depicto paullo ante nummo; aut cur unus desuper alterius iacentis caput lambat quasi aut sugat, equidem haud facile licet diuinare? Dracones quidem Pellæos, non solum immani magnitudine, sed ita mansuetos & familiares narrat in hac ipsa historia Lucianus, ut infantum etiam more lac è papilla sugerent. Ex horum autem genere erat Draco ille, futurus breui Tutelaris *Abonoteichitarum* Æsculapius, paucis autem obolis Pellæ a præstigiatore illo Alexandro redemptus. At vero hic iam non mulierem, sed alterum sibi haud dissimilem Serpentem vel Draconem lambit, capiti eius instar ἐπῳδῆς cuiusdam ut mihi quidem videtur, adplicitus. Notus vero ac sæpe a veteribus traditus ille ἐπῳδῶν mos, incantationes nempe ad vulnerum curationem auribus vulgo

Numism. Imperat. p. 178.

Pag. 759. edit Amstel.

vulgo inſinuandi, ac ut Arnobius loquitur: *Sonos auribus infundere dulciores, non medicinam vulneribus admouere.* Unde ſalutares id genus ἐπῳδαί, ſiue ad aurem incantationes, ad animæ quoque & adfectuum curationem tranſlatæ a Zamolxide, & eius exemplo, cum a Socrate, tum a Zenonis ſequacibus, dogmata ſua ſeu Oracula ita inſinuare ſolitis; ut de prioribus frequenter apud Platonicos legas, & eorum Magiſtrum; de poſterioribus vero, ut alios mittam, vel fidem faciet Satyricus :

Adv. Gent. lib. I. pag. 36.
In Phædone pag. 78. T. I. H. Steph.

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Perſius Satyr. v. verſ. 86.

Hinc tranſlatæ eædem a ſacris Oratoribus, ad ſalutaria ac diuina Oracula, credentium auribus percepta aut percipienda, quibus & Chriſtus ipſe ἐπῳδὸς nonnunquam, ut Clementi, & Oracula eius inſtar ἐπῳδῆς cuiuſdam per aures ad animæ curationem demiſſa, ut non ſemel Chriſtianorum Tullio, vocantur. Immo, quod huc inprimis facit, notum iis, qui ſcriptores antiquos verſarunt, habitos vulgo ſerpentes cum ἐπῳδαῖς illis, ſeu incantationibus obnoxios; tum eoſdem etiam aures lambendo, vaticinandi peritiam inſpirantes. Prius quidem, cum ex Dauidis, tum ex Orphei, Ariſtotelis, aliorumque teſtimoniis; ac Marſorum, aut Ægyptiorum more vulgo eruditis notum. Hinc nempe ſurda Aſpis & aurem obturans dicta Regio vati; *ſicut* ASPIDIS *ſurdæ obturantis* AUREM SUAM, *ne muſſitantium aurem audiat, & diuini incantationem verbi.* Poſterius autem Heleni & Caſſandræ exemplo docent Græci Poëtarum Interpretes, ac inter alios ad Euripidem: Ελθόντες ὄφεις καὶ τὰ αὐτῶν περιλείξαντες ὦτα, ὀξυηκόους εἰργάσαντο τὰς τῶν θεῶν ἀκούειν βουλάς, καὶ μάντεις ἄκρους εἶναι, *Accedentes* SERPENTES, *& eorum* AURES CIRCUMLINGENTES, *auditum illorum adeo exacuerunt, ut ſoli conſilia Deorum audirent, &* PRÆSTANTISSIMI VATES *euaderent.* Ita etiam, ut hæc iam ad nummi noſtri interpretationem conferamus, gemino ſymbolo expreſſi in eo duo Serpentes occurrunt, quorum alter iacentis capiti admotus, hanc illi vaticinandi peritiam inſpirantis vicem præſtat. Famam ſcilicet de proximo Apollinis & Æſculapii aduentu apud *Abonoteichitas* commouerat præſtigiator ille Alexander, & ſub tempus illius Epiphaniæ, utriuſque nomen & laudes decantabat, ut tradit in hac hiſtoria Lucianus. Apollini autem, non minus ac filio Æſculapio, ſacri, ut ſupra videbamus, Serpentes vel Dracones, iique vaticiniorum periti, & ſalutis largitores. Unde etiam ab illa utriuſque Dei communione, eundem Apollinem, ut verum quoque Ἐπῳδὸν deſcribit Dio Chryſoſtomus, nempe ὑγίειαν ἐμπνέοντα ταῖς ψυχαῖς καὶ σώμασιν, *ſalutem inſpirantem animabus & corporibus.* Ex quibus iam liceat mihi colligere, percuſſum hunc nummum ab *Abonoteichitis,* ut illo ſymbolo utrumque Deum mox aduenturum adumbrarent; Apollinem nempe Æſculapii filii aures lambendo, vaticinandi peritiam illi inſpirantem, qua proſpiceret ciuibus, & felicis aduentus, ac diuinitatis ſuæ fidem omnibus faceret. Plana utique ex ſuperioribus omnia, & cum Luciniani, ut mihi quidem videtur, narratione adprime conſentanea. Quo commode referri poſſunt, quæ de Melampode tradunt varii auctores, ac inter alios Plinius: *Qui credit iſta & Melampodi profecto* AURES LAMBENDO *dediſſe intellectum auium ſermonis* DRACONES *non abnuet:* tum quod a Græcis ad Pindarum Criticis, de eodem Melampode ſimiliter traditur; ac præterea de Alcmæonis Clypeo, Draconem ideo fuiſſe inſculptum; *quod animal ſit ad auguria opportunum,* ὅτι ἐπιτήδειον πρὸς τοὺς οἰωνοὺς τὸ ζῷον. Ut mittam quod apud Ariſtophanem legitur, duos Dracones, in templo

Pædagog. lib. I. pag. 81.
Chryſoſt. Orat. LXXXIV. in Baptiſ. J. Chriſti.
Pſ. LVIII. 6.
Schol. in Hecub. p. 12. ed. P. Steph.
Orat. XXXVII.
Lib. x. cap. 49.
Schol. Pyth. VIII. v. 66.
In Pluto p. 76.

plo Athenis palpebras circumlingentes Pluti, quo facto visum recuperat; ut ita non auditum solum, sed visum etiam exacuendi, optimi haberentur auspices id genus Dracones. Ex hisce autem adductis hactenus nummis, cum huius Paphlagonii seu præstigatoris Alexandri, sub Pellæi Draconis effigie & *Gluconis* nomine, abunde liquet, id eum ex parte consequutum, quod ab Imperatore inuerecunde contendebat; ut nempe nummis imprimeretur cum sua, tum Draconis sui effigies; ϗ ΝΟΜΙΣΜΑ καινὸν ἐγκεχαραγμένον τῇ μὲν ΤΟΥ ΓΛΥΚΩΝΟΣ, κατὰ θατέρα ᾗ Ἀλεξάνδρε, *utque* NUMISMA *nouum signaretur, altera quidem in parte* GLUCONIS *imagine, altera Alexandri.* Id vero omnino obtinuisse, quod alio loco Lucianus iam ante tradiderat, eum nempe GLUCONIS *nomine diuinitus insignitum, imaginibus & simulacris, cum æreis, tum argenteis expressum:* Γραφαί τε ἐπὶ τούτῳ ϗ εἰκόνες, ϗ ξόανα τὰ μὲν ἐγχαλκε, τα ᾗ ἐξ ἀργύρε εἰκασμένα, ϗ ὄνομα γε τῷ Θεῷ ἐπιτιθέν ΓΛΥΚΩΝ.

Lucian. in Pseudomant. pag 782. edit. Amstel. tom. 1.

De mixtis ex Homine & Serpente figuris in aliis nummis.

Haud vero ab hoc commento insignis istius impostoris abludens quoque illa capitis imberbis effigies, reliqua in Serpentem desinens, eumque in multos gyros circumflexum, in nummo *Nicomediæ* signato sub Caracalla, quem vulgauit Cl. Tristanus, & qualem etiam possidet, ac inter eius cimelia olim inspeximus, magnus horum studiorum fautor & admirator, anitæ stirpis in Germania Princeps, Durlacensis Marchio. Cui etiam haud dissimilem eorundem *Nicomediensium* nummum in Tranquillina vulgauit eximius Patinus. Neque vero hic prætereundus alius, & singularis omnino *Tarsensium* in Cilicia nummus, signatus sub Alexandro Seuero, qui exstat in Thesauris Gallorum Regiis; in quo duo, sicuti in superiori *Abonoteichitarum* nummo, inusitata omnino magnitudine Dracones conspiciuntur, cum inscriptione ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC Α. Μ. Κ. Γ. Π. *Alexandri Tarsi Metropoleos Præstantissimæ* (prout tres illas litteras in urbis illius, & *Anazarbi,* alterius Ciliciæ Metropoleos nummis, alibi explicamus) *Maximæ Ciliciæ, Decreto Prytanis,* vel *Prytanum.* Dicta nempe ibi, ut obiter id tangam, ab hoc Alexandro Imperatore, *Alexandri* seu *Alexandrea Tarsus,* more huic urbi consueto, quo, ut ex aliis eius nummis obuium, *Hadriana, Seueriana, Antoniniana, & Macriniana* fuerat iam ante appellata. Verum cum insignem hunc *Tarsensium* nummum; tum priori loco duos illos modo memoratos *Nicomediensium,* qui Tutelares id genus locorum Genios, mixta Draconum & humana effigie conspicuos ostentant, hic adponere, haud erit, ut opinor, inconsultum; huic certe, de quo hic agimus argumento penitius illustrando valde opportunum.

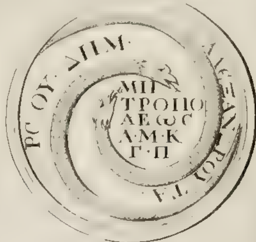
Tom. II. pag. 201.

Num. Impp. pag. 302.

Orbis Romon. pag. 422.

De Æsculapii sub Serpentis figura in urbem Romam aduentu.

Neque vero nouum iam aut fictum cum priori illo GLUCONE, sed verum scilicet ac genuinum ÆSCULAPIUM, eumque non sub solita barbati

bati ſenis effigie, cum baculo, quem ut de eo Poëta, *nexibus ambit Serpens,* Ovid. Metam. xv. verſ.659. ſed Deum ipſum in Serpentem verſum exhibet nobis alius non minus inſignis eiuſdem Pii Antonini nummus. Mole certe, raritate, elegantia, inter primos ille numerandus, & luculentum Braceſiani in urbe Aeterna, quum illum olim ederem, nunc Regii Gallorum Cimeliarchii ornamentum; cui geminum quoque exſtat in diuite Gaza Cardinalis Buoncompagni.

Præclarum utique, mi Octaui, penus huius antiquariæ monumentum, quod notam alias ex Liuio, Ouidio, Valerio, Plinio, Plutarcho, Claudiano, aliiſque Epidaurii huius aduenæ narrationem venuſte adeo repræſentat: qui Romam ſcilicet Epidauro, valetudinis cauſſa, ſolemni legatione accerſitus, ſub Draconis ſeu Serpentis effigie, Urbi ſalutem, Tiberinæ vero inſulæ nomen ſimul adtuliſſe ac tutelam eſt habitus. Sacra enim non ſolum inde Æſculapio hæc Inſula, ut notum, ac inde etiam ab Halicarnaſſenſi Dionyſio dicta νῆσος εὐμεγέθης Ἀσκληπιοῦ ἱερά, *Inſula valde magna, Æſculapio ſacra*; Antiq. lib. V. p. 288. immo inde etiam *Inſula Æſculapii,* ut apud Suetonium, In Claudio cap. xxv. ac alibi a Romanis, vel, quod idem, *Pæonii* aut *Epidaurici Serpentis* vulgo nuncupata. Unde non *peregrini Medici,* ſicut Toxaris apud Athenienſes Diuis eo nomine adſcriptus, Lucian. in Scytha ab initio ſed quaſi indigenæ vicem Urbi Aeternæ deinceps præſtiterit hic Medicorum Parens. En vero ibi Inſula, Templa, Tiberis ad Deum conuerſus, ipſe *in Serpente Deus, erigens* ſe, Metam. xv. 670. quique *puppe caput,* ut de eo Ouidius, *præfert,* Ibidem v. 727. 777. quo certam ſibi in poſterum ſtabilemque ſedem circumſpiceret: luculentus denique Poëtæ commentarius:

Jamque caput rerum, Romanam intrauerat urbem. Ibidem. 737. &c.
Erigitur Serpens, *ſummoque accliuia malo*
Colla mouet: ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Insula *nomen habet, laterumque a parte duorum*
Porrigit æquales media Tellure lacertos.
Huc ſe de Latia penu Phœbeius Anguis
Contulit:

Quo reſpexit etiam præter Auguſtinum de Ciuitate Dei, Lib. III. c. 22. Africanus alter, a quo ex Epidauro nihil aliud aduectum niſi colubrum prolixitatis immenſæ Arnob. lib. II. 250. ridet: alibi vero: *Æ*sculapius, *inquitis, Epidauro bonis valetudinibus præſidens, & Tiberina in Inſula conſtitutus.* Salutares nempe vulgo Deorum, ſed maxime huius Soteris vel Serpentis Epiphaniæ, qui raro quidem, ſed nunquam ſine magno ipſorum bono viſus Epidauriis credebatur, ut narrat Lib. I. c. viii. §. 2. in huius rei commemoratione Valerius Maximus: ſcilicet

Præſentes aliquid proſit habere Deos. De Ponto lib. II. Epiſt. 8.

Unde ΣΩΤΗΡΟΣ etiam ei nomen in nummis horum Epidauriorum, ſub eadem Draconis forma tributum videas, ſicut in aliis ΚΩΙΩΝ ΔΡΑΚΩΝ, aut

Insul. Tab. xx. aut ΚΩΙΩΝ ΣΩΤΗΡ, non apud Goltzium solum, sed etiam in nummo Regiæ Gallorum Gazæ. Quo spectare etiam obseruo nummum magnitudine itidem & præstantia singularem, olim a nobis inter eiusdem Regii Thesauri nummos descriptum ac memoratum, qui hinc Alexandrum Seuerum, hinc Serpentem præferebat, ac in auersa parte Serpentem cum Ara & Arbore, ac inscriptione ΕΠΙΔΑΥΡΙΟΝ. Quo autem fato factum sit, ut idem nummus, iuxta quosdam alios, hodie non conspiciatur in eadem Gaza, quod nuper mihi dum in illa Regia denuo agerem, constitit, haud equidem noui. Haud mirum vero, si ille modo *Draconis*, modo *Serpentis Epidaurii* nominibus designetur. Neque enim Serpentis solum, sed peculiares etiam Draconis notas præferre nonnunquam videas, barbam puta, palearia, & coronam cristatam, sicut in denario gentis Aciliæ. Haud insuetum vero huic salutari Deo, sua quoque præsentia alias beare ciuitates, liquet ex Philostrato in vita Apol- Lib. I. cap. 8. lonii, & dictis *Coorum* nummis, aliorumque locorum, uti *Nicæensium*, in quibus idem ΣΩΤΗΡ, ut paullo ante dictum, inscribitur. Ut non mirum proinde, si laboranti Urbi Æternæ suam quoque operam præsens ac manifestus voluerit scilicet impertiri, quæ a *Roma* huius Æsculapii filia nomen suum Ad Eclog. IX. v. 20. deriuabat, iuxta Marinum Lupercorum Poëtam, ut docet alicubi Seruius. Unde quoque haud aliam mercedem nauatæ operæ. quam in eadem stabilem sibi Quæstion. Rom. p. 286. Tom. II. sedem, & quidem extra ægrorum turbam voluit deligere. Ut ita Plutarchus hinc lucem mutuetur, qui Æsculapii fana Romæ extra urbem, (sicut in hac Insula) apud Græcos vero in locis puris & sublimibus docet exstitisse. Multo minus adhuc Draconis speciem, in eodem hospite Epidaurio mirabitur; qui hanc illi familiarem videt passim in iisdem nummorum monumentis. Lib. IX. pag. 601. *Dracones* nempe omnes sacri Æsculapio, ut obseruat Pausanias; si tamen excipias illum Erichthonium, quem Athenis ad pedem Mineruæ simulacri exsculptum alibi idem Auctor refert; & firmant quoque præclari Atheniensium nummi, qui idem illud Palladis signum, cum iacente ad pedes Dracone repræsentant. Unde huic etiam Deæ Draconem sacratum statuit alicubi Plu- De Iside pag. 379. tarchus; quem Apollini alias, ac barbato eius filio vulgo adserunt, uti hactenus vidimus, prisca hæc monumenta. Sed mirare mecum obiter fatum illius *Insulæ Serpentis Epidaurici*, ut quæ salutis quondam ara & sedes Roma- *In Insulam coniectus est Serpentis Epidaurici*. Lib. I. Ep. 7. nis exstiterit, eadem postea, ut ex Sidonio liquet aliisque, sub Christianis Imperatoribus rei capitalis accusatorum carcer exstiterit & carnificina. Plures vero mitto aliarum urbium Tutelares id genus *Dracones* & Pseudomantes, qualis etiam Lanuuinus ille, obuius vulgo in denariis Gentium Romanarum, & de quo Propertius,

Lib. IV. Eleg. 8. *Lanuuium annosi vetus est tutela Draconis.*

De aliis Tutelarium, *seu* Geniorum *simulacris in Nummis.*

Haud minoris erit operæ pretium, referre adhuc in hanc tutelarium ac insignium omnino *Draconum* censum, alios insuper, *perque sinus crebros & magna volumina*, haud aliter ac Pamphlagonius vel Epidaurius, de quibus modo, tortuosos Serpentes, quos in præclaris aliorum locorum nummis intueri etiamnum licet:

Primus

Primus ex iis a *Samiis*, qui *Jonum* ſæpe *Primi* in Græcis eius urbis nummis leguntur inſcripti, cuſus eſt, ac a me nuper ad Callimachum, una cum *Abonoteichitarum* nummo, ac Serpente *Glucone*, adductus. De ea autem urbe *Samo*, & quæ una erat in ea Inſula, ſicut & in *Chio*, *Coo*, *Andro*, *Teno*, quod obſeruat alicubi Galenus, ciuitas, id tradit Ælianus, eam priſcis temporibus valde deſertam, & feris beſtiis, iique maximis abundaſſe, quæ Νειάδες (Heraclidi Νηΐδες) dictæ. Alterum nummum in Seuero Imp. adtulit Ill. Erizzo, ſed ita ut nec ſenſum, nec locum ſignati nummi ſit adſequutus. ΠΑΥΤΑΛΙΑ nempe in eo inſcripta, urbs Thraciæ aut in eius confinio, haud obſcura, non vero incerta Græciæ prouincia; ſed quæ corrupte apud Stephanum, alioſque Παυταλία, vel Παυλαλία legitur; unde cauſam crederem obortam ignorantiæ nobilis antiquarii, niſi hanc viderem frequentem eius in tradendis aut explicandis Græcis nummis, parum felicem, quod citra eius contumeliam dictum velim, induſtriam. Occurrunt vero alii quoque eiuſdem urbis, cum M. Aurelii, tum Getæ nummi, inſcripti ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ, unde corrigendum iterum Stephani Παυλαλιώτων. Dicta quoque eadem urbs *Ulpia Pautalia* ab æuo Ulpii Traiani; ſicut id rurſus conſtat ex præclaris aliquot nummis, ſignatis in honorem Fauſtinæ Junioris & Caracallæ, cum epigraphe ΟΥΛΠΙΑC ΠΑΥΤΑΛΙΑC, quales & in Gaza Medicea, & in Regia Pariſienſi, & in Muſeo Cl. Seguini mihi vidiſſe contigit. Geminum quoque notabam nuper in nummo Getæ apud Leonardum Agoſtini, celebrem Urbis Antiquarium, in quo Aquila cum fugientibus ac exeſis litteris, quales tamen adſequebar, ΟΥΛΠΙΑC itidem ΠΑΥΤΑΛΙΑC. Ea nempe ratione, qua alia eiuſdem Thraciæ urbs *Topirus*, & Daciæ *Serdica*, & præterea *Nicopolis*, *Anchialus*, *Mitylenæ*, aliæque nobiles ciuitates, ULPIÆ itidem vocantur in ſelectis aliquot Nummis Seueri, Caracallæ, Getæ, Gordiani & aliorum: ΟΥΛΠΙΑC ΝΙΚΟΠΟΛΕΩC, ΟΥΛΠΙΑC ΤΟΠΕΙΡΟΥ, ΟΥΛΠΙΑC CΕΡΔΙΚΗC, ΟΥΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ, & ΟΥΛΠΙΑC CΕΟΥ. ΜΥΤΙΛΗΝΗC. Sed de hac appellatione & loco obiter. Sicut vero alii nummi huius urbis *Pautaliæ* modo adlegati, vel patrium amnem, ſolita cultum ab accolis religione; vel Bacchum cum thyrſo & cyatho; vel Cybelen leonibus vectam, grata & ſolemnia Thracum Numina, repræſentant; vel Salutem quoque, familiari ſymbolo, Serpente inuolutam, cui illa eſcam porrigit; ita iſte ſupra depictus Draconem, tutelarem ſcilicet loci Genium, haud minus quam alii ſuperiores nummi ante prolati, omnino videtur mihi arguere. Magnitudine certe ille ſimul & ſpirarum flexu haud minus ſingularis, & lingua exſerta quaſi alter Glucon, ad fundenda itidem Oracula accinctus. Et hæc quidem in ſuperiori huius operis editione, ad eximium hunc *Ulpiæ Pautaliæ* nummum ſub Seuero Imp. cuſum, a me fuerant adnotata: quum præter unum Fauſtinæ iunioris a Cl. Triſtano iam indicatum, in editis dein, multis

Obſerv. p. 396.

De Medicam. Facult. lib. IX.

De Animal. lib. XVII. cap. 38.

poſt

Not. pag. 248. post annis, ab eruditissimo Holstenio ad Stephanum notis, memoratos aliquot eiusdem loci nummos obseruare mihi licuit; ac inter alios illum sub Seuero cusum, quem modo vidimus, cum Serpente in spiras circumuoluto & erecto. Ut mittam descriptos nuper a celebri antiquario, in Græcorum sub Romanis Cæsaribus numismatum collectione, similes quoque huius *Pautaliæ* nummos. (Vaillant. Numism. Græc. Imperat.) Quod vel obiter hic monendum fuit, ne qui hæc ante complures annos a me vulgata non adtendit, eorum scrinia compilasse me immerito arguat. Paria vero cum eiusmodi Dracone vel Serpente, facientes suppeditasse mihi Regiam Gallorum Gazam ibibem quoque tradideram, in duobus nempe, qui supra quoque sunt depicti, nummis, & qui a Cl. Patino seorsim in Caracalla & Gordiano Pio fuerunt dein diuulgati. (Num. Imper. p. 241. 295.) Prior nempe *Hadrianopolitarum*, secundæ Thraciarum Prouinciæ, iuxta Ammianum Marcellinum, (Lib. xxvi. c. 4.) & *Uscudama* ante dicti oppidi: alter vero *Dionysopolitarum*, urbis Ponticæ, seu Scythiæ illius inter sex Thraciæ Prouincias relatæ, & cuius celebriora oppida *Dionysopolim* & *Tomum* recenset ibidem Ammianus. Quomodo etiam *Draco* itidem plures ingens gyros spectatur in nummo Gordiani Pii vel Tertii Mediceo, cum inscriptione ΤΟΜΕΩΣ ΜΗΤΡΟ ΠΟΝΤΟΥ *Tomi Metropoleos Ponti.* Ut haud mirum sit eadem *Serpentis* aut *Draconis* symbola præferre utramque hanc vicinam, & Ponticam urbem. Apollinem alioquin & Bacchum, tutelare utriusque loci Numen, signant earundem urbium nummi apud Goltzium; & *Tomi* quidem Apollinem, utpote coloniæ Milesiorum, a quibus Apollo cultus; *Dionysopolis* vero, Bacchum, cuius nomine dictam eandem, & ipsa loci appellatio, & exul in iisdem oris poëta alicubi retulit. Unicum præterea horum *Dionysopolitarum* nummum memini me vidisse in penu antiquaria Collegii Claromantani Parisiensis a Sirmondo collecta, & quidem inter numismata Alexandri Seueri. Istud vero olim a me obseruatum, eiusdem postea penus antiquariæ, ac in eodem Collegio custodis, de postremo hoc *Dionysopolitarum* nummo in eo recondito, eruditissimi nempe Harduini testimonio est comprobatum. (Num. Urb. Ill. pag. 240.) Neque vero ab hisce diuersus Draco vel Serpens, sinuans itidem immensa volumina, in alio nummo eiusdem tractus, & sub eodem Gordiano, a *Callatianis*, Ponti itidem accolis, qui a Cl. Patino similiter editus, exstat nunc in Thesauris Gallorum Regiis: aut qualem exhibet inter cimelia Christinæ Augustæ rarissimus nummus *Marcianopolitarum*, cum Alexandri Seueri & Mamææ Matris capitibus in priori nummi parte. Geminum quoque itidem vidi exstare in Regia Gallorum Gaza, cum effigie Caracallæ & Matris similiter Juliæ Domnæ, ac inscriptione ΕΠΙ ΚΟΥΙΝΤΙΛΙΑΝΟΥ ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, *Sub Quintiliano Marcianopolitarum. Marcianopolis* vero Mysiæ secundæ, seu unius quoque e sex Thraciarum apud Ammianum Prouinciis ciuitas, a *sorore Traiani Principis*, Marciana nempe, quod ille ibidem subdit, & aliunde notum, *cognominata.* (Lib. xxvii. c. 4.) Cui insuper addi potest insignis *Nicæensium* in Bithynia nnmmus eiusdem Thesauri Regii, idemque inter Juliæ Mæsæ nummos a Cl. Patino olim editus, cum simili Serpentis in plures gyros circumuoluti effigie. (Num. Imp. pag. 340.) Haud vero arbitror frustra me hactenus laborasse, in commemorandis tam præclaris & vulgo reconditis antiquitatis monumentis, quæ tot singulares id genus Dracones & Serpentes signant. Hinc utique non leue illud, sed eximium quoddam beneficium præstare videas haud vulgares id genus Nummos (& cuius generis Ægyptii aliquot, adhuc infra adducentur,) quod ex iis etiam

unice

unice exigendum magnus Bochartus, cum ſuis ad me litteris, tum alicubi in præclaro opere agnoſcit: *Ex* NUMMIS, inquit, *id genus, cum depictis* DRACONIBUS, *figura eorundem & magnitudo erui poteſt, quorum minimi quinque cubitorum, maximi quadraginta traduntur.* Adde præter molem illam, qua Dracones vulgo a Serpentibus diſtinguuntur, duo alia inſuper tradita fuiſſe inter utroſque a veteribus diſcrimina; quæ in ſuperioribus aliquot nummorum, quas modo adtulimus, iconibus continuo videas; criſtam nempe, & ſub mento barbam. De criſta quidem, id tradente Juba parum videtur Plinio veriſimile; quod tamen mari Draconi, uti & barbam, tribuit Lib.VIII.c.13. alioquin Ælianus; ἔχει γοῦν μέν ὁ δράκων ὁ ἄῤῥην τὸν λόφον, καὶ τὴν ὑπήνην δασεῖαν, *criſtam quidem habet mas Draco, & barbam hirſutam.* Lib.VIII.c.23. Utrumque certe, criſtatum & barbatum Draconem exhibet adductus paullo ante *Ulpiæ Pautaliæ* nummus. Accedit unde liqueat, quæ fides Auctoribus ſit præſtanda; quorum alii rictum oris magnum ſeu hiatum vulgo Draconibus tribuunt, & quidem ut ceruos etiam integros, aut ſeſſores cum equis deuorare ſubinde ab iis dicantur; alii vero, paruum os Draconibus ineſſe ſtatuunt. Mitto quod Draconibus etiam aut Serpentibus pedes quoque adſcripſerint e veteribus nonnulli; ſed quod ut fabuloſum omnino, merito eſt a Recentioribus, ac inter alios, a laudato Bocharto exploſum; & quales utique nuſquam cum Hieroz.lib.III c.14.P.II. pedibus, nempe Dracones vel Serpentes, conſpiciuntur in tot veterum, in quibus iidem ſignantur, nummis. Exſtat quidem alicubi apud Æſchylum, ut obſeruo, δίπους ὄφις, *bipes Serpens* ſed qui ibi de Ægyptio Præcone, miſſo Suppl. v.902. ad rapiendas virgines Danaides, in Argiuorum terram profugas, ab iiſdem dicitur. Iſtud vero inſuper ex iis nummis modo adductis, colligas, in *Macedonia, Thracia, Paphlagonia, Myſia, Ponto, Bithynia, Cilicia,* vicinis regionibus, haud alios locorum Genios & Cuſtodes gratiores id genus Draconibus exſtitiſſe. Conſulto enim omitto plures Græciæ Aſiæque nummos, in quibus illi eandem loci tutelam ac ſalutem videntur arguere, & ad quos reſpexit Maro,

Incertus Geniumne loci, famulumne parentis Æneid. v.95.
Eſſe putet.

Ubi audiatur Seruii gloſſa: *quia nullus locus ſine* GENIO *eſt:* ac, ut additur in aliis Seruii codicibus, *qui per* ANGUEM *plerumque oſtenditur. Perſius: Pinge duos angues; pueri ſacer eſt locus.* Quales etiam duos Angues videas, aut arcum & pharetam amplectentes, in Nummis ΚΡΗΤΑΙΩΝ aut ASIÆ RECEPTÆ: aut vincientes duo ligna, in nummo *Cyzicenorum*; In Gaza Medicea. aut obuoluios inſtar circuli cum duobus in in medio torquibus, in Romano numiſmate; aut coronatos eoſdem cum Caduceo, Cornucopiæ, Palma, in nummo Otaciliæ Ægyptio.

Dracones Ἀγαθοί Δαίμονες *in nummis Ægyptiis.*

Etenim Ægyptiorum imprimis hanc fuiſſe de *Serpentibus* ac *Draconibus* opinionem, ut diuini aliquid illorum naturæ tribuerent, docuit iam olim Philo Byblienſis apud Euſebium. Unde quod loci Genium ac Tutelam, eorum ſymbolis adumbrarent, præter alia monumenta, arguunt plures inediti eorum nummi, percuſſi ſub Cæſaribus, Nerua, Traiano, Hadriano, Pio, aliiſque; in quibus aut Draconei id genus coronati; aut iidem cum Caduceo, Siſtro, Spica; aut etiam cum venerabili illorum Serapide depinguntur. Quo nomine etiam ΑΓΑΘΟΙ ΔΑΙΜΟΝΕΣ, ſeu *Boni Genii* iiſdem nuncupati, ut obſeruabam nuper in præclaro nummo Ægyptio Cimeliarchi Regii Pariſien-

 ſis;

ſis; in quo illinc Neronis effigies, hinc Draco coronatus, cum inſcriptione aliquantum exeſa, ΝΕΟ. ΑΓΑΘ. ΔΑΙΜ. ſeu Νέος Ἀγαθὸς Δαίμων, *Nouus Bonus Genius.* Idem vero nummus aliquot annis, poſt hæc olim a me adnotata, a clariſſimi nominis inter Gallos antiquario P. Seguino editus eſt ac illuſtratus. A quo autem præteriri non debuit, quod de Elagabalo Imperatore narrat, & qui inde haud parum illuſtratur, Lampridius: *Ægyptios* DRACUNCULOS *Romæ habuit, quo illi* AGATHODAEMONAS *vocant.* Ut inde certe liqueat, quod alioquin ad eum Lampridii locum monuit iam ὁ πάνυ Caſaubonus, non ſolis Phœnicibus ita appellatum Draconum genus, de quo aiebat Philo modo laudatus, Φοίνικες δὲ αὐτὸ ΑΓΑΘΟΝ ΔΑΙΜΟΝΑ καλοῦσιν, *Phœnices vero ipſum* BONUM GENIUM *vocant*; quomodo & Seruius interpretatur, ΑΓΑΘΟΙ ΔΑΙΜΟΝΕΣ, *quos Latini* GENIOS *vocant.* Tales utique duo illi Dracones, qui olim erranti Alexandro cum ductoribus & toto exercitu, ac inopi conſilii viæ duces repente leguntur exſtitiſſe, qui incolumem ad Ammonis Oraculi ſedem ducerent reducerentue. Rem, aut ſi mauis, fabulam narrantem Arrianum noſti; quod alias non Draconibus, ſed Coruis (auguralibus ſcilicet auibus) tribuit Strabo. Frequentes ſcilicet in veteri Ægyptiorum Theologia *Dæmones* ſeu *Genii*, iique in *Bonos* & *Malos* ſeu beneficos & maleficos, diſtincti. Hinc ex priorum genere ἡ ἀγαθοποιὸς τοῦ Οσίριδος δύναμις, *benefica Oſiridis vis*, apud Jamblichum dicitur. Unde ad Græcos quoque eadem *de Bonis Maliſue Geniis* opinio, ſi non iam ante a Phœnicibus, dimanauit. Ita *Mali Genii* ſeu Κακοῦ Δαίμονος, facta iam olim apud Æſchylum mentio; qui una etiam voce, ut Ἀγαθοδαίμονες, ſic Κακοδαίμονες a Porphyrio ſunt dicti. Quales tamen *Malos Genios* haud dari tradit Menander Comicus apud [b] Clementem Alexandrinum & [c] Stobæum; ſed *Bonum Deum* omnino eſſe habendum. Quomodo etiam a [d] Jamblicho omnes *Dii Boni* & *Bonorum Auctores* dicuntur, opinionem vero de *Bonis* & *Maleficis Diis* a Genethliacis profectam. Idem vero dari *Bonos* & *Malos Genios* paſſim agnoſcit; nec eſſe cuiuſuis hominis dicere, qui *Boni Genii*, qui *Mali*; aut quibus indiciis illi ab inuicem pernoſcantur. Unde etiam factum, ut ad horum *Bonorum Geniorum* ſeu Ἀγαθοδαιμόνων diſcrimen, primus Deus, non Ἀγαθὸς ſolum, a ſanioribus Gentilium, ſed etiam Ἀγαθότης Ἀγαθοτήτων, *Bonitas Bonitatum*, uti præter alios a Simplicio ad Epictetum, dicatur. Mitto Ἀγαθοὺς Δαίμονας de animabus virorum fortium in bello defunctorum a Tito apud Joſephum dici. Δαίμονες certe alibi apud eundem, uti & paſſim apud Poëtas Græcos, pro *manibus* dicti.

In Elagabalo cap. XXVIII. — Euſeb. Præpar. Evang. lib. I. — Ad Georg. III. — Exped. Alex. lib. III. c. 3. — Lib. XVII. p. 814. — De Myſter. lib. I. Sect. VI. p. 179. — Perſ. v. 350. — a De Abſtin. lib. II. & apud Theodotit. & Cur. Græc. Adf. Serm. III. p. 516. Tom. IV. — b Strom. lib. V. pag. 610. — c Exc. de Ner. Natur. — d De Myſter. Sect. I. p. 30. Ibid. Sect. IV. p. 116. &c. — Cap. XXVII. p. 250. ed. Cl. Salmaſ. — Bell. Jud. lib. VII. cap. I. — Ibidem lib. V. cap. 19.

De Aſpide in nummis.

Verum inter coronatos ab Ægyptiis Dracones ac Serpentes, eoſque antiquis nummis inſculptos, nonnullos adhuc videas, quos haud male ad ASPIDES, notas utique in eo tractu, referunt eruditi Antiquarii, & cuius generis unam hic exprimendam duximus, ſignatam in Ægyptio Fauſtinæ ſenioris nummo:

E ma-

E maiorum nempe *Aspidum* genere, quibus haud iniuria ut vides, tumidam ceruicem ac latum corpus cum [a] Nicander, tum [b] Lucanus tribuunt; neque male easdem ad Ammiani descriptionem comparatas, [c] *quas omnes magnitudine & decore* A S P I S *facile supereminens, nunquam sponte sua fluenta egreditur Nili.* Neque tamen unius magnitudinis *Aspis* apud Ægyptios, cuius duo genera [a] Strabo, tria [b] Galenus, plura quoque [c] Ælianus recenset, & quidem quasdam trium quatuorue cubitorum; ad quas proinde haud male superior videtur referenda. Præcipuo vero honore cultam *Aspidem* apud Ægyptios, ceu diuinæ potentiæ symbolum, præter eundem Aelianum, id alio loco tradentem, liquet alias ex Plutarcho; ut non mirum sit proinde solitis Cereris insignibus, Papauere nempe ac Spica, eandem hic ornatam intueri. Quis vero fœcundam frugibus regionem ignorat? aut eius Metropolim (in qua proculdubio percussus hic, & similes nummi) cum aliis rebus, tum frugum copia, siue ut [b] Ammianus de ea loquitur, *alimentorum uberi copia circumfluere* non audiuit? Unde, ut alia mittam, cum insertam Justini legem Codici [a] Theodosiano ac [b] Justinianeo, de *Frumento Alexandrino*, & alibi in eodem Codice Theodosiano, *Alexandrini Status*, seu commeatus frumentarii ex Alexandria Constantinopolim deferri soliti factam mentionem haud ignoras. Quo spectant naues illæ σιταγωγοὶ apud Lucianum, quas similiter ex Ægypto in Italiam commeatum eiusmodi docet transportasse, μίαν τῶν ἀπ᾽ Αἰγύπτου εἰς Ἰταλίαν σιταγωγῶν. Ut certe haud alio sit opus interprete, cur eadem urbs vulgo in antiquis nummis, sub symbolo sedentis Mulieris cum Cornucopiæ, & duabus aut pluribus Spicis adumbretur. De addito autem superiori *Aspidi*, præter Cereris insignia, peculiari capitis ornamento, agemus paullo infra.

[a] Ther. p. 12.
[b] Lib. IX. v. 701.
[c] L. XXII. c. 15.
[a] Lib. XVII. p. 823.
[b] De Theriac. p. 460. Græc. ed. Basil.
[c] De Anim. lib. XVI. cap. 39.
Ibid. lib. XVI. cap. 5.
De Isid. & Osirid. p. 380.
Lib. XXII. cap. 16.
[a] Lib. XIV. C. Th. Tit. XXVI.
[b] lib. XI. C. Just. Tit. XVVII
In Nauigio p. 491. Tom. II.

Alia adhuc de Draconibus *in nummis.*

Sicuti vero pro *Geniis, Oraculis*, diuinæ potentiæ ac virtutis symbolis habitos vulgo Ægyptios *Dracones* ac *Serpentes* haud aliunde luculentius constat, quam ex hac ipsa Nummorum supellectile; sic aliis quoque gentibus frequentata eo nomine ac publico ære itidem signata eadem *Draconum* ac *Serpentum* symbola, abunde supra videbamus. Nec frustra Arabes quoque ab iis auguria captantes iam ante diximus; quos utique auguriorum non studiosos solum, sed inuentores perhibet Clemens Alexandrinus. Hinc *Draconem* quoque spiris variis inuolutum suppeditat apud Ligorium, in inedito opere, nummus Arabum ΔΟΥΜΑΘΗΝΩΝ. Neque Romani, ut iam vidimus, alieni ab ea religione. Unde factum, ut sequentibus etiam sæculis, inter signa Romanorum militaria, præter Aquilas, recepti etiam fuerint depicti *Dracones*; qui summitati hastarum aptati, non minus in acie & in castris, quam ciues in urbibus defenderent scilicet ac tutarentur. Rex ex Vegetio, Ammiano, Claudiano aliisque iam nota. Volucres certe non minus ac priores illi, de quibus paullo ante agebamus,

Strom. lib. I. p. 306.

Hi

Claudian. III. Conſ. Honorii.

Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta Draconum
Colla leuant, multuſque tumet per nubila Serpens.

Quom. Conſcr. Hiſtor. p. 622. 623. ed. Amſtel.

Quo loco ſubiit mihi opportune Luciani memoria, qui ridet alicubi ſcriptoris belli Parthici ineptias, tradentis, a Parthis Dracones (non effictos iam ſed viuos) contis adfixos & in altum ſublatos, procul in hoſtes coniectos, unde magna Romanorum ſtrages orta eſſet. Tradit vero ibidem Lucianus, *Dracones* Parthis ſignum eſſe multitudinis (hoc eſt militaris apud eos ordinis nomen) & quidem inde dictum, quod mille circiter Dracones viuos unus Draco regere ſoleat. Neque tamen carere plane exemplo haud abſimile factum, ut teſtes alios mittam, liquet mihi ex Galeno, qui tradit virum quendam Carthiginienſem in prœlio cum Romanis, ſerpentibus ſeu venenatis beſtiis plenas ollas in hoſtes immiſiſſe, & ita incautos multos oppreſſiſſe: neque enim tela eiuſmodi in hoſtes mitti ſolita. Alias Aquila Draconem unguibus tenens, ut liquet ex Joſepho, inſigne olim fuit Spartanorum: quo ſignatæ erant illorum ad agnatos ſuos Judæos litteræ. Unde Aquilam etiam videas in Nummo horum *Lacedæmoniorum* Mediceo. Neque diuerſum ab eo fuiſſe ſymbolum *Tyranorum* Ponti incolarum, arguit adhuc hodie eorum nummus, in quo Aquila ſimiliter Draconem in gyrum circumflexum ore geſtat, cum inſcript. ΤΥΡΑΝΩΝ. Aquilam alias ac Serpentem mutuo ſe reſpicientes exhibent nummi *Nicomediæ* percuſſi cum effigie Commodi. Non alatum iam vero ac ſublimem, ſed iacentem ac proſtratum Draconem, myſticum nempe illum, repræſentant nummi Chriſtianorum aliquot Cæſarum, Valentiniani Junioris, Libii Seueri, Heraclii, & aliorum, de quibus alio loco.

De Theriac. ad Piſon. p. 460. ed. Græc. Baſil.

Antiq. lib. XII. cap. 8.

XII.

De DELPHINIS *in Nummis.*

Ne ſolum vero vel propitios, vel infeſtos illos Aeris, Siluarum aut Nili etiam incolas commemoremus, DELPHINOS vero Φιλανθρώπους *& Oceani Cælique decus* prætereamus ingrati, quos tamen magna nummorum copia, haud minus ac Siculum vel Carpathium pelagus, conſpiciendos præbet. Neque vero obuios ibi hoſpites, aut aliunde ſatis notos, fruſtra me credas adlegaſſe. Negat enim Bellonius, tales eſſe *Delphinos*, quales viſuntur in Marmoribus & Numiſmatibus antiquis; repando nempe corpore, & dorſo incuruo; etſi in reliquis figuram conſentire fateatur. Plinius vero poſtremam illam repandi & inflexi dorſi formam iiſdem tribuit. Mirum autem, ut hoc dicam in limine, & vix ulli, opinor, quam Bellonio credibile, tot ac tam variis vetuſtatis monumentis male expreſſam figuram huius piſcis, obuiam paſſim & familiarem in iiſdem locis, in quibus illa auro, argento, ære cælabatur. Innumeri vero ſunt, in quibus, ut paullo ante monebamus, vel capita exornat Urbium & Inſularum Siciliæ, Græciæ, Aſiæque *Delphinus*; vel occurrit ille Neptuni Tridenti inuolutus; vel ubi modo ſinguli, modo plures etiam numero ſignant auerſam nummi partem. Cuinam vero perſuadebit Bellonius, in hunc errorem conſtanter adeo tot littorum accolas coniuraſſe, familiari obtuitu facile reuincendum? Sed non hic opus eſt ea defenſione. Nummos enim & Bellonium, alioſque ab eo diſſentientes expedire licet haud difficili,

Manil. lib. V. v. 347.

Lib. IX. c. 8.

cili, ut opinor, negotio. Signatus nempe nummis *Delphinus* haud uno habitu; idemque modo quietus & fixus; modo frequentius ſalientis & vectoris inſtar. Qualem etiam vulgo depictum in iis videas, cum inflexo capite, repando ſeu incuruo corpore, cauda vero prominente & erecta; ſcilicet dum veluti Chori in ſpeciem ludit per undas, *laſciuaque iactat corpora*; prout χορευταὶ, *Saltatores* ab Anacreonte, & καλλίχοροι Δελφῖνες, *pulchras choreas exercentes Delphini* dicuntur ab Euripide. Od. L I. Helen. v. 1470.

Obuia huius rei exempla ſuppeditant magna copia nummi locorum maritimorum, iique præ ceteris, in quibus ſeſſorem habent, cuius generis nonnulli paullo infra adducentur, *Delphini*. Aliquando vero quietior Delphinus, & tum citra illam repandi corporis, aut ſublatæ caudæ iactationem depingitur; ſicut ille in nummo Vitellii, Tripodi innixus, mox quoque commemorandus. Falſus ergo Bellonius, qui eodem ſemper habitu depictum in Nummis *Delphinum* credidit; aut repandum eiuſmodi inflexum corpus omnino ei ſalienti & ab undis exilienti detraxit; ac ita monumentis id genus, quæ ut plurimum tales nobis Delphinos repræſentant, fidem omnem voluit derogare. Præter enim luculentam veterum ac oculatorum teſtium nubem, quibus frequenter conſpecta forma repandi illius dorſi; unde & *curui Delphines* vocantur Ouidio; neque nos voluptatis illius fuimus inexpertes, cum nuper in nauigatione Melitenſi, Siculum littus legeremus. Metam. lib. I I. v. 265.

Etſi minus conſulto quoque Plinius, aliique nonnulli recentiores, ob inſpectos tantum ſalientes id genus Delphinos, aut eoſdem in priſcis aliquot monumentis depictos ea forma, perpetuam, neque aliam, quam incurui & repandi corporis figuram iiſdem continuo tribuunt. Lib. IX. cap. 8.

Delphinos alias id genus Tridente paſſim circumuolutos videas in nummis locorum mari adiacentium, Serpentum nempe inſtar tortuoſos; qualis, præter quamplures id genus, occurrit in nummo *Byzantiorum* Theſauri Brandenburgici, & apud Goltzium in nummo *Teni*, unius e Cycladibus. Eorundem vero Inſulariorum nummum protulit quoque Triſtanus, ſignatum ætate Alexandri Seueri; qui tamen non *Delphinum*, ſed eius inſtar, Serpentem Tridenti inuolutum exhibet: T. II. p. 411 quod ad *Neptunum Medicum*, cultum in ea Inſula refert nobilis Antiquarius; quam & Serpentibus olim abnndaſſe tradidit Heſychius Mileſius, & Οφιοῦσαν quondam dictam Stephanus; quibus addere licet Antimachum, iuxta veteres ac eruditos ad Ariſtophanem Criticos. Schol. Pluti p. 75. Quæ certe ſatis idonea mihi videntur teſtimonia, cur non audeam continuo oculorum aciem temere deſiderare in viro haud parum perſpicace in contemplatione id genus monumentorum; atque ita in eo nummo, Serpentis loco, *Delphinum* Tridenti inuolutum, familiare Inſulariis & quidem his *Teniis*, ſicut maritimis aliis urbibus, ſymbolum adfirmare: quod alias cum ſitus loci, tum productus a Goltzio nummus potuiſſet alioquin arguere. Adde alium quoque in Regia Gallorum Gaza nummum horum ΤΗΝΙΩΝ, in quo hinc caput iuuenile cum cornu arietino; illinc ſtans ante Aram Neptunus cum Delphino ac Tridente. Verum Triſtanum continuo abſoluit idem omnino *Teniorum* nummus, nuper a Cl. Vaillant inter Alexandri Seueri numiſmata itidem deſcriptus, qui Serpentem Tridenti implicatum præfert. Pag. 140. Quomodo alibi quoque adduci a Triſtano videas Herculii Maximiani nummum, in quo præter Aquilam cum corona Clauæ inſiſtentem, & duas Spicas, ſimilis que Tridens cum circumuoluto Serpente, uti vulgo Æſculapii baculus, cernitur. Tom. III. p. 374. Prout nempe, mutatis vicibus, Tridentem Apollini a *Tarſenſibus* tributum legas apud Dio-

Orat. xxxiii. p. 394. nem Chrysostomum, quod non debuit ibi viro magno negotium facessere. Haud magis utique, quam Joui *Tridentem*; *Fulmen* Palladi; Apollini *Hederam*; Baccho *Radios*; Isidi *Lunam*; *Arcum* & *Pharetram* Veneri; Serapidi iuncta *Jouis, Solis, Plutonis*, aliorumue Numinum symbola, tributa spectare, in priscis id genus monumentis; qua de re alibi. Alias vero Anticyris, teste Pausania, urbis insigne occurrebat, Delphino altero pede insistens cum Tridente Neptunus; qualis nempe in Tarentinorum nummis loci conditor Taras vulgo depingitur. Ex iisdem vero monumentis similiter colligas ea, quæ de reliqua figura huius piscium Regis, Plinius aliique veteres tradidere; rostrum nempe simum, oris scissuram longam, rictum latum, oculos magnos, pinnas in ventre ac dorso, ac duas in cauda veluti lunatas. Unde etiam δελφίνων ἐλαχυπτερύγων, *delphinorum paruas alas habentium* meminit Pindarus. Immo non figuram magis, quam naturam mansueti huius hominum ac puerorum amatoris, discas ex adlatis modo iconibus, cum sessore puero: quam rem alias tot testibus & exemplis firmant vulgo auctores, ut ab incredulis etiam fidem videantur extorquere. Ut minus iam mirum videatur, quod tradit Philostorgius, non Citharoedum nempe aliquem, sed Lucianum martyrem a Delphino depositum apud urbem Bithyniæ, *Helenopolim*. Hic vero olim a me obiter, neque, ut ingenue fateor, valde opportune, adducti sunt veteris Græcorum Epigrammatis, quodque ineditum credidi, duo priores versus: sed quos, & emendatius iam ante a doctissimo parente Gronouio, in diatriba ad Statium, primo studiorum eius, ut ibi dicitur, specimine, vulgatos, a filio Jacobo, etsi id alieno plane loco, monitum postea animaduerti. Cuius equidem censoriæ notationis, quæ cæteroquin cum haud vulgari mea laude, huiusque operis, quod nunc denuo recensendum ac locupletandum hic suscepi, est ibidem coniuncta, condigna a me haberetur gratia; si non eadem aliquam plagii accusationem secum ferret, a qua me vel sola diuersa eorundem versuum lectio in parentis eius ad Statium diatriba, & quam, de antiquis tum nummis commentanti, consulendi nulla mihi occasio suberat, debuisset omnino absoluere. Et de quo forte, neque enim id tanti videbatur, tacuissem: neque enim querelarum me vel amor delectat, vel ulla utique tuendæ famæ ratio aut necessitas suberat, ni nuper admodum alterius plagii me & doctissimum Bentleium publice, ac atrocibus quidem, etsi nullo facto dictoue unquam a nobis læsus, verbis, insimulasset; nempe quod *grassatione nefanda, & per furta teterrima* (hi sunt enim humanitatis studia in celeberrimo Lyceo profitentis flosculi) Callimachi Fragmenta fuissent nuper ad nouam illius Poëtæ editionem contrectata, quæ iam ad Helladium monuerat Meursius; ac proinde ab ea *fæditate*, qua inde, ego scilicet & Bentleius, turpiter inquinamur, sint continuo *liberanda*. Mitto equidem an tanti illud erat, ut etiam eius facti, de quo ibi agitur, reis & conuictis, inde atrox illa *nefandæ grassationis, & teterrimorum furtorum* infamia, & publice quidem, quæsita etiam capitalis adeo delationis occasione, continuo inurenda videretur. Si vero immerentibus plane & nihil a Meursio ea in re, cuius nullæ utique exstant in Callimachum commentationes, alicubi præreptum aut occupatum gnaris, (ut sancte omnino de me possum profiteri, ac licet de Cl. Bentleio similiter opinari) aut quum in eam rem forte incumberent, id ullatenus ad animum reuocantibus; sed qui ex iisdem, unde ille, & qui omnibus paterent, fontibus hauserant, ac forte

Lib. x. p. 682.

Olymp. Od. iv. v. 29.

Philostorg. Eccl. Hist. l. i.

forte ad edita iam Callimachi Fragmenta, unde eadem poſſent quandoque locupletari, retulerant, id, & truculenter adeo, impingitur: quid de eiuſmodi delatoris candore, æquitate, modeſtia ſit ſtatuendum, cuiuis expendendum relinquimus. Verum neque ille vulgares id genus laudes, quas a ſe procul pridem ablegauit, ſectatur; nec ut quidquam inde mihi, aut vero exquiſita doctrina Bentleio decedat, eſt utique nobis laborandum. Unde, ut ad inſtitutum hic de Delphinorum φιλοπαίδων amoribus ſermonem redeam, nota in primis ex Plinio, Æliano, adde & [a] Plutarcho, [b] Athenæo, a- [a] De Solert. Anim. p. 984.
liiſque Delphini illius apud *Jaſenſes* hiſtoria; qui exſtincti pueri deſiderio, a [b] lib. XIII. p. 606.
quo ſe conſcendi patiebatur, mox contabuit. In cuius ſingularis adfectus Lib. XIII. p. 606.
memoriam, ſignatum proinde nummis *Jaſenſium* Delphino inſidentem puerum tradit alicubi præter Ælianum, Plutarchus: τοῦ πάθους ἐπίσημον ἸΑΣΕΥΣΙ De Solert. Animal. p. 984.
τὸ χάραγμα ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ἐστι ΠΑΙΣ ὑπὲρ ΔΕΔΦΙΝΟΥ ὀχούμενος, *huius adfectus monumentum* JASENSIBUS *eſt* MONETÆ SIGNUM, PUER DELPHINO *vectus*. Exſtat quidem ſingularis in Theſauris Gallorum Regiis nummus, ut hoc addam, recens in eos tum illatus, quum ante annos aliquot in eadem Regia agerem, ac a me tum inſpectus, ab his *Jaſenſibus* in Caria ſub Domitiano cuſus, & cum eius icone in priori nummi parte; in altera vero, non cum puero illo, quem veheret Delphinus, ſed cum nuda muliere & gentili nomine ΙΑΣΕΩΝ. Horum vero, ut id obiter adhuc tangam, quod haud frequens alias occurrat eorundem *Jaſenſium* apud veteres Auctores mentio, duo laudabilia inſtituta commemorat libello de Politiis Heraclides. Neque vero minus adludunt ad innoxios id genus *Delphinorum* amores, alii nummi eximiæ vetuſtatis, in quibus eos itidem hominum, & maxime puerorum vectores aut colluſores cernimus. Tales cum vulgo priſci *Tarentinorum, Brundiſinorum, Piſauriorum,* nummi; tum alterius rarioris *Aliſar-* In Julia Domna Reg. Sued.
næ, urbis in Troade, in quibus homo Delphino vectus, cum Victoria & Corona: ſed ſingulares imprimis hanc in rem & frequentes *Corinthiorum* nummi variæ magnitudinis, & nonnulli maxime cuſi ſub Diuis fratribus, Marco & Vero, in quibus modo Puer inſidens Delphino; modo ſupra eundem erectus; modo etiam Delphinus iacet ſub arbore, cui incumbit Puerulus dormiens: cuiuſmodi etiam plures, ac ſub Sabina inſuper, Hadriano, Commodo, Seuero, Caracalla, percuſſos nummos videre in primis datur in Regia Gallorum Gaza, & Medicea.

Neque mirus adeo tibi videbitur, non iam in mari vector, ſed adiacens etiam in terra incumbente deſuper puero Delphinus; qui apud iuniorem Plinium blandos legiſti procul dubio Delphini & Hipponenſis cuiuſdam pueri amores, & hæc inter alia: *Incredibile* (*tam verum tamen quam priora,*) *Delphi-* Lib. IX. Ep. 33.
num geſtatorem colluſoremque puerorum, in terram quoque extrahi ſolitum, areniſque ſiccatum, ubi incaluiſſet, in mare reuolui. Equidem non familiare ſolum noſti horum *Corinthiorum* ſignum, Arionem nempe Delphino inſidentem, ut præter alios notauit quoque Dio Chryſoſtomus; ſed geminos id ge- Orat. XXXVII. pag. 455.
nus

[a] Sapient. Conviv. p. 161. & de Solert. Anim. p. 984. [b] Lib. III. p. 212. & IX. p. 634. [c] Lib. XIII. pag. 606. [d] In Nauigio Tom. II. pag. 500. ed Amst.

Goltz. Tab. Græc. VIII.

nus casus narrantes, [a] Plutarchum, [b] Pausaniam, [c] Athenæum, unde nummi superiores possunt illustrari; & [d] Lucianum præterea, qui puerum quendam mortuum, in Isthmum a Delphino deportatum narrat; Palæmonem nempe, quod aliunde, & e nummis quidem obuium, Melicertæ filium. Quin præter decantatum illum Citharoedum, aut vulgares id genus pueros, addere hic licet, haud absimilem Icadii ipsius Apollinis filii nauigationem, Delphini tergo delati prope Parnassum incolumis. Signant adhuc rei memoriam nummi *Delphorum,* cum figura *Delphino* insidentis pueri; tum sacratus inde Apollini *Delphinus*; ut liquet tum ex Vitellii & Vespasiani nummis, in quorum auersa parte Tripus Delphino impositus, cum inscriptione AUGUR; tum ex obuio eiusdem Vitellii. Quindecemuiri nummo, in quo Cortina Apollinis Delphici cum *Delphino* itidem superincumbente, infra vero Coruo. Cuius autem nummi, ut mittam aliorum de eodem coniecturas, optimum interpretem Seruium, adduxit iam eruditus Areschotanorum nummorum explicator Rubenius; ut haud opus sit id hic denuo retractare. Præter *Delphinum* vero, *Coruus,* ut obiter hoc addam, in eodem nummo conspicuus, tanquam sacratus Apollini, ut supra ex Plutarcho & Porphyrio notabamus, & bene etiam monuit Tristanus; non autem *Cornix* hic statuenda, ut dubitabant tamen viri docti, & cum iis idem ille peritus alias ac modo laudatus veteris huius memoriæ enarrator. Gemino nempe errore, quem in Celso arguit alicubi Origenes, e *Coruo,* cuius mentio in sacra diluuii historia, *Cornicem* similiter faciente: τὸν Κόρακα εἰς Κορώνην μετείληφε, *Coruum in Cornicem mutauit.* Ut vero ad *Delphinos* id genus φιλανθρώπους seu φιλοπαῖδας redeamus, neque mirum proinde blandi huius puerorum & cantus amatoris sessorem videre nonnunquam Cupidinem; sicut præter denarios Gentis *Cordiæ* & *Lucretiæ* apud Ursinum, ac nummum Augusti cum selectis aliis a Cl. Seguino vulgatum, in sequente numismate hactenus inedito:

Not. ad Num. Duc. Arent. Tab. XXIV.

Lib. IV. p. 192.

Sel. Num. pag. 106.

In Gaza Reginæ Christinæ.

Percussus ille *Nicomediæ,* temporibus Commodi, in quo similiter occurrit Delphino insidens puer iste Dioneus: qualem etiam videas in nummo *Perinthiorum* signato sub Elagabalo, & nonnunquam in gemmis antiquis. Ut iam illam præteream, inspectam mihi apud vestratem Leonardum Agostini, in qua Cupido occurrebat, non Delphino quidem, sed vehiculo insidens, quod trahebant duo Delphini: haud aliter nempe ac in vetere & præclaro Tarentinorum nummo Regiæ Gazæ Brandenburgicæ. Ac plane adposite ad superiores huius Cupidinis Delphino insidentis imagines, legas olim adlusisse Palladam, in veteri Epigrammate,

In eadem Gaza vid. Thes. Brand. T. I. p. 103.

Ibid. p. 327.

Anth. lib. IV. c. XII. Ep. 56.

Γυμνὸς Ἔρως διὰ τοῦτο γελᾷ, καὶ μείλιχός ἐστιν,
Οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει Δελφῖνα καὶ ἄνθος,
Τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλατταν ἔχει.

Nudus

Nudus Amor ea de caussa ridet, ac blandus est. Non enim arcum habet, aut ardentes sagittas. Neque frustra manibus Delphinum cohibet, ac florem: Illo enim Terram, hoc Mare tenet. Si floris loco, flagellum dextræ huius sessoris tribuas, eundem continuò fatearis in superiori nummo ac illa imagine depictum, nudum nempe, inermem, & sinistra Delphinum, cui insidet, cohibentem: haud aliter nempe ac seminudas Nereides, Delphinorum quoque tergis inequitantes describit alicubi Lucianus. Sic alius adhuc Faustinæ nummus occurrit in eadem Augustæ Christinæ Gaza, in quo Venus cum pomo & hasta, Cupido supra Delphinum; a sinistra autem parte monstrum aliquod conspiciuntur. Alium quoque, eundemque præclarum *Laodiceorum* nummum possidet Gaza Medicea, qui hinc nudam exhibet Venerem, ornandis capillis intentam, Cupidinem etiam cum pharetra & sagitta; illinc vero Delphinum. Quæ utique haud leuiter firmant Ursini coniecturam, ad Veneris mari ortæ intuitum priores illos denarios Gentium Romanarum referentis: aut vero parum illustrant, quæ de hoc ἐπαφροδίτῳ pisce dixit ingeniosissimus vates:

Dialog. Marin. Ultim. p. 260. Tom. I.

Seu fuit occultis felix in amoribus index,
Lesbida cum Domino, seu tulit ille Lyram.

Fastor. lib. II. v. 81.

Quis vero huic marinæ originis puero, non credat magis adpositum vectorem *Delphinum*, quam vel *Hircum* forte, aut etiam *Tigrim?* quibus tamen inequitantem videas Cupidinem in denario Gentis *Fonteiæ* apud Ursinum, ac præterea in nummo quodam M. Aurelii Mediceo: aut *Pantheram*, cui insidentem illum exhibet *Corcyræorum* nummus in Gaza Gallorum Regia, cum Veneris icone in altera nummi parte. Neque aliter Matrem eius Πάνδημον, *Capro* quoque impositam legas apud Pausaniam; unde prior denarius gentis Fonteiæ potest obiter illustrari. Cæteroquin haud aliena ab hac mansueta *Delphinorum* indole, quæ de iisdem ad naues placide accurrentibus, ac apud eas corpora saltu iactantibus, socios etiam se iis ac duces præbentibus, vulgo narrant auctores, auriti simul & oculati. Audi de nauium adpulsu facundissimum Christianorum Tullium: Δελφίνων ἐν πολλῇ παιζόντων γαλήνῃ, καὶ παρ' αὐτοὺς τῆς νηὸς τοὺς τοίχους κυβιστώντων πολλάκις. *Delphinis placido tranquilloque mari ludentibus, ac sæpenumero apud ipsa nauis latera salientibus, capite in undas deiecto.* Qua de re etiam exstant Græca Philippi & Bianoris Epigrammata in Anthologia. Huc autem spectat inter alios præclarus Alexandri Seueri nummus, in quo media Nauis cum velo; ad cuius latus, duo Delphini occurrunt coronam sustinentes, & inscr. ΤΑΡϹΟΥ ΜΗΤΡ. ΑΔΡ. ϹΕΟΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡ. *Tarsi Metropoleos, Hadrianæ, Seuerianæ; Alexandri,* pro consuetis nempe & traditis iam ante petitis ab Imperatorum nominibus, huius urbis appellationibus.

Lib. VI. p. 392.

Hom. I. p. I. Tom. V. ed. Sauil.

Lib. I. cap. XL. Ep. 3. 6.

XIII.

De PELAMIDIBUS *aliisque quibusdam Piscibus in Nummis.*

Exstitit vero PELAMIDUM celebrata olim apud Byzantium piscatio, de cuius ratione præter Aristotelem, ac Plinium, prolixe disserit Strabo; qui ex ea copiosum reditum Byzantinis Romanisque prouenire commemorat. Tales autem occurrunt nonnunquam in priscis *Byzantinorum* nummis, qui vulgo

Lib. VII. pag. 320.

Tom. I. pag. 536. go duos, vel tres id genus pisces præferunt, ut bene coniecit Tristanus, ex Sabinæ Augustæ nummo Byzantino, a se quidem non inspecto, sed descripto tantum ab Occone, sub mentione duorum piscium; qualem utique videas in sequenti nummo ***Plautillæ***, Musei Gallorum Regii, hic quoque tuis & legentium oculis subiiciendum, ac prout in ***Lucillæ*** & ***Crispinæ*** Augustarum nummis ii insuper comparent.

Merebantur equidem hi pisces signari in nummo suæ Metropoleos seu ***matris***; Lib. VII. pag. 393. ut festiue Archestratus apud Athenæum, & quod vidit iam Tristanus, ingentis cuiusdam Θυννίδος, seu ***Pelamidis*** Μητρόπολιν vocat Byzantium. Quomodo nempe alibi, ut hoc addam, ab Euthydemo Atheniensi apud eundem dicitur,

Lib. III. pag. 116. Θυννῶν δὲ ὡραίων Βυζάντιον ἔπλετο μήτηρ.

Thynnorum vero adultorum mater est Byzantium.

aut, ac unde hæc illustrantur, μητρόπολιν τῶν καρπῶν, ***metropolim***, seu ***matrem*** Panathen. pag. 182 & 342. ***frugum***, Athenas vocat haud uno loco Aristides. Ut mittam quod eandem urbem, ***Sapientiæ Metropolim***, dixit in Juliani Imp. Panegyrico Libanius. Unde patet etiam, cur hos pisces Oppianus ***sobolem Euxini maris*** indigitarit:

Halieut. lib. v. 504. Φῦλα δὲ ΠΗΛΑΜΥΔΩΝ ἐκ μὲν γένος εἰσι θαλάσσης
Εὐξείνου.

aut cur magnam piscatorum multitudinem inde Tarenti & Byzantii exstitisse, Lib. IV. c. 4. obseruet in Politicis Aristoteles. Erudite vero & ingeniose Tristanus, veteris Tom. I. p. 357. illius oraculi de Byzantio (cuius Stephanus Byzantius, Eustathius, aliique meminere) versum extremum,

Ἔνθα ἰχθὺς ἔλαφός τε νόμον βόσκονται ἐπ᾽ αὐτόν,

Ubi piscis nempe & ceruus pascentur in eodem pascuo, de ***Pelamide*** & ***Cornu Byzantino*** explicauit; duce utique Strabone, cui Κέρας istud dictum simile ***Cornui Ceruino***, & in cuius angustia ***Pelamides***, eodem authore, vulgo capiuntur. Alias apud Sinopenses quoque frequentem fuisse ***Pelamidum*** pisca- Lib. XII. p. 545. tionem alibi tradit idem Strabo.

An vero commemorabo hic etiamnum quatuor Pisces, expressos in præclaro quodam Neronis nummo, & quem iam excussere nobiles Antiquarii, POLYPUM, SEPIAM, CAMMARUM & POMPILUM?

Erizzo ad denotandam Neronis impietatem, sæuitiam, libidines, signatum hunc nummum credit; cui certe suffragari non possum. Si Lucano enim forte, aut vero Persio etiam licuit, ut viderunt iam viri docti, Neronem oblique sub laudum inuolucris perstringere; non proinde existimabimus, nummum auctoritate publica & florentis illius Principis imagine percussum eum in finem, ut vitia eius ac infamia illo ære signarentur. Tristanus aliquanto opportunius refert ad natales Claudiæ Neroni e Poppæa genitæ, & festum illud Amphidromia, quinto a natali die celebrari solitum; quo inter cætera *Polypi, Sepiæ*, aliique id genus pisces mitti a propinquis & familiaribus consueuerant, sicuti ab Athenæo e Comicis antiquis, aliisque est obseruatum. Sed obstare videtur, (ut iam vidit Tristanus) tum quod mos ille Græcus foret; nummus autem vel Romæ, vel certe in Romana Colonia sit percussus, ut liquet ex Latina epigraphe anteriori nummi parte adscripta: tum illud insuper, quod vulgo non Cæsarum, sed Augustarum vultus præferant nummi illi, qui fecunditatem domus Augustæ solebant indicare. Neque tamen alienum crederem, ad fecunditatem Poppææ respexisse, qui nummum cælandum curauere; quam & Nero *ultra mortale gaudium accepisse* dicitur apud Tacitum, & Senatus votis, supplicationibus, Templo etiam Fecunditati decreto prosequutus. Opportune itaque in huius Fecunditatis memoriam, & incredibile illud Neronis gaudium inde conceptum, signati videntur ii Pisces; quos Fecunditatis præcipuæ obseruant, ut viderunt iam alii, Aristoteles, Athenæus, Plinius.

Discorf. Sopr. le Medaglie.
Tom. I. p. 213.
Lib. VIII. pag. 370.
Annal. XV. c. 23.

Neque vero hic prætereundus Piscis alius singularis, quem in nummo *Lopadussæ*, Africi maris Insulæ, signatum videre licet apud Goltzium. Insul. Tab. XXXVIII.

Piscis, est ut vides, ex aculeatorum genere, cum aculeis nempe a ceruice ad caudam, & porrecto ac peculiari quodam rostro. Qualis autem sit, neque indicat Goltzii interpres Nonnius; neque certiores reddunt Neoterici, qui de Piscibus scripsere, Rondeletius, Saluianus, Gesnerus, aliique, apud quos ei similem vix facile reperias. At mox illud suboluit, ad APRINUM seu PORCINUM piscis genus omnino referendum; quale cum marinum, tum fluuiatile

fluuiatile agnoscunt antiqui auctores, Aristoteles, Athenæus, Plinius, & plures alii. Sicut enim obuii *Elephanti, Leones, Boues, Equi, Canes, Asini, Vituli, Vulpes, Lepores,* aliique id genus, cum terrestres, tum aquatiles; ita *Porci* etiam, iique & *syluestres*, & *domestici*; cui proinde aquatilium *Suum* generi superior piscis videtur nobis adscribendus. Certe & *Aprinum*, quod præfert rostrum, & setæ instar *Apri* a capite ad caudem porrectæ, omnino illud arguunt; ut haud immerito idem statui possit cum eo Pisce, qui ΚΑΠΡΟΣ, seu APER, apud [a] Aristotelem ac [b] Athenæum vocatur. Obstare forte illud posset, quod non marinum, sed fluuiatilem videatur eum statuere Philosophus; dum illum in Acheloo amne generari obseruat: & ex eodem Plinius, apud quem *Caper* vocatur, qui Aristoteli Κάπρος, manifesto librariorum errore, quibus potius, quam eruditissimo Auctori prauam Græcæ illius vocis exdicationem licet utique transcribere. En utriusque verba, & Aristotelis quidem: ἔτοι γὰρ ἀφιᾶσιν, ὥσπερ γρυλλισμόν· καὶ Ο ΚΑΠΡΟΣ ὁ ἐν τῷ Ἀχελῴῳ, hoc est, Gaza interprete, *his enim quasi grunitus quidam emittitur.* APER *etiam piscis, quem amnis Achelous gignit, vocalis habitus est.* Sic Plinius; *Et is qui* CAPER (legendum APER) *vocatur in Acheloo amne grunnitum habet.* At vero nihil obstat, cur non & *Aprum*, piscem maris incolam statuamus, quem Philemon Comicus apud Athenæum cum *Scauro* & *Glaucisco*, marinis piscibus coniungit, & apud Argiuos frequentem docet:

a Hist. Anim. lib. IV. cap 9.
b Lib. VII. p. 288.
Ut supra
Lib. XI. cap. 51.

> Εἰ δ᾽ ἔλαβον ἄρτι Σκάρον, ἢ ᾽κ τῆς Ἀττικῆς
> Γλαυκίσκον, ὦ Ζεῦ σῶτερ, ἐξ Ἄργους ΚΑΠΡΟΝ.
> *Quod si mihi tum datus fuisset Scaurus, aut ex Attica*
> *Glaucifcus, ô Jupiter seruator, vel ab Argis* APER.

Lib. VII. pag. 288.

Argos quidem ad Inachum fluuium sita, sed mari satis vicina, unde facilis marinorum *Aprorum* prouentus. Quum autem hæc olim in superiori huius operis editione iisdem verbis monuissem, vir eruditus in luculenta, quam multis post annis summo studio adgressus est, ac perpetuis notis illustrauit, Plinii editione, quum *Caper* in contextu retinuisset, obseruat continuo ibidem: *Græcam vocem* Κάπρος *Latina inflexione donat. Alii* APRUM *dicere satius putarent. Sumpta hæc quoque ex Arist. loco cit. Etsi fluuiatilis Acheloique incola, piscis hic dicatur, esse tamen eundem cum* PORCO MARINO ARBITROR. Priorem notationis huius partem quod adtinet; quum Græcorum Κάπρος & Latinorum *Caper* diuersissima sint animalia, & qui Græcis Κάπρος, Latinis *Aper* diceretur; non equidem video, quæ ratio subesse potuerit, ut hic lectori suo illuderet Plinius, & pro obuia voce *Aper*, mallet Græcam vocem Latina inflexione donare, quæ a vera significatione illius vocis eum continuo, maxime si Græcæ Linguæ imperitus, abduceret. Cætera autem quam cum iis, a me pridem ad hunc Plinii de hoc pisce adnotatis, & quidem eo in opere, quod subinde in iisdem ad Plinium notis memorat vir eruditissimus, communionem habeant, haud illibenter omnino videre mihi licuit. Idem vero alibi, de quo paullo ante, Athenæus, dubitari docet ab Epicharmo, annon *Sues* iidem sint cum *Apro*,

Hard. Not. ad Plin. lib. XI. cap. 51.
Lib. VII. pag. 326.

> Χαλκίδες τε ΥΕΣ τε ἱέρακές τ᾽ ἠδ᾽ ὁ πίων Κύων,

additque Athenæus, εἰ μὴ ἄρα οὗτοι οἱ αὐτοί εἰσι ΤΩ ΚΑΠΡΩ, *Chalcides &* SUES *Milui, ac pinguis Canis: nisi forte* SUES *iidem sint cum* APRO. Marini itidem ii pisces, quos ibi cum *Suibus* complectitur. Male autem Dalechampius, qui bene priori apud Athenæum loco Κάπρον piscem per *Aprum* verterat,

rat, ibi per *Capriſcum* reddit, ſicut alio apud eundem auctorem loco, quo ille iuxta Ariſtotelem, inter Piſces vocem ſolum edere obſeruat ΚΑΠΡΟΝ καὶ τὸν ποτάμιον χοῖρον, Aprum, (non *Capriſcum*) *& fluuiatilem Porcum*; quem locum citat etiam alicubi Euſtathius, ubi plures vocales Piſces enumerat. Sic male Homeri interpres *Caprum* vertit, ubi de *Apris* Erymanthiis poëtæ ſermo, ac de venatrice Diana Lib. VIII. p. 331. Ad Odyſſ. III. p. 1720.

Ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον, Odysb. Z. v. 103.
Τερπομένη ΚΑΠΡΟΙΣΙ καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι,
Aut per Taygetum excelſum, aut Erymanthum
Seſe oblectans Capris (*pro* Apris) *& velocibus ceruis.*

Ut nunc mittam, quod dicto apud Athenæum loco, pro Κάπρον, legendum Σκάρον, cenſet ad eum ὁ πάνυ, &, quem, ducem ibidem habuit, Euſtathius. Nec prætereundus hic Heſychius, qui *Aprum* hunc eundem cum *Phagro*, marino itidem piſce, exiſtimauit, ut eius verba hodie præferunt Κάπρος, σύαγρος, ὗς ἄγριος, ἢ τὸν Φάγρον ἰχθυῦ. *Aper, Syager, Sus ſilueſtris, vel Phagrum piſcem.* Mirum equidem, ut ingenue fateor, quod diuerſos piſces *Aprum* & *Phagrum*, pro uno eodemque nobis obtrudat eruditiſſimus Grammaticus; quum diſerte veteres accurate eoſdem diſtinguant. Neque etiam ſi aliqua occurrat inter eos adfinitas, continuo nomen & genus idem utriuſque eſt ſtatuendum. Quin de *Phagro* agens Athenæus, plures recenſet Piſces, quos ei ſimiles narrant auctores; puta *Erythrinum, Hepatum, Chromin, Anthiam*, alioſque id genus, nulla *Apri* facta ibi mentione, de quo tamen ille, ut vidimus, non uno agit loco. Strabo etiam inter piſces Nili peculiares, *Porcum* & *Phagrum*, ſed ut diuerſos recenſet; Χοῖρος καὶ Φαγρώριος, ὃν καὶ φάγρον καλοῦσιν. *Porcus & Phagrorius, quem Phagrum etiam vocant.* De *Phagro* certe Nilotico teſtis luculentus Plutarchus, qui eum una cum Nilo apparere, ac optatum illius incrementum nunciare alicubi refert. Ex his autem modo adlatis omnino liquet, corruptum eſſe Heſychii locum, quem intactum reliquere noui editores, eundemque continuo ita reſtituendum, Κάπρος, σύαγρος, ὗς ἄγριος, ἢ τὸν Ἀργεῖον ἰχθυῦ. *Aper* nempe celebris apud Argiuos piſcis, ut ſupra ex Athenæo vidimus, & firmat præterea Euſtathius, qui haud parum hanc noſtram emendationem adſerit: Ἱστορεῖται δὲ καὶ εἶδος ἰχθύος ΕΝ ΑΡΓΕΙ ΚΑΠΡΟΣ εἶναι, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἐξ Ἀττικῆς Γλαυκίσκον, ΕΞ ΑΡΓΟΥΣ ΚΑΠΡΟΝ· *Fertur autem & certa eſſe piſcium ſpecies*, nempe Aper *apud Argos; ſicut indicat & illud* tritum: *Ex Attica Glauciſcum*, Ex Argis Aprum. Adludit, ut vides, ad ſuperiorem Philemonis verſum citatum ab Athenæo, ac ſimul ad peruulgatum apud veteres prouerbium de optimis piſcibus, *Glauciſcus* nempe *ex Attica*; & *Aper ab Argis.* Ignari autem huius rei librarii, Ἀργεῖον ἰχθὺν, vel ſi mauis ἐξ Ἄργους, in notum ſibi piſcem φάγρον ἰχθυῦ· mutanda credidere. Certe maiora lectionum portenta in optimum auctorem irrepſiſſe, vel ea, quæ poſtremo prodiit eius apud Batauos editio, ſatis euincit, & quæ longe plura adhuc in eodem reſtant emaculanda: cuius rei luculenta liceret hic mihi dare ſpecimina, qui aliquam operam in emendatione Grammaticorum Coryphæi etiam vix adoleſcens olim poſueram, fauente tum his conatibus eoſdemque promouente magno Salmaſio. Sed hæc alterius loci. Cæteroquin idem Heſychius alibi, φαγώριος, ἰχθύς ποιός, pro quo φάγρος reponunt viri docti in nuperis adnotatis. At vero conſtare poſſe illam vocem φαγωρίς, ſeu verius φαγρωρίς, liquere videtur ex ſuperiori Strabonis loco, ubi hunc piſcem utroque φαγρωρίς

Lib. VII. pag. 327.
Lib. XVII. pag. 823.
De Iſide pag. 353.
Ad Iliad. pag. 853.

ρίου & φάγρου nomine dictum docet. Sed quod hic præcipue spectandum occurrebat, illud utique liquidum, cum *marinos*, tum *fluuiatiles Porcos* veteres agnouisse, & quidem priores cum mole spectabiles, tum aculeatis, & periculosis spinis armatos; quæ certe haud male cum superiori effigie quadrare videntur. Plinius: *Apion maximum piscium esse tradit* PORCUM, *quem Lacedæmonii Orthragoniscum vocant*; *grunnire eum cum capiatur.* Idem alibi: *inter venena sunt piscium* PORCI MARINI, *spinæ in dorso, cruciatu magno læsorum.* Non autem hic moror recentiores, qui de Piscibus scripsere; quos in tradenda vel *Apri*, vel *Porci* aquatilis, veteribus commemorati figura grauiter inter se dissentire videas, diuersasque ac multum inter se dissimiles nobis obtrudere; ut ex Gesnero, ac productis a Rondeletio & Bellonio iconibus constare poterit. Cautior, ut verum fatear, Rondeletius, qui Piscem quendam pro *Apro*, cuius Aristoteles meminit, sed dubitanter exhibet, in quo rostrum quidem superiori *Lopadoussiorum* haud valde dissimile; sed cuius in reliquis figura squamosa & orbicularis haud perinde conuenit, immo ab ea longe satis recedit. Quæ dubitatio aut dissensio neotericorum non mira adeo iis videbitur, qui & veteres etiam aliquos hic suspensos & incertos obseruat; ex Athenæo certe haud liquido constare, an Ὗες & Ὑαινίδες, idem sit piscis genus, & quod locus supra a nobis adlegatus satis innuit, an rursus Ὗες illi seu *Sues*, iidem sint cum *Apro*. Unde non continuo accedo vestrati Saluiano, qui unum & eundem piscem omnino statuit, qui Græcis dictus Κάπρος, Καπρίσκος, Ὗς, & Μῦς, Latinis autem, *Caper, Aper, Porcus, Sus,* & *Mus*; neque vero alium ab eo pisce, quem vestrates *pesce balestra* solent nuncupare. Quod certe, ut alia mittam, vel satis refellit adlatus supra Athenæi locus, quo iuxta Aristotelem, *Aprum* & *fluuiatilem Porcum* distinguit. Ne iam ulterius perstringam illum errorem, quo ipse Saluianus aliique pro Κάπρῳ & Καπρίσκῳ, ex corrupto aut certe vitioso Plinii loco, *Caprum* & *Capriscum* nobis obtrusere; quæ utique *Caprina* nomina non quidem Κάπρῳ, quæ vox Græcis, quod obuium, *Aprum* seu *Porcum syluestrem* sonat, sed Τράγῳ pisci quadrare poterant, cuius apud Aristotelem ac Athenæum occurrit mentio. Ut mittam, quod pro marino Καπρίσκῳ, *porculi marini*, illiusque Siluro simillimi, meminerit alibi Plinius.

Lib. XXXI. cap. cap. 2.

Lib. XXXII. c. 5.

Lib. VII. pag. 326.

Ibidem lib. V.

Hist. Anim. lib. VIII. c. 30.

Lib. XI. cap. 5.

XIV.

De Piscibus PHOCA & PHOCAENA.

In quem autem nummorum censum, qui singulares nobis Pisces, & quidem subinde ad indicandam loci originem vel situm, exhibent, referendi quoque eximii *Phocæensium* in Æolidos & Ioniæ confinio nummi, qui PHOCAM piscem, seu verius uti mox dicetur, ΦΩΚΑΙΝΑΝ in iis habent insculptam. Unum eius generis nummum, in quo lupus piscem discerpete cernitur, diuulgauit Cl. Sponius, cum inscriptione ΕΠ. CΤ. ΚΛ. CΚΡΕΙΒΩΝΙΑΝΟΥ ΦΩΚΑΙΕΩΝ, *Sub Prætore Claudio Scriboniano, Phocæensium.* Similem vero lupi piscem discerpentis typum videre mihi licuit in Alexandri Seueri nummo Regiæ Gallorum Gazæ, inscripto ΕΠΙ. C. Μ. ΑΝΤ. ΘΕΟΔΟCΙΑΝΟΥ ΤΟ Β ΦΩΚΑΕΩΝ, *sub Prætore Marco Antonio Theodosiano Bis. Phocæensium.* De nomine equidem huius urbis ΦΩΚΕΑ & ΦΩΚΑΙΑ, ac gentilis ΦΩΚΑΙΕΩΝ vel ΦΩΚΑΕΩΝ, quæ in nummis illius loci subinde occurrunt, alibi iam egimus,

Itin. Tom. III. pag. 191.

mus, eamque rem cum ex antiquis illis monumentis, tum ex priscis Auctoribus explicatam ibidem dedimus. Qua occasione facta ibi a nobis obiter est mentio, deducti iam olim illius urbis nominis a Φώκη, seu *Phoca* pisce; quique ad denotandam illius appellationis originem, in vetustis aliquot *Phocæensium* nummis signatus perhiberetur. Istud vero, quod viderat Cl. Sponius, luculento insuper antiqui Auctoris, Heraclidis testimonio confirmauimus; cuius nempe hæc sunt ea de re verba: ΦΩΚΕΑΝ, οἱ μὲν ἀπὸ Φώκου ἡγεμόνος ὀνόμασαν· οἱ δὲ ὅτι ΦΩΚΗΝ εἰς τὸ ξηρὸν εἶδον ἐκβαίνουσαν, PHOCAEAM, *sunt qui a Phoco duce nuncupatam volunt; vel etiam, ab iis, qui* PHOCAM *in siccum egressam viderant.* Unde sat liquet, non id Sponio primum in mentem venisse, quod existimabat, qui hanc eius de *Phoca* in nummo *Phocæensium*, quem vulgauerat, signata explicationem reiicit, vir erudirus in opere de nummis urbium illustratis. Quod vero ille piscem in eodem insculptum, *vitulo marino*, qui vulgo Græcis Φώκη, tam, quam est ouis ouo, similem statuit; id utique haud illibenter ei concedimus, Aliena enim haud parum ab illo pisce, & quæ ad Delphinum accedit, tradita eius in nummis horum *Phocæensium* figura. Verum eadem omnino, quod viderat iam eximius Begerus noster, cum pisce ΦΩΚΑΙΝΑ dicto in iis comparet; uti vel sequens illius nummi a Cl. Sponio adducti effigies, & cui similem dixi exstare in Thesauris Gallorum Regiis, cusum sub Alexandro Seuero, continuo comprobat.

Epist. ad Beger. Thes. Brand. Tom. I. p. 495. & alib. ad Observ. in Callim. p. 755.

De Politiis.

Hard. p. 534.

Thes. Brand. Tom. I. p. 494.

Quod Aristotelis præterea ac Plinii de eodem pisce testimonia luculenter adstruunt: Prior quidem: ὁμοίως δὲ ΔΕΛΦΙΝΙ καὶ Η ΦΩΚΑΙΝΑ, καὶ γάρ ἐστιν ΟΜΟΙΟΝ ΔΕΛΦΙΝΙ μικρῷ· γίνεται δὲ ἐν τῷ Πόντῳ· διαφέρει δὲ Φώκαινα Δελφῖνος· ἔστι γὰρ τὸ μέγεθος ἔλαττον· εὐρύτερον δὲ ἐν τῷ νώτῳ· πολλοὶ δὲ ΔΕΛΦΙΝΩΝ τὸ γένος εἶναί φασι ΤΗΝ ΦΩΚΑΙΝΑΝ. *Similiter etiam iuxta Delphinum Phocæna* (nempe quod ad eorum partus) *Est enim* SIMILIS *paruo* DELPHINO: *nascitur autem in Ponto. Differt vero Phocæna a Delphino, quod magnitudine sit inferior, dorso vero latior. Multi autem e* DELPHINORUM *genere*, PHOCAENAM *esse dicunt.* Quibus de forma huius φωκαίνης consona tradit Plinius: DELPHINORUM *similitudinem habent, qui vocantur* TURSIONES (seu ΦΩΚΑΙΝΑΙ). Quod vero non Φώκαιναν, quam per *Tursionem* reddit ibidem Plinius, & eius exemplo interpres Aristotelis Gaza, quique de Piscibus sunt commentati; non vero Φώκην, seu *Vitulum Marinum*, a quo, iuxta alios Auctores, deductum urbis *Phoceæ* vel *Phocææ* nomen tradit, ut paullo ante vidimus, Heraclides; id vel e maioris nominis adfinitate Φώκης cum *Phoceæ* (ita enim quandoque in nummis ΦΩΚΕΑ) urbis nomine factum licet arbitrari; aut vero quod confusæ subinde fuerint hæ Φώκης & Φωκαίνης, licet diuersissimorum alioquin piscium, voces. Certe Φωκαίνης vocem in alio Aristotelis loco obuiam, (pro quo Φαλαίνης alii legunt) *de vitulo marino* ac proinde de Φώκη seu *Phoca*, explicauit alibi Plinius: *Sed ex Ponto nulla intrat bestia malefi-*

Histor. Anim. lib. VI. c. 21

Lib. IX. cap. 9.

malefica, præter VITULOS, *& paruos* Delphinos*:* quæ desumpta ex illis Philosophi verbis, ut viderunt iam[a] qui de Piscibus egere viri docti, & iuxta eos nouissimus ac eruditus[b] Plinii interpres; [c]ἔξω γὰρ Φωκαίνης καὶ Δελφῖνος οὐδὲν ἐστὶν ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ ὁ Δελφὶς μικρός· *extra enim* PHOCAENAM *& Delphinum nullum magnum animal* (quod præcesserat) *est in Ponto: est etiam paruus Delphin.* Id vero ab Heraclide aliisue similiter factum licet statuere, qui a *Phoca* pisce, quod ille tradit; in siccum egresso, & mox, uti id in nummis illis signatur, a cane discerpto, *Phoceæ* aut *Phocææ* (utroque enim modo in nummis eius legitur) nomen inditum censuerunt. Id certe liquidum in memoratis *Phocæensium* nummis, non quidem dictam proprie Φώκην *Phocam,* seu *Vitulum marinum,* signari; sed Φώκαιναν, *Phocænam* piscem, seu *Tursionem,* Delphino, iuxta Aristotelem ac Plinium, simillimum. Accedit insuper instar caniculæ rostrum, in eadem illa piscis huius icone e vetere nummo expressa, obuium; quod in eodem *Tursione* seu Φωκαίνῃ reperiri tradit Plinius.

a Gesner. Rondelerius &c.
b Hard. Not. & Emend. Sect. xxxi. lib. ix. pag. 370. T. II.
c Hist. Anim. lib. viii. c. 13.
Lib. ix. c. 20.

DISSER-

DISSERTATIO QUINTA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

EQUE vero ingrata aut inutili prorsus commentatione perfunctus mihi videor, dum quæ in veterum nummorum tractatione, ad illustrandam quomodocumque ANIMALIUM historiam, vel naturam adtinere videbantur, perscrutari modo ac indicare sum adgressus. Unde instituti operis ratio eo me iam deduceret, ut quod paullo ante receperam, ad irrigandas ex iisdem fontibus nobilium aliquot minusue hodie obuiarum PLANTARUM areolas, meam quoque operam studiumque nunc conuerterem. Quod antequam adgrediar, de commentitiis adhuc & FABULOSIS veterum ANIMALIBUS, ad pleniorem suscepti huius argumenti notitiam, erunt quædam adhuc mihi in hac peculiari eam in rem Dissertatione enarranda. In quam equidem classem referre continuo licet CAPRICORNUM, ALATAM SPHINGEM, STYMPHALIDEM, HARPYAM, SCYLLAM, CHIMÆRAM, CERBERUM, HYDRAM, PEGASUM, GRYPHEM, PHOENICEM, CENTAURUM, MINOTAURUM, aliaque insuper portentosa e diuersis Belluarum ac Hominum formis conflata subinde simulacra :

Σύμμικτον εἶδος, κ᾽ ἀποφώλιον βρέφος. Euripid. ap. Plutarch. in Theseo p 6. Excerpt. Tragic. p. 424.

Mixtam speciem, & monstruosum fœtum: vel ut Grotius postremam vocem legit, *τέρας, ostentum*. Quæ utique haud magis inter Poëtarum commenta, quam inter mysteria Gentilium, locum frequenter habuere : quorum autem figuram varie nonnunquam ab Auctoribus traditam, minusue aliunde explicatam, aut cæteroquin ignotam, nummi veteres, neque ii passim obuii, subinde ob oculos ponunt.

I.
De CAPRICORNO *in Nummis.*

CAPRICORNI equidem vulgaris apud antiquos effigies Capri nempe cum cauda piscis conuoluta ex monumentis id genus continuo eruitur, unde etiam *Caper piscis* alicubi a Manilio dicitur : CAPER *Brumam, genitusque ad sidera* PISCIS. Lib. II. v. 658. Signatus autem ille vulgo, quod tralatitium, in Augusti nummis ; & caussam eius rei adferente Suetonio, quod natus esset illo sidere In August. cap. XIV. magnamque inde fati sui ac schematis fiduciam haberet. Hinc orta de nata-

li Augusti, eiusdemque horoscopo, graues inter principes huius ætatis Chronologorum dissidia ac velitationes; aliis ad vetus Kalendarium, aliis ad emendatum seu Julianum, natalem eius diem referentibus: unde de horoscopante sidere diuersæ oriebantur sententiæ, & inexplicabiles quidam nodi. In iis vero soluendis haud infeliciter videtur laborasse Gothefredus Vendelinus, dum, referente ac probante Alberto Rubenio, in Genethliaco schemate Augusti, sortem Fortunæ Capricornum docet obtinuisse; vel ut ipse potius Vendelinus, sæculi nostri Ptolemæus eidem Rubenio dictus, suam ea de re sententiam promit: *natum Augustum cum Horoscopo surgentis Virginis, natumque eundem, sidere* C A P R I C O R N I *quintam sub terris domum Fortunæ signante.* Hinc adposite omnino, quod iam vidit idem eruditus huius memoriæ interpres Rubenius, addita plerumque *Capricorno* in nummis Augustæis iisque omnis etiam metalli, solita Fortunæ insignia, nauis Gubernaculum, Orbis Globus, Cornucopiæ; cuiusmodi obuii passim prostant in cimeliis & libris Antiquariorum; neque proinde ad faciendam eius rei fidem a nobis hic adducendi. Haud tamen præterire nobis licet in alia hic ire, quod forte nuper obseruare mihi licuit, [a] virum eruditione ac ingenio præstantem, qui *Capricornum* nempe in his Augusti nummis, sicut in eo quem ibi adducit, Lucii Cæsaris eius ex filia nepotis, nihil nisi abundantiam terra marique indicare existimat; tametsi quod addit continuo, Antiquarii de Natali Augusti accipiunt, de quo frustra inter se disceptant, a Suetonio, ut alias dicturus est, decepti. Qua de re tamen alibi hactenus ab eo actum, & quid antiquariis vel Suetonio fraudi hic fuerit demonstratum, haud equidem puto. Neque certe, ut libere dicam, video, quomodo id manifesto tradenti Suetonio, nempe tantam fiduciam fati sui habuisse Augustum, ut schema suum vulgauerit, N U M M U M Q U E A R G E N T E U M *sideris* C A P R I C O R N I, *quo natus est*, P E R C U S S E R I T; id vero adhuc comprobantibus pluribus, nec argenteis solum, sed aureis insuper & æreis, ut modo vidimus & monuit quoque Cl. Patinus, huius Augusti nummis, fides possit ullatenus derogari. Quibus accedunt insuper, ut viderunt iam præclari ac diligentes Antiquarii, cum antiqua & insignis Gemma Augustæa, in augustis inuicti Cæsaris Thesauris, erudita commentatione a laudato modo Rubenio illustrata, in qua Romæ & Augusto supra positus in orbiculo Capricornus; tum [a] Germanicus Cæsar, [b] Manilius, [c] Gellius, qui, præter Tranquillum, natum sub hoc sidere Augustum itidem tradidere. Quod etiam, etsi haud vere omnino minusue accurate esset ab iisdem Auctoribus proditum, non minus ideo hanc fuisse eorum de hoc Augusti horoscopo sententiam, immo ipsius Augusti nummos inde eo sidere percutientis, extra omnem dubii aleam positum, e superstitibus adhuc & coæuis illis nummis & monumentis, constaret. Neque parum hæc firmat vel illustrat illud Julii Firmici a Tristano iam obseruatum: *in prima* C A P R I C O R N I *parte quicumque habuerit horoscopum*, R E X *erit*, *aut* I M P E R A T O R. Quæ utique abunde fidem faciunt, cur nata inde Augusto, & quam testatam consignatamque publicis id genus monumentis voluerit, de suo schemate fiducia. Quam in rem quoque, non in Romanis solum, sed longe etiam ab urbe dissitarum Romani orbis ciuitatum sub eo Principe nummis signatus itidem cum Cornucopiæ *Capricornus*; uti a *Cæsariensibus* in Palæstina. Unde etiam liquet, cur ille Αἰγοκέρως, in huius fausti natalis seu veri, seu ita crediti memoriam, ac fausti ominis ergo, in aliis quoque vel posterorum eiusdem Augusti num-

Epist. de Natali Die. Augusti.

Ibidem. Goth. Vendel. Epist. ad Alb. Ruben.

Vid. Goltz. in nummis Augusti. Patin. ad Sueton. Augustum c. XCIV.
a Harduin. de Num. Herodiad. pag. 8. ed. Lips.

In Augusto c. XCIV.

Ad Sueton. in Aug. c. XCIV.

a Phænomen
b Lib. IV. v. 568. 579.
c Lib. XV. c. 7.

Tom. I. p. 142.

nummis, uti in illo Lucii Cæſaris nepotis, cuius ante Harduinum facta fuerat a Triſtano mentio, conſpiciatur; vel in aliis inſuper Cæſarianis, uti Veſpaſiani, Titi, Domitiani, & quidem præclaris quibuſdam Hadriani ac Antonini Pii nummis, inſcriptis FELICITAS AUG: cur denique *Felix* Manilio dictus ſit *Capricornus*: Tom. I. p. 142.

quid enim mirabitur ille Lib. II. p. 505. 508.

Maius, in AUGUSTI FELIX *quum fulſerit* ORTUM.

Ita etiam geminos id genus *Capricornos*, ut luculentos duorum Cæſarum felicitatis indices videas in nummo aureo Veſpaſiani ac Titi; ſicut & in altero Auguſti æreo, cum illa ſupremæ felicitatis laude ſeruatorum ciuium, ſeu OB CIVES SER.

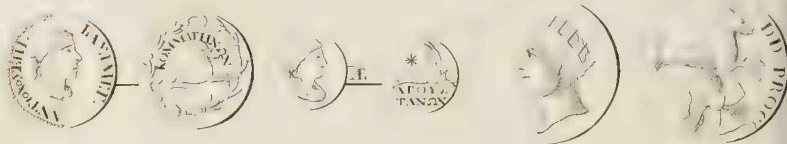
Exſtat quoque ſingularis & æreus Domitiani nummus in Theſauris Gallorum Regiis, in quo Capricornus itidem cum Cornucopiæ, & inſcr. AUGUSTUS IMP. XX. Ut mittam eam terra marique abundantiam, quam *Capricorno* cum ſimili *Cornucopiæ*, in illis Auguſti vel nepotis eius Lucii nummis, ſignari demum contendit vir eruditus, aliis vulgo ſymbolis vel inſignibus in ea Cæſarianorum nummorum penu, mulieris puta utraque manu Cornucopiæ effundentis, aut in Græcis cum ΕΥΘΗΝΙΑΣ nomine, ſub Cereris effigie cum ſpicis, adumbrari. Occurrit vero idem *Capricornus* & ſimiliter cum *Cornucopiæ*, in ſingularibus etiam, & ſignatis poſt Auguſtum, Græcis in Europa Aſiaue nummis, ut *Maronitarum* in Thracia, ſub Hadriano, aut cum Globo, *Anazarbi* in Cilicia, cum Juliæ Corneliæ Paulæ, Elagabali coniugis effigie: quæ equidem quam cum ſignatis, qui eadem ſymbola præferunt ſub Auguſto, nummis communionem habeant, quiuis, ut opinor, videt. Quo referre itidem licet conſpicuum in aliorum adhuc Imperatorum nummis *Capricornum*; ut *Commagenorum*, & *Zeugmateon* in Euphratenſi Syria. Neque enim ſitus eorum locorum intuitu id factum, fuiſſe, partim ſcilicet montoſi, partim fluuiatilis, ut de *Capricorno* expreſſo inde in his *Zeugmateon* nummis exiſtimauit notabilis antiquarius, ſtatuendum eſt; aut alioquin, quod ſub ſideris illius tutela agerent eædem urbes. Sub Ariete enim Syria, ſignato inde paſſim in antiquis Antiochenſium nummis; ſub Piſcibus vero Euphrates, (ad quem *Commagenorum* ditio, & oppidum *Zeugma* adiacebat,) quod vel e Manilio liquet, *Piſcibus Euphrates, datus eſt. Capricornus* autem, non Orientalis, ſed Occidentalis plagæ ſeu Heſperiæ aſtrum vulgo habitum eſt; ac unde ab Horatio dici alicubi meruit, *tyrannus Heſperiæ Capricornus undæ:* a Manilio autem: Triſtan. Com. T. II. p. 193. Lib. IV. v. 798. Lib. IV. Od. 17.

Tu CAPRICORNE *regis, quidquid ſub ſole cadente.* Lib. IV. v. 789.

Idem vero de *Anazarbo* cum ſignato in eius nummo Capricorno, quod de *Commagene* dicendum eſt; quæ, iuxta Ciliciam, cuius altera eſt, ac in dicto etiam nummo vocatur, *Metropolis*, non *Capricorno*, ſed *Aquario*, ut ea de re rurſus Manilius, ſubiacebat. Adeo ut ad receptum illud, maxime ab Auguſti natali, & ſui inde ſchemati fiducia, fauſtum fortunati imperii, omni- Ibid. v. 797.

que

que bonorum copia circumfluentis omen, liceat ſignatum in locorum illorum nummis *Capricornum* continuo referre. Cuius utique rei fidem facient tres ſequentes nummorum icones: prioris, e præclaris illuſtriſſimi, & nunquam ſatis laudandi, Pembrochiæ Comitis cimeliis, a me deprompti; in quo hinc Græcis nominibus *Antiochi Regis Epiphanis*, & *Magni* inſuper, etſi uno tum *Commagenorum* regno potientis, in eo appellatï effigies; illinc in corona *Capricornus*, & *Commagenorum*, a quibus percuſſus inde nummus, appellatio. Alter vero in Muſeo huius nummariæ penus ſummi ſtudioſi ac periti, Chriſtophoro Vreed, hic nuper a me forte inſpectus; in quo hinc capitis imberbis effigies; illinc Capricornus globum tenens, retro Stella, quo felix illud, de quo paullo ante Manilius, quo fulſerit Auguſtus, Aſtrum indicatur; inſciptio autem loci hactenus parum nota, certe quem nuſpiam alibi legere mihi hactenus contigit, ΑΓΟΥΣΤΑΝΩΝ *Aguſtanorum*. Exſtat quidem hodie inter urbes Siculas, haud procul Syracuſis, & quam me luſtraſſe olim in itinere Siculo memini, quæ *Agoſta* vulgo dicitur: ſed cuius nulla occurrit apud veteres Auctores mentio. Haud eo minus utrumque, cum nummi inſigne, tum loci nomen, in Áuguſti honorem ac memoriam cuſum, vel inditum, licet omnino arbitrari. Tertius vero nummus a *Panormitanis* Siculis ſignatus eſt, & quidem, ſicut in eo inſcribitur D D PROCOS. *Decreto Proconſulis*, cum addito conſueto Siciliæ typo, & radiato præterea Auguſti capite.

II.
De SPHINGE *in Nummis.*

De SPHINGE, in qua tradenda non omnes Oedipi fuere, res magis anceps videri poſſet, quid de ea ſit omnino ſtatuendum. Hanc enim inter Ægyptiorum inuenta Antiquarii vulgo referunt; quod tamen ab Agatharchidis apud Photium, Diodori, Strabonis, Plinii, aliorumque conſtanti relatione alienum; qui eas inter veras *Simias* recenſent, & ex Æthiopia in Ægyptum deferri contendunt. His accedit recentior, & oculatus quidem teſtis Philoſtorgius, qui ubi varia *Simiarum* genera, Αἰγοπιθήκων, Ἀρκτοπιθήκων, Κυνοκεφάλων, *Capris* nempe, *Urſis, Leonibus,* aut *Canibus* ſimilium enarraſſet, in illo ipſo terrarum tractu familiarium; in eandem etiam *Simiarum* claſſem refert *Sphingem* a ſe viſam, ad muliebrem formam accedentem. Sed operæ pretium erit audire auctorem ipſum hoc adſerentem in illo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ compendio, quod primus diuulgauit magnum hac ætate litteratæ Juriſprudentiæ decus, Jac. Gothofredus: Lib. 11. cap. 11. Καὶ μὴν Η ΣΦΙΓΞ γένος ἐστὶ ΠΙΘΗΚΩΝ (αὐτὸ γὰρ ΘΕΑΣΑΜΕΝΟΣ ΓΡΑΦΩ) ἧς τὸ μὲν ἄλλο σῶμα λάσιον ἐστιν, ὡς τοῖς ἄλλοις Πιθήκοις, τὸ δὲ στέρνον ἄχριγε αὐτοῦ τοῦ τραχήλου ἐψίλωται, μαζοὺς δὲ γυναικὸς ἔχει ἐρυθροῦ

τινὸς

τινὸς βραχέος κεγχροειδοῦς ἐπαναστήματος, ἅπαν ἐν κύκλῳ τὸ γεγυμνωμένον τοῦ σώματος περιθέοντος, καὶ εἰς πολλήν τινα εὐπρέπειαν ἀνθρωποφανεῖ ὄντι τῷ ἐν μέσῳ χρώματι (leg. Goth. συναστραζομένου) συναρμοζομένου τότε πρόσωπον ἐμεστρογγύλωται μᾶλλον, καὶ εἰς γυναικείαν ἕλκει μορφήν. *Sed &* SPHINX SIMIÆ *genus est, (id quod* CONSPICATUS SCRIBO) *cuius quidem reliquum corpus hirsutum est, ut aliarum Simiarum: pectus vero ad collum ipsum usque glabrum est; mammas muliebres habet; rubra quadam tenuique, quæ milio similis est, papula totum corpus, qua nudatum est, in orbem percurrente, multumque decoris & gratiæ colori, qui in medio humano similis est, conciliante; facies vero rotunda plusculum est, & in muliebrem formam vergit.* Additque in sequentibus, Græcanicam de hac *Sphinge* narrationem inde natam, quod Thebas ab Ægypto delatum hoc animal, ferum in primis & ab Oedipo interfectum, fabulæ locum dederit, alasque ob motus celeritatem eidem tributas; muliebre pectus, ob similitudinem; & leoninum corpus, propter innatam feritatem; sermonem vero illius animalis ad humanum accedentem, sed sono obscuro, ad ænigmaticum detortum. Neque mirum id esse, nam & multa alia Græcis (non *Gentilibus* hoc loco, ut vertit doctissimus interpres) morem esse in fabulam vertere: & ille hactenus. In eo itaque discrimen statuendum, quod fabulosæ omnino illæ fuerint Græcorum *Sphinges*, sicuti notat etiam Palæphatus; qualis nempe, De Incredibil. cap. VII.
teste Apollodoro, faciem mulieris, pedes & pectus leonis, ac pennas auis haberet; lib. III. c. V. § 8.
seu iuxta Ausonianam descriptionem *volucris pennis, pedibus leo, ore puella,* in obuiis cum Augusti, & Chiorum nummis; tum in aliis simulachris Dianæ Ephesinæ, aut in Galea Palladis, vulgo occurrit: quum Ægyptias *Sphinges* ab iis diuersas, ac ἀπτέρους *sine alis,* cum ex auctoritate veterum, tum ex monumentis in Urbe passim adhuc obuiis, ac insuper ex nummis etiam aliquot liceat obseruare. Quod pridem a me monitum, ne longius abeam, abunde adstruunt signata *Sphingum* id genus Ægyptiarum & ἀπτέρων in postremo, quo Brandenburgica cimelia vere Regia traduntur & illustrantur, Thes. Brand. Vol. III. pag. 369. 370.
opere. Quibus accedit Ægyptii, & quidem luculenti scriptoris, Clementis nempe testimonium; qui nullas utique alas *Shingibus,* sed totum corpus leonis, faciem autem hominis tribuit. Stromat. lib. V. pag. 567.

Ita ut hinc errare pateat, tum qui non alias nisi alatas *Sphinges* credidere; tum qui inde omne hoc animantium genus continuo fabulosum statuunt. *Non omnes Sphinges fabulosæ.* Nec iuuat, quod vulgo tradunt Antiquarii, ex Virgine ac Leone fictum ideo ab Ægyptiis, ut Nili sui incrementa hoc veluti symbolo adumbrarent. Notum enim, cum feracem monstris, vel ignotis alibi animalibus Ægyptum, & vicinam Æthiopiam, ut Strabo, Plinius, Ammianus Marcellinus, aliique obseruarunt, & iuxta eosdem Theophylactus Simocatta qui in specie de Nili Histor. lib. VII. cap. 16.
animalibus ἀνθρωπομόρφοις multa veteres tradit commemorasse; tum e media rerum natura, & obuiis in ea gente animalibus, symbola ac figuras virtutum ac rerum cœlestium vulgo Ægyptios desumpsisse. Nec diffiteor tamen, illam mixturam hominis & bestiæ, Ægyptiis olim familiarem, ut præ aliis docet eximius apud Porphyrium locus, qui in aureo libello tradit volucrum & fe- De Abstin. lib. IV. pag. 372.
rarum permixta ab iis cum hominibus corpora, ut ostenderent ex Deorum sententia, hanc quandam inter se communionem alere. Hinc Isis sub forma Leonis itidem, & cum facie muliebri occurrit nonnunquam in nummis Ægyptiorum, sicuti in quodam Antonini Pii, quem seruat Gaza Medicea. Ut mittam petitæ quoque ab aliis gentibus mixturæ illius humanæ & ferinæ exempla

empla; sicut adducti supra duo *Nicomediensium* nummi euincunt, in quibus Dracones cum humano capite visuntur. Sed ut modo e Philostorgio, Simocatta, aliisque notabamus, cum Æthiopiæ, Arabiæ, tum Ægypti vel in primis Nili familiares habiti accolæ id genus ἀνθρωπόμορφοι, seu *ambiguæ hominum & belluarum formæ*, apud Tacitum; unde & propter nouitatem animalium, iucundam in eo tractu terrarum suscepisse peregrinationem iam olim Seuerum, refert in eius vita Spartianus, Æthiopiam quidem, ceu natale solum, & cui alibi, iuxta Agatharchidem, Diodorum, Strabonem, Trigloyditicam addidit, *Sphingibus* id genus tribuit Plinius: *Lynces vulgo frequentes, &* SPHINGES, *fusco pede, mammis in pectore geminis, Æthiopia generat, multaque alia monstris similia.* Ad quæ autem de *Sphingibus* verba, novissimus ac eruditus Plinii editor ac interpres Harduinus obseruat similiter, non omnino fabulis accenseri *Sphingas* oportere, ut multi putant: adductisque ea de re, præter memoratos Agatharchidem ac Strabonem, Philostorgii, tanquam oculati testis, quæ supra adtulimus, hanc in rem verbis, ad ea dein, quæ de illo argumento, in superiori huius operis editione fueram commentatus, ac ubi eundem Philostorgii locum protuleram, lectorem continuo remittit. Accedit alius eiusdem Plinii locus, ubi a Troglodytis inter alias merces ex Aduliton apud eos emporio deferri solitas, refert; *rhinoceroton cornua, hippopotamorum coria, chelym testudinum,* SPHINGIA *mancipia.* Id autem a Plinii simia, Solino nempe, similiter adsertum de *Sphingibus*, tanquam e *Simiarum* genere: *inter Simias habentur &* SPHINGES; ac ubi erudite, ut solet, ὁ πάνυ, *Spinturnicia* apud [a] Plautum & [b] Ammianum Marcellinum inde ab eo illustratum, de *Sphingibus* & Σφιγγίοις, seu *exilibus Sphingibus*, explicanda obseruat. Quibus ad illustrandum hanc de *Sphingibus* id genus, apud Solinum, seu *Sphingiis* apud Plinium, hoc est Græcorum Σφιγγίοις mentionem, addi poterat opportune Luciani, sed male ab interpretibus acceptus, de iisdem locus; ubi de homine, qui se lucelli alicuius spe, etsi alterum pedem in Charontis cymba propemodum habeat, ad magnatum lubitum trahendum huc illuc, quasi aureo collari illigatum præbeat, addit, οἷα τ' ἐστι τὰ τῶν τρυφώντων ΣΦΙΓΓΙΑ, *qualia sunt luxuriantium diuitum* SPHINGIA, mox ἢ τὰ κερκώπια, ac ubi priorem vocem Σφιγγία, non utique per *torques & monilia*, quod ab interpretibus, & a Cl. Bootio factum, sed de *exilibus Sphingibus* omnino explicanda viderunt iam ad eum locum, & erat utique vel ex adducto Plinii loco obuium, qui consuli ibidem possunt viri doctissimi, Palmerius, Bochartus, & Græuius. Postremam vocem κερκώπια quod adtinet, maior de ea inter eosdem lis; dum non de *armillis* seu *moralibus* ex *corallio*, iuxta Bootium, sed de *paruis pueris*, vel *puellis* aut *pupis*, iuxta Salmasium; aut quod Bocharto videbatur, nec improbante insigni nuper optimarum litterarum ornamento, Græuio mutata voce κερκώπια in παρδάλια, vel πορδάλια de *pardaliis* aut *pantheris* eandem vocem sunt interpretati. Quum vero eo loco omnino de animalculo agi liqueat, quæ, agnoscente id etiam ad eundem laudato modo Græuio, ad lubitum, instar exilis *Simiæ* seu σφιγγὶς, dicerentur; a voce vero κερκώπια longius insuper recedat vox παρδάλια vel πορδάλια de *pordaliis* seu *pantheris*; neque etiam, quod equidem sciam, alibi apud Græcos Auctores obuia: adde, nec eadem illa animalia, exilium *Simiarum* instar, vulgo Gallis, ut bene ibi Palmerius, *genuches & apajoux*, aureo collari vincta, magnatum aut beatiorum hominum lusus ac delicias facere soleant: hinc utique aliud hic

Annal. lib. II. c. 14.

In Seuer. cap. XVII.

lib. VIII. §. 30.

Plura de hoc argumento Spanhemius lib. de præst. numism. p. 210. Tom. II.

Lib. VI. §. 34.

Cap. XXVII.

Salmas. ad Solin. p. 267.

a Mel. Act. I. Sc. I. v. 41.

b Lib. XXII. cap. 15.

Apolog. pro Merc. Cond. p. 482. T. I. ed. Amstel.

In Not. ad Lucian. p. 971. Tom. I.

hic querendum videbatur. Unde leuiori utique emendatione & ad locum hunc magis opportuna, κολούρας vel forte κλάρας, aliam nempe *Simiarum* cauda carentium speciem, legendum hic coniiciebam; prout hanc vocem κολούρας e Callimacho, ac proinde e versu aliquo, nec dum inter eins fragmenta, a me, vel ab excellenti doctrina Bentleio, ad Battiadem illum obseruato; postremam autem e Glossis antiquis adfert alibi & explicat ad Solinum ὁ πάνυ. Ut eo magis mirari subeat, quod quum ille antea in eodem o- Salmas. p. 267
pere, ad dictum Luciani locum de hac voce κουράλια respiceret, de eo tamen nihil sit ab eo monitum; sed eadem retenta & explicata, idque ut olim a se iam obseruatum, de *paruis puellis* seu *pupis* & imagunculis cereis: quæ certe ab hoc Luciani loco omnino sunt aliena.

In eandem vero *Simiarum*, id genus singularium & cum *Sphingibus* adnu- *De* Cebis, *Sphingum genere.*
meratarum classem, quibusque multa sint cum homine & leone communia, Κῆβους etiam, aliis Κήπους, relatos a veteribus noui, Agatharchide, Aristotele, Diodoro, Strabone, Plinio, Galeno, aliisque. Κῆβους certe inter *Simias* refe- Hist. Animal. lib. II. c. 8.
rentem videas præter Aristotelem, qui eos *Simias* esse cum cauda tradit, Proclum in Chrestomathia apud Photium: ὁ ΚΗΒΟΣ ἐστὶ δὲ πιθήκου εἶδος. C E B U S Cod. ccxxxIV.
est autem, Simiæ species. Hesychius similiter: Κῆπος, ζῶον ὅμοιον Πιθήκῳ, *Cepus animal simile Simiæ.* Hinc eos etiam cum *Simiis*, ut præterea obseruo, ac uti ab Aristotele etiam factum, coniungit Galenus in eximio tractatu de Usu Partium; ubi docet cur inferior maxilla, magna quidem Suibus, Asinis, Bobus, Equis contigerit, ἐλαχίστη δὲ ἀνθρώποις, καὶ ΠΙΘΗΚΟΙΣ, καὶ ΚΗΒΟΙΣ, καὶ Λυγξίν, Lib. XI. p. 485. ed. Græ. Basil.
minor vero hominibus, & S I M I I S, *&* C E B I S, *& lyncibus.* Alibi vero eundem Galenum legas cum Simiam, tum Cynocephalum, Satyrum, Lyncem, commemorantem, ὥσπερ καὶ ὅλως ἀπορῇς Πιθήκου, Κυνοκέφαλον, ἢ Σάτυρον. ἢ Λύγ- Anatomic. lib. VI, pag. 167.
κα, *ubi vero plane Simia indigeas, Cynocephalum, aut Satyrum, aut Lyncem* desumendum. In quæ magni Auctoris verba quum incidissem, per *Satyrum*, ad animal *Cebo* simile ibi eum respexisse, liquere mihi videbatur ex superiore loco, ubi eadem animantia, excepto Cynocephalo, coniunxerat. Quomodo ab Aristotele itidem factum, ubi quædam animalia tradit natura esse ambigua inter hominem & quadrupedes, οἷα πίθηκοι, καὶ ΚΗΒΟΙ, καὶ Κυνοκέφαλοι, *sicuti* Hist. Anim. lib. II. cap. 8
Simiæ, & C E B I, *& Cynocephali.* Neque aliter etiam Strabo, qui non solum alicubi *Sphinges, Cynocephalos, & Cebos* vel *Cepos* itidem coniungit, Σφίγγες, καὶ Κυνοκέφαλοι, καὶ ΚΗΠΟΙ, *& Sphinges, & Cynocephali, &* C E B I Lib. XVI. p. 775
vel C E P I; sed clare alibi cultum docet apud Memphitas Babylonios *Cebum*, non iam, ut priores alibi ab eo memoratos, leonina facie, sed Satyro simili: ἔστι δὲ Ο ΚΗΠΟΣ τὸ μὲν πρόσωπον ἐοικὼς ΣΑΤΥΡΩ τ' ἄλλα δὲ κυνὸς καὶ ἄρκτου Lib. XVII. pag. 812.
μεταξύ· *est autem* C E B U S *facie quidem* S A T Y R O *similis, cætera vero inter canem & ursum.* Unde etiam docemur haud unam fuisse horum Κήβων vel Κήπων speciem; aliam quippe leonina facie, & pantherino corpore, seu vario, quod iis priori loco tribuit Strabo; aliam vero facie Satyrum referente, & *Satyri* proinde nomine a Galeno, ut videtur postremo loco designatam. Quo respexisse videtur etiam Plinius, dum similiter iuxta Galenum, Cynocephalos, Satyros & Sphinges alicubi coniungit, *efferatior Cynocephalis* Lib. VIII. c. 14
natura, sicut mitissima S A T Y R I S *&* S P H I N G I B U S. Immo unde Solino etiam lux accedit, qui inter Simias, & ad quem locum nihil monuit ὁ πάνυ, *Satyros* itidem memorat: *sunt, & quos vocant,* S A T Y R I *facie, ad-* Cap. XVII.
modum grata, gesticulatis motibus inquieti. An vero, quod contendit in suis

ad

Not. ad Plin. lib. VIII. cap. 19

ad Plinium a se editum adnotatis Cl. Harduinus, magnum iuter Κῆβους & Κήπους discrimen statuendum sit: quod priores seu Κῆβοι e *Simiarum*, & quidem caudatarum fuerint genere; diuersi autem plane, & qui cum iis confundi non debeant, fuerint Κῆποι, de eo utique haud ambigendi solum, sed aliter etiam statuendi haud una subest ratio. Inter *Simiarum* enim genera, Κήβους promiscue & Κήπους relatos, vel ex adductis modo Strabonis, verbis liquet, qui cum Sphingibus & Cynocephalis, totidem quoque *Simiarum* speciebus, Κήβους, vel ut alii eius codices præferunt, Κήπους coniungit. Sic in adducto supra Hesychii loco, Κῆπος itidem *animal Simiæ simile* dicitur. Adde, quod non una etiam facies Κήποις, sed aliis leonina, aliis Satyri, Simiarum itidem generis, aperte, ut vidimus, ab eodem Strabone tribuitur. Quibus accedunt adducta modo Galeni & indicta aliis eruditis ea de re loca, quæ similia quoque de Κήβοις & *Satyris*, ut vidimus, referunt: ac præterea quod apud Aristotelem haud alia nisi Κήβων, nulla vero diuersorum ab iis Κήπων occurrat mentio: quod denique obuia sit illa apud Græcos, & de qua iam supra, litterarum β & π, ob adfinem earum sonum, permutatio. Ut proinde haud immerito Reip. litterariæ inter Gallos triumuiris, [a] Casaubono, [b] Salmasio, & Bocharto, etsi nota iis esset diuersa illa veterum Auctorum de eo *Simiarum* genere traditio, promiscue tamen Κῆβον, Κῆπον & Κεῖβον, eas a Græcis dici uisum est. Quod adstruit insuper adducta earundem vocum ab Hebræorum קוף *Koph*, *Simia*, a Bocharto haud dubia omnino, uti equidem existimo, adnotatio; immerito proinde ab Harduino, dicto ante loco, explosa; sed quod iam ante a Salmasio factum fuerat: quum tamen a veteribus Agatharchide, Diodoro, qui id ab eo mutuatus est, & Æliano, istud de hoc animali Κήπῳ, seu *horto*, tanquam a varietate colorum ita dicto, fuerit proditum. In qua cæteroquin Hebræorum voce קוף *Kop* vel *Koph* de *Simia*, etsi de eo sileat Bochartus, vocis Græcorum Κέρκωψ de eodem animali, latere vestigia, haud male licet opinari. Mitto quod Κῆβον vel Κῆπον, de *Simiæ* specie a Græcis dictum, ab Æthiopum *Ceb* aut *Cep*, e quorum regione aduectum sit hoc animal, profluxisse censet ad Solinum, sed quod nullo cæteroquin auctore vel testimonio firmat, vir maximus; neque etiam ex adductis Æthiopicis, Simiarum nominibus, a linguæ & rerum illius gentis callentissimo inter Europos, Ludolfo, liqueat.

a Not. ad Strabon. p. 264.
b ad Solin. p. 276.
c Hier. l. III. c. 30.
ad Solin. p. 276.
Ibidem
in Histor. Aethiop. lib. I. cap. 10.

Sicuti vero inter diuersa illa *Simiarum* genera, *Cebi* isti vel *Cepi*, ad leoninam, aut vero ad Satyrorum formam accedebant; ita *Sphinges* rursus magis ad muliebrem, ut supra tradentem Philostorgium, testem oculatum, videbamus; ac unde factum, ut virgines seu muliebri capite priscæ illarum effigies ære aut marmore, passim adhuc, inter antiqua Urbis cimelia, uti & alibi adhuc, conspiciantur insculptæ. Neque vero hæc euertunt aliquot nummi, sub Cæsaribus signati, & ad Ægyptum spectantes, cum vulgatis etiam Græcorum *Sphingibus*, non virgineis solum, sed alatis; quale eiusmodi Παρθένιον πτερὸν *virgineus ales*, ut Euripidi alicubi vocatur, & apud Sophodem, πτερόεσσα κόρα, *alata virgo*, spectatur in veteri nummo, cum inscriptione ÆGYPTOS, sed qui Romæ proculdubio percussus, non vero in Ægypto, ut existimabat Tristanus, sub Græco *Sphingis* habitu vulgo notiori, Prouinciam illam veris alias *Sphingibus* abundantem designauit.

Phœniss. v. 812.
Oedip. Tyr. v. 516.
To. I. p. 388.

Sed

Sed ut demus aliquot id genus in Ægypto etiam percussos, quales utique occurrunt, fabulosas pro veris *Sphingibus* obtrudentes, cuius generis etiam suppeditat Mensa Isiaca; non hæc ideo tot aliis veterum auctorum ac monumentorum testimoniis, diuersas apud Ægyptios & vicinos Æthiopas *Sphinges* seu *Simias* tradentibus, omnem continuo fidem valebunt derogare.

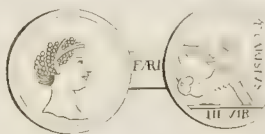
Cur alatæ Sphinges *in nummis Chiorum.*

Alatas quidam illas Græcorum *Sphinges* quod spectat, mirantur docti antiquarii, cur eas passim in *Chiorum* nummis videamus expressas; quum nemo id veterum dixerit, & *Sphingem* in Thebano tantum agro habitasse fabuletur. Quasi vero fons & ratio omnium symbolorum aut insignium, quæ occurrunt etiamnum in veteri illa supellectile, indicari aut erui hodie possent; aut vero res eiusmodi continuo dent nobis explicatas, pauci illi, qui supersunt, priscæ historiæ aut locorum enarratores. Mirentur vero iidem haud minori iure, cur illo *Sphingis* signaculo usum quoque olim Augustum constet. Quod a Suetonio, Plinio, ac Dione obseruatum, non solum arguunt adhuc hodie huius Cæsaris nummi, & signatus, ut Fuluio videtur, in gente Carisia denarius cum *Sphinge*, sed expressa eadem cum Augusto ac reliqua eius progenie, in incomparabili illo Cimelio Regiæ Gallorum Gazæ, de quo post Tristanum egit Albertus Rubenius eo opere, cuius editione præclare meritum dicerem de his nostris studiis J. Georgium Grævium, ni ille propriis ingenii ac doctrinæ bonis diues, iis etiam litteras ac eruditos large liberaliterque demeritus foret. Cæterum en hic quoque Sigilli illius, seu *Sphingis* in nummo Augusti occurrentis effigies, etsi ab aliis iam haud semel tradita, hic tamen haud prætereunda, eaque conspicua in sequenti nummo, e Museo præstantissimi Christophoro Vreed.

Ut vero ad *Chiorum* Sphingem revertamur, quid vero obstat, cur non statuamus continuo, eandem tanquam fortitudinis & industriæ, iuxta [a] Plutarchum, [b] Clementem, adde & [c] Synesium apud veteres symbolum, cum ab Augusto, tum a Chiis usurpatam esse? Nota certe abunde ex scriptoribus antiquis, Thucydide, Diodoro, Strabone, aliisque horum Insulariorum cum potentia mari quondam formidabilis, tum singularis etiam virtus ac industria; adeo ut omnium Ioniæ insularum nobilissima haud immerito Stephano nuncupetur. Adde, quod Minerua, tradente id Herodoto, πολιοῦχος esset eorum seu tutelaris, haud minus ac Athenarum, Dea. Nisi potius & illud placeat, Sphingem,

a Bruti ratione uti p. 988.
b Strom. l. v. p. 567.
c de Regno p. 7.
in χίῳ
Lib. 1. cap. 160.

tanquam in ænigmaticæ cuiusdam & Oraculis allegoriisque inuolutæ sapientiæ symbolum, a Chiis adhibitam. Neque id solum Ægyptiorum exemplo, quibus vulgo *Sphinges* ideo ante Templa positæ, quod iuxta eundem Cle-
Stromat. lib. v. pag. 561. mentem, doctrina de Deo esset ænigmatica & obscura; sed & recepto quoque apud alias Græciæ aut Asiæ urbes more. Sic a Phlegonte iam olim obseruatum, ut e Stephano Byzantio discimus, in priscis *Gergithiorum* Troadis
In voce Γέργις. Nummis, cum *Sibyllam*, tum *Sphingem* expressam; ἀφ᾽ ἧς Γεργιθία ἡ χρησμολόγος ΣΙΒΥΛΛΑ, ἥτις καὶ τετύπωτο ἐν ΤΩ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙ τῶν Γεργιθίων, αὐτή τε καὶ Η ΣΦΙΓΞ, ὡς φλέγων ἐν Ολυμπιάδων πρώτῃ. *Hinc Gergithia fatidica* SIBYLLA, *quæ uti &* SPHINX, *in Gergithiorum* NUMISMATE *impressa est, ut tradit Phlegon in prima Olympiade.* Inde vero explicandus mihi videtur denarius Gentis Carisiæ, qui hinc caput muliebre, illinc *Sphingem* exhibet.

Haud alia nempe est illa mulier, de qua silet Fuluius, quam *Sibylla Phrygia*, quam recepto, ut e Phlegonte audiuimus, more, una cum *Sphinge* exprimendam curauit Triumuir Monetalis Carisius; ita ut etiam ad signum Augusto familiare respexerit, quod monuerat Ursinus. Quam etiam meam de hac *Sibilla Phrygia* in hoc nummo expressa sententiam, suo probasse calculo in
Not. ad Gent. Caris. p. 233. Tom. I. nouissima Fuluiani operis Familiarum Romanarum recensione ac interpretatione Cl. Vaillant lubens video. Nota autem non *Phrygia* solum, sed *Erythræa* etiam *Sibylla*; quas duas solas, non autem decem vult exstitisse Martionus Capella, & postremam hanc *Erythræam* eandem cum *Cumana* contendit. Hæc autem de *Sibylla* & *Sphinge*, quæ in indicatis vel adductis modo nummis signantur, præclare illustrat Græcus Euripidis interpres, Sphingem illam Thebanam, a Socrate pro Vate aut Sibylla aliqua traditam narrans; Σω-
Schol. Phœnist. v. 45. κράτης δὲ ἐγχωρίαν αὐτὴν φασὶ χρησμολόγον, δύσγνωστα μαντευομένην. *Socrates vero tradit, Vatem illam fuisse indigenam, obscura proferentem Oracula.* Id vero de signata passim in nummis *Chiorum Sphinge* licet quoque statuere. Mitto quod *Erythræ*, & *Chios*, vicinæ olim essent & sociæ urbes, ut cum aliunde
Lib. xxxi. c. 14. constat, tum ex errore Ammiani Marcellini, qui quod de Chio dixit Homerus; nempe superpositum illi montem Mimanta, id tanquam de *Erythris* ab eodem dictum refert, loci vicinia procul dubio deceptus; imo ut id erudite iam ad Ammianum monuit doctissimus Valesius, quod de *Erythris* Mimanta suppositis, alibi quoque ab Homero dicitur. Nota vero celebris *Prodici Chii* de virtute ac vitio fabulis & allegoriis inuoluta tractatio, & quam
Strom. lib. v. pag. 561. diserte Clemens refert inter illustria ænigmatum & allegoriarum exempla, quibus veritatem sacris litteris contentam, a Græcis Barbarisque frequenter traditam satis fuse ostendit. Adeo etiam, ut breui post factam doctoris illius *Chii*, eiusdemque allegoricæ doctrinæ mentionem, *Sphingum* usurpata eam in rem apud Ægyptios symbola, eodem loco moneat eruditissimus Patrum. Cui sententiæ de hac ænigmatica *Chiorum Sphinge*, videtur & hoc non parum suffragari; iactasse se inprimis hanc Insulam veri Fabularum & Allegoriarum parentis

rentis natalibus; unde & ſignatam accepimus illius Urbis monetam, illinc cum *Sphinge*, hinc cum *Homeri* effigie: cuius generis nummi nonnulli, uti olim memineram, adhuc proſtant, & qualem quoque adſeruabat Gaza Palatina, nunc Brandenburgica; ex iis autem, bono iam horum cimeliorum fato, nuper quoque ab eximio Begero noſtro diuulgatum. Cui notationi de hac *Sphinge* in Chiorum nummis ſignata, a me olim traditæ, accedere lubens video virum ſagacem ac eruditum, dum inſculptam a Chiis Sphingem ſtatuit, ad deſignandam illius ænigmatis perplexitatem, quod Homero a pueris piſcatoribus propoſitum narrat Herodotus. Dum vero in eo verſor, occurrit mihi forte alia Cl. Triſtani ea de re coniectura: nempe ideo videri ſibi ſignatam in *Chiorum* nummis *Sphingem*, tanquam peculiarem notam ab iis impreſſam doliis illis aut vaſis, quibus forte vina Mareotica ab Ægypto delata continebantur; & quidem ad diſtinctionem, ut exiſtimat, vinorum, quibus alias ferax erat eadem inſula. Optaſſem equidem, ne excidiſſet nobili ac erudito antiquario inanis adeo ac omnino indigna reliqua viri ſolertia & accuratione obſeruatio. Quaſi vero copioſo præſtantiſſimi vini prouentu non abunde fuerit nobilitata hæc inſula, (quod præter veterum teſtium nubem, *Chia* illa fictilia, quorum Athenæus meminit, & in iiſdem *Chiorum* nummis vulgo cum *Sphinge* expreſſa, continuo arguunt, nec diffitetur Triſtanus,) ut neceſſe habuerit a peregrinis, & quidem Ægyptiacis vinis celebritatem quærere monumentis id genus? Galenus certe, inter ea vina, quæ antequam aucta Romanorum potentia celebratum fuiſſet Falernum, pro præſtantiſſimis habita commemorat, tria recenſet Aſiatica, *Chium* ſeu *Aruiſium*, a loco Inſulæ ubi naſcitur, *Lesbium*, & *Tmolitum* a colle Tmolo, nulla ibi *Mareotici* facta mentione. Immo idem paullo anta monuerat, in tantum vinum Falernum eo præſtare, quod vulgo in cauponis venale proſtat, in quantum vino, quod in Ægypto naſcitur. Eandem vero *Chio* & quidem *Aruiſio* vino, præ aliis Aſiaticis aut Inſulariis, palmam tribuunt eruditi illi conuiuæ apud Athenæum. Unde licet colligere, non quidem caruiſſe haud incelebri vino Mareotico Ægyptum, ſicuti Cl. Barthio videbatur, quem iure eo nomine perſtringit Triſtanus; neque rurſus eam fuiſſe huius vini Ægyptiaci præ aliis præſtantiam, ut Chii multum de eo debuerint eſſe ſolliciti, quibus longe optimum & commendatiſſimum domi naſcebatur. Aut quaſi etiam (ut demus his Inſulariis frequentatam vini Ægyptiaci vecturam) ideo *Sphinx* non ſolum fuerit continuo imprimenda vaſis vino ſcilicet Mareotico onuſtis; ſed digna res utique viſa eſſet, quæ publice moneta nobiliſſimæ illius urbis, ad poſteritatis memoriam perpetuo ſignaretur? Quidni eadem ratione Alexandrum, potatorem utique ſtrenuum, *Sphinge* pro ſignaculo uſum dicat; ac illius proinde nummis additam nonnunquam, ut videmus, *Sphingem*, (quæ percuſſi alioquin a Chiis nummi in iis indicium) in memoriam ſcilicet aut cuſtodiam vini illius Mareotici quo forte præ aliis delectaretur? Haud aliter nempe ac frumentum in quodam Indiæ loco repertum, ſigillo ſuo hunc Heroa obſignaſſe, quod iumentis impoſitum ad mare veheretur, apud Arrianum legiſſe memini. Neque vero ideo Auguſtum, *Sphingem* ſigilli loco dicet uſurpaſſe; quem non Mareoticis, ſed Rheticis vinis maxime delectatum Tranquillus refert. Aut quaſi denique non liceat nobis, aliquanto magis probabiliter, imo certe confidenter ſtatuere; vel ad fortitudinis ac induſtriæ; vel quod paullo ante monui, ad ænigmaticæ cuiuſdam & Oraculis allego

Theſ. Brand. Vol. I. p. 419.

Harduin. num. Urb. Ill. p. 537.

Tom. I. p. 389.

De Antidot. lib. I. p. 427.

Lib. I. pag. 32

Exped. Alex. M. lib. VI. c. 23.

In Auguſto c. LXXVII.

allegoriisque inuolutæ sapientiæ studium indicandum, familiare in eam rem & sibi haud male conueniens *Sphingis* symbolum, *Chios* olim opportune usurpasse. Sed quæcunque tamen fuerit eius rei ratio, certe *Sphingem* signatam uidi in omnibus ferme, quotquot versare mihi hactenus licuit, nobilis illius Insulæ numismatibus. Quo loco notandus obiter error viri docti, qui Chios in numismate, *patria Harpyiarum* imagine usos tradit: quales tamen *Harpyiæ* nuspiam in eorum nummis, qui sat magno numero adhuc prostant, sed *Sphinges* demum, eæque vere *patria* Chiorum *imago*, conspiciuntur. Occurrit alioquin alius Gazensium, de quo paullo post nummus, in quo *Sphinx* simul ac *Harpyia* signantur. Chiorum autem cum solita in iis *Sphinge* præclari inprimis ac minus obuii, occurrunt in Cimeliarchio cum Brandenburgico, tum Mediceo nummi, & in posteriori quidem nonnulli cum monetæ pretio, nempe ΑCCΑΡΙΑ ΤΡΙΑ, aut etiam ΟΒΟΛΟΣ, & præterea cum singularis cuiusdam raritatis epigraphe, ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ ΧΙΟΣ, *Stephanephorus* seu *Coronigera Chios*. Cuius appellationis rationem, ut obiter hoc dicam, non adsequebatur in hac memoria versatissimus alioquin Cimeliarcha Mediceus, Petrus Fitton; qui a vini & frumenti copia, Cornucopiæ & Amphoræ symbolis in eodem nummo expressa, *Stephanephorum* seu *Coronigeram* dictam hanc urbem existimabat. Alia enim longe caussa huius nomenclationis, quam cum aliunde, puta e Platone, Athenæo, Philostrato; tum inprimis ex Marmore Aurundelliano, & nummo quodam veteri, quem videbam nuper in Regia Gaza Parisiensi, præcipui magistratus constat exstitisse, cui Religionis & sacrorum cura incumbebat: qua de re consulendi ad utrumque illud antiquitatis monumentum Cl. Viri [a] Seldenus ac [b] Tristanus. Unde Στεφανηφόρου etiam ac Ιερέως *Stephanephori* & *Sacerdotis* coniunctæ passim in antiquis marmoribus appellationes: sed qua de re alibi. Mitto quod Agones ipsi dicti subinde [a] Στατεφανηφόροι; immo ipsi quoque curules [b] Equi post obtentam ab iis victoriam, coronati; & victoria ipsa στεφανηφόρος, ac apud Euripidem, Νίκας στεφανηφορία, *victoriæ coronam adferens certamen.* Illud vero singulare habet superior Nummus Mediceus, quod non iam præsidi sacrorum, aut in agone victori, sed ipsi etiam urbi tribuatur hoc nomen ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ· ad instar nempe earum urbium, quæ ΝΕΩΚΟΡΩΝ appellationem, æditui & sacrorum curatoribus propriam, ad se quoque deriuarunt, & continuo in publicis Nummorum aliisque monumentis, loci aut Gentis nomini adscripserunt; ut obuia passim huius rei exempla contestantur. Sed hæc obiter. Vidi tamen, sed quod me iam fugit a quo id factum, etsi id publice alicubi legatur, qui priorem illam in hoc nummo vocem ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ ΧΙΟΣ, de viri nomine seu *Prætoris Chiorum* explicandam credidit: sed quod pluribus hic refellere, & alienum præterea ab hoc loco, superuacaneum puto. Verum istud de eorundem Chiorum nummis adhuc addendum est, exstare apud Thucydidem, Chii numismatis, tanquam peculiaris apud eos nummi seu monetæ mentionem, & cuius ea de re verbis lux aliqua, quam ei denegauit Latinus interpres, est simul impertienda. Nempe ubi dicuntur e Chio profectæ Peloponnesiorum naues, & quidem ἐπισιτισάμενοι δυοῖν ἡμέραις, καὶ λαβόντες παρὰ τῶν χίων ΤΡΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΑΣ ἕκαστος ΧΙΑΣ· τῇ τρίτῃ διὰ ταχέων ἀπαίρουσιν ἐκ τῆς Χίου πελάγιαι· quæ ibi reddit interpres: *cum duorum dierum cibaria sumpsissent, & singuli* (milites) *a Chiis accepissent* TRES TSSARACHOSTAS CHIAS, *tertio die ex Chio soluentes, in altum*

J. Laurenb. de Inf. Chio.

a Ad Marm. Oxon. p. 39. P. I.
b Tom. II. pag. 595.

a Andocid. adverf. Alcibiad. p. 290. & 308.
b Theocrit. Idyll. XVI. v. 47.
c Electr. v. 861.

Lib. VIII. pag. 564. H. St. & Oxon. c. 101.

tum vela fecerunt. Ubi mirari itaque ſubit, cur τεσσαρακοστὰς Græca voce verterit, cuius in nupera Oxonienſi Thucydidis editione Græco contextui eſt addita interpretatio, Æmilius Portus, *teſſaracoſtas*, pro *quadrageſima*; & quum de nautico ſtipendio omnino ibi agi liqueret, poſt *Chias*, non addiderit *drachmas*, ut de vero loci illius ſenſu continuo lectori conſtaret. Id ſolum ad hanc vocem *Chias*, notat ibi Græcus Scholiaſtes: χίας· ἀρχαῖα νομίσματα, ἐπιχώρια, *Chias; antiqui nummi illius loci.* In æreis quidem *Chiorum*, qui adhuc ſuperſunt, nummis, ſignari paullo ante vidimus ἐπιχώρια id genus *Chiorum* numiſmata, nempe ΑCCΑΡΙΑ, ΤΡΙΑ & ΟΒΟΛΟC in aliis etiam, uti in nummo Regiæ Gallorum Gazæ, ΤΕΤΡΑΧΑΛΚΟΝ, quæ nummorum illorum pretium continuo indicant. Quum vero, ut loci ratio oſtendit, & viderant alioquin interpretes, cum de nauium viatico, eoque ad duos dies, tum de nautico ſtipendio ibi agatur, eoque, ut ſtatuere licet &, prout alibi quoque ſubinde legitur, menſtruo; haud aliter quam de *quadraginta & tribus drachmis*, explicanda eſſe eadem verba liquet, quas a *Chiis* acciperent ſinguli nautæ ſeu milites earundem nauium, quæ ad expeditionem in Helleſpontum contra Athenienſes proficiſcebantur. Athenis quidem menſtruum ſingulorum nautarum aut militum, qui eorum triremes conſcenderent, ſtipendium ordinarium erant tres oboli, ſeu media drachmæ pars, ut id ex Alcibiadis ad Tiſſaphernem verbis apud Thucydidem liquet; quandoque etiam, ut in apparatu belli Siculi duplicatum ſtipendium, & drachma in diem data, quod alio loco docet idem [a] Auctor; & alicubi etiam [b] Demoſthenes. Quomodo [c] Tiſſaphernes Peloponneſiorum nautis, ſed ad exiguum tempus, & donec Perſarum Rex iuſſerit, ſe drachmam Atticam in diem daturum profitetur. Verum quum hæ Peloponneſiorum naues, ad ſuppetias *Chiis* contra Athenienſes, a quibus ii defecerant, ferendas, & quidem Chiis inſtantibus, eſſent a ſociis miſſæ; ditiſſimi autem Græcorum, ut id alio apud Thucydidem loco dicitur, haberentur iidem Chii; haud mirum utique ſi dimidia ferme parte maius fuerit, quod iidem auxiliaribus Peloponneſiacis illis nautis ſeu militibus ſtipendium perſoluere tum tenerentur. Ut mittam, quod non *Atticæ*, ſed *Chiæ* drachmæ ibidem, ut vidimus, dicuntur; notum autem ſit, ſed quod non eſt iam huius loci, haud unius ponderis fuiſſe veteres Græcorum drachmas, maiores alias, alias minores. Neque vero, ut ad *Sphinges* redeam, in *Chiorum* ſolum nummis alatæ Græcorum Sphinges, ſed duæ inſuper ſimul depictæ in ſingulari *Aradiorum*, Phœniciæ urbis nummo, Domitiani temporibus cuſo, cum Vaſe in medio, & duabus Palmæ ramis. Eum vero a celebri antiquario nuper admodum, cum aliis ſelectis Græcis Imperatorum nummis, ac iam ante a doctiſſimo Noriſio, qui eius iconem ab eo impetrauerat, ſed alia occaſione, ob adſcriptam nempe in eodem æram, de qua non ſumus iam ſolliciti, vulgatum, ob ſculptam vero in eo duplicem illam Sphingem, hic denuo adponendum duximus.

Lib. VIII. p. 577. ed. H. St.

a L. VI. p. 435.
b de Cor. Trierarch. p 677.
c Thucyd. lib. VI. pag. 568.

Lib. VIII. pag 577.

J. Vaillant App. Icon. ad Num. Græc. Imper. Epoch. Syr. Maced. Diſſ. IV. Sect. 3.

Colon. Phœn. lib. I. c. 16.

J. Clericus ad Hesiod. Theogon. p. 61. 62.

Eandem vero Græcorum seu Thebanam *Sphingem* quod adtinet, omittere hic non licet eruditam doctissimi Bocharti notationem: *Sphingem* nempe Φίκα a Boeotis dictam (ut liquet ex antiquis Grammaticis, Hesychio autem Βίκα & Φίγα) de muliere sagaci & per gryphos ac ænigmata sui sæculi ingenia exercente, a voce Phœnicia פקח aut *Phikea*, aut *Phika*, quæ *apertum* ac *videntem* notat: unde & *Picus*, insignis olim apud Aborigenes vates sit nuncupatus. Post hæc vero a me olim adnotata, incidi nuper in aliam viri eruditissimi de nomine huius *Sphingis* traditam haud ita pridem originem: nempe a voce Phœnicia ספר quæ, si confundatur, Orientalium more פ & ב sæpe miscentium, in סבר, *perplexum* & *homicidam* simul notat; quod utrumque huic Thebanorum *Sphingi* adprime conveniat. Quod vero Bœoti, ut ibidem additur, iuxta Hesiodi Scholiasten, Φίκα dixerint, non Σφίγγα, & inde montem, ubi Sphinx illa insedit, Φίκιον Pausanias; id in recentiore & corrupto Bœotorum sermone locum habere potuisse, qui perperam Σ ante Φ detraxerint: quum Σφίγγα dixerint omnes alii Græci. Quod ut ingeniose a viro eruditissimo de origine huius vocis, petita e Phœnicum itidem lingua, observatum lubens fateor; ita liquidius forte id procederet, si geminam illam *perplexi* seu *ænigmatici* sermonis, & *effusi sanguinis* seu *cædium*, quibus Sphinx agrum Thebanum cruentavit, significationem, non duæ diversæ Phœnicum voces, etsi confundi eædem ob adfinem litterarum ב & פ sonum potuerint, sed una tantum innueret. Accedit, quod non unus Hesiodi Græcus interpres Φίκα *Sphingem*, vel Φίκιον montem vocat, quem illa insedit, (utrumque enim id ab eo Scholiaste, & [a] eodem quidem loco, ac altero insuper ad [b] Scutum Herculis dicitur) sed pridem alibi ipse [c] Hesiodus, Φίκιον ἀκρότατον, *Ad Phicium summum*, ac præterea [d] Apollodorus, [e] Plutarchus, [f] Stephanus, [g] Palæphatus in antiquis eius codicibus: immo unde & per Φίκειον τέρας, *Phicium monstrum*, quod iam viderat ὁ πάνυ Bochartus, *Sphinga* designat alicubi Lycophron; sed ubi Σφίκειον pro Φίκειον, etsi ea mutatione, ut e superioribus liquet, haud opus foret, reposuit in novissima ac luculenta illius fatidici poëmatis editione eruditissimus Potterus. Adde Festum: *Picati appellantur, quorum pedes formati sunt in speciem* SPHINGUM, *quod eas Dorii* PHICAS *vocant*: & Hesychius, Φίγα, Φίκα, Σφίγξ. Non ergo illud corruptum, aut recentium demum Boeotorum continuo cum viro eruditissimo statuendum est, uniusque forte Scholiastis Hesiodi auctoritate nixum, qui Φίκα, sublato Σ, non Σφίγγα dixerit; aut montem agri Thebani, quem illa inhabitaret, Φίκιον, vel, quod idem est, Φίκειον appellarit. Accedit quod horum Bœotorum dialectus in multis, a communi Græcorum sermone, iam a priscis temporibus abierit; ut vel ex Aristophane, ac priscis insuper & ineditis etiam Apollodori Dyscoli, & Arcadii, in Bibliotheca Gallorum Regia Grammaticis præceptionibus, a me olim visis & excussis, liquet. Adde Boeotiam, seu in ea Thebanum agrum, domicilium huius *Sphingis* habitum; factum proinde in eodem tractu, ut qui eum inhabitarunt Phœnices, & a quibus præter litteras, voces etiam plurimæ cum ritibus in Græciam illatæ, pro Phœnicio, *Pikea*, vel *Pika*, aut *Picecha*, de *Sphinge*; Φίκα, *Pika*, ac montem, eius sedem, Φίκιον, quod utrumque a commemoratis paullo ante antiquis Auctoribus traditum, dixerint continuo Bœoti. Sed qua de re liberum utique lectori arbitrium libenter, ac ultro relinquimus: nempe, vel hanc magni Bocharti, his, quas modo adtulimus, aucto-

a Schol. Theogon. v. 325.
b [illegible] ὄρος τῆς Βοιωτίας· ὀνομάσθη δὲ ἐκ τῆς Σφιγγὸς ἣν Φίκα ἐκάλουν οἱ Βοιωτοί. Schol. ad Scut. Herc. v. 33.
c Scut. Herc. v. 33.
d Lib. III. c. v § 8.
e Bruta ratione uti p. 988.
f In Φίκιον.
g Vid. Not. ad cap VII.
h In Cassandr. v. 1465.

auctoritatibus & rationibus fultam; vel alteram Cl. Clerici, de *Sphingis* voce & origine, utraque Phœnicia, sententiam amplectendi.

III.

De SIRENIBUS *in Nummis.*

SIRENUM vero genuina illa, quam iis veteres adscribunt, forma ex nummis demum eruitur; superior nempe Virginis, reliqua, non in piscem, ut vulgo, sed in Avem desinens, iuxta Ouidianam descriptionem,

Pluma, pedesque auium, cum Virginis ora geratis. Metam. v. vers. 553.

Pridem autem ab Euripide: πτεροφόροι νεάνιδες παρθένιοι, *Alas ferentes iuuenes Virgines*: ac unde ἀρπυιόγενοι, seu *auiformes* dicuntur alicubi, iuxta eius Scholiasten, a Lycophrone. Errat vero omnino Aldrouandus, qui adserit obiter Grammaticos Græcos, a pectore ad superiora, auis vel passeris effigiem; inferiori vero parte, formam Virginis illis tribuisse: plane contra nummorum & auctorum veterum fidem. Vellem ut Grammatticorum illorum loca adtulisset; quum & Eustathius & veteres Apollonii Rhodii, Lycophronis, aliorumue veterum poëtarum interpretes, aut Mythographi nequaquam id tradant, nec ab Homeri, Orphei, Euripidis, Apollonii, Ouidii. aliorumque descriptione discedant. Sed facilis fuit hic lapsus Viro præstanti, qui omnibus aliis præsidiis potius, quam Græcis litteris, instructus, adprime tamen instituto operi necessariis, præclarum alias & victurum opus adgressus mihi videtur. Errat enim grauius idem Aldrouandus, quum volucres id genus *Sirenas* haud plane fabulosas censet, earumque uisa superioribus sæculis in Neapolitanis oris uestigia, qubusdam id tradentibus credit. Nimis certe credulus hic fuit, & Luciano confidentior; qui instituta quadam cum *Sirenibus* comparatione, continuo hanc addit cautelam, *si unquam tamen exstiterint*, εἴ τινες ἄρα ἐγένοντο. Quis enim nescit, tres illius nominis Virgines Siculas, in totidem canora monstra a Peëtis conuersas, fabulæ locum dedisse? quod præter alios docere illum potuisset Seruius; *secundum fabulam tres in parte Virgines fuerunt, in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes Musæ filiæ. Secundum veritatem meretrices fuerunt, quæ transeuntes, quoniam eos ducebant ad egestatam, his fictæ sunt inferre naufragia.* Quod vero tradit idem doctissimus Grammaticus, unam voce, alteram tibia, tertiam lyra cecinisse, firmant adhuc ex parte nummi antiqui Neapolitanorum, in quibus Parthenope Siren cum Tibia visitur; qualis ille qui in Gentis Petroniæ Fuluianæ collectione occurrit.

Helen. v. 166.

v. 653. & ibi Schol.

In Nigrino p. 22.

Ad Æneid. v 864.

Hinc nempe Augusti effigies, a quo instaurata Neapolis: illinc ut iam vidit Ursinus, *Siren Parthenope.* Notum etiam gallinaceos pedes *Sirenibus* a quibusdam ex antiquis tribui: sicut inter alios a Fulgentio: *Sirenes volatiles, & inde gallinaceos pedes, quia libidinis adfectus, omnia quæ habet, spargit.* Mythol. lib. I.

Bene

Bene vero doctissimus Bochartus, & erat alioquin obuium, nomen illud *Sirenes*, ab Hebræorum vel Phœnicium שיר *Sir*, seu *Cantico*, videtur deriuasse. Dicta quidem a Græcis de auiculæ genere, uti apud Hesychium, Σειρὼ (non, ut hodie ibi, Σείρη) ὀρνιθάριόν τι ποιόν, *Siren, exigua quædam auicula*; cui addi potest, ad Lycophronem Tzetzes: εἰσὶ δὲ καὶ ΣΕΙΡΗΝΕΣ καὶ ζωΰφια μικρὰ ταῖς μελίσσαις ὅμοια, *sunt vero etiam* SIRENES *animalcula exigua, apibus similia*; quod & alibi adhuc ab eo dicitur. Verum a quo auiculæ, & quidem instar Apis genere, inditum illud alatis & canoris superna parte virginibus nomen haud licet utique statuere. Alteri vero auiculæ, *merulæ* nempe, similes cruribus *Sirenas* tradit antiquus auctor Anaxilaus apud Athenæum:

Hieroz. lib. IV. cap. 8. P. II.

Ad vers. 653.

Ad vers. 1460.

Lib. XIII. pag. 859.

> Ἡ Θεανὼ δ', οὐχὶ ΣΕΙΡΗΝ ἐστιν ἀποτετιλμένη,
> Βλέμμα καὶ φωνὴν γυναικὸς, τὰ σκέλη δὲ ΚΟΨΙΚΟΥ.

Uerum Theano, nonne SIREN *ipsa est glabro corpore, cui feminæ adspectus, & vox, crura vero qualia* MERULÆ? Alas equidem *Sirenibus* cum Musis, unius ex iis, [a] Terpsichores nempe, aut, iuxta alios, [b] Calliopes, vel [c] Melpomenes, & Acheloi, aut vero uti ab aliis rursus, [d] Tethyos filiabus, communes statuunt veteres: unde [e] Porphyrius: τὰς Μούσας δὲ ἐπτέρωσαν, καὶ τὰς Σειρῆνας, *Musis alas dederunt, uti & Serenibus.* Imperator vero Julianus, post memoratum infaustum Marsyæ, cum Apolline nempe, de tibia, & Thamyris Thracis cum Musis de cantu certamen, addit continuo: τί γὰρ δεῖ ΤΑΣ ΣΕΙΡΗΝΑΣ λέγειν ὧν ἔτι τὸ πτερὸν ὑπὸ τοῦ μετώπου φέρουσιν αἱ νικήσασαι. *Quid enim* SIRENAS *memorem, quarum adhuc alam in fronte gestant, quæ cantu vicerunt?* Quæ tamen in fronte ala, in adducto paullo ante nummo Parthenopes Sirenis non comparet; sed ubi eadem tibiam inflare continuo cernitur. Unde iuxta Seruium, de quo paullo ante, & iuniorem Plutarchum, tradit similiter Heraclitus seu Heraclides: nempe totidem eas fuisse meretrices, quæ instrumentis musicis, uti & vocis suauitate, ad eas accedentium facultates abliguriebant. Adde vero Ausonium, de hoc Sirenum cum Musis certamine:

a Tzetz. ad Lycoph. v. 712.
b Seru ad Æn. V. v. 864.
c Hygin. Fab. CXLI.
d Tzetz. ad Lycoph. ut supra.
e De Abstin. lib. III.
Epist. XLI. p. 420. ult. edit.

Vid. Tzetz ad Lycoph. v. 653.
περὶ Ἀπίστων cap. XIV.

Eidyll. XI. v. 21.

> *Tres volucres, tres semideæ, tres semi puellæ,*
> *Ter tribus ad palmam iussæ certare Camœnis,*
> *Ore, manu, flatu: buxo, fide, voce canentes.*

Quomodo ea, quæ *flatu* seu buxo, nempe tibia e buxo, canere fingebatur *Siren*, depicta, ut iam vidimus, in superiori gentis Petroniæ nummo. Id vero de duabus ex iis *Sirenibus*, & quidem cantu ob Orpheo victis, dicit ipsemet, seu qui nomen eius adsumpsit, in Argonauticis Orpheus, seu Onomacritus,

Vers. 1283.

> Καὶ ἡ μὲν λώτους, ἡ δ' αὖ χέλυν ἔμβαλε χειρῶν.

Et hæc quidem tibias, illa vero chelyn e manibus eiecit, nempe omissa tertiæ Sirenis mentione, quæ ore caneret. Quamquam quum tres tantum id genus Sirenas, præter Ausonium, additis etiam earum nominibus memorant veteres Grammatici; octo tamen easdem iuxta veteres exstitisse, atque ita uno solum numero Musis inferiores, tradit in Timæum Platonis Proclus. Haud victrices alioquin, quod tradit, ut vidimus, Julianus, sed cantu victas a Musis Sirenas, alii, qua de re mox, Auctores fabulantur. *Sirenem* ceteroquin infra sellam sedentis mulieris spectare licet in nummo quodam Demetrii Soteris Mediceo; si fides habenda erudito nuper admirandis Magni

In Tim. lib. III. pag. 204.

Ducis

Ducis præpoſito. Recentium vero pictorum errorem in piſcem eas conuertentium, refellere poterant pictores antiqui apud Ælianum; quem iam ante Antonium Auguſtinum iugulaſſe animaduerti veſtratem Annibalem Caro, plurimæ elegantiæ virum, in vernaculis Epiſtolis. Unde nollem amiciſſimum virum, & cui hæc antiquitatis ſtudia plurimum debent, vulgato illo errore deceptum, nummum Gentis, ut exiſtimat, Coſſutiæ primum a ſe editum, in quo ſuperne mulier, infra piſcis, ad *Sirenem* detorſiſſe.

De Animal. lib. XVII. c. 22.

Patin. Famil. Rom. p. 97.

Nereidos nempe alicuius figuram continuo hic agnoſcis, cuius generis, uti & haud diſſimilem *Amphitrytes*, ac *Tritonum* videmus paſſim in antiquis Græcorum & Romanorum nummis. Conſentanea iis quoque Syriæ illius *Dercetos* effigies, quæ dimidia itidem parte mulier, a femoribus autem ad pedes piſcis, a Luciano commemoratur. Hinc frequentes etiam eiuſmodi figuræ, Mulieris nempe ſcopulo inſidentis, & parte inferiori aquis immerſæ, in priſcis Syriæ ac Meſopotamiæ nummis occurrunt, de quibus alibi. In eundem etiam errorem incidiſſe obſeruo veſtratem Fortunium Licetum, qui in opere de reconditis veterum Lucernis nouiſſimæ reuiſionis, eiuſmodi Nereida vaſi inſidentem, ſuperne nempe mulierem, infra vero piſcem, de *Sirene Parthenope* accepit; cuius tamen longe aliam figuram paullo ante in denario gentis Petroniæ vidimus. Equidem (ne quid diſſimulem) popularem illum errorem, implumes vulgo *Sirenes* tradentium, tueri forte illud poſſet, quod apud Pauſaniam legitur: eas nempe, Junonis ſuaſu, Muſas in cantus certamen prouocare auſas, victis vero iiſdem continuo pennas a Muſis, ex alis conuulſas, quæ de iis coronas ſibi fecerint; quod poſtremum tradit itidem ad Lycophronem Ttetzes. Id quod aqud Stephanum Byzantium ac Suidam paullo aliter refertur: *Sirenas* nempe, ſuſcepto cum Muſis in Creta certamine, cantu inferiores deprehenſas, præ dolore plumas abieciſſe, ſeſeque in mare, quod de iis ab Orpheo demum victis, in eius, ſeu quæ nomen illius hodie circumferunt, Argonauticis dicitur, dediſſe præcipites; indeque vicinum locum *Apteræ* ſeu *Implumis* nomen ſcilicet conſequutum. Iſtud autem de *Aptera* urbe in Creta, in cuius nempe vicinia id certamen Sirenum cum Muſis contigerit, & ob pennas inde prioribus ademptas, ita appellata tradit ad dictum modo Lycophronis locum Tzetzes. Cui rei aut fabulæ poſſet ſuffragari ſingularis, qui exſtat in Gaza Medicea illius urbis nummus; hinc cum capite muliebri & nomine ΑΠΤΕΡΑΙΩΝ, hinc cum figura quadam ſtante, ſed obſcura, ob nummum iniuria temporis male acceptum, & quam ad *Sirenem* eiuſmodi implumem forte liceret cum Cimeliarcha Mediceo referre. Sed neque eadem deſinens in piſcem, ut vulgo *Siren* hodie, ſed apud imperitos vel minus cautos, traditur, ac præterea plumis abiectis, vel ademptis. Adde, quod & potior ſit hic longe Auctorum & monumentorum veterum ratio; a quibus haud aliter, quam alatæ id genus *Sirenes* effinguntur: tum quod haud aliæ earum ſedes, quam in Siciliæ & Magnæ Græciæ ſeu Italiæ

De Dea Syria.

Lib. VI. c. 35.

Lib. IX. p. 594.

Ad verſ. 958.

In voce Ἄπτερα.

Verſ. 1278.

Ad verſ. 153.

oris vulgò adſignentur, etiamſi Αἰτωλὶς, ἢ Κουρῆτις, *Ætolis* ſeu *Curetis,* hoc eſt *Acarnania* dicatur alicubi a Lycophrone, quod Acheloi, ut diximus fluuii
Verſ. 671. in illis regionibus noti, filiæ habitæ fuerint *Sirenes.*

De voce Σειρήνων apud LXX. *Interpretes.*

Cur vero per vocem Σειρῆνας reddantur aliquoties a LXX Senioribus varia in veteri Fœdere loca, ubi de animalibus in deſertis locis, & procul a mari degentibus agitur, & quibus *Dracones* ac *Struthiones* in Hebræo contextu deſignari ſoleant, quibuſque nihil eſſet omnino cum *Sirenibus* commune, mi-
Hieroz. lib. VI. cap. 8. P. II. ratur haud immerito doctiſſimus Bochartus. Haud male vero id inde factum exiſtimat, quod θρηνητικὰ *lugubria,* ſeu lugubris cantus *animalia,* ut vel e quo-
Cap. I. v. 8. dam Michææ loco liquet, haberentur *Dracones* & *Struthiones*; id quod de *Sirenibus* ſimiliter crediderint Seniores: etſi, ut continuo addit, contra quod de iis Poëtæ tradiderint, qui lætum potius & iucundum cantum, quo victores nempe adlicerent, iis tribuant. Quamquam *lugubrem* quoque ſeu θρηνητικὸν itidem *Sirenum* cantum notet Lycophron, dē ferali Caſſandriæ ſermone, &
Verſ. 7. quam *nigræ Sphingis vocem* imitatam ab initio dixerat,

Verſ. 1464. Σειρῆνος ἐστέναξε λοίσθιον μέλος.

Sirenes gemens poſtremum melos cecinit: quod tamen ibi Tzetzes, præter claram verborum illorum mentem, de ſuaui & illecebroſo ſermone interpretatur: quum eo ibi ſenſu *luctuoſus Sirenes cantus* poſſit intelligi, quo calamitates & exitium illud Caſſandræ melos portendebat; & quomodo φθογγὴν ὀλομένην,
Verſ. 1270. *vocem pernicioſam,* de *cantu Sirenum* dicit in Argonauticis Orpheus ſeu Onomocrates. Verum haud eo minus mirari ſubit, non quidem quod notæ fuerint Græcis Alexandriæ Bibliorum interpretibus Græcorum *Sirenes,* quarum præter Homerum, & alios antiquos Græcorum Poëtas, à Rhodio quidem, ſed Alexandriæ ſimiliter ac iiſdem circiter, ubi in eam veteris Fœderis verſionem incubuiſſe feruntur Seniores, ſeu vero Alexandrini iidem fuerint, tem-
Argon. lib. IV. v. 895. poribus, poëma ſuum condente Apollonio, fit quoque mentio; ſed quod duas treſue Hebræorum voces צִיִּים יַעֲנָה תַּנִּים *tziim, iaana* & *thannim,* de diuerſis longe animantibus, uti *draconum* aut *cetorum,* & *ſtruthionum* ac *thoum,*
a Eſa. XIII. 22. Jerem. lib. 39. per *Sirenas* iidem, & præterea duobus locis [a] Syrus interpres, quod monuit iam Bochartus, reddiderint; ſemel autem [b] iuxta eundem Syrum Interpre-
b Eſa. XIII. 22. tem Vulgatus, ac eo quidem loco, ubi תַּנִּים *thannim* Hebræus codex, LXX autem habent ἐχῖνοι *echini* ſeu *erinacei*; Aquila vero, ut hoc addam, Symmachus, & Theodotion, cum Syro interprete, Σειρῆνας. Unde illuſtratur hæc Heſychii gloſſa: Σειρῆνες αἱ μὲν ἔξω γυναῖκας φασὶ μελῳδούσας· ὁ δὲ Ἀκύλας, στρου-
In Not. ad Heſych. edit. Batau. θοκάμηλον, *Sirenes: externi quidem,* (ſeu *Ethnici ſcriptores* ut bene ibi Salmaſius) *mulieres dicunt eſſe cantatrices*; *Aquila autem, ſtruthiocamelos.* Unde liceret utique ſtatuere, ignotam fuiſſe iiſdem Interpretibus traditam a Græcis fabuloſam de *Sirenibus,* ut alatis virginibus, iiſque ad mare, non vero deſertis in locis, agentibus, narrationem; eaque voce proinde aliud omnino animalis, & quidem θρηνητικοῦ, ſeu *lugubris* genus, & quod proinde de *ulula* vel *noctua* alii e veteribus ac recentioribus, & de quibus conſuli poteſt lau-
Hieroz. lib. II. cap. 14. P. II. datus Bochartus, explicant, ſit ab iis intellectum. Niſi illud forte placeat eoſdem ea in re deceptos, quod Σειρῆνες in στρουθὸς, uti paullo ante vidimus, deſinere ſubinde ſint dictæ, *paſſeres* nempe, non vero *ſtruthiones:* maxime quum unica etiam voce στρουθῶν, uti vere iſtud obſeruat idem Bochartus, a veteribus Græcis de iis, quæ poſtea στρουθοκάμηλοι, *Struthiocameli,* Gallis *Autruches,* diuerſiſſimi proinde auis ſeu animalis genus, ſunt deinceps appellatæ. Quo loco

inſuper

insuper illud præterea, nec utique hinc alienum, monere liceat; quod quum apud Alexandrinum Cyrillum, legatur ad Michææ dictum ante locum, Σειρῆνας in S. Scriptura, (nempe in versione τῶν LXX) vocari ἀηδόνας seu *luscinias*, aues canoras, quæ abrepto a fluctibus nido lugubre melos fundant & lamententur; hæc Bochartus de *halcyonibus*, in quas proinde eam vocem ἀηδόνας ibi mutat, dici demum posse censeat. Quod equidem de *halcyonibus*, ut litoreis auibus, ibique parientibus, &, ob fœtus fluctibus abreptos, lugentibus, ut apud Poëtas antiquos obuium, vere omnino monuit vir magnus; ita idem de luctuoso etiam *lusciniarum*, earumque in scopulis similiter, ob raptos pullos lugubre melos fundentium, cantu erat quoque apud veteres Tragicos, aliosque passim Poëtas contritum. Æschylus, ut unum vel alterum e pluribus id genus locis adducam:

Cap. 1. v. 8.

Hieroz. ut supra.

Κιρκηλάτου τ' ἀηδόνος
Ἥ τε ἀπὸ χώρων ποταμῶν τ' εἰργομένα
Πένθει νέον οἶκτον ἠθέων.

Suppl. v. 64.

Lusciniæque a circo (seu *accipitre*) *fugatæ, quæ a locis & fluuiis prohibita Plangit recentem luctum nidorum.* Neque aliter de sedente in nido ad Simoentis ripas *luscinia*, ibiqut lugente, quos amisit, liberos [a] Euripides in Rheso; dictaque inde ibi παιδολέτωρ, non *liberorum interfectrix* cum Cantero interprete, ut alibi quidem eo sensu hæc vox legitur, sed quæ *liberos amisit*, ut apud Sophoclem [b] τεκνολέτειρα ἀηδὼν eodem sensu dicitur. Ita in *scopulis* canere dicitur *luscinia* apud [c] Moschum; & cum *halcyone* coniungitur, ob lugubrem utriusque cantum, in veteri [d] Epigrammate:

[a] Παιδολέτωρ Μελοποιὸς ἀηδονὶς μέριμνα. Euripid. Rhes. v. 549.
[b] Electr. v. 106.
[c] Ἄεισεν ἐνὶ σκοπέλοισιν ἀηδών. Idyll. III.
[d] Anth. lib. 1. c. XXXI. Ep. 9

Αἰεὶ δ' ἡ βαρύδακρυς ἐπὶ στήλαις μὲν ΑΗΔΩΝ
Μεμφομένη δ' ἡ βυθοῖς ΑΛΚΥΩΝΙΣ βλέπεται.

Semper autem hæc grauiter lacrymans. In cippis quidem LUSCINIA
Conquerens vero in profunditatibus HACYONIS *apparet.*

Unde etiam ἀηδόνιος νόμος de *cantu lugubri* apud [e] Aristophanem dicitur; & quomodo, ut præterea obseruo, pro Ἰαονίοισι νόμοις, *Jonicis* seu *Græcis cantibus* apud [f] Æschylum, eodem loco modo adducto, ubi de lusciniæ planctu agitur, ἀηδονίοισι νόμοις, *lusciniæ* seu *lugubribus cantibus* legitur in codicibus aliquot, quos olim versauimus, huius Tragici antiquis, & legendum etiam ibidem censuit vir Græcus & Græce adprime eruditus, Franciscus Portus. Quibus autem, quæ de *Sirenibus*, tanquam canoris, maxime & abruptos fluctibus pullos lugentibus, dictis ἀηδόσι seu *lusciniis*, tradit loco paullo ante memorato Cyrillus, addi insuper illud debet, & ad quod respexerit Alexandrinus ille antistes, designatas quoque subinde a Poetis ob suauitatem cantus *Sirenas* nomine ἀηδόνων *lusciniarum*, uti apud Lycophronem:

[e] Ran. p. 244.
[f] Suppl. v. 72.

Ἀρπυιογόνων κλώμακας τ' ἀηδόνων,

Vers. 653.

Et instar auium scopulos lusciniarum: quod de *Sirenibus* explicat ibidem Tzetzes: & paullo post adhuc: Ἀηδὼν στεῖρα, Κενταυροκτόνος, *Luscinia sterilis, Centaurorum interfectrix*, ubi consuli similiter potest idem Græcus Poetæ illius interpres. Unde utique, ut hoc addam, haud parum firmari videtur ac illustrari magni Scaligeri ad Ausonium coniectura; a quo *Siredones* de *Sirenibus* dici existimat ὁ πάνυ, nempe Σειρηδόνες, quasi Σειρεαηδόνες. Sed hæc de *Sirenibus* veterum S. Scripturæ interpretum, eruditis, & quidem eximia eruditione viro J. Ernesto Grabe nostro, in noua & luculenta, quam adornat, Seniorum versione, & commentario ad eandem Critico, ulterius expendenda relinquimus.

Vers. 670

Not. ad Idyll. XI. v. 20.

IV. *De*

IV.

De STYMPHALIDE *in Nummis.*

Ut vero in hos *Sirenum* ſcopulos impegiſſe intelligas ipſos antiquariorum anteſignanos, neque prætereundus hoc loco error Fuluii Urſini, qui cum in Gente Petronia traditam ſupra Parthenopes *Sirenes* effigiem erudite obſeruaſſet; aliam tamen haud parum diuerſam, obuiam in denario Gentis Valeriæ, de *Sirene* quoque explicauit:

Neque enim *Siren*, galeata hæc auis & ſpiculis armata, iuxta eruditiſſimum Fuluium; aut vero *Harpyia*, iuxta celebrem eadem ætate harum antiquitatum cultorem ac interpretem, Antonium Auguſtinum; ſed STYMPHALIS, nota e ſcriptoribus ac Poetis antiquis Arcadiæ volucris, de quo auium genere & ratione nominis Lucretius:

Lib. v. verſ. 31.
uncisque timendæ
Unguibus Arcadiæ volucres Stimphala colentes.

quæ nempe homines inuadentes, iuxta Comicum, pinnis ferratis ſeu ſpiculis emiſſis aduenas conficiebant; æreis autem crepitaculis, iuxta Apollodorum, aut vero crotalorum ſtrepitu cum Diodoro, ab Hercule fugatæ primum, dein ſagittis confixæ leguntur; ſicut præter alios Boethius,

Biblioth. lib. I. Lib. v. p. 154.

Conſol. Philoſoph. lib. IV.
Fixit & certis volucres ſagittis.

Hinc videmus Herculem, in veteri nummo *Stymphaliorum*, in memoriam ſcilicet huius beneficii, ſignatum cum inſcriptione ΣΤΥΜΦΑΛΙΩΝ, ΣΩ, Σωτῆρος nempe ſeu *Seruatoris* illius tractus. Unde etiam *Herculeas aues* vocat illas *Stymphalidas* Claudianus, quo non poſſumus dare meliorem ſuperioris nummi iuterpretem.

In Hyſtricem v. 1. &c.
Audieram memorande tuas, Stymphale, volucres,
Spicula vulnifico quondam ſparſiſſe volatu.
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Viſa diu, datur ecce fides, & cognitus Hyſtrix
Herculeas affirmat aues.

Agnoſcis utique, *monſtra hæc Stymphalia*, ſicut vocantur Catullo, ſpiculis armata, & plane ad nummi fidem, quamuis Galeæ loco, cirrum iis in capite tribuentem Plinium norim (Lib. XI. c. 37.); ſed non mirum, armatam auem, & ad prælia accinctam, Galea quoque a pictoribus aut cælatoribus antiquis ornatam. Ut certe haud parum ſim lætatus in eandem de hoc nummo ſententiam incidiſſe quoque commendatiſſimæ famæ & eruditionis virum, Nicolaum Heinſium; ſicut ex litteris eius ad virum omni laude virtutis ac doctrinæ ornatiſſimum, Emericum Bigotium, exaratis, haud ita pridem lubens percipiebam. Vides equidem nihil fuiſſe huic monſtro cum *Sirene*, præter alas, commune; quam, non ſpiculis utique, aut pinnis ferratis, ſed aut Cithara, aut Tibia, ut ſupra videba-

videbamus, armant ac induunt veteres; neque vero cum obſcœnis illis, de quibus mox, *Harpyis,* ſi vel Apollonii, vel Virgilii deſcriptionem de iiſdem conſulas, qui non ſpiculis rurſus, ſed contactu omnia fœdare illas docent. Signatam vero crederem, ut obiter hoc addam, hanc auem Arcadicam in denario huius Valerii, vel in memoriam alicuius expeditionis in Arcadiam, & vicina *Stymphalo* loca ſuſceptæ; haud aliter ac genuinis id genus incolis vel marinis monſtris, Elephantibus, Camelis, Crocodilis, maritimas, Africanas, Arabicas, Ægyptias victorias vulgo in antiquis nummis deſignatas noſti. Aut vero ideo ſculpta hæc *Stymphalis* in adducto Valerii nummo, ad denotandam forte Familiæ originem, tanquam ex iis Arcadiæ locis in Italiam deductæ: conſueto iterum Gentium Romanarum more, memoriam eius rei ſymbolis id genus prodendi, de quo alibi. A Sabinis quidem Romam tranſlata gens *Valeria,* iuxta Halicarnaſſenſem: Sabini rurſus a Pelaſgis: Arcadia autem olim *Pelaſgia,* ut vel ex Stephano liquet, nuncupata. Ut mittam Euandri Arcadis, eiuſdemque comitum in Latio ſedem; aut ſtellam in vertice capitis in anteriori parte eiuſdem nummi expreſſam, in memoriam forte Arcadum προσελήνων, ut de iis Statius, *Luna priorum.* Et hæc quidem de hac aui *Stymphalide,* obuia in eo Gentis Valeriæ denario, olim notaueram; qui id in nouiſſimo ac luculento Familiarum Romanarum e nummis antiquis a Cl. Vaillant illuſtratorum opere probatum adſertumque lubens video. Unde minus utique laborandum mihi videtur, ſi idem continuo Antiquæ Græciæ illuſtratori, cuius tamen ubi ea de re agit, opus annis aliquot ante iſtud Familiarum Romanarum primæ hodie notæ antiquarii prodierat, non placuerit; quo gloriam detectæ primum a Cl. Patino, *quem amauit,* ut nos ibidem docet, huius auis, in Cæſariano, de quo mox *Temenothyrenſium* nummo; & quam idem Patinus ſibi tribuerat, laudem ei quoque continuo adſereret. Neque Patini certe, qui ipſo olim eo ſum uſus amico quoque & familiari, gloriæ vel laudi, quæ iure illi debetur, quamque olim publico elogio & in hoc ipſo opere ſubinde ſum proſequutus, detractum ullatenus velim, ſingularis omnino in conquirendis, verſandis, diuulgandis, & pro captu explicandis veterum nummis, adtentions ac induſtriæ. Eſt autem inſignis, & e maximorum genere ille *Temenothyrenſium* in Lydia nummus, ab eo, poſt ſuperiorem huius operis editionem, vulgatus; ac elapſis dein aliquot annis, in Theſauro Mauroceno, ubi ille quoque proſtabat, denuo ab eodem Patino editus; in quo ſtantem Herculem claua, ſolitis exuuiis, & crepitaculo præterea armatum; Herculeam vero, de qua hic agimus, auem *Stymphalydem,* eamque ſagittam vibrantem, præter Pallada columnæ impoſitam, conſignatam ſtatuit; indeque *elegantiſſimam Stymphalidum fabulam,* quam in nullo alio antiquo munumento obſeruaſſe unquam contigerit, a ſe primum promulgatam, gratulatur ſibi vir eximius. Quum vero exſtet idem nummus, ubi eum vidimus aliquoties, in theſauris Gallorum Regiis, quique iuxta alios maximi, ut aiunt, moduli Gazæ illius nummos æreos, vulgo *Medaglioni,* eſt quoque æri inciſus, eum inde depromptum conſpiciendum hic damus; & quidem, ut præfert accuratior hic tradita & ſimul explicata eius inſcriptio: ΑΡΟΥΝ· ΝΕΙΚΟΜΑ ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥϹΙ. *Aruntius Nicomachus, Pontifex, Archon Primus & Iterum Temenothyrenſibus.*

Ant. lib. IV. p. 263.

Thebaid. lib. IV v. 274.

Pag. 496. & 497. Vol. II.

Theſ. Græc. Antiq. Tom. I. Eee.

In Epiſt. & Carmine ante eius Numiſmn. Impp.

Theſ. Numiſm. pag. 98. Pag. 47.

Quo loco illud primum, & obiter, de nummi inscriptione dicendum est, haud insolitum in antiquis Græcarum, in Asia maxime, urbium nummis, quod norunt qui in his antiquitatibus aliquantum sunt subacti, ut utraque illa ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ & ΑΡΧΟΝΤΟΣ *Pontificis* & *Archontis* dignitas, de sacrorum & urbis simul præcipuo in iis magistratu, & quidem repetitæ utriusque illius in hoc nummo, dignitatis fiat mentio. Id vero solemne fuisse Lydis hisce *Temenothyrensibus*, liquet præterea ex aliis eorum nummis, in eadem Gaza Regia sub Gordiano Tertio, Valeriano, & Gallieno percussis; ubi similiter *Xenophili Archontis Primi & Iterum*; aut *Cleobuli Archontis Primi* Græca traduntur in iis nomina. Sicut vero ille, quem modo protulimus, nummus, *Sancti Senatus*, Romani scilicet, præfert in priori eius parte effigiem & cultum, nempe ΙΕΡΟC CΥΝΚΛΗΤΟC, sic alius eiusdem oppidi nummus a Patino alibi rursus est editus, ab Harduino dein quoque memoratus: in quo hinc ΘΕΑ ΡΩΜΗ, *Dea Roma*; illinc idem *Nicomachus* ΑΡΧΙΕΡ. Α. ΤΟ. Β. *Pontifex Primus & Iterum* designatur. Quod vero *Stymphalidem* in eo nummo, iuxta Cl. Patinum, depictam adtinet; & qua de caussa aliud e Gaza Gallorum Regia illius nummi ectypum modo adtulimus, de eo utique licet merito ambigere: quod non crepitaculum, ut Patinus existimat, sed Tibiam dextra gestare ibi cernitur Hercules; ipsa vero auis, neque galea, clypeo, aut spiculis, sicut in adducto gentis Valeriæ nummo, quodque eidem Herculeæ aui adprime conuenire vidimus, sit armata, aut eidem ullatenus similis: adeo ut Cupidinem haud immerito referre eadem figura alata, ab eruditis Gazæ illius custodibus crederetur. Neque vero insolito, in antiquis id genus monumentis, Cupidinis cum Hercule, qui toties, inuictus cæteroquin, ab eodem est deuictus, conspectu: prout in gemma utique Regii Brandenburgensis Thesauri, Cupido alatus & sagitta itidem armatus, supra caput Herculis, eumque cum leonis exuuiis prostratum veluti domans conspicitur. Adeo ut parum esse debeam sollicitus, de Patino hic adplaudentis, quique eius fide eundem nummum, in Græciæ Thesaurum secure & magnifice intulit, iudicio: & quo eadem opera meam de *Stymphalide* in adducto gentis Valeriæ nummo, a me olim primum obseruata, sententiam improbat; mihi tamen hic suffragantibus harum quoque antiquitatum insigni æstimatore, & fabularis historiæ insuper eximie perito, Nicolao Heinsio, & quem paullo ante indicauimus, antiquariorum hac ætate antesignano, Cl. Vaillant: cuius postremi sunt edita nuper ad eundem nummum ea de re verba: " Stymphalis auis galea ornata, & duobus spiculis armata, cum clypeo supra alam læuam: dein: Quem bene errorem *Fuluii*, qui hanc a-
" uem

Num. Imper. pag. 3. Num. Urb. Ill. pag. 492.

Thes. Brand. Vol. I. p. 34.

Ut supra Fam. Roman. pag. 496. Vol. II.

„ uem pro *Sirene*, quam in gente Petronia explicuerat, nobis obtrusit, Ill. „ *Spanhemius* retexit." Id vero hic insuper addendum est, signatum illum in gente Valeria nummum, non ad auem equidem *Stymphalidem*, sed ad *Jouem* scilicet *Carium* vel *Labradæum* referri a quodam Johanne Viuiano, rerum antiquarum, uti a Torrentio commendatur, studiosissimo, in epistola ad hunc eruditissimum Antistitem ea de re scripta, & inserta huius ad Suetonium adnotatis. Torrent. Not. ad Sueton. in Claudi. c. XIII. Eadem enim figura, (qua nempe visitur depicta in eo Gentis Valeriæ nummo galeata auis, & spiculis armata) conspici, ut ibi ab illo „ Viuiano dicitur, Jouem Labradæum, cum galeato similiter capite, in *My-* „ *lasensium* nummis, qui in Caria erant, in nonnullis etiam inscriptis ΖΕΥΣ ΚΑΡΙΟΣ. Sed qua equidem notatione nihil poterat dici magis a fide id genus nummorum alienum. Neque enim in iis *Mylasensium* in Caria nummis, Juppiter galeatus; aut qui ullam omnino cum aui depicta in nummo gentis Valeriæ communionem habeat, vel habere alioquin possit; sed stantis & vestiti habitu, cum corona in capite, dextra Securim seu Bipennem elatam, sinistra Hastam gerentis; qualis visitur in præclaro nummo Regis Cariæ Hecatomni in Gaza Brandenburgica, quem inde, & ex Palatina iam ante, eruditissimus Begerus noster protulit & explanauit. Thes. Palat. p. 198. & Thes. Brand. Vol. I. pag. 266. Cui accedit eiusdem *Jouis Labradæi* effigies, cum Calatho in capite, non autem Galea, Securi vero itidem & Hasta armati, utraque præterea manu, uti Dianæ Ephesiæ, verubus fulta, in insigni nummo, & e maximorum genere, Regiæ Gallorum Gazæ, sub Geta percusso: sed qualem iam inter antiqua cimelia Illustrissimi P. Mauroceni vulgauit Cl. Patinus. Thes. Mauro-cen. pag. 77 Adde, quod nullibi hactenus ΖΕΥΣ ΚΑΡΙΟΣ visus sit, quod equidem sciam, aut lectus in antiquis nummis: sed, quod decepit procul dubio virum præstantem, unius litteræ minus forte in iis, quos viderat nummis conspicuæ, aut forte exesæ mutatione, occurrit in iis aliquoties ΖΕΥC ΚΑCΙΟC, *Juppiter Casius*, idemque Hasta, non Galea tamen, neque Labradæi Jouis instar, Securi armatus. Sed hæc alterius loci. Exstat vero in priori parte nummi huius L. Valerii cum *Stymphalide*, cognomen, quod ille tulerit, ACISCULUS, sicuti in aliis adhuc ibi apud Ursinum denariis: sed de quo alibi agetur in hoc opere.

V.

De HARPYIIS *in Nummis.*

Haud minus e Poëtis antiquis ac mythologis notæ alterius generis alatæ itidem Virgines, cum aduncis, quibus infelicis Phinei dapes diriperent, rostris ac inde apud Græcos ΑΡΠΥΙΑΙ, HARPYIÆ, aut alioquin, quod obseruo, Πτωκάδες apud Sophoclem, vel a perpetua fame, iuxta veteres ad eum Grammaticos, πτωχάδες appellatæ. Philoctet. vers. 1105. Schol. ibidem. Conspiciuntur vero fœdæ illæ virgines seu volucres, in duobus antiquis & selectis nimmis, quales iam diuulgauit Cl. Patinus, Num. Impp. in Tito p. 115. & M. Aurel. p. 195. nunc autem Regiæ Gallorum Gazæ; ac præterea in singulari Regiæ quoque penus antiquariæ Brandenburgicæ monumento, quod nouissime inde protulit eximius Begerus noster. Thes. Brand. Vol. III. pag. 371. Eas vero depromptas ex iisdem cimeliis, ad pleniorem eius, de quo nunc agimus, argumenti illustrationem, ac simul veterum Poëtarum de iis lucem; ab omni cæteroquin fœdo earum contactu, aut tetro odore immunis intueri poterit hic lector.

E qua-

E quarum autem iconum, quales harum *Harpyiarum* itidem a se visas testatur antiquus auctor Æschylus, licet cum eo similiter adfirmare, alatas fuisse easdem Virgines, seu, ut eas ibi vocat, *Gorgoneas figuras*; ac proinde diuersas ab iis exstitisse Græcorum *Furias* seu *Eumenides*, quæ, iuxta eundem Tragicum, & quod alio adhuc loco ab eo dicitur ἄπτεροι seu *implumes* forent:

Eumenid. v. 250. Ibidem. vers. 50. &c.

> Οὐδ' αὖτε ΓΟΡΓΕΙΟΙΣΙΝ εἰκάσω ΤΥΠΟΙΣ·
> Εἶδόν ποτ' ἤδη Φινέως γεγραμμένας
> Δεῖπνον φερούσας· ἄπτεροι γε μὴν ἰδεῖν.

Sed neque GORGONUM FIGURIS *adsimilabo: Vidi enim illas pictas, Phineos Cœnam auferentes: hæ autem* (Eumenides seu Furiæ) *sine pennis apparent.* Unde quoque liqueret, non ad litteram, ut dicitur, debere intelligi, quod maior ex obscœnis illis Gorgoneis Volucribus Celæno, se *Furiarum maximam* apud Maronem prædicat; errare autem Seruium, qui ipsas omnino esse Furias, idque iam ante ad Poëtam dixerat: cautius autem ab eo ad priorem locum addi: *alii dicunt ideo adsumpsisse sibi Furiæ nomen Harpyiam, ut terreat.* Quamquam dissimulari illud non debeat, cum ab eodem Marone alibi alatam tradi unam e Diris illis Megæram, de qua *ventosasque addidit alas*; tum iam ante ab Euripide, a quo πτεροφόροι ποτνιάδες Θεαὶ, *alatæ venerandæ Deæ*: quum tamen, & qua de re alio loco dicetur, eædem Eumenides non *alatæ*, sed vestitæ, & facibus ac flagellis, aut etiam serpente armatæ occurrant in antiquis aliquot & præclaris nummis: sed quod alterius loci. Adde quod eodem apud Euripidem loco, πτεροφόρους seu *alatas* inde *Furias* dicant veteres illius Tragici interpretes, tanquam *quæ ubique discurrant, & homines puniant.* Ex earundem vero *Harpyiarum* adductis modo iconibus illustrantur præterea, quæ de earum insuper figura memorant veteres Poetæ, Hesiodus, Apollonius, Lycophron, Oppianus; & e Latinis, Virgilius, Ouidius, Valerius Flaccus; ac Mythologi præterea antiqui & Grammatici, Apollodorus, Heraclitus, Palæphatus, Hyginus, Seruius, aliique; qui non alas solum iis, uti insuper ab Anaxilao Comico apud Athenæum, & quibus celerrime quidem ac in sublime auolarent, sed *virgineos* etiam *vultus* cum Marone tribuunt: quæ hic ut contrita & vel iis nota, qui nondum ære lauantur,

Ego Furiarum maxima pando. Æn. III. vers. 250. Ad vers. 210. Ibid. Ad vers. 250. Ibid. Æn. VII. vers. 848. In Oreste vers. 317.

πτεροφόρας. πανταχοῦ περιτρέχουσαι, καὶ τιμωρούμεναι τοὺς ἀθεμίτους. Schol. ad Orest. v. 37. Πτηνάς τ' Ἁρπυιῶν γένη. Lib. XIII. p. 558

lauantur, iam mittimus. Id ſolum addere liceat, uti *Furiarum* nomen paullo ante dictis hiſce *Harpyiis*, & ob terrorem, inditum vidimus: ita eas de *Parcis*, ſæuis quoque Deabus, ſubinde dictas; & quidem ad exemplum ipſius vatum Parentis de Ulyſſe, ſubita velut morte aut ignota, e viuis ab *Harpyis* ut credebatur, erepto, in inſcriptione Regillæ Herodis coniugis:

> Αρπυιαι κλωθῶες ἀνηρέψαντο μέλαιναι.
> *Harpyiæ lanificæ rapuerunt nigræ.* Verſ. 14.

uti pro κλωθῶνὲς bene omnino κλωθῶες legendum, qui & dictum Homeri locum ibi adduxit, monuit ὁ πάνυ; & ex Heſychio illuſtrauit, apud quem Κλωθῶες (non ut ibi legitur, Κλῶθες) αἱ Μοῖραι. Unde etiam, ut hoc addam, κλῶσις, Parcarum *ſtamen* apud Lycophronem dicitur, & Μοῖρ᾽ ἐπέκλωσεν, *Parca decreuit* apud Æſchylum, alioſque. Quod vero *uncas* ſeu *aduncas manus* iis Maro inſuper largiatur, id omnino de aduncis harum rapacium volucrium unguibus ſeu roſtris, nempe γαμφώνυξι intelligendum monuit ibi continuo Seruius; in adductis vero paullo ante earum iconibus manifeſtum; ac prout de iis quoque ab Apollonio dicitur:

Salmaſ. in Not. ad Inſcr. Regill. p. 96.
Caſſandr. verſ. 716.
Eumen. v. 216.
Æn. v. 217.

> ΑΡΠΥΙΑΙ ϛόματος χειρῶν τ᾽ ἀπὸ ΓΑΜΦΗΛΗΣΙ
> Συνεχέως ἥρπαζον
> HARPYIÆ *ex ore & manibus* ROSTRIS
> *Jugiter rapiebant.*

Argon. lib. II. v. 188.

Mitto iam Mythologos, qui id de meretricibus, aut ipſius Phinei filiabus dictum volunt, quæ omnem rem eius familiarem conſumerent. Totam vero hinc de rapacibus hiſce *Harpyis* fabulam, de *locuſtis* debere intelligi, cum ad Heſiodum nuper, tum iam ante pluribus in Diſſertatione de ſtatua Lothi uxoris, & qui conſuli ibidem eam in rem poteſt, ne actum iam agamus, tradit eruditiſſimus Clericus. Neque certe aliena a Græcorum voce ἁρπυία, Hebræa vox in veteri Fœdere ארבה *arba*, maxime ob notam litterarum ב & ה permutationem. Adde, & apud Heſychium ἔρπας, *locuſtæ fœtus*, & apud Arabas *orphan*, *locuſtæ* prope Medinam, genus: maxime auttem id, quod de abſumentibus omnia *locuſtis*, famem inde inducentibus, contactu præterea cuncta fœdantibus, & inficientibus tetro odore aerem, ex Arabum monumentis erudite obſeruat, doctiſſimus Bochartus; qui cæteroquin de fabuloſis illis Græcorum *Harpyis* inde natis, quibus hæc omnia mire conueniunt, ibidem ſilet. Idem vero de hiſce *Harpyis*, pro *locuſtis*, & Hebræa voce *arbah*, quæ id inſuper doceat, monentem quoque video in nouiſſimo & luculento opere, virum de ſacris doctrinis præclare meritum Johannem Jurieu.

Ad Theogon. v. 276.
Exod. x. 4. Joel. I. 4.
Hieroz. lib. IV. c. 3. 4. P. II.
Hiſt. Critiq. & Dogm. p. 634.

VI.

De SCYLLA *in Nummis.*

SCYLLAM vero cum virgineo itidem vultu, ſeu quæ *pulcro pectore virgo Pube tenus*; ſed cum latrantibus canibus infima inguinum parte, obuius Sexti Pompeii denarius exhibet; figura ita Maronianæ deſcriptioni conſentanea, ut illius nummi circa eadem tempora percuſſi interpres diuinus Poëta exſtitiſſe videatur. De monſtri vero huius origine ac nomine, illud præter Grammaticos tradit Procopius, inde *Scyllæ* nomen ei inditum, quod in ea freti parte magna ſit σκυλάκων, ſeu *canum* piſcium copia, quos vocant. Quod vero

Hiſt. Gotth. lib. III. cap. 27.

vero σκύλλα idem ſit quod σκύλλος, aut σκύλαξ, ſeu *catulus*, a *latratu* proinde undarum eo in tractu, dictum locum & oppidum *Scylacium*, Virgilio *naufragium Scylacium*, ac inde fabulæ nomen, obſeruat ad Catullum doctiſſimus Iſ. Voſſius; ſed quod iam ad Virgilianam, ubi de hac *Scylla* agitur, Cirin monuerat illuſtris Scaliger. Alias idem monſtrum quoque exhibet ſingularis quidam nummus a *Tarſenſibus* percuſſus, quem obſeruabam nuper in Regia Gallorum Gaza, & cuius ectypum iam vulgauit Triſtanus: ſed ita, quod hic inſuper addendum eſt, ut de *Scylla* in eodem expreſſa ibi ſileat, ac Amphitriten Neptuni coniugem, ſignari cenſeat nobilis Antiquarius. Unde haud erit omnino inconſultum, vel lectori, ut opinor, ingratum, ſi præclari illius nummi, qui exſtat in Theſauris Gallorum Regiis, & a me ante tot annos viſi, ac inde in ſuperiori iam huius operis editione memorati, iconem hic intueri continuo ei liceat:

Obſeru. pag. 2[illegible]. — Tom. II. pag. 4[illegible]6. — Pag. 229.

Signatus nempe ille nummus (quem in nuperis antiquæ Græciæ Theſauris vulgatum quoque video) quod prior eius pars continuo arguit, ſub Pupieno, & quidem, ut ex altera eius parte liquet, *Tarſi, Ciliciæ Metropoli.* Exhibet vero ille, ut ad primum eius conſpectum liquet, marini id genus monſtri, quod μιξοπάρθενος κύων, *ſemiuirgo canis*; alibi, ἀγρίαν κύνα, *ſæuam canem*; item μιξόθηρος, *ſemiferæ* nomine a Lycophrone dicitur; ab Æſchylo κυνόφρων, *canina impudentia*; ab Anaxilao autem Comico apud Athenæum, non *marina* ſolum *canis*, ſed *triceps* etiam, quod tamen in antiquis hiſce, quibus eadem *Scylla* depingitur, monumentis non comparet, nempe:

Caſſandr. verſ. 669. — Ibidem v. 45. — Ibidem v. 650. — Choeph. v. 624.

Ἢ Χάρυβδις, ἢ τρίκρανος ΣΚΥΛΛΑ ποντία κύων,
Vel Charybdis, aut triceps SCYLLA, *marina canis,*

Lib. XIII. pag. 558.

Unde a Catullo ſimiliter *latrans infima inguinum parte,* ſicut alioquin *Scylla vorax* dicitur. Hinc *Scyllæ* utique, non vero, iuxta celebrem antiquarium, *Amphitrite,* quæ amatam illam a coniuge Neptuno virginem, in marinum id genus monſtrum, Circes venenis, mutaſſe a priſcis Grammaticis dicitur, figuram illam hoc Pupieni nummo, pube tenus virgini, *Delphinum* præterea, quod de eadem ait Poeta, *caudas utero commiſſæ luporum,* tribuendam eſſe quiuis videt. Neque vero, ut obiter hoc addam, magis opportune, *Amphitriten,* unam e *Sirenibus* fuiſſe, eamque in parte Fori Orientalis conſpicuam, a viro erudito P. Gryllio traditum paullo ante vidimus.

Epigram. LX. — Epithal. Thetid. v. 156. — Seruius ad Ecl. VI. v. 74. — Æneid. III. v. 427. — Topogr. Conſtantinop. lib. III. c. 4.

VII. *De*

VII.

De CERBERO *in Nummis.*

CERBERUM autem, reuera [a] τρίκρανον, iuxta Poëtarum figmenta, σκύλακα, *tricipitem canem*, immo etiam [b] τρισώματον, *tricorporem* ab iis dictum, depictum haud ſemel videmus in vetuſtis aliquot nummis. Eum equidem cum Hercule domitore, in altera nummi parte, nummus exhibet *Piſauriorum* apud Goltzium, & eidem geminus in Gaza Medicea: ſicut eundem *Cerberum*, ſub arbore, quem dextra Hercules domat; ſiniſtra clauam & pellem leoninam gerens, in nummo Gordiani, & quidem e maximorum genere, a *Perinthiis*, ſeu Heracleotis Thracibus cuſo adſeruat eadem Gaza. Haud aliter nempe ac in alterius *Heracleæ*, Ponticæ nempe, & ſub eodem Gordiano, nummis ſpectatur idem Hercules, qui vinctum in antro *Cerberum* tenet; uti etiam in Macrini nummo, apud illuſtrem Foucautium, ſtans Hercules cum Claua, & ad pedes idem triceps canis. Inde vero depictus opportune in illis *Heracleæ* huius *Ponticæ* nummis, cum domitore ſuo *Cerberus*; quod per Acherontem fluuium, eidem urbi, ut aliunde conſtat, vicinum, *Heracleæ* eductus ille ab Hercule dicitur a [a] Græcis Nicandri Interpretibus; a [b] Xenophonte vero, Herculem ibi ad *Cerberum* deſcendiſſe, ut ſigna eius deſcenſus id adhuc ſua ætate oſtendant. Adde [c] Plinium de aconito agentem: *Ortum fabulæ narrauere, e ſpumis* CERBERI *canis, extrahente ab inferis Hercule; ideoque apud* HERACLEAM *Ponticam, ubi monſtratur is ad inferos aditus, gigni:* qui autem locus ex auctoribus & monumentis modo adductis poterat inſuper a poſtremo ac erudito eius interprete obiter, ut alibi ab eo factum, illuſtrari. Unde vero illuſtratur, id quod a Libanio præter alios traditum notaueram, & iam vidiſſe Triſtanum poſtea deprehendi: nempe domito demum illo tricipite Cerbero, conditam ab hoc Heroe urbem ſibi cognominem Heracleam: in quam alias deductum ex inferis Cerberum refert quoque Diodorus. Mitto hic Scymnum Chium, qui de Acherunte haud procul Campaniæ Neapoli, luſtrata olim a nobis ora, eiuſque nominis obuia ibi adhuc palude, illud de Cerbero inde educto eſt interpretatus:

ὃ ΚΕΡΒΕΡΙΟΝ τι δεικνύουσι
Ὑπὸ χθονὶ μαντεῖον.

ubi CERBERIUM *quoddam oſtenditur ſub terra Oraculum.* Eundem vero *Plutonis canem*, uti ab Euripide alibi dicitur, cum Plutone, ſeu iuxta ſedentis pedes, ſpectare licet in duobus ſequentibus, iiſque præclaris neque vulgatis hactenus, Gazæ Mediceæ nummis; quorum prior eſt a *Trallianis* in Proconſulari Aſia ſub Antonino Pio cuſus, & inſcriptus ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ: alter a *Midæis* in Phrygia, ſub Antonino Caracalla, cum nomine ΜΙΔΑΕΩΝ. E quibus autem nummis, ſi id aliunde non conſtaret, nec a [a] Græcis etiam Auctoribus eſſet olim proditum, eundem Serapim cum Plutone habitum, liceret continuo agnoſcere.

a Sophocl. Trach. v. 1114 Eurip. Herc. Fur. v. 1277. b Idem Herc. Fur. v. 1277. Mag. Græc. Tab.

Triſt. Tom. II. p. 543. Vid. Vaillant. Græc. Num. Impp. p. 121.

a Ἀχέρων ὁ ποταμὸς ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Ποντικῇ, ἔνθα τὸν ἐξ ᾅδου κύνα ἐξήγαγε Ἡρακλῆς. Schol. Alex. v. 13. b Expedit. Cyr. lib. IV. c. 2. c Lib. XXVII. cap. 2. De Vita ſua pag. 12. Ut ſupra T. II. pag. 543. Lib. XIV. pag. 413.

Perieg. v. 248.

Πλούτωνος κύων Alceſt. verſ. 360.

a Diodor. Sicul. lib. I. pag. 22. Plutarch. de Iſid. cap. 13. Porphyr. ap. Euſeb. Præp. Euang. lib. IV. cap. 23.

Quibus

Vid. Vaill. Num. Græc. Imper. p. 116. De Animal. lib. x. cap. 40.

Quibus etiam haud dissimilem nummum, sedentis nempe Serapidis seu Plutonis, ad cuius pedes Cerberus, exhibet *Pheneatarum* in Arcadia nummus, cum Plautillæ in anteriori area, Caracallæ coniugis, effigie. Quo loco id ab Æliano traditum adferre obiter liceat, Stygis, ac inferorum proinde, aquam a Cerere prope hanc urbem *Pheneum* emissam ferri. Ut nunc mittam insignes gemmas in quibus *Tartareum* illum, uti a Marone dicitur, custodem domans & vinciens cernitur Alcides, cum apud Leonardum Agostini; tum in insigni gemma, quam e pretiosis cimeliis Brandenburgicis, eamque nobilis artificis, ut eadem præfert, Dioscoridis manu cælatam, protulit ac illustrauit præstantissimus Begerus noster. Adde præclarum nummum a Cl. Patino vulgatum, in quo duo Postumi; illinc Hercules vinctum trahens tricipitem illum Cerberum, cum memorabili inscriptione, HERCULI IMMORTALI: nempe ut ea de re Maro,

Thes. Brand. Vol. III. pag. 192. Thes. Num. p. 89.

Æn. VI. v. 396.

Ipsius a solio Regis traxitque trementem.

Jo. Clericus. ad Hesiod. Theogon. v. 311. Theogon. v. 313.

Hunc vero *Cerberum*, dictum putat vir eruditissimus, a voce Hebræa כרבראש *Kerbrosch*, e duabus nempe *composita*, *Kreb*, *prœlium*, & *rosh*, *caput*; qua autem denotatur canis aptus fugandis lupis, & inuadendis aliis feris: Græcos vero interpretes intellexisse חברראש *Cherbroch*, quasi *multorum capitum* unde nonnulli *tricipitem* fecerint Cerberum; alii, ut Hesiodus πεντηκοντακάρηνον, *quinquaginta capitum*; Pindarus vero duplicato etiam numero, ἑκατοντακέφαλον *centum capitum* dixerit. Quæ ut ingeniose a viro varia doctrina celebri reperta lubens fateor; ita ne adsensionem meam iis continuo præbeam, facit, quod nihil in iis videam, quæ non aliis, vel veris, iuxta primam Hebræam vocem, a viro eruditissimo adductam, vel fabulosis, iuxta posteriorem, puta πολυκεφάλοις quoque animalibus, uti de *Chimæra* mox idem Hesiodus, [a] τῆς ἦ τρεῖς κεφαλαὶ, *tria vero erant illius capita*; ac similiter de *Hydra*, ut [b] ἑκατογκεφάλῳ & [c] μυριοκράνῳ, *centum*, aut *innumerorum etiam capitum*, & qua de re mox, Euripides; aut vero *centicipe* item Typhone, dici possint. Nihil equidem in Hebræis illis vocibus ita compositis exstare liquet, quibus fabulosus ille Græcorum *Cerberus* potissimum designetur; seu, quod ea, quæ eidem propria & peculiaria adfingunt veteres poëtæ, continuo denotet: nempe, primo, quod dictus sit & habitus *canis*; alterum, ut ab Euripide alicubi dicitur, ᾅδου πυλωρὸς, *inferorum ostiarius*; seu, iuxta Horatium, *janitor Aulæ*: adde quod colubris seu anguibus cinctum caput habuerit. Mitto, quod *triceps* equidem, seu τρίκρανος, aut τρικάρηνος, *triuertex*, seu *triceps* dictus sit plurimis Græcorum Poëtis & Mythologis idem *Cerberus*; immo etiam, ut paullo ante diximus, τρισώματος, seu *tricorpor*, prout ille in antiquis etiam eorum monumentis, quod paullo ante vidimus adhuc conspicitur; ab uno vero Hesiodo, πεντηκοντακάρηνος, *quinquaginta capitum*; a Pindaro vero, non quidem *Cerberus*, quod sciam, sed Typhon, de quo modo gigas, ἑκατοντακέφαλος *centiceps* sit dictus,

a Theogon. v. 321. b Hercul. Fur. v. 188. c Ibid. v. 419.

Hercul. Fur. v. 1277. Lib. III. Od. II.

Olymp. Od. IV. v. 10.

qui

qui & alibi ſimiliter ἑκατόγκρανος, & ἑκατογκάρανος, ſeu *centiceps* traditur. Apud Horatium quidem *bellua centiceps* de eodem Cerbero dicitur; ſed ita, & quod viderunt iam nonnulli interpretes, ut id ad *centum* ſcilicet *angues*, quibus *munitum eius caput*, & quidem *ore trilingui*, dixit alio loco Lyricus, referri continuo debeat. Quod ſi ex Oriente omnino petenda ſit huius vocis ſeu de *Cerbero* origo, aliud quid quærendum, de quo iam non laboramus, videtur; & quidem quod propius aliquanto ad *canem*, eumdemque vigilem, ac indomitum (niſi forte ab Hercule) inferorum cuſtodem ſeu *Oſtiarium*; illumque præterea tricipitem ſimul & tricorporem reſpiciat; ac ita unde origo traditæ de illo fabulæ liquidius pateat. Mitto quod *Cerberum*, non iam de *cane*, ſed de immani *ſerpente* ab Hecatæo dictum tradit Pauſanias: canem vero τρικάρηνον, a *Tricoria* Siciliæ ciuitate appellatum, Palæphatus, de eodem vero *Cerbero*, ut Aidonei filio, Theſprotarum autem Rege, & a prædonibus in ſpelunca abdito, ac inde ab Hercule educto, Mythologus Græcus Anonymus, ab Allatio primum editus. En vero eiuſdem tricipitis Cerberi effigiem in memoratis ſupra, cum inſigni *Perinthiorum*, ſeu *Heracleæ Thracicæ*, nummo Gazæ Mediceæ haud hactenus edito, cum Gordiani vulgo Pii effigie in anteriori nummi parte; tum in altero *Heracleæ Ponticæ*, ac ſimiliter *Poſtumorum*, cum domitore Hercule, ſine ullis cæteroquin, uti nec in adductis paullo ante nummis *Trallianorum* & *Midæorum*, colubris vel anguibus, quibus cinctum *furiale*, ſeu Eumenidum inſtar, eius *caput* dicentem vidimus Horatium:

Pyth. Od. VIII. v. 25.
Ibid. Od. I. v. 31.
Lib. Od. 13.
Quamuis furiale cinctum muniant angues caput eius. Lib. III. Od. 13.
Lib. III. pag. 212.
Cap. XXXIII.
Περ. Ἀπίστων cap. 6.

VIII.

De CHIMÆRA *in Nummis.*

CHIMÆRAM vero oſtendunt non vulgares ſolum *Corinthiorum* nummi, una cum Bellerophonte, ſed alii etiam *Seriphiorum*; cuius rei cauſſam ignotam ſibi fatentur eruditi antiquarii. Haud aliam vero exiſtimarem, niſi deductam forte ea in loca ignobilis cæteroquin inſulæ a Corinthiis coloniam; ſicut de illo more inde petendi gentis inſignia agetur alibi. Ab Athenienſibus quidem deductos primum noui *Seriphios* ex Herodoto; ſed ita ut nihil obſtet alio tempore eoſdem a Corinthiis inſtauratos. Polydectem vero & Dictyn *Seriphi* conditores referri ab Apollodoro videas, quorum cæteroquin, ubi de Seriphiis agit, fit a Strabone mentio. Alias non Bellerophontem quidem, ſed Perſeum in Inſulam illam adpuliſſe, memorat idem [a] Strabo, [b] aliique auctores, qui adlato Gorgonis capite incolas in lapides conuerterit. Ut proinde haud mirum foret, a Tacito eandem inſulam, *ſaxi Seriphii* nomine appellari: niſi quod adeo ſaxoſa fuerit, iuxta Strabonem ac Euſtathium, indicatis modo locis, ut comice ludentes dicant, hoc ei a Gorgone accidiſſe:

Lib. VIII. cap. 48.
Biblioth. lib. I.
Lib. X. p. 487.
a Ibidem.
b Euſtath. ad Dionyſ. ad verſ. 525.
Annal. lib. IV. cap. 21.

Satyr. x. vers. 169. adde, quod uti a Juuenali *parua*, ita ab Origene contra Celsum, de ea *minima*
Lib. 1. p. 13. *& ignobilissima insula*, ἐλαχίστης καὶ ἀσημοτάτης νήσου, dicitur. Præter adductos vero huius Insulæ à Goltzio nummos cum *Chimæra*, alii similiter in Gaza Bran-
Thes. Brand. Vol. 1. p. 436. denburgica, unde unus iam vulgatus, ac in Medicea itidem prostant. Neque prætereundum hoc loco, obseruatum a me alicubi in collectionibus antiquariis Pyrrhi Ligorii, quas habuit Christina Augusta, & de quibus in superiori Dissertatione obiter egimus, nummum Hadriani, in cuius auersa itidem parte Bellerophon Pegaso vectus, & *Chimæra* depinguntur, cum loci nomine ΑΛΑΙΩΝ ΚΙΛΙΚΩΝ, *Alæorum Cilicum*. Luculentum vero illius nummi interpretem dabimus continuo hic Homerum, qui Bellerophontem in eo loco seu *campo Aleio* tradit solum oberrasse:

Iliad. 2. v. 201. Ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ΑΛΗΙΟΝ οἶος ἀλᾶτο.

Videlicet hic per campum ALEIUM *solus errabat.*

quem autem fuisse *Ciliciæ campum*, seu πεδίον, & inde ab hac in eo huius Bellerophontis oberratione, Ἀλήϊον nomen nactum, tradunt breuia & antiqua ad hunc Homeri locum Scholia. Ad quæ respexit proinde Stephanus Byzantius, licet ea de re ibi sileant eius interpretes, qui in voce Ταρσὸς obseruat, lapsum in terram cum Pegaso Bellerophontem, in *solo huius Ciliciæ urbis oberrasse*, ἐν τῷ Ἀληΐῳ πεδίῳ πλανηθῆναι. Idem vero in voce Ἀλαὶ notauerat, urbem illam esse *Ciliciæ*, a qua dictum sit Ἀλήϊον πεδίον, & ad quam proinde spectat adductus ille a Pyrrho Ligorio cum Bellerophonte, Pegaso, & Chimera nummus, & inscr. ΑΛΑΙΩΝ ΚΙΛΙΚΩΝ· cuius autem nummi a me olim eam in rem memorati, fit ab erudito Berkelio ad eum Stephani locum mentio. Quibus consona etiam legas apud Hesychium, in voce Ἀλήϊον. *Chimæram* alias cum Ibide calcantem Crocodilum videre licet inter editas Gemmas antiquas Leonardi Agostini: sicut rursus, iuxta *Corinthiorum* nummos, cum Bellerophonte Pegaso vecto, & *Chimæram* debellante, in alia gemma Thesauri olim
Thes. Palat. p. 62. Palatini. Quum vero aliquis videatur inter antiquissimos, qui de hac *trifor-*
Lib. 1. Od. 27. *mi*, ut ab Horatio eadem dicitur, *Chimæra* agunt, poëtas dissensus, Homerum puta & Hesiodum; quorum [a] illi ea dicitur anteriori parte Leo, posteriori Draco, media autem Capra, seu Græco eius nomine, *Chimæra*: [b] Hesiodo vero, tria eam habuisse dictorum animalium capita: hinc utique haud ab re erit hoc loco, si, ut in tradendis fabulis solet contingere, haud unam quoque sed quæ utriusque poetæ descriptioni patrocinetur, expressam huius *Chimæræ* in antiquis nummorum aut gemmarum monumentis effigiem hic continuo subiiciamus. Neque enim hæc Antiquariis solum scribimus, aut iis quibus obuia id genus nummorum supellex continuo ante oculos posita, & quibus proinde leuia hæc forte & trita vicebuntur.

a Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. Iliad. 2. v. 181.

b Τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαὶ &c. Theogon. v. 321.

Unde insuper liquet, cur iuxta, de quo paullo ante, Cerberum, τρισώματον etiam seu *tricorporem Chimæram* vocat alicubi Euripides; ac ubi præterea Bellerophontem Pegaso insidentem, eamque perimentem describit; optimum proinde adductorum etiam modo nummorum, & qui tales utique imagines videtur ante oculos habuisse, interpretem,

Καὶ

Καὶ μὰν τόνδε ἄθρησον
Πτερόεντος ἔφεδρον ἵππου,
Τὰν πυρπνέουσαν ἐναίρει
Τρισώματον ἀλκάν.

Jon. v. 201. &c.

Et illum specta, Insidentem equo alato, Qui ignes spirantem interfecit Tricorporem vim, seu *Chimæram.* Quemadmodum vero *Chimæram* πυρπνέουσαν, sic χίμαιραν πῦρ πνέοισαν, *Chimæram ignem spirantem* dixerat iam ante, præter [a]Hesiodum, [b] Pindarus, ac inde *Chimæræ spiritus igneæ,* & alibi *tremendæ flamma Chimæræ,* Græcorum & Lyricorum quidem passim in illis carminibus imitator Horatius; ita hisce ad *Chimæram,* Lyciæ montem in Phaselide, & quidem *immortali,* iuxta Plininm, & Ctesiam Cnidium, qui ab eo adduciur, *noctibus ac diebus flamma,* respici viderunt iam alii, ac e veteribus quidem [a] Strabo & [b] Plutarchus. Unde etiam *Chimæræ* vocem, scriptam Phœniciis litteris חמירה *Chamirah,* significare *adustam,* quod nomen *ignem spiranti Chimæræ* monti, ac inde traditæ de ea fabulæ, adprime conueniat, nuper ad Hesiodum monuit eruditissimus Clericus. Etsi Plutarchus aliam quoque tradit fabulæ huius de *Chimæra* originem: nempe exstitisse quendam in Lycia *Chimarum* ducem seu latronem, qui in nauis prora leonis, in puppi draconis haberet insigne, nempe a Bellerophonte interfectum. Eandem vero triformem *Chimæram,* uti, de quibus egimus hactenus, *Scyllam, Cerberum,* aut, de quibus mox, *Pegasos, Centauros,* fabulosis poëtarum commentis adnumerandos, haud uno loco tradiderat [a] Plato, ac similiter [b] Cicero. Quibus addi potest Anaxilaus Comicus apud [c] Athenæum, ubi meretrices cum *Chimæra* πυρπνόῳ *ignem spirante, Scylla* præterea, *Sphinge. Sirene,* de quibus hactenus, ac *Hydra,* de qua mox, & *Charybi,* totidem maleficis belluarum monstris, festiue comparat.

a Theogor. v. 219.
b Olymp. Od. XIII. v 128.
Lib. II. c. 106.
a Lib. XIV. p. 665.
b De Virtute Mul. p. 248.
Ad Theogon. v. 315.
Ut supra.
a De Republ. lib. IX. & in Phædro p. 229.
b De Natur. Deor. lib. II. cap. 2.
c Lib. XIII. pag. 558.

IX.

De HYDRA *in Nummis.*

Hanc autem, de qua modo, HYDRAM, eamque, non iam triceps, sed septiceps monstrum, eiusdemque debellatorem Herculem, signatum quoque videmus in variis Græcorum nummis, qui decantatos illius Amphitryoniadæ labores subinde ante oculos ponunt. Quo spectat præclarus quidam & plane singularis nummus Herculii Maximiliani, haud semel mihi inspectus in Gaza Christinæ Augustæ, & e maximorum, seu *Medaglioni,* quos vulgo appellant vestrates, genere: in quo Hercules visitur *Hydræ* illius πολυκεφάλυ multorum capitum, cum qua decertat, victor, cum inscriptione, HERCULI DEBELLATORI. Per *Hydram* autem, renascentem post tot funera, Christianorum gentem intendit designare nouus scilicet hic Hercules; qui velut de prostrata eadem ac triumphata, cum Jouio suo Collega, hoc apud posteros monumentum voluit perennare. Gemina laus ab utroque Augusto impie quæsita iam olim in veteri lapide, quem iam adtulit purpuratus Annalium Scriptor.

DIO-

DIOCLETIANUS JOUIUS ET
MAXIMIAN. HERCULÆUS
CÆS. AUGG.
AMPLIFICATO PER ORIENTEM
ET OCCIDENTEM
IMPER. ROM.
NOMINE CHRISTIANORUM
DELETO QUI REMP.
EUERTERANT.

Vides utique eum lapidem, luculentum nummi huius commentarium, & utrumque vanissimæ haud minus quam impiæ iactationis monumentum. Sic [Epist. xxiii. p. 389. ult. ed.] Julianum audias Constantii comites vocare, πολυκέφαλον ΥΔΡΑΝ, HYDRAM *multorum capitum*; ut germanum illius Principis in Christianos odium agnoscas. Ita improborum quoque supplicia, *Hydræ* renascenti com- [In Basilico. pag. 148.] parat alicubi gentilis itidem Libanius; sicut alias Proæresii æmulos, Sophista [In Præresio.] Eunapius. Neque vero ad *Hydrum* serpentem ab Hercule peremptum, ut vulgo mythologi, sed ad *Hydram* quandam mulierem Sophistices peritam, & ab Hercule, non citra opem Jolai fratris, deuictam retulit iam olim eam fa- [In Euthydemo.] bulam Plato. Alias veterum Mythologorum [a] Palæphati, [b] Heraclidis, [c] He- [a Cap. xxxix.] racliti Pontici, de hac multorum capitum & renascente *Hydra*, Lernææ cætero- [b Περ. Απίστων c. 18] rum paludis serpente, sententias apud eosdem obuias hic mitto. Quod vero [c Alleg. 6. p. 453. ed. Th. Gale.] symbolum, *Hydræ* nempe nummo, de quo agimus, expressæ, haud male scilicet in Christo addictorum sectam, & sociam utriusque Augusti in eadem debellanda operam, quadrare furentibus videbatur. Alias, ad instar huius *Hydræ*, seu Draconis vulgo cum septem capitibus depicti in iisdem nummis, ἑπτακεφάλους Dracones apud Brachmannos exstitisse, obseruat Damascius in vi- [Biblioth. pag. 1041.] ta Isidori apud Photium. Quam in rem pulcherrimum, & e maximorum nummorum genere in Gaza Gallorum Regia, sub L. Vero, *a Prusiensibus ad Hypium* percussum cum Hercule, ἑπτακέφαλον, *septicipem* hanc *Hydram* debellante, retro autem columna cum imposita eidem Pallade, in certaminibus ei adiutrice, iuuabit omnino hic adponere.

Prusienses nempe, ut obiter hoc addam, hi ad *Hypium*, non montem quidem, [Lib. v. Sect. 43.] iuxta Plinium, ni ille ibi in mendo cubet, sed fluuium omnino Bithyniæ; ut non e Ptolemæo solum, aut vero Latinis Concilii Nicæni Actis, quod ad di- [Hard. p. 411.] ctum Plinii locum, & in opere de nummis antiquis illustratis obseruat vir eruditus; sed ab antiquioribus iam Geographis, a Scylace, Arriano in Periplo Ponti Euxini, & Marciano Heracleota in Bithyniæ Periplo, monitum insuper constat:

constet. Adeo nulla ea de ra dubitandi caussa viro docto suberat, an mons vel fluuius foret designatus in illis Bithynorum Prusiensium nummis *Hypius*: sed inde potius emendandus vel redarguendus Plinius. Ad cuius vero *ad Hypium Prusiados* discrimen, signati in aliis nummis *Prusienses ad Mare*, ΠΡΟΥΣΙΕΙΣ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, cum apud Goltzium; tum in singulari nummo Regiæ Gallorum Gazæ, hinc cum Apolline laureato, illinc cum Tripode, cuiusque olim a me, & alio quidem loco, facta occurrit mentio. Quamquam non septem, sed nouem etiam capita *Hydræ* tribuat eo loco, quem supra adtigi, Gregorius Nazianzenus; ubi tria *Chimæræ*, totidem *Cerbero*, sex autem *Scyllæ*, quod vidimus, & ad fidem huius in Tarsensium nummo depictæ, imputat: immo, ut id paullo ante adtigimus, *centum* etiam *capitum*, nempe ἑκατοντακεφάλου, alibi vero *infinita capita habentem Hydram*, μυριόκρανον Ὕδραν, dicat Euripides: nempe, quod alio rursus loco eiusdem dramatis ait de se Hercules: Hercul. Fur. v. 1188. Ibid. v. 419.

Τήν τ' ἀμφίκρανον καὶ παλιμβλαστῆ κύνα
ΥΔΡΑΝ φονεύσας. Ibid. v. 1274.

Et utrimque habentem capita & repullulantem canem
HYDRAM *interfecit.*

Ad priorem vero Tragici locum de *centicipe Hydra*, illud addendum est, in alio rursus dramate de eadem ab eo dici ἑκατὸν ἐχίδναις Ὕδρας, *centum viperarum Hydræ*, in clypeo nempe Capanei, unius e septem ad Thebas Græcorum ducibus depictæ; ac ubi Græci interpretes: ἐχιδνοκέφαλος γὰρ ἡ Ὕδρα, *viperinum enim caput Hydræ*. Nosti cæteroquin quam diuersa nonnunquam, quod paullo ante iam adtigi, de iisdem commentis tradant antiqui fabulatores; aut quantum sibi pictores ac cælatores olim nonnunquam indulserint, in iisdem exprimendis: aut denique quam veniam subinde mereantur, qui in talibus referendis minus se præstant accuratos. Spectatur vero similiter debellator huius πολυκεφάλου *Hydræ* Hercules, in alio Regiæ Gallorum Gazæ nummo, a *Nicæensibus* Bithynis sub Julia Domina, percusso; item a *Metropolitis* in Jonia sub Traiano; a *Tarsensibus*, sub Caracalla; & ab *Agyrinæis* in Sicilia apud Parutam, & a *Phæstiis* Cretensibus apud Goltzium, ac in Gaza Medicea, ac unde deprompta sequens effigies, aliisque adhuc antiquis nummis. Schol. Ibidem

Zzz X. *De*

X.

De GRYPHIBUS & PEGASIS *in Nummis.*

De GRYPHIBUS *in Nummis.*

GRYPHAS autem & PEGASOS, alatos velut Equos, Græcorum & Latinorum nummi frequenter exhibent; quamquam de postremis videatur dubitare Plinius, an eadem fabulosis velit adnumerare: Æthiopiam enim multa similia monstra generare, *pennatos equos & cornibus armatos, quos* PEGASOS *vocant,* alicubi agnoscit: alibi vero, PEGASOS *equino capite volucres, &* GRYPHAS *aurita aduncitate rostri, fabulosos reor; illos in Scythia; hos in Æthiopia.* Ctesias autem veros id genus Gryphas agnoscere non veretur; nempe aues, ut eas describit, quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & unguibus leoninis, pennis in pectore rubris, reliquo corpore nigris. Ut alios mittam, quibus ii ad Euphratem traduntur inspecti, & proinde Εὐφρατήσιοι γρῦπες, *Euphratenses Gryphes* nuncupantur. Quomodo etiam *Gryphas* nasci in Hyperboreis montibus, qui omni parte sint Leones, alis vero & facie Aquilis similes, tradit ad illud Maronis, *iungentur iam Gryphes equis,* Seruius: additque, quod sint *Equis vehementer infesti, Apollini autem consecrati.* Ad quos proinde Hyperboreos *Gryphas* referri debet, id quod de Arimaspis monoculis, & *Gryphibus* aurum custodientibus, & qui sunt iis contermini, tradunt similiter [a] Herodotus, ac [b] Pausanias, quique, ut hic addit, sint leonibus similes, cum rostro vero & pennis aquilinis: immo prout iidem *Gryphes*, cum *Arimaspis* ut iisdem vicini, coniunguntur apud Æschylum, & cuius ea de re verba haud pigebit huc adferre, quo aliqua simul lux iis adferatur:

Lib. VIII. c. 21. — Lib. X. c. 49. — In Indicis cap. XII. — Ad Eclog. VIII. v. 27. — a Lib. III. c. 116. lib. IV. c. 143. — b lib. I. c. 43. — Prometh. v. 802. &c.

Ὀξυςόμους γὰρ Ζηνὸς ἀκραγεῖς κύνας,
ΓΡΥΠΑΣ φυλάξαι, τόν τε μόνωπα στρατὸν
Ἀριμασπὸν ἱπποβάμον᾽, οἳ χρυσόῤῥυτον
Οἰκοῦσιν ἀμφὶ νᾶμα Πλούτωνος πόρου·

Aduncis enim rostris præditos Jouis mutos canes, GRYPHAS *cauere, & monoculum exercitum Arimasporum equestrem, qui aurifluum habitant iuxta laticem Plutonis aluei.* Mitto quod primam horum versuum vocem ὀξυςόμους male per *voraces* reddunt Latini Interpretes: neque satis accurate Græci ibidem Critici, per ὀξυόδοντες, seu qui haberent *aculeatos dentes*; quum id de *aculeatis* seu *aduncis Gryphorum* de quibus ibi agitur, *rostris,* Aquilarum instar, omnino, ut e Plinio ac e Pausania paullo ante vidimus, & præterea ex sequentibus dein & selectis id genus *Gryphorum* iconibus est utique manifestum. Neque mirum vero *Jouis mutos canes,* nempe haud latrantes, de hoc alato animalis genere dici ab Æschylo; sicuti nempe *Hydram,* de qua paullo ante, cum pluribus seu centenis viperarum capitibus serpentem, & quæ nihil cæteroquin cum cane commune habere fingeretur, *canem* haud uno loco dici ab Euripide paullo ante vidimus. *Jouis* autem *mutos canes* ideo *Gryphas* hosce vocat Æschylus, a quo τετρασκελὴς οἰωνὸς *quadricruris ales,* alibi de hoc animalis genere dicitur; quod Aquilam alioquin rostro ac pennis, ut paullo ante vidimus, idem referre crederetur, ac proinde earum instar, quæ Γρυπαίετοι, ab eodem Æschylo dicuntur apud Aristophanem; de quibus autem Seniorum in

Schol. ibidem. — Prom. v. 395. — Ran. p. 255.

in [a] veteri Fœdere γρύπας explicat [b] Bochartus, nempe ubi τὸ ἀετὸν, καὶ τὸ γρύπα, καὶ τὸ ἁλιάετον, apud Vulgatum Interpretem, *Aquilam, & Gryphen, & Haliætum* legimus. Quomodo, ut hoc addam, ac unde iidem Seniores haud parum illuſtrentur, ἁλιαιέτους καὶ γρύπας coniungit in alio dramate idem Comicus: nempe non τετρασκελεῖς *quadricrures* ſeu fabuloſos, de quibus hic agitur, *Gryphas*; ſed qui Aquilini generis eo γρυπῶν ſeu γρυπαιετῶν nomine cenſebantur. Ad quas vero priores Aquilas Γρυπαιέτους reſpicit, ut hoc addam, Beniaminus: הנשר הגדול הנקרא גריפגו, *magnæ Aquilæ Gryphes dictæ.* Id vero utriſque commune ab eoſdem Æſchylo fingitur, ut ad Jouis pedes canum inſtar, quod de Aquilis obuium in antiquis nummorum aliiſue ſimulacris, præſto eſſent quoque iidem *quadricrures Gryphes*; prout cæteroquin id officium Nemeſi, qua de re mox, præſtant in veteribus nummis. Ita haud uno loco rurſus idem Tragicus :

a Levit. IX. 13. Deut. XIV. 19.
b Hieroz. lib. II. cap. 5. & VI. c. 2. P. II.
Avib. p. 583.
In Itinerario.

ΔΙΟΣ δέ τοι
Πτηνὸς κύων, δαφοινὸς ΑΙΕΤΟΣ,

Jouis autem Velox CANIS, *auida cædis* AQUILA: ac idem in alio dramate, de Aquilis rurſus, πτηνοῖς ΚΥΣΙ πατρός, *velocibus* CANIBUS *Patris*, nempe *Jouis*; de Diana enim ibi ſermo. Adde, quod ab Ariſtophane præterea alius adferatur eiuſdem Æſchyli verſus, ἰταμοῖς ΚΥΣΙΝ ἀεροφοίτοις, *Impudentibus* CANIBUS, nempe iuxta eruditos ibidem Criticos, *rapacibus Aquilis.* Per ultima autem Tragici verba, in adductis paullo ante eius verſibus, de *fluuio* in illo *Arimaſporum* & *Gryphorum* tractu, quique ibi νᾶμα Πλούτωνος πόρου, *latex Plutonis aluei* dicitur (& quod obiter hic monendum eſt, quia nihil hic viderunt, neque id etiam diſſimulant, Græci interpretes, aut quidquam adtigit poſtremus ac eruditus cæteroquin Æſchyli editor) intelligendus omnino, qui erat ſcilicet in illa auri cuſtodum apud *Arimaſpos* Gryphorum vicinia, *Acheron* fluuius; quique ob creditum ibi ad inferos, ut de eo fluuio Apollonius Rhodius, deſcenſum, & qua via eductus, ut ſupra vidimus, ab Hercule ex inferis *Cerberus*, ſimiliter ibi ad Apollonium Criticis Ἅδου ποταμὸς, *Plutonis* ſeu *Inferorum fluuius* dicitur.

Agam. v. 140.
Ran. p. 272.
Τοῖς ἀρπακτικοῖς αἰετοῖς. Schol. Ibid.
Argon. lib. II. v. 343.

Neque vero apud Hyperboreos ſolum, aut in Aſia Scythica, iuxta Ariſtæum Proconneſium apud Herodotum, ac Solinum; ſed dari etiam, quod tradiderat iam ante, ut paullo ante vidimus, Cteſias, in India *Gryphas*, & Soli quidem ſacros; eoſque quadrigis iungi ab iis, qui Solis imagines apud Indos pingunt, tradit apud Philoſtratum Apollonius. Quales utique imagines videre etiamnum licet ſculptas in antiquis lapidum ac nummorum monumentis, uti in veteri marmore apud Cl. Sponium; ubi Sol, non in quadrigis quidem, ſed in bigis, quæ ducuntur a duobus Gryphibus, cernitur. Quomodo in ſequenti itidem & ſingulari *Aureliopolitarum* in Lydia nummo, qui ſub Commodo eſt cuſus, Sol ſeu Apollo radiatus ac nudus, ſtans in bigis duorum *Gryphorum* conſpicitur. Cui comitem addemus eadem opera, ac in eadem penu nummaria Eminentiſſimi Cardinalis Carpegnæ conſpicuum, Antinoi nummum, in cuius auerſa parte Diuis adſcriptus ille Hadriani catamitus, ſub Apollinis habitu cum Lyra Gryphe vectus, & cum eodem auolans cernitur. E quorum vero adſpectu fabuloſos continuo exſtitiſſe id genus *Gryphas*, facile, ut opinor, quiuis aduertit. Cuius vero utriuſque præclari nummi conſpectum harum antiquitatum erudito promicondo, Philippo Bonarotti, acceptum foret lector:

Lib. IV. c. 13.
Cap. XV.
De Vit. Apoll. lib. III. c. XIV. p. 152.
Miſcell. p. 3.

Qui

Qui autem *Gryphe* in ſublime vectus Antinous, mihi continuo in memoriam reuocat Oceanum, illo *alite quadricrure*, ut ibidem, quod paullo ante vidimus, dicitur, *Gryphe* ſimiliter per aëra, ad vinctum in monte Caucaſo Prometheum, in cognomine eidem Æſchyli dramate, ſublatum. Unde etiam *Gryphi* inequitans ſimiliter Oceanus, dicit emenſum ſe longum itineris ſpatium, quo ad Prometheum in ſublimi monte pendentem accederet;

Prom. 286.

Τὸν πτερυγωκῆ, τὸν δ' οἰωνὸν
Γνώμῃ στομίων ἄτερ εὐθυνων·

Hunc alitem velocibus pennis Imperio, ſine fræno gubernans. Quod ab Antinoo ſimiliter, loco frœni, quo Gryphem regeret, Lyram utraque manu tenente fieri, in adducto inſigni illo nummo videas. Neque præteriri hic debet, quod de ſe ſomniante narrat Lucianus; viſum nempe ſe, & a *Pædia* quidem monitum, conſcenſo curru, qui a Gryphibus trahebatur, in ſublime elatum, ab Oriente ad Occidentem volando perueniſſe. De *Gryphibus* enim, qui currum illum traherent, omnino ibi ab eo agi, liquet ex eius illa de re verbis, τότε τὸ ὄχημα δὲ δείξασά τε ὄχημα ΥΠΟΠΤΕΡΩΝ ΙΠΠΩΝ τινῶν ΤΩ ΠΗΓΑΣΩ ἐοικότων, *currumque hunc adſcende: oſtendebat currum, qui ab* ALATIS EQUIS PEGASO *ſimilibus trahebatur.* Quod utique haud ad alios *alites equos*, quam ad *Gryphas* hoſce referri poſſe, quiuis vel ex adductis eorum iconibus videt. Adde, quod nec inſolitum fuerit, in ſcenicis Athenienſium ſpectaculis, illud vehiculi genus, quo ſimulacra *Gryphum* lignea in ſublime attollebantur & quæ κάναθρα a ſimili plauſtro, quo ferrentur in Athenienſium pompis pueri ac puellæ, dicta e [a] Plutarcho liquet ac [b] Heſychio; ut id erudite iam ad Athenæum monuit ὁ πάνυ. Neque vero hæc alieno loco, etſi præter inſtitutum forte pluribus tangimus: unde utique veteres ii, & ſelecti, quales modo adtulimus, & alibi adhuc proſtant, nummi, cum alatis id genus Equis ſeu *Gryphibus*, currum ſimiliter cum adſtante in eo Sole vel Apolline trahentibus; aut cum Diuorum numero adſcriptis, ac inde cælitibus, id genus alite ſublatis, haud parum illuſtrantur. Mitto vero *Idalii*, urbis in Creta nummos; in quibus, ut id iam monuit eruditiſſimus Begerus noſter, hinc Gryphes inſculptus cernitur, illinc Apollo laureatus: idque inde, quod ad primum Solis conſpectum eadem urbs, iuxta Stephanum Byzantium, fuerit auſpicato condita. Qua ratione etiam *Gryphes* cum Tripode, quippe, quod obuium, Apollini ſacer, ſignatur in *Lylibitarum* Siculorum nummo, non apud Parutam ſolum, ſed in cimeliis etiam Brandenburgicis obuio. Qualem *Gryphem* itidem exhibent alii adhuc Siculi nummi. Ita, ut

In Somnio p. 10. T. 1. ed. Amſtel.

a In Ageſilao p. 606.
b In Κάναθρα
c Anim. ad lib. IV. c. 6.

Obſeru. in Qu. Num. Antiq. pag. 6.

Theſ. Brand. Tom. I. p. 469.

Ita, ut hoc addam, nec alieno utique loco, occurrit apud eruditiſſimum Triſtanum, nummus cum *Gryphe*, & adſcriptis litteris ΠΑΝ, quas ad Deum *Panem* continuo refert, quem inde colligit priori nummi parte expreſſum; atque inde longam de Pane ῥῆσιν inſtituit. At vero ab ea facile potuiſſet ibi ſuperſedere nobilis Antiquarius. Neque enim *Panem*, ſed *Panormitanos* Siculos innuunt initiales illæ litteræ ΠΑΝ, ut mihi continuo liquebat ad primum nummi apud Triſtanum intuitum. Ita enim noveram ſignatos frequentiſſime *Panormitanorum* nummos. Et conſultus mox Paruta id veriſſimum docuit, qui eundem inter *Panormitanorum* nummos refert. De *Gryphe* autem in *Abderitarum* nummis itidem obuio, alibi egimus; ut ſimilem mittam *Teiorum* Jonum, in Gaza Gallorum Regia. Marinos vero *Gryphas*, in caudam nempe tortuoſam deſinentes, videre licet in nummis *Teliton* apud Goltzium. Neque vero hic prætereundum, quod non *Joui* ſolum, aut *Soli* vel *Apollini* dicati occurrant in antiquis nummis, id genus *Gryphes*, ſed *Nemeſi* præterea; & quidem addita iis, quam uno velut pede arripiunt, Rota; noto illius Deæ, & qua de re alibi, cum in nummis antiquis, tum apud Auctores, ſymbolo. Cultas vero a Smyrnæis, a quibus ſignati ſequentes nummi, non unam ſolum, ſed geminas *Nemeſes*, ex aliis eorum nummis, & Ariſtide præterea, ſed quod non eſt iam huius loci, manifeſtum:

Tom. III. p. 83.

Tab. IX. n. 89.

XI.

De Pegasis *in Nummis.*

Gryphibus vero haud diſſimiles Pegasi, quod nomen alias velocibus Circenſibus Equis tributum itidem noſti; quo & adludit Auſonius, ex emendatione viri magni:

> Pegasus *hinc dexter currat, ibi læuus Arion,*
> *Funi ſed quartum det tibi Caſtor Equum.*

Epitaph. XXXV. v. 9.

Sic alium *Pegaſum*, multis quidem palmis nobilem, ſed tandem ad piſtrinum infelici fato damnatum, eoque nomine cum Theſſalia, patria ſua, ſtudio alendorum equorum olim inclyta, expoſtulantem legas in veteri Epigrammate:

> Σοὶ, πάτερ θεσσαλίη πωλοτρόφε, μέμψιν ἀνάπτω,
> ΠΗΓΑΣΟΣ, ὃς ἀδίκου τέρματος ἠντίασα·

Anth. lib. I. cap. XXXIII. Ep. 14.

Tibi, patria Theſſalia, equorum altrix, querelam inſtituo Pegasus, *qui in iniuſtam metam incidi* ſeu *iniquum finem ſum nactus.* Quæ proinde haud parum illuſtrant Pegaſi, palma, quæ e capite eorum prominet, ornati ſubinde in antiquis nummis, & quibus victores in id genus agonibus, ſeu ἀεθλοφόροι, ut obſeruo, deſignantur, & quam in rem inſignem in cimeliis Pembrochia-

nis obseruatum me nummum, in quo Pegasus cum elata e capite Palma cernitur, præter palmatos itidem in aliis nummis Equos, alio deinceps loco proferre dabitur.

Itin. Tom. III. p. 113. P. I.

Inde vero etiam inter Equorum nomina, qui victoriis id genus Circensibus nobilitati leguntur in veteri Inscriptione a Cl. Sponio edita, occurrit aliquoties *Pegasus*, uti etiam dictus modo apud Ausonium *Arion*, & *Aduola*; præterea, *Passer*, *Aquila*, *Aquilinus*, quæ ab auium id genus velocitate deducta: sicut de simili itidem Equo, in alio Epigrammate,

Anthol. ut supra Epigr. 13.

Ὁ πρὶν ἀελλοπόδων λάμψας πλέον ΑΙΕΤΟΣ ἵππων,

Quæ prius præ ventosis equis magis inclaruit AQUILA.

Iliad. B. v. 271. Ibid. B. v. 819. Olymp. Od. I. v. 240. Cap. I. vers. 8.

Neque id nouum, quum pridem Homerus de celeribus id genus Equis dixerit, ποδώκεας ὄρνιθάς τε, *pedibus veloces, sicut aues:* alibi, θάσσονες ἰρήκων, *velociores Accipitribus:* Pindarus similiter, ἐν πτερόισιν τ' ἀκαμάντας ἵππους, *alisque indefessos equos:* immo prout id apud Prophetas in veteri Fœdere subinde etiam obuium, & ab Habacuc quidem de Chaldæorum equitibus dictum, *volabunt quasi Aquila.* Quomodo *Volucris dictus* prasinus ille in Circensibus Equus, cui aureum simulacrum a L. Vero erectum refert in eius vita Capitolinus. Haud aliter ac ab eadem celebritate, ut a Græcis, adducto supra versu, & alibi, dicti ἀελλοπόδες id genus Equi, sic ab Ouidio *ventosi*,

In L. Vero. c. VI.

Fast. lib. IV. v. 392.

Primaque ventosis palma petetur Equis:

Æn. XII. v. 84. Lib. XVI. v. 352. 353. In Not. ad Catulli. edit. ult. Cantabrig. p. 496. Phœniss. v. 220

& *Aquilones* in saxis antiquis; immo *Aquilone velociores*, ut de Oenomai equis Hyginus; aut similiter de Turni Equis Maro, qui *anteirent cursibus auras*; & de Equo Circensi, Silius Italicus: *Euolat ante omnes:* dein, *& ventos post terga reliquit.* Unde Græcorum itidem more, Catullus in Coma Berenices: *Chloridos* (vel ut nuper vir excellenti doctrina & acumine, Bentleius, e librorum veterum vestigiis, *Locridos*) *ales equus*, de *Zephyro* nempe, ut bene ibi doctissimus Is. Vossius, non de *Pegaso*, sicut vulgo alii interpretes. Quomodo de eodem *Zephyro* ἱππεύσαντος ἐν οὐρανῷ, *in cœlo*, seu aëre, *inequitante*, ab Euripide dicitur: & pridem iam ante ab Homero cum ventis comparati haud semel veloces id genus Equi, sicut [a] Rhesi, aut [b] Achillis.

a θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. Iliad. K. v. 437. b Τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην. Iliad. Ο. v. 2. Π. v. 149.

Sed ut ad PEGASUM redeam occurrit ille frequens, ut nosti, in nummis *Corinthiorum*, vel solus, tanquam loci, & de quo mox, insigne; vel cum sessore *Bellerophonte*, eoque modo cum *Leone*, vel cum *Chimæra*, (uti id paullo ante vidimus) pugnante; modo etiam *Pegasum* capistro coërcente, & inscr. CORINTHUS, aut COL. L. JUL. COR. vel interdum additis etiam AUG. & dein etiam FLAU nominibus, nempe *Colonia Laus, Julia Augusta Flauia Corinthus.* Cuiusmodi nempe plures utique passim conspiciuntur in thesauris veterum id genus nummorum seu Museis; & quales in opere de Coloniis Romanorum sub Imperatoribus protulit celebris & præclare omnino de studiis hisce meritus Antiquarius. Quos sicut lector consulere ibidem potest; ita unum singularem, nec hactenus quod equidem sciam, vulgatum, e museo, laudati iam supra omnique laude dignissimi Equitis Aurati Trombal depromptum, proferre hic haud pigebit, in quo Bellerophon non ei iam inequitans, sed pedes ipse *Pegasum* capistro tenet, eum in vicinum velut stabulum deducturus cum urbis nomine CORINTHUM; in auersa autem parte Neptunus nudus, sedens cum Tridente, & Duumuirorum, qualia ut plurimum in urbis illius nummis signari haud ignoras, exesa ferme nomina. Quem autem Bellerophontis *Pegasum* frœno coërcentis typum, in duobus

Jo. Vaillant.

bus aliis Corinthiorum nummis videas: unum a Cl. Patino ad Suetonium in Nerone editum, sed cum aliis Duumuirorum nominibus, & alio itidem in auersa eius parte typo : alterum, cum Hadriani Imp. capite in priori nummi area, inter selecta præclaris id genus ac pretiosis cimeliis instructissimi ac vel eo nomine commendatissimi viri numismata Jacobi de Wilde. Neque vero abs re erit, aut ab hoc loco alienum, si eorundem duorum nummorum icones, una cum priori necdum vulgato, & quo maior quædam lux iis adfulgeat, hic subdam. Ad Neron. c. 19. Tab. xxi. n. 126.

Respicit nempe signatus in tribus hisce nummis typus, ad Bellerophonti somnianti datum a Pallade frœnum; quo accepto, is continuo alitem equum Pegasum alacri prehendit manu, & mandibulis eius indito frœno, illius ferociam compescuit ac domauit. Narrat nempe id Pindarus, optimus proinde adductorum modo nummorum, cum hoc Bellerophonte, frœno Pegasum coërcente, interpres :

Ὃς τᾶς ὀφιώδεος υἱ-
Ὅν ποτε Γοργόνος, ἦ πόλλ' ἀμφὶ κρουνοῖς — Olymp. Od. xiii. v. 89. &c.
ΠΑΓΑΣΟΝ ΖΕΥΞΑΙ ποθέων, ἔπαθεν
Πρίν γε οἱ χρυσάμπυκα κού-
ρα ΧΑΛΙΝΟΝ ΠΑΛΛΑΣ ἤνεγ-
κ'

Et paullo post — Ibid. vers. 118. &c.
Ἦτοι καὶ ὁ καρ-
τερὸς ὁρμαίνων ἔλαβεν
ΒΕΛΛΕΡΟΦΟΝΤΗΣ φάρμακον
Πραῢ τείνων ἀμφὶ γένυ,
ΙΠΠΟΝ ΠΤΕΡΟΕΝΤ'

Qui serpentigeræ filium olim Gorgonis, multa quidem, circa fontes, PEGASUM FRÆNARE *cupiens, pertulit : Antequam ei aureas phaleras habens puella* FRÆNUM PALLAS *adtulit:* dein: *Certe & fortis alacri animo accepit* BELLEROPHON *remedium. Mite tendens circa mandibulas,* EQUUM ALATUM. Istud vero de imposito a Pallade frœno huic Pegaso, eoque a se prius domito & χαλινίτιδος *Frœnatricis* inde nomen nactæ, ac postea concesso a Dea Bellerophonti Equo hoc alato, narrat Pausanias. Idem vero Lyricus alibi tangit eiusdem Bellerophontis, dum eodem Pegaso vectus vult in cœlum auolare, ab eo in terram disiecti, lapsum, & qui inde claudus, ut notant ad priorem Pindari locum veteres Critici, euaserit. Quod similiter in veteri Epigrammate dicitur : Lib. ii. p. 9. Od. vii. vers. 64. &c. Schol. ad Olymp. Od. xiii. v. 130.

Οὕτω ΠΗΓΑΣΟΣ ἵππος ἀπώλεσε Βελλεροφόντην,
Βουληθέντα μαθεῖν ἀστροθέτους κανόνας.

Sic PEGASUS *Equus perdidit Bellerophontem, Qui voluit discere positionis siderum regulas.* Quamquam idem quoque fatum expertus fuerit scilicet Pegasus;

gasus; a cuius nempe, ubi præceps in terram cecidit, fracto calcaneo, caput Ciliciæ *Tarsum* denominatam tradit Polyhistor ille Alexander apud Stepha-
In ταρσός. num Byzantium: & Auienus:

Impressæque solo liquit vestigia calcis.

A sessore vero eius Bellerophonte, & inde orta pedis claudicatione, urbis etymon deducebat, eodem Stephano auctore, Thrax Dionysius. Certe adhuc hodie eius rei seu fabulæ memoriam signare videtur impressus in *Tarsensium* nummo Mediceo, percusso temporibus Alexandri Seueri, pes, aut vero crepida. Et hæc totidem verbis olim monueram, quum in doctissimi Holstenii, quæ multis post annis in lucem prodierunt, ad Stephanum Notis, idem
Not ad Steph. p. 314. de hoc *Tarsi* nominis origine in eodem nummo Mediceo expressa obseruatum similiter vidi. Haud aliter cæteroquin ac de Lacedæmone, locum quendam
Biblioth. pag. 479. *Sandalium* appellatum, tradit Ptolomæus Hephæstio apud Photium, ab Helenæ *Sandalio*, quod illic exciderat, dum eandem Alexander persequitur. Σανδαλιῶτις alias dicta olim *Sardinia*, ut pro Σανδαλώτη bene apud Hesychium emendarunt viri docti, a figura, ut videtur, *sandalii*.

Sicuti vero in Corinthorum nummis *Pegasus*; ita signata etiam subinde in iis Venus, nempe in *urbe omnium*, iuxta Dionem oris aurei, *quæ sunt, aut*
Orat. xxxv. p. 463. *fuerunt, venustissima*, πόλιν τῶν οὐσῶν τε καὶ γεγενημένων ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΑΤΗ, im-
Aristid. p. 42. mo de qua ab alio Oratore dictum, σαφῶς Ἀφροδίτης τὴν πόλιν, *vere urbem Veneris*. Ut mittam cæteroquin, quæ de huius Deæ apud Corinthios fano & cultu, e veteribus, Strabone puta, Pausania, aliisque iam nota; aut quod
Hesych. & Stephan. in Κόρινθος & Κορινθιάζομαι. veteres Grammatici docent Κορινθιάζομαι, idem esse quod ἑταιρεῖν, aut, si quid adhuc fœdis, τὸ μαστροπεύειν, unde τὰς ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας, *postibula dicunt Corinthia*, apud Aristophanem. Ut proinde satis opportune moneta illa Corinthiorum *Pegaso* signata, & qualis magno numero etiamnum superstes cum
Eustath. ad Iliad. B. v. 29. In Pluto p. 16. Lib. ix. cap. 6. singulari delectatione visitur, πῶλος ab iisdem, iuxta Pollium vocaretur: Καὶ ΠΩΛΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, ὅτι ΠΗΓΑΣΟΝ εἶχεν ἐκτετυπωμένον. PULLUS *autem dicitur* NUMMUS CORINTHIUS, *ideo quod* PEGASUM *habet insculptum*. Ea autem voce non *pullus* solum *equinus* ad quem ibi respicit, sed præterea merx illa Corinthiorum vendibilis, si Hesy-
In Πῶλος. chium consulas, vocabatur: Πῶλος, ἑταίρα. πώλους γὰρ αὐτὰς ἔλεγον, οἷα Ἀφροδίτης πώλους. *Pullus, meretrix: pullos enim eas dicebant, tanquam Veneris pullos.* Unde & Euripides olim περὶ τῶν ἐν Κορίνθῳ ἑταιρίδων, seu de *Corinthiacis* agens *prostibulis*, ut citantur ibi eius ea de re apud Pollucem uersus, sed ex optimo codice viri doctissimi Is. Vossii, quem eius beneficio versare mihi olim licuit, variantesque inde lectiones & subinde lacunarum supplementa ad Pollucem meum adnotare, ita emendandi:

Lib. ix. c. 6.

Καὶ τὰς μὲν ἄξει, ΠΩΛΟΝ ἂν διδῷς ἕνα·
Τὰς δ', ξυνωρίδι, αἱ δὲ καὶ ἐπὶ τετράορον
Φοιτῶσιν ἵππων ἀργυρῶν· φιλοῦσι δὲ
Τὰς ἐξ Ἀθηνῶν παρθένους, ὅταν φέρῃ
Πολλάς.

Et has quidem adducet, PULLUM *utique* (seu nummum Corinthium Pegaso signatum) *si des unum: Illas vero, si Bigas: istæ autem quadrigis Argenteis vectæ aderunt: amant enim ex Athenis virgines, ut is inde adferat Multas.* Agnouerat corruptos hos versus ὁ πάνυ Casaubonus in libro de Græcorum Satyra, & qui primi etiam versus emendationem, sed minus

nus feliciter tentauerat. Haud dubitare equidem licet, eoſdem in noua ac eleganti eruditiſſimi huius Lexicographi, quam prœlo, dum hæc ſcribo, commiſit, ad cujus integritatem ac ſplendorem nihil deſiderari patietur optimus talium promicondus Wetſtenius, hos verſus ex eodem codice Voſſiano, aut aliunde forte ita emendatos fore. Quod vero de πώλοις, tanquam Athenienſium *virginibus* ibidem dicitur; ex antiquiori adhuc Tragico, Æſchylo nempe illuſtrari poteſt; apud quem πωλικὰ ἑδώλια, dicuntur *virginea ſedilia*: ubi Græci Critici: Παρθενικῶν καθέδρων, item πώλοις γὰρ αἱ παρθένοι εἰκάζονται, *pullis enim virgines adſimilantur.* Sept. Ad Theb. v. 460. Schol. Ibid.

Illud præterea ex iiſdem *Pegaſis* aut πώλοις Corinthiacis colligas, cur paſſim in priſcis *Syracuſarum* & in aliquot *Corcyræorum* nummis, ſignatus occurrat itidem *Pegaſus.* De prioribus res equidem obuia apud Goltzium & Parutam, ac in antiquis id genus cimeliis; & ſicuti nos magnum quoque eorum numerum vidimus quondam in illa ipſa Siciliæ olim metropoli. *Corcyræorum* vero nummum cum ſignato *Pegaſo* exhibent aliquot nummi a nobis itidem in præclaris Cimeliarchiis viſi, ſub Seuero, Julia Domna, Caracalla, Plautilla, & Geta, aliiſque Cæſaribus percuſſi. Immo quo referri etiam debet ſingularis & pulcherrimus eoruudem *Corcyræorum* nummus, Cæſarum temporibus, ut ex eius adſpectu licet colligere, antiquiori in quo hinc caput Veneris, cum gentili loci nomine ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ, illinc vero, & cuius obiter facta iam ante mentio, Cupido Pantheræ inequitans cernitur. (In Gaza Reg. Gall. Regin. Chriſtin. & Medicea.) *Corcyræ* nempe, ſicut & *Syracuſarum* metropolis olim, quod Thucydides aliique Auctores docent, *Corinthus;* & hæc ipſa inſuper firmant ac adſtruunt ſignata hæc in earum nummis originis ſuæ inſignia. Retenta enim vulgo a Coloniis, ſeu Filiabus, Matris inſignia, & eadem publicis monumentis ad memoriam prodendæ originis, conſueto more conteſtata: quod vel hæc nummorum ſupellex clariſſime nobis ante oculos ponit. A *Syracuſanis* certe ſingulari honore cultam ab iis Metropolem illam ſuam *Corinthum,* docet inter alios Dio Pryſæenſis. Ita cæteroquin idem *Pegaſus* in nummis *Hennæ*, Siculæ inſuper urbis, ſignatus; quippe a Syracuſanis, quod Stephanus tradit, conditæ. (Orat. XXXVII. pag. 460. In voce Ἐννα.) Neque aliud arguunt vel frequens *Minotaurus,* de quo mox, in aliis Siculis urbibus, vel Noctua in *Lebediorum*, vel Hercules in *Thaſiorum* nummis (ut ſexcenta id genus nunc mittam) niſi id quod aliunde etiam conſtat, a *Cretenſibus, Athenienſibus, Tyriis*, eaſdem illas urbes propagatas. Ut vel inde ſatis liqueat, quantum lucis ad Geographiam veterem & locorum origines eruendas, id genus monumenta conferant. Sed hæc alterius loci. Ad quam itidem indicandam *Corinthiam* Tarquinii Priſci Romanorum Regis, ea urbe orti, originem, ſignatos æreos aliquot veteres Romanorum Semiſſes cum *Pegaſo,* ingenioſe obſeruat laudatus ſæpe Begerus noſter. (Theſ. Brandenburg. Vol. III. pag. 77.) Neque tamen *Corinthi* ſolum, aut *Coloniarum* ab ea deductarum, ſed *Africæ* etiam inſigne *Pegaſum* videas in antiquis aliquot nummis: ob celerum nempe Equorum in ea terrarum parte prouentum, ut bene iam id monuit Cl. Triſtanus. (Tom. I. pag. 89.) Præclarus autem quidam *Antinoi* nummus, in quo Mercurius *Pegaſum* manu ducit, qui ſcilicet Aquilæ vice, aut velut, in adducto paullo ante nummo, Gryphes, alterum illum Ganymedem in cœlum veheret; aut ſimiliter *Pegaſo* raptus in cœlum, ut Triſtano viſum, Auguſtus, ut Peireskio Marcellus, aut iuxta Rubenium (cui & ego adſentior) Druſus Germanicus, in incomparabili illa Gemma Tiberiana. Honeſtiori utique vectura ſublati in Deo-

Hym. in Bacchum p. 53. Cassandr. v. 17.

rum sedem, quam Vulcanus ille Κερατίας, quem Asino alato in cœlum a Baccho reductum, apud Aristidem legas. Mitto *Pegaso* vectam vel Auroram, vel filium eius Hesperum, iuxta Lycophronem, aliaque prisca monumenta; quod iam erudite obseruauit ad laudatam modo gemmam Belgarum par eximium, Geuartius ac Rubenius.

XII.

De CENTAURIS *&* MINOTAURIS *in Nummis.*

I. *De Centauris in nummis.*

a Bruti ratione uti pag. 991. De Special. Legib. pag. 784.

De Animab. lib. XVII. c. 9.

CENTAURI & MINOTAURI, ut feritate, sic nascendi sorte æquales, si [a] Plutarcho credimus & Phlegonti Tralliano, qui ex promiscuis & monstrosis hominum & belluarum congressibus nata hac portenta credidere. Geminum eam in rem legas apud Philonem locum, qui ut *Minotaurum* e Pasiphaes cum Tauro concubitu, ita ex infandis id genus hominum bestiarumque συνουσίαις tradit natos forte *Centauros*, *Chimæras*, aliaque id genus monstris similia. Quomodo etiam Ælianus, ab iis qui *Onocentauros* viderint, haud incredibile visum iri statuit, dari quoque *Centauros*, nec mendaces continuo fuisse in iis describendis fictores vel poëtas: addit autem: siue tamen fuerint illi media parte homines, altera vero parte equi; an vero ad fingendum habilis fama illos finxerit, id se iam omittere. Quod similiter ut incertum pridem adtigerat Xenophon, apud quem Cyrus instituta equitis cum Centauris comparatione, ait se maxime ex omnibus animantibus *admirari solere Hippocentauros, si qui fuerunt*, ἐζηλωκέναι Ἱπποκενταύρους, εἰ ἐγένοντο. Immo quod ut non dubium vel incertum, exstitisse nempe id genus & visos Claudii Imp. temporibus Centauros, testatur Plinius: *Multiformes pluribus modis inter monstra partus eduntur. Claudius Cæsar scribit* HIPPOCENTAURUM *in Thessalia natum, eodem die interisse. Et nos principatu eius adlatum illum ex Ægypto in melle vidimus.* Quæ ratio forte de monstrosis illis subinde, e nefandis συνουσίαις, partubus, & Scriptorum, quos modo adtigimus, auctoritas, mouisse quoque videntur Hieronymum, ut dum visum a Paula Eremita simile hominis equo mixti monstrum refert, incertum itidem statuat, an tale forte reperiatur: *an*, quæ sunt illius ea de re verba, *ut solet eremus, monstrosorum animalium ferax, is talem quoque gignat bestiam,* INCERTUM HABEMUS. Verum non incertum id habuere, sed omnino ut mera poëtarum figmenta rejecêre, CENTAUROS nempe id genus, & MINOTAUROS, haud aliter ac *Chimæras*, *Pegasos*, aliaque de quibus egimus hactenus, monstrosa animalia, ac e veteribus quidem Græcis (ut de Mythologis, Palæphato, Heraclito, aliisque iam nihil dicam) Plato, [a] qui *Hippocentaurorum*, sicut *Chimæræ*, *Gorgonis*, & *Pegasorum*, ut fabulosorum animalium duobus meminit locis: Sextus Empiricus, [b] qui *Hippocentauros* non esse, neque proinde de iis dari scientiam alicubi adserit: alibi, καὶ ὅταν ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΕΝΤΑΥΡΩΝ ΜΥΘΟΝ ἀναιρῶσιν ἀνυπαρξίας παράδειγμα, ΤΟΝ ΙΠΠΟΚΕΝΤΑΥΡΟΝ ἡμῖν τάσσωσιν, *qui ubi* HIPPOCENTAURORUM FABULAM *tollunt, rei quæ non existit exemplum,* HIPPOCENTAURUM *adferentes.* Accedit iis Galenus, qui in præclaris de Usu partium libris, *Centauros* docet esse merum pictorum & Poëtarum inuentum: neque ἱπποσκελῆ eiusmodi, aut ἱππάνθρωπον, ut hoc mon-

Inst. Cyr. lib. cap. IV. c. IV. §. 4.

Lib. VII. c. 3.

In Vita Pauli Eremitæ pag. 238. ed. Froben.

De Incredibil. cap. 1. Ibid. cap. 5. a In Phædro p. 229. & in Sympos. b Adv. Math. pag. 330. Hypoth. lib. I. pag. 32.

Lib. III. cap. 1. pag. 392. ed. Gr. edit. Basil.

monstrum vocat, haud aliter ac Maimonides in præclaro opere (etsi is haud una, sed, Hebræorum more, duabus vocibus, סוס אדם *Homo Equus*) posse ex infandis id genus congressibus procreari. Id vero Pindaro, ut Poëtæ, & iuxta poëtarum musam, τοῦ θαύματος δεομένων *miraculo egentem*, condonandum forte ; a quo traditum sit *Centaurum* quendam Magnesiis equabus, in Pelii nempe Thessaliæ conuallibus, mixtum; unde continuo natus sit mirabilis exercitus, matribus quidem inferne, superne autem patribus similis. Ut non mirum sit proinde dici alicubi ab eruditissimo patrum, Clemente Alexandrino, Κενταύρῳ, Θετταλικῷ πλάσματι, *Centauro, Thessalicæ fictioni.* Quod e Latinis inter Gentiles scriptoribus similiter refellunt, e poëtis etiam haud spernendus naturæ interpres, Lucretius :

More Nevoch. Part. I. cap. 60.

Strom. lib. III. p. 477.

Ne forte ex homine & veterino semine equorum
Confieri credas CENTAUROS *posse.* Lib. V. vers. 888.

Cicero similiter, ac duobus quidem locis : uno, *is quidem percipit inter* HIPPOCENTAURUM, *qui* NUMQUAM *fuerit, & Regem Agamemnonem nihil interesse :* alibi : *Quis enim Hippocentaurum fuisse, aut Chimæram putet ?* Ut certe mira sit vestratis Fr. Angeloni credulitas, optimo iure a Cl. Tristano, sed paullo forte acerbius, castigata; dum ille ideo *Centaurum* in Gallieni nummis depictum statuit, quod scilicet eiusmodi monstrum populo Romano spectandum exhibuerit Gallienus.

Tuscul. lib. II. cap. 37.

De Natur. Deor. lib. II. cap. 2.

Il faut être homme cheval pour croire &c. Tom. III. pag. 77.

Equidem haud unius generis nummi, ita *Centauros* illos, vel *Hippocentauros*, seu ἱππανθρώπες etiam appellatos, exhibent depictos, præter residua adhuc veterum gemmarum vel statuarum monumenta; ut fabulosa monstra facile sese prodant. Adeo etiam ut ex utroque sexu *Centauri* in iis subinde conspiciantur : sicuti in præclara & quantiuis pretii gemma Eminentissimi Cardinalis Carpegnæ, quam sub *Triumphi Bacchi* lemmate, diuulgauit nuper & expendit, laudatus iam ante præclarus id genus cimeliorum interpres Buonaroti. In ea nempe duo mares, duæ autem feminæ *Centauri*, qui Bacchi, haud insolito iis ministerio, currum ducunt; haud aliter ac in alia itidem gemma Fr. Angeloni, aut in præclaro Juliæ Seueri, quem Cl. Seguinus protulit, nummo a *Nicæensibus* cuso, duo *Centauri* mas & femina, Bacchi & Ariadnæ similiter currum ducunt. Quomodo nempe Κενταυρίδες seu *Centaurorum filiæ* adducuntur, ac earum insuper icones apud Philostratum. Bacchum alioquin cum Ariadna sedentem exhibet alius insuper nummus Faustinæ iunioris, ab iisdem *Nicæensibus* percussus. Utrumque autem in bigis *Centaurorum*, e quibus unus tibiam quoque inflat, ut in nummo Juliæ Seueri, videre itidem licet in gemma Brandenburgensis cimeliarchii. Obuium vero illud & consuetum de *Centauris*, tanquam totidem Bacchi comitibus seu adseclis, in aliis id genus monumentis, ac ad veterum auctorum seu Poëtarum ea de re fidem, qui Libero Patri Centauros, temulentos nempe illos ac feros, vulgo adiungunt: ac prout *Centauros* Baccho militantes legas passim in Nonni Dionysiacis. Optimi nempe Sagittarii iidem habiti, ad instar in cœlis seu inter signa Zodiaci Sagittarii *Centauri*, de quo Manilius :

Osserva 2. sopr. Medagl. Antich. p. 430.

Icon. lib. II. p. 783.

In Gaza Christinæ Reginæ.

Thes. Brand. Vol. I. p. 192.

Vid. lib. V. XIV. & XXXIIII.

MIXTUS EQUO *volucrem missurus iamque Sagittam :* Lib. II. v. 270.

& sub cuius tutela acquiescere Cretenses, sagittandi olim peritia inclytos, alibi idem tradit :

Cnossia

Lib. IV. v. 781 *Cnossia* CENTAURO *tellus circumdata Ponto*
Paret.

dein:

Ibid. v. 783. *celeres huic* CRETA *sagittas*
Asserit, intentosque imitatur sideris arcus.

Ita etiam Baccho, aut Prusiæ Bithyniæ Regi, depicto sub Bacchi effigie, additur in altera nummi parte *Centaurus Sagittarius*, in antiquis Regis huius nummis Mediceis. Unde liquet mos vetus *Centauros*, illo inter signa cœlestia Sagittarii habitu, in nummis signandi; quomodo similem quoque ostentat in Gaza Medicea nummus Antonini Pii Ægyptius. Tales autem obuii sub Gallieno nummi, cum *Centauro* id genus Sagittario, quique insigne foret, ut docet nummi inscriptio apud Tristanum, ac a me alibi olim memorata, LEGIONIS II. PARTHICÆ; ad custodiam nempe Orientis contra Parthos, optimos itidem, ut aliunde notum, Sagittarios. In quibus insuper Gallieni nummis occurrit idem Arcitenens *Centaurus*, cum mentione non Liberi quidem Patris, sed Apollinis, nempe APOLLINI CONS. AUG. *Conseruatori Augusti*. Sagittarius enim, quod iam viderunt viri docti, in Dianæ ac Apollinis tutela habitus, ipseque Apollo, quod obuium, [a] τοξοφόρος, [b] χρυσότοξος, [c] εὐρυφαρέτρας. alibi εὐφαρέτρας, *arcitenens, cum arcu aureo, cum lata Pharetra*, apud Poëtas aliosque Auctores, eoque habitu in monumentis antiquis etiamnum conspicuus, ut in Græcis *Acarnanum, Aureliopolitarum* aliisque; aut Romanis etiam, sub APOLLINIS PROPUGNATORIS titulo, in Commodi & huius itidem Gallieni nummis; nempe de quo etiam Romanus Lyricus: *nunquam humeris positurus arcum.* Hinc etiam Apollini iuxta & Baccho *Centauri illi* in antiquis nummis aut monumentis adscripti: unde insuper Manilius, alio apud eum loco illustratur:

Tom. III. pag. 76. Remarq. sur les Cesars de Julien. pag. 410.

a Pindar. ol. Od. VI. v. 100.
b Ibid. Od. XIV. v. 15.
c Idem Pyth. IX. v 45.
d Sophocl. Tract. v. 212.

Lib. III. Od. 4.

Lib. I. v. 406. *Et* PHOEBO *sacer ades, & una gratus* JACCHO
Crater, & duplici CENTAURUS *imagine fulget.*

Quam in rem adposite hinc sequentem & elegantissimum Juliæ Seueri nummum, etsi a Cl. Seguino iam vulgatum, adferre huc iuuabit, in quo sedentes in thensa Bacchum & Isidem duo *Centauri*, e quibus prior tibiam inflat, ducunt; præterea tergo unius Centauris Cupido insidet, præeunte figura nuda. E quo nummo, ut hoc obiter addam, id præterea luculenter illustratur, quod de Iside habita a quibusdam Bacchi coniuge a Plutarcho traditur. Cui eadem opera addimus alium, eumque eximium itidem nummum, in quo duo Centauri similiter Victoriam Arcum vibrantem ac thensæ insistentem trahunt, cum litteris numeralibus L I B *Anno Duodecimo.*

Select. num. p. 157.

In Iside p. 365.

Adde

Adde Euripidem, ſed cuius ea de re locum vidiſſe iam præſtantiſſimum Begerum noſtrum lubens quoque aduerto, de Pelei Theſſali ac Thetidos nuptiis agentem, ad quas veniſſe tradit equeſtre *Centaurorum,* (Theſſalorum quippe) agmen; nempe, quod ibi continuo ſequitur, ad Deorum conuiuium, Κρατῆρά τε Βάκχου, *Et Craterem Bacchi.* Quibus autem Chironis, unius ex illis Centauris, de Achille ex illis nuptiis prodituro & Troiam euerſuro vaticinium; illudque, tanquam qui *Phœbi* ſeu Apollinis *vates* foret, additur. Haud aliter nempe de eodem illo *Centauro,* iiſdemque agens nuptiis, qui & hinc illuſtratur, Catullus:

Thes. Brand. Vol. I. p. 192. Iphigen. in Aulid. v. 1058. Ibid. v. 1061

Aduenit CHIRON, *portans cœleſtia dona.*

Epithal. Thetid. v. 279.

Notus autem alter inter Auſtralia in cœlo ſigna *Centaurus* itidem *Sagittarius,* idemque præterea cnm hoc Centauro Chirone habitus; qui, ut de eo in *cataſteriſmis* ſeu Conſtellationibus Eratoſtenes, iuſtitia omnes mortales ſuperarit, Æſculapium etiam & Achillem erudierit. Unde haud Baccho ſolum, vel Apollini, ſed huius etiam filio Æſculapio, Chironis autem illius Centauri, medendi inſuper arte clariſſimi, diſcipulo, ſacri itidem *Centauri*; quique inde ſimile miniſterium, trahendi nempe bigas, in quibus ſtat Pergamenus ille Deus, obeunt in præclaro *Pergamenorum* nummo, a me alibi peculiari ad præſtantiſſimum Morellum Epiſtola illuſtrato. Cuiuſque rei inter alia hæc ratio e veteri Scriptore Rei veterinariæ a nobis opportune tum adducta; quod non hominum ſolum Conſeruator aut Σωτὴρ, ſed *Equorum* etiam curam gerere, ac morbos ſanare crederetur: Chironis præterea Centauri inſtitutionis in Pelio monte haud oblitus foret idem Æſculapius. Cur vero faces præferant in eodem *Pergamenorum* nummo, Thenſæ, in qua erat Æſculapius, ductores *Centauri,* id ſimiliter eſt ibi a nobis luculenter explicatum; cum e receptis olim & conſuetis in veterum Pompis δαδουχίαις, tum ex iis facibus, quæ in ipſa Æſculapii Æde apud hoſce Pergamenos, ob peculiarem & myſticam cauſam, accendi, ut ex Ariſtide ibidem vidimus, conſueuerant. Neque enim Deus ipſe ſolum δαδοῦχος, ſeu *tedifer* ibidem dictus: ſed *amicæ* inſuper *faces,* φρυκτοὶ φίλοι, omnibus ibi a Deo ſuſpenſæ. Ut haud mirum ſit proinde δαδούχους ſeu *tediferos* videre thenſam huius Dei Pergameni ducentes *Centauros.* Unde pariter illuſtratur geminus horum *Pergamenorum* nummus, ſed ſub Caracalla & Geta percuſſus, cum ſimili Æſculapii & duorum *Centaurorum* tediferorum itidem, eumque, non in thenſa, ſed eorum manibus ſublatum geſtantium habitu; qui nummus autem nuper cum plurimis aliis inſignibus, a cariſſimo mihi e ſorore nepote, & rei huius nummariæ valde ſtudioſo ac perito, τῷ μακαρίτῃ iam Boneto, eſt in Regium Brandenburgenſe cimeliarchium, ultima eius voluntate, illatus, indeque, ſed nulla facta eius rei mentione, in nouiſſimo eiuſdem Theſauri volumine, ab eximio Begero noſtro vulgatus. Verum cuius utriuſque pulcherrimi & ſingularis nummi icones, accurate denuo ad nummorum illorum fidem depictas, opportuno utique eam in rem loco, nec ingrato, ut opinari licet, conſpectu, hic inſerendas duximus.

Καταστερισμ. c. 40

Specim. Morel. Epiſt. Quarta. Hierocl. Præf. Rei Veterin.

De Concord. Urb. p. 304. Tom. II.

Theſ. Brand. Vol. III. p. 135.

Immo ipsius quoque Deorum Regis, Jouis nempe Thensam, in qua ille Ephesiæ Dianæ icunculam tenet, ducunt quoque duo *Centauri*, in singulari Commodi nummo, cuius meminit Cl. Sponius, cum epigraphe ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Pergamenorum Et Ephesiorum Concordia*; ni ad Æsculapium potius, proprium horum Pergamenorum numen, quam ad Jouem referri debeat illa sculpta in eo nummo barbati capitis effigies. In aliis certe, & duobus quidem huius Commodi nummis in Gaza Medicea, occurrunt similiter cum coniunctis eorundem *Pergamenorum ac Ephesiorum* nominibus, stantes Æsculapius ac Diana Ephesia, tanquam tutelaria utriusque loci numina. Sed de nummo a nobis non inspecto, nec adducta inde eius ab eximio Sponio icone, nihil certi equidem adfirmamus. Hercules vero, in curru, quem *Centaurorum* quadrigæ similiter trahunt, spectatur in præclaro M. Aurelii Imp. nummo e maximorum genere, inscripto TEMPORUM FELICITAS. Quos alioqui *Centauros* Thessalia ab Hercule fugatos, in insulam, ubi Sirenes erant, adpulsos, suaui earum cantu periisse, & inde Sirenas dictas a Lycophrone *Centauricidas* Κενταυροκτόνους, tradunt Ptolemæus Hephæstio apud Photium, & ad eundem Lycophronem Tzetzes. Qualem insignem utique nummum, inter cimelia Christinæ Augustæ, & præterea laudatissimi Purpuratorum Antistitis Francisci Barberini, in urbe haud semel inspeximus. Currum cæteroquin, quem duo *Centauri* ducunt, videre quoque mihi itidem licuit, inter Traiani nummos Gazæ Farnesianæ; sicut Victoriam cum bigis *Centaurorum*, in alio rursus Traiani nummo Ægyptio. Quo referre etiam licet veterem nummum, sed sine loci, vel quæ iniuria temporis est exesa, inscriptione; in quo non plures equidem, sed unus occurrit palmam humeris ferens *Centaurus*; & quo designari videtur vir celete equo victoriam in agone quopiam equestri consequutus: opportuno utique ad denotandam eiusmodi victoriam, Centauri ex homine & equo compositi, & palmam adepti, symbolo: haud aliter nempe ac hieronicæ Equi palma itidem subinde, sicuti etiam corona sunt insigniti. In anteriori vero eiusdem nummi area signata Jouis, vel Herculis potius Εναγωνίς, ut aliunde notum, seu Agonum, iuxta Mercurium, Præsidis Dei, effigies. Haud mirum vero, ut præterea obseruo, quod depictus quoque occurrat *Centaurus* in veteri *Magnetum* nummo Gazæ Mediceæ; Thessalicæ nempe *Magnesiæ*, quam pro *Centaurorum* patria olim habitam, e Pindaro iam ante, idque ex eo tradente insuper Galeno, vidimus. Immo qua *Centauri*, in eodem nummo effigie, signari Chironem Centaurum, *Magnetem* quippe, ut eundem Æsculapii educatorem vocat Pindarus, nempe Μάγνητι Κενταύρῳ, *Magneti Centauro*, licet

Itiner. Tom. III pag. 178.

In Gaza Regin. Christin.

Biblioth. pag. 483.
Schol. ad Lycophr. v. 676.

Jac. de Wilde Select. Num. Tab. XI.

Pyth. Od. III. v. 79

licet continuo ſtatuere. Adde hiſce quod in Theſſalia ars domandi equos, iuxta Maronem, ac ibidem Seruium, reperta cenſeretur & in equeſtri Pythiorum agone, cum *Theſſalas equas* duxiſſe dicitur apud Sophoclem Oreſtes: tum ſeptimum currus in eo certamine ductorem fuiſſe *virum e Magneſia*, ἕβδομος Μάγνης ἀνὴρ.' Hinc Lucanus: *Et Magnetes equis*, quibus, & optimis quidem, abundarent. Unde duo modo indicati nummi haud parum rurſus illuſtrantur: prior nempe, in quo *Centaurus* palmam, victoriæ in equeſtri agone reportatæ præmium, geſtat: alter *Magnetum*, cum ſignato ibi *Centauro*. Theſſalia equidem, tanquam plana & campeſtris regio, equeſtris inde olim habita, & Equis præcipue uſi Theſſali, ut id a [a] Platone aliiſque traditum: ipſique Theſſalorum Equi, iuxta Cappadoces & Siculos equos, a [b] Themiſtio celebrati. Iidem vero Theſſali petulantes ac intemperantes inſuper cenſebantur; uti id a [c] Platone ſimiliter, aliiſque antiquis Auctoribus, de iis proditum legitur. E quibus autem id abunde, ut opinor, nunc liquet, cur ſemiferorum id genus *Centaurorum*, qui ex hominibus ſcilicet & equis conſtarent, patria habita olim fuerit Theſſalia; & quidem in Magneſia ac vicino ei tractu. Unde apud Lucanum poſt adducta paullo ante verba *Et Magnetes equis*, ſequitur continuo:

[d] *Illic ſemiferos Ixionidas Centauros.*

Adde, quo inſtituto, ſignati iidem in variis & inſignibus veterum nummis, cum ſingulares quandoque *Centauri* Sagittarii, ac inde Arcitenenti etiam Apollini ſacri; vel cum Tibia quandoque & Cithara, tanquam Theſſalorum in continuis ſaltationibus, ludis, & comeſſationibus, ut de iis veteres, agentium anteſignani; vel in equeſtribus agonibus victores, quod equi nempe celeritatem ac hominis peritiam, ſicut utrumque in hiſce *Hippocentauris* prædicabat apud Xenophontem Cyrus, iidem adumbrarent: aut uti in Boetorum nummo apud Vehlerum, ubi Centaurus Tridente armatus Neptunum etiam refert, Ἵππιον quippe, ut aliunde notum, ſeu *Equeſtrem* Deum, haud minus ac Ἐνάλιον, ac unde victores in Olympiis equi, Ποσειδάνιοι ſeu *Neptunii* a Pindaro, ut obiter hoc addam, dicti. Unde præterea illuſtrantur, cumplures illi, bini nempe ſeu quaterni id genus *Centauri*; iique modo Bacchi, modo Æſculapii & cum facibus quidem, modo Herculis etiam, & memoratas quidem ob cauſſas, currum ſeu thenſam ducentes in antiquis id genus Nummorum Gemmarumue monumentis. In cuius autem rei fidem, aliquot e dictis modo *Centauris*, diuerſa id genus munia obeuntibus, quoſque exhibent veteres nec obuii vulgo nummi, hic haud ingrato, utique ſpectaculo, ſimul adponendos duximus:

Æneid. III. v. 115.
Electr. v. 706.
Ibid. v. 709.
Lib. VI.
a De Legib. lib. I. pag. 625. Julian. Imp. Orat. II.
b Orat. XXVII. p. 335.
c Ἐν Θετταλίᾳ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία. In Critia pag. 53. Tom. I. Add. Athenæ. lib. VI. p. 260. & XII. p. 527.
d Lib. VI. verſ. 386.
Inſt. Cyr lib. IV. cap. IV. §. 4.
Itin. Angl. n. 118.
Olymp. Od. V verſ. 49.

XII. *De*

XII.

De MINOTAURIS *in Nummis.*

CENTAUROS excipiet MINOTAURUS, aliud semiferum itidem monstrum, seu, ut de eo Euripides apud Plutarchum:

in Theseo p. 6.
Ταύρου μέμικται καὶ βροτοῦ διπλῇ φύσει,

Tauri mixtus & hominis duplici natura :

aut,

Semibouemque virum, semiuirumque bovem.

A qua equidem huius *Minotauri* forma haud recedunt prisci nummi, in quibus mixta illa hominis ac bouis natura continuo cernitur. In eo autem abeunt iidem haud parum a figura, quam huic *Minotauro* tribuunt e Græcis, & quod viderunt alii, [a] Diodorus, ac e Mythologis, [b] Apollodorus, [c] & Palæphatus; aut e Latinis etiam, eorum exemplo, & ne id a solis Græcis factum statuatur, [d] Hyginus; qui nempe corpore humano, capite vero taurino fuisse *Minotaurum* dixerint: quum tamen taurinum corpus, caput vero humanum adscribant eidem, quotquot exstant hactenus Græcorum nummi. Quem inter dictos modo Auctores ac nummos hosce dissensum, non ὁ πάνυ quidem Vossius pater, ut de eo nuper traditum; sed, quod dissimulari ibi non debuit, doctissimus eius filius adtigit & expendit ad Catullum; nec præteriit in utroque Thesauro Palatino & Brandenburgico præstantissimus Begerus. Id vero bene insuper ab eodem Is. Vossio, exquisita doctrina viro, ea occasione monitum; exprimi quidem in nummis *Minotaurum* capite humano, sed nihilominus cornuto; cornua proinde eidem opportune a Catullo tribui:

a Lib. IV. pag. 193.
b Lib. I.
c Cap. 2.
d Tab. XL.

Antiquit. Græcar. Tom. I. Is. Vossius Observ. p. 205. Thes. Pal. pag. 309 Thes. Brand. Vol. I. pag 349.

Epithal. Thetid. v. 110.

Sic domito sæuum prostrauit corpore Theseus,
Ne quicquam vanis iactantem CORNUA *ventis.*

Unde etiam factum licet statuere, & quod utique facile a viris sagacibus ac eruditis adtendi ac moneri poterat; ut quum semifero huic monstro taurina fuisse in capite cornua, mixtum cæteroquin illud e tauri & hominis forma, constans de eo fama pertulisset; inde adducti sint memorati paullo ante Græci aliquot Auctores, ut taurinum capiti eius, humanam vero corpori formam continuo tribuerint. Unde *mugitum* etiam, *taurinam* proinde non humanam vocem, huic *Minotauro* adscribit Callimachus:

Hymn. in Del. v. 314.

Οἳ χαλεπὸν ΜΥΚΗΜΑ, καὶ ἄγριον υἷα φυγόντες
Πασιφάης.

Qui ubi horrentem MUGITUM, *& ferocem filium effugissent Pasiphaës.*

Quæ obuia omnino & aperta eorundem hac in re, & nummorum veterum, aliorumue id genus monumentorum, quæ non consuluerunt, vel ante oculos habuere iidem Scriptores, dissensionis ratio & caussa elucescit. Id utique certum hodie & notum iis, qui vel in limine, quod dici solet, hæc adtigere, haud alia, quam sub taurini corporis, humani vero capitis & barbati, sed cornuti insuper, & quidem cum taurinis cornibus, effigie signari in iis hunc *Minotaurum*: ut proinde hanc fuisse omnino liqueat, quæ de *semiuiro* illo *boue*, aut *semiboue viro*, & ab Euripide, ut vidimus, mixta ex homine & tauro duplici natura, prodita est, fabulosam scilicet formam; quamque tot

supersti-

ſuperſtites vel in Sicilia, *Syracuſanorum, Gelæ, Tauromenitarum, Agyrinæorum, Entellinorum, Selinontiorum,* & *Hieronis*; in Magna Græcia, *Nolanorum, Neapolitanorum, Sueſanorum*; ex Inſulis Græciæ, vel in Aeolide, *Myrinæ* nummi, iique ad Cretenſem originem indicandam, etiamnum oſtentant. In quibus autem modo integer, modo dimidius, modo cum ſolo taurino & humano ſimul capite conſpicitur hic *Minotaurus*: uti e ſequentibus iconibus in nummis Siculis apud Parutam, cum alibi obuiis, cuiuis etiam in hiſce plane hoſpiti fiet continuo manifeſtum.

Parut. Tab. 87. n. 7.
Idem Tab. 63 n 108.
Idem Tab. 99. n. 1.

Omnino enim *Minotaurum*, ſeu natum illud in Creta ſemiferum portentum, in iis aliiſque id genus nummis ſignari, arguit abunde hoc eorundem locorum, qui Cretæ originem ſuam debuerunt, inſigne. Id vero mirari optimo iure quiſpiam poſſit, cur clara id genus oppida, ad prodendam ſuam e Creta originem, haud aliud quid huic Inſulæ quidem peculiare, ſed quo eadem nobilitaretur, publicis hiſce monumentis inſculpi curauerint, Jouis puta Cretenſis, aut Labyrinthi ipſius, mirabilis cuiuſdam & ſingularis operis, in quo incluſus ille *Minotaurus*, quique in Cretenſium *Gnoſſiorum* nummis conſpicitur; aut vero Minois ipſius; inclyti commendatiſſimæque ad poſteros famæ Regis, quam fœdum huius e nefando filiæ eius concubitu nati ſemiferi portenti ſimulacrum. Haud opus vero, ut ad Theſeum vel ad Athenienſes, effícti in nummis id genus *Minotauri* cauſſa vel inſtitutum ullatenus referatur; quod, ut viderunt iam viri docti, ille in iis haud aliam, quam Cretenſem eorundem locorum originem arguit.

XIII.

De PHOENICE *in Nummis.*

De PHOENICE vero res forte anceps videri cuipiam poſſet, an ille continuo in hanc fabuloſorum animalium claſſem veniat adſcribendus. Equidem illibenter, non iam dicam, Herodoto, Diodoro, Plinio, Tacito, aliiſque Græcis Latiniſue Auctoribus; aut Poëtis etiam Gentilibus, Ouidio, Martiali, Auſonio; ſed tot magnis Chriſtianæ religionis antiſtibus vel doctoribus, dicam falſi cogimur ſcribere, [a] Clementi Romano, [b] Tertulliano [c] Origeni, [d] Lactantio, [e] Cyrillo Hieroſolymitano, [f] Gregorio Nazianzeno, [g] Ambroſio, [h] Epiphanio, aliiſque id genus Senioribus; ac e Poëtis Chriſtianis, Auctori carminis de Phœnice, quod Lactantio vulgo tribuitur, Nonno præterea, qui aut veram, aut dubiam, vel *poſſibilem* ſaltem traditam de Phœnice narrationem credidere. Quamquam nonnulli e memoratis Ethnicis Scriptoribus, eandem, non ut certam, aut alibi a ſe quam in pictura viſam, immo ut fabuloſam, & indicata fabulæ origine, de qua mox, retulerint. Uti e Chriſtianis etiam

a Ep. I. ad Corinth.
b De Refurrect. c. XIII.
c Contr. Cæſ. lib. IV. p. 229.
e Catech. XVIII. Sect. 14.
f Oration. XXXVII. Carm. III.
g Hexaem. lib. IV. cap. 23
h Phyſiol. c. XI.

etiam, quos indicauimus, Auctoribus, Origenes, post adlatam a Gentili Celso illam de Arabico hoc alite narrationem addit: τοῦτο ἱστόρηται μὲν· δύναται δ' ΕΑΝ ΠΕΡ ΑΛΗΘΕΣ, *id narratur quidem, sed potest esse*, SI TAMEN VERUM EST. &c. Recutitorum vero veterum turbam hic non moror, qui auide eam de *Phœnice* fabulam sunt amplexi, & Jobi inde locum, in quo, uti Seniores & Vulgatus Interpres, *juxta palmam*, vel *truncum palmæ*, vel secundum vim vocis Hebrææ, *sicut arenam, multiplicabo dies*, de *Phœnice* aue sunt continuo interpretati; ut id ad eum locum viri in litteratura Orientali principes, & eorum exemplo, ubi multis hac de re agit, doctissimus Bochartus. Idem vero sola Græcæ vocis Φοίνιξ apud Regium Vatem homonymia, quæ nempe *palmam* & *Phœnicem* notat, & *Palmæ* in Syagris renascentis, cuius meminit Plinius, occasionem illi de *Phœnice* fabulæ datam statuit. Memorabilia vero sunt Plinii ea de re verba: *Mirumque de ea accepimus* (palma Syagrorum) *cum* PHOENICE *aue, quæ* PUTATUR *ex huius* PALMÆ *argumento* NOMEN *accepisse, iterum mori ac renasci ex se ipsa.* Quibus autem hanc notationem subdit continuo Bochartus, quam, ac iisdem fere verbis, arripuit postremus ac eruditus Plinii editor: factum nempe aliquando loci fertilitate, ut ex eodem surculo vel palmite, altera in deficientis locum pullularit: inde vero ad cognominem auem translatam fuisse fabulam, ut sæpe ex leuissima occasione nascuntur portenta narrationum. A quo tamen abit, quod iam vidit Tristanus, Lactantius, seu quisquis Auctor carminis de *Phœnice*, qui non *Phœnicem* a palma, seu Φοῖνιξ, sed *palmam* eo nomine ab aue *Phœnice* dictam statuit:

Contr. Cels. lib. IV. p. 229.
Job. XXIX. 18.
Hieroz. lib. VI. cap. 5. p. 11.
Psalm. XII. 13.
Lib. XIII. Sect. 9.
Ut supra.
Tom. III. p. 610.

Tunc legit aerio sublimem vertice PALMAM,
Quæ Gratum PHOENIX *ex aue nomen habet.*

Id vero ex adducto Plinii loco manifestum, iam ante Plinium, aliis quoque Gentilium scriptoribus suboluisse, e Græcorum voce Φοῖνιξ de *palma*, inditum *Phœnici* aui nomen: haud primos proinde Christianorum antistites, ea vocis Φοῖνιξ apud Græcos ambiguitate deceptos itidem fuisse. Quamquam mirum videri cuipiam possit, id non adtendisse Herodotum, aliosque antiquos, qui supersunt, & de *Phœnice* agunt, Auctores; ubi notam de eo Arabico alite fabulam narrant. Eandem vero ab iis traditam, & non a se repertam, auide ad pios usus religiosi doctores vel antistites continuo transtulerunt: eo nempe consilio, quo irrisum & explosum a Christianæ religionis aduersariis resurgendorum aliquando corporum mysterium, familiari apud ipsos Gentiles symbolo, adumbrarent ac tuerentur. Id vero primum, nec perfunctorie factum haud ignoras, a vestrate Clemente in aurea ad Corinthios Epistola: quod cedro & auro omni præstantius aurei vere sæculi monumentum Britannico orbi, ab annis haud ita multis, acceptum ferimus. Inde etiam *Phœnices* in cenotaphiis Martyrum depictos, tanquam resurrectionis symbolum, liquet ex Actis Passionis S. Cæciliæ, ut iam obseruarunt viri docti. Istud vero sanctissimorum hominum institutum egregie vel firmant vel illustrant obuii quandoque in nummis consecratorum apud Romanos, uti Faustinæ matris, *Phœnices:* qui proinde totidem Gentilium sententiæ, de Augustis suis e busto ad cœlum prosilientibus, & in nouam eandemque æternam vitam adsertis, prodita symbola adhuc hodie conspiciuntur. Hinc solennes illæ inscriptiones, depicto in iis Phœnici adscriptæ, ÆTERNITAS, vel ÆTERNITATI AUG. ne miremur *æternam auem* dictam iam olim a Claudiano,

Vid. Arsch. Duc. Nummos Tab. XLIII.

Æter-

Æternam ne perdat auem: In Phœnice v. 63.

aut vero illud Chriſtiani vatis apud Euſebium, poſt recitatam de Phœnice Gentilium narrationem,

Ἑλληνικοῖς Ἕλληνες εἴξαντες λόγοις
Πείθητε, λοιπὸν τὴν ἀνάστασιν στέξειν.

Græci ergo Græcis fabulis ſi creditis, Ne iam negetis ſuſcitari mortuos. Accedit inſuper conſpicuus idem *Phœnix* in inſignibus Hadriani nummis aureis & argenteis, cum inſcriptione SAEC. AUR. ſeu *Sæculum Aureum*; etſi non *Phœnicem* ſed *Aquilam* globo inſiſtentem, in eo ſignari crediderit, non adducta tamen nummi ipſius icone, Triſtanus. Tom. I. p. 475. Verum *Phœnicem* omnino in iiſdem nummis conſpici, cum obſeruare nobis haud ſemel licuit: tum fidem inſuper facient duo inſignes Antiquarii, Alb. Rubenius, qui eundem nummum tangit in notis ad Areſchotani Ducis numiſmata; Not. ad Tab. XLIII. tum J. Vaillant, qui aurei argenteique illius nummi, cum globo & ſuperpoſito ei *Phœnice* itidem meminit, & utrumque a raritate & elegantia commendat. Num. Impp. Præſtant. in Hadriano P. 11. Accedit, quod opportuniori longe ſymbolo, *Sæculum* illud Hadriani *Aureum,* unius illius Arabici alitis, & cuius vita magni anni conuerſionem fieri, tradiderat, iuxta Plinium, maximus nobilis doctrinis Manilius, quam vulgaris Aquilæ inſigniri. Lib. x. cap. 2. Notum vero, & viderunt iam alii, quod de Auguſto, *aurei Sæculi* conditore Virgilius; *Aurea condit ſecula.* Æn. VI. 793. aut de Commodo, qui publicis edictis, illud, quo regnabat, *Sæculum Aureum* dici & inſcribi iuſſerit, tradidit Dio. Lib. LXXII. pag. 824. Qua ratione itidem ſub Chriſtianis Cæſaribus, idem *Phœnicis,* velut nouæ ac æternæ vitæ, aut noui quaſi & fortunati ſeu *Aurei Sæculi* ſymbolum, eſt frequentatum. Præclarum vero eius rei argumentum præbent ſequentes Conſtantii Junioris & Conſtantis nummi, in quibus *Phœnix* modo ſupra rupem, modo ſupra ſphæram poſitus cernitur; & quales in Conſtante adtulerunt iam duo præclari veterum nummorum promicondi, Triſtanus ac Patinus, & quidem cum eorundem lemmate, FEL. TEMP. (ſeu *Felix Temporum*) REPARATIO. Quibus inſuper præmittimus inſignem alium nummum magni Conſtantini parentis, ſeu ut vere in iiſdem monumentis dicitur, *Maximi*; in cuius auerſa parte occurrunt duæ figuræ: una galeata, & cum haſta, ſeminuda præterea, tropæo inſidens; altera figura militaris ſtans, quæ globum, cui *Phœnix* radiatus inſiſtit, alteri ſedenti porrigit, infra autem Canis, cum inſcriptione GLORIA SÆCULI VIRTUS CÆS. infra P. R. Quam autem huius nummi iconem pridem vulgauimus, benefico viri commendatiſſimi nominis, ampliſſimi Joachimi Camerarii noſtri, illius nummi poſſeſſoris; & cui ſimilem poſtea protulit inter nummos Familiarum Auguſtarum Byzantinarum eruditiſſimus du Cange: Tab. v.

Ubi

Ubi videas nempe *Phœnicem* eadem figura, qua illum nobis Herodotus, Plinius, Solinus, vetus Poëta apud Euſebium, Lactantius, Claudianus, aliique tradidere: Aquilæ nempe magnitudine, cum plumeo apice, ſeu corona radiata, quam in eius deſcriptione *Solis imaginem* vocat [a] Achilles Tatius, ut facile inde ſacrum Soli animal, & [b] Horo in Hieroglyphicis dictum *Solis Symbolum*, [c] Claudiano autem, *ut Solis mirentur auem*, adſequamur.

a Lib. III. pag. 215. b Lib. II. c. 57. c Lib. II. in Pr. Conſ. Stil. v. 419.

XIV.

De MONSTROSIS *aliis* FIGUURIS *in Nummis.*

ACCEDUNT præterea alia quædam cœlata in Nummis MONSTRA, quibus ſymbolorum aut Naturæ Interpretes, poſſunt induſtriam ſuam excitare aut ornare luculentius. Unum, quod inter Hieroglyphica Ægyptiorum animalia retulerim, exhibet nummus Hadriani Mediceus, in quo cauda, corpus, & pedes Leonis; pectus Crocodili; caput Iſidis cum flore; & deſuper Sphinx cum rota. Hæc enim omnia Ægyptium nummum ſatis arguunt, & mea ſententia, iuxta familiaria illis ſymbola, Lunæ concordem cum Sole in hæc inferiora virtutem, & recurrens ſtatis vicibus Jouis ſui Ægyptii incrementum. Sic monſtrum aliquod Ægyptiacum, exhibet nummus Traiani in Regia Gallorum Gaza. In vicina quidem Æthiopia haud unum agnoſcit monſtrum Plinius, ex variis id genus animalium formis concretum, collo etiam, cauda, pectore Leonis, cætera diuerſum. Neque alienus ab hoc loco nummus quidam plane ſingularis Gordiani Pii a *Nicæenſibus* in Bithynia percuſſus; in quo figura inequitans monſtro, capite equino, cum brachio veluti, loco dextri pedis, baculum Serpenti inuolutum apprehendente, priori ſiniſtro pede humano, duobus poſterioribus equinis, cauda vero inſtar ſerpentis inflexa: Eques autem ipſe ornatus galea ac thorace, dextra coronam tenens. Ipſa vero monſtri inſcriptio haud minus ſingularis, ΙΠΠΟΝ ΒΡΟΤΟΠΟΔΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Ita enim in eo nummo, quod olim non aduerti, & erat tamen, ut ingenue fatear, obuium, omnino legendum bene monuit ad Suetonium Cl. Patinus: ubi a Tranquillo de J. Cæſare dicitur: *Utebatur autem* EQUO *inſigni*, PEDIBUS *prope* HUMANIS *& in modum digitorum ungulis fiſſis; quem natum apud ſe cum haruſpices imperium orbis terræ ſignificare domino pronuntiaſſent, magna cura aluit.* Sed operæ pretium eſt, ipſam rariſſimi & plane ſingularis nummi iconem conſpiciendam dare, beneficio Chriſtinæ Auguſtæ, cum aliis id genus ex Regia vere eius Gaza depromptam.

Lib. VIII. cap. 21.

Sueton. in Jul. Cæſar. cap. LXI.

Quid

Quid autem monstri alat hæc figura, fateor mihi hactenus incompertum: neque ad quam vel histrioniam vel fabulam adludat hæc inscriptio, me adsequi adhuc certo potuisse. Neque vel ex antiquis, Strabo, vel Dio Chrysostomus, vel Memnon apud Photium, aliique, qui multa de hac primaria Bithyniæ urbe, eiusque vel Conditoribus, vel Tutelaribus Diis, Hercule, Baccho, Nicæa, Naiade, cæterisque obseruarunt; vel quos consului, eruditi monumentorum id genus interpretes, facem hic mihi prætulere. Si Arriani opus extaret, quo τὰ μυθικὰ Bithyniæ complexus apud Photium traditur; aut Alexandri, Menippi, Demosthenis, commemorata antiquis Grammaticis Bithyniaca, haberemus forte hanc rem magis explicatam. Quo loco mihi in solatium occurrit magni illius Herculis Musarum, Josephi Scaligeri confessio, profitentis tam multa in nummis & inscriptionibus antiquis latere, quæ nos fugiunt, ex quibus tot præclara ac recondita liceret eruere, si illa utique possemus adsequi. Biblioth. pag. 234. In Scaligerian. p. 222.

Exstat cæteroquin alius sub Macrino, & ab iisdem *Nicæensibus* percussus nummus, cum figura monstro simili, non Equo quidem, sed Elephanti insidente, quem videbam nuper in Collegio Claromontano Parisiensi. *Cebos* quidem, Simiæ genus, priores pedes manibus, posteriores autem humanis pedibus similes habuisse, supra ex Aristotele & Agatharchide tradebamus. At non Simiam hic, sed Equum cum dextra & pede humano, eique insidentem Equitem licet intueri. Ne quid tamen hic intentatum relinquamus, crederem facile ipsum Gordianum designari illo emblemate Bithyniam peragrantem, & quasi alterum Æsculapium, seu gratum salutis auctorem conspicuum iisdem factum. Designati enim sunt vulgo, ut nosti, per Figuras Cæsarum Equestres, eorundem Aduentus, & quidem aliquoties in residuis huius Gordiani nummis. Instar vero præsentis Æsculapii exceptum illum fuisse a *Nicæensibus* arguere videtur baculus ille serpente inuolutus, familiare huius Epidaurii Dii symbolum; cuius etiam, ut antea monebamus, præ numinibus aliis salutares & familiares vulgo habitæ apud Græcos Epiphaniæ. Æsculapium certe *Nicææ* cultum, haud minus ac Epidauri, liquet ex nummo Antonini Pii, in quo Æsculapius cum serpente, ac epigraphe, ΣΩΤΗΡΙ ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΝΙΚΑΙΕΙΣ *Seruatori Æsculapio Nicæenses.* Ut mittam *Acesium*, iuxta Æsculapium, & in eius æde cultum apud Epidaurios, in alio nummo eorundem *Nicæensium* obuium, sicut præclare eruit illum & explicauit Cl. Tristanus. Neque cuipiam mirum videbitur, adprehensum aut gestatum fuisse ab illo Equo Æsculapium, qui equorum simul & hominum salutem huic Deo Epidaurio curæ olim fuisse meminerit, & eundem proinde, iuxta Equestrem Neptunum, inuocari, ut id iam ante e Scriptore Rei Veterinariæ vidimus. Neque alias a Gordiano abludit huius Equitis effigies, maxime si Græcorum & Barbarorum nummorum rationem habeas, in quibus vulgo Cæsarum minus decoræ & & inconcinniores formæ conspiciuntur, & adeo nonnunquam, ut fatente Cl. Seguino, Imperatores isti non vultu, sed solo nominis indicio agnoscantur. Ut certe id in eos quadret, quod de primis nascentis picturæ rudimentis obseruat alicubi Ælianus; adeo rudi & imperita arte efficta a pictoribus animalia, ut necesse haberent ad ea adscribere, hoc est *Bos, Equus, Arbor*. Accedunt vero firmandæ huic coniecturæ, aliorum quoque Cæsarum cum monstris cœlatorum figuræ, in aliis barbaris & Ægyptiis nummis. Talis Hadrianus cum monstro Cynocephalo, in nummo eiusdem Cimeliarchii inclytæ Tom. I. p. 599. Hierocles Præfat. Select. Numismat. Var. Hist. lib. I. cap. 10.

Reginæ. Ut nunc mittam Isidem monstro etiam insidentem cum Sistro, quam Faustinæ nummus exhibet in eadem Gaza. Hoc vero Equinum monstrum cum humano pede & brachio, quo Epidaurium Serpentem tenet, opportune mihi in memoriam reuocat simulachrum illud Cereris, *Nigræ* cognomento, aqud Phigalenses Arcadas, cuius meminit Pausanias, Equino itidem capite, draconibus aliisue feris ad illud adludentibus, reliquo vero corpore ad imos pedes tunica velato, una vero manu Delphinum, altera Columbam præferens. Aliud quoque in *Syracusanorum* nummis suppeditat Gaza Medicea, capite itidem Equino, cauda bifurca, pectore stipiti incumbente, & Draconi cætera simile. Alterum rursus in iisdem videas alatum, Equino capite, cum duabus tibiis equinis infra pectus, & cum cauda serpentina. De quibus proinde usurpari licet illud Gregorii Nazianzeni, θηρίον ἐκ πολλῶν θηρίων συγκείμενον πολυειδὲς καὶ πολύμορφον *ex multis belluis conflatam, variam quandam & multiplicem belluam.* Neque Serpens ille prætereundus, Equi dorso impositus, in rarissimo nummo Ægyptio *Domitillæ* Augustæ, Vespasiani coniugis, quem videre mihi contigit in museo Lomeniano Cl. Patini, ac illius ab eodem ectypum a me olim vulgatum impetrare, quod in editis mox illius Musei ab eo nummis itidem comparuit. Similem etiam nummum, ut hoc addam, habet Gaza Medicea sub Domitiano percussum. Cui autem nummo comitem simul hic addemus alium nnmmum inter pretiosa id genus cimelia illustrissimi Comitis Pembrochiæ a me nuper obseruatnm, cum Leone in auersa nummi parte, cui Serpens ibidem impositus cernitur.

Lib. VIII. p. 523.

Orat. I. p. 19.

Referenda vero fabulosa hæc monstra, ad Hieroglyphica id genus Ægyptia, ex diuersis animantibus vulgo apud eos conflari solita, sicuti ex Porphyrio supra videbamus, aliisque antiquis eorum monumentis paullo ante commemoratis, & de quibus iterum Nazianzenus Ægyptum alibi compellans, secunda nempe in Julianum Philippica; τ' ἄλλα τε ζῷα πλάττεις ἢ γράφεις θηρία σύνθετα καὶ ἀλλόκοτα, aliaque quotquot conficta *tibi aut picta animalia, e diuersis generibus conflata & prodigiosa.* Ex his autem, quæ supra adtulimus, abunde colligas, familiarem fuisse inprimis illi genti petitam a Serpente & Dracone mixturam, ob diuinitatem vel prouidentiam ei animalium generi passim apud eos tributam; ut cum ex præclaris & antiquis eorum nummis luculenter est demonstratum. Alias ut equitantem hic vides Serpentem, sic rursus Serpenti instar Equi vel Cameli inequitantem Samaëlem, hoc est Satanam, e libro Medrasch tradentem legas Magistrorum doctorem, in laudato supra opere.

Orat. IV. pag. 128.

Maimonid. Mor. Nevoch. P. II. c. 30.

Cæterum plura id genus, ex veterum nummorum penu erui adhuc possent, unde iis, qui monstra vel vera, vel fabulosa congerunt, uberior materia diligentiæ & contemplationis suppeteret. Haud inanem illam insuper ad mysteria veteris sapientiæ, aut obscura nonnunquam auctorum loca illustranda, facile

facile unusquisque intelligit. Ita quidem, ut abunde de illorum iudiciis securus in posterum esse debeam, qui ad aliquam Naturalis Historiæ lucem nihil omnino conferre, id genus monumenta hactenus credidere; & qui meam hac de re sententiam, nimio cuidam erga Helenam, quam ornandam hic suscepi, studio & amori videbantur forte tribuere. Equidem quando id veris & nouis ferme probationibus non euicissem, luculentos eius rei testes ac præcones dare hic possem, in hoc ipso naturalis historiæ argumento, aliorum industriam & conatus quodammodo supergressos, Unus est Ulysses Aldrouandus in Herculeo opere, qui Nummorum subsidium ad eius illustrationem frequenter aduocasse haud contentus, amplissimum alicubi hoc iis testimonium præbuit: *Ut modo studiosi omnis Antiquitatis utilitatem aliquam ex nostris hisce Naturæ historiis percipiant, suis propriis ac aptis locis* NUMISMATUM *Imperatorum, aliarumque Familiarum antiquissimarum, & præsertim ubi Aquilæ inscribuntur, utrumque latus delarare decreui. Atque id eo lubentius facio, cum cognoscam hoc eruditissimo sæculo in maximo haberi honore illa studia, in quibus variæ traduntur Historiæ, &* PRÆSERTIM ILLA QUÆ AD NUMISMATUM, *Marmorumque antiquorum lectionem spectant.* MULTA *enim sub eorum cortice* LATENT MYSTERIA NATURÆ, *quæ maxime & perscrutantium palato arrident, animumque oblectant. Fateor equidem, me* EX HISCE STUDIIS MAXIMUM SEMPER FRUCTUM PERCEPISSE, *atque hic inter alios authores, Æneæ Vici, Huberti Goltzii, Gulielmi Chouli Galli, Sebastiani Erizzi opera usum fuisse. Sed studia isthæc imprimis promouet autopsia ipsa, ideoque tum Romæ, Florentiæ, Ferrariæ, tum etiam in aliis locis apud Serenissimos Principes rarissima multa vidisse* MIHI PLURIMUM PROFUIT. Quid potuit obsecro dici luculentius ad commendationem huius mercis in hoc ipso contemplationis genere, idque ab homine nullo ad id peculiari consilio & tractatione adducto? Suffragatur eidem clarissimum Galliæ suæ lumen, & cum monumentis aliis reconditæ doctrinæ, tum luculento de sacris Animalibus immortali, Samuel Bochartus. Ille enim lecta priori huius operis editione vel qualicunque specimine verius, quod in urbe Æterna primum prodiit, & de noua editione, quam tum adornabam, quæque haud ita diu postea vulgata est, certior factus, ab hoc inprimis singularium in nummis cælatorum animalium argumento, immane quantum huic supellectili pretium statuit, & quam inde magni nunquam satis æstimandæ utilitatis fructus percipi possent, suis tum ad me litteris significauit. Superſedeo hic a verbis eiusdem commemorandis, quia cum aliqua mea laude coniuncta versantur.

Ornitholog. lib. IV. *de Aquila.*

DISSER-

DISSERTATIO SEXTA

DE

PRÆSTANTIA ET USU

NUMISMATUM

ANTIQUORUM.

Quidem illam, de qua modo agebamus, Octavi nobilissime, in ipsius Naturæ contemplatione, rei huius antiquariæ utilitatem ac præstantiam, haud leuiter vel firmat insuper, vel illustrat; quod neque in ornanda Plantarum historia, superuacua omnis hæc veterum Nummorum supellex censeri debeat. Cuius autem rei, ut id in limine hic adtingam, obuia, neque una etiam occurrit ratio. Prima utique, quod *Plantarum* quædam, seu *Arborum* genera, in uno velut solo nascerentur, quæ eidem proinde forent peculiares; adeo ut iis subinde nobilitata fuerint eadem loca, ac inde quoque illæ in eorundem locorum nummis signari continuo meruerint. Idque eo opportuniore instituto, quod variis casibus, ut mox de *Laserpicio* seu *Silphio Cyrenaico* dicetur, peculiares id genus eorundem locorum plantæ omnino postea in iisdem locis defecerint. Altera, quod *Plantæ* id genus ac *Arbores*, a locis, ubi nascerentur, sæpe fuerint denominatæ; aut vicissim loca ipsa a *Plantis* apud se natis, aut quarum prouentu abundarent, appellata. Tertio, quod singulis sæculis, ut id vere ab eo, qui e Recutitis nugari ferme desiit, Mamonide alicubi dictum, & quotidiana docet experientia, notæ fuerint herbæ & fructuum species, iis qui antecesserunt, ignotæ. Quarta ratio insuper accedit, quod quædam *Plantarum* seu *Arborum* genera, suis quæque Numinibus, ut alicubi ea de re Plinius, & nota tangit apud Phædrum fabula, fuerint dicata; addo denique, quod ex earum etiam numero, quædam *Arbores* traditæ fuerint valde annosæ, seu a longo æuo superstites, ut *Olea* Athenis, *Palma* Deli, *Platanus* Delphica, aut Gortynæ in Creta *Quercus Alexandri* dicta, aliæque. Quæ singula autem ex luculenta veterum, nec vulgarium equidem nummorum penu, haud iniucundo proinde vel omni utilitate vacuo spectaculo, possunt etiamnum comprobari vel illustrari.

Porta Mosis pag. 93.

Lib. xii. c. 1.

I. *De*

I.

De Silphio Cyrenaico *in Nummis.*

Ac primum quod adtinet, ſeu nobiles certorum locorum eaſque peculiares iis *Plantas,* ut ab illuſtri eam in rem exemplo ordiar, tale Silphium Cyrenaicum olim exſtitiſſe, cum ab aliis antiquis Auctoribus, tum a Theophraſto eſt imprimis proditum. Ab eo enim cum copioſæ Cupreſſi, ac præſtantiſſimæ Oleæ in Cyrenaica naſcentis facta fuiſſet mentio, continuo additur: ἰδιώτατον δὲ πάντων ΤΟ ΣΙΛΦΙΟΝ, *maxime autem peculiare ibi* Silphium. Natum vero alibi quoque *Silphium* legitur, ut in Syria, Perſide, Media, Armenia, Caucaſo, addo & in [a] Parthia; idem tamen uti ea de re priſci Auctores, Theophraſtus, [b] Strabo, [c] Dioſcorides [d] Scribonius Largus, [e] Plinius, [f] Galenus, longe infra *Cyrenaicum:* ut mittam, quod primum in eadem Cyrenaica natum illud haberetur, ſeu inde aduectum. Quamquam iuxta *Lybicum,* ſeu *Cyrenaicum, Æthiopici* quoque *Silphii,* ut in pretio olim habiti, meminit alio loco, ut inſuper obſeruo, [g] Galenus. Unde pro inſigni quodam & quantiuis pretii munere, *Batti Silphium,* hoc eſt, qua de re mox Cyrenaicum, adduci apud Ariſtophanem, haud ignoras, ut opinor:

> [h] οὐδ' ἂν εἰ δοίης γέ μοι
> Τὸν Πλοῦτον αὐτὸν, καὶ ΤΟ ΒΑΤΤΟΥ ΣΙΛΦΙΟΝ.

Hiſt. Plant. lib. IV. cap. 3.
a H. Pl. lib. IV. cap. 3.
b Lib. XI. 525.
c Lib. III. cap. 97.
d Cap. [illegible]
e Lib. XIX. cap. 3. & lib. XXII. cap. 23.
f De Temperant. lib. III. cap. 3. Simpl. Medic. Fac. lib. VIII.
g Expoſ. Diction Hippocr.
h Plut. p. 91.

Non ſi dares mihi Plutum ipſum, atque Batti Silphium. Qualis vero olim fuerit figura illius Silphii ſeu Laserpitii *Cyrenaici,* decantatæ adeo apud veteres plantæ, nequidquam apud recentiores Herbarum collectores ac interpretes quæras; nec aliunde hodie, quam ex eorundem *Cyrenæorum,* vel *Barcæorum,* de quibus mox, in eadem Pentapoli Cyrenaica nummis conſtat. Hæc enim planta, quæ vel ſola Cyrenaicam regionem per plura ſæcula nobilitauit, unde & *laſerpitiferas Cyrenas* vocat Catullus, & cuius *laſeris* aliquot pondera in publico Populi Romani ærario recondita narrat Plinius, iam ante illius ætatem apud Cyrenæos defecerat: niſi quod unum omnino caulem ſua repertum memoria, Neroni principi, tanquam proinde eximium quid & ſingulare, miſſum idem refert. Amiſſi vero iiſdem in locis, ut de eo rurſus Plinius, *clariſſimi* illius, (ſicut dictum a Romanis *Silphium* ibi ab eo traditur) *Laſerpitii* culp m, in publicanos; Strabo vero, qui *propemodum* ſuo æuo defeciſſe illud iam ante monuerat, in barbaros transfert; & firmat etiam eiuſdem ætatis auctor, Scribonius Largus, *Laſer Cyreniacum, ſi poterit inueniri.* Seueri tamen ætate *Laſeris* illius *Cyrenaici* copiam adhuc Romæ ſuperſtitem exſtitiſſe, liquet mihi ex Galeno; qui in confectione antidoti, quale a ſe frequenter paratum docet, adhibendi inter alia ὀποῦ Κυρηναϊκοῦ, *laſeris Cyrenaici* diſerte meminit. Ne quis putet ſolum in libris Simplicium Medicamentorum, huius *Laſeris* magnum auctorem in genere meminiſſe; unde loca quædam ad Dioſcoridem congeſſerunt viri docti. Quod vero, ut viderunt iam alii, [a] Ariſtoteles, [b] Ariſtophanis interpretes, [c] Tzetzes, [d] Heſychius, [e] Suidas, olim tradiderant, *Silphium* in *Cyrenæorum* nummis vulgo ſignatum fuiſſe; manifeſte etiamnum docent argentea & vetuſta, immo quædam etiam aurea, harum *Cyrenarum* numiſmata, obuia in præclaris Cimeliarchiis, & quæ a nobiliſſimæ illius plantæ prouentu decus eidem regioni quæſitum

Epig. VII.
Lib. XIX cap. 3. Ibid. & lib. [illegible] cap. 23.
Lib. XIX. c. 3.
Lib. XI. pag. 587.
Cap. XVI.
De Anti[illegible] lib. II. pag. 440. ed. Græc. Baſil.
a Lib. de Cyrenæ Republ.
b Schol. ad Plutum p. 92.
c In Βάττου Σίλφιον.
d Ibidem.

situm abunde comprobant. Unde etiam non piguit magnum Solini animaduersorem, qui cæteroquin in hanc curam versandi consulendiue nummos veteres haud incubuit, nummos huius generis haud uno loco producere; quo nobilissimæ illius plantæ vulgo ignotæ figuram ex iisdem repræsentaret: quodque iam ante eum præstiterant duo Antonii, Piso & Augustinus, in collectione veterum Numismatum. Alteram quidem velut huius *Silphii* figuram non parum diuersam ex antiquo Dioscoridis codice exhibet etiam ὁ πάνυ, sed ita ut adulterinam eandem, aliam certe quam *Cyrenaicam*, fateri ei sit necesse, & priorem e nummis prolatam, germanam & genuinam agnoscere. Nam quod alias prioribus curis, nihil in hac nummorum figura simile *Apio* reperiebat, cui similia tamen huius *Silphii* folia veteres Auctores tradidere; alibi postea, producta accuratiore e duobus aliis *Cyrenæorum* nummis icone, feliciter retractauit. Quod vero tradidit non Tzetzes solum, sed pridem, & maioris aliquanto fidei ac auctoritatis, Aristoteles, in libro de *Cyrenæorum* Republica, iuxta eruditos ad Aristophanem Criticos, in illorum nummis, non *Silphii* solum *caulem* signari, sed ipsos quoque Cyrenæos Silphium Batto conditori suo offerentes; ac unde natum etiam prouerbium, quo usus ibi Comicus, Βάττου σίλφιον, fateor in residuis hodie *Cyrenarum* nummis necdum id, quod equidem sciam, occurrisse. Neque tamen ideo illustri Scaligero accedo, falsi eo nomine Tzetzem arguenti; quod tamen ante illum Græculum, grauior aliquanto testis Aristoteles, ut modo vidimus, tradiderat, & bene quoque ante nos aduertit magnus Salmasius, ut nulla equidem idonea subsit ratio id in dubium reuocandi. Nec enim quia nummi eiusmodi hodie non exstant, labat continuo illorum fides; quasi omnia id genus numismata superessent, quorum veteres meminere, & præsertim gentis Africanæ; aut etiam talia adhuc quotidie non eruantur, prioribus Antiquariis, & ipsi olim Scaligero, ignota. Ut mittam nihil alienum aut insolitum, sed familiare potius in nummis id genus symbolum denotari; ut nobilissimæ apud se plantæ caulem offerrent suo Conditori: haud aliter ferme ac vel Palmæ, vel Lauri ramos, vel Thus, vel Spicas etiam offerentes nonnunquam Cæsaribus videas feraces iisdem, Prouincias. Factum etiam illud Cyrenæorum, Batto, & eius progeniei, Silphium offerendi tangit Hesychius; ubi simul meminit Nummorum cum caule *Silphii* in iisdem expresso: Βάττου σίλφιον· παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς ὑπερβαλλούσας τιμὰς εὑρισκομένων· μετενήνεκται δὲ ἀπὸ τῶν Κυρηναίων ἐπὶ τῷ Βαττιάδαις μεταδοῦναι ἐξαίρετον ΤΟ ΣΙΛΦΙΟΝ, ὃ τετίμηται παρ' αὐτοῖς. ὥστε καὶ ἐν τῷ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙ, ὅπου μὲν ΑΜΜΩΝΑ, ὅπου δὲ ΣΙΛΦΙΟΝ ἐγκεχαράχθαι. *Batti Silphium: prouerbium de iis, qui inusitatos honores reperiunt: transfertur vero a Cyrenæis, qui Battiadis obtulerunt insigne illud* SILPHIUM, *quod apud eos tanto in pretio est, ut in eorum* NUMISMATE, *hinc quidem* AMMONEM, *illinc vero* SILPHIUM *incuderint.* Ad quod prouerbium respexisse insuper obseruo celebrem ipsius Cyrenaicæ Atistitem: Τρύφωνι τὰ δῶρα παρεσκευάσαμεν, ὀπὸν ΣΙΛΦΙΟΥ πολύν, ΒΑΤΤΟΥ γὰρ ἀκούεις αὐτό· *Tryphoni dona parauimus, laser* SILPHII *copiosum*; BATTI *scilicet illud audis.* E quo loco præterea colligas, aut non omnino defecisse olim, quod supra e Strabone ac Plinio vidimus, in Cyrenaica *Silphium* seu *Laserpitium*: sed, sicut olim primum illud in Cyrenaica natum, tellure imbre piceo repente, ut ea de haud uno loco [a] Theophrastus, & ex eo [b] Plinius, madefacta; sic simili aliquo casu vel beneficio, natum sit denuo in iisdem *laserpitiferis Cyrenis* Silphium

Locum.

Salmas. in Solin. pag. 254. & 720. ult. edit.

Ibid. ad Solin. pag. 254.

Ibid. p. 724.

Schol. ad Plutum pag. 92.

Can. Isag. lib. III. pag. 300.

In Solinum ut supra.

Synesius Epist. CXXXIII.

a H. Pl. lib. III. cap. II. p. 41. & de C. Pl. lib. I. cap. V. pag. 201.

b Lib. XIX. Sect. 15.

Locum vero integrum Hesychii adduximus, ut vindicaremus illum a reprehensione viri magni, qui postrema verba de nummo Cyrenæorum cum caule Silphii, nihil ad explicationem prouerbii *Batti Silphium*, nec ad honorem Batti quidquam pertinere, ad Solinum tradit. Atqui nihil hic peccauit, aut Salmas. Exerc. Plin. p. 254. alienum adseruit eruditissimus Grammaticus; qui ubi rationem illius prouerbii adtulisset, petitam ex more illo aut facto Cyræneorum, præstantissimum *Silphium* Batto, aut alicui ex eius progenie offerendi, causam opportune adiungit, quod hæc planta in tanto apud Cyrenæos honore haberetur, ut eam etiam in altera Nummorum apud se percussorum area signari curauerint; unde utique lux prouerbio non mediocris accedebat. Adde, quod Battus ipse, tanquam loci conditor, aut e Battiadis alii, tum e Ptolemæis etiam, Cyrenæorum postea Regibus, depicti sint in eorum nummis cum *Silphio*. Etsi enim in adductis modo Hesychii verbis, & a Suida itidem, Jupiter Ammon in altera nummorum id genus parte signatus demum memoratur; ac inde ad eum quoque illos, qui caput cornu aretino ornatum præferunt in priori nummi parte, continuo retulerit magnus Solini interpres, & vulgo e- Ibidem. tiam antiquarii; nihil tamen certius, & quod ad Melam vidit quoque vir Obseru. p. 33. exquisita doctrina Is. Vossius, quam aliquot *Cyrenarum* Reges cum cornu illo arietino, haud insolita utique Alexandri successorum in variis eorum nummis, insignia; *Silphium* autem in auersa eorundem area, conspici. Cuiusmodi duos cum imberbi capite, & arietino illo cornu, & cum *Silphio* in auersa parte, eoque in uno ex illis intra duas Stellas, additisque litteris ΚΥΡΑ, Dorice nempe [Dorum quippe coloni, Cyrenæi] pro ΚΥΡΗ. seu ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ, e Thesauris Brandenburgicis protulit præclarus eorum editor. Sig- Thes. Brand. Vol. I. p. 520. natas vero in priori ex iis, iuxta *Silphium*, duas Stellas opportune idem ad Dioscuros pro notis hisce eorum symbolis, retulit, ex illustri Pausaniæ eam in rem loco: quod nempe cum iidem Dioscuri ad Spartani cuiusdam Phormionis domum diuertissent, se Cyrenis venire simulantes, hospitio ibi acce- Διοσκούρων δὲ ἀγάλματα &c. καὶ τράπεζά τε καὶ σίλφιον. pti, sed negata iis, quam petierant, cella, postera die euanuerint, relictis in cubiculo eorum signis, mensa præterea, & desuper *Silphio*. Neque ægre mihi fuit utique, præreptam videre ab amico & solerti viro, a me in schedas meas pridem relatam eandem huius apud Pausaniam loci obseruationem. Unde utique, ut hoc addam, percipitur eosdem Dioscuros, Spartana quip- Lib. III. p. 191. pe numina, seu, uti apud Cyrenæum vatem dicuntur, Λακεδαιμόνιοι ἀστέρες, *Lacedæmoniæ Stellæ*, in Lacedæmoniorum, quale exstitit Cyrenarum oppi- Callim. Hym. in Lau. Pallad. v. 84 dum, colonia cultos olim fuisse. Adde quod, *salutares nauigantibus* stellæ, ναυτίλοις σωτῆρες, haud minus ac soror eorum apud Euripidem Helena, cum Orest. v. 640. aliunde, tum vel ex Horatio notum, eædem habitæ; ita Batti ac sociis, ut- *Quorum simul alba nautis Stella refulsit.* Lib. I. Od. 12. pote itidem Lacedæmoniis, & ad incolendas Cyrenas, iussu Apollinis, mari tendentibus feliciter adfulserint iidem Dioscuri. Exstat vero alius idemque eximius horum Cyrenæorum nummus, ex eadem Regia Brandenburgensi Gaza itidem depromptus ac illustratus, in quo Eques gradiens cum petaso in capite, retro Stella, & cum *Silphii* itidem ac initialibus *Cyrenarum* litteris. Immo alios adhuc & præclaros omnino huius urbis nummos, modo cum imberbi capite, & additis ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ *Regis Ptolemæi* nominibus modo cum barbato vultu, & cornu in singulis arietino, uti in auersa parte cum signato itidem *Silphio*, proferre hic haud alienum utique statues vel inconsultum. E quibus prior cum imberbi capite ac nomine ΒΑΣΙΛΕ-

ΩΣ

ΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ, *Regis Ptolemæi*, & in auersa parte, ΚΥΡ. ΚΟΙΝΟ. seu ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ, *Cyrenæorum Commune*, iuxta *Silphium*, exstat in Gaza Gallorum Regia: alter inter editos scripto vernaculo selectos aliquot elegantissimi Boudelotii nummos conspicitur; qui hinc caput imberbe itidem, ac diademate reuinctum ostentat; illinc Aquilam, & Caulem *Silphii*, cum monogrammate, quo urbs *Cyrenarum* innuitur, & cum adscripto similiter ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomine. Quibus addendi continuo veniunt duo alii insignes omnino eorundem *Cyrenæorum* nummi, uterque cum barbato vultu, cornu arietino, & *Silphio* quoque, de quo hic nobis sermo, in auersa parte; quorum priorem suppeditauit nobis arca id genus nummis diues Illustrissimi Comitis Pembrochii; alterum, insigne omnino Regiæ Gallorum Gazæ, in quam nuper accessit, cimelium: cuius autem postremi & singularis omnino nummi ectypum singulari præstantissimi eiusdem Gazæ Antiquaria custodis Oudineti, humanitati acceptum feret Lector:

De l'utilit. des Voyag. p. 605. Tom. II.

Barka vero seu *Barce*, una e quinque Cyrenaicæ Pentapoleos urbibus, in eo signata; quæ proinde necdum in Ptolemaidos nomen, quod postea iuxta Strabonem, Melam, Plinium, Seruium, Stephanum, aliosque, obtinuit, transierat. Etsi apud alios sequioris æui Scriptores, Athanasium, ut obseruo, in Epistola ad Solitarios, *Barcæ* in Pentapoli meminisse adhuc videas, & Claudianum; *occiduis quod Gadibus arida Barce.* Adeo, & Athanasii quidem potissimum fide, cuius iurisdictioni tanquam Archiepiscopi Alexandrini, præter Ægyptum, Libya & Pentapolis suberat, constare videatur, exstitisse adhuc ea ætate diuersam a *Ptolemaide*, quod Ptolemæus etiam statuit, dictam veteri nomine *Barcen. Arida* vero eadem ibi a Claudiano dicta, sicut à Marone iam olim:

Ἐν Βάρκῃ &c. Sect. LXIV. Bell. Gildon. v. 159.

Æneid. lib. IV. v. 42.

> *Hinc deserta siti regio, lateque furentes*
> *Barcæi.*

Sed uti Hieronymus ibi legit, *lateque vagantes*, in Epistola, non, ut ad Maronem adnotarunt viri docti, ad Marcellinum, sed ad Dardanum. Eadem vero in duobus hisce postremis & insignibus nummis barbata capita cum cornu arietino, non adeo ad aliquem Cyrenarum e Ptolemæis Regem, quam ad Jouem illius tractus Ammonem, eumque Κριοπρόσωπον, referenda mihi videntur. Præterquam enim quod imberbes aut cum lanugine solum, neutiquam vero barbati conspiciantur hactenus in eorum nummis, Ægypti aut Cyrenaicæ Reges *Ptolemæi*, id adductis præterea Hesychii ac Suidæ testimoniis firmatur,

In Βάτȣ Σίλφιον.

firmatur, qui ut supra vidimus, in Cyrenæorum nummis signatum hinc Jouem Ammonem, illinc Silphium tradiderunt. Accedit haud aliena utique Ammonis illius, qualis a Græcis etiam colebatur, effigies in veteri *Mytilenæorum* nummo, quem in museo Cl. Seguini, & cum inscriptione, ne ad quem is respiciat, dubitare ullatenus liceat, ΘΕΟC ΑΜΜΩΝ, *Deus Ammon*, olim a me visum & vulgatum, hic denuo reponendum duximus. Et cui addemus insuper alium Pembrochiani Cimeliarchii nummum, hinc cum eodem Jouis Ammonis capite; illinc cum Aquila Fulmini insistente, monogrammate, & cum caulis Silphii parte.

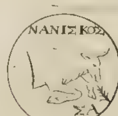
A quo cæteroquin, ne hoc prætercam, huius *Ammonis* typo in nummis illis *Cyrenæorum* vel *Barcæorum*, ad quos is spectabat propius (*Libycus* quippe *Deus*, uti a Dionysio Periegete, & facta quidem continuo *Cyrenarum* mentione, dicitur,

Καὶ τέμενος ΛΙΒΥΚΟΙΟ ΘΕΟΥ ψαμάθῳ ὑπὸ πολλῇ, Verſ. 212.
ΚΥΡΗΝΗ τ' εὔιππος, Ἀμυκλαίων γένος ἀνδρῶν,

Et templum LIBYCI DEI, *arena ſub multa: Ac* CYRENE *præſtantibus equis ferax, Spartanorum genus virorum*) haud parum recedit eiusdem Dei effigies, quam ei, ut de Diodoro sileam, Curtius tribuit; aut qualem e nummo inclytæ Suedorum Reginæ pro illo *Ammone*, ad Melam adtulit vir ingenio & doctrina excellens Is. Vossius. Verum, ut dies diem docet, eodem illius nummi ectypo paullo accuratius a me inspecto, id mihi mox suboluit, non quidem *Libyci* huius *Ammonis*, prout similiter eum vocat alicubi Lucanus, sed directum potius Leonis caput illo nummo expressum; tum adscriptum eidem nomen ΒΑΤΤΟΣ, non ad *Cyrenarum* conditorem, primumque earum Regem *Battum*, sed ad loci illius, in qno cusus fuerat hic nummus, Prætorem eo nomine appellatum, solemni in Græcorum nummis more, respici. Et quidem, quod nulla in eo nummo solita occurrerent vel *Cyrenarum*, vel earundem Regis, aut conditoris *Batti* insignia, vel effigies; sed Bos dimidius, haud insolito, eiusmodi in aliorum Græcorum nummis dimidii vel Bouis, vel Equi, vel Leonis, typo; nempe ad locorum eiusmodi, vel agrorum cultu, vel præstantium equorum copia, aut alio memorabili casu notabilium celebritatem indicandam. Quod ut verissimum postea ac indubitatum adstruxit opportune a me obseruatus in memorata paullo ante, eaque Græcis vel maxime nummis instructissima laudati sæpius, sed semper infra splendorem eius ac merita, Pembrochiæ Comitis penu antiquaria, similis omnino nummus; nisi quod in eo, loco nominis ΒΑΤΤΟΣ, alterius Prætoris nomen, ΝΑΝΙΣΚΟΣ nempe, esset adscriptum: expressa vero accuratius leonini capitis effigies. Cuius utique rei fidem abunde faciet duorum illorum nummorum sequens obtutus: prioris, qualem ad Melam, e nummo Suedorum Reginæ adduxit vir magnus Is. Vossius; alterius, e Pembrochianis cimeliis:

Lib. xvii. Lib. iv. cap. 7. Observ. p. 34. Observ. p. 24

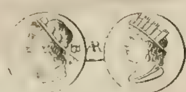

Ut nunc addam, in hoc postremo nummo signari insuper infra leonis caput litteras ΣΑ, quæ ad *Samios* forte aut vero ad *Sardianos*, nummum illum referendum suadent. Occurrunt certe in aliis *Sardianorum* nummis, cum Leonis caput cum medio etiam corpore; tum Leo gradiens; idque ob Magnam Matrem, uno aut duobus Leonibus vehi, ut notum, in antiquis id genus [a] nummis solitam; immo cuius Deæ *fera, Leo* dicitur in veteri [b] Epigrammate. Ea utique apud hosce *Sardianos*, quod vel ex iisdem nummis, & [c] Plutarcho præterea in Themistocle liquet, immo in toto illo Tmoli, ad quem adiacebant Sardes, Lydiæue, tractu, Phrygia quippe Dea, quod aliunde insuper, & ex his nummorum monumentis constat, singulari religione culta. *Batti* equidem Cyrenarum conditoris exstat cum nomine, seu initialibus eius litteris ΒΑ signata effigies, in minori eiusdem urbis nummo, qui hinc illius caput exhibet, cum gemmato velut diademate; illinc caput *Cyrenes* nymphæ, vel urbis ipsius, solito earum typo, turritum, cum littera Κ seu Κυρήνη. Exstat vero ille nummus cum aureus in Thesauris Brandenburgicis, olim Palatinis, indeque vulgatus; tum argenteus insuper in laudatis Pembrochianis cimeliis, uti aureus quoque eiusdem magnitudinis, in quo hinc idem *Cyrenes* nymphæ turritum caput cum littera Κ, illinc Palladis galeatum spectatur: uterque vero, nummus magni illius harum antiquitatum Mæcenatis comitate hic conspiciendus:

In Gaza Medicea.

a Patini Num. Impp. p. 266.
b Θῆρα &c. Κυβέλης Anthol. lib. I. cap. XXXIII. Ep. 29.
c T. I. p. 127.

Vol. I. p. 264.

Ut nunc sileam de sculptis, ut existimat eximius Begerus noster, *Batto*, huius nominis quarto, Cyrenarum Rege, & uxore eius *Pheretima*, in insigni marmore, quod, cum reliqua penu antiquaria Cl. Bellorii, in Gazam Regiam Brandenburgicam feliciter transiit.

Thes. Brand. Vol. III. pag. 324.

Verum non tam hic de expressis in priori horum *Cyrenæorum* nummorum parte symbolis vel iconibus, quamquam de iis quoque monenda quædam omnino fuerint, quam de SILPHIO in altera eorum area signato demum agitur: eaque nobilissima & celebrata adeo apud veteres Cyrenaici huius soli planta; quamque inde *Libycæ*, aut aduectæ e *Libya radicis*, eiusque *laseris*, nomine designat haud uno loco Nicander; & ubi consuli possunt veteres ac eruditi ad eum Critici, qui hæc de *Silphio Cyrenaico* ac *lasere* accipienda obseruant, dicique inde *Libycas radices*, quod copiosus esset earum in Libya, & quidem Cyrenaica, prouentus. Certe illud *Silphium*, locum Libyæ amplum occupare, & quidem ultra quatuor, ut ferebatur, stadiorum millia, tradit Theophrastus; idque maiori ex parte περὶ τὴν Σύρτιν ἀπὸ τῶν Εσπερίδων, quod a Plinio redditur, *circa Hesperidum hortos Syrtemque maiorem*: hoc est circa Berenicem, unam e Pentapoli Cyrenaica, eamque, ut de illa alibi Plinius

Schol. Nicandr. pag. 41. & 61.

H. Pl. lib. VI. cap. VIII. p. 122.

Lib. XIX. c. 3.

nius, in Syrtis extremo cornu sitam, & quæ quondem vocata fuit *Hesperidum*. Quomodo etiam Εσπερῖται Λίβυες, de huius urbis *Berenices* incolis dicuntur a Strabone, uti ibi a Casaubono monitum, & inde ad dictum Plinii locum a nupero eius ac eruditissimo interprete, Harduino. Unde etiam in ipsius Cyrenæi vatis & Battiadæ Epigrammate, uti ad illud monuit doctissimus Bentleius, ac ad Stephanum, Berkelius, Ἑσπερῖται de iisdem *Libycæ Berenices* incolis explicandi veniunt. Ita alibi, ut hoc addam, ait Theophrastus, *Silphium* ἀνατέλλειν ἐν Λιβύῃ in *Libya exoriri*; & alio rursus loco, quod incidendi Silphii tempus optime norint Λίβυες, qui *Poeni* minus accurate dicuntur ab erudito cæteroquin eius interprete Gaza. Neque enim Λίβυες proprie dicti, seu Afri omnes, *Poeni*: neque Cyrenaici incolæ, apud quos nascebatur Silphium, e Phœnicibus, sed e Græcis, ut aliunde notum, orti; ac unde *Cyrenæ*, πόλις Ελληνίς, *urbs Græca* dicta a Cyrenæo Antistite. Quamquam patrocinari Gazæ hic posset, quod ab Antiphane Comico dictum video:

Lib. V. cap. 5. — Lib. XIV. pag. 617. — Callim. Epigr. XXXIX. p. 210. ult. edit. — De C. Pl. lib. 1. cap. 1 pag. 203. — H. Pl. lib. IX. cap. 1. p. 170. — Synes. de Regno pag. 2.

Καυλὸν ἐκ ΚΑΡΧΗΔΟΝΟΣ, καὶ Σίλφιον.

Caulem CARTHAGINE, *& Silphium*.

Athenæ lib. 1 pag. 28.

Verum quibus Antiphanis verbis lucem e Strabone continuo adfundemus. Observat nempe ille, quod in confinio Cyrenaicæ Ptolemæo subditæ, & Carthaginiensium regionis, locus exstaret *Charax* dictus; quo Carthaginienses emporio uterentur, aduehentes vinum, *eiusque loco* LASER *&* SILPHIUM *reportantes ab iis, qui ex* CYRENIS *clam exportabant*, ἀντιφορτιζόμενοι δὲ ΟΠΟΝ καὶ ΣΙΛΦΙΟΝ παρὰ τῶν ΕΚ ΚΥΡΗΝΗΣ λάθρᾳ κομιζόντων. Frequens itaque & familiaris Carthaginiensibus Cyrenaici Silphii, quod iidem in alias regiones, ubi summo illud erat in pretio, transueherent, commeatus; ac unde e Carthagine importatum etiam illud ibi ab Antiphane dicitur; non autem quod Silphium in eorum solo nasceretur: unde vero Λίβυες apud Theophrastum, apud quos illud proueniebat, per *Pœnos* reddi ab erudito eius interprete non oportuit. Immo nec in *Libya* quidem proprie dicta, sed in *Pentapoli* Cyrenaica, quæ apud Auctores passim a *Libya* distinguitur, natum præstantissimum illud & quantiuis olim pretii Silphium. Sicut vero in adductis modo Antiphanis illius verbis, *Silphium*, & *Caulis Silphii* distinguuntur; ita etiam [a] Theophrastus, ac post eum [b] Plinius, *Silphium*, seu plantam ipsam multas habentem radices vocant; *Caulem*, seu *scapum*, dictumque inde alicubi apud Aristophanem, *Caulem Silphii*; & *laser*, seu *succum* nempe ex utroque, radice nempe Silphii, & Caule eius expressum, seu, ut de eo Strabo, τὸ Σίλφιον ὀπισθὲν, idemque *lacrymam* seu δάκρυον, teste eodem Theophrasto, appellatum. Quæ tria tamen confundunt subinde veteres, *Silphium* nempe, *Caulem*, & *Laser*; sed quod iam non est huius loci. Id vero magis opportunum, & ad maiorem nummorum, qui præstantissimum illud *Silphium Cyrenaicum* nobis etiamnum ostentant, lucem addendum est; Aristæum, Apollinis scilicet & *Cyrenes* Nymphæ filium, *Silphii* huius uti & *Mellis* repertorem tradi (quod vidit iam ad Solinum ὁ πάνυ) ab eruditis ad adductum modo Aristophanis locum Criticis. Ipsos vero *Cyrenæos*, auctor est Theophrastus, & ex eodem, ut solet, Plinius, adfirmare, septennio antequam ii Cyrenas incolerent, exstitisse in eo tractu *Silphium*; eos autem ibi habitasse annis trecentis, usque ad Archontem Athenis Simonidem; hoc est, ut ibi Harduinus, adde [a] Dionysium Halicarnassensem & [b] Diodorum, anno II. Olympiadis CXVII, Urbis vero Conditæ iuxta Varronem, CCCCXLIII.

Lib. XVII. pag 386. — a Ut supra H. Pl. pag. 170. b Ut supra. — Καὶ καυλὸν οἶδ' ἐκεῖνον τοῦ Σιλφίου Equit. p. 342. — Lib. XVII. p. 837. — Ut supra pag 170. — Schol. ad Equit. pag. 343. — H. II. lib. VI. cap. III. pag. 121. — a Lib. XIX. c. 3. b Lib. XIX. pag. 727.

Tanta

Tanta nempe habita *Silphii* illius *Cyrenaici* præstantia, ut quis primus eius repertor, quoue tempore illud in iis oris prouenerit, sit in publicos Cyrenæorum Annales relatum. Ut minus mirum proinde videri debeat, quod illud vel Batto, oppidi Cyrenarum conditori, tanquam præcipuum quoddam loci insigne fuerit, ut supra vidimus, oblatum: aut quod etiamnum in plerisque, qui adhuc supersunt, eorum nummis incusum reperiatur. In quibus nempe *Caulis*, de quo paullo ante, Silphii ferulaceus, ut de eo Plinius, comparet; e quo cæteroquin, sicut ex ipsa radice, quod paullo ante adtigimus, succus seu ὀπὸς, idemque *lactis* nomine etiam dictus, exprimi solitus, cuius decantatus olim in cibis ac medecina usus, seu ut, de succo illo seu *lasere* a Romanis dicto, Plinius: *magnificum in usu medicamentisque, & ad pondus argenti denarii pensum.* Magnus equidem olim illius ὀπȣ̃ seu *laseris* in condimentis, & quidem delicatiorum hominum, usus; quod vel e variis veterum apud Græcos Comicorum [a] Aristophanis, [b] aliorumque Antiphanis, Eubuli, Philemonis, Archestrati, Axionici, Alexidos apud Athenæum locis constat. Unde post enumerata, ut hoc unum inde hic memorem, alia a coquo condimentorum genera, quibus de præparandis salsamentis egerat, addit postremo apud Eubulum Comicum, ἐπιγανώσας σιλφίῳ, *Silphio* (quod ibi pro *lasere* seu ὀπῷ ponitur) eadem *exhilarabo.* Sic *caulem* & *Silphium* seu, ut de iis Apuleius, *carnes lasere infectas,* a delicatis quidem in eorum cibis, a se vero non expeti; sed ad vires, bonamque valetudinem corroborandam, vulgares cibos, carnem bubulam aut porcinam, testatur apud eundem [a] Eubulum Hercules. Quomodo *laseris Cyrenaici succum,* ὀπὸν Κυρηναϊκὸν aqua dissolutum infundi sarmento vitifero tradit in Geoponicis [b] Democritus. Quamquam de eodem *lasere,* dicto ab Arabibus חלתית notare videam ad Mischnam Interpretes, e Recutitorum gente, Maimonidem, & Bartenoram; nempe odorem eius esse ingratum, cibis tamen ex eo aliquid adiici: sed quod de alio forte *lasere* intellexerint, quam de præstantissimo illo Cyrenaico, quale nempe in Syria, Perside, Armenia, & alibi prouenire quoque diximus. Dicta vero eiusdem *Silphii* folia, iuxta Theophrastum, ac inde Plinium, & Dioscoridem, μάσπετα, *maspeta,* eaque *Apio* similia, licet præterea intueri in iisdem depicti in Cyrenacis nummis Silphii iconibus. Sequuntur vero hic adhuc duo Cyrenæorum nummi; in quorum priori, e cimeliis Pembrochianis deprompto, imberbe caput, idemque cum Arietino cornu, sicut in aliis quoque huius loci nummis; tum *Silphium,* & prope Stella cernitur. Alter nummus, qui exstat in Thesauris Brandenburgicis, ac inde iam ob eximio Begero haud uno loco vulgatus, Equitem exhibet, ac retro itidem Stellam; quem ille ad Apollinis eo in tractu sacerdotem: [b] ego ad unum e Battiadis, notis Cyrenarum Regibus ac incolis, & ad Equestres forte Ludos, quorum exercitatione ac peritia celebrati olim Cyrenæi, profectum; aut victorem inde, stella seu sole duce, reuertentem referri posse existimabam. Quamquam & de alia quapiam unius e Battiadis expeditione explicari idem Eques gradiens possit.

Lib. XIX. Sect. 15.

Ibidem.

a Equit. p. 242. Auib. p. 560. 613. 615.

b Vid. Athen. lib. I. p. 28. II. pag. 63. 64. III. p. 95. 100 101. 117 &c.

Ibidem lib. III. pag. 117.

Metam. lib. X.

a Κἀγὼ γὰρ [illegible] σιλφίῳ. Athenæ lib. IV. pag. 60.

b Lib. IV. c. 7. De Fructuum Petiolis p. 501. Tom. VI. ed. Amstel.

a Obferv. in Num. Rom. Ant. pag. 3. 11. Thes. Brand. Vol. I. p. 518.

b Epistol. secund. ad Beger.

Neque

Neque vero hic prætereundum, quod tradit [a] Suidas, ac præterea eruditi Ariſtophanis [b] interpretes, Ampeliotas Africanos, Delphis caulem *Silphii* dedicaſſe: ut eximium quendam honorem habitum nobiliſſimæ huic plantæ, vel inde quoque adſequaris. Ut non mirum ſit, traditam videre ab Arriano Cyrenæorum in cuſtodiendo *Silphio* ſollicitudinem, qui ſepem ei obducebant, quo greges ouium inde arcerent; & ideo quidem, *quod magni fieret apud eos Silphium,* Ὅτι πολλȣ̃ ἄξιον Κυρηναίοις τὸ Σίλφιον. Unde etiam Auguſtus, inter blanditias illas, quibus Mæcenatem ſuum nonnunquam demulcebat, *Laſer Aretinum*, eadem ratione, qua illum *Ebur ex Etruria*, aut *Tiberinam Margaritam*, teſte Macrobio, ſolebat appellare. Quin & illud haud pigebit addere, haud diſſimilem valde huic *Silphio Cyrenaico*, figuram, ex horto Patauino expreſſam in libro Proſperi Alpini de Plantis Exoticis.

a In Βάττȣ Σίλφιον.
b Schol. ad Plutum pag. 92.
Exped. Al. lib. III. cap. 28.
Saturn. lib. II cap. 4.

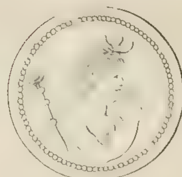
II.

De Loto *in Nummis Ægyptiis.*

Alterius vero plantæ haud parum olim nobilitatæ luculentam etiam figuram nummi veteres nobis ſuppeditant. Lotum Ægyptium intelligo, quem *Lilio* ſimilem, immo *Lilium Ægyptium*, iuxta [a] Herodotum tradunt vulgo auctores, [b] Theophraſtus, [c] Dioſcorides, alii, & uſibus variis ac dignitate in ea gente celebrem docent. At vero vulgo veteribus litem hic intendunt recentiores, qui illos ex una planta male duas effeciſſe exiſtimant: neque enim reuera aliam eſſe *Loton* illum *Ægyptium*, quam *Nymphæam albam*. Huius enim *Loti* duo eſſe genera ſolo colore diſcreta: unum, roſacei coloris, quod idem ſit cum *Colocaſia*, ſeu *Faba Ægyptia*; alterum flore albo & *Lilio* ſimili, quod nihil aliud ſit, quam *Nymphæa Nilotica*. Hæc inter alios viri magni ad Solinum ſententia, quam pluribus ibi adſtruere conatur, ac in Prolegomenis poſtumi operi, ubi *Loton Ægyptium*, ſpeciem eſſe *Nymphææ* itidem ſtatuit. Sed ut largiamur multa habuiſſe hunc *Loton* cum *Nymphæa* communia; puta originem in paluſtribus locis, aut amnibus; florem *Lilio* ſimilem; caput inſtar papaueris: haud tamen omnino eaſdem plantas exſtitiſſe, conſtare poterit ex præclaris aliquot Ægyptiorum nummis, quibus frequenter cum *flos Loti*, tum *caulis*, tum *fructus* exprimuntur. Inſignes hanc in rem duo qui ſequuntur cuſi in Ægypto ſub Hadriano, ac Antonino: quorum duo priores inſuper *Harpocratem* exhibent, digitum ori admouentem; alter, *Iſidem Oro* præbentem ubera:

a Lib. II. cap. 92.
b H. Pl. lib. IV. cap. V. p. 87.
c Lib. IV. cap. 114.
Exercit. p. 683.
De Homon. Hyl. Jatr.

Flos nempe ille expansus, cui insidet in priori nummo Harpocrates, haud alius utique quam *Lotus*, ut vel ex Plutarcho & Jamblicho liquet; sicut erudite monuit, qui duos illos nummos iam protulit, Cl. Tristanus. Aperte certe Jamblichus libro de Mysteriis Ægyptiorum, ubi ab iis fingi docet Deum ἐπὶ λωτοῦ καθέζεσθαι, *super lotum sedere*; additque eo symbolo denotari eius cum eminentiam & potestatem; tum etiam facultatem præsidendi intellectualem, quod in *Loto* omnia, flos nempe, & fructus sint circularia: Deum per se solum sedere expansum, quod in se ipso penitus quiescat. Ita iidem Ægyptii, auctore Plutarcho, Solem infantem e *Loto* prodeuntem depingebant, addita eius rei ratione: οὐδὲ ΤΟΝ ΗΛΙΟΝ ἐκ ΛΩΤΟΥ νομίζουσι βρέφος ἀνίσχειν νεογιλὸν, ἀλλ' οὕτως ἀνατολὴν ΗΛΙΟΥ γράφουσι, τὴν ἐξ ὑγρῶν ἡλίου γινομένην ἄναψιν αἰνιττόμενοι. *Neque putant Solem infantem recens natum, e* LOTO *exiisse; sed* SIC ORTUM SOLIS PINGUNT; *innuentes, quomodo is ex humidis accendatur.* *Caulis* autem, quem manu gestat, itidem *Loti*, qualem omnino describit Prosper Alpinus, meliora de hac planta, ut ipse agnoscit, edoctus ab erudito Medico, a quo Plantas Loti in Ægypto decerptas, cum floribus, fructibus, caulibus, foliis, se accepisse profitetur. Consule librum eius, uti id a nobis iam olim monitum, de Plantis Exoticis. *Loti* itidem *Caulis*, quem præfert infans Orus in altero nummo, Isidis matris uberibus admotus; ornamentum autem illud capitis cum Harpocratis tum Isidis, Flos *Loti* haud tamen expansus, quod non obseruauit Tristanus. Flores nempe in hac planta candidis Liliis foliorum angustia proximi, multi ac densi, ut testis oculatus eosdem describit Alpinus; unde veteres etiam florem hunc non *Lilio* solum similem, sed nonnulli, ut etiam Herodotus, *Lilium* vocarunt. Unde iam adsequimur, non de *Lilio*, ut multi existimabant Antiquarii, sed de hoc *Loto* explicanda illa capitis insignia, quæ frequenter in Ægyptiorum nummis occurrunt *Lilio* haud absimilia, Certe familiare fuisse Ægyptiis illud capitis insigne, sicut apud Græcos & Romanos Laurum, vel Quercum, licet ex Heliodoro præterea colligere, apud quem præconum *capita Nilotico Loto redimita* leguntur, καὶ τὰς κεφαλὰς τῷ Νειλῴῳ λωτῷ καταστέψαντες. Huc spectat etiam sequens nummus, in quo iuxta hieroglyphica Ægyptiorum symbola, de quibus fuse iam egerunt viri docti, *Canopi* caput *Hydriæ* impositum cernitur, cum simili capitis ornamento:

Tom. I. p. 605.

Sect. VII. cap. II. pag. 151.

De Iside p. 355.

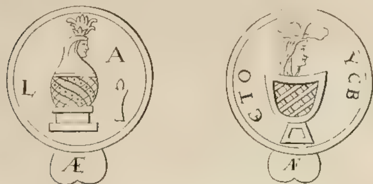
Cap. XVI. pag. 213.

Ut supra.

Lib. X. p. 457.

Nonnun-

Patin. Num. Impp. p. 156. & 134.

Nonnunquam vero floris loco, fructum ipſum *Loti* adhibitum videas inter duo folia: quo nempe inſignitus occurrit Orus in ſuperiori nummo, cum matre Iſide depictus. *Loti nempe* huius fructus magnitudo, quanta papaueris maximi Theophraſto traditur. Eodem etiam capitis ornamento Oſiris decoratus in quodam Ægyptio Traiani nummo, quem Cl. Seguinus vulgauit, ut facile mihi magnum Gallorum antiquariorum decus largietur: H. Pl. lib. IV. cap. 10. Select. Num. pag. 121.

Non *Loti*, ſed *Perſeæ* Ægyptiæ, ſeu vulgaris *Perſicæ* fructum exiſtimarunt nonnulli in nummis id genus ſignatum, moti auctoritate Plutarchi, qui inter ſtirpes Ægyptias, *Perſeam* Iſidi maxime conſecratam tradit. Certe *Perſeæ Ægyptiæ* (quam eandem cum hodierna & vulgari *Perſica* ſtatuit in poſtremo opere magnus Salmaſius) fructum figura oblongum & Amygdalæ modo deſcribit Theophraſtus; Plutarchus autem citato loco, cordis ſpeciem, folium autem linguæ referre tradit. Unde factum etiam obſeruo, ut Arabes vocem لبخ cum *arborem* fructum ferentem inſtar dactyli, tum *Perſeam* etiam interpretentur. *Dactylorum* enim, ſicut & *Perſeæ*, fructus figura vulgo oblonga; unde & nomen illud prioribus hæſiſſe vulgo exiſtimatur. Videant autem quam parum ea conueniant cum figura rotunda fructus, in commemoratis modo aut ſimilibus nummis expreſſi. Coronam autem è *Loto*, Oſiri familiarem, liquet inſuper ex Plutarcho; qui refert Iſidem eius cum ſorore congreſſum *agnouiſſe, ex corona Loti ab eodem apud Nephthyn relicta*, ϗ τεκμήριον ἰδοῦσα, ΤΟΝ μὲν ΛΩΤΙΝΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ, ὃν ἐκεῖνος παρὰ τῇ Νέφθυι καταλέλοιπε. Ubi *ςέφανον λώτινον coronam ex loto*, pro *ςέφανον λάτινον, coronam melilotinam*, ut ibi hodie legitur, reponendum bene vidit doctiſſimus Turnebus. Locus autem ſignati ſuperioris nummi, ut obiter hoc addam, ſingularis; nempe urbs *Coptus*, a qua lingua Ægyptia hodierna, *Coptica* dici meruit, & quod oppidum a voce Ægyptia, quæ *priuationem* notet, ob Oſirin ibi è viuis ſublatum, deriuat eodem loco Plutarchus. Idem vero *Coptitarum* nummus, de quo olim egeram, nuper etiam a [a] celebri Antiquario eſt adductus; & in quo ſupra Oſiridis caput, non *Perſeam* quidem, ſed *Lotum* itidem agnoſcit, ſicut in altero quoque a *Buſeritis* Ægyptiis, quem itidem adfert, cuſo. Qua de re autem in utramque partem diſſerit in Harpocrate, ac mecum inde de *Lo-* De Iſide pag. 378. Homon. Hyb. Satr. c. LXVIII. H. Pl. lib. IV. cap. 2. De Iſide p. 370. Vid. var. Lect. ad hunc Plutarchi locum. a Vaill. A[illegible] N[illegible] 205.

to

to potius, quam de *Perſea*, in iis, qui Oſiridem ſignant, nummis ſe amplecti profitetur vir inſigni eruditione, candore, humanitate, amplitudine inſuper munerum conſpicuus, Cuperus. Florem certe *Loti* frequentius inter capitis ornamenta receptum videas in antiqua illa Ægyptiorum nummorum ſupellectile. Nilum utique, præter ſupra commemoratos *Iſidem* ac *Oſiridem*, eodem ornamenti genere non caruiſſe, præter alios arguit nummus quidam Hadriani Mediceus. Illum enim ἄνθεσι Νειλῴοις ſeu *Nili floribus*, quorum
Lib. IX. pag. 445. Heliodorus meminit, adnumerandum, iure Parenti ſuo hoc officium liquet præſtitiſſe; Regibus vero & Reginis, ad *Iſidis* nempe & *Oſiridis* exemplum, eundem honorem habuerunt Ægyptii; ſicut nummi aliquot ſuperſtites adhuc hodie conteſtantur. Juncta enim eodem modo videas Ptolemæorum cum coniugibus capita, cum flore illo in vertice, aut cum diademate in eiuſmodi florem deſinente. Quo refero nummos aliquot huius generis in Gaza Medicea mihi inſpectos; quorum unum eruditus illius Cimeliarcha male ad Jouem Ammonem referebat. Talem etiam florem *Arſinoë* Philadelphi, & alter *Ptolemæus* in capitis vertice apud Urſinum, nouiſſime autem apud Cl.
Hiſt. Ptolem. pag. 43. Vaillant, præferunt: prior ex nummo aureo; alter ex gemma veteri expreſſus. Neque enim audiendus vir doctus, qui in Notis ad has Fuluii Imagines, florem illum de *Silphio*, & non de *Loto* accepit; ac proinde a Cyrenæis profectum utrumque hoc monumentum credidit. Figura enim illius floris ibi expreſſa, a *Silphio* longius diſcedit, de quo paullo ante egimus, & *Lotum* reuera *lilio* haud abſimilem prodit. Quæ omnia certe egregie illuſtrant haud
Lib. I. p. 56. ignotum eruditis Antiquariis Diodori locum; quo receptum tradit apud Ægyptios, Leonum non ſolum, Taurorum, & Draconum, capita Regibus ſuis circumdare; ſed Arbores etiam, Ignem, & ſuffimenta in vertice eoſdem geſtare; cum ut his decore ſe exornent; tum ut ſtuporem aliis & ſuperſtitionem ſimul iniiciant. Ex quibus præterea lucem aliquam fœneratur Athenæus, qui coronas plexas e floribus Loti apud Alexandrinos commemorat, qui-
Lib. XV. p. 677. bus poſtea *Antinoëarum* nomen, ſuaue Poëtæ cuiuſdam commentum dederit. Ipſum certe *Antinoum* eodem *loti* flore coronatum videbam non ita pridem in ſingulari eius nummo incomparabilis Regiæ Gallorum Gazæ. Qualem
Num. Impp. pag. 166. etiam apud Cl. Patinum, breui, poſt hæc olim a me vulgata, depictum cerne-
Ibidem. p. 158. re licuit; uti inſuper coronam eiuſmodi e *loto* plexam, ac *Antinoeam* dein-
Tom. I. pag. 507. ceps, a præclaro ſcilicet illo Heroë, denominatam, iam ante apud Triſtanum.
Od. LXVIII. Cuiuſmodi alioquin e *Loto* coronam Ναυκρατίτην, ſeu Ægyptiam, vocat alicubi Anacreon, ut bene ibi vidit eruditiſſima Daceria: aut vero prout a Lacænis nymphis, in honorem Helenæ, necti traditur in illius apud Theocritum Epithalamio:

Idyll. XVIII. v. 43. &c.

Πρᾶται τοι ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΛΩΤΩ χαμαὶ αὐξομένοιο
Πλέξασαι, σκιερὰν καταθήσομεν ἐς πλατάνιστον.

Primæ tibi CORONAM *ex humi naſcente* LOTO
Nectentes, in umbroſa ſuſpendemus platano.

Animalium vero, ut hoc addam, apud eoſdem Ægyptios vel ſacrorum, vel nobilium capita, haud abſimili ornamento inſignita nonnunquam obſeruo in priſcis eiuſdem gentis nummis: cuius generis en tibi Serpentem ſignatum inter Ægyptia Hadriani numiſmata, cum Siſtro & Caduceo:

Serpens

Serpens ille forma & magnitudine conspicuus, ac e maiorum, ut videtur, illarum Aspidum genere, de quibus supra egimus. Ornamentum autem capitis, si Tristanum consulas, qui præclarum illum nummum iam ante euulgauit, lucerna, & ex earum quidem genere, quas in Pompa Isidis prælatas tradit Apuleius; *aureum* nempe *Cymbium in medio suo patore flammulam suscitans largiorem.* At certe *florem* potius esse quam *lucernam,* aut illud *cymbium* Apuleianum, cum abunde ex superioribus, tum ex accurato examine ipsius nummi liquere mihi videtur. Eo forte facilius referri posset prælatum capitis insigne in alio Serpente seu Dracone, insignis magnitudinis:

Tom. 1. pag. 498.

Metam. lib. xi.

Primus olim protulit eum Erizzo, inter nummos eiusdem Cæsaris Hadriani, qui insigne illud capitis, de crista aut caruncula interpretatur. Fortunius autem Licetus in nouissimo opere de reconditis antiquorum Lucernis, multis capitibus eundem nummum sibi illustrandum suscepit; & eo fine maxime ut Lucernam, huius Serpentis capiti impositam doceret. Mitto quidem indigna celebri antiquario, quæ adfert ad illustrationem & explicationem huius rei; ut quum de Hadriani consilio suam in Græca & Latina lingua peritiam ostentandi, mixta scilicet nummi epigraphe, ex Græcis Latinisque litteris, L I Δ, nos vult certiores reddere: aut quum easdem numerales litteras, festiue sane interpretatur, *Lucernas Inuenit Delta:* quæ tamen nihil aliud sonant, ut vulgus Antiquariorum nouit, quam annum imperii Hadriani decimum quartum, quo percussus est hic nummus. Alias non iam *florem,* aut *lucernam,* sed *cristam* reuera, aut *carunculas* præferre videtur alius nummus cum signato Dracone, & Caduceo itidem ac Spica, cuius ectypum amicissimus Patinus nobis olim indulsit.

Strabo uno vel altero loco refert magnos Dracones in Æthiopia occurrere, quibus superne herba innascitur, & quos, haud iniuria, fabulosis alicubi adnumerat.

Lib. xvii. pag. 827.

merat. Interpretes vero vulgo pro πόα, seu *herba*, πτέρα ibi seu *alas* legunt, ac eorum fide, de volucribus scilicet draconibus hæc loca passim accipiunt viri docti. Ad illud vero Draconum genus referre quis posset superiorem, modo expressum; ni opportunius liceret de carunculis explicare, quas alias huic draconum generi veteres tribuunt. Quomodo nempe Galenus de Ba- De Theriaca ad Pison. p. 460. edit. Gr. Basil. silisco agens alicubi, *tres capite eminentias* docet illum habere, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τρεῖς ὑπεροχάς. Diuersi vero rursus a superioribus duo illi Dracones aut Serpentes, quorum alter, mammosus nempe, Isidem, alter Osiridem nobis adumbrat:

Perseæ fructum inter duo folia signatum credit Tristanus in posteriore illo Dracone, qui Isidem repræsentat. At *Perseæ Ægyptiæ* fructum aliter describunt nobis veteres, ut paullo ante innuimus, oblongum nempe & amygdalæ instar, cui minus conuenit illa fructus effigies duobus foliis inserti. Ut proinde melius *Loto* possit adaptari, cuius fructum instar Papaueris maximi eosdem docuisse diximus. Alterum vero illud insigne adpositum capiti Osiridis, sub Dracone itidem adumbrati, frequenter signatum videas in Hieroglyphicis Ægyptiorum monumentis; de quibus consulendi illorum promicondi Laurentius Pignorius in Mensa Isiaca, & Athanasius Kircherus in suo Oedipo. Ad quæ referenda etiam sequens effigies, deprompta e penu Antiquaria viri eruditæ ac elegantis industriæ, Petri Bellorii nostri, quæ Ægyptium seu Isiacum sacrorum ministrum exhibet, cum solito illo capitis ornamento, ac Metam. lib. xi. subligaculo, sacerdotibus Ægyptiis familiari; *sed Antistites sacrorum proceres illi, qui candido linteamine cinctum pectorale ad usque vestigia strictim iniecti*, & adpositis cum florum aut fructuum Primitiis; tum insuper Anseribus vulgo Oneirocrit. lib. iv. cap. 85. Isidi sacris, ac iuxta Artemidorum, in Templis diuersari solitis.

Sicut

Sicut autem *Serpentes* & *Dracones* paſſim floribus id genus coronatos, ita *Arietem* quoque cum ſimili capitis inſigni conſpiciendum præbet nummus Hadriani Mediceus, ſicut alias *Leonem radiatum* Ægyptii aliquot nummi: ut eo nempe ſymbolo Solem nobis adumbrarent, ut iam viderunt viri docti. Quibus addendus venit *Accipiter, Loto* itidem coronatus in veteri Ægyptii oppidi *Metellitarum* nummo; & ſub qua *Accipitris* imagine, ſignari ſæpe ab Ægyptiis Oſirim, bene e Plutarcho monuerunt eruditi Antiquarii. Quod præter obuia id genus in aliis vetuſtis Ægyptiorum cimeliis, quæ iidem diuulgarunt Oſiridis ſimulacra, oſtendit inſuper ſub *Accipitris* capite effictum eius caput in veteri marmore, nuper inter præclaras Theſauri Brandenburgici antiquitates opportune editum ac illuſtratum. Neque vero huc ſpectant, aut *Olea* coronati frequenter in Romanorum & Græcorum nummis *Boues*, non victimarum ſolum more, ſed quod apud Barbaros ſuſceptæ etiam pacis indicium, ut ex Ammiano licet colligere; aut *Equi*, vel *iugales*, vel *deſultorii*, in Triumphi nempe, aut vero Circenſis, vel Olympicæ victoriæ ſignum; aut *Elephantes* cum corona vel capiti eorum, vel dorſo impoſita, in duobus præclaris nummis Caracallæ, priori Mediceo, poſteriori apud Erizzum; aut *Ceruus* denique *Corona Hederacea* cinctus; unus ſcilicet e Mithridatis (Liberi Patris nomen & habitum mutuati, ut infra videbimus,) cuſtodibus, iuxta Ælianum, ac proinde in eiuſdem nummo ſignatus.

Vaill. Ægypt. Numiſm. pag. 211.

Theſ. Brand. Vol. III. pag. 306.

Lib. XXIV. c. I.

De Animal. lib. VII. cap. 46.

III. *De*

III.
De STROBILO *ſeu* NUCE PINEA *in Nummis.*

STROBILUM quidem, ſeu NUCEM PINEAM, tanquam vetus Vindelicorum inſigne, videmus in vetuſtis aliquot nummis, cum Auguſti effigie in anteriori parte. En duos id genus, quorum unus ſolam *Nucem Pineam*; alter ſedentem ac turritam mulierem, urbis ſymbolum, in cuius gratiam percuſſus nummus, exhibet; quæ dextra, *Strobilum* itidem, ſiniſtra Cornucopiæ tenet;

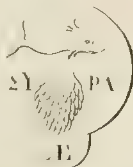

Marco enim Velſero, viro præclaro, & Auguſtæ Vindelicorum olim Duumuiro, lubenter adſentimur, qui eoſdem patriæ ſuæ, & nobili Auguſti Coloniæ, unde nomen etiam meruit, vindicavit; ac *Pinus* in eo tractu frequentia, petitum urbis illius ac gentis inſigne erudite adſeruit. Nec mirum utique; quum & haud abſimilem quoque *Strobilum* ſignatum videre liceat in priſcis aliquot Græcorum nummis, ob eandem arboris illius copiam in eorum tractu. Hinc *Mamertinorum* nummus apud Goltzium, cum *Nuce Pinea*, addito Martis capite, & inſcriptione ΑΡΕΟΣ, qui *Mamers* Oſcorum lingua vocabatur. Quum enim paſſim laudetur veteribus *Pix* Bruttiorum, in quorum ditione erat *Mamertum*; ita apud urbem illam ſyluam fuiſſe narrat Strabo ferentem optimam Pinum, quod iam viderunt diligentes Antiquarii. Neque vero alia de cauſſa ſignatum etiam reperio cum Delphino *Strobilum*, in ſequenti nummo *Syracuſanorum*, quorum tractus non maritimus ſolum, ſed ferax etiam illo arboris genere.

Magn. Græc. Tab. xxvII.

Lib. vI. p.261.

Paruta Tab.86. n. 33.

Occurrit præterea *Nux* id genus *Pinea* cum ſymbolis aliis in præclaro *Myrinæ* urbis Æolidis nummo Mediceo, qualem etiam videre licet apud Triſtanum, quamquam minus accurate expreſſam. Ut iam nihil dicam de ærea illa *Nuce Pinea*, vetuſti ac ſingularis operis, quam in Mole Hadriani, obuio adhuc & iucundo ſpectaculo, lubentes ſane hic intuemur. Neque vero celebritatem locis aut monumentis id genus inde quæſitam miraberis; qui, ut alia mittam, nobilem hanc *Nucem* in Liberi Patris myſteriis, procul dubio apud erudiſſimum Clementem legiſti; idque firmatum antiquo illorum myſteriorum interpretis Orphei ibidem dicti teſtimonio:

Tom. II. pag. 140.

In Protrept. pag.

ΚΩΝΟΙ

ΚΩΝΟΣ, καὶ ῥόμβος, καὶ παίγνια καμπεσίγυια, Protrept. p. 11.

PINEA NUX, *& trochus, & ludicra quæ flectunt membra.*

Unde etiam vidisti, ut opinor, non semel in antiquis Bacchantium, qualia plurima hic in urbe supersunt, monumentis, *Nuces* id genus *Pineas* thyrsorum fastigio impositas: cuiusmodi etiam Thyrsus in vulgatis nuper Thesauris Brandenburgicis conspicitur. Immo inde factum obseruo, ut Κῶνοι dicti sint iidem *Thyrsi,* quod erudite, ut solet, notat Hesychius, & in superiore huius operis editione erat iam a nobis monitum, Κῶνοι, οἱ θύρσοι, καὶ οἱ στρόβιλοι, καὶ οἱ στρόμβοι. Tria vero, ut aliunde notum, hæc *Nucis Pineæ,* quæ ibi adducuntur, apud Græcos nomina, κῶνοι, στρόμβοι, & στρόβιλοι, ut alterum vetustius mittam, quo usus est Hippocrates de *nuce pinea* seu eius *nucleo,* nempe κόκκαλος, neque eo solum loco, qui eam in rem ab Athenæo adducitur, libro de Ptisana, sed alio insuper, de Acutorum Victu. E tribus vero illis modo adductis apud Græcos nominibus, quibus *nuces* illæ *pineæ* vulgo designatæ, antiquius & magis usitatum exstitit κῶνος, ob figuram nempe illius fructus κωνοειδῆ, recentius vero, στρόβιλος. Id utique haud uno loco obseruat Galenus, & quidem, ut [a] qui sua ætate, seu a posterioribus, ut alibi ait, Græcis στρόβιλοι, ab Atticis κῶνοι fuerint appellati. Exstant quidem ut id obiter moneam, duo apud Plutarchum loca, ubi ille duabus hisce vocibus [b] κῶνος & [c] στρόβιλος usus legitur; sed ubi utramque non de fructu ipso, verum de arbore *conifera*, iisque cum *pinu* & *picea* cognatis quidem, sed diuersis tamen accipit: quæ aduertere poterit ibidem, cui id curæ aut operæ pretium erit, lector. Id vero ante Galeni æuum iam inualuisse, ut στρόβιλος de *nuce pinea* diceretur, ex [d] Dioscoride liquet; ut mittam Galeno coæuum [e] Athenæum, & iis supparem Clementem Alexandrinum. Immo idem, ut hoc addam, de utraque hac voce, & iisdem, quibus utitur etiam Galenus, verbis, obseruat Auctor vitæ Homeri, quæ vulgo Herodoto tribuitur: quod nempe a posterioribus Græcis dictus fuerit *pini fructus,* στρόβιλος, qui ab aliis κῶνος. Ut vel inde, etsi non alia id arguerent, longe recentiorem, quam vulgo etiam creditur, exstitisse liqueat vitæ illius Scriptorem. Certe nuspiam adhuc Latina *strobili* voce, de *nuce pinea* usus est Plinius: apud Lycophronem vero occurrit quidem ea vox στρόβιλος, sed de *oui rotunda testa,* seu, iuxta nouissimum ac eruditum huius Poëtæ interpretem, [f] Joannem Potterum, *cochlea*; non vero de *nuce pinea* dicta. Etsi, quod non est hic prætereundum, eadem voce στρόβιλοι, pro *nucibus pineis* usus legatur, cuius incerta hactenus est ætas, sed memoratis paullo ante auctoribus Græcis, qui eam quoque usurparunt, vetustior [g] Diphilus Siphnius. In adducto vero Orphei apud Clementem versu, κῶνος non adeo de *nuce pinea,* uti in addita ad Liuium Gronouianum [h] Epistola traditur, quam de alio aliquo puerili ludicro seu παιγνίῳ dicitur. Id quidem obuium iam erat, & a vulgaribus etiam Lexicorum conditoribus, monitum, κῶνον dici itidem de simili ludicri genere seu *trocho* aut *turbine*; haud aliter nempe ac στρόμβον ab [i] Homero, ut obseruant ad eum veteres Grammatici. Adde, quod dein ab illustri Salmasio in opere postumo, ac ubi agit de eodem Orphei apud Clementem versu, de tribus illis vocibus, κῶνος, στρόμβος, & στρόβιλος, quibus cæteroquin *nux pinea* denotabatur, est similiter monitum. Neque minus tamen, non de id genus *ludicro* seu *turbine,* sed de *nucibus pineis,* vocem κῶνοι apud Orpheum debere intelligi, ibidem obseruat vir maximus: quæ nempe inter symbolica huius Bac-

Kkkk chi,

Vol. I. pag. 12.

Lib. 11. p. 57.

Sect. LIII.

a De Alim. Facult. lib. II. c. 17. Item de Compos. Medic. lib. VII. cap. 1. Et ad Hippocr. de Acut. Vict. Sect. LIII.

b [illegible] κῶνον [illegible] κυπάρισσον, ἢ πίτυν [illegible] Symp. lib. II. Qu. VI. pag. [illegible]

c Καὶ [illegible] (h. e. πίτυς) καὶ τὰ [illegible] πεύκαι καὶ στρόβιλοι. Symp. lib. V. Qu. III. pag. 676.

d Lib. II. pag. 57.

e Protrept. p. 12.

f Cassandr. v. 89.

g In Not. Ibid.

h Δίφιλος δ' ὁ Σίφνιος φησίν, οἱ στρόβιλοι. Athenæ lib. II. pag. 57.

i Jac. Gronov. Epist. I. Liuii Tom. II. addita.

chi, uti & Matris Deum, mysteria fuerint: unde etiam a Clemente στρόβιλοι, de iisdem illis, quos inter ea retulerat Orpheus, κώνοις, seu *nucibus pineis* continuo commemorantur. Adde, quod *Nuces* etiam *Pineas*, ut totidem Cupidinum ludicra, ostentet nobis vetusta Gazæ Brandenburgicæ gemma, quæ Vol. I. p. 186. in editis eius Thesauris visitur. Accedit, quod sacer quoque esset, cum huius arboris, tum fructus usus in sacris Cereris. Docet id Stephanus in voce Μίλητος, sed cuius verba partim mutila partim corrupta, ita supplenda olim censuimus ac emendanda: οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι (ubi pro hac voce, lacuna asterisco indicata) ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις ΠΙΤΥΟΣ ΚΛΑΔΟΝ ὑπὸ τὴν στιβάδα, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς Δήμητρος ἱερὰ ΚΩΝΟΝ (non κλάδον) ΠΙΤΥΟΣ ἐπίθεσαν, διὰ τὸ ἀρχαῖον τῆς γενέσεως, *Athenienses enim in Thesmophoriis*, PINUS RAMUM *infra lectum, & supra Cereris simulacra*, (non, ut ibi nuperus interpres, *& in sacris Cereris*, eadem enim hæc erant, quæ *Thesmophoria*) FRUCTUM PINUS *collocant, propter vetustatem generationis.* In quibus verbis pro Ἀθηναῖοι, quæ vox dee-

a Berkelius in Notis ad Stephan. b Jac. Gronov. Epistol. ut supra.

rat in textu, οἱ ἐν Μιλήτῳ οἰκοῦντες, *Mileti habitantes*, aut οἱ Μιλήσιοι, *Milesii*, reponendum statuunt postremus [a] Stephani editor, [b] quique antea eo de loco alibi (etsi tum haud sine singulari mea laude, non, ut passim postea, idque iuxta morem ei familiarem, procaciter & contumeliose) egit: & quidem ideo, quod non Athenis solum, sed in aliis etiam Græcis urbibus, & Mileti quidem, uti, iidem e Meursio observant, Thesmophoria celebrarentur. Neque utique id me latuit, quum olim illum Stephani locum adducerem; qui & aliis adhuc in locis, de quibus ii aut Meursius etiam silent, solemne illud Ce-

Obseruat. pag. 650. a Lib. II. cap. CLXX. & lib. VI. cap. XVI. b Stratagem. lib. V. cap. I. c Lib. I. p. 60. Lib. IX. cap. XCVI. Strob. lib. XIV. pag. 633. &c.

reris, quod & nuper ad Callimachum adtigi, frequentatum noueram: sicut Argis, Ephesi, Agrigenti, apud Algonum, aut apud Arcadas, idque [a] Herodoto, [b] Polyæno, ac [c] Strabone testibus. Immo qui inde lacunam per vocem οἱ Ἀθηναῖοι supplendam apud Stephanum, inde ibidem monueram: non quidem, quod apud solos Athenienses celebrarentur illa Thesmophoria, sed quod apud eos, & ab iis orta eadem sint: *Miletus* autem foret, ut vel ex Herodoto & aliunde notum, Atheniensium Colonia: in quam proinde, obuio Coloniarum more, eadem Metropoleos sacra fuerint illata. Quod nempe innuit ibi Stephanus: ac proinde, ubi vox οἱ Ἀθηναῖοι opportunius omnino, quam οἱ Μιλήσιοι supplenda occurrebat; quod non *Milesii*, sed *Athenienses* primi auctores fuissent huius sacri Cerealis, & ritus etiam illius, quo *Pini*, quod ibi traditur, cum ramus, tum fructus in eo sit adhibitus; ac inde, ut modo diximus, in eorum Coloniam cum ipsis Thesmophoriis transductus. Accessit illud dein opportune, quod in eruditissimis, quæ sat multis, post ita suppletum a me aut emendatum hunc Stephani locum, annis prodierunt, Cl. Holstenii ad eum adnotatis, idem quoque, additaque eadem eius rei caussa,

Not. & Castig. ad Stephan. pag. 209. fit ibi ab illo monitum: *Excidit hic vox* Ἴωνες, aut Ἀθηναῖοι, *horum enim Miletus colonia erat.* Alteram quoque eiusdem loci emendationem a me adductam, & alioquin obuiam, nempe κῶνον (pro κλάδον) πίτυος firmat ibidem vir doctissimus: adeo ut eam ab erudito Berckelio, me tum uno eius rei, quod ibi ille innuit, auctore, probatam ac Stephano redditam, adstrui inde haud parum lubens videam. Κλῶνα quidem πίτυος, quomodo tum legi ibi

Alexiph. pag. 176. debuisset, non κλάδον, de *ramo pinus* dictum haud ignoro: unde veteres Critici ad Nicandri verba, ubi de *pinus* κώνοις fit itidem ab eo mentio, notant:

Schol. p. 72. στρόβιλος· ὁμωνύμως γὰρ λέγεται ὁ καρπὸς, ὁ στρόβιλος, καὶ ὁ κλάδος, *Strobilus: dicitur enim communi illo nomine fructus, strobilus, & ramus,* De *fructu* vero potius,

tius, quam de *ramo pini* ibi a Stephano agi, vel ea quæ præcedunt de *pini ramo* (πίτυος κλάδον) qui infra lectum Cereris collocaretur, abunde arguunt; hæc vero, de *conis* seu *nucibus pineis*, quæ statuerentur supra illius Deæ simulacra, manifesto satis indicant. *Strobilus* nempe seu *Pini fructus*, Græcis cum κῶνος tantum, idque propter figuram ut diximus, κωνοειδῆ, tum κῶνος πίτυος, aut πιτυΐνος etiam dictus. Ita apud Nicandrum:

Ἠὲ χαμαιπίτυος βλαστήμονος ἄμμιγα ΚΩΝΟΙΣ
Φύλλα καθεψήσας· Alexiph. p. 167.

Aut Chamæpityos germinantis simul cum NUCIBUS PINEIS
Folia incoquas:

ac Theocritum:

Βάλλει δ᾽ ὕψοτε ΚΩΝΟΥΣ, Idyll. 13. v. 49.

Deiicit vero & PINEAS *superne* NUCES.

Mitto quod eandem *Miletum*, a *Pinorum* copia, aut quod primum ibi nata esset *Pinus*, Πιτύουσαν dictam obseruat eodem loco Byzantius Grammaticus; uti etiam eruditi Critici ad Aristophanem: Πιτύουσα Μίλητος, διὰ τὸ πολλὰς ἔχειν πίτυας, *Pityusa*, seu *Pinifera*, *dicta Miletus*, *quod multas haberet Pinus*: & a Plinio, *Miletus Joniæ caput*, *Lelegeis ante*, & PITYUSA, & *Anactoria nominata*. Immo quod ab Homero pridem indicatum fuerat, ac vel uno verbo ad Plinium, vel ad dictum Stephani locum, adnotari omnino meruit: Stephanus in Μίλητος. Schol. ad Plutum pag. 63. Lib. v. cap. xxix.

Οἳ ΜΙΛΗΤΟΝ ἔχον, ΦΘΕΙΡΩΝ Τ᾽ ὄρος ἀκριτόφυλλον, Iliad. B. Catal. v. 878.

Qui MILETUM *incolebant*, & PINORUM *montem frondosum*,

non ut ibi interpres, *phtirarumque*; a qua *pinorum* in eo monte copia, dictum eundem φθεῖρα statuere licet: ac similiter apud Lycophronem, ubi de eodem *Mileti* tractu agens, & fundato ibi ab Atheniensi Neleo imperio, dicitur:

ΦΘΕΙΡΩΝ ὀρείαν στήσονται μοναρχίαν, Cassandr. v. 183

PINORUM *montanum condent imperium.*

A *pinorum* equidem multitudine, quæ circa *Miletum* in Caria nascerentur, id ab Homero dici obseruant eum edita, tum [a] inedita adhuc ad Homerum Scholia; & itidem ad Lycophronem Tzetzes: φθεῖρας enim, quod ab iis additur, de *strobilis* seu *nucibus pineis* vulgo a Græcis appellari. Apud Theophrastum vero alicubi legitur: Πεύκη ἡ κωνοφόρος καλουμένη, καὶ πίτυς φθειροφόρος, iuxta eruditum interpretem, & *pinus conifera nuncupata*, & *picea*, *quæ pediculos fert*, sicut alibi rursus πεύκη ἡ κωνοφόρος, *pinus conifera* ab eo redditur. Atqui πίτυας, & quæ de *pinis* vulgo dicuntur, esse itidem κωνοφόρους *coniferas*, seu, quæ *nuces pineas* ferrent, & quæ inde dictæ fuerint πίτυος vel πιτύινοι κῶνοι, paullo ante vidimus, & agnoscit alibi [a] Theophrastus; nisi quod minores, ut [b] ibidem ait, κώνους ferrent πίτυες, quam πεῦκαι. Ut vere proinde a Theophrasto dicta fuerit πίτυς φθειροφόρος, *picea*, iuxta interpretes, sed verius *pinus*, *exiguis strobilis*, seu *nucamentis* ferax, quibus nempe abundaret mons Mileto adiacens, Φθειρῶν ὄρος, iuxta Homerum & Lycophronem inde quoque appellatus. Id vero in Theophrasto peculiare tradit Athenæus, quod quem fructum alii πιτύινα κάρυα, aut πιτύινον κῶνον vocarint; ipse κῶνον, arborem autem πεύκην dixerit. Quamquam etiam κῶνον, sed minorem, πίτυι ab eodem Theophrasto tribui modo vidimus; & πεύκην alibi de *picea* intelligi ab eo liqueat, ubi de [a] πεύκη ἔνδαδος, vel [b] δαδοκοπουμένη, *picea tedifera*, aut etiam *teda detracta*, &

a Τῆς Καρίας περὶ Μίλητον, διὰ τὸ πολλὰς ἔχειν πίτυς Schol. MSS. ad Il. B in Catal. v. 375.

De Caus. Pl. lib. I. cap. IX. pag. 218. H. Pl. II. II. cap. 10. pag. 28.

a Τὴν δὲ πίτυν, καὶ τὴν κωνοφόρον ταύτην, H. Pl. lib. III. cap X pag. 53.

Lib. XVI. c. 10. Lib. II. p. 57. a H. Pl lib. v. cap. v. p. 109. b De C. Pl lib. v. cap. XXIII pag. 348.

δαδὸς ε-

δαδουργεῖν πεύκην, iuxta Gazam, *pinum tædificare*, ſeu verius *piceam*, ab eo dicitur. [Lib. xvi. cap. 10.] Etſi enim omnes cognatæ illæ *arbores*, uti a Plinio dicuntur, picem ferant; id de πεύκη tamen, ſeu *picea*, vel quæ *teda proprie dicta*, iuxta eundem Plinium, [Ibidem.] potiſſimum dici conſtat. A Plinio alioquin, ut hoc addam, ad mentem Theophraſti, πίτυς φθειροφόρος, non de *pinu* equidem, ſed de *picea*, [Ibidem.] *quam Græci phtirophoron appellant*, dicitur: quum tamen non adeo a *piceæ* arboris. qum *pini* copia, vocatam conſtet Miletum Πιτύουσαν, ac inde Φθειρῶν ὄρος, de adiacente huic urbi, qui *pino* illa abundaret, *monte*, ab Homero & Lycophrone dici. Ita omnia, quæ de πίτυος ramis, aut nucibus in Theſmophoriis, ſeu Græcorum Cerealibus, a Mileſiis, Athenienſium exemplo, qui ritus illius auctores, adhibitis, a Stephano adducuntur, non de *picea*, ſed de *pinu* intelligenda, aliunde, & ex iis quæ ſupra ea de re diximus, ſatis, ut opinor, liquet; illudque ſit alioquin apud Græcos Auctores obuium, ut πίτυς de *pinu*, πεύκη vero de *picea*, & unde formata etiam Romana utriuſque vocis nomina, iidem dixerint. Hinc alibi Plinius de variis agens *nucum pinearum* generibus: *quartum*, PITUYDA (Græca nempe eam in rem voce) e Pinaſtris[c] ſeu Silueſtribus, & de quibus hic agitur, *pinis*. Neque vero Πιτύουσα dicta ſolum a *pinorum* copia *Miletus*, ſed præter Inſulas inde quoque in mari [Lib. iii. c. v. & lib. iv. cap. xii. Lib. v. cap. 31. & 32.] Argolico & Hiſpanico *Pityuſſas* a Græcis, iuxta Plinium, & quidem a *frutice pineo* appellatas, nobilis inſuper eiuſdem Joniæ urbs vel Inſula *Chios*, & in Helleſponto *Pityuſa* ſimiliter, auctore alibi eodem Plinio, dictæ. In poſtremis vero, quod inſuper hic addendum eſt, adductis ſupra apud Stephanum Byzantium verbis, impoſitam nempe ſupra Cereris ſimulacra *nucem pineam*, [Berkel. in Not. pag. 559.] & quidem διὰ τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως, *propter vetuſtatem generationis*, non debuerunt hæc viro docto ad Stephanum a ſe editum negotium faceſſere, aut ullam mirandi anſam ſuppeditare, quod id utique Meurſio, Paſchalio, vel mihi, quem duobus illis viris præſtantibus adiungit, aliiſque hactenus, in mendi ſuſpicionem, cuius utique nulla cauſa ſuberat, non venerit: ac proinde ut eadem verba in τὸ ἁγναῖον τῆς φύσεως *propter caſtitatem generationis* continuo commutaret. [De Simpl. Medic. Fac. lib. vi. cap. 2.] Ἄγνος utique ſeu *viticis* folia, aut iuxta Galenum, fructum, non Cereris quidem, ſed mulierum ſacra eidem in Theſmophoriis Athenienſium celebrantium, ut ſeruandæ ab iis caſtitatis ſymbolum, cubili ſubſtratum, docent præter [a] Plinium, & [b] veterem Nicandri Interpretem, quos memorat ibi ad Stephanum vir doctus [c] Dioſcorides inſuper, [d] Ælianus, &, quem iam adtigi, [e] Galenus; quod ad Plinium vidit eruditiſſimus Harduinus. De Dea ipſa vero hoc a Stephano additur, inde *Pinus ramum* ei ſubſtratum, *Pineas* etiam nuces eius *ſimulacris* additas vel impoſitas, *ad generationis vetuſtatem* indicandam. Ceres nempe, quod aliunde notum, & vel Græcum eius nomen arguit, eadem quæ *Terra, Cybele, Veſta*; unde *Mater* etiam *Jouis*, iuxta [Protrept. pag. 1.] eruditiſſimum Clementem, habita. Hinc in ſacris eius cum Eleuſiniis, tum etiam, quod vel ex Theodorito liquet, [Therap. Serm. iii pag. 521. T. iv.] Theſmophoriis, multa, & pudenda quidem, quæ ad primæuam generandi vim, ortumque omnium rerum manifeſto adluderent, adhibita ſymbola; unde id a Clemente hand immerito dici videas: [Protrept. p. 12.] αἰσχύνης ἔμπλεως ἡ περὶ τὴν Δηὼ μυθολογία *plena enim probro omnis de Cerere mythologia.* Quomodo etiam factum liquet, cur arbor ipſa Pinus Deæ Matri fuerit ſacra; aut Pan pinu cornua præcinctus, quam eidem adiudicant hæc monumenta; quæ trita omnia ſunt & peruulgata; uti quod Pinus Arbor ſtatis diebus in Cybeles ſacrum intromitti apud Romanos fue-

rit

[a] Lib. xxiv. c. 38.
[b] Schol. Nicand. Ther. pag. 9.
[c] Lib. i. c. 35.
[d] De Animal. lib. ix. cap. 26.
[e] Ut ſupra.

rit ſolita. Unde in priſcis urbis Kalendariis, ad d. XI Aprilis ARBOR INTRAT; quique inde illuſtratur cum Arnobius: *quid enim vult illa* PINUS, *quam ſemper ſtatis diebus in Deum Matris intromittitis ſanctuario?* tum Julianus Imperator, illuſtri eam in rem loco; nempe ubi ipſo die verni Æquinoctii dicit ſacram Matri Deum arborem, hoc eſt Pinum, excidi ſolitam; ſequenti die, omnia tubarum clangore perſtrepere; tertia, Gallum ſemet ipſum demetere; ſequi tum Hilaria, ac feſtos dies Bonæ Deæ. Neque vero mirum Phrygiæ Deæ ſacram olim *Pinum* exſtitiſſe; quum illo arborum genere feracem itidem fuiſſe Phrygiam, vel inde conſtet, quod eam πιτυοφόρον *piniferam* dixerit olim Alcæus. Adde quod illud ἀρχαῖον τῆς γενέσεως, *generationis antiquitatem*, Pini ramis & fructibus in ſacris itidem Cereris ſeu Magnæ Matris, prout eadem etiam ſubinde dicta, indicatam, ex iis potiſſimum lucem capiat, quæ de Deum Matris, quæ ſit omnis cauſſa generationis, & inde Attidos, tanquam effectricis & genitalis omnium cauſſæ amore capta, pluribus, & vaniſſime cæteroquin, diſſerit in adducta paullo ante, ubi de hiſce eiuſdem Deæ ſacris agit, oratione Julianus. Accedit inſuper quod Baecho etiam ſacra dicatur apud Plutarchum *pinus*, non ſolum quod ſuaue vinum ſit, ubi pinus naſcitur; ſed etiam, quod iuxta Neptunum, cui inde ſacra itidem *Pinus*, *humidi* (καὶ γονίμου) & *genitalis principii dominus* cenſeretur. Unde ad iſta cum Cereris, tum Liberi Patris, vel Matris etiam Deum, pro nota eorum inter ſe communione, ſacra vel myſteria referenda continuo liquet eadem ſymbola; in quibus, uti iam ante e Clemente & Stephano vidimus, cum ramus Pini, tum fructus eius ſolebat adhiberi. Præclare autem hæc illuſtrat, qui & inde explicandus venit, ſingularis quidam Catinenſium nummus Mediceus, quique non exſtat apud Parutam: in cuius auerſa parte figura occurrit nuda cui ramus Pini in dextra, ad pedes autem Nux Pinea, cum inſcriptione ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Sacrum autem Baccho & Cereri locum, agrum nempe Catinenſem, non tam mihi hodie fidem faciunt luculenta veterum ea de re teſtimonia; vel obuii eius urbis nummi modo cum Bacchi, bigis Pantherarum aut Tigridum vecti, aut ingentis Botrus, modo etiam ſpiceæ Deæ effigie; quam inſpectus mihi coram loci ſitus, frugibus iuxta ac vino inprimis ferax, dum nuper Siciliam luſtrarem. Immo ut ad aliorum etiam Numinum vel myſteria, vel ſymbola, traductum eundem *pini* fructum intelligas; Æſculapius imberbis, altera manu ſatiuæ Pini fructum tenens apud Sicyonios, teſte Pauſania, cultus. Ex quo uſu cæteroquin *pineæ Nucis* in myſteriis ac religione Gentilium, nota illa Talmudicorum prohibitio, quæ in eorum libris legitur: לפכור אצטובלין שוח כוי אלא דברים אפרים *Hæ res vetitæ ſunt, ut vendantur Gentilibus, nempe* NUCES PINEÆ, *ficus albæ &c.* addita mox ratione, quod vulgo eas ante idola ſua ſuſpendant: quæ vides quam ſint conſentanea iis, quæ modo e Stephano aut Nummis, de hoc more notabamus. Equidem nugabantur ſuo more illi recutitorum Magiſtri, qui vocem אצטובלין formatam ex voce στρόβιλος, ut ſexcenta talia, de *fructu Cedri* interpretabantur: quod erudite iam ad Maimonidem monuit magnæ quondam ſpes altera, non Batauiæ ſolum ſuæ, ſed remoti Orientis, Dionyſius Voſſius.

Lib. V. pag. 167.

Orat. IV. pag. 168. ult. edit.

Theſ. Grut. CCCIX. I. Incr. Reineſ. p. 61. Pauſan. lib. IV. pag. 217. &c.

Sympoſ. lib. V. cap. II. pag. 675.

Lib. I. p. 103.

Avod Sara c. I. §. 5.

Not. ad Maimon. de Idolol. cap. IX. n. 6.

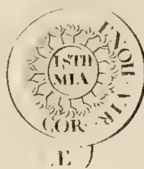
Mitto iam non *nuces* quidem *pineas*, ſed coronam e *pinu*, in uno e ſacris Græcorum Agonibus, Iſthmiis nempe, cum antiquitus receptam; tum denuo *Apii* loco, quod poſtea ad coronas illas fuerat adhibitum, reſtitutam. Utrumque enim a Plutarcho haud uno loco, aliiſque priſcis ad Pindarum Gram-

In Timoleont. p. 248. T. I. & Sympoſ. lib. V. Qu. III. pag. 675. T. II.

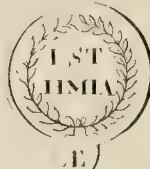
Grammaticis traditur. Sub Nerone equidem receptas denuo in Isthmiis coronas e *pinu*, adstruit, ut obseruo, in Excerptis Valesianis Dio, a quo Neronis dicitur importuna victoria, qui oleaginam & lauream, & ex apio PINUQUE, (e quatuor proinde sacris Græcorum agonibus) adeptus, ciuicam amittebat. *Apium* enim ibi de corona ex *Apio* in Nemeis, quæ semper in iis locum, ut aliunde notum, obtinuit: & *Pinum* de corona in Isthmiis relata debere omnino intelligi, quiuis videt. A quibus tamen postremis Dionis verbis recedunt superstites adhuc Neronis nummi, iique iam a præstantibus Antiquariis vulgati, in quibus corona illa Neronis Isthmiaca cernitur, eaque non e *Pinu*, sed ex *Apio* omnino contexta, ut vel sequens eius adspectus, & collatio insuper cum sequentibus dein e *pinu* coronis Isthmiacis facile utique euincet:

Excerpt. Vales. pag. 692.

Patin. Num. Impp. & Vaill. de Col. Impp. in Nerone.

Adeo ut dicto Dionis loco, ubi Nero traditur inter relatas e quatuor Græcorum agonibus coronas, postremo loco e *pinu* adeptus, respexerit ibi omnino Auctor ad morem suorum temporum, quibus non ex *Apio* amplius, sed e *Pinu* constabant Isthmionicarum coronæ, quodque ille iam sub Nerone obtinuisse censuerit. Equidem apud Plutarchum ab erudito conuiua dicitur recens illud esse, ut e *pinu* corona fieret in Isthmiis, cum ante *apio* victores in iis redimirentur. Neque tamen sub Domitiano, quod coniiciebat celebris Antiquarius, sed paullo ante id inualuisse, ut *Apii* loco e *pinu* denuo fierent coronæ Isthmiacæ, vel e Plinio constat, qui sub Tito iam, ut notum, decesserat: *pinea corona victores apud Isthmum coronantur.* Hinc qui sub Domitiano carmina sua condidit Statius, coronas a patre reportatas refert in eius Epicedio, ac proinde ante Domitiani principatum, in tribus Græcorum Agonibus, Pythiis, Nemeis, ac Isthmiis, nempe:

Sympos. lib. v. Qu. III. pag. 676.

Vaillant. de Colon. Impp. in L. Vero.

Lib. xv. c. 10.

Sit pronum vicisse domi: quid Achæa mereri
Præmia, nunc ramis Phœbi, nunc germine Lernæ,
Hinc Athamantea protectum tempora PINU?

Lib. v. Sylv. III. v. 141.

Ramis enim *lauri*, coronas in Pythiis e *lauro*; *germine* autem *Lernæ*, notæ apud Argiuos paludis, apud quos Nemea in vicino Argis stadio peragi solita, coronas ex *Apio*: *pinu* autem *Athamantea*, coronas e *Pinu* Isthmiacas intelligi ibi continuo liquet. Ita sub L. Vero corona e *pinu* Isthmiaca spectatur in eius nummis, ipsaque arbor *pinus Athamantea* paullo ante apud Statium dicta, sub qua nempe Melicertæ Athamantis filii corpus a Delphino in terram sublatum ferebatur. Exstant vero earum icones iam ab aliis, sed subinde minus adtente expressæ: hic vero ad nummorum, & Cl. Vaillant, qui eas quoque accuratius depictas exhibet, fidem, paullo diligentius signatæ:

Erat

Erat nempe ille tractus prope Corinthum, ac ubi agebantur, Iſthmia, *Pinu*, [Lib. II. p. 86.] ut vel e Pauſania liquet, & Sini illo πιτυοκάμπτῃ, abundans: unde etiam πιτυώδεος Ἰσθμοῦ, *piniferi Iſthmi* facta pridem a Moſcho fuerat mentio. [Idyll. IV. v. 49.] Haud aliter vero ac ipſum *Pini* fructum, Vindelicorum veterum, aut Mamertinorum inſigne, exhibent, ut vidimus, antiqui nummi; ob frequentiam & celebritatem illius arboris, quæ Statio, *ſyluarum gloria*; Plinio autem, *in maxima* [Lib. XVI. c. 26.] *admiratione eſſe* traditur. Sic LARICES etiam Pino, vel eodem fatente Plinio, ſimillimas, nec alibi, iuxta Vitruuium, notas, quam in Padi ripa, de- [Lib. II. cap. 9.] pictas noſti in denario gentis Accoleiæ apud Urſinum: in commendationem ſcilicet huius arboris variis etiam uſibus celebratæ, & memoriam originis horum *Accoleiorum*; quod iam præclare monuit Fuluius. Noſti enim conſuetum illum morem Græcis iuxta & Barbaris ſolemnem, ab iiſque ad Romanos etiam traductum; ſicut vulgo feracia apud ſe Animalia, ita ſingulares quoſque ac domeſticos Flores, Plantas, Frutices, Arbores, earumue Fructus, publicis id genus monumentis, ſeu genuina locorum illorum ſymbola vel inſignia, commendandi. Id enim & *Silphii* Cyrenæorum, & *Loti* Ægyptiorum exemplo modo videbamus; & euincit ulterius nota & copioſa nummorum veterum ſuppellex, in quibus *Abies* Germaniæ; *Apium*, Selinuntiorum; *Olea*, Athenienſium; *Palma*, non Tyri ſolum, Damaſci, Judææ, Alexandriæ, ſed Phœnicum præterea in Sicilia, & Hiſpania, Coloniarum; *Spicæ*, Italiæ, Siciliæ, Hiſpaniæ, Ægypti, Africæ; *Vitis palmes*, aut *Racemus* Naxiorum, Entellanorum, Thaſiorum, Perperenorum, Maronitarum, Teniorum, aliorumque id genus locorum, optimorum vinorum prouentu nobilium; *Dictamnum*, Cretenſium aliquot locorum; *Thuris Ramus*, ut infra videbimus, Arabum; *Malum Medicum*, Parthorum; *Manna* urceo inſerta, Hebræorum; *Roſa* denique, ut vulgo exiſtimatur, Rhodiorum, totidem vel inſignia, vel velut veri locorum illorum indices conſpiciuntur.

IV.

De ROSA, *ſeu* BALAUSTIO *in Nummis* RHODIORUM.

Ad RHODIORUM vero obuios illos nummos quod adtinet, equidem vulgo in iis ROSAM inſculptam, hodiernos videas Antiquarios magno paſſim conſenſu ſtatuere: quamquam haud ſcite expreſſam nonnulli fateantur, ac proinde ſuperiori ſæculo, quidam *Heliotropium*, alii *Roſolaccium* eandem plan- [Antod. Auguſtin. Dial. II.] tam interpretarentur. At vero Florem illum, non *Roſam*, aut poſteriores has plantas indicare, ſed *Florem Mali punicæ* ſeu BALAUSTIUM, quo ad tingendas lanas utebantur olim *Rhodii*, nuper mihi coram adſerebat excellenti vir doctrina ac inſigni ingenio, Iſaacus Voſſius. Fundus illi huius obſeruationis,

tionis, corruptus quidem, sed emendatus ab eodem ex libris antiquis, Alci-
Epistol. II. phronis locus; ἄρεις τὸ φορτίον αὐτοῖς ἰχθύσι, ἄρεις δὲ καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ σκάφῃ, ᾤχετο ἐπὶ λέμβου, κωπηρέσι τισὶ ΡΟΔΙΟΙΣ ΒΑΛΑΥΣΤΟΥΡΓΟΙΣ ἀναμιχθείς. *Sarcinam vero relinquens piscibus, nobis etiam in scapha relictis, traiecit in lembum, permixtus remigibus quibusdam* RHODIIS BALAUSTIORUM *opificibus.* De hoc flore autem *Balaustio* ad tingendas lanas opportuno, testis luculentus
Lib. XIII. c. 19. Plinius: *Sed circa Carthaginem punicum Malum cognomen sibi vindicat*; mox: *Flos* BALAUSTIUM *vocatur*, *&* *medicinis idoneus*, *&* TINGENDIS VESTIBUS, *quarum color inde nomen accepit.* Quomodo ῥοῦν καὶ βαλαύστιον
Proem. lib. VIII. de Simpl. Medicam Facult. coniungit alicubi Galenus; qua autem priori voce arbusculam innui, qua utantur coriorum infectores, obseruat Dioscorides. Neque, ut verum fatear,
Lib. I. c. 148. id mihi continuo mirum videbatur, signatam nempe in nummis *Rhodiorum* eius rei seu usus apud eos recepti memoriam: qui memineram haud absi-
Vid. Tristan. Seguin. Patin. & Vaillant in Num. Colon. mili ratione, conchylium Purpuræ Tyriæ exstare in antiquis aliquot *Tyriorum*, iisque vulgatis iam apud celebres Antiquarios, nummis, tanquam præclarum nobilissimæ urbis insigne. Ut mittam prolatum alicubi a Cl. Tri-
Tom. I. p. 98. stano, *Hierapolitarum* nummum, in quo lanæ manipulum capiti Cereris impositum inde colligebat, quod præstantissima apud eos tinctura a Strabone commendaretur. Accedebat mox Dioscoridis, quem consulebam, auctoritas;
Lib. I. cap. 155 qui Βαλαύστιον illud, seu *agrestis Mali punicæ florem* describens, plura eius genera recenset, ac inter alia, πυῤῥουργὸν (ut Oribazius apud eundem legit, alii πυῤῥὸν) καὶ ΡΟΔΟΧΡΟΥΝ, *purpureum* *&* ROSACEO COLORE. Præterea quod *florem* illum *agrestis punicæ*, similem idem adserat *Cytino*, seu flori satiuæ Punicæ; qui certe cum flore in nummo Rhodiorum expresso haud male quadrare videbatur. Neque aliter *Balaustium* describit alicubi Galenus, nisi
Lib. VI. Simpl. Medicam. Facult. florem esse syluestris Punicæ, sicuti satiuæ Cytinum. Confudit quidem
Lib. XXIII. cap. 6. Plinius utrumque hoc Mali Punicæ genus satiuum & syluestre, cum superiori loco, tum alibi, ubi *Balaustium* in genere vocari dicit flosculos in Cytino erumpentes, antequam Malum ipsum prodeat. Quamquam ab Arnobio quoque promiscue *Balaustia* dicantur, ut obseruo, de floribus Mali Punici, nati
Lib. V. p. 169. scilicet e sanguine genitalium Acdesti abscissorum: *etiamne fluere de sanguine, & ex genitalibus amputatis arbor* MALI *est enata* PUNICI? *an tum quum vis illa telluris cooperta est gremio, solum radice complexa est, in stipitis exiliuit robur, oneratos fudit* BALAUSTIIS *ramos, & in puncti spatio* POMA *extulit* MITIA, *perfectionis propria maturitate completa?* Melius tamen iuxta
Hesychius. Dioscoridem & Galenum, magnæ accurationis Grammaticus: Βαλαύστιον, εἶδος ῥοιᾶς φέρον ἄνθος ἁρμόζον πρὸς θεραπείαν, *Balaustium, species Mali punicæ, florem*
Ut supra. *ferens ad curationes opportunum*; seu, ut Plinius de eodem loquitur, *medicinis idoneum.* Haud male vero hæc illustrant Arabes, quibus non solum hoc describitur *Malus punica syluestris*, quæ sine fructu florem profert, & ex qua mel collectum exsugi tradunt; sed quibus etiam flos ille non solum ܓܠܢܪ sed voce eiusdem ferme soni cum Gr. Βαλαυστίῳ vocatur بلوسطيون, Unde non continuo accedo τῷ πάνυ, cui in primis seu nouissimis Scaligeria-
Pag. 25. nis, *Balaustium*, iuxta Plinium, flos omnis Punicæ mali statuitur; vapulat autem Dioscorides, qui idem *Balaustium*, florem syluestris demum tradiderit. E quibus autem satis liquet, haud de alio, quam de hoc *Balaustio* intelligendum esse Theophrastum eo loco, quem minus adsequuti sunt viri docti, & qui aliquam inde lucem mutuatur. Ubi enim inuestigandum docet, an ex plan-

plantis aut arboribus, quæ vulgo flores ante fructus emittunt, dentur etiam, quæ flores tantum steriles & sine fructu proferant, mox id duobus exemplis firmat: ἐπεὶ γένη γε ἔνια καὶ ἀμπέλου καὶ ῥοᾶς ἀδυνατα τελειοκαρπεῖν· ἀλλὰ μὲν μέχρι τοῦ ἄνθους ἡ γένεσις. *Etenim genus quoddam & vitis, &* PUNICÆ, *fructum perficere nequit, sed ad florem usque generatio tantum peruenit.* Magnus litterarum Heros, Julius Scaliger in suis ad hunc Auctorem adnotatis, ex natura rerum ignota, ait hæc genera. Verum quod *Punicæ* illud *Mali* genus spectat, quæ non ultra florem procedit, non alia eadem, ut vides, quam hoc *Balaustium*, & Arabum بلو eodem modo ab iis descriptum. Eleganter autem subdit Theophrastus floris illius descriptionem, quæ ad firmandam sententiam de Rhodiorum nummis multa videtur habere opportuna: γίνεται δὲ καὶ τότε ΤΗΣ ΡΟΑΣ ΑΝΘΟΣ πολὺ καὶ πυκνόν· ἄνωθεν ὅλος ὁ ὄγκος πλατὺς ΩΣΠΕΡ Ο ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ, κάτωθεν δὲ στενώτερος, διὸ ὡς μικρὸν ὥσπερ ἐκτετραμμένος κύτινος ἔχων τὰ ἄνω χειλώδη. FLOS *quoque* PUNICÆ *copiosus densusque est, superiori parte globosus, latus* AD INSTAR ROSÆ; *inferiori angustior est, a qua paulisper quasi cytisus expansus in summo labiis multis præditus.* Ita emendant ac vere hunc locum viri docti, nempe τῶν ῥόδων, pro τῶν ῥοῶν, quem paullo aliter expressit Gaza, & inde hanc suam emendationem firmant, quod flos utriusque Punicæ satiuæ & syluestris, maxime autem syluestris, *Rosam* æmuletur. Ut non mirum proinde videri posset, si in Rhodiorum nummis obuium florem de *Rosa* vulgo acceperint Antiquarii, qui reuera esset flos syluestris Punicæ. Sic *Sidam*, herbam Niloticam, ita dictam a similitudine cum *Malo Punico*, quod Græcis Σίδη etiam vocatur, docet alibi Theophrastus, *florem* habere *calici Rosæ similem*, sed maiorem, τὸ δὲ ἄνθος ὅμοιον ῥόδου κάλυκι. Ad quam itidem plantam, respexit, qui & inde quoque explicandus venit, ut ad eum vidimus, Callimachus:

H. Pl. lib. 1. c. 22.

Vid. Bodæum Stapel. ad hunc locum.

H. Pl. lib. v. cap. 11.

> Ἢ ῥόδον, ἢ σίδης κόκκος ἔχει χροιάν,
>
> *Aut rosa, aut sidæ granum habet colorem*

Hym. in Lav. Pallad. v. 28.

Σίδην enim Aeolum more pro σίδην, non ut vulgo ibi interpretes de *Malo Punico*, sed de hac planta intelligi, quæ, ut de ea eruditi ac veteres ad Nicandrum Critici, ἔχει κόκκους ἐρυθροὺς ὁμοίως ῥοιᾶς, *grana habet rubra instar mali punici*, haud ita pridem est a nobis monitum. Ut iam illud mittam, haud nouum fuisse in hac Insula Rhodo aliisue locis, ut arbores alibi frugiferæ, in iis steriles tantum flores emitterent. Certe Perseas arbores in Ægypto frugiferas, in Rhodo vero florere solum, nec fructum ferre, obseruat alibi Theophrastus. Sicut vero apud Rhodios, florem hunc agrestis *Punicæ* e doctissimi viri sententia, ita ipsum *Malum* satiuæ Punicæ signatum noueram in priscis aliquot nummis cum *Dionysii*, Siculi Tyranni, tum *Posidoniaton*; quales videre licet apud Goltzium. Addam hisce nummum Regiæ Gallorum Gazæ, in quo hinc *Malum Punicum* in corona cernitur, cum inscriptione ΜΑΛΙΩΝ ΛΥΣΑΝΙΑΣ, *Maliorum*, vulgo apud Auctores *Maliensium* in Thessalia, *Lysanias*. Nisi forte in eodem nummo, quod ex accuratiori eius inspectione liquere continuo poterit, pro ΜΑΛΙΩΝ, citra ullius litteræ adiectionem, ΜΑΛΛΩΝ sit legendum; quæ *Mallos* urbs, ut aliunde notum, Ciliciæ; in qua autem regione, ut haud ex uno Theophrasti loco constat, præstantissima nascebantur, & peculiaris quidem succi, *Mala Punica*. Etsi tum non adeo ΜΑΛΛΩΝ, plurium numero, quam ΜΑΛΛΟΥ, vel gentili nomine, ΜΑΛΛΩΤΩΝ, legendum foret in eodem nummo: unde mi-

Obseru. ad Callim. pag. 561.

H. Pl. lib. III. cap. 5.

H. Pl. lib. 1. cap. 3. & lib. IV. cap. 27.

nus de suspecta in eodem litterarum ΜΑΑΙΩΝ lectione laborandum hic videtur. Illud vero aliunde constat, non solum inter delicata obsonia habita olim apud Græcos, quod vel ex Aristophane & priscis ad eum Criticis constat, *Mala Punica*; aut vero variis usibus celebria apud Medicorum filios; sed mysticum etiam apud veteres habitum hoc Malum, iuxta commemoratum paullo ante *Strobilum*; illudque Jouis & Junonis simulacris subinde additum; Signum certe Jouis Casii exstitisse Pelusii in Ægypto refert Achilles Tatius, gestantis *Malum Punicum*, & quidem *cuius ratio foret mystica*: τῆς δὲ ῥοιᾶς ὁ λόγος μυστικός. Pausanias vero agens de Junonis fano haud procul Mycenis, docet in eo fuisse Deæ illius sedentis simulacrum, quæ dextra *Punicum Malum*, altera *Sceptrum* tenuit, additque: τὰ μὲν οὖν ἐς ΤΗΝ ΡΟΙΑΝ (ΑΠΟΡΡΩΤΕΡΟΣ γάρ ἐστιν ὁ λόγος) ἀφείσθω μοι, *quæ autem de* MALO PUNICO (SECRETIOR *enim ea de re sermo*) *silentio prætereo*. Unde etiam illustratur, quod apud Philostratum legitur, Malum Punicum, iuxta Apollonium Thyaneum, ideo in manu æneæ Milonis Athletæ statuæ conspici, quod ille sacerdos Jouis esset apud Crotoniatas: *Malus autem Punica, sola sit arbor, quæ in Junonis honorem plantatur*: ἡ Ῥόα δὲ μόνη, φυτὸν τῇ Ἥρᾳ φύεται. Adde, quod ut auctor est Clemens Alexandrinus, fructus Mali Punicæ Mercurio, tanquam Λόγῳ seu *Sermoni*, propter interpretationem, fuerit ab eruditissimis Græcorum consecratus, & quidem quod multas latebras habeat sermo. In sacris alioquin Deæ Cereris seu Thesmophoriis, ab esu Mali Punici mulieres olim prohibitas fuisse, obseruat alibi idem [a] Clemens: uti in Eleusiniis, [b] Porphyrius. Unde, ut licet inde colligere, Proserpinæ opportune Mali Punici granum a Plutone datum, ne diu scilicet eadem apud matrem remaneret, ut id tradit Apollodorus. Quod etiam in sacris Matris Deum obtinuisse, ut nempe abessent etiam ab iis *Mala Punica*, docebit Julianus Imperator, & quidem velut humilis ac terrestris arboris fœtus.

Sicuti vero fructum ipsum *Mali Punicæ*, haud uno nomine veteribus celebratum, antiquis id genus nummorum signorumue monumentis, insculptum modo vidimus: ita eius florem, agrestis nempe potissimum, traditis supra usibus apud *Rhodios*, ut liquet ex adductis Alciphronis verbis, commendatum, publice eorum moneta signari quoque meruisse, haud ægre utique largiebar. Immo quum idem Rhodiorum nummi, in altera eorum facie, *Solis*, cui *Rhodus*, ut aliunde notum, erat sacra, imaginem præferant; opportune occurrebat adductus paullo ante Arnobii locus, ubi e demissis Agdestis seu Attidos genitalibus prodiisse plantam Mali Punicæ *Balaustiis* onustam tradit: unde apparebat hanc arborem Attidi, id est Soli sacram fuisse. Verum hæc omnia longe clarius ante oculos ponent tum Rhodiorum nummi cum Sole, & flore in iisdem vulgo signato; tum Cytini seu floris Mali Punicæ adspectus, cui simile plane *Balaustium*, tradit Dioscorides. Priorem e nummo Gazæ Brandenburgicæ, posteriorem e Matthioli ad Dioscoridem Commentario habes hic depictum.

Ἀντὶ μήλου κ. ῥοιᾶς Vesp. pag. 521. ἐστι ὂν τα- [illegible] ῥοιδίων Schol. ibid.

Lib. III. pag. 167.

Lib. II. p. 114.

Vit. Apollon. Tyan. lib. IV. cap. 9.

Strom. lib. VI. pag. 679.

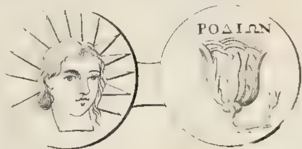
a Protrept. p. 12.

b De Abstin. anim. lib. IV. pag. 402.

Biblioth. lib. I. cap. V. §. 3.

Ῥοιᾶς δὲ ὡς φυτὸν χθόνιον παρῃτήσατο. Orat. V. p. 167. ult. edit.

Vide

Vide iam ac statue, OCTAVI iucundissime, cui sententiæ lubentius accedas; an ROSAM scilicet, cum vulgo Antiquariorum, an vero cum doctissimo Vossio, Florem agrestis Punicæ seu BALAUSTIUM (a quo Βαλαυστευργοὺς tinctores illos *Rhodios* vocat Alciphron) nummis Rhodiorum traditum velis definire. Neque vero te vel quemquam alium moueat, aut *Rhodi* a *Rosa*, ut Græco Pindari Interpreti, e quorundam sententia traditur, deducta nomenclatio; aut vero Eustathii, qui in eandem de *Rosa* illa Rhodiorum opinionem concessisse mihi videtur, auctoritas. Notæ certe Grammaticorum veterum ineptiæ, in eruendis locorum nominibus, ex quauis nominum adfinitate continuo arreptæ, & a magnis viris sæpe iam ac feliciter profligatæ; quod & nobili huic Insulæ haud mirum quoque accidisse. Præterquam enim, quod alias *Rhodi* originationes, haud minus forte ineptas, tradunt nonnulli Grammatici, ut παρὰ τὸ πολὺν ῥεῖν, seu a *multa agitatione aquarum*, antequam insula illa emergeret; ut vero non Diodorus solum, sed eo haud paullo vetustior Pindarus, a *Rhodo* Nympha, quam ibi a Sole compressam tradit Lyricus: sic aliunde etiam, a Syriaca nempe aut Chaldaïca voce ירוד *Jerod*, hoc est *Draco*, & per aphæresin רוד *Rhod*, ob Serpentum nempe & Draconum copiam, eandem deducebat doctissimus Bochartus. Certe eadem ratione Ὀφιοῦσαν prius dictam, & serpentibus abundasse obseruant antiqui auctores & Grammatici, Heraclides, Diodorus, Strabo, Hesychius, aliique. Neque tamen inde soli *Rhodo* peculiare hoc nomen *Ophiusæ* exstitisse, ibi cum viro magno colligas, qui Ouidium, Cyprum per *Ophiusia arua* alicubi designantem, aut memoria lapsum, *Rhodi* nomen perperam *Cypro* tribuisse contendit; aut pro *Ophiusia* legendum *Amathusia*, audaci nimis coniectura, & quam nulli e veteribus agnoscunt. Nihil enim obstare debet, cur non & *Cyprus* dicta fuerit olim *Ophiusa*, sicut ab erudito non minus quam ingenioso vate appellatur: quo nomine utique præter *Rhodum*, plura alia loca ita dicta obseruo non uno apud Stephanum loco: puta *Besbicum*, paruam insulam ad Cyzicum; *Cythnon*, ac *Tenum*, duas e Cycladibus: *Lybiam* seu *Africam*; ac præterea urbem ad Pontum Euxinum, *Tyram*. Quin etiam Plinius inter insulas Cretæ vicinas, *Ophiussam* quandam alicubi recenset; sed ea de re obiter. Neque vero ideo hæc de *Rosa*, aut *Rhodi* vulgo inde deducta nomenclatione dicta quisquam putet; quasi varia ac nobilia quidem loca a cognominibus Flori-

Τινὲς δὲ φασιν ὠνομάσθαι οὕτω, διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν ῥόδα. Schol. Olymp. Od. VII. v. 24.

Lib. V. p. 226.

Ἔνθα Ῥόδῳ ποτὲ μιχθεὶς. Olymp. Od. VII. v. 131.

Colon. Phœn. lib. I. cap. 7.

Metam. lib. X. v. 229.

Lib. IV. cap. 12.

Floribus, Plantis, Fructibus, appellationem deriuasse ignorem: sicut vere nonnunquam eam inde eruunt prisci Auctores & Grammatici. Illustrant id certe cum *Miletus, Lampsacus, Chius,* aliæque insulæ, quæ Πιτυῦσαι, seu *Pityusæ* a *Pinus* copia, ut supra vidimus, olim dictæ, & inde mox *Mileto* adiacens Φθειρῶν ὄρος, apud Homerum; qua in re *nihil noui esse* obseruat ibi Eustathius: *sexcenta enim,* quod addit, *loca a plantis denominata, ut sæpe constabit.* Quæ illustrant insuper exempla φυτωνύμων id genus locorum, *Cyparissi, Eleæ, Daphnus, Sycarum, Cotinusæ, Selinuntis, Tremithus, Rhamnusiæ, Cerasuntis, Ericousæ, Myrrhinæ,* quæ nomina haud male deducere videntur Græci Grammatici a cognominibus apud eosdem Græcos arboribus aut plantis, *Cypresso, Olea, Lauro, Ficu, Oleastro, Apio, Terebintho, Spina Alba, Ceraso, Erice, Myrto.* Sic *Stœchas* planta in Cycladibus frequens, a qua *Stoechades* Insulas ad mare Ibericum deriuat alicubi magnus [a] Galenus; & apud [b] Ammianum Marcellinum oppidum *Zaitha* in finibus Romani & Persici imperii, *locus, qui Olea arbor interpretatur.* Immo ut *Rhodum* a *Rosa,* sic *Cyprum* a flore aut arbusto *Cyprio, Tralles* Ἄνθειαν, seu *floridam* prius dictam a copia florum ibi prouenientium, obseruant iidem veteres Ἐθνικῶν collectores, aut interpretes. At vero, neque inter illa exempla, a *Plantis* nempe ac *Floribus* quidem denominatorum locorum, relatam videas, quod minime tamen fuisset prætereundum, claram hanc *Rhodum*; puta vel a Stephano, qui aliquoties & dedita quidem opera hoc agit; aut ab ipso Eustathio, ubi in simili argumento versatur. Neque etiam, ubi loca *Rosetis* feracia vel nobilia commemorat Plinius, *Rhodum* recenset; quod tamen vel sola nominis ratio inde scilicet peti, & Insulæ celebritas omnino suasisset; qui *Prænestinas, Campanas, Milesias, Trachinias,* & Rhodo viciniores, *Alabandicas,* aliasque id genus non omittit. Ut iam *Melitensem Rosam* Tullio, aut Midæ *Rosetum* Tertulliano, *Rosam Hierosolymitanam, Pæstanam,* pluresque id genus aliis commemoratas prætercam. Neque insuper (quod huc in primis facit) inter ea, quæ Rhodi eximia nascebantur, & quorum meminisse obseruo nonnunquam auctores antiquos, *Rosam* relatam facile reperias. *Uuam Hipponiam* a Rhodiis dictam, eorundem *Uuas passas* & *Caricas* laudant non semel, ac inter alios Lynceus Samius & Hermippus apud Athenæum: *Panaceam* eorundem, non minus ac Triccarum, vel Epidauri, Andromachus Neronis Medicus apud Galenum; *Rhodiam Radicem* alii, quod in Rhodo nascatur: quamquam Dioscorides, & ex eodem Galenus, illam videantur tantum in Macedonia agnoscere, & inde dictam, quod contrita Rosas redoleat. Adde herbam *Helenium,* quam ab Helena dictam, in Rhodo frequenter prouenire tradentem video Ptolemæum Hephæstionem apud Photium: περὶ τῆς Ἑλένης βοτάνης, ἣ ἐν Ῥόδῳ φύεται, *de Helenio herba, quæ in Rhodo nascitur.* Sic & *Siliqua Rhodia* Theophrasto aliisque laudata; & *Crocinum Unguentum* e *Rhodo* nobilissimum, Apollonio libro de unguentis commendatum, referente id Athenæo. Quibus insuper licebit addere, aut *Æruginem* ac *Cerussam,* peculiare Rhodiorum opus, auctore Vitruuio; aut *Ostrum* seu *Rubrum* illud, quod de hac Insula creari tradit idem Auctor, & de quo mox plura; aut etiam *Balaustium,* de quo agimus, & quo lanas itidem inficiebant Rhodii. De *Rosa* vero Rhodiorum, ut vides, ne γρῦ quidem; si unum forte excipias de quo paullo ante, Græcum Pindari Interpretem, vocis homonymia, eo, ut videtur, cum suis auctoribus adductum; quique id a quibusdam demum tradi memorat. Neque vero alia etiam de caussa

Ἀπὸ φθειρῶν πιτύων ὠνόμασθαι ὄρος, κοινὸν οὐδέν, Μύριοι γὰρ τόποι ἐκ φυτῶν ὠνομάσθησαν, ὡς πολλαχοῦ φαίνεται. Ad Iliad. B. p. 368.

a Lib. I. de Antidot. p. 435. ed. Gr. Basil.

b Lib. XXIII. cap. V.

In vocibus Συκαῖ, Τρεμιθοῦς, & alibi.

Ad Dionys. Perieget. v. 456

Lib. XXI. c. 4.

In Verrem. V. cap. XI.

Lib. III. pag. 75. lib. XIV. 647.

Lib. I. de Antidot. p. 428.

Biblioth. p. 11.

H. Pl. lib. IV. v. 2.

Lib. XV. p. 688.

Lib. VII. c. 12.

Ibid. c. 3.

Τινὲς δὲ φα-σ. &c. ut supra.

cauſſa patrocinari obſeruo illi ſententiæ Euſtathium, & Roſam, vetus Rhodiorum inſigne agnouiſſe. Futilis certe, neque digna erudito alias Grammatico ratio, quam adfert eius rei: ROSAM *ſcilicet, non ſolum* SOLI *velut propriam eſſe, cuius opus ſit* roſeis digitis Aurora; *ſed &* RHODUM *Inſulam, ob homonymiam vocis cum Roſa, Soli ideo ſacratam: Pindarum enim iuxta alios, ſacram Soli Rhodum indigitare.* En eius verba, ne quidquam interpretatione noſtra videamur illi adfingere: Ἰστέον ὅτι ὡς οὐ μόνον τὸ ἄνθος τὸ ΡΟΔΟΝ οἰκειοῦται ΤΩ ΗΛΙΩ, οὗ ἔργον ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἠώς, ἀλλὰ καὶ Η ΡΟΔΟΣ ἡ νῆσος, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἄνθος ὁμωνυμίαν Ἡλίου γὰρ ἱερὰν τὴν Ῥόδον ἄλλοι τέ φασι, καὶ ὁ Πίνδαρος. Ad Odyſſ. E pag. 1527.

Quid vero ineptius, quam ab *homonymia vocis Rhodi,* cum *Roſa,* aut quod *roſeis digitis Aurora* dicatur, deuotæ inde Soli urbis cultum arceſſere? de quo inter alios Manilius,

Tuque domus vere Solis, cui tota ſacrata es. Lib. IV. v. 763

Quia ſcilicet *Roſa* in Rhodiorum nummis ſignata, ut videtur certe collegiſſe Euſtathius, ideo etiam Solis effigies, quam paſſim præferunt Rhodiorum nummi, & ſupra etiam adlatus, iis quoque fuerit inſculpenda? Quis vero neſcit Phœbeiam Urbem, [a] Solem iactaſſe Ἀρχηγέτην, quem proinde, ὦ Ῥοδίων ἄριστε compellat Juppiter apud [b] Lucianum; non quod Inſula illius Dei donum fuiſſet, iuxta Pindarum; ſed ob rationem a Plinio adlegatam, Rhodi nempe aut Syracuſis nunquam tanta nubila obduci, ut *non aliqua hora Sol cernere-tur*: quod ipſum etiam de Alexandria obſeruat Ammianus Marcellinus: *nullo pene die incolentes hanc ciuitatem, Solem ſerenum non vident.* Adeo tamen, ut iuxta Euſtathium, niſi acceſſiſſet vocis huius Inſulæ cum *Roſa* homonymia, tota illa luce caruiſſet Phœbeïa Rhodus; aut Phœbus ipſe addictæ ſibi *Sponſæ,* ut a Pindaro vocatur, amoribus; & admirabili illo Coloſſo fuiſſet omnino priuatus. Sed ſatis eſt ineptiarum. Illud autem inde colligas, quod hic ſpectandum veniebat, eam R*hodi* a *Roſa* denominationem, & *Roſæ* inde in Rhodiorum nummis depictæ petitam rationem, lubricam valde, nec idonea ulla auctoritate ſtabilitam. Rurſus vero florem illum agreſtis Punicæ ſeu *Balauſtium,* vel purpurei uel *roſacei* coloris, Dioſcoridi commemoratum, ad tingendas Rhodiorum lanas valde opportunum fuiſſe, immo etiam familiare: ſicut Plinium certe hunc eius uſum diſerte tradentem iam ante vidimus. Quamquam alias occurrit *Purpuræ Rhodiacæ* mentio apud Vitruuium, loco ſupra indicato, *Hoc Rubrum Rhodo etiam Inſula creatur.* Phœnices nempe, Rhodi olim incolæ; ut pluribus id ex auctorum veterum fide, aliiſque argumentis erudite adſeruit celeberrimus Bochartus; qui proinde de purpureo ac puniceo colore lanas inficiendi artificium ſibi familiare videntur in eam Inſulam intuliſſe. Purpureus autem ille color, ſeu puniceus & eximie rubens, (hæc enim vulgo apud veteres ſynonyma) non e Concha ſolum vel Tyria, vel Coa, vel Laconica, aliorumque maritimorum locorum, aut etiam Rhodiaca; ſed præterea e Florum & Herbarum ſucco, ad eius imitationem, lanarum infectoribus frequenter parabatur. Ad utrumque morem reſpexit Tertullianus: *Nimirum enim Deus demonſtrauit ſuccis Herbarum, & Concharum ſaliuis incoquere lanas.* Ita florem quendam purpureum apud Indos obſeruat Cteſias, ex quo purpura, Græca non inferior, conficiebatur. Hinc itidem factam e radicibus tincturam apud Hierapolitas Phrygios, coccineam & purpuream æquare docet Strabo. De herbis quoque tradit in genere Plinius, Tranſalpinam Galliam, inde Tyrium atque conchylium tingere; quod

a Ariſtid. de Concord. ad Rhod. p. 398. T. II.
b In Jove Tragœd.
Lib. II. c. 64.
Lib. XXII. c. 16.
Ἀελίοιο τε νύμφαν Pindari Olymp. Od. VII. v. 26.
Ut ſupra.
Lib. VII. c. 3
Colon. Phœnic lib. I. cap. 7.
De Cult. Femin. lib. II. cap. 9.
In Indicis.
Lib. XIII. pag. 630.
Lib. XXII. c. 2.
Lib. XVI. c. 18.

alibi rursus de vacciniis & purpura inde petita explicat: *Item vaccinia Italiæ in aucupiis sata: Galliæ vero etiam purpuræ tingendæ causa, ad seruitiorum vestes*, ut omnino legitur ille locus a doctissimo Turnebo, & in optimo codice Chiffletiano: uti etiam factum a postremo Plinii editore Harduino. Quæ Lib. VII. c. 14. firmat insuper Vitruuius: *Eadem ratione Vaccinium temperantes, & lac miscentes, purpuram faciunt elegantem.* Mitto iam aut *Fucum* illum *Cretensem*, e quo fiebant præstantissimæ olim tincturæ, & purpurea quidem potiores, H. Pl. lib. IV. cap. 7. quamdiu erant recentes, ut diserte tradit Theophrastus; aut *Coccum* e granis Lib. XXII. c. 6. Galatiæ, Africæ, Lusitaniæ, Imperatoriis, ut Plinius alibi loquitur, destinatum paludamentis; aut denique *Byssinas* vestes, purpureum colorem imbibentes, unde & *byssum* pro *purpura* sumi nonnunquam in veteri fœdere, docuerunt iam viri magni. Inter βάμματα itaque illa veterum, Ruber seu acutissimi ruboris color solitus in primis commendari, eoque magis, quo ad Purpureum propius accedebat. Hinc Hesychio Καταβάπτει explicatur καθερυθραίνει ἐρυθρῷ βάμματι. Sic huius generis tincturæ celebratæ, quæ Sardibus fiebant, ut liquet rursus ex Hesychio, cuius locus emendandus: βάμμα Σαρδιανικὸν (non Σαρδινικόν) τὸ φοινικοῦν· διάφορα γὰρ τὰ ἐν Σάρδεσι βάμματα. *Sardium* nempe in Lydia illæ tincturæ punicei seu coccinei coloris, non vero *Sardiniæ* Insulæ; ut ex hoc loco perperam colligebant viri docti. Id vero, quod pridem notaueram, & certe haud erat notatu difficile, a magno etiam Salmasio animaduersum vidi in noua, quæ modo prodiit, (quum nempe hæc olim primum vulgarem) Hesychii editione. Hinc itaque profectæ illæ vellerum tincturæ, & floridarum lanarum infectores, in quos passim insurgunt prisci Ec- Lib. I. de Cult. Femin. c. 2. clesiæ doctores, Clemens, Tertullianus, aliique, & *medicamenta ex fuco, quibus lanæ colorantur*; quo loco tamen, ne quid dissimulem, vocem *genæ* pro *lanæ*, omnino reponendam, censeo: neque enim ibi agit grauissimus Censor de tinctura vestium, sed de pigmentis illis, quibus solitæ iam olim mulieres faciem inficere, aut genis ruborem conciliando, aut superciliis nigrorem. Unde continuo addit, *& illum ipsum nigrum puluerem, quo oculorum exordia pro-* Ibid. lib. II. cap. 5. *ducuntur.* Ita alibi, ne de veritate huius emendationis dubites, GENAS RU- De Virgin. Veland. cap. 12. BORE *maculant, oculos fuligine porrigunt*; & rursus alio loco, *faciem morosiorem lauacro macerant, & aliquo eam medicamine interpolant.* Et plane in Pædagog. lib. III. cap. 2. eundem sensum, de utroque more Clemens; καὶ ταῖς ὀφρύσι τὴν ἀσβόλην ἀναματτόμεναι, καὶ ΨΙΜΜΥΘΩ ΤΑΣ ΠΑΡΕΙΑΣ ἐντριβόμεναι· *& supercilia fuligine illinunt, &* FUCO GENAS *terunt.* Melius vero ibi interpres ψιμμύθιον per *cerussam* vertisset, quæ eundem usum præstabat: diuersæ enim Plantæ, *Fucus, Cerussa, Anchusa*, ex quibus vulgo fiebant medicamina illa, aut pigmenta muliebria, quibus genis ruborem, aut candorem etiam, puta Ψιμμυθίῳ seu *cerussa*, conciliabant. Galenus certe, magnus & accuratus auctor, de simili In Protreptico. pag. 4. Ed. Gr. Basil. mulierum cultu aut medicamine agens alibi, ἀγχούσῃ καὶ ψιμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας, *Anchusa & Cerussa, & Fuco ornatas*, seu illitas easdem tradit. Quæsitus itaque iam olim impense in vultu æque ac in vestibus rubor ex Plantarum & Radicum succis, & quam in rem, ut vulgo iam notum, *Fucus* maxime adhibitus (neque ille tamen unius generis) cum ad inficiendas purpuras, tum ad colorandas genas. Ad priorem vero usum opportunum fuisse inprimis *Balaustium* seu Florem agrestis Punicæ, illudque purpurei, iuxta Dioscoridem, vel alterius rosacei coloris, quo usi nempe tinctores Rhodii in lanis inficiendis, & purpureo aut puniceo colore imbuendis, facile utique licet colligere. *Rosæ* enim inter alios colores vulgo *puniceæ*, de quibus, ut mittam obuia

obuia e Marone *punicea roseta*, Propertius, prout in antiquis eius editionibus legebatur: Eclog. v. 7.

Et dare puniceis plena canistra Rosis: Lib. III. Eleg. XI. v. 27.

sed ubi pro *Rosis*, habent *rubis* sequutæ virorum doctorum editiones, & quidem postrema & luculenta, a viro cultissima eruditione & elegantissimo ingenio Jano Broukhusio adornata. Id vero superiora arguunt, quod non solum ex illo flore agrestis Punicæ mel collectum exsugeretur, quem eius usum supra tradentes Arabas innuimus; sed eximia illa etiam & purpurea tinctura pararetur. Ita ut vere in eam quadraret vetus illud Rabinorum prouerbium, אשיק עפקד ברומכא, *pretiosum sit opus tuum instar Mali Punici.* Neque mirum proinde ab eodem opere dictos Alciphroni Rhodios tinctores βαλαυστουργούς. Sic a *Purpurarum* copia vel præstantia, loca quædam olim denominata leguntur; ut præter alia, *Cythera* Πορφυροῦσσα Aristoteli dicta, auctore Stephano, διὰ τὸ κάλλος τὸ περὶ τῶν πορφυρῶν, *a pulchritudine Purpurarum.* Grammaticus vero aliquis ipsam etiam *Rhodum* inde dictam continuo posset argutari, nempe quasi Ῥόδιον, seu a *pusilli Mali Punici* genere, de quo Menander apud Athenæum, Ῥοΐδια αὐτὰς ὠνόμασεν διὰ τοῦτον, *Rhoidia ipsas ea de caussa nominauit.* Equidem ab hoc fructu, nobilem Hispaniæ urbem, priscis *Illiberin* vel *Illiberrin*, *Granatam*, a Malo Punico, vulgo *Granato*, nuncupatam tradunt; quam aliunde tamen, & ex voce barbara *horreorum domum* denotante, deriuantem video Aluarum Gomezium, & cui accedit Cl. Mendoza ad Concilium Illiberitanum. Ab iisdem *Malis Punicis*, quæ Græcis etiam, & qua de re paullo ante Σίδαι vocabantur, appellatum alias crederem, vicum quendam agri Corinthiaci Σιδοῦντα dictum; cuius Xenophon, Plinius, Stephanus, aliique meminere. Illum enim malis præstantissimis, iique purpureis abundasse, docent varii auctores, apud Athenæum, Antigonus, Carystius, Nicander, Ephorion seu Archytas. Eadem utique ratione, qua alibi *Sidam* dictam tradit ex Agatharchide idem Athenæus, regionem Malis Punicis feracem, de qua contendebant Bœoti ac Athenienses. Illud vero minime adhuc prætereundum hoc loco, duos mihi occurrisse nummos in Cimeliarchiis Galliæ ac Italiæ vestræ, cum iisdem *Rhodiorum* symbolis, Solis nempe, & in altera nummi parte, Floris illius, de quo hic sermo; e quibus unus est cum addita epigraphe ΣΤΑΣΙΩΝ. Huius autem nominis urbs haud alibi hactenus mihi lecta, quam apud Stephanum; sed qui in Persia, & quidem in magna rupe positam docet. Inter P. Ligorii collectiones antiquarias ineditas, obseruatus etiam mihi nummus Elagabali, qui in auersa parte præfert Coronam Querneam, & inscriptionem ΔΗΜΟϹ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ϹΤΑϹΙΟ · Quænam autem fuerit hæc *Stasis Metropolis*, fateor me adsequi non posse. Neque enim concedes opinor, extra Romani Imperii fines quærendam, aut e Perside accersendos nummos, cum Romani Imperatoris effigie percussos. Unde, ut libere dicam, vereor ne vel nobis hic imponat Ligorius, vel sibi ab aliis imponi passus sit, perperam descripta huius nummi epigraphe; cuius rei infinita occurrunt exempla in scriptis eius collectionibus, de quibus nostrum supra iudicium protulimus. *Stasin* vero illam cum Rhodiorum symbolis, in Cypro forte inuestigandam crederem, Rhodo haud procul dissita; a qua nempe urbe dictus sit *Stasinus* ille Cyprius, cui Cypria poëmata a Proclo tributa noui apud Photium. At vero *Metropolim* eandem *Cypri*, nemo facile ex fide nummi a Ligorio producti continuo statuet; quem Insulæ primatum *Paphum* olim ac *Salamina*, postea vero,

In Κύθηρα. Lib. XIV. pag. 650. De Gest. Card. Ximenis lib. II. cap. I. Lib. III. p. 82. Lib. XIV. pag. 650. In Bibliotheca Reginæ Christinæ. Biblioth. p. 981.

vero, ætate nempe Conſtantinopolitanorum Cæſarum, poſtremam ex iis, *Conſtantiam* tum ſeu *Juſtinianopolim* dictam obtinuiſſe, aliunde conſtat. Alter vero nummus cum iiſdem Rhodiorum ſymbolis, Lutetiæ nuper admodum mihi inſpectus inter Numiſmata Peireskiana, quæ iam poſſidet illuſtris Harlæus, cum loci nota ΖΕΙΝΙΩΝ: de quo loco altum adhuc magis apud antiquos & recentiores Geographos, ſilentium. Omnino autem liquet ex additis ſymbolis, ſpectare, iuxta priorem *Staſiorum*, ad aliquam Rhodiorum Coloniam; aut vero urbem vel vicum, Cariæ forte vel Lyciæ, quæ regiones olim in ditione Rhodiorum fuerint. Plures autem deductas a Rhodiis, & quidem in Hiſpaniam uſque Colonias, aliunde liquet. Poſt hæc olim a me vulgata, vir eruditus in opere de nummis Urbium illuſtratis, utriuſque illius nummi a me adducti meminit, & in priori quidem ΣΤΑΔΙΩΝ pro ΣΤΑΣΙΩΝ legendum cenſet; eumque de aliquo *Rhodiorum* vico explicandum, quod iuxta Strabonem, *Rhodus* ipſa dicta fuerat olim non *Ophiuſa* ſolum, uti ſupra quoque vidimus, aut *Telchinis*, ſed etiam Σταδία *Stadia*. Verum ne ei ſententiæ continuo accedam, obſtat, non equidem ideo quod in Ligorii collectionibus a me in Bibliotheca Chriſtinæ Auguſtæ inſpectis, ΣΤΑΣΙΩΝ omnino legeretur: falli enim in eo, unius litteræ commutatione vel Ligorius, vel librarii, a quibus deſcriptæ ſunt eædem collectiones, facile potuerunt: ſed quod nullus eo nomine Rhodiorum vicus ſit ab antiquis Auctoribus memoratus; minime autem, ſi talis etiam fuiſſet, ei *Metropoleos* dignitas quam ille nummus huic loco tribuit, adſcribi potuiſſet. Opportunius forte alterum illum nummum ΖΕΙΝΙΩΝ inſcriptum, idem Harduinus alibi ad Bithyniæ oppidum, cuius mentio ſit in Synodo Conſtantinopolitana, ſub nomine Ζῖνοι vel Ζεῖνοι retulit. Et hæc quidem hactenus de nummis nobiliſſimæ huius Inſulæ, ac ſymbolis vulgo iis inſculptis; de quibus tamen liberum ſit lectori iudicium in quam velit ſententiam concedere.

Harduin. pag. 473.

Lib. XIV. pag. 653.

Pag. 186.

V.

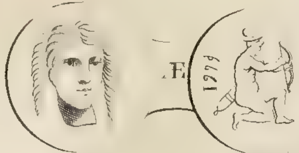
De MALO PUNICO *in Nummis.*

Sicut vero *Malum Punicum*, ſeu potius florem eius *Balauſtium*, in commemoratis modo *Rhodiorum* nummis inueſtigabamus; ita ſuauem alterius quoque MALI olim adhuc nobilioris adſpectum, MEDICI nempe appellati, liceat mihi ex eadem penu ſubminiſtrare. Exhibet vero illud rariſſimus & plane ſingularis nummus, quem poſſidebat magnum Urbis & Purpuratorum Antiſtitum decus, Camillus de Maximis, cuius beneficio eundem hic lectorum oculis ſubiicimus.

Num-

Nummus ille, ut continuo vides, Parthicus, & ex eorum genere, quos *Sagittarios* vocarunt olim Persæ, ut liquet ex Plutarcho, τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα ΤΟΞΟΤΗΝ ἐπίσημον εἶχεν, *Numisma vero Persicum* SAGITTARII *nota signatum est.* (In Apophteg. Lacon. p. 201. Tom. II.) Immo, quod nummi ipsius adspectus, mihi aliquoties visi, satis arguit, barbarici ille seu Parthici metalli, cuius glebulam a se repertam continuo ad Traianum Imperatorem, tanquam singulare quoddam cimelium, misisse se profitetur iunior Plinius, scripta, eodem nomine ad ipsum Traianum epistola: *Quod paullo tardius feci, dum requiro gemmam, quam sibi habentem imaginem Pacori, & quibus insignibus ornatus fuisset, subtractam indicabat.* (Lib. x. Epistol 16.) *Volui enim hanc quoque, si inueniri potuisset, simul mittere, sicut glebulam misi, quam se ex* PARTHICO METALLO *adtulisse dicebat; signata est annulo meo, cuius est aposphragisma, Quadriga.* Quid vero vel iucundius, vel magis singulare, suauissime OCTAUI, quam simile quid oculis usurpare, quod magni muneris loco Terrarum Domino miserat, aut mittendum quærebat Romanus Præses, & qua de re per epistolam sollicite adeo monere illum non dedignabatur? Geminum certe beneficium præstare agnosces hunc singularis raritatis nummum, quale ex Gemma cum Pacori imagine quærendum sibi putabat Plinius. Accedit, quod post hæc olim a me edita, similis quoque nummi illiusque aurei, *Metalli* itidem *Parthici*, seu apud Parthos percussi, cum figura Sagittarii, adspectu frui mihi licuerit in Gaza Gallorum Regia; quum anno elapsi modo sæculi LXXX, tertia vice ad Regem illum fuissem, publico tum inuicti Herois Brandenburgici, FRIDERICI GULIELMI, nomine missus. De insigni equidem capitis, cui simile omnino videas præferre Parthum genuflexum, in nummo Traiani inscripto REX PARTHIS DATUS, agetur deinceps alio loco, ubi insignes rursus ARSACIDARUM nummos proferemus. Notus præterea mos & habitus illius gentis in priori itidem nummi parte conspicuus, flexo nempe genu dextro sagittandi in acie solitæ, & aliarum quoque gentium sagittariis haud inconsuetus. Talem etiam videram cum inter *Thasiorum* nummos apud Goltzium; tum in veteri nummo inter *Panormitanos*, relato in Sicilia Parutæ, a Leonardo nostro noua nummorum accessione locupletata; (Tab. XIII. Insul. Græc.) nempe qui similiter, quod ait alicubi Seneca, *de genu pugnat.* (De Providenti. cap. II.)

Hæc autem ipso adspectu, & vulgatis de illo more Auctorum testimoniis, liquida satis & manifesta. Unde iaculum illud ante sinistrum genu protensum in priori nummo, reuocat in memoriam potest, Romanos in prœlio quodam contra Parthos, duce M. Antonio, procumbentes in genua obiectis scutis; (Plutarch. in M. Antonio pag. 937.) tum Chabriæ Atheniensis ducis inuentum, obnixo genu scuto, proiectaque hasta, impetum excipere hostium, milites suos docentis. (Corn. Nepos in Chabria ab initio.) Arcus vero & amentatum iaculum in eodem Parthico nummo conspicua, solita gentis illius arma, ut vulgo notum, ac de Persis iam olim tradidit Arrianus. De Arcu inprimis notum, ita propriam ac solemnem fuisse Regum illorum armatu- (Exped. Alex. M. lib. VII. cap. 23.)

Ibidem lib. II. cap. 12. ram, ut ex eodem a Dario una cum Scuto amisso, & apud Alexandrum conspecto, eum continuo ut mortuum deflerent mater, uxor, & filiæ captiuæ. Lib. VII. c. 61. In describendis Persarum armis, Pharetram etiam opportune addit Herodotus, qualem gestat pileatus miles in posteriori nummo depictus, ad sinistrum Ibidem. latus adpensam. Ad dextrum enim femur, pugiones gestasse olim Persas idem Auctor obseruat. Arcus autem ille in utroque nummo signatus, docere potest, quo iure Parthi Dionysio Periegetæ vocentur ἀγκυλότοξοι.

Perieg. v. 857. Πάρθοι ναιετάουσιν ἀρήιοι, ἀγκυλότοξοι,

Parthi degunt Martii, curuis arcubus utentes. Unde conferri etiam potest Lib. XXII. c. 8. cum iis, quæ de Parthici vel Scythici Arcus (quem pro eodem sumit Ammianus Marcellinus) figura tradiderunt veteres, & quam non semper adsecuti sunt viri docti. Opportune quædam ea de re notantem videre licet do- Obseruat. pag. 102. ctissimum Isaacum Vossium ad Melam. Agnoscis utique hinc aperte, non corniculatam fuisse Arcus illius figuram, instar litteræ C; ut ex male intellecto Agathone colligebant viri docti: sed eandem incuruam quidem, iuxta Dionysium & Melam, angulos utrinque extimos habuisse; cui proinde Arcui haud male Ponti figuram comparantes videas, cum Melam, tum Ammianum. Verum in postremo miror mendum non animaduertisse viros longe eruditissimos, quod tamen totum loci sensum perturbabat, & aliam longe figuram huic Arcui tribuebat, ut fatetur etiam ad Melam vir doctissimus, quam vel Auctores alii, vel ipsa indubia nummorum ac lapidum monumen- Ibidem. ta præferunt. Verba sunt Ammiani: *Cum Arcus omnium gentium flexis curuentur hastilibus, Scythici soli, vel Parthici, circumductis utrinque* EXTRORSUS *pandis & patulis cornibus, effigiem Lunæ decrescentis ostendunt.* Ita enim legendum ibi non *introrsus*, olim monui: quam autem emendationem nuperus, post doctissimum Valesium, Ammiani editor, ut minus necessariam ibi- De Cl. Patino: *Mactehac lau de manes eius, quem amaui.* Antiq. Græc. litt. EE. Tom. I. dem tangit ac sugillat. Si quæ aliis quibusdam harum antiquitatum cultoribus felicitas mihi quoque obtigisset, ut ab hoc candido & benigno ingeniorum æstimatore amarer, illam forte emendationem adsensione sua cohonestasset. Eam utique Terentiani, probi & antiqui Scriptoris testimonio ibidem firmaueram:

Ceu Parthus solet, aut Scythes,
Arcus CORNIBUS EXTIMIS:

tum producta a me Arcus Parthici e veteri nummo figura, cum pandis extrorsum cornibus, haud dissimilis utique Herculis Arcui, qui visitur in anti- Lib. II. c. 10. quis monumentis, & quem *Scythicum* itidem vocant antiqui Auctores. Istud utique, post Herodotum, qui in Scythia duos Arcus habuisse Herculem memorat, aperte arguunt duo veteres Pleiados Poëtæ: Theocritus,

Idyll. Μαιωτιστὶ λαβὼν εὐκαμπέα τόξα,
Καὶ ῥόπαλον.

Ἐχρῆτο δ' Ἡρακλῆς τοῖς Σκυθικοῖς τόξοις, διδαχθεὶς παρά τινος Σκύθου Ταρτάρου. Schol. Ibidem. *Mæotice incuruo Arcu accepto Et Claua:* ubi Græci Critici: *Mæotice, id est Scythæ inhabitantes Mæotim paludem. Utebatur vero Hercules Scythicis arcubus, edoctus id a quodam Scytha Tartaro.* Ita de eodem Alcide[b] Lycophron, ῥαιβῷ χέρας ὥπλισε Σκύθη, *curuo manus armauit Scythico*, nempe arcu. Eandem vero Arcus Scythici vel Parthici figuram cum pandis nempe extrorsus seu *extimis* eius, iuxta Terentianum, *cornibus* abunde ostendunt sequentes nummorum icones, prima cum pileato, qua de re infra, Partho, genu, uti in adducto supra nummo cum Malo Medico, inflexo, & tenso eius Arcu; duobus autem

b Cassandr. v. 917.
In Gaza Reg. Gall.

autem ſequentibus, cum dicto modo Herculis Arcu, Pharetra & Claua, priori inter Alexandri nummos, uti initiales etiam litteræ ΒΑ. ſeu ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ id notant; altero Gazæ Regiæ Brandenburgicæ, cum Traiani capite in anteriori nummi area. Goltz. Græc. Tab. XXXIII. Theſ. Brand. Vol. I. p. 112.

Quæ autem *panda* & *circumducta utrinque*, ut de iis Ammianus, Arcus *cornua* non comparent utique, etſi flexus ſit aliquantum in medio Arcus, in addito hic Arcitenentis Centauri alteroque adhuc vetere nummo:

Mitto (neque enim hiſce immorari ulterius iam vacat, vel opus eſt) an *Arcus cornua* de aliis, quam de extremis eius cornibus dici potuerint, iiſque *circumductis utrinque*, ut de iis Ammianus, *pandis* & *patulis*, qualia in depictis modo iconibus.

Verum hic non tam anterior, quam auerſa pars Nummi illius Parthici ſpectanda occurrebat; quæ an florem repræſentaret, an fruticem, vel arborem, & qualem huius generis Plantam, non ſignificabant eruditi Urbis Antiquarii. Vidi etiam alibi, qui ad primum ectypi ad me tranſmiſſi intuitum, non Plantam, ſed Montem ibi cælatum exiſtimarent, neque illos de plebe, ſed e primo ordine Antiquariorum. Neque vero Apollodorum, Arrianum, Quadratum, alioſques quos laudatos veteribus memineram, rerum Parthicarum ſcriptores licebat mihi conſulere; qui, ſi temporum iniuria manſiſſent ſuperſtites, hærentem forte ſubleuaſſent. Nobilem quidem & familiarem in Parthia florem *Philadelphium* nuncupatum, videbam in Apollodori, de rebus Parthicis apud Athenæum fragmento; ſed quem ita deſcribit, ut nihil ad illuſtrationem huius nummi conferre mihi liqueret. Lib. V. p. 212 Verum hic hærenti occurrit opportune, haud aliud ſymbolum vel inſigne præclaro illo nummo, quam pomum

pomum Mali Medicæ designari. Neque certe, ut id statuerem, una me solum ratio impellebat. Primo, consuetus ille mos tam Græcorum, quam Barbarorum, abunde iam a nobis illustratus, singulares quosque ac domesticos vel Flores, vel Plantas, monumentis id genus tradendi. Inter Plantas vero seu Arbores præter cætera loca peculiares & singularis olim raritatis, *Medicam Malum* seu *Assyriacam*, uti ea etiam dicta, relatam continuo noueram; & iuxta eosdem Auctores, [a] Theophrastum, [b] Plinium, aliosque, *non alibi quam apud Medos, & in Perside nasci.* Unde & *Persica* quoque eadem est appellata, uti utrumque nomen aperte ei tribuit Theophrastus: καὶ τὸ Μῆλον τὸ μὲν Μηδικὸν καὶ Περσικὸν καλούμενον· ἔχει δὲ τὸ δένδρον τοῦτο φύλλον, *& Malus, quam Medicam & Persicam vocant. Habet enim hæc arbor folium &c.* ut de una eademque arbore ibi agi, non de diuersis abunde liqueat. Immo id quod de eadem *Malo* paullo post addit: Φέρει δὲ τὰ μῆλα πᾶσαν ὥραν, *fert autem Mala,* (non ut Plinius hæc vertit, ac inde Gaza, *omnibus horis*) *omnibus anni temporibus*; quod monuit quoque ibi Harduinus. Quod ipsum de hoc *Malo*, ut hoc addam, & quidem quam *Persicam* ibi vocat, tradit alibi idem Auctor: ὅσα δὲ κατὰ πᾶσαν ὥραν βλαστάνει τε καὶ ἀνθεῖ, καὶ καρποτοκεῖ, καθάπερ Η ΠΕΡΣΙΚΗ ΜΗΛΕΑ. *De his vero, quæ omnibus temporibus,* (ut bene ibi Gaza) *germinant, florent, fructumque pariunt, sicut* Malus Persica. Ut enim obiter hoc tangam, modo Μῆλον, modo Μηλέα, de hac *Malo* a Theophrasto dicitur. Cum qua autem *Malo Persica* seu *Medica*, quod & hic quoque monendum est, confundi non debet cum nota arbor vel fructus, quæ Περσικὰ & a Romanis *Persica*, ut e [a] Perside itidem aduecta, [b] a Dioscoride [c] Galeno, & a Romanis [d] Columella, [e] Plinio, aliisque dicuntur: aut vero Περσέα vel Περσείη Ægypto peculiaris, ab antiquioribus Auctoribus [f] Theophrasto, [g] Nicandro, ac dein a recentioribus, præter Medicorum filios, [h] Diodoro, [i] Plutarcho, [k] Pausania, [l] Athenæo &c, a Plinio [m] *Persea*, alibi etiam [n] *Persica* arbor appellata. An vero, quod contendit in postumo opere, [o] vir maximus, eadem fuerit dicta illa [p] Theophrasto, & eius ætate Περσεία, Ægypto, iuxta eosdem Auctores, peculiaris, suique generis, quamque Galenus sua ætate nullibi quam Alexandriæ visam testatur, eadem tamen sit, eiusque fructus, cum uulgo dicta dein *Malo Persica*, quæ æuo Columellæ ac Plinii in Italia iam nascebatur, ut ab hoc loco alienum, non hic expendimus. Merebatur quidem id ab erudito ac nouissimo Plinii interprete paucis tangi: maxime, quum modo diuersas easdem plantas seu arbores, *Perseam Ægyptiam*, & *Persicam arborem*, quæ *Persica* vulgo dicta foret, modo distinguat, ut diximus, Plinius, modo etiam confundat; ut quum ea quæ de priori seu *Ægyptia Persea* dicit Theophrastus, quæ in Ægypto esset frugifera, in Rhodo vero nihil ferret, ad dictam modo *Persicam arborem*, quæ nempe e Perside aduecta, sero & cum difficultate, ut [q] idem ait, transierat, referre, ei haud uno loco libuerit.

Etsi vero *Persica*, vel *Assyria* aut *Assyriaca* dicta sit ea, de qua hic agimus, ab iisque modo memoratis diuersa *Malus*; a natali tamen eius solo Medicæ nomen ei remansisse constat, seu, ut de ea [r] Plinius, Medica *autem Græcis vocatur,* Patriæ *nomine:* ac unde etiam Μῆλον de *Malo Medico*, seu pomo illius arboris, dici a Nicandro, vetus eius [s] interpres alicubi obseruat. Adeo ut haud mirum sit, si quemadmodum *Silphium* suum *Cyrenenses*, *Lotum* Ægyptii, *Dictamnum* Cretenses, *Malum Punicum* alii; ita quoque *Ma-*

lum

Plin. lib. xii. cap. 3.
a Hist. Pl. lib. iv. cap. iv. p. 76.
b Ut supra.
Ut supra.
Lib. xiii. c. iii.
De Caus. Pl. lib. i. cap. 71 pag. 210.
H. Pl. pag. 76.
H. Pl. pag. 23, 25, 26. de C. Pl. pag. 211.
a Plin. lib. xv. cap. 11.
b Lib. i. cap. 168.
c De Aliment. Facult. lib. ii. cap. 19.
d Lib. x. in fine.
e Ut supra.
f H. Pl. p. 43. 71, 72. de C. Pl. pag. 356.
g Ther. pag. 55. Alex. pag. 135.
i De Iside pag. 378.
k Lib v. pag. 313.
l Lib. v. p. 198.
m Lib. ii.
n Lib. xiii. cap. 9.
o Salmas. cap. 4. de Homonym. &c.
p De Compos. Medicam. lib. ii.
q Lib. xv. Sect. 13. & lib. xvi. Sect. 47.
r Lib. xiv. c. 14.
s Μηδῶν τε τὸ Μηδικὸν καλούμενον &c. ἔστι δὲ τὸ Μηδικὸν μῆλον Schol. ad Alexiph. p. 71.

lum hoc ſibi proprium *Medi* ſeu *Parthi*, (noſti enim utriuſque nominis communionem) hi autem Medis & Aſſyriis tum imperantes, eidem memoriæ commendarent. Maxime ob raritatem non ſolum, ſed nobilitatem etiam ac celebritatem huius Arboris, ſeu *felicis Mali*, quæ, ut ille ait, *inclaruit etiam carminibus Mantuanis*, [Solin. cap. 46.] & de qua Plinius, *Nec alia arbor laudatur in Medis.* [Lib. XII. c. 3.] Tertio, quo etiam ſpectat uſus eiuſdem apud *Parthos*, & ne promiſcuum putes, Proceribus tantum apud eos conſuetus; de quibus idem tradit haud uno loco Plinius, eos commendandi halitus gratia, grana huius Mali, & quidem ſolos uſurpare ſolitos: P A R T H O R U M *populis hoc præcipue, & a iuuenta,* [Lib. XI. c. 53.] *propter indiſcretos cibos: namque & vino fœtent ora nimio, ſed* S O L I P R O C E R E S *medentur grano* A S S Y R I A C I M A L I, *cuius eſt ſuauitas præcipua in eſculenta addito.* Idem alibi, de hoc Malo Medico: *Hæc eſt autem, cuius grana,* [Lib. XII c. III.] P A R T H O R U M. *Proceres incoquere diximus eſculentis, commendandi halitus gratia.* Quo reſpexit etiam diuinus vates, agens de hoc Malo:

——— *animos & olentia Medi* [Georg. lib. II. v. 134.]
Ora fouent illo.

Ut proinde haud mirari ſubeat, huius Mali fructum videre in Parthorum inſignibus illis Parthici metalli nummis ſignatum. Adde, quod eiuſdem *Mali Aſſyriacæ* vel *Medicæ*, ac eius fructus deſcriptio, ita ſit a veteribus tradita, ut certe huic figuræ nummo expreſſæ haud parum conſentanea mihi videretur. Arbor nempe, ſi illos audias, mediocris, breui trunco, cuius rami longi, craſſi, firmi, acutis ſpinis. Fructus autem, quos vulgo eoſdem cum *Citreis* ſtatuunt; uti ea de re præter veteres Grammaticos Phrynichum, Heſychium, [a] Plinius, [b] Athenæus, [c] Galenus, aliique. [a Lib. XV. c. 14.] [b Lib. III. p. 83.] [c De Alim. Facult. lib. IV. cap. 37.] Illud utique conſtat, peregrinam fuiſſe arborem hanc *Malum Medicam*, parum proinde cognitam in Italia, aut alias in Romano orbe; quæ Plinii etiam ætate adhuc in ſola Media aut Perſide naſcebatur; *ſed niſi apud Medos & in Perſide naſci noluit.* [Lib. XII. c. 3.] Immo neque eius fructus, niſi ſero admodum, e Perſide in Græciam tranſportatus; ut licet colligere ex Antiphane Comico apud Athenæum. [Lib. III. p. 84.] Nihil mirum itaque, ſi de tam remota arbore & vulgo incomperta, non accurate ſemper egerint Romani ſcriptores, quos in deſcriptione plantarum exoticarum, licet minus remotarum, haud ſemel hallucinatos, conſtat. Adde, quod nec illud in confeſſo iam olim fuerit, ut vulgo creditur, hanc *Malum Medicam* eandem omnino fuiſſe arborem cum vulgata *Citro*; quamquam haud diſſimilem fructum eadem protulerit. Certe id negabat diſerte Apuleius in Commentariis illis, quos de Arboribus ſcripſerat, ſicut tradit Seruius: *apud Medos naſcitur quædam arbor, ferens* M A L A, *quæ* M E D I C A *vocantur; mox hanc plerique* [Ad Georg. lib. IV. v. 134.] C I T R U M *volunt, quod* N E G A T *Apuleius in libris, quos de Arboribus ſcripſit, & docet* L O N G E A L I U D G E N U S A R B O R I S *eſſe.* Adde quod *Citrum* de *Heſperidum Malo* acceperit olim, ut mox dicetur, apud Athenæum Rex Juba; [Lib. III. pag. 83.] aut quod vetus ac eruditus Nicandri interpres, Μηδὸν apud illum poëtam, de quo paullo ante, non ſolum dicat eſſe *Medicum Malum*, ſed addit: ὅ ἐστι τὸ νεράντζιον, *quod eſt Neranzium*, ſeu *Aurantium*. [Schol. Nicandr. pag. 71.] Quomodo etiam in Italia peruulgatas iam fuiſſe *Citros* Plinii ætate, [Lib. XIII. c. 16.] & inde *Medicam Malum* a *Citro* diuerſam eidem ſtatui, haud male videtur colligere vir magnus ad Solinum. [Salmaſ. Plin. Exercit. pag. 672. ult. Edit.] Sed ut demus libenter, *Mali* illius *Medicæ* fructum ad *Citrum* eſſe omnino referendum; a quo etiam non recedit ouata fructus illius figura in ſuperiori nummo Parthico expreſſa; haud continuo ſequitur eandem plane arboris aut

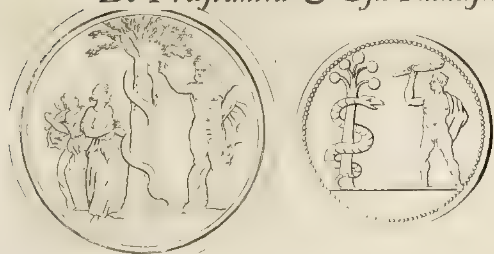
fructus potius formam exstitisse, singularem illam adeo *Medicam Malum*, cum Italica aut Europæa *Citro*. Notum enim, quam, pro soli ratione, varient nonnunquam eædem arbores aut plantæ; ut iam olim monuit Theophrastus:
H. Pl. lib. II. c. 6. κατὰ γὰρ τὰς χώρας, ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα διαφέρειν καὶ τὰς ἐργασίας, οὐκ ἄτοπον. *Nam pro regionibus, sicut & arbores ipsæ variant, cultura quoque inter sese distare, haud pro absurdo intelligi debet.* Quam meam de singulari hoc & rarissimo nummo sententiam eo lubentius olim sum amplexus, quod eam probari omnino viderem clarissimo Palatinæ, in qua tum agebam, Aulæ Electoralis & Athenæi Heydelbergensis Medico, Joanni Casparo Fausio: cui ob eximiam in Historia plantarum peritiam, legendam hanc meam notationem commiseram. Firmabat vero illam vir eximius, monstrosis aliquot *Citrorum* iconibus, quæ ab aliquot Botanicis obseruatæ, & cum superiori fructu *Mali Medicæ* adfinitatem omnino habere, illi videbantur. Neque vero prætereunda hoc loco, quæ a Marantha de *Malis Medicis* alicubi commemorantur: quod nempe
Method. Crynos. Simpl. lib. II. cap. II. *Mala Medica operoso cultu ita efformant, ut & maris & feminæ sexu distinguant: rem certe admirabilem & visu iucundissimam. Maris enim pomum adnatum habet quoddam veluti infantis genitale, eiusdem cum pomo corticis & coloris: feminæ, muliebre pudendum ad veram eius effigiem efformatum videtur, quo simile magis sculptor non fingat.* Ut illud adhuc ex Hebræorum scitis, ad huius *Mali Medicæ* seu *Citri* fructus præstantiam indicandam, addere hic mihi liceat; per *fructum ligni decoris*, seu iuxta vulgatum interpretem, *arbo-*
Levit. XXIII. v. 40. *ris pulcherrimæ* (& ad quod respiciunt Seniores, qui per καρπὸν ὡραῖον vertunt) qui in veteri Fœdere, una cum Palmarum spathulis, primo festo Tabernaculorum die, offerri a Deo præcipitur, *Citrium Malum* cum a Paraphraste Chaldæo intelligi: tum etiam *Citrium* inde quotannis a Josua ad sua usque tempora, & quidem nulla ea de re mota unquam controuersia, oblatum, a Mai-
Pag. 40. monide tradi in Porta Mosis, ab eruditissimo Pocockio vulgata. Mitto, quod pro *Citrio Malo*, *Mala Aurea* eo Leuiticorum loco de *fructu ligni decoris*, Sy-
Antiq. lib. III. cap. 10. rus & Arabes verterint; aut quod Josephus id de *mali Perseæ fructu*, τοῦ μήλου τῆς περσείας sit interpretatus: & qua proinde περσείας voce, *Malum Persicam* seu *Medicam* liquet ab eo intelligi.

V.

De MALIS HESPERIDUM *in Nummis*

Punicis vero & *Medicis Malis*, quidni & MALA HESPERIDUM AUREA liceat continuo subnectere, quæ eadem cum *Medicis*, multi e re-
Lib. III. p. 83. centioribus statuunt; ipse autem Rex Juba eadem, teste Athenæo, cum *Citris* exstitisse contendit? Herculis nempe fabulam, de Dracone, Arboris in hortis ad Oceanum Atlanticum custode, ab eodem interempto, & adportatis inde ab eo in Græciam pomis aureis signant antiqui aliquot nummi: cuiusmodi duo hic sequuntur:

Prior,

Prior, cum Antonini Pii capite in priori nummi area, exſtat in Gaza Gallorum Regia: in quo Hercules nudus cum Claua in ſiniſtra, dextram Arborem verſus protendit quatuor ferentem Mala, quamque ſpiris ſuis ambit peruigil & cuſtos Draco, prope autem tres Heſperidum Nymphæ: de quibus protriti Heſiodi verſus

ΕΣΠΕΡΙΔΑΣ θ᾽αἷς ΜΗΛΑ πέρην κλυτοῦ ὠκεανοῖο Theogon. v. 215.
ΧΡΥΣΕΑ καλὰ μέλουσι·

Hesperidesque, *quibus* Mala *trans inclytum Oceanum*
Aurea *pulchra curæ ſunt.*

& illud Maronis, ubi non de pluribus, ſed de una Heſperidum nympha, ſeu Malorum illorum cuſtode ei ſermo:

Hesperidum *templi cuſtos, epulaſque* Draconi Æneid. IV. v. 484.
Quæ dabat, & ſacros ſeruabat in arbore ramos.

Alter vero nummus percuſſus ſub Geta, a Cl. Triſtano iam adductus, & quidem ſine ulla inſcriptione aut nota loci, in quo fuerit ſignatus, cuiuſmodi etiam nullam adſerit in eodem exſtitiſſe. Sed vereor omnino ne obſcuræ aut exeſæ vetuſtate litteræ, ut alibi haud ſemel, ita hoc loco viri alias perſpicacis oculos fugerint. Occurrit enim mihi ſimilis omnino eiuſdem Getæ nummus in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, qui a *Pergamenis* percuſſum eundem arguebat, & in quo hanc inſcriptionem eruebam, ΕΠΙ CΤΡΑ...... ΝΟΥC. ΑΝΕΘΗ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc eſt *ſub Prætore...... Dedicauit, Pergamenis Bis Neocoris.* Solum nempe in eo Prætoris nomen, ærugine deletum occurrebat, de quo non anxie nobis laborandum. Cæterum haud abſimilem quoque nummum, cum eodem Herculis habitu, & cuſtode Heſperidum Dracone in arbore itidem conuoluto, ac inſuper panario pomis Heſperidum repleto, quod in *Pergamenorum* nummo omiſſum, ſignarunt olim *Tarſenſes,* Gordiani temporibus. Eius vero ectypum e Gaza Medicea, in qua illum exſtare noueram, ad me, obuia & celebrata iam ante clariſſimi eiuſdem Gazæ cuſtodis comitate, cum aliis nonnullis tranſmiſſum, hic adſpiciet Lector:

Ex

Ex adductis vero aut memoratis Herculis poma illa ex arbore decerpentis, aut claua custodem eorum Draconem prius percutere, sicut in memorato *Pergamenorum* nummo, parati, præclaris & antiquis monumentorum id genus iconibus, illud continuo colligas; haud sibi constare, ut in hisce fieri contigit, quæ de decerptis ab Hercule, Hesperidum malis, prisci auctores fabulantur: uti quum ea tantum tria fuisse innuunt, & quibus accedit Antiphanes Comicus apud Athenæum,

Lib. III. p. 84. Φασὶν τὰ χρυσᾶ μῆλα ταῦτ᾽ εἶ᾽ ΤΡΙΑ ΜΟΝ᾽

Dicunt Aurea hæc Mala TRIA *esse* SOLA: quum modo quatuor, modo quinque in adductis hic nummorum iconibus conspiciantur. Adde, quum eadem Mala, non ab Hercule quidem decerpta, sed ab Atlante Promethei monitu, eadem illum accepisse subinde memorant; uti factum ab eruditis ad Schol. ad lib. IV. v. 1396. Apollonium Rhodium Criticis. Mitto iam reliqua, quæ ad decantatam illam fabulam spectant; aut ad natales & nomen peruigilis illius Draconis, qui Argon. lib. IV. v. 1396. *Ladon*, iuxta memoratum modo Apollonium, fuerit dictus: nempe quo nomine appellatum, qui in Hesperidum locum influeret, fluuium, obseruat Lib. XVII. pag. 836. Strabo; sed ubi pro Λάδων mauult Λήθων, (ut legerat etiam vetus interpres) Lib. V. cap. 5. Casaubonus: a Plinio nempe eo, ut videtur, inductus dicente: *nec procul ante oppidum fluuius Lethon, lucus sacer, ubi Hesperidum horti memorantur.* Κηπουρὸν vero eundem draconem appellatum ab Euphorione Chalcidensi, auctor Biblioth. pag. 1588. est Helladius apud Photium: καὶ τὸν τὰ χρυσᾶ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων φέροντα ὄφιν Κηπουρὸν ὠνόμασε· *Et serpentem aurea mala ferentem* Κηπουρὸν (seu *Horti custodem*) *nominauit.* Mirum viros eruditissimos, vel Hœschelium editorem, vel interpretem Scottum, non obseruasse locum in mendo cubare. Neque enim *ferebat* Serpens Mala illa Aurea, sed hortum vel arborem eadem ferentem *custodiebat*, Κηπουρὸς ea de caussa nuncupatus. Unde nihil procliuius fuit, quam φοροῦντα in φρουροῦντα vertere; sicut omnino liquet eo loco legendum, & adposite ad custodis illius officium. Eundem vero Draconem Leonis Nemei fra- Biblioth. p. 482. trem exstitisse, tradit Ptolomæus Hephæstio itidem apud Photium; qui inde ab illo Heroë fuerit interemptus. Seruium autem non moror, qui fabu- Ad Æneid. lib. IV. v. 484. lam illam de hoc *Serpente*, & *Malis Hesperidum aureis*, de gregibus ouium rufam lanam habentibus, & ab Hercule, occiso pastore illarum custode, abactis explicauit; & ideo quidem, quod *oues* Græcis μῆλα dicantur; a rubore autem lanæ auro similis, existimasse qui audierant, *mala aurea* in Africa nasci. Nugæ & somnia Grammatici. Neque, ut verum fatear, & quod in superiori huius operis editione erat itidem monitum, magis arridet alia viri longe eruditissimi, & cuius mira cæteroquin εὐστοχία in explicandis ex Orien- Bochart. lib. I. cap. 24. te poëtarum fabulis, interpretatio, qui libro de Coloniis Phœnicum, *Aurea Mala* a Dracone adseruata, de *opibus* ab alio congestis interpretatur; ideo quod *malon* vel *melon* Arabice *opes* sonet, nempe مال. Ut enim poëtarum fabulis adscribamus, quæ de horti vel arboris illius natalibus, custodia, *malis* reuera *aureis*, Herculis victoria, vulgo fabulantur; at certe arborem illius nominis obuiam in eo tractu, & fructum eiusdem aurei coloris fabulæ locum dedisse, liquet satis manifesto ex iis, quæ de hoc arborum genere & earum fructu, vel Theophrastus, vel citati ab Athenæo auctores tradidere. Ἑσπερίδα enim, cuius Theophrastus meminit, non de herba aliqua cum Plinio, sed de De Caus. Pl. lib. VI. cap. 25. *Malo Hesperidum* intelligi debere, monuerunt iam viri docti. An vero hæc

Mala

Mala cum *Citriis* eadem fuerint, ut Rex Juba, de quo obiter paullo ante; litteris conſignaſſe traditur apud Athenæum; an vero cum *Aurantiis*, ut alii ex nominis adfinitate, (nempe cum *Malis Aureis*) & colore colligunt, non anxie hic nobis diſquirendum putamus. Iſtud utique, ut nempe *Aurantia* fuerint eadem, quæ *Mala Heſperidum Aurea*, nobis videtur longe veriſſimum: maxime quum, ſi Jubam mittas, qui ea de *Citriis* accepit, hæc de *Malis Medicis* a Græcis Latiniſque, ut paullo ante vidimus, medii & inferioris æui Auctoribus vulgo explicentur: ut ita diuerſa a *Citriis* colore & ſapore *Aurantia*, de hiſce *Malis Aureis*, & quibus ferax eſſet ille ad extremum Africæ Oceanum tractus, omnino intelligi debeant, quæ inde in Græciam iam olim, ac dein in Italiam ſunt aduecta. Unde etiam, quum in eam ſententiam primo concederet vir maximus ad Solinum, ut hæc *Mala Heſperidum Aurea* eadem omnino cum *Citriis* & *Malis Medicis* ſtatueret, in proceſſu tamen illius ea de re commentationis, ut id ei ſubinde in magno illo opere familiare, mutata mox opinione, eadem de *Aurantiis* explicanda potius, quam de *Citriis* agnoſcit. Unde, & merito quidem, doctiſſimos ſuæ ætatis Medicos ibi redarguit, qui ignota veteribus *Aurantia* hæc vulgo dicta, eaque per inſitionem demum producta, præter omnem veri ſpeciem contendebant. Quod vero hic præterea monendum eſt, vir doctus ex Aſclepiadarum ordine, qui poſtremus Theophraſtum diffuſis commentariis illuſtrauit, multus in eo eſt, ut illorum refellat ſententiam, qui cum *Citriis* vel *Aurantiis* eadem hæc *Heſperidum Mala* crediderant, ac ut eadem fuiſſe cum *Cydoniis*, vulgo *Cotoneis*, probet. Sed vereor equidem, ut fidem obtineat. *Cydonia* Mala a primaria Cretæ urbe denominata, ad quam naſcebantur, ac unde primum in Græciam adlata; ſicut *Medica*, *Punica*, aliaque id genus, a regionibus, quæ iiſdem feraces erant; quemadmodum & de *Ceraſis* conſtat, de Ceraſunte Romam primum a Lucullo perlatis; de quibus præter alios, Hieronymus; *unde & de Patria nomen arbor accepit.* *Heſperidum* autem *Malis* hortus in Africa ad [a] Syrtim ſeu ad Berenicem in Pentapoli; ab aliis vero ad [b] Atlantem olim adſcriptus, unde in Græciam, ſeu ab Hercule, ſeu a quouis alio deportata hæc Mala, idem quoque loci natalis nomen, e quo primum adducta, retinuere. Unde etiam factum cenſeri debet, ut Herculi *μῆλα*, ſeu *poma* in ſacris fuerint a Boeotiis oblata, ut id alicubi a Polluce traditur; ac idem Μήλων quoque appellatus, quod Melitenſes ei, auctore Heſychio, non victimas, ſed fructum, *mala* nempe, offerrent. Si vero *Cydonia* & *Heſperidum Mala* eadem fuiſſent, cur non id uno verbo prodidiſſent veteres, qui utriuſque arboris & fructus non ſemel meminere? immo cur de iis, ut diuerſis omnino fructibus aut plantis, diuerſo etiam loco agit Athenæus, vel antiqui Auctores ab illo producti? Multa certe ibi de *Cydoniis* confabulati erant eruditi illi conuiuæ, & quidem de aliis eorum ſpeciebus, ſicut de iis, quæ *Struthia* vocabantur. In Græcia autem pridem nota erant, nec diffitetur vir doctus; cum *Cydonia* illa; tum quæ *Heſperidum Mala* vocabantur. Hinc poſtrema cum *Nuce Pinea*, aliiſque id genus ſymbolis, in Bacchi myſteriis vulgo recepta tradit Orpheus apud Clementem, loco, cuius anterior verſus ſupra iam indicatus; ſequens autem iſte,

Μῆλα τε χρύσεα καλὰ παρ' Ἑσπερίδων λιγυφώνων,
Et Mala Aurea pulchra ab Heſperidibus canoris:

Salmaſ. p 670. 671. ult. edit.

Ibidem. p. 672.

Bodæus a Stapil.

Plin. lib. xv. c. 25.

Tertull. Apolog. cap. xi.

Epiſtola ad Euſtochium.

a Vid. Strabon. lib. xvii. pag. 835. Melam lib i. cap. 8. Plinium lib. v. cap. 5.

b Apollodorus lib. ii. cap. iv. §. 11.

Lib. i. cap. i. §. 20.

In Μήλων.

Lib. ii. p. 59. & lib. iii. p. 81.

Protrept. p. 12.

cui æque procliue fuisset eadem a viciniori Creta arcessere. An vero ideo hæc *Mala*, ut obiter hoc moneam, in Bacchi mysteriis locum habuere, quod *Mala* & reliquos fructus Bacchus inuenisse crederetur, ut Neoptolemus tra-
Lib. III. pag. 82. dit alicubi apud Athenæum? Eadem vero *Mala Aurea*, sicut *Punica*, uti ante vidimus, ubi de iis agebatur, non licuisse comedere in sacris Rheæ, obser-
Orat. V. p. 176. ult. edit. uat dicto ibidem loco Julianus Imperator. Alioquin *Hesperidum* itidem *Mala* apud Lacedæmonios exstitisse, *odore* quidem *grata*, sed *non edulia*, εὔοσμα nempe καὶ ἄβρωτα, tradit cum Pamphylus apud Athenæum, tum Hesychius in-
Athenæ ut supra. de emendandus, sicuti iam factum a magno Casaubono; Ἑσπερίδων μῆλα ἐν Λακεδαίμονι ἄβρωτα τινὰ μῆλα, pro quo prius vitiose legebatur, ἐν Λακεδαίμονια βρωτὰ τινὰ μῆλα. Vides præter Pamphili auctoritatem, quam procliuis & necessaria emendatio, una littera ᾱ a fine prioris litteræ in initium sequentis retracta. At doctus ille Medicus, Theophrasti commentator, vulgatam Hesychii lectionem præfert, ut suam de *Malis Hesperidum* pro *Cydoniis* sententiam tueatur; nec Hesychium ex Pamphylo, sed Pamphylum apud Athenæum ex Hesychio emendandum contendit, ubi βρωτὰ nempe seu *edulia*, pro ἄβρωτα sit reponendum: legendum proinde in Athenæo: εὔοσμα δ' εἶναι καὶ βρωτά, καλεῖσθαι δὲ Ἑσπερίδων μῆλα, *suauiter nempe olere & edulia, vocari autem Hesperidum mala.* Absurdum enim fuisse, ut poma id genus ἄβρωτα Diis suis adponerent Lacædæmonii, quod tamen ex Timarchide paullo ante tradiderat Athenæus. Sed fallitur omnino vir doctus, nihilque certius adducta a Casaubono Hesychii emendatione ex Pamphyli apud Athenæum verbis, & quam alias loci ratio plane suadebat. Neque enim ἐν Λακεδαιμονίᾳ, sed ἐν Λακεδαίμονι omnino ibi legendum constat; ᾱ illud proinde otiosum optime in sequentem vocem retrahendum. Quid vero opus fuisset, aut Athenæi conuiuis, aut magnæ accurationis Critico Hesychio, illud ut singulare de his Lacedæmoniorum *malis* adnotare, quod forent nempe edulia? At vero illud peculiare in hoc *Malorum* genere, & proinde notatu dignum, quod odore quidem grata essent, non autem gustu vel sapore: quod ipsum de fructu *Mali Medicæ* obseruarat
H. Pl. lib. IV. cap. 4. iam olim Theophrastus: τὸ δὲ μῆλον οὐκ ἐσθίεται μὲν, εὔοσμον δὲ πάνυ. *Pomum autem eius non manditur, sed odore præcellit.* Hinc eadem etiam *Hesperidum Mala*, non vulgo quidem in priuatorum mensis, sed rite Diis a Lacedæmoniis adposita, ob odoris nempe præstantiam; sicut reliqua incensa, quæ iis eo nomine adolebantur. Terrestrium enim erat Deorum, seu malorum
a Lib. VIII. p. 334. & lib. VIII. pag. 418. b De Abstinent. &c. lib. II. c Ut. Pythag. cap. IV. potius Geniorum comessationibus & cibis delectari; quod ex [a] Origene contra Celsum haud uno loco, [b] Porphyrio præterea, & [c] Jamblicho liquet; at vero Cœlestium, odore seu Arabicis lætari halitibus, ut loquitur Martianus Capella.

Accessit vero opportune, ut dum in recensendo hoc opere nunc versor, iisque, quæ de hisce *Malis Hesperidum Aureis* olim monueram, adserendis denuo, instructum selectis nummis viri præclari & elegantis industriæ ac ingenii, clarissimi autem parentis & Equitis Aurati filii, Christophori Vreen Museum Londini conspicio; inciderim forte in singularem quendam nec visum hactenus, aut memoratum ab aliis, quod equidem sciam, nummum, cuius adspectu valde equidem sum delectatus. In eo enim hinc feræ alicuius Africanæ, Tigridis, aut Pantheræ veluti faciem; illinc vero Arborem *Aurantiæ* similem, & cum pendentibus ex eadem *Malis Aurantiis*, nulla cæteroquin addita loci, ubi cusus idem foret, inscriptione, obseruare mihi continuo licuit.

cuit. Unde censui hæc legentibus haud ingratum fore omnino singularis huius nummi intuitum; id ultro indulgente ornatissimo eius possessore:

Æ

De loco equidem, ubi ille percussus, nihil certi licet statuere; nisi quod e nummi ipsius adspectu, & signatis in eodem iconibus, opinari licet, eum in aliqua Africana Mauritaniæ, velut Lixi, aut vero Cyrenaicæ urbe signatum: ubi nempe & ferarum eiusmodi prouentus, unde & *Africanæ* dictæ a Romanis Pantheræ; & præterea *Malorum Hesperidum*, seu *Aurantiorum*, ut hactenus vidimus, natale solum exstitisse dicitur. Ac de Mauritaniæ quidem nobili olim, & ipsa Carthagine maiori, urbe *Lixo*, tradit haud uno loco Plinius, quod in eius æstuario prodantur fuisse horti Hesperidum; alibi idem de Berenice in Cyrenaica obseruat: in quorum proinde alterutro loco percussus forte idem nummus. Quænam vero sit vel Arboris ipsius, vel Malorum in eadem, cum iis quæ in depictis antea cum Malis Hesperidum nummis conspiciuntur, aut quæ vulgo *Aurantia* appellantur, sit adfinitas; non eadem utique cum *Citriis*, vel *Cydoniis*, quiuis, ut opinor, videt.

Lib. v. cap. 1. & lib. xix. c. 4.

Lib. v. cap. 5.

VI.

De PALMA *Arbore, ejusue* RAMIS, *vel* DACTYLIS *in antiquis Nummis.*

Neque vero PALMAM tot usibus nobilem, & his etiam monumentis toties insculptam, licet nunc indictam præterire. Equidem non adducam hic obuios in iis *Palmæ* ramos, aut in Victoriæ manibus elatos; aut vero Vasis vulgo insertos, velut conspicuum eorum, qui vel in acie, vel in Græcorum agonibus deuicerant, prœmium, aut insigne. De his enim peculiaris nec tralatitius occurret, ubi agetur de signatis in veteri nummorum penu Gentilium Ludis vel Agonibus, aut Victoriarum bello reportatarum prœmiis vel insignibus, dicendi locus. Unde, ut de postremis unum id tangam, coronas quidem e *Palma* in pluribus Græcorum agonibus, sicut in aliis ex *Olea, Lauro, Pinu*, vel *Apio*; sed in omnibus utique certaminibus *Palmam* dextra a victoribus præferri, & primo equidem eius rei auctore Theseo, obseruat, quod viderunt iam alii, Pausanias; prius vero illud, de *Palma*, nempe omnibus Græcorum agonibus communi, itidem Plutarchus. Id vero inde factum, & ab eodem Plutarcho ibi insuper monitum, quod sola hæc arbor opprimentibus non cedat; sit præterea inter maxime longæuas plantas, eaque semper eadem ac viridia quidem folia retineat, ut tritum & peruulgatum nunc mitto. Illud forte minus obuium, eiusmodi *Palmæ ramum*, περσφακίδα a Græcis olim, iuxta veterem [a] Nicandri interpretem, dictum; a Lacedæmoniis vero, quod docet Hesychius, Σαρὶς, nempe Σαρὶς, κλάδος φοίνικος. Λάκωνες.

Lib. viii. pag. 532.

Sympos. lib. viii. Qu. iv. pag. 725.

[a] περσφάκιδες δὲ καλοῦνται μὲν οἱ ἀπὸ τῶν φοινίκων κλάδοι. Schol. ad Theriac. pag. 25.

Λάκωνες. *Sarir, ramus Palmæ: Lacones.* Crederem facile, etsi nullam scirem aliunde Laconum & Judæorum cognationem, latere in hac voce vestigium Hebræorum vel Phœnicum שרר *Sarar,* quod *principatum tenere* denotat, ob dignitatem nempe & usum huius *Palmæ*; quo respexisse crederes Horatium,

Lib. I Od. I.

——— Palmaque nobilis
Terrarum Dominos euehit ad Deos.

Lib. X. cap. 63. Plinius autem alicubi: *Messalina Claudii Cæsaris coniux.* REGALEM *existimans* PALMAM &c. Quin valde adposite hanc in rem Artemidorus alicubi auctor est, Principum liberos per *ramos Palmarum* designari. (Oneirocr. lib. I. cap. 79.) Unde certe haud male collegisse videtur Tristanus, signatos in quodam Constantii nummo tres Palmæ ramos, denotare tres Magni Constantini filios.

Verum hic non tam excisos *Palmæ Ramos,* quam Arborem ipsam spectare intendebamus. Quum enim ab antiquis varia tradantur *Palmarum* genera, ac a Theophrasto in primis, qui haud perfunctorie de iis egit, (H. Pl. lib. II. cap. VIII. p. 33. 34.) aliæ nempe *Palmæ* pro natali solo *Siculæ, Africanæ, Creticæ, Cypriæ, Ægyptiæ, Judaicæ, Phœniciæ, Syriacæ, Babylonicæ*; aliæ autem ex iis humiles & depressiores, aliæ maiores: aliæ rursus steriles, aliæ frugiferæ; & ex frugiferis aliæ communes, aliæ caryotæ; singula hæc antiquariæ huius penus contemplatio haud parum vel iuuat, vel illustrat. Omnium certe, quæ modo commemorabamus, locorum *Palmas,* exceptis forte Babylonicis, signant adhuc antiqui nummi. Et *steriles* quidem *Palmas,* quales vulgo *Italicas* & *Europæas* agnoscit [a] Plinius, *Græcas* alicubi [b] Theophrastus ac [c] Plutarchus, videas passim in SICILIÆ nummis *Panormitanis*, cuius generis plures exhibet Paruta. *Babylonicas* itidem steriles obseruat [d] Theophrastus, ex quibus lectos & vasa conficiebant. Tales nempe, quarum [e] Talmudici doctores meminere in Sanherin, ubi *infructuosas* memorant *Palmas Babylonicas,* quæ scilicet ad aquas Babyloniæ amaras crescerent, ac ideo corruptæ, ut fructum ferre non possent. Cæteroquin *frugiferis Palmis* abundasse Babyloniam, & inter alias quidem *Regiis* dictis omnium præstantissimis, quæ Babylone, iuxta [a] Theophrastum *in uno ferme antiqui Batti horto* reperiebantur; apud Plinium vero [b] *Babylone natæ uno in horto Bagoii; ita enim,* ut addit, *vocant spadones:* & quod inter utrumque Auctorem, de uno *Regiarum* &c. singularium illarum Palmarum possessore discrimen, vel uno verbo in nuperis ad Plinium, qui id a Theophrasto, ut alia hauserat, adnotatis moneri merebatur. Neque vero SICULAS steriles omnes fuisse, sed fructum etiam habuisse nonnunquam, licet immitem forte & immaturum, ut de plerisque Græcorum Palmis id tradit Theophrastus, liquet ex aliis *Panormitanorum* nummis apud Parutam, qui frequenter Palmas exhibent cum adpensis Dactylis; consueto scilicet & peculiari huius arboris more, quæ non fert fructus inter folia, ut vulgo reliquæ arbores, sed in summo trunco germen emittit cum pendentibus utrinque palmulis. Tres vero *Palmas Panormitanis* adscriptas, hic cœlandas duximus, inter se aliquantum diuersas.

a Lib. XIII. cap. 4.
b H. Pl. lib. III. cap. V. p. 43. & de C. Pl. lib. IV. cap. IV. p. 296.
c Sympos. lib. VIII. Qu. IV. pag. 723.
d H. Pl. lib. II. cap. 8.
e Fol. 96.

a φέρεται ἐν μόνῳ τῷ Βάτου κήπῳ τοῦ παλαιοῦ H. Pl. lib. II. c. VIII. pag. 35.
b Lib. XIII. Sect. 9.

Prior

Prior ut vides, è *Sterilium* genere ac ſine fructu, quales vulgo Europææ. Altera cum adpenſo fructu ſeu Dactylis, & quæ vulgaris Palmarum id genus frugiferarum figura eſt: Tertia reliquis humilior, quæ proinde videtur ex illo pumilarum & humilium, ſeu χαμαιεριφῶν Theophraſto, Plinio *chamærepon* genere, quales in *Sicilia* frequentiſſime prouenire iidem tradunt, & quibus iuxta Græcos ac Romanos, peculiaria etiam nomina tributa videas in linguis Orientis, Rabbinorum צנה, Arabum autem وقل. Fructus etiam eius haud parum diuerſus, ni potius Florem ſtatuamus, ac ipſam arborem proinde nummo illi inſculptam, e maſcularum genere, quæ ſolæ eidem Thephraſto ac Plinio, in ſpatha, aut in Palmite florere dicuntur. Neque vero florem ſolum, ſed fructum in maſcula agnoſcunt iidem Auctores, & iuxta illos Herodotus; ut inde liqueret eam non ſterilem omnino aut infructuoſam ſtatuendam, ſicuti vulgo perhibetur. Certe apud Arabes a voce فحال quæ *Palmam marem* notat, fit vox فحل quæ *dactylos*, ſed *viles* innuit. Quum tamen iidem auctores cum Græci, tum Arabes, fecundas tantum Palmas fœminas diſerte agnoſcant, & ex inſertis adſperſiſue maris floribus fœminas fecundari, & præſtantiores dactylos producere doceant, nulla maſculæ Palmæ fructus ratione habita; hinc vulgo etiam mares Palmæ haud frugiferæ, & fructus ille, quem nonnulli iiſdem tribuunt, ab aliis cum flore eiuſdem haud immerito confunditur. Et quum vel maxime in Arabum ſcriptis, ob copiam & uſum eius frequentem, utramque paginam faciant, & *Palma*, & quidquid ad eam ſpectat, cuiuſcunque ſit ſexus; hinc varia etiam legas apud eos nomina, quibus & *maſcula Palma,* ut mas tantum admiſſarius, & modus ille fœminas fecundandi, & flos maris ſeu ſemen eiuſdem in fœminæ ſpatham indi ea de cauſa ſolitum, exprimi conſueuere: & qua de re etiam, ut hoc addam, agitur alicubi a Doctoribus Miſchnicis; quibus vero haud parum illuſtrantur, quæ a Græcis aut Romanis, ex aliorum relatione, ea de re iam olim ſunt obſeruata. Qua de re legitur in libro Quæſtionum ad Antiochum, ſed qui Athanaſio perperam tribuebatur, quod Palmæ mares, Palmas fœminas proximas ventorum adſpiratione contingentes eo fecundas reddant: ut mittam quo de mutuo illo Palmæ maris & fœminæ amore tangit Alexandrinus ſcriptor, Achilles Tatius. Neque verò male illum *Palmæ* huius vel florem vel fructum, ſignare mihi videtur Palma tertio loco expreſſa, diuerſa utique a fœmina βαλανηφόρῳ, quæ ſecundo loco occurrit. Quod hanc enim ſpectat, haud ita *ſteriles* omnes Palmæ Europææ, ac proinde *Siculæ*, ut fructus plane non ferrent, ſicut vulgo *Italicæ*, aut aliorum locorum; ſed quarum fructus videtur immitis ſtatuendus, iuxta maritimas quaſdam *Hiſpaniæ* Palmas, de quibus id tradit Plinius; aut ad maturitatem non perueniens, ſicut de *Cypriis* quibuſdam obſeruat Theophraſtus, alibi autem in genere de Palmis in Græcia

H. Pl. lib. II. cap VIII. pag. 46. lib. VIII. Sect. 9.

Lib. I. c. 193.

Miſchn. de Paſchate cap. IV. §. 8.

Quæſt xcviii. pag 179 T III. ult. Edit. Pariſ.

Lib. I. p. 57.

Lib. XIII. c. 4.

H Pl. lib. III. cap. 8.

Græcia natis, & iuxta eundem Plutarchus, locis ſupra indicatis. Niſi illud etiam placeat, pleroſque illos e *Panormitanis* Parutæ nummis cum Palma, & Equo ſeu integro, ſeu dimidio obuios, a Carthaginienſibus, quod arguunt ſymbola & frequentes in iis Punicæ litteræ, ſignatos, & Africanis proinde potius ſeu Carthaginienſibus, quam Siculis adſcribendos. In qua ſententia fuiſſe iam olim video, virum huius antiquitatis intelligentiſſimum Antonium

Dial. VI.

Auguſtinum, qui nummos id genus ad Carthaginem refert. Certe vel ſignatum Equi caput ſatis arguit, aut *Carthagine* percuſſos, aut in Carthaginienſium Coloniis (qualem *Panormum* fuiſſe ſcimus) cum ſolitis Metropoleos inſignibus. Quod minus nouum Panormi contigiſſe, quæ Regia erat Cartha-

Lib. I. pag. 38.

ginenſium in Sicilia, hoc eſt iuxta Polybium, βαρυτάτη πόλις τῆς Καρχηδονίων ἐπαρχίας interprete τοῦ πάνυ, *urbem cæterarum caput in ditione Carthaginienſium.* Eædem itaque *Palmæ* in nummis *Panormi* & *Carthaginis*; quamquam, ut vidimus, nec iis diſtituebatur *Sicilia*, ut non & proprias Palmas iiſdem monumentis inſculpſiſſe nonnunquam credi poſſit. Certe peculiaris adhuc *Palma* occurrit in nummo *Selinuntiorum*: unde haud alio opus habemus inter-

Lib. XIV. v. 20.
Æneid. III. v. 705.

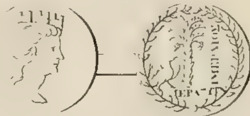
prete, cur *palmis onuſta* Silio, diuino autem Vati *palmoſa Selinus* nuncupetur

Et *Palma* illa quidem cum frugifera, ut cernis, tum è pumilarum genere, cuius fructum Arabes peculiari voce دقل vocant.

De PALMIS *in* CRETÆ *Nummis.*
H. Pl. lib. II. cap. VIII. pag. 35.

CRETAM vero Inſulam, haud uno quoque *Palmarum* genere feracem, docet itidem Theophraſtus. Hinc Palma iuxta Aquilam ſignata in veteri & præclaro nummo *Hierapytnæ*, urbis Creticæ, quem olim adnotaueram in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, & cui geminum olim apud Cl. Patinum inſpectum, opportune hic inferendum duximus:

Prior nummi pars caput turritum ac muliebre, notum in nummis cum Cybeles, tum Urbium ſymbolum notat. Auerſa autem, cum Iouis (cuius natalibus & ſepulchro celebris Inſula) alitem, tum *Palmam* cum Dactylis præfert; locum inſuper ſignati nummi ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ, & Prætoris aut Magiſtratus nomen, ΙΜΕΡΑΙΟΣ. Hinc adſerenda urbis huius ſcriptura apud

Lib. X. p. 472. & 475.

Strabonem, ubi magnus Caſaubonus legendum malebat Ἱεραπύδνης, probante id nequidquam nobili ac eruditiſſimo Palmerio in Exercitationibus ad Græcos Authores nuper editis. Emendanda enim eadem apud Dionem, qui in rebus Cretenſium illius oppidi, ſub nomine Ἱεραπύδνης meminit: ſed hoc leue.

Urbis

Urbis vero illius situm, ac rationem nominis docet nos Strabo: ad *Pytnam* nempe Idæ collem sitam, *a quo sit denominata*, ἀφ' ἧς Ἱεράπυτνα ἡ πόλις. Etiamsi vero Idam hunc πολύδενδρον καὶ μεγαλόδενδρον, *multis magnisque arboribus feracem* Eustathio alicubi vocari nescirem, haud mirum utique vel nouum occurrisset, Arborem in eiusmodi nummo signatam videre. Collis autem huius *Pytnæ*, & cognominis urbis nomen a Phœnicibus profectum, ex ipsa vocis formatione mihi continuo liquere videtur. Certe in plerisque Creticis, Phœnicium quid latere, idque se docturum alias, contestatur doctissimus Bochartus, in eruditissimo opere de Coloniis Phœnicum; & ipsius Insulæ nomine *Cretæ*, ac urbis in eadem *Itani* exemplis interim firmat. Sic πύτνην haud dubito proferre itidem vestigia vocis cum iisdem litteris radicalibus פטנ vel פוטנין, qua in Oriente *diues pecorum* denotatur. Creta enim inter alia decora, pascuis & gregibus ferax, unde Dionysio εὔβοτος vocatur:

Ut supra pag. 472.

Ad Dionys. Periget. v. 503.

Lib. 1. cap. 15.

> Πολλή τε λιπαρή τε καὶ εὔβοτος, ἧς ὕπερ Ἴδη,
> *Magnaque, pinguisque, & bona pascua habens, quam*
> *Super Ida.*

Periges. v. 502.

Hinc in Ida Collis ille *Pytna*, pascuis id genus abundans, & ad quem posita urbs *Hierapytna*, a loci aut templi alicuius religione *Sacræ* insuper seu Ἱερᾶς appellationem apud Cretenses nacta, voce, uti alias factum, e Græca & Phœnicia, sicuti pleraque Palæstinæ, Syriæ, ac Phœnices loca illud ΙΕΡΑΣ elogium frequenter sibi vindicare obseruo in antiquis & selectis nummis *Æliæ Capitolinæ, Gadarorum, Cæsareæ, Tyri, Sidonis, Gabalorum, Bybli, Apameæ, Damasci, Seleuciæ, Samosatæ,* (ut Ammiano vocatur) aliarumque, & qua de re alibi. Illud vero ferme prætermisissem, eundem hunc nummum *Hierapytnæ* signatum reperiri inter nummos Siculos Parutæ, ut forte dum hæc scriberem, obseruabam; quem nempe ille ad *Himeram*, Siciliæ urbem, refert, deceptus proprio Viri seu Prætoris, non vero loci nomine, ΙΜΕΡΑΙΟΣ, quod recepto more, gentili ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ additum, pro quo rursus male idem ΙΕΡΑΠΙΤΥΣ expressit. Sed Parutam, qui nummum ipsum non viderat, in errorem induxit Erizzo, e cuius descriptione, fatetur se nummum illum ita cælandum curasse. Iste enim agens de Dea Syria, obuia in Philippi numismate a Syris Hierapolitanis percusso, nummum hunc, de quo agimus, a se visum describit, in quo *Pinus* scilicet occurrat cum adiacente Aui, epigraphe autem ΙΕΡΑΠΙΤΥΣ; unde *Sacram Pinum* efficiebat, aliisque litteris additis, ΙΜΕΡΑΙΟΣ. Sed solenne Erizzo, nobili alias antiquario, grauiter in citandis aut explicandis Græcis, quos adfert nummis, hallucinari; & quem proinde caute in his legendum, nec ei temere fidem obstringendam, noui. Magna quidem de his antiquitatis studiis benemerendi voluntate, sed exigua aut nulla etiam Græcæ litteraturæ peritia instructum, virum multarum alias imaginum, ad nummorum id genus explicationem sese comparasse mihi satis liquet: quod hactenus fatale plerisque fuit, si duos tresue excipias, qui in describendis vel interpretandis Græcorum nummis laborarunt. Quid statuas enim, cum aut *Carrarum*, notæ Mesopotamiæ urbis & Romanorum Coloniæ nummum, proinde consueto more, ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ, seu *Metropoleos Coloniæ Carrenorum* inscriptum, de *Colcharenis*, Græciæ scilicet gente, (qualis nulla legitur eo nomine) interpretatur? aut vero quum *Magnesiorum* Ioniæ nummum, sub Gordiano percussum, & cum addito Prætoris *Aurelii Theodoti* nomine, legit & explicat, *Anno primo Theodoti Regis Magnetum*; quasi

Tab. 75. n. 11.

quasi scilicet, maxime vero illo æuo, *Magnesiorum* ciuitas, quæ pridem Asiæ Proconsulibus parebat, Reges suos habuerit? Mitto plura id genus, quibus adnumeranda iam venit praua illa lectio & interpretatio huius nummi *Hierapytniorum* Cretensium, alio perperam vel ab eodem Erizzo, vel inde a Paruta detorta. Opportune enim mihi non unus solum, sed geminus nummus inspectus, ut supra innui, cum iisdem omnino litteris ac symbolis; quibus nihil clarius exprimi potuit, aut minus tot errorum causam præbere. Immo, alios etiam eiusdem generis adseruat Gaza cum Brandenburgica, ac olim, ut hic quoque iam notaueram, Palatina, tum Medicea; ac inde superioribus rariores, quod aliud proprium viri aut Magistratus nomen signatum habeant; nempe unus Brandenburgensis Gazæ & Mediceæ, ΞΑΜΑΓΟΡΑΣ, alter itidem Mediceus & qui apud Patinum quoque conspicitur, ΜΕΝΕΣΘΕΥΣ; & in quos proinde si incidisset Paruta, eosdem ad *Himeram*, Sculam urbem procul dubio haud retulisset. Cæterum eadem in iis symbola; hinc nempe capitis turriti, illinc Palmæ & Aquilæ, cum inscript. ΙΕΡΑΠΥ. ac in uno etiam integra ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ. Quod vero hic etiam minime reticendum, occurrit inter Marmora Oxoniensia, quæ cum Notis in Apologiam Apuleii uulgauit Cl. Pricæus, antiquum fœdus horum *Hierapytniorum* cum *Priansiis*, Cretensibus itidem, & cuius postremæ urbis in Creta nomen mire corruptum apud veteres Geographos, inde emendandum monuit iam ad Stephanum Cl. Holstenius. Obseruaui etiam fragmentum fœderis *Hierapytniorum* in magno Inscriptionum opere, ubi ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΟΙ itidem inscribuntur; ne liceat de vera nummorum huius oppidi epigraphe dubitare. Neque vero *Palma* in iis expressa, ex illo *bifidarum* aut *trifidarum* genere, quas in Creta frequenter nasci obseruat Theophrastus. Ad postremas hasce *trifidas* referre quis posset Plantam peculiarem, expressam in nummo *Camaræ* apud Goltzium.

Thes. Numismat. pag. 22.

Pag. 116. P. I.

Thes. Gruter. p. v.

H. Pl. lib. IV. cap. VIII. pag. 35.

Insul. Græc. Tab. IV.

Camara, ut ex Ptolemæo & Stephano scimus, urbs Cretæ fuit. Eiusdem meminisse videtur Agatharchides apud Photium, si Latinum illius interpretem audimus. ὅτι κέχρηται ὁ Συγγραφεύς, ἀττικιστὴς καίτοι ὢν ἐν τῇ τῆς καμάρας λέξει. Quæ ita vertit vir doctus; *hinc digressione facta auctor monet, se quamuis Attice loquatur, Camaræ tamen, (urbis in Creta) dialecto familiariter uti.* Sed quum duplicem sensum admittat ille locus, certe longe potior ille mihi videtur, qui nihil aliud innuit, nisi Agatharchidem, etiamsi Atticorum more scribat, usum voce καμάρας, notæ alias significationis, sed quæ minus Attica videbatur. Obuia vero καμάρας subinde mentio in inscriptionibus antiquis, de *fornice* sub terra in qua, ut viderunt iam alii, sepulcralia monumenta erant condita. Neque *Camaræ* natus, aut cæteroquin Cretensis, Agatharchides, sed Cnidius, ut a Diodoro, Josepho, Luciano, aliisque vocatur; neque etiam Cretensi usus dialecto, (quæ præter voces ἰδιογλώσσους, quales plures apud Hesychium legas, Dorica ut plurimum fuit, sicut eruditis notum) ut satis arguit luculentum huius

Bibliothec. p. 1359.

huius Auctoris, quod apud Photium exstat, fragmentum, communi ferme dialecto conscriptum. Neque etiam illa *Camaræ* huius inter Cretenses urbes nobilitas aut fama, (cuius obscura, nisi forte in Notitia Ecclesiarum Antiqua, mentio,) ut peculiaris dialecti ansam Agatharchidi præbere potuerit. Sed hæc obiter. Similem vero huius oppidi nummum habet Gaza Medicea; nisi quod ille loco crurium, quæ expressit Goltzius, aliud quid, aut duas nempe figuras, aut Pisces videbatur signare eiusdem Gazæ custodi P. Fittoni. Hæsisse autem me fateor aliquamdiu, cui fructui aut plantæ, eam quæ in nummo cum Goltziano, tum Mediceo occurrit, continuo adscriberem. Cretam quidem ἰδιόφυτον noui, & feracem plantis sui generis, aut selectis; adeo ut in ea Insula multi Botanici alerentur a Romanis Imperatoribus, & quotannis Romam mitterentur Ἀγγεῖα seu Vasa plena Creticis Plantis, quæ τὰ πλεκτὰ nuncupabant, nempe διὰ τῶν λύγων (non λυγῶν, quod aliud sonat) ἤτοι πλέγματα, *quod e viminibus essent contexta.* Utrumque me docuit Galenus, ac præterea Plantas easdem è Creta vulgo adferri chartulis inuolutas, quibus singularum nomina adscribebantur; quosdam vero solam habere inscriptionem nominis, aliquas cum accessione soli aut campi, in quo illæ prouenicbant. Postremum quidem beneficium præstat nobis hic nummus; de priori aliunde ratio est ineunda. Quod si in voce *Camaræ*, natali solo, ut videtur, huius Plantæ, quærendum esset illius vestigium, *Cammarum*, *Aconiti* speciem, & a figura *Cammari* marini ita dictam docebit quidem Plinius; sed quæ proinde hic non quadrat: ut mittam non *Cammarum*, sed Κάμμορον Græcis appellatam, quod iam obseruarunt viri docti. Neque huc etiam spectat alia Planta Κόμαρυς, vel Κόμαρος, quæ occurrit in Lexicis recentiorum Græcorum, quam eandem cum *Halimo* contendit vir summus ad Solinum. Sed neque maiorem communionem cum planta expressa in nummo huius urbis Creticæ habere mihi videbantur aliæ Plantæ eiusdem Insulæ, quas præ cæteris suo loco commendant nonnunquam antiqui scriptores Historiæ Plantarum, puta *Dictamnum, Nymphæa, Chamædruas, Radix Idæa* (de cuius solo lis adhuc ambigua, an Creticum, vel Phrygium) *Amylum, Siser, Heraclium, Anisus, Poterion, Cupressus, Populus nigra, Trifolium, Seseli, Stoechas, Fucus,* aut denique herba illa Ἄλιμος, ab altera de qua modo, dicta Ἅλιμον, diuersa, quæ a Solino inter Creticas sola recenseri meruit, quod admorsa nempe diurnam famem prohiberet. Unde ratione subducta, nihil occurrit opportunius, quam *Palmis trifidis* adscribere superiorem plantam seu arborem, quæ peculiares erant huic Insulæ. Palmam certe continuo videtur arguere truncus cum densis gradatisque pollicum corticibus, quibus Palmæ se faciles ad scandendum præbent: quod etiam de iis iam olim monuit Plinius, & quas radices in caudice Palmæ prominentes, per quas conscendi potest, Arabes peculiari voce كرنف indigitant. Modum autem, quem adhibent vel Arabes vel Ægyptii in scandendis Palmis, docuit iam nos olim Lucianus; cuius locum ea de re illustrauit insigni vir eruditione ac virtute, Palmerius a Grentemesnil. Nec alienum quod de *bifidis* his aut *trifidis Palmis* obseruat Theophrastus, staturam caudicis a parte qua finditur vel quinum cubitum, paresque inter se prope partes ipsas adsurgere. Neque prætereundum hoc loco, tradi eidem *Palmas* diuersi admodum generis, fructu nempe, figura, magnitudine, foliis haud parum diuersas; ne aliquod discrimen huius Palmæ cum superioribus, aut vulgaribus alias Palmis, multum hic negotii facessat. Plinius quidem un-

De Antidot. lib. I. pag 424. 427. Edit. Gr. Basil.

Lib. XXIII. cap. 3.

Pag. 772. ult. Edit.

Cap. XI.

Lib. XIII. c. 4.

De Dea Syria pag. 674. T. II.

H. Pl. lib. II. cap. VIII.

Lib. XIII. cap. IV. Sect. 9.

 dequin-

dequinquaginta Palmarum genera statuit; ac Arabes, apud quos frequens hæc arbor, longe plura. Si quis tamen *Carduorum* aliquod genus, aut Plantam aliam in illo nummo expressam malit, ubi veris id vicerit, haud difficulter utique adsensum impetrabit. Neque vero solum *trifidas*, sed in quinos

Ut supra p. 35. etiam truncos diuisas Palmas in hac Insula agnoscit Theophrastus, sed cuius locus leui emendatione indiget, ἐν δὲ τῇ Λάππῃ (aut Λαππαίᾳ) τινὰ καὶ πεντακέφαλον. *in Lappa vel quino cerebro quandam enasci.* Ita enim legendum nomen illius

In Gaza Reginæ Christinæ. Urbis Creticæ, quæ Λάππα vocabatur, & cuius Gentile Λαππαῖος, liquet iterum ex antiquo loci eius nummo inscripto, ΑΣΥΛ. ΛΑΠΠΑΙ. seu Ἄσυλος

Lib. XLV. c. 5. Λαππαίων, unde insuper *sacram* eandem seu *inuiolati Soli*, ut Liuius alicubi explicat hanc vocem Ἄσυλος exstitisse constat. Eadem urbs & Λάμπη dicta, iux-

a Lib. IV. p. 319. b Lib. II. pag. 443. ta Stephanum, sicut & Λαμπαίους illius incolas habent hodie cum [a] Polybius, tum [b] Dio Cassius, quorum iste eosdem una cum *Cydoniis* libertate aliisque beneficiis ab Augusto adfectos narrat. Alibi vero eadem urbs, iuxta indubiam

Lib. XXXVI. p. 8. Insul. Græc. Tab. IV. nummorum scripturam, recte Dioni Λάππα etiam vocatur. Occurrit quoque idem *Lappæorum* nummus apud Goltzium, sed in quo *Asyli* nomen tantum per ΣΥΛ. expressum, e superiori, quem inspexi in Cimeliarchio Reginæ Christinæ, suppleri debet. His etiam adscribendi duo nummi insignes Augusti & Domitiani, uterque cum Apolline citharœdo, obseruati mihi inter alios imcomparabilis Regiæ Gallorum Gazæ, cum eadem inscript. ΛΑΠΠΑΙΩΝ

Ut supra p. 35. Orbis Romani pag. 353. Idem vero, quod olim monui, de vitiosa Cretensis huius urbis apud Theophrastum scriptura ab eruditissimo Meursio in eius Creta, quæ multis post annos prodiit, adnotatum, in alio & nouissimo quidem opere, oblata ibi ea de re agendi occasione, est a me obseruatum. Neque vero, quod ibi quoque adtigi, debuisse eundem Meursium, vel doctissimum Holstenium, ad Stephanum, duplicem illius nominis scripturam Λάππης & Λάμπης admittere: quum veteres, iique indubitatæ fidei nummi, aliæque insuper eiusdem loci inscriptiones antiquæ, haud aliam quam ΛΑΠΠΑΙΩΝ præferant. Quam-

Ibidem. quam tueri aliunde illos posset, ut nuper quoque obiter monui, ni obstarent plura illa & authentica huius urbis monumenta; quod nempe Æolibus, ad quorum dialectum accedebat Doricus Cretensium sermo, haud insolitum foret, ut de iis notant veteres Grammatici, π in μ conuertere.

De PALMIS CYPRIIS *in nummis.* Ut supra p. 35. lib. XIII. c. IV. Sect. 9.

Creticis vero *Palmis* CYPRIAS iam subnectere liceat, quarum haud unum genus exstitisse obseruat Theophrastus, & eius simia Plinius; ille autem inter alia, folium ibi latius, fructumque reliquis ampliorem tribuit. Alias frugiferæ etiam vulgares *Cypriæ*, sed quarum fructus seu dactyli, instar Ægyptiorum, recentes consumerentur. Eiusmodi Palmam βαλανηφόρον, & cum latis, ut videtur, foliis, signat adhuc hodie *Cypriæ* urbis *Lapethi* nummus:

Gentile

Gentile nempe loci nomen iuxta Stephanum, cum Λαπήθιος, tum Λαπηθεύς, quod postremum hic in nummo exprimitur. Nauium cæteroquin stationem habuisse hunc locum obseruat idem Stephanus; unde etiam nominis originem ex Oriente haud incommode deducit doctissimus Bochartus. Egregie vero id firmat Scylax, cui Phœnicum urbs eadem *Lapethus*, vocatur Λάπηθος Φοινίκων, ut recte ibi pro Λήπηθις emendat vir insigni doctrina Is. Vossius; & unde simul liquere videtur, cur Palma in superiori nummo huius urbis sit depicta. Hanc urbem certe inter primarias *Cypri* exstitisse, ex Hieronymo præterea colligas, ubi de aduentu Hilarionis in eam Insulam verba facit: præmissa enim Paphi mentione, addit, *hoc Salamina, hoc Curium, hoc* LAPETHUS, *& urbes reliquæ conclamabant.* Ita enim legendum ibi postremæ illius urbis nomen, pro quo *Lapithe* & *Lapetha* occurrit in Frobeniana editione & libris scriptis, quod iam vidit in Scholiis ad hunc locum Erasmus. Sic in Excerptis Polybii Peireskianis, corrigendum urbis illius nomen ἐν Λαπήθῳ, pro quo ἐν Λαπίθῳ effecerunt viri docti, ex corrupta codicis lectione ἐν Ἀλπίθῳ, ac moti procul dubio auctoritate Ptolemæi, apud quem itidem corrupte hodie Λάπιθος vocatur.

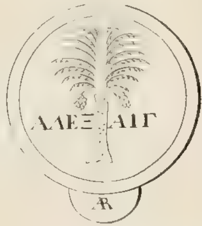
De Colon. Phœnic. lib. 1. cap. 3.

In Vita Hilarionis.

Pag. 19.

CYPRIAS PALMAS excipient vicinæ, nec iisdem, ut modo audiuimus dissimiles ÆGYPTIÆ, aut ALEXANDRINÆ, cuius generis unam habes in sequenti nummo:

De PALMIS ÆGYPTIIS *in nummis.*

Percussus ille ab *Alexandrinis* Ægyptiis, sicut arguit nummi inscriptio. Feracem certe *Palmis* fuisse illum tractum, aliunde satis liquet; sed cuius fructum partim viliorem, partim esui minus aptum describit Strabo: eius vero ea de re locum, quia secus nonnullis est acceptus, adscribemus: καθ' ὅλην ἢ τὴν Αἴγυπτον ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΟΣ ΑΓΕΝΝΟΥΣ ὄντος, ἢ ἐκφέροντος καρπὸν οὐκ εὐβρωτον ἐν τοῖς περὶ τὸ Δέλτα τόποις, ἢ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ, ὁ ἐν τῇ Θηβαΐδι φοίνιξ ἄριστος τῶν ἄλλων φύεται. hoc est: *Cum in tota Ægypto* PALMA *sit e* VILIUM *genere, vel fructum ferat esui non aptum in locis apud Delta & Alexandriam, tamen in Thebaide Palma omnium optima nascitur.* Ex hoc loco collegisse videtur vir magnus ad Solinum, id quod non semel innuit, Palmas nempe in tota Ægypto *steriles* fuisse seu infructuosas præter *Thebaicas*, aut vero *Alexandrinas*, sed quarum posteriorum fructus non erat edulis. Neque aliter Strabonis interpres priora illa verba verterat; *Cum in tota Ægypto Palma sterilis sit:* quum tamen id non dicat Geographus; sed vilioris aut minus præstantis Palmæ genus totam Ægyptum habuisse, excepta Thebaïde, in qua longe optimum proueniebat. Aliud nempe ἀγεννές, seu *vile* & *plebeium*, ut vocat Palmulas id genus Plinius; aliud ἄκαρπον, seu *sterile* & *infructuosum:* prioris generis *Ægyptiae* Palmæ, præter *Thebaïcas*; posterioris sunt pleræque in Græcia

Lib. XVII. p. 818.

Pag. 334.

Lib. XIII. c. 4.

Græcia, *Siculae*, *Italicae*, aut alias vulgo *Europææ*. Certe non *steriles* quidem H. Pl. lib. II. c. VIII. p. 34. lib. XIII. c. IV. §. 9. *Palmas Ægyptias* tradit fide dignus inprimis Auctor Theophrastus, ac iuxta eum Plinius: sed earum fructus iuxta alias *Africanas*, *Syriacas*, *Phœnicias*, virides adhuc ac recentes, vulgo suaues esse & gustu quidem gratos, minime autem durare ut recondi possint, sed protinus putrescere, ac proinde recentes consumi, exceptis qui in paucis aliquot locis arenosis proueniebant. Quod ipsum repetit adhuc alio loco, ubi docet recondi tantùm posse è *Syriacis* Palmulis eas, quæ in conualli nascebantur, *quæ vero* IN ÆGYPTO *& Cypro* Ibidem p. 35. *& alibi gignuntur, has recentes omnes consumi*; τοὺς δὲ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ καὶ Lib XVII. p. 818. Κύπρῳ, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, χλωροὺς ἀναλίσκεσθαι· Inde itaque Straboni ἀγεννεῖς, non *steriles*, ut ibi interpres, sed *viles*, vel, ut Plinius loquitur, *plebeiæ* Ægyptio- Lib. XIII. c. 4. rum *Palmæ*, quod vulgo recondi & seruari earum fructus non possent, & seruati putrescerent, ac proinde recentes tantum & virides, quod etiam de Ægyptiis & Cypriis Palmis tradit aperte dictis verbis Theophrastus, comederentur; aut etiam esui minus grati, neque sat maturi forent, ac inde οὐκ εὔβρωτοι, sicuti utrumque illud de palmis & earum fructibus in Ægypti locis circa Delta & Alexandriam tangit idem Strabo, quod illæ forent ἀγεννεῖς seu *vi-* Lib. XVII. *les*, ferrentque καρπὸν οὐκ εὔβρωτον, *fructum minus esui aptum*; non vero quod Ut supra. plane forent *steriles* seu ἄκαρποι. Hinc idem Plinius: *Fructus Palmarum soli seruati, qui in Judæa & Cyrenaica Africa, non qui in* ÆGYPTO, *Cypro, Syria, & Seleucia Assyriæ. Quamobrem sues & reliqua animalia ex his sagi-* Theophra. H. Pl. pag. 35. ut supra. *nantur.* Unde liquet utique, cur ἀγεννεῖς seu *viles* Straboni dicantur eædem Palmulæ. Excipienda tamen erant Plinio, præter *Judæam* ac *Cyrenas*, circa *Babylonem* loca, præstantissimis Palmarum fructibus, & *Caryotis* quidem, de quibus mox, aut *Regiis*, *quæ Regibus tantum Persidis*, iuxta Plinium, *seruarentur*; tum pauca illa loca arenosa *Ægypti* & *Phœnices*, in quibus Palmarum fructus non edules solum, dum adhuc recentes, sed seruari etiam ac re- Lib. VIII. c. 4. condi soliti. Certe de *Thebaicis Palmulis*, id postea innuit; *Thebaidis fructus extemplo* IN CADOS CONDITUR, *cum sui ardoris anima.* De quibus etiam *palmis* in *Thebaide* id, ut admiratione dignum, dicto ante loco notat Strabo: quod quum in Ægypti locis circa Delta & Alexandriam, ut vidimus, Palma vilis foret, ferretque fructum minus esui aptum aut suauem, in Thebaide tamen optima nasceretur, quæque *Caryotam* etiam ferret *Babylonica*, ut ea de re paullo post, vix inferiorem; *Judaica* autem duriorem quidem, sed suauiorem. Ad quas proinde *Thebaidis Palmas*, seu earum fructus De Aliment. succis c. IV. referri debent eæ, quæ dicuntur alicubi a Galeno, *Ægyptiæ palmulæ*, *duræ siccæ, & austeræ.* Ergo diuersi ab his fructus *Palmarum Ægyptiarum*, qui recentes omnes consumebantur; neque proinde tamen, sicut perspicue iam intelligimus, *steriles* illæ ac *infrugiferæ*. Hinc etiam alii è neotericis, qui Ægyptum lustrarunt, ac Prosper Alpinus, cuius exstat opus de Plantis exoticis, & qui in Ægypto diu medicinam professus est, referunt maturas Palmulas in Ægypto autumnali tempore. Quamquam Dioscorides tradit, ut Lib. I. c. 149. obseruo, Palmas in Ægypto medio maturitatis vigore decerpi autumno solere. Lib. XIII. c. 4. Ut iam illud prætercam, quod quum varia sint *Dactylorum* genera, ac undequinquaginta, ut iam diximus, a Plinio, septuaginta vero ab Arabibus memorentur; hinc multæ etiam occurrant ex iis ἀγεννεῖς, seu *viliores*, quas pro diuite sua copia, peculiaribus etiam vocibus indigitant ut etiam vidimus, iidem Arabes: unde tamen nemo dixerit *sterilia* aut *infructuosa* id genus Palmeta. Nec illud urge-

urgebo denique, quod Theophraſtus agens alicubi de arboribus, quæ in certis regionibus *frugiferæ*, in aliis *ſteriles* occurrunt, illuſtret id exemplis & *Perſeæ* extra Ægyptum, & *Populi nigræ* extra Cretam, *Palmæ* autem in Græcia, ſterilium; ubi opportunus utique locus fuiſſet id ipſum de *Palma Ægyptia* obſeruandi. H. Pl. lib. II. cap. 3.

PHOENICEM vero *Palmis* etiam abundaſſe, vel ſola nominis ratio videtur indicare, quod inde petitum a multis exiſtimatur; etſi iuxta Calliſthenem, ut ea de re alicubi [a] Ariſtoteles, non a *Palma*, Græcis Φοῖνιξ, dicti fuerint, quod *Palmis* abundaret eorum regio, *Phœnices*; ſed Φοῖνιξ de *palma* a *Phœnicibus* maritimam oram incolentibus, ſit nomen nacta. *Tyrum* equidem, *Phœnices* Metropolim, patriam ſuam agnoſcit *palma* in Meleagri Epigrammate, olim a me iam adducto, ac dein in doctiſſimi Holſtenii notis ad Stephanum: *De PALMIS PHOENICIIS in nummis.* a Mirabil. Auſcult. c. cxxx. Pag. 333

ΦΟΙΝΙΞ μὲν νίκαν ἐλέπει, πάτεραν τε μεγαυχῆ
Ματέρα Φοινίκων τὰν πολύπαιδα Τύρον.

PALMA *quidem victoriam indicat, patriam vero iactat*
Matrem Phœnicum, liberis fæcundam Tyrum.

poſtremum nempe iſtud ob Colonias per Aſiam, Europam, Africam, a Tyriis Phœnicibus deductas, quæ Coloniarum more, totidem Tyri *filiæ* cenſebantur, ipſa autem earum *mater*: unde duplici reſpectu *Mater* ſeu *Metropolis* eadem *Tyrus*; tum earum extra Phœniciam Coloniarum; tum ipſius Phœniciæ, cuius caput tunc foret, ac inde *Metropolis*, Phœnices nempe, paſſim in antiquis eius nummis dicta. Sed hac de re alibi. Haud mirum proinde, eandem urbem dictam Achilli Tatio φυτώνυμον, *plantæ* ſeu *palmæ cognominem*, quod *Phœnicia* urbs foret. Hinc frequens adhuc hodie *palma* in nummis *Tyri*, *Aradi*, aliorumque *Phœnices* locorum: quod vel ſequentes nummi oſtendunt. Quibus vero alium præmittemus e Gaza Medicea depromptum, hinc cum Antonini Pii effigie, illinc cum figura muliebri ſtante, quæ dextra Globum tenet, retro Arbor Palma, cum inſcriptione PHOENICE COSS. II. Qualis exſtat etiam cum eadem inſcriptione & Palma Arbore in cimeliis Gallorum Regis, niſi quod Mulier ibi turrita, haſtam præterea teneat non Globum, pedem autem Proræ nauis imponat. Lib. II. p. 93. Lib. II.

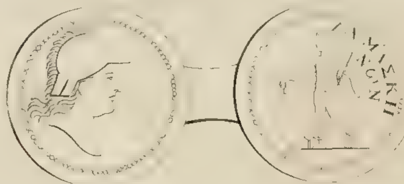
Hinc etiam inter *Palmas*, quæ natæ in locis arenoſis, & inde ſeruari recondique poſſent, *Phœniciam* memorat quoque Theophraſtus. Idem de SYRIACIS *Palmis* licet ſtatuere, cuius generis oſtendunt præclari aliquot *Damaſcenorum*, Nummi, olim inter plures id genus ſelectiores, ab incomparabili Peireskio collecti, & nuper mihi obſeruati Pariſiis apud illuſtrem Harlæum. Ex iis autem illud continuo colligas, haud fruſtra a *palmarum* frequentia & nobilitate laudatam olim hanc *Phœnices* ut ſubinde in eius nummis vocari diximus *Metropolim*; & quam proinde *ramis germinare* dixit Statius; neque male H. Pl. lib. II. cap. VIII. pag. 34. Lib. I. Sylv. 6.

etiam inde posse illustrari, quæ de *Nicolais Palmulis*, a Nicolao nempe Damasceno ad Augustum missis, Plutarchus ac Athenæus tradidere: quarum patriam nempe cum *Hierichuntem*, tum *Damascum* agnoscit vetus Geographus, qui sub Constantio vixit. Neque vero debuit Tristanus, ad *pruna Damascena* easdem *Palmulas*, quas ab hoc Nicolao sibi familiari, *Nicolaos* denominauit Augustus, promiscue detorquere: quum eas diserte Φοίνικας, & Φοινικοβαλάνους vocent illi Auctores, quibus nihil cum *Prunis* illis *Damascenis* commune, quæ κοκκύμηλα τὰ ἐν Δαμάσκῳ, aut Δαμασκηνὰ vulgo vocant veteres, Dioscorides, Athenæus, Galenus, aliique, qui eorum meminere, ac præstantiam præ reliquis laudant. Eadem etiam βράβυλα nuncupata, colligi videtur ex eodem Athenæo, ac præterea ex Suida, aut ex Theocriti Scholiaste; qua de re esto penes eruditos Botanicos iudicium. Huius vero generis DAMASCENA PRUNA, haud dubito signari in quodam nummo *Damascenorum*, quem duobus locis vulgauit idem Tristanus, opportune hic quoque inserendum. Quæ aliunde ad nummi explicationem faciunt, nec sunt huius loci, petat Lector ex ipso Tristani opere, nec suscepti laboris pœnitebit; saltem *Pruna* & *Dactylos Damascenos*, cum illo confundere & promiscue sumere caueat.

a Symp. lib. VIII. q. IV.
b Lib. XIV.

a Lib. II. pag. 49. 50.
b In βράβυλα.
c Schol. Idyll. VII. v. 146.

Tom. II. pag. 239.

At dum non tam in *Prunis*, quam in *Dactylis Syriacis* ac *Phœniciis* commemorandis versamur, sciendum postremos peculiari voce Phœnicibus dictos Σοῦκας & Σουκοβαλάνους Hesychius, Σοῦκλαι, Φοινικοβάλανοι Σουκοβάλανος, τὸ αὐτὸ Φοίνικες. Salmasius ὁ πάνυ, ut ex Bataua Hesychii editione constat, emendabat postremum Σουκλοβάλανος, scilicet, ob eam, quæ præcedebat, vocem Σοῦκλαι: sed quum hæc æque corrupta esse potuerit, crederem illam potius ex sequenti emendandam, neque in voce Σουκοβάλανος quidquam mouendum, ob rationes quæ mox indicabuntur. Minus autem moror diligentem Medicum, qui postremus Theophrastum illustrauit, & qui iis, quæ monenda erant in hoc Hesychii loco, prætermissis, quæ sana erant male refingit; dum non Phœnicibus, sed recentioribus Græcis ita dictum Palmæ fructum interpretatur, & postrema Σουκοβάλανος τὸ αὐτὸ, Φοίνικες, legendum putat Σουκοβάλανος, τὸ αὐτὸ φοίνιξ, vel τὸ αὐτὸ καὶ φοινικίς· quæ explicat de *purpura*, seu *purpureo colore*: quæ sunt utique ab hoc loco aliena. Quum autem perspicuum sit ibi Hesychium, consueto more, vocem peregrinam & Phœnicibus ac vicinis usitatam adtulisse, qua *Palmarum* fructum sibi familiarem, vulgo Græcis βάλανον, aut φοινικοβάλανον postea nuncupatum, indigitabant, certe inde etiam illius explicationem petendam liquet. Indictam vero reliquit eandem doctissimus Bochartus, in commemoratione earum vocum, quas tanquam Phœnicias apud Hesychium occurrentes, cum aliis id genus sibi explicandas suscepit. Ego vero Σοῦκας, & voce hybride Σουκοβαλάνους dictas existimo a Phœnicibus *Palmulas*, quæ in Conualle Syriæ, uti a Theophrasto dicitur, seu Palæstinæ verius, de

qua

qua paullo poſt, aliiſque Judææ Conuallibus naſcebantur. שחח enim & שוח Judæis, Phœnicibus, Aſſyriis, *deprimere*; unde שוחא *foſſa*, ſeu *locus cauus*, valde ac *depreſſus*; βάλανος autem, ut vulgo notum, *Palmæ fructus*, poſterioribus Græcis δάκτυλος dictus. Audiamus vero Theophraſtum de locis Palmarum irriguis agentem: εἶναι δὲ πολὺ τοιοῦτον ἐν ΤΩ ΑΥΛΩΝΙ, ἐν ᾧ καὶ ΤΑ ΦΟΙΝΙΚΟΦΥΤΑ τυγχάνει· ΤΟΝ ΑΥΛΩΝΑ δὲ τοῦτον λέγειν τοὺς Σύρους, ὅτι διὰ τῆς Ἀραβίας μέχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ πολλοὺς φάσκειν ἐληλυθέναι· τούτου δὲ ἐν ΤΩ ΚΟΙΛΩΤΑΤΩ πεφυκέναι ΤΟΥΣ ΦΟΙΝΙΚΑΣ. *Tale autem in* CONUALLE, *qua* PALMARIA *ſunt, exuberare:* CONUALLEM *illam per Arabiam uſque ad Rubrum tendere mare, Syros adfirmare, ac plerique, qui inde veniſſent, referunt. Eius itaque* CONUALLIS PARTE CAUISSIMA PALMAS *exoriri narrant.* Et notandum adhuc inprimis, quod innuit rurſus, θησαυρίζεσθαι δὲ ΜΟΝΟΥΣ δύνασθαι φασὶν τῶν ἐν Συρίᾳ τοὺς ἐν ΤΩ ΑΥΛΩΝΙ· *Recondi autem ex iis* (Palmæ nempe) *fructibus, qui in Syria naſcuntur, illos* TANTUM *poſſe, quos* PALMARIA CONUALLIS *parturit, volunt.* Αὐλὼν vero Gazæ interpreti *Conuallis*, & ſi Heſychium conſulas, τάφρος, hoc eſt שוחה vel *foſſa*, ſeu locus cauus & oblongus. Sic Plinius docet præter decantatas inſuper quarundam Judææ conuallium: *Quamquam laudatæ & Archelaide, & Phaſaelide, atque Liuiade, gentis eiuſdem* CONUALLIBUS. Hinc itaque cum Σοῦκαι, tum voce hybride (quales frequentes apud Orientales commerciis & communione Græcorum receptæ, ſicut טטראמולין *Tetramulin*, de *quadrigis Mularum*, aliæque id genus) Σουκοβάλανοι dictæ Phœnicibus ac Syris βάλανοι ſeu *Palmarum fructus*, qui in id genus Palmariis Conuallibus, earumque, ut diſerte tradit Theophraſtus, CAUISSIMA & depreſſiori parte naſcebantur, & qui ſoli tranſportari inde & recondi ſolebant. Niſi vero potius *Palmulas ita dictas* ſtatuamus a voce סוכה *Soucha*, quæ cum *natare*, tum *rigare*, ſeu *lauare* apud Orientales notat. Irriguis enim locis & multa aqua Palmas gaudere, Theophraſtus ac Plinius docent. Quibus accedunt cum Strabo, qui nobile illud Hierichuntis palmetum *totum irriguum* tradit; tum Joſephus, qui inde etiam celebratiſſimas eius Palmas, adpoſite hic inprimis, *irriguas* vocat: ΦΟΙΝΙΚΩΝ ΕΠΑΡΔΟΜΕΝΩΝ γένη πολλὰ ταῖς γεύσεσι καὶ ταῖς παρηγορίαις διάφορα· PALMARUMQUE IRRIGUARUM *genera, tam ſapore, quam nominibus varia*; docetque, quæ in ripis Jordanis proueniunt, longe eſſe fertiliores; minus autem quæ ab eo ſunt remotæ. Immo inde etiam, quod hic rurſus palmarium, peculiare & vicinum *Palmæ* nomen apud Arabas, quibus سقي *Saka* non *rigare* ſolum, ſed *Palmas aut vites colendas dare*, & vox سقي *Sakion*, cum *nubem* magnis guttis effuſam, tum *Palmam* ſignificant. Neque minus occurrunt aliæ adhuc Arabum voces, ab eadem radice profectæ, quæ & *abundantem pluuia nubem*, & *locum Palmis feracem* notant. Ut etiam inde liquere videatur, aliter ſentire eoſdem Arabes, quam Auctores, e quorum relatione tradebat Theophraſtus, *Palmas aquam ſcaturientem potius, quam pluuiam quærere.* Adferemus eius verba, ut leue ſimul in iis mendum eluamus; ἐπιζητεῖν (non ἐπιζητεῖ) δὲ μᾶλλον τὸ ναματιαῖον ὕδωρ, ἢ ἐκ τοῦ Διός· Vides autem, ut opinor, ſatis perſpicue, ex eodem fonte profectum illud Arabum سقي *Sakion*, & Phœnicum apud Heſychium Σοῦκαι, ac inde Σουκόβαλανος de *Palma* & *Palmæ* fructu, ſeu *palmulis*, uti a Joſepho dici eas vidimus, *irriguis*, ab iiſdem uſurpatum. Unde etiam iam conſtat apud Heſychium, non poſtremam, ſed priorem ex duabus illis vocibus emendandam,

H. Pl. lib. IV. c. VIII. p. 34.

Ibidem p. 35.

Lib. XIII. cap. IV. Sect. 9.

H. Pl. pag. 34.

lib. XIII. c. 4.

διάρρυτος ἅπας

Lib. XVI. pag. 763.

Bell. Jud. lib. V. cap. 4.

H. Pl. pag. 34.

dandam, ubi Σϐκλαι male pro Σϐκαι legitur. E quibus insuper illud abunde euincitur, errare omnino Plutarchum, dum Palmam ait non instar aliarum arborum palustrem esse, aut omnino *aquæ amantem*, seu φίλυδρον. Unde etiam præter ea modo dicta, quæ id omnino redarguunt, aut Sacræ Scripturæ loca, in quibus *palmæ circa fontes* exstare dicuntur, & alibi de mansione Hebræorum in deserto in Elim, ubi *duodecim fontes aquarum, & septuaginta Palmæ*, vocantur alicubi a Josepho *Palmæ* δυζαυξεῖς ϗ χαμαίζηλοι δι' ὕδατος ἀπορίαν, *difficulter crescentes, & humiles, propter aquæ inopiam.* Unde a Strabone de Palmis Arabicis traditur: Ποσιδίου φοινικῶνα εἶναι ἔνυδρον. *Posidii Palmetum esse aquis copiosum*, & in magno honore haberi. Alibi de loco Libyæ, ubi Hesperidum horti, ac Cyrenaïcæ vicino, φοινικοτρόφος τε ϗ ἔνυδρος. *Palmifer & aquis abundans.* Ex his vero rursus lucem aliquam ac emendationem fœneratur corruptus Plinii locus, agens de communibus Palmulis: *Ex reliquo genere plebeiæ videntur, Syri & Juba tragemata appellant. Nam in aliqua parte Phœnices, Ciliciæque populari etiam nomine a nobis appellantur Balani.* Multa hic mirantur viri docti, aut a Plinii mente aliena, aut mihi nulla admiratione digna. Ego hoc unum de quo silent, cur nempe agens de *Palmulis* seu *Dactylis* Plinius, moneat quo nomine scilicet Cilicibus vocarentur: quum tamen de *Palmis Cilicum*, nec ipse in superioribus, aut alibi, nec Theophrastus meminerint, qui alias accurate agunt de vario illarum natali solo, & multi sunt in commemorandis Palmis Europæis, Asiaticis, Africanis. Unde nullus dubito, expungendam hanc *Ciliciæ* vocem, & ita legendum ac distinguendum locum; *Syri & Juba tragemata appellant. Nam in alia parte Phœnices, Syriæque populari etiam nomine, a nobis appellantur Balani.* Hoc vult Plinius, *Palmulas* communes Syris quidem vocari *tragemata*; a Romanis autem easdem *Balanos* appellari, nomine scilicet de hoc fructu *populari* etiam, seu recepto in alia parte Phœnices ac Syriæ. Hæc, ut vides, ἀκόλουθα, & cum doctissimo Grammatico consona, qui has *Palmulas* obseruat Phœnicibus dictas Συκοβαλάνους. Sed librarii, qui sensum loci non adsequebantur, & quibus molesta proinde videbatur ista de *Syris* aut *Syria* repetitio, continuo a vicina *Cilicia* auxilium petiere. Illud vero *in alia*, pro *in aliqua*, habent codices antiqui, ac inter alios Chiffletianus, quod notauit Dalechampius. Unde illud etiam recte admisit ὁ πάνυ in Plinianis Exercitationibus, qui bis hunc locum tentat, cæteroquin irrito successu; modo illud *Ciliciæque* retinendo; modo quod absurdum ei videretur, vocari Plinio *Balanos, popularem* Romanorum *vocem*, quæ tamen esset Græca, in vocem *Græciæque* mutando, & *Phœnices* ibi non de regione, sed de *Palmulis* interpretando. Et hæc quidem omnia, si quid iudico, valde ἀστόχως, & contra Plinii mentem. Hæc autem olim notaueram: qui nihil ea de re in nuperis viri eruditi ad hunc Plinii locum adnotatis monitum video: nisi quod *in alia*, pro *in aliqua* sit bene in contextu receptum, & redarguatur ab eo itidem adducta modo Salmasii *Phœnicem*, non de regione, sed de *palmula* ibi male interpretantis, obseruatio. *Communes* nempe *Palmulæ*, exsiccatæ scilicet, Dioscoridi ξηραὶ dictæ, Syromacedonibus Græca voce τραγήματα. Cuius appellationis fontem docet nos Xenophon, agens de Babyloniis palmulis; τὰς δὲ τινες ξηραίνοντες, τραγήματα ἀπετίθεσαν, *nonnullas vero exsiccatas pro bellariis reposuerant.* Earundem rursus *Palmarum* fructus, iique vulgares, in alia parte Syriæ ac Phœnices appellati Βάλανοι, sicut *præstantiores Palmulæ*, voce ex Phœnicia & Græca coalescente,

Pyth. Oracul. pag. 399.
Num. XXXIII v. 9. Exod. XVI. 27. Antiq. lib. III. c. 5. pag. 71
Lib. XIII. pag. 776.
Lib. XVII. p. 838.
Lib. XIII. cap. IV. Sect. 9.
Pag. 334. ult. edit. Pag. 930.
Lib. I. c. 129.

lescente, Σɣκοβάλανοι, seu *irriguæ*, ob rationes indicatas. Idem autem nomen *Balanorum*, *Palmulis* vulgo ex illo terrarum tractu petitis tribuerunt etiam Romani; nomen scilicet cum fructu, ut sæpe accidit, mutuantes. Sic Plinius paullo ante agens de Palmulis alterius soli, nempe Orbis meridiani; *Eæ breues, candidæ, rotundæ, acinis, quam* BALANIS *similiores.* Immo βάλανοι in genere olim de *Palmarum* fructu, quod ex Herodoto præterea, Xenophonte, & aliunde liquet, a Græcis dictæ; a posterioribus vero demum φοίνικες, aut voce composita φοινικοβάλανοι, appellatæ. Tradit utique id, ut obseruo, Galenus, qui ubi monuisset, Palmarum fructus vulgo eadem voce cum arbore, φοίνικας a Græcis dici; a recentioribus autem Medicis, composita etiam voce φοινικοβαλάνȣς, addit continuo se postremum hoc nomen apud veteres Græcos non reperisse: φοίνικων γὰρ ἐκάλουν ΒΑΛΑΝΟΥΣ τὸν καρπὸν τȣτον, ΟΥ ΦΟΙΝΙΚΑΣ, ȣδὲ ΦΟΙΝΙΚΟΒΑΛΑΝΟΥΣ ὀνομάζȣσι *Palmarum enim illi fructum* BALANOS, *non vero* PALMAS, *aut* PHOENICOBALANOS *nuncupant.* Qua postrema tamen voce de *palmulis* seu *balanis* usi iam sunt [a] Dioscorides [b] Plutarchus. Adde, quod ab Athenæo adducantur veterum Auctorum testimonia, Melanippidis Milesii, Hellanici, Phormi Comici, ipsiusque Aristotelis, qui vocem φοίνιξ, non de *arbore* solum, sed de *fructu* ipso *palmæ* usurparint. *Balani* itaque proprie communes Orientis *Palmulæ* seu *Dactyli*, sicut posteriori nomine Græcis tandem, ac inde vulgo Latine loquentibus dictæ. Quamquam non ita recentem hanc appellationem, ut volunt viri magni, possem ex Artemidoro colligere, qui Hadriani ac Pii temporibus vixit, & apud quem hæc leguntur: αἱ τȣ͂ Φοίνικος βάλανοι αἱ ἀπεπτοι ΔΑΚΤΥΛΟΙ καλȣ͂νται; *Palmarum Balani, quæ maturæ* DACTYLI *vocantur.* Sed, ut verum fatear, postrema ista existimarem omnino glossema alicuius magistelli, qui priores voces φοίνικος βάλανοι, ut passim Græcis olim dicti *Palmarum fructus*, ac una dein voce φοινικοβάλανοι, per vocem de iisdem recentioribus demum Græcis familiarem explicandam sibi in ora libri credidit, unde illa ab imperitis librariis in eum est postea recepta; ut sexcenta talia, quæ in optimos Auctores utriusque linguæ, quod eruditis notum, irrepsere. Certe cum ante, tum apud Auctores Artemidoro coæuos, & etiam infra eius ætatem, Athenæum, Galenum, ac e Latinis, Solinum, aliosque, qui ex professo de *Palmis* agunt, & eorum *fructibus*, ignota adhuc illa Δακτύλων, seu *Dactylorum* de iisdem appellatio. Neque vero, ut ad priora redeam, mirari debuit vir doctus ad Theophrastum, *Balanum*, quæ vox Græca est, *popularem* dici Syris ac Phœnicibus, haud magis certe quam *Tragemata*, vocem itidem Græcam, & Syris tamen pro *Palmulis*, auctore eodem Plinio, haud minus usurpatam. Nec enim ignorare debuit, his gentibus linguam Græcam, iuxta vernaculam antiquam, *popularem* euasisse, post Macedonum in Syria imperium ac sedem; adeo etiam ut publica monumenta Græca lingua vulgo consignarent; quod vel tot nummi omnium illorum locorum clarissime docent. Sicut vero *Palmariæ Conualles*, aut illarum fructus *irrigui* Josepho dicti, ut vidimus, hoc est Σȣκοβάλανοι, celebres per ea loca; sic a Palmarum copia *locus Palmarum* quidam dictus vicinus Babyloniæ, de quo occurrit mentio apud Talmudicos, מפום נהרא צנייתא דבבל *ab ostio fluminis, usque ad locum Palmarum Babyloniæ*; & pars Arabiæ olim, (quod iam monuit doctissimus Bochartus) דקלא *Dikla* nuncupata. Ad quas præterea voces דקלא & דקל *Dikla* & *Dakkel*, quæ *Palmam* apud Syros & Assyrios indicant, sicut e-

Vuuu tiam

Lib. XIII. cap. IV. Sect. 9.

a Lib. I. cap. 193.
b Exped. Cyr. lib. II. cap. III. §. 9.

De Aliment. Succis cap. IV.

a Lib. I. cap. 149.
b Symp. lib. VIII. Qu. IV. pag. 723.

Lib. XV. p. 652. 653.

Oneirocr. lib. IV. cap. 90.

Beracoth. fol. 31. 1.

Phaleg. lib. 2. cap. 22.

tiam apud Arabas دقل crederem omnino, recentiores Græcos adlusisse, qui petitas ex eo tractu *Palmulas*, seu *Palmæ fructus*, Δακτύλυς nuncuparunt. Quod enim vulgo viri docti, & iuxta eos, vir magnus ad Solinum, a *digiti* longitudine aut figura ita demum dictos existimant, haud mihi continuo probatur. Nam quum non *Caryotides* solum, quod largiuntur, sed reliquæ etiam *Palmulæ*, quas ab ea *digiti* figura *Dactylos* appellatas volunt, non unius generis aut figuræ tradantur, & quidem Plinio diserte, differre figura rotunditatis aut proceritatis, certe parum opportune *Palmulis* commune *Dactylorum* nomen hæsisset, rotundis nempe perinde ac proceris. Immo quum adhuc hodie Ægyptiis *Palma* seu arbor *Dactylos* ferens, *Dachel* nuncupetur, haud possum satis mirari rursus eundem τὸν πάνυ, illam ab hac voce δακτύλῳ deflexam statuere. An fugit hic virum, infinitæ alias, ut ingenue fatemur, doctrinæ, communis illa & antiqua דקל *Dakkel* seu *Dachel*, hoc est *Palmæ* in Syria ac vicinis locis appellatio; ut eam præter Arabas, apud Ægyptios adhuc hodie permanentem, ab hac voce δακτύλῳ, recentioribus demum Græcis pro *Palmæ fructu* (quod ipse alias contendit, & longe verissimum) usurpata, deriuandam sibi putauerit? Quam procliuius certe & longe conuenientius, ab antiqua voce & *Palmæ* natali solo propria, recentiorem Græcorum appellationem de illius fructu inde petito, deducere? maxime cum obuia occurreret ratio duplex illud κ in κ & τ permutandi, iuxta solitas eiusmodi litterarum adfectiones haud solis Doribus usitatas, qui τὸ κ τρέποντες εἰς τ dicuntur Moschopulo, aliisque priscis Grammaticis, & cuius rei varia exempla iidem suppeditabunt. Qua ratione etiam ex *Dakkel* factum Græcorum Δάκτυλος, & Gallorum *Datte*, de eodem Palmæ fructu. Sic vicissim τ Orientalium in κ Græcorum conuersum, ut ex תכלא *Tacla*, factum Græcorum Κάχλα vel Κάχλη, quod viderunt iam viri docti. Neque vero felicius alibi, usitatum iisdem Ægyptiis *Tamar*, pro *sicco Palmæ fructu*, deducit itidem ὁ πάνυ a Græca voce τράγημα· quum tamen haud ignorare debuerit, illud ipsum תמר *Tamar* commune esse *Palmæ* nomen apud Hebræos, & apud Arabas. Immo quum constet Arabas, iuxta modernos Ægyptios, denotare hac voce non promiscue quosuis *Dactylos*, sed *siccos* tantum & seruari idoneos.

Pag. 927. ult. edit.

Lib. XIII. c. 4.

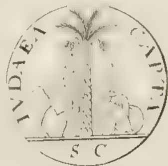
Ad Solinum p. 930. ult. edit.

PALMÆ JUDAICÆ *in nummis.*

a Lib. XIII. c. 4.

Huius generis vero tulisse vel in primis *inclytam Palmis*, ut de ea [a] Plinius, JUDÆAM, haud ignoras. Hinc *Palma* etiam *Judææ* symbolum, idque non in antiquis solum ac vulgaribus Romanorum, cusis, ea deuicta, sub Vespasiano ac Tito, addam & Domitiano, nummis; sed in aliis etiam vetustioribus, qui a Judæis olim sunt percussi: cuius utriusque generis hic prostant: ac vel unde continuo elucescit, cur *Idumaeas palmas* seu *Judaicas* memorant passim, tanquam præcipuum regionis illius decus Romani Poëtæ [a] Maro, [b] Lucanus, [c] Martialis, [d] Silius; ac Lucanus quidem, [e] *& arbusto Palmarum diues Idume.*

a Georg. lib. III. v. 2.
b Lib. III.
c Lib. X. Epigr. 50.
d Lib. III. v.
e [illegible] v. 476.

Equidem

Equidem inter regiones præstantissimis Palmis feraces, & quæ Romani Imperii iugum subierant, primas *Judææ* vulgo deferunt, præter memoratos modo Poëtas, [a] Strabo, [b] Plinius, [c] Galenus, aliique: quibus accedit iis antiquior Theophrastus eo loco, quem non integrum expressit, prout hodie ibidem legitur, eius interpres Gaza. Quum enim in locis arenoscis nasci maiori copia Palmas indicasset, addit ille eam in rem: καὶ τῆς Συρίας ἐν τῇ κοίλῃ, ἣν Ἰουδαῖοι πλεῖστοι τυγχάνουσιν ἔχοντες, ἐν τρισὶ μόνοις τόποις ἀμμώδεσιν εἶ, τὰς δυναμένας θησαυρίζεσθαι, *in Syria quoque caua cognominata,* QUAM JUDÆI MAXIME OCCUPANT, (quæ verba omisit interpres) *tribus tantum in locis arenaceis eas gigni, quæ condi reseruarique possunt.* Siue autem ea verba, ἣν Ἰουδαῖοι &c. Theophrasti reuera fuerint, ut nihil certe obstat; quum ab eodem aliisque, maxime ea, aut superiori ætate, Græcorum scriptoribus, *Syriæ*, sicut sequutis temporibus sub Romanis, *Syriæ Palæstinæ* nomine, *Judæa* designetur; seu glossema illud sit, ut Gazæ, ac nuper etiam eruditissimo Palmerio videbatur; illud utique certum, per *Syriæ*, cuius mox ibi meminit *Theophrastus*, & de quo supra, αὐλῶνα, intelligi omnino celebratissimam illam circa Hierichuntem in Judæa *conuallem*, palmarum præstantissimarum copia, præ aliis olim terrarum sub Romano imperio partibus, nobilitatam. Nec obstat, quod ab eodem Theophrasto, ibi dicitur, eam *conuallem* tradi a Syris, & a plerisq; qui inde veniunt, per Arabiam usque ad Mare Rubrum tendere. Addit enim, non in tota illa *conualli*, sed *in parte eius cauissima Palmas nasci*, τοῦτο ἐν τῷ κοιλωτάτῳ πεφυκέναι τοὺς φοίνικας. Unde alibi *Balsamum* in eadem Syriæ conualli prouenire obseruat; nempe quod in una etiam illa conualli Hierichuntina nascebatur. Quæ rursus è Strabone lucem fœnerantur, qui singulari Judæorum versutia fieri tradit, quod *Palmam Caryoticam* & *Balsamum* non permittant multis in locis nasci, quo raritati pretium imponentes, reditum inde augeant. Idem vero alibi dixerat nobile illud Palæstinæ seu Judææ circa Hierichuntem *palmetum*, spatio centum stadiorum totum esse irriguum, ibique esse insuper *Balsami paradisum*, qua voce de eo agens usus itidem Theophrastus, & quo certo spatio, intra quod illud nasceretur, conclusum locum indicat. Quibus accedit illud Plinii, de palmis in remotioribus Orientis partibus, ut Assyria: *sed ut copia ibi atque fertilitas, ita nobilitas* IN JUDÆA, NEC IN TOTA, *sed Hierichunte maxime. Quamquam laudatæ & Archelaide, & Phaselide atque Liuiade, gentis eiusdem conuallibus.* Quod firmat etiam ex parte Josephus, qui *Phaselidis palmeta*, Liuiæ Augustæ testamento a Salome relicta commemorat; ut vel inde eorum præstantiam facile adsequamur: & quem locum a me olim, ubi de his agerem, indicatum, adduci quoque opportune ad eadem Plinii verba in nuperis eruditissimi Harduini adnotatis video. *Liuiadem* a Plinio quoque memoratam, ut *palmetis* in eo tractu nobilem, quod adtinet, eam haud procul a Jordane, sed ad ulteriorem eius ripam, & e regione quidem Jerichuntis sitam, tradit haud uno loco in libro de situ & nominibus locorum Hebraicorum, [a] Eusebius. Hinc Jordanem diuidere *Judæam, Arabiam,* & Αὐλῶνα, seu *Conuallem,* usque ad Mare mortuum, alibi obseruat idem [b] Eusebius: a quo postrema insuper seu Αὐλὼν [c] alio loco describitur: πεδιὰς μεγάλη, ἐπίμηκες, (ut vulgarunt viri docti libri illius editores) ὁ Αὐλὼν εἰς ἔτι καὶ νῦν καλεῖται, interprete Hieronymo: *Aulon appellatur. Vallis grandis atque campestris, in immensam longitudinem se extendens.* Quo spectare etiam obseruo, quod Judæam diuisam in *Montanam, Campestrem,* &

Vallem

a Lib. xvi. p. 763.
b Lib. xiii. cap. iv.
c De Al[illegible] Facult. lib. iv. cap. 26
H. P[illegible] ii. cap. viii. pag 34.
Exerc. ad Auct. Gr. p. 584.
H. Pl. lib. ix. cap. vi. pag. 176.
Ibid. cap. vii. pag. 177.
Lib. xvii. pag. 800.
Lib. xvi. pag. 763.
H. Pl. pag. 176.
Lib xiii. c. iv. Sect. 9.
Bell. Jud. lib. ii. cap. 8.
a In Βεθφογὼρ, Βηθαβὰρ, Βηθνεμρά.
b In Ἰορδάνης
c In Αὐλών.

De Anno septimo cap. IX. §. II. *Vallem* tradant Mischenici Doctores. E quibus autem continuo liquet, id
quod in vertendis adductis modo verbis præmissum est ibi ab interprete eius
Hieronymo, & per parenthesim insertum, de hac voce *Aulon* nempe, *non*
Græcum, ut quidam putant, sed Hebræum vocabulum est; haud immerito uti-
a Ad Genes. Diss. I. p. 318. b Quæst. I. §. VI. pag. 18. 19. que ab eruditissimo Jo. Clerico, cum iam [a] antea, tum denuo in [b] Quæstio-
nibus Hieronymianis redargui. Quodcunque enim fuerit Eusebii in eo libro
de nominibus librorum Hebraicis agendi institutum (ad quod prouocat, ut
Operum Hieronym. T. III. pag. 1184. modo ex Defensione eius Hieronymiana videri mihi licuit, eruditus ac nouis-
simus illius insignis Strigoniensis operum editor) non autem de appellatiuis
Græcis: id utique vel ex adductis Eusebii verbis, aliisque, quæ ibidem le-
guntur, manifestum, ea voce ibi Αὐλὼν, & alibi quoque in eodem libro,
In Ἰορδάνης. haud aliud intelligi, vel designari, nisi illam Judææ celebratissimam, de qua
hactenus egimus, *Conuallem*, præstantissimis Palmis, maxime in cauissi-
ma eius, ut vidimus, parte olim feracem, ad quam sita erat, inter alias
commemorata ibi ab eodem Eusebio urbes, Jericho; quæque *Conuallis* seu
Ἀυλὼν, ut itidem additur in Mari Mortuo desineret. Ut proinde nullus ibi
locus detur ei voci Αὐλὼν, quam pro Hebraica scilicet אילון *Elon*, usurparint Se-
Ut supra. niores: quum nec in eo, quod a viro erudito, ut nouas scilicet Hieronymo
vindicias ferret, adducitur exemplo, Αὐλὼν ab iis adhibeatur pro voce ibi He-
braica אילון *Elon*, sed pro alia & quam sequutæ etiam sunt aliæ omnes ver-
a Deuteron. I. v. I. b Num. XI. v. 35. XIII. v. I. siones antiquæ, [a] חצרות *Chasteroth* aut *Haseroth*, prout verterunt quoque [b] alibi
hanc vocem Ἀσηρὼθ iidem Septuaginta; & quidem non de illa Judææ *Con-*
ualli, aut loco Αὐλὼν peculiariter in ea dicto, sed de eo, quod erat in deser-
Numer. X. v. 4. to *Pharan*, haud procul a Mari Rubro. Cur vero eam vocem ibi adducto
Deuteronomiorum loco, per Αὐλὼν verterint Septuaginta, inde factum cre-
derem, quod in deserto illo *Pharan*, de quo ibi agitur, *campus* foret seu *pla-*
Gen. XIV. v. 6. *nities*, nempe πεδιὰς seu Αὐλὼν· unde איל פראן *Campestria* seu *Planities Pharan*
dicitur in libro Geneseos, ubi prima occurrit eiusdem *Pharan* mentio, ac
prout ea vox איל ibi & in Samaritano codice, non a Vulgato solum Interprete,
sed in Paraphrasi etiam Caldaica, in Arabica vero *pratum* redditur. Verum
ut Hieronymum hic absoluamus, & aliquam ineamus gratiam a postremo il-
lius, & qui etiamnum in vulganda illustrandaque eius opera incumbit, eru-
dito editore; crederem omnino hæc verba Hieronymi per parenthesin in ad-
ducto Eusebii loco, & a quo ea exulant, de hac voce Ἀυλὼν inserta, nempe:
non Græcum, ut quidam putant, sed Hebræum vocabulum est, glossema esse,
quod ibi in margine adscriptum, in libri contextum male irrepserit. Maxime,
quum tota, quæ ibi sequitur, de eadem voce Αὐλὼν, eaque versa ab eodem
Hieronymo, Eusebii adnotatio, nullum utique, ut modo vidimus det ibi lo-
cum huic eius obseruationi de Hebraica, non Græca, huius vocis significa-
tione; immo ea inde aperte ibi conuellatur. Sed ea de re hactenus. Dicta
vero, quod aliunde notum, *Hiericho*, a nobili decantatæ illius *Conuallis* Pal-
Deuter. XXXIV. v. 3. Judic. I. v. 16. & III. v. 13. meto, *urbs Palmarum* in veteri Fœdere; nec minus etiam haud procul a ma-
ri Mortuo seu lacu Asphaltide sita ciuitas *Engaddi*, *Tamar* seu *Palmæ* nomine
a II Chron. c. XX. v. 20. in libris [a] Chronicorum, & apud [b] Ezechielem appellata, & de qua illud eam
b Cap. XLVII. v. 19. c Antiq. lib. VIII. cap. I. in rem a [c] Josepho alicubi dicitur: πρὸς Ἐγδαδδὶ, πόλιν κειμένην πρὸς τῇ Ἀσφαλ-
τίτιδι λίμνῃ τριακοσίοις ἀπέχουσαν σταδίοις τῶν Ἱεροσολύμων· γίνεται δ' ἐν αὐτῇ ΦΟΙΝΙΞ
Ο ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ, καὶ Ὀποβάλσαμον, *ad Engaddi urbem Asphaltidæ lacui vicinam,*
trecentis stadiis a Hierosolymis dissitam: cuius ager fert PRÆSTANTISSI-
MAM

MAM PALMAM, *& Balsamum.* Idem tangit Eusebius de urbe *Soar* vel *Zoar* haud procul, sed ultra Mare Mortuum, seu ad eius oram sita: καὶ φύεται γε πὰρ αὐτῇ τὸ Βάλσαμον, καὶ Ο ΦΟΙΝΙΞ, *nascitur etiam ibi Balsamum &* PALMA. Unde eadem *Zoar* עיר התמרים, *urbs palmarum* a Talmudicis dicta; quod iam monuit Cl. Lightfootius.

De nomine Loc. Hebr. in Βαλα. Jebamoth cap. XVI. n. 7. Cent. Chorog. Ante Matth. cap. 5.

De JUDAICA PALMA COMMUNI & CARYOTIDE.

Quum vero duplex foret, ut obseruat [a] Strabo, *Palma* in *Judæa*, sicut & in Ægyptia Thebaide, *Communis* scilicet & *Caryota*, quarum hæc præcipuo habebatur in pretio, & cuius prouentu conuallis illa Hierichuntina potissimum nobilitabatur; ita utriusque illius *Judaicæ Palmæ* icones exhibent etiamnum nobis veteres nummi. Et *Communem* quidem cum Dactylis seu vulgaribus Palmulis, immo sterilem etiam quandoque signant vulgo nummi Vespasiani ac Titi, cuiusmodi supra iam adtulimus, cum JUDÆÆ CAPTÆ epigraphe. Eadem enim *Palmæ* huius figura, cum frugiferis vulgaribus, quas vel aliarum gentium nummi, vel traditæ ab Historiæ Plantarum Scriptoribus icones exhibent. *Palmis* enim *communibus* abundasse *Judæam*, vel inde liquet, quod in solemni Tabernaculorum festo, omnes Israëlitas, & e Dei quidem præcepto, *Palmæ* ramum ferre oporteret. Adde, quod Christo Seruatore ante Pascha adpropinquante Hierosolymis, via, qua erat ei transeundum, *Palmarum* ramis a magna hominum multitudine, quæ ei obuiam processerat, esset strata. Hinc *Palmæ* etiam ramus, *Judææ* itidem insigne in singulari quodam *Herodis Tetrarchæ* nummo (de quo alibi) inscripto ΗΡΩΔΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ L ΛΑ, cum corona e lauro in auersa eius parte. Idem vero Herodes, Galileæ nempe Tetrarcha & Perææ, cuius non apud Josephum solum, sed in sacris etiam litteris occurrit haud semel mentio. Accedit signata in primariæ eiusdem Tetrarchiæ urbis, ac proinde aliorum Judææ extra conuallem Hierachuntinam ciuitatum nummis, *Palma* arbor, *Sepphoris* nempe seu ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ, quem inter Traiani nummos vulgarunt iam celebres Antiquarii, cuiusque adspectu fruetur etiam hic lector.

[a] Lib. XVI. p. 818.

Leuit. c. XXIII. v. 40.

F Joh. Evang. cap. XII. v. 13.

Matth. XIV. v. 1. 3. 6. Marc. VI. v. 14 &c. Luc. III. v. 1.

Verum CARYOTAS *Palmas* præcipuum Conuallis Hierichuntinæ, iuxta *Balsamum*, de quo paullo post, decus, easque ferentes fructus cum magnitudine, tum suauitate, ac duritie præterea, utpote quæ adseruari & recondi possent, a *Communibus* diuersas, haud inuiderunt quoque nobis veteres Judæorum vel Romanorum etiam nummi; quod adtendi ab iis merebatur, qui de variis cæteroquin Palmarum generibus, vel adductis earundem iconibus, egerunt viri hac aut superiori ætate rerum Botanicarum promicondi. Ex eo enim *Caryotarum Palmarum* genere licet statuere eam exstitisse. quæ spectatur in veteri Hebræorum nummo, qui hinc *Balsamum*, illinc *Palmam*, utrumque singulare & præcipuum Conuallis illius Herichuntinæ & extra quam in Judæa non nascebantur, decus. Prior nummi area cum *Balsamo* adducetur paullo infra, ubi de de ea planta agendi erit locus. Duas vero *Palmulas Ca-*

Vid. Willalpand. in Ezechiël & Walton. in Apparatu Bibl. Polygl. p. 38.

 ryotidas

ryotidas fert ibi Palma arbor, neque eas alioquin, prout expressa est illius nummi a viris doctis effigies & e sequenti eius ectypo liquebit, magnitudine insignes. Exstat vero singularis nummus Romæ sub Nerua percussus, & vulgo apud Antiquarios obuius, in memoriam sublatæ vexationis, qua Judaici ritus iure aut iniuria accusati, grauiter mulctabantur; cum illa proinde memorabili inscriptione, FISCI JUDAICI CALUMNIA SUBLATA. In eo autem, tanquam insigne illius gentis *Palma* arbor sculpta cernitur, cum maioribus solito *dactylis* seu *palmulis*, & quæ ad *Caryotidas* omnino videntur referendæ. En utriusque dicti modo nummi cum a Judæis ipsis, tum a Romanis signati, iconem:

Palmam hic cernis *Judææ* symbolum, & quidem ferentem fructus in postremo nummo, cum magnitudine, tum figura ab aliis diuersos. Neque illi certe alii, quam *Caryotides*, Isidoro *Nucales*, quæ inter Judaicos eminebant; & ad quas respexit Martialis.

Lib. VIII. Epigr. 33. Lib. XI. Epigr. 32.

Hoc linitur sputo Jani CARYOTA *Calendis*:

alibi, *Et notas Caryotides theatris.* Immo haud aliæ, quæ eam, ut iam vidimus, decantato adeo Hierichuntis *Palmeto* celebritatem conciliarunt; unde illud Cleopatræ ab Antonio insignis cuiusdam muneris loco datum, ab eadem cum aliis possessionibus magna mercede impetrasse sibi locari Herodem, refert Josephus. Eo autem magis huic memoriæ præ aliis commendari illæ merebantur, quod non vulgares etiam forent, aut magna copia nascerentur apud ipsos Judæos; & quidem gentis illius, quam paullo ante e Strabone memoraui, versutia, quo inde pretium *Caryotidum* illarum intenderetur. Præter hanc rationem, quam innata gentis auaritia suadebat, crederem etiam accessisse solitam eiusdem φιλαυτίᾳ, ut quod apud se optimum & vix alibi nascebatur, aliis gentibus inuiderent, accedente insuper idololatriæ Gentilium obtentu. Quod a me olim monitum adnotasse quoque, & iisdem ferme verbis lubens video, in nuperis ad Plinium adnotatis eruditissimum Harduinum: *Quod Caryotas præstantiore, raro admodum, & tum quidem ingenti pretio Gentilibus diuendebant, idololatriæ obtentu, ne falsorum numinum mysteriis inseruirent.* Certe de *Palmulis* hanc apud Talmudicos prohibitionem legas; אך דקל טב וחצב ונקליבב אבור למכור לעייא *Etiam Palmulas bonas, & calamum sacchari, &* NICOLAOS, *non licet vendere gentibus*, sicut mediam illam inter *dactylos* & *Nicolaos* vocem חצב per *calamum sacchari* vertit nuperus ac eruditissimus Mischnæ editor ac interpres, & quidem, ut ex additis ibidem Magistrorum, Maimonidis & Bartenoræ commentariis liquet, eorum fide ad id adductus. Idem tamen ab iis recedit, in explicatione vocis נקליבם, quam illi non de *Nicolais dactylis*,

Bell. Jud. lib. I. cap. 13.

Not. ad Plin. pag. 69. Tom. III.

Avod. Sara n. 6. in Mischna.

Tom. III. p. 366.

dactylis, sed de *specie herbarum excellentium* interpretantur. Adeo ut Gemaricos Doctores sequutus potius censendus sit, qui, ut id obseruat in hac voce laudatus modo Buxtorfius, eam eique similes נקלוים & נקלם de *Nicolais* hisce *dactylis* explicarunt. (In Lexico Talm.) Dum vero eadem Mischnæ, quæ paullo ante adduximus, verba citat ibidem & Latine reddit Buxtorfius, unam vocem חצב tanquam de vero eius vocis sensu ibi incertus, sine interpretatione reliquit. Idem vero alibi eam de *hedera* a Talmudicis dictam notat; (In חצב) ac unde eam olim ita in eodem Mischnæ loco accipiendam censuimus; quæ ideo nempe vendi Gentibus vetaretur, quod eadem in Bacchi mysteriis frequens esset. Talia enim quæ vulgo idololatriæ gentilium inseruire putabantur, vetita iisdem venundari; qua de re pleni Talmudicorum libri, & adlatum supra *Nucis Pineæ* exemplum satis docet. Qua de re tamen ad viros hisce in litteris, seu in tractatione id genus Scriptorum, magis exercitatos, me ultro ac lubens utique refero. Alias vero triduo tantum ante festa Gentilium, vetitum erat Judæis in Mischna, omne cum iis emendi aut vendendi commercium, seu prohibitæ iis vendi res omnes ultra diem duraturæ; ut docet nos Magistrorum Coryphæus, peculiari de Idololatria Commentario. (Cap. IX. Sect. .) Immo idem alibi negat, fructus ad quæstum interdictos, licet idolorum cultui destinatos, (Ibidem cap. VII. Sect. 20.) quamdiu necdum eis oblati sint. Verum specialis hæc & indefinita circa *Palmulas*, easque præstantissimas, Talmudicorum prohibitio: ex qua utique illum fructum, tanquam suauitatis & raritatis præcipuæ, in sacris etiam Gentilium præcipuum quendam locum habuisse, haud obscure liceret colligere, ni id iam aperte de eodem testaretur Plinius: *Nam quos ex his* (Palmæ fructibus) HONORI DEORUM *dicamus, Chydæos appellauit Judæa, gens contumelia numinum insignis.* (Lib. XIII. cap. IV. Sect. 9.) *Chydæos* nempe per contemptum, quasi *viles* seu *vulgares*; quo nomine *Palmulas* id genus dictas, liquet præterea ex Dioscoride, ex quibus maturis vinum Palmeum fieri docet. (Λαβὼν φοίνικας τὰς χυδαίους &c. Lib. V. cap. 40.) Frustra ergo Plinium exagitat vir doctus ad Theophrastum; quasi præ ira & odio in Judæos ita fuerit abreptus, ut quid ageret aut scriberet, ignoraret: quod optimum enim in suo genere, honori Deum tribui, non quod vile & abiectum. At id non ex sua, sed ex Judæorum Hellenistarum sententia dicebat Plinius; & in quos proinde tanquam in Numina, & omnem eorum cultum contumeliosos inuehitur. Et quum pro *Chydæos* absurde idem vir doctus obtrudat apud Plinium vocem ἰδίως, an quæso vox ea Hebræa magis aut Chaldaïca priori illa *Chydæorum*, quam proinde a Judæis inditam præfracte pernegabat? Datas autem honori Numinum *Palmulas*, quod aperte tradit Plinius, & haud obscure innuebant sua illa prohibitione Talmudici, firmare præterea videtur nummus Damascenorum, a Cl. Tristano vulgatus, (Tom. I. p. 230.) in quo occurrit mulier nuda lancem *Dactylis* plenam Serpenti adponens, quæ vulgo Deæ Salutis symbolum in antiquis nummis. Per *Nicolaos* vero, quorum mentio in illo Talmudicorum præcepto, Palæstinæ *Caryotidas*, de quibus agimus intelligendas, liquet abunde ex doctoribus Gemaricis, qui hanc vocem נקלם seu *Nicolaos*, alibi in Mischna Talmudis Babylonici occurrentem, per vocem קריוטי seu *Caryotam* explicant; quorum utraque Hebræis quidem esset peregrina, posterior tamen notior in terra Israëlis. Hanc doctorum de illis vocibus sententiam legas apud doctissimum Buxtorfium, in voce קריוטא. Inde vero iam indubie colligas, *Nicolaos* illos Palmæ fructus ad Augustum missos, & ita ab eo denominatos, non *Dactylos* communes, sed reuera *Caryotidas* fuisse, qui-

bus

Orig. lib. XVII. cap. 7. bus nomen illud *Nicolaorum* adhæsit; male proinde ab Isidoro *Nicolaos*, & *Nucales*, seu *Caryotidas* distingui: *Alii Thebaici, qui & Nicolai: alii Nucales, quos Græci* Καρυωτὰς *vocant*. Immo inde liquet, non in Græciæ solum, sed in Orientis etiam linguas, & usum transiisse hanc *Nicolaorum* de his *Palmulis* appellationem; ac unde agens de iis Plutarchus haud parum illustratur:
Sympos. lib. VIII. Qu. IV. pag. 723. τὰς μεγίστας καὶ καλλίστας τῶν φοινικοβαλάνων, ΝΙΚΟΛΑΟΥΣ ὠνόμασε, αἳ μέχρι νῦν οὕτως ὀνομάζονται· *Maximas & pulcherrimas Palmulas*, NICOLAOS *nominauit, sicque* ETIAMNUM DICUNTUR. Quod adstruit etiam Anonymus
Exposit. Totius Mundi. sub Constantio Imp. Geographus, a doctissimo Jac. Gothofredo primum editus, qui *Nicholaum*, ut ibi dicitur (pro *Nicolaum*) *palmulam in Palæstinis* & quidem *loco, qui vocatur Jericho* nasci obseruat. Apud Arabas vero, quibus *Palmæ* & earum fructus tam varias sortiuntur appellationes, eundem usum horum *Nicolaorum* obtinere videas vocem haud remotam نخل de *Palma præstanti* ac *selecta* (adposite plane ad palmulas, quarum Xenephon meminit) a radice quippe نخل Hebræis נחל seu *nachal*, quæ *secreuit* & *elegit* apud eos notat. Ex quo fonte itaque, eam *Nicolaorum* de *Palma* apud Talmudicos appellationem profectam posset quis forte arguere; ni obstarent cum aperta illa Plutarchi & Athenæi de origine huius vocis testimonia; tum ipsorum Talmudicorum doctorum confessio, eam vocem ut plane peregrinam, & ignotæ sibi significationis profitentium. Ut nunc mittam opportunum hic *Caryotæ* exemplum, & adlegati supra *Strobili*, ac sexcentarum id genus vocum, quæ ex Græcia & Latio in eorum usum & sermonem paulatim irrepsere. Neque vero superiora potest infringere citati apud Suidam scriptoris
In Νικόλαος. auctoritas, qui de *Palmulis* silens, *Placentas* a Nicolao Damasceno ad Augustum missas, *Nicolaos* ab eo dictas tradit. Sed facile scriptorem illum cum
a Ut supra. b Lib. XIV. p. 652. c Lib. XIII. cap. 4. [a] Plutarcho, [b] Athenæo, Plinio, ac insuper cum Talmudicis doctoribus conciliabimus; qui nomen hoc [c] *Nicolaorum*, non *Placentis*, sed *Palmulis* tribuunt; si dicamus *Placentas illas* ab hoc *Nicolao* ad Augustum missas, procul dubio ex his *Caryotis* confectas. Tales certe *Placentæ* e καρύοις (unde *Caryotarum* nomen) olim usitatæ, & peculiarem etiam inde appellationem nactæ. Hesychius, Καρύων, πλακοῦς ἔχων κάρυα. Immo eiusmodi è *Dactylis* aut *Caryotis* Placentas, fuisse iam olim inter præcipuos Orientalium cibos, liquet adhuc ex non una voce Arabica, qua *edulium* delicatum ex butyro & *Dactylis* confectum indigitant; nempe رزبه, item بوخفق. Tam *Caryotæ* itaque, ab hoc Nicolao ad Augustum missæ, quam *Placentæ* ex iisdem confectæ, *Nicolaorum* nomen sunt ab eodem nactæ. Eas vero, ut obiter id tangam, confectas e *dactylis* illis *placentas*, ac eo *Nicolaorum* nomine, uti olim vidimus, appellatas, ag-
Harduinus Not. ad Plin. pag. 69. Tom. III. Athen. lib. XIV. n. 652. nouit non solum ad Plinium vir doctus, sed insuper auctorem eius rei adducit ibi Athenæum. Quod tamen apud eum non legitur; sed missas tantum a Nicolao illo Damasceno e Syria, hoc est e Judæa, ubi is apud Herodem agebat, ad Augustum, quarum esu ille delectabatur, palmulas, & quidem, ut ex Anonymo Geographo paullo ante vidimus, & facile licuit statuere, e præstantissimis conuallis Hierichuntinæ *Caryotis*; unde ab eodem Augusto, cui Nicolaus ille, ut aliunde scimus, erat cæteroquin familiaris, *Nicolao*-
In voce Νικόλαος. *rum* nomen iis continuo fuerit inditum. De *placentis* vero inde confectis, idemque *Nicolaorum* nomen inde nactis, nulla ibi apud Athenæum mentio; sed apud Suidam, uti hic olim obseruaui; quique nec e *Palmulis* quidem seu *dactylis* easdem fuisse ibi nominatim tradit, sed μελιτίδας, seu *mellitas* exstitisse

tiſſe tandum monet. Quo tamen nomine placentas e præſtantiſſimis dactylis, quales *Caryotæ* ſeu *Nicolai*, confectas, dici poſſe haud diffiteor; qui noui a [a] Talmudicis, *Dactylos conuallium*, ut qui haberent plus mellis, cæteris inde prælatos dici: in iis quippe ſpectari abundantiam mellis ac inde *mel palmarum* alibi vocari in [b] Miſchna. Unde etiam [c] Strabo illuſtratur, qui e palmis, mel & vinum inter alia fieri ab Aſſyriis docet.

Ex his autem *Caryotis* fiebant potiſſimum VINA illa e Palmis, quibus Oriens olim utebatur. E vulgaribus etiam *Dactylis* confecta itidem, liquet alias e [d] Plinio ac [e] Dioſcoride; ſed e *Caryotis*, ut peculiari ac longe optimo Palmularum genere, optimum & nobiliſſimum vinum parabatur; unde & apud Talmudicos קורייטי pro *vini* ſpecie legitur. Succo nempe, uti modo de eorum melle diximus, commendatæ olim inter alia *Caryotæ:* Plinius: *Ab his* CARYOTÆ *maxime celebrantur, & cibo quidem, ſed & ſucco uberrimæ, ex quibus* PRÆCIPUA VINA *Orientis, iniqua capiti, inde pomo nomen.* Nugæ, quæ de nominis tradit origine. Aliud κάρυον, unde καρυωτὸς, ſeu *nucalis palmula,* & inde vinum *Caryoticum*; aliud κάρη ſeu κάρηνον, *caput.* Quod agnouit etiam, qui cæteroquin Plinium ab erroribus immunem præſtare lubentius adgreditur, nouiſſimus ac eruditus eius interpres: ut haud fruſtra id olim a me monitum vel inde poſſit quiuis arbitrari. Id vero non *Caryoticis* ſolum, ſed *Palmeis* in genere vinis commune, ut, quod ait Plinius, *iniqua* eſſent *capiti,* haud difficulter largiemur. Hoc enim & cibo e recentioribus Palmulis tribuit [a] Dioſcorides, & *vino* etiam *palmeo* [b] Xenophon, & ex eodem [c] Athenæus, καὶ ἦν περὶ πότον ἡδὺ καὶ κεφαλαλγὲς, *vinum quidem illud potu ſuaue erat, ſed capiti noxium*; alibi vero, & *Palmæ cerebro,* quo cibati erant milites, ubi e Xenophonte rurſus idem [d] Naucratita. Qua ratione, iuxta [e] Maimonidem, Judæis olim vetitum, vim tantam *dactylorum* comedere, unde animi perturbari poſſent, Immo id extra dubium ponit vox Arabica سكر (hoc eſt Hebræorum שכר ſeu *Sicera*) qua *vinum dactylorum* & *potus inebrians* ex æquo innuitur; at non proinde a capite deducta, ſed a verbo سكر *ebrius fuit,* aut *inebriauit.* Sic *vinum* ea de cauſſa, ut videtur, quod caput & cerebrum turbaret, vocarunt Orientales, Syri, Aſſyrii, Hebræi, חמר & חמרא a voce nempe חמר quæ non *caput* rurſus, ſed *turbare* & *incaleſcere* apud eos indicat. Et hæc ſcripſeram, quum miratus ſum non ſolum in eandem cum Plinio ſententiam deſcendiſſe Hermolaum Barbarum, in Corollariis ſuis ad Dioſcoridem. ſed etiam eidem patrocinari virum magnum, in noua acceſſione nobiliſſimi operis de Idololatria Gentilium; verum aliud agendo procul dubio, neque re ſatis accurate expenſa. Cæteroquin *vinum* hoc *Palmeum* inebriandi vim habuiſſe, haud minus quam quod ex uuis prouenit, tradit apud Philoſtratum Apollonius. Hinc Hieronymus in Epiſtola ad Nepotianum: SICERA *Hebræo ſermone omnis potio nuncupata, quæ* INEBRIARE *poteſt; ſiue illa quæ frumento conficitur, ſive pomorum ſucco, aut quum faui decoquuntur in dulcem & paruam potionem, aut* PALMARUM FRUCTUS *exprimuntur in liquorem.* Hæc autem omnia rurſus valde illuſtrat ſequens apud Chryſoſtomum locus: ΣΙΚΕΡΑ δὲ ἐνταῦθα φησὶ ΤΩΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ ΤΟΝ ΟΠΟΝ, ὃν ἐπετήδευον, συντρίψαντες δὲ καρπὸν καὶ κατεθλῶντες εἰς ΟΙΝΟΥ μεταχρηματίσεν φύσιν. ΚΑΡΩΤΙΚΟΝ δὲ δὴ τὸ τοιοῦτο καὶ μέθης ἐργαστικόν. SICERAM *autem hic vocat* PALMARUM SUCCUM, *quem adſeruant, preſſum & contritum fructum in* VINI *naturam transformantes. Eſt autem illud* CAPITI GRAUE, *& ad*

Yyyy EBRIE-

a Miſchn. de Primitiv fruct. pag 1. §. 9. Maimonid. Ibid

b De Votis c. VI. §. 7.

c Lib. XVI. pag. 542.

d Lib. XIII. c. IV. Sect 6. & 9.

e Lib. V. c 40.

Ut ſupra.

Hard. Not. ad Plinium p 68. Tom. III.

a Lib. I. cap. 129.

b Ἀναβ. Lib. II. cap. 3.

c Lib. XIV. p. 651.

d Lib. II. pag. 71.

e De Cult. Divin. cap. I. §. 3.

J. G. Voſſ. Idolol. Gentil. lib. V. cap. 16.

Vit. Apoll. lib. II. cap. 3. Epiſt. II.

Ad cap. V. Eſaiæ pag. 1058. Tom. I. edit. Savil.

EBRIETATEM *prouocans.* Aliud nempe aurei Oratoris Καρωτικὸν, ſeu Xenophontis ea de re κεφαλαλγὲς, aliud Καρυωτός. Inde vero crederem ad *Palmam* arborem, & *Caryotam* inprimis, e cuius fructu & ſucco, auctore Plinio, præcipuum id genus vinum in Oriente parabatur, reſpexiſſe Maimonidem ſequenti illa ſua lege, quam Romanis tantum eruditiſſimi interpretis verbis hic adferemus: De Idolol. cap. VIII. § 7. *Arbor ſit, cuius fructus cuſtodiebant Gentiles, dictantes eos ſeruari ad faciendam inde potionem, pro huius vel illius Idoli delubro; ſi de potione ex iis confecta biberint die feſto, uſus illius arboris interdicitur.* Ex illo autem *Palmei vini* uſu in Oriente, profectæ communes illæ Arabum voces, quæ *cuſtodire Palmetum aut Vineam, Palmarum & Vineæ cuſtodem, Palmas aut Vites colendas dare,* ex æquo ſignificant. Neque vero *Judæam* ſolam ac *Thebaida*, ſed *Babyloniam* inſuper ac ulteriorem Orientem, *Caryotis* illis feracem fuiſſe, ex Diodoro ac Strabone licet colligere; quam prærogatiuam etiam inter Fortunatas Inſulas, Canariæ tribuit alicubi Plinius. Lib. VI. c. 32. Apud Strabonem quidem legimus, Lib. XVII. pag. 818. *Palmam* Thebaïdos *Caryotam,* ȣ̓ πολὺ κρείττονα τῆς βαβυλωνίας, *non multum meliorem, quam Babyloniam:* at crederem omnino ibi legendum, ȣ̓ πολὺ χείρωνα, *non multum inferiorem*; quod longe & ſcribendi uſui, & veritati conuenientius. H. Pl. lib. II. cap. 8 *Babylonicæ* enim *Palmæ*, iuxta Theophraſtum, & inter illas quidem *Regiæ*, omnium præſtantiſſimæ cum magnitudine, tum virtute. Unde & *ſelectos* ſeu ἀπολέκτȣς Palmarum fructus apud eoſdem Babylonios, eoſque magnitudine & pulchritudine mirabiles, non in promiſcuo quidem uſu familiæ, cui vulgares relinquebantur, ſed Dominis tantum ſeruatos docet loco ſupra iam indicato Xenophon. Exped. Cyr. lib. II. cap. III. Quin & in libro Aruch, Auctoris e recutitorum gente, ac proinde hoc loco fide digni, dicitur, קשב vocari in Oriente *Palmæ* ſpeciem in Perſide prouenientem, præſtantiorem *Palmis*, quæ naſcuntur in Palæſtina. Et de *Palmis* hactenus tam *Caryotis*, quam *Communibus*, quæ in antiquis Nummis ſignantur.

VII.

De BALSAMO, *Arbore* THURIFERA, & CALAMO ODORATO *in Nummis.*

Neque vero alterum illud, iuxta *Palmam*, præcipuum quoque ac peculiare omnino JUDÆÆ olim decus, BALSAMUM nempe, præterire hic nobis licet. Ea enim inſigni planta, & quæ alibi haud naſceretur, feracem fuiſſe inſuper, quod ſupra adtigimus, conuallem Hierachuntinam, & quidem, ut omnium rerum, quibus felix ille tractus abundaret, maxime precioſa & cariſſima, non tradit ſolum variis locis [a] Joſephus, ſed e Græcis inſuper Romaniſque Auctoribus, [b] Theophraſtus, [c] Strabo, [d] Plinius, [e] Solinus, aliique. De *conualli enim* Hierichuntina, & quæ ad *Engaddi* uſque, ad Mare Mortuum, ut ſupra vidimus, porrigebatur, adde & urbem *Zoar* trans illud Mare, in qua iuxta Euſebium, naſcebatur etiam *Balſamum*, intelligenda ſunt Theophraſti verba, ubi ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν, *in ualle Syriæ* prouenire dicit *Balſamum.* Quod vero addit ibidem in duobus conſitis hortis illud naſci; uno viginti iugerum, altero multo minore, & quod de Palma, quæ in eadem conualli proueniret, alibi ut antea vidimus, obſeruat, luculenti ſunt inſuper eius rei teſtes memorati modo Strabo & Plinius: quorum iſte, ut paſſim, ita hic

[a] Antiq. lib. XV. cap. 5. Bell. Jud. lib. V. c. 4.
[b] H. Pl. lib. IX. cap. 6.
[c] Lib. XVI. p. 763.
[d] Lib. XII. c. 25.
[e] Cap. 35. De Locor. Nom. Ebraic. in Βαβελά.

hic quoque Theophrastum interpretatur : *sed omnibus odoribus præfertur* BALSAMUM, UNI *terrarum* JUDÆÆ *concessum, quondam in duobus tantum hortis, utroque regio, altero iugerum* XX *non amplius, altero pauciorum.* Per *hortos* nempe, ut obiter id tangam, vocem παραδείσους, qua cum Theophrastus, tum Strabo etiam eam in rem indicatis modo locis, usus est, reddidit ibi Plinius; ut de *satiuo balsamo* id ab eo intelligi omnino liqueat. Mitto autem hic, quod alibi quoque prouenire *Balsamum* sit proditum; uti in Arabia, & quidem, iuxta [a] Diodorum, sola; quod videtur quoque adstruere [b] Pausanias, & in ea reperiri tradit etiam [c] Strabo. Adde in Ægypto, iuxta [d] Dioscoridem: adeo ut illud sua ætate in sola Cairo, si [e] Bellonio fides, reperiretur. Unde ex Arabia Siluestris *Balsami* fructus primum in Ægyptum delatos statuit idem Bellonius, & iuxta eum alii; immo de Judaico etiam *Balsamo*, id firmare videatur Josephus, qui perhiberi obseruat, quod *Balsamum*, cuius ferax sit, ut ait, *nostra regio,* seu Judæa, Reginæ Sabæ, quæ Salomonem adiit, munificentiæ ferri acceptum oporteat. Sed quodcunque tandem fuerit patrium preciosi huius *Balsami* solum, id utique constat, haud aliam olim regionem præ Judæa, & quidem conualli apud eandem Hierichuntina, fuisse illius prouentu magis nobilitatam. Ut non mirum sit proinde eandem plantam, iuxta *Palmam Caryotam,* fuisse ab ipsis olim Judæis, in veteri eorum nummo, cuius partem alteram cum Palma id genus, supra iam adduximus, expressam. Unde etiam post deuictam a Romanis Judæam, tanquam insigne eius rei ac regionis monumentum, celebratum adeo illud *Balsamum* Romæ triumphalem pompam condecorasse legitur. Memorabilia sunt eam in rem, post natale eius solum, & intra quot iugerum spatium illud prouenirет, e Theophrasto, ut paullo ante vidimus, indicatum, Plinii verba: *Ostendere arbusculam hanc urbis Imperatores,* VESPASIANI. *Clarumque dictu, Pompeio Magno in triumpho* ARBORES *quoque duximus.* Unde etiam prædicti *Balsami* arbusculam, in Titi Vespasiani de Judæa deuicta triumpho prælatam licet continuo statuere; ac ad eam proinde referendam, ut Cupero quoque nostro, harum antiquitatum, uti aliarum insuper litterarum insigniter perito, placuisse memini, quam in quadrigis triumphalibus thensæ impositam ostentat Romanus eiusdem Titi nummus. Neque enim eos iam hic moror, qui vel aureum Templi Hierosolymitani candelabrum, vel ignem in eodem nummo signari hactenus putauerunt; & præ quibus cautior vir eleganti eruditone ac industria Albertus Rubenius, qui se ea de re, utrum nempe ignis foret in eo nummo, iuxta Æneam Vicum, insculptus, tanquam de nummo a se non viso, nihil statuere adfirmat. Eiusdem vero accuratum hic typum, e nummo præclari in hac Britanniæ Metropoli & harum quoque antiquitatum impense studiosi Medicinæ Doctoris, Nicholas sculpendum duximus, una cum signato in memorato paullo ante Judæorum nummo *Balsamo*; & e quo equidem, de figura preciosæ illius plantæ licet utique liquidius, quam e dicto Titi nummo statuere. Id autem eo magis lectorem, ut opinor, adficiet quod de huius *Balsami* figura haud una sit veterum ac recentiorum, qui res Botanicas adtigere, quos iam non hic expendimus, sententia; neque satis cum hoc Judaico *Balsamo* conueniant, eæ *Balsami*, quas vel Prosper Alpinus, vel Matthias Lobelius, tradidere, a nobis beneficio rerum naturalium & antiquarum cognitione excellentis Regiæ huic Societati a secretis, Hans Sloane inspecti icones.

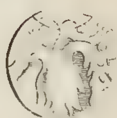
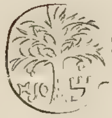
Lib. XII. c. 25.

a Lib. II. pag. 192.
b Lib. IX. p. 583.
c Lib. XVI. p. 778.
d Lib. I. c. 18.
e Observ. lib. II. c. 39.
f Vid. Prosper. Alpin. & Cobel. de Balsamo.
Antiq. lib. VIII. cap. II. p. 270.

Lib. XII. c. 25.

Not. ad Num. Areschot. Tab. XXX. n. 13.

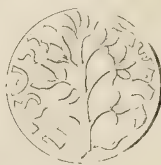
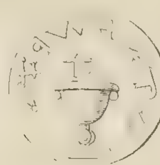
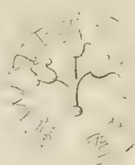
E prio-

E priori utique icone liquere videtur, haud male omnino a Theophraſto *Malo Punicæ* adſimilari *Balſamum*; ut iam ea mittam, quæ de foliis eius vel *Rutæ*, vel *Amaraco*, ſimilibus, a veteribus dicta ſunt, & qua de re, præ aliis naturalis Plantarum Hiſtoriæ conditoribus adiri poſſunt, qui de *Balſamo* ſunt commentati, dicti modo Bellonius, Alpinus, & Lobelius.

Verum neque *Palmas* ſolum ſuas, aut *Balſamum*, natiuas & decantatas regionis plantas ſuppeditant nobis priſci *Judæorum* nummi; ſed antiquiora inſuper quæ in ſignatis itidem & qui ab iis, ac ab eruditis etiam inter Chriſtianos proferri ſolent, nummis, cœlitus indulta iis quondam beneficia, MANNAM nempe *Urnæ* impoſitam, & VIRGAM AARONIS amygdalas ferentem. Mitto Judaicos alios nummos, eoſque non Samariticis, ut priores, ſed hodiernis Hebraicis ſeu Aſſyriacis litteris inſcriptos, in quibus hinc Thuribulum cernitur cum thure fumum exhalante; illinc non adeo *Virga Aaronis*, quam *Ramus*, ut verius aliis viſum, *Oleæ*. Cuius proinde utriuſque generis hic proſtant:

Sed præterquam, quod de iis egerint viri harum litterarum principes, ac præ aliis Arias Montanus, Waſerus, Willalpandus, Morinus, Kircherus, & Hottinguerus, non ea iam hic tangam, quæ in ſecunda huius operis Diſſertatione, de dubia eorum fide ac vetuſtate, ſeu verius de eorum νοθείᾳ ſunt a nobis obiter monita. Quod ſicut de aliis quibuſdam cuſis, Haſmonæorum temporibus, aut etiam infra eorum ætatem, & cum ſymbolis aliis, uti, *Palmæ*, *Vitis folii*, & cum Samariticis quidem litteris, non eſt ſimiliter a nobis traditum, ſed adſerta potius eorum fides ac antiquitas: ita idem ſtatuere licet de vulgato a Morino nummo, cum Samariticis quoque, ſed detritis litteris, in cuius anteriori parte *Calix*, in auerſa vero ramus veluti *Cupreſſi* conſpicitur. Ne iam huc adducam eiuſdem commatis nummos Gazæ Mediceæ, in quibus præter *Palmam* in anteriori eorum area, *Trifolium* veluti, ſeu flos aut herba exotica inſtar Silphii, ut videbatur erudito illius Gazæ cuſtodi Fittonio, cernitur.

Vid. Walton. Polygl. de Num. Veter. Hebræor. pag. 37.

Neque vero pretioſas ſuas merces hic nobis inuidit Sabæa. THURIFERAM certe ARBOREM, quanto uſu olim ſacram & nobilitatam ſcimus, tanto, vel fatente Plinio, ignotam eius faciem, neque ab ullo Latinorum, penetrata licet a Romanis Arabia, traditam. At cum RAMUM illius arboris, tum CALAMUM præterea ODORATUM, ex præclaro Traiani nummo opportune

Lib. XII. c. 4.

portune eruit feliciſſimæ indaginis antiquarius Triſtanus: quem autem nummum ſupra iam alia occaſione adtulimus. Arabiam nempe a Traiano in formam Prouinciæ redactam exhibet hic nummus, ut vel innuunt litteræ ARAB. ADQ. ſeu *Arabia Adquiſita.* Prouinciam autem illam conſueto more repræſentat mulier cum Camelo, dextra Ramum, ſiniſtra Calamum tenens. Ramum autem illum eſſe arboris THUREM ferentis, cum proprium Arabiæ decus ſuadet; tum ſimilitudo cum *Lauri* foliis, qualem illi Arbori tribuit Theophraſtus: δαφνοειδὲς ϰ̀ λειόφυλλον εἶ). *Thuris folium laurinum, leueque.* Plinius autem: *Cortice lauri eſſe conſtat; quidam & folium ſimile dixere.* A qua etiam ſimilitudine cum *lauri* foliis eundem in hoc Traiani nummo, cum epigraphe ARAB. ADQUIS, ramum non abludere, agnoſcit ad eadem Plinii verba de *Thure* nuperus eius ac eruditus interpres; etſi nulla eorum facta, qui prius id monuerant, mentione. Alii vero, iuxta eoſdem Auctores, folio pyri ſed minore, aut lentiſco ſimilem hanc arborem tradunt; quæ nec multum quoque recedunt a ſuperiori effigie. Virgas etiam *Thuris* ſuo tempore ad Romanos commeaſſe tradit Plinius, ſed ramuſculis vacuas, ut licet ex eodem facile colligere. Quo etiam referendus mihi videtur Ramus ille, quem Rex Arabum Aretas ſupplex manibus præfert in antiquo & inſigni denario Gentis Æmiliæ, a nobis itidem alia occaſione ſupra iam adducto. De reliqua nummi explicatione conſuli poteſt Urſinus. *Calamum* autem, quem ſiniſtra præfert mulier Arabiam repræſentans in ſuperiori Traiani nummo, eundem eſſe cum CALAMO ODORATO, celebri itidem Arabum merce, erudite probauit Triſtanus. Unde a Didymo in Geoponicis, ut hoc addam, dicitur, quod Calamus ille vocetur Κάλαμ☉ Ἀραβικὸς, in Arabia nempe & Syria naſcens. Ita ut ſuperior nummus utrumque illud repræſentet, de quo olim Propheta. *Ut quid mihi* THUS *de Saba adfertis, &* CALAMUM SUAVE OLENTEM *de terra longinqua?*

Tom. I. pag. 390.

H. Pl. lib. IX. cap. 4.

Lib. XII. c. 4.

Ibidem

Lib. VI. cap. 6.

Jerem. VI. v. 20.

VIII.

De DICTAMNO, *aliiſque quibuſdam* PLANTIS *in Nummis.*

Quid iam DICTAMNUM memorem, herbam Cretæ, quod nemo neſcit, propriam ac peculiarem, quamque proferunt Inſulæ illius nummi; ſicut præter alios, quod erudito cuſtodi illius Gazæ Fittonio videbatur, *Paphiorum* nummus Mediceus? Accedit corona e *Dictamno* cum ſerpente in nummo *Cretenſium* ΚΥΔΑΙΩΝ, iuxta Goltzium. An vero expreſſi in nummis CAULONIATON Italiæ ſeu Magnæ Græciæ ramuſculi, eandem plantam exhibeant, ut cenſebat idem Goltzius, fateor me dubitare, ac ad vulgarem *laurum* eos lubentius referre. Neque etiam cum eo ad *Dictamnum* referendum putem, haud diſſimilem coronam cum Serpente itidem, in nummo ΚΡΗΤΑΙΩΝ, ſed ad *Hederam* potius, cum memorato modo Mediceo olim, eoque inſigni Antiquario. Quod vero idem Dianæ caput in veteri nummo cum inſcriptione ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ· *Dianæ Pergææ*, corona e *Dictamno* ſignatum exiſtimat, ac e *Dictamno* exſtitiſſe id, quod eadem manibus præfert, ſertum, iſtud ex eiuſdem nummi, qui in Theſauro Brandenburgico ſimiliter occurrit, ac inde quoque eſt diuulgatus, adſpectu haud continuo eruitur; ſed

Inſ. Græc. Tab. IV. &c.

Zzzz reuera

Thes. Brand. Vol. I. pag. 506.

reuera haud alias quam e lauro, quales ibi quoque ab eximio Begero nostro describuntur, coronas illas exstitisse. Verum signatam omnino hanc plantam DICTAMNUM, & quidem cum Capra eam adpetente, in Cretensi *Elyriorum* nummo, qui in eadem Regia Gaza conspicitur, & inde quoque huc aduocandus, omnino arbitror.

Beger Ibidem. pag. 403. H. Pl. lib. IX. cap. 16.

Neque enim obstat, ut laudato modo Regii Thesauri editori ac interpreti videbatur, quod *Dictamnus*, non *Arbor*, sed *Herba* Dioscoridi vocetur. Ramos enim ei, etsi tenues ac folia, tribuit Theophrastus; additque exiguum esse in Creta locum, qui fert *Dictamnum*, eumque Capras voluptatis caussa depascere. Adde, ut recentiores rerum Botanicarum scriptores mittam, de *Dictamni caule* Maronem:

Æn. XII. v. 412.

> *Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,*
> *Puberibus* CAULEM FOLIIS, *& flore comantem.*

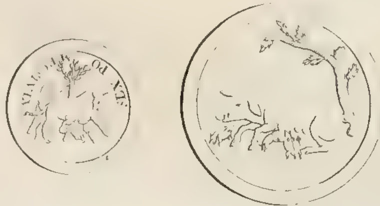
De aliis adhuc Plantis *in antiquis nummis.*

Beger. Thes. Brand. Vol. I. pag. 498. H. Pl. lib. IX. cap. 4. Ibidem p. 175. In Sertorio p. 568. Jo. Raii Hist. Plantar. lib. XXXII. Sect. IV. pag. 1841. Tom. II.

ACCEDUNT aliæ adhuc subinde singulares in antiquis nummis PLANTÆ, iisque locis ubi illi sunt cusi, itidem peculiares, vel in eadem aliunde aduectæ; aut vero ob nominis communionem, seu tanquam urbes φυτώνυμοι, ibidem signatæ. Sic, postremum quod adtinet, Coronam e MYRRHA, Græcis Σμύρνη, Æolibus tantum Μύῤῥα, in præclaro *Smyrnæorum* nummo Gazæ Regiæ Brandenburgicæ expressam videre licet; ut bene iam aduertit, cui Thesauri illius antiquarii custodia, & diuulgandi illum facultas fuit feliciter credita. Etsi enim alterius soli, & eiusdem, quod Thus ferret, Arabiæ nempe Felicis, & qua de re videri potest Theophrastus, haberetur eadem *Myrrha*; factum tamen videtur ob nominis communionem, plantæ nempe huius & urbis Σμύρνης, ut corona ex ea sit a *Smyrnæis* plexa: immo sicut apud *Sardes* Thuris arborem natam refert, ubi de utraque hac planta agit, Theophrastus; ita apud *Smyrnæos* quoque aliqua forte Σμύρνης seu *Myrrhæ* arbor, singulari quodam studio, & quasi in urbe φυτωνύμῳ, coleretur. Quam in rem, de illa nempe *Smyrnæ* urbis cum planta cognominis appellatione, audiendus est Plutarchus: δυεῖν δὲ ὁμωνύμων τοῖς εὐωδεστάτοις φυτοῖς πόλεων, Ἴου καὶ Σμύρνης, τὸν ποιητὴν Ὅμηρον, ἐν τῇ μὲν γενέσθαι λέγουσιν, ἐν τῇ δὲ ἀποθανεῖν, duabus vero plantis (*Violæ* nempe & *Myrrhæ*) *fragrantissimis cognominum urbium Ii & Smyrnæ, Homerum poetam in una natum perhibent, in altera mortuum.* Quum vero haud eadem, eaque satis incerta, quod agnoscunt etiam, qui nouissime de Plantarum historia sunt commentati, de voce huius *Myrrhæ* figura, sint a veteribus ac recentioribus tradita; haud aliena tamen sunt a Theophrasti, ubi de hac planta agit, descriptione, & cuius ea de re verba ad nummum illum iam adtulit præstantissimus Begerus, coronæ illius in nummo *Smyrnæorum* folia.

Sic Apium frequens in *Selinuntiorum* nummis, a quo, nempe Siculo oppido φυτωνύμῳ itidem nomen, quod vel ex Siciliæ Paruta obuium; ac unde Tab. 98. 99. Plutarchus illustratur, qui tradit alicubi *Selinuntios* Delphis aureum *Apium* dedicasse. De corona vero e viridi *Apio* in Isthmiis quondam, semper vero in De Pyth. Oracul. pag. 399. Nemeis Græcorum Agonibus adhibita, eaque inde in nummis Neronis obuia; iam supra egimus. Mitto nunc Coronam ex Hypoglosso seu Lauro Alexandrina, qualem in præclaro *Myrinæorum* nummo obseruauit Cl. Tristanus. Quamquam autem vulgo diuersæ illæ plantæ statu- Tom. II. pag. 141. antur, quod Dioscorides, Galenus, aliique diuersis locis de iisdem agant; ita tamen utramque describunt, ut vix certe magnum inter eas discrimen fatearis. At vero illud obstare videtur, ne continuo cum Tristano *Laurus Alexandrina* in eo nummo signari credatur; quod hanc diserte tradant [a] Plinius, a Lib. XV. cap. 30. [b] Dioscorides, [c] Oribazius, fructum seu baccam in medio folii gerere, ciceris b Lib. IV. cap. 147. magnitudine; at in nummo illo, quem videas apud Tristanum, fructus ex- c Lib. XI. pag. 195. tra folia pendeat. Verum cum Tristano, quod olim non satis adtente notaueram, hic facit Theophrastus, qui duobus locis hanc laurum vocat ἐπιφυλλόκαρπον, H. Pl. lib. I. c. 16 & lib. III. cap. 17. *fructum super folia ferentem,* ac ut ipsemet id explicat, quem habeat iuxta syluestrem Myrtum, ἐκ τῆς ῥάχεως τοῦ φύλλου, *super dorsum folii.* An referam Lib. III. c. 17. hic præterea Ficum Ruminalem, quam cum pastore Faustulo, Lupa ac gemellis signat obuius Gentis Pompeiæ denarius apud Ursinum, & alius inter Incerta ab eodem relatus? Immo quam etiam ære incisam cum fœta sue signari credidit Erizzo in sequenti nummo Hadriani; cui & priorem præmittemus a Fuluio adductum, cum Lupa ac gemellis, & *Ficu Ruminali.*

Scrofa, quam cernis in posteriori nummo, & quæ in Antonini Pii nummis itidem visitur, multos porcellos enixam, ea scilicet, quam iuxta Vatum auguria, circa Laurentem agrum repertam, una cum fœtu Junoni immolarit Æneas, & ad cuius repertæ lucum Lauinium ab eo condita, & mox in vicinia ab Ascanio Alba, & qua de re consulendus præter Maronem, Dionysius. Antiq. lib. I. p. 56. Verum nihil ei cum *Ficu Ruminali* commune, quæ ad Romuli & Remi natales, & Romæ, non Lauinii, condendæ auspicia, ut vulgo notum, spectabat;

bat; & cum Lupa proinde ac gemellis, non cum hac fœta Sue signanda veniebat. Ut mirer proinde diligentes Antiquarios, & iuxta eos Patinum nostrum ab iis vulgato errore deceptum, id etsi haud valde reconditum, haud obseruasse. Non alia itaque hæc Arbor in superiori illo nummo cum fœta Sue statuenda, quam ILEX; sub quo arborum genere reperiendam hanc Suem præsagiebant Æneæ Helenus ac Tiberinus:

Æneid. lib. III. v. 389. &c. adde VIII. v. 43.

Cum tibi sollicito secreti ad fluminis undam
Littoreis ingens inuenta sub ILICIBUS SUS
Triginta capitum FOETUS *enixa iacebit.*

Sebast. Erizzo.

Et certe alia longe *Ficus Ruminalis* figura in superiori nummo, alia huius *Ilicis*; ut mirari haud immerito subeat quid nobilem Antiquarium impulerit, ut illas Arbores inter se, & discretas pluribus sæculis historias, aut, si quis malit, fabulas improuide confuderit. Neque vero parum hæc illustrant præclari quidam nummi, mole & raritate insignes, qui eandem *Suem fœtam* exhibent, cum symbolis insuper Æneæ Anchisem ferentis & superne Lauinii; aut cum Ænea & Ascanio naui egredientibus, & ardente Ilio. Uterque nummus Antonini Pii in Regia Gallorum Gaza; prior etiam in Cimeliarchio Christinæ Heroidos Romæ olim haud semel a me visus, iique ad faciendam eius rei fidem, hic quoque conspiciendi veniunt: reliqua autem, quæ in duobus illis insignibus nummis, de Æneæ, patrem Anchisem ferentis, e Troia egressu; aut eiusdem in Latium cum Ascanio filio aduentu, quæ contrita insuper, hic iam non adtingimus:

An denique hic alias *Plantas* vulgo haud ignotas ulterius commemorabo? puta vel NYMPHÆAM ALBAM, Fluuiorum imaginibus nonnunquam additam.

Mererentur forte opportunius in hunc censum referri variæ adhuc PLANTÆ exoticæ, quibus signatos nonnunquam alios nummos memini me vidisse, sed cum obiter, & aliud nonnunquam agendo; tum quorum ectypa non possideo, ut hic certi liceat aliquid de iis pronuntiare. Talis forte *Commagenorum* in Syria nummus, cum depicto flore seu herba, & Cleopatræ alicuius effigie in anteriori parte; aut Antiochi Euergetis, cum flore itidem aut herba in aduersa nummi area; quos in illustribus Italiæ Cimeliarchiis, postremum autem, in Regia quoque Gallorum Gaza me vidisse memini. Priorem cum addita nummo epigraphe ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, eandem plantam crederem cum Herba in illo tractu celebri, & a natali solo COMMAGENE itidem dicta; sicut

ſicut Herba *Medica, Sinopis, Rhodia* vel *Idæa Radix*, *Nux Euboica*, aliæque id genus. Ex qua autem Herba *Commagene* præſtantiſſimum & quantiuis pretii medicamentum parabatur, quod impenſe laudat Plinius: *Alioquin celeberrimi uſus eſt adhuc in* COMMAGENE, *Syriæ parte, cum Cinnamamo, Caſia, Pipere albo,* HERBA, *quæ* COMMAGENE *vocatur, obrutis niue vaſis, odore iucundo, utiliſſimum ad perfrictiones, conuulſiones, cœcos aut ſubitos dolores, omniaque quæ acopis curantur: unguentumque pariter ac medicamentum eſt.* Et hæc olim notaueram, quum incidi poſtea in Hiſtoriam Regum Syriæ, e nummis antiquis, a celebri Antiquario illuſtratam; in qua ille traditam a me hanc Herbam *Commagenem* non agnoſcit in Antiochi Euergetis, cuius ſupra memineram, nummo; ſed *Lotum Ægyptiam.* Qua in re equidem haud me habebit repugnantem: maxime quod ſuperiora mea verba, ac eodem modo in ſuperiori huius operis editione prolata, non ad illum Antiochi nummum, ſed ad priorem cum expreſſo ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, a quibus ille ſignatus erat, nomine a me indicatum reſpiciant: quodque inſuper non ut indubium ac certum, ſed coniecturæ tantum loco ibidem monueram.

Lib. xxix. c. 3. Vaill. Hiſt. Reg Syr. p. 306.

Neque vero peculiares & proprias demum certis locis aut regionibus PLANTAS depictas tantum cernimus in antiquis nummis: ſed eas quoque, quibus, etſi alibi paſſim obuiis, feraces & nobilitatæ eædem regiones vel urbes potiſſimum fuerint. Hinc Cereris Bacchiue plena muneribus loca, præter coronatam ſubinde Spicis Deam frugiferam, venditant ſignatæ in iis una, vel plures Spicæ, ſpicarumue manipulus, aut Modius etiam cum Spicis. Unde quum *Siciliam,* in primis *Ægyptum,* & in ea agrum *Alexandrinum, Africam* in genere, inter regiones tritici ac frumenti ubertate olim maxime celebratas, quæque habita inde totidem urbis Romæ horrea, exſtitiſſe vulgo conſtet; hinc obuia & crebra in patriis, vel in Romanis, qui eaſdem indicant, nummis, modo unius vel plurium Spicarum, Modiiue cum Spicis, ipſiuſque Frugiferæ Deæ [a] πολυςάχυ© & [b] πολυμεδίμνυ, *multarum Spicarum & multorum Modiorum* inde inter alia, a Poëtis dictæ, ſymbola ac ſimulacra. Quam in rem unum hic adferemus cuſum ab *Alexandrinis* Ægyptiis ſub Auguſto nummum, in quo hinc ſex Spicarum faſciculus, illinc Palma cum dactylis cernitur:

Spicea donat Cererem corona. Horat. Carm. Sæcul.

a Theodor. Id. 11. v. 42. b Callim. H. in Cer. v. 2.

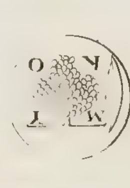

Quomodo itidem Bacchi munera quod adtinet, ſingulares & magnos ſubinde Racemos, aut Palmites cum duobus pluribuſue Racemis paſſim cernimus in pluribus eiuſdem Siciliæ, uti *Panormitanorum, Catinæorum, Entellanorumue,* aliorumue nummis; aut *Maronitarum,* & *Byzantiorum,* in Thracia; *Naxiorum,* in Græcia; *Eretrienſium* in Euboëa; *Teniorum,* & *Myconi*, inter Cycladum inſulas; aut in Aſiæ celebratis olim prouentu & copia præſtantium vinorum olim locis, *Teiorum* in Jonia, *Mæonum* in Lydia, *Perperenorum* in [a] Lydia itidem vel [b] Aeolide, aliorumque id genus locorum, quæ præter ipſum Lyceum, viridi, quod ait Poëta, [c] *cingentem tempora Pampino*; aut qui Racemum

a Plin. lib. v. cap. 32. b Ptol. lib. v. cap. 11. c Horat. lib. III. Od. 26.

manu tenet, magna copia, & tanquam certissimos vini illis in locis ubertatis & præstantiæ indices, antiqua nummorum supellex nobis etiamnum
Iliad. B. Catal. v. 14. & 44. ostentat. Prout nempe πολυςάφυλον *multas uuas ferentem*, modo *Arnam*, Bœotiæ oppidum, aut *Histiæam* in Euboea; alibi ἀμπελόεντ' Ἐπίδαυρον. *Epidaurum*
Ibid. v. 561. *vitibus consitam* dixit olim Homerus, ac similiter Phtiam εὐάμπελον, *optimis*
Not. pag. 133. *vitibus feracem*, vetus Epigramma a doctissimo Holstenio e Barberino codice ad Stephanum adductum. E quibus autem nummis, qui cæteroquin vel in vulgatis præstantium antiquariorum libris iam prostant; aut in thesauris vel museis, eo cimeliorum genere conspicuis, reperiuntur, quum res sit proinde vel in hisce studiis tyronibus sat nota: quosdam tamen ex eorum numero, eosque *Racemorum* magnitudine, aut aliunde notabiles, minusque vulgares hic adponemus:

E primo illo MARONITARUM in Thracia nummo continuo illustratur, id quod de vino e Thracia in naues Græcorum ante Troiam quotidie adducto apud Homerum legitur:

Iliad. ι. v. 71. Πλεῖαί τοι οἴνου κλισίαι, τὸν νῆες Ἀχαιῶν
Ἠμάτιαι, Θρῄκηθεν ἐπ' εὐρέα πόντον ἄγουσι.

Plena tibi vino tentoria, quod naues Achæorum Quotidianæ ex Thracia per latum Pontum aduehunt. Quo spectat itidem Bacchus depictus in noto eorundem *Maronitarum* nummo, ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΣΩΤΗΡ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ, idemque inde dictus *Maronius* apud Tibullum:

Lib. IV. Eleg. I. *Victa Maroneo fœdatus Cornua Baccho.*

Dictus vero Ἰσμάριος οἶνος, de eodem *Maronitarum vino* apud Suidam, ut
Not. ad Ἴσμαρος pag. 149. ad Stephanum vidit iam Cl. Holstenius; adde & Ἰσμαρικός οἶνος Archilocho, apud Athenæum: quod nempe Ἴσμαρος dicta sit olim eadem *Maronea*, &
Lib. I. pag. 30. ad quam urbem, paludem Ἰσμαρίδα nuncupatam monuit olim Herodotus. De
Lib. VII. cap. 109. quo vino *Maronitarum* vel *Ismario* hoc addere insuper liceat, tradi illud ab A-
Lib. II. p. 67. chille Tatio, iuxta Chium & Icarium, a Tyriis olim manasse; qui nempe primi vites ibi plantauerint. *Tyrium* autem vinum inter ea, quæ olim in
Lib. XIV. c. 7. pretio habita, iuxta *Berytium* aut *Tripolitanum* in eadem Phœnicia, vel e Plinio constat. Hinc de vino *Phœnicio*, an cæteris foret præstantius, actum ab
Lib. II. pag. 129. eruditis compotoribus apud Athenæum. Eandem quoque laudem *Myco-*
Ut supra. *nio* vino tribuit idem Plinius. Ut non mirum sit proinde sculptam videre ingentem Racemum in adducta supra huius MYCONI, unius e Cycladibus,
In Itiner. Gr. n 20. nummo, quem in lucem protulit præstantissimus Wehlerus. Est autem ille
Metam. lib. VII. v. 463. eo magis singularis, quod alios *humilis*, uti ab Ouidio alicubi dicitur, eiusdem Insulæ nummos, nec videre hactenus mihi contigit, aut ab aliis Antiquariis memoratos obseruare. Quod de GNIDO, & cuius vinum pariter, iuxta *Myconium*,

conium, a Plinio, uti a Strabone inſuper celebratur, liquet ſimiliter e præclaro nummo Mediceo ΚΝΙΔΙΩΝ, in quo duo *Racemi* ſignantur. Idem vero de TENO, alia itidem e Cycladibus inſula, præſtanti vino ferace, licet quoque ſtatuere; in cuius nummo, qui exſtat in Regia Brandenburgenſi, uti & Gallorum quoque Gaza, inſignis itidem *Racemus* & iuxta eum *Tridens*, conſpicitur. Ut proinde eam Inſulam non fuiſſe ſolum aquis irriguam, ac inde Ὑδροῦσσαν, iuxta [a] Ariſtotelem, [b] Plinium, ac [c] Stephanum dictam aut Neptuno proinde ſolum ſacram, ſed Bacchi quoque muneribus inclytam, vel inde ſat conſtet. Adductus autem poſtremo loco ERETRIENSIUM in *Eubœa* nummus, cum vitis palmite, e quo duo pendent *Racemi*, abunde itidem arguit, cur ab Apollodoro Comico apud Athenæum, inter delicias, quas Athenienſium iuuentus ſectaretur, recenſet comeſſationes Corinthias, eſum braſſicæ Megarenſis, & *potum vini Euboici*, ſeu ut ibidem legit ὁ πάνυ Grotius, Κεραννύναι τὸν Εὐβοῆ, *miſcere vinum Euboicum*.

Theſ. Brand. Tom. I. p. 481.

a Mirabil. Auſcult.
b Lib. IV. Sect. 21.
c In Τῆνος.

Lib. VII. pag. 281.

In Excerpt. Tragic. p. 805. & Not. p. 944

DISSER-

DISSERTATIO SEPTIMA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

ED forte maius erit operæ pretium, a brutis Animantibus, aut Plantis, ad nobiliorem rerum gestarum HISTORIAM oculos animumque conuertere; qui frequentior solet esse, & quidem immensus huius veterum Nummorum tractationis campus. Neque tamen, ut opinor, sollicitam quandam & operosam huius rei probationem a me nunc exspectas, vel exigis, OCTAUI præstantissime, quod nec unius est Dissertationis argumentum; & de quo, ut ingenue fatear, minus etiam videtur hic mihi laborandum. Vix enim hæc res hodie ullam habet dubitationem apud eos ipsos, quos cæteroquin vel nullo, aut leui admodum usu antiquariæ huius supellectilis, vulgo instructos videas. Ut mittam felicem aliorum, qui id laudabili proposito sunt adgressi, industriam, hic iam luculenter præluxisse; quorum curæ & lucubrationes in hoc genere talium cupidis passim ante oculos versantur. Quamquam in tam ampla, & quæ tam late pateat, nummorum veterum tractatione, plurima, quod diffiteri non licet, etiamnum lateant; aut quæ necdum idonee sint excussa; quæ ad ROMANORUM non solum, sed ad aliarum etiam, & GRÆCARUM potissimum in ASIA gentium HISTORIAM explanandam ac illustrandam, haud parum utique conferunt. Unde quum meam quoque symbolam, ad debitam suscepti hoc opere argumenti illustrationem conferre ea quoque in re tenear; haud una certe ratio, singularem & mirificam quandam Nummorum utilitatem in hoc genere, continuo suadere, ac euincere omnino mihi videtur.

Quæ nummorum utilitatem in HISTORIA *veteri commendant.*

Primam equidem subministrat illa iniuria, vel temporum, vel Barbarorum, vel eorum qui epitomas nobis condidere, quæ mancam & mutilam magna sui parte Historiam priscæ ætatis ad nos hodie transmisit. Nec enim ullus ignorat, quota pars Historicorum veterum ex illa publica litterarum calamitate superstes euaserit; aut quam laceri præstantissimi quique etiamnum conspiciantur. Ruinas utique in iis cognoscas veterum operum aut ædificiorum, passim hic etiamnum obuias; in quibus modo atria & vestibula; modo diætas & lararium; modo laquearia & fastigia desideres: aut si mauis familiare exemplum nauis alicuius decumanis fluctibus quassatæ, in qua vel puppim, vel latera, vel proram frequenter requiras. Unde præclara multorum opera,

ta, quæ in colligendis reliquiis, aut resarcienda id genus iactura laborauit, in tantum laudem industriæ vel inuenit, vel meretur; in quantum priscis illius naufragii tabulis eadem firmiter inniti consueuit. Altera ratio occurrit, illa crebra repugnantia apud Historiæ veteris scriptores Græcos & Latinos, in rebus etiam grauissimis, ut nescias quibus nonnunquam adquiescere, aut quorum iudicia & authoritas pluris apud te valere debeant. Ita confusa aut discrepantia sæpius apud eos tempora, patriam, nomina, aliaque præcipua rei gestæ momenta videas; ut dum in iis conciliandis aliquot Criticorum ingenia se exercent, eadem ab hoc conatu saniorum crebrius deterreant diligentiam. Id iam olim agnouit non aliarum solum partium Auctor luculentus, scribens contra Apionem; qui de Græcorum Scriptoribus tradit, eos libris editis se ipsos redarguere, nec pigere contraria de iisdem rebus dicere: sed & fassi sunt haud illibenter testes domestici; qualis aut Dio Chrysostomus, qui obseruat multa incerta & repugnantia occurrere in historia superiorum temporum; quod & Strabo iam ante illum monuerat, priscos Auctores de iisdem rebus scribentes haud parum inter se dissentire. Nec id præteriit optimus censor Fabius, qui Liuium frequentissime dicit dubitare, & quo teste, *alii ab aliis historicis dissentiunt*; cuius quidem rei argumenta nullus adhuc hodie luculentiora dabit vel crebriora illo ipso Romanæ Historiæ principe Patauino. Eadem autem hac ætate tolli non potest, aut argui diuersitas, nisi ope & præsidio illorum, quos ut indubiæ fidei testes, secure hic liceat conuenire. Tertia ratio ex eo potest intelligi; quod multa iisdem Historiarum aut Annalium conditoribus, vel odio, vel amore, vel incuria, sint perperam tradita; quæ emendari hoc tempore, aut reuinci, nisi publicis quibusdam tabulis non possunt. Adeo ut non continuo existimem a liuore profectum illud Vopisci iudicium, quod hic opportune sese mihi ingessit: *Neminem scriptorum, quantum ad historiam pertinet, non aliquid esse mentitum, prodente, quinetiam in quo Liuius, in quo Salustius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifestis testibus conuincerentur.* Nec incommode rationem huius rei tradit, ipse fidei non usque adeo exploratæ Historicus; quo teste scilicet, *tanta componentium rerum monumenta vel securitas, vel par huic vitium Credulitas fuit.* Quarta ratio accedit, quod omissa multa sint & prætermita diligentissimis alias Scriptoribus, quæ tamen ad summam rei gestæ, aut historiæ integritatem, momentum non leue conferre videbantur. Nec enim ulli facile, utut accurato & sedulo historiarum conditori, ea felicitas hactenus contigit; omnia scilicet vel adsequi, vel tradere in amplissima nonnunquam materia, aut ab illius ætate longo temporum interuallo submota. Id vero supplere demum possunt reliqua Lapidum Nummorumue eiusdem æui monumenta; in quibus publica fata populorum, aut gesta cæteroquin digna posterorum memoria, opportune fuerunt consignata. Qua ratione iam olim grauissimus Auctor Polybius, ex ærea Tabula ab Hannibale descripta in Italia, ac Lauinii reperta, fatetur sese fidem rerum gestarum depromere. Unde apud Dionem Prusæensem, Ægyptius quidam haud vane iactat, partim in Templis, partim in Columnis scriptam apud eos præcipuam priorum temporum memoriam. Adeo ut Liuius etiam in dubiis rebus & vetustate incompertis, ad inscriptiones antiquas non dubitauerit continuo recurrere. Immo quam in rem opportune omnino ad veteres & sua ætate adhuc superstites nummos prouocat Arrianus, ut probet Alexandrum Barygazis ad

Josephus lib. I. pag. 1054.

Orat. XI. pag. 191.

Lib. VIII. pag. 341.

Instit. lib. II. cap. 4.

In Aurelian. c. 11.

Curtius lib. IX.

Lib. III. cap. 33.

Orat. I.

Lib. IV. c. 20.

Gangem usque penetrasse: cuius proinde eam in rem verba merentur hic adscribi: ἀφ' ὧ μέχρι νῦν ἐν Βαρυγάζοις ΠΑΛΑΙΑΙ προχωροῦσι ΔΡΑΧΜΑΙ γράμμασι Ἑλληνικοῖς ἐγκεχαραγμέναι, ΕΠΙΣΗΜΑ τ μετ' Ἀλέξανδρον βεβασιλευκότων Ἀπολλοδότε ϗ Μενάνδρε, *quæ ad hæc usque tempora in Barygazis* ANTIQUÆ DRACHMÆ *reperiuntur, Græcis sculptæ litteris, cum* INSIGNIBUS *Apollodoti & Menandri, qui post Alexandri obitum ibi regnarunt.* Quinta ita denique ratio superest, obscure aut obiter multa passim iisdem scriptoribus tradita, que noua & dilucida cuiusdam expositionis face indigent, ut legentium oculis quodammodo subiici possint, & eorum auiditatem luculentius explere. Ac talium immensa quædam seges in Historiæ veteris latifundiis sese offert, quorum usus vel voluptas vix commode posset hodie percipi, nisi aliunde lux illis & manifestatio quædam maior accederet, nec annisi essent veteres, æs, argentum,

——— *Impressisue aurum animare figuris.*

In Periplo maris Erythræi.

Optimus enim, iuxta Plutarchum, scriptor Historiæ, qui ita eam texit; ut picturas omnino referat; & ad quam euidentiam nisum præ cæteris Thucydidem tradit, ut auditorem nempe tanquam spectatorem redderet. Hæc autem singula in veteri Nummorum supellectile adiumentum quoddam præcipuum, & singulare præsidium agnoscere, haud pœnitendi certe beneficii accessio censeri continuo debet.

De Gloria Atheniens. pag. 347.

AD HISTORIAM EXTERNAM *e nummis antiquis illustratam.*

AD HISTORIAM EXTERNAM, ut hinc ordiar, quæ GRÆCORUM & ASIATICORUM res ac annales adtinet, minus equidem conferre Nummi veteres iis videbuntur, qui Romanos solum tractant, & vix aliis peregrinis, Græcis nempe Europæis & Asianis, vulgo pretium ponunt. Qua opinione utique duci haud paucos, neque ignobiles etiam in hac vestra Italia, sicut ii vulgo audiunt, antiquarios, ex iis subinde, nec sine mea admiratione, intelligere mihi licuit; neque vero tu ignoras, MI OCTAVI, qui te ab iis omnino hac in re discedere, seiunctasque habere rationes, haud semel indicasti. Neque una equidem, quod id mihi adfirmanti ultro concedebas, sed multiplex in eadem Nummorum id genus penu Utilitas continuo sese offert; siue in tradenda quandoque REGUM, apud Græcos vel Barbaros SERIE ac ÆTATE; siue in commemorandis ac inuicem secernendis variis eorum APPELLATIONIBUS, vel INSIGNIBUS; siue in illustrandis præclaris eorum DECORIBUS, vel FACTIS; siue denique in consignandis pluribus, iisque memorabilibus, variarum GENTIUM vel URBIUM MONUMENTIS. Ita ut vicem fungantur hodie iidem Nummi illorum Clypeorum, qui in templis ad memoriam rei gestæ conseruandam adpendi olim consueuerant, & ad quos crebro prouocant antiquæ historiæ enarratores. Cuius utique rei, post superiorem huius operis editionem, luculenta omnino specimina, in Historia Regum Syriæ, ac in nouissima Ptolemæorum Ægypti Regum, utraque e nummis antiquis illustrata, seu *ad fidem Numismatum*, ut utriusque operis præfert lemma, *accommodata*, in lucem protulit vir de hisce antiquitatibus, Græcis iuxta & Romanis, insigniter meritus, Joannes Vaillant. Quod adgressus iam ante fuerat singulari studio ac pari felicitate illustris Peireskius, de quo in eius vita legitur: *Eius scilicet generis* (Græca nempe numis-

numiſmata) *coëgerat iam ſupra mille, quæ forent penitus intacta rei nummariæ auctoribus, & quum haberet cuſa tam ante, quam poſt Romanum imperium, in ciuitatibus Græciæ Aſiæque præcipuis,* EX QUIBUS *contexerat* SERIEM SELEUCIDARUM *Principum ab Alexandro ad Romanos uſque, eam ob rem Sirmondus hanc ſeriem deſiderauit cognoſcere, ut illius inſtar* SERIEM PRINCIPUM ÆGYPTI *tenere poſſet.* Quod autem penſum diffuſæ adeo ad antiquam variarum gentium Hiſtoriam penitus noſcendam utilitatis, dum hic quoque, prolatis haud unis eius rei documentis tractare adgredior; id mihi in limine monendum eſt, non ea mente illoue conſilio hoc a me fieri, (ut ex eo monumentorum genere plenam ac integram earundem gentium vel urbium notitiam petendam demum putem. In lucro enim a veteris memoriæ ſtudioſo poni omnino debere; quod poſt tot ſæculorum decurſum, ac tot aduerſa, quibus merx id genus ſubiacet, fata, ſuperſint adhuc magno numero veteres tot gentium ac ciuitatum nummi; non vero, ut eorum, qui hic deficiunt, penuria, aliis antiquis Scriptoribus ac monumentis fides inde, uti a viro eruditione ac ingenio præſtante factum nollem, continuo derogetur.

I.

Ad MACEDONIÆ REGUM *Hiſtoriam.*

I. De veterum Macedoniæ Regum numero ac ætate apud veteres diſcrepantia.

Quo loco a priſcis MACEDONUM REGIBUS auſpicium mihi hic faciendum eſt; ac ideo quidem quod ſi unum forte prolatum a me in prima Diſſertatione e cimeliis illuſtriſſimi Pembrochiæ Comitis, antiqui Lydorum Regis ATYOS nummum mittam, haud occurrant, ut ibi quoque monui, ac viderunt etiam alii, antiquiores, quam unius vel alterius Macedoniæ Regum nummi. Accedit, quod clariſſimi huius regni propago fuerit utrumque illud a Cl. Vaillant e nummis, ut modo diximus, illuſtratunm, SELEUCIDARUM nempe in Aſia, & PTOLEMÆORUM in Ægypto imperium. Verum ea continuo ſe hic offert difficultas, quod magna ſit omnino Scriptorum veterum de numero ac annis horum MACEDONIÆ REGUM diſcrepantia: dum a pluribus, qui ſuperſunt etiamnum priſcis Auctoribus, ſeu in eorum Fragmentis, [a] Liuio, [b] Diodoro apud Georgium Syncellum, [c] Velleio, [d] Plutarcho, [e] Pauſania, [f] Juſtino, [g] Solino, [h] Dexippo, [i] Euſebio [k] Paulino apud Euſebium, CARANUS primus Macedonum Rex, & ex Heraclidarum quidem ſtirpe: ab antiquioribus vero [l] Herodoto nempe, & cui accedere videtur [m] Thucydides, PERDICCAS, qui vulgo quartus a CARANO, ſtatuitur. Adde dum ultimus Macedonum Rex PERSEUS ab aliis, ut a [n] Liuio viceſimus, a [o] Dexippo ac [p] Euſebio triceſimus octauus vel nonus: ALEXANDER autem MAGNUS vel duodecimus, vel decimus ſeptimus, vel viceſimus tertius, aut viceſimus quartus dicitur. Quam inſignem in tradendis hiſce Macedoniæ Regibus diſſenſionem agnouerunt ſummi noſtræ ſeu ſuperioris ætatis Chronologi; adeo ut Petauius, dum poſt conſtitutam a ſe e Dexippo illorum Regum ſeriem, & quam dein rurſus in Paralipomenis „ paullo ſibi immutandam credidit, addit: tametſi integrum cuique ſit in tanta „ veterum inter ſe diſſenſione, Reges illos Macedonum aliter ordinare, dummo„ do extra hiſtoriam minime peccetur. Unde etiam factum, ut vir eruditiſſimus in Chronologia veteris Teſtamenti, e nummis antiquis illuſtrata, omiſ-

ſa

a Lib. XLV. c. 9.
b In Fragm. ap. Georg. Syncell. & Græc. Euſeb. Scal. p. 57.
c Lib. I. c 6.
d In Alex. M. pag. 665.
e Lib. IX. pag. 606.
f Lib. VII. c. I.
g Cap. XIX.
h Euſeb. Græc Scalig. p. 45.
i Chron. P. I. pag. 24. P. 12. pag. 111.
k Auſon. Epiſt. XIX.
l Lib. VIII. cap. 139.
m Lib. II. cap. 100.
n Lib. XLV. cap. 9.
o Euſeb. Græc. Scal. pag. 67.
p Chron. P. II. pag. 145.
q Doctr. Temp paralipom. in app. Tom. II.
r Harduin. p. 149.

sa vulgari horum Regum, quæ passim a CARANO, uti a Scaligero quoque ac Petauio, ac recentioribus dein Chronicorum aut Historiarum Conditoribus arcessi solet, serie, eam a PERDICCA demum, qui quartus cæteroquin in eo ordine, duxerit: & quidem, quam seriem, quod ibidem ait, *ex Herodoto & nummis antiquis*, eamque ut *verissimam*, adferat: in qua autem serie duodecimus a primo illo Macedonum Rege Perdicca ALEXANDER M. collocatur: nempe

1 PERDICCAS.	5 ALCETAS.	9 ARCHELAUS.
2 ARÆUS vel ARGEUS.	6 AMYNTAS.	10 AMYNTAS.
3 PHILIPPUS.	7 ALEXANDER.	11 PHILIPPUS.
4 ÆROPUS.	8 PERDICCAS.	12 ALEXANDER M.

Ex iis autem Regibus, nummos demum hodie dari primi AMYNTÆ, sexti in ea serie Regis, ac sequentium dein Regum; nullos vero priorum quinque, ante dictum *Amyntam*, vere tradit ibidem Harduinus. Id vero haud videre me fateor, quomodo non ex Herodoto solum, quod vere etiam de eo dicitur; sed e nummis insuper, priorum illorum quinque ante *Amyntam* Regum seriem constituendam, prætermissis iis, qui in eadem serie ab aliis Auctoribus interseruntur Regibus, statuat vir doctus: maxime, quum in eiusdem *Amyntæ*, & Successorum nummis, nulla occurrat, quæ ullum eius rei indicium faciat, memoria. Quod autem ea in re Herodotum, patrem historiæ, septem illos Macedonum Reges, & quidem eo, quem vidimus, ordine, tradentem, potius quam alios, & longe recentiores Auctores sequi idem maluerit, id utique haud præpostero iudicio factum ab eo licet arbitrari: maxime quod Thucydidem, eidem quoque Herodoto hic suffragantem norim, a quo nempe octo ante ARCHELAUM Macedonum Reges dicuntur exstitisse. Cuius equidem haud spernenda ea in re auctoritas, ideo tamen est hic a viro erudito prætermissa, quod proxima pagina eum, qui circumfertur hodie, Thucydidem, e sexcentis formis, quæ hodie scilicet occurrant apud eum, Gallicis, alium esse ab antiquo, quem memorat Plinius, contendit, ac in recentiori officina, uti ille ea de re alibi, ante aliquot demum sæcula fabricatum. Quamquam, ut obiter hoc addam, quod loquendi genus ibi adducit vir eruditus e Thucydide, tanquam Gallicæ, non vero Græcanicæ formæ, ἦλθεν ἐς χεῖρας, *en vint aux mains*, pro *manus conseruit*, occurrat similiter apud alium Atheniensem, & Ἀττικώτατον quidem Scriptorem, Xenophontem, nempe ubi de prœlio inter Græcos & Barbaros cœpto, ait, ὡς δ' ἐς χεῖρας ἦλθον, uti Latinus ac fidus iuterpres, *quumque ventum ad manus esset*. Sed pari arte, ex eadem illa officina prodiisse quoque, quem hodie versamus, Xenophontem, reponet procul dubio vir doctus. Verum donec id de grauissimis probatissimisque Græcis Latinisue (nam & hos quoque, duobus tribusue & quidem ex parte tantum exceptis, eiusdem officinæ fabris tribuit) Auctoribus euicerit vir ingenio præstans, haud ægre, ut opinor feret, si iuxta Chronologicæ rei accurate ac litterate peritum, & qui cæteroquin hic Harduino, quoad antiquos hosce Macedonum Reges adtinet, præiuerat, [a] Marshamum, si inquam, [b] Thucydidi iuxta ac [c] Herodoto, huic ALEXANDRUM (non Magnum utique, sed antiquiorem) sua ætate septimum, illi vero PERDICCAM eius filium, octauum, & ARCHELAUM, cuius idem Thucydides meminit, Perdiccæ filium, nonum Macedoniæ Regem tradentibus, fidem ex æquo habendam putem: immo inde luculento Herodoti ea de re testimonio, haud leue pondus

Lib. VIII. cap. 131.

Lib. II. pag. 104.
Chronol. V. T. pag. 149.

De nummis Herodiadum.

Hellenic lib. III. cap. IV. Sect. 14.

a Can. Chronol. sæcul. XV.
b Lib. II. cap. 30.
c Lib. VIII. cap. 37.

pondus vel momentum accedere. Id vero, ut obiter hoc addam, mirari haud parum ſubit, cur ab illis ſummatibus, & de quibus paullo ante, Chronologis, (minorum enim gentium ex eo ordine phalangem non hic moror) quique ea de re haud uno loco ſunt commentati, [a] Scaligero, inquam, & [b] Petauio, iis demum, quæ a Dexippo apud Syncellum, ac inde in Græcis Scaligeri Euſebianis, aut in Euſebii Chronico ab Hieronymo verſo, de diuerſa longe Macedoniæ Regum ſerie, produntur, & in qua nempe *Alexander Magnus* viceſimus tertius vel viceſimus quartus demum ſtatuitur, adhærere placuerit. Adeo quidem, ut miſſa omni, aut ſuſquedeque habita diſcrepantium ab iis antiquiſſimorum, qui de hiſce Macedonum Regibus egere, Hiſtoricorum, Herodoti ac Thucydidis mentione, & a quibus inſuper, primum quod adtinet Macedonum Regem PERDICCAM, haud recedit Solinus; neque adeo, qui ſecundum eum facit, non quartum, Juſtinus; aliam nobis ab iis priorum Macedoniæ Regum ſeriem, eamque ut certam omnino (quod de Scaligero utique liquet) conſtituerint. Quod præter alios quoque recentiores Chronicorum conditores, a diligentiſſimo Adamo Ruperto itidem factum videas; ut de Reinero Reinecio ſileam, cuius memoratum ab eo tractatum de Familiis Regum Macedoniæ, dum hæc commentor, videre mihi equidem haud licuit; ſed quem eandem prolixam horum Regum ſeriem tradidiſſe, e Ruperto ſat mihi liquet.

[a] Anim. in Euſeb. pag. 64. Can. Iſag. lib. II. p. 169. & lib. III. p. 343.

[b] Doct. Temp. lib. IX. c. 38. 39. lib. XIII. ad A. M. 3170. & Paralip. p. 494. Tom. II.

Cap. XIX.

Lib. VII. c. I.

Ratio eius diuerſitatis.

Quamquam aliqua forte diuerſitatis eius ratio dari hic poſſet, eaque, quam ipſe mihi ſuppeditat Thucydides: qua nempe factum, ut haud una vetuſtorum Macedoniæ Regum ſeries, Herodoto quidem ac Thucydide recentioribus, ſed antiquis tamen Græcis Latiniſque Scriptoribus, Diodoro, ut paullo ante diximus, Velleio, Pauſania, Juſtino, Theophylo Antiochenſi, Solino, Dexippo, Africano, Euſebio, ſit tradita; & quibus, CARANUM quod adtinet, tanquam primum ſtirpis illius Heraclidarum in Macedonia Regum Auctorem, addendi ſunt inſuper, ut iam vidimus, Liuius, Plutarchus, & Auſonius. Nempe Macedonia olim, in ſuperiorem ſeu mediterraneam, ac inferiorem ſeu maritimam erat diuiſa: cuius autem maritimæ, ii qui Argis, iuxta Herodotum, profugi, tres fratres *Temenidæ* ſeu Heraclidæ, prout ibi hodie leguntur, *Gauanes, Æropus, & Perdiccas*, regionem illam poſtea occuparant, ibique regnum conſtituerant. Liquet id omnino ex Thucydide, qui agens de Sitalcis Odryſarum Regis in Macedoniam contra Perdiccam, octauum tunc in eo tractu Regem, expeditione, addit: εἰς τὴν κάτω Μακεδονίαν, ἧς Περδίκκας ἦρχε, *in inferiorem Macedoniam, quæ Perdiccæ imperio parebat:* dein: τὴν δὲ περὶ θάλασσαν νῦν Μακεδονίαν ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΠΕΡΔΙΚΚΟΥ πατὴρ, καὶ οἱ ΠΡΟΓΟΝΟΙ αὐτοῦ ΤΗΜΕΝΙΔΑΙ, τὸ ἀρχαῖον ὄντες ἐξ Ἄργους, ΠΡΩΤΟΙ ἐκτήσαντο, καὶ ΕΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝ, *illam vero Macedoniam, quæ nunc eſt maritima,* ALEXANDER PERDICCÆ *pater, &* TEMENIDÆ *eius maiores, olim ex urbe* ARGIS *oriundi, primi poſſederunt & in ea* REGNARUNT. Fieri proinde potuit, ut qui in ea ſuperiori Macedoniæ parte iiſdem temporibus regnarint, cum inferioris ſeu maritimæ Macedoniæ Regibus fuerint a Scriptoribus ſequentium temporum paulatim confuſi, nataque inde haud una antiquorum Macedoniæ Regum ſeries. Cui rei inſuper firmandæ accedit, quod *Perdiccæ*, octaui illius Macedoniæ maritimæ Regis frater *Philippus*, quique filium haberet *Amyntam*, in Macedonia quoque ea ætate regnaret; e regno autem a fratre Perdicca ſit expulſus; ac unde natam Sitalci, bellum eidem Perdiccæ

Lib. VIII. cap. 137.

Lib. II. pag. 99.

Ibidem c. 99.

diccæ inferendi causam docet idem Thucydides; adsumptumque ab eo Amyntam Philippi filium, (mortuo forte tum Philippo) quem in paternum regnum reduceret. Quum enim, ut a Thucydide insuper traditur, magnam superioris etiam Macedoniæ partem iam ante subegissent maritimæ Macedoniæ incolæ, qui *Perdiccæ* proinde eiusque decessoribus parebant; fieri potuit, ut *Philippus* Perdiccæ frater in ea parte superioris Macedoniæ, qua dein a fratre, orto inter eos bello, fuit eiectus, regnaret; in eadem autem, ni obstitissent *Perdiccæ* promissa, quod docet ibidem Thucydides, a Sitalce restituendus. In ea certe superiori Macedonia Reges iam exstitisse, quum tres illi fratres *Temenidæ* ab Herodoto memorati in ea loca se contulerunt, ex eodem liquet; quos utique *Regi* in eadem *superiori Macedonia* mercenariam operam præstitisse ibidem docet. CARANUM vero quod adtinet, quem magno consensu antiqui Scriptores, si Herodotum ac Thucydidem, omnium illorum antiquissimos, mittas, auctorem illius Macedoniæ Regni, seu, iuxta Paulinum apud Ausonium, *Pellæa dedit, qui nomina Regum,* statuunt; fieri potuit, ut expeditionis illius ex Argis in Macedoniam cum primo *Perdicca* comes fuerit, & ex Herculis itidem progenie idem *Caranus*, a quo tamen *Perdicca*, *Regis Macedonum* nomen, quod a Solino itidem, incertum, quo auctore, traditur, primo fuerit adsumptum. Unde, si coniecturæ locus hic foret, eaque alicuius veteris Codicis auctoritate firmaretur, apud Herodotum, ubi trium illorum *Temenidum* fratrum meminit, pro Γαυάνης, qui primus ibi inter eos memoratur, qui Argis in Macedoniam profecti, eam postea subegerint, Κάρανος, haud magna unius vel alterius litteræ mutatione, legendum foret. Qua ratione utique Herodoto, cum reliqua illa veterum auctorum phalange, conueniret; qui magno consensu, ut vidimus, *Caranum*, primum regni illius Heraclidarum in Macedonia auctorem nominant; a PERDICCA vero, tertio eius fratre, quæcunque fuerit eius rei ratio; adsumptum foret primo Regium nomen: quod præter Herodotum, a Solino quoque, ut vidimus, ac fide quidem, ut statuere continuo liquet, veteris alicuius auctoris, dicitur. Sed qua de re liberum omnino erudito lectori iudicium ultro relinquimus; ne quis coniecturam hanc, etsi haud una ratione, nulla tamen veteris libri fide hactenus fultam, ut certam omnino obtrudi hic a nobis aut venditari sugillet.

Ibidem c. 95.

ὑπερβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίαν &c. ἐθήτευον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ lib. VIII. cap. 137.

Epigr. XIX.

II.

De antiquis MACEDONIÆ *ante* PHILIPPUM & ALEXANDRUM REGIBUS, *in nummis.*

Verum quæcunque tandem sit diuersitatis illius in ea MACEDONIÆ Regum serie, caussa vel ratio, an veterum nummorum, quod hic statuit vir doctus, fide, de sequentibus ante *Philippum* patrem & *Alexandrum M.* Macedonum Regibus, certo liqueat, nunc paucis nobis agendum est. Primi equidem AMYNTÆ, illiusque sexti, iuxta Herodotum ac Justinum, Macedonum Regis, iuxta Diodorum, octaui, & iuxta Eusebium, noni, nummos primum occurrere, eosque antiquissimos vere ibi monuit Harduinus. Neque ille tamen censendus est, quem ibidem protulit [spectat enim hic nummus, ut mox dicetur, ad alium e sequentibus Regibus AMYNTAM] sed alius vetustior, quem e Thesauris Brandenburgicis, ab eximio eorum editore iam vulgatum, supra quoque, ubi de antiquissimis, qui supersunt etiamnum, Græcorum

Harduinus Chronol. V. T. pag. 148.

Thes. Brand. Vol. I. p. 65. Differt. I. pag. 18. 19.

corum nummis agebatur, adduximus. A Scaligero quidem ad Eusebium adferri nummum videas, e Goltzii nempe Thesauro, (neque enim alibi, quod sciam, hactenus visus) ΑΡΓΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ *Argei Regis*; sed quem ille non ad secundum, iuxta Herodotum, aut tertium quintumue, apud Iustinum, Diodorum, ac Eusebium, sed demum ad decimum octauum ab Eusebio memoratum hoc nomine Macedonum Regem, ibidem refert. Primi vero AMYNTÆ, & antiquissimum quidem nummum quod adtinet; vel e priscæ scripturæ in eo, uti supra vidimus, vestigiis, citra ullam cæteroquin Regis ipsius, aut vero Jouis, vel Herculis effigiem; ac e diuersis præterea, qui alios dein signant *Amyntas*, nummis, sat, ut opinor, liquet, ad vetustiorem iisdem *Amyntam* eum esse continuo referendum. De inflexione vero in eodem nummo nominis Αμύντυ, pro Αμύντα, quæ in aliis Regum eo nomine nummis legitur, dicetur paullo infra. Depictus autem in altera nummi illius parte, ut obiter hoc addam, Cancer, maritimæ, quod paullo ante e Thucydide vidimus, Macedoniæ, in qua ille regnabat, oram, sicut in aliis nummis signatus itidem Cancer, maritimum tractum, continuo denotat. De sequentibus autem primum hunc AMYNTAM aliorum Macedoniæ Regum nummis haud ita liquidum, ad quos ii referri omnino debeant. Cuius equidem rei ea occurrit ratio: quod plures ex iis nullos præferant eorum Regum, quorum nomina ii consignant, vultus; sed vel Jouis, vel Herculis effigiem; nullum præterea temporis, quo iidem sint cusi, indicium. Hinc, quum haud unus in ea Regum, iuxta Diodorum, vel Eusebium, serie occurrat vel ALEXANDER, (e decessoribus nempe magni Alexandri) vel PERDICCAS, vel ARCHELAUS, vel AMYNTAS; ambigendi caussa oritur, ad quos respiciant signati cum Regum id genus nominibus nummi; ac inde pro lubitu, aut institutæ commentationis scopo, iidem his vel illis tribuantur. Cuius utique rei exempla suppeditabunt cum a Goltzio; tum ex eo, & aliunde adducti ibidem ab Harduino, vel ALEXANDRI, ut qui primum illum, de quo ante, AMYNTAM exceperit; vel PERDICCÆ, tanquam eius filii; vel ARCHELAI, Perdiccæ filii; aut AMYNTÆ, qui post eum regnauit, nummi: & a quo, priores duos quod adtinet, ALEXANDRUM & PERDICCAM, discedit, ut mox dicetur, Goltzius.

Animadv. pag. 122.

Pag. 18.

Ad ALEXANDRUM equidem, septimum, iuxta [a] Herodotum ac [b] Thucydidem, (a quo postremo nempe, octo ante *Archelaum, Perdiccæ* filium, & illius *Alexandri* nepotem, exstitisse dicuntur Macedonum Reges) vulgo DIVITEM, refert nummum a Goltzio adductum eruditissimus Harduinus, inscriptum ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, hinc cum Equo Thessalico in quadro, noto in aliorum quoque Macedoniæ Regum nummis symbolo; illinc cum barbata & laureata Jouis effigie. Exstant vero in Gaza Medicea duo cum nomine ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ nummi, qui caput diademate reuinctum, in auersa vero parte currentem Equum, & sub Equo Stellam in uno, in altera Clypeum exhibent: quibus autem, non ad hunc *Alexandrum*, sed ad alterum, *Amyntæ* nempe, qui Magni Alexandri auus, filium maiorem natu, *Philippi* proinde fratrem, respici censebat peritus olim Gazæ illius custos, & aliquoties supra memoratus, Fitton. Quæ figura alioqui currentis Equi cum additis aliis symbolis, occurrit subinde in Philippi & Magni Alexandri nummis. Ad dictum vero ALEXANDRUM, superiorem nummum, non ad antiquiorem illum *Perdiccæ* patrem, & *Archelai* auum, ab Herodoto ac Thucydide memoratum,

a Lib. VIII. c. 137.
b Lib. II. cap. 100.

Chronol. V. T. pag. 148.

Tab. Græc. XXXIX. moratum, retulit quoque Goltzius; qui nempe post *Archelai*, & posterioris *Amyntæ* cuius esset filius, nummos, eundem collocauit. PERDICCAM vero, prioris *Alexandri* seu *Diuitis* appellati filium, & octauum, iuxta eosdem Auctores, Herodotum ac Thucydidem, Macedoniæ Regem, signari itidem censet in nummo apud Goltzium Harduinus; nempe cum vultu senili, capite autem tecto pelle leonina; in altera autem nummi parte, cum Equo itidem Thessalico in quadro. Quo vultu tamen, non PERDICCAM, sed Herculem omnino depingi bene viderat ad Goltzium Nonnius; ac vel nummi illius, qui mox sequetur, adspectus cum nota Alcidis eo vultu ornatuque effigie, & a quo genus suum deducebant iidem Macedonum Reges, abunde arguit. Mitto quod alium, & tanquam eiusdem *Perdiccæ* nummum adfert Goltzius, cum eodem Herculis capite, & Claua in auersa vero nummi parte, cum inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΔΙΚΚΟΥ. Goltzius vero utrumque nummum, ut ex ordine, quo illos adduxit, liquet, non ad PERDICCAM illum, octauum Macedonum Regem, & *Archelai* patrem, retulit; sed ad alium recentiorem PERDICCAM, eumque Philippi, Magni Alexandri patris, maiorem natu, post memoratum supra Alexandrum, fratrem. Quod de secundo quidem apud Goltzium *Perdiccæ* nummo, cum addita illa ΒΑΣΙΛΕΩΣ appellatione, quæ in superiorum Macedoniæ Regum nummis minus usitata, omnino videtur statuendum: immo cui postremo etiam *Perdiccæ*, seu magni Alexandri patruo, ne hic quidem nummus tribui posset, iuxta Harduinum, qui illud ΒΑΣΙΛΕΩΣ seu *Regis* nomen, in nullis ante magni Alexandri obitum, Regum in orbe nummis additum censet, & qua de re postea dicetur. ARCHELAI vero, prioris *Perdiccæ* filii, & noni apud Thucydidem Regis, & a quo viis munitam ac omni apparatu bellico instructam Macedoniam præ octo, qui eum præcesserant, Regibus idem tradit, tres nummos memorat Harduinus. Primum tangit in Thesauris Gallorum Regiis, sed & qui prostat quoque in Regiis Brandenburgicis, cum vultu iuuenili, diademato capite, & Equo, ut in superiorioribus nummis, Thessalico. Alterum e Goltzio refert, vultu senili, ac annorum, ut addit vir doctus, circiter LX, & quod addere insuper debuit, cum leonino capitis tegmine: verum, quo non *Archelaus*, ut ille existimat, sed Hercules, idem omnino, qui in adducto *Perdiccæ* nummo, conspicitur: uterque autem nummus cum adscripto nomine ΑΡΧΕΛΑΟΥ. Tertium vero huius Regis nummum, cum eodem illius Regis nomine, memorat, in museo harum elegantiarum studiosi ac periti Baudelotii conspicuum, vultu iuuenili, capite autem pelle leonina similiter tecti; in auersa vero parte, qui sedentem cum Aquila, quam dextra tenet, Jouem exhibet; quique spectatur inter nummos ab eodem viro eximio in vernaculo opere editos. Signatum vero in priori e tribus illis huius ARCHELAI nummis Equum Thessalicum ideo censet solertissimus Begerus noster, ob Equis nempe, ac omni bellico apparatu instructam ab hoc Rege, auctore eius rei Thucydide, ut paullo ante diximus, Macedoniam. Quum vero eadem Equi figura, & in quadro similiter, in superioribus, quos memorauimus, ALEXANDRI & PERDICCÆ nummis, occurrat; inde utique statuendum est, vel haud primum id in huius *Archelai* nummis receptum; aut vero, non ad eius auum *Alexandrum*, aut patrem *Perdiccam*, referendos esse eos nummos cum Equo illo Thessalico; sed, iuxta Goltzium, ad posteriores hoc ARCHELAO Reges, ALEXANDRUM nempe

Marginal notes: Græciæ Tab. XXIX. — Chronol. V. T. pag. 157. — Lib. II. cap. 100. — Thes. Brand. Vol. I. pag. 12. — Græc. Tab. XXIX. — Utilité des voyages p. 606. Tom. II. — Ut supra.

nempe & PERDICCAM, Philippi, ut diximus, maiores natu fratres: quorum tamen utrumque in Regum ante Alexandrum Magnum apud Macedonas serie, quod alioquin a Diodoro, Justino, Solino, ac Eusebio factum videas, non admittit Harduinus. Quadrum vero in iisdem Macedoniæ Regis nummis, & in quo Equus consistit, solerter omnino idem Begerus ad Macedoniæ figuram παραλληλόγραμμον a Strabone descriptam retulit.

Lib. VII. pag. 329.

AMYNTÆ vero, qui *Archelaum*, iuxta Solinum, excepit, nummum, ex eodem laudati modo Baudeloti museo adduxit Harduinus, & cui similes ait exstare in cimeliis D. de Wilde: nempe qui caput iuuenile leonino pelle tectum exhibent, in auersa parte Aquilam, quæ Colubrum necant. Verum quum præter memoratum supra eo nomine sextum in ea serie, plures occurrant Macedonum Reges, illo AMYNTÆ nomine, ac inter Alexandri Magni decessores, apud Diodorum, Dexippum, ac Eusebium; plures vero nummi, neque ii dubiæ vetustatis, qui illud nomen AMYNTA, vel AMYNTOY, ut mox dicetur, & quidem cum addito quandoque *Regis* seu ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo, iique haud uno vultu præferunt; hinc quæ lux iis nummis, ac simul priscis Macedoniæ Regum annalibus adferri possit, dispiciendum est. Duos equidem videas apud Goltzium; unum cum Herculis capite, tecto pelle leonina, ac in altera parte cum Equo Thessalico, de quo paullo ante, in quadro, ac nomine ut ibi describitur, AMYNTOY: alterum vero, hinc cum Dianæ capite, & a tergo Pharetra; illinc, cum Ceruo, & inscriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΥ, & qui posterior nummus hodie itidem spectatur in Gaza Medicea. Occurrit quoque in iisdem cimeliis nummus, quique in Regiis præterea Gallorum, & olim Christinæ Reginæ conspicuus; in quo caput Herculis, retro claua, illinc Leo gradiens cum simili inscriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΥ. Quam utique AMIMTOY seu AMYNTOY inscriptionem præfert quoque primi & antiquissimi *Amyntæ* nummus, e Thesauris Brandenburgicis supra iam adductus. Ut alios adhuc mittam, sicut singularem Gazæ Gallorum Regiæ nummum, in quo hinc Mercurius cum petaso, retro Caduceus; illinc Caduceus alatus, & inscriptio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΥ. E quibus utique liquidum, utraque nominis illius inflexione, AMYNTA & AMYNTOY legi in antiquis nummis; neque, uti visum viro erudito, pro suspectis eos continuo habendos, in quibus postremum illud AMYNTOY legitur. Quum enim variæ essent inter Macedonas coloniæ; hinc utrumq; illud AMYNTA & AMYNTOY, pro ratione nempe locorum in Macedonia, ubi cusi essent illi nummi, est receptum. Quamquam illud dissimulare hic non debeam, in priori illo adducto apud Goltzium nummo, in quo hinc caput Herculis cum leonino tegmine, illinc Equus in quadro, & qui exstat in Thesauris Brandenburgicis, legi omnino ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΑ, non, ut apud Goltzium, AMYNTOY; ac similiter in alio eiusdem Gazæ Regiæ Brandenburgensis, qui hinc iuuenile caput cum eodem leonis tegmine, illinc Aquilam itidem in quadro exhibet: aut alius insuper, ubi Aquila Serpentem discerpit, cum eodem nomine AMYNTA. Verum in aliis nummis cum Gazæ Gallorum Regiæ, tum Mediceæ, iisque probæ omnino notæ ac genuinis, & quales mox adducentur, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΥ itidem legitur: sicut alioquin apud antiquos Auctores, neque eos tamen Jonici generis, [a] Polybium, [b] Diodorum, [c] Strabonem, [d] Arrianum, [e] Dexippum, aliosque apud quos AMYNTOY similiter occurrit. Unde haud insolens illa nominis huius inflexio,

De haud uno AMYNTA in nummis.

Cap. IX. Chronol. V. T pag. 183.

Græc. Tab. XXIX.

Harduinus Chronol. V. T. pag. 154.

a Lib. II. cap. 48 lib. XV. c I.
b Lib. XIV. p. 444.
c Lib. IX. pag. 427 & lib. XIII. pag. 577.
d Exp. Alex. lib. IV. cap. 27. & de Gestis post. Alex. ap. Phot. Bibl. pag. 217.
e Græc. Euseb. Scal. pag. 57.

Ddddd

flexio, nec solis Jonibus; nempe Ἀμύντας Ἀμυύτυ, usitata, viro erudito videri (Ant.lib.xv.c.7.) debuit; nec proinde alibi ab eodem solœci continuo Josephus eiusque sodales argui, apud quem, & in antiquis quidem eius codicibus, Ἀμυύτυ quandoque legatur. Occurrit quidem, ut hoc addam, inter Macedonum post (Lib. 11. c. 41. 45.) Alexandrum M. Reges, ANTIGONUS GONATAS, qui Γονατὰ & Γονατὰν, secundo & quarto casu apud Polybium dictus; verum ΓΟΝΑΤΟΥ quoque, in eius nummis, de quibus paullo post, appellatus. Adde inter eosdem hosce Macedonum Reges ac Dynastas, ut *Alcetam* prioris Amyntæ patrem, (Euseb. Scol. pag. 57.) Ἀλκέτης Ἀλκέτυ, apud Dexippum; *Perdiccam*, & alium *Alcetam* eius fratrem, post Alexandri M. obitum, utrumque Περδίκκυ & Ἀλκέτυ in generandi casu a (Lib.11.c.100. Lib.x11.p.612.) [a] Thucydide, [b] Diodoro, aliisque similiter dictos: ut ceu insolens hæc ac aliena Ἀμυύτυ pro Ἀμυύτα lectio explodi in his Macedoniæ Regum nummis a viro docto haud debuerit. Immo vero, ad faciendam eius rei maiorem adhuc (Chronol. V. T. pag. 168.) fidem apud virum eruditum, qui cæteroquin *plus nummis probatæ antiquitatis & fabricæ, quam 600 Historicis tribuendum* statuit, de promiscua nempe illa AMYNTA & AMYNTOY in antiquis Macedonum nummis scriptura: en insignes aliquot nummi: quorum tres priores exstant in Gaza Gallorum Regia; prior autem similiter & postremus in Medicea; quorum autem icones accurate ad eorundem nummorum probæ notæ typos, depictas, præclaris humanissimisque utriusque illius Gazæ custodibus, Oudineto & Bianchi, qui eas lubenter mihi impertiuere, acceptum feret Lector.

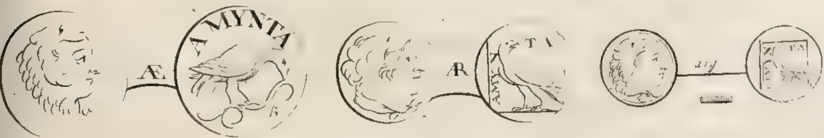

(Chron. V. T. v. 149. & 153.) Ad quem autem AMYNTAM, an ad unum vel duos, iuxta Harduinum, an vero ad plures spectent signati cum illo AMYNTOY vel AMYNTA nomine nummi, in præclaris Gazis vel Museis adhuc superstites, aut ad quos ex iis singuli referri debeant, haud facile licet hodie statuere. Neque inde adeo, quod ambigerent subinde antiquarii, an Herculis, vel alicuius *Amyntæ* Regis vultum ii subinde præferant: sed quod nulla equidem temporis, aut quæ cæteroquin eorum ætatem indicat, nota sint iidem insigniti. Ea utique de his Macedonum Regibus, & quidem AMYNTÆ nomine dictis, (Animadv. ad Euseb. p.122.) quod ad unum ex iis apud Eusebium Regibus agnoscit quoque Scaliger, occurrit apud antiquos Auctores varietas & confusio, ut frustra omnino quis hodie in iis conciliandis laboraret, & certi quid vellet de iis statuere. Videantur eam in rem Diodorus, Justinus, Solinus, Dexippus, apud Syncellum, & Eusebius; quorum alii duos, ut [a] Justinus & [b] Solinus; alii tres, ut [c] Diodorus & [d] Dexippus; alii quatuor etiam *Amyntas*, sicuti [e] Eusebius, Macedonum ante magnum Alexandrum Reges adscribunt. Herodotum enim hic ac Thucydidem mitto, utpote antiquiores traditis postremis ante eundem Alexandrum

a Lib. VII. c.2.
b Cap. IX.
c lib.XII. pag. 312. lib. XIV. pag. 443.
d Græc. Euseb. Scal. pag. 57.
e Chron. pag. 127. 134. lib. II.

lexandrum *Amyntis:* quorum ille, ut vidimus, sextum in ea Regum serie ac primum illo nomine AMYNTAM tangit; hic *Alexandri*, septimi Macedonum Regis, e *Philippo* filio nepotem, & *Archelai* patruelem AMYNTAM memorat: ut de alio adhuc AMYNTA sileam, Perdiccæ illius, qui Magni Alexandri auus, itidem nepote, & huius Alexandri patrueli, sed ab eo dum in expeditionem contra Persas, ut ab Arriano apud Photium dicitur, tendit, cæso. Hoc autem in ea veterum Scriptorum discrepantia vero magis consentaneum videtur, idque fide veterum nummorum comprobari; tres exstitisse Macedonum Reges AMYNTAS: primum, qui *Alcetæ* filius, & sextus in ea serie ab Herodoto, ab aliis octauus, vel decimus, ut vidimus, traditur; ad quem autem spectat adductus vetustus cum ΑΜΥΝΤΟΥ vel ΑΜΥΜ-Τ□Υ nomine in priori Dissertatione nummus Secundus vero, qui *Philippi* filius a Thucydide dicitur, regno autem eiectus, a Sitalce vero Thracum Rege in illud restituendus, etsi irrito tandem conatu, ut id a Diodoro insuper traditur. Tertius vero, qui a Diodoro τοῦ θαῤῥαλέου, seu *Audacis* filius in genere, a Dexippo vero Aridæi filius dicitur; &, occiso Pausania XXIV annis apud Diodorum, apud Dexippum annis XII, apud Eusebium vero annis XVIII regnasse traditur. Ad quem proinde, & maxime diuturni eius regni intuitu, quique tres filios post se Macedonum Reges reliquerit, ALEXANDRUM, PERDICCAM, & PHILIPPUM, Magni Alexandri patrem, commode tribui possunt tres illi nummi, qui ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΥ, ut paullo ante vidimus, non cum eius quidem vultu, sed cum Herculis, Dianæ, & Mercurii capitibus signantur; & quartus insuper, qui caput eius præfert. Duo vero nummi, non qui barbatum Herculis caput cum Leonis exuuiis, & cum nomine AMYNTA exhibent; sed qui imberbe caput illis Leoninis spoliis, more Macedoniæ Regum, tectum, & cum signato itidem in iis AMYNTÆ nomine ostentant; haud incommode ad secundum illum commemoratum modo AMYNTAM referri possunt: non vero ad priorem illum, uti ab Harduino factum, & in ordine sextum Macedonum Regem, cuius prolatus ante vetustus utique & singularis omnino nummus: neque vero ad postremum, uti ab aliis factum, & de quo paullo ante, *Amyntam.* Quod firmare insuper potest inscripti ii cum solo AMYNTA nomine, sine addito in iis ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo, nummi.

Lib. VIII. cap. 137.
Lib. II. cap. 95. & 100.
De Gest. post Alex. M. Phot. Bibl. pag. 219.
Ut supra.
Lib. XII. p. 312.
Lib. XV. p 488.
Græc. Euseb. Scal p. 57.
Ut supra.
Ut supra.
Chron. p. 134.
Lib. XI.
Chronol. V. T. pag. 148.

Inter ALEXANDRUM vero & PERDICCAM, posterioris AMYNTÆ filios, & Magni Alexandri patruos, PTOLEMÆUS ALORITES, relatus inter Macedonum Reges apud Diodorum, Dexippum, ac Eusebium legitur; firmatque insuper nummus a Goltzio adductus, in quo caput Herculis cum leonino tegmine, illinc Equus in quadro, cum inscriptione ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΑΛΩΡΙΤΟΥ. Eundem vero Ptolemæum ut alienigenam, nec proinde ex Regia apud Macedonas Heraclidarum gente, in regnum illud intrusum auctor est [a] Dexippus: Diodorus vero, qui [b] duobus locis eiusdem Regis

a Græc. Euseb.
b Scalig. p. 57.

ἐδολοφονήθη ὑπὸ τ' ἀδελφοῦ Περδίκκα lib. xv. pag. 497.
Lib. xvi. pag. 510.
Chron. p. 135. lib. ii.

gis meminit, uno & priori quidem loco, eum *dolo a Perdicea fratre*, ut hodie apud eum legitur, *occisum* tradit; altero vero, post *Amyntæ* obitum regnasse filium eius maiorem natu *Alexandrum*; eundem vero dolo a *Ptolemæo Alorite*, qui ita regnum inuaserit, cæsum, qui autem postea a *Perdicca* fuerit quoque, vindicata nempe fratris cæde, e medio sublatus. Ab Eusebio vero post ALEXANDRUM, posterioris nempe Amyntæ filium, regnasse idem PTOLEMÆUS ALORITES tantum dicitur. Quin autem errauerit priori loco modo indicato Diodorus; aut locus ille in mendo cubet, quo frater *Perdiccæ*, ac proinde cæsi quoque ab eo *Alexandri*, traditur hic *Ptolemæus Alorites*, haud dubitare equidem licet. Eundem vero *Ptolemæum* regnasse tantum in parte Macedoniæ, in qua erat *Aloros*, oppidum a Plinio memoratum, & quæ gens Macedoniæ dicta sit *Aloritæ*; ac vel inde suspectam esse Regum Macedoniæ, quæ circumfertur, quasi ille Rex totius Macedoniæ fuerit, contendit eruditissimus Harduinus. Cur tamen ea in re Diodoro, Dexippo, aut Eusebio, hunc *Ptolemæum Aloritem* inter Macedonum Reges referentibus fides continuo derogetur; maxime ubi nulla in contrarium aliorum veterum Auctorum vel monumentorum testimonia militant; immo, ubi veteris id & singularis nummi auctoritate firmatur, qui eadem, quæ in aliis Macedoniæ Regum nummis præfert insignia, Herculis nempe cum leonino capitis tegmine, & Equo Thessalico in quadro, haud equidem video. Adde, quum & haud insolens esset illa petita id genus Regum a natali eorum solo nomenclatio; sicut huic *Ptolemæo*, ab *Aloro*, nobili Macedoniæ, ut non e [a] Plinio solum, sed [b] Scylace præterea, [c] Strabone, [d] Mela, [e] Ptolemæo, [f] Stephano liquet, oppido, inditum inde ab illo natali eius solo nomen; haud aliter ac *Antigono Gonatæ* e postremis Macedonum Regibus adhæsit nomen a Γένοις, Thessaliæ, in quo natus erat ac educatus, oppido, uti apud Dexippum & Porphyrium traditur. Mitto quod quæ apud alios Ἄλωρος, a Scylace Ἀλωρὶς dicitur; nec abludit gentile eius Ἀλωρίτης, quod tamen ab Ἄλωρος formari etiam potuit, sicut ab Ἄζωρος, urbe Paphlagoniæ, Ἀζωρίτης, & quidem ut ad eam urbem Stephanus, ὡς Ἀλωρίτης. Ab Holstenio autem adducitur & tanquam genuinus e Pyrrho Ligorio apud Stephanum nummus ΑΛΩΡΙΑΤΩΝ inscriptus; sed in quo, pro tradita supra eiusdem Ligorii in tradendis Græcis id genus nummis incuria, ΑΛΩΡΙΤΩΝ in eo, si talis exstat, legi, licet omnino statuere. Adde e Macedonici, non regni quidem, sed imperii, post Alexandrum magnum, Successoribus, ANTIOCHUM CYZICENUM, alium vero ASIATICUM, ab eorum nempe natali solo, aut ubi fuerant iidem educati, illum *Cyzici* ad Hellespontum, hunc alibi in *Asia*, itidem appellatos constat.

Chronol. V. T. pag. 155.

a Lib. iv. c. 10.
b In Peripl. Macedon.
c Lib. ii. c. 3.
f In Ἄλωρος.

a Græc. Euseb. Scal. pag. 58.
b Ibid. p. 63.

In Ἄζωρος.

a Vid. Joseph. Ant. lib. xiii. cap. 13. Appian. Syriac. pag. 132.
b Appian. Syriac. pag. 133.

III.

De PHILIPPI & ALEXANDRI MAGNI *Nummis.*

Lib. iv. c. 10.
Diss. i. pag. 8.

PHILIPPI autem & ALEXANDRI MAGNI, quibus duobus inclytam Regibus (in sat longa cæteroquin eorum serie) Macedoniam dicit Plinius, obuios etiamnum, magno utique numero, ac in in omni metallo, nummos, & priores quidem *Philipporum* olim nomine, quod vel ex adductis alia occasione Plauti, Horatii, ac veterum Jurisconsultorum locis constat, appellatos,

appellatos, haud hic operose referam. Utrumque equidem Regem, cum solito Leonini capitis tegmine, ad prodendam ab Hercule Leonicida originem, consueto prioribus iam ante Macedonum Regibus, ut vidimus, ac tralatitium, typo; aut quandoque cum laurea, vel diademate, & qua de re postea dicetur, exhibent eorum nummi. Nudum etiam vulgo eorum nomen, ΦΙΛΙΠΠΟΥ nempe vel ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ iidem præferunt; sed quandoque etiam cum addito ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo, idque non solum cum initialibus litteris, ut ΒΑ. ΦΙ. in nummo cum duabus quiescentibus Capris apud Goltzium, & in Thesauris Gallorum Regiis; sed cum integris nominibus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ, & ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Quod ideo monendum hic occurrit, quod vir eruditus, uti iam ante vidimus, in nullis Regum in orbe nummis, ante huius *Alexandri* obitum, illud ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomen additum censet; sed morem illum post eius fata demum inuectum. Haud quæsita utique, ut id obiter dicam, occasione, virum ingenio ac eruditione præstantem lacessendi, (quod a moribus nostris, & ab ea qua is se nobis amicum publice contestari voluit, eaque coram adhuc mihi, dum nuper in Gallia publico nomine denuo agerem, declarata professione, foret alienum) occurrit mihi subinde ab eo dissentiendi occasio; sed ita ferente omnino eo, de quo agimus, argumento, eademque mihi concessa, qua in meis etiam interdum redarguendis ille quoque usus est, libertate; honesta quidem illa, & quæ humanitatem præclaris doctrinarum studiis confirmatam decet; non procaci vero vel contumeliosa, quæ nil nisi fœdum agrestis ferocisque ingenii vitium continuo prodit. Adde, quod nulla hic sit singularis laus ingenii vel doctrinæ; sed quod plures antiquos nummos versare mihi licuerit; & e quibus (ut me nunc in hac Macedonum Regum serie contineam) illum ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulum, præferunt, vel adducti iam ante, cum antiquissimus qui exstat, eorum nummus, primi nempe Amyntæ, cum initiali Β. pro ΒΑΣΙΛΕΩΣ littera, ut bene eas in eo litteras Β. ΑΜΥΜΤ☐ Μ, per Βαζιλέως Αμύντε Μακεδόνων, *Regis Amyntæ Macedonum*, explicandas vidit præstantissimus Begerus noster; haud aliter ac in quibusdam Philippi & Alexandri Magni nummis, subinde Β. Φ. aut Β. Α. pro Βασιλέως Φιλίππε aut Βασιλέως Αλεξάνδρε, cum apud Goltzium, tum alibi legitur; tum cum haud dubio ac integro ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomine, inscripti sint non apud Goltzium solum, sed in cimeliis etiam Gallorum Regiis, Mediceis, aliisque, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΑ, vel ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΥ, & ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΔΙΚΚΟΥ. Cuius autem rei exempla aliquot insuper Philippi patris, & ipsius Alexandri, & quidem ante huius obitum, cusi cum illa ΒΑΣΙΛΕΩΣ appellatione nummi suppeditant, cum apud Goltzium rursus, tum in iisdem Regiis ac Mediceis, aliisue Cimeliarchiis: & Philippi quidem, in quibus aut Juppiter cum Aquila; aut Claua Herculis; aut Equus ad cursum incitatus, cui vir coronatus insidet, & inscriptio in iis ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Ita plures etiam in iisdem cimeliis Alexandri nummi, in quibus aut Juppiter itidem ἀετοφόρος, aut figura Equestris; aut alia stans cum Arcu & Sagitta; & additus nomini titulus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Immo prout alioquin inter nummos huius *Alexandri*, quos adhuc hodie terimus, qui post eiusdem obitum, sunt cusi ob insignem nempe illius Herois, sequutis adhuc ætatibus apud Macedonas suos cultum, renouata est subinde, neque in nummis solum, sed in omni pretioso monumentorum genere,

Harduinus Chronol. *V. T.* pag. 157.

Græc: Tab: XXXI, & XXXIII

nere, tabulis, clypeis, statuis, annulis, effigies; eaque ut plurimum cum adscripto solo Herois nomine, ut omnes alios titulos longe supergresso, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Quod, ut de aliis mittam id genus nummis, in quibus præterea ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ *Commune Macedonum*, ut constaret quorum iussu ac auctoritate iidem essent percussi, legitur, præclare adstruit insignis nummus Regiæ Gallorum Gazæ, e quo singulare etiam & anniuersarium Certamen, in illius Herois memoriam a Macedonibus celebratum discimus; nempe ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, *Olympia Alexandria*, cum solemnibus Agonum seu Ludorum apud veteres typis, mensa, duabus Urnis desuper cum insertis Palmæ ramis, intra mensam vero adscripta illa ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, circum ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Β. ΝΕ. *Commune Macedonum Bis Neocororum*: illinc vero *Alexandri* caput cum diademate, & nomine ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Cuius præclari omnino, nec vulgati hactenus, quod equidem norim, nummi iconem hic damus.

Ea vero fuit Herois illius, non solum apud gentiles suos Macedonas, sed apud alios etiam populos vel ciuitates, multis adhuc post obitum eius sæculis, veneratio, ut solemnis ille Agon eius nomine appellatus, a COMMUNI insuper THRACUM, sicut a *Communi* etiam *Ionum*, teste de hisce Strabone, in Chalcidensium prope Clazomenem luco, celebraretur. Prius vero illud de *Thracibus* docent etiamnum alii insignes nummi, & alibi iam a nobis obiter memorati, iique sub Romanis Imperatoribus, Antonino Caracalla, Alexandro Seuero, & Gordiano cusi, & inscripti, ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ, *Commune Thracum, Alexandria*; eaque non ΟΛΥΜΠΙΑ iam, sed ΠΥΘΙΑ, & cum addito *Philippopoleos*, Thracum, ut in nummis eius sub Seuero, Caracalla, Elagabalo cusis, *Metropoleos* appellatæ nomine, ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛ. ΠΥΘΙΑ, aut alterius in Ponti oppido, quem iam vulgauit Cl. Patinus, ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΟΔΥССΕΙΤΩΝ, *Alexandria Odessitarum*. Priorem vero illum insignem horum *Philippopolitarum* nummum, e thesauris Gallorum Regiis, ubi eum pridem nec semel versare nobis contigit, & ab erudito etiam Harduino memoratum, inde autem cum aliis maioris formæ Regiæ Gallorum Gazæ nummis, Regio iussu in Galliis, ac nouissime Berolini, eximii Begeri nostri cura, ut ipse suis ad me litteris retulit, æri denuo incisum, hic quoque opportune conspiciendum duximus.

Lib. XIII. pag. 644.

Epistol. I. & IV. ad Morell. pag. 87. 275 & 310.

Num. Urb. Ill. pag. 529.

Cuius

Cuius autem, ut hoc addam Agonis ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ſeu ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ, ab hoc Heroë dicti mentio itidem occurrit in Inſcriptionibus antiquis. Inde etiam Alexandri Seueri temporibus, in Arcena Syriæ ciuitate, huius autem Imperatoris natali ſolo, Templum diemque Alexandro Magno feſtum exſtitiſſe, e Lampridio diſcimus; e Trebellio autem Pollione, id in Macriani familia receptum, ut viri in annulis & argento, mulieres *in omni ornamentorum genere inſculptam ſemper habuerint* Magni Alexandri *effigiem*: immo, quod ab eodem Auctore continuo additur: *Quod idcirco poſui, quia dicuntur iuuari in omni actu ſuo, qui* ALEXANDRUM EXPRESSUM *vel* AURO *geſtitant, vel* ARGENTO. Quam in rem præclarus omnino, & qui illum Pollionis locum haud parum illuſtrat, & ex eo viciſſim illuſtratur, exſtat haud prætereundus hic apud Chryſoſtomum locus: τὶ ἂν τις εἴποι περὶ τῶν ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΧΑΛΚΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ταῖς κεφαλαῖς καὶ τοῖς ποσὶ περιδεσμέντων, *quid vero diceret aliquis de his, qui incantationibus & amuletis utuntur, ac de circumligantibus capiti vel pedibus* ÆREA ALEXANDRI NUMISMATA: Ita enim in omnibus codicibus χαλκὰ legi, non χρυσᾶ, monent aurei Scriptoris editores. Ne iam hic memorem, ad ſuperſtitem adhuc *Alexandrum*, non decretas ſolum extra Macedoniam, aut ſubiectas eidem urbes, a Græcorum in Europa vel Aſia gentibus aut oppidis, coronas aureas; ſed eius effigie ſignatos tum quoque paſſim ab iis nummos. Cuius rei utique fidem abunde faciunt tot obuii adhuc cum Alexandri huius nomine ac vultu nummi, quibus præter Jouem ἀετοφόρον, inſculpta inſuper *Racemi, Tridentis, Roſæ* ſeu *Balauſtii, Bouini* capitis, *Sphingis Acroſtolii, Caducei, Pegaſi*, aliaque id genus inſignia, ac interdum cum initialibus locorum litteris, Κ. Τ. Χ. ΡΟ. ΕΥ. ΛΕΥ. ΚΟ, quæ à *Cois, Teniis, Chiis, Rhodiis, Eubœis, Leucadiis, Argiuis, Corinthiis* (a quibus poſtremis in ciuem etiam adſcitus traditur) ſignatos eodem arguunt.

In Alex. Sev. cap. v.

In Quieto.

Homil. XXI. de Statuis p. 610. T. VI. edit. Gr. Savil.

Fronto Ducæus in Not. T. I. edit. Pariſ. pag. 60.

Curt. lib. IV. cap. 5.

Seneca de Benef. lib. V. c. 13.

IV.

De MACEDONIÆ REGUM *poſt* ALEXANDRUM *Nummis*.

Neque ſequuti hunc ALEXANDRUM Macedonum Reges, minus in antiquis eorum nummis, ſe adhuc hodie conſpiciendos præbent. Adeo ut ſi forte

forte mittas, CASSANDRI, qui post ARIDÆUM seu PHILIPPUM, Magni Alexandri & qui post eum regnauit, fratrem, filium maiorem natu PHILIPPUM, itidem a Justino, Dexippo, Porphyrio, Eusebio memoratum, ac postremum DEMETRIUM, ANTIGONI GONATÆ filium, (cuius equidem nummum, sed qui ad priorem DEMETRIUM referri debuit, adduxit Goltzius) reliquorum Macedoniæ Regum effigiem ac nomina ostentant adhuc nobis veteres nummi, PHILIPPUM, antea ARIDÆUM dictum; CASSANDRUM; filios eius ANTIPATRUM & ALEXANDRUM; DEMETRIUM, *Poliorcetem* ac *Nicatorem* appellatum; PYRRHUM, regno Macedoniæ, etsi ad exiguum tempus potitum; SOSTHENEM; ANTIGONUM GONATAM: ANTIGONUM TUTOREM; PTOLEMÆUM; & ultimum Macedoniæ Regum PERSEUM. Etsi enim trium horum postremorum Regum, ANTIGONI nempe TUTORIS, PTOLEMÆI, & PERSEI nummos non adduxerit Goltzius; exstant tamen, qui eos exprimunt, & dein ab aliis inde vulgati in præclaris Cimeliarchiis nummi. Ac primum equidem Alexandri in regno Macedoniæ successorem, eiusque fratrem ARIDÆUM, in Regem adscitum, & parentis nomine ei tum indito, PHILIPPUM appellatum, exhibere videtur nummus hactenus antiquariis, quod equidem sciam, ignotus, quem opportune mihi, ac simul hic veteris memoriæ studiosis inspiciendum præbuit illustrissimus Pembrochiæ Comes. In quo nempe caput imberbe leoninis spoliis, more Macedoniæ Regum tectum, a Philippi cæteroquin patris in eius nummis effigie valde diuersum; illinc Tripus & Arcus, cum nomine ΦΙΛΙΠΠΟΥ, quo eum post adsumptum regnum, appellatum deinceps, e [a] Diodoro, [b] Curtio, [c] Dexippo, [d] Porphyrio [e] Eusebio aliisque constat.

a Lib. XVIII. pag 628.
b Lib. XVII. cap 7.
c Græc. Euseb. Scal. pag. 58.
d Ibid. p. 59.
e Chron. pag. 148. lib. II.

Ut vero alios nunc mittam depictos iam a Goltzio aliisque antiquariis memoratorum modo Macedoniæ Regum nummos, ANTIGONI TUTORIS, apud Porphyrium, in Græcis Scaligeri Eusebianis, ΦΟΥΣΚΟΥ cognomine appellati, insignem nummum, ac e Thesauris Christinæ Augustæ tum a me depromptum, quemque exstare itidem in Palatinis ac Mediceis monueram, primus in superiori huius operis editione olim protuli, & ad hunc ANTIGONUM (de quo dubitabat peritus olim Gazæ Mediceæ custos, Fitton) non vero ad GONATAM referendum ibidem monui; in quo caput illius Regis cum cornibus Hircinis, idemque Clypeo inclusum, retro Herculis Claua; in altera autem parte Pallas stans, armata, & fulmen vibrans cernitur. Idem vero nummus vulgatus postea cernitur in Thesauris Palatinis & Brandenburgicis, in quos postremus e prioribus, ubi primo eum olim versaueram, est illatus; & eidem quoque ANTIGONO GONATÆ, a solerti illorum editore ac interprete, mihi ea in re suffragante, tributus;

Differt. V. pag. 367.

Thes. Brand. Vol. I. pag. 247.

Macedo-

Macedonum nempe, quod ibi iam olim monui, Regem ſatis arguunt dimidiati illi Clypei cum Stellis, quales itidem videas in nummis *Antipatri* apud Goltzium, aliiſque inſcriptis ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ, ac unde utique adſequimur conſuetum regionis illius ſymbolum. Ad ANTIGONUM autem GONATAM ſpectare non poſſe ſuperiorem nummum, ſatis euincunt nummi illius GONATÆ cum adſcripto nomine ΓΟΝΑΤΟΥ, a Goltzio prolati, ac ab iſto haud parum diuerſi. Neque vero, ut id nunc addam, ad primum illum ANTIGONUM, Magni Alexandri militem, ac poſt eius obitum, plurimis in Aſia dynaſtiis potitum, quique primus, iuxta Diodorum, inter Pellæi Herois Succeſſores, REGIS titulum adſumpſerit, referendus eſt idem nummus. Alia enim omnino occurrit Regis illius effigies in duobus inſignibus nummis Gazæ Mediceæ; in quorum uno, caput eius barbatum, ac hedera; in altero, laurea redimitum cernitur: in auerſa vero utriuſque nummi parte figura nuda naui inſidens, quæ dextra arcum tenet, retro Tridens naui infixus, infra autem Delphinus. Unde ſupereſt, ut adductum prius nummum, ANTIGONO TUTORI adſcribamus; cuius cœteroquin nota cum Arato & Achæis contra Lacedæmonios ſocietas, multiſque Græcorum monumentis celebrata fama & virtus. Ut non mirum ſit, in auerſa nummi parte Palladem videre armatam, quæ dextra Clypeum tenet, ſiniſtra autem, ſicuti in *Phæſtiorum* aliiſque adhuc nummis, Fulmen vibrat. *Hircina* vero cornua, quibus inſignitus eſt hic *Antigonus*, quod adtinet, de iis mox occurret dicendi locus. PHILIPPI vero, huius *Antigoni* pupilli, & cui ille regnum moriens reliquit; ac PERSEI eius filii, ſub quo Macedonia, amiſſa omni antiqui nobiliſſimique Regni dignitate, in Romanorum Prouinciam tranſiit, effigies itidem ſeruant nummi in Theſauris Brandenburgenſibus, Mediceis, aliiſque adhuc conſpicui. In quibus nempe PHILIPPI patris caput barbatum ac diademate redimitum; in auerſa vero parte Claua Herculis coronæ quernæ incluſa, cum inſcriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ, ac filii PERSEI caput ſimiliter cum diademate, illinc vero Aquila inſiſtens Fulmini, in corona querna, & cum additis aliis Stellæ, aut Aratri ſymbolis. Cuiuſmodi Patris & Filii, ac in quibus defecit vetuſtum illud & nobiliſſimum MACEDONIÆ REGUM ius ac nomen, e Pembrochianis cimeliis conſpiciendos damus hic nummos.

Græc. Tab. XXXVIII.

Lib. XX. p. 761.

Vid. Polyb. lib. II. cap. 64.7. &c. & Plutarch. in Agi & Cleomene.

Fffff E quia

E quibus autem, quæ de his Macedoniæ Regum nummis hactenus diximus, liquet haud exigui utique lucri seu beneficii loco omnino reputandum, quod maior & præcipua eorundem Regum etiam e vetustioribus, certe ultra viginti, series ac effigies in iisdem etiamnum conspiciantur: unde Lib. xlv. c. 9. corruptum proinde omnino Liuii locum licet statuere, qui vicesimum a Carano, qui primus regnarit, Persea exstitisse tradit; propius proinde ad nummorum illorum fidem accedere vel Diodorum, qui decem & octo ad Alexandrum Magnum Reges, eumque proinde decimum nonum statuit; vel Justinum, qui triginta a Carano ad Persea Reges numerat: ut nunc Eusebium mittam, qui ad triginta nouem eorundem Regum numerum retulit. Quomodo etiam abunde constare arbitror, quæ lux inde ad eorundem Regum, & nobilissimi illius Regni historiam, maxime, si de singulis residuis adhuc eorum nummis agendi locus hic foret, continuo accedat.

Græc. Euseb. Scal. pag. 57. — Lib. vii. cap. 1 — Chron. P. 1. p. 35. & P. 11. p. 145.

VI.
De Macedoniæ Regum Insignibus *in eorum nummis.*

I. *De* Leonis exuuiis *in Regum illorum nummis.*

Neque vero, quæ præferunt iidem Macedoniæ Regum nummi, eaque iam obiter memorata nobilissimæ, vel adfectatæ eorum originis Insignia minus adtendi hic merentur. Eos utique ab Hercule Leonicida genus suum deriuasse, ac inde pro totidem Heraclidis habitos, vel eorundem imagines in nummis obuiæ cum Leonis exuuiis, id luculenter utique comprobant. Quod ipsum ex eorum fide tradit natus in ostro, unde ei nomen, Imperator; qui illas leonini capitis exuuias stirpis auctorem referentes, Macedonum Regibus familiares, & quibusuis apud eos coronis ac gemmis potiores scribens, addit: *καὶ μάρτυς ἀξιόπιστος αὐτὸ* ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, *τοιαύτῃ εἰκόνι καλλωπιζόμενον*, *ac* Testis *huius rei fide dignus est* Nummus Alexandri Macedonis, *eiusdem imagine insignitus.* Vides hic utique eruditissimum Cæsarem, ad Nummos, tanquam ad indubium originis illius ac moris indicium secure prouocantem. Hic vero vir doctus illius editor, ipsum profert Alexandri Nummum, cum illis leonis exuuiis, detracta etiam omni galea capiti adaptatis; quod postremum singulare & minus obuium in iisdem numismatibus credit. Idem vero capitis insigne in antiquioribus etiam haud unius Amyntæ, & Philippi Nummis adhuc hodie intuemur; ut prætercam *Pharetram* & *Clauam*, quæ tum in eiusdem *Amyntæ*, *Philippi*, & *Alexandri*, tum in posterioris *Philippi* numismatibus, eiusdem originis fidem faciunt. Ut facile videas, non frustra esse omnino, quæ de antiqua Heraclidarum in Macedonia sede, prisci auctores magno consensu tradidere. Idem certe hic Nummi, quod Tabulæ veteres apud Synesium præstant; quas tradit In Catastasi. successionem Regum ab Hercule, suo tempore adhuc apud Cyrenæos demonstrasse. Neque aliter eadem *leonina pelle* amictum Polynicem legas apud Hyginum, quem alias *Ursi pelle* induunt Tragici; quam ut illa Thebanam originem arguerit. Jactata nempe passim apud veteres, neque ab unis Macedonum Regibus illa Herculis successio; quem [solemni adhuc temporibus nostris insania, Gentem suam ab antiquis Regnorum aut Imperiorum Condi-

Constan in. Porphyrogen. Them. lib. 11.

Conditoribus deriuandi] generis sui auctorem talium aucupes ambitiose venditabant. Unde etiam eosdem a Socrate apud Platonem explosos videas, & illis opportune inculcantem, vigesimum ab Hercule, etiam quinquagesimum, reputare debere illud esse fortunæ. Quod autem Heraclidis *pellis Leonina* toties in veteribus Nummis obuia, idem Tydeo *pellis Aprina* præstitit; qua, auctore Hygino, opertus itidem incedebat, quo a Caledone Apri interfectore genus se suum deriuare indicaret; ac unde Κάπρος seu *Aper* est a Lycophrone dictus, ut ad eum notat Tzetzes. Sic *pelle Taurina*, eaque talari indutus apud Apollonium Rhodium Argus; *Pantherina* vero Jason apud Pindarum. Si vero Philostratum audimus, non inane solum fuit generis insigne hæc *pellis leonina*, sed singularis cuiusdam virtutis & præstantiæ. Tradit enim ille, Aiacem adhuc infantem leoninis illis Herculis exuuiis inuolutum, in eaque parte factum inuulnerabilem. Antiquissimis nempe mortalibus primo e foliis arborum, mox ex animalium exuuiis quæsita corporis tegumenta; de quibus Lucretius,

In Theætæto p. 175. ed. H. Steph.

Ἀλεξάνδρα v. 1066

Schol. Ibid.

Argon. lib. 1. v. 324.

Pyth. Od. IV. v. 143.

In Heroicis p. 693.

Pellibus & spoliis corpus vestire ferarum. Lib. V. v. 952.

Hinc, quod notum, & pelliti olim Patres conscripti; & ferarum pellibus induti, Mauri, Germani, aliæque horridiores gentes, veteribus commemorantur. Immo progressu temporis, non solum a gentibus minus cultis idem vulgo habitus retentus est; sed ab iis quoque, qui horridius aut simplicius vitæ genus professi, se ad priscam illam simplicitatem componebant: quales olim aut sanctissimi illi viri, Elias, Esaias, Zacharias, Seruatoris Præcursor; aut Gentilium etiam Heroës, de quibus aperte id testatur eruditus Apollonii Rhodii interpres: Δέρμα δὲ ὁ μὲν· συνήθες γὰρ τοῖς Ἥρωσι τὸ δερματοφορεῖν, *Pellem quidem ille; consuetum Heroibus pellem gerere:* aut sapientiæ studiis apud eosdem Gentiles clari, sicut de Dione oris aurei constat, quem sæpe leoninum spolium gestasse [a] Photius & [b] Suidas tradunt. Inde etiam priscis Christianorum Ascetis, simile quæsitum corporis tegumentum; nempe qui sæculo renunciantes, vel ex arborum foliis, vel ex ferarum pellibus indumenta sibi conficiebant. Talis vel Paulus ille Eremita, qui auctore Hieronymo, *contextis palmarum foliis vestiebatur*; aut Hilario apud eundem, *sacco membra coopertus, & pelliceum habens ependyten*; aut Simon ille Monachus, de quo refert Isidorus Pelusiota, ἡ σισύρα δηλώσασι γυμνὸν, ᾧ ἀμπέχεται, *ex caprinis pellibus contexta vestis, qua amictus est, nudum esse ostendit*; quo caprino cæteroquin amictu usos olim Libyæ mediterraneæ incolas, obseruat Galenus. Scilicet his insignibus, seu animalium exuuiis, sicut Macedonum olim Reges sese Herculis traduces; ita illi Ascetæ se Eliæ, aut Johannis successores contestari cupiebant.

Strabo lib. XVII pag. 828.

Ad Argon. lib. I. v. 324. Schol.

a Biblioth. p. 530.

b In Δίων.

In Vita Pauli Eremitæ.

In Vita Hilarionis.

Lib. I. Epist. 475.

De Morbo Sacro cap. II.

II. *De* CORNUTIS *Alexandri M. & Successorum Nummis*

Sed splendidiorum adhuc Natalium, qui ALEXANDRUM Herculis non tam traducem,, quam fratrem probarent, CORNIGERI eiusdem in Nummis habitus ostendit; qui illum scilicet Jouis Ammonis filium non minus arguit, quam inscriptio eiusdem apud Philostratum, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC Ο ΔΙΟC, aut altera apud eundem, PATRI AMMONI. Unde & Alexandrum, non alio nomine designat Ouidius in Ibi;

De Vit. Apollon. lib. I. c. 6.

Quam

Verſ. 298. *Quam qui* CORNIGERO *de Ioue natus erat*

Ita ut eodem illo habitu ſe adhuc hodie conſpiciendum in Nummis præbeat, quo illum Clemens Alexandrinus depictum refert; quo teſte ſcilicet, *voluit autem & Alexander Ammonis filius videri, &* CORNUTUS *inſculpi a*
Protrept. pag. 36. *ſtatuariis*: ἐβούλετο δὲ καὶ Ἀλέξανδρος Ἄμμωνος υἱὸς εἶναι καὶ ΚΕΡΑΣΦΟΡΟΣ ἀναπλάττεσθαι πρὸς τῶν ἀγαλματοποιῶν. Quo cultu etiam frequentaſſe illum conui-
Lib. XII. pag. 537. uia innuit Ephippus Olynthius apud Athenæum, indutum nempe Ammonis veſte, CORNUBUS, Claua præterea, & pelle leonina. Eodem nempe
Lib. III. pag. 206. quo frater Bacchus inſtituto; cui ideo Cornua adſcribit alicubi Diodorus, quod Cornigeri Ammonis eſſet filius: quibus certe generis inſignibus neſcio an aliquis hodie Natales ſuos aut Patrem ambitioſe adeo probari vellet. Ut tamen non mirum ſit amplius, cur Æra Alexandrina apud Arabas Epocha *Alexandri Bicornigeri* fuerit appellata: aut cur ille ab iiſdem ذوالقرنين DULKERNAIIM, Δίκερως nempe ſeu *Bicornis* vocari ſoleat. Ita enim Heros ille cum in Alcorano, tum in aliis ſcriptis Arabum, quod notum, vulgo deſignatur. Si vero rationem huius appellationis ab iis quæras, continuo audies ita dictum, quaſi nempe Orientis & Occidentis domitorem. Id certe tradunt præter alios, & Gloſſator eorum Gieuhari, & clariſſime in compendio Aſtronomico & Nautico Achmad ben Magad, Cl. Seldeno citatus ad Origines Eutychianas; cui vocatur eo nomine DULKERNAIIM, ſeu *Bicornis Alexander*, quod, ut habent Arabica; *Orbis totius Rex erat a Cornu ſeu plaga Orientali, uſque ad Cornu ſeu plagam Occidentalem.* Conſona iiſdem le-
Dyn. VI. p. 96. go apud Abul Pharagium, وسمى ذالقرنين لانه بلغ قرني الشمس يعني المشرق والمغرب *appellatuſque eſt Dhulkarnaim*, id eſt, duo habens Cornua, *quod duo Solis cornua adſecutus eſſet, Orientem & Occidentem.* Neque etiam Græcis ſcriptoribus ignota illa Orientis & Occidentis Cornua, ar-
Lib. III. pag. 201. guit præter alia Κέρας Ἑσπέριον, ſeu *Cornu Occidentale* apud Diodorum, de Africæ regione uſurpatum, cui præerat Amalthea. Verior tamen & ſimplicior meo iudicio huius denominationis ratio, quæ ſcriptores illos Arabas fugiſſe videtur, petita nempe a cornuta huius Alexandri effigie; quam vocis originem adpoſite cum altera illa de Orientali & Occidentali plaga indicauit
In Lexico Arabic. etiam ὁ Ἀραβικώτατος Golius; quo huius linguæ doctore uti quidem mihi adoleſcenti aliquamdiu licuit; ſed ita ut meam annis iam grauis in eadem infantiam agnoſcere nunc ultro tenear. Verum neque Alexandri ſolum apud Abas, ſed quaſi eius, ſi Diis placet, ſuperſtitum adhuc Nepotum retenta alibi in Oriente appellatio. In prouincia certe quadam Balaxiæ, ſingulos Reges, tanquam ab ALEXANDRO genus ducentes, Z'ULKARNEN, (DUL-
Lib. V. cap. 25. KERNAIIM) verius) ſeu *Bicornigerum* dici refert Paulus Venetus. Horum autem omnium ratio lateret ferme nos hodie, ni opportune *Cornigerorum* cum Alexandri, tum Succeſſorum Numiſmata appellationis huius cauſam & fontem indicarent. At vero, ut hoc addam, Alexandrum, non Cornu, diuinæ originis indice, decoratum; ſed Cornu Aſini Scythici Apollini offerentem legas in verſibus, qui tanto Heroi apud Stobæum tribuuntur:

Eclog. Phyſ. Tit. XL.
Σοὶ τόδε Ἀλέξανδρος Μακεδὼν κέρας ἄνθετο, Παιάν,
Κάνθωνος Σκυθικοῦ χρῆμα τι δαιμόνιον·

e verſione τοῦ πάνυ

H. Grot. Excerpt. e Stobæ, pag. 166.
Iſtud Alexander Scythici tibi dat Macedum Rex
Cornu Aſini, dignum numine, Phœbe, tuo.

Quod,

Quod, ut obiter hoc addam, mihi in memoriam reuocat, eundem Alexandrum temulentum, uti id a Pergameno Caryſtio apud Athenæum traditur, Lib. x. pag. 14. Aſinis ad currum iunctis commeſſabundum ſubinde vectum. Tranſiere vero ad eius Succeſſores, una cum imperii dignitate, eadem quoque Capitis inſignia; quo ſe utique vel oris & habitus ſimilitudine, neceſſarios quaſi & legitimos hæredes probarent. Hoc ſtudio certe incenſum PHILIPPUM penultimum Macedonum Regem, narrat Polybius; illum ſerio nempe in id per Lib. v. p. 360. totam vitam incubuiſſe, ut ex cognatione Alexandri & Philippi videretur; quod arguit adhuc hodie depicta eius in nummis effigies, cum leoninis Herculis Ἀρχηγέτου exuuiis. Neque enim ſolum proiectam Alexandri ceruicem, in aliquot Hæredum eiuſdem imaginibus ſpectamus, quod adnotauerat iam olim Plutarchus; verum etiam leoninam pellem, & CORNUA ARIETINA, quæ *Ptolemæorum*, *Lyſimachi*, aliorumque in nummis capita etiamnum In Pyrrho pag. 387. decorant. Nec iam an ARIETINA illa, ut modo innui, vel HIRCINA Cornua fuerint, admodum laboro; quod ſollicitum habuit virum doctum in notis ad Græca Goltzii numiſmata, ob Plutarchi *Caprina* Pyrrho tribuentis auctoritatem. Utriuſque enim generis, nempe *de* CAPRIS *&* ARIETE *cornutos*, ut vocat illos Tertullianus, in his monumentis videas In Apologt. c. xvi. [ut de TAURINIS iam nihil dicam,] quæ nec grauiſſimi auctoris fidem minuunt, nec ideo eadem inter ſe confundi patiuntur. TRYPHONIS certe, qui ſe in Seleucidarum ſeriem, & de quo poſtea, intruſit, nummum cum HIRCINO Cornu protulit Willalpandus, cuius ectypum etiam e Cimeliis Chriſtinæ Auguſtæ depromptum primi olim vulgauimus.

Equidem non uno CORNUUM genere inſignes occurrunt in antiquis nummis Gentilium, DII, FLUVII, HEROES. DE DIIS, ita iam olim illa diſtinxit Porphyrius in aureo libello, ut Joui ARIETINA, Pani, HIRCINA, Libero autem Patri TAURINA præbeat CORNUA: ὕτω δὴ ϗ οἱ De Abſtinent. lib. III. pag. 284. Ἕλλωες τῷ μὲν τοῦ Διὸς ἀγάλματι, ΚΡΙΟΥ προσῆψαν ΚΕΡΑΤΑ· ΤΑΥΡΟΥ δὲ, τῷ Διονύσῳ· τὸν δὲ Πᾶνα ἐξ ἀνθρώπου ϗ ΑΙΓΟΣ συνέθηκαν. *Ita vero Græci, Jouis quidem ſimulacro* ARIETIS *Cornua, Bacchi vero* TAURINA *adaptarunt; Panem autem ex homine &* CAPRA *compoſuerunt.* Quo nomine etiam hos Gentilium Deos ſugillat alicubi Arnobius: *ſed quid ego Diis datas falces, &* Adv. Gent. Lib. iv pag. 198. *fuſcinas rideo? quid* CORNUA *& galeros?* Ac de JOUE quidem ſeu AMMONE Κριοπροσώπῳ actum iam a nobis alibi in hoc opere, ubi de Silphio, nobili illius tractus planta, nobis erat ſermo, prolatis ibi Libyci illius Jouis, e Cyrenaicis & Græcorum nummis, iconibus. Qua occaſione quam e veteri Reginæ Suedorum nummo, ut veram huius AMMONIS effigiem adtulit ad Melam vir doctiſſimus, nihil minus quam ad eum referri poſſe aut debere, eſt ibidem a nobis abunde oſtenſum. Diuerſam quidem tradit Curtius exſtitiſſe ab ea, quam vulgo Diis artifices accommodant, *Libyci* huius Lib. iv. cap. 7. *Dei*, uti ille a Græcis Romaniſque dictus, ſeu *Ammonis*, in conſecrata ei a- λιβύκοιο θεοῦ Dionyſ. Alex. v. 54. pud Troglodytas ſiue *Ammonios* ſede, effigiem, eiuſque habitum ſmaragdis & *Libycus Ammon* Propert. lib. iv. El. xi. gemmis coagmentatum. Quod poſtremum refert quoque Diodorus: ſed Lib. xvii. pag. 50. quod in nummorum tam Libycorum, ſeu Cyrenæorum, quam Græcorum, quales antea iam protulimus, qui hunc *Ammonem* exhibent, iconibus hactenus non comparet. Solo in iis cornu Arietino conſpicuus, & quidem, ut de eo alibi idem Diodorus, quod Ammon Rex Libyæ fuerit, qui in bellis Lib. iii. pag. 206. galea ſit uſus, cuius inſigne eſſet Cornu Arietinum. Hinc de eodem Joue, ut

ut Κϱιοπϱόσωπ tantum, ſeu cum cornibus Arietinis, duo Afri Scriptores, ubi Gentilium Deos ex illa biformi hominum & animalium effigie compoſitos Apolog. cap. XVI. derident: Tertullianus in verbis paullo ante iam adductis, *& de Ariete cor-* Adv. Gent. lib. VI. pag. 197. *nutos:* Arnobius: *itaque* AMMON *cum* CORNIBUS *iam formatur & fingitur* ARIETINIS; mox, ſi *nudo Ioui* CORNUA *detrahas.* Hinc In Cornuficia. &c. idem illius habitus, non in denariis ſolum aliquot Gentium Romanarum, ſed in pluribus etiam nummis Ægyptiis, qui ſub Traiano, Hadriano, aut Antonio Pio ſunt percuſſi. Neque aliter apud Græcos, ut vel e nummo *Mytilenæorum* alibi a nobis iam adducto conſtat, & quidem cum addito Dei nomine, ne de eo dubitare liceat, ΘΕΟC ΑΜΜΩΝ, *Deus Ammon.* Tale etiam Lib. VIII. p. 507. ſimulacrum apud Megalopolitanos Arcadas obſeruat Pauſanias: ἔςι δὲ ἄγαλμα ΑΜΜΩΝΟΣ πρὸς τῇ οἰκίᾳ τοῖς τετραγώνοις Ἑρμαῖς εἰκασμένον, ΚΕΡΑΤΑ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχον ΚΡΙΟΥ, *Ante eam domum* (quæ Alexandro Macedoni, ut ibidem dicitur, fuit ædificata) *eſt* AMMONIS *ſignum, quadratis Mercuriis ſimile,* ARIETIS CORNUA *capiti habens adpoſita.* Cuius Ammonis ſimulacrum τετϱάγωνον opportune exhibet ſequens marmor, quod inter Illuſtrium Illuſtr. Vir. &c. Rom. 1569. n. 17. imagines ab Achille Statio ſuperiori ſæculo vulgatas ſpectatur.

Agnoſcis utique quam præclare Pauſaniam illuſtret, a quo viciſſim explicandum veniebat, hoc Marmor. Quo reſpicere proinde potuit Suidas, Ἄμμων, ὄνομα θεοῦ Ἑλληνικοῦ, quod tamen doctiſſimus Reineſius explicabat *Dei Gentilis,* ut ad *Libycum* reſpiceret, non *Græcum,* iuxta Portum, quem eo nomine perſtringit. Unde pro Ἑλληνικοῦ, olim legendum ibi conieceram Λιβυκοῦ, prout vulgo, quod paullo ante vidimus, dictus a Græcis hic Deus; & ad quem *Libycum* potius, quam ad deſumptum inde a Græcis *Ammonis* nomen reſpe-

xiſſe

xiſſe ibi Suidas cenſeri haud immerito poteſt. Sicut vero non ab Afris ſolum, aut Ægyptiis, ſed a Græcis, & quod antea vidimus, idem cultus, ac ita quidem ut ab Aphyræis in Laconica *Ammonem* haud minore veneratione, quam in Libya coli tradat alicubi Pauſanias; ſic JUNO etiam AMMONIA apud Eleos ſacrata, ut in Eliacis obſeruat idem Auctor. Ad quam ſpectare videtur ſequens nummus *Pyliorum* apud Goltzium, quod iam vidit Nonnius:

Lib. III. pag. 195. Lib. V. p. 317.

Haud vero prætereundum, inde etiam factum, ut Juppiter Boëotis Καρειός vocaretur. Heſychius: Καρειὸς Ζεύς παρὰ Βοιωτοῖς οὕτω προσαγορεύεται, ὡς μὲν τινες φασὶ διὰ τὸ ὑψηλὸν εἶναι, ἀπὸ τοῦ κάρα. Neque enim apud *Arcadas* ſolum, aut *Lacedæmonios*, vel apud *Mytilenæos* Lesbios, ſed etiam *Thebis* cultus hic Ammon Κριοπρόσωπος, unde delubri huius Dei apud Thebanos meminit alibi Pauſanias. Καρειὸς autem Thebanorum, factum ex Hebræorum vel Phœnicum, quorum erant coloni, כר, a qua voce *ouium* genus, & כרים *Aries* etiam bellicus in veteri Fœdere vocatur. Fruſtra itaque a *capite*, ſeu a voce κάρα, quod *ſublimis* nempe foret hic Juppiter, hanc eius appellationem deriuabat, quamquam dubitanter, & ex aliorum fide, Heſychius. Mitto vero cauſſas vulgo notas, quas cum Hiſtorici, tum Grammatici & Mythologi veteres iuxta ac recentiores adtulere, cur *Arietina Cornua* huic Joui tribuat antiquitas. Plures enumerantem vide Seruium, aut Hyginum, quos nihil moror. At meo iudicio reliquis potior, quam adfert antiquiſſimus auctor Herodotus: Arietina ſcilicet facie depictum Jouem Ægyptiis, a quibus Ammonii hauſerint eorum coloni: Ἀμμῶν enim ab Ægyptiis *Jouem* vocari; quod firmat etiam Plutarchus, libro de [a] Iſide, ac præterea [b] Origenes contra Celſum. Notus certe cum vetuſtiſſimus mos Ægyptiorum, ſub animalium figuris Deos ſuos effingendi; tum præcipuus *Arietis* apud eoſdem cultus, ut fecunditatis ſymboli. Unde ab iis primum tranſlata *Arietina* facies ad Deorum hominumque parentis ſymbolicam effigiem. Ut id iam hic non adtingam, quod pridem a viris [a] eruditis, ac nouiſſime a viro [b] clariſſimi nominis in præclaro opere eſt denuo monitum, e *Chamo* deductum videri illud ab Ægyptiis *Ammonis* nomen. Neque vero ſolum Juno *Ammonia*, ſed SISPITA etiam ſeu LANUUINA in Latio culta, non iam Κριοπρόσωπος, vel Αἰγοκέρως, cum CAPRINIS nempe *Cornibus*, cuius effigies obuia in denariis Gentis Papiæ, Prociliæ, & Roſciæ apud Urſinum. Talia etiam PANI & SATYRORUM, quod contritum, gregi vulgo tributa; cuius generis præclara Marmora paſſim hic licet intueri. Neque vero fictis Gentilium ſimulacris, *Cornutos* id genus *Capripedes* continuo adſcribendos tradentem noui Hieronymum; qui & talem Paulo Eremitæ occurriſſe, aliumque ſub Conſtantino Cæſare Alexandriam perductum narrat, & quem uniuerſo mundo teſte defendi ibidem adſerit. Conſulat eum, ſi velit Lector; longior enim narratio, quam ut hic eam intexamus.

Lib. IX. pag. 565.

Ad Æneid. IV. v. 196.

Lib. II. c. 42.

a Pag. 354. b Lib. V. pag. 119.

a J.G. Voſſ. de Idolol. lib. II. cap. II. Bochart. Phaleg. lib. IV. cap. I. b Jurieu. Hiſt. Critiq. &c. du V.T. p. 612.

In Vita Pauli Eremitæ.

An

At vero non *Hircina* iam, aut *Arietina*, sed TAURINA Cornua, ISIDI, BACCHO, FLUUIIS adposita videas in antiquis eorum simulacris. De ISIDE consulenda Hieroglyphica Ægyptiorum monumenta, & qui in iis explicandis laborarunt viri docti. Galeam certe Isidi e Bouis capite a Mercurio datam auctor est Plutarchus; eius autem simulacrum apud Ægyptios βουκέρων, seu *cum bouinis cornibus* exstitisse tradit Herodotus, sicut Jus apud Græcos, quæ nempe illo βουκέρω παρθένου nomine *cum bouibus cornibus puellæ* apud Æschylum alicubi dicitur: alibi κεράστης. Unde in quodam Callimachi Epigrammate, τῇ κεράστοι, seu κεράστῃ de *Iside* bene explicandum vidit eruditissima Daceria. Eandem certe *Isin* & *Jon* exstitisse, vel e [a] Lactantio præterea discas & [b] Epiphanio.

De Iside p. 43. Lib. II. c. 41. Prom v 590. Ibid. v. 675. Epig. xxxix. a Instit. lib. I. cap. II. b Ancorat. cap. VI.

BACCHUM vero quod adtinet, & cuius, iuxta nonnullos, uti ea de re Plutarchus, illa βουκέρως *Isis* uxor fuerit, vel ex eius residuis adhuc signis liquet, cur ille Ταῦρος & Ταυροκέρως dictus fuerit, ut alicubi Athenæus obseruat, a Poëtis antiquis. Quibus certe nominibus cum in iis, quæ vulgo dicuntur, [a] Orphicis, tum aliquoties apud [b] Euripidem designatur, ut etiam apud [c] Lycophronem; & quo respexit similiter Plutarchus, Bacchum innuens ab Eleorum mulieribus inuocatum, Ἄξιε Ταῦρε, *digne Taure*, quod nempe βουγενῆ θεὸν καὶ Ταῦρον, *bouigenam Deum & Taurum* vocarint nonnulli, prout alibi Βουγενῆ eundem ab Argiuis dictum obseruat. Ubi illud præterea tradit, ea de caussa a plerisque Græcorum Bacchum *Tauri* forma effingi, quod Bacchi & Apidos apud Ægyptios sacra eodem ritu peragerentur. Quo referri itidem potest, quod βουκέρων, de qua paullo ante, ISIDEM, Bacchi coniugem a quibusdam habitam, & qua de re iam alibi, ab eodem auctore dicitur. Ita eundem Liberum, *Tauri* seu *Tauriformis* nomine & habitu apud Cyzicenos cultum alibi notat Athenæus: Κυζίκῳ δὲ καὶ Ταυρόμορφος ἵδρυται, *Cyzici Tauriformis etiam statuitur.* In cuius proinde honorem institutum in eadem urbe festum Ταυροχολία, licet ex Hesychio colligere: Ταυροχολία, ἑορτὴ ἐν Κυζίκῳ. Huius vero Bacchi Ταύρου seu Ταυροκέρωτος memoriam seruant adhuc antiqui aliquot nummi. Unum alia occasione supra protulimus, vulgatum iam a Cl. Seguino, qui *Bacchum* cum *Iside* vehiculo insidentem exhibet cum biiugibus Centauris. In eo enim videas minuta Cornua, quasi primum prodeuntia, quale nempe cornu e Bacchi temporibus erumpens obseruat alicubi Philostratus. Huc referendum etiam caput imberbe cum Cornu Taurino, & corona e Pampino, & quod insuper satis arguit nummi inscriptio, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ. Talem certe cum prædicto Cornu, adnotaui inter nummos argenteos Principis Augustini Chisii, tuo beneficio mihi in urbe inspectos. Et quo spectare etiam mihi videtur imberbis Ταυροκέρως in sequenti nummo *Megaræ* in Sicilia percusso.

In Iside pag. 365. Lib. XI. pag. 476. a Hym p. 143 ult. edit. b Bacch. v. 362. 406. c Cassandr. v. 209. Quæstion Gr. pag. 299. In Iside pag. 364. Lib. XI. pag. 476. Pag. 280. Imagin. pag. 574. Paruta Tab. 95. n. 4.

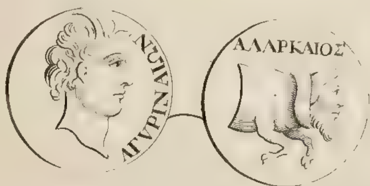

Cultum

Cultum per ea loca Liberum Patrem satis arguit cum situs vino ferax, tum inde frequentes Racemi, obuii in nummis locorum adiacentium *Entellæ*, *Naxi*, & aliorum. Hinc & alius nummus eiusdem ΜΕΓΑΡΑΣ ΥΒΛΑΣ dictæ, non autem Ὑβλαίας, ut existimarunt viri docti, in quo Bacchus stans cum Scypho, quem effundit, infra Pantheriscus. *Noctua* vero, ut obiter hoc dicam, in auersa nummi parte signata, in memoriam nempe deductæ in ea loca Coloniæ a Theocle Atheniensi, ut ex [a] Thucydide & [b] Strabone liquet. Aliquando vero eundem Bacchum, non δικέρωτα iam, ut vocatur alicubi Ausonio, sed uno Cornu insignem depingunt nobis antiqua id genus simulacra; sicut in sequenti nummo *Agyrinæ*, urbis itidem Siculæ, cuius pars auersa Minotaurum exhibet.

Idem Tab. 94. n. 1.

a Lib. VI. c. 3.
b Lib. VI. pag. 267.
Epigr. XXIX.
Paruta Tab. 95. n. 14.

Scilicet iuxta Horatium;

Te videt insons Cerberus aureo
Cornu decorum.

Lib. II. Od. 19.

Nisi forte quis malit GERYONEM illo nummo designari, quem Heroëm religiose ab *Agyrinæis* cultum obseruat ciuis eiusdem loci Diodorus; idque Hercule procurante: Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν βοῶν τοῖς ἀποτυπωθεῖσιν ἴχνεσιν τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγορίαν ἐπιθεὶς, τέμενος καθιέρωσεν Ἥρωι Γηρύονι, ὃ μέχρι τοῦ νῦν τιμᾶται παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις· *Natas item boum ungulis expressas de se adpellauit; atque tum ædem Heroi Geryoni consecratam dedit, quem nunc quoque religiose incolæ colunt.* Unde etiam liqueret, haud frustra *Taurinum* Cornu illi tribui, quem a Boum custodia celebrem antiquæ fabulæ repræsentant, & quo interempto, Boues Herculem abegisse memorant. Nisi obstare illud videatur, quod parum figuræ tricorporis hominis, qualem vulgo hunc Geryonem depingunt fabulæ, quadret superior effigies. Ex ipsa vero Nummi inscriptione ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ, Stephanus obiter emendandus, apud quem Ἀγύρήνη & Ἀγυρηναῖοι, pro Ἀγύριον & Ἀγυριναῖοι perperam legebatur: quod, a me olim monitum, est a postremo illius Ἐθνικογράφου editore Berkelio itidem traditum. Cur vero *Taurina Cornua* sint Baccho tributa, varia adferunt veteres; aut ad natales scilicet demonstrandos, quod Cornigeri Ammonis esset filius, iuxta Diodorum: aut quod bobus sub iugum ductis, primus sementem fecerit, eodem auctore: aut, ut ex Plutarcho paullo ante vidimus, quod idem ritus in efferendo Apidis cadauere, qui in Bacchi sacris, esset apud Ægyptios receptus: aut a vini ferocia, quod nimio vino homines truces fiant, cum Athenæo, Festo, & veteri Interprete ad Horatium; aut denique, quod Cornibus usi sint antiqui ad pocula, ac unde Bacchum Cornigerum depictum, & Ταῦρον a poëtis dictum adserit alio loco [a] Athenæus, & cui plane consona apud [b] Eustathium legas. *Cornu* certe *Taurinum* antiquitus poculi loco fuisse adhibitum, docet etiam antiquior Homeri Scholiastes: πρὸ τοῦ γὰρ εὑρεθῆναι τὴν τῶν ποτηρίων χρῆσιν, κέρασιν ἔπινον. *antequam enim poculorum usus sit inuentus, in cornibus bibebant:* ita enim postrema emendan-

Lib. IV. p. 231.
Lib. III. pag. 206.
In Iside p. 364.
Lib. IV. p. 38.
a Lib. XI. pag. 476.
b Ad Iliad. N, pag. 917.
Ad Iliad. V. 198. Schol.

mendanda, pro quo corrupte legitur εἰς κέρας ἔπινον, quod vidit etiam illustri eruditione Cuperus in Crepundiis ineditis, qui ἐν κέρασιν ἔπινον, eodem loco legendum statuit. Auctor quoque Etymologici MS. qui Photius Patriarcha vulgo, sed minus vere creditur, apud eruditissimum Marquardum Gudium a me olim inspectus, Κεράσαι· τὸ πάλαι γὰρ κέρατι ἔπινον, ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν, *olim enim in cornibus bibebant; unde & nos idem facimus.* Neque aliter vel Athenæus, vel Eustathius, locis supra indicatis, quam solitos veteres κέρασι πίνειν. Ut nec mirum sit proinde, quod Baccho *Cornu* pro poculo tribuat Nonnus,

Λαιῇ μὲν ΚΕΡΑΣ εἶχε δεδεγμένον ἡδέος οἴνου,

Læua autem manu CORNU *tenebat onustum dulci vino.* Inde vero Ταῦροι dicti videntur *Pincernæ* apud Ephesios. Hesychius: Ταῦροι παρ' Ἐφεσίοις οἰνοχόοι quamquam non in Bacchi, sed in Neptuni sacris eos ita appellatos apud Eustathium legas, ὅτι δὲ παρὰ Ἐφεσίοις, οἱ ἐν τῇ τοῦ Ποσειδῶνος ἑορτῇ οἰνοχοοῦντες ἠΐθεοι ΤΑΥΡΟΙ ἐκαλοῦντο· *quod autem apud Ephesios adolescentes in Neptuni festo vinum infundentes*, TAURI *vocarentur.* Immo non *Pocula* solum, sed *Taurina* etiam *Tympana* Bacchantium apud Claudianum;

Ad Iliad. pag. 1205.

Adsudant tonsi Satyri, TAURINAQUE *pulsu*
Baccharum Bromios inuitant TYMPANA *remos.*

In II Cons. Stilich. v. 364.

Quin Liberi Patris exemplo, LIBERAM etiam & CEREREM cum *Cornu Taurino* signare videntur varii Siculorum nummi, in quibus caput muliebre occurrit cum spicis & *Cornu Taurino* e temporibus erumpente; quandoque etiam sine spicis: cuius rei indicia suppeditabunt inprimis aliquot *Panormitanorum* numismata apud Parutam. Obuium autem & liquidum ex superioribus, cur vel frugum Mater, vel Bacchi socia, eodem illo *Taurino* insigni decorentur:

Parut. Panorm. num. 130. & 149.

Immo non BACCHO solum, aut commemoratis modo DEABUS, sed FLUUIIS etiam *Taurina Cornua* tributa vulgo a poëtis nosti: ut vel Eridano a diuino Vate,

Et gemino auratus taurino cornua vultu
Eridanus:

Georg. IV. v. 371.

aut Tiberi vestro a Claudiano, *taurina leuantur*
Cornua temporibus raucos sudantia rivos.

Cons. Prob. & Olyb. v. 224.

Lib. IV. Od. 4. Quomodo & *Tauriformis Aufidus* dictus Horatio, & Mosellæ *taurinæ frontis honorem* adscribit Ausonius. Hunc vero morem fluuios sub *Taurina* effigie depingendi, ad certos quosdam populos restringere videbatur loco haud ignoto Ælianus: Βοσὶν μὲν οὖν εἰκάζουσιν οἱ Στυμφάλιοι μὲν τὸν Ἐρασῖνον, καὶ τὴν Μετώπην· Λακεδαιμόνιοι δὲ Εὐρώταν· Σικυώνιοι δὲ καὶ Φλιάσιοι Ἀσωπόν· Ἀργεῖοι δὲ Κηφισσόν. *Bobus quidem similes faciunt Stymphalii Erasinum, & Metopam; Lacedæmonii vero, Eurotam; Sicyonii & Phlasii, Asopum; Argiui, Cephissum.* Eius vero moris vestigia, & quidem latius usurpati, licet in antiquis quoque nummis obseruare.

In Mosella v. 471.

V. H. Lib. II. cap. 33.

uare. Sic ACHELOUM cum *taurino cornu* depictum exhibent vetusti nummi *Ambraciotarum* & *Acarnanum*, quos male Nonnius ad *Minotaurum* refert. Vulgo enim iste barbatus, ille imberbis, & cuius, *Acheloi* nempe, hic habes ectypum:

Ad *Acheloum* certe referendum, fluuium in eo tractu celebrem, vel ex Strabone præterea colligas: Οἱ δὲ εἰκάζοντες ἐξ αὐτῶν τἀληθὲς, ΤΑΥΡΩ μὲν ἐοικότα ΤΟΝ ΑΧΕΛΩΟΝ φασὶ, καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ἀπό δὲ τῶν ἠχῶν, καὶ κατὰ τὰ ῥεῖθρα καμπῶν, ἃς καλοῦσι κέρατα· *Qui autem ex fabulis verum colligunt,* TAURO *similem forma* ACHELOUM *aiunt, ut & alios fluuios, ob strepitus & flexus alueorum, qui Cornua dicuntur.* Neque vero prætereundum, id de *Acheloo* superiori nummo expresso, iam animaduertisse Laurentium Pignorium in Expositione Mensæ Isiacæ. Bicornem vero RHENUM, uti vulgo apud poëtas, videre licet in sequenti nummo Postumi Imperatoris. Lib. x. p. 458.

Ratio autem obuia huius rei; quod nempe in duo brachia scindatur; unde & *crines* pro fluminum brachiis apud Æthicum, quod ad Solinum iam obseruauit Vir maximus. Duas vero caussas illius moris reddit Strabo, loco paulo ante commemorato: primam, ob strepitum aquarum; alteram ob flexus alueorum; quam postremam tradit etiam alicubi Eustathius, κέρατα ποταμῶν, ἤτοι καμπαί, *cornua fluuiorum, nempe aluei.* Priorem vero, ob strepitum & vim aquarum, notant veteres apud Euripidem Critici, qui in caussas etiam inquirunt huius moris: Επιεικῶς δὲ ΤΟΥΣ ΠΟΤΑΜΟΥΣ ΤΑΥΡΟΓΡΑΦΟΥΣ ἐζωγράφουν τε καὶ ἔλεγον. ἴσως ὅτι παραπλησίως ΤΩ ΜΥΚΗΜΑΤΙ ΤΩΝ ΤΑΥΡΩΝ ἡ ἀπήχησις τοῦ ὕδατος ποιεῖ ἐν τοῖς σφοδροῖς ῥέουσι ποταμοῖς, διὰ τὸ βίαιον τῶν ὑδάτων, ἅπερ τὴν γῆν διαῤῥήσσουσι παρεμπίπτοντα, ὡς ΤΟΙΣ ΚΕΡΑΣΙΝ ΟΙ ΤΑΥΡΟΙ. *Adposite autem* FLUUIOS TAURINA FORMA *effinxere; dicentes, quod ferme ad instar* MUGITUS TAURORUM *sonus aquæ reddatur in fluuiis cum impetu præcipitantibus, propter violentiam aquarum, quæ tellurem frangunt, irruentibus, sicut* CORNIBUS TAURI. Unde videas etiam patrem Vatum de Xantho fluuio haud frustra alicubi tradentem, μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος, *mugiens instar tauri;* & in eundem locum Eustathium obseruantem, *ex mugitu* illis communi factum, ut Tauros Mari & Fluuiis immolarent veteres; quod ibi innuere voluerit Homerus. Quare etiam alibi ab eodem Melesigena dicitur, Joui quidem immolatas præclaras victimas;

Pag. 340. ult. edit.

Ad Iliad. N. v. 917.

Ad Orest. v. 1380. Schol.

Iliad φ v. 2637.

Pag. 1237.

Ταῦρον

Ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι,

Taurum vero Alpheo fluuio, *Taurum autem Neptuno.* Quem ritum etiam, *Mare* seu *Neptunum* quod adtinet, tangit alicubi Cicero: *nostri quidem Duces* MARE *ingredientes,* IMMOLARE HOSTIAS *fluctibus consueuerant.* De *fluuiis* vero Curtius: *Ergo Aris pro numero* FLUMINUM *positis, sacrificioque facto, triginta stadia processit.* Ita Lucullum ad felicem transitum, Taurum Euphrati immolasse tradit Plutarchus. Qua ratione itidem factum, ut Oceanus, idemque fluminum pater, Ταυρόκρανος dictus sit ab Euripide:

De Natur. Deor. lib. III. c. 40.

Lib. x. cap. 4.

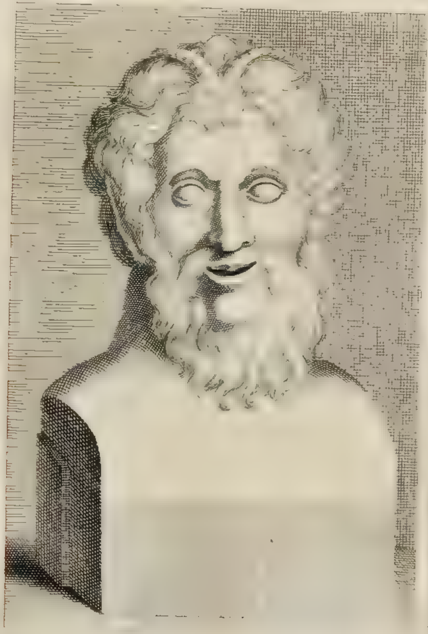
In Lucullo p. 507.

Orest. v. 1380.

Ἢ πόντον Ὠκεανὸς ὃς
Ταυρόκρανος ἀγκάλαις.

An per pontum, quem Oceanus habens Taurinum caput cubitis circumdat. Unde & Neptunus Hesiodo Ταύρεος Ἐννοσίγαιος, *Taurinus Neptunus*; Hesychio autem, Ταῦρος, Ταύρεος ὁ Ποσειδῶν· quin & festum illi sacrum Ταυρεία eidem doctissimo Grammatico: Ταυρεία, ἑορτή τις ἀγομένη Ποσειδῶνι, *Tauria, festum quoddam in honorem Neptuni celebratum*; & prout *pincernæ* in eiusdem festo apud Ephesios Ταῦροι, ut ex Eustathio paullo ante vidimus, appellati. Ad quem autem TAURUM vel TAURINUM NEPTUNUM referendum videtur sequens Marmor, quod barbatum senem exhibet, cui frons turgida duobus *Taurinis Cornibus*; barba autem hispida, qualis passim Neptuno in antiquis id genus monumentis tribuitur

Scut. Hercul. v. 104.

Horum

Horum vero vel *Deorum*, vel *Fluminum* exemplo, CORNUTI etiam in antiquis nummis HEROES, ALEXANDRUM puta, ut supra innuimus, & plures insuper eius SUCCESSORES. Neque vero illi uno *Cornuum* genere insignes. ARIETINA quidem gestasse ALEXANDRUM vidimus, in Natalium scilicet memoriam cum Ammone Κεϱαπεϱσώπῳ, & illius exemplo, LYSIMACHUM, PTOLEMÆOS, DEMETRIOS aliosque, ex Herois illius successoribus. Cuius moris ratio & hæc forte dari posset, quod sicut Diadema a Persis, ita etiam *Arietina Cornua* ab iis mutuatus sit Alexander. Equidem illud capitis ornamentum Persarum Regi, suo æuo tribuentem video Ammianum Marcellinum, ex veteri forte consuetudine depromptum; *aureum* CAPITIS ARIETINI *figmentum interstinctum lapillis pro diademate.* Lib. xix. cap. i. Hoc in superiori huius operis editione ante triginta & plures annos notaueram; quod autem in ea, quæ multis post annis in Gallia denuo prodiit, Ammiani editione mo- „ nitum video; inde nempe esse, quod in nummis antiquis Lysimachi, An- „ tigoni, Demetrii Regis Arietina Cornua diademati adfixa videantur. Quod tamen de duobus postremis Regibus minus vere ibi dicitur, qui non Arietinis, sed alterius generis, qua de re mox, Cornibus sunt insigniti. *Rex Persarum* equidem, ut hoc addam, per *Arietem Cornigerum* designatur apud Daniëlem; Cap. VIII. v. 20. & Darius iam ante per *Arietem Cornutum.* Cap. VIII. v. 3. Hinc & illud Petri Chrysologi de Persarum Regibus sui temporis: *Nunc impositis sibi Cornibus, quasi viros se esse doleant, effeminantur in Lunam. At* vero, ad Κεϱαπεϱσώπυς istos Alexandri hæredes, spectare etiam liquet sequens Marmor, in quo duo capita occurrunt iuncta, virile & muliebre, ac prius quidem cum insigni *Cornu Arietino* spectandum venit.

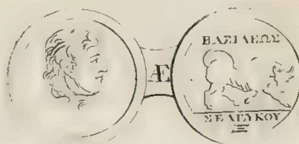

 Crede-

Crederem facile unum è PTOLEMÆIS, & quidem Cyrenarum Regibus, una cum Coniuge illo Marmore expressum; iuxta consuetum illis gentibus morem, Ægyptiis inprimis & Cyrenæis, Reges suos ac Reginas una iunctis capitibus effingendi; cuius rei alia occurrunt in sequentibus exempla. Neque vero male *Cornu* illud *Arietinum* Cyrenarum Regem ornat in superiori Marmore, vicini Ammonis exemplo; cuiusque rei ac ritus obuia in priscis Cyrenæorum nummis adducta iam sunt a nobis testimonia, ubi de nobili apud eos planta, Silphio nempe, agebatur.

TAURINA *etiam* & HIRCINA CORNUA *in eorum nummis.* Verum non ARIETINA solum, sed TAURINA etiam CORNUA gestasse videas aliquot ex Alexandri hæredibus, ut SELEUCUM, cuius rei causam tradit Appianus, quod sacra quondam faciente Alexandro, fugientem Taurum cornu adprehendisset; Politianus autem male ad *Lysimachum* transtulit. Id enim diserte de *Seleuco* refert Appianus; nec etiam *Taurinum*, sed *Arietinum* Cornu spectatur in obuiis Lysimachi nummis. Tale alioquin apud Lutatium, Mithræ simulacrum, vultu Leonis, Persico habitu, utraque manu reluctantis Tauri cornua comprimens; quomodo & Hercules Acheloum domans, apud Poëtas vulgo & in nummis etiam depingitur. Sic figura nuda cornubus adprehendens Taurum inspecta mihi in nummo Gazæ Barberinæ, ex eo numismatum genere, quæ vulgo *Crotoniatas* vocant. Unde etiam ad hoc *Seleuci* factum, quod refert Appianus, alludere videtur sequens nummus, qui hinc SELEUCUM Regem, illinc Taurum cornupetam exhibet, isque a me olim iam vulgatus, ac dein a præclaro Syriæ Regum Historiæ conditore, meæque de eodem explicationi suffragante, editus:

Syriac. p. 12. Miscell. cap. LXXIX. Syriac. p. 124. Differt. pag. 365. J. Vaillant. p. 37.

Aliam vero causam adfert Libanius; Seleucum nempe ex ære apud Athenienses exstare cum *Taurinis Cornibus*; Τιμῶσι εἰκόνι χαλκῇ τὸν ΣΕΛΕΥΚΟΝ ΤΑΥΡΟΥ ΚΕΡΑΤΑ τῇ κεφαλῇ προθέντες, τοῦτο διὰ τὸ γνώρισμα τῆς Ἰοῦς· *Statua ærea* SELEUCUM *honorant*, TAURINA CORNUA *capiti eius adaptantes, illudque propter Jus insigne. Jus* certe simulacrum, iuxta *Isidem*, βουκέρων seu *bouinis cornibus* Herodoto, quod paullo ante vidimus, vocatur: unde etiam auctor est Philostratus, statuam ei in antiqua Nino positam, cui ab utroque tempore parua prominebant cornua: Apollonium etiam plura de ea Statua reputasse & collegisse, quam vulgo existimabant illius urbis Sacerdotes. Haud aliter nempe ac Hillum Herculis filium, Cornu paruum ad læuam capitis partem adnatum habuisse, refert Ptolemæus Hephæstio apud Photium. Neque etiam prætereundus DEMETRIUS POLIORCETES, Antigoni filius, quem cum *Taurino Cornu* e temporibus prodeunte exhibet sequens nummus.

In Antiochio pag. 351. Vit. Apollon. lib. 1. cap. 3. Biblioth. pag. 475.

Non

Non audiendus autem Nonnius, qui hunc nummum, alioſque eiuſdem Regis, ad alium *Demetrium*, Antigoni nempe Gonatæ filium, & Macedonum Regem tranſtulit: quum is omnino, ut aliunde etiam conſtat, ad nobiliorem illum *Demetrium Poliorcetem* ſit referendus. Nequidquam etiam hærent eruditi antiquarii, an *Arietinum*, vel *Hircinum*, aut *Taurinum Cornu* eodem nummo ſit expreſſum. *Taurinum* enim omnino ſtatuendum eſt, illudque a Demetrio uſurpatum Liberi Patris exemplo, cuius cultum & morem æmulatus a [a] Diodoro & [b] Plutarcho traditur; quod ipſum etiam de Patre eius Antigono refert [c] Herodianus. Adeo ut ΤΑΥΡΟΚΕΡΩΣ non minus dici debuerit hic Demetrius, quam Attalus ille Apollinis oraculo vocatus eo nomine apud Pauſaniam legitur. Alias ſimile *Cornnu Taurinum* cum Elephantis proboſcide, Africæ ſymbolum conſtituere videas in denario gentis Norbanæ; idque ut facile licet augurari, ob frugum copiam; unde & Africæ, quaſi *terræ Spicarum*, nomen eruebat doctiſſimus Bochartus. Neque vero *Arietina* ſolum vel *Taurina*, ſed Hircina etiam Cornua antiquorum Regum capitibus adpoſita nonnunquam videas. De *Hircino Cornu*, obuio in nummo Tryphonis ſupra monuimus, & infra adhuc alia occaſione viſuri ſumus. De Pyrrho itidem indicatum, geſtaſſe illum *Hircina Cornua*; unde etiam agnitus legitur apud Plutarchum, depoſita nempe inſigni Galea, κ̀ τοῖς τραγικοῖς κέρασιν, & *Hircinis Cornibus*. At vero omnium clariſſime id euincit nummus antigoni, vulgo tutoris, Macedoniæ Regis, cuius caput ornatum *Cornibus Hircinis*, iiſque prominentibus & Clypeo incluſum, e Muſeo Chriſtinæ Auguſtæ depromptum ſupra iam adtulimus.

Com. in Goltzii Græciam pag. 201.
a Lib xx. pag. 819.
b In Demetr. pag. 889.
c Lib. I.
Lib. x. p. 636.
Colon. Phœn. lib. I. cap. 25.
In Pyrrho pag. 389.

De varia vocis CORNU *&* KEPAΣ *ſignificatione.*

Neque vero te fugit, opinor, inde etiam profectum morem illum Regum aut Heroum κερατοφόρων, quod, ſicut monuerunt iam viri docti, olim Galeæ militares, præfixa vulgo ad terrorem haberent animalium Cornua. Id certe de Thracibus obſeruat Herodotus, illos æreas habuiſſe Galeas, & deſuper Bouis aures & Cornua. Sic de Gallis Diodorus, in more iis poſitum, ut æreas haberent Galeas cum magnis appendicibus, quibus vel Cornua adfixa, vel Auium aut Quadrupedum facies adiunctæ. Hinc & alibi docet, quod iam ante vidimus, ideo Ammoni tribui caput *Arietinum*, quod hoc ſigno ornatam in bello Galeam geſtaſſet. Ita & Haſtis etiam *Capreæ Cornu* præfixum fuiſſe apud Æthiopas, Herodotus & Strabo alicubi adnotarunt. Seruium autem mitto, quem ratio hic fugit, apud quem *Cornua criſtæ* diuino Vati commemorata, ſunt *comæ*, ideo quod *Cornua* ſint proprie *cincinni*, ob adfinitatem vocis κέρας· Κέρατα certe Græcis de *capillis* promiſcue dici haud ignoro; ſicut *Cornua* apud Satyricum:

Cæſariem madido torquentem cornua cirro,

Lib. VII. cap. 76.
Lib. v. pag. 213.
Lib. VII. c. 69.
Ad Æneid. XII. v. 89.
Juuenal Sat. XIII. v. 165.

&

& quomodo apud Arabas قرون de *cirro* seu *demisso*, seu *torto* fumi notant eorum Lexicographi. Ita Paris a Diomede apud Homerum dictus, κέρας ἀγλαέ, *cornu* seu *coma splendide*, ubi veteres Critici: κέρας γὰρ οἱ παλαιοὶ τὴν τρίχωσιν ἐκάλουν, *cornu etiam veteres de coma dixerunt.* Verum alia ratio huius vocis, ubi de Galeis aut Cornibus veterum Heroum agitur. Quam melius itaque ex linguis Orientis potuisset huius rei fons erui? quibus, ut id est iam contritum, eadem voce *Cornu, Corona, Potentia,* ac *Splendor* nuncupantur. Unde *Cornu*, Regium insigne apud Phœnices, & Hebræorum קרן seu *Cornu*, Chaldæis Interpretibus aliquoties מלכותא seu *regnum* redditur, ut vidit illustris Grotius; & *Cornua* pro *Regno* & *Regibus* passim in veteri Fœdere. Certe vel ex cornuta *Alexandri, Seleuci, Lysimachi, Demetrii, Antigoni, Ptolemæorum,* aliorumque id genus effigie, satis iam liquet, cur per *decem cornua* decem nempe Successores Alexandri e Syriæ puta aut Ægypti Regibus, designentur apud Danielem; *& habebat Cornua decem.* Item, *Porro* CORNUA *decem ipsius Regni* DECEM REGES *erant.* Unde clarius etiam adsequimur, cur a diuino Reuelationum Auctore dictum, καὶ τὰ δέκα ΚΕΡΑΤΑ ἃ εἶδες, δέκα ΒΑΣΙΛΕΙΣ εἰσιν· *Et decem* CORNUA *quæ vides, decem sunt* REGES. Alibi autem, *Et video ex mari bestiam adscendentem, quæ habebat capita septem, &* CORNUA DECEM, *& in* CORNIBUS *suis* DECEM DIADEMATA. Ut non mirum etiam vel *Cornua aurea*, Coronæ vicem testantia prælata in pompa Philadelphi apud Athenæum: vel *Cornua* inter auguria imperii nonnunquam relata; ut a Capitolino inter alia portenta, quibus illud Antonino Pio superos præsagiisse ostendit: *Et post Consulatum in viridario Taurus marmoreus, Cornibus ramis arboris accrescentibus adpensus est.*

[Iliad. Λ. v. 385. — Cap. VII: 7. — Ibid. v. 24. — Apoc. XVII. 12. — Ibid. XIII. — Lib. V. — In Anton. P. cap. IV.]

Unde Moses cornutus *depingitur.*

De MOSE vero, cui & vulgo Cornua in nummis eiusdem & simulacris, sed recentioris fabricæ, tributa, res nota ex homonymia vocis קרן, quam cum alii Interpretes de radiante & splendente Mosis facie explicent, loco Exodi πολυθρυλλήτῳ, Vulgatus expressit, *quod cornuta esset facies:* unde nata illa pictorum & cælatorum de adfingendis Mosi cornibus præpostera industria. Quamquam & Hieronymum haud ignorem, Cornutam reuera effectam Mosis faciem existimantem; neque alienum ab illa sententia illustrem Grotium, qui inde factum obseruat, ut Mneues, qui apud Ægyptios cum cornibus colebatur, ipsi Aben Esdræ non alius credatur a Mose. Neque tamen dissimulandum, præter Vulgatum Interpretem, reliquos omnes, Græcos, Samaritanum, Syrum, Chaldæum, Arabem, de *radiis* & *splendore* vultus Mosis eundem Exodi locum simpliciter interpretari; quibus certe accedit fide dignus interpres Paulus, cui per δόξαν τοῦ προσώπου redditur iuxta nempe LXX Interpretes, δεδόξασθαι ἡ ὄψις τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου αὐτοῦ, & quod explicat Chaldæus Paraphrastes כאפיתו ארי פני זיו יקרא *quod multiplicatus esset splendor gloriæ vultus sui.* Quo respexisse etiam videtur Photius, seu quicunque Auctor Etymologici M. S. cuius supra meminimus, ΚΕΡΑΣ ἐπὶ διαφορᾶς, καὶ τρίχα &c. καὶ ΤΗΝ ΔΟΞΑΝ· καὶ κεραίης. Facta autem *Cornuti Mosis* τοῦ Νομοθέτου mentio, reuocat etiam mihi in mentem antiquum *Catinensium* nummum, quem CHARONDÆ, patriæ suæ aliarumque adhuc urbium Legislatori, tribuebat vir doctus & harum antiquitatum bene peritus, in Epistola edita ad Cl. Seguinum. Quam sententiam dum inde adstruit diligens antiquarius, quod vulgo diuinis honoribus, ut id etiam obseruat alicubi Clemens Alexan-

[Cap. XXXIV. v. 29. 30. — Ad Esaiæ c. LX. — II Cor. 3. 7. — Raphael Triquetus du Fresne.]

Alexandrinus, adfecti sint legumlatores, & Zeleuci exemplo euincit, firmare luculentius poterat Jamblichi testimonio, qui de *Charonda* id nominatim obseruat, diuinos eum honores a ciuibus suis consequutum. Sed ut ingenue dicam, SILENUM omnino referre mihi videtur producta a viro docto & expressa illo Nummo effigies; quem frons calua, simus nasus, reliqua facies, ipsum denique Cornu, verum Bacchi nutritium, satis superque arguunt. Neque aliter effingunt illum antiqua marmora, quibus hic toties insculptus occurrit; nisi quod Cornutus aliquando, alumni & Satyrorum exemplo, nonnunquam sine Cornubus occurrat. Ad quem *Silenum* etiam haud incommode referendus videtur Cornutus itidem & barbatus senex in alio *Catinensium* nummo, quem inter reliquos eius loci vulgauit Paruta.

Strom. lib. 1. pag. 303. De Vita Pythagor. cap. xxx.

Haud mirum vero eundem in nummis *Catinensium* signari, quibus non semel Bacchus alumnus insculptus, & quorum ager, ut alibi iam diximus, totus Cereri & Libero Patri sacer. De CORNU vero AMALTHEÆ; quo, ceu abundantiæ & fecunditatis symbolo, nihil frequentius signant Romanorum nummi, & cum Dearum quidem ac Virtutum effigie, res vel pueris nota. Cur vero hoc nomen Κέρας Ἀμαλθείας, tertiæ e renatis Jobi filiabus tribuerint LXX Interpretes, pro quo *Keren Happuc* habet textus authenticus, Vulgatus antem *cornu Stibii*, fratri meo in Historia Jobi disquirendum relinquimus. Alias veterum aut recentiorum de eodem loco expositiones mitto. Mihi, ut ingenue dicam, haud displicet Chaldæi Paraphrastis interpretatio, de *splendore gemmæ*, significationi utriusque vocis apud Hebræos consentanea; τῷ קרן nempe de *splendore*, τῷ פור autem vel הפור de *gemma*. Equidem ad formam virginis commendandam, omnino videtur adlusisse impositum hoc ei nomen; cui etiam deducta illa a *splendore gemmæ*, seu lapilli appellatio egregie quadrat. Nec aliter adhuc hodie cum Coraliis, Margaritis, alio denique pretiosi lapilli genere, formarum spectatores aut præcones easdem conferre consueuere. Accedit ratio mercis Arabicæ, quæ illius tractus feminis, & nobilioribus quidem, cum olim, tum adhuc hodie familiaris; scilicet ut Erytræis lapillis, de quibus passim Poëtæ, seu rubri maris spoliis se exornent,

Nec minus Eois pectus variare lapillis. Propert. lib. 1. Eleg. 15.

Quæ rursus virgini Arabicæ, & quidem summo loco natæ, seu petitæ inde illius appellationi, adprime conueniunt. Qui de *Stibio* cum vulgato Interprete vocem eo loco explicant, minus id mihi probant. In Fuco quidem muliebri, tria illa iam olim recepta haud ignoro, *Purpurissum*, quo genis aut labiis ruborem; *Cerussam*, qua candorem ori aut collo; *Stibium* vero, quo nigrorem oculis illibant. Unde *orbes Stibio fuliginatos* vocat alicubi Hieronymus, qui eadem hæc, quæ modo innui, ita in fuco muliebri distinguit. At cultus ille, quo infuscantes natiuum decus, ora oculosque depingebant, Epist. ad Furiam.

 inter

inter lasciuiæ muliebris argumenta est vulgo ab ipsis Gentilibus habitus; unde turpe iam illud olim visum Poetæ,

Propert. lib. I. Eleg. 2. *Naturæque decus mercato perdere cultu,*
Nec sinere in propriis membra nitere bonis.

Ut equidem minus mihi fiat verisimile, inde virum sanctum & grauem, filiæ nomen & commendationem quæsiuisse. Immo leuem certe gratiam hodie inirent, qui a pigmentis id genus muliebribus, Veneres suas laudandas sibi aut appellandas crederent. Nisi forte illud placeat, à *splendore nigrorum oculorum*, hanc Sancti Herois filiam nuncupatam; quod egregie certe illustrat vox קרן pro *splendore faciei*, seu *radiis* è facie micantibus, a Mose aliisque scriptoribus sacris frequenter adhibita. *Nigri* autem *oculi* maxime nitentes, & vulgo olim inter prima formæ munera; unde & & Græcis κυανόφρυες & μελανόφρυες dictæ id genus Veneres; prout ab Alexide Comico dictum:

Ap. Athenæum lib. III. pag. 568. Τὰς ὀφρῦς πυῤῥὰς ἔχει τις; ζωγραφοῦσιν ἀσβόλῳ.

Habet aliqua rufum supercilium, pingunt illud fuligine seu *stibio*; & Juuenalis similiter:

Satyr. IV. v. 93. *Ille supercilium madida fuligine tectum*
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos.

Quia autem *Stibio* nigror ille, ubi natiuus deficiebat, procurabatur; hinc vox פוך quæ *Stibium* frequenter notat, de ipso *nigrore* sumi potuit; haud aliter certe ac apud Arabes, e quorum gente hæc Virgo μελανόφρυς, vox كحل tam de *Stibio*, quam de ipsa *nigredine oculorum* dicitur, ac prout a Cypriano alicubi: *oculos circumducto nigrore fucare.* Et hæc obiter, ne vel indicta plane nobis abiret nobilis Virgo, *Cornu* nomen præ se ferens, & si fides Græcis Interpretibus, *Cornu Amaltheæ*, toties in hac nummaria supellectile obuium. Qui autem, aut quando factum, ut quod eximium olim honoris ac dignitatis insigne habebatur, ludibrii & contumeliæ argumentum etiam apud vilissimum quemque tandem euaserit, nihil adtinet hic operose disquirere. Id certe non heri primum aut hodie receptum, satis liquet ex Artemidoro; apud quem destinato cuidam proco, & ex Ariete, cui insidebat, lapso, futuræ mox coniugis adulterium portendi auguratur nonnemo his verbis: ὅτι ἡ γυνὴ σου πορνεύσει, καὶ ΤΟ ΛΕΓΟΜΕΝΟΝ, ΚΕΡΑΤΑ αὐτῷ ΠΟΙΗΣΕΙ· *Quod Uxor tua mœchabitur, &* QUOD DICI SOLET, CORNUA *tibi* FACIET. Quæ postrema satis indicant id vulgatum scomma iam ante Artemidori ætatem prouerbii loco inualuisse. Ut non mirum sit, sequutis postea sæculis, Andronicum Comnenum Imperatorem, Cornua in infelicium maritorum ludibrium suspendere solitum, quorum toros adulterio fœdarat, ut liquet ex Niceta, & iam vidit in originibus patriis vir ingenio ac eruditione insignis Ægidius Menagius. Immo id in Hebræorum Apologis iam olim exstare, tradentem video Drusium, ut qui nempe haberet uxorem adulteram, illi vulgo adfingerent duo cornua: quod ille rursus in Quæstionibus Hebraïcis ita explicat; *Ceterum reperimus etiam secundum priorem sensum in libro Ebræo, qui Masal Cadmoni vocatur* cap. 26. עור פניו קרן *quod significat* cutem faciei cornutam, *de eo cui uxor adulterata erat.*

De Habitu Virgin. pag. 99. — *Oneirocrit. lib. II. cap. II.* — *Ad Exod. XXXIV. v. 29.* — *Lib. V. Quæst. I.*

Et de Cornutis veterum nummis hactenus, iisque vel maxime, eorumue intuitu, in quibus ALEXANDRI eiusque Successorum, neque in MACEDONIA solum, sed in ASIA insuper vel ÆGYPTO, capita eo cornuum

nuum insigni exornantur.. Quod enim de MACEDONUM Regibus ex illa veteri nummorum penu illustratis hactenus vidimus, idem quoque dicendum venit de nobilissimis Macedonici illius imperii, post ALEXANDRUM MAGNUM, in ASIA ac in ÆGYPTO Regibus; a quibus nempe fundatum SELEUCIDARUM in priori, ac in posteriori, PTOLEMÆORUM Regnum. Quod utrumque vel ex vulgatis, post superiorem huius operis editionem, a Cl. Vaillant, ac ut ab eo dicitur, *ad fidem Historiæ accommodatis*, utriusque illius imperii antiquis Nummis constat; & quo nomine, si non aliunde id præstitisset, esse illum insigniter de Historia veteri & hisce antiquitatibus meritum, licet utique statuere. Ut vero illustria quædam, eaque non obseruata hactenus, aut idonee excussa, vel necdum diuulgata eius rei documenta proferamus, institutæ hic commentationis ratio omnino a nobis exigit.

II.
De SELEUCIDARUM REGIBUS *ex Nummis.*

Ac primo SELEUCIDAS, prout ii vulgo a primo illius imperii conditore SELEUCO sunt appellati, quod adtinet; id ex antiquis, qui de iis egerunt & supersunt etiamnum, Auctoribus, Macchabæorum scriptore, Liuii Epitome, Josepho, Appiano, Justino, Porphyrio apud Syncellum, & Eusebio constat, haud unam eorum seriem, eundemue numerum ab iis tradi. Hinc ab Appiano, a primo SELEUCO ad ultimum horum SELEUCIDARUM ANTIOCHUM ASIATICUM, omissis ut ab eodem dicitur, tribus, tanquam alterius generis & insititiis Syriæ Regibus, *Alexandro Bala*, eius filio, & *Diodoto* seu *Tryphone*, decem & septem Reges dicuntur exstitisse; quum a Porphyrio, ac ab ipso Eusebio, retento etiam in ea serie *Alexandro* vulgo Balæ filio, sexdecim tantum diuersos Reges numerari videas: bis enim in eam classem relatus *Demetrius II.* seu *Nicator*, ante nempe & post eius captiuitatem: adeo ut in *Philippo* Antiochi Grypi filio, translata ad Romanos Syria, defecisse, & qua de re postea, illud regnum iidem statuant. Unde haud mirum si nec de certa eorum Regum serie ac numero conueniant subinde recentiores ac primæ etiam notæ Chronologi, sicut Petauius; qui Reges e *Seleuci* sanguine modo viginti, modo viginti & unum, exclusis nempe ex eo Regum Syriæ catalogo, iuxta Appianum, *Alexandro Bala*, eius filio, ac *Diodoto Tryphone*, ac præterea *Alexandro Zebina*, & *Tigrane*, in totum vero in Syria regnasse, si admittantur iidem Alexander Bala, Alexander Zebinas, ac Tygranes, Reges XXIV aut XXV adserit. Immo qui hanc suam de SELEUCIDARUM Syriæue Regum historia narrationem, e memoratis paullo ante Scriptoribus, Josepho, Appiano, Trogo Pompeio, Justino, Eusebio, aliisque Scriptoribus *magno labore* tradit *deprompsisse*. Qua in re felicius adhuc hoc ei aliisue processisset, si nummos veteres, qui *Seleucidarum*, eorumue, qui in ea serie recenseri solent, nomina ac Æram subinde, qua iidem regnarunt, ad nostra usque tempora transmisere, videre & consulere licuisset. Id enim felici priscæ memoriæ, & singulari quidem fato contigisse videas; ut, si unum SELEUCUM mittas eo nomine Quintum, reliquos omnes, & quidem XXVI Syriæ Reges, (relato in eandem seriem, ut fieri cæteroquin solet, TIGRANE,) a primo nempe SELEUCO, ad ultimum ANTIOCHUM ASIATICUM, prisca nummorum penus, nec tan-

Syriac. pag.

In Græc. Euseb. pag. 62. In Chronico.

Doct. Temp lib. x. cap. 47

In fine cap. 4. lib. x.

tanquàm in tabulis solum depictos sed velut in Fastis & Annalibus descriptos & consignatos nobis etiamnum suppeditet. Unde continuo non mirifica solum, e tot veteris illius memoriæ nobilissimorum Regum conspectu, voluptas, quam alibi iam adtigimus, percipitur: sed quæ lux vel fides accedat aut tribuenda sit Auctoribus, vel unde suppleri subinde iidem debeant, qui sequentibus ut plurimum ætatibus de iis egerunt, ex indubiis hisce & coæuis eorundem Regum monumentis liquido demum eruatur. Adde, quod ut agnouit Petauius, haud minus sacræ, quam profanæ intersit historiæ, Re-„ gum illorum, qui post Alexandrum M. in Syria regnarunt, ordinem ac „ successionem nosse; eorumque Regum notata fideliter tempora describere, „ & quidem quod implicata sit cum iis Macchabæorum narratio. Quod postremum insuper beneficium haud parum adaugetur, ex adscriptis in iis crebro, ut id modo adtigi, annorum, quibus nummi illi cusi sunt, numeris; unde de vera Regum eorum serie ac successione; de annis, quibus ii regnarunt, seu eorum initio aut fine, quæ controuersa subinde aut manca apud priscos Historiarum & Annalium conditores; tum in genere de nobilissimæ illius Seleucidarum Æræ (sed quod ad Chronologicas disquisitiones, de quibus suo loco, Deo id annuente, pertinet) constitutione licet certo statuere. Accedunt tradita in hisce nummis varia subinde & notabiliora quibus iidem Reges sunt appellati ac ab aliis distincti, & a priscis Scriptoribus sunt interdum omissa, Cognomina & Appellationes, quibus eorum historia haud parum illustratur: tum singularia quædam eorum facta, aliunde vix nota, aut hinc plenius elucidata: celebrium denique urbium ac locorum, Syriæ potissimum, Phœniciæ, ac Palæstinæ, ubi percussi sunt iidem nummi, nomina, situs, æra, sacra, numina, dignitas, iura, ut *Sacræ*, *Inuiolabilis*, *Suis Legibus usæ*, seu ΙΕΡΑΣ, ΑΣΥΛΟΥ, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, quæ in iis frequenter leguntur consignata.

Doct. Temp. lib. x. cap. 47. ab initio.

I. *De* Seleucidarum *nummis cum* Ancora.

Quæ ut aliquot petitis inde, seu ex ea veteri nummorum supellectile monumentis, illustrentur, fidem eius rei continuo facient, qui occurrunt primi in ea serie Regis ac imperii illius fundatoris SELEUCI nummi, iique cum solo interdum nomine; modo cum adsumpto *Regis* titulo, sicut in iis, quos exhibet Historia Regum Syriæ; nempe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ. Quam nempe dignitatem a Ptolemæo Lagi, Ægypti Rege, consequutus a Dexippo apud Syncellum, ac inde in Græcis Scaligeri Eusebianis dicitur; a quo nempe Rex superioris Syriæ fuerit ille constitutus. Præter commune autem Macedoniæ Regum, seu Heraclidarum, quod paullo ante vidimus, insigne, LEONIS nempe in capite *exuuias*; genitalem præterea Seleuci eiusdemque in posteris originis notam, ANCORAM signari in iis cernimus: nempe

Euseb. Græc. pag. 58.

ingenuum cuius fuit ANCORA *signum,*
(*Qualis incesta solet*) *generis nota certa* PER OMNEM
Nam SOBOLIS SERIEM *natiua cucurrit imago.*

Auson. de Clar. Urb. Epigr. III.

Unde *Ancoram* non exhibent solum aliquot huius SELEUCI, in cuius scilicet femore nata fuerit, & quidem iuxta captum a matre huius rei augurium; sed aliorum etiam quandoque SELEUCIDARUM veteres nec vulgati, etiam hactenus nummi; uti filii ac nepotis ANTIOCHI I. seu SOTERIS, & ANTIOCHI II. seu ΘΕΟΥ dicti, in Gaza Gallorum Regia, ubi in priore cum Clypeo, in posteriore iuxta Tripodem *Ancora*; prout eadem

Justin. lib. xv. cap. 4.

dem

dem quoque in DEMETRII II. NICATORIS nummo apud Cl. Vaillant conspicitur. Singulares vero primi SELEUCI, a quo rei huius origo profluxit, nummi cum illa *Ancora*; qualis in Thesauris Gallorum Regiis, in quo caput Equinum, infra *Ancora*: illinc vero Elephas consignatur. Cuius etiam rei, ac Victoriarum insuper huius *Seleuci* insignia omnino monumenta ostentant alii præclari eius nummi: uti ille qui in Thesauris Palatinis ac Brandenburgicis iam vulgatus, in Mediceis præterea cernitur; in quo hinc caput Palladis galeatum, illinc Victoria dextram *Ancoræ* imponit. Accedit ille in Historia Regum Syriæ conspicuus; in cuius anteriori area, caput Jouis laureatum; in altera, non Seleucus quidem, sed eadem, quæ in superiori itidem nummo, Pallas, velut cuius auspiciis vicerat, ipsaque ΝΙΚΗΣ, quod aliunde constat, seu VICTORIÆ nomine ab Atheniensibus dicta & culta, Elephantum quadrigis insistit; desuper autem *Ancora*, ac infra ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ. Exstat vero, quod videre nuper nobis contigit, cum simili typo nummus in cimeliis Pembrochianis; in eo tamen aliquantum diuersus, quod non eadem sit Clypei, quo armata est, Pallas, figura; præter Elephantes vero conspiciantur totidem velut Scipiones seu Sceptra erecta, infra autem solum ΣΕΛΕΥΚΟΥ nomen, sine addito ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo legatur. Unde, & quod præterea nihil sit ad superiorem nummum a viro præclaro, (uti factum ab eo, sed ad alium & XII e Seleucidis nummum) fuerat de *Ancora* dictum; quod vel aduerti ibi obiter debuit, uti a quo *Seleuco* illa originis nota promanarit: inde cum memoratum Pembrochiani cimeliarchii nummum, tum priorem, qui Victoriam Ancoræ coronam imponentem exhibet, hic proferre visum est. Quibus insuper tres alios addemus, insignes omnino nec vulgatos hactenus, qui exstant in Thesauris Gallorum Regiis nummos, cum eodem illo *Ancoræ* insigni; priorem nempe huius SELEUCI; alterum, filii ANTIOCHI dicti SOTERIS; tertium Nepotis, ANTIOCHI vulgo DEI. E quibus haud dissimilis secundo nummus occurrit quoque in Gaza Medicea, hic quoque quinto loco conspicuus; nisi quod non quinque, sicut in Regio nummo, sed sex Clypei in eo signentur. Quibus ultimo accedit DEMETRII II. seu *Nicatoris* adductus in Historia Regum Syriæ, cum *Ancora* itidem in auersa eius parte, nummus.

Hist. Reg. Syr. pag. 271.

Vol. 1. p. 251.

Vaillant p. 37.

Hist. Reg. Syr. pag. 271.

Ut supra.

Unde utique, quæ de illo gentili SELEUCI & posterorum eius signo, ab [a] Appiano, [b] Justino, [c] Ausonio, adde & [d] Clemente Alexandrino; qui, iuxta Appianum, Seleucum inde Annulo, cui *Ancora* erat insculpta, usum refert, cuiusque annuli vicem adhuc præstant, iidem nummi, sunt litteris prodita, firmantur haud parum ac illustrantur. Qua occasione alios insuper duos e laudatis Pembrochianis cimeliis depromptos, nec editos hactenus huius *Seleuci* & *Antiochi* filii, seu *Soteris* nummos, una hic trademus: priorem hinc cum Pallade similiter in quadrigis Elephantum stante, & Clypeo quoqne armata, sed exeso in eo ΣΕΛΕΥΚΟΥ nomine; alterum cum Elephante in auersa parte, & loci ubi idem est cusus, mentione, ΑΠΑΜΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ Μ.Β. *Apameæ Sacræ Et Inuiolabilis Anno* XLII. utrumque autem nummum, cum eiusdem barbati & laureati Jouis effigie in anteriori area.

a Syriac. pag. 123.
b Lib. xv. c 4.
c De Clar. Urb. Ep. III.
d Pædag. lib. III. cap. XI. pag. 247.

Illustria verò Victoriarum, quas *Seleucus* de Antigono ac Demetrio eius filio, ac de Lysimacho præterea reportauit, aut de Galatis, ut mox dicetur, *Antiochus* filius, monumenta exhibent præclari iidem nummi.

Ut

Ut mittam, quod ex iis quoque elucescit singulare huius *Seleuci* in alendis Elephantis studium; ac unde ille per contemptum Ἐλεφαντάρχης *Elephantarum magister* in conuiuio apud Demetrium appellatus; tum eorundem Elephantum adhibitus ab utroque illo Rege in prœliis usus; ac insigne dein victoriæ de iis reportatæ tropæum. Adde, quæ triumphalibus dein eiusmodi quadrigarum cum Elephantibus apud Romanos pompis, & quæ eorum quoque nummis, uti iam antea vidimus, sunt consignatæ, videntur præluxisse. Quod vero ad postremum *Apamensium* nummum adtinet, cuius annus Β. Μ. seu XLII in eo inscriptus incidit in XI *Antiochi I.* seu *Soteris*, aut vero IX, si, iuxta Chronici Alexandrini Auctorem, *Apamensium* Aëra biennio serius post Seleucidarum Epocham cœpit: prout id a doctissimo Norisio, ac iam ante ab eruditissimo Harduino est obseruatum. Quæ vero ad eundem, & Seleuci cum Elephantis nummos, e Strabone monenda occurrebant; hunc nempe Seleucum quingentos Elephantes in agro *Apamensi* aluisse, & ita posteros etiam Reges: aut e Polybio, qui inter pacis conditiones a Romanis Antiocho M. impositas, hanc refert, ut Elephantes omnes, quos haberet *Apameæ*, traderet, neque alios pararet; ea, inquam, iam occupauit felix laudati modo Norisii diligentia; ubi alium nempe *Apamensium* nummum Mediceum, cum eadem inscriptione ac Elephante itidem adduxit, & cum Aera præterea in eodem adscripta ΖΛΣ seu CCXXXVII quæ incidit in annum V. C. DCLXXVIII, extremis ferme Seleucidarum temporibus. A quibus proinde *Apamensibus* cusos itidem duos superiores *Seleuci* nummos, cum Elephantum Quadrigis, & quidem ex eadem etiam Jouis, qualis in hoc *Apameæ* nummo cernitur, effigie, licet statuere. In qua utique urbe delubrum Jouis amplissimum exstitisse, ex Theodoreto erudite iam monuit Norisius. Signatus vero opportune in illius *Antiochi Soteris* nummo ab *Apamensibus* cuso Elephas; quod quum in prœlio contra Galatas, militum numero & armorum genere iis esset longe inferior, solo decem Elephantum, quos secum in aciem adduxerat, opera, victoria de Galatis, viris iuxta & Equis ad nouum illum Elephantum conspectum ingenti terrore perculsis, sit potitus. Rem narrat in Zeuxide Lucianus, ac inde præterea factum, ut idem Antiochus, *tropæo nihil aliud*, nisi ELEPHANTEM SOLUM *insculpi iusserit:* ἐπὶ τῷ τε τροπαίῳ κελεύσ ἄλλο μηδὲν, ΕΛΕΦΑΝΤΑ ΜΟΝΟΝ ἐγκολάψαι. Cuiusque reportatæ ab hoc Antiocho Elephantum opera victoriæ, ac unius Elephantis tropæo eiusdem iussu insculpti index adhuc adductus paullo ante inter alios huius Regis nummus; in quo hinc Ancora, genitalis, ut vidimus, eius originis nota, circum autem quinque Clypei; illinc vero Elephas cum inscriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ.

Plutarch. in Demetr. pag. 900.

De Epoch. Syr. Maced. Num. Urb. Ill. pag 54.

Lib. XVII. pag. 752.

Excerpt. Legat. XXXV.

Ut supra.

Hist. Eccl. lib. 1. cap. 25.

Pag. 584. T. I. edit. Amstel.

VI. *Ad certam* SELEUCIDARUM SERIEM *constituendam, ex eorum nummis.*

Neque vero de præclaris aliorum SELEUCIDARUM nummis, & quibus singularia subinde eorum facta designantur aut illustrantur, quod peculiaris operæ est argumentum, agendi nunc est locus. Illud opportunius, iuxta institutæ hic a nobis commentationis legem monendum occurrit, & quod supra innuimus, haud aliunde certius hodie, quam ex coæuis nummorum illorum monumentis constare, quæ vera fuerit, dubia interdum vel incerta,

aut

aut male etiam tradita, apud antiquos, qui de iis egerunt, Auctores, horum SELEUCIDARUM series, certusque numerus. Inde utique liquere, haud omittendum fuisse in ea Syriæ Regum serie, uti tamen a Porphyrio, ac inter recentiores a Petauio factum, Alexandri Balæ filium, ANTIOCHUM eo nomine VI, illumque, quod vere de eo Josephus monuit, ΘΕΟΥ nomine appellatum. Id enim præclare adstruit singularis eiusdem *Antiochi* nummus, & cum additis insuper, quod ex eo demum constat, aliis duobus eius cognominibus, *Epiphanis* nempe, & *Nicephori*, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ἈΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ *Regis Antiochi Dei Epiphanis Nicephori.*

Græc. Euseb. pag. 61, 62. Ut supra. Antiq. lib. XIII. cap. XII. pag. 447.

Exstat vero ille in Thesauris Mediceis, inde pridem a me primum, nec uno etiam loco memoratus, ac dein in Cl. Vaillant Historia Regum Syriæ merito adductus. Idem nempe *Antiochus*, qui cæteroquin Νεώτερος a Machabæorum Scriptore haud semel dictus; quod nempe ei adhuc puero sit a Tryphone eius Tutore diadema impositum, eidem postea simul cum vita ab eo ereptum. Idem vero male hodie apud Appianum, non *Antiochi*, sed paterno *Alexandri* nomine appellatur: quod vel uno verbo ad eum notari a postremo ac erudito eius editore debuit; uti cæteroquin a diligentissimo Adamo Ruperto factum videre postea mihi licuit. Id utique præter alios antiquos Auctores, [c] Josephum, [d] Justinum, [e] Eusebium, refellit omnino memoratus modo eius nummus. Inde vero ille insuper memorabilis, quod præter traditas in eo huius ΘΕΟΥ & ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ appellationes, Jouis sedentis illiusque *Nicephori*, qui scilicet dextra expansa Victoriam sustinet, effigiem, consuetam alioquin in aliorum quoque Syriæ Regum, & alibi, nummis, idem exhibet. Inde etiam Justino lux accedit, tradenti in Templo Jouis Victoriæ solidum ex auro signum ab hoc Rege, vere proinde *Nicephoro*, sublatum; adductis sacrilegio iocis: *Victoriam commodatam sibi ab Joue esse*: quam nempe brachio expanso, ut in eodem nummo comparet, porrigere ei videretur Juppiter. Ad quæ proinde haud ignota cæteroquin Jouis in antiquis nummis signa, adludere his verbis hunc *Antiochum*, ingeniose iam ad eum Justini locum adnotauit eruditissimus Tan Faber. Accedit, quod neque in eadem Syriæ Regum classe præteriri in Eusebiano Chronico debuerit, nec a Petauio itidem, ubi Regum Syriæ stemma ac seriem enarrat, qui cæteroquin obiter eius ibidem meminit, ALEXANDER, iuxta Josephum, ZEBINAS, & Porphyrium, ZABINAS dictus; & quidem iuxta priorem, tanquam e Seleuci cognatione; a Justino vero & Porphyrio, Ptolemæi Physconis Ægypti Regis negotiator aut negotiatoris filius; ac unde vile illud ei *Zebinæ* cognomen, iuxta Porphyrium, fuerit datum. Quod tamen in eius nummis, quorum plures etiamnum occurrunt, haud utique cernitur: unde, qui tales cum hoc cognomine adduxit, Goltzium merito redarguit Cl. Vaillant.

Diss. pag. 376. & 433. Pag 281.
1 Macchab. XII. 17 & XIII 31.
a Διόδοτος παιδίον Ἀλέξανδρον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ νόθου &c. Syriac. p. 132.
b Observ. in Synops. Besold. cap. X.
c Ut supra.
d Lib. XXXVI. cap. I.
e Chron. P. II. pag. 147 & Græc. Euseb. pag. 190.
Lib. XXXIX. cap. II.
Doct. Temp. lib. X. cap. 47.
Antiq. lib. XIII cap. XVII. pag. 451.
Græc. Euseb. pag. 61, 62.
Lib. XXXIX. cap. I.
Ut supra.

Signati

Signati vero iidem huius ALEXANDRI II. ſeu ZEBINÆ nummi, ut ex Hiſt Reg. Syr. pag. 318. initialibus locorum litteris monuit iam laudatus antiquarius, ab *Apamenſibus*, *Damaſcenis*, *Samoſatenis* &c. ac præterea cum additis ſubinde Æræ Seleucidarum annis, ut ΔΠΡ & ΕΠΡ CLXXXIV & CLXXXV. Neque mirum, quod eandem quoque Æram interdum præferant DEMETRII II. vulgo NICATORIS, Syriæ itidem Regis nummi; quo nempe adhuc ſuperſtite, & Syris quidem, illius ſuperbiæ & crudelitatis pertæſis, ab eo deficientibus, dictum modo ALEXANDRUM a Ptolemæo miſſum, in Regem continuo adſciuere. Singularem vero eiuſdem *Alexandri* nummum adduxit inter alios laudatus modo antiquarius, in quo figura ſtans, barbata, ac tunicata Ibidem p. 332. viſitur; caput modio ac tutulo ornatum, dextro brachio inſuper expanſo, ſiniſtra autem Tridentem gerens, cum inſcriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, & litteris aliquot Punicis. Iſtud vero Numen ibi expreſſum ſibi incertum tradit vir præſtantiſſimus; quod Tridens peculiare quidem ſit Neptuni inſigne, ſed qui nec tunicatus aut tutulatus conſpici ſoleat. Verum quæ figura omnino ad *Serapidem* ſpectat. De *Modio* quidem, ſeu iuxta Macrobium, *Calatho*, qui caput Serapidis vulgo exornat, res cum ex nummis, tum Saturn. lib. 1. cap. 20. ex antiquis etiam Auctoribus obuia: ac unde, ut alia mittam iam trita, de Joſepho inde a Tertulliano inter alios explicatur. *Hunc* SERAPIDEM *ex* Ad Natron. lib. II. cap 8. *ſuggeſtu, quo caput eius ornatum. vocauerunt, cuius* MODIALIS *ſuggeſtus figura, frumentationis memoriam obſignat.* Idem vero *Serapis* paſſim in aliis Græcis Romaniſque nummis vulgo tunicatus, & præterea cum eodem habitu expanſi ſimiliter dextri brachii: immo nec inſolitus in iis additus hic Tridens; uti in nummo Antonini Pii apud Cl. Seguinum, in quo nempe Select. Numiſmat. pag. 3. ſub ſymbolis Serapidis, Solis, Jouis Ammonis, ac Neptuni, hoc numen depingitur. Adde Ζηνοποσειδῶνος, *Jouineptuni* apud Græcos etiam nomen & cultum, cuius a Machaone Comico apud Athenæum fit mentio. Inde vero Ζηνοποσειδῶνος ξένε lib. VIII. pag. 337. in nummo huius *Alexandri Zebinæ* ſignata huius Serapidis effigies; qui nempe *Alexander* Ægypto, ut diximus, ad occupandum Syriæ regnum fuerat miſſus; ac proinde quo illud Alexandrini huius Numinis auſpiciis ac ope adeptus videretur.

Poſteriorum vero horum Syriæ Regum ſeu SELEUCIDARUM confuſam haud parum hiſtoriam, aut mutilam, vel etiam inter ſe diſſonam videas in illis, qui ad noſtra uſque tempora eandem tranſmiſere, Auctoribus. Quum autem ex iis, qui maiori fide & cura de iiſdem Seleucidis egerint, occnrrat omnino Joſephus; ita haud immerito torſit multiplici neque vulgari doctrina Dionyſium Petauium, illius, qui in graui mendo cubat, locus. Nempe quum *Antiocho Cyziceno* ab Heracleone cæſo ſucceſſiſſe ei *Seleucum* filium tradidiſſet (eo nomine *Sextum*) eumque cum Antiocho Cyziceno patruo bellum geſſiſſe, & quem bello captum interfecerit, addit continuo: μετ' Antiq. lib. XIII. cap. XXI. pag. 460. οὐ πολὺ δὲ ὁ τοῦ Κυζικηνοῦ παῖς ΑΝΤΙΟΧΟΣ καὶ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ Ο ΕΥΣΕΒΗΣ καλούμενος παραγενηθέντες εἰς Ἄραδον, καὶ περιθέμενοι διαδήματα, πολεμοῦσι τῷ Σελεύκῳ· hoc eſt, Rufino ſeu Epiphanio veteri interprete, *non multo poſt Cyciceni filius* ANTIOCHUS & ANTONINUS PIUS, *cum perueniſſent in Aradum, coronamque ſibi impoſuiſſent, confligunt cum Seleuco.* Ubi *hoc hiſtoriæ portentum* Doct. Temp. lib. x. cap. 47. haud immerito vocat Petauius, quæritque quis ſit ille *Antoninus Pius*, Cyziceni filius, quod Εὐσεβὴς cognomen ſit *Antiochi* Cyziceni filii, qui & unicus in hiſtoria reperiatur. Recedit quidem hic a veteri, recentior Joſephi

 inter-

interpres, & omissa omni illius *Antonini Pii*, qui abesse quoque apud Josephum debuit, mentione, vertit: *nec ita multo post Cyziceni filius* ANTIOCHUS *cognomento* EUSEBES *peruenit Aradum, & imposito sibi diademate Seleuco bellum intulit:* adeo, ut quod duobus, in adductis eius verbis Josephus, uni *Antiochi* Cyziceni filio, eique dicto *Antiocho Eusebi* tribuit ibi Gesne-
a Syriac. pag. 132. b Græc. Euseb. pag. 32. rus: quod ab [a] Appiano & [b] Porphyrio factum itidem videas. Adeo ut in iis Josephi verbis, & quod miror non adtendisse, qui præeuntem hic habuerat Gesnerum, postremum interpretem Gallum, expungendus sit omnino ille Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς, & glossema statuendum sit alicuius magistelli; a quo nempe quod eodem Εὐσεβὴς seu *Pii* nomine dictus sit apud Romanos *Antoninus* Imperator, id in margine forte adscriptum, inde autem librariorum imperitia in textum, uti tot alia id genus & Josephum, & alios veteres Auctores inquinarunt, irrepserit. Neque eruditis ignotum, ætate veteris interpretis, pluribus id genus & grauissimis aliis mendis obsitos iam fuisse Josephi codices.

Haud minor vero adhuc in postremis hisce Syriæ Regibus SELEUCIDIS apud veteres Auctores, qui de iis egerunt, confusio occurrit ac dissensus. Ita quum plures exstiterint ANTIOCHI vulgo GRYPI, in eius vero nummis post matris Cleopatræ obitum, EPIPHANIS appellati, Filii; quique omnes adsumpto diademate se pro Regibus Syriæ gesserint: nempe SELEUCUS VI. ANTIOCHUS, EPIPHANES ac PHILADELPHUS in eius nummis dictus; PHILIPPUS; DEMETRIUS EUCÆRUS; &
Syriac. p. 132. ANTIOCHUS DIONYSUS; unius tamen ex iis, SELEUCI scilicet, meminisse Appianum videas; præter eundem vero *Seleucum*, prioris ANTI-
In Græc. Euseb. pag. 62. OCHI & PHILIPPI, Porphyrium; unius vero PHILIPPI, Eusebium;
In Chronico P. I. pag. 38. & P. II. pag. 150. præterita autem fuerit eorum omnium a Justino mentio. Adeo ut unus ex antiquis, qui supersunt, Auctoribus, Josephus hic præponderet, qui singulo-
De Seleuco, Antiocho, Philippo, Demetrio Antiq. lib. XIII. cap. XXI. XXII. *de Antiocho Dionyso* Ibid *ac de eodem, & Demetrio* Bell. Jud. lib. I. cap. IV. rum illorum fratrum, & qui totidem Reges Syriæ fuerint, opportune omnino nomina & obitum consignauit. Quæ autem mire utique firmant ac illustrant singulari fato adhuc superstites veteres eorundem SELEUCIDARUM ac fratrum nummi, quos in Historia Regum Syriæ protulit iam Cl. Vaillant; & in quibus, præter alias & peculiares, quibus ii fuerunt insigniti, & de quibus mox agetur, appellationes, adsumptum ab iis diadema, ac ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulum licet continuo agnoscere. Adeo ut eorundem veterum, de quibus paullo ante, Auctorum, & Appiani maxime, qui de iisdem *Seleucidis*, & indicato etiam, sed minus accurate expenso ut vidimus, eorum numero, agebat, in illis Regibus recensendis ac enarrandis incuriam mirari omnino subeat; & ad quam proinde supplendam, ac omnem eorum illiusue ætatis magis integram memoriam reuocandam ac illustrandam, mirum quantum conferant iidem nummi. Et quidem eo magis, quod quorundam ex iis haud unus solum vel alter, sed plures etiam occurrunt nummi, vario Regum illorum habitu, vel insignibus aliis ac symbolis, quæ in iisdem conspiciuntur, & cuiusmodi aliquot primi olim protulimus, & agendi adhuc de iis occurret locus, notabiles. Quo insuper loco illud postremo haud reticendum, in varia hic abire eosdem veteres Auctores, & iuxta eos Josephum, ubi de ultimo SELEUCIDARUM Rege, in quo nempe Syriæ regnum defecerit, ac in Prouinciam Romanorum est illud redactum, agitur. Id utique, sub
Bell. Jud. lib. IV. cap. IV. p. 715. ultimo ex adductis modo fratribus, ANTIOCHO DIONYSO contigisse obseruat alicubi Josephus; quem nouissimum exstitisse tradit eorum, qui Se-

leucum

leucum generis auctorem habuerint: quod alioquin PHILIPPO maiori eius fratri tribuunt [a] Porphyrius ac [b] Euſebius, qui ſub eo tranſlatam ad Romanos Syriam obſeruant: ANTIOCHO nempe Cyziceni filio, iuxta Porphyrium, non CYZICENO ipſo, iuxta Euſebium, a Pompeio; PHILIPPO vero a Gabinio, captis. Unde etiam ANTIOCHO CYZICENI filio, qui, ut aliunde conſtat, EUSEBES fuit appellatus, id adſcribit Juſtinus; non vero huius *Antiochi Euſebis* filio, ut alioquin a præclaro Hiſtoriæ Regum Syriæ conditore traditur, cui nempe *Antiocho* datum a Lucullo Syriæ regnum, quod poſtea ceſſerat Tigrani, reddere noluerit Pompeius, ſed Syriam in prouinciæ formam redegerit Quod autem ſub huius *Antiochi Euſebis* & Selenes Reginæ filio, ANTIOCHO nempe ASIATICO, demum contigiſſe, verius obſeruat Appianus; relicto eidem a Pompeio, ut aliunde conſtat, Commagenes regno. Id vero alibi rurſus adſtruit, ubi Pompeium tradit *Antiocho Commageno* bellum intuliſſe; ſed quem poſtea in amicitiam receperit: cuius autem obſides filios in triumphum a Pompeio ductos refert in eius vita Plutarchus. Hæc autem illuſtrat præclarus eiuſdem ANTIOCHI nummus, qui non ASIATICI quidem, aut COMMAGENI, quod monuit iam Cl. Vaillant, ſed illuſtres ac aliunde ignotas, Syriæ autem Regibus haud inſolitas, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, *Regis Epiphanis, Philopatoris,* & *Callinici* appellationes largitur. Unde quum immane quantum ad plenam & accuratam illius SELEUCIDARUM hiſtoriæ lucem ac notitiam conferant, adſumpta ab iis, & in eorum Nummis conſignata ad poſterorum memoriam, eaque haud unius generis, cognomina; de iis ſigillatim agendi opportunus nunc erit locus.

[a] Græc. Euſeb. pag. 62.
[b] Chron. P.II. pag. 150.
Chronic. pag. 149.
Lib. XL. c. 11.
Pag. 402.
Syriac. in fine.
Idem Mithridat. pag. 244.
In Pompeio p. 643.
Hiſt. Reg. *Syr.* pag. 402, 404.

III. *De variis* COGNOMINIBUS *quæ* SELEUCIDIS *tribuuntur in eorum Nummis.*

Quo loco illud primo monendum occurrit, deſciuiſſe ea in re ab aliis Aſiæ aut Europæ ſi Perſarum forte Reges mittas, ante ALEXANDRUM MAGNUM Regibus, hoſce SELEUCIDAS. Ante Alexandrum enim, & ſub eodem etiamnum, ſolum ut plurimum, quod iis erat inditum, PHILIPPI puta, ALEXANDRI &c. nomen; rarius etiam, & qua de re iam ſupra egimus, addito ΒΑΣΙΛΕΩΣ ſeu *Regis* titulo, in publicis illis nummorum monumentis traditum comparet. Unde ſimplicitatem adhuc eorum temporum, alienam ab ea, quæ inde poſtea, & in eo quidem Orientis tractu potiſſimum inualuit, appellationum vel titulorum congerie & faſtu, licet continuo intueri. Adeo etiam ut nec NICATORIS, SOTERIS, DEI, CALLINICI, CERAUNI, quæ geſſerunt alioquin priores quinque Seleucidæ, cognomenta haud tamen in eorum nummis, qui hactenus proſtant, legantur conſignata; etſi ſubinde eos id genus titulis inſignitos deſcribit Goltzius. Factum vero paulatim, ut cum adſumpto ab illis ALEXANDRI ſucceſſoribus diademate, non a Diis ſolum aut Heroïbus Natales, quod vidimus, CORNU nempe ARIETINUM, aut LEONIS exuuias; ſed NOMINA etiam & APPELLATIONES; aliaſque inſuper a PIETATE in Deos, vel in Parentes, aut Fratres; aut a VICTORIIS REBUSQUE geſtis

ſtis ii ambitioſe poſtea uſurparint, iiſque, non ſuis ſolum, ſed poſteris etiam temporibus voluerint inclareſcere. Cui equidem rei præluxiſſe iam ante videbantur Perſarum Reges, diuinis titulis ac honoribus, a ſubiectis ſibi populis culti. Quorum exemplo hi SELEUCIDÆ Jouis illa vel Herculis cognatione haud contenti, ni DEORUM quoque titulos ac honores aperte inuaderent. Unde perſtringit alicubi Dio Chryſoſtomus illam eorundem in adoptandis *faſtuoſis*, ut eadem vocat, ***nominibus*** vanitatem; qua inter alia, *Ceraunos* ſeu *Fulmina*, & *Deos* quoque, inepte non minus ac impie ſeipſos nuncuparint. Quales nempe adhuc hodie iidem comparent in eorum nummis, cum Græcis SOTERIS, EPIPHANIS, DIONYSI, THEOPATORIS, DEI quoque citra ullas ambages, appellatione. Quibus accedunt petita, aut a *Pietate*, ut paullo ante adtigi, in Deos, Parentes, aut Fratres, nempe EUSEBIS, EUPATORIS, PHILOPATORIS, PHILOMETORIS, PHILADELPHI minus veſana cognomina; vel a *Victoriis*, aliiſue in Regnum ſubiectoſue ſibi Populos meritis, ſicuti EUERGETIS, MAGNI, CALLINICI, NICEPHORI appellationes. Ita tamen, ut iis maxime occurrant inſigniti, qui magis in Deos ſacrilegi, aut in proximos impii, aut in ſocios perfidi, aut alias cladibus magis, quam victoriis nobilitati leguntur. Quæ recepta tamen in Oriente inanis & ſuperba titulorum nomenclatio, ad poſteros quoque eorum aut hæredes tranſiit: ut adhuc hodie obuia eo in terrarum tractu exempla ſatis ſuperque arguunt. Diuerſus equidem a Dione Chryſoſtomo Sophiſta Libanius, qui eadem cognomenta iure adſumpta a patriis Syriæ Regibus alicubi contendit; & inde de præclaris ſingulorum moribus faciendum iudicium ſecure pronuntiat. Ut iam in hunc cenſum non referam deſumptas aliunde, aut vero a locis, in quibus nati vel educati iidem Reges fuerant, appellationes, uti HIERACIS, SIDETIS, GRYPI, ZEBINÆ, CYZICENI, EUCÆRI, ASIATICI, COMMAGENI, quæ ut minus decoræ, aut infra eorum faſtigium, in eorum nummis non itidem apparent. Illud vero beneficium vel commodum adfert inſuper prior illa Cognominum in nummis eorundem Regum ſupellex, ut quum iidem SELEUCIDÆ, vel SELEUCI, a primo illius imperii conditore, vel ANTIOCHI, vel DEMETRII, vulgo tulerint nomina; inde diſtinguere eoſdem certius, aut illuſtres eorum appellationes, de quibus ſilent ſubinde Auctores, deprehendere liceat.

Τὰ ἀλαζονικὰ αὐτῶν ὀνόματα Orat. LXIV. pag. 598.

In Antiochico pag. 356.

I. *De* NIKATOPOΣ *cognomine in nummis*

NIKATOPOΣ equidem nomen, SELEUCO in nummis antiquis tributum occurrit, quos ad illum vulgo referunt Antiquarii, a quo SELEUCIDARUM incepit ſeries & regnum; & quod ei a *Victoriis* potius, quam a *Nicatore* cæſo inditum refert Appianus. At obſtare illud videtur, quod *Epiphanis* cognomentum iidem nummi præferant, ſcilicet ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ, *Regis Seleuci Epiphanis, Nicatoris:* quale demum, nempe EPIPHANIS, ab uno ex *Seleuci* huius ſucceſſoribus Antiochis primo uſurpatum innuere videtur idem Appianus, & de quo *Epiphanis* nomine paullo infra. Id autem vere olim a me de hoc nummo, & ex adſcripto in eoſdem illo EPIPHANIS cognomine obſeruatum, agnouit dein haud uno loco præclarus Hiſtoriæ Regum Syriæ conditor; adlata etiam nummi illius icone, quæ SELEUCUM eo nomine VI exhibet. Unde Patinum ille haud immerito celebrem antiquarium redarguit, qui poſt illud de hoc nummo a me monitum, eundem tamen ad primum *Seleucum* retulit. NI-

Syriac. p. 124.

J. Vaillant pag. 36 & 369.

CATORIS quidem cognomentum primus intulit SELEUCUS, Regum poſt Alexandrum, iuxta [a] Arrianum ac [b] Appianum, maximus; cui mortuo Templum *Nicatorium*, tanquam Heroi exſtructum tradunt iidem veteres. Firmat id præterea Strabo, qui ſcribit Antiochenſes, *Seleucum Nicatorem* ut Heroa coluiſſe, & in Caſio monte apud Seleuciam feſtum ei diem egiſſe. Quo reſpexiſſe etiam Heſychium obiter obſeruo: Νικάτωρ, ἥρως ὃν καὶ τιμῶσι τινὲς, ubi perperam antea *Nicanor* legebatur, errore in ſcriptis & editis veterum libris familiari. Nec audiendus eſt proinde illuſtris Scaliger, qui obſeruata hac nominis varietate, *Nicanorem* tuetur auctoritate Nummorum, in quibus exſtet ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ, (a Goltzio ſcilicet deceptus) *Nicatorem* vero dialecto Macedonica dici demum exiſtimat. Non ſemel, ut obiter hoc dicam, alienis oculis virum incomparabilem nummos veteres inſpexiſſe deprehendo; quorum alias fidei ac auctoritati plurimum ſolet, & merito quidem, tribuere. Ita ut vel unum hoc adferam, forte mihi dum hæc ſcriberem, oblatum; nummum citat in iiſdem Euſebianis, COL. JUL. AUG. PEL. BER. ſcilicet, *Colonia Julia Auguſta Pella Berytus.* Ubi cur *Pella* vocatur *Berytus*, dicit ſe non magis ſcire, quam quare *Berytus*, *Beroë*. At facile poterat prius ei dubium eximi. Nummi enim illius inſcriptio, COL. JUL. AUG. FEL. BER. ſeu *Colonia Julia Auguſta Felix Berytus*; quod iam olim notarat Plinius, *Berytus Colonia, quæ Felix Julia appellatur.* Sicut rurſus videas in aliis Nummis Gazæ Mediceæ & Lomenianæ, COL. JUL. AUG. PELLA. Ita ut inter diuerſas illas duas urbes, nulla fuerit proprii nominis communio; quæ alioquin ex praua nummi lectione viro magno negotium faceſſebat. A primo autem illo *Nicatore*, Heroum conſecratorum more, urbs Syriæ Νικατορὶς denominata; quæ rurſus inter nummos Veſpaſiani occurrit apud Goltzium, cum inſcriptione ΝΙΚΑΤΟΡΙΤΩΝ. Factum vero poſtea, ut illud NICATORIS cognomentum, ambitioſe etiam nonnulli ex Herois illius ſucceſſoribus uſurparint. Talis DEMETRIUS *Soteris* filius, cui idem nummi veteres largiuntur, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ, qui corrupte apud [a] Joſephum, & apud eundem Scaligerum in [b] Excerptis Græcis Euſebianis, *Nicanor* hactenus vocatur. Eadem vero ratione NICEPHORI nomen ANTIOCHO DEO, *Alexandri Balæ*, ut ex Joſepho quidem, & de quo iam ante, licet colligere, filio adhæſiſſe, docet rarior eius nummus, cum inſcriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ, *Regis Antiochi Dei Epiphanis Nicephori*, quod vix aliunde conſtare eziſtimem. Exemplo ſcilicet *Jouis Nicephori*, cuius Spartianus alicubi meminit, & a quo urbs dicta videtur *Nicephorium* circa Edeſſam ſita, iuxta Stephanum; ni forte hunc *Antiochum Nicephorum*, conditorem illius loci, liceat ex eodem nummo arbitrari. Eoſdem autem pridem a me indicatos, præclaros omnino & inſignes nummos, adductos poſtea ex eadem Gaza Medicea, in Hiſtoria Regum Syriæ licet intueri. Adde, quod non ſolum *Nicatores*, ſed ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΙ etiam dicti quidam è SELEUCI poſteris, Herculis nempe exemplo, cuius ſe traduces profitebantur, & cui *Callinici*, & *Alexicaci* cognomina inter primos tributa refert alicubi Ariſtides. Notus vero error Ammiani, qui *Seleucum* illum *Nicatorem* cum *Callinico* confundit; dum priorem ab Arſace fundatore Parthici imperii ſuperatum ſcribit, *cui victoriarum celebritas hoc indiderat cognomentum.* Neque enim *Nicator*, ſed pronepos eius *Seleucus Callinicus* ab Arſace deuictus, ut viderunt iam ad eum

a Exped. Alex. lib. VII. p. 22.
b Syriac. pag. 128.
Lib. XVI. pag. 750.
Animad. ad Euſeb. p. 128.
Pag. 313.
In Gaza Reg. Gall.
Lib. V. cap. 20.
a Antiq. lib. XIII. c. VIII. pag. 447.
b Pag. 71.
In Hadrian.
Differt. p. 378.
Hym. in Hercul. pag. 62.
Lib. XXIII. cap. 6.

In Thesauro locum viri docti, & de quo occurrit descriptus quidem a Goltzio nummus, sed qualis hactenus non visitur, qui eam ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ appellationem ei tribuit: nempe ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. At præter eundem *Callinicum*, quartum vulgo in serie Regum Syriæ, idem etiam cognomentum usurpasse video DEMETRIUM PHILOMETOREM in antiquo nummo amplissimi Camerarii nostri, cuius inscriptio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡ· ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.

Ad quem vero *Demetrium* referri deberet hic nummus, cum peculiaribus illis, ut alteram EUERGETIS mittam, PHILOMETORIS, & CALLINICI ignotis aliunde appellationibus, hæsisse me olim fateor. Tres equidem noueram, & quod ibi quoque adtigi, exstitisse DEMETRII nomine Seleucidarum Reges; primum SOTERIS; alterum NICATORIS; tertium ex Antiq. lib. XIII. cap. 21. & Bell. Jud. lib. 11. c. Josepho, ΕΥΚΑΙΡΟΥ seu *Eucæri* (in quibusdam eius codicibus Ακαίρȣ) cognominibus appellatos. Addidi eadem occasione inspecta mihi Parisiis inter Peiresciana cimelia apud illustrem Harlæum, præclaros omnino nummos: unum inscriptum ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ ΣΩΤΗΡ alium, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ· tertium denique, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ· & quidem duos priores cum illis *Philopatoris* & *Philadelphi* cognominibus hactenus indictos; tertium autem cum *Philometoris* & *Euergetis*, non vero *Callinici*, appellatione a Goltzio iam memoratum. Quibus autem nummis signari tres illos adductos in serie Seleucidarum DEMETRIOS constat; & prolatæ postea eorundem in Historia Regum Syriæ a clarissimo, & qui hoc sibi accurandum susceperat, antiquario icones, quæ magnam hisce Seleucidis lucem adfuderunt, luculenter utique comprobant. Juxta vero antiqua illa *Nicatoris*, aut *Callinici* cognomenta, inde etiam sequiori æuo inter titulos Persarum Satrapæ, ΝΙΚΗΤΗΣ apud Simocattam legitur. Hist. lib. IV. c. 17. Qua ratione nempe apud Romanos iam olim, INUICTI occurrunt Cæsares dicti in antiquis aliquot nummis, ut SEUERI INUICTI AUG. P. FIL. in nummo Getæ, & INUICTUS AUGUSTUS COS. III. in alio Alexandri Seueri, apud Tristanum: unde adposite Manilius de Augusto,

Lib. I. v. 923. *Sit pater* INUICTUS *patriæ, sit Roma sub illo.*

Certe ipsi ROMÆ adtributum INUICTÆ nomen iidem quoque nummi sed posteriorum temporum largiuntur; ut aureus Prisci Attali, INUICTA ROMA ÆTERNA; alius Alexandri Tyranni, INUICTA ROMA FELIX CARTHAGO. Quin sicut NICATORIS cognomen Seleuco, ita VICTORIS prænomen a magno Constantino adsumptum; ut rursus ex eiusdem nummis liquet; in quibus VICTOR CONSTANTINUS MAX. & ad eius exemplum Filius Constantius, VICTOR Terra Marique CONSTANTIUS inscribitur apud Ammianum, Lib. XVIII. c. 5. qui alibi JULIANUM eius successorem

VICTO-

VICTORINUM per ludibrium dictum obſeruat. Notæ vero eiuſdem generis VICTORIA, NICE, CALLINICE, AGATHONICE, frequentes mulierum appellationes, quas tradunt antiqua marmora.

Lib. XVI. c. 12.

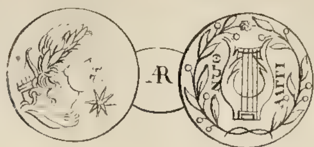
ΣΩΤΗΡΟΣ ſeu SERUATORIS cognomen, non primo ſolum Ægypti poſt Alexandrum Regi PTOLEMÆO, qua de re poſtea, ſed ſecundo etiam e Seleucidis ANTIOCHO, dicti modo SELEUCI NIKATORIS filio, tributum conſtat e Scriptoribus antiquis, [a] Strabone, [b] Joſepho, [c] Luciano, [d] Appiano [e] Porphyrio, [f] Euſebio, aliiſque; haud vero ex eius nummis, in quibus illud hactenus non legitur. Idem vero cognomentum iam ante, SELEUCO, Antiochi huius SOTERIS Patri, ab Athenienſibus tributum docet Athenæus; tum eiuſdem quoque SOTERIS Antiochi filio ANTIOCHO dicto, ut de eo paullo poſt, DEO, in fœdere nempe Smyrnæorum cum filio huius Antiochi *Seleuco Callinico*, in quo ὁ Θεὸς ϗ ΣΩΤΗΡ ΑΝΤΙΟΧΟΣ, *Deus & Soter Antiochus dicitur.* Quod cognomen itidem SELEUCO eo nomine IV, Antiochi Magni filio, uti & ANTIOCHO X, vulgo EUSEBI, largitur Joſephus; quod ſimiliter ab eorum nummis exulat. Quo autem ΣΩΤΗΡΟΣ nomine, dicti modo *Seleuci* IV filium DEMERTIUM, & quidem ſecundum, poſt NICATORIS, primi nempe Seleuci, filium ANTIOCHUM appellatum tradit Appianus. Obuia vero in illius DEMETRII, eo nomine inter Seleucidas primi, nummis ΣΩΤΗΡΟΣ, præter duas alias ſubinde quoque in iis conſignatas ΘΕΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ, de quibus poſteà, appellatio. Quamquam dentur etiam percuſſi a Phœniciis *Tyriis* ac *Sidoniis* huius Demetrii nummi; ſine illo SOTERIS cognomento; quales monui olim exſtare in Gaza Medicea, inſcriptos ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΙΔΩΝΙΩΝ, aut ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΥΡΙΩΝ, pro quo poſtremo apud Goltzium corrupte legitur ΤΥΡΙΩΝΟΣ, quaſi nempe *Tyrion* dictus fuerit ille Demetrius. Neque vero eoſdem ad peculiarem aliquem *Sidonis* aut *Phœniciæ* Regem DEMETRIUM referre debuit nobilis illius Gazæ cuſtos P. Fitton. Phœnice enim, cuius Metropoles *Tyrus* & *Sidon*, pars & appendix ea ætate Syriæ Seleucidarum Regni. Similes quoque eorundem locorum nummos, ad hunc *Demetrium*, in ea, quæ dein prodiit Hiſtoria Regum Syriæ, relatos hodie cernimus. Inter Alexandri autem Succeſſores idem ΣΩΤΗΡΟΣ nomen, primo PTOLEMÆO, vulgo Lagi, a Rhodiis, ut e Pauſania liquet, conceſſum, in nummis adhuc eius conſpicitur: ut proinde illud beneficium iidem præſtent, quale Athenis in Odeo adſcripta Ptolemæorum ſtatuis diuerſa eorum *Soteris*, *Philadelphi*, aut *Philometoris* cognomina iis præbuiſſe iam ante ex eodem Pauſania vidimus. Quod alioquin SOTERIS nomen male eidem *Ptolemæo*, Syriæ quippe euerſori, ac præter fas omne tributum contendit Joſephus. Notat vero Arrianus, eundem, iuxta quoſdam, SOTEREM dictum, quod vulneratum & iacentem apud Mallos Alexandrum obiecto ſcuto protexerit; ſed falſo: neque enim illi pugnæ interfuiſſe Ptolemæum, ut ab ipſomet id eſt memoriæ proditum. Illud vero cognomen, quocumque iure tandem aut titulo delatum, ei cum BERENICE coniuge commune apud Ægyptios euaſit, unde ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ nomine ſunt ambo poſt mortem conſecrati; ut non ſolum ex monumento Adulitano, de quo paullo infra, licet colligere; ſed præterea ex inſcriptione veteri, & Porphyrii Excerptis in Græcis Scaligeri Euſebianis. Quo elogio nempe Patres conſcriptos Pruſias Bithyniæ Rex, in aditu Curiæ olim ſalutauit:

2 *De* ΣΩΤΗΡΟΣ *cognomine in nummis.*

a Lib. XI. pag. 516 lib. XII. pag 578.
b Lib. XIII. cap. 12.
c In Zeux. p. 581. Tom. 1.
d Syriac. pag. 210.
e In Græc. Euſeb. pag 2.
f Chronic. p. 290 P 11.
Lib. VI. pag. 253.
Marm. Oxon. pag 16 P. 1.
Antiq. lib. XII. cap. 12.
Ibidem lib. XIII. cap 12.
Syriac. p. 131.
In Theſauro.
Pag. 240. 242.
Lib. I. pag. 14
Ibidem.
Antiq. lib. XII. cap 1.
Expedit. Alex. lib. VI. pag. 11.
Pag. 202.

ſalutauit: χαίρετε ΘΕΟΙ ΣΩΤΗΡΕΣ, *ſaluete Dii Seruatores*: aut quo *Antigonum* ac alterum *Demetrium*, eius nempe filium, proſequuti ſunt olim Athenienſes, & quidem ut ſolos eoſdem ΘΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΑΣ in publicas referrent tabulas; Ara etiam eo ΣΩΤΗΡΩΝ nomine, Diodoro teſte, iis erecta: aut denique, iuxta Phari inſcriptionem ab Architecto Soſtrato Cnidio expreſſam apud [a] Strabonem ac [b] Lucianum, ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΣΙΝ. Unde etiam *Heros* vocatur alicubi ab eodem Strabone idem *Ptolemæus*; haud aliter ac *Seleucus Nicator*, ut paullo ante vidimus, cum ab eodem Auctore, tum ab Heſychio: ad eum enim referri debet, quod tradit Geographus, Elaiticam Præfecturam dictam a fratre *Ptolemæi* primi, non autem ab Heroë. *Heroës* enim vulgo habiti primi Urbium aut Imperiorum conditores; quales ambo illi cum *Seleucus*, tum *Ptolemæus* vulgo Lagi. Hæc autem SOTERIS de qua hic agimus, appellatio, a IOUE SOTERE deſumpta, (qno nomine illum apud veteres cultum, ſatis liquet, ac [a] teſtes paſſim obuii,) inde ad Conſeruatores aut Benefactores Urbium vel Populorum, ciuium adulatione aut metu, paſſim tranſlata, ut præter alios docere poteſt [b] Euſebius: ὡς εἰκὸς τῶν παλαιῶν ἀπαραφυλάκτως οἷα ΣΩΤΗΡΑΣ ἐθνικῇ συνηθείᾳ παρ' ἑαυτοῖς τοῦτον τιμᾶν εἰωθότων τὸν τρόπον. *Quippe priſci illi, abſque ullo diſcrimine, cunctos de ſe bene meritos, Gentili quadam conſuetudine, tanquam* SERUATORES *colere hujuſmodi honoribus conſueuerant.* Inde nempe in *Gelonem*, uti e Diodoro conſtat; in *Seleucum* præterea, *Antigonum, Demetrium*, alioſque collatum ab Athenienſibus & Syracuſanis hoc ΣΩΤΗΡΟΣ nomen; ut e Plutarcho, ac Athenæo vidimus. Adde coniuncta inde vulgo apud Græcos ſcriptores ΣΩΤΗΡΟΣ καὶ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ cognomina; quæ & Samaritani *Antiocho Deo*, & qua de re paullo poſt, tribuunt apud [a] Joſephum, & [b] Conſtantino Imperatori, alibi etiam [c] Nilo, Julianus Imperator, uc [d] Heliodorus. Frequenter vero non viuis ſolum, ſed mortuis & conſecratis delatum hoc ΣΩΤΗΡΟΣ nomen; ſicut de *Antigono Tutore* monet [e] Polybius: τοιγαροῦν οὐ μόνον ἐκρίθη παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν Εὐεργέτης, ἀλλὰ καὶ ΜΕΤΑΛΛΑΞΑΣ ΣΩΤΗΡ. *quapropter non ſolum eodem tempore vocatus eſt Euergetes, ſed etiam* POST MORTEM SERUATOR: quod de eodem *Sotere* & *Euergete* publica præconis voce a Græcis proclamatum alibi tradit idem Auctor. Deorum enim apud Græcos hæc propria fuit appellatio, qui Ἄνακτες, hoc eſt Σωτῆρες dicti, iuxta Græcum Euripidis Interpretem, Ἄναξ, κυρίως Σωτήρ· unde Deos proprie utroque hoc nomine, homines vero καταχρηστικῶς vocari innuit, Ἄνακτας, ὡς δευτέρους Σωτῆρας. *Anactas, tanquam ſecundos Seruatores.* Hinc non mirum præter JOUEM ΣΩΤΗΡΑ, paullo ante adlegatum; aut præter NEPTUNUM, quem ΣΩΤΗΡΑ dictum apud Herodotum legas, eique Ædem eo nomine apud Artemiſium erectam; ſcilicet, ut is de ſe loquitur apud Lucianum, pro virili σώζων τοὺς πλέοντας, *ſeruans nauigantes*: aut præter CASTORES, (quos ΣΩΤΗΡΑΣ ab omnibus dici obſeruat Strabo, eadem nempe, qua Neptunus, de cauſa) APOLLINEM inſuper, ÆSCULAPIUM, BACCHUM, HERCULEM, tanquam benefica numina, ſub eadem ΣΩΤΗΡΩΣ nomenclatione olim cultos; ut præter Pauſaniam, aliamque veterum teſtium nubem, docent adhuc manifeſtius antiqui nummi. Tales vel *Lappitharum* in Theſſalia inſcripti ΑΠΟΛΛΩΝ ΣΩΤΗΡ, in auerſa vero parte Lyra, ac nomen cum gemino Π ΛΑΠΠΙΘΩΝ, *Lappitharum*; cuius generis unum hic olim e Gaza Palatina, nunc e Regia Brandenburgenſi, ob nummi elegantiam ſculpendum duximus. Qui

Polyb. Exc. Legat. xcvii.
Plutarch. in Demetr. pag. 892.
Lib. xx. p. 783.
a Lib. xvii. pag 791.
b Quom. Conſcr. Hiſt. pag. 679. Tom. I.
Lib. xvi. pag. 801.
a Vid. Ariſtoph. Plut. pag. 112, 113. Euripid. Hercul Fur. v. 48. Strab. lib. ix. Pauſan. lib. viii. pag. 469
b Hiſt. Eccl. lib. vii. cap. 18.
Lib. xi. pag. 256.
a Antiq. lib. xii. cap. vii.
b Orat. ii. p. 76.
c Orat. iii. p. 119.
d Lib. ix. pag. 444.
e Lib. v. pag. 9.
Lib. ix. pag. 30.
Schol. ad Hippol. v. 88.
Lib. vii. c. 193.
In Joue Tragœdo p. 141. Tom. II.
Lib. v. p. 232.

Qui nummus, ut obiter hoc dicam, egregie illuſtrat, id quod a priſcis
Grammaticis traditur, ac inter alios ab erudito Apollonii Rhodii Scholiaſte,
hos *Lapithas*, ſeu iuxta adductum modo nummum, *Lappithas*, dictos ἀπὸ Λα- Ad Argon. lib.
πίθε ϗ Στίλϐης νύμφης, *a Lapithe Apollinis filio, ac Stilbe Nympha.* Hinc enim I. v. 42.
Apollo cum Stella, quæ ad *Stilben* adludit; illinc Apollonis Lyra. Neque
aliter ab hoc Apollinis & *Stilbes* filio *Lapithe*, eoſdem *Lapithas* deducebat Lib. IV. v. 189.
Diodorus; non vero a *Lapithe* Periphantis filio, ut apud Stephanum ex Epa- In Λαπίθη.
phrodito traditur. Hunc vero nummum, poſt eundem iam olim a me vul-
gatum, protulit dein quoque Cl. Patinus; ſed ita ut illum, non ad Theſſaliæ, Theſ. Num.
ad quam ſpectat, urbem *Lappithum*, iuxta nummum, ſed ad Cretæ oppidum, pag. 21.
de quo ſupra a me actum, *Lappam* male referendum cenſureit; a qua ut alia
mittam, Gentile, non ΛΑΠΠΗΘΩΝ, ſed ΛΑΠΠΑΙΩΝ, apud Auctores, ſi-
cut & in antiquis nummis, legitur. Unde veroſimilius aliquanto eundem
nummum ad Cypriæ urbis *Lapethi* incolas retuliſſet vir doctus, ΛΑΠΗ-
ΘΕΩΝ in nummo in ſuperiori Diſſertatione adducto ſignatos. Adde vero
hiſce SOLEM, qui idem cum *Apolline*, eo ΣΩΤΗΡΟΣ nomine, apud Me- Pauſan. lib. VIII. pag. 507.
galopolitas Arcadas itidem cultum. Cæterum, iuxta parentem Apollinem,
alter eius celebrior filius, SOTER itidem inſcriptus in nummis *Nicæenſium*,
CΩΤΗΡ ΑCΚΛΗΠΙΟC, aut ΣΩΤΗΡΙ ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΝΕΙΚΑΙΕΙΣ, *Serua-
tori Æſculapio Nicæenſes*, in nummo Regiæ Gallorum Gazæ; ac præterea
in *Coorum* nummis eiuſdem Gazæ, ΚΟΙΩΝ ΣΩΤΗΡ, & ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
ΣΩΤΗΡΟΣ. Quomodo cum SALUTE ſeu ΥΓΙΕΙΑ, in inſcriptione an- Theſ. Grut. MLXXXIII. 5.
tiqua ΣΩΤΗΡΕΣ ambo appellantur. Hinc Templum Æſculapio *Ægis* in
Cilicia, ὡς ἂν ἐπὶ ΣΩΤΗΡΙ ϗ Ἰατρῷ, *tanquam* SERUATORI *&* *Medico*
conſecratum, quodque dirui iuſſerit Conſtantinus, tradit in eius vita Euſebi-
us. Ita prout parens eius Apollo Ἰατρὸς itidem, ac inde ΣΩΤΗΡ, ut vidi- Vit. Conſtant. lib. III. c. 36.
mus, ſeu σωτηρίων φαρμάκων εὑρετὴς, *ſalutarium remediorum inuentor*, a Græcis,
iuxta Philonem, dictus. Quo ΣΩΤΗΡΟΣ nomine appellatur haud ſemel a- Legat. ad Caium p. 1006.
pud Ariſtidem idem Æſculapius; quem etiam vocat ὁ παραβάτης Julianus, Serm. Sacr. I pag. 506. & Serm. II. pag. 512, 528.
ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ τῶν ὅλων, SERUATOREM *omnium, Æſculapium*; ac unde ΣΩ-
ΤΗΡΙΑ ΑΣΚΛΗΠΙΕΙΑ dicta, ut in nummis etiam antiquis, & de quibus Orat. IV. pag. 153.
alibi iam egimus, ſacra in eius honorem dicata. Cuius autem *Æſculapii* ex-
emplo, dicti paſſim *Medici* Σωτῆρες, ut præter Lucianum alioſque, apud A- Epiſt. I. ad Morellum.
riſtænetum de Panacio Medico, Σωτῆρα τὸν ἄνδρα προσεῖπον, *Seruatorem virum* Lib. I. Epiſt. 13.
vocarunt. Quos proinde titulos *Medici* & *Soteris* coniungentem videas Choſ-
roëm Perſarum Regem, in Epiſtola ad Mauritium Imperatorem, ἀναγορευθῆ-
ναι τε ὑμᾶς κτίστας ϗ ΣΩΤΗΡΑΣ, ϗ ΙΑΤΡΟΥΣ τῶν Περσῶν πολιτείας, *renuntia-* Theophyl. Simoc. Hiſtor. pag. 185. edit. Reg.
ri vos Conditores, & SERUATORES *ac* MEDICOS *Perſarum Reipubli-
cæ.* Præter *Æſculapium* vero, aut eius adſeclas, ΣΩΤΗΡΕΣ itidem BAC-

CHUS & HERCULES: ille in nummis *Maronitarum*, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ· iste autem non ſolum in obuiis nummis *Thaſiorum*, ΗΡΑΚΛΕΩΣ ΣΩΤΗΡΟΣ, ſed in aliis adhuc, puta *Stymphaliorum* Arcadum, aut *Smyrnæorum* ſub Domitiano, ΗΡΑΚΛΗ CΩΤ. CΜΥΡ. *Herculi Soteri Smyrnæorum.* [Vaillant. Num. Græc. Imp. p. 26.] Quam autem appellationem eidem Herculi, non ut belluas conficienti, ſed ut Tyrannorum euerſori, eximie alicubi vindicat aurea Dionis Chryſoſtomi facundia; [Orat. I. pag. 17.] quæ ob ſimilia beneficia generi humano præſtita, SERUATOREM eum iure dictum commemorat. Unde factum, ut eius exemplo *Athenienſes* eadem appellatione fuerint inſigniti, auctore Demoſthene. [Orat. Fun. pag. 746. edit. Gr. Pariſ.] ϗ μὴν ϗ τῶν Ἡρακλέους παίδων, οἳ τοὺς ἄλλους ἔσωσε, ΣΩΤΗΡΕΣ ὠνομάσθησαν, *quin etiam Herculis, qui alios ſeruauit, liberorum* SERUATORES *dicti ſunt*; quum nempe illi Heraclidæ fugientes in Atticam ſe contulerunt. Quem titulum iiſdem *Athenienſibus* in panegyrico vindicat Iſocrates. [Pag. 56. ed. H. Steph.] Thebanos autem alibi ſugillat Græcus Orator, qui Philippum Macedonem, grauem ſaluti Græcorum Regem, eodem ΣΩΤΗΡΟΣ titulo cohoneſtabant. [Demoſth. Orat. de Coron. pag. 140.] Quo nomine quoque Tullius Verrem exagitat, eodem titulo a Siculis decoratum: [In Varrem. IV. cap. 63.] *Itaque cum non ſolum Patronum iſtius Inſulæ, ſed etiam* SOTERA *inſcriptum vidi Syracuſis: heu quantum eſt! ita magnum, ut Latino uno verbo exprimi non poſſit. Is eſt enim* SOTER, *qui ſalutem dedit:* & quæ ibi plura rationem huius nominis illuſtrant. Græcorum enim more, ad Romanos quoque vel Præſides, vel Auguſtos tranſiit uſus illius appellationis; quam uti & *Euergetis* AUGUSTO, Græcorum ſeu Ægyptiorum etiam more, tribuit Philo: [In Flaccum p. 977.] ὁ ΣΩΤΗΡ καὶ Εὐεργέτης Σεβαστὸς, & firmat vetus Inſcriptio, [Theſ. Grut. c. v. 9.] Ἱερέως θεᾶς Ῥώμης ϗ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ, *Sacerdotis Deæ Romæ & AUGUSTI* SERUATORIS; ad exemplum nempe Sacerdotis annui ΣΩΤΗΡΩΝ Antigoni & Demetrii ab Athenienſibus, ut Plutarchus refert, inſtituti. [In Demetrio p. 892.] Sic alibi rurſus de CAIO idem Philo, [Legat. ad Caium p. 995.] ὁ ΣΩΤΗΡ ϗ Εὐεργέτης εἶναι νομισθείς, *qui* SOTER *& Beneficus eſſe crederetur.* Hinc eandem quoque appellationem Athenienſes decernunt HADRIANO, in præclaro Nummo inſcripto, ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΣΩΤΗΡΑ ΤΟΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ. Ita ſequutis temporibus Rex Regum Choſroës, ſed auxilii indigens, litteris ad MAURITIUM Imperatorem ſcriptis, eum ΣΩΤΗΡΟΣ nomine cum epithetis aliis compellat; [Excerpt. Legat. edit. Reg. pag. 188.] ſicut Romanos in genere, ut paullo ante vidimus, ΣΩΤΗΡΑΣ vocare non erubeſcit. Immo prout POPULUS ROMANUS & qua de re iam alibi, ΣΩΤΗΡ ϗ Εὐεργέτης a *Laodicenſibus* dictus, in veteri Inſcriptione apud Cl. Sponium. [Itin. Tom. III. pag. 14.] Julianus vero Cæſar, EUSEBIAM Auguſtam, coniugem Conſtantii, ΣΩΤΕΙΡΑΝ etiam vocat. [Orat. III.] Mulieribus enim nonnunquam tributum hoc nomen, exemplo BERENICES ſupra indicatæ; aut alterius ex eadem Lagidarum ſtirpe, non SOSPITÆ, ſed *Ægypti feralis Erynnyos* CLEOPATRÆ, cui tamen ΣΩΤΗΡΟΣ vel ΣΩΤΕΙΡΑΣ cognomen nummi etiam, iuxta Scaligerum, Triſtanum, alioſque, largiuntur. Ita enim in iis exſtare putem potius, quam cum Triſtano, ΣΩΤΗΡΑΣ. Σωτὴρ enim & Σώτειρα ex æquo Græcis *Seruatrix* in caſu recto, non autem Σωτήρα. Hinc Venus Σωτὴρ in Inſcriptione veteri, [Theſ. Grut. LIX. 1.] Ἀφροδίτῃ θεᾷ παναγάθῳ ϗ ΣΩΤΗΡΙ. *Veneri, Deæ Optimæ, & Seruatrici.* Mitto, quod ΟΣΣΑΝ, aut, ut idem cenſet, ΟΣΙΗΝ, pro ΘΕΑΝ legerit in eorum nummo Triſtanus; [Tom. I. p. 57.] neque diſſimili errore in Euſebianis magnus Scaliger; ubi fide ſimilis nummi, hanc Cleopatram Ægyptiace Οσαισώτειρα cognominatam tradit. [In Add. ad Græca Euſeb. p. 430.] Verum in quo nummo, qui exſtat in Theſauris Gallorum Regiis, pro

pro ΟΣΣΑΝ ΣΩΤΗΡΑ, aut ΣΩΤΕΙΡΑ, legi ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ, liquet ex adducta eius icone in Ptolemæorum Historia, e nummis antiquis a celebri Antiquario nuper edita ac illustrata. Alias idem ΣΩΤΕΙΡΑΣ cognomen occurrit adhuc hodie in præclaris aliquot nummis; quo scilicet PALLAS, non apud Athenienses solum culta, sed in singulari nummo Gazæ Gallorum Regiæ ΙΠΠΩΝΙΕΩΝ inscripto, ubi circa Pallados caput ΣΩΤΕΙΡΑ legitur. Sic CERES, in Syriaca [a] *Apamea*; [b] DIANA, Syracusis; PROSERPINA, uti *Spartæ*, iuxta Pausaniam, vel in *Arcadia*, ubi eodem auctore, eo Σωτείρας nomine est illa peculiariter dicta; ita *Cyzici* etiam, fide veterum & insignium nummorum, culta: sed qua de re alibi. Quæ insuper illustrant utique lapides antiqui, in quibus aut eidem *Proserpinæ*, SANCTÆ, SERUATRICI; aut alias FORTUNIS, SALUTARIBUS, inscripta elogia: exemplo nempe APOLLINIS SALUTARIS, ut vocatur iste in nummis Volusiani. Adde prout in aliis, IOUI SOSPITATORI; aut cæteroquin IOUI, MARTI, APOLLINI, LIBERO PATRI, CONSERUATORI AUGUSTI legitur. Quod cæteroquin ΣΩΤΕΙΡΑΣ elogium, cum FORTUNÆ etiam tribuit Pindarus, Σώτειρα τύχη tum alicubi, THEMIDI; alibi etiam MEDEÆ, tanquam nauis Argo seruatrici: quæ olim a me monita, ante additum nuper huic Lyrico, in præclara eius editione Oxoniensi, verborum indicem. Mitto vero hic notos ex libris iuris ciuilis, *loci* vel *locorum Seruatores* in celebrioribus oppidis constitutos, qui saluti ciuium eorumque commodis consulerent; seu, ut Porphyrius alicubi loquitur, τῆς σωτηρίας τῶν πόλεων προεστῶτες, *salutis urbium præsides*. Nempe prout alioquin Deo urbis Thebarum seruatori hymnum accinendum ait Thebanarum mulierum Chorus apud Æschylum, πόλεως ἀσινεῖ Σωτῆρι, *urbis incolumi Seruatori*. Quomodo in nummo *Nicopoleos* ad Istrum, dicitur ΤΡΑΙΑΝΟϹ ϹΩΤΗΡ ΤΗϹ ΠΩΛΕΩϹ *Traianus Seruator Urbis*. Haud aliter ac in nummis Diocletiani & Constantiniani æui, CONSERUATOR URBIS SUÆ, aut CONSERUATOR AFRICÆ SUÆ subinde legitur. Unde insuper satis liquet, quam meliori titulo ac iure, non unius Urbis, aut Populi, sed uniuersi generis humani liberatorem, antiqua Hellenistarum pietas SOTEREM salutauit.

J. Vaillant. Hist. Ptolem. pag. 190.

a In Gaza Medicea.
b Paruta.

Lib. VIII. pag. 506.

Olymp. Od. XII v. 3. Ibid. Od. VIII. v. 28. Ibid. Od. XIII. v. 76.

Vid. Nov. III. v. 4. Nov. XVI. & Nov. XXXV.

De Abstin. lib. IV. pag. 369.

Sept. C. Theb. v. 832.

Vaill. Num. Gr. Imp. pag. 29.

3. De ΘΕΟΥ seu DEI cognomine in nummis.

Ad ANTIOCHI vero, de quo paullo ante, ΣΩΤΗΡΟΣ primum inter SELEUCIDAS dicti filium, eodem nomine ANTIOCHUM II, non iam Diis hominibusque commune, sed vesanum illud, & quo idem postea sit appellatus, ΘΕΟΥ cognomen delatum constat. Idque non Josephi solum fide, Appiani, Diodori in Excerptis, Eusebii præterea, Syncelli, sed iis haud parum vetustioris, nempe cum filio eius Seleuco Callinico percussi a Smyrnæis & Magnetibus Fœderis testimonio; ubi ΘΕΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ pater eius a Smyrnæis haud semel nuncupatur. A prona certe in adulationem Græcorum in Jonia gente, Milesiis nempe, id cognomen eidem *Antiocho* primum concessum, ob tyrannum illorum Timarchum sublatum, auctor est Appianus; a Græcis vero in genere ita eum appellatum, Josephus. Haud aliter nempe ac *Ptolemæum Lagi* a Rhodiis; *Antigonum* vero Asiæ Regem, ac *Demetrium Poliorcetem* eius filium, ab Atheniensibu, ΘΕΩΝ nomine ac honoribus cultos modo vidimus; immo ut dictum Demetrium solum eum verum Deum agnoscerent Athenienses, reliquos autem dormire aut obiisse peregre profiterentur. Quæ tamen ΘΕΟΥ appellatio in ANTIOCHI huius II num-

Antiq. lib. XII. cap. 3. Syriac. pag. 130. Ecl. lib. XXXI. pag. 895. Marm. Oxon. pag. 210.

Syriac. p. 210. Antiq. lib. XII. cap. 3.

Plutarch. in Demetr. pag. 892.

Pag. 50.

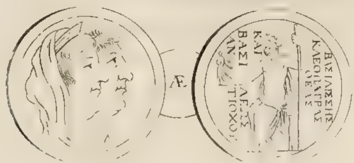
nummis, quales, præter unum in Historia Regum Syriæ adductum, alii adhuc prostant in præclaris Cimeliarchiis, haud hactenus legitur: siue id temporum iniuria, quæ reliquos nobis eius nummos sustulit; siue primorum Seleucidarum moderationi tribui debeat, qui a superbis, ut iam monui, NICATORIS, SOTERIS, DEI, CALLINICI, CERAUNI, appellationibus publice adsumendis abstinuerint. A qua vero moderatione recesserunt mox eorum Successores, qui præter ambitiosa alia cognomina, illud etiam ΘΕΟΥ publicis nummorum suorum monumentis se consignari sunt passi. Cuius utique rei seu vesaniæ fidem adhuc faciunt insignes & memorati a me olim SELEUCIDARUM aliquot nummi, e Gaza Medicea & illustris Harlæi, in Historia dein Regum Syriæ plenius traditi & conspicui; nempe ANTIOCHI IV. Antiochi Magni Filii; DEMETRII I. SOTERIS; DEMETRII II. vulgo NICATORIS; & ANTIOCHI VI Alexandri Balæ Filii; vel ut de eo Cl. Vaillant, (mutata, qua de re postea, sententia) ANTIOCHI XII vulgo DIONYSI: quos iuuabit uno obtutu hic intueri. Quorum nempe prior nomina in iis præfert ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, *Regis Antiochi Dei Epiphanis*; alter, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ, *Regis Demetrii Philopatoris Soteris*: tertius, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ, *Regis Demetrii Dei Philadelphi Nicatoris*: quartus denique, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ, *Regis Antiochi Dei Epiphanis Nicephori.*

Cap. XII. v. 22. Antiq. lib. XIX. cap. 7.

Unde equidem nonnullam lucem mutuatur cum Actorum in nouo Fœdere, tum Josephi locus, ubi Herodes Agrippa DEUS a circumfusa multitudine proclamatur: iuxta morem nempe in vicina Syria, aliisue Orientis partibus pridem familiarem. Quibus addi possunt e REGINARUM itidem apud SELEUCIDAS serie, adducti modo DEMETRII II. uxor CLEOPATRA, cui una cum filio ANTIOCHO VIII. vulgo GRYPO, in nummis, eique adhuc superstiti, sculptæ, ΘΕΑΣ cognomen tribuitur; nempe ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΘΕΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ *Reginæ Cleopatræ Deæ Et Regis Antiochi,* quorum ectypum hic habes e Gaza olim Palatina, nunc Brandenburgica.

Quæ

Quæ autem a me olim hic adducta egregie firmantur ex aliis id genus huius ANTIOCHI GRYPI & Matris CLEOPATRÆ cum illa ΘΕΑΣ appellatione, nummis, quos suppeditat, quæ dein prodiit, Historia Regum Syriæ. Cur vero eadem Mater una cum Filii effigie, ac titulo insuper ΘΕΑΣ, sit hisce nummis insculpta, abunde licet ex Justino, ut ibidem monui, colligere: *alter, cui propter nasi magnitudinem cognomen* GRYPO *fuit*, REX a MATRE *hactenus constituitur, ut nomen Regis penes filium*, VIS *autem omnis* IMPERII *penes* MATREM *esset.* Mitto vero hic antiquiorem inter Seleucidas Reginam STRATONICEN, eamque ANTIOCHI ΘΕΟΥ, supra memorati, uxorem; quæ illo ΘΕΑΣ, iuxta Maritum nempe, nomine, in eodem Smyrnæorum, de quo paullo ante, Decreto insignitur. Illud enim ut consecratæ ac fano aliisque diuinis honoribus post mortem eius, ab illis *Smyrnæis*, & quidem sub nomine STRATONICIDOS VENERIS, ut mox ibi legitur, cultæ tribuitur. Horum vero SELEUCIDARUM exemplo, maxime ANTIOCHI II. & ANTIOCHI IV. EPIPHANIS, hanc quoque ΘΕΟΥ appellationem ab uno e LAGIDIS, nempe PTOLEMÆO VI. eoque PHILOMETORE itidem, iuxta Antiochum Grypum, dicto adsumptam, constat demum e singulari eius nummo, quem nuper protulit Cl Vaillant, inscriptum ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ, *Regis Ptolemæi Dei Philometoris.* Ut vel inde liqueat, non usque adeo certam esse Diodori obseruationem, tradentis DEI appellationem defunctis tantum Regibus, non vero adhuc superstitibus, si unum Darium Persarum Regum Ægypto potitum mittas, ab Ægyptiis olim concessam. Cuius autem nomenclationis defunctis eorum Regibus ac Reginis ab iisdem impertitæ exempla, e priscis Lapidum Nummorumue monumentis licet hodie colligere. Quibus addi insuper potest ultima Ægypti Regina CLEOPATRA in duobus insignibus Regiæ Gallorum Gazæ nummis & qua de re paullo ante, ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ, *Dea Noua*, iuxta celebrem Antiquarium, seu *Dea Junior*, ac in uno quidem, iuxta M. ANTONII effigiem sculpta, hic autem quoque conspicienda.

Lib. xxxix. c. 1. — Marm. Oxon. pag. 5. 6. — Histor. Ptolem. pag. 103. — Lib. 1. p. 85. — J. Vaillant Histor. Ptolem. p. 189. 190.

Haud aliter nempe ac de SABINA AUGUSTA, Hadriani uxore, in Megarensium inscriptione apud Sponium legitur: CABINAN BACIΛICCAN CEBACTHN NEAN ΔΗΜΗΤΡΑΝ, *Sabinam Augustam Juniorem Cererem*; Itin. Tom. III. pag. 383. P. II.

Cererem; aut in Regillæ inſcriptione, Δηὼ τε νέη, Δηώτε παλαιὴ, *Ceres autem Junior*, & *Ceres Senior*; nempe iuxta illud veterum Criticorum ad Euripidem, quod ad eam inſcriptionem iam adtulit ὁ πάνυ Salmaſius: Διώνυμοι δὲ παρ᾽ ὅσον ἡ μὲν Κόρη καὶ Περσεφόνη· ἡ δὲ Δημήτηρ καὶ Γῆ καλεῖται, ἡ μὲν πρεσβυτέρα, ἡ δὲ ΝΕΩΤΕΡΑ. *Binominis autem, quod illa Ceres & Proſerpina, ſeu autem Ceres & Terra vocatur; hæc quidem* JUNIOR, *illa Senior.* Ita DRUSUS & GERMANICUS in nummo *Sardianorum*, qui apud Patritium Venetum Corrarum exſtare dicitur, appellati ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ, *Iuniores Dei Philadelphi Fratres*. Adde iuxta Caligulæ veſaniam, qua ſibi ſtatuam in templo Hieroſolymitano erigi voluit, uti ea de re Philo, ſub titulo Διὸς Ἐπιφανοῦς ΝΕΟΥ Γαΐου, *Iouis Epiphanis* (de qua appellatione mox) *Iunioris Caii*. Quam autem ΘΕΟΥ & ΘΕΑΣ appellationem, non iam ſuperſtitibus adhuc, ſed defunctis & conſecratis apud Ægyptios Regibus ac Reginis, ut primo eorum Regi PTOLEMÆO & uxori BERENICE, ſub ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ nomine conceſſam ſupra vidimus. Quod de PHILADELPHO Filio ac ARSINOE, coniuge itidem ac ſorore, fidem quoque facit præclarus nummus cum duobus capitibus iunctis in utraque parte, & inſcriptione ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ.

Not. ad Dedicat. Regilli p. 94

Schol. ad Phœniſſ. v. 688.

Vaillant de Num. Græc. Imp pag 10.

Leg. ad Caium pag 1040.

Prior nempe facies PTOLEMÆUM & BERENICEM, poſterior liberos exhibet eoſdemque Coniuges, PTOLEMÆUM PHILADELPHUM & ARSINOEM: ſicut indicabam, ut noſti, fori huius antiquarii regulo Franciſco Gottofredi, ab eo de illius explicatione conſultus, & cui primam præclari nummi notitiam debeo. De PHILADELPHO certe & ARSINOE explicandam illam epigraphen ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, continuo ſuadebat inſanus eiuſdem Ptolemæi erga ſororem amor; quem & adſumpto PHILADELPHI nomine, & nefariis nuptiis, templis præterea, aliiſque diuinis honoribus profeſſum memineram; tum obuia eiuſmodi appellationum apud eoſdem Ægyptios exempla. Adeo ut quod ſola ductus coniectura monueram, ac ut veriſſimum continuo arripuit laudatiſſimus ſenex, indubitatum poſtea deprehenderem ex lectione monumenti Adulitani, quod ex vetuſtiſſimo codice edidit, ut noſti, Cl. Leo Allatius. In eo enim præclara legitur *Ptolemæi Euergetæ*, filii huius Philadelphi, inſcriptio; quam mihi nuper admodum, vir optimus ac omnis Romanæ antiquitatis intelligentiſſimus, Benedictus Mellinus noſter opportune ſubminiſtrauit. Ita autem ſe habent prima inſcr. verba: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΥΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ ΑΠΟΓΟΝΟΣ. *Rex Magnus Ptolemæus, filius Regis Ptolemæi Et Reginæ Arſinoës, Deorum fratrum* (ſeu *Fratris Sororiſque*) *Et Regum Ptolemæi Reginæ Berenices, Deorum Seruatorum Nepos.* Dum vero hic olim verſaremur in ſecunda editione huius operis, factum ut eius rei opportune duo alii teſtes exceptione maiores, tum, quod ibi quoque monui,

nui, accesserint. Prior est similis nummus aureus drachmalis a Petro Seguino, clarissimo Galliæ antiquario dein vulgatus, in eleganti sua selectiorum Numismatum congerie, & quem iisdem *Ptolemæis* eorumque coniugibus imputat. Posterior est idem nummus itidem aureus, sed maioris ponderis ac uncialis, cuius ectypum e Gaza depromptum viri alti fastigii, sed ingenii ac indolis sublimioris, Camilli Maximi, eodem curante ac diligente antiquitatis inuestigatore Petro Bellorio nostro, ad me opportune admodum transmisisti: Select. Numism. pag 47

Alium vero nuper aureum itidem detradrachmalem, cum iisdem ectypis adtulit in Ptolemæorum Historia Cl. Vaillant; cum eo solum discrimine, quod in Pag. 52. eo ambæ voces ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, ab una, & posteriori quidem nummi parte, nempe supra *Philadelphi* & *Arsinoes* capita signentur. ΘΕΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ vero de consecratis viro & coniuge, iisdemque fratre simul ac sorore, *Philadelpho* ac *Arsinoë*; prout alioquin a Romanis Scriptoribus *Reges Ægypti*, de regnante utroque coniuge dicuntur, ut apud Liuium: *Legati ab Ptolemæo & Cleopatra Regibus Ægypti*; & mox de iisdem, *Gratiæ Regibus actæ*. Lib. xxxvii. cap. 3. Sic apud Cæsarem: *pro communi amico atque arbitro controuersias Regum componere*, nempe Ptolemæi & sororis Cleopatræ, quam regno expulerat frater Bell.Civ. lib.iii. cap. 109. Ptolemæus. Receptum nempe in Ægypto, ut Reginæ, tanquam consortes supremi fastigii, in publicis solemnibus ac monumentis una cum maritis compellari & inscribi mos esset. Ita *Ptolemæi Philometoris*, &, Sororis etiam eiusdem ac coniugis *Cleopatræ* iuncta simul nomina in litteris ad Oniam Iudæum apud Iosephum. Ex his vero adsequimur, non solum *Philadelpho* & Antiq. lib. xiii cap. 6. *Arsinoë* hanc ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ appellationem tributam; sed eandem etiam ad Parentis utriusque ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ exemplum, de utroque coniuge fratre & sorore, formatam. Immo si Græcum Theocriti Interpretem consulamus, communis etiam illa fuerit parentibus *Soteri* & *Berenice*, superioribus nummis expressa ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ inscriptio. Tradit enim ille, hanc *Berenicem* Lagi fuisse filiam, ac, ut inde licet colligere, coniugis sororem, qui Lagi itidem, ut omnibus notum, filius: Βερενίκην λέγει, τὴν Λάγου μὲν θυγατέρα, γυναῖκα δὲ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος· *Berenicem dicit Lagi filiam, uxorem vero Ptolemæi Soteris.* Schol. Theocr Idyll. xvii. v. 34. An vero diuersi fuerint hi Lagi utriusque parentes, quod in nuperis Exercitationibus existimat eruditissimus Palmerus, cui Exercit. ad Gr. Auctor. pag 806. obseruatus etiam huius Interpretis locus; an vero in aliorum de his *Berenices* natalibus silentio, continuo fides huic Græculo sit habenda, non magnopere iam erimus solliciti, & totum hoc eruditi lectoris iudicio libenter committemus. Illud certum, eam nomenclationem ab *Apolline* ac *Diana*, gemino Numine, desumptam, iuxta morem Ægyptiorum iam a nobis Luciani & nummorum fide abunde declaratum; aut si mauis, a *Ioue* & *Iunone*, quorum

rum auctoritate & exemplo, has *Ptolemæi* & *Arsinoës* nuptias defendit in præclaro alias Idyllio Theocritus. Qua ratione nempe CAIUM legimus in Dionis Excerptis, quo reuera se Iouem probaret, sorores suas inprimis constuprasse: unde & easdem in auersa nummi parte signari curauit, qui obuius adhuc hodie apud antiquarios. Neque aliter ac *Philadelphi* & *Arsinoes*, ita *Jouis* & *Junonis* iuncta nonnunquam capita cernimus in aliis nummis, ac *Epirotarum* potissimum cum apud Goltzium, tum in Gaza Palatina & Medicea. Immo Goltzium geminam nummi de quo agimus inscriptionem vidisse, postea ex eiusdem Thesauro deprehendi; sed quam ad *Apollinem* ac *Dianam* referre illi placuit. Sic alteram inscriptionem Ægyptiacam obseruo apud Gruterum, cum iisdem vocibus ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, & in ultima lapidis parte, ΣΥΝΘΡΟΝΟΙΣ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ ΘΕΟΙΣ, quæ postrema vulgo de *Osiride* & *Iside* Ægyptiis usurpata, ad *Philadelphum* itidem & *Arsinoën*, sanguine, solio, & eadem superiori appellatione iunctos, haud male quoque referri possent. Quem diuinum alias Regum apud Ægyptios, seu superstitum, seu iam defunctorum cultum, præter Lucianum, Philo pluribus alicubi exponit; & ad quem respexit Lucianus:

Idyll. XVII. Pag. 670. Thes. MLXXIII. p. 7. Legat. ad Caium p. 1012. Lib. X. v. 272.

Summus Alexander Regum, quos Memphis adorat.

Ipsam vero *Arsinoëm* DEI appellatione cum Coniuge insignitam in superioribus nummis, cultam quoque post mortem nomine VENERIS ZEPHYRITIDIS, ex Callimacho apud Athenæum, Catullo, Hygino, ac Stephano de Urbibus, adnotarunt iam viri magni. Et ut iuncta hic vides utriusque coniugis capita, in signum mutuæ necessitudinis & concordiæ; ita coniunctas quoque amborum statuas in Odeo Atheniensium obseruat Pausanias; qui alibi eiusdem *Arsinoës* statuam in Helicone dicatam tradit. Ab eadem vero dictæ aliquot urbes Libyæ & Ægypti ARSINOES, quod notat Stephanus; & ad quas referendi forte plures nummi a magno illo Peireskio collecti, ac a me visi in Galliis apud illustrem Harlæum, cum inscriptione ΑΡCΙΝΟΗΤΩΝ. Quamquam & Syriæ aliorumque adhuc Regionum cognomines urbes, apud eundem Stephanum uidere liceat; sicut & plures eo nomine Ægypti, Syriæ, Macedoniæ, aut Cyrenarum Reginas accepimus. Ad alteram certe ARSINOEM spectat alius nummus cum capite velato, gemino cornucopiæ, & inscriptione ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, Lysimachi nempe coniugem, & huius Philadelphi filiam, qualem expressit in imaginibus Ursinus, & nos aureum ac argenteum aliquoties vidimus in illustribus Cimeliarchiis. Idem tamen huius *Arsinoës* cum priori fatum, si fides Memnoni apud Photium, qui tradit eam post Lysimachi nuptias, fratri etiam, *Ptolemæo* nempe *Cerauno* nupsisse. Diuersa rursus alia eiusdem gentis & fastigii ARSINOE, soror itidem & coniux *Ptolemæi Philopatoris*, de qua Polybius in Historia, & in Excerptis Valesianis. At vero alteri adhuc ARSINOE consecratæ Templum erectum narrat Pausanias, Lacænæ nempe, non Ægyptiæ, & sorori uxorum Castoris & Pollucis; hoc est totidem rursus ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ.

Lib. I. p. 14. Lib. IX. p. 588. Biblioth. p. 718. Lib. XV. p. 31. Exc. c. lib. XIV. & XV. Lib. III. pag. 182.

Nec tamen intra Ægyptios & Syros eadem se continuit insania, ut ea non ad vicinos etiam, aut hæredes eorum potentiæ Reges continuo transierit. Ita MITHRIDATES ΘΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ *Deus Rex*, a ciuitatibus, uti iactabat Athenion, passim dictus; sicut etiam apud Tullium loco iam supra adlegato, *Mithridatem* DEUM, &c. quod vero expressit uberius Diodorus in

Athen. lib. V. pag. 213. Pro Flacco c. 25. Pag. 401.

in Excerptis Valesianis, legatos nempe singularum ciuitatum decretis publicis eum ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΑ declarasse. Idem de PHRAATE Parthorum Rege obseruat apud Photium Phlegon, Φραάτης (non Φράτης) ὁ ἐπικληθεὶς ΘΕΟΣ, *Phraates cognominatus* DEUS. Unde iidem ac eorum successores, Persarum Reges, non *Fratres* solum *Solis* aut *Lunæ*; *& participes siderum*, (de qua appellatione occurret in sequenti Dissertatione dicendi locus) appellati; ni manifestiorem adhuc DIUINÆ & Humanæ naturæ communionem indicarent. Liquet id ex Epistola Chosrois Hormisdæ filii, Χοσρόης βασιλεὺς βασιλέων, Εἰρηνάρχης, τοῖς ἀνθρώποις Σωτήριος, ἐν ΘΕΟΙΣ μὲν ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἀγαθὸς καὶ αἰώνιος, ἐν δὲ ΘΕΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΘΕΟΣ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΟΣ· *Chosroes, Rex Regum, Pacificus, Hominibus Salutaris, inter* DEOS *quidem* HOMO *bonus & æternus, inter* DEOS *autem* HOMINES, DEUS PRÆSENTISSIMUS. Agnoscis impium ad unici Seruatoris ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ & sacra Christianorum mysteria contuitum. Hinc de Persarum Rege apud Heliodorum, ΘΕΩ βασιλεῖ καὶ μεγίστῳ, DEO *Regique maximo.* Immo Athenienses iam olim & Græci reliqui, præter Antigonum ac Demetrium supra memoratos, T. FLAMINIUM ob libertatem redditam, non ΣΩΤΗΡΑ solum, sed ΘΕΟΝ etiam declararunt. Id certe ex præclara eiusdem Gemma eruit vir doctus ad Ursini Imagines. Hinc ad Patres Conscriptos translata quidem a Prusia Rege appellatio, quam supra memoraui, ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ; sed & Nummi passim in Græciæ Asiæque ciuitatibus percussi, cum inscriptione, quam iidem adhuc hodie exhibent, & de qua iam supra egimus, ΘΕΟΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ, seu DEUM SENATUM. Ut neutiquam mirum sit, eundem honorem quoque non URBI solum ÆTERNÆ seu ROMÆ, a Græcis Europæis vel Asiaticis, ut ibidem vidimus, passim habitum; sed CÆSARIBUS etiam rerum Dominis, iisque viuis etiamnum, necdum autem DIUIS seu consecratis: sed qua de re, a SELEUCIDARUM quippe historia, in qua e priscis nummis illustranda nunc versamur, aliena, alius occurret opportunior agendi locus.

Pag. 401. Biblioth. p. 267. Theophyl. Simocat. lib. IV. Lib. V. p. 218.

4. *De* EPIPHANIS *Cognomine in* SELEUCIDARUM *& aliorum Regum nummis.*

Eadem vero ratione factum, ut cognomen EPIPHANIS, familiare in iisdem SELEUCIDARUM, uti & aliorum quoque Asiæ Regum nummis, occurrat; quo nempe præsentes in Mysteriis, aliisue creditis eorum adparitionibus Deos, Gentiles olim prosequi consueuerant. Unde etiam *Epiphaniæ*, frequentes & salutares eorum adparitiones dictæ. Hinc [a] Lucianus agens de Hephæstione ab Alexandro consecrato, somnia eiusdem, *Epiphanias* quasdam, aliaque eiusdem vaticinia ab adulatoribus refert iactata, quo iuuenili Alexandri cupiditati indulgerent. Ita ut eundem Heroibus vel Diuis continuo adscriberent, eo more, quem tangit alicubi [b] Polybius, ποιεῖν θεὺς τε καὶ Ἥρωας ἐπιφαινομένους, *Heroas aut Deos fingere præsentes.* Juxta nempe arcanam Gentilium Theologiam, habitæ aliæ *Deorum*, aliæ *Heroum*, aliæ *Dæmonum Epiphaniæ*: *Deorum* nempe proprium, ut iidem adparerent Salutares, & quidem adferendo sanitatem corpori, animæ virtutem, menti puritatem: adparentibus enim Diis, animas ita adfici, ut amorem diuinum & incredibilem lætitiam sentiant. Eorum proinde *Epiphanias* omnium manifestissimas, & ad summum fulgentes exstare. *Heroas* quod adtinet, adparere illos mitiores, quam Dæmonas; ac habere id proprium eorum *Epiphanias*, ut ad fortia facta homines impellant. Hæc aliaque id genus legas apud Jamblichum, libro de Mysteriis, Græce hic in Britannia primum edito, opera viri eruditissimi nunc

[a] Non temere Cred. Calum pag. 42. T. II.

[b] Lib. III. cap. 48.

Lib. III. c. 48. Sect. 14. c. III. pag. 41. 42.

 ΤΘ

τῦ μακαρίτε, Thomæ Gale. Inde autem ad Reges Alexandri Successores, tanquam manifestos & conspicuos quosdam in terris Deos, seu Heroas, Hephæstione certe haud inferiores, & tum magis conspicuos, translata eadem appellatio: ut præ aliis nummi ANTIOCHI eo nomine IV clare exprimunt, cum utroque titulo ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. Quod ipsum firmat egregie Appianus, qui eundem *Antiochum* narrat *Epiphanem* dictum, quod
Syriac. p. 117. expulsis e patris regno alienis, quasi *patrius & domesticus Rex illis adparuisset*, βασιλεὺς οἰκεῖος ὤφθη, nempe quod alicubi de Augusto Ouidius:

Trist. lib. II. Eleg. I.

Per te præsentem conspicuumque Deum.

Qua ratione certe apud Libanium dicuntur Cæsares Constantius & Constans,
In Basilico p. 112. suis Prouinciis ἀντὶ πατέρων φανέντες, *parentum loco præsentes*, seu *conspicui*: aut apud Claudianum,

Bell. Gildon. v. 307.

venerabilis illi,
Ceu Numenque vocor PRÆSENS.

Haud aliter ac in antiquis inscriptionibus, uti in una dicata Antonino Cara-
Itin. Tom. III. pag. 50. callæ apud diligentissimum Sponium, NUMINI PRÆSENTI: in aliis a-
Thes. LXXXVII, 9. pud Gruterum, PRÆSENTISSIMI NUMINIS, sicut in Græca ΗΡΩΝ
Ibid. XXXVI. 5. ΘΕΩ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩ, aut cæteroquin DIIS vel DEABUS PRÆSEN-
Ibid. XXXVII. 11. & XCIX. 5. TIBUS. Immo prout iam ante Virgilius:

Eclog. I. v. 42.

Nec tam PRÆSENTES *alibi cognoscere* DIUOS.

Epiphaniæ enim illæ Gentilium, quod obseruo, & hic ad rem facit, maxime de patriis ac domesticis Diis & eorum manifestatione vel præsentia (ut Tullius illam vocat) sumebantur: ut præter alios, auctor mihi Dio Chrysosto-
Orat. XXXIII. pag. 408. mus, qui tradit vulgo credi conditores, Heroas ac Deos, ut maxime eos decet, adire frequenter suas ciuitates, & maxime festis ac solemnibus diebus, aliis autem non conspicuos. Neque vero inanes habitæ, quod paullo ante innui, eiusmodi *Epiphaniæ*; sed qualis habita huius Antiochi apud Syros suos præsentia, efficaces & salutari quodam auxilio præditæ: quæ nempe aut ægris salutem, aut adflictis solatium, aut laborantibus præsidium portendere consueuerant. Hinc (ut tria hæc beneficia paucis complectar) Isis culta apud Ægyptios, ob ægrorum in adparitionibus curam, teste Diodoro, παρὰ τὴν
Lib. I. p. 22. ἐν θεοῖς ἐπιφάνειαν, & Philippo Medico, ob sanatum Alexandrum, *grates habe-*
Lib. III. c. 6. *bant veluti præsenti Deo*, auctore Curtio. Quomodo alterum beneficium quod adtinet, apud Eunapium Julianus Imperator Flaminem quendam in Græciam calamitatibus adflictam, *tanquam Deum quempiam præsentem misisse*
In Maximo p. 77. dicitur, καθάπερ θεόν τινα ἀποπέμπων φανέντα. Diodorus vero celebriorem refert
Lib. V. p. 224. Deorum Samothraciæ Epiphaniam, ob admiranda quæ præstabat in pericu-
Lib. III. c. 48. lis auxilia; & Polybius, consternatis Pœnis Heroëm quendam ἐπιφανέντα, viam
Epist. XXXVIII p. 415. ult. ed. iis docet per Alpes indicasse. Quomodo insuper non de inutili *præsentia*, sed *præsenti* Numinis *auxilio* vox ea ἐπιφανείας subinde sumitur; ut alibi apud eundem, de quo modo, Julianum: πῶς μὲν ἀθρόως τῆς ἐπιφανείας ᾐσθόμεθα τῶν θεῶν, *& quemadmodum repente præsens auxilium Deorum sensimus.* Ut vel inde satis liqueat, cur eodem sensu quo ἐπιφάνεια, ita παρουσία quoque, non solum pro
II Epist. c. I. v. 2. & c. III. v. 22. *præsentia* Numinis, sed pro *efficacia* usurpetur in Epistola Diui Petri; aut cur apud Macchabæorum scriptores, non semel ἐπιφάνεια præclarum Dei fac-
Vid. II Macchab. III. 24. &c. tum seu auxilium notet, ut iam vidit ὁ πάνυ Grotius, ac iam ante eum mo-
Exerc. II. Sect. XI. nuit in Exercitationibus contra Baronium magnus Casaubonus. Unde perspicuum etiam, cur tot gaudiis & acclamationibus prosequerentur Gentiles hanc

hanc domesticorum suorum Numinum adparitionem, ut Syri ad conspectum huius Dei Epiphanis Antiochi; aut Memphitæ apud Herodotum, qui ad Dei apud se manifesti præsentiam, Ægyptios tradunt ingenti gaudio delibutos, festos etiam dies agere. Præsentiam enim illam, non votis solum sed sacrificiis etiam, & vario mysteriorum apparatu consueuerant elicere. Quo respexit Eunapius: καὶ προσεῖχεν ὥσπερ αὐτοκλήτῳ καὶ ἄνευ τινὸς πραγματείας ΦΑΝΕΝΤΙ ΘΕΩ, *& adhæsit tanquam sponte vocato, & citra præuias quasdam sollicitationes* PRÆSENTI DEO. Ubi nempe eam adparitionem intelligit, quæ sponte a Deo concessa, citra operosiorem adparatum, quo solebat eadem elici. Sacra enim instituta a Gentilibus, ad impetrandas, vel celebrandas illas domesticorum Numinum adparitiones, cum aliunde, ut tentatis Tullo sacrificiis apud Liuium, tum ex Athenæo licet colligere; qui refert Demetrium Phalereum, fratre Himeræo ab Antipatro trucidato apud Nicanorem egisse, *tanquam qui ibi Epiphania defuncti fratris celebraret,* ὡς τὰ Ἐπιφάνια τοῦ ἀδελφοῦ θύων. Quæ sacrificia scilicet ad indicandam fratris Epiphaniam, quasi in Deos relati præsentiam seu manifestationem instituebat Demetrius: haud aliter ac illo *Epiphaniæ* argumento, consecrationem Hephæstionis, qua de re supra mentiebantur amici Alexandri. Adde, quod hinc Deorum Ἐπιφανῶν numerum solos nouisse Theologos; solos, quid sit perfectum sacrificium, quo eorum *præsentia* elicitur, doceat memorato paullo ante libro de Arcanis Gentium Theologiæ Jamblichus. Hinc etiam Dii illi *Epiphanes* cum iis solis, iuxta eundem Jamblichum, conuersari soliti, qui per sacra rite purgati, & ab adfectibus liberi ac immunes redditi fuerant. Immo non sacrificia solum, sed artes magicæ etiam nonnunquam adhibitæ, quibus illam Deorum Epiphaniam ementirentur, iuxta obscuras imagines arte venefica paratas. Ut videas, mi Octaui, non hodie primum, vel veris vel fictis adparitionibus, fidem diuinitatis quæsitam, ac suum Diuis cultum ea hominum opinione inualuisse. Eadem vero sacra ΘΕΩΦΑΝΙΑ etiam dicta, ex Philostrato obseruo; ubi Lacones interrogati, an ob præsentiam Apollinis Tyanei *Theophania agitarent,* εἰ καὶ θεοφάνια ἐπ' αὐτῷ ἄξουσι. Unde patet Ἐπιφανείας & θεοφανείας voces de ipsa *adparitione*; Ἐπιφάνια vero, seu Θεοφάνια usurpata pro festis in eorum memoriam aut desiderium agitari solitis. Quod discrimen etiam a Scriptoribus aliquot Ecclesiasticis obseruatum noui: quibus alias τὰ θεοφάνια, aliquando etiam Θεοφάνεια, non iam de Christi Seruatoris *adparitione* seu *Natiuitate*; sed, quod aliunde iam notum, de eius *Baptismo* frequenter usurpantur; ut præter Chrysostomum aliosque, liquet ex Balsamone in Bibliotheca Juris Canonici: quo sensu etiam, ut pridem hic adnotaui, *dies Baptismi,* Ἐπιφάνιος ἡμέρα vocatur in Constitutionibus Apostolorum. Adde quod Ἐπιφάνεια de Christi *præsentia* die Judicii extremi dicitur ab Hippolyto, in libello de Antichristo, quem vulgauit doctissimus Marquardus Gudius. At vero huius Antiochi exemplo, qui hoc nomen Dei Epiphanis in nummis adhuc præfert, idem quoque legimus Caium Cæsarem ambiuisse. In Eusebii certe Chronico ex versione Hieronymi, dicitur Caius Petronio Præfecto Syriæ præcepisse, sibi statuam poni Hierosolymis, sub nomine Jouis Optimi Maximi. Hæc autem postrema in Eusebianis Græcis Scaligeri exprimuntur, ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, hoc est, iuxta eundem Scaligerum, *Jouis illustris*; pro vulgata scilicet cognominis huius *Epiphanis* apud Interpretes significatione. Ita tamen ut huius appellationis dignitatem aut

Lib. III. cap. 27.

In Præfatio p. 102.

Lib. I. cap. 30.

Lib. XII. pag. 542.

Sect. V. cap. XXI. p. 126.

Vit Apoll. lib. IV. cap. 10.

Pag. 1243. ult. edit. Paris.

Pag. 70

Pag. 156. P. II.

Pag. 203.

Anim. ad Euseb. p. 188.

aut vim vocis non sit ibi adsequutus; qua instar JOUIS PRÆSENTIS & manifesti, absens etiam & væcors Caius a Judæis suspici Hierosolymis ac adorari voluit: ut ex Philone præterea, de quo iam ante, & mox adhuc, fit manifestum. Gemino nempe instituto, quo eosdem Jouis titulos & honores ambiens Diocletianus, *conspicuus & PRÆSENS JUPPITER cominus inuocari voluit*; aut quo passim Cæsares *præsentes Dii* seu *Epiphanes*, apud Poëtas ac Oratores, quod iam ante vidimus, inuocantur, immo Diis etiam manifestiores; sicuti de Augusto loquitur Ouidius,

Mamert. Genethl. Maximiani cap. x.

Ut mihi Dî faueant, quibus est manifestior ipsis:

De Ponto lib. I. Eleg. I.

& Valerius Maximus, qui eius rei causam adfert: *quod cætera diuinitas opinione colligitur, tua PRÆSENTI fide, paterno auitoque sideri par videtur.* Familiare vero id præ aliis CAIO, ut absens etiam *præsentis Dei* instar coli vellet: unde sicut in Templo Hierosolymitano id fieri iussit Romæ constitutus; ita eiusdem Roma absentis sellam in Urbis Templo positam Patres adorasse, & argentum, ex more introducto sub Augusto, quasi præsenti obtulisse auctor est Dio. Tangit alias & commemorat pluribus hanc Caii vesaniam Philo, qui, ut paullo ante iam alia occasione adtigimus, eandem refert Inscriptionem statuæ, quam volebat sibi Hierosolymis dedicari, sub titulo nempe ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΕΟΥ ΓΑΙΟΥ, *Jouis Epiphanis Junioris Caii.* Quæ felicitas reuera paullo ante eidem, sed ingratæ Urbi contigerat, in conspectu unici & veri vel ΔΙΟΣ, vel ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. Ut iam Johannem Antiochenum mittam, in cuius Excerptis de eodem CAIO in genere dicitur, quod passim se JOUIS habitu effingi in statuis voluerit. Quo habitu quoque cum a Milesiis effictum licet statuere, apud quos Templum sibi iussisse exstrui tradit Dio in Excerptis Valesianis. Unde mirari haud parum subit, quod rem a luculentis auctoribus, Judæis iuxta ac Gentilibus, & quidem ipsi Caio, qualis Philo exstitit, coæuis traditam, illiusque Cæsaris vesaniæ plane consentaneam, parum verisimilem, ut is pro Deo ac Joue haberi voluerit, statuat vir eruditissimus: idque inde, quod ne Imperator quidem ex Senatusconsulto esse potuerit. Quum tamen a Suetonio quoque idem Caius, cum Deorum in genere contemptor dicitur; tum alibi, quod Apelles tragœdus ab eo consultus, uter illi e Joue nempe & Caio maior videretur, cunctanter autem respondens, flagellis ab eo sit discissus. Quod vero *Imperatoris* titulum a Senatu obtinere non potuerit Caius, unde hauserit vir eruditus, me equidem latet: neque vero id ex eius nummis, qui ferme carent eo titulo, continuo statuendum est; in quibus alii cæteroquin & præcipui supremi fastigii, ut AUGUSTI, TRIBUNITIÆ POTESTATIS, ac PONTIFICIS MAXIMI tituli comparent; & qua de re alius occurret dicendi locus. Adde, quum vix alius e Romanorum Cæsarum numero, maiorem licentiam, tyrannidem, ac omnia ad unum eius nutum constituendi libidinem, in Senatum Populumqne Romanum exercuerit, eosque habuerit ad omnia obsequentes. Neque vero ideo, quod inter ἀφανεῖς, seu *inuisibiles* Deos primum locum Joui adscripserit Theologia Gentilium, minus hoc ei ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ seu PRÆSENTIS cognomen ex eiusdem Theologiæ placitis, conuenire censendum est. De his enim alioquin non conspicuis Diis, nec vulgo φαινομένοις instar Solis & Lunæ, *Epiphaniæ* illæ Gentilibus proprie dicebantur, tanquam de singularis cuiusdam & aliis inconcessi beneficii prærogatiua, ut supra ex Dione oris aurei aduertimus. Hinc frequens etiam, ut paullo ante vidimus,

In Præfat.

Lib. LIX. pag. 639.

Legat. ad Caium p. 1040.

Excerpt. Valesf. p. 805.

Pag. 370.

Harduin. de num. Herodiad. pag. 50. ed. Lips.

In Calig. c. LI.

Ibidem cap. XXXI.

vidimus, *Numinis* PRÆSENTIS, ſimiliter *Deorum* PRÆSENTIUM, aut etiam PRÆSENTISSIMORUM mentio in Inſcriptionibus antiquis; ſeu, quod eodem redit, ΘΕΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩΝ, quod & Conſtantino tribuit Orator Anonymus, *quando illum dabitis diem, quo* PRÆSENTISSIMUS *hic* DEUS *omni pace compoſita.* Tales nempe *Dei Epiphanes* præcipue a Germanis noſtris olim culti; quos tradit Cæſar, Deorum numero eos ſolum ducere, QUOS CERNUNT, *& quorum operibus aperte iuuantur,* Solem puta, Vulcanum, Lunam. Ex his autem facile adſequimur, cur eam vocem *Epiphaniæ,* non ad fictam aut inanem, ſed ad veram vel ΘΕΟΦΑΝΕΙΑΝ, vel ſalutaris ſideris adparitionem, primis Chriſtianæ Reipublicæ Triumuiris manifeſtati, Societas Chriſtiana iam olim traduxerit. Ad hanc vero ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ appellationem, *Antiocho* in eiuſdem Nummis, aliiſque dein tributam, reſpexiſſe patet Choſroëm Perſarum Regem apud Simocattam, qui inter inanes titulos, ambitioſum quoque illum, quod ſupra vidimus, præfert, *inter homines Deos* ΘΕΟΣ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΟΣ *Deus Præſentiſſimus.* Neque vero, quod occupauit iam doctiſſimus Noriſius, ſuperbæ adeo appellationis huic *Antiocho* in nummis eius apud Syros tributæ percuſſis, originem Samaritanis, uti ab aliis ſubinde factum, adſcribendam puto: qui nempe poſt vaſtata ab hoc Rege Hieroſolyma, &, Iudæos ad deſerendos patrios ritus, omni cruciatuum genere compulſos, in litterarum ad eum, quas retulit Joſephus, ſcriptarum limine, eundem compellant, ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΝΤΙΟΧΩ ΘΕΩ ΕΠΙΦΑΝΕΙ, *Regi Antiocho Deo Præſenti.* Neque enim facile hanc laudem, ut, quod bene a laudato Purpurato monitum, deſpicatiſſimæ Samaritanorum genti conceſſiſſent Syri, ut iis auctoribus, Regum ſuorum appellationes ſibi conſignandas crederent. Eandem vero, de hac *Antiochi Dei Epiphanis* in nummis eius dicti appellatione, explicationem a me olim confirmatam hic ac illuſtratam, paucis iam ante adtigerat ad Euſebium, ut poſtea videre mihi contigit, doctiſſimus Valeſius. Arripuit vero illam quoque, ac velut nouam in opere de nummis urbium illuſtratis adtulit vir eruditiſſimus: uti factum iam ante ad hunc ipſum, eique ſimiles huius *Antiochi* nummos, a præclaro Hiſtoriæ Regum Syriæ conditore: ac ſimiliter dein a viro plurimæ lectionis ac litterarum Orientalium peritia inclyto, Stephano Monachio. Neque vero huic interpretationi obſtat, quod, ut vere quidem eſt a doctiſſimo Noriſio monitum, illa EPIPHANIS appellatio, ubi nempe abeſt illud *Dei* vel *Iouis,* alteriuſve Numinis additum vel præmiſſum nomen, id tum non *Præſentem* adeo ac *Manifeſtum,* quam *Nobilem,* ac *Illuſtrem* notet. Qua ratione proinde factum ſit, ut iam ante apud LAGIDAS, ac dein apud alios SELEUCIDAS, fuerit receptum illud EPIPHANIS cognomen; idemque ad NICOMEDES Bithynos; TIGRANES Armenios; ac PARTHORUM ARSACES & VOLOGESES tranſierit: quod vix aliunde, quam ex reſiduis & præclaris eorum nummis liquet. Donec poſteriori æuo, non EPIPHANES ſolum, ſed ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΟΙ dicti horum ſucceſſores, Perſarum Reges, ut modo vidimus: quando ſcilicet EPIPHANES vocati eorum Præfecti; ut vel arguit una inſcriptio litterarum Varami Satrapæ, apud Theophylactum Simocattam.

Bell. Gall. lib. VI. cap. 20.

Epoch. Syr. Mac. Diſſ. II. cap. 4.

Antiq. lib. XII. cap. 40.

Annot. ad H.E. lib. II. c. VI.

Pag. 146.

Pag. 19[illegible].

Not. & Obſer. ad Var. [illegible] pag. 146.

Ut ſupra.

Hiſtor. lib. IV. cap. 7.

Huius vero *Antiochi Epiphanis* patruo, ſeu parentis Antiochi III. vulgo Magni fratri maiori natu, quique ante eum regnauit, SELEUCO III. tanquam alteri itidem Joui, ΚΕΡΑΥΝΟΥ ſiue FULMINIS cognomen datum legitur.

5 *De* ΚΕΡΑΥΝΟΥ *cognomine uni e* Seleucidis *& alteri e* Lagidis *dato.*

tur. Quod equidem haud ex eius nummis constat, e quibus unus tantum à diligentibus antiquariis est hactenus visus aut memoratus; neque vero ex uno Hieronymi, qui eam in rem a viro præstante adducitur, sed [a] Porphyrii insuper, [b] Eusebii, [c] Syncelli testimonio. Cuius autem appellationis, cur illi hoc ΚΕΡΑΥΝΟΥ cognomen sit inditum, nulla ratio ab iis redditur: sicut alioquin de PTOLEMÆO factum, primi Ptolemæi Lagi filio & Philadelphi maiore natu fratre, Macedonum autem post Lysimachum Rege, qui idem illud ΚΕΡΑΥΝΟΥ seu CERAUNI cognomentum tulit. Etenim a celeritate seu vi fulminis ignea, nomen hoc ei adhæsisse tradit Pausanias; ab importunitate autem morum seu væcordia, Memnon apud Photium. Quomodo alias apud Eustathium legas, ΚΕΡΑΥΝΟΝ quendam a voracitate dictum, quod impetuose in mensas irruens, easdem plane consumeret: prout alio iterum sensu, sed in sequiorum itidem partem, Alexander Magnus a Lucano alicubi dicitur:

Vaillant. Hist. Reg. Syr pag. 67.
a Græc. Euseb. pag. 62.
b Chron. pag. 142. P. II.
c Græc. Euseb. pag. 142.
Lib. 1. p. 28.
Biblioth. pag. 714.
Ad Iliad A. p. 862.

> *Terrarum fatale malum,* FULMENQUE, *quod omnes*
> *Percuteret pariter populos.*

Lib. x. v. 34.

Unde mirum videri posset, hoc contumeliæ, iuxta Memnonem, vocabulum, haud a maleuolis solum, aut ioco militari, huic PTOLEMÆO tribui; sed etiam in nummis eius, qualem nempe adtulit Goltzius, signari. Verum nihil obstat, ut sicut instar Jouis EPIPHANIS dictus modo ANTIOCHUS, aut CAIUS; ita ab eodem Joue ΚΕΡΑΥΝΙΩ seu FULMINATORE, cognomen illud CERAUNI seu ΚΕΡΑΥΝΟΥ sit ambobus hisce inter Alexandri Successores, PTOLEMÆO & SELEUCO Regibus inditum. Et de *Lagida* quidem firmare id poteſt Lucianus, qui Ægyptios præ gentibus aliis Deorum cognominibus usos docet. Id vero illustrat eximius Justini locus de Clearcho Heracleæ tyranno, qui Jouis filius credi voluit: *filium quoque suum* CERAUNON *vocat, ut Deis non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat.* Ad SELEUCUM vero quod adtinet, accedit forte peculiaris huius ΚΕΡΑΥΝΟΥ cognominis ratio, quam ex Appiano licet eruere; qui Seleucum Nicatorem in condenda Seleucia ad mare, sequutum refert augurium fulminis, & ideo Fulmen in eadem urbe haud aliter ac instar Numinis consecratum: καὶ θρησκεύουσι καὶ ὑμνοῦσι καὶ νῦν ΚΕΡΑΥΝΟΝ, *& colunt ac celebrant etiamnum* FULMEN. Ex quo lucem fœneratur Hesychius, qui Jouem sub CERAUNII nomine *Seleuciæ* cultum obseruat: ΚΕΡΑΥΝΙΟΣ ἐμβρόντητος καὶ Ζεὺς ἐν Σελευκίᾳ. Hæc autem mire illustrant antiqui & sequentes horum *Seleucensium* nummi. Prior cum *Jouis* illius Κεραυνίου effigie, & cum Fulmine alato, in auersa nummi parte, ac nomine ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ· Alter Antonini Pii, cum Fulmine Mensæ imposito, & inscriptione ΖΕΥϹ ΚΕΡΑΥΝΙΟϹ, *Juppiter Ceraunius* seu *Fulminator*: tertius itidem cum Fulmine supra Mensam, & voce ϹΕΛΕΥΚΕΩΝ, quos autem vere Regia Christinæ Augustæ Gaza nobis olim suppeditauit:

Græc. Tab. XXXVII. n. 10.
In Imaginib.
Lib. XVI. c. 5.
Syriac. p. 125.

Exstat

Exſtat vero ſimiliter inter æreos *Antonini Caracallæ* nummos in Regia Gallorum Gaza, unus cum Fulmine itidem ſupra menſam, eademque, quæ in adducto Antonini P.i nummo, inſcriptione, CΕΛΕΥΚΕΩΝ ΖΕΥC ΚΕΡΑΥΝΙΟC. Ut alium adhuc mittam eiuſdem Gazæ, & ſub eodem Caracalla, e maximorum genere, vulgo *Medaglioni*, nummum, cum Fulmine in extima Menſæ ora, præter alia quædam ibidem obuia, & cum inſcriptione eiuſdem loci CΕΛΕΥΚΕΩΝ. *Fulmen* vero illud *alatum* in priori nummo, ut & alibi ſubinde in antiquis nummis ſignatum, & quo rapidi illius *teli* vel *ignis*, prout paſſim apud Græcos & Latinos Poëtas dicitur, ingens, quo fertur, celeritas innuitur, duobus locis apud Ariſtophanem, ut obſeruo, legitur:

Ο Ζεύς δ' ὑμὶν βροντήσας, πέμψει ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ ΚΕΡΑΥΝΟΝ, Auib. p. 568.

Juppiter autem vobis tonans, mittet ALATUM FULMEN: alibi autem in eodem dramate:

Πάλλων ΚΕΡΑΥΝΟΝ ΠΤΕΡΟΦΟΡΟΝ, Διὸς βέλος. Ibidem p. 618.

Vibrans FULMEN ALATUM, *Jouis telum.* Eidem vero Διὶ Κεραυνίῳ, *Joui Fulminatori*, non apud *Seleucenſes* ſolum in Syria, ſed apud Græcos quoque Aram in Olympia ſacratam docet Pauſanias. Ut mittam Ζηνὶ Κεραυνίῳ legi in veteri Græcorum Epigrammatum Florilegio. *Ceraunius* proinde *Jupiter* a *Seleucenſibus*, haud aliter ac FULMINANTIS, FULGURATORIS, TONANTIS denique nominibus a Romanis cultus: ſicut præter Inſcriptiones antiquas, & unam quidem, JOUI SANCTO BRONTONTI, alteram JOUI FULMIN. FULG. TONANTI, firmant etiam obuii & frequentes nummi, cum epigraphe JOUI TONANTI, ut ſequens JOUI FULGURATORI inter aureos Diocletiani obuius.

Lib. v. p. 314. Anth. li. III. cap. xxv. Ep. 36.

Theb. Grut. XVII. 12. Ibid. XXII. 5.

Hinc & nota Jouis Ales, paſſim *Fulmen* tenens in aliis nummis, iuxta Manilium,

Aſſueto volitans, geſtat ſeu fulmina mundi,
Digna Joue & cælo, quod ſacris inſtruit armis: Manil. lib. I. v. 344.

ac unde apud Ariſtophanem dicitur Πυρφόρων αἰετοῖς *ignem ferentibus Aquilis*; prout Πυρφόρος Θεοῦ κεραυνός, *ignem ferens Dei fulmen* apud Sophoclem; aut paſſim alibi apud Græcos Tragicos, Κεραυνὸς πυρπνόος aut πυρπόλος, *ignem ſpirans* aut *incendens fulmen* dicitur. Unde etiam Fulmen Prouidentiæ Deo-

Auib. pag. 599. Oedip. Col. v. 1729.

Deorum in iisdem nummis symbolum: sicut clare liquet ex iis, quibus Fulmen insculptum, cum inscript. PROUIDENTIÆ DEORUM. Neque vero JOUEM solum CERAUNION, sed MINERUAM quoque *Fulmine* armatam exhibent nobis antiqua numismata: quale supra expressum ANTIGONI Tutoris, in cuius auersa parte Pallas depingitur fulmen vibrans; scilicet iuxta Poëtam:

Æn. I. v. 42. *Ipsa Jouis rapidum iaculata e nubibus ignem.*

aut apud Senecam Tragicum:

Agam. v. 535. *Libratur aliud Fulmen hoc toto impetu*
Certum reducta Pallas excussit manu.

Quo referri etiam debent alii nummi, in quibus Noctua Fulmen unguibus tenet; idem utique huic Deæ, quod Joui Aquila ministerium præstans. Nempe iuxta Etruscorum libros, certa sunt Numina præter Jouem, possidentia fulminum iactus; inter quæ potissimum Minerua; ut ex iisdem & Varrone pluribus docet Seruius. Quo respexisse etiam videtur præclarus nummus, & è maximorum quidem genere, qui occurrit in Gaza Cardinalis Buoncompagni, sub Seuero percussus; in quo spectare licet Vulcanum fulmen fabricantem, ante autem stantem Mineruam. Ne illud iam adducam, quod apud Æschylum de se tradit Minerua: *solam Deorum se nosse locum ædium, ubi sint claues, quibus Jouis Fulmen obsignatur:*

Ad Æn. I. v. 12.

Eumen. v. 830. Καὶ κλῆδας οἶδα δωμάτων μόνη Θεῶν,
Ἐν ᾧ ΚΕΡΑΥΝΟΣ ἐςὶν ἐσφραγισμένος.

His vero Numinibus (& de quibus consuli potest illustri eruditione, & harum inprimis veterum elegantiarum cultu ac peritia Cl. Cuperus in Harpocrate,) Manubias seu Fulminum iactus possidentibus, adscribendus etiam HERCULES; cuius, ut alia mittam exempla, fulminantis figura occurrit in nummo Bruttiorum. Ut non mirum sit eius ἀπόγονον, ac æmulatorem Alexandrum, Fulmen manu tenentem olim ab Apelle depictum: quamquam eo nomine a Lysippo reprehensum, ut alicubi Plutarchus refert. Horum itaq; Numinum, vel Heroum exemplo, non SELEUCI solum & PTOLEMÆI, inter illius Alexandri Successores, dicti Græcis CERAUNI; sed Romanorum etiam Cæsares, TONANTES & FULMINANTES, ut de Augusto Virgilius:

Pag. 99. — Plin. lib. XXXV. v. 10. — De Iside.

Georg. IV. v. 560. ——— *Cæsar dum magnus ad altum*
Fulminat Euphratem bello:

alibi autem de eodem Naso:

De Ponto lib. I. Eleg. 3. *Et iacit inuita fulmina rara manu:*

aut de Joue a Domitiano Martialis:

Lib. IX. Epigr. 88. *Adspice Tarpeium Pallatinumque Tonantem:*

sicut *tonare* etiam ROMA apud Claudianum:

De Bell. Get. v. 511. *Seu Cœlum seu Roma tonat.*

Hinc *Fulmine* etiam nonnunquam armati CÆSARES in selectis eorum nummis, tanquam *Joues Latii*, qualis AUGUSTUS cum Corona radiata, Fulmine, & Stella, ac inscr. DIUUS AUGUSTUS PATER; in auersa vero parte, Castrum, & inscript. AUGUSTA EMERITA. Ita inter eiusdem *Augusti* nummos a Nerua restitutos, unum videas cum Fulmine, ac inscriptione DIUUS AUGUSTUS. Sic iterum in Gaza Medicea, TRAIANUS visitur dextra Fulmen, sinistra hastam puram tenens, retro Victoria coronam

coronam capiti eius imponens, cum ſolita epigraphe, S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. Cui geminum eadem ſuppeditat inter nummos HADRIANI, in qua figura dextra Fulmen, ſiniſtra Haſtam tenet, cum inſcriptione DIUUS TRAIANUS AUG. PARTH. PATER. Qua ratione nempe Fulmen in dextra Julii Cæſaris collocat antiquum Epigramma,

Δεξιτερῇ δὲ Κεραυνὸν ἀγάλλετο χειρὶ κομίζων,
Οἷα Ζεὺς νέος ἄλλος ἐν Αὐσονίοισιν ἀκούων. Anthol. lib. v. cap. v. Epigr. 17.

Dextra vero Fulmen manu ferens exultabat, Ut alius Juppiter nouus, inter Auſonios audiens. Ut mittam, quod de CAIO refert Tranquillus, qud plerumque aurea barba Fulmen tenens ſit conſpectus. In Caio c. LII. Ex his vero poſſunt etiam illuſtrari frequentes in aliis SELEUCIDARUM, (quod & conſuetum LAGIDARUM in eorum nummis ſymbolum) Aquila Fulmini inſiſtens, & duæ nonnunquam cum expanſis alis & Fulmine, ut in quodam PTOLEMÆI numiſmate. Ut nihil de ALEXANDRI EPIROTÆ, PYRRHI, AGATHOCLIS, HIERONYMI, aliorumque id genus Regum aut Tyrannorum nummis iam dicam, cum ſignato in iis Fulmine, tanquam manifeſto Prouidentiæ ac Imperii ſymbolo. Quo ſpectant etiam cum aureus nummus ANTONINI PII, in Cimeliarchio illuſtriſſimi Colberti nobis inſpectus; in quo figura ſedens ſpectatur cum Fulmine, Haſta, & inſcriptione IMPERATORI; tum alii ſub ANTONINO CARACALLA aut MAXIMIANO ſignati, in quibus non iam Aquila, aut Noctua, ſed Leo radiatus Fulmen ore geſtat. Aliud vero ſtatuendum de Alcibiadis ſymbolo, quem in Clypeo nullum aliud inſigne gentilitium expreſſum geſtaſſe refert Plutarchus, præter Amorem ΚΕΡΑΥΝΟΦΟΡΟΝ, ſeu, ut eadem de re Athenæus, In Alcibiade p. 119. ἐπίσημον Ἔρως ΚΕΡΑΥΝΟΝ ἔχων ἠγκαλισμένος, *inſigne habens Cupidinem* FULMEN *ulnis amplectentem.* Lib. XII. pag. 534.

Verum non Deorum cognominibus ſolum, ſed nominibus etiam occurrunt nonnunquam inſigniti hi SELEUCIDÆ; ſicut unus ex iis DIONYSI, ſeu *Liberi Patris*, adſumpto, quod plures eius nummi adhuc obuii comprobant, cognomine, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ, *Regis Antiochi Epiphanis Dionyſi*, & qualem ſupra iam adtulimus cum Elephante Λυχνοφόρῳ. 6. *De Antiocho Dionyſo ſeu Baccho in nummis.* Quos autem nummos, quum ad quintum & nouiſſimum Antiochi Grypi ac Triphænæ filium, ac proinde ANTIOCHUM eo nomine XII, a Joſepho ſcilicet deceptus, retuliſſet in Hiſtoria Regum Syriæ Cl. Vaillant; Antiq. lib. XIII. cap. 23. Pag. 383. idem poſtea in Ptolemæorum Hiſtoria, eos ad ANTIOCHUM VI, Alexandri Balæ filium, ſpectare monuit: Pag. 100. eo nempe inductus, quod in nummum argenteum paullo ante incidiſſet, cum iiſdem dictis modo ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ nominibus; Æra autem in eodem adſcripta ΗΞΡ, h. e. Anno CLXVIII. Quæ autem æra omnino incidit in *Antiochi* illius *Balæ* filii, & *Epiphanis* itidem dicti, tempora: firmatque inſuper in ultimo *Antiochi Dionyſi*, quem adduxerat in Hiſtoria Regum Syriæ nummo, ſimilis Galea, quæ in Tryphonis tutoris illius Alexandri nummo viſitur. Pag. 386. Qua ratione nummum eidem Antiocho VI a ſe tributum, Pag. 295. ac a nobis pridem quoque, & de quo iam ante, Pag. 281. memoratum, cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ, *Regis Antiochi Dei Epiphanis Nicephori*, ad poſtremum illum alterius Antiochi, nempe Grypi & Tryphænæ filium, Antiochum

chum XII, eundemque, qui a Josepho DIONYSUS est appellatus, relegandum statuit. Quæ tota autem notatio, qua fides hic Josepho, quo nemo cæteroquin ex iis, qui supersunt, antiquis Auctoribus, plura & certiora de hisce Syriæ Regibus prodidat, omnino abiudicatur; quum uno nitatur visi illius a celebri antiquario ANTIOCHI DIONYSI nummi testimonio, cum adscripta ea, quam retulimus, Seleucidarum æra: de eo nihil licet aliud hic nobis pronuntiare. Ea enim est viri illius, in versandis dignoscendisue antiquis ab adulterinis nummis, exercitata tot annos peritia ac industria singularis, ut haud facile liceat hic fraudem ei factam suspicari. Haud proinde urgebo hic, quod idem ille *Antiochus*, Alexandri Balæ filius, cognomentum ΘΕΟΥ tulisse, quod eidem tribuit adductus paullo ante nummus, a [a] Josepho dicatur; nuspiam vero DIONYSI nomine vel ab [b] eo, vel ab iis, qui eius meminere ex antiquis Auctoribus [c] Macchabæorum scriptore, [d] Liuio in Epitome [e] Justino [f] Appiano, [g] Porphyrio, [h] Eusebio appelletur: quum aliunde constet, & sit supra id a nobis monitum, plura ab iisdem aliisue antiquis Auctoribus omissa Regum illorum Syriæ cognomina, quæ tamen superstites eorum nummi iisdem largiuntur. Illud forte adtendi magis hic meretur, quod παιδὶς & παιδαρίς, *pueri* ac *pueruli* nomine, aut *decem annorum*, ac *pupilli* dicatur idem *Antiochus* a Tryphone tutore in Regem adscitus, a prædictis Auctoribus, Macchabæorum scriptore, Appiano, Liuio, Justino: quod parum utique quadrat iis nummis, qui ANTIOCHI DIONYSI nomen præferunt.

a Antiq. lib. XII. cap. 13.
b Ibidem c. 9. & 12.
c 1 Macchab. XI. v. 39. 54. 57.
d Epitom. LV.
e Lib. XXXI. cap. 1.
f Syriac. pag. 132.
g Eufeb. E. Scul. pag. 62.
h Chronic. p. 147.

Morem vero illum, quo ipsa Deorum apud Gentiles nomina, ut hoc DIONYSI ab ANTIOCHO, seu VI, seu uti hactenus, XII, sunt ab hominibus desumpta, adtigit olim Lucianus, cuiusque rei exempla ab eo ibidem adducuntur DIONYSI, *Hephæstiones, Zenones, Posidonii, Hermæi*: quæ iu cognominum etiam vicem, ut hoc loco, transiere. Ita Themison Cyprius, & Nicostratus Argiuus, HERCULES uterque apud Athenæum dictus; & Menecrates, cum apud eundem, tum apud Ælianum, & quibus addendus Clemens Alexandrinus, JUPPITER; & Nicagoras eidem Clementi, MERCURIUS appellati. Quod ut in genere de Regibus & priuatis, qui Deorum nominibus sunt appellati, obseruat ibi eruditissimus Clemens; ita de priscis Regibus nominatim Seruius: *antiqui Reges nomina sibi plerumque vindicabant Deorum*. Immo quo honore prostibula etiam sua & publicarum libidinum victimas decorauit olim Græcorum natio, ut de LAMIA & PYTHONICE VENERE ex Athenæo constat. Nec mirum sacris vulgaris huius Deæ assidue operatas, ab eadem nominis decus reportasse; quum a Deo scilicet, a quo honorem adepti, nomina iam olim mutuatos veteres, ex Plutarcho nouerim; unde alium *Jouium*, alium *Mineruium*, alium DIONYSIUM &c. dictum obseruat: qui locus mire hæc & superiora simul illustrat. Transiere vero illius insaniæ exempla ad Romanos; unde in antiquis monumentis, ac nummis vel imprimis *Augusti, Antonini Pii, Commodi*, & aliorum, obuiæ inscriptiones JOUI AUGUSTO; APOLLINI AUGUSTO; ROMULO AUGUSTO; HERCULI ROMANO AUGUSTO; HERCULI COMMODIANO; ROMULO AUGUSTO, JOUIO GALERIO; sicut aliunde JOUIUM DIOCLETIANUM, & MAXIMIANUM HERCULEUM dictos accepimus. Eadem nempe ratione SILUIUS ÆNEAS iam olim dictus apud Poëtam, unus ex diui Æneæ posteris,

Pro Imagin. p. 31. Tom. II.
Lib. VII. pag. 289.
V. H. lib. XII. cap. 51.
Ibidem.
Ad Æneid. VII. v. 180.
Lib. VI. pag. 253 & lib. XIII. pag. 5965.
De Oracul. Defectu pag. 421.

&

& qui te nomine reddet Æn. VI. v. 768.
SILUIUS ÆNEAS.

Ita referri huc etiam debent frequentes in iiſdem nummis vel JUNO, vel CERES, vel UENUS AUGUSTA, cum Dearum nempe habitu & Auguſtarum effigie; ut præterea in obuiis earundem ſtatuis licet hic paſſim intueri, immo in ſelectis etiam quibuſdam nummis, ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ, ΙΟΥΛΙΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ, *Liuiam Junonem, Juliam* (Auguſti nempe filiam) *Venerem*, ac in memorata ſupra inſcriptione apud Cl. Sponium, ΣΑΒΙΝΑΝ ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ, *Sabinam Juniorem Cererem*, Hadriani nempe coniugem. Ut mittam frequentia in lapidibus veterum petita a Diis Deabuſque *Mercurii, Saturni, Phœbi, Dianæ, Palladis*, aliaque id genus nomina: aut Cypriæ cuiuſdam Reginæ, quam Λητώ, ſeu *Latonam* dictam commemorat Lucianus. Unde equidem liquet, incautius alicubi adſeruiſſe magnum Salmaſium, apud Græcos pauca, immo nulla nomina extare, quæ ſola ſolidaque Dei aut Deæ appellatione cenſerentur: nullos enim dictos *Apollines, Junones, Veneres, Tychen* ſeu *Fortunam*, ſed immutatis nominibus, *Apollodoros, Herodoros, Aphrodiſias, Eutychios*, &c. Quæ certe cum loco ſupra indicato ſui ſæculi eruditiſſimus Clemens, tum copioſa monumentorum veterum ſupellex nimium refellunt; dum eadem ipſa ac ſolida Deorum Dearumue nomina, ut modo etiam vidimus, viris mulieribuſque frequenter tribuunt. Immo ſicut hominibus Deorum, ita Diis quoque ac Deabus indita virorum ac mulierum cognomina, ut JOUIS AGAMEMNONIS Spartæ; & STRATONICIDIS VENERIS apud Smyrnæos, ab uxore Antiochi Soteris in Marmoribus Arundellianis. Sic apud Leucadem, Actium, aliiſque in locis, frequentata Templa ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ, *Veneris Æneadis*, iuxta Dionyſium Halicarnaſſenſem. Ipſum vero DIONYSI cognomen, præter adlegatum ex Nummis ANTIOCHUM, unum quoque e PTOLEMÆIS geſtaſſe, ex Euſebio aliiſque liquet; ſed qui minus recte in Chronico Euſebiano, & vulgo apud Chronologos, ac eruditiſſimum etiam Rupertum ad Beſoldum DIONYSIUS, pro DIONYSUS vocatur. Verum eius nomen, ut alterius ANTIOCHI, de quo egimus, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ſicuti in Porphyrii fragmentis, aliiſque Græcis Excerptis apud eundem Scaligerum vocatur: quamquam in nonnullis etiam, ſed minus accuratis & grauiorum errorum plenis, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, uti in ipſo Euſebii Chronico e Verſione Hieronymi DIONYSIUS dicitur. Eiuſdem vero DIONYSI Lagidæ mentionem videas apud Lucianum, καὶ παρὰ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ τῷ ΔΙΟΝΥΣΩ ἐπικληθέντι, & *apud* PTOLEMÆUM *cognomento* DIONYSUM, ac ſub eodem adductum olim in extremum capitis periculum Demetrium Platonicum, ob neglecta Bacchantium ſolemnia: ut vel inde colligas, quam bene nominis illius menſuram implerit hic *Dionyſus*. Eiuſdem etiam meminit Clemens Alexandrinus, ſed cuius locus in mendo cubat; ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ δὲ ὁ τέταρτος ΔΙΟΝΥΣΟΣ ἐκαλεῖτο, καὶ Μιθριδάτης ὁ Ποντικὸς, ΔΙΟΝΥΣΟΣ καὶ αὐτός. PTOLEMÆUS *autem quartus, vocabatur* DIONYSUS, *& Mithridates Ponticus, ipſe quoque Dionyſus*. Quid audio, *Ptolemæum Quartum* dictum *Dionyſum*? quod cognomen tulit demum, iuxta eundem Clementem alio loco, Porphyrium, Euſebium, alioſque, PTOLEMÆUS AULETES, iſque in ea Lagidarum ſerie, iuxta eoſdem Auctores, penultimus, ac inde quibuſdam, ut a Clemente & cui accedit [b] Strabo, nonus; aliis, ut [c] Porphyrio, [d] Euſebio, [e] Epiphanio, undecimus;

Regin. Christin.
Itin. Tom. III. pag. 232. P. II.
Pro Imaginib. pag. 30.
Epiſt. ad Menag. de Herod. Infant.
Marm. Oxon. pag. 1214. P. I.
Antiq. lib. 1. p. 40. 42.
Pag. 150. P. III.
Pag. 61.
Euſeb. Græc. Scalig. p. 61. 73 & 194.
Non Temere Cred. Calumn. pag. 417.
In Protrept. p. 29.
Strom. lib. 1. pag. 331.
In Græc. Euſeb. pag. 61.
Chron. p. 301. P. II.
Ut ſupra
Lib. XVII. p. 745
Ut ſupra.
Ut ſupra.
De Ponderib. Sect. XII.

Pag. 373. Doct. Temp. lib. x. cap 48. decimus; in aliis vero Græcis apud Scaligerum Excerptis, uti apud Petauium ac recentiores Chronologos, duodecimus. Prioribus, a quibus nempe undecimus Ægypti Rex dicitur ille PTOLEMÆUS DIONYSUS, accessit nouissimus Historiæ Ptolemæorum conditor, Cl. Vaillant; a quo cæteroquin idem DIONYSI cognomen tulisse quoque illius *Ptolemæi Dionysi* filium, & Cleopatræ fratrem Ptolemæum, ut ea de re mox, traditur. PTOLEMÆUS vero QUARTUS, non DIONYSUS, sed PHILOPATOR, ut vulgo notum, dictus; cuius frequens utique apud veteres, ac Polybium in primis, mentio, & quale etiam cognomentum ei tribuit singularis nummus in Historia Ptolemæorum nouissime adductus. Eundem vero *Philopatora*, GALLUM etiam, ac TRYPHONEM appellatum docent nos, de priori cognomine, Magni Etymologici [a] Auctor; de posteriori, [b] Plinius: DIONYSUM autem nusquam vocatum legimus. Vel itaque Clementis illud *μνημονικὸν ἁμάρτημα*, quod miror non obseruasse viros doctos, qui illum notis suis & animaduersionibus illustrarunt; vel quod præstat de Ægyptio & longe eruditissimo Scriptore opinari, corrupti ibi eius codices, obuio ex adscriptis olim numerorum notis librariorum in talibus lapsu, & loco *τέταρτος*, restituendum ibi *ἔνατος* *nonus*, ut de eo *Ptolemæo Dionyso* alibi, quod diximus, idem Clemens, iuxta alios vero *ἑνδέκατος* vel *δωδέκατος*, *undecimus* vel *duodecimus*. Confusa enim vulgo hæc posteriorum LAGIDARUM historia; dum in constituendo Ptolemæi *Lathuri* seu *Soteris* successore dissentiunt Auctores: cui nempe hunc PTOLEMÆUM seu AULETEM substituunt continuo e veteribus Strabo, & Clemens Alexandrinus; alii vero, sicut inter veteres Epiphanius, Porphyrius, Eusebius, duos; quidam etiam, uti Petauius, tres ALEXANDROS, inter utrumque, *Lathurum* nempe & *Dionysum* Ptolemæos, inserunt. Nisi placeat forte opinari, tuendæ vulgari apud Clementem lectioni de *Quarto Ptolemæo Dionyso*, eum nempe, sicut GALLUM, ut paullo ante vidimus, ita DIONYSUM dici quoque potuisse. *Gallus* enim ille, iuxta Magni Etymologici Auctorem, appellatus, ob coronam ex hedera Gallorum instar adsumptam: ΓΑΛΛΟΣ Ο ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ διὰ τὸ φύλλα ΚΙΣΣΟΥ κατεστέφθαι (non, ut ibi hactenus corrupte legitur, κατεστίχθαι) ὡς οἱ ΓΑΛΛΟΙ. ἀεὶ γὰρ ΤΑΙΣ ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑΙΣ τελεταῖς κισσῷ ἐστεφανοῦντο. GALLUS PHILOPATOR PTOLEMÆUS, *quod* HEDERÆ *foliis coronaretur: semper enim* GALLI *in Bacchi ceremoniis hedera coronantur.* Prout nempe, non quidem hic *Ptolemæus Philopator*, in illius, qui supersunt adhuc, nummis; sed Ptolemæi DIONYSI filius, & ipse DIONYSUS inde etiam, ut videtur, a quibusdam, dictus, idemque Cleopatræ J. Cæsaris ac Antonii frater, Hedera coronatus, & cum Thyrso insuper cernitur in nummo, quem e musei sui cimeliis nouissime ad Historiam Ptolemæorum retulit vir præstantissimus. Sed misso nunc *Philopatore*, PTOLEMÆUS, vulgo AULETES, & *Cleopatræ* nouissimæ Ægypti Reginæ, ac duorum adhuc filiorum, qui *Ptolemæi* itidem dicti, parens, non illo solum nudo, quod diximus, DIONYSI nomine; sed iuxta Porphyrium, & Græcas collectiones apud Scaligerum, addo & Menandrum Protectorem, ὁ ΝΕΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΣ JUNIOR DIONYSUS seu *Bacchus* est appellatus. Haud aliter nempe ac filia eius Cleopatra, dicta ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ, aut alii e Cæsarum stirpe, ΘΕΟΙ ΝΕΟΙ, aut Caius Imperator, sub ΔΙΟΣ ΝΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ nominibus coli, ut ea iam paullo ante vidimus, voluit. Immo quam ΔΙΟ-

Marginal notes: Pag. 146. 147. — a In Γάλλος. — b Lib. xiv. cap. 56. — Ut supra. — In Γάλλος — J. Vaillant p. 161. — Græc. Euseb. Scalig. p. 60. Ibidem. pag. 373.

ΝΥΣΟΥ

ΝΥΣΟΥ appellationem, ad filium quoque huius Ptolemæi, eundemque Cleopatræ fratrem, qui cum ea regni hæres fuerat a patre relictus, sed ea regno expulsa, & bello cum J. Cæsare implicitus, in Nilo submersus periit, transiisse; tradit inter alios Petauius; & suffragatur postremus & præclarus Ptolemæorum Historiæ e Nummis eorum nuper illustratæ editor. Quod tamen, nec in Porphyrii fragmentis, quibus ea in re vir ille eximius nititur, hactenus legitur: nec apud alios ex antiquis, qui horum Lagidarum meminerunt, Strabonem, Clementem, Trogi Epitomatorem, Eusebium, Epiphanium; adde nec apud Romanos Scriptores, qui res illius æui in Ægypto adtingunt, J. Cæsarem, Dionem, Appianum, Justinum, aliosue memoratum videas. Haud etiam, quo idoneo auctore nititur hęc Petauii, de hoc altero DIONYSO PTOLEMÆO, prioris nempe eo nomine iam appellati filio, obseruatio, monitum ab eo legimus. Neque vero eandem suppeditat postremi huius Ptolemæi, Auletis nempe filii, nummus; quem e musei sui cimeliis adtulit Cl. Vaillant, cum solo ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ titulo: immo quam nec parentis quidem DIONYSI, quod aliunde constat, appellati, superstites adhuc nummi ei largiuntur. Quod nempe id ab horum Lagidarum, aut Ægyptiorum sub iis, more esset ferme alienum; ut publicis illis nummorum monumentis, quæ iisdem erant indita cognomenta continuo traderentur. Unde id ut in primo & sexto Ptolemæo singulare, nec alibi in aliorum Lagidarum nummis obuium obseruat Cl. Vaillant; quod nempe duo illi soli, prior nempe, SOTERIS; alter PHILOMETORIS cognomentum in eorum nummis tulerint. Quod, & duobus quidem locis a celebri antiquario in ea horum Lagidarum historia monitum, omnino tamen refellitur duorum aliorum *Ptolemæorum* adductis ab eodem nummis: uno PTOLEMÆI III. cum EUERGETIS, quod ille tulit, cognomento, nempe ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ, altero filii & successoris eius, PTOLEMÆI IV. cui solemne eius PHILOPATOROS nomen tribuit quoque alius memoratus ab eodem viro eximio nummus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. Id cæteroquin in genere de plerisque illorum Lagidarum cognomentis, & vere quidem dicendum est; ab eorum nummis abesse pleraque illa, quæ iidem tulerunt, honesta quamquam & decora, cognomina, ut PHILADELPHI, ac alia quoque; nisi primi & tertii Ptolemæi, SOTERIS dicti, ac EUERGETIS, sic & alterius, DIONYSI: ut haud mirum proinde sit, si nec in iis reperiantur minus decora aut illo fastigio digna, PHYSCONIS, LATHURI, vel AULETIS cognomenta.

Doct. Tempor. lib. x cap. 48. Pag. 147.

Histor. Ptolem. pag. 16[illegible].

Pag. 103. & 163.

Hist. Ptolem. pag. 50.

Ibidem pag. 69

Præter *Seleucidas* vero & *Lagidas*, seu de quibus modo egimus, ANTIOCHUM, & PTOLEMÆUM; ita MITHRIDATEM dictum quoque DIONYSUM, bene monuit Clemens; quod notauerat olim Cicero: *Mithridatem Deum illum, Patrem, Conseruatorem Asiæ, illum* DIONYSUM BACCHUM, LIBERUM *nominabant*; ac præter Appianum, innuit etiam alicubi Dio Prysæensis. Caussas etiam illius appellationis eidem tributæ tradentem videbis Plutarchum in Symposio: & ad quam respexit insuper Athenæus, dum certatim a ciuitatibus, quæ huic Mithridati occurrerent, *Deum illum vocatum* (nempe DIONYSUM, seu Bacchum) diuinisqᴇ honoribus certatim cultum refert. Immo sicut dictus paullo ante Ptolemæus, ita M. ANTONIUS iam velut Rex Ægyptius, seu Reginæ Ægypti Cleo-

Protrept. pag. 36.

Orat. pro Flacco cap. 25.

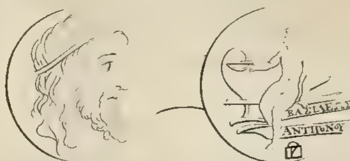
Mithridat. pag. 176.

Orat. XXXVII. pag. 456.

Sympos. lib. II. Qu. 6.

Lib. V. pag. 213.

patræ maritus, omni quoque eiusdem Dei cultu adsumpto, hedera, pampi-
In M. Antonio pag. 244. no, similiter ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΝΕΟΣ *Bacchus Junior* est iuxta Plutarchum, di-
Lib. L. p. 471. ctus; & de quo præter Dionem Cocceianum, M. Seneca pater: *nam cum*
Suasor. cap. I. ANTONIUS *vellet se* LIBERUM PATREM *dici; & hoc nomen Statuis subscribi iuberet, habitu quoque & comitatu* LIBERUM *imitaretur, venientes ei Athenienses cum coniugibus & liberis,* DIONYSUM *salutauerunt.* Adeo ut non in Ægypto solum eam egerit histrioniam idem Antonius. Quem autem DIONYSI seu *Liberi Patris* habitum eidem aliquot nummi adhuc hodie tribuunt. Solemnis nempe hæc Asiæ aut Ægypti Regum insania, ut *Liberi Patris* cultum, ac subinde etiam nomen adsumerent. Hinc in pom-
Lib. V. pag. 201. pa Ptolemæi Philadelphi apud Athenæum, Alexandri & Ptolemæi statuæ cum coronis hederaceis prælatæ. Ita ANTIOCHUS EPIPHANES hedera simul & diademate reuinctus, in præclaro nummo Gazæ Mediceæ: unde illustratur Hippolytus in libello de Antichristo, ab insignis doctrinæ viro Marquardo Gudio vulgatus, qui hunc Epiphanem obseruat inter alia Judæis im-
Pag. 72. perasse: καὶ κισσοῖς ἐστεφανωμένους πομπεύειν τῷ Διονύσῳ, *& hedera coronatos pompam agere Libero Patri.* Unde caput quoque ANTIOCHI DIONYSI, cuius paullo ante facta mentio, radiatum simul ac hedera coronatum in præclaro nummo Gazæ Farnesianæ: ut Solem nempe & Bacchum eodem symbolo a-
Saturn. lib. I. cap. 17. dumbrarent. Coniuncta nempe Solis & Bacchi numina, ut vel ex Macro-
De Corona c. VII. bio notum; sed quod iam non est huius loci. Eodem etiam Bacchi *hederati,*
Lib. I. cap. 6. ut cum Tertulliano loquar, seu cum *hederata fronte,* iuxta Nemesianum,
Eclog. III. v. 18. cultu insignitus etiam legitur apud Herodianum ANTIGONUS, quem egregie illustrat nummus huius primi Asiæ inter Alexandri Successores Regis Mediceus, in quo caput eius barbatum ac hedera reuinctum visitur; in auersa autem parte figura nuda naui insidens. Similem huius *Antigoni* nummum hic damus e cimeliis olim Cl. Seguini, nunc Regiæ Gallorum Gazæ.

Eundem vero morem æmulatum filium huius *Antigoni* DEMETRIUM supra innuimus; sicut M. Antonii exemplo, CAIUM quoque Imperatorem, modo *Liberi Patris,* modo *Herculis,* modo *Jouis* etiam habitum simul
Pag. 670. cum eorum nominibus sibi vindicasse, tradentem videas Dionem in Excerp-
Legat. ad Caium p. 1009. tis Valesianis, & quod Philo pluribus insuper commemorat. Eandem ve-
In Elagab. cap. XXVIII. saniam in ELAGABALO notat Lampridius: *iunxit & Tigres,* LIBERUMQUE *se vocans, eodemque habitu, quo Dii pinguntur, quos imitabatur.* DIONYSI itaque totidem seu Bacchi, *Caius,* ac *Elagabalus;* haud aliter ac *Antiochus, Ptolemæus, Mithridates, Antigonus, Demetrius, Antonius,* modo commemorati; quibus addi potest *Perseus* postremus Rex Macedonum, hedera itidem redimitus in antiquo marmore apud Ursinum. Ut non mirum videri debeat,

debeat, eos ad exemplum huius Dei sese libenter composuisse: cujus, quæ de illo vulgo ferebantur, florens iuuenta, insignes triumphi, longæ peregrinationes, vitæ hilaritas, hos illi vel cultores, vel æmulos cum Reges, tum Augustos conciliarunt. Immo hinc factum, ut sub eiusdem, tanquam iuuenis & pulchri, imagine multi olim fuerint priuata religione culti & consecrati. Unde noua illa nupta apud Apuleium, defuncto in flore ætatis coniuge, *& imaginem defuncti, quam ad habitum* DEI LIBERI *formauerat, adfixo seruitio diuinis percolens honoribus, ipso sese solatio cruciabat.* Metam. lib. VIII.

7. De ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ *cognomine in* Seleucidarum &c. *nummis. Item* ΕΥΣΕΒΟΥΣ.

Verum præter illas Deorum appellationes, quas vel vesana ac præpostera Regum illorum ambitio, vel fœda, seu verius impia populorum adsentatio hisce SELEUCIDIS subinde tribuit, ac publicis id genus monumentis prodi ad posteros voluit; exstant subinde in iis alia magis decora, ac vel ab eorum in populos ac ciuitates beneficiis, vel in parentes aut fratres pietate, petita cognomenta, sicut EUERGETIS, EUPATORIS, PHILOPATORIS, PHILOMETORIS, PHILADELPHI. Ac prioris equidem, seu EUERGETIS nomenclationem, cum SOTERIS appellatione vulgo apud Græcos coniunctam, passim bene meritis Regibus, in Græcia, in Asia, aut in Ægypto haud semel concessam, supra iam vidimus: ac eorum exemplo de Romanis etiam Imperatoribus, uti apud Philonem Alexandrinum, de [a] AUGUSTO & [b] CAIO CALIGULA usurpatam constat. SELEUCIDAS vero quod adtinet, de quibus nobis hic sermo, sicut tres ex iis, *Antiochum Demetrium I.* & iuxta Josephum, *Antiochum* etiam *VII.* ΣΩΤΗΡΟΣ, cognomine ornatos antea diximus; ita tres quoque occurrunt in ea Regum illorum serie, cum hoc ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ cognomento: nempe ALEXANDER I. vulgo BALÆ, & THEOPATOR idem dictus; alter, ANTIOCHUS VII, vulgo SIDETES; tertius, DEMETRIUS III, vulgo EUCÆRUS, idemque in præclaro eius nummo PHILOMETOR & CALLINICUS. Primi equidem illius ALEXANDRI frequens, præter Josephum aliosque, in Macchabæorum libris mentio; & qui se erga Jonathanem summum Pontificem ab eo declaratum, & Judæos, vere *Euergetem* seu *Beneficum* præbuit. Exstat vero cum in Historia Regum Syriæ, tum in Thesauro Palatino, præclarus huius *Alexandri*, cum utroque illo ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ & ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ cognomine, nummus, & in anteriori area, cum Regis illius, & uxoris CLEOPATRÆ, Ptolemæi Philometoris Ægypti Regis filiæ, & quidem cum modio & velo, capitibus: unde illustratur, ut vidit iam Cl. Vaillant, id quod de huius Alexandri cum eadem Cleopatra nuptiis, a Macchabæorum Scriptore, dicitur, & lucem etiam capit hic nummus. Adducitur vero e cimeliis Regiis Brandenburgicis ab erudito eorum editore gemma, in qua ille caput cum diademate cælatum ad hunc Alexandrum refert; sicut alibi singularem omnino, nec a celebri antiquario memoratum Regiæ illius Gazæ nummum profert, in quo hinc caput eiusdem Cleopatræ, illinc Elephas cum inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

a ὁ Σωτὴρ, καὶ Εὐεργέτης Σεβαστός. In Flaccum p. 977.

b ὁ Σωτὴρ καὶ Εὐεργέτης εἶναι νομισθείς. Legat. ad. Caium pag. 991.

1 Macchab. x. v. 20. 59. 60.

Pag. 255.

Pag. 135.

1 Macchab. x. v. 58.

Thes. Brand. Vol. I. p. 108.

Thes. Brand. Vol. III. p. 20.

Signatus

Signatus vero in hoc nummo Elephas, omnino ad *Apameam* Syriæ, ubi cusus fuerit hic nummus, eum, ut hoc addam, referendum suadet. Solitus enim Elephas, quod supra iam, ubi de Seleuco I agebatur, vidimus, in his Seleucidarum nummis, horum *Apamensium* typus, ob Elephantum gregem in eorum agris ali ab his Syriæ Regibus solitam. Accedit, quod exstant alii huius Alexandri nummi, *Apameæ* percussi, uti præter adductum unum in

Pag. 261.

Historia Regum Syriæ, alium insuper recondit Gaza Gallorum Regia, signatum cum Jouis dextra Galeam, sinistra Hastam tenentis effigie, & inscriptione ΑΠΑΜΕΩΝ ΓΞΡ *Apamensium* CLXIII, sicut alterius in Syria urbis ΚΥΡΡΗΣΤΩΝ nummus, cum eiusdem Alexandri effigie, & sequentis anni Æra ΔΞΡ CLXIV, in laudata Historia conspicitur. Alter vero e Seleucidis cum ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ itidem cognomine ANTIOCHUS VII, idem

Antiq lib. XIII cap. 12. Idem cap. 16. Vid. 1 Macchab. XV. v. 2, 5, 6. Pag. 306. 309. 310.

ΣΩΤΗΡ etiam, iuxta Josephum, & ΕΥΣΕΒΗΣ dictus, beneficiis quoque sub initium regni in Simonem, summum gentis Sacerdotem ac Ducem, & in Judæos collatis, *Euergetem* se quoque iis probauerat. Præter tres adductos in Historia Regum Syriæ huius *Antiochi* cum illa ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ appellatione nummos, duos insuper obseruare mihi in præclaris cimeliarchiis licuit: unum, in quo nauis Rostrum cum Dioscurorum pileis & impositis Stellis, solito Tripolitarum in Phœnicia typo: alterum, hinc cum Loto & Cupidine; illinc cum Cupidinis & Victoriæ iconibus, utrumque autem cum inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, addita in priori æra ΕΟΡ CLXXV, in posteriori ΓΟΡ CLXXIII. Illud vero occasione postremi huius nummi, & Loti in eo depictæ obiter dicendum est, quod alibi iam adtigi, non ad similem *Antiochi Euergetæ* nummum, herbam dictam a Plinio *Commage-*

Pag. 306.

nam, a me, quod tamen in Historia Regum Syriæ dicitur, relatam; sed prorsus ad alium nummum ibidem a me prius memoratum, cum Cleopatræ in anteriori parte effigie, & addito gentis nomine ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Inspiciat, cui lubebit aut vacabit, in superiore huius operis editione adscriptum

Diss. de Præst. &c. Num. p. 390.

hic in margine locum; & agnoscet omnino haud iure a præstante antiquario, id mihi, quod modo retuli, de eo Antiochi nummo tribui. Tertii vero e Seleucidis, eodem ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ cognomine insigniti, nempe DEME-

Ibidem p. 377. Hist. Reg Syr. pag. 379 Ut supra. pag. 378 a Lib. XVII. p. 795. b Græc. Euseb. pag 61. c In Chronico. d In Daniel e Græc. Euseb. pag 183 190. f Hist Ptolem. pag. 50.

TRII III. vulgo EUCÆRI, cum aliis insuper ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ & ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, appellationibus, præclarum omnino & singularem nummum, primum olim a nobis vulgatum supra denuo protulimus. E LAGIDIS vero, duos etiam PTOLEMÆOS, tertium & septimum in ea serie, idem quoque ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ cognomen tulisse, cum aliunde constat, uti e [a] Strabone, [b] Porphyrio, [c] Eusebio, [d] Hieronymo, [e] Syncello, tum ex prioris seu Ptolemæi III nummo, nuper in Historia Ptolemæorum diuulgato, cum inscriptione ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Quod *Euergetæ* cognomen

cognomentum eidem quoque Ptolemæo tribuunt [a] Polybius; [b] Clemens Alexandrinus; Justinus: de septimo vero Ptolemæo, vulgo PHYSCONE, silent, uti etiam eius nummi. Verum haud ab his LAGIDIS solum & SELEUCIDIS adsumptum illud ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ cognomentum, iisue in eorum etiam nummis adscriptum; sed certatim quoque ab aliis Asiæ Regibus: uti e præclaris PYLÆMONIS Paphlagonum, MITHRIDATIS Ponti, & ARSACIDARUM Parthorum nummis, de quibus alius erit dicendi locus, etiamnum constat. De EUSEBIS vero cognomento pauca occurrunt omnino, quæ hic moneam; quod inter *Seleucidas*, uni ANTIOCHO X, Cyziceni filio, illud ei tribuant veteres nummi; idque, ut ea de re Appianus, ob suam in parentem pietatem, moto contra Seleucum VI, ut paternam cædem ulcisceretur, bello; ac unde adsumptum itidem ab eo, & quod iidem eius nummi ei largiuntur, de quo mox, PHILOPATORIS nomine. ANTIOCHUM alioquin VII, vulgo SIDETEM, in nummis autem eius tum, ut modo vidimus, EUERGETEM, tum etiam EUSEBEM ab omnibus, nempe Judæis, dictum tradit Josephus, & quidem δι' ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας, seu, quod mox addit, τὴν περὶ τὸ Θεῖον σπουδὴν, *ob eximium in Deum cultum*, quem in illo Hyrcanus, Judæorum tum princeps, agnouerit. Quod firmat nummi inscriptio a Goltzio adducta, in qua utrumque illud *Euergetis* & *Eusebis* cognomen ei datur, nempe, ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Quæ tamen ΕΥΣΕΒΟΥΣ appellatio haud occurrit hactenus in iis, qui adducuntur in Historia Regum Syriæ, aut quos alibi videre nobis contigit, Regis huius nummis. Mitto e Cappadociæ Regibus ARIARATHEM, in cuius nummis, sed de quibus in sequenti Dissertatione dicetur, idem ΕΥΣΕΒΟΥΣ cognomen ei datum legitur. De simili vero ΕΥΣΕΒΟΥΣ, seu PII appellatione, primo inter Romanos Cæsares ANTONINO data, ac dein ab eius quoque Successoribus inter summos supremi fastigii titulos adsumpta, haud occurrit hic agendi locus.

[a] Lib. v. c. 18.
[b] Strom. lib. i pag. 331.
Lib. XXVII cap. 2.
Syriac. p. 133.
Antiq. lib. XIII. cap. XVI. pag. 419.

8. *De* ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ, *aliisque id genus cognominibus in nummis.*

Quod vero adtinet ad commemorata paullo ante ac nota, quæ aliquot ex Alexandri M. successoribus SELEUCIDIS vel LAGIDIS tulerunt itidem EUPATORIS, PHILOPATORIS, PHILOMETORIS, & PHILADELPHI cognomenta, & quæ veteres eorum nummi iisdem tribuunt, eorundem ratio continuo est ex ipsa illorum nomenclatione obuia. Quamquam illud ferme contigisse videas, ut quod supra obiter adtigi, qui magis in parentes, aut in fratres impii, & parricidæ etiam subinde exstiterint, splendidis hisce nominibus commendari & efferre sese voluerint. Ac prior quidem EUPATORIS appellatio, ANTIOCHO V, Antiochi IV, Epiphanis filio, in præclaro & singulari eius nummo, qui exstat in Gaza Medicea, & apud Cl. Vaillant tribuitur; quodque cognomen inditum ei a Lysia post parentis obitum dicitur a Macchabæorum Scriptore; a Syris autem, ob patris virtutem, iuxta Appianum. Quo cæteroquin cognomento usos similiter duos Ponticos vel Bosporanos Reges, ex insignibus eorum nummis, si id non aliunde constaret; discimus: MITHRIDATEM nempe, cui internecinum cum Romanis bellum, utroque DIONYSI, de quo paullo ante, & EUPATORIS cognomento, ut de eo Appianus, decoratum; alterum insuper e Bosporinis Regibus, Diuorum Fratrum M. Aurelii & L. Veri ætate, cuius nummum cum eodem EUPATORIS nomine, ad Juliani Cæsares olim protuli.

Hist. Reg. Syriæ pag. 228.
II Macchab. cap. II. v. II.
Syriac. p. 117.
Mithridat. pag. 176.
Pag. 421.

 tuli.

tuli. De quo autem utroque EUPATORE, & antiquis, qui eosdem signant, nummis, opportunius in sequenti Dissertatione agetur. PHILOPATORIS vero cognomentum, quatuor e *Seleucidis* tulisse videas, SELEUCUM IV, ANTIOCHUM IX, vulgo CYZICENUM; ANTIOCHUM X, alias EUSEBEM; & ANTIOCHUM XIII, ASIATICUM: e *Lagidis* autem PTOLEMÆUM IV. In prioris quidem ex iis, seu SELEUCI IV, nummis, illud PHILOPATORIS nomen haud legitur; sed id ei a pietate in parentem Antiochum III, seu Magnum inditum, ex Hieronymo notarunt eruditi. A reliquis autem tribus modo memoratis Syriæ Regibus illud cognomen adsumptum, e singularibus demum eorum nummis liquet, quos exhibet Historia Regum Syriæ, & e quibus ANTIOCHI X. seu EUSEBIS similis cum addito ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ appellatione nummus exstat in Gaza Medicea. Idem vero ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ cognomentum tu-
Lib. XXIX. c. 1. lisse e Lagidis PTOLEMÆUM IV, & quidem, ut de eo Justinus, e facinoris crimine, qui veneno nempe patrem Euergetem sustulerit, cum aliunde constat, tum in præclaro Regiæ Gallorum Gazæ nummo signatum exhi-
Pag. 69. bet nouissima Ptolemæorum Historia. Quale cæteroquin datur ARCHELAO
Utilité des Voyages p. 305 Tom. II. Cappadocum Regi, in nummo apud eximium Baudelotium; & NICOMEDI, secundo eo nomine Bithynorum Regi, tribuit Appianus. Unum au-
Mithridat. p. 302. tem inter Seleucidas DEMETRIUM III, præter alia ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ cognomenta, ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΑ quoque appellatum docet nummus paullo ante prolatus. E *Lagidis* vero PTOLEMÆO VI, inditum illud ΩΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ cognomentum, cum ex antiquis Auctoribus obuium, tum adstruit singularis nummus, qui illud ei tribuit, nouissime in Ptolemæ-
Pag. 103. orum Historia itidem vulgatus, & quidem cum addita, de qua iam ante, ac silet cæteroquin ibi celebris antiquarius, ΘΕΟΥ appellatione. Duos insuper e Seleucidis, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ cognomine insignitos, ANTIOCHUM XI, & PHILIPPUM fratres, *Antiochi Epiphanis,* vulgo *Grypi,* filios docent itidem, neque enim aliunde id constaret, eorum nummi. Haud certe id iis Josephus, Porphyrius, Eusebius, Syncellus, aliiue largiuntur. Notior vero e *Lagidis* PHILADELPHUS, seu PTOLEMÆUS II, quam ut de eo dicendi occurrat locus: maxime quum illud cognomen exulet ab eius nummis, in quibus solum ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ legitur, cum addita subinde regni eius Æra, & initialibus locorum, ubi iidem sunt percussi, litteris. Præter vero eos, qui in nouissima Ptolemæorum Historia depinguntur, Regis huius nummos, cum Aquila, solito horum Regum typo, in auersis eorum partibus, exstat in Gaza Medicea singularis nummus; quem hinc caput huius *Philadelphi* radiatum referre censebat peritus illius Gazæ custos P. Fitton, cum Tridente a tergo: illinc Cornucopiæ obtortum & fascia inuolutum, ac pendentibus utrinque tæniis. Quomodo similem utique typum cum duplici Cornucopiæ fascia, & pendentibus similiter tæniis, exhibet uxoris eiusdem & sororis ARSINOES nummus in Regia Gallorum Gaza, cum inscriptione ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, qualem expressit in imaginibus Ursinus, ac, a nobis cum aureum tum argenteum in illustribus Cimeliarchiis visum olim monui, ac nuper quoque protulit Historiæ
Vaillant. p. 43. Ptolemæorum conditor. De aliis autem nummis, qui eandem hanc *Arsinoem,* & maritum ac fratrem *Philadelphum,* signant; uti etiam parentes utriusque, *Ptolemæum Lagi* & *Berenicem*, sub ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ nomini-

bus.

bus, iam ſupra vidimus. Ad horum vero cognominum exempla formatæ quoque a ſtudio Regum Barbarorum in Græcos vel in Romanos, aut dein in regnantem tum Cæſarem, quæ in antiquis itidem nummis, ſed qui ad *Seleucidas* vel *Lagidas* non adtinent, & de quibus in proxima Diſſertatione agetur, ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, aut ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ, vel ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΥ appellationes.

Occurrit vero in eam ſeriem Regum Syriæ vi ac pupilli ANTIOCHI VI cæde intruſus, ac in antiquis etiam nummis conſpicuus, TRYPHON, alias DIODOTUS; eidemque tributum in iis, vel ab ipſomet uſurpatum, ſingulare ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ elogium. Qualem eius nummum primi olim e cimeliis Chriſtinæ Suedorum Reginæ vulgauimus, hic proinde denuo reponendum. 9. *De* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ *appellatione in* Tryphonis *nummis.*

Nota abunde huius *Triphonis* hiſtoria, cum ex Macchabæorum libris, tum ex Diodoro, Liuio, Strabone, Juſtino, aliiſque; quem una cum exercitu undis abſorptum tradentem video ex Poſidonio Athenæum; illinc vero Joſephum, eum Apameæ, ubi cæteroquin ortus ab eodem Athenæo ac Strabone dicitur, in quam profugerat, captum ac interfectum. De *Cornu* & *Galea* in auerſa Nummi parte, quæ huc quadrare poterant, ſupra iam a nobis ſunt explicata. Ipſa vero inſcriptio arguit hunc Tryphonem ornatum utroque titulo ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. Eandem quoque inſcriptionem præfert Nummus TIGRANIS apud Goltzium cum addito inſuper EPIPHANIS cognomento, ΤΙΓΡΑΝΟΥΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, *Tigranis Imperatoris Epiphanis Regis*. Utriuſque vero huius nummi, e Goltzii nempe, ubi iidem deſcribuntur, Theſauro meminit in Euſebianis illuſtris Scaliger, additque raro ſe legiſſe hæc duo coniuncta, Αὐτοκράτωρ Βασιλεύς, *Imperator Rex*. Sociata vero utraque illa appellatio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, ut *Tryphonis* huius aut *Tigranis* (ſi talis exſtat quoque poſtremi Regis huius nummus) ſummum pace iuxta ac bello imperium notaretur. Unde etiam *Alexander* Amyntæ filius apud Herodotum Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντου ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ τε ἐὼν καὶ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Μακεδόνων, *Alexander Amyntæ filius,* PRÆTOR *cum eſſet, &* REX MACEDONUM: ubi eadem ratione coniuncti occurrunt ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ſeu *Prætoris* aut *Belli Ducis,* ac ΒΑΣΙΛΕΩΣ tituli. Immo unde Liuius non parum illuſtratur, agens de Ætolis & Antiocho Magno: *hæc vicit ſententia,* IMPERATOREMQUE REGEM *appellandum cenſuerunt, & triginta Principes, cum quibus ſi quæ vellet, conſultaret, delegerunt.* Vides hic iiſdem titulis iuxta *Tigranem* aut *Tryphonem* ornatum quoque *Antiochum,* ΒΑΣΙΛΕΑ nempe ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ, ſeu Regem, ſummum Belli Ducem ab Ætolis declaratum. Coniuncta itaque hæc appellatio exemplo eorum vel Regum vel Prætorum, qui

Lib. VIII. p. 333.
Antiq. lib. XIII. cap. 12.
Ibidem.
In Theſauro.
Animadv. pag. 126.
Lib. IX. c. 43.
Lib. XXXV. cap. 45.

qui ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ passim vocantur in Grecorum monumentis, nonnunquam & ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ aut ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ, sicut prioribus verbis Belisarium vocat ipse Justinianus [Gotth. lib. III. cap. 21.] apud Procopium; quibus nempe summa totius belli a sociis aut ciuibus, vel [Bell. Gall. lib. VII. cap. 57. & 63.] aliunde deferebatur, & qui *summam imperii aut belli* tenere passim a Cesare dicuntur; hoc est iuxta Comicum:

[Bell. Civ. lib. III. cap. 16.] *Sed ubi* SUMMUS IMPERATOR *non adest ad exercitum.*

[Amphitr. A. I. Sc. III.] Sic Eumenes, more consueto, non solum totius Asiæ Στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ [Lib. XVIII. p. 658.] dictus apud Diodorum, sed alibi de eodem, τῆς βασιλείας Αὐτοκράτορι Στρατηγῷ, [Ibid. pag. 660.] *Regni summo Imperatori*.. Cuius appellationis vim in eo positam fuisse [Lib. VI. §. 26.] docet alicubi Thucydides, ut Prætores in Siciliam missi & ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ etiam declarati, ea facerent quæ ipsi iudicarent Atheniensibus maxime conducibilia; ac prout iidem Alcibiadi summum mari ac terra imperium de[Lib. XIII. pag. 142.]tulisse dicuntur apud Diodorum. Tales is alibi negat fuisse Persarum Duces: τῶν [Lib. XV. pag. 658.] ὅλων οὐκ ὄντες Αὐτοκράτορες, quibus, ut J. Cæsaris verbis eam in rem utar, *non* [Bell. Gall. lib. VII. cap 57.] *transderetur summa imperii*, sed ut de omnibus ad Regem deferrent; vel [Antiq. lib. II. cap. 73.] ipsos Lacedæmoniorum Reges Dionysius Halicarnassensis, οὐδὲ γὰρ οἱ Λακεδαιμονίων ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ἦσαν, ὅτι ἐβούλοιντο πράττειν, *neque enim Lacedæmoniorm* REGES PLENAM *habebant* POAFSTATEM *ea, quæ vellent, faciendi:* nisi quod de iis paullo ante dixerat, simul & de Romanorum Regibus; datum, nempe illis ἡγεμονίαν αὐτοκράτορα ἔχειν ἐν πολέμῳ, *ut summum haberent in bello imperium.* Unde desumpta videtur a *Tryphone* hæc appellatio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, ut merum & absolutum imperium, non precarium autem Regnum argueret; more quorundam aliorum Regum, [Bell. Jud. lib. VI. cap. 12.] sicuti, Spartanorum vel τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις, ut vocantur alicubi Josepho: quibus nempe aut a Romanis titulus ille concessus vel restitutus, ut postea ipsi quoque Tigrani contigit; aut qui alias comiter maiestatem Imperii Romani con[Histor. II. cap. 81.]seruare cogebantur, & *inseruientes Reges* Tacito alicubi vocantur. Αὐτοκράτορας alioquin & αὐτοκρατεῖς Græci vocarunt, ut vel ex ante dictis liquet, ple[Ad lib. I. §. 126.]no utentes imperio ac ἀνυπευθύνῳ seu αὐτεξουσίῳ, iuxta Græcum Thucydidis [Legat. ad Caium pag. 996.] Scholiastem. Hinc Philo, ἀνυπεύθυνον εἶναι ἀρχὴν τὴν αὐτοκρατορικὴν, *non obnoxium reddendæ rationi esse summum imperium:* quo autem loquendi genere τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς *summa cum potestate imperii*, sicut alibi apud Thucydidem, [Lib. V. §. 25.] ἄνδρας ἀρχὴν αὐτοκράτορας, utuntur sæpe Græci scriptores & qualem Prytanis [Ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς μάλιστα αὐτοκράτωρ.] apud Rhodios fuisse docet Appianus. Hinc ut Βασιλεῖς vel Στρατηγοί, sic eadem ratione dicti ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ, qui in procuratione regni erant summo cum imperio; qualis aut a Macedonibus Antipater; [Bell. Civ. lib. IV. pag. 627.] aut postea ab ipso Antipatro Polyperchon constitutus dicitur apud Diodorum. [Lib. XVIII. p. 625.] Ita etiam ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ & ΠΡΕΣΒΕΙΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ, *Legati missi plena cum potestate*, quemadmodum Oratores de Pace ad Philippum desti[Orat. contr. Ctesiph. pag. 283. edit. Gr. Lat. Paris.]natos vocat Æschines, Πρέσβεις Αὐτοκράτορας περὶ τῆς εἰρήνης, hoc est, ut hodie loquuntur, *Legatos pro Pace Plenipotentiarios.* Cuiusmodi a Carthaginensi[Lib. VI. p. 258.]bus ad Gelonem, & alibi ab Atheniensibus ad Persas missos tradit Diodorus. [Lib. XII. pag. 293.] Apud Dionysium vero electos a Latinis legas δύο Στρατηγοὺς εἰρήνης τε καὶ πολέμου, [Antiq. lib. III. pag. 175.] *duos summos Imperatores Pacis & Belli*, seu penes quos esset summum pacis & belli arbitrium; alibi ab Hetruscis declaratos αὐτοκράτορας περὶ τῆς εἰρήνης, *le*[Ibidem.]*gatos pro pace plenipotentiarios.* Eiusdem etiam generis apud Sallustium a [In Bell. Jug.] Boccho Maurorum Rege Romam ablegati, qui *quocunque modo belli componen-*

di

di licentiam illis permittit. Sic rurſus ΘΕΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ de ſupremis Diis, quales Solem & Lunam habitos docet Philo; quæ eximie illuſtrant nummum Caii Cæſaris ſupra adlatum cum inſc. ΓΑΙΟϹ ΚΑΙϹΑΡ ΘΕΟϹ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. *Caius Cæſar Deus Imperator.* Quod verum & unius quidem epitheton, qui Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ vocatur in diuino Reuelationum libro, ac in ſymbolo Nicæno. Hinc alias apud eoſdem veteres IUPPITER IMPERATOR, cuius tria tantum ſigna in orbe terrarum exſtitiſſe tradit in Verrinis Tullius: quem nempe *imperium cœleſtium tenere* credebant Galli apud Cæſarem. Unde & inter Seueri nummos unus occurrit inſcriptus IOUI IMPERATORI. Sicut denique ſupra dicti duo Reges Barbari REGES IMPERATORES, vocati in Græcis eorum nummis; ita obuii ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΚΑΙΣΑΡΕΣ vel ΣΕΒΑΣΤΟΙ, ſeu IMPERATORES CÆSARES vel AUGUSTI cum alibi, tum nullibi frequentius, quam in hac ipſa ſupellectile nummaria. Unde iam, ut opinor, ſatis adſequimur, qua ratione, aut quibus exemplis utraque hæc appellatio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ *Tryphoni* huic, aut forte *Tigrani* etiam, tribuatur in ſelectis eorum Nummis: quæ duo in iiſdem coniuncta, ut ſingulare aliquid, ac raro alibi a ſe lectum profitebatur, ut vidimus, magnus Scaliger. TRYPHONIS alias nomen in Syria ac vicinis locis familiare videtur exſtitiſſe; unde nummus Auguſti Mediceus, in cuius auerſa parte Aquila cum inſc. ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΡΥΦΩΝΟΣ. Hinc & Ptolemæum Philopatora, *Tryphonem* etiam cognominatum ſupra diximus; quo cæteroquin nomine quendam Philadelpho ob facetias acceptum appellatum legimus apud Joſephum; alibi vero apud eundem, regium Herodis tonſorem, eundemque Alexandri Regis filii accuſatorem; apud Athenæum autem quendam delitiis perditum, unde nempe illi nomen. TIGRANEM vero, quod expulſo Antiocho Pio, occupatum ab eo fuerit aliquamdiu Syriæ regnum, inde in ſerie Regum Syriæ vulgo adnumerant Chronologi, & iuxta eos, celebris Hiſtoriæ Regum Syriæ conditor. Verum, quum nec diu illud obtinuerit, & patrium foret ei, in quo etiam eſt a Pompeio reſtitutus, Armeniæ Regnum; ac præterea habitus eius in nummis, a ſucceſſorum Alexandri M. Seleucidarum, vel Lagidarum, cultu ſit alienus, & ad Arſacidarum capitis tegmen comparatus; hinc de eodem *Tigrane* in proxima Diſſertatione, ubi de aliis agetur Græcorum aut Barbarorum in Oriente, ſeu Aſia Regibus, quos vetus nummorum ſupellex exhibet, opportunius agetur.

De Monarch. lib. I. pag. 812.

Apocal. IV. 8. &c.

In Verrem. IV. cap 58.

Bell Gall lib. VI. cap. 17

Antiq. lib. XIV. cap 4

Bell Jud. lib. I. cap. 7.

Lib. XIV. pag. 618.

10. *De* ΜΕΓΑΛΟΥ *ſeu* Magni *cognomine in nummis.*

Unum forte hic ſupereſſet MAGNI cognomentum, quod ab Auctoribus vulgo ANTIOCHO III. Seleucidarum autem VI, qui bellum cum Romanis geſſit, ab iiſque, duce L. Scipione, eſt deuictus, immo, ſi Goltzio fides, in antiquis etiam eius nummis tribuitur. Verum tales hactenus neque in Regiis aut beatiorum hominum theſauris, neque in cimeliis antiquariorum, quæ videre nobis contigit, reperiuntur: neque inter eos etiam nummos, qui a diligentiſſimo peritiſſimoque eorum ſcrutatore, in Hiſtoria Regum Syriæ adducuntur. Exſtant quidem inter poſtremos Commagenorum Reges *Antiochos*, & quidem eorum Regum, qui *inter inſtrumenta ſeruitutis* a Tacito dicuntur, duo nummi in quibus ΜΕΓΑΣ ſeu *Magnus* iis tribuitur: nempe ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙ. ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, *Rex Magnus Antiochus Epiphanes Commagenorum*; qualem e Gaza Medicea protulit vir illuſtri

In Agricol. c. IV.

Xxxxx

Epoch. Syr. Maced. Diss. II. cap. 4. ſtri eruditione ac dignitate Noriſius, in auerſa parte Scorpio, & nomen ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Alium vero e cimeliis Gallorum Regiis adduxit celebris
Vaillant. ad Seguin. Sel. num. pag. 402. Antiquarius, in quo hinc eadem inſcriptio ΒΑΣΙΛ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙ. in auerſa autem parte uxor eius JOTAPE ſedens, quæ dextra globum tenet, ΒΑΣΙΛΙΕΣΣΑ ΙΩΤΑΠΗ ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ, *Regina Jotape Sebaſtenornm.* Utroque vero illo nummo ſignari in priori area ANTIOCHUM IV,
Hiſt. II. c. 81. poſtremum *Commagenorum* Regem, qui a Tacito dicitur, ANTIOCHUS *vetuſtis opibus* INGENS, *& inſeruientium Regum ditiſſimus*, vere obſeruat lau-
Ut ſupra. datus modo Noriſius, indeque eum MAGNI titulo decoratum; quod præter auitum Commagenes regnum, regnum inſuper Tracheæ Ciliciæ, & Armeniæ partem a Romanis Imperatoribus accepiſſet. Mitto hic ea, quæ ad *Jotapen*, in poſtremo nummo inſculptam, & in altero inſuper apud Cl. Segui-
Num. Urb. Ill. pag. 587. num adtinent; quam ille, ſuffragante eidem eruditiſſimo Harduino, ad huius *Jotapes* & Antiochi IV Commageni filiam, *Jotapen* itidem dictam, & Alexandri, Tigranis Armeniæ Regis filii, ac magni Herodis pronepotis coniugem refert; doctiſſimo autem Noriſio, ad matrem eius reuocare, & cui nos quoque accedimus, placuit. Primum vero e Lagidis PTOLEMÆUM, alias *Sote-*
Lib. XVII. c. 2. *rem*, *Magnum* etiam vocat Juſtinus; ita tamen ut cognomentum illud geſtaſſe inde argui non poſſit, quod nec Nummi, Lapides, vel antiqui Auctores doceant. PTOLEMÆO quidem EUERGETÆ eius nepoti illud tribuit Monumentum Adulitanum ſupra adlatum, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ. Quam eandem quoque appellationem patri eius *Philadelpho*
Antiq. lib. XII. cap. 2. largitur Demetrius Phalereus apud Joſephum, in fronte litterarum, quas ad eum ſcribit; ut eam Ptolemæis familiarem quodammodo redditam agnoſcas. Tranſiit vero illa frequentius ad *Arſacidas*, quam ii ab antiquis Perſarum Regibus, ut vulgo notum, ſunt mutuati: unde & Xerxes ΜΕΓΑΣ vice cognominis in Græcis Scaligeri Excerptis ad Euſebium vocatur; & Artaxerxes ſe
Pag. 353. Antiq. lib. XI. cap. 6. *Magnum Regem* inſcribit in capite litterarum apud Joſephum. Hinc apud Græcos ſcriptores ſolo nonnunquam ΜΕΓΑΛΟΥ nomine, omiſſa etiam Regis aut alterius nominis mentione, eoſdem deſignari conſtat; ut apud Iſo-
Epiſt. ad Philipp. cratem de altero Artaxerxe: τὸν δὲ ΜΕΓΑΝ προσαγορευόμενον καταλύειν ἐπιχειρήσεις, MAGNUM *vero cognominatum ſubuertere tentabis.* Quamquam Perſarum & Medorum Reges, qui ne minimam partem Aſiæ tenerent, inique ſe *Magnos Reges* nuncupaſſe, viſum fuerit Alexandro, ut auctor eſt Arrianus. Eundem
Lib. VII. c. 1. tamen titulum iis peculiarem, aliis autem inconceſſum, obſeruat Dio Chryſo-
Orat. LIII. p. 42. ſtomus eo loco, quem vidi poſtea ab illuſtri Briſſonio quoque adnotatum:
De Regio Perſ. Princip. p. 2. ὅθεν δὴ καὶ ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ κέκληται ΜΟΝΟΣ ἐκεῖνος. *Unde etiam & MAGNUS REX ſolus ille vocatur.* Hinc conſueto more, non *Artabanus* ſo-
Lib. III. cap. 30. lum Parthorum Rex apud Herodianum ΜΕΓΑΣ Βασιλεὺς dicitur, ſed etiam
Lib. IV. c. 18. Antoninus Caracalla litteris ad eum ſcriptis, ΜΕΓΑΛΟΥ Βασιλέως filiam ambire ſeſe profitetur: ſcilicet ut ſub blanda honoris & adfinitatis illius ſpecie, incautum eundem opprimeret. In nummis vero Seueri, ABGARUS Edeſſæ Regulus, MAGNUS etiam vocatur; ΑΒΓΑΡΟϹ ΜΕΓ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ, quod in ludibrium Parthorum Regis tributum ei a Seuero exiſtimat Triſta-
Tom. II. p. 82. nus. At alia penitior, quæ eum alioſque antiquarios fugit, ratio huius appellationis: quod nempe Edeſſenorum Reges vulgo ABGARI, hoc eſt *Magni* Arabum lingua vocarentur: eorum autem Filii ASGARI, ſeu *Parui*; ut diſerte in Catalogo Gaſſaniorum Regum videre licet apud Orientalis litte-

raturæ

turæ callentiſſimum Pocokium: ſed de quibus ABGARIS poſtea. Quod vero illam MAGNI appellationem adtinet, ut eam quoque minorum gentium Dynaſtis ac Regulis uſurpatam ſcias; hinc Chaganus Dynaſta litteris ad Mauritium Imperatorem ſcriptis, *Magnum Dominum* ſe ipſum in iiſdem indigitat, τῷ Βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ὁ χάγανος ΜΕΓΑΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ. Unde non mirum eundem hunc ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulum Cæſaribus frequenter ab Auctoribus tribui; ut illud ΜΕΓΑΛΟΥ ab Oppiano etiam Seuero ſub initium elegantiſſimi operis: Theophyl. Simocat. p. 190. edit. Reg.

Τὸν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο Δόμνα Σεβήρῳ, Cyneg. v. 4.

Quem Magna Magno peperit Domna Seuero:

& utrumque paſſim Diocletiano, Conſtantino, Conſtantio, Arcadio, Juſtiniano, ab Euſebio aliiſque ſcriptoribus Chriſtianis, Gregorio Nazianzeno, Syneſio, Procopio, &c. quale & ſummo Joui dat Venus apud Poëtam,

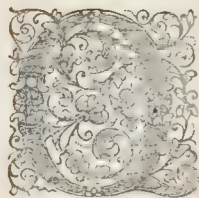
Quem das finem, REX MAGNE, *laborum.* Æn. I. v. 241.

Sicut nempe inter Deos Gentilium alii MAGNI, ita inter Reges. De DIS certe MAGNIS obuiæ paſſim inſcriptiones antiquæ, & de quibus alibi Maro, *penatibus &* MAGNIS DIS: & Manilius; DI *quoque* MAGNOS *Quæſiuere* DEOS. Unde clamor ille Epheſiorum in Actis, ΜΕΓΑΛΗ ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων MAGNA *Diana Epheſiorum*; cui ſimilis plane in vicina & æmula urbe Pergamenorum apud Ariſtidem clamor, τὸ πολύυμνητον δὴ τοῦτο ἐσχάτων, ΜΕΓΑΣ ὁ Ἀσκληπιός, *celeberrimum illud clamantium*, MAGNUS *Æſculapius*: ut vel inde conſuetum id genus acclamationis morem adſequaris. Caracallam vero inter Romanos Cæſares, illud MAGNI cognomen ſibi vindicaſſe, e priſcis Juriſconſultis, nuper alibi vidimus, ut Marciano & Modeſtino: *Magnus tamen Antoninus permiſit*: aut *Magnus Antoninus reſcripſit &c.* ac præterea e præclaro Regiæ Gallorum Gazæ, quem ibi quoque protulimus, nummo inſcripto DIUO ANTONINO MAGNO, ut poſt eius obitum id cognomen ei adhuc tributum liqueat. *Magnus* nempe ille *Antoninus*, exemplo Alexandri; quem ſcilicet æque ac res ab eo geſtas in ore ſemper habuit, ut in eius vita notat Spartianus. Alias idem MAGNI nomen ſibi ultro a Senatu delatum reſpuiſſe legimus alterum illum Alexandrum Seuerum, in eius vita apud Lampridium. Verum Julianus alicubi de ſe ipſo, καὶ ταῦτα ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀκούων ΜΕΓΑΣ, *& hæc* IMPERATOR *audiens* MAGNUS. Ita nempe vocati frequenter Cæſares illo æuo, ne æmulis Perſarum Regibus inferiores dignitate viderentur. Unde & illud ΜΕΓΑΛΟΥ elogium, paulatim etiam ad Cæſarum Palatinos tranſlatum, ut ΜΕΓΑΝ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΝ, alioſque Aulæ Proceres. Cæteroquin non iam MAGNI, ſed MAXIMI appellatio Conſtantino in eiuſdem Nummis conceſſa: repetito nempe uſu ex priori more, quo MARCUS, COMMODUS, SEUERUS, ANTONINUS nempe CARACALLA, aliique, MAXIMI ARMENIACI, MAXIMI PARTHICI, MAXIMI GETICI, aut BRITANNICI in eorundem Inſcriptionibus & Nummis vocantur.

Æn. III. v. 12. Lib. I. v. 412. Act. XIX. v. 34. Serm. Sacr. IV. pag. 521. add. pag. 514. Orbis Roman. pag. 210, 211. In Caracall. cap. II. Cap. V. In Miſopogone.

DISSER-

DISSERTATIO OCTAVA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

Uod in ſuperiori Diſſertatione intenderam, id me utcunque iam conſequutum reor; ut quantum ad illuſtrandam HISTORIAM veterem, & quidem nobiliſſimorum olim in Aſia & Europa regnorum, conferat vetus Nummorum peculium, cuius, qui ad hæc animum aliquantum aduerterit, liquido deinceps conſtaret. Qua ratione id poſſe effici confido, ut ſi non omnes, quod nec poſtulandum quidem eſt, prout de philoſophicis diſciplinis dicit etiam alicubi Tullius, ſe ad hæc ſtudia conuertant: non pauci tamen, ſed plures omnino ſint, qui hanc induſtriam, in conſulendis verſandiſque antiquis nummis poſitam, ſibi haud ſine fructu excolendam putent. Quod ut plenius adhuc adſequar, quæ inde ad aliorum inſuper, præter ALEXANDRI M. Deceſſores, vel Hæredes, GRÆCORUM, aut BARBARORUM in ASIA potiſſimum ac remoto quidem Oriente, Regum ac imperiorum lucem ac notitiam eruuntur, eadem opera erunt hic a me delibanda. Quod autem dum intendo, id ante omnia conſtare iis, qui in hæc forte incident, velim: haud utique eſſe mihi nunc propoſitum, ut plenam ac integram eorum, qui ſummo cum imperio iis Regnis vel Regionibus præfuerunt, notitiam ac ſeriem hic pandam: quod nec inſtitutæ huius commentationis ratio, nec meum in ea diuulganda conſilium patitur. Id lubenter utique eruditis ac ſedulis Annalium conditoribus a me relinquitur; ac celebri inſuper, & de præclaris hiſce ſtudiis inſigniter iam merito antiquario, qui pridem ASIANORUM, aliorumue BARBARORUM REGUM, ſicut hactenus SELEUCIDARUM, vel PTOLEMÆORUM, hiſtoriam, ad fidem ſimiliter veterum nummorum accommodatam, molitur. Unus hic mihi ſcopus, ut quod primus olim adgreſſus utcunque fueram; ut nempe ex eadem veterum nummorum penu, quam in præclaris Italiæ Galliæue Gazis aduertere mihi forte licuerat, plures ex iis, unde externa id genus Regum hiſtoria poſſet haud parum illuſtrari, ac vultus etiam habituſque eorum noſci, adnotarem: nunc autem poſt datam mihi ab eo tempore uberiorem quandam id genus cimelia inſpiciendi ac verſandi facultatem, inde meo quodam iure, & exigente id præterea ſuſcepti ſemel argumenti tractatione, eadem prodere hic & explanare haud detrectem.

De Diuinat. lib. II. cap. 2.

Jo. Vaillant.

I. De

I.

De PARTHORUM *Regum ſeu* ARSACIDARUM *Nummis*

I. ARSACIDARUM *nummi quales.*

Ac primo equidem loco ſeſe nobis offerunt ipſi REGES REGUM, ARSACIDÆ, qui excuſſo primum Macedonum apud PARTHOS iugo, dein occupatis pluribus aliis Seleucidarum imperii ditionibus, ſe Romanæ magnitudini pares ac æmulos paullatim præſtitere. Exſtant vero etiamnum inter præclara priſci æui cimelia, veteres aliquot nummi; in quibus cum illorum vultus, inſignia, cultum, habitum; tum appellationes varias, quibus ſe ornari voluerunt, aut ſunt paſſi, ac inter eos REGIS etiam REGUM titulum, licet continuo intueri. Hinc quatuor, qui eoſdem exhiberent, veteres nummos, prolatis etiam duorum ex iis, qui in præclaris Gazis deliteſcebant hactenus iconibus, olim adduximus: e reliquis autem unum protulerat ante nos [a] Triſtanus; alium vero, altero poſt ſuperiora a nobis edita, anno vulgauit [b] Patinus; unum ſimiliter in [c] Specimine ſuo Morellus: ſinguli ea laude, quæ e ſtudio ac peritia veterum nummorum petitur, conſpicui. Tres etiam pridem ante in Theſauro ſuo indicauerat id genus nummos Goltzius, ſed male ibi ab eo deſcriptos; ut ad quos referri iidem deberent, ex aliis demum elicere dein licuerit: ΑΡΣΑΝΟΥ nempe, pro ΑΡΣΑΚΟΥ, in duobus ex iis; in tertio autem, ΑΝΟΥΟΛΑΓΑΣ, pro ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ, de quo poſtea dicetur. Quum vero haud inutilis vel iniucundæ contemplationis materiam ſuppeditent veteres ac inſignes horum ARSACIDARUM nummi; ac unde in primis de eorum habitu cultuque, iiſque, quibus ſuperbirent Reges illi Regum cognomentis, licet certum omnino, ac unde præclaris auctoribus maior ſubinde lux accedit, iudicium ferre; aliquot eorum icones, partim a me olim primum, ſed minus concinne tum vulgatas; partim e Theſauris Gallorum Regiis, Mediceis, ac cimeliis Pembrochianis depromptas hic Lectori conſpiciendas damus. Quibus mox adhuc accedent unus vel alter eorundem Regum nummus, ad maiorem eorum, quæ ibi adducuntur, fidem ac illuſtrationem:

[a] Tom. II. p. 81.
[b] Num. Imp. pag. 209.
[c] Tab. XXIII.

Præclaras certe hasce priscæ memoriæ reliquias nonne quibusuis gemmis potiores fateberis, OCTAVI iucundissime? solatium utique præstare amissæ illius gemmæ, quam alterius quoque Arsacidæ, PACORI nempe, *habentem* Lib. x. Epist. 16. *imaginem, & insignia, quibus ornatus fuisset*, sedulo se requisiuisse testatur Plinius iunior, quam nempe præclari muneris loco ad Traianum continuo mitteret: ut iam alibi, producto alio nummo Parthico, vidimus. Insignium certe, ac Titulorum insuper seu Cognominum, de quibus paullo post agetur, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ, *Regis Regum, Magni, Euergetæ, Epiphanis, Philellenis, Justi*, nonne relictam hic vides, & consignatam posteris memoriam?

2. *Comæ Arsacidarum in iis cultus.* Comam equidem, ut hinc ordiar, exhibet prior nummus, Regio Persarum ac Parthorum more, cincinnis variis tortam, ut is facile se capillatum Parthorum Regem probet; nempe iuxta notum illum Vespasiani iocum apud Tranquillum, qui, cum inter prodigia stella in cœlo crinita adparuisset, id In Vespas. cap. XXIII. ad *Parthorum Regem, qui capillatus esset, pertinere dicebat.* Haud dissimilem Ut supra Tom. II. pag. 81. vero eiusdem vel alterius ARSACIS Comam apud Tristanum videas, a quo alia erudite de capillorum cultu Parthorum aut Persarum Regibus consueto, iam occupata non repetam hoc loco, & apud eum reperiet lector. Quibus Bell. Pers. lib. II. cap. 17. addere liceat, quod a Procopio refertur; insigne apud Persas eximium & a Rege proximum, Comam fuisse cum redimiculo auro & unionibus contexto. A Medis nempe, & eorum exemplo, ab antiquioribus Persis, hunc capillorum cultum, sicut alia insignia, vel ornamenta, mutuati sunt Parthorum Reges: quorum gens alias, utpote origine Scythica, hirto capillo horrida agebat adhuc M. Crassi ætate. Utrumque certe clare nos docet Plutar- In M. Crasso pag. 557. chus, agens de Surena Parthorum tum a Rege proximo: Μηδικώτερον ἐσκευασμένος ἐντρίμματι προσώπου, καὶ ΚΟΜΗΣ διακρίσει τῶν ἄλλων ΠΑΡΘΩΝ ἔτι ΣΚΥΘΙΚΩΣ ἐπὶ τὸ φοβερὸν τῶν ἀνασίλλων κομώντων. *Erat* MEDORUM *morem fucata facie, &* COMA *redimitus* DISCRIMINATA, *quum cæteri* PARTHI *etiam tum* SCYTHICO *modo horrerent capillo incompto.* Prius vero e Xenophonte hausisse mihi videtur Plutarchus, ubi similem Astyagis Medorum Inst. Cyr. lib. I. cap 3. Regis habitum describit: καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ καὶ χρώματος ἐντρίψει, καὶ ΚΟΜΑΙΣ προσθέτοις, ἃ δὰ νόμιμα ἐν Μήδοις· *Quumque videret eum pigmentis oculorum, coloribus illitis, &* ADSCITITIA COMA *ornatum: hæc enim omnia apud* MEDOS RECEPTA. Unde etiam alibi do- Ibid. lib. VIII. cap. 14. cet idem Auctor, cur hæc e Medorum cultu ad Persas transtulerit Cyrus: Lib. XI. pag. 525, 526. uti id a Strabone quoque de toto vestitu cultuque Persarum, quem ii a Medis acceperint, similiter traditur.

3. *De Diademate ac Tiara in Arsacidarum nummis.* DIADEMATE autem, & solo quidem, seu fascia reuinctum intueri licet caput ARSACIS in priori nummo sicut in alio iam ante apud Tristanum; TIARA vero insuper seu *Cidari*, cum addito eidem *Diademate*, in sequentibus ibidem nummis. Quorum autem nummorum conspectu inductus videtur clarissimi nominis Antiquarius, & qui usu cæteroquin ac tractatione veterum nummorum vix habet hodie parem, ut Parthorum Re- Jo. Vaillant. Famil. Rom. pag. 107. T. I. ges in nouissimo opere dixerit, non Tiara usos seu Cidari, sed tantum Diademate. Quod utique vel solus adductorum supra nummorum, ut de aliis adhuc

adhuc sileam, conspectus abunde redarguit: in quibus Tiara insuper seu Cidari, cum addito eidem Diademate, insigniti occurrunt Arsacidæ. Ac DIADEMA quidem adsumptum a Parthorum Regibus, cum manifesto euincunt iidem nummi; tum, qui iis suffragatur, Plutarchus; qui hanc Surinæ fuisse prerogatiuam gentilitiam tradit, *ut Regi Parthorum designato primus imponeret* DIADEMA: βασιλεῖ γινομένῳ Πάρθων ἐπιτιθέναι ΤΟ ΔΙΑΔΗΜΑ πρῶτον. In M. Crasso pag. 557. Accedit Herodianus, qui Artabanum Parthorum Regem duplici etiam usum docet Diademate: Lib. VI. cap. 6. haud aliter nempe ac duo Diademata Asiæ & Ægypti sibi Antiochiæ circumdedisse Ptolemæum Philometorem, apud Macchabæorum Scriptorem, ac Josephum præterea legitur. 1 Macchab. XI. 13. Antiq. lib. XIII cap. 8. Alterum vero illius Regii ARSACIDARUM capitis insigne, quod in reliquis nummis supra adductis, comparet, & cum adiuncto eidem Diademate, TIARAM seu CIDARIM, pro noto illo eorum capitis tegmine, licet continuo statuere. TIARAS utique constat antiquum fuisse non Parthorum solum, sed vetustius Persarum Regum, & a quibus proinde id capitis insigne, cum reliquo Regiæ Maiestatis cultu habituque, desumpserint Arsacidæ. Quamquam patrium id fuisse veterum Parthorum institutum, ut illi TIARAS promiscue gestarent, immo & inde ii continuo dignoscerentur, docceat antiquus Auctor, & obscuris adhuc tum Parthorum rebus, iisque sub Persarum imperium agentibus; nempe Anacreon:

Καὶ Παρθαίους τὶς ἄνδρας Od. LV.
Εγνώρισαν τιάραις.

Et Parthos quidem viros agnoscit quis ex Tiaris: nisi forte quis *Parthos* ibi promiscue de *Persis*, uti sequutis demum ætatibus apud Poëtas obuium, dici forte existimet. A Medis vero una cum reliquo eorum cultu, *Tiaræ*; & quidem *Rectæ* gestamen mutuatum fuisse apud Persas Cyrum docet Xenophon: cui uni etiam Persarum Regi Tiaram rectam gestare fuisse licitum, alibi idem tradit. Inst. Cyr. lib. VIII. cap. 3. Exped. Cyr. lib. 1. Qui mos dein a posteris quoque Persarum Regibus est retentus; ut ex Aristophane, Plutarcho, & Græcis ad Comicum Criticis liquet; ac inde, ut a Josepho dicatur alicubi, rectam Tiaram gestare, & in aureo lecto cubare, solis Parthorum Regibus concessum: Antiq. lib. XX. cap. 3. a Dione Chrysostomo autem, Tiaram rectam ita proprium fuisse Regum apud Persas insigne, ut esset inconcessum aliis, & quidem sub mortis pœna, capitis tegmen. Orat. XIV. p. 134. Quæ autem aliaque insuper, de hoc Regio demum rectæ Tiaræ apud Persas gestamine, ab illustri Brissonio, libro de Regno Persarum, iam occupata reperiet Lector. Pag. 28. 29. ed. Paris. ult. Obliquæ proinde ac vulgares *Tiaræ* relictæ in genere, Persis uti itidem Parthis, & quæ de *pileornm* etiam *Prygiorum* nomine sunt subinde appellatæ: sicut a Juuenali:

Et Phrygia vestitur bucca Tiara: Satyr. VI. v. 516.

Phrygum vero Regi Priamo apud Maronem tribuitur *sceptrum, sacerque Tiaras:* ubi Seruius: *Tiaras: Pileum Phrygium.* Æn. VII. v. 247. Unde etiam *Tiaræ* nomine dictus alicubi a Luciano *pileus Phrygius:* quum de Joue ait, sub forma Aquilæ, τῷ σόματι τὴν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ΤΙΑΡΑΝ δακών, *ore* seu *rostro impositam capiti* TIARAM *mordens*, Phrygii nempe Ganymedis *pileum*. Deor. Dial. Ad quam proinde *Phrygii pilei* in aliis nummis conspicui formam accedit Parthi genuflexi cum signo Legionis in Augusti nummis figura. Regum itaque cum Persarum, tum Parthorum gestamen, *Tiara*; non vulgaris illa, quales vulgo in antiquis etiam nummis Phrygum vel Armeniorum, inter quos multa erant communia,

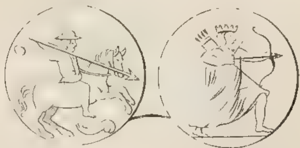
munia, *pilei*; aut quæ cæteroquin Persarum vel Parthorum Satrapis & Magnatibus propriæ; sed peculiaris, & unionum ac gemmarum circulis ac ornamentis, qualis in superioribus Arsacidarum nummis conspicitur, decorata Quibus addendum videretur, cui, Regiæ nempe *Tiaræ* fascia insuper, seu diadema, *frontis nota Regiæ*, uti de eo iam in superiori Dissertatione, inferiorem eius partem ambiens, erat iunctum. Quomodo etiam Tigranem, Armeniorum Regem, *Tiaram* cum *Diademate* gestasse, iuxta id tradentem Plutarchum, in veteri eius nummo, de quo infra agendi erit locus, videbimus. Quamquam Tiaras etiam cum circumeunte easdem Diademate gestasse Regum Persarum consanguineos sua ætate auctor sit nobis Xenophon, qui de
Inst. Cyr. lib. VIII. c. III. §. 7. Cyro agens ait: εἶχε δὲ καὶ ΔΙΑΔΗΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗ ΤΙΑΡΑ, καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ τὸ αὐτὸ ΤΟΥΤΟ ΣΗΜΕΙΟΝ εἶχον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ἔχουσι. *Habebant & CIRCUM TIARAM DIADEMA IDEMQUE INSIGNE cognatis ipsius erat; sicut & hoc tempore illud retinent.* Cuius moris vestigium retentum adhuc videtur sequiori æuo in renouato iam ante Persarum dominatu. Certe Diadematis usum Persarum Satrapis concessum liquet mihi ex Procopio; qui refert duos Persarum Optimates, Isdigucræ Legati Chosrois comites exstitisse:
Bell. Gotth. lib. IV. cap. II. οἳ δὴ Διαδήματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν χρυσᾶ ἐφόρουν, *qui aurea etiam Diademata in capite gestabant.* Mitto iam aureum capitis arietini figmentum, lapillis interstinctum, quod a Sapore Persarum Rege gestatum tradit, uti supra etiam
Lib. XIX. c. I. monitum, Ammianus Marcellinus. Id vero singulare videri forte poterit, quod non quadrangulari, sed rotunda potius forma conspicuæ sint illæ in adductis Arsacidarum nummis *Tiaræ*: quum tamen quadrata sit, quæ in Romanis, M. Antonii, Augusti & Tiberii nummis conspicitur *Tiara*, cum Arcu & Jaculo, tanquam totidem Parthorum insignibus, ac Stellis itidem in medio decora:

A qua etiam quadrangulari *Tiaræ* forma haud recedit, uti postea liquebit, memorati modo Tigranis *Tiara.* Quum tamen haud minus certa sit ac indubia hæc adductorum paullo ante nummorum fides, aliorumque adhuc iis similium, & cum ARSACIS etiam nomine; quique non Romæ, sed in Oriente ipso, ubi regnabant iidem Arsacidæ, & eorum quidem ætate sunt percussi; unde haud dubitare equidem licet, quin vera illa fuerit, quæ in iis depingitur, *Tiaræ*, quam gestarent iidem Reges Regum, forma. Qua ratione etiam factum licet adsequi, quod *rotundum pileolum*, & quidem instar mediæ *Sphæræ*, de *Tiara* ab Hieronymo, qui & inde illustratur, dictum sit:
Epistol. ad Fabiol. *Quartum genus est vestimenti*, ROTUNDUM PILEOLUM, *quasi Sphæra sit diuisa, ut pars altera ponatur in capite. Hoc Græci & nostri* TIARAM, *nonnulli* GALERUM *vocant.* Adeo ut statuere equidem liceat quadrangulares illas Tiaras, quæ depictæ sunt in Romanis M. Antonii & Augusti nummis, fuisse,

non eas utique ibi conspici, quas gestarent Arsacidæ: etsi de Tiara, quæ in secundo nummo expressa, cum inscr. IMP. TER. & quam in Goltzii Fastis viderat, non autem Parthicos cum Arsacidarum effigie ac Tiaris nummos, id statuat illustris Brissonius. Neque enim illa Parthorum, sed Armeniorum Regum Tiara, iuxta eam, quæ in priori nummo signata; utraque autem cum M. Antonii capite in anteriore eorum parte. Ab eo enim susceptam contra Armeniorum Regem Artauasdem expeditionem, captamque eius Tiaram, immo ipsum vinctum Alexandriam adductum, e Plutarcho ac Dione constat: quæ proinde Tiara, quod viderunt iam eruditi Antiquarii, in eiusdem Antonii nummis signari meruit. Quibus haud dissimilis quoque, ut diximus, alterius Armeniorum Regis, Tigranis nempe, de quo postea agetur, in eius nummis Tiara. At vero tertiam Tiaram supra quoque expressam, prioribus omnino consimilem, non pro *Armeniaca*, sed *Parthica* Arsacidarum Tiara venditat continuo ipsa nummi sub Augusto inscriptio DE PARTHIS. Quod postremum ut diffiteri non licet; ita illud haud minus statuendum, nummum Romæ, non apud Parthos percussum; ubi quum notior esset vel ex hisce Antonii nummis, haud ita pridem in Urbe signatis, Armeniorum quam Parthicorum Regum Tiara; hinc ad illius formam, maxime quæ in secundo Antonii nummo est expressa, Parthicam quoque, quod vel primus earum conspectus indicabit, Tiaram effinxere continuo monetarii. Quum Parthicas Arsacidarum Tiaras haud parum forma & cultu ab iis diuersas exhibeant paullo ante, & mox adhuc adducendi plures Parthici eorum Regum nummi; quorum proinde auctoritas ac fides longe magis hic præponderat. Communi cæteroquin *Tiaræ* nomine, promiscuum illud capitis tegmen, seu dictos ibidem *Pileos*, appellauerat olim Herodotus, ubi agit de Persarum amictu: περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον ΤΙΑΡΑΣ καλυμμένας ΠΙΛΟΥΣ ἀπαγέας, *circa capita gestabant* PILEOS, *quos vocabant* TIARAS, non *impenetrabiles*, iuxta interpretem, sed ut bene Brissonius, *compactas* e pannis nempe. Prout alioquin promiscue *Pileos* ac *Tiaras* de capitis apud Phrygas tegmine dici paullo ante vidimus; ac *pileati* dicti etiam apud Martialem *Parthi*. Immo prout turritum quoque, quale Persis in genere tribuit Strabo, capitis tegmen videas in sequenti nummo Gazæ Gallorum Regiæ, qui Sagittarium Parthum exhibet, qualem alia occasione, ac in nummo itidem Parthico, antea quoque adduximus; in anteriori vero area, Equitem vulgari pileo tectum.

Ad An. v. cap. DCC XV
De Regn. Pers. pag. 192.
In Pompeio p. 936. lib. XLIX. Pag. 415.
Sueton. in Aug. cap. XXI.
Lib. VII. c. 6.
De Regn. Pers. pag. 31.
Ad Parthos procul ite pileatos lib. X. Epigr. 72.
Supra p. 324.

Ad depictas vero *Arsacidarum* in superioribus nummis *Tiaras* accedunt, quæ in ABGARORUM Edessæ Regulorum, nummis, de quibus postea agetur, comparent quoq; capitis tegmina. Promiscue vero de regio illo apud Persas, ac dein Parthos, capitis tegmine, dictæ Τιάρα, Κίδαρις, ac insuper Κυρβασία, ut de postrema voce, vel ex Aristophane & Græcis ad eum Criticis manifestum: sed quæ vidi postea Auib. pag. 564.

[De Regn. Perſ. pag. 28.] iam occupaſſe illuſtrem Briſſonium. Quod de Κυρβασία pro *Tiara* e Polluce, Heſychio, aliiſque inſuper firmatur, ſicut ex optimo codice doctiſſimi Iſ. Voſſii, (e quo, quod iam alibi monui, varias lectiones ad meum Pollucis exemplar olim adſcripſeram) prior nempe, ſeu Pollux duobus, locis emendandus: [Lib. xv. c. xvi.] ἡ ἢ τιάρα, (non κάρα) καὶ Κυρβασία, Περσική, *Tiara & Curbaſia Perſica:* alibi: [Lib. vii. cap. xiii.] Περσικὰ κατ᾽ ἰδίαν, Κάνδυς καὶ Ἀναξυρίς καὶ ΤΙΑΡΑ (ubi male duo poſtrema hæc in editis omiſſa) ἣν καὶ ΚΥΡΒΑΣΙΑΝ, καὶ ΚΙΔΑΡΙΝ, καὶ ΠΙΛΟΝ καλοῦσιν *Perſica proprie, Candys, & Femorale, &* TIARA *quam* CURBASIAM, & CIDARIM, & PILEUM *vocant.* Verum quem Pollucis locum, ad fidem optimi codicis Voſſiani emendatum, ita iam erudite ſuppleuiſſe illuſtrem Briſſonium, [De Reg. Perſ. pag. 30. 31.] nunc forte animaduerto. Adeo, & quod e ſuperioribus inſuper liquet, ut communi quidem nomine a Perſis *Tiaram* cum Regum, tum Magnatum, tum vulgi etiam capitis tegmen dictam conſtet; ita tamen ut haud unam omnino earum figuram exſtitiſſe, cum aliunde, tum ex antiquis illis & certiſſimis priſci æui monumentis potiſſimum liqueat. Adde, quod illa Regum apud Perſas, ac inde etiam apud Parthos *Tiara*, vel *Cidaris*, foret e byſſo; quam inde κίδαριν βυσσίνην, [Ibid. pag. 31.] quod vidit quoque laudatus modo Briſſonius, vocat Joſephus; [Antiq. lib. xi. cap. 4.] ac unde a Valerio Flacco dictum alicubi obſeruo: [Argon. lib. vi. v. 699.]

At viridem gemmis, & Eoæ ſtamine ſyluæ
Subligat extrema patrium ceruice tiaram:

ubi *Eoæ ſtamine ſyluæ*, de *byſſo* omnino, potius quam de *bombyce* cum nouiſſimo cultiſſimi Poëtæ eodemque ſagaciſſimo alias interprete, Nicolao Heinſio, [In not. ad verſ. 699.] debet intelligi. Neque fruſtra *viridem gemmis* eandem *tiaram* vocat ibi Flaccus; quod unionibus ac lapillis, uti ex adductis etiam iconibus liquet, ac inter eos ſmaragdis, id genus *Tiaræ* vulgo eſſent circumdatæ. Unde viſam a ſe Perſarum Regis in tabella depicti effigiem deſcribit alicubi Themiſtius; iuuenem nempe formoſum, non pogonatum proinde, ſeu cum promiſſa, ut in ſuperioribus aliiſque id genus Parthorum iconibus, barba, eumque in ſolio ſedentem, [Orat. xxiv. p. 306.] *qui Tiaram in capite gereret hyacinthis ac* SMARAGDIS *ornatam*, τιάραν ἔχων ὑακίνθου τε ΣΜΑΡΑΓΔΟΥ· *eiuſdemque operis*, quod addit, *latiſſimum torquem*; ac unde inſuper illuſtratur, quod de Parthis ab Horatio [Lib. iii. Od. 6.] dicitur: *& adieciſſe prædam Torquibus exiguis renidet:* ac de Torquibus & Armillis, *nobilium olim geſtamine*, [Ὥσπερ οἱ ἄριστοι τῶν Περσῶν. Exped. Cyr. lib. i. c. 8.] Xenophon; qui & alibi tradit, Armillas, Torques apud Perſas habere non licuiſſe, niſi quos Rex donauerit. [Inſt. Cyr. lib. viii. cap. 4.] De Perſis autem ſuo æuo, ad quos iam ante à Parthis imperium denuo tranſierat, Ammianus Marcellinus: [Lib. xxiii. cap. 6.] *armillis uti, monilibusque aureis & gemmis, præcipue margaritis, quibus abundant, adſuefacti.*

4.
De Candy, Regia Arſacidarum veſte in nummis.

Veſtis vero peculiaris, Chlamydis inſtar, qua amictus in priori nummo, uti etiam in iis, quos vulgarunt Triſtanus ac Morellus, haud alia, quam quæ Κάνδυς olim dicta, ſtatuenda eſt. Qua voce Regium olim Perſarum, ac dein Parthorum quoque amiculum a Græcis appellatum conſtat; & quidem, ut ea de re alicubi Plutarchus, [In Artaxerxe pag. 1013.] quod Regi Perſarum geſtare eſſet duntaxat licitum. Unde quale idem fuerit, ex adductis inſuper, a duobus dictis modo præſtantibus Antiquariis, ARSACIDARUM nummis, manifeſtius liquebit.

Veſti-

Vestimenta nempe apud Persas distincta olim fuisse, sicut de Tiaris modo vidimus; ut nempe alia essent Regi propria, alia cognatis, adfinibus, aut amicis Regis & Proceribus, cum aliunde liquet; tum ex Athenæo, qui στολὴν γαμβρικὴν, *stolam*, qualis *Regum generis* datur, Themistocli a Persarum Rege oblatam obseruat, & ad quem videri potest ὁ πάνυ. Hinc *Candyn* Regium, fuisse totum e præstantissima purpura, aliorum non item, docet nos Pollux: ὁ δὲ κάνδυς ὁ μὲν βασιλέως ἁλιπόρφυρος (siue, ut in optimo codice Vossiano legitur, ὁλοπόρφυρος) ὁ δὲ τῶν ἄλλων πορφυροῦς· *Candys autem Regius, totus e marina purpura* (aut, iuxta dictum codicem, cuius varias olim lectiones excerpsimus, *totus e purpura*) *aliorum vero purpureus tantum*, seu ex parte talis; nempe cuius trama solum purpurea, non subtemen, aut mixta alio colore purpura. Ὁλοπόρφυρος vero, iuxta membranas Vossianas, solus Regum Persarum *Candys*; sicut sequutis ætatibus *holoueræ* itidem solæ Romanorum Imperatorum *vestes*, ut de iis in utroque Codice Theodosiano ac Justinianeo dicitur; eæque itidem e præstantissimæ purpuræ specie, quæ, ut in iisdem constitutionibus cauetur, *soli Principi, eiusque domui dedicatur*; ac unde etiam *sacri muricis* nomine decorata, quamque, *alio colore fucare* vetitum. Immo, ac unde ea apud Pollucem in Vossiano codice ὁλοπόρφυρος, de Regio illo amictu, lectio adstruitur, de Tigrane apud Dionem Cocceianum legas: τὸν κάνδυν τὸν ὁλοπόρφυρον ἐξέδυ, *Candyn totum purpureum exuerat.* Immo quod luculentius adfirmat Xenophon, qui Cyrum in conspectum prodeuntem tulisse tradit κάνδυν ὁλοπόρφυρον, *totum purpureum Candyn*; ac unde habitus ille a Medis cum reliquo corporis cultu sumptus, ad sequentes Persarum, ac dein Parthorum Reges transiit. Quamquam ἁλιπόρφυρος, sicut apud Pollucem hactenus, dici quoque potuit regius ille *Candys*: nempe quod totus sanie marinorum conchyliorum, & quidem optimorum, qualia vulgo habebantur Phœnicia seu Tyria, idque citra ullam alterius coloris mixturam, esset infectus: non autem e succis herbarum, aut, sicut apud Trœzenios (quod in ineditis ad Homerum scholis, Vossianis itidem, notatum olim a Criticis antiquis legi) ex ilice, parabatur, aut cum alterius coloris permixtione. Unde etiam eadem voce ἁλιπόρφυρος pridem usus vatum parens: & apud Anacreontem, Ἁλιπορφύροις τάπησι, *tapetibus e marina purpura confectis*; & φοίνικας ἁλιοπέπλους, *purpureos peplos* (non *tunicas*, ut ibi interpres) *marinos* dixit Euripides; immo ἁλουργίδα, de *veste purpurea* Persarum Regis, alibi autem Imperatoris Romani, Themistius. Quomodo Artaxerxis, Persarum Regis, κάνδυς πορφυροῦς, *Candys purpureus* a Luciano itidem dictus; qui nempe, ut in Theodosii constitutione dicitur, *ex omni parte texturæ* marina illa, eaque præstantissima, purpura foret tinctus: non, ut aliorum Persarum, cum purpureis tantum lembis, aut alio vulgari purpuræ genere: prout *purpuræ appellatione, omnis generis purpura* intelligi, ab Ulpiano dicitur. Hinc *vera* olim & *falsa* purpura, ut apud Theodoritum olim obseruaui: ὥστε διὰ τὴν ψευσμένην πορφύραν, καὶ

Lib. 1. p. 30.
Casaub. Anim. pag. 69.
Lib. VII. cap. 13.
a Leg. III. Tit. XX. Lib. X.
b Leg. IV. Tit. VIII. lib. XI.
Leg. 3. ut supra C. Th. & Leg. IV. C. Th.
Lib. XXXVI. p. 26.
Inst. Cyr. lib. VIII. cap. III. §. 7.
Φοίνιξι δὲ ἄνθει δὲ ἀπὸ τῆς πρίνου συλλέγουσι Τροιζήνιοι Schol. MS. ad Hom. Il. Δ v. 130.
Homer. Odyss. Z v. 53. Od. VIII.
Helen. v. 181.
Orat. XXIV. p. 306.
Idem. Orat. XI. pag. 151.
Quom. Conser. Hist. p. 630. edit. Amstel. Tom. I.
Leg. IV. C. Just. ut supra.
Leg. XX. §. 13. Id. de Legat. III.
Therap Serm. XII. pag 675. Tom. V.
Not. ad Trebell. Poll. in Claud. cap XVII
Cod. Th. Tom. III. p. 522.

ἢ τὴν ἀληθινὴν σκώπτομεν, *neque propter falſam purpuram, ideo veram irridemus:* Qui locus addi omnino iis meretur, quæ ex Heſychio & Anaſtaſio, de *vera* ſeu ἀληθινῇ *purpura*, & de qua proinde *Chlamydes veri luminis* dixerit Trebellius Pollio, aut *falſa* ſeu *pſeudalethina*, ex libro de cœna Domini, (qui Cypriano ſed male, inſcriptus) emendato notauit magnus Salmaſius, & poſt
Ut ſupra. eum ad Codicem Theodoſianum doctiſſimus eius commentator. Tales itaque Perſarum, ac Parthorum dein Regum veſtes, & quibus præiuerant iam
Antiq. lib. x. c. 12. olim Chaldæorum Reges; quos ſolos veſte purpurea uſos tradit itidem Joſephus. Hinc apud Xenophontem legas, Μεγαφέρνην, φοινικιστὴν βασίλειον, *Megaphernem, regium purpuræ* apud Perſas *tinctorem.*
Exped. Cyr. lib. I. cap. I. §. 20. Ut mittam ſingularem, nec viſam alias purpuram, quam Aureliano, Imperatori a Perſarum Rege datam
In Areſian. c. XXIX. tradit Vopiſcus; & quale poſtea purpuræ genus nec ulla gens detulit, nec Romanus orbis vidit. Eadem vero Regis Parthorum aut Perſarum veſtis, auro & gemmis vulgo conſerta ac variegata; unde χλαῖναν ἁλουργῆ καὶ χρυσόπαστον,
Ut ſupra Orat. XXIV. p. 306. *lænam purpuream, & auro diſtinctam* Perſarum Regi tribuit loco paullo ante
Equit. p. 345. indicato Themiſtius: ac prout apud Ariſtophanem dicitur, ἁλουργίδα ἔχων κατάπαστον *purpureaum veſtem habens variegatam.* Immo prout Parthorum multitudinem dicit in genere Herodianus, tanquam ad nuptiale, ut exiſtimabat, feſtum Romani Imperatoris Antonini Caracallæ, cum Artabani Parthorum
Lib. IV. cap. 20. Regis filia, conueniſſe, ἐσθῆτι χρυσῷ καὶ βαφαῖς διαφόροις πεποικιλμένῃ, *veſtes indutam auro diuerſiſque coloribus varias.* Adde quod Parthorum tunicæ ab He-
Παραγωγαί (pro παραγαῦδες) χιτὼν παρὰ πάρθοις Heſychius. ſychio dicuntur παραγαῦδες, ſeu *paragaudiæ*, de quibus alioquin *paragaudiis* inde quoque apud Romanos receptis, & auratis quidem vel ſericis auro intextis, quas ſoli Imperatori geſtare fas erat, mentio fit in utroque Codice, [a] & apud [b] Pollionem ac [c] Vopiſcum, ad quos conſuli poſſunt magni Salmaſii de iis adnotata. Quomodo alioquin apud eundem Heſychium, cum Σάραπις, *Tunicæ Perſicæ* genus, *media parte albæ;* Κάπυρις vero alibi, *manicata* Perſarum *tunica*; Κόρτης autem, veſtis a Parthis dicta, quam adoleſcentes induerent, ubi in viros euaderent. *Candyn* vero de *tunica*, & quidem *manuleata* explicant veteres Grammatici, Pollux, Heſychius, Suidas inſuper, ac eorum fide illuſtris quoque Briſſonius. Etſi Pollucem quod adtinet, eum, quod non aduertit vir doctiſſimus, non de Regio Perſarum *Candy* iis verbis loqui, ubi ille *manuleata tunica* ab eo dicitur; ſed de alia *Candyos* ſpecie, aperte ſatis ex eius verbis liqueat. Poſtquam enim ea paullo ante iam adducta de Regio *Candy* adtuliſſet: κάνδυς ὁ μὲν βασίλειος, ὁλοπόρφυρος, &c. *Candys equidem Regius, totus e purpura, aliorum vero purpureus:* dein, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐκ δερμάτων, *conſtat autem quandoque ex pellibus:* addit: ἦν δὲ καὶ χειριδωτὸς χιτών, κατὰ τοὺς ὤμους ἐναπτόμενος. *Fuit etiam tunica manicata iuxta humeros adaptata.* Ubi proinde tres diuerſas *Candyon* id genus ſpecies deſcribit: primam Regum & priuatorum apud Perſas *totam e purpura,* aut *purpuream;* alteram e *pellibus* conſtantem; tertiam vero, *tunicam manuleatam* exſtitiſſe, a prioribus proinde non materia ſolum, ſed forma ac uſu interioris amictus diuerſam. *Candyn* certe exterius fuiſſe amiculum Tunicæ ſuperinductum, ac proinde a *Tunica* diuerſum, licet omnino vel e Xenophonte ſtatuere, loco paullo ante indicato; ubi Regium Cyri amictum deſcribit: qui proinde integer eſt hic adponen-
Inſt. Cyr. lib. VIII. cap. III. §. 7. dus: Ἐπὶ δὲ τούτοις ἤδη αὐτὸς ἐκ τῶν πυλῶν προυφαίνετο Ο ΚΥΡΟΣ ἐφ' ἅρματος, ὀρθὴν ἔχων τὴν Τιάραν, καὶ ΧΙΤΩΝΑ ΠΟΡΦΥΡΟΥΝ μεσόλευκον (ἄλλοις δὲ οὐκ ἔξεστι μεσόλευκον ἔχειν) καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν ἀναξυρίδας ὑσγινοβαφεῖς, καὶ ΚΑΝΔΥΝ ΟΛΟ-ΠΟΡ-

In Σάραπις.
Κάνδυς &c χειριδωτὸς ἦν χιτών Lib. VII. c. 13.
Lib. VII. c. 3.
a Leg. I. & II. C. Th. & C. Juſt. de Veſt. Olouer & Aur.
b In Claudio cap. XVII.
c In Aurelian. cap. XLVI.

ΠΟΡΦΥΡΟΝ· *Post quæ iam* CYRUS *e portis in curru prodibat in conspectum;*
Tiaram habens rectam, & TUNICAM PURPUREAM *semialbam (alteri*
vero semialbam gestare non licet) & subligacula circum crura colore byssino tin-
cta, & CANDYM TOTUM *e* PURPURA. In qua utique narratione,
& quidem Auctoris, qui in Perside sub auspiciis alterius Cyri militauerat,
omniumque optime hæc nosse debuit, vides ordine describi Regium Cyri a-
mictum, ac primo *Tunicam Purpuream*; dein *Femoralia*; tum superius ami-
culum, seu *Candyn totum e purpura*, eumque ibi omnino a *Tunica* distingui.
Neque aliter de Darii vestitu Curtius: *Cultus Regis inter omnia luxuria nota-* Lib. IV. c. 3.
batur: PURRPUREÆ TUNICÆ *medium album intextum* (nempe μεσόλευ-
κον apud Xenophontem) *erat:* PALLAM AURO DISTINCTAM *au-*
rei accipitres, velut rostris inter se corruerent, adornabant. Palla nempe ibi
Romana voce, nihil aliud quam *Candys* ille Persicus, seu exterius Darii ami-
culum; quod a Græcis vulgo *Chlamys, Peplus,* & χλαῖνα, seu inde Romano-
rum *læna*: ac unde Πέπλον, Regium id genus Xerxis amiculum, nempe *Can-*
dyn, haud uno loco vocat Æschylus. Unde etiam Alexandrum redarguit, Pers. v. 1036. & 1037.
& illustri quidem eam in rem, de qua hic agimus, loco, apud Lucianum
pater Philippus: quod nempe *abiecta* CHLAMYDE *Macedonica,* (quam Dial. Mort. p. 294. Tom. I.
nemo *Tunicam* utique exstitisse dixerit) CANDYN *induisset*: σὺ ἢ καὶ τὴν
Μακεδονικὴν ΧΛΑΜΥΔΑ καταβαλὼν, ΚΑΝΔΥΝ, ὡς φασιν, μετενέδυς· Unde ta-
lem etiam fuisse vulgarem Persarum *Candyn,* & quidem equitum, licet e vi-
cino Xenophontis loco ei, quem modo adduximus, colligere: ubi dicuntur
Equites ad Cyri conspectum καταβεβηκότες ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ ΔΙΕΙΡΚΟΤΕΣ Inst. Cyr. lib. VIII. cap. 11. §. 5.
ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΚΑΝΔΥΩΝ, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι διείρουσιν, ὅταν ὁρᾷ βα-
σιλεύς· *Aderant item equites omnes, & ex equis descenderant,* EXSERTIS
PER CANDYAS MANIBUS, *sicut nunc eas etiamnum exserunt, quoties*
ipsos Rex adspicit. Vides utique non tunicas illorum equitum Persarum ma-
nuleatas; sed exterius eorum amiculum, seu ut ibi dicuntur, *Candyas*, per
quos patebat ad exserendas manus (uti hodie de eiusmodi sagis seu chlamy-
dibus, Gallis *casaques* liquet) aditus; idque tantum ad Regis conspectum ab iis
factum. Nec proinde *Candys*, ut hoc addam, aliud quam amiculum, seu Chla-
mys Persica; nuspiam vero pro *diademate* a Polluce, vel a Luciano forte di-
ctus, ut existimauit doctissimus Paschalius. Vidimus autem iam ante Pollu- De Coronis lib. X. cap. 3.
cis ea de re locum, eumque ex optimo codice Vossiano, uti bene id iam
ante coniecerat Brissonius, suppletum ac emendatum; in quo tria illa paullo
ante dicta in vestitu Persarum propria adducuntur: κάνδυς, καὶ ἀναξυρὶς, καὶ τιάρα,
Candys, & Subligaculum, seu *Braccæ, & Tiara:* quibus ea continuo subdit,
quæ antea similiter vidimus: ὁ δὲ κάνδυς ὁ μὲν βασιλέως, ἁλιπόρφυρος, seu iuxta
eundem codicem, ὁλοπόρφυρος, *est autem Candys, e purpura marina,* seu *totus e pur-*
pura. Quomodo hæc tria in cultu Persarum Regio notat Pollux, quæ modo in Cy-
ri habitu describit, verbis paullo ante adductis Xenophon, *Candyn, Subligaculum*
seu *Braccas,* ac *Tiaram*; quæ autem postrema duobus aliis nominibus vocaretur,
Curbasia nempe, & *Pileus.* Neque vero *difficile dictu,* ut censet idem vir eru-
ditissimus, an Lucianus *vestem* vel *diadema* iis verbis intellexerit, ἢ ἐλπίζει Κάν- Quom. Conscr. Hist. p. 630. Tom. I.
δυν πορφυροῦν, καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν, *vel sperauit Candyn purpureum, vel Torquem au-*
reum, nempe ab Artaxerxe, de quo ibidem mentio. Nihil enim ibi quo *Dia-*
dema designetur, sed quibus dona Persarum Regum haud insueta, *Candys pur-*
pureus, aliorum quidem apud Persas, præter Reges, ut ea de re Pollux, vestis; &

Aaaaaa *torquis*

torquis aureus, ab iisdem Regibus dari tantum, ut paullo ante e Xenophonte diximus, solitus. Καυνάκην vero dici alias Persarum *lænam*, eamque Περσίδα inde appellatam, docet Aristophanes, & cuius ea de re locum vidit iam illustris Brissonius:

Vesp. p. 512. Οἱ μὲν καλοῦσι Περσίδ', οἱ δὲ Καυνάκην,

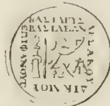
Quod Persida quidem illi nominant, alii vero Caunacem: ubi Critici: Καυνάκης δὲ, χλαῖνα Περσικὴ, *Caunace vero, læna Persica:* emendandus vero Pollux, apud quem Κανδύκης, ubi ad hunc Comici locum respicit, pro Καυνάκης hactenus legitur; ac vidisse iam ad Varronem τὸν πάνυ animaduerto. Verum quod amiculi Persici genus, non Regium utique, sed aptum arcendo frigori; ac, ut hoc addam, quas Καυνάκας e murum in Babylonia pellibus, quas ad Persas institores veherent, confectas tradit de animalibus Ælianus.

Lib. VII. c. 13. — Scal. Coniect. ad lib. IV. — Lib. XVII. cap. 17.

5. *De* Stella *in nummis* Arsacidarum.

Neque vero omitti hic debet adspectus STELLÆ illius, seu Astri in eadem Chlamyde horum Arsacidarum, quos duo superiores nummi exhibent, depicti; immo quibus opportune addi hic debet alterius Parthorum Regis, in præclaro Regiæ Gallorum Gazæ nummo, effigies: cuius nempe caput diademate itidem cinctum inter duas Stellas, ac dimidiam Lunam, cernitur.

Id vero inde factum licet omnino statuere, quod primus illius imperii fundator ARSACES, solemni post obitum ritu fuerit a Parthis consecratus, ac Astris insertus; inde autem sequuti eum Arsacidæ seu Parthorum Reges, *Participes Siderum*, immo *Fratres Solis & Lunæ* appellari voluerint. Docet id nos duobus insignibus eam in rem locis Ammianus Marcellinus; uno, ubi post memoratum prioris illius Arsacis, relicta ingentis nominis fama, obitum, addit: *certatimque Summatum & vulgi sententiis concinentibus*, ASTRIS (*ut ipsi existimant*) *ritus sui consecratione permistus est* OMNIUM PRIMUS. *Unde ad id tempus* REGES *eiusdem gentis prætumidi, appellari se patiuntur* SOLIS FRATRES ET LUNÆ. Immo cuius appellationis, & quidem a Persarum Regibus, qui Arsacidarum imperium ac solium postea obtinuerant, retentæ, illustre exemplum exhibuerat iam ante idem Ammianus: ubi nempe ab initio Epistolæ, quam adfert, Saporis Persarum Regis ad Constantium Imperatorem scriptæ legitur: *Rex Regum Sapor*, PARTICEPS SIDERUM, FRATER SOLIS ET LUNÆ, *Constantio Cæsari Fratri meo salutem.* Unde & nummis hisce Arsacidarum præclara lux continuo accedit, & grauissimo scriptori Ammiano, qui ex iis etiam haud parum illustratur, fides & auctoritas constat. Immo quod ex adductis ad postremum hunc Ammiani locum a doctissimo Valesio, alterius Persarum Regis Chosrois, apud Theophylactum verbis firmatur; ubi inter alios titulos, quorum facta iam a nobis, ubi

Lib. XXIII. cap. 6. — Lib. XVII. c. 5.

de

de Deo Epiphane agebatur, mentio, iste postremo loco additur: Ηλίῳ συνανατέλλων, καὶ τῇ νυκτὶ χαριζόμενος τὰ ὄμματα, *cum Sole exoriens, & nocti oculos* seu lumina *largiens*; quod idem, iuxta Valesium, ac si dixisset *Frater Solis & Lunæ*. Mitto quod ipsam; de qua modo egimus, Parthicam, seu Persicam *Tiaram, lunatam* vocat, ut viderunt iam alii, Sidonius Apollinaris: Theophil. Simocatt. lib. IV. Pasc hal de Coron. lib. x. c. 2.

Flectit Achæmenius lunatam *Persa* tiaram: Panyr. Anthom. v. 51.

quod nempe rotundæ essent eædem ac diuisæ Tiaræ, quas ambiret, & quo redimitum erat caput, ut arguunt adductæ supra icones, Diadema. Quomodo etiam Tiaram ab Hieronymo dici itidem vidimus: *rotundum pileolum, quasi* SPHÆRA *sit* DIUISA, *ut pars altera ponatur in capite*: unde illud Sidonii de *lunata tiara* haud parum illustratur. Epist. ad Fabiol.

II. *De* TITULIS & COGNOMINIBUS *eorundem* ARSACIDARUM.

Verum alios, quibus *prætumidi* illi, ut de iis modo Ammianus, ARSACIDÆ, se appellari sunt passi, titulos, variaque cognomina nobis ante oculos ponunt insignes eorum nummi. Inter quos occurrit continuo ARSACIS inditum iis a primo illius Parthici imperii conditore, ac ad eius successores, (uti ea de re iam ante, ac dicto paullo ante loco, Ammianus) propagatum dein nomen. Unde Parthos σφόδρα φιλάρσακας, *valde Arsacum amantes* vocat Strabo; alibi, omnes Parthorum Reges *Arsacas* nominari, priuatim, alium *Oraclem*, alium *Phraatem*, alium aliter: ac inde *Arsacia aula*, pro Parthorum Regia apud Martialem: I. *De nomine* ARSACIS. Lib. XVI. pag. 749. Lib. XV. pag. 702.

Scis quid in Arsacia Pacorus deliberet aula. Lib. IX. Epig. 36.

Adeo quidem, ut sequiori æuo, & quum a Parthis ad Persas pridem ante rediisset illius in Oriente imperii maiestas, ARSACIS & ARSACIDARUM fiat mentio: uti apud Symmachum in Epistola ad Theodosium & Arcadium Imperatores: *Vester triumphus* ARSACIDAS *post tergum reuinctos, & gazas victæ Babylonis occupat*: ac apud Sidonium, *ipse hic Parthicus Arsaces precatur.* Quæ autem huius nominis Parthorum Regibus consueti ratio id incommodi hic præstat, quod inde ad quem ex iis ARSACEM referri debeant iidem nummi, haud continuo liqueat. Ac primum quidem ARSACEM signari eo, quem adtulit nummo, existimat Tristanus; idque inde, quod nullum aliud addatur ei, quod ille tulerit, nomen, puta *Phraatis, Orodis, Artabani*, aut simile; & quod in auersa nummi parte Pallas eidem diadema, quod fundatorem illius imperii continuo arguit, offerre conspiciatur; addito etiam mense Syro-Macedonum, quo is diademate fuerit primum reuinctus, *Gorpiæo.* Verum exstant adhuc alii horum Regum nummi, cum diuersis etiam typis, qui unum quoque Regium ARSACIS nomen, præter alia cognomina, exhibent; quos tamen nemo ad unum eundemque *Arsacem* referendos statuet. Quomodo etiam *Vologeses* ex Arsacidarum stirpe, litteris ad Vespasianum scriptis, unum *Arsacis* in iis nomen, ut apud Dionem Cassium legitur, adsumit: Βασιλεὺς Βασιλέων Ἀρσάκης Φλαουΐῳ Οὐεσπασιανῷ Χαίρειν, *Rex Regum Arsaces Flauio Vespasiano Salutem.* E cuius alioquin *Vologesi* successoribus, unus solo ΒΟΛΑΓΑΖΟΥ, citra ΑΡΣΑΚΟΥ appellationem, nomine, in præclaro eius nummo, de quo mox, signatur. Adde, quod in altero, & quem e cimeliis Mæcenatis sui, magnæ dignationis Comitis Schwartzburgici, protulit eximius Morellus, nummo; non diadema, sed palmæ ramum offerat Lib. XVI pag. 749. Lib. X. Epist. 22. Lib. VIII. Epist. 9. Tom. II. pag. 84. 85. Lib. LXVI. pag. 750. Specim. Tab. XXIII.

rat sedenti Regi stans mulier cum calatho in capite, & cornucopiæ in manu sinistra. Accedit, & quod hic palmarium, ac nobilem Antiquarium fugit, post primi demum, ut paullo ante vidimus, ARSACIS, Astris apud Parthos inserti obitum, id a posteris eius dein usurpatum, ut se, continuo *Participes Siderum*, *ac Fratres Solis & Lunæ* nuncuparent: idque in eorum nummis, depictis Astrorum symbolis, tradi etiam & consignari voluerunt. Unde eos, in quibus Astra id genus conspiciuntur, Parthorum Regum nummos, qualis etiam ille a Tristano adductus, ad primum *Arsacem* referri haud posse continuo liquet. Mitto quod minus forte verisimile videatur, a primo illo *Arsace*, qui excusso Macedonum iugo, Parthiæ regnum inuasit, adsumptum protinus fuisse in illius imperii auspiciis, quem idem nummus venditat, ambitiosum *Regis Regum* titulum. Neque idonee etiam constat, an secundo ARSACI, seu prioris filio, late propagati imperii finibus ac victoriis inclyto, quod optimo eximioque Morello videbatur, adscribi debeant iidem adducti, nec inter se dissimiles, a Tristano ac ab eodem Morello nummi. A quibus utique diuersus, ac ad alium proinde *Arsacem* referendus; postremus, qui exstat in Thesauris Gallorum Regiis, cum ΑΡΣΑΚΟΥ itidem nomine, nummus. Eam certe *Arsacidarum* seriem, ut confusam aut vulgo ignotam tradere refugit illustris Scaliger: quod tamen ab Onuphrio iam ante, ac ab aliis dein eruditis, uti Schickardo, Tristano, & Adamo Ruperto ad Besoldum factum videas: & a quo postremo decem Parthorum Reges ARSACIDÆ, usque ad Augustum, e Iustino potissimum, Trogi Prologis, & Georgio Syncello in Græcis Eusebianis enumerantur: sed quod, sicut in limine huius Dissertationis diximus, non est iam huius loci, vel instituti.

Specim. pag. 230.

a Isag. Chron. lib. III. p. 325. b In Tarich. c Tom. II. pag. 83. d Regn. Parthicum Observ. c. XIII.

2. *De titulo* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ.

Inter titulos vero ab iisdem ARSACIDIS adsumptos, primus continuo, ac ipsi ΑΡΣΑΚΟΥ nomini præmissus legitur, superbus ille ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ *Regis Regum* titulus; sicut in memorata itidem paullo ante Vologesi ad Vespasianum apud Dionem epistola. Hanc autem REGIS REGUM appellationem a Persis ad Parthorum Reges, & ab his rursus ad Persas rediisse, tralatitium nimis, quam ut probatione indigeat. Neque minus obuium, solo REGIS nomine, citra aliam gentium, quibus imperarent, appellationem, eosdem Persarum Reges ab aliis Scriptoribus Græcis frequenter designari. Illud vero sua ætate insuetum, iis utique, qui in Romano imperio degebant, obseruo apud Chrysostomum: ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν ΠΕΡΣΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, οὐχ ἁπλῶς ΒΑΣΙΛΕΑ καλοῦμεν, ἀλλὰ τὸ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ προστίθεμεν, καὶ τὸν τῶν Ἀρμενίων ὁμοίως *sicuti enim quando mentio incidit* PERSARUM REGIS, *non simpliciter* REGEM *dicimus, sed* PERSARUM *addimus, & similiter de Armeniorum Rege.* Quamquam Græci non solum aut Barbari, qui vulgo stupent in titulis, sed Romani etiam Scriptores, ipsum REGIS REGUM titulum non veriti sint *Arsacidis* tribuere; ut ex Suetonio in Caligula, Dione Cocceiano, aliisque liquet: nempe

In Psalm. XLIV. pag 632. T. II edit. Savil.

Cap. III.

Lib. XLVIII. pag. 26. Claudian. in Eutrop. lib. I. v. 415.

——— *Arsacio postquam se Regia fastu*
Sustulit.

Ita ut eundem titulum præter Auctores & Nummos, Marmora quoque iis largiantur in præclara Inscriptione, quam vidit iam olim illustris Scaliger, in qua duo Phraatis liberi obsides Romam missi, PHRAATIS ARSACIS REGIS REGUM FILII, Romano etiam sermone, citra ambages vocantur.

Isag. Chron. lib. III. p. 323.

Immo

Immo nec abſtinuiſſe inuidioſa quamquam appellatione Parthorum Reges, in litteris ad Romanorum Duces aut Cæſares etiam ſcriptis, ſatis conſtat: ut ex Epiſtola [a] ***Phraatis*** ad Pompeium; alterius [b] ***Phraatis*** ad Auguſtum; [c] ***Vologeſi*** ad Veſpaſianum; [d] ***Saporis*** ad Conſtantium; & [e] ***Hormiſdæ*** denique ad Juſtinianum, apud Dionem, Ammianum, ac Menandrum Protectorem licet adhuc obſeruare. Nec tamen iis idem titulus a Romanis Ducibus vel Imperatoribus eſt continuo delatus; ut ex reſponſo Pompeii, & litteris Auguſti ad ***Phraatem***, & Conſtantii ad ***Saporem***, videre eſt apud eoſdem Auctores, ac inſuper apud Plutarchum in [f] Pompeio. Unum forte excipias Veſpaſianum, quem a *Vologeſo* litteris compellatum paullo ante vidimus, REX REGUM *Arſaces, Flauio Veſpaſiano ſalutem*, eidem totidem verbis reſpondiſſe, nullo ex imperatoriis nominibus adſumpto, auctor eſt iterum Dio: qua in re moderatior nempe exſtitit Alexandro, qui Darii litteris haud leuiter offenſus, quod ſibi *Regis* titulum, nec eundem Alexandri nomini adſcripſerat. Exſtat vero, & cuius iam ante facta eſt obiter mentio, ac unde alibi corruptum apud Auctores Græcum alterius *Vologeſi*, Parthorum itidem Regis, nomen emendabamus, alius ſingularis omnino nummus, a me inter cimelia Principis Auguſti Chiſii Romæ tuo ductu, quod recordaris, opinor, inſpecta, viſus, cum inſcriptione ΒΑϹΙΛΕΩϹ ΒΑϹΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑϹΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥϹ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟϹ, *Regis Regum Bolagaſi* (Romanis Scriptoribus *Vologeſi*) *Epiphanis Et Philellenis*. Geminum quidem vidiſſe Goltzium colligo, ſed cuius veram lectionem, ut ſæpe alias, non eſt adſequutus; ut apud eum diuinare illam potius, quam coniicere liceat. Ad hunc enim refero, quem ſub corrupto nomine ut iam ante diximus deſcribit, ΑΝΥΟΛΑΓΑϹ, pro ΒΟΛΑΓΑϹΟΥ, cum reliquis cæteroquin epithetis *Regis Regum, Epiphanis, & Philellenis*. Eiuſdem vero *Vologeſi* nummi, illiuſque, ut eum vocat, *Perſici*, verius *Parthici*, iconem a Cl. Patino dein opportune vulgatam, haud ignoras, opinor; quem & ſatis longa commentatione illuſtrare adgreſſus eſt: additque in fine, eum, ſi non fallit coniectura, ad *Vologeſem*, unum ex Arſacidis eſſe referendum; adductis variis & corruptis illius nominis apud Græcos Auctores appellationibus. Qua de re autem, aliiſque nonnullis, quæ ibidem leguntur, actum iam a me fuerat in huius operis, quod anno ante prodierat, editione; & quæ etiam ut diximus, partim in ſecunda huius operis Diſſertatione, partim paullo ante denuo tradita reperiet Lector: quem inſuper præclari illius nummi conſpectu, quo alia a me modo adducta illuſtrantur, haud defraudandum puto:

a Dio Caſſ. lib. xxxv. p. 32.
b Idem lib. iv. pag. 555.
c Idem lib. lxvi. p. 750.
d Am. Marcell. lib. xvii. c. 2.
e Menand. Protect. pag. 137. edit. Reg.
f Pag. 639.

Ut ſupra lib. lxvi pag. 750. Curtius lib. iv. cap. 7.

Supra p. 126.

In Theſauro.

Theſaur. Numiſm. p. 209. & ad Sueton. ad Caligul. c. 5

Pag. 126.

Rotundam utique, haud vero quadrangularem Tiaram exhibet quoque idem nummus; eosdemque insuper, quos in superioribus Arsacidarum nummis consignatos vidimus, & de quibus hic agitur, titulos. Accedunt, & de quibus silet celebris Antiquarius, literæ ΑΝΥ insuper additæ, quæ Annos indicant CCCCLI; unde, & ex adductis paullo ante aliorum Arsacidarum nummis, cum Aera in uno adscripta ΗΥ seu CCCCVIII; in altero autem, quem supra e Regia Gallorum Gaza protulimus, ΑΚΥ, seu CCCCXXI; Parthorum inde Epocha, a primo nempe Parthici illius imperii conditore Arsace, continuo illustratur. Quum vero duplex eiusdem Aeræ Parthicæ initium a Chronologis statuatur: nempe unum a prima illius Arsacis defectione, atque ita ab Olympiade CXXXII 3. seu Urbis Conditæ DIIII, aut iuxta Eusebium, Olymp. CXXXIIII. ac proinde V. C. DVI: hinc sat liquet ad quos eiusdem Urbis Conditæ, ac Imperatorum, qui tum regnabant, annos referri iidem nummi Parthici cum adscriptis illis Aeris debeant. Prior nempe cum Aera ΗΥ, seu Annorum CCCCVIII, ad postremos Antonini Pii annos, seu imperii XXII, aut iuxta Eusebium, ad M. Aurelii ac L. Ver. annum: alter, cum Aera ΓΚΥ seu annorum CCCCXXIII, ad annum imperii Marci & Veri XIII: aut iuxta Eusebium XV: tertius vero, seu adductus modo *Bolagesi* seu *Vologesi* nummus cum Aera ΑΝΥ, seu CCCCLI, ad annum imperantis Seueri X. seu iuxta Eusebium XII. Si vero alterius Epochæ decennio circiter recentioris ab Arsacis filii de Seleuco Callinico victoria, ratio haberi forte meretur; facilis inde & obuius iniri potest annorum Imperii Rom. Cæsarum calculus, ad quos continuo referri iidem nummi debeant. Et hæc scripseram, quum occurrit forte adductus ab eximio Baudelot ac inde a Cl. Harduino alterius Parthici, Regis nummus, prioribus modo adductis haud tamen vetustior, ut ex adscripta in eodem Aera liquet: nempe cum litteris ante caput ipsius Arsacidæ ΔΟΡ, h. e. Anno CLXXIV, ac proinde Anno Urbis Conditæ DCLXXVIII, qui incidit in tempus belli in Hispania a Metello & Pompeio contra Sertorium & Perpennam gesti. Et hoc obiter. Neque enim id iam agimus, ut Chronologicis disquisitionibus hic immoremur; quod erit alterius operæ iam adfectæ argumentum, si Deus sat virium, otii, aut temporis largiatur, in hac deuexa iam ætate; quæ cæteroquin altiora cogitare ac moliri non suadet solum, sed compellit. Id vero præterire hic non licet, quod vir eruditissimus aliud Arsacidarum initium, ultro, ut ibi agnoscit, ac nullo proinde Auctore, statuit, nempe Anno CX Græcorum seu Æræ Seleucidarum: ipsam vero Æram, in nummis Vologesi modo adducti, signatam ΑΝΥ seu CCCCLI, ducto ab Æræ Græorum initio, ad primum Antonini Pii annum refert. Quæ, & quod una nitantur viri eruditi quamquam & sagacis coniectura, præter institutum hic meum, pluribus nunc expendere vel impugnare supersedo. Frustra utique eundem *Vologesum*, alium ab *Arsacidarum* stirpe ac ordine, eumque, non iuxta eosdem Babyloniæ, sed Parthicæ scilicet Adiabenicæ Regem exstitisse contendit. Eadem certe videas in *Vologesi* huius nummo, quæ in adductis paullo ante *Arsacidarum* nummis; Tiaram consimilem; eundem typum in auersa nummi parte sedentis Regis, & stantis figuræ coronam ei offerentis; eandemque præterea titulorum, & peculiarem quidem, quam eorundem Arsacidarum nummi præferunt, congeriem: idque insuper palmarium, quod alter *Vologesus*, haud alio, ut paullo ante vidimus, quam ipsum ARSACIS nomen

Justin. lib. XLI cap. 4. Chron. pag. 141. p. II.

Adam. Rupert. Observ. ad Besoldum cap. XIII.

Utilité des Voyages pag. 605. Tom. II. Chronol V. T. pag. 2[illegible],

Harduinus Chronol. V.T. pag. 213. 217. & 228.

nomen inscribat suis ad Vespasianum litteris. Adde adductos modo similis quoque Æræ annos; ut HY, & ANY, seu CCCCVIII, & CCCCLI; eosque signatos in iis nummis, qui *Arsacidas*, iuxta virum doctum, *Babylonios* procul dubio, venditant; inscriptos quippe ΑΡΣΑΚΟΥ. Unde vero duplex hic Parthorum imperium, idque Antoninorum ætate, statuit vir doctus: unum nempe Arsacidarum Babylonicum; alterum Parthiæ Adiabenicæ, me equidem latet. Adiabenos Assyriæ, ut notum, gentem, ab ea vero postea, iuxta Ammianum Marcellinum, distinctam, proprium olim, sicut Osroënos itidem trans Euphratem, Regem habuisse, vel ex Josepho constat: neque tamen, quod vel ex eo sat liquet, eundem Parthum, uti nec Parthis obnoxium, licet imperii amplitudine & maiestate Arsacidis longe inferiorem. *Babylonia* vero cur ea ætate dicatur *Arsacidarum* regnum, ac ubi, iuxta eundem Harduinum, cusi sint alii inscripti Parthicis litteris Arsacidarum nummi, haud magis capio: qua nempe, ætate exhausta pridem Babylone, ut de ea Plinius, & in solitudinem vicinia Seleuciæ redacta, & iuxta Pausaniam, (eiusdem ævi, quo ille Vologesis nummus, scriptorem) cuius nihil præter mœnia superessent: eiusdem vero imperii sedes & capita essent eadem ætate Seleucia & Ctesiphon; ipsa autem regio *Assyriæ* nomine, non *Babyloniæ* tum appellata. Accedit, quod, *Adiabenorum* regionem ingressus quidem dicatur ab Herodiano Seuerus, ac a Dione bellum, quod a Romanis defecissent, iis intulisse; ac præterea ADIAB seu *Adiabenici* titulus, præter PARTHICUM, legatur etiam in aliquot eiusdem Seueri nummis & inscriptionibus antiquis, uti quoque in Traiani nummo, quem descripserunt itidem celebres Antiquarii. Quum *Vologesi* tamen nomine, Parthorum tum Regem, quique Ctesiphonte, *Arsacidarum*, ut notum, ac modo diximus, Regia a Seuero capta, aufugerat, vocat haud uno loco Dio; cuique mox pacis caussa Armeniæ partem idem Seuerus dederit. Mitto, quod alterius antea *Vologesi*, non ut Adiabenici Reguli, sed ut Parthici quoque *Arsacidæ*, cum iam ante & quod fugere non potuit virum eruditione præstantem, in rebus Claudii, Neronis, ac Vespasiani fiat apud [a] Tacitum, [b] Tranquillum, [c] Dionem, & [d] Aur. Victorem mentio: tum sub Antoninis Marco & Vero, a quo deuicto Parthorum etiam tum Rege *Vologeso*, PARTHICI cognomen est iis quoque inditum: prout illius eo nomine Regem *Arsacidam*, non autem diuersum ab eo *Adiabenicum*, a [e] Dione & [f] Capitolino in M. Aurelio, tum a [g] Luciano, coæuo iis Imperatoribus Scriptore, commemorari sat constat.

Lib. XXIII. cap. 6. Antiq. lib. XII. cap. 11. & Bell. Jud. lib. II. cap. 16.

Lib. VI.

Lib. VIII. pag. 509.

Lib. II. c. 28. Lib. LXXV.

Ut supra.

a Ann. XII. 14. XV. Var. Hist. IV. 51.
b In Neron. cap. VII. Vesp. cap. VI.
c Lib. LXIII.
d In Cæsaribus cap. IX.
e Lib. LXXI.
f Cap. VIII
g Quom. Conscr. Hist. pag. 615. 624. T. I.

Ipsam vero REGIS REGUM appellationem quod adtinet, quæ in VOLOGESI huius nummo, sicut in aliorum ARSACIDARUM nummis supra adductis legitur, eam Arsaci haud largitur terror ille quondam Asiæ Mithridates, pari cum eo iure agens in fronte litterarum ad eum scriptarum *Rex Mithridates Regi Arsaci.* Illustre quidem exemplum Chosrois Persarum Regis, sed profugi, ut supra innuimus, & opis indigi, apud Simocattam obseruo; qui litteris ad Mauritium Imperatorem scriptis, non solum ab ea REGIS REGUM appellatione abstinet; sed filium etiam se illius Augusti & supplicem vocat, ac omnia supremæ Maiestatis elogia plena manu in eum congerit. Idem tamen Chosroes, ad Sergium Martyrem scribens, solitam *Regis Regum* appellationem retinet, quæ Persarum lingua SAANSAAN dicebatur. Id enim nos docuit Ammianus: *Persæ Saporem* SAANSAAN *appellabant, & Pyrosem, quod* REX REGIBUS *imperans, & bellorum victor.*

Sallust. in Fragm.

Theophyl. Simoc. p. 185. ed. Reg.

Ibid. lib. V. c. 4.

Lib. XIX. c. 2.

Saa

Saa nempe *Regem* aut *Dominum* apud Persas notat, quod obseruarunt iam eruditi; unde non solum Vararanes Persarum Rex, ut vidit iam ad Ammianum doctissimus Valesius, Σεγανσάα dictus, hoc est *Segestanorum Rex*, teste Agathia, sed, eodem Auctore Sapor est Κερμασαὰ appellatus, ob gentem Cerma a patre deuictam. Cæterum Persis Rex Βίσαξ dictus, iuxta Hesychium, Βίσαξ ὁ Βασιλεὺς παρὰ Πέρσαις. Nec tamen eadem *Saansaan*, seu *Regis Regum* appellatio, ita Parthorum aut Persarum Regibus adhæsit, ut supra innuentem audiuimus Dionem Prusæensem; ut ad eorum exemplum alii nonnulli Barbarorum Reges eandem sibi aliquando non vindicarent. Immo ut mittam antiquiorem iisdem Nabuchodonosorem, eodem titulo compellatum a Daniele; immo quem Babyloniorum demum Regibus proprium exstitisse contendit vir doctus: quum tamen vetustissimi Ægyptiorum Reges eodem etiam legantur ornati, & constet ex aliquot eorum elogiis apud Diodorum, ac isto inter alia de Seysoosi seu Sesostri, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΔΕΣΠΟΤΩΝ ΣΕΣΟΩΣΙΣ, *Rex Regum & Dominus Dominorum Sesostris.* Quod postremum docet, non nouam in eo tractu *Domini Dominorum*, aut *Dominantium* appellationem, quam sibi vindicat pari fastu hodiernus Ægypti & Thraciæ Tyrannus. Alias & Priamus, ac antiqui Troiæ Domini, a [a] Strabone; & Agamemnon a [b] Liuio, ac [c] Seneca Tragico; & Tigranes apud [d] Plutarchum, ac [e] Appianum, REGES REGUM dicti: immo postremum Lucullo, omisso *Imperatoris* nomine, nihil respondisse, quod ab eo REGIS REGUM titulo non fuisset prior in litteris compellatus, cum alibi ab eodem [f] Plutarcho, tum a Memnone apud [g] Photium traditur. TIGRANEM vero quod adtinet, adducitur a celebri Antiquario in [h] Historia Regum Syriæ insignis quidam nummus, in quo illa ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ appellatio ei tribuitur. An vero figura natans medio corpore virilis, quam dextro pede calcat sedens cum palma Mulier, non *Euphratem*, aut *Tigrim*, ut de eadem figura in alio Tigranis nummo itidem obuio olim conieceram; sed *Orontem*, iuxta eundem præstantem virum, indicet, ad quem sita erat, ut notum, quam mulier illa adumbret, Antiochia, haud liquere arbitror. Frequens enim ille, qui in his Tigranis nummis typus, in aliis quam in *Antiochensium* nummis, uti *Edessæ*, *Samosatorum*, aliarumq; in Syria, vel Mesopotamia ad Euphratem urbium. Sed quod non est iam huius loci. Sic PHARNACES dictus quoque in singulari nummo, de quo paullo post, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ. Exemplo autem & more antiquissimorum Ægypti Regum paullo ante indicato, Antonii CLEOPATRA, superbo quoque REGINÆ REGUM nomine decorata apud Dionem legitur, & eiusdem filius Cæsario, e Jul. Cæsare scilicet genitus; REX REGUM etiam renuntiatus, ἐκείνην τε (scil. M. Antonius) ΒΑΣΙΛΙΔΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, καὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὃν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζον, ΒΑΣΙΛΕΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ καλεῖσθαι ἐκέλευσε, *illam vero* REGINAM REGUM, *Ptolemæum autem*, *Cæsarionem cognominatum*, REGEM REGUM *vocari iussit*. Prioris vero illustre exemplum Nummi etiamnum exhibent cum inscr. REGINÆ REGUM FILIORUM REGUM CLEOPATRÆ: unde satis liquet errasse, ut bene iam ab aliis ad hunc locum adnotatum, qui ibi apud Dionem, Βασιλίδα Βασιλίδων, pro Βασιλέων, seu *Reginam Reginarum*, potius quam *Regum*, legendum contendebant. At quod non perinde obuium, eandem etiam REGIS REGUM appellationem sequiori æuo vel ambiuisse Romanorum Cæsares, vel ultro iis delatam, liquet ex Gregorio Nazianzeno; ubi de Constantio verba facit,

Lib. IV. p. 135. ed. Reg.
Ibidem p. 136.
Dan. XI. v. 37.
Harduinus Chronol. V. T. pag. 219.
Lib. I. p. 35.
a Lib. XIII. p. 596.
b Lib. XLV. c. 27.
c In Agam. v. 39.
d In Lucullo pag. 170.
e Syriac. p. 118.
f In Lucullo p. 505.
g Biblioth. p. 745.
h Vaillant. p. 400.
Lib. XLIX. pag. 416.

facit, οὐ τὸ ΒΑΣΙΛΕΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ καὶ εἶναι, καὶ νομίζεσθαι, *Nec quod* REX REGUM *& esset, & appellaretur.* Potiori certe iure, quam Hannibalianus frater Delmatii, qui Rex Ponticarum gentium a Constantino renuntiatus, REX REGUM in Excerptis de eodem Constantino, a doctissimo Valesio editis, vocatur. Nata autem est hæc REGIS REGUM appellatio, aut quod Regibus imperarent, iuxta Ammianum Marcellinum; quo sensu *Princeps Principum* Domitianus dicitur apud Martialem; & apud Ouidium Agamemnon *Dux Ducum*, hoc est iuxta Latinum Tragicum, *ductor Agamemnon ducum*; sicut in Nouellis noui Prouinciarum Præsides, *Judices Judicum* dicti, *& Prouinciæ Præses videbitur quidam Judex Judicum*; respectu nempe Defensorum Ciuitatum, aliorumque inferiorum Judicum seu pedaneorum, quos habebant sibi obnoxios. Quo sensu certe REX REGUM optimo iure dici potuit Rex ille Indorum; qui, auctore Nicolao Damasceno apud Strabonem, in Syriam ad Augustum profectus, sexcentorum Regum Dominum sese vocare non dubitabat; & quo alias titulo prudenter Alexandrum abstinuisse docet alicubi Plutarchus. Subinde vero ita dicti, ut non tam imperium sibi in alios Reges, quam primatum inter eosdem tribuerent: aut singularem quandam felicitatem ea appellatione venditarent: quomodo *Rex Regum* dicitur Atreus apud Senecam, *O me cælitum excelsissimum*, REGUMQUE REGEM! & apud Horatium:

Orat 1. in Julian. p. 64. ed. Gr. Lat. Paris.

Pag 508. in ult. ed. Am. Marcell.

Lib. VIII. Epist. 4.

Heroid. Epist. VIII, v. 54.

Novell. XV. lib. II.

Lib. XV. p. 719.

In Demetrio p. 900.

Thyest. v. 910.

> *Liber, honoratus, pulcher*, REX *denique* REGUM.

Lib. V. Epist. I. v. 107.

Sicut priori sensu *Consul Consulum* in veteri Elogio, & *Pater Patrum ac Episcopus Episcoporum* Tricassinus Antistes apud Sidonium; hoc est, primi & maxime conspicui inter Reges, Consules, Patres, Episcopos. De hoc certe postremo non sinit nos dubitare ipse Sidonius, qui de eodem loquens Antistite: *egone*, inquit, *cum sis procul dubio* PRIMUS *omnium toto qua patet orbe Pontificum.* Unde & illustrandus venit vexatus ille apud Tertullianum *Episcopi Episcoporum* locus, seu vere, seu ironice appellati. *Primus* nempe iuxta Sidonium, non *Dominus*; sicut Athenæ iam olim Ἑλλάδος Ἑλλὰς dictæ, & Calaris Sardiniæ Metropolis, *Urbs Urbium* apud Florum; hoc est πρώτη Ἑλλάδος, ac πρώτη πόλεων, *prima* nempe *Græciæ*, aut *prima urbium*, quemadmodum Prouinciarum Metropoles crebro vocantur apud Græcos & Romanos scriptores; quo sensu etiam Narbo & Tholosa *principatum urbium tenere* dicuntur Ammiano: & qui frequens, qua de re postea, ubi de id genus Metropolibus agetur, eorum verborum usus in Codice Theodosiano ac Nouellis. Sic, quod nec prætereundum hoc loco, antiquissimis Saliorum carminibus Janum Patrem cani solitum *Deorum Deum*, obseruat Macrobius; hoc est quasi Deorum primum & vetustissimum, sicut ille ab Herodiano vocatur, Saturno certe coæuum; aut forte, quod primus Auctor fuerit Deorum cultus, ut de eodem paullo ante ex Xenone tradiderat idem Macrobius: *Janum in Italia* PRIMUM *Diis Templa fecisse, & ritus instituisse sacrorum*, non autem quod in alios Deos imperium haberet. Sic vulgo olim Platonici, uti Hierocles in aurea carmina, ubi de summo Deo agit: τὸν δημιουργὸν μόνον Θεὸν ὃν ΘΕΟΝ ΘΕΩΝ ἂν εἴποι τις, καὶ Θεὸν ὕπατον καὶ ἄριστον, *Creatorem solum Deum, quem* DEUM DEORUM *dixerit aliquis, & Deum summum & optimum.* Quomodo de eodem primo ac summo Deo alii e Gentilibus, ut Plotinus, Βασιλεὺς Βασιλέως, καὶ Βασιλέων, *Rex Regis & Regum*: Jamblichus: ἀρχὴ γὰρ οὗτος, καὶ ΘΕΟΣ

Ibid. Epist. II.

De Pudicitia cap. I.

Lib. II. cap. 6.

Lib. XV. cap. II

Saturn. lib. I. cap. 9.

Lib. I. cap. 49.

Ut supra.

Ennead. lib. V. cap. VIII. p. 522.

De Myster. Sec. VIII. cap. II. pag. 158.

Cccccc

Cap. XXXVIII. pag. 210. edit. Lond. ΘΕΟΣ ΘΕΩΝ *principium enim ille, & Deus Deorum*: a Simplicio ad Epictetum, ἀρχὴ ἀρχῶν, καὶ ΘΕΟΣ ΘΕΩΝ, *principium principiorum, & Deus Deorum.* Immo quomodo iam olim Juppiter apud Æſchylum inuocatur:

Suppl. v. 533. Ἄναξ ἀνάκτων, μακάρων
Μακάρτατε, καὶ τελέων
Τελεώτατον κράτος, ὄλβιε Ζεῦ.

Rex Regum, Beatorum Beatiſſime, & Perfectorum Perfectiſſima Poteſtas, beate Lib. III. Od. 4. *Juppiter.* Quo nomine nempe dictus Horatio *Rex Deorum Juppiter*; quod eum e Pindaro, ut alia paſſim, expreſſiſſe video, qui Jouem alicubi Βασιλέα Θεῶν itidem vocat. Ut iam mittam notas *Dei Deorum, Domini Dominorum,* Pſalm. CLXXXV. 2. 3. *Dei Regis Regum,* & *Domini Dominantium* tributas vero & uni Deo in ſacro 1 Timoth. VI. 15. Fœdere appellationes, ac ſimiliter in Macchabæorum libris. Cæterum Per- 2 Macchab. XIII. 4. ſarum, ut hoc addam exemplo, quibus fuit quodammodo peculiaris illa *Saanſaan*, ſeu REGIS REGUM appellatio, Turcæ quoquæ *Sultanum* ſuum eodem conſilio peculiari voce nuncuparunt; ut de poſtremis obſeruat Bryen- Lib. I. cap. 9. nius Cæſar ab eruditiſſimo Poſſino vulgatus, ΣΟΥΛΤΑΝΟΝ τὸν ΣΤΡΑΓΓΟΛΙΠΙΔΑ ὀνομάσαντες, ὅπερ σημαίνει καὶ αὐτοῖς ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ καὶ παντοκράτωρ, SULTANUM STRANGOLIPIDEM *vocantes, quod apud ipſos notat* REGEM REGUM *& Omnipotentem.*

3. *De* ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, & ΔΙΚΑΙΟΥ *cognominibus.*

Seleucidarum vero ac *Lagidarum* exemplo, adſumptos quoque ab ARSACIDIS, cum memoratos ſupra ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ & ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, tum peculiares inſuper ΔΙΚΑΙΟΥ, & ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ *Juſti,* & *Philellenis* titulos, vidimus in adductis paullo ante aliquot eorundem nummis. Unde etiam priora illa duo EUERGETIS & EPIPHANIS cognomina quod adtinet, inde licet continuo ſtatuere; non ad priorem utique *Arſacem*, eoſdem nummos, qui illo nomine ſunt inſigniti, eſſe referendos: quum is Seleucidas vel Lagidas, qui utroque illo *Euergetis* & *Epiphanis* cognomine inclaruerunt, & quos æmulati ſunt, qui eorum etiam & Seleucidarum potiſſimum ditiones occupauerant, *Arſacidæ,* ætate præceſſerit. Quæ vero ad geminam id genus Regum appellationem reſpiciunt, iam ſupra adtigimus: ut neutiquam opus ſit eadem denuo hic retractare. Tertium vero illud, & inſigne quidem ΔΙΚΑΙΟΥ, quod duo ex prolatis horum *Arſacidarum* nummis oſtentant, cognomen, eo ſpectabilius continuo occurrit; quod nuſquam hactenus illud, in aliis veterum in Oriente aut alibi Regum nummis, legatur conſignatum. Neque vero mirum idem aut inſolitum in Parthorum aut Perſarum Rege cuipiam videbitur; qui haud ignorat, quantam primariæ huius inter Regia decora virtutis, *Juſtitiæ* nempe, curam ſibi habendam crederet olim Perſarum, & qui in eorum dein iura & mores tranſierant, Parthorum gens: quo ſtudio *Scholas Juſtitiæ publicas*, εἰς τὰ κοινὰ τῆς Δικαιοσύνης διδασκαλεῖα ut id ex [a] Xenophonte diſcimus, ad quas liberos ſuos continuo mitterent, alerent iidem Perſæ. Ut minus utique mirum videri debeat, ſi dein in Romanorum etiam Imperatorum Græcis Latiniſque [b] nummis, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, de qua iam ante, vel JUSTITIA, aut JUSTITIA AUGUSTI, legatur ſubinde inſculpta.

[a] Inſt. Cyr. l. 1. cap. 1. §. 15.
[b] In nummis Tiberii, Veſpaſiani, Nervæ, Hadriani, Alexandri Severo.

4. *De cognomine* ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ *in iiſdem Arſacidarum nummis.*

Aliud vero inſuper & memorabile quoque, PHILELLENIS nempe cognomen, uſurpaſſe inſuper ARSACIDAS in iiſdem eorum nummis cernimus,

mus, & quod aliunde, quam ex antiquis hisce, quæ supra adduximus, cimeliis, vix constare existimem. Quum alioquin non ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ, seu *Græcorum Amicum*, sed [a] *communem omnium Græcorum hostem haberi a se Persarum Regem* tradit alicubi, ac prout iisdem verbis [b] alibi Philippum Macedonem designat, Domosthenes. Desumpta vero videtur ab Arsacidis blanda & amica hæc nomenclatio, ad exemplum successorum Alexandri, qui a priuata in Parentes aut Fratres pietate, PHILOPATORAS, PHILOMETORAS, aut PHILADELPHOS se passim inscribebant. Adeo ut adsumpserint illud ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ nomen *Arsacidæ*, ut videmus in adductis eorum nummis, ad demerendos sibi Græcos Asiaticos Syriæ, Mesopotamiæ, ac reliquos illius tractus Parthis viciniores; quosque velut sui iuris, ut de Mesopotamia nominatim apud Ammianum Marcellinum Sapor, sibi adserebant Arsacidæ: qui autem tractus, Græcorum Coloniis & lingua passim florebant; ita ut a quibusdam ex iis nummos id genus percussos statuere liceat. *Græcæ* enim dictæ illæ ciuitates, haud minus ac ipsæ urbes Græciæ, sicut apud Liuium Rhodiorum Legati Romæ in Senatu contestantur: *Non quæ in solo modo antiquo sunt, Græcæ magis urbes sunt, quam Coloniæ earum, illinc quondam profectæ in Asiam.* Linguam nempe, mores, habitum, leges, sacra, nomen quoque, quod in sequenti Dissertatione videbimus, suarum Metropoleon vulgo retinebant Coloniæ: unde Roma diuino Vati [a] *nascens Troia*; Carthago, [b] urbs *Tyria*; Syracusæ, [c] *Isthmiaca tecta*, aut [d] *Ephyræa mœnia* Silio; Massilia [e] Lucano ac [f] Silio, *Phocais*, ipsi Massilienses, in Gallia positi, *Graia iuuentus, Graii remiges, Graia classis*, sæpe apud [g] Lucanum aliosque nuncupantur. Qua ratione *Græci* non Jones solum dicti, aut Insulares a Græcis profecti, sed remotiores etiam in Syria aut Mesopotamia constituti. Hinc apud Josephum, Mesopotamiam κατοικοῦντες Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες, *incolentes Græci & Macedones*, Demetrio Syriæ Regi auxilia contra Parthos offerunt. Immo Tacitus opportune de Parthorum Rege, & Græcis id genus in eo tractu Coloniis: *At Tiridates, volentibus Parthis, Nicephorium & Anthemusiada, cæterasque urbes, quæ Macedonibus sitæ,* GRÆCA *vocabula usurpant, Halumque & Artemitam, Parthica oppida, recepit.* Ut mittam obuium illud & contritum, quod Macedonum sub Alexandro eiusque Successoribus in illa Asia parte imperium, vulgo *Græcorum* imperii nomine fuerit appellatum. Inde itaque ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ desumpta a Parthorum Regibus appellatio: quamquam de iisdem Nicephoriis, Macedonum in Mesopotamia colonis, obseruet Dio Cassius, eos Romanis ut ΦΙΛΕΛΛΗΣΙ libenter, & magna inde spe concepta, sese tradidisse: καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς καὶ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑΣ πολλὰ ἐλπίζοντας. Eodem enim cum Parthis instituto, Romanos illam quoque appellationem ambiuisse, cum hic locus satis arguit; tum bella pro Græcis Asiaticis contra Antiochum suscepta, aliaque beneuolentiæ illorum in Græcos argumenta ambitiose etiam non semel contestata, abunde docent. Ita *Cassius* Cæsaris interfector ΦΙΛΕΛΛΗΝ ἀνὴρ ab Archelao Rhodio dictus apud Appianum; & Tullius alicubi ad Atticum suum: *Nunc quoniam & laudis auidissimi semper fuimus, & præter cæteros* ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ *& sumus, & habemur.* Quamquam præter Arsacidas ita dictos in eorum nummis, aliis quoque barbaris Regibus familiare fuisse idem cognomentum, vel unus Strabo videatur comprobare; qui in genere Regum ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ alicubi mentionem facit, quibus nempe, uti & Φιλορωμαίοις *Amicis Romanorum*, de quibus paullo post, amica

a Ἐγὼ νομίζω κοινὸν ἐχθρὸν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων εἶναι βασιλέα. de Classe p. 103.
b De Fals. Legat. p. 264.

Lib. XVII. c. 5.

Lib. XXXVII. cap. 54.

a Æn. X. v. 564.
b Æn. I. v. 43.
c Lib. XIV. v. 134.
d Ibid. v. 181.
e Lib. III. v. 301.
f Lib. I. v. 335.
g Lib. III. v. 355. &c.

Antiq. lib. XIII. cap. 9.

Annal. VI. cap. 41.

Lib. XL. p. 126.

Bell. Civ. lib. IV. pag. 627.
Lib. I. Epist. 15.

Lib. XIV. pag. 652.

amica ſemper exſtiterit Rhodus. Sic *Amaſis* Ægyptius apud [a] Herodotum; *Indorum* & *Thracum* quidam Reges apud [b] Diodorum, & [c] Ælianum; *Hiero* Syracuſanus apud [d] poſtremum, quo & [e] Polybius alicubi reſpexit; *Ariſtobulus* Hircani filius Rex Judæorum apud [f] Joſephum; *Julianus* deſertor apud [g] Gregorium Nazianzenum, ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ totidem nuncupantur. Quomodo Arabum Rex Aretas ΦΙΛΕΛΛΗΝ itidem dictus in nummo Gazæ Gallorum Regiæ, qui e muſeo celebris & eximii apud Heluetios Antiquarii Sebaſtiani Feſchii, eſt in eam illatus, & in Morelli Specimine editus. Eundem titulum quoque Salaminiis Cypriis tribuit in Euagora Iſocrates. Parcimus vero congerendis ipſis Auctorum locis, quæ cum ſuperioribus hinc petant Lexicorum conditores: neque enim in eo muſtaceo laureolam quærimus. Nec tamen hic inſignem Ariſtidis locum de eadem appellatione poſſumus præterire, quam M. Aurelio tribuit, ac ſimul ita commendat, ut facile ſe Græcum Sophiſtam prodat: εἰ δὲ αὖ τὸ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ ἐπεὶ καλὸν καὶ πρέπον βασιλεῖ, τῷ προσῆκον ὁ ἔπαινος. οὗτος γὰρ σφόδρα ΦΙΛΕΛΛΗΝ ἐστὶν ὁ βασιλεύς. *Jam ſi decet Imperatorem eſſe* PHILELLENA, *nemini certe laus hæc magis conuenit. Ita enim* PHILELLEN *eſt noſter Imperator*, & quæ ibi plura hanc in rem leguntur. Ut vero *Philellenum*, ſic nata ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΩΝ appellatio, quam Alexandro tribuit idem Iſocrates; immo etiam ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΟΤΑΤΟΥ, qua patrem eius Philippum, quem in genere ἑλληνικώτατον, *maxime Græcum* dixerat, proſequutus eſt Æſchines, ſi fides eius aduerſario, quod id reliquis eius criminibus adnumerat. Immo prout iam ante apud Græcum Comicum de Sithalce, Thracum Rege, dictum legitur:

a lib. II. cap. 178.
b lib. II. pag. 99.
c Var. H. lib. V. cap. II.
d Ibid. lib. IX. cap. I.
e Lib. I.
f Ant. lib. 13. cap. 20.
g Orat. I. in Julian. p. 98.
Tab. XIII.
In Imperat. M. Aurel. p. 530. Tom. I.
Epiſt. ad Alex. Mag.
Demosth. de Falſ. Leg. pag. 269.

Καὶ δῆτα ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΟΣ ἦν ὑπερφυῶς

Acharn. p. 377.

Etenim ſupra modum amicus erat Athenienſium. Quo elogio quoque cum Φιλέλληνος, tum Φιλαθηναίου delectatum M. Antonium tradit [a] Plutarchus. Cæteroquin ſicut *Philellenes*, aut Ἑλληνίζοντες quandoque dicti in Græcos bene adfecti; ſic Thebani Herodoto [b] Μηδίζοντες, ſeu propenſi in Medos; unde paſſim Μηδισμὸν *de defectione ad Medos* ſeu Perſas, ſicut apud Græcos Oratores, ita apud [c] Agathiam legas; apud priores vero Φιλιππίζειν, Μακεδονίζειν, & apud Strabonem, Μιθριδατισμὸν, pro *Philippi, Macedonum,* aut *Mithridatis rebus fauere.* Et præterea ut ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ quidam, ſic alii contra ΜΙΣΕΛΛΗΝΕΣ, quod poſtremum Annibali tribuit Diodorus: ὢν μὲν καὶ φύσει ΜΙΣΕΛΛΗΝ, *quum natura etiam odio in Græcos ferretur*; ſicut viceuerſa apud Platonem, Athenienſium gentem dictam videas ΜΙΣΟΒΑΡΒΑΡΟΝ, non vero Μιξοβάρβαρον, inſtar aliorum Græcorum. Μισαλέξανδρος alioquin & Μισοφίλιππος *Alexandro* vel *Philippo infeſtus*, ſeu qui pro tali haberi vellet, dicitur ab Æſchine Demoſthenes. Quomodo φιλοχριστότατος dictus a Gregorio Theologo Conſtantius; potiori autem iure, Μισόχριστος Julianus.

a In M. Anton. pag. 325.
b Lib. IX. p. 85.
c Lib. III. p. 81. IV. pag. III, 119.
d Lib. XIII. pag. 614.
Lib. XIII. p. 359.
In Meneneno pag. 245.
Orat. adv. Cteſiph. pag. 283. edit. Gr. Pariſ.
Orat. I. pag. 63. 70.

II.
De TIGRANIS *Regis* ARMENIORUM *nummis.*

Memoratis vero hactenus cum SELEUCIDIS, tum ARSACIDIS Regibus, addendus hic continuo, qui eorum rebus eſt immixtus, & de quo facta eſt obiter ante mentio; ac *Rex* itidem *Regum* appellatus, TIGRANES. Etſi enim patrium fuiſſet ei ARMENIÆ regnum, uſus ille opportunitate diſſi-

dissidentium de Syriæ regno Seleucidarum, illud continuo inuasit, ac per plures annos, ut e [a] Plutarcho [b] Appiano ac [c] Iustino potissimum constat, obtinuit: a Lucullo primum, dein a Pompeio, cui se postea dedidit, victus; ab hoc autem in auitum [d] Armeniæ regnum restitutus: immo, ut hoc addam, inter Reges ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥΣ, de quibus mox agetur, est quoque, ut e Dione Cocciano liquet, tandem adscitus. Cuius equidem TIGRANIS, inter Syriæ Reges Seleucidas, uti in Historia etiam Regum Syriæ ad nummorum fidem accommodata, permisti, insignem nummum, quem exstare noueram in Gaza Medicea, inde eius ectypum beneficio omni laudum ac ornamentorum genere cumulatissimi, LEOPOLDI, Cardinalis ab Hetruria nacti, primi olim vulgauimus; & qualem postea protulit quoque Cl. Vaillant. Huic nummo alium insuper addidit laudatus Antiquarius, cum iisdem ferme in utraque nummi parte typis, sed cum inscriptione, ARSACIDIS alioquin, & de qua paullo ante, peculiari, nempe ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥΣ, *Regum Regis Tigranis.* Quem superbum utique titulum post adiectas patrio regno alias quoque ditiones, Syriam, Phœniciam, Ciliciam, aliasque usurpasse hunc *Tigranem,* aliunde e Plutarcho nempe, quod supra iam vidimus, ac Appiano insuper, constat; & quorum fidem adstruit posterior hic nummus: ut mittam, quod Regibus etiam apparitorum seu satellitum loco dicatur ibi a Plutarcho usus:

a In Pompeio pag. 637.
b Syriac. pag. 118.
c Lib. xi. c. 1
d Dio Cassius lib. xxxvi. pag. 26. Appian. Mithridat. pag. 25.

Ibidem p 27. Histor. Reg. Syr. pag. 399. In Lucullo p. 500, 505. Syriac pag. 118. Plutarch. in Lucull. pag. 505.

In Lucullo p. 500. 505. Syriac. p. 118.

Exhibet vero anterior utriusque nummi area TIGRANIS caput, insigni Tiara, de qua iam supra, ornatum, cum Stella in medio, ac in priori nummo duas insuper aues, quæ, ut de aliis [a] olim dixeram, *Falcones videbantur Cimeliarchæ Mediceo;* etsi id non ei, sed mihi demum tribuitur in laudata Regum Syriæ Historia: quum tamen, ut ibi additur, Aquilæ constanter dignoscantur. Ne enim ipse aliquid certi ea de re pronunciarem, obstabat plumbea demum ad me ex Hetruria in Germaniam missa, minusque proinde perspicua, dum de hisce olim commentarer, nummi illius effigies. Id unum forte addidi: haud alienum nempe videri debere Falcones id genus (quales nempe in eo nummi signari statuebat peritissimus Gazæ Mediceæ custos) in eiusmodi Tiara sculptos: quum Pallas, seu Regias Persarum aut Medorum vestes, distinctas Auium id genus figuris diserte tradat Curtius: *Pallam auro distinctam* AUREI ACCIPITRES *velut rostris inter se corruerent, adornabant. Tiara* autem illa cum *Diademate* eadem omnino, uti olim quoque monui, cum ea, quam eidem *Tigrani* tribuit Dio Cassius: Τὴν δὲ Τιάραν, τὸ δὲ ἀνάδημα εἶχεν, *Tiaram autem, sicut etiam Fasciam retinuit,* dum Rex ille Regum ad Pompeium tenderet; sed quam ad eius pedes supplicem mox illum abiecisse cum ibidem Dio, tum etiam Plutarchus docent: quorum postremus alibi ab ipso Tigrane

a Diss. de Præst. Num. p. 458. *Falcones suspicatur Cl Spanhemius* p. 399.
Lib. III. c. 3.
Lib. xxxvi. p. 26.

Lib. III. c. 3.

Lib. xxxvi. pag. 26.

In Pompeio p. 937.

ne ipſam etiam *Tiaram* ſeu *Cidarim* capite detractam docet: ἀφελόμενος τὴν Κίταριν, ὥρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θεῖναι, *detractam capiti Cidarim inſtitit ad pedes eius adponere.* Diuerſa quidem haud parum ea Tigranis Cidaris, quod paullo ante etiam vidimus, ab iis *Tiaris,* quas exhibent adducti ſupra Arſacidarum nummi, rotundis quippe, & quas ambit deſuper circulus ex unionibus contextus; hæc autem quadrata & turrita quodammodo, haud aliter ac ſunt adductæ ſupra unius ex eius in Armeniæ regno ſucceſſoribus Artauaſdæ Tiaræ, ac præterea cum pendentibus retro infulis. Cui accedit cæteroquin hanc Tiaram circa frontem quoque ambiens Diadema: quale nempe a fugiente eodem Tigrane capiti iam olim detractum, ac in victoris Luculli manus delapſum, ab hoc in triumpho prælatum, auctor itidem in eius vita Plutarchus. Ad Tiaram enim Regum Orientis Diadema vulgo acceſſiſſe, præter veterum Auctorum fidem, ex adductis paullo ante inſignibus Arſacidarum, & nunc inſuper e præclaris hiſce Tigranis nummis, idoneis utique huius rei teſtibus, ſat, ut opinor, liquet. Unde Curtio lux non mediocris accedit: CIDARIM *Perſæ Regium capitis vocabant inſigne. Hoc cærulea* FASCIA *albo diſtincta circuibat.* Notum enim promiſcue *Cidarim* & *Tiaram,* quod ſupra itidem vidimus, dici de hoc Regio capitis inſigni; unde quam Dio TIARAM TIGRANIS vocat in ſuperiori nummo conſpicuam, eandem CIDARIM dixit Plutarchus locis modo adlegatis. Hinc autem liquet minus accurate loquutum Philonem, dum in genere *Reges Orientis Cidari loco Diadematis uſos* tradit: Κιδάρεις γὰρ οἱ τῶν Ἑώων βασιλεῖς ἀντὶ Διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι. Utrumque enim capitis inſigne a Parthorum & Armeniæ Regibus ſimul adſumptum, quod de Cyro eiuſque etiam cognatis, tradentem ſupra vidimus Xenophontem, haud licebit deinceps, ut opinor, ambigere. Etſi quandoque etiam ſolo uſos Diademate Arſacidas, vel e Parthico eorum nummo, quem protulit, malo harum antiquitatum fato nuper defunctus, Morellus, ac iam ante Triſtanus, liqueat. Neque vero illuſtri Briſſonio adſentior, qui *Diadematis* nomine *Cidarim* putat etiam deſignari: ideo nempe quod e Perſico luxu mutuatum Alexandrum Perſicum Diadema Diodorus ac Juſtinus tradant; Arrianus autem *Cidarim* Perſicam, ut quod nempe illi Περσικὸν Διάδημα, *Perſicum Diadema*; hic Κίδαριν Περσικὴν, *Cidarim Perſicam* dixerit. Utrumque enim hoc capitis ornamentum a Perſis mutuatus eſt Alexander; ut neutiquam opus ſit illa inter ſe confundere. De *Cidari* aut *Tiara,* præter Arrianum, fidem facit[a] Lucianus, apud quem Philippus pater inter alia Filio obiicit, quod *Tiaram rectam adſumpſiſſet,* καὶ τιάραν ὀρθὴν ἐπέθου. De *Diademate* vero, præter [b] Diodorum, [c] Juſtinum, alioſque, diſerte [d] Curtius iis verbis, quæ de *Cidari* aut *Tiara* ſumi non poſſunt: *Itaque purpureum Diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit.* Idem nempe, quod cærulea illa faſcia albo diſtincta, quæ *Cidarim* circumibat, ut paullo ante eum tradentem audiuimus. Coniuncta itaque, in regio Perſarum, aut Armeniorum etiam cultu, illa capitis ornamenta, *Tiara* ac *Diadema*; non vero ut eadem, ſed diuerſa. Unde poſtremum etiam ſolum retentum fuit ab Alexandri ſucceſſoribus, & eorum exemplo, ab aliis dein Aſiæ aut Europæ Regibus uſurpatum. Ex quibus etiam liquet, cur *Diadema illud,* quod *Perſicum* vocatur Diodoro, Herodiano *Macedonium* dicatur ferme ſub initium operis; ubi agit obiter de cultu Regis Antigoni; Lucano autem ſimiliter, a nota Alexandri patria, *Pellæum*:

In Lucullo p. 311.
Ibidem p. 517
Lib. III. c. 3.
Lib. XXXVI. p. 26.
In Pompeio pag. 637.
Lib. III. de Vita Moſis pag. 671.
Specim. Tab. XXIV.
Tom. II. p. 83.
De Regn. Perſ. pag. 32.
Exp. Alex. lib. IV. cap. 7.
a Dial. Mort. p. 294
b Lib. XVII. p 603
c Lib. XII. cap. 3
d Lib. VI. c. 6.
Ut ſupra.

Cingere

Cingere Pellæo pressos Diademate crines. Lib.v. v.60

Cidarim autem seu *Tiaram* quod adtinet, eandem quoque Regum Orientis more, Sacerdotes Gentilium nonnunquam usurpasse, vel ex Luciano liquet; qui Auctor est urbis sacræ in Syria Pontifici, ac soli quidem, concessum purpuream vestem, ac auream Tiaram gestare: haud aliter nempe ac Persarum Magos peculiari etiam Tiara usos tradit Strabo; vel prout *Tiara* ac *Cidaris* a Philone aliisque dicta de summi apud Hebræos Sacerdotis capitis tegmine. Præ dicta vero Hierapolitani Pontificis Tiara aurea, viles erant Sacerdotales illæ Gentilium Coronæ, quibus infensos vetustissimos Christianorum scriptores, ac inprimis Tertullianum adhuc hodie legimus. Quamquam sequutis temporibus, & Ecclesia nouo cultu sub Christianis Principibus ornata, *Cidaris* quoque usus ad Ecclesiarum Antistites sit translatus, ac eadem inter Episcopi Orientis insignia vulgo recepta: ut vel liquet ex sequenti loco magni Sasimorum Episcopi: χρίεις τὸν Ἀρχιερέα, καὶ περιβάλλεις τὸν ποδήρη, καὶ περιτίθης τὴν ΚΙΔΑΡΙΝ *Idcirco me Pontificem ungis, ac veste talari cingis, capitique* CIDARIM *imponis.* Cuius dein, & solemnis quidem ac peculiaris Tiaræ usum, in Occidentem postea translatum, ac Romano Pontifici adsertum coram nobis intueri licuit. Sed hoc obiter. Eiusdem autem Tiaræ superiori nummo cælatæ adspectus satis arguit, quo iure, ut supra innuimus, πίλημα πυργωτὸν, *Turritus pileus* a Strabone dicatur. De Auibus vero, quæ in Tiara sunt sculptæ, iam ante diximus. Id vero alibi quoque de veterum Galeis, cum ex Herodoto, Diodoro; tum ex frequentibus veterum nummis obseruabam, crebro iis insertas vel Auium, vel Quadrupedum effigies, quo iisdem Galeis aut terrorem, aut dignitatem conciliarent. Mitto, quod Persicas Tiaras, Pauonis alas habuisse docet, ut viderunt iam alii, Græcus Aristophanis interpres. *Stella* autem in eadem Tiara conspicua, qualis in adducta etiam supra Armenii itidem Regis, quam exhibent veteres M. Antonii nummi, *Cidari* vel *Tiara* comparet: aut quomodo prope Tiaram *Stella* signatur in aliis Parthicis, quos itidem protulimus, nummis: ut vel inde consuetum illud Regum Orientis insigne facile adsequamur. Accedit denique, velare eandem *Tiaram* Tigranis tempora; quod *Tiaris* nempe solemne, iuxta Nasonem,

De Dea Syria pag.679.Tom. II.

Lib.xv. p.335

De Monarch. pag. 824

Gregor. Nazianzen. Orat.v. pag. 136.

Ad Acharnens.

Tempora purpureis tentant velare Tiaris. Metam.xi. v. 181.

Aliud vero *Tiaræ* genus Armenium supplicem gestare videas in sequenti nummo; quod nempe magis adhuc ad πίλημα istud πυργωτὸν *pileum turritum* accedit; sicut *Tiaram* a Strabone vocari diximus.

Eandem etiam liquet magis in acutum desinere, sicut κρωβύλους & κυρβασίας describunt nobis veteres; qui & inde eadem promiscue pro *Tiaris* sumunt, aut vicina iisdem statuunt; sicut Xenophon, Hesychius, aliique. Aliæ nempe apud illos Orientales, Persas, Medos, Armenios, de quibus iam ante

egi-

egimus, & viderunt iam alii, Regum *Tiaræ*; aliæ Procerum; aliæ etiam populares. Ita *Cidarim* Mithridatis *mirifici operis*, seu θαυμαςῆς ἐργασίας exstitisse, liquet ex Plutarcho; qui vel ita cauisse videtur, ne is genero suo Tigrane dignitate aut cultu inferior videretur.

In Pompeio p. 641

IV.

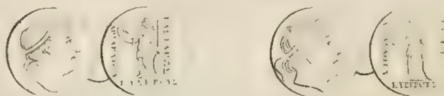
De CAPPADOCIÆ *Regum nummis, ac titulo* ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ.

I. *De nummis Regum* ARIARATHIS *nomine.*

a lib. XII. p. 539.

Unde si ex Armenia in vicinam CAPPADOCIAM, & quam ab eo, de quo modo egimus, TIGRANE infestatam quoque e [a] Strabone & aliunde constat, deflectimus; occurrunt hic pariter signati in nummis aliquot eorum Reges; nempe haud unus ARIARATHES; item ARIOBARZANES, & ARCHELAUS: quorum etiam exstant nonnullæ a præclaris Antiquariis [a] Goltzio ac Seguino, & eleganti eruditione Baudelot, vulgatæ iam icones. Cuiusmodi plures adhuc in ditibus illustris Foucautii cimeliis exstare audio; & quos cæteroquin Cappadociæ Regum nummos susceperit a se peculiari commentatione illustrandos Cl. Vaillant. Unde ut iis solum vestigiis, quæ huius operis ratio exigit, & facta a me iam olim aliqua in superiori eius editione, eorum mentio, insistam; & præterea, quod publice iam prostent, ut diximus, aliquot illorum Regum nummi; de iis nonnulla hic quoque adtingemus. Quam in rem duos continuo nummos huc adferemus, utrumque cum ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ nomine & diademato, ut cum Plinio loquar, capite; in altera vero parte, cum nomine ΕΥΣΕΒΟΥΣ, & stante in iis Pallade; quæ in priore Victoriam, in altero Noctuam tenet; sinistra vero Clypeum. E quibus autem prior nummus a laudato modo Baudelot in opere lingua Gallorum vernacula, nec omnibus proinde viso est vulgatus: alter nunc primum e museo, præclaris quibusque vel naturæ, vel artis cimeliis instructo, viri haud una laude eximii, Regiæque Societati Londinensi a secretis, Hans Sloane hic prostat.

Utilité des Voyages pag. 905. Tom. II.

Vides utique haud eundem hic oris habitum, nec unum proinde ARIARATHEM in iis signatum: utrumque etiam aliquantum ab eo diuersum, quem cum simili cæteroquin ΕΥΣΕΒΟΥΣ cognomento protulit Goltzius. Quum vero plures eo ARIARATHIS nomine Cappadocum Reges, & quidem ex Diodori potissimum apud Photium Eclogis, constet exstitisse; nulla autem æra in iis sit adscripta: inde haud certo constare posse videtur, ad quos respiciant iidem uummi. Quamquam, nihil equidem obstat, quin ad Quintum & Sextum eo nomine ARIARATHEM ii commode referantus: prout

Insul. Græc. Tab. Secund.

Biblioth. pag. 1156.

prout ad eum, quem adduxit Goltzius, vidit iam eius interpres Nonnius, ac post eum Seguinus: quorum nempe mutua parentis in filium, ac filii in parentem celebrata est a Diodoro pietas: dum ille regnum in gratiam filii vult abdicare: filius vero, superstite adhuc patre, illud capessere detrectat, ac unde uterque illam ΕΥΣΕΒΟΥΣ appellationem meruit. Quod tamen EUSEBIS cognomentum, unde minus forte certa superior notatio de adductis modo nummis credi posset, ab aliis dein Cappadocum Regibus est itidem adsumptum; prout ex Ciceronis de Rege Ariobarzane, de quo mox dicetur, verbis liquet: *ut ego Regem Ariobarzanem* EUSEBEM *& Philoromæum tuerer.* Quomodo etiam factum, ut urbi Cappadociæ Metropoli Mazacæ, ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ nomen fuerit inditum: ut id e Strabone non solum discimus; sed præterea ex duobus eximiis nummis a Cl Seguino in secunda selectorum eius Numismatum editione prolatis: in quorum nempe priore caput imberbe laureatum, & pelle leonina circa caput insignitum; in auersa autem parte Templum, in cuius fastigio statua inter duas stellas visitur: inscriptio autem ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΚΕ, *Eusebiæ, Anno* XXV. In altero vero nummo hinc caput Palladis; illinc mons Argæus; desuper non Phœnix, aut Pelicanus, iuxta eundem Seguinum, sed Aquila, (obuia in aliis huius Cappadociæ Metropoleos cum Argæo monte & Aquila desuper, nummis,) ac epigraphe ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ...... ΑΡΕΙΑΣ, seu ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, ut supplendas priores litteras vidit iam idem clarissimi nominis Antiquarius. Quod autem haud in multorum extra Galliam manibus versetur secunda illa Seguini numismatum editio; eosdem nummos, utpote raritate ac inscriptione notabiles, in lectoris gratiam & maiorem insuper priorum ante a nobis adductorum lucem, hic adponendos duximus.

Com. ad Inf. Goltz. p. 305. Sel. Num. sec. edit. p. 60. Ut supra & in Diodoro pag. 895. Lib. XV. Ep 2. Lib. XII. pag. 538. Ut supra.

E postremo autem nummo, qui non antiquius solum ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ, sed recentius etiam ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ nomen præfert; sat liquet, eundem nummum ab eo tempore demum cusum, quo hæc Cappadociæ Metropolis postremum illud *Cæsaræe* nomen est consequuta, & quo deinceps a Græcis est dicta: licet eandem *Mazaca*, primæuo nempe ac vernaculo gentis nomine, a Cappadocibus suo adhuc æuo appellari tradat Hieronymus. Ut mittam quod Μάζα primum, dein Μάζακα, dictam eandem urbem notauit Sozomenus, & Cappadox Philostorgius; atque ita in scriptis Stephani codicibus legi, obseruarint viri docti: & qua de re ad eundem Stephanum egit postremus illius editor Berkelius. Id vero *Cæsareæ* nomen huic urbi ab Augusto Cæsare inditum tradit ibidem, & alibi adhuc, quod monuit ad Eusebium Scaliger, Hieronymus; cui autem præiuisse videtur S. Rufus: ab ipso vero Julio Cæsare, Constantinus Porphyrogenneta: a Tiberio autem, regno Archelai in Prouinciam verso, præter Suidam, Eusebius in Chronico. Neque etiam S. Rufus nominatim ab Augusto Cæsare, sed *in honorem Augusti Cæsaris* ita dictam hanc *Cæsaream* tradit: quod alias a Tiberio factum scimus, & Augusti exemplo,

Ad Ezech. cap. XXVII. v. 13. Lib. 5. cap. 4. Lib. IX. Sect. 12. Ap Esai. cap. LXVI. Animadu. p. 184. Lib. I. Them. 11. In Καισάρεια. Pag. 157. P. 11.

emplo, a quo plures urbes & Coloniæ Decessoris nomine *Iuliæ* sunt cog- nominatæ. Neque vero nouum aut insolitum, ut urbs illa, Regni caput, a Rege Archelao, in memoriam aut honorem Augusti, a quo fuerat in eodem regno adsertus, CÆSAREA nuncuparetur. Eandem vero a Claudio ita demum dictam, & quibus accessit Tristanus, statuunt Sozomenus & Cassiodorus: quod autem in postrema & luculenta Sozomeni editione, ob discrepantes illas veterum auctorum ea de re sententias, aliquam viri doctissimi notationem merebatur. Quo minus vero ad Augusti tempora eadem nomenclatio referatur, obstare continuo videtur, ut hoc recte vidit iam Tristanus; quod quum de hac Cappadociæ Metropoli scriberet ipse Cappadox Geographus, hoc est sub initiis Tiberii, *Mazaca* tantum, & recentiori nomine Εὐσέβεια vocaretur. Et hæc olim, & alio quidem loco, de prima *Cæsareæ* huius urbis appellatione, quam illa postea perpetuo obtinuit, notaueram: quæ opportunius ad superiorem nummum, in quo utrumque nomen ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ & ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ signantur, ac ut de ætate, qua ille est cusus, posset aliquomodo statui, adferenda duximus. Qui proinde nummus, vel sub Archelao, postremo Cappadocum Rege percussus est; vel breui ab eius obitu, qui sub Tiberio contigit: quum nulla vel eius vultus, vel nominis, quasi regnantis adhuc Archelai, occurrat in eodem memoria. Ut vero ΕΥΣΕΒΗΣ dictus iuxta superiores nummos, haud unus e Cappadocum Regibus ARIARATHES; ita etiam alius eius nominis, iuxta adductum in Thesauris Brandenburgicis eius nummum, ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ & ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ cognominibus decoratus, in eo legitur: & quem ad ARIARATHEM, Ariobarzanis, de quo mox, fratrem vere retulit eximius Begerus noster; & de quo dixerit Cicero: *fratris amantissimi & summa pietate præditi.* Idem nempe, qui fratris Ariobarzanis in regno successor; eo autem a M. Antonio pulsus, suffecto in eius locum, de quo paullo post dicetur, Archelao.

[To. II. p. 294. Lib. V. cap. 2. Hist. Tripart. l. VI. c. 4. — Lib. XII. pag. 538. — Diss. de Præst. &c. Num. pag. 893. — Vol. III. pag. 14. — Lib. XV. Ep. 2. Strabo lib. XII. pag. 540. Dio Cass. lib. XLIX. pag. 411.]

2. *De nummo Regis* ARIARATHIS ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ.

Exstat vero alius, & singularis quidem ARIARATHIS nummus, a me olim memoratus, ac inscriptus ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ, *Regis Ariarathis Philoromæi*, hoc est interprete Liuio: *Ariarathes Rex &c. in amicitiam est acceptus.* Qualem etiam nummum exstare in Museo eximii viri, ac memorati a nobis aliquoties, Baudelot, docet eruditissimus Harduinus, & quidem cum addita in eo Æra ΚΔ seu regni eius XXIV. Idem nempe *Ariarathes*, qui a partibus Antiochi, vulgo Magni, contra Romanos steterat: sed a quo postea filius eius adhuc puer cum legatis Romam missus alibi apud Liuium legitur; quo nempe a *puero adsuesceret moribus Romanis hominibusque.* Sed neque solus hic eo nomine ARIARATHES, qui *Romanorum Amicus* seu ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΣ dici voluit: quum idem de hoc eius filio tradat Polybius; immo eum, ubi post patris obitum Regnum Cappadociæ esset adeptus, non solum missis Romam legatis, qui cum Romanis *amicitiam societatemque renouarent*, ἀνανεωσάμενοι τὴν τε φιλίαν καὶ συμμαχίαν, sed etiam post Legatorum reditum, pro tanto beneficio Diis sacra fecisse, Ducibus etiam suis conuiuio exceptis. Quod de hoc *Ariarathe* traditur quoque in Liuii Epitome: *Ariarathe Cappadocum Rege mortuo, filius eius Ariarathes regnum accepit: &* AMICITIAM *cum populo Romano per legatos* RENOUAUIT; ac similiter in Diodori Excerptis, ac Polybianis etiam verbis: ἀνενεώσατο δὲ ἔτος καὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν συμμαχίαν τε· *hic etiam* AMICITIÆ

[Lib. XXXVII. cap. 39. — Chronol. V.T. pag 225. — Lib. XLII. cap. 19. — Exc. Legat. CIX — Exc. Legat. CXII. — Epitom. XLVI. — Pag. 895.]

&

& societatis fœdus cum Romanis RENOUAUIT. Ad quem proinde ARIARATHEM, e dictis hactenus eo nomine Cappadocum Regibus, quique *Romanorum Amici* fuerunt habiti, referri omnino debeat memoratus paullo ante cum illa ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ appellatione, nummus, statuere certius poterit celebris Antiquarius: quem horum Cappadociæ Regum Historiam, ad fidem veterum nummorum accommodatam, adornare paullo ante diximus; cuique eosdem Regum illorum nummos ad lubitum tractare, atque inter se conferre adfatim licet.

Adsumptam vero ab aliis quoque Cappadocum Regibus ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ appellationem, ad exemplum illius ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, de qua paullo ante egimus, a variis in Asia Regibus usurpatæ, e nummis Regis ARIOBARZANIS similiter inscriptis constat. Quales utique aureos & argenteos viderant iam olim Goltzius, ac Ursinus; versare vero mihi haud semel in præclaris Gazis ac Cimeliarchiis licuit, & quidem cum diuersis typis, aut stantis Palladis, aut sedentis, non Romæ, ut existimabat Goltzii interpres Nonnius, sed, quod olim iam monui, ipsius *Ariobarzanis* in sella Curuli; uti ex sequenti eius icone fiet cuiuis manifestum, cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝ.. ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ; *Regis Ariobarzanis Philoromæi*:

3. *De nummo Regis* ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ. Regis Galliæ, Præsidis Harlæi, Equit. Trombal. Com in Goltz. Græc. p. 307.

Sella autem Curulis ideo in nummis Regis huius barbari insculpta, quod eam ille, insignis muneris loco, cum donis aliis a Senatu Romano accepisset. Notum enim inter dona, quæ vulgo ad amicos & socios Reges mittebantur, iuxta Scipionem eburneum, Togam pictam, palmatam Tunicam, aliaque id genus, Sellam etiam Curulem vel præcipuum locum sibi vindicasse. Crebra eius rei apud Liuium exempla, ubi missa recenset munera, vel ad Ptolemæum & Cleopatram in Ægyptum; vel ad Syphacem; vel ad Masinissam; vel ad Eumenem, *donaque quam amplissima data cum* SELLA CURULI, *atque eburneo Scipione.* Unde etiam ut se magnitudinem huius doni intelligere contestarentur Reges illi inseruientes, ut de iis supra; soliti iisdem Sellis Curulibus insidentes ius dicere. Id certe de Antiocho Epiphane obseruat Liuius: Romano, quod in editis scriptisque deest, *more Sella Eburnea ius dicebat, disceptabatque controuersias maximarum rerum:* quæ totidem pene verbis cum a Polybio apud Athenæum, tum a Diodoro referuntur; ut viderunt iam ad eum Liuii locum viri docti. Qualia vero Sellæ Curulis ac eburnei Scipionis dona, missa itidem ad *Ariarathem* Cappadociæ Regem, eundemque, ut modo diximus, ac fide veteris nummi, ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΝ, & ex Ariobarzanis huius Decessoribus, apud Polybium legas; & quidem expresse de utroque munere, tanquam præcipuæ dignationis: καὶ μέγιστα τῶν παρ' αὐτοῖς νομιζομένων δώρων ἀνταπέστειλε, τόν τε Σκιπίωνα, καὶ ΕΛΕΦΑΝΤΙΝΟΝ ΔΙΦΡΟΝ, *Remi-*

Lib. XLII. cap. 14.

Lib. XLI. cap. 20. Lib. V.

Exc. Legat. CXXI.

Remisit autem dona, quæ inter ipsos (Romanos) *pro maximis habentur, Scipionem, &* SELLAM CURULEM. Verum ante omnes audiendus hic Valerius Maximus, optimus superioris nummi interpres, & cuius locus eximiam eidem lucem commodat: *Pompeius filium* ARIOBARZANEM *&* REGEM *appellauit, & Diadema sumere iussit, & in* CURULI SELLA SEDERE *coëgit.* Hinc itaque iste sedentis eiusdem *Ariobarzanis* in Sella Curuli habitus, quem hic nummus nobis ante oculos ponit. E quibus insuper verbis, ac Cicerone præterea, de quo mox, liquet, ad quem ARIOBARZANEM respiciat adductus supra nummus. Secundus nempe ille e duobus eo nomine Cappadociæ Regibus; quorum prior, seu huius parens, quum regium genus apud Cappadocas defecisset, permisso illis a Senatu eius rei arbitrio, fuerat ex eorum corpore in Regem adscitus; a Mithridate vero regno pulsus, in illud dein Sullæ opera reductus, & de quo etiam Cicero: *regno expulsus est* ARIOBARZANES *socius populi Romani &* AMICUS. Eius autem filius a Pompeio, ubi hic confecto bello Mithridatico res Orientis composuit, post patris obitum, in eodem Cappadociæ regno adsertus: ac unde etiam in ciuili bello copias ad Pompeium, Euergetem quippe, ut vel ex adductis Valerii Max. verbis constat, suum, adduxisse ab ipso Cæsare dicitur. Quem autem eiusdem Regis nummum mirifice rursus illustrat, & qui ex eo quoque illustratur, in Epistolis Cicero, verbis paullo ante iam adductis: *ut ego Regem* ARIOBARZANEM *Eusebem &* PHILOROMÆUM *tuerer*; ac paullo post de eodem: *casu incredibili & pene diuino, Regem, quem Vos* HONORIFICENTISSIME APPELLASSETIS, *nullo postulante* &c.

Lib. v. cap. 7. — Strabo lib. XII pag. [illegible] Appian. Mithridat pag. 179. 211. — Pro Leg. Manil. cap. 5. — Bell. Ciuil. lib. III. cap. 4. — Lib. XV. Ep. 2.

3. *De eadem* ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ *appellatione.*

Agnoscis utique PHILOROMÆUM, ut honorificæ imprimis appellationis nomen, cum huic *Ariobarzani* tributum, teste Tullio; tum ab eodem, iuxta superiorem nummum, inter præcipua dignitatis insignia vice cognominis, Decessorum etiam, ut de aliarum quoque gentium Regibus soleam, exemplo receptum. Ratio autem illius facti & moris obuia: quod nempe in eo nomine præsidium omne suum ac dignitatem reponerent Reges illi obnoxii; ut reipsa expertus est hic Ariobarzanes, Romanorum opera conseruatus: prout similis etiam beneficii testis luculentus Rex Afer apud Sallustium: *qui vestram* AMICITIAM *diligerent, colerent, eos multum laborem suscipere, cæterum ex omnibus* MAXIME TUTOS *esse.* Magni itaque nomen constitisse Barbaris Regibus liquet ex Dione Cocciano; qui unum e Ptolemæis immani pretio inter alia hunc AMICI ROMANORUM titulum refert a Romanis redemisse. Hinc illud plenum auctoritatis amplissimi Ordinis decretum, de Boccho Mauritanorum Rege: *Fœdus &* AMICITIA *dabuntur, cum meruerit:* ut satis liqueat non promiscue quibusuis indultum. Aperte etiam Liuius de Syphacis filio: *Itaque pacem illi prius petendam a Populo Romano esse, quam ut* REX, *sociusque &* AMICUS *appelletur. Nominis eius honorem pro magnis erga se Regum meritis dare Pop. Romanum consuesse.* Eiusdem vero appellationis exemplum suppeditant adhuc alii nummi reconditi in illustribus Cimeliarchiis. Cuiusmodi cum MITHRIDATIS EUERGETIS, de quo paullo post, in Thesauris Brandenburgicis nummus: tum ille ARABUM REX inter editos a Cl. Seguino selectos nummos, cum addita in eodem inscriptione, ΒΑCΙΛΕΥC ΜΑΝΝΟC ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟC,

In Bell. Jugurth. — Lib. XXXIX. pag. 97. — Sallust. Bell. Jugurth. — Lib. XXXI. c. 5. — Sel. Num pag. 152.

Rex

Rex Mannus Philoromæus. Signatus vero ille in altera argentei nummi parte, cuius anterior area LUCILLAM L. Veri coniugem exhibet: eius proinde Imperatoris temporibus, & post Arabiam cæteroquin a Traiano iam ante, ut cum aliunde, tum ex illius nummis liquet, subactam & in Prouinciæ etiam formam redactam. Verum quum late pateret illud *Arabiæ* nomen, & de regionibus ad utrumque Arabici sinus littus sitis, quod vel ex Strabone constat, diceretur; hinc non deuictam totam a Traiano, quæ illo *Arabiæ* nomine censebatur, regionem licet utique statuere. Unde seu a Traiani successore Hadriano omissa fuerit, iuxta Assyriam, Armeniam & Mesopotamiam, ut de eo [a] veteres scriptores, *Arabia*; seu ea a Romanis defecerit, eam utique domitam denuo, ac in prouinciæ formam a Seuero redactam tradit [b] Eutropius. Haud aliter proinde conspicuus ille in Lucillæ nummo Arabum Regulus *Mannus Philoromæus*; ac in veteri nummo, de quo paullo ante, eodem antiquior Arabum Rex *Aretas* ΦΙΛΕΛΛΗΝ in eo dictus. Ut nunc mittam alium adhuc Arabum Phylarcham ARIAMNEM, a quo, etsi ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΣ haberi vellet, proditum una cum Romanorum legionibus M. Crassum memorat Plutarchus. Quomodo idem alibi auctor est, EUMENEM, Pergamenorum Regem, PHILOROMÆUM similiter habitum, etsi aliter de eo sentiret Cato Maior. Coniunxit vero utrumque *Græcorum & Romanorum Amici* titulum Strabo, qui Rhodios scribit *Amicos* fuisse, non *Romanorum solum*, sed *Regum etiam Philellenum, & Philoromæorum*; καὶ Ῥωμαίοις ἐγένετο φίλη, καὶ ΤΟΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣΙ ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΙΣ καὶ ΦΙΛΕΛΛΗΣΙΝ. Elegans autem de utraque hac appellatione & geminis id genus aliis apud Themistium locus: Κῦρον Φιλοπέρσην καλῶ, ἀλλ᾽ οὐ Φιλάνθρωπον· Φιλομακέδονα δὲ Ἀλέξανδρον, ἀλλ᾽ οὐ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ· τὸν δὲ Σεβαστὸν, ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΝ. *Cyrum voco Amicum Persarum, non autem generis humani; Alexandrum vero, amicum Macedonum, non autem Græcorum;* (PHILELLENA) *Augustum autem, Amicum Romanorum,* (PHILOROMÆUM.) Ni forte adhuc verius φιλοπόλεμοι vel φιλαρχοῦντες dici debuerint; quibus appellationibus Pompeium apud Dionem prosequebatur Lucullus, quam totidem φιλοπατρίδες, ut ibi a Themistio designantur. Eiusdem vero *Philoromæi* nomenclationis meminit insuper, ut hoc addam, Agathias: πιστότατοι βασιλεῖ καὶ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΙ, *fidissimi Imperatori & Philoromæi,* ubi male φιλοῤῥώμαιοι legitur. Alias, ut a tota *Romanorum* gente, florente adhuc Republica; sic a *Cæsaribus* etiam, sub eorum imperio, petita nonnunquam ab amicis aut obnoxiis Regibus vel populis similis appellatio. Ita Agrippa Judæos in genere ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΑΣ vocat apud Philonem: οἱ μὴ λέγοντες ὅτι ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΕΣ εἰσὶν, ἀλλ᾽ ὄντες ὄντως, *dicentes quidem quod sint* AMICI CÆSARUM, *sed qui reuera tales sunt?* haud aliter nempe ac ΦΙΛΑΡΣΑΚΟΥΣ vocat Parthos, ut ante vidimus, Strabo. Ut proinde haud mirum esset, hunc ipsum HERODEM AGRIPPAM, non solum in genere ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΟΣ, sed proprium quoque ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΥ seu *Amici Claudii* Imperatoris nomen sibi vindicasse; sicut liquere posset hodie ex præclaro nummo, de quo mox agendi occurret locus, quem iam citauit in Eusebianis Scaliger, ac e diuite sua Gaza protulit elegans Petri Seguini industria.

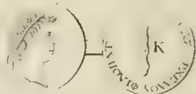
ARABIA AUGUSTI PROVINCIA *in nummis Traiani.*
Lib. 1. pag. 42.
a Spartian. in Hadr. cap. 5. Euseb. Chron. pag. 166 P. 11. Rufus in Breviar.
b Lib. VIII. c. 3.
In M. Crasso p. 555.
Idem in Catone Maiore p. 340.
Lib. XIV. pag. 652.
Orat. X. p. 132.
Lib. XXVI. pag. 22.
Lib. IV. p. 119. ed. Reg.
Legat. ad Caium pag. 999.
Lib. XVI. pag. 749.
Anim. p. 189. Sel. num. p. 41.

4. *De nummo Regis* ARCHELAI.

Neque vero hic omnino prætereundus, qui inter selectos quosdam nummos, e museo laudati paulo ante Caroli Cæsaris Baudelot depromptus est ab eodem in vernaculo, de quo iam ante, ac erudito opere, vulgatus, ARCHELAI

Utilité des Voyages pag. 605. Tom. II.

LAI nempe iunioris, ac ut ibi additur, Cappadociæ Regis. Exhibet vero ille caput imberbe ac diademate reuinctum in anteriori nummi area; in auersa vero Clauam, cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΧΕΛΑΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΡ...... Κ. *Regis Archelai Philopatridos* Anno, eius nempe regni, XX.

[Ibidem pag. 606.] Cur vero *Rex Cappadociæ* dicatur ibidem *Archelaus* ille iunior, haud equidem video: quod de parente eius utique seu seniore *Archelao*, e Romanarum rerum scriptoribus, Tacito, Suetonio, Dione Cocceiano, & e Strabone præterea constat. [Strabo lib. XII. pag. 540.] Ex iis enim discimus; eum a M. Antonio, etsi is nulla cognatione [Dio Caff. lib. XLIX. pag. 411.] priores Cappadocum Reges adtingeret, pulso Ariarathe, de quo paullo ante facta mentio, Cappadociæ Regem constitutum; [Idem. lib. LI. pag. 467.] in eodem regno ab Augusto confirmatum, ac præterea donatum maritimis quibusdam Ciliciæ locis & minoris Asiæ regno; [Idem lib. LIII. pag. 526.] eundem a Tiberio apud Augustum contra accusatores defensum; [Sueton. in Tiber. cap. VIII.] ab eo Imperatore Romam postea euocatum, ac senatus iudicio traditum; [Ibidem XXXVII.] in extrema senectute, ac post quinquaginta annorum regnum, finem vitæ, incertum sponte, an fato, ut de eo Tacitus, mox impleuisse: [Tacit. Ann. II. cap. 38. Dio Caff lib. LVII. pag. 614.] Cappadociam vero continuo in prouinciæ formam redactam, & Romano Equiti regendam commissam. [Ibidem.] Adeo ut post illius obitum nullus Rex Cappadociæ exstiterit: alterius vero *Archelai Cappadocis* occurrat dein alibi apud Tacitum mentio: qui autem non in Cappadocia, sed in parte Ciliciæ regnaret: [Annal. VI. cap. 41.] *Per idem tempus Clitorum natio* CAPPADOCI ARCHELAO *subiecta*: quod de dicti modo Regis Archelai filio, ex addita illa *Cappadocis* mentione explicant, aut explicandum putant viri docti. De quo utique eo minus ambigendum videtur; quod parenti eius maritimas quasdam Ciliciæ partes, ut modo diximus, relictas docet Dio: [Lib. LIII. p. 526.] eum etiam seu Trachea Ciliciæ, & quidem circa Elæusam degisse tradit Strabo, ibique Regiam condidisse. [Lib. XII. pag. 525.] Quod ex Josepho potest insuper illustrari, qui eundem Archelaum Cappadocum Regem, *Eleusæ* (nempe ibi Ἐλεεσῃ) & quæ nunc *Sebaste*, mutato nomine, ut nuper alibi vidimus, dicitur, ab Herode eiusque filio & Archelai genero Alexandro conuentum tradit. [Antiq. lib. XVI. pag. 558. Oro. Roman. pag. 431.] Unde Cappadocia post illius obitum in prouinciæ formam, quod modo diximus, redacta, eius filio relicta videtur a Tiberio illa paterni regni in Cilicia accessio: & qua ratione etiam factum, ut Vespasianus demum, ac proinde mortuo eodem iuniore Archelao, hanc Tracheam Ciliciam & Commagenem *ditionis regiæ usque ad id tempus*, in prouinciæ quoque formam redegerit. [Sueton. in Vespasian. cap. IX.] Additum vero nummo ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ cognomen, filii in parentem *Archelaum*, etsi is Tiberii odium incurrisset, pietatem; recepto præterea, ut iam in superiore Dissertatione vidimus, aliorum in Asia aut Ægypto Regum more, & potiori forte iure, demum prodit. Quod obstare etiam videtur, quin idem ille nummus ad *Archelaum* patrem, non quidem *senio fessum*, ut de eo Romam euocato Tacitus, sed primis regni, quod per quinquaginta annos obtinuit, initiis referri potuerit. [Annal. II. cap. 37.] A quo haud alienus quoque Clauæ in auersa nummi parte typus: qualem pariter vici-

vicinorum Ponti, de quibus mox, haud minus ac Macedoniæ Regum nummi exhibent. Exſtant vero apud Goltzium alterius *Archelai*, antiqui Macedonum Regis, cum Herculis leonicidæ capite, & Equo in quadro, ac ſolo ΑΡΧΕΛΑΟΥ nomine, de quibus in ſuperiore Diſſertatione egimus, nummi: ad quem autem *Archelaum* haud ſpectat omnino hic nummus.

IV.

De PONTI & BOSPORI REGIBUS *in Nummis.*

Ubi vero e CAPPADOCIA iam in PONTUM migrabimus, cuius regni primus, de quo mox, conditor, Cappadociam quoque obtinuit; & quarum cæteroquin regionum, ob viciniam, aliaque iis communia, res ac fines permiſcent ſæpe priſci Auctores: neque hic PONTICORUM REGUM inutili aut iniucunda paſcemur contemplatione. Plures enim non PONTI ſolum, ſed, qui a regni illius quondam parte, quæ eſt iis a Romanis relicta, dein BOSPORI REGES ſunt appellati, ſignatos videre licet in antiquis & inſignibus eorum nummis: PHARNACEM nempe e Ponticis, ac MITHRIDATEM haud unum: e BOSPORANIS vero REGIBUS, PHARNACEM magni Mithridatis Filium; ASANDRUM; POLEMONEM Patrem ac Filium; SAUROMATAS aliquot, dictumque ex eorum numero EUPATOREM. Quibus inſuper accedit his omnibus antiquior, & Regii Perſarum ſanguinis, Regina itidem Pontica AMASTRIS. Ut nec eos denique hic prætercam, qui velut *Ponti* itidem vel *Boſpori Reges*, in habita nuper admodum Diſſertatione coram erudita ſocietate Pariſienſi, cui de Inſcriptionibus iiſque, quæ ad eas attinent, ſtatuendi, incumbit, Regia auctoritate & conſtituto eam in rem ſtipendio, prouincia, a celebri Antiquario adducti ſunt ac illuſtrati.

I. *De* PONTI *Regibus.*

PONTICI equidem illius regni conditorem MITHRIDATEM, [a] Floro ARTABAZEM, exſtitiſſe, qui & inde [b] ΚΤΙΣΤΗΣ ſit appellatus, regnumque liberis reliquerit; & quod ii obtinuerint uſque ad eum, qui cum Romanis tot annos eſt conflictatus, MITHRIDATEM EUPATOREM, tradunt [c] Strabo & [d] Appianus; firmatque inſuper [e] Lucianus, a quo fit etiam mentio Κτίϛου illius Mithridatis, qui Antigonum fugiens in Pontum ſe contulerit, ibique mortuus ſit, natus annos LXXXIV. Quod præter dictos modo Auctores, [f] Polybius inſuper adſtruit; qui primum illum Mithridatem, quod a [g] Diodoro ſimiliter traditur, genus ſuum ad unum e ſeptem Perſis, qui Magum Smerdem interfecerunt, deriuaſſe docet, quique tributum maioribus eius a Dario dominatum ad Pontum Euxinum, perpetuo conſeruarit; ſeu, ut ex aliis Auctoribus liquet, in regnum verterit: quodque ad liberos eius & ſucceſſores uſque ad Eupatorem tranſiit. Quibus addi inſuper poſſunt cum Memnon, qui primi Seleuci Nicatoris ac Lyſimachi temporibus Mithridatis Ponti Regis, ac paullo poſt Ariobarzanis eius filii meminit; tum Juſtinus, a quo primus ille Mithridates poſtremi Mithridatis Eupatoris *proauus*, Pharnacis vero *auus* dicitur. Adde, quod id e ſignata, qua de re paullo poſt, in magni Mithridatis, Pharnacis eius Filii, & Boſporanis Sauromatum nummis regni Pontici Æra firmatur inſuper ac illuſtratur. In alia vero hic abit; atque unius equidem Plinii, a quo PHARNACES, cuius

a Lib. III. c. 5.
b Strabo lib. X. pag. 477.
c Idem lib. XII. pag. 562.
d Mithridat. pag. 176 & 249.
e Macrob. p. 470. Tom. II.
f Lib. V c. 43.
g Lib. XIX. p. 692.

Phot. Biblioth. cap. 12. p. 715.

Lib. XXXVII. cap. 5.

Ibid. cap. 6.

Lib. xxxiii. cap. 12.

cuius statuam argenteam in triumpho tulerit Pompeius, *regnasse primus in Ponto* dicitur, auctoritate eam in rem adductus: qui nempe eum Auctorem sibi iam ante illustrandum susceperat; eumque ac Herodotum, solos in historia veteri & accurata temporum notatione testes fide dignos contendit vir ingenio, ut de eo iure & candide haud semel in hoc opere diximus, ac eruditione præstans. Quem proinde memoratum a Plinio *Pharnacem*, primum regni Pontici, & quidem beneficio Populi Romani conditorem statuit; quodque contigerit anno Urbis Conditæ CCCCLVI, Æræ autem Græcorum XV; ac unde Æræ, ut alias sit ostensurus, in nummis Ponticorum Regum signatæ initium arcessi omnino debeat. Cui tamen sententiæ, de primo illo Ponti Rege *Pharnace* obstare continuo agnoscis: primo veterum & antiquiorum Plinio Scriptorum fidem, ac Polybii in primis, grauissimi Scriptoris ac temporibus illis propioris; Memnonis præterea, Diodori, Strabonis; ac post Plinii ætatem, Luciani, Appiani, Justini: a quibus autem non *Pharnaces*, sed *Mithridates*, Antigoni familiaris, ac dein profugus, Ponto & Cappadocia subactis, Pontici regni Κτίϛης appellari, ut diximus, meruit; & quorum testium fides, cur non hic unius Plinii testimonio præponderare debeat, haud equidem video. Alterum, quod idem *Mithridates*, Mithridatis Eupatoris, grauis illius per tot annos Romanorum hostis, *proauus* a Justino, ut vidimus, dicatur; *Pharnaces* vero *auus* demum; in Mithridatis autem nummis signetur Æra, BIΣ aut BKΣ, seu anni CCXI, ac CCXXI, quæ altiorem utique originem continuo produnt, quam ut ea ab hoc eius *auo Pharnace*, quem tamen *Mithridatis auum*, ad dictum Plinii locum pariter agnoscit idem vir doctus, arcessi debeat. Accedit, adtentione hic insuper dignum, quod eo anno Urbis Conditæ CCCCLVI, & prout ibi a viro eruditissimo additur, anno Æræ Græcorum XV, quo, ut ille arbitratur, *beneficio Populi Romani*, primus Ponti Rex constitutus sit hic Pharnaces; necdum ad Pontum Romani Bosporumue vires suas exeruerant; sed quo anno adhuc in Italia cum Lucanis, Hetruscis, Samnitibus, prœliis aliquot sunt conflictati. Ita ut nondum regna tum Romani in Asia, vel Europa reliqua, uti sequutis temporibus ab iis factum, aliis darent, aliis adimerent. Adde, quod idem vir eruditus signatos in *Mithridatis Eupatoris*, Ponti utique, immo iuxta eundem, Regis septimi (qui proinde *Pharnacem*, primum Ponti Regem, ut ille alibi tamen statuit, *auum* non habuerit) nummis, de quibus paullo post, Annos ad Æram Græcorum, annis XV illa Pharnacis Æra vetustiorem, haud uno loco referre ei placuerit. Quæ ut conciliari ullatenus inter se possint, etsi de duplici hac Æra aliquid dein tangat, ut videbimus, vir doctus, haud equidem video.

Harduinus Chronol. v. T. p. 162. 163.

Pharnacis: eius qui Mithridatis Auus fuit. Idem not. ad Plin. l. xxxiii, cap. 12.

Ibidem p. 221.

Ibidem p. 223. 224. 225.

2. *De nummis* Pharnacis *&* Mithridatis Euergetis.

Vol. iii. p. 8.

Inter eos autem & singulares nummos, qui etiamnum supersunt in locupletibus Cimeliarchiis, aut vulgati iam sunt a præclaris Antiquariis, signatos cum PHARNACIS nomine, unus vel alter occurrit, qui ad PHARNACEM illum, postremi & gesto diuturno cum Romanis bello inclyti Mithridatis Auum spectant. Qalem utique e Thesauris Brandenburgicis protulit, & ad illum quoque *Pharnacem*, vere retulit præstantissimus Begerus: in quo nempe hinc caput Jouis barbatum ac laureatum; illinc Aquila Fulmini insistens cum monogrammate desuper, infra ΦΑΡΝΑΚΟΥ. Inde vero haud additum continuo ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomen, quod adhuc ea ætate, & qua de re supra iam egimus, haud semper in Regum id genus in Asia vel Europa nummis illud

illud adſcriptum legatur. A quo autem more abeunt aliæ inſcriptiones, quæ ut mox videbitur, ambitioſos, non *Regis* ſolum, ſed *Magni* & *Regis Regum* titulos alteri *Pharnaci* in eius nummis tribuunt. Accedit, & quod a Begero noſtro opportune monitum, haud diſſimilis Sinopenſium nummus, apud Goltzium: quibus proinde, quæ regia utpote erat Ponticorum illorum Regum ſedes, ut de Mithridate nepote teſtatur alicubi Diodorus, percuſſus fuerit hic nummus; ut Ponticum omnino Regem arguat. Alium vero & ſingularem oppido nummum in Cimeliarchio Mæcenatis Hetruſci, Leopoldi Cardinalis, a me inſpectum olim notaueram; in quo ſignatum Regis caput cum diademate; illinc figura virilis ſtans; Fulmen capiti inſiſtens; Cornucopiæ vero, Caduceus, ac Ramuſculus cum tribus veluti malis, præ manibus; ante dimidia Luna cum Stella: totidem Sinopici numinis, ut coniicere licet, ſymbola. Cui vero geminum omnino nummum in laudatiſſimis cimeliis Pembrochianis aduertere mihi nuper admodum contigit; ut ex ſequenti mox eius typo conſtabit. Quo autem dimidiæ Lunæ cum Stella ſymbolo, in eodem, conſpicua, uti etiam in nepotis eius Mithridatis Eupatoris, de quo mox, nummis, ex Arſacidarum cognatione Ponticus ille Rex agnoſci forte voluit: prout idem ſymbolum dimidiæ Lunæ cum Stella, in ſingulari Parthici Regis nummo ſignatum paullo ante vidimus: idque inde, auctore Ammiano Marcellino, quod a fundatore Parthici imperii apud ſe conſecrato, *Participes Siderum, & Fratres Solis ac Lunæ* dicti ſint dein Parthorum, & qui illud in Oriente imperium denuo occuparunt, Perſarum Reges. Quin vero ille de quo hic agitur, nummus, ad eundem hunc PHARNACEM, Mithridatis Euergetis patrem, & alterius Mithridatis auum, referri quoque poſſit, nihil obſtare equidem video. Adſunt vero hic ambo illi memorati modo iique cum Regii Brandenburgici, tum Pembrochiani Cimeliarchii, & poſtremus hactenus haud vulgatus, præclari utique ac inſignes nummi.

Inſul. Græc. Tab. Quart. Lib. XIV. pag 413.

Lib. XVII. c 5

Filium vero huius *Pharnacis* quod adtinet MITHRIDATEM, cum indito ei EUERGETIS, ut ex [a] Strabone & [b] Appiano liquet, cognomine, ſignatum in veteri nummo ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ legas apud [c] Goltzium; qualem hactenus nec ipſe protulit, aut videre nobis, vel quod alibi exſtet, intelligere licuit. Verum citra illud ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ cognomentum, ſignatus idem conſpicitur in inſigni nummo Gazæ Regiæ Brandenburgicæ, in eam haud ita pridem mei ex ſorore nepotis Boneti dono, cum pluribus aliis ſelectis nummis illatus, capite imberbis, & cum ſingulari omnino Tiara; in auerſa autem parte, Corona laurea, in medio Claua, ac inde in poſtremis vulgatis illius Gazæ Theſauris conſpicuus, cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΦΙΛΟ· nempe deficientibus poſtremis ibi ſyllabis, *Regis Mithridatis Philoromæi.*

a lib. x. pag. 477. b Mithridat. pag. 176. c In Theſauro.

Vol. III. p. 8.

Ad illum enim *Mithridatem Euergetem*, non vero ad filium eius, de quo mox, *Eupatorem* vere eum retulit eximius Begerus noster. Id enim suadent omnino uti ab eo quoque monitum, diuersa aliquantum filii Mithridatis in nummis eius facies; tum addita illa ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ appellatio, Regis quippe in amicitiam Romanorum, quod Appianus de hoc Mithridate Euergete tradidit, recepti; ac inde haud aliter ac vicini, de quibus paullo ante, Cappadocum Reges, aliiue, ut alibi, ita adsumpto illo in publicis nummorum monumentis titulo; tum denique Tiara illa peculiaris, gemmis seu unionibus cincta, & in medio conserta, qua, regio quippe Persarum genere, quod antea vidimus, oriundi, tectum seu velatum est veluti integrum eius caput. Quamquam, ut hoc addam, hæc duo postrema, quæ modo adtigi, & monuerat quoque Begerus noster, haud in mora essent, quin ad filium huius Mithridatis Eupatorem, diuturno alioquin ac internecino Romanorum odio magis utique, quam amicitia inclytum, referri posset idem nummus. Nec enim parens eius solum in Romanorum amicitiam receptus, sed ipse quoque, antequam in bellum cum iis, ob ablatam sibi Phrygiam & Cappadociam, ac insurgentem in ipsum Nicomedem, erumperet; unde *tanquam*, ut ea de re Appianus, AMICUS *&* *socius* ROMANORUM, *ab iis amicis & sociis opem* (contra eundem Nicomedem) *implorat*, παρακαλεῖ ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ ΦΙΛΟΣ ΩΝ ΥΜΙΝ καὶ σύμμαχος· φίλους ὄντας ὑμᾶς καὶ συμμάχους. Tiaram vero quod adtinet, eadem videri omnino hæc posset, singularis utique operis, quam huic Mithridati cæso ereptam tradit Plutarchus: ΤΗΝ δὲ ΚΙΔΑΡΙΝ Γάϊος ὁ ΤΟΥ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ σύντροφος ἔδωκε κρύφα δεηθέντι Φαύστῳ τῷ Σύλλα παιδὶ, ΘΑΥΜΑΣΤΗΣ οὖσαν ΕΡΓΑΣΙΑΣ, *Cidarin* (seu *Tiaram*, uti ea de re paullo ante,) *Caius* MITHRIDATIS *Collectaneus*, *Fausto Syllæ filio petenti oculte dedit*, MIRIFICI OPERIS: & quo nomine a Pharnace filio in occultos Cidaris illius seu Tiaræ raptores est postea animaduersum. Neque vero mirari quisquam debet, *Clauam Herculis* signatam in auersa nummi parte, uti in singulari quoque nummo Gazæ Mediceæ, in quo hinc *Mithridatis* caput, non *Cidari* quidem seu *Tiara* tectum, sed diademate reuinctum cernitur; in auersa autem parte *Claua* itidem *Herculis*, cum pelle leonina ac Tridente, & inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ. Neque enim in Heraclidarum solum, uti Macedoniæ Regum, qua de re iam ante, sed aliorum quoque Regum, uti paullo ante Regis Tracheæ Ciliciæ *Archelai* nummis, frequens illud *Herculis* insigne. Adde, quem Herculem non in Pontum solum, Mithridatis regnum, adpulisse, & illinc etiam ad inferos, educto inde Cerbero, penetrasse, urbemque in eius honorem conditam ac eius etiam nomine dictam *Heracleam*, immo quæ conditorem eum prædicet, haud ex antiquis duntaxat Auctoribus, sed ex variis insuper & insignibus illius urbis nummis adhuc hodie liqueat: in quibus nempe Hercules cum Claua, aut præterea Cerberum & qua de re iam antea, catenis vinctum trahens; aut leo-

Mithridat. p. 176.

Mithridat. p. 178.

In Pompeio p. 641.

In Seuero & Caracalla supra

leonem suffocans; aut domans Taurum; aut fugientem Amazonem insequens cernitur. In Macrino Reg. Gall.

Eiusdem vero MITHRIDATIS, celebris in Romanorum annalibus, nummos, cum ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ cognomento, quod ei [a] Strabo, [b] Ælianus, ac [c] Appianus tribuunt, de quo autem ferme silent, si forte [d] Plinium mittas, qui de eo agunt Romani scriptores, ac Memnon etiam in eius rebus apud Photium; adduxit itidem Goltzius, & iuxta eum, Fuluius Ursinus, nempe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. Cuiusmodi prostant in Thesauro Palatino; singuli autem cum Ceruo pascente in iis depicto, variisque aliis symbolis Dimidiæ Lunæ cum Stella seu Sole, sicut in adducto supra aui Pharnacis nummo, iisque in Corona hederacea: ut vel inde non EUPATOREM solum, sed DIONYSUM quoque, quod supra iam vidimus, appellatum abunde liqueat. Ut mittam adscriptos in iis annorum, seu Æræ Ponticæ numeros, ΒΚΣ, & ΓΚΣ CCXXI, & CCXXII; ducto nempe eius initio a primo illo Mithridate Κτίςῃ, seu Pontici regni conditore: sed quod non est iam huius loci. De Ceruo vero iuxta Equum, ac Taurum corporis eiusdem Mithridatis custode, ex Æliano viderunt iam alii. Etsi vero apud Goltzium, ac in Thesauro Palatino iam prostent cum symbolis id genus signati magni huius MITHRIDATIS nummi; haud ideo ingratum fore Lectori duximus, si quos recondit eius generis Gaza Gallorum Regia, singulari clarissimi eius custodis Oudineti, a quo, dum denuo in his versor, eorum ectypa petieram, humanitate inspiciendos hic darem:

3. *De nummis* MITHRIDATIS EUPATOROS.

a Lib. x. pag. 477. & alibi.
b De Animal. lib. VII. c. 46.
c Mithridat. pag. 146.
d Lib. XXXIII. cap. 12.
e Asiæ Tabul. IV.
f Thes. Pal. p. 152.

De Animal. lib. VII. cap. 46.

De symbolis modo vidimus dimidiæ Lunæ cum Stella, pascentis Cerui, Coronæ Hederaceæ, quæ iidem nummi exhibent. Pascentis vero similiter Pegasi non hic solum, sed obuius quoque subinde in aliis antiquis nummis, & de quo supra a nobis actum, conspectus. Æram vero in iis similiter adscriptam cernimus ΒΙΣ & ΒΚΣ, nempe Annorum CCXII & CCXXII. qualis postremorum annorum numerus, uti etiam uno anno cum recentior, tum vetustior, ΑΚΣ & ΓΚΣ, seu CCXXI & CCXXIII Annorum, occurrunt cum in nummis, ut diximus, Palatinæ olim, nunc Regiæ Brandenburgensis Gazæ, tum alibi; præter alium e cimeliis illustris Foucaut, cum Æra ΘΙΣ seu Annorum CCIX, cuius meminit eruditissimus Harduinus; uti unius in Collegio Chronol. V. T. pag. 224.

Ibidem p. 121. legio Claromontano, cum solo anno regni huius Mithridatis Δ seu IV. Æram autem illam Ponticam quod adtinet, eiusue initium, ad quam Anni illi in iis Mithridatis, uti & Pharnacis, de quo mox, filii nummis consignati referri continuo debeant, nihil est ea de re a maiorum gentium Chronologis, quibus ignoti etiam fuerunt nummi, in quibus eadem Æra signatur, (etsi

Insul. Græc. Tab. Quarta.

iam in uno e duobus, quos protulerat Goltzius, nummis compareat hæc Æra) Scaligero, Petauio, aliisque iis supparibus monitum. Ex iis vero, qui

Ad. Ruperti Obseru. ad Flor. lib. v. cap. 3. Th. Reines. ad Ad. Rupert. Epist. XXIII. pag. 73.

postea id obiter adtigere, occurrit vir doctus, qui ex doctissimi Reinesii, quæ & alibi legitur, scripta ad eum Epistola, ubi paucis de Ponticis Regibus agitur, illa primi Mithridatis, a quo id Ponti regnum cœptum fuerit vel renouatum, initia, ad quartum demum Annum Olympiados CXXIII, seu Urbis Conditæ CCCCLXIX retulit. De qua tamen Æra, nihil in eadem Reinesii Epistola, ubi de his agit Ponti Regibus, traditum legitur. Caput vero huius Æræ Ponticæ, & quidem ab eodem illo Mithridate τοῦ Κτίστου, ad Annum Urbis Conditæ CCCCXLVIII, ac proinde Æræ Græcorum seu Seleucidarum VII, reuocandum censuit ad Pharnacis Mithridatis illius, ad quem spectant adducti modo nummi, filii, & de quo mox, nummum præstantissi-

Specim. p. 234

mus Morellus. Qua ratione Ponticam Æram ab ea, quæ in Bosporanorum Regum, qua de re paullo post, nummis traditur, diuersam constituit. Mitto

J. Vaillant. Not. ad Seguin. Numismat. p. 396.

vero hic celebrem Antiquarium, qui ab anno cæsi Antigoni, unius ex Alexandri Ducibus, ac deinde Regis Asiatici, seu Urbis Conditæ CCCCLIII, quo auitum Bospori regnum recuperarit dictus nomine Sauromates, Bospori quidem Reges, Ponticorum nulla facta ibi mentione, Æram suam denumerasse contendit. A quibus abit rursus vir eruditissimus, qui Annos in me-

J. Harduin. Chronol. V. T. pag. 222. 224.

moratis modo postremi Mithridatis nummis traditos, ad Æram Græcorum seu Seleucidarum refert: quam nempe Ponti Rex Mithridates in nummis suis consignarit, ut reliqui Alexandri successores, cuius ditionis partem ipse similiter occuparat; ac unde numerus annorum in ipsa nummi area cum ipso nomine Mithridatis apponatur, uti in nummis Syriæ Regum. Quum vero, sicut paullo ante vidimus, idem vir eruditus Ponticæ Æræ initium, non

Ibidem p. 163.

ab ipsa Æra Græcorum, quæ incidit in annum Urbis Conditæ CCCCXLII, sed ab anno demum V. C. CCCCLVI, ac proinde Græcorum Æræ XV deducendum iam antea monuisset; inde, ut ἀσύστατα illa de eadem hac Pon-

Ibidem p. 224.

ti Æra aliquomodo conciliaret, a Traiani scilicet temporibus id contigisse statuit, quibus facti reuerentiores erga Populum Romanum Ponti Reges, Æræ suæ initium ab illo anno repetierint, quo Pharnaces ope Senatus Populique Romani primus regnauit in Ponto, vel in clientelam Senatus se dedit; nempe ab anno V. C. CCCCLVI. Verum quid de illa clientela Populi Romani, cuiusue beneficio primus tum regnarit in Ponto Pharnaces, statuendum sit, iam ante vidimus. Accedit, quod Traiani temporibus non darentur amplius Ponti Reges, Ponto iam in prouinciæ formam redacto sub Claudio; & ad quem, iuxta & Bithyniam regendam, missus etiam fuerit a Traiano Plinius Secundus. Erant quidem, & de quibus mox, ea & proxima adhuc ætate, Bospori Reges, Romanorum fiduciarii, & Ponti Regum velut totidem traduces: sed de quorum consilio, aliam nempe ac nouam quidem tum Æram Ponticam a Traiani temporibus constituendi, eamque a primo, qui iuxta Plinium regnarit in Ponto, Pharnace arcessendi, nullo non solum eius rei Auctore, sed nulla utique probabili viri eruditi coniectura nititur. Immo quod

quod aperte repugnat iis, quæ de occupato illis temporibus, quibus Æræ illius Ponticæ initium tribuit vir doctus, Ponto, non a Pharnace, sed a Mithridate τοῦ Κτίστῃ tradentes magno consensu vidimus veteres Auctores. Polybium, Memnonem, Diodorum, Strabonem Appianum, Justinum, aliosque. Quibus autem cur fides omnis derogari continuo debeat, ut eam id obtineat, quod apud unum hodie legitur Plinium, nullisque adstruitur antiquis monumentis, de primo, qui in Ponto regnarit Pharnace, quique, iuxta eundem virum doctum, Mithridatis Eupatoris auus fuerit, haud equidem video. Neque illa firmior videtur coniectura, quæ adscriptos in Mithridatis nummis annos, tanquam unius ex Alexandri Successoribus, quique ditionis eius partem occuparat, ad Græcorum seu Seleucidarum Æram refert. Primus enim regni illius Κτίστης Mithridates, Regii Persarum sanguinis, quique a Dario concessum maioribus suis Ponti Regnum recuperasse apud Polybium traditur; cuius autem posteri, ut de illo Strabo ac Appianus, usque ad hunc Mithridatem Eupatorem regnarint. Unde an inter Alexandri Successores vere habendus sit postremus hic Mithridates; aut ulla subsit idonea ratio, cur Græcorum Æram in suis nummis consignari idem voluerit, quiuis videt: maxime quum potior longe adesset caussa, cur receptam in eo terrarum tractu, & a primo illius regni conditore seu recuperatore, deductam Ponti Æram, idem in nummis quoque suis retineret. Accedit, quod quum ab eadem Græcorum Æra recedat, ut vir eruditus agnouit, illa, quæ in Bosporanorum Regum, sub Traiano & aliquot eius sccessoribus, nummis traditur; & quam tamen ad Ponti Regum Æram, referendam statuit: hinc ea ratio fuerat ab illo potius ineunda, quæ postremam hanc Bosporanorum Regum Æram, eandem cum ea, quæ in Ponti huius Regis Mithridatis, adde & Pharnacis filii, de quo mox, nummis signatur, statuendi caussam præbet. Quod utrumque præstat cæteroquin adscriptum ab eo Æræ Ponticæ caput; sed tum a Mithridate τοῦ Κτίστῃ, verius quam a Pharnace repetendum, Anno nempe Urbis Conditæ CCCCLVI, Æræ autem Græcorum XV. Ad quem vero annum vel Ææræ Græcorum, vel Urbis Conditæ referri omnino debeant, ii, quos tradi vidimus in eiusdem Mithridatis nummis, liceret facile colligere; si adscriptæ in inferiori eorundem parte litteræ AP AI & E eius regni Annos continuo designarent. Quod tamen arbitrari neutiquam licet: quum priores illæ AP ad eos referri non possint; eæ vero & AI ad unam eandemque Æram in nummis Mithridatis adscriptam BIΣ seu Annorum CCXII spectent; postrema autem littera E, quæ tum quintum eius regni Annum denotaret, respiceret ad ulteriorem Æram, Annorum nempe BKΣ seu CCXXII. Sed hac omnino præter institutum hic meum, ea nempe quæ ad Chronologica adtinent, e nummis antiquis illustranda, alteri loco, & peculiari eam in rem Dissertationi reseruandi: quæ autem obiter hic adtigi, ut celebris adeo in verum Annalibus Regis nummis lux interim aliqua adferretur, certiorque de illius Æræ capite statuendi pateret ratio. Ut mittam, quod de eadem hac Æra Pontica, ad sequentem Pharnacis huius Mithridatis filii nummum, aliosue dein Bosporanorum Regum nummos, quædam dicenda adhuc mox incumbent. Si exstarent hodie Trogi Pompeii Historiarum libri, haberemus utramque illam rem, de initiis nempe tum Ponti, tum Bospori Regum, eorumque Æra magis explicatam; a quo nempe libro septimo ac tricesimo *repetitæ* fuerant *Regum Ponticorum origines ad ultimum hunc Mithridatem Eupatorem:* mox, *dictæque Regum Bosporanorum origines, & res gestæ.*

Ut supra.

Trogi Histor. Prolog. XXXVII.

 In

4. *De nummis* PHARNACIS *Mithridatis Eupatoris Filii.*

In cuius tamen rei qualecunque subsidium haud immerito præclari, quos modo adduximus, & qui mox adhuc sequentur, veteres nec obuii vulgo nummi referri utique merentur. Quos inter eximii & singulares in primis ii, in quibus dictus modo Mithridatis filius PHARNACES consignatur. Ad hunc enim referendi veniunt duo insignes, quos vulgarunt iam duo celebres Antiquarii, Patinus ac Morellus, nummi: prior argenteus; alter aureus e cimeliis Schwarzburgicis. Eadem autem in utroque inscriptio, superne ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, infra ΜΕΓΑΛΟΥ ΦΑΡΝΑΚΟΥ *Regis Regum Magni Pharnacis.* Ita enim omnino legendum in adducto a Patino nummo, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, non, ut ab eo factum, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΣΣΑΝ· quod, ut facile opinari licet, exesæ aut vix conspicuæ aliquot litteræ viri alias perspicacis oculorum aciem ibi fugerint: tum ex adducto a Morello cum eadem inscriptione, eodemque titulorum situ nummo: denique, quod illa vox ΟΣΣΑΝ nullatenus ibi, haud minus ac in Cleopatræ nummo ΟΣΑΝ idem Patinus post Tristanum alibi legerat, pro ΘΕΑΝ, possit consistere. Deest vero in Patini nummo, qui in altero apud Morellum legitur, adscripta nempe Æra ΖΜΣ, CCXLVI; quam autem ad Æram Græcorum respicere, sed parum probabili, ut vidimus, coniectura, existimat alius vir eruditissimus, sicut alteram, de qua supra, quæ in Vologesi Parthorum Regis nummo, ut ad eum diximus, occurrebat. Eundem vero signatum ibi PHARNACEM, non ad Ponticum Regem, sed ad quendam *Pharnacem*, Parthiæ scilicet Adiabenicæ, iuxta dictum paullo ante Vologesum, Regem; utrumque Romanis Scriptoribus ignotum, sed nullo alio eius rei Auctore adducto, qua de re itidem iam supra, referre ei placuit. Verum haud alius quærendus ibi PHARNACES, quam notus ille e Romanarum rerum Scriptoribus, ac e triumpho, quem de eodem debellato duxit J. Cæsar. Quod suadet etiam eadem hæc æra nummo eius adscripta ΖΜΣ seu Annorum CCXLVII, ac proinde annis XXXV, ea, quæ in adductis patris Mithridatis nummis, ut vidimus, signatur ΒΙΣ seu CCXII; altera vero ΒΚΣ sen CCXXII, annis XXV, recentior. Unde si anno V. C. DCXCV, iuxta eximium Morellum, cusus sit ille Pharnacis nummus; prior Mithridatis nummus signatus erit Anno V. C. DCLX; quo initium habuit bellum ab eodem Mithridate contra Romanos gestum: alter vero An. V. C. DCLXX, quo sopitum idem, donec postea acrius recrudesceret, pace tum inter Sullam & Mithridatem facta. Quod una cæteroquin, ut agnoscit ibidem vir egregius, nititur coniectura litteræ Δ in eodem Pharnacis nummo signatæ; quam de quarto Pharnacis regni anno interpretatur laudatus Morellus.

Ad Sueton. J. Cæs. c. XXXV. Specimin. p. 232.

Ad Sueton. in Aug. c. XVII. Tom. I. p. 57.

J. Harduin. Chronol. V. T. pag. 227.

Specim. p. 234.

Neque vero obstat, ut dicto PHARNACI magni Mithridatis filio, tribuantur iidem nummi, ea quæ in iis legitur ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ & ΜΕΓΑΛΟΥ appellatio: qua inductus tamen idem eximius Patinus, quod nuspiam MAGNI titulum ei a Strabone, vel ab Appiano concessum legerit, inde ad Pharnacem huius proauum, & de quo paullo ante egimus, eundem nummum referendum credidit. Mitto, quod neque id de primo illo Pharnace, cui is nummum tribuit, a Plinio, aliisue, qui eius meminere, sit litteris proditum. Omissa vero frequenter ab Auctoribus varia, quæ vel adsumpserunt ambitiosi id genus Reges, aut iis adsentatione urbium ac populorum tributa sunt subinde cognomenta: quod haud aliunde magis constat, quam ex antiquis hisce nummorum monumentis, eiusque rei exempla hacte-

Ut supra.

nus

nus a nobis adducta abunde arguunt. Neque mirum proinde, ſi hic elato ſupra ſortem animo, & *magna*, ut de eodem Dio, *ſpirans*, Pharnaces, poſt Legatum Cæſaris Domitium cum Romanis legionibus profligatum, & qui, ut de eo Auctor belli Alexandrini, *ſibi paternam fortunam lætiore euentu deſtinaret*; quodque itidem additur, paternum Ponti regnum ſe recepiſſe gloriabatur; Aſiam autem ac Bithyniam ſpe iam inuaſerat; hanc ſuperbam, neque a Parthorum ſolum, ſed ab aliis etiam in Oriente Regibus uſurpatam ſubinde appellationem ſibi quoque tribueret, aut tribui ab aliis pateretur. Idque vel adfinis eius exemplo, ſororis nempe mariti Armeniæ vel Syriæ demum Regis *Tigranis*, *Regis* itidem *Regum* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ut antea vidimus, inſcripti: aut vero prout *Antiochus* Commagenus; vel *Abgarus* Edeſſæ Regulus, quod e nummis eorum demum conſtat, ac iam ante vidimus; & de *Abgaro* paullo poſt liquebit, ΜΕΓΑΛΟΥ titulo leguntur ſimiliter decorati. Verum utriuſque nummi, cum ambitioſis illis PHARNACIS huius, & quibus inſuper Regii Perſarum generis, qua de re paullo ante, originem argueret, titulis; & quod præterea ſingulares ii ſint omnino, nec idonee a duobus, qui illos protulere, claris quamquam & præſtantibus Antiquariis, fuerint illuſtrati, ectypa iuuabit continuo hic intueri:

μεγάλα φρονῶν Lib. XLII p 406. Cap. XLI.

In priori nummo, quem vulgauit Patinus, ΒΑΣΙΛΕΩΝ pro ΟΣΣΑΝ, ſecundo inſcriptionis loco, ob rationes ante adductas, & quas confirmabit utriuſque nummi adſpectus, ſignandum duximus. Ne tamen eidem *Pharnaci* tribuatur uterque hic nummus obſtare videtur diuerſus aliquantum oris habitus ſignati in iiſdem Regis; longior nempe in Patiniano facies, breuior vero in altero, quem adduxit Morellus, vultus; ac naſus contractior & magis aduncus. Mitto diademate in priori, laurea vero, ut videtur, in poſteriori nummo redimitum caput: niſi prius illud diſcrimen monetariis, a quibus cuſi ſint, neque uno in loco, iidem nummi; aut minus accurate expreſſo e Patini nummo Pharnacis illius ectypo adſcribendum forte veniat. Depictus vero in altera nummi parte, quem ex ditibus illuſtriſſimi Comitis ac Mæcenatis ſui cimeliis, in quæ illud bono fato intulerat, adduxit Morellus, ſedens inter Tripodem ac Lyram Apollo; quam ob cauſſam vero ſit ibidem ſculptus, ignorare ſe, pro ſolito viri candore, agnoſcit idem inſignis Antiquarius. Id autem ad Sinopem, urbem inter Ponticas, quod aliunde notum, nobiliſſimam, ac Ponticorum Regum, quod paullo ante vidimus, ſedem, in qua cuſus ſit idem nummus, referri omnino debet. *Sinope* enim Mileſiorum, quod a Xenophonte traditur, colonia: *Miletus* autem Apollini, quod aliunde notum, ac ut ab Ariſtide alicubi dicitur, iuxta Delum, ſacra; & ſignati in eius nummis Didymei Apollinis fano & oraculo inclyta; indeque obuio, & quem ſæpe in hoc opere tangimus, Coloniarum more, *Sinopenſium* quoque,

Specim. Tab XXIV.

Exped. Cyr. lib. VI. cap. I. Serm. Sacr. IV. pag. 583.

que, maxime post ablatum inde & aduectum Alexandriam Serapim, proprium velut numen.

5.
De nummis ASANDRI *& POLEMONIS Patris ac Filii.*

a Sel. Numism. p. 62. secund. edit.
b J. Vaillant. not. ad ead. Num. p. 399.

Post Pharnacem vero primus commemorandus hic esset Rex BOSPORI a J. Cæsare, ob missa ad eum contra Alexandrinos auxilia, renuntiatus Rex, MITHRIDATES PERGAMENUS: cuius etiam, ut existimabat, nummum, inscriptum ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ *Regis Mithridatis*, cum Æsculapii effigie in auersa parte, & nomine ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, e cimeliis suis protulit Cl.[a] Seguinus. Verum ad magnum illum Ponticum Regem Mithridatem spectare eundem nummum, docuit in notis ad ea Seguini numismata celebris[b] Antiquarius; nusquam vero hactenus visos *Mithridatis* illius *Pergameni* nummos, ab Asandro, contra quem missus fuerat, mox in acie cæsi, antequam regnum ille Bospori obtinuisset. Ad hunc vero ASANDRUM, Bosporo a Pharnace præpositum, sed eo mox, etsi ducta in uxorem eius filia, expulso ab eodem ac interfecto, Regem dein BOSPORI, aureum nummum rarissimum viri amplissimæ dignitatis, sed maioris adhuc elegantiæ, Camilli de Maximis, pridem retuli; qui hinc vultum Regis illius signat cum aplustri a tergo, ab altera autem parte Victoriam cum Palma proræ insistentem, cum inscripto nomine ΑΣΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

Ex quo statim colligas oræ & victoriæ maritimæ compotem, adsumpto quin etiam regio nomine, in seriem proinde Bosporanorum Regum inserendum. Unde eximie illustratur Lucianus, apud quem hæc de eodem Rege reperio: ΑΣΑΝΔΡΟΣ δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ ἀντὶ ἐθνάρχου, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀναγορευθεὶς ΒΟΣΠΟΡΟΥ. ASANDER *autem ab Augusto pro Ethnarcha* REX BOSPORI *renuntiatur*; & quem nonagenarium obiisse corpore validum & quidem ex inuidia, quod rem militarem Scribonio creditam videret, ibidem docet. Quæ Dioni rursus facem accendunt, qui hoc *Asandro* mortuo, regnum eius Scribonium quendam occupasse tradidit. E quibus etiam vere liquet, corrigenda omnino apud Strabonem loca, ubi *Asandri* huius minus noti vicem *Lysander*, aut *Cassander*, hactenus perperam tenent. Refert enim præclarus auctor, Mithridatem Pergamenum, de quo paullo ante, euersum ὑπὸ Λυσάνδρου τοῦ Φαρνάκην ἀνελόντος, a *Lysandro Pharnacis interfectore*: *Asander* enim, de quo ibi sermo, non *Lysander*, cui nullus ibi locus, auctor illius Pharnacis cædis, ut iam vidit Casaubonus, &[a] Dio, ac[b] Appianus tradunt. Eluendum rursum simile mendum alio loco eiusdem auctoris bene itidem ad eum monuit ὁ πάνυ, ubi Bosporanos Regulos omnia ad Tanaïm dicit obtinuisse, maxime postremos, qui ibi nominantur, Φαρνάκης, καὶ Κασάνδρος, καὶ Πολέμων, *Pharnaces, & Cassander, & Polemo*; ubi *Cassandri* loco, *Asander* iterum substituendus. At vice versa expungendus *Asander* apud Photium, qui pro *Cassandro* aliquoties ibi obtrusus legitur: cui nempe *Asandro*, inter Alexandri succes-

In Macrobiis p. 471. ult. ed. Tom. II.

Lib. LIV. pag. 538.

Lib. XIII. p. 625.

a Lib. XLII. pag. 107.
b Mithridat. pag 254.

Lib. XI. pag. 495.

successores Cariam obtigisse, eundemque cum Eumene pugnasse, auctores Dexippus, & Arrianus in deperdito opere apud Photium. Hæc enim omnia ad *Cassandrum* referenda, ex Diodoro, Justino, aliisque notius, quam ut probare adgrediar, & notarunt iam ibi ad Photium viri docti: quamquam alias *Asandri* cuiusdam, qui, iuxta Nearchum, exercitum Græcorum mercenarium ad Alexandrum adduxerit, meminerit alicubi idem Arrianus. Unum præterea hic nec tralatitium obseruo, ASANDRI nomen familiare dein Bospori Regulis, posteriori etiam æuo exstitisse. Alterius certe *Asandri*, Bosporanorum itidem Regis, & eiusdem Filii historiam narrat Augustus scriptor, Constantinus Porphyrogenneta. In quam vero illorum Ponti ac Bospori Regum classem referendi continuo veniunt POLEMO Pater & Filius: ille a M. Antonio primum Rex Ponti, & quidem *Polemoniaci* ab eo dicti, & ab Augusto, adiecto etiam eidem Bosporo, constitutus: filius autem a Caligula, sed cui postea adscriptum a Claudio Bospori regnum, eiusque loco pars Ciliciæ concessa; sub Nerone vero Pontus, concedente eodem Polemone, in Prouinciæ formam redactus. Quæ ex rerum Romanarum scriptoribus, Suetonio, Tacito, Dione, Aurelio Victore, Eutropio, aliisque iam nota. Præclari autem nummi in Gazam Gallorum Regiam haud ita pridem tum illati, hinc cum Augusti capite in anteriori area, illinc cum patris POLEMONIS effigie, facta est iam olim a me in superiori huius operis editione mentio. A quo dein tempore alii sunt vulgati, tum eiusdem patris *Polemonis* nummi, cum dicto modo Augusto; alii, cum M. Antonii, in anteriori eorum parte, effigie; in altera, cum nomine ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ *Regis Polemonis*, illiusque diademate redimiti: tum etiam Filii duo diuersi nummi sub Claudio ac Nerone, cum eodem ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ titulo ac nomine, & capitis ornamento signati. De quibus autem nummis nihil occurrit aliud singulare, quod hic dispiciendum aut expendendum veniat.

Biblioth. pag. 199. 225. 226.

Exped. Alex. lib. IV. cap. 7.

De Administr. Imperio cap. LIII.

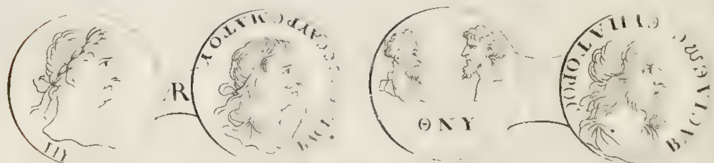
Differt. pag. 829, 830. In Museo S. Genouef. Patin. ad Sueton. in Claudio. Vaillant Num. Præstant. in M. Antonio, Claudio, & Nerone.

6. *De* SAUROMATUM BOSPORI *Regum nummis.*

Eadem vero occasione, qua de memoratis hactenus Ponti & Bospori in antiquis eorum nummis Regibus, PHARNACE; gemino MITHRIDATE, EUERGETE nempe, & EUPATORE; PHARNACE, huius Eupatoris filio; ASANDRO, & utroque POLEMONE, olim egeram; alterius etiam Bosporani, uti colligebam, Regis, SAUROMATIS nempe signati in veteri Seueri Imperatoris nummo, & apud Cl. Seguinum obiter a me inspecti, ibi quoque memineram; & ad cuius nummi seu Regis in eo *Sauromatis* illustrationem, Plinii Junioris, & Ammiani Marcellini loca eam in rem adduxeram. De quo autem nummo occurrit mihi alius postea, ad Juliani nempe Cæsares, agendi locus; & qua occasione duos nummos eo SAUROMATIS nomine insignitos; tertium autem cum EUPATORIS appellatione, e Thesauris Gallorum Regiis protuli ibi ac illustraui. Quum autem lingua Gallorum vernacula editæ sint meæ illæ ad Juliani Cæsares adnotationes, quæ proinde non in omnium manibus, versantur, ac sit præterea hic ad eam rem locus, ubi de hisce PONTI & BOSPORI Regibus agitur, proprius maxime & opportunus; hinc tres illos nummos hic inserendos continuo censui; primum nempe, seruato temporum ordine, sub Traiano cusum, hinc cum Traiani laureato capite, & Æra adscripta HT, seu CCCVIII; illinc cum diademate reuincto Regis imberbis capite, ante pectus Sceptro, ac inscriptione

Preuues des Remarq. sur les Cesars de Julien pag. 419, 421.

tione ΒΑCΙΛΕΩC CΑΥΡΟΜΑΤΟΥ, *Regis Sauromatis:* alter cum Diuorum Fratrum, Marci & Lucii aduersis capitibus, & Æra ΘΝΥ, CCCCLIX; in auersa autem parte caput barbatum cum diademate, ΒΑCΙΛΕΩC ΕΥΠΑΤΟΡΟC *Regis Eupatoris:* tertium vero cum Seueri Imp. capite, ante stella, & Æra ΔϘΥ, CCCCXCIV; in altera parte caput barbatum cum diademate, ΒΑCΙΛΕΩC CΑΥΡΟΜΑΤΟΥ.

Illo autem *Regis Sauromatis* nomine, quod in tertio tantum nummo olim videram, designari Bosporanum Regem, e iunioris Plinii ad Traianum Epi-
Lib. x. Epist. 13. stola licuit mihi iam ante statuere: REX SAUROMATES *scripsit mihi*
Ibidem. Epist. 15. *esse quædam, quæ deberes quam maturissime scire.* Alibi: *Legato* SAUROMATIS REGIS, *quum sua sponte Niceæ, ubi me inuenit, triduo substitisset.* Item quæ mox subdit, & Bosporani aut vicini Regis legatum satis innuunt: *Hæc in notitiam tuam perferenda existimaui, quia proxime scripseram petiisse Lycormam, ut legationem, si qua venisset a* BOSPORO, *usque in aduentum suum retinerem.* Agebat tum nempe in Bithynia Plinius, ad cuius simul & Ponti statum ordinandum, Consulari Potestate a Traiano erat missus, ut præ-
Thes. Grut. MXXVIII. 5. ter eius Epistolas, antiqua Inscriptio fidem facit. Hinc ei cum vicino Rege Bosporano commercia, & per eum quæsitus ad Traianum aditus. Bosporanos autem Reges omnia sua ætate ad Tanaim usque obtinuisse, docet, ut
Lib. XI. pag. 495. paullo ante vidimus, Strabo. Gens Sauromatum vero vulgo ad Tanaim,
Lib. I. cap. 19. iuxta Melam, aliosque sita; quæ *Sauromatis* etiam nomen videtur Regibus suis frequenter indidisse; nisi ab antiquiori aliquo Rege *Sauromate*, gens ipsa appellationem traxerit. Quidquid sit, inde satis liquere mihi videtur, eiusdem tractus Reges fuisse hosce SAUROMATES, qui in adductis modo nummis signantur. Inde etiam apud Ammianum Marcellinum, cuiusdam *Sauromatis*
Lib. XXVII. cap. 12. Hiberiæ regno a Sapore pulsi mentionem fieri videas: *Deinde ne quid intemeratum perfidia præteriret,* SAUROMATE *pulso, quem auctoritas Romana præfecit Hiberiæ, Aspacuræ cuidam potestatem eiusdem dedit gentis:* & inter quem *Sauromatem* & *Aspacuram* docet postea diuisum Hiberiæ regnum. Quibus autem locis *Sauromatem* reponendum, non vero inde apud Plinium *Sauromacem,* quod olim statuebat doctissimus Valesius, sat, ut opinor, liquet; & fide quidem non unius solum, sed duplicis adducti modo a me, & iam ante ad Juliani Cæsares nummi, prioris sub Traiano, posterioris sub Seuero percussi. Quibus autem lucem fœneratur Eutropius, qui de Traiano inter alia tradit,
Lib. VIII. c. 2. *quod is Hiberorum Regem, & Sauromatum, & Bosporanorum &c. in fidem accepit:* ut non mirum sit proinde signatam eius rei in priori illo nummo memoriam, qui hinc *Traianum,* illinc eius tractus Regem *Sauromatem* exhibet. Immo e quibus cum nummis, tum Auctoribus, Plinio nempe & Ammiano, discimus, familiare fuisse in memorato illo apud Europium terrarum tractu,

&

& quidem Sauromatas etiam complexo, illud Regis SAUROMATIS nomen: EUPATORIS vero inditum nomen illius itidem tractus seu Bospori Regis nummo, sub Diuis Fratribus M. Aurelio & L. Vero, quorum capita signantur in anteriore eius area, haud insolitum utique in illa terrarum parte, abunde arguit idem magni Mithridatis, ut supra vidimus, & quod nummi quoque ei tribuunt, cognomentum. Cui autem nummo insignem lucem fœneratur eorundem temporum scriptor, nempe sub M. Aurelio, Lucianus: ἔνθα ἐγὼ παραπλέοντας εὑρὼν ΒΟΣΠΟΡΑΝΟΥΣ τινὰς ΠΡΕΣΒΕΙΣ παρ' ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, εἰς τὴν Βιθυνίαν ἀπιόντας ἐπὶ κομιδῇ τῆς ἐτησίου συντάξεως, *ibi ego nactus præternauigantes quosdam* BOSPORANOS *á* REGE EUPATORE *in Bithyniam proficiscentes, ut tributa annua deferrent.* Unde utique liquet, & *Bospori* reuera Regem fuisse hunc EUPATOREM; eundemque SAUROMATIS forte, in fidem a Traiano, ut vidimus, recepti & adhuc imberbis ac iuuenis sub Hadriano, qua de re mox, depicti, Successorem; ex eo autem Regum, ordine, qui ut fiduciarii Romanis Imperatoribus tributum pendere erant soliti: tum in Bithyniam quoque, ut viciniorem Romanorum iis in oris, prouinciam, uti a priori illo Sauromate ad Plinium Juniorem, eiusdem tum Proconsulem, legationem ab hoc *Eupatore* missam. Quod vero præterire hic non licet, post superiora de iis BOSPORI REGUM nummis, cum SAUROMATIS & EUPATORIS nominibus, a me pridem in superiori huius operis editione, tum dein ad Juliani Cæsares, prolatis etiam ibi trium illorum Regum, e Regia Gallorum Gaza, iconibus, monita, prodiit anno sequenti postremus ex iis Seueri nummus, neque cum vulgari mea laude, in noua Seguini numismatum editione; uti a celebri itidem Antiquario factum, in notis & obseruationibus ad eosdem clarissimi illius Abbatis nummos. Verum cum idem nummus, tum duo alii sub Traiano, ac M. Aurelio ac L. Vero, a me antea iam adducti: ut mittam tertium adhuc sub Hadriano, cum imberbis itidem Regis SAUROMATIS effigie, ac Æra HIY seu CCCCXVIII in iisdem Thesauris Regiis, sunt dein a duobus præclaris mihique amicissimis Antiquariis, eodem J. Vaillant, ac Andrea Morello, denuo vulgati. Id vero obiter monendum hic fuit, ne id mihi vindicasse videar, quod ab aliis præreptum antea, iisque a me indictis, fuerit; maxime quod de iis nummis a me prolatis ante ac illustratis, nulla ibi fiat a duobus illis viris præstantibus mentio. Signatam vero in illis Bosporanorum Regum nummis Æram quod adtinet, eam iam ante ab eruditissimo Harduino, quique eandem statuat cum Pontica, referri diximus ad Annum Urbis Conditæ CCCCLVI; a celebri vero Antiquario ad An. CCCCLIII. Verum cui obstat continuo, ut vidit iam laudatus Harduinus, quod nummus cum M. Aurelii ac L. Veri capitibus, & expressa in eo Aera ΘΝΥ, seu CCCCLIX, incidat in annos imperantis adhuc Antonini Pii. Quod enim ad hunc Antoninum spectare unum e depictis in eo nummo capitibus, non vero ad L. Verum, censebat celebris Antiquarius; præter alia quæ id omnino redarguunt, & quibus iam non immoramur, est insuper præstantissimi Morelli, optimi talium arbitri, iudicio abunde declaratum. Eadem alios adducta ante ratio in caussa est, cur Æra ab eodem Morello relata ad Annum ut vidimus, V. C. CCCCXLVIII, eadem cum hac Bosporana Æra statui non possit. Exstat vero alius adhuc cum eodem SAUROMATIS, illiusque diademati itidem nomine ac vultu, seu dimidiato corpore, citra

In Pseudomanti pag. 781. Tom. I. ult. edit.

Preuues des Remarques. pag. 419. 421.

Pag. 48. J. Vaillant ibidem p. 396.

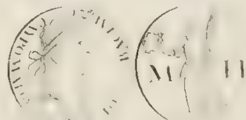
a Numism. Imper. Præst. pag. 130. 157. 243. P. II. b Specim. Tab. VII.

Chronol. V. T. pag. 163. Vaillant ut supra & ad Seguin. Num. p. 396.

J. Vaillant not. ad Seguin. Num. 397. Specim. IV. p. 92.

tra ullam vero Romani Imperatoris, sicut in adductis modo nummis Regum illius tractus & nominis, effigiem, vulgatus ab eximio Baudelot. In quo autem nummo caput diademate reuinctum cernitur, cum pendentibus retro fasciis, & inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΥΡΟΜΑΓΟΥ, additisque in inferiori parte litteris ΞΙ. ΙΟΥ..... e quibus postremis litteris JULII prænomen, etsi alio ibi ordine positis, tulisse eum Regem licet colligere; sicut ÆLII prænomen in unius Abgari Regis nummo de quo postea, apud eundem laudatum Baudelot legitur. In auersa vero nummi parte Victoria gradiens, quæ dextra coronam, sinistra palmam tenet, signatur; ac Æra insuper adscripta, non Ponti quidem vel Bospori Regibus communis, uti in superioribus nummis; sed regni demum, ut statuere licet, huius *Sauromatis* MH seu Annorum XLVIII. Neque vero omitti hic debet eadem illius Regis *Sauromatis* expressa in eo nummo effigies.

Utilite des Voyages pag. 605. Tom. II.

7. *De noua quadam* BOSPORI REGUM *serie ac Æra in nummis.* Nouuelles de la Republ. des lettres. Mois de Juin. 1705.

In his autem commentandis, & mox proelo subiiciendis versabar, quum forte, & opportune quidem, in menstruis elapsi mensis Junii Nouis litterarii, quæ ab eximia eruditione viro Jacobo Bernardo apud Batauos diuulgantur, relatum vidi; quid a celebri & primipilo Antiquario J. Vaillant, de Bospori Regibus, uti de Ponticis antea usque ad magnum Mithridatem factum ibi ab eo dicitur, in illo erudito cœtu Parisiensi, quem explicandis aut illustrandis priscis Inscriptionum potissimum ac Nummorum monumentis, Regia auctoritate destinatum paullo ante diximus, prælectum fuisset ac adnotatum. In ea autem Dissertatione noua quædam BOSPORI REGUM, ut ibi appellantur, series ab eodem viro eximio concinnata traditur; præmissis etiam tribus Ponti post Pharnacem magni Mithridatis filium, Regibus, DARIO nempe, Pharnacis filio; MITHRIDATE VII, huius Darii filio; & MITHRIDATE VIII, qui e Rege Ponti Rex Bospori fuerit a Claudio Imp. constitutus; sed quorum non exstent nummi. Huic autem MITHRIDATI VIII. in eo Bospori regno successisse fratrem eius uterinum COTYN; a quo series Bosporanorum in eadem stirpe Regum initium ducat. Ad eum veto *Cotyn*, & eius filium, ut existimat ac successorem ININTHYMÆUUM, ut Bospori Regem, referuntur ibidem nummi a Cl. Seguino olim vulgati: qui nempe hinc Regum illorum capita, illinc Traianum exhibent, cum peculiari Æra; in priore, ΘΚΦ, seu Annorum DXXIX; in posteriore, ΑΛΦ, DXXXI. Hunc vero *Ininthymæuum* excepisse RHESCYPORIDEM I. cuius exstent sub Hadriano nummi, cum diuersis quatuor Annorum nummis, nempe DXXXI. DXLI. DXLVI. & DXLVII. Huic autem *Rescyporidi* successisse RHESCYPORIDEM II, cuius detur sub Antonino Pio nummus, cum Aera DLXIII: cui successerint RHOEMETALCES, aliusque dein ignotus sub M. Aurelio eiusdem Bospori Rex. Reperiri vero dein RHESCYPORIDEM III, qui circa finem Commodi ac initia

Select. Num. prim. ed. p. 35 & 39. Sec. edit. pag. 42. 47.

initia Seueri regnarit; in cuius poſtremi Imperatoris nummis ſignatur hic *Rheſcyporis*, cum duplici Æra DCXVIII, & DCXX. Huius vero *Rheſcyporidis* III. ignorari ſucceſſores; quorum nulla occurrat in hiſtoria veteri aut in nummis mentio. Id unum adfirmari poſſe, quod in eadem ſtirpe Regnum illud remanſerit, uſque ad Valeriani Imp. tempora; ſub quo, tradente id Zoſimo, deficiente Regia ſtirpe, quum regnum illud Boſpori ad viles tum ac degeneres Reges tranſiiſſet, hinc Scythis per Boſporum in Aſiam ac Romanas ditiones irrumpendi, a quibus prius eos arcebant Reges Boſporani, aditum primum eſſe factum. De quibus autem a celebri Antiquario memoratis certius utique conſtabit; ubi ipſa conſcripta ab illo ea de re, ac in illuſtri eruditorum cœtu prolata commentatio, una cum ſignatis nummorum, quibus ea potiſſimum innituntur, iconibus, publice proſtabit. DARIUM quidem Pharnacis filium, Ponti Regem a M. Antonio in Aſiam profecto, ſicut quoſdam aliarum gentium Reges, mero eius arbitratu conſtitutum, tradentem noui Appianum; & quæ de ſorore eius Dynami adtigit, triplicique illius coniugio, idem vir eximius, Dionem Cocceianum. Verum pro huius operis propoſito, & quod nec dum diuulgata ſit illa viri clariſſimi de Ponti ac Boſpori Regibus commentatio; in iis me nunc continebo, quæ veterum nummorum fide ac auctoritate comprobantur; quæue dictorum a me hactenus de Boſporanis Regibus, & ſignata in eorum nummis Æra, quibus autem hæc modo adducta videntur aduerſari, ratio omnino exigit. Unde ante omnia explicatum procul dubio dabit in ea Diſſertatione inſignis Antiquarius; cur eoſdem COTYOS, ININTHYMEUI, & RHESCYPORIDIS, & quidem, ut totidem Boſpori Regum, nummos, ad Traianum ac Hadrianum; ſignatamque in iis Æram, ad Æram Boſpori Regum ibi referat: quos tamen nummos, velut totidem Thraciæ Regum; Æram autem, ad Æram Thracum antiquiſſimam, quæque alias omnes ſuperet, & cuius ignotum ſit adhuc initium, alibi in editis ad Seguini numiſmata Notis & Obſeruationibus tradidit. Quum ibidem inſuper, quod paullo ante vidimus, aliam Æram Boſporanorum haud paullo recentiorem, indicato etiam illius Æræ capite, in eiuſdem Traiani, alibi etiam Hadriani, nummis conſignatam retuliſſet; qui nempe in auerſa parte non COTYOS, aut RHESCYPORIDIS, ſed SAUROMATIS, Boſporani Regis, & qualem ſub Traiano exſtitiſſe, vel ex Plinio Secundo, ut vidimus, conſtat, nomen & caput exhibent. Quam proinde traditam, ut Seguinum alioſue mittam, a celebri Antiquario, neque in uno etiam priori eius opere, de iiſdem nummis ſingularem diſcrepantiam, notari utique ab eo; quæque ſubſit eius rei ratio, prolatis nempe ipſis, quæ id poſtremo de iis ab eo adnotatum clariſſime euincant, nummorum illorum iconibus, reddi & explicari ſtatuendum eſt. Idque eo magis, quod adſcripta in memoratis hiſce COTYOS, & Succeſſorum nummis Æra, ab ea, ut paullo ante ſimiliter vidimus, quæ in adductis ſupra Ponti & Boſpori Regum, & quales illos exſtitiſſe nemo utique negauerit, nummis traditur, diſcedat haud parum; nec eius caput ad initia regni illius Pontici, ſeu, ut de eadem ibi tum ſtatuebat celebris Antiquarius, anno cæſi Antigoni Olympiados CXIX. 4. ſeu Urbis Conditæ CCCCLIII, referri ullatenus poſſit. Adeo quidem, ut ab hoc viro eximio adductus ſit ibidem iunioris RHESCYPORIDIS nummus, cum radiato Neronis capite, in altera nummi parte; Æra autem ibi ſit adſcripta ΔΚΧ, ſeu Annorum

Bell. Civ. lib. 5 pag. 715. Lib. LIV. pag. 3538.

Pag. 393, 394

Numiſm. Imper. Præſtan. p. 157. T. II

Ut ſupra Num. Imper. Præſt. pag. 130. 157. 110. & Not. ad Seguin. Num. p. 396. Not. ad Seg. Num. p. 394.

DCXXIV: in hac vero posteriore eius de Bosporanis Regibus Dissertatione, RHESCYPORIDIS I caput in quatuor Hadriani nummis exstare dicatur, cum recentiore longe Æra DXXXI, DXLI, DXLVI, & DXLVII, ac proinde, iuxta solitam in nummis scripturam, ΑΛΦ, ΑΜΦ ϛΜΦ & ΖΜΦ. Neque vero an alibi, ut hoc addam, *Rhescyporidis*, qui Hadriani æuo;. vel alterius sub Antonino Pio; aut tertii eodem sub Seuero nomine, totidem Bospori Regum, facta occurrat mentio, haud equidem noui: ut omen illud eorum nummorum, quos memorat ibi celebris Antiquarius, fide, & quidem quæ eo magis meretur hic adtendi, niti videatur. Quum alioquin sub eodem Hadriano nomine, *Sauromates*, & alius eodem nomine sub Seuero, ut totidem Bospori Reges, alibi sint, ut diximus, ab eodem, ac a nobis pridem, uti etiam paullo ante, e nummis itidem adducti & illustrati. RHOEMETALCIS quidem fateor, ut Bosporani Regis, seu ad illud regnum ab Antonino Pio remissi, In Anton. Pio cap. IX. meminit in eius vita Capitolinus. Sed de his mox, ubi de THRACUM Regibus, quos exhibent veteres nummi agetur, occurret adhuc dicendi locus.

8. *De nummo* AMASTRIOS *Reginæ Ponti.*

Verum antiquiorem adhuc memoratis hactenus PONTICIS vel BOSPORANIS Regibus, eandemque gente Persicam, & Regis Regum Neptem, iuuabit haud minus post tot sæcula quasi rediuiuam lectorum oculis subiicere. Id vero nobis beneficium præstat singularis & eximiæ raritatis nummus, quem recondit Cimeliarchium Augustæ Christinæ, ac unde sequentem eius iconem, pro incomparabili eius in litteras voluntate, & in hæc præclara antiquitatis cimelia studio, sumus olim nacti:

Caput nempe muliebre, in anteriori parte cum singulari tegmine; in auersa vero figura itidem muliebris sedens turrita, vel cum calatho, dextra Victoriolam tenens, cum inscr. ΑΜΑΣΤΡΙΟΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. Cuius autem singularis nummi, in notis Pag. 30. doctissimi Holstenii ad Stephanum quæ multis post annis ab eodem nummo a me vulgato ac illustrato prodierunt, & quidem e cimeliis tum Francisci Gottifredi, quæ breui ad laudatam modo Reginam ære eius redempta transierant, facta occurrit mentio. Quam insuper traditam tum a me singularis huius nummi iconem, in sua ad Stephanum adnotata In voce Ἄμαστρις. inde transferre voluit eruditus Berkelius. Ea scilicet AMASTRIS, quæ Oxyathræ Darii fratris filia, Dionysii Heracleæ Tyranni primum uxor, post Cratero ab Alexandro desponsa, tandem Lysimachi coniux; ut refert eius Biblioth. pag. 109. & 112. historiam Memnon apud Photium; & cuius insuper Diodorus, Strabo, Arrianus, aliique e veteribus meminere. Et apud Arrianum quidem corrup- Lib. VII. cap. 4. tum vulgo eius nomen videas: Κρατέρῳ δὲ ΑΜΑΣΤΡΙΝ (non ut ibi legitur, Ἀμαστρινὴν) τὴν Ὀξυάθρου τοῦ Δαρείου ἀδελφοῦ παῖδα, *Cratero Amastrin, Oxyatris* Ad Solin. pag. 889. *Darii fratris filiam.* Unde male ὁ πάνυ Salmasius eandem alicubi Darii soro- Tom. I. pag. 889. rem vocat; Tristanus vero, in explicatione cuiusdam Nummi Amastrianorum

rum nummi, Darii filiam: quæ omnino eius Neptis, seu e Fratre filia, apud prædictos auctores commemoratur; quemadmodum etiam apud Græcum Apollinis Rhodii interpretem, sed ubi corrupte scribitur nomen eius Δάματρις, pro Ἄμαστρις, ut iam vidit Cl. Holstenius in pauculis illis, sed eruditis ad Apollonium adnotatis: τὸ δὲ Σήσαμον μετωνομάσθη ΑΜΑΣΤΡΙΣ (non Δάματρις) ἀπὸ Δαρείου ἀδελφοῦ θυγατρός, *Sesami autem nomen mutatum est in* AMASTRIS, *a Darii fratris filia:* quibus consentanea de hac *Amastri* Darii fratris filia, & a qua *Arx Amastris* dicta sit dein *Sesamus*, habet Strabo. In nouissima autem Arriani editione Ἀμαστρινὴν non solum in adductis paullo ante Auctoris illius verbis etiamnum legimus; sed insuper fide scriptorum eiusdem Arriani codicum, ac præterea Photii in Excerptis ex eodem Auctore, & ad exemplum nominis Βαρσίνη, eadem lectio ibi in notis adstruitur; quod ab eodem iam ante ad Ammianum Marcellinum, nec sine consueta eidem mei, seu huiusce operis olim editi obtrectatione factum ab eo fuerat. Quum tamen vel ex indubia antiqui illius nummi, olim a nobis tum prolati, fide; luculentis præterea cum Herodoti, de altera & antiquiore Persica *Amastri*, Xerxis uxore & Regina, de qua mox; tum de hac ipsa *Amastri* [a] Diodori, [b] Strabonis, [c] Memnonis apud Photium, [d] antiqui ac eruditi ad Apollonium Rhodium Critici, e corrupti certe apud eum nominis Δάματρις vestigiis, [e] Stephani Byzantii, ac inde adducta Ἀμάστριος (Jonibus Ἀμήστριος) Ἀμάστρεως, vel Ἀμάστριδος terminatio, non vero Ἀμαστρινῆς, testimoniis, ΑΜΑΣΤΡΙΝ dictam eandem Reginam, nusquam ΑΜΑΣΤΡΙΝΗΝ constet. Quod firmat alibi Strabo, ubi *Amastris* urbs Ponti ab eo dicitur, ὁμώνυμος τῆς συνῳκικυίας πόλις, *eodem nomine cum ea, quæ urbem condiderat*, nempe hac *Amastri.* Quibus accedunt antiquioris adhuc Auctoris, Scymni Chii, similia omnino de eadem hac *Amastri*, & condita ab ea urbe cognomine, verba; unde adducto Reginæ illius nummo haud mediocris lux adfulget:

Schol. ad Apoll. Argon. lib. II. v. 943.
a Lib. XIX. p. 544.
b Lib. XVI. cap. 8.
Biblioth. p. 213.
Jac Gronov. Not. ad Arrian. lib. XVI. cap. 8.
Lib. VIII. cap. 61.
a lib. XX. pag. 790.
b Ut supra.
c Biblioth. p. 710.
d Ut supra.
e In Ἄμαστρις
Lib. XII. pag. 546.
In Fragment. Scymni Chii v. 221. &c.

Ἐπὶ τὸν τόπον κτίσασ᾽ ὁμώνυμον πόλιν
ΑΜΑΣΤΡΙΣ· Ὀξάθρα μὲν ἱστορουμένη
Θυγάτηρ ὑπάρχουσ᾽, ὡς λόγος, τοῦ Περσικοῦ,
Τοῦ δ᾽ Ἡρακλείας Διονυσίου γενομένη
Γυνὴ τυράννου.

Hoc loco condens urbem sibi cognominem AMASTRIS, *quam quidem constans fama Oxyathræ Persici filiam prodidit; Dionysii vero Heracleæ tyranni Coniugem exstitisse.* Neque vero Βαρσίνη, cuius exemplum ad dictum Arriani locum adducitur, ullatenus suadet vel euincit, ut altera hæc Regina, non Ἄμαστρις solum, sed Ἀμαστρινὴ quoque dicta fuerit: cum haud alio utique nomine nuncupata legatur prior illa Regina *Barsine*: hæc autem Ἄμαστρις constanti veterum Auctorum, quos memorauimus, quique insuper indubia præclari nummi a me e regiis Christinæ Augustæ cimeliis adducti fide, omnino confirmantur; nuspiam vero altero nomine Ἀμαστρινῆς nomine, nisi forte in Arriani codicibus, fuerit appellata. Quomodo alioquin *Drypetis* dicta proximis paullo ante verbis ab Arriano, ut iam ante a Diodoro, Darii filia, quam duxit Hephæstion; ac unde pro *Drypetina* apud Ammianum, de Mithridatis Eupatoris filia, *Drypetin* legi ibi malebat doctissimus Valesius: quum tamen non de priori illa Persica, sed de Pontica virgine esset ibi sermo, & vox illa *Drypetina* veterum etiam Ammiani codicum auctoritate niteretur. Quamquam ab ea notatione supersedere ibi poterat Valesius; uti quoque ab aduocanda

Lib. VII. pag. 278. ult. edit.
Lib. XVII. p. 619.
Not. ad Am. Marcell. lib. XVI. cap. 8.

canda ibidem *Amastri*, meaque de hoc Reginæ illius nummo obseruatione
sugillanda, Gronouius; & quærenda inde simili, quam ibi tangit, ambigui-
tate, ut nempe prout Persica illa, *Amastris* & *Amastrine*, sic *Drypetis* & *Dry-
petina* dicta fuerit Mithridatis filia. Constare enim utrique debuit, quod
pridem ad oram mei Ammiani notaueram, verum omnino posterioris huius
nomen *Drypetine* exstitisse, ut *Barsine*: idoneo mihi utique eius rei auctore
Lib. I. c. VIII. Ext. XIII. Valerio Maximo: *Mithridatis Regis filia* DRYPETINE, *Laodicea Regina
nata, duplici ordine dentium deformis admodum, comes fugæ patris, a Pompeio
deuicta fuit.* Adeo ut *absurdæ* omnino *peruicaciæ*, quam mihi alibi & Har-
duino, ut paullo ante, & qua æquitate vidimus, imputat, totam hanc Cen-
soris illius ad Ammianum Marcellinum, ac dein ad Arrianum, de hac *Ama-
stri* notationem, liceret potiori certe iure tribuere; si illius utique ingenio vel
exemplo mihi insistendum crederem. Id autem unum hic reliquum, ut vel
corrupti sint omnino in hac voce Ἀμαστρηνῆς, etsi antiqui, & commendatæ a-
deo præstantiæ,, Arriani codices; quod nemini harum litterarum perito no-
uum vel insolitum videbitur; uti etiam in iis, quæ ex Arriani opere apud
Photium adducuntur: ni forte ab eius editore ex vulgato alibi apud hunc Au-
ctorem Ἀμαστρηνῆς pro Ἀμάστριος nomine, id fuerit ibi quoque repositum: aut
ipsi Arriano, quod vix tamen de eruditissimo Auctore, & in re cæteroquin
obuia statuendum videtur, id sit adscribendum. Neque hæc tanti erant fa-
eor, ut iis immorari opus foret, ni eo adegisset præpostera illa & contume-
liosa insuper animaduersio. Digna tamen aliqua notatione in superiori num-
mo formatio eiusdem nominis Ἀμάστριος, pro qua non Ἀμάστρεως solum, ob
varietatem dialecti, sed Ἀμάστριδος etiam vulgo hodie apud auctores legitur.
Stephanus certe Byzantius hæc habet de varia formatione huius vocis, ubi &
In Ἄμαστρις. eandem Reginam Darii ex fratre filiam perhibet: Ἄμαστρις πόλις &c. ἀπὸ γυναι-
κὸς Περσίδος ΑΜΑΣΤΡΙΔΟΣ θυγατρὸς Ὀξυάθρου τοῦ ἀδελφοῦ Δαρείου, ἣ συνῴκησε
Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλείας τυράννῳ· mox ΑΜΑΣΤΡΕΩΣ ἣ κλίνει Στράβων, ἄλλοι Α-
ΜΑΣΤΡΙΔΟΣ· *Amastris urbs &c. a muliere Persica* AMASTRIDE, *filia
Oxyathræ fratris Darii, quæ nupsit Dionysio Heracleæ tyranno.* Amastreos *vero
declinat Strabo, alii* Amastridos. Mirum equidem, quod dum varias recen-
set terminationes huius nominis in secundo casu, antiquam ac indubiam o-
mittat, quam superior nummus præfert; nisi corruptum hic locum statua-
mus, & pro ultima voce Ἀμάστριδος legendum sit Ἀμάστριος. Certe iuxta
nummum antiquissimus Auctor Herodotus, de alia *Amastri* Persica, Xerxis
Lib. VIII. cap. 61. nempe coniuge, Ὀτάνεα ΑΜΗΣΤΡΙΟΣ πατέρα τῆς Ξέρξεως γυναικός. *Otanem, pa-
trem Amestris, quæ erat Xerxis uxor*; & alibi rursus ΑΜΗΣΤΡΙΝ, τὴν Ξέρ-
ξεως γυναῖκα· unde insuper, & quod paullo ante adtigi, simile alterius mulieris
Persicæ, illius de qua hic agitur, *Amastris* nomen confirmatur ac illustratur:
sicut alia insuper *Amastris* corrupte ibi Ἄμιστρις pro Ἄμηστρις, Darii secundi eo
nomine Persarum Regis filia, & Artaxerxis Memnonis soror; & huius Arta-
Biblioth. p. 125. xerxis filia similiter eodem nomine, sed corrupte in utraque Ἄμιστρις pro Ἄμη-
Biblioth. pag. 125. & 128. στρις in Ctesiæ Excerptis apud Photium legitur. Accedit vero similis forma-
tio urbis ὁμωνύμου, & ab eadem Regina conditæ, ut iam e Scymno Chio, a-
liisque Auctoribus vidimus, *Amastris*, iuxta Marcianum Heracleotam, in an-
tiqua Hœschelii editione, ἀπὸ Ἀμάστριος (non ut in nupera Oxoniensi, Ἀμά-
στριδος) εἰς Κρῶμναν χωρίον στάδια ρν´ *ab Amastri in Cromnam vicum, stadia* CL.
Unde etiam Gentile formatum ab Ἀμάστριος, nempe Ἀμαστριανὸς, sicut a Σάρδις,
Σάρδιος.

Σάρδις, Σαρδιανός· Τράλλις, Τράλλιος, Τραλλιανός· φάσις, Φάσιδος, Φασιανός· ut ipse Stephanus pluribus docet in voce Αγκύρα, ubi rationem & exempla eiusmodi terminationum tradit. Obseruat vero alicubi Eustathius, flecti hanc vocem Αμάστρεως non vero Αμάστριδος apud Geographum: Σήσαμος δὲ κατὰ τὸ Γεώγραφον, ἀκρόπολις Αμάστρεως, ἢ ὄρος τῆς Αμάστρεως· οὐ γὰρ κλίνει Αμάστριδος. Quod ut Ad Iliad. B. p. 362. verum de Strabone, sicut eius codices hodie præferunt, ita non omittere debuit indubitatam & consentaneam adlegatis exemplis flexionem huius Αμάστριος. Neque negarem tamen ab Αμαστρις fieri etiam potuisse Αμάστριδος & bifariam flecti; sicut a Μέμφις, Μέμφιος, & Μέμφιδος apud eundem Stephanum; a Πάρις, Πάριδος, & Πάριος apud Pindarum; a Καλάσιρις, Καλασίριδος, & Καλασίριος, ut habent alii codices apud Heliodorum. Corruptum Pyth. Od. VI. v. 33. Lib. VI. p. 443. vero eiusdem Reginæ nomen restituendum in antiquo auctore Polyæno, & filius illi simul ex Lysimacho natus adserendus: Ἀλέξανδρος Λυσιμάχου καὶ Μακρίδης υἱός, *Alexander Lysimachi & Mecrides filius.* Ita nempe penultimam Lib. VI. cap. 12. vocem legendam credidit magnus Casaubonus, pro qua in codice eius legebatur Μηστριδος υἱός. At codex ille digitum omnino intendebat in veram lectionem huius vocis, quod erudite etiam animaduertit præclare de Græcis auctoribus meritus Palmerius a Grentemesnil, qui Αμάστριδος eodem loco legendum Exerc. ad Gr. Auct. p. 169. monuit, pro quo nos lubentius Αμάστριος, iuxta indubiam antiqui & insignis Nummi scripturam, iis insuper, quas modo adduximus, auctoritatibus firmatam. Et hæc olim de hoc Polyæni loco notaueram: quum postremus ac eruditus Polyæni editor, adducta in notis ad hunc locum eruditissimi Palmerii ac mea de hac voce ibi Μηκρίδης emendatione, receptam tamen lectionem tuetur, cum Memnonis apud Photium de natis e Lysimacho & Amastri liberis silentio; tum maxime auctoritate Pausaniæ, qui duobus locis Lib. I. pag. 19. eundem Alexandrum Lysimachi filium, cuius fit a Polyæno mentio, uxore *Odrysiade* genitum tradit, Sed neque ita Μηκρίδης lectio, iuxta virum doctum, apud Polyænum adseritur; neque an ea in duobus codicibus, Mediceo, vel Collegii S. Trinitatis Cantabrigiensi reperiatur, est ab eo ibi monitum: quam autem a se profectam, pro Μηστριδος, quæ in eius codice, e quo Græcum Polyæni contextum vulgauit, legebatur, monuit, ut modo diximus, ὁ πάνυ Casaubonus: ad quam autem proxime vocem Ἄμαστριν vel Αμάστριδα, accedere quiuis videt. Adde, quod apud Pausaniam corrupti sint forte in his vocibus Ὀδρυσιάδος γυναικὸς codices, pro Ὀξυάθρου θυγατρὸς, *Oxyathris filiæ*, qualis exstitit hæc *Amastris.* De quo nihil certi equidem pronunciamus, totumque eruditi lectoris iudicio lubenter relinquimus. Ab hac autem, & Ponti quidem Regina conditæ urbis cognominis, & celebris *Amastris* Ponticæ plurimi etiamnum supersunt nummi inscripti ΑΜΑΣΤΡΙΑΝΩΝ. Haud aliter nempe ac *Apamea, Laodicea, Berenice, Arsinoë, Stratonicea*, totidem Urbes dictæ a cognominibus per eadem tempora Reginis. Fuerunt enim subinde eadem Urbium & Conditorum nomina, iuxta *Amastrim*, aliaque exempla modo adlegata; ac unde rursus verum huius Reginæ nomen Αμαστρις, non vero Αμαστρινή eruitur: quandoque autem eadem Gentilia cum Conditoribus, ut *Auson, Arcas, Ion, Cilix, Achæus*, & similia: nonnunquam vero idem Conditoris, Urbis, & Gentis nomen, ut *Dardanus:* quæ discrimina docet Grammaticus Byzantius in voce Αἱμονία. Hæc vero hactenus de præclaro illo huius ΑΜΑΣΤΡΙΟΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ nummo a me olim monita, (si mittam pauca illa ad Polyæni locum modo addita) etsi leuia forte nec re-

LIIIII condita,

De eo nummo (nempe ΑΜΑΣΤΡΙΟΣ) *multa pererudite Spanhemius lib. de Usu Numism.* p. 365. Num. Urb. Ill. p. 36.

Not. pag. 30.

condita, haud vulgari laude prosequi visum est, qui censoris alioquin frequentius, quam laudatoris partibus fungi solet, eruditissimo Harduino. Ut hoc addam postremo, eiusdem insignis nummi a se Romæ apud Franciscum Gottifredi (a quo autem ille cum reliqua eius luculenta veterum nummorum penu ad Reginam Christinam postea transiit) factam quoque mentionem in Cl. Holstenii ad Stephanum adnotatis, quæ multis post adductum a me eundem nummum annis prodierunt.

V.

De THRACIÆ REGUM *nummis.*

I. *De antiquis* THRACUM *Regibus in nummis.*

a Biblioth. pag. 713.
b Lib. XVIII. p. 628.
c Lib. X. c. 10.
d Lib. XIII. cap. 4.
e Diodor. lib. XVIII. p. 615.
f Idem lib. XIX pag. 711.
g Select. Num. pag 38.

Græciæ Tab. XXVI.

Ibidem.

a Πρ[illegible] Λυσιμάχεια &c.
b Vers. 702.
a Lib. XVII. cap 1.
d L[illegible] pag. 461

E vicino vero Ponto in THRACIAM, ac ad obuios eius in antiquis adhuc & singularibus nummis Reges, aditum nobis continuo præbet eadem hæc AMASTRIS, quæ non Pontica solum Regina exstitit, superstite marito Dionysio Heracleæ tyranno, & aliquamdiu adhuc post eius obitum, ut ex[a] Memnone liquet apud Photium; sed etiam LYSIMACHO dein nupta, inde THRACIÆ Reginis accenseri etiam potest. In diuisione enim prouinciarum, mortuo Alexandro, Thraciam & regiones Ponti maritimas obtigisse LYSIMACHO, vel[b] ex Diodoro, [c] Curtio [d] Justino, aliisque constat. Hinc eidem Lysimacho cum [e] SEUTHE, Thracum ea ætate Rege, acris dein, sed ancipiti euentu pugna; aliaque adhuc dum eum ab [f] Acmi transitu arcere vult idem Seuthes. Ad quem vero SEUTHEM haud male retulit[g] Cl. Seguinus veterem nummum, e ditibus cimeliis suis prolatum; in quo caput barbatum ac diademate cinctum cernitur, illinc Figura Equestris cum inscriptione ΣΕΥΘΟΥ. Alium vero, nec editum hactenus, eumque oppido singularem & argenteum quoque eiusdem *Seuthis* nummum, ab ipso hic in Anglia visum, in schedis mei ex sorore desideratissimi nepotis Friderici Boneti descriptum vidi; in quo hinc Regis illius caput, & nomen ΣΕΥΘΗΣ, illinc Equus, & nomen ciuitatis ΚΥΜΑΙΩΝ continebatur. Neque plura de nummo alioquin a me non viso, eiusue ectypo, addere mihi nunc datur. Ipsius vero LYSIMACHI, quem inter Macedonum Reges relatum in superiori Dissertatione vidimus, obuii adhuc cum a Goltzio aliisque iam vulgati; tum in regiis, aliisue Magnatum vel beatiorum hominum Gazis, ac in thecis Antiquatiorum, cum aurei, tum argentei etiam nummi; in quibus aut cornibus arietinis ornatus, aut amictus pelle leonina, tanquam e veris Magni Alexandri & Heraclidarum successoribus, aut galea tectus conspicitur. Exstat inter alios unus apud Goltzium cum eiusdem Regis κρειπεροσώπε capite, in urbe Thraciæ, quæ ab eo nomen accepit, *Lysimachia* percussus ac inscriptus ΛΥΣΙΜΑΧΕΩΝ. Alius autem, indictus hactenus eiusdem Thracicæ urbis, seu in Isthmo Thracicæ Chersonesi, & quæ olim *Cardiæ* nomen obtinuisse dicitur, nummus exstat inter cimelia laudati aliquoties Equitis Aurati Trombal, in quo caput velatum ac laureatum cernitur; illinc Claua, ac idem gentile urbis nomen ΛΥΣΙΜΑΧΕΩΝ, Coronæ inclusa. Cuius autem urbis, & quæ *Cardiæ* fuerit finitima, ab hoc Lysimacho in Thracica Chersoneso conditæ ac denominatæ, meminit in Periegesi Scymnus Chius; quæ & a *Cardia* diuersa quoque in Strabonis Excerptis traditur. Eandem vero urbem breui post euersam tradit[b] Justinus, sua utique ætate deletam [c] Strabo; quam

tamen

tamen tanquam *in radice magnæ peninſulæ* (Cherſoneſi nempe Thracicæ) *ſedere* adhuc dicit, qui poſt Strabonem vixit, Pomponius Mela; Plinius autem, Mela adhuc aliquantum recentior, *deſeritur iam & Lyſimachia nunc in Cherſoneſo.* Neque vero ad eandem Thracicarum Reginarum claſſem referenda continuo videtur ARSINOE, quæ Ptolemæi Lagi ſeu Soteris filia, huic Lyſimacho quidem, ſed dein duobus fratribus Ptolemæis, Cerauno Macedonum, ac poſt eius cædem, Philadelpho Ægypti Regi nupta, in aureo & tetradrachmali nummo inſcribitur, ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. Caput autem eius velatum & diademate cinctum in anteriori nummi area, & quidem cum flore loti deſuper, uti poſtea obſeruare mihi in eo licuit; feruenſque Philadelphi in ſororem germanam & coniugem amor, non, quod olim cenſui, ad priorem eius uxorem Lyſimachi filiam & *Arſinoëm* itidem dictam; ſed ad alteram illam Ægypti tum Reginam, ſpectare eundem nummum, ſuadet omnino: uti id iam ante ab eruditis Antiquariis, P. Fabro ad Urſini Illuſtrium imagines, nouiſſime autem a Cl. Vaillant in Hiſtoria Ptolemæorum traditur.

Lib. II. cap. 2
Lib. IV. cap. II.
Pag. 43.

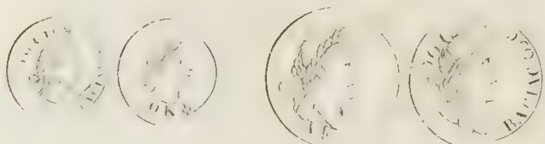
2. *De* THRACUM *Regibus ſub Romanis Imperatoribus.*

Alios vero e ſequentibus THRACUM REGIBUS, eoſque tanquam cum Auguſti, aut Neronis etiam capitibus ſignatos in altera eorundem nummorum parte, RHOEMETALCIS nempe eiuſque coniugis; haud unius COTYOS, & RHESCUPORIDOIS; ININTHIMEUI alioquin ignoti, in lucem protulerunt iam celebres Antiquarii, & quidem cum ſingulari Æra in iiſdem, ſi *Rhœmetalcis* nummos mittas, adſcripta. Primus autem e cimeliis ſuis, quæ dein in Gazam Gallorum Regiam ſunt illata, protulit ac illuſtrauit, vir hiſce antiquitatis ſtudiis colendis & promouendis impenſe, quamdiu ſuperſtes exſtitit, deditus P. Seguinus; ut id mihi olim abunde conſtitit, dum ante complures annos, in Regiam illam geminatis tum vicibus ablegarer. Ex iis vero Regibus RHOEMETALCEM quod adtinet, eximia eius cum fratre *Rheſcyporide* exſtitit in bellis ſub Auguſto Pannonicis ac Dalmaticis præſtita Romanis opera & fides. Unde præter nummum eius a Seguino adductum, hinc cum Auguſti capite, & inſcriptione ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. illinc capita in eo iugata & diademate cincta *Rhœmetalcis* & uxoris, ac epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ, dantur adhuc alii eiuſdem Regis in præclaris cimeliarchiis nummi, totidem illius in Auguſtum ſtudii ac venerationis indices. Cuiuſmodi nempe quatuor diuerſos nummos poſt Seguinum vulgauit, eius olim in hiſce ſtudiis alumnus veluti & ſectator, Patinus; nihilque præterea ad eorum illuſtrationem ibidem contulit. Haud abſimilem vero priori, qui hinc duo capita iugata Regis *Rhœmetalcis* & uxoris; illinc Auguſti & Juliæ exhibet, exſtare in Gaza Medizea, & quidem cum quinto adhuc capite, quo Venus ſignatur, obſeruat ibidem, ſed quod a Seguino factum ante fuerat, Patinus. De nummo Mediceo facta equidem a me fuerat olim mentio; qui nempe hinc tria capita exhiberet, duo Regis *Rhœmetalcis*, & Reginæ uxoris; tertium vero laureatum, quod J. Cæſaris caput referre videretur. Exſtant vero alii ſingulares nummi, in quibus aliorum Thraciæ Regum, ΚΟΤΥΟΣ & ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΣ haud unius, & ignoti aliunde ΙΝΙΝΘΙΜΗΥΟΥ effigies, cum adſcripta in pleriſque Æra; in auerſa autem ſignatum Auguſti, ut ſtatuerunt hactenus, qui eos diuulgarunt, celebres Antiquarii; aut Neronis etiam caput. Et ΚΟΤΥΟΣ quidem duos nummos protule-

V. Vel. Paterc. lib. II. c. 112. Dio Caſſ. lib. LV. pag 568. Select. Num. pag. 40.
Numiſm. Imper. p. 38.
Select. Num. pag 41. Diſſ. de Uſu &c. Num. pag. 467.

[a] elect. Num. p. 42. Thes. Numismat. p. 50.

protulere viri præstantes, Seguinus & Patinus: priorem cum Æra in eo ΘΚΦ seu Annorum DXXIX; postremum, cum litteris demum ΑΦ seu Annorum DI; utrumque autem cum Augusti, etsi dubitanter aliquantum de eo Seguinus, capitibus. Unde liceret statuere, hunc a Patino adductum, ad COTYM eo nomine IV Thracum Regem, a M. Antonio cuius partibus adhæserat, regno donatum; in eoque ab Augusto confirmatum, *Rhœmetalcis* vero illius, cuius nummos memoraui, patrem: alterum, quem edidit Seguinus, ad eiusdem *Cotyos* nepotem, & *Rhœmetalcis* modo dicti filium spectare.

Annal. II. cap. 64.

Id vero e Tacito discimus, diuisum quidem fuisse ab Augusto Thraciæ regnum, sed ita ut iuxta præstantes Antiquarios, COTYI, (qui in secundo nummo signatur) miti ingenio & amœno, agris & urbibus cultam Thraciæ partem concesserit, relicta truci RHESCUPORIDI eius fratri altera, quæ inculta foret & hostibus adnexa. Ut haud mirum esset, signatum intueri in altera nummi parte, ut iisdem Antiquariis hactenus videbatur, Augustum. Ad quos cæteroquin Thraciæ eodem tempore Reges, COTYM, & patruum eius RHESCYPORIDEM, referri debet nummus a Patino ad Suetonium vulgatus; in quo hinc caput cinctum diademate, & nomen ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΥΣ *Rex Cotys*; illinc Victoria gradiens coronam dextra elata tenens, & epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΑΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΣ, *Regis Rhescuporidis*, Α nempe ibi, si ita in nummo, Dorum more pro Η, obuio utique in aliis nummis nomine ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΣ. Unde autem constat quomodo eos *consortes eiusdem imperii* dixerit Velleius Paterculus. Quamquam eandem inter dissimillimos ingenio Reges, etsi arcto sanguinis vinculo iunctos, societatem & concordiam non durasse; sed illatum mox *Cotyi* a *Rhescuporide* bellum, eumque dolo etiam captum ac interemptum, e Tacito præterea liqueat. Exstat vero alius, & singularis quidem, de quo silent hactenus celebres Antiquarii, *Rhescuporidis* nummus, a me forte inter cimelia laudati iam ante eximia doctrina & comitate viri Hans Sloane nuper obseruatus; in quo imberbe huius *Rhescuporidis* caput diadematum, & epigraphe, ΒΑCΙΛΕΩC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙΔΟC, ne de vera nominis illius scriptura dubitare liceat; in altera nummi area imberbe & laureatum caput, ante Stella, infra Æra ΑΚΦ, seu Ann. DXXI. Qua occasione insuper tres alios, cum eodem ΒΑCΙΛΕΩC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙΔΟC titulo ac nomine signatos, ut conferre eos inter se Lectori liceat, diuersamque in iis Æram expendere, huc quoque adferemus. E quibus prior est ab eximio [a] Patino cum Æra in eo adscripta ΑΛΦ seu Annorum DXXXI editus; alter a præstantissimo [b] Seguino, cum Æra in eo ΒΜΦ, seu Annorum DXLII; tertius a [c] Cl. Vaillant, cum radiato in altera nummi parte Neronis capite, & Æra ΚΧ seu Annorum DCXX, & si addita infra littera Δ referri illuc quoque debeat, non ad regni Neronis Annos, DCXXIV.

Ad Tiber. cap. 37.

Lib. II. c. 129.

Annal. II. c. 38.

a Ad Sueton. in Tiber. cap. 37.
b Select. Num. pag. 43.
c Not. ad Seg. Num. p. 394.

Ad

Ad primum RHESCYPORIDEM, *Cotyos,* ut diximus, eo nomine IV filium, & alterius *Cotyos* paulo ante dicti patruum, spectare videtur omnino prior nummus. Ad quem etiam *Rhescyporidem,* illamque ætatem referuntur a præstantibus Antiquariis sequentes nummi, cum Æra in iis adscripta ΑΛΦ & ΒΜΦ, seu Annorum DXXXI, & DXLII, ut illum nunc mittam priori loco a nobis primum ibi editum, cum haud dissimili Æra ΑΚΦ Annorum DXXI. De quo nempe *Rhescyporide* id sit in Romanorum Annalibus proditum, ob dolo captum ac cæsum eum, de quo supra, consortem regni, nepotem ex fratre *Cotym,* ademptum ei fuisse sub Tiberio regnum, eundemque Alexandriam delatum; ibique interfectum; diuisa dein a Tiberio Thracia inter *Rhœmetalcem* eius filium, paterni quippe criminis insontem, & *Cotyos* liberos. Quæ singula utique tradidit haud uno loco Tacitus. Sed de quibus nummis, diuersaque de iis sententia, mox occurret dicendi locus. Postremum vero nummum sub Nerone percussum, & cum Æra KX DCXX, aut si additur hic littera Δ, DCXXIV, ad iuniorem RHESCYPORIDEM, *Rhœmetalcis* scilicet iunioris filium, & prioris *Rhescyporidis* nepotem refert, qui eum protulit, celebris Antiquarius.

Seguin. Sel. Num p 43. Patin ad Sueton. Tiber. cap. 37 Vaillant Not. ad Seg Num. pag. 393.

Annal. lib. II. cap 64, 67. III. cap 38. IV. cap. 5.

Vaillant. ut supra p. 394.

3. *De nummo Regis* ININTHIMFUI.

Hæc autem turbare rursus videtur alius singularis omnino nummus a Seguino editus, cum diademato capite ΒΑCΙΛΕωC ΙΝΙΝΘΙΜΗΥΟΥ, *Regis Ininthimeui,* ignoti aliunde Regis, effigie; cum Æra autem in auersa parte adscripta ΑΛΦ seu DXXXI. Hunc enim nummum e cælatura & fabrica superioribus simili, ad Thracum illius ætatis Regem, & *Cotyi* ac *Rhescyporidi* coæuum, referendum censuit idem clarissimi nominis Antiquarius; suffragante eidem Cl. Vaillant, qui & *Cotyi* in eo regno successisse, immo quem alibi dein, ut mox videbimus, filium eundem vocat, ac *Rhescypridi* in tertio nummo, cum adscripta Æra DXLII, anteriorem statuit; ac inde apud Dionem, pro *Rhœmetalce,* auunculo & tutore filiorum *Cotyos, Ininthimeuum* ibi legendum contendit. Ut mittam vero, (quod cum pace celebris Antiquarii dicere mihi liceat,) id & longius a Dionis scriptura veterumque eius codicum abire, nullaque alia auctoritate niti; obstat insuper Thraciæ Regis *Rhescyporidis* nummus hic secundo loco conspicuus, & a Cl. Patino adductus, in quo eadem Æra ΑΛΦ seu DXXXI legitur. Unde potior hic habenda esset eruditissimi Harduini coniectura; hunc nempe *Ininthimeuum,* post patris *Cotyos,*

Select Num. pag 43.

Not. ad Seg. Num. p. 395.

Num. Lib. III. Pag. 207.

Cotyos, a *Rhescyporide* nempe patruo cæsi, obitum, cum matre, ut e Strabo-
Lib. xiv. pag. 556. ne colligit, Sabæis imperitasse; dum in altera Thraciæ parte regnaret *Rhescyporis*. Ne tamen id obstare videatur, quod non diu post *Cotyos* huius cædem, regnarit idem *Rhescyporis*; sed mox Tiberii iussu captus & Romam adductus, ademptoque ei regno, diuisa sit Thracia, ut diximus, inter huius *Rhescyporidos* filium *Rhœmetalcem*, & *Cotyos* liberos; exstet autem *Rhescyporidos* nummus quarto loco adductus, cum Æra in eo adscripta ΒΜΦ seu DXLII, ac proinde undecim annis adhuc ea quæ signatur in illius *Ininthimeui* nummo recentior. Accedit, quod idem ille cæsi *Cotyos* filius, cum matre, non regnasse, aut *Regis* titulum, quem dictus ante nummus huic *Ininthimeuo* tribuit, usurpasse, a Strabone traditur: *sed* PRIUATUM *cum ma-*
Ut supra lib. xii. pag. 556. *tre illi tractui præfuisse*, ὁ μὲν ΙΔΙΩΤΗΣ συνδιοικῶν τῇ μητρὶ τὴν ἀρχὴν alterum vero e filiis recens Armeniæ maioris Regem esse creatum. Quum alioquin
Lib. lix. pag. 649. Dio Cocceianus huic *Cotyi*, iuxta parentem appellato, Armeniam minorem a Caligula datam tradiderit; *Cotyos* vero ditionem *Rhœmetalci*, *Rhescyporidis*
Annal. iii. cap. 38. nempe, ut e Tacito constat, filio. Huius vero postremi COTYOS nummus exstat in Thesauris Gallorum Regiis, qui hinc caput imberbe ac diademate itidem cinctum præfert; illinc in corona quernea ΜΗ, quæ annos regni XLVIII indicare videntur. E postremo autem adducto RHESCYPORIDIS nummo, cum radiato Neronis capite, quem protulit Cl. Vaillant, illud præterea constat, exstitisse adhuc sub Nerone regium in aliqua Thraciæ parte imperium; neque proinde, quod ab Eusebio sub Claudio factum dici-
Chron. pag. 160. P. ii. tur, *Thracia huc usque regnata, in prouinciam redigitur*, de tota ac late diffu-
Lib. v. cap. 3. sa adeo gente, de qua olim Herodotus tradidit, Thracum gentem secundum Indos omnium maximam, debere intelligi: Immo unde adstrui posset lectio, quam tuentur hactenus Suetonii codices, in Vespasiano, ubi de eo dicitur:
Cap viii. *Thraciam, Ciliciam, & Commagenem, ditionis regiæ usque ad id tempus, in prouinciæ formam redegit*; ac ubi, reclamantibus libris scriptis, *Trachiam Ciliciam* legenti Turnebo adsentiuntur viri docti. Quod similiter ab iis apud Eutropium factum, eadem, quæ hic apud Suetonium in Vespasiano leguntur, ibi quoque tradentem; etsi eandem lectionem, ut de *Thracia* sit ibi sermo, tueatur, quod vidit iam ad Tranquillum Casaubonus, Græcus Eutropii Metaphrastes Pæanius, nuper opportune eidem Eutropio a varia & eximia doctrina, diligentia, ac industria viro Christophoro Cellario nostro additus. Unde ne pluribus hic immorer, quantum lucis e dictis modo nummis, ad illam Thraciæ Regum historiam, & quæ de iis apud Tacitum forte, Velleium, Suetonium, Dionem, aliosue leguntur, firmanda vel illustranda accedat; vel ad constituendam præterea nobilissimi illius regni aliunde ignotam hactenus Æram; ad veram denique, quam supra iam adtigimus, inditorum iisdem Regibus nominum, quæ ferme apud Auctores Græcos & Latinos corrupta hodie leguntur, scripturam conducant, haud immerito prædicare videantur celebres Antiquarii. Æram vero illam Thracicam quod adtinet, in iis, quos hactenus adduximus, Thraciæ Regum nummis solemnem adeo ac illustrem; an,
Num. Urb. Ill. pag. 207. quod censuit eruditissimus Harduinus, ad Olympiadem LXVI, circiter annum V. C. CCXXVII referri debeat, quo a tyrannide Persica ditionem sibi subiectam liberauit Alexander Amyntæ Macedonum Regis filius: an vero, caput eius ac initium sit hactenus ignotum; Sitalcis certe, antiquissimi Thracum Regis, ætatem septuaginta quatuor annis haud dubie anteuertat: quod statuit

statuit Cl. Vaillant, non hic iam expendimus. Antiquissimam quidem illam, & quæ omnes alias Æras in nummis hactenus obseruatas longe superet, tradenti eidem adsentiri continuo licet. Mitto vero quod Alexandri Amyntæ Macedonum Regis filii factum, quod tangit, ut modo diximus, vir alter eruditus, decennio circiter serius contigerit, iuxta Petauium; viginti vero & uno annis illud præcesserit, si alios audiamus, qui Herodoti, a quo illa historia traditur, Chronologiam in Londinensi postrema illius editione, concinnarunt. Id statui forte haud immerito potest, a Tereo, Sitalcis Thracum Regis patre, caput illius Æræ Thracicæ arcessendum; de quo illud utique a Thucydide traditur: Ο δὲ ΤΗΡΗΣ ὗτος, ὁ τȣ̃ Σιτάλκȣ πατὴρ, ΠΡΩΤΟΣ Ὀδρύσαις τὴν μεγάλην βασιλείαν ἐπὶ πλέον τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἐποίησε. *Hic autem* TERES *Sitalcis pater,* PRIMUS *Odrysarum imperium maius reliquis Thraciæ regnis effecit.* Neque vero ad tempora illius Terei incommode referri poterunt anni huius Æræ Thracicæ, maxime iuxta accuratiorum Chronologorum calculos, in superioribus Thraciæ Regum nummis consignati. Sed hoc obiter, nec iam huius loci.

Not. ad Seg. Num. p. 393. 394.

Lib. II. §

4. *De noua celebris Antiquarii de adductis modo nummis sententia.*

Id vero omitti neutiquam hic debet, quod paullo ante iam adtigi, ubi de Ponti ac Bospori Regibus agebatur: ea nempe a celebri Antiquario, de memoratis modo THRACUM Regibus, COTY, ININTHYMEUO, haud uno RHESCYPORIDE, adductisque eorum nummis nouissime prodita, quæ superiora omnia, immo ab ipsomet alibi, ut vidimus, de iisdem consignata omnino conuellunt. Cuius utique rei abunde fidem facit, quod eosdem non Thraciæ, sed Bospori Regibus nunc adnumerat: in COTYOS, & quem illius filium ibi vocat, ININTHYMEUI nummis, non Augustum, ut olim, sed Traianum signari, Æramque in priore adscriptam ΘΚΦ, seu Annorum DXXIX, ad decimum Traiani annum respicere: in RHESCYPORIDOS vero I. nummis, Hadrianum; RHESCYPORIDOS II, Antoninum Pium; & RHESCYPORIDIS III, Seuerum; & cum diuersis quidem Æris quas ibi memorat, & supra iam adduximus, effingi statuit in altera nempe eorundem nummorum area. Haud opus vero, ut ea denuo hic tangam, quæ ea de re supra obiter iam dixi; neque ut fidem viri, qui in versandis illustrandisque nummis antiquis tot annos iam totus, & cum laude haud vulgari, est intentus, temere sollicitandam hic putem: etsi aliena sint valde ab iis, quæ idem antea, ut vidimus, de iisdem Regibus ac nummis tradiderat; nullaque adhuc ibi reddatur tantæ inter ea diuersitatis ratio. Ut mittam, quod Thraciæ olim Reges, iis, neque unius COTYOS & RHESCYPORIDIS, nominibus appellatos; iisdemque illis, ad quos eorum nummos antea, a viris in hoc studiorum genere haud parum exercitatis, Seguino, Patino, ipsoque celebri Antiquario, referri diximus, M. Antonii nempe, Augusti, Tiberii, & Neronis temporibus exstitisse, luculentis veterum illius & sequentis ætatis Auctorum testimoniis abunde sit comprobatum. Neque tamen, ut ingenue fatear, minus inde certa debet hic esse ac indubitata nummorum illorum ea in re fides ac auctoritas; si, quod forte ob minus accuratam ac rudiorem, in Barbara quippe gente, eorundem cælaturam, priores Antiquarios ipsumque antea Cl. Vaillant fugerat aut deceperat, certius dein & manifestius constitit; quinam nempe Imperatores, Augustus, an Tra-

J. Vaillant. V. d. Nouuel. de la Rep. des lettres de M. Bernard Mois de Juin 1705.

Ad Sueton. in Tiber. cap. 37. Traianus, vel Hadrianus, sint in iis depicti. Adductus certe a Patino *Rhescyporidos* nummus cum barbato in auersa nummi area capite, & Æra ΑΛΦ DXXXI, ad Hadrianum potius, quam ad Augustum spectare, licet utique statuere. Accedit, ut hoc addam, firmandæ insuper de hisce nummis nouissimæ huic adsertioni, litterarum in iis scriptura, Ɛ, C pro Σ, & ω pro Ω, quæ Traiani potius & sequentium Imperatorum, quam Augusti & proximorum ei Cæsarum ætatem, uti ea de re alibi egimus, omnino arguunt: etsi alias non desint etiam exempla earundem litterarum Augusti æuo iam receptarum. Ad-
Not. ad Seg. Num. p. 394. de, quod in adducto a me primum *Rhescyporidos* nummo cum Æra in eo adscripta DXXI, non Augusti equidem, sed Traiani potius caput signari videatur. Neque tamen *Rhescyporidis* nummum ab eodem celebri Antiquario, ut antea vidimus, alibi adductum, & cum radiato ac manifesto Neronis capite, ac Æra Annorum ΚΧ aut ΔΚΔ DCXX, seu DCXXIV, ad alia, quam ad Neronis tempora, licet utique reuocare. Ut mittam cæteroquin, & quod supra iam adtigi, id non liquere hactenus, quomodo eadem hæc Æra, quam non Thraciæ, sed Bospori Regibus, & ea quidem Traiani, Hadriani, & Seueri ætate tribuit celebris Antiquarius, cum ea conciliari possit; quam in aliorum Bospori Regum nummis, eademque illa ætate, neque parum a superiori diuersam, uti sub Traiano Annorum ΗΥ, seu CCCCVIII, sub Hadriano ΗΙΥ CCCCXVIII signari paullo ante vidimus. Adeo ut quid de tota hac re statui omnino debeat, ex ipsa celebris Antiquarii, ubi ea publice prostabit, commentatione, adductisque ibidem accuratis nummorum, qui id euincant, ectypis, certius omnino & liquidius constare deinceps poterit.

VI.

De PERGAMENORUM REGIBUS *in Nummis.*

I. *De nummo* EURYPYLI HEROIS.

Si vero e Thracia in vicinum continentem traiiciamus, occurrent prisci PERGAMENORUM Reges vel Dynastæ, quorum nobilitatum nosti, quamquam non diuturnum adeo, in Asia imperium. Quo equidem loco, antiquissimum illius tractus, ac a diuino Vate celebratum EURYPYLUM HEROA, iuuabit hic ante omnia in veteri ac singulari nummo depictum intueri; quem Thomæ Chiffletio, auitæ & fraternæ laudis æmulo, acceptum feret Lector, qui eundem e Cimeliarchio Christinæ Augustæ depromptum ad me transmisit. Signatur nempe in anteriori eius area imberbis & decora facies, cum inscriptione ΕΥΡΥΠΥΛΟC ΗΡΩC, *Eurypylus Heros:* in auersa parte, Templum cum Pyramidos, instar Paphiæ Veneris, effigie ac nomine ΠΑΦΙΑ, circum ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΠΙ CΤΡΑ ΠΩΛΛΙΩΝΟC, *Pergamenorum Sub Prætore Pollione.*

Quam

Quam pulcre vero ille commentarii vicem præstat Ulyssis de eodem Eurypylo apud Homerum verbis:

Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ
ΗΡΩ ΕΥΡΥΠΥΛΟΝ, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
ΚΗΤΕΙΟΙ κτείνοντο, γυναίων εἵνεκα δώρων·
Κεῖνον δὴ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ, ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον. Homer. Odyss. Λ. v. 519. &c.

Sed qualem Telephidem prostrauit ferro HEROA EURYPYLUM, *multi vero circa illum socii* CETEII *interfecti sunt muliebria propter dona. Illum vero* PULCHERRIMUM *vidi post Memnona diuinum.* Scilicet non idem solum oris decor, eademque HEROIS appellatio in superiori nummo; sed præterea (quod erudite etiam notauerat amicissimus Chiffletius, litteris una cum transmisso Nummi ectypo ad me datis) solutio inde ex parte eruenda illius ænigmatis, quæ Strabonem fugit, dum eiusdem Poëtæ versus recitans, addit: Αἴνιγμά τι τιθεὶς ἅμιν μᾶλλον, ἢ λέγων τι σαφές. Οὔτε γὰρ ΤΟΥΣ ΚΗΤΕΙΟΥΣ ἴσμεν οὕς τινας δέξασθαι δεῖ, οὔτε τὰ γυναίων εἵνεκα δώρων, ἀλλὰ καὶ οἱ Γραμματικοὶ μυθάρια παραβάλλοντες εὑρεσιλογοῦσι μᾶλλον, ἢ λύουσι τὰ ζητούμενα. Lib. XIII. p. 616. *Quibus equidem verbis ænigma potius nobis proponit, quam ut diserte aliquid exponat. Nam non constat,* QUOS CETEIOS *intelligere debeamus; neque quid sibi velint muliebria illa dona. Grammatici etiam dum fabellas adducunt, non tam soluunt quæstiones, quam rationes commiscendo nugantur.* Grammaticorum id genus de hoc Homeri loco expositiones videre adhuc hodie licet, cum in breuibus ad Poëtam Scholiis, tum apud Eustathium, sed qui inter alia notat opportune, *Ceteios* huius Eurypyli comites, dici a quibusdam *Pergamenos* ἄλλοι δὲ Κητείους Περγαμηνοὺς ἐνόησαν. Pag. 1697. Id vero egregie firmat simul ac illustrat superior Nummus, qui a *Pergamenis,* tanquam *Eurypyli* quondam sociis vel adseclis, signatum eundem *Heroa* repræsentat. Neque vero obscura erat ratio huius appellationis, ex eo nempe profectæ, quod fluuius *Cetius* aut *Ceteius* præterflueret hanc urbem, ut Plinius diserte obseruat: *longeque clarissimum* Lib. v. cap. 30. *Asiæ* PERGAMUM, *quod intermeat Selinus, præfluit* CETIUS, *profusus Pindaso monte.* Hinc ergo *Pergameni,* haud minus ac vicini alii accolæ, *Ceteii:* sicut notum varia iam olim exstitisse cognominata fluuiis loca, & ab iisdem denominata, ac apud Siculos quidem frequenter, quod Duris apud Stephanum docet, & firmat exemplis *Syracusarum, Gelæ, Himeræ, Selinuntis, Phœnicuntis, Erycis, Acragantis,* & plurium id genus. In voce Ἀκράγας. At vero ne quid dissimulem, occurrit etiam similis plane nummus in Gaza Medicea, cum iisdem symbolis & nominibus nisi quod loco ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, legat in eodem eruditus eius Cimeliarcha, Η ΣΑΛΑΜΙΝΙΩΝ. Ita etiam eiusdem Reginæ nummum, cuius iconem, qualis ab amicissimo Chiffletio est ad me transmissa,

missa, modo expressimus, legisse antea videbantur eruditi Urbis Antiquarii; ex ea nempe, quæ ad eos dimanauerat Medicei nummi tradita iam iis temporibus, a celebri Gazæ tum illius custode scriptura; aut alioquin ex ipso etiam nummi illius typo. Suffragari utique prima fronte videbatur doctis Antiquariis Templum illud Veneris Paphiæ cum eiusdem nomine ΠΑΦΙΑ, in auersa nummi parte signatum, cum meta veluti pyramidali in medio; quo habitu Venerem apud Paphios cultam, Tacitus, ut notum, Histor. lib. II. cap. I. 2. aliique describunt: *Haud fuerit longum initia religionis, Templi situm, formam Deæ, neque enim alibi sic habetur, paucis describere*; mox: *simulacrum Deæ non effigie humana, continuus orbis latiore initio, tenuem in ambitum* METÆ MODO *exsurgens, & ratio in obscuro.* Quæ in superiori nummo conspicua, eundem proinde a *Salaminiis* Cypriis potius, quam a *Pergamenis* percussum videbantur arguere. Sed nihilominus plura sunt longe & certiora, quæ mihi suadent omnino, ut iuxta expressam in superiori nummo scripturam, *Pergamenis* Mediceum quoque continuo adscribam. Primum equidem, quod in Græcis numismatibus vetustate sæpe excisæ inscriptiones accuratissimos etiam nonnunquam fugiant; minus vero in his exercitatis, maxime ob vicinos variarum litterarum ductus crebro imponant, atque ita ad alia trahantur: cuius rei sexcenta exempla obuia sunt in Antiquariorum libris, & quorum etiam haud pauca suis locis in hoc opere notamus. Alterum, quod huic EURYPYLO HEROI nihil commune legatur cum Cypriis exstitisse. Plures quidem *Eurypylos* in ea Troiana expeditione legimus apud diuinum Iliad. B. v. 677. Vatem, & quidem alterum ex Co Insula, Herculis filium; alterum vero Iliad. B. 731. & Λ. v. 818. 821. Euæmonis ex Ormenio Thessaliæ oppido, eosque a partibus Græcorum stantes. Quibus alium insuper *Eurypylum* addere mihi liceat, cuius mentionem apud Apollonium Rhodium reperio:

Argon. lib. IV. v. 1561. Εὐρύπυλον Λιβύῃ θηροτρόφῳ ἐγγεγαῶτα,

Eurypylum Africæ ferarum altricis indigenam, & quem exstitisse Neptuni ac Celænæ filium, & Cyrenarum in Africa Regem obseruat ibi Græcus interpres, adducto etiam eam in rem Callimachi testimonio. Iste vero, de quo agimus, HEROS EURYPYLUS, Priami e sorore & Telephi filius, ac *Telephides* proinde Poëtæ in priori versu paullo ante adlegato dictus; pro Lib. XIII. p. 616. Troianis dimicans interfectus. Si vero Strabonem consulamus, auctor ille Telephum Eurypyli huius patrem, regnasse in ea regione, quæ circa Teuthra-Ibidem p. 615. niam est & Caicum. Paullo vero ante Teuthraniam dixerat sitam inter Elæam, Pitanen, Atarneum, & *Pergamum.* Hinc itaque *Pergameni* in parentis Telephi, & postea filii huius Eurypyli ditione; ac inde, ut iam intelligimus, quod Strabonem tamen fugit, illius ad Troianam expeditionem comites, sub *Ceteiorum* nomine, quod innuit inter alia Eustathius, a Poëta designati. At quod non vidit, saltem non obseruauit eo loco Eustathius, & mire tamen ad huius rei & nummi illustrationem facit, id apud Aristidem reperio; qui Telephum antiquissimum *Pergami* conditorem docet: duas nempe deductas in eam Urbem Colonias, primam & antiquissimam ex Arcadia a Telepho; Orat. de Concord. p. 304. & 309. T. II. secundam, sed dignitate præcipuam, ab Æsculapio: καὶ γίγνεται τοῖς μὲν χρόνοις αὕτη δευτέρα τις ἀποικία δεῦρο ἐκ τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὴν ἐξ Ἀρκαδίας τῶν ἅμα Τηλέφῳ, τῇ δ' ἀξίᾳ καὶ δυνάμει πολὺ πρεσβυτάτη πασῶν ἀποικιῶν. *Et quamquam temporis ratione secunda hæc est Colonia,* (de Pergamo loquitur) *e Græcia* POST ILLAM *deducta, quam ex Arcadia* TELEPHUS *cum suis deduxit, dignitate tamen*

tamen ac potentia omnium est celebratissima. Quod firmat etiam Pausanias, qui a Telepho ex Arcadia deductam Pergamum coloniam tradit. Haud mirum itaque in huius originis memoriam, primi Conditoris sui filium, EURYPYLUM nempe Telephi filium, seu *Telephidem,* ut vocat illum Poëta, publico ære a Pergamenis signatum. Tertium, nec minus palmarium argumentum, ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ seu *Pollionis* nomen eidem nummo adscriptum suppeditat, nempe ΕΠΙ ϹΤΡΑ Γ. ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ, *Sub Prætore Caio Pollione.* Inde vero sicut ex aliis scripturæ indiciis, & nummi ipsius intuitu ac elegantia, colligo eundem circa Hadriani vel Antoninorum tempora percussum. Ea vero ætate *Pollionem* quendam Asiæ Proconsulari, in qua *Pergamus,* præfuisse, liquet mihi rursus ex Aristide, qui in Sermonibus sacris factum suum quoddam narrat, ἐπὶ ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ ἄρχοντος τῆς Ἀσίας, sub POLLIONE *Rectore Asiæ.* Id etiam pulchre firmat nummus quidam Sabinæ, Hadriani Coniugis, ab iisdem *Pergamenis* percussus, cum nomine eiusdem Pollionis, ΕΠΙ ϹΤΡΑ. ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ ΠΕΡΓΑ. *sub Prætore Pollione Pergamenorum.* Quamquam ille *Pollio,* cuius Aristides meminit, sub M. Aurelio demum Asiæ Proconsulatum gessisse videatur. Accedit postremo, extra Cyprum viguisse quoque cultum Veneris Paphiæ; & in eius rei fidem ac memoriam, nomen ac simulacrum eiusdem ΠΑΦΙΗΣ, ac etiam Templum sæpe in aliarum Gentium ac Urbium nummis expressum. Eius rei exemplum illustre & hic valde opportunum præbet nummus in urbe Asiæ itidem Proconsularis, nec ita procul a *Pergamo* dissita, *Sardibus* nempe, & quod hic notandum, circiter circa eadem tempora sub Hadriano nempe percussus, cum eodem illo Templo & simulacro Veneris Paphiæ, ac simili inscriptione ΠΑΦΙΗ, nomine autem gentili ϹΑΡΔΙΑΝΩΝ. Exstat ille inter collectos a Sirmondo nummos in Collegio Claromontano Parisiensi, quem ibi cum reliquis pridem a me inspectis opportune tum adnotasse memini. Nihil itaque mirum aut insolitum, si a vicinis etiam *Pergamenis* publico ære signatum sit idem Templum; & apposite quidem *Paphiæ* Deæ simulacrum in eodem nummo, quo vel Adoni formosior iuuenis, & eo nomine insigniter, ut audiuimus, a diuino Vate commendatus, depingitur. Mitto iam quæ illustrandæ illi rei insuper facerent, similia nempe exempla vel *Serapidis Alexandrini,* vel *Dianæ Ephesinæ,* quæ sæpe in aliis nummis occurrunt, quam vel *Alexandrinis* vel *Ephesinis:* quod de postrema erudite iam est a te obseruatum, in eleganti illa tua de nummo Apamensi dissertatione. Quibus exemplis a te ex hac penu nummaria congestis liceat hic insuper addere, ut alios mittam, nummum *Gortyniorum* Cretensium cum eiusdem *Dianæ Ephesinæ* seu Πολυμάστου simulacro, ac inscr. ΓΟΡΤΥΝ. seu *Gortyniorum.* Atque ita vides inuictis, ut opinor, argumentis, quam vere & iure optimo insignis iste nummus huius HEROIS EURYPYLI, *Pergamenis,* quod præfert quoque indubitata eius inscriptio, sit adscribendus: nihil autem caussæ vel rei subesse, cur ad *Salaminios* Cyprios, quo induxit eruditos Antiquarios *Paphiæ* Veneris in eodem mentio ac Templum, sit confugiendum. Et hæc quidem scripseram, quum occurrit opportune, inter quorundam rariorum nummorum icones, quas olim mihi seposueram, unam esse *Pergamenorum* cum aliqua *Ceteii* aut *Ceteiorum* mentione. Neque fefellit exspectatio. Talis enim mihi continuo incidit nummus sub M. Aurelio a *Pergamenis* signatus, in cuius auersa parte Æsculapii *Pergameni* statua cippo innixa; utrinque duo Fluuii recumbentes, cum

Lib. 1. pag. 8.

Serm. Sacr. IV. pag. 611.

In Gaza Christinæ Reginæ

Regin. Sued.

cum ramis Apii, ut videtur, aquatilis, infra duæ Coronæ; hæc autem inscriptio, ΕΠΙ CΤΡΑ. ΚΑΛΛΙCΤΕΟΥC CΕΛΕΙΝΟ. ΚΗΤΕΙΟC ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Sub Prætore Callisteo*, *Selinus*, *Ceteius*, *Pergamenis Bis Neocoris.* Et hæc olim (ut quæ ad postremi huius nummi lucem & explicationem faciunt, alibi opportunius reponenda, nunc mittam) ad Pergameni illius Herois, seu præclari illius *Pergamenorum* nummi, e cimeliis Christinæ Augustæ deprompti, cuiusque ectypum inde, post meum ex Italia discessum, a viro eidem Reginæ tum a sacris, & gentilitia rei veterum nummariæ peritia conspicui, fuerat ad me transmissum, illustrationem adduximus; ac simul quid de simili *Salaminiorum* nummo, qualis exstare in Gaza Medicea ab eius custode ferebatur, statuendum videretur. Quæ cæteroquin conferre poterit, cui vacabit, cum iis, quæ de utroque illo nummo sunt multis post annis, a viro erudito monita; iisdemque rationum vel auctoritatem momentis confirmata. Minus vero opportune addit ibidem, Pausaniam multa de hoc *Eurypylo* in Achaicis, & indicata etiam pagina, dixisse: quum tamen non de hoc *Eurypylo Telephide*, sed de alio *Eurypylo* Thessalo Euæmonis filio, cuius, ut paullo ante vidimus, meminit etiam Homerus, sit ibi apud Pausaniam sermo. Alibi quidem, ut hoc addam, seu in Laconicis circa finem, de hoc Telephide Eurypylo id unum a Pausania traditur, inde in Æsculapii apud Pergamum sacris, Telepho quidem patri, nullam vero Eurypylo filio laudationem in hymnis accini; neque eius nomen in eadem Dei illius Æde nominari; quod Machaon, Æsculapii nempe filius, fuerit ab eo interemptus.

Hard. de Num. Urb. Ill. pag. 395. & 431.

Lib. VIII. pag. 225. Wechel. ed pag. 435.

Lib. III. pag. 215.

Ex adducto autem a me olim *Pergamenorum* cum hoc Heroë nummo, (neque enim alibi, quod sciam, hactenus vulgata) splendida eius effigies, in Antiquæ Græciæ tabulis adferri nuper meruit; simulque *Salaminii* nummi, cum eadem omnino icone ac epigraphe, ab eius tamen defensore haud visi, αὐθεντία statui continuo ibi ac adseri: immo *absurdæ* (pro ingenio seu urbanitate consueta viri politissimi) *peruicaciæ* tribui, qui id audeat in dubium reuocare. Quum tamen de *Pergameni* quidem nummi, a me e cimeliis inclitæ Reginæ adducti fide, cum inscripti in eo *Pergameni Herois* effigie ac nomine, & Paphiæ Veneris simulacro, omnino equidem constet: illa vero adsertio, de simili omnino *Salaminiorum* Cypriorum nummo, cum iisdem plane typis, uno tum eruditi Gazæ Mediceæ custodis, qui ita eum legerat, testimonio niteretur; quemque, ut ita legendum crederet, impellere continuo poterant, quæ supra iam adtigi, *Paphiæ* seu *Salaminiæ* Veneris, in eodem nomen ac simulacrum, & exesæ forte aut minus conspicuæ, quæ gentile loci nomen denotarent, in eodem litteræ. Cui & illud palmarium a me olim quoque traditum accedebat, quod simili utique errore inducti præstantes Romæ Antiquarii, & eorum tum in urbe princeps Franciscus Gottifredi a quo præclara illa nummorum cimelia ad Reginam Christinam transierant, ita quoque eundem adductum a nobis eius nummum legerat, ac in eorundem cimeliorum confectum a se indicem retulerat, nempe ΣΑΛΑΜΙΝΙΩΝ, pro ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Neque vero opus ut illud tangam; aliud esse Deæ solemni Græcorum religione cultæ, qualis Venus Cypriorum Paphia, simulacrum ac nomen, quod familiare apud Græcos ibidem tradidi, & alioquin in hac veteri nummorum penu obuium, in *Pergamenorum* nummo signatum itidem conspicere: aliud longe veteris *Pergamenorum Herois*, qualis hic *Eurypylus*

Vol. I.

rypylus, in *Salaminiorum* Cypriorum nummo, idque decurſis tot ab eius ætate ſæculis, expreſſum ac inſcriptum intueri. Quod minus forte mirum aut inſolitum videri poſſet, ſi uti Paphiæ Veneris, ita Pergameni Dei, Æſculapii nempe, paſſim apud Græcos in Aſia, & extra eandem a Gentilibus culti, ſimulacrum & nomen in eo nummo Salaminii conſignaſſent. Verum ut quid adhuc certius de vera Medicei nummi, in quo ſignatur ΕΥΡΥΠΥΛΟϹ ΗΡΩϹ, ſcriptura, ac de voce ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, aut ϹΑΛΑΜΙΝΙΩΝ, a quibus percuſſus idem foret, & quæ in eo legeretur, omnino conſtaret; conſultus a me per litteras ea de re, dum hæc nouiſſime commentarer, peritiſſimus admirabilis Gazæ Mediceæ cuſtos, mihique olim in Gallorum Metropoli cognitus, Sebaſtianns Bianchi. A quo cum aliorum quorundam nummorum ectypa ex eadem Gaza, unde noua huius operis editio prodiret ornatior, adnuente Magno ſeu verius Maximo Hetruriæ Duce, fueram nactus; tum hoc reſponſum de dicto modo vere Regiæ eiuſdem Gazæ nummo tuli, datum die XXV menſis Junii huius anni labentis MDCCV. Quod e Gallica lingua, qua illud eſt conſcriptum, verbotenus in Latinum verſum ita ſe habet: *Nummus, in quo* ΕΥΡΥΠΥΛΟϹ ΗΡΩϹ, *attentiſſime viſus fuit & expenſus, & conſtanter in auerſa eius parte lectum,* ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΠΙ ϹΤΡ. Ι. ΠΩΛΛΙΟΝΟϹ. *Verum quidem eſt, priores quinque litteras eſſe aliquantum exeſas; ſed manifeſto leguntur reliquæ* ΜΗΝΩΝ *quæ cum* ϹΑΛΑΜΙΝΙΩΝ *non conueniunt. Neque etiam in dubium reuocari poteſt littera* Π, *e qua Fitton* (cuſtos nempe olim, & de quo ſupra, eiuſdem Gazæ) *litteram* Η *effecit, quaſi in eo legendum foret* Η ϹΑΛΑΜΙΝΙΩΝ, (πόλις) *inſcriptio inuſitata in omnibus nummis. Sed quum ſemel ſtatuiſſet legendum ibi* ϹΑΛΑΜΙΝΙΩΝ, *neceſſe erat ut immutaret litteram* Π. *In eadem ſum tecum ſententia, Templum Veneris cum ſuo nomine* ΠΑΦΙΑ, *eum induxiſſe, ut legeret* ϹΑΛΑΜΙΝΙΩΝ, *Cypri quippe urbem; quum eo tempore nec dum forte nummos vidiſſet extra Cypri regnum percuſſos, cum Templo Veneris* ΠΑΦΙΑ *dictæ; ſicut in aliis eſt dein repertum.* Eat nunc pręceps ille, ut molliſſime dicam, Cenſor, ac videat cui noſtrum illa *abſurdæ peruicaciæ* nota inuri omnino debeat. Sed hoc miſſo, addi ſimul hic debent, quæ ad maiorem Medicei illius nummi lucem, in iiſdem ad me eruditiſſimi humaniſſimique viri litteris continebantur: *Vidi inſuper in nummo Magni Ducis litteram, quam non expreſſiſti in nummo Reginæ Sueciæ, neque in altero Fittonii, ſeu eodem illo, de quo loquimur. Manifeſte nempe in eo legitur* ΕΠΙ ϹΤΡ. Ι. ΠΩΛΛΙΩΝΟΣ, *quod interpretor* ΕΠΙ ϹΤΡ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ, *cum primo* Ο *in* Ω *mutato. Gens Quinctilia, e qua erant Polliones, efferebat ſe, prout noſti, ob cognationem cum Gente Julia. Unde factum forte, quod priorum Cæſarum temporibus, adſumpſit eadem prænomen Julii. In editione numiſmatum Familiarum Romanorum a Patino facta nummus occurrit, cuius inſcriptio eſt* SEX. JUL. POL. IIVIR *&c. cum inſtrumentis ſacrificiorum, & ab altera parte* AUGUSTUS D. FIL. *cum Auguſti capite. Forte, qui ſignatur hic* ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ *cum* ΕΥΡΥΠΥΛΟϹ, *non erat ex eadem Familia.* Nummum quod adtinet Reginæ Suedorum, in quo ΕΥΡΥΠΥΛΟϹ ΗΡΩϹ, & ϹΤΡΑ ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ legitur, ita nunc & olim adtuli, qualem nempe Roma, ut ibi quoque indicaui, ad me in Germaniam tum reducem, ſeu eius ectypum, miſerat, qui erat eidem Reginæ a ſacris domeſticis Thomas Chiffletius. In ſimili vero Gazæ Mediceæ nummo, ϹΤΡ. Γ. ΠΩΛΛΙΩΝΟΣ legerat eiuſdem

Gazæ memoratus olim custos, P. Fitton, h. e. *Prætore Caio Pollione:* quale etiam *Caii* prænomen Asinius Pollio, Antonii & Augusti familiaris, tulerat, & quod in præclaris etiam nummis, de quibus mox, illud hodie legitur: sed in quo nummo Mediceo non litteram Γ, sed Ι, ac proinde *Julii*, non *Caii* prænomen exstare, e memoratis paullo ante eruditæ epistolæ verbis discimus. Ut vero Gentis Quinctiliæ, sic Asiniæ potissimum, ut aliunde notum, uti etiam Bæbiæ gentis cognomen *Pollionis* occurrit in antiquis Gentium Romanarum nummis. Quemadmodum vero in utroque illo nummo Reginæ Christinæ & Gazæ Mediceæ, ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ legitur cum duplici Ω, sic hodie vulgo apud Auctores, Plutarchum, Aristidem, Dionem, Appianum, per ο paruum in priori syllaba efferri illud cernitur, nempe ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ, sed ubi potior habenda videtur horum nummorum fides, in quibus per duplex Ω idem traditur. Sed hoc leue. E qua vero Romanorum gente vel familia fuerit signatus POLLIO in hoc Pergamenorum nummo, quum haud una fuerit, ut vidimus, quæ illud cognomen tulerit, vix licet utique hodie statuere; uti nec de ætate qua percussus fuerit idem nummus cum illa *Eurypyli Herois* effigie. Occurrunt vero in antiquis nummis, quod modo innuebam, *Caii Asinii Pollionis*, tanquam Asiæ, in qua, ut notum, *Pergamus*, *Proconsulis* mentio in nummis sub Tiberio cusis cum Drusi & Germanici capitibus, & inscriptione ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, *Sub Caio Pollione Proconsule*, aut prout in eximii Morelli schedis descriptum olim vidi, ΓΑΙΩ ΑΣΙΝΙΩ ΠΟΛΛΙΩΝΙ ΑΝΘΥΠΑΤΩ, cum addito proinde *Asiniæ* gentis nomine: ac præterea in utroque ΚΟΙΝΟΥ ΑΣΙΑΣ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ *Commune Asiæ Sardianorum.* Qua vero ætate recentior videtur omnino hic Pergamenorum nummus. Unde ad M. Aurelii & L. Veri tempora posset referri, quibus cæteroquin *Pollionis*, uti Prouinciæ Asiæ itidem Rectoris, meminit, ut ante vidimus, Aristides: ἐπὶ Πολλίωνος ἄρχοντος τῆς Ἀσίας, *Sub Pollione Rectore Asiæ*, non *Prætore*, ut ibi eruditus interpres, & qualis alioquin signatur in adducto Reginæ Suedorum, & Gazæ Mediceæ percusso a Pergamenis nummo, isque tanquam patrius urbis magistratus, non Asiæ Proconsul, *Prætor Pollio*; ϹΤΡΑτηγοῦ nempe, non ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ. Haud aliter ac in Domitiani nummo, quem nunc forte ac opportune admodum, e Patini cimeliis a celebri Antiquario memoratum obseruo, cum inscriptione ΕΠΙ ϹΤΡΑ ΠΟΛΛΙΩΝΟϹ ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ· *Sub Prætore Pollione, Smyrnæorum Et Pergamenorum*, cum Æsculapii & Salutis effigie: quæ a Pergamenis omnino cusum eundem nummum arguunt. Unde eadem ætate ac sub eodem *Prætore Pollione* percussum ab iisdem quoque *Pergamenis* eum, de quo agimus, nummum, eique similem Mediceum licet statuere: cuius autem postremi ad me transmissam a laudato supra eximio Gazæ illius Mediceæ custode iconem hic insuper addimus.

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 10.

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 26.

Si

Si vero miſſo hoc antiquo *Pergamenorum* Heroë, eorum multis poſt ætatibus conſtitutos Reges aliquot ac Dynaſtas conſulamus; neque hic nobis deerit veterum nummorum, unde continuo iidem illuſtrentur, ſubſidium. Auſpicium equidem Pergameni illius regni fecit, ut notum, PHILETÆRUS Eunuchus, idemque cuſtos Regiæ Gazæ in Arce Pergamena a Lyſimacho relictus: ita tamen ut arrepta vi dominationis, inſigni & nomine regio eundem *Philetærum* abſtinuiſſe ex Strabone liqueat, qui & alicubi Attalum, fratris huius Philetæri filium, primum illius ditionis Regem appellatum tradit; quod in Polybii Excerptis Valeſianis itidem legitur. Iſtud vero egregie firmant PHILETÆRI eiuſdem nummi mihi non ſemel inſpecti, cum corona laurea vice diadematis, ac nuda inſcriptione ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ, qualem etiam e penu Farneſiana in Imaginibus ſuis adtulerat Urſinus. Strabonem tamen redarguere videtur alter eiuſdem *Philetæri* nummus cum inſcr. ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, a Goltzio in Theſauro deſcriptus, & qualem ſe vidiſſe aliquando teſtatur illuſtris Scaliger. Ut vero haud in animum induxi, oculatis teſtibus temere fidem detrahere; ſic adferentes egregie cum Polybii, tum Sttabonis locum nummos etiamnum in præclaris Cimeliarchiis obuios prætertire non debui: e quibus duos priores argenteos ſuppeditauit mihi cimeliarchium Pembrochianum; poſtremum æreum, uſu & peritia veterum nummorum laudatus Boudelot.

Lib. xii. pag. 543. Lib. xiii. pag. 624. Excerpt. xvii. Can. Iſag. lib. iii. p. 329.

Abeſſe ab iis nummis ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomen, ac ſolum legi ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ, ipſe eorum adſpectus abunde oſtendit. Inſignis vero ſerpens ille ſeu Draco in poſtremo nummo, qui, ut ſtatuere licet, peruigil, Gazæ Regiæ huic Philetæro commiſſæ cuſtos habendus eſt, ac in urbe cæteroquin ſub tutela Pergameni Dei ſeu Æſculapii agente. An vero nummus eiuſem *Philetæri* Mediceus, caput laureato diademate vinctum præferat, ſicut videbatur erudito illius Gazæ cuſtodi, nummi ipſius adſpectus docere continuo poterit. Eo equidem inſignitus videtur adductus modo ſecundo loco e Pembrochianis cimeliis eius nummus. Meminit vero eiuſdem *Philetæri* Appianus, qui eum Pergami Dynaſtam, omiſſo Regis nomine ac proinde inſigni, commemorat, Περγάμῳ, inquit, δυναστεύσας, *Pergami imperans.* Neque aliter Lucianus in Macrobiis, hunc Philetærum docet primum Pergamenorum imperium fundaſſe ac retinuiſſe, licet Eunuchum, eundemque octogenarium vita functum; nulla ibi, conſueto alias more, Regii tituli facta mentione. Corrupti vero ibidem Luciani codices, ſaltem in Salmurienſi editione, neque alia erat tum ad manus,

Syriac. p. 129. Pag. 470. T. II.

nus, dum hæc olim commentarer, ubi Φιλαίτερος, pro Φιλέταιρος legitur; ac unde ad nuperam editionem Batauam, in qua denuo Φιλαίτερος retentum est; id velut a me iam emendatum, notat eruditissimus ab Almenhouen. De vi nempe ac potestate securum, titulos facile & insignia omisisse *Philetærum*, ni obstaret unus ex eius nummis cum diademate, sed citra *Regis* appellationem, liceret statuere; atque ita qui καὶ πάντα Βασιλέως εἶχε πλὴν τῆς προσηγορίας, *& omnia Regis habuit, excepto nomine,* ut de Bagoa Persarum Satrapa Diodorus loquitur; ac de Sosthene Justinus, eum ab exercitu Regem appellatum, compulisse milites iurare non in Regis, sed in Ducis nomen. Immo quod de *Philetæro* innuit Strabo, id de penultimo ATTALO inter eius successores notat Polybius, illi præter nomen Regis & Diadema, nihil ad regnum defuisse. Scilicet viuente adhuc fratre Eumene: eo enim mortuo, Regio nomine & insigni ornatus fuit, ut aliunde constat; quem & PHILADELPHUM cognominatum ex Luciano obseruo, sicut successorem eius PHILOMETOREM dictum e Strabone constat. Unde non ut hæc olim ea de re a me monitis nunc addam, confundi debuerunt, sicut ab illustri Scaligero factum video, duo illi Attali *Philadelphus* & *Philometor*; ille postremi Eumenis, Pergamenorum Regis frater; hic, filius. Unde non de hoc postremo *Philometore*, quod ille censuit, sed de patruo eius, ac secundo in ea Regum illorum serie *Attalo*, intelligenda Scymni Chii, qui Scaligero Marcianus a quo ille *Philadelphus* itidem dicitur, verba; ut id quoque nuper a doctissimo Doduello est adsertum. Ut nunc mittam, quæ a Plutarcho de eodem hoc *Attalo*, & quidem inter φιλαδελφίας exempla referuntur, ut vidit quoque idem varia & excellenti doctrina Doduellus: eum nempe satellitis operam, una cum reliquis fratribus, maiori natu fratri Regi Eumeni præstitisse; ac præterea quæ addit postea de regno & coniuge eidem Eumeni ab eo redditis, ubi viuum illum, non vero quod fama tulerat, mortuum comperit. Unde insuper illa *Philadelphi* indita huic Attalo, non vero postrema *Philometoris*, appellatio abunde illustratur. Ut mittam alium μνημονικὸν eiusdem Scaligeri errorem, dum in Dynastia horum Pergamenorum Regum, idem ille *Attalus*, & quintus quidem in illo ordine, ab eo vocatur *Eumenes Frater Attali & Tutor*, pro *Attalus Frater Eumenis & Tutor*. In quem errorem videntur illum induxisse, cuius ibi cæteroquin meminit, Justini codices, in quibus *Eumenes* postremi Philometoris *Patruus*, pro *patre* dicitur; aut si de patruo ibi sermo & a quo regnum accepisse ibi dicitur postremus *Attalus*, seu *Philometor*, *Attalus* pro *Eumenes* omnino, ut e Scymno Chio, Polybio, Strabone, aliisq; antiquis Auctoribus liquet, reponendus. Neque vero hic *Attalus Philadelphus*, ut tutor nempe relicti a fratre Eumene filii, administrasse solum hoc regnum, quod a doctissimo Usserio Armachano tradi cæteroquin video, a Strabone dicitur, uti quidem factum a Latino eius interprete; non vero in Græcis Auctoris verbis, ubi post fratris *Eumenis* Pergamenorum Regis obitum, de hoc *Attalo* continuo additur: ἓν ᾗ καὶ εἴκοσι ἔτη ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΣ γέρων ἔτος τελευτᾷ, *cum per annos* XXI REGNASSET, *senex obiit.* Quomodo etiam a Scymno Chio eorum temporum scriptore, Βασιλέως Φιλαδέλφου nomine insignitur idem *Attalus*; a Plutarcho autem regnum & uxorem eidem *Attalo* a fratre Eumene relictam; qui *Attalus* dein ante obitum, sed iam octogenarius, ut e Luciano liquet, Regium nomen cum Regio insigni, seu Diademate, *Attalo*, cuius constitutus fuerat Tutor, reliquerit. Adde Lucianum,

Margin notes: Ut supra. — Lib. XVI. pag. 537. — Lib. XXIV. c. 5. — Exc. Legat. XLIII. — In Macrobiis p. 470. — Lib. XIII. p. 624. — Can. Isagog. lib. III. c. 20. — In Periegesi v. 46. — Diss. de Scymn. Chio ad Geograph. Veter. Oxon. Tom. II. pag. 90. — De Fraterno Amore pag. 488. — Ibidem p. 489. — Can. Isag. lib. II. p. 160. — Lib. XXXVI. cap. 4. — Annal. P. II. pag. 71. — Lib. XIII. pag. 624. — In Periegesi v. 46. — De Fraterno Amore p. 489. — Ut supra.

cianum, a quo idem *Attalus* dicitur Περγαμηνῶν βασιλεύων, apud *Pergamenos* *regnans.* Adeo ut huic *Attalo Philadelpho* succeſſiſſe dicendus ſit, non vero patri Eumeni, uti ab Uſſerio factum, *Philometor Attalus.* In Macrobiis pag. 470. T. II.

VII.

De BITHYNORUM REGIBUS *in nummis.*

1. *De inscriptis* ΠΡΟΥΣΙΟΥ *Regis nummis.*

Pergamenorum Regibus addi continuo hic poſſunt, qui ab iis adiuti, & in regni illius poſſeſſione ſunt confirmati, BITHYNORUM Reges. E quibus autem in veteribus nummis iam ſunt prolati, PRYSIAS, iſque, qui, iuxta Antiquarios, vulgo Κυνηγὸς, ſeu *Venator* dictus; & filius eius NICOMEDES, cum addita eidem EPIPHANIS appellatione. Ac prioris quidem ſeu patris PRYSIÆ tres diuerſos nummos, e Theſauris Brandenburgicis haud ita dudum protulit eximius eorum editor: unum nempe, cum denſa infra mentum lanugine; in auerſa autem parte Jouem, qui dextra Coronam, ſiniſtra Haſtam tenet, cum litteris TA, præter nomen ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΥΣΙΟΥ· alterum, hinc cum alati diadematis figura, quæ caput illius Regis exornat; illinc cum Joue itidem, & Aquila inſuper, quæ Fulmini inſiſtit, & cum peculiari monogrammate: tertium, præter caput diademate itidem cinctum, cum Hercule, qui dextra Clauam, ſiniſtra Leonis exuuias geſtat, & cum monogrammate, quo *Heraclea Mariandynorum* deſignatur: ſingulos autem cum inſcriptione in auerſis nummorum illorum partibus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΥΣΙΟΥ, & quos uni eidemque dicto PRUSIÆ ΚΥΝΗΓΩ ſeu *Venatori* tribuit. Exſtant vero in præclaris adhuc cimeliis, uti in Mediceis, nummi, qui hinc Bacchum hedera coronatum, illinc Arcitenentem Centaurum, qualis in Romanis Gallieni nummis viſitur, exhibent: alii, ut in Gaza Gallorum Regia, cum Mercurii capite in anteriori area; in auerſa cum ſtante itidem Mercurio: in muſeo autem laudati aliquoties Equitis Trombal, cum Cithara, eademque in iis ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΥΣΙΟΥ appellatione. An vero unus idemque PRYSIAS, ille nempe, non ut in Hiſtoria Regum Syriæ, typothetarum, ut opinari licet, errore *Cynicus*, ſed *Cynegus* ſeu Κυνηγὸς, vel *Venator*, ut modo dicebamus, & ex Appiano conſtat, nuncupatus, effingatur in iis nummis; an vero diuerſi, haud valde laborandum mihi videtur. Diuerſa utique lineamenta, nec unum oris habitum produnt, aliquot, quæ in iiſdem nummis comparent, cum illo PRYSIÆ Regis nomine, effigies. Unde aliqui ex iis ad primum eo nomine PRYSIAM ſpectare videntur, qui mirifice induſtrius ac rebus geſtis inclytus, e lapſu dein ΧΩΛΟΣ ſeu CLAUDUS appellatus, haud multis poſt annis interiiſſe a Memnone apud Photium dicitur. Ad quem proinde, ut antiquiorem, referri poſſent ii nummi, qui ſine Regis depicta in iis effigie, eius loco Bacchum, vel Mercurium, conſueta locorum illorum numina, aut Herculem etiam exhibent: adde, cuius alatum diadema caput cingit. Rebus utique geſtis inclytum ac δραστήριον, ſeu *in gerendo celerem & efficacem*, magis utique decuit tale capitis ornamentum, quam ignauum & degenerem, qualis exſtitit poſtremus, de quo mox, *Pryſias.* Herculem vero quod adtinet, ab uno ex huius Alcidis e Colchide reuertentis ſociis Cio, conditam in Bithynia Cium, quæ dein a priori illo Pruſia in *Pruſam* ab eo denominatam

Thes. Brand. Vol. I. p. [illegible] &c.

Pag. 45.

Mithridat. pag 172.

Biblioth. p. 227

Memnon. Ibid.

 tranſiit,

Lib. XII, pag. 763.

Alex. Tollius not. ad Appian. Mithrid. pag. 170.
a Ut supra.
b Stephan. in Ζῆλα Tzetz. Chil. III. Hist. III. pag. 195.

transiit, seruatamque in annua loci festiuitate illius reditus memoriam, docet Strabo. Plures autem, & quidem tres numero exstitisse eo ΠΡΟΥΣΙΟΥ nomine Bithyniæ Reges, e Memnone apud Photium, Strabone, ac aliunde, uti factum etiam a postremo ac erudito Appiani editore, constare arbitror. Prior utique, ut obiter id (neque enim hic Bithyniæ Regum Chronologiam vel Historiam condimus) de quo paullo ante, qui *Claudi* ex lapsu cognomen est dein nactus: alter vero Prusias, *Zelæ*, uti [a] a Strabone, ab [b] aliis *Zeilæ* filius; & postremus Κυνηγὸς seu *Venator* appellatus, idemque degener adeo, ac eo fastigio indignus, ut, quod e Romanarum rerum Scriptoribus notum, pileatus & capite raso se Libertum Populi Romani profiteri non erubuerit. Quod vero Regum illorum apud Bithynos cum *Prysiæ* nomine discrimen, e vetustis insuper, qui exstant etiamnum, nummis, cum inscripto in iis solo ΠΡΟΥΣΙΟΥ, aut ΠΡΟΥΣΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomine, neque signato in iis uno eorundem Regum vultu, licet utique colligere. Unde quo id liquidius constet, aut Bithynorum eo nomine Regum historia inde illustretur, præter tres adductos ab eximio Begero nostro e Thesauris Brandenburgicis, quique ibi prostant, nummos, tres alios hic subiiciemus: duos nempe e cimeliis Pembrochianis, utrumque cum vultu imberbi, sed priorem citra diadematum caput, in auersa autem parte cum Mineruæ Νίκης seu Victoriæ effigie: tertium e museo Equitis Aurati Trombal, cum diademato capite, in auersa autem area, cum singulari velut Cithara. Quibus accedit quartus e Gaza Medicea depromptus, quique exstat etiam in Thesauris Gallorum Regiis, cum Corona hederacea, & Bacchi, ut statuebant præclari utriusque illius Gazæ custodes, capite; in auersa autem parte cum Arcitenente Centauro:

2. *De* NICOMEDIS EPIPHANIS *nummis.*
Asiæ Tab. v.

NICOMEDIS autem, qui postremi scilicet seu Κυνηγȣ̃ *Prysiæ* filius fuerit, nummum vulgauit iam ante Goltzius, in aliis quoque veterum nummorum thecis obuium; in quo hinc caput illius Regis cinctum diademate; illinc, figura Iouis stantis cum Aquila, quæ Fulmini insistit, & inscriptione, iuxta Goltzium, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥΣ· nonnulli etiam cum addito loci nomine, ubi iidem nummi sunt cusi, cognominis

minis nempe Regi urbis & metropoleos, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. Quomodo conſpicitur quoque in Theſauro Palatino Regis *Nicomedis*, cum ſimili inſcriptione ac typo in auerſa eius parte, nummus; in priori autem cum capitis effigie, quod ibi quoque a ſolertiſſimo Begero noſtro traditur, ab ea quam Goltzius in adductis a ſe *Nicomedis* huius nummis exhibet, diuerſiſſima. Qua de re ut certius conſtet, haud inconſultum erit, opinor, ſi præclarum cum eadem ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥ (prout in Palatino quoque legitur, non, ut apud Goltzium, ΝΙΚΟΜΗΔΟΥΣ) inſcriptione nummum, quem exſtare noueram in Gaza Medicea, obuia autem laudati eiuſdem Gazæ cuſtodis, & annuente Regio Hetruriæ Dynaſta, hic quoque intueri liceat: ac ſimul ſecundo loco, & ob adſcriptam ſimiliter in eodem indictam hactenus Æram, nummum in Theſauro Palatino iam expreſſum, eundemque hodie Regiæ Brandenburgenſis Gazæ: Goltzius ut ſupra.

Id vero de priore nummo haud reticendum, quod non aduertit, a quo olim iuxta alios Regiæ illius Gazæ deſcriptus fuerat P. Fitton, adſcriptum ibi in auerſa eius parte monogramma, *Heracleam* denotare; quam in ſocietate Bithyniæ Regum fuiſſe, vel e Memnone apud Photium ſat liquet; & quod magis adtendi adhuc hic meretur, ſignari in eodem nummo peculiarem, & de qua nihil hactenus a præſtantibus Antiquariis proditum ſcio, Bithyniæ Regum Æram: nempe litteris infra illud monogramma ſignatis, ΓΠΡ ſeu Annorum CLXXXIII. Quomodo itidem in Theſauri Palatini nummo, eademque nummi illius parte, & quod Begerum noſtrum ibidem fugit, videmus litteras ΕΣ, quibus Anni CV deſignantur. Ad cuius autem horum Bithyniæ Regum, Æræ, etſi ſit res alterius loci, maiorem quandam lucem referri continuo debet, quod apud Syncellum, ac iam ante in Græcis Scaligeri Euſebianis inde ab illo excerptis, legitur: Οἱ Βιθυνῶν βασιλεῖς η̅ κατὰ Διονύσιον ἔνθεν ἤρξαντο, διαρκήσαντες ἔτη σιγ· *Reges Bithynorum octo, iuxta Dionyſium, inde regnarunt, & permanſerunt annis* CCXIII; nempe ubi morte poſtremi Bithyniæ Regis Nicomedis, Populus Romanus hæreditàtem illius regni teſtamento ab eodem Rege relictam adiit. Quod contigit Anno Urbis Conditæ DCLXXIX. Unde caput illius Æræ, ſi addantur anni illi Bithynorum Regum CCXIII, incidit in Annum eiuſdem V. C. CCCCLXVI; quo nempe Demetrius Poliorcetes ſe Seleuco tradidit, & Macedoniæ regnum, ubi eo excidiſſet Pyrrhus, occupauit Lyſimachus. Quomodo etiam liquet, & quod vidit iam poſtremus ac eruditus Appiani editor, omiſſum a Syncello in ea Bithynorum Regum ſerie memoratum a Memnone, qui dictus nomine *Bas*, illumque a filio demum eius *Zipoete* eorum initium arceſſere, a quo ſeptem dein exſtiterint uſque ad ultimum, de quo modo, *Nicomedem* Bithynorum, Reges. Eum utique *Zipoetem*, Lyſimachi præfectum profligaſſe,

Biblioth. pag. 721. 724. &c.

Pag. 67.

Al. Tollius ad Mithridat. p. 172.

Photii Biblioth. pag. 172.

se, illius proinde ætatis Regem, docebit idem Memnon. Unde merito etiam ab eodem viro docto abundare apud Appianum traditur vox τεσσαράκοντα, seu *quadraginta nouem* Bithyniæ Regum hodie apud eum mentio, voce ἐννέα seu *nouem* ibi solum retenta. Quantum enim sibi in numeris ad lubitum constituendis indulserint iam olim librari, sat eruditis notum. E signata vero Æra in dictis modo nummis, cum *Nicomedis Epiphanis* nomine, liquere iam potest, ad quem *Nicomedem* referre iidem debeant. Quum autem fuerint quatuor eo nomine Bithyniæ Reges, & primus ex iis Zipoëtis modo dicti filius, ac primi Prusiæ Claudi appellati pater, & a quo nominis sui urbs *Nicomedia* fuerit condita, iuxta Eusebium ac Syncellum, Olympiade CXXIX, Urbis vero Conditæ CCCCXCII, hoc est XXVI annis a dicto paullo ante Æræ illius initio; inde utique sat liquet, ad primum illum *Nicomedem* referri neutiquam posse adductos modo cum Æra CLXXXIII, aut etiam CCV *Nicomedis Epiphanis* nummos. E tribus vero cum eodem *Nicomedis* nomine, iisque postremis Bithynorum Regibus, (ut de *Nicomede*, qui [a] χρηστοῦ nomen tulit, & in regnum illud a Mithridate, sed eodem mox a Romanis pulsus, fuit intrusus, nunc sileam) primus ex iis Prusiæ τοῦ Κυνηγοῦ seu Venatoris filius, post patris cædem regnare cœpit anno DCVI. quique longæuus fertur exstitisse. Filio autem eius *Nicomede Philopatore*, post breue regnum, mortuo, ut vere doctissimus [b] Usserius Armachanus, non vero patre eius, iuxta [c] virum multiplici doctrina insignem, Anno V. C. DCLXIV, successit ei tertius in hac postrema Bithynorum Regum serie ac ultimus *Nicomedes*. Quum vero idem mortuus sit Anno V. C. DCLXXIX, regni autem decimo sexto, relicto Populo Romano regni hærede; inde constat utique nummum *Nicomedis Epiphanis* Mediceum, cum Æra in eo adscripta ΓΠΡ seu Annorum CLXXXIII, atque ita viginti nouem annis ante ultimum huius Bithynorum Regum Æræ annum, a Syncello, ut vidimus, notatum ΓΙΣ seu CCXIII, incidere in Annum V. C. DCXLIX, regni autem *Nicomedis* Prusiæ filii, & postremi huius *Nicomedis* Aui, XLIII. Quomodo sculptus apud Goltzium nummus, cum Æra in monogrammate ΓΣ seu CCIII; in Palatino autem ΕΣ, seu CCV; uterque cæteroquin cum eodem ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥ titulo, ad ultimum *Nicomedem* omnino spectant, & ad annos eius regni nonum ac undecimum, V. C. DCLXVIII & DCLXX. Neque vero præterire hic licet in Gaza Gallorum Regia exstare nummum, in quo hinc alterius, ut statuere licet, NICOMEDIS diadematum caput; illinc Roma sedens, ut videtur, cum hasta & parazonio, ac inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥ, citra additam *Epiphanis* appellationem. Qui nummus ad quem ex tribus hisce postremis cum eodem *Nicomedis* nomine Bithynorum Regibus referri debeat, quod eum consulendi facultas mihi iam non detur, haud facile licet statuere, nec adscriptum sit in eo ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, uti nec ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ, quod penultimus ex iis Regibus, *Nicomedis* cæteroquin nomine appellatis, tulit, ut diximus, cognomentum. Si exstarent & quidem Bithyni Arriani Bithynica, qui a fabulosis gentis illius initiis, res eius ad ultimi *Nicomedis*, qui Romanis testamento regnum reliquit, obitum, scripsisse a Photio dicitur, de eo utique liceret aliquid certius statuere.

Chron. P. 1. pag. 37. Græc. Euseb. p. 67. & 182.

[a] Memnon. Phot. Biblioth. p. 730. Justin. Lib. XXXVIII. cap. 5. Appian. Mithridat. pag. 575.

[b] Annal. pag. 140. ed. Lond.

[c] Dodwell. de Scymn. Chio pag. 93.

Biblioth. pag. 233.

VIII. *De*

VIII.

De CARIÆ REGIBUS *vel* DYNASTIS *in Nummis.*

Hisce vero Bithynis, & Pergamenis, de quibus modo Regibus, accedere continuo possunt vicinæ CARIÆ Reguli vel Dynastæ, qui in antiquis adhuc gentis illius nummis conspiciuntur. MENANDRI equidem, tanquam Cariæ quondam Regis, nummum memorat in Thesauro Goltzius; ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ Καρίας, addito, ubi ille scilicet regnarit, nomine; sed quem alibi visum vel exstare, haud nosse mihi hactenus contigit. Mitto quod *Menandro*, uni ex Alexandri M. Ducibus, & ad quem referendus esset hic nummus, in diuisione prouinciarum post Herois illius obitum, Lydiam obtigisse, Cariam autem Cassandro, sit a Curtio, Justino, aliisque proditum. Ut mittam ab Arriano in Periplo Maris Rubri, cuius verba alia occasione supra iam adducta, *Menandri* mentionem fieri; quem, ex repertis eius nomine inscriptis in eo terrarum tractu nummis, ibi post Alexandri M. fata regnasse idem colligit. Accedit, quod non *Regis* continuo titulus sit illis prouinciarum id genus, post Alexandri obitum, Dynastis inditus, ab iisue dein promiscue adsumptus; serius etiam, & qua de re iam ante, eum tulerint præcipui ex iis & amplissimarum ditionum domini; ut vel Ægypti, vel Syriæ ac aliarum in Asia insuper regionum, aut Thraciæ, vel Macedonum Reges, Ptolemæus Lagi, Seleucus Nicator, Antigonus, Lysimachus, ipse tandem, qui eo aliquamdiu abstinuerat, Cassander. Antiquiorum vero iisdem MENANDRO, vel CASSANDRO, Cariæ Dynastarum, HECATOMNI nempe, e [a] Diodoro ac [b] Strabone noti, ac trium, qui ei successerunt, filiorum, MAUSSOLI, IDRIEI, & PIXODARI, exstant adhuc & vulgati iam aliquot ex iis, insignes nummi: unde rursus luculenta Srrabonis ea de re narratio, factaque simul a Diodoro & Plutarcho de iis mentio, ut totidem Cariæ Dynastis, luculenter adstruitur & confirmatur.

1. *De* MENANDRO CARIAE *Dynasta.*

Lib. x. c. 10.
Lib. XIII. c. 4.

[a] Lib. XV. pag. 459.
[b] Lib. XIV. p. 656.
c Lib. XVI. p. 531. 534. 546. 549.
d In Alexandro p. 677. T. I. de Fortun. Alex. pag. 699. Tom. II.

Ac prioris quidem, seu parentis HECATOMNI nummum, hinc cum Jouis Labradensis seu Militaris, Carum quippe, & peculiaris quidem, ut vel ex Herodoto constat, Numinis effigie; illinc cum Leone gradiente, e Thesauris Brandenburgicis protulit iam ac illustrauit præstantissimus Begerus noster. Unum autem in eodem comparet nomen ΕΚΑΤΟΜ· seu *Hecatomni*, citra ΒΑΣΙΛΕΩΣ seu *Regis* nomen, quod ei tamen tribuit, ubi de eodem agit, Strabo; seu eo reuera abstinuerint, Persarum quippe Regibus, ut vel huius *Hecatomni*, contra Euagoram Regem Cypri, ab Artaxerxe Mnemone militare iussi exemplo liquet, obnoxii; ac unde Caria *Tissaphernis* Persarum Satrapæ *domus* a Xenophonte dicitur; seu quod pro more adhuc, quem supra adtigimus, illorum temporum, solo nomine, citra additam ΒΑΣΙΛΕΩΣ appellationem, aut ipsam etiam Regum vel Dynastarum effigiem, tutelaris potius eorundem locorum Numinis imaginibus ac symbolis signarentur vulgo eorum nummi. Unde Leo etiam, in altera nummi, qui HECATOMNI nomen exhibet, parte, in Cybeles seu Matris Deum, quæ in eo terrarum tractu, seu continentis ut dicebatur, Asiæ culta, haud aliter ac in aliis Smyr-

2. *De* HECATOMNO, *&* *tribus Filiis*, CARIAE *Regibus vel* DYNASTIS.

Lib. v. cap. 119. Vol. I. p. 216.
Lib. v. pag. 459
Vid. Diodor. lib. XV. p. 409.
Histor. Græc. lib. III. cap. 2.

 næorum

næorum, aut Magnesiæ ad Sipylum nummis, honorem cusus censendus est. MAUSSOLLI vero inscripti nempe ΜΑΥΣΣΩΛΛΟΥ (deficiente aut exesa in nummo prima solum & ultima littera) maioris ex huius *Hecatomni* liberis, Cariæ itidem post eum Regis vel Dynastæ ineditum hactenus & singularem omnino nummum exstare noueram in Gaza Medicea: unde illius iconem opportune hic inserendam, prædicata iam aliquoties Magni HETRURIÆ Dynastæ benignitate, & laudati Gazæ illius custodis Sebastiani Bianchi studio, sumus nacti. Cui eadem opera addemus hic alterius *Hecatomni* filii, & fratris *Maussolli*, iuxta indubitatam sequentis nummi scripturam, in eo Cariæ regno, post Artemisiæ coniugis fata, successoris, vulgatum quamquam
Sel. Numism. pag. 28. ab elegantissimo Seguino, IDRIEI nummum:

Vides contino eundem in amborum horum Cariæ Dynastarum ac fratrum nummis typum; hinc Solis caput obuersum ac radiatum; illinc peculiaris, ut paullo ante diximus, Carum Numinis, summaque religione ab iis culti, Jouis nempe Labradensis seu *Militaris*, & quam cæteroquin *Mylasensium* in Caria nummi exhibent, figuram; quod ut antea sibi ignotum in secunda dein Selectorum suorum numismatum editione aduertit vir eximius. Exstant vero cum Hadriani, tum Getæ, inspecti a me haud semel a *Mylasensibus* cusi id genus nummi, cum eadem nempe Jouis huius Militaris seu Στρατίου, ac celebris præterea illius, in quo non a Caribus solum, sed a vicinis etiam Ly-
Lib. I. cap. 172. dis ac Mysis, uti ea de re Herodotus, colebatur, Templi effigie. E quibus proinde nummis, cum parentis HECATOMNI, tum liberorum eius, MAUSSOLLI, IDRIEI, tum, de quo mox, PIXODARI, tertii adhuc e fratribus, iisque totidem Cariæ vicissim Dynastis, liquet utique, quanta fuerit huius Numinis in illo terrarum tractu religio ac celebritas. Unde insuper dictos horum Cariæ Dynastarum nummos, a Caribus *Mylasensibus* cu-
Lib. XIV. pag. 659. sos licet statuere. Mitto, quod apud Strabonem legitur duplex exstitisse Jouis apud hosce *Mylasenses* fanum: unum Jouis dicti Οσωγῶ, alterum huius
Lib. VIII. pag. 471. Labradensis: apud Pausaniam autem, ut obseruo, prioris, sed diuersa aliquantum occurrit mentio, fani nempe apud *Mylasenses* illius Dei, quem Ογῶα iidem vocabant. Unde unum e duobus dictis Auctoribus, Strabone, & Pausania, ad quem nihil ea de re a postremo ac erudito eius editore monitum video, emendandum liquet: sed quod non est iam huius loci. Noti
Iliad. B. v. 867. cæteroquin vel ex Homero Cares olim βαρβαρόφωνοι, seu *barbari sermonis*, &
Lib. XIV. pag. 662. quæ de antiqua & barbara eorum lingua pluribus tangit Strabo, ante & postquam iidem Cares essent Græcis permixti; ac similiter de peculiari eorum
In Aristid. p. 330. dialecto alicubi Plutarchus. Quibus addi potest Eustathius; a quo inter a-
Ad Iliad. B. p. 367. lia de singulari illo & barbaro Carum sermone, quo Græcam linguam inquinarunt, notatur, uti in breuibus quoque ad eundem Homeri locum Scholiis; quod voces masculini generis fœminino efferrent, ac vicissim. Ut non mirum proinde videri debeat, Dei huius *Mylasensis*, & quidem Jouis, iuxta Strabo-

Strabonem, nomen fœminina terminatione efferri apud Pauſaniam; nempe Ογώα. Id vero de hiſce *Mylaſenſium* fanis addere obiter ex Athenæo liceat, (Lib. VIII. p. 348.) quod quum multa in ea urbe Templa, paucos vero homines conſpexiſſet Stratonicus citharœdus, in medio foro exclamauerit, *Audite Templa*. Dictum vero hunc *Mylaſenſium* Λαβραδέα, ſeu *Labradenſem* notat alicubi Plutarchus; quod Lydi (quibus Cares contermini) *Securim* ſeu *Bipennem*, qua armatus (Quæſt Græc. pag. 301. 302.) eſt idem Juppiter, λάβρυν vocarent. Solis vero obuerſi caput depictum in iiſdem horum Cariæ Dynaſtarum nummis, haud aliter ac vulgo in vicinæ Caribus Inſulæ, cuius ditioni iidem olim ſubiacebant, Rhodiorum nempe nummis: idque, ut e Cicerone diſcimus, quod e quinque, quot habiti ſunt olim Soles, (De Nat. Deor. lib. III. cap. 21.) quartus demum Rhodi natus crederetur. Occurrit vero poſtremo e tribus illis fratribus, *Hecatomni* autem liberis, PIXODARI ſingularis itidem nummus in Gaza Gallorum Regia, cum eodem in utraque nummi parte, hinc obuerſo Solis capite, illinc Jouis Labradenſis ſeu Militaris typo, ac nomine ΠΙΞΩΔΑΡΟΥ. Immo cui haud diſſimilem ſuppeditarunt mihi nouiſſime laudata iam aliquoties Equitis Aurati, omnique inſuper laude digniſſimi Gulielmi Trombal cimelia: in quo ΠΙΞΩΔΑΡΟΥ nomen huius Cariæ Dynaſtæ ſimiliter legitur; ac unde vere apud Strabonem nomen eius effertur itidem Πιξώδαρος. Quod ex Herodoto inſuper adſtruitur, qui non hu- (Lib. XIV. pag. 656.) ius quidem *Pixodari*, *Mauſſolli* fratris, ſed alterius eiuſdem *Mauſſolli* filii, & (Ut ſupra.) cui Cilicum Regis filia nupſerat, eodem *Pixodari*, iuxta patruum, nomine (Lib. V. cap. 118.) appellati meminit, Πιξοδάρυ, ſeu iuxta fidem utriuſque huius nummi, Πιξωδάρυ, pro obuia ſubinde in codicibus & nummis antiquis, & quod antea iam vidimus, litterarum Ο & Ω permutatione.

Id vero ſingulare omnino, nec alibi forte obuium, in hac HECATOMNI ſobole occurrit, neque prætereundum; quod non ſolum, tres commemorati modo eius filii, ut præter dictos Auctores e nummis modo vidimus, totidem Cariæ Reges vel Dynaſtæ ſuo ordine ac loco exſtiterint; ſed duæ inſuper eiuſdem *Hecatomni* filiæ, & *Mauſſoli* ac *Idriei* fratrum ſorores ſimul et coniuges, ARTEMISIA & ADA, poſt coniugum ſuorum obitum Caribus itidem (Diod. Sicul. lib. XVI. p. 532. 546. Strabo lib. XIV. pag. 656.) imperaſſe leguntur: *Ada* quidem a fratre minore natu *Pixodaro* expulſa, ſed breui poſt ab Alexandro Magno denuo in regnum reſtituta. Neque tamen ideo, idque a viris eruditis, ſed minus in verſanda hac penu nummaria (Diodor. Ibid. pag. 549. Plutarch. in Alexand. pag 677.) exercitatis, & quorum nominibus hic parco, ſubinde factum nollem; aduocandus huc tanquam antiquus & genuinus quidam nummus, hinc cum ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ, illinc cum decantati illius *Mauſſolei*, in mariti *Mauſoli* defuncti memoriam, ab eadem erecti ac denominati icone, ac in eodem nummo inſcripti, ΜΑΥΣΩΛΕΙΟΝ. Qui nempe nummus, cum pluribus aliis, & cuiuſmodi in Muſeo S. Genouefæ deſcribuntur, ab inclyta Venetorum ditionis, (Cabinet. de St. Genevi. fuc p. 39. &c.) urbe

urbe *Patauio*, Italis *Padua*, in qua ante sesquisæculum circiter sunt a præstantibus quibusdam talium artificibus fabricati primum & cusi, *Padouani* seu *Patauini* vulgo inter Antiquarios dicti audiunt.

IX.

De JUDÆORUM REGIBUS, ETHNARCHIS, & TETRARCHIS *in nummis*.

Neque vero ire iam lubet per reliqua in Asia vel Oriente regna, quorum annalibus, e tractatione veterum nummorum, lux aliqua & historiæ veteri maior quædam manifestatio ac integritas continuo accedit. Abunde utique nobis erit, pro suscepti huius operis instituto, ac legentium, ut opinor, studio & expectatione, ut petitis inde, quod a nobis hactenus factnm, illustribus aliquot speciminibus, rem eam probatam luculenter ac testatam hic demus. Unam tamen & nobilissimam quidem JUDÆORUM gentem haud præterire hic licet indictam; maxime, quod noua omnino & singularia quædam ad eam subsidia ac illustramenta nummos veteres conferre censuerit, ac peculiari etiam libro, quo HERODIADUM historiam ac annales est complexus, præstare sit adgressus eruditissimus Harduinus. A cuius autem ea in re placitis si subinde hic nobis abeundum putem, haud ægre id, opinor, pro eo quod sibi in alios licere voluit, arbitrio feret vir ingenio ac eruditione præstans; nulla cæteroquin eum temere lacessendi, qui in eodem libro honorifice subinde de nobis sentit ac loquitur, & qua cæteroquin, per Dei gratiam, haud urimur, vel in aliis probare solemus, impetigine.

De antiquioribus vero JUDÆORUM REGIBUS, vel ETHNARCHIS qui vel ante captiuitatem Babylonicam, vel post eandem, usque ad HERODIS vulgo Magni tempora, genti illi præfuerunt, haud occurrit hic agendi locus. De his enim, quos nummi aliquot Assyriacis, aut vero Samaritanorum litteris inscripti, exhibent; seu priorum illius gentis & antiquissimorum quidem Regum DAUIDIS ac SALOMONIS; seu post reditum a captiuitate, HASMONÆORUM, iisque vel adulterinis, (quales utique priores illi,) vel probis ac genuinis nummis quid sit statuendum, iam ab initio secundæ Dissertationis, quantum ferebat huius operis ratio, egimus. Neque vero hic nobis de exoticis Orientis linguarum nummis, sed de Græcis demum sermo; qua lingua etiam, uti in Judæa & adiacentibus eidem Samaria, Galilæa, Trachionitide, REGUM vel ETHNARCHARUM, aut TETRARCHARUM mina in iis sunt inscripta.

I. *De nummis* HERODIS *Magni*.

Quo in genere autem occurrit olim a me primum memoratus, notabilis primi seu Magni vulgo dicti HERODIS nummus, quem inter cimelia illustris Harlæi Parisiis inspexeram; qui hinc Uuam exhibet, cum addito nomine ΗΡΩΔΟΥ, illinc Galeam, quam ornat cauda equina, & cum titulo ΕΘΝΑΡΧΟΥ. Vir doctus, qui dein in libro de nummis Herodiadum hunc quoque nummum primo ibi loco retulit, non Galeam, sed Lilium Phaseliticum, de quo alicubi Plinius, in auersa eius parte signari existimat: quod e sequenti nummi illius, quæ in eius libro non conspicitur, & alterius in Museo S. Genouefæ iam diuulgati icone, vix Lectori, ut opinor, adprobabitur. Pag. 4. & 7. Lib. XXI. Sect. XI.

Ut

Ut mittam quod inde Joſephum impugnandi capiatur occaſio, qui nempe Phaſeliticum agrum cognominatum & coli cœptum tradiderit, anno v. c. DCCXLIV; quo autem anno, ac pridem ante, non *Ethnarchæ*, ut in nummo illo ſignatur, ſed *Regis* titulo erat decoratus hic *Herodes*. Cui autem nummi illius ectypo, aliud hic addemus ex eadem Regia Gallorum Gaza, hinc cum dimidia Luna, Stellis, ac Sole in Clypeo; illinc, cum haud diſſimili, ut vel inde conſtabit, Galea. De Num. Herod. p. 61. Antiq. lib. xvi. cap. 9.

Haud vero ita liquidum videri continuo poſſet, quiſnam HERODES illo ΕΘΝΑΡΧΟΥ nomine in priori nummo deſignatur. Prior enim ſeu *Herodes* vulgo *Magnus*, *Tetrarcha* quidem a M. Antonio; dein eius potiſſimum opera, Judææ Rex a Senatu declaratus, ab Auguſto quoque, etſi partes Antonii ſequutus fuiſſet, denuo adſertus apud Joſephum legitur; nullibi autem *Ethnarcha*: quod nomen alias cum Hyrcano prius, tum Herodis filio Archelao tributum a Romanis conſtat, qui proinde *Ethnarchæ* aliquoties ab eodem Originum Judaicarum Scriptore nuncupantur. Neque etiam *Ethnarchæ* dicti occurrunt alii *Herodis* nomine, & ex Magni progenie. Verum haud dubium eo nomine primum ſeu Magnum Herodem deſignari; qui hanc appellationem medio illo tempore ſibi videtur vindicaſſe, quo, Hyrcano Ethnarcha a Parthis victo, & in captiuitatem abducto, ſolus rerum in Judæa potiebatur; nec dum tamen Regis titulo, Romæ, quod ei poſtea contigit, decoratus. Eum etiam nummum huic HERODI merito a me adiudicatum tradidit poſtea, qui data opera ea de re agit, eruditiſſimus Harduinus. Antiq. lib. xiv cap. 23. Ibidem c. 26. Ibidem lib. xv cap. 10. Antiq. lib. xiv cap. 16. & lib. xvii. cap. 13 15. De Num. Herod. pag. 4.

Ad quem vero HERODEM referri debeat alius, & Harduino, quod miror, indictus, qui exſtat itidem in Gaza Gallorum Regia, nummus, in quo hinc Ara accenſa; illinc Apex, ut videbatur eruditis quibuſdam Antiquariis, Pontificis Maximi, verius equidem Galea, ut in ſuperiori nummo, cum nomine ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΗΡΩΔΟΥ, haud ita forte liquidum. Præter enim priorem, & *Regis* titulo inclytum HERODEM, alium inſuper ex eius ſtirpe, & quidem Claudii temporibus dictum itidem HERODEM, *Regis* quoque dignitate ornatum conſtat ſimiliter ex aliis nummis, in quibus uti de eo nos pridem, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ inſcribitur; quæ autem utriuſque nummi modo memorati icones hic continuo ante oculos ponent. 2. *De alterius* REGIS HERODIS *nummis.*

Priorem vero nummum, eumque indictum hactenus, quod adtinet, fide Josephi, si id nobis indulgeat vir doctus, liceret omnino Herodi Magni Herodis ex Aristobulo filio nepoti, & Agrippæ maioris fratri, tribuere. *Chalcidos* enim *Regis* titulum tulisse hunc Herodem, & quidem cui data fuerit a Claudio, post Agrippæ fratris obitum, potestas in Templum, in sacrum Ærarium, ac præterea ius eligendi Pontifices, & quod posteris eius manserit

Joseph. Antiq. lib. xx. cap. 1. usque ad belli Judaici exitum, tradidit, & qui hinc quoque illustratur, Judaicarum Originum Scriptor; qui & dein exempla dati aut adempti ab hoc Herode Pontificatus illius Maximi subinde adduxit. Unde utique abunde liquere posset, cur tum Ara accensa, in priori huius *Regis Herodis* nummi area; tum in posteriore, Apex Pontificalis, iuxta quosdam præstantes Antiquarios, valde opportune signaretur. Verum ut alia mittam, vulgares quidem Sacerdotum apud Hebræos Pileos, Galearum instar fuisse, non vero Pontificis

Braun de Vest. Sacr. lib. III. cap. 21. Maximi Pileum vel Cidarim, idq; iuxta aliquot Recutitorum Magistros, tradi haud ignoro a viris eruditis, qui de hisce ritibus sunt commentati. Haud vero, ut tribuatur Herodi Chalcidico hic nummus, ea in re quidquam cum aliquo Sacræ Scripturæ testimonio pugnans aut aduersum reperietur. Quod enim nullum *Herodem Chalcidicum*, seu *Chalcidos Regem*, immo nec ullum Chalcidum in eo tractu regnum vult agnoscere vir eruditissimus; id nulla idonea ratione vel auctoritate ab eo euincitur: & quod impugnant ea, quæ de Chalci-

Epoch. Syr. Maced. Diss. III. §. 3. dos illius dynastis seu Regulis sunt a doctissimo Norisio obseruata. Quamquam id negotium hic potest facessere, quod alterum adductum modo nummum, in quo ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ legitur, & quem

Animadv. pag. 189 Sel. Numism. pag. 41. iam citauit in Eusebianis Scaliger, ac e suis cimeliis protulerat Seguinus, non ad hunc Chalcidos Regem, iuxta viros eruditos, & quibus accessit laudatus

Ut supra. paullo ante Norisius, sed ad Herodem Agrippam, cuius fit in Actis mentio, olim retulerim. Obiisse enim priorem illum Agrippam, qui *Herodes* vocatus D. Lucæ, anno Claudii IV, iuxta Chronicon Euse-

Antiq. lib. xix. cap. 7. Bell Jud. lib. II. c. 10. bianum, qui & tertius erat completus, iuxa Josephum, Agrippæ restituti in regno Judæorum, cum noua & ampla illius regni accessione, quam a Claudio fuerat consequutus. Signatus vero idem nummus anno Claudii tertio, ut eiusdem inscriptio arguit. Unde nihil obstaret, quin eidem Herodi Agrippæ continuo adscriberetur; cui, pro insigni quodam suo, ut aliunde constat, erga Claudium studio, hoc Philoclaudii cognomen omnino videatur conuenire. Percussum autem videri hunc nummum, signatum quippe eius effigie, in urbe aliqua Gentili, beneficiis huius *Herodis* seu *Agrippæ* ornata, qualis Berytus, aut ea, quæ sæpe illi sedes, & in qua Deus paullo ante obitum est proclamatus, nempe Cæsarea. Ad

In Notis pag. 154. Pag. 12. quod proinde eiusdem Regis in Claudium studium referri deberet alius nummus, quem ad Stephanum e cimeliis Barberinis memorauit doctissimus Holstenius,

ſtenius, ac inde in nummis Herodiadum eruditiſſimus Harduinus, nempe in quo hinc ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ, illinc in corona ΚΛΑΥΔΙΑ ΚΑΙΣΑΡΙΑ. Quamquam enim incertum videatur, quæ in eo terrarum tractu *Cæſarea,* conſueto aliis urbibus more, illo *Claudiæ* cognomine decoretur; an *Cæſarea Paneas,* quæ in Philippi fuerat Tetrarchia, ab eius vero obitu Agrippæ a Caio Cæſare fuerat conceſſa; an vero *Cæſarea Palæſtinæ.* Neutram quidem cenſet Noriſius; qui quampiam aliam donati Herodi Chalcidos regni urbem, *Claudiam Cæſaream* ab eo nuncupatam credit. Harduinus vero id alteri *Herodi,* nempe uni e Magni vel primi Herodis filiis, Galilææ primum, de quo apud Euangeliſtas mentio, Tetrarchæ; & qui dein poſt impetratum a Claudio, ut idem ſtatuit, Regis titulum, *Cæſaream,* (ut id iam ante indicauerat) Palæſtinæ, iuſſerit *Claudiam* appellari. Quod tamen de illo *Tetrarcha Herode,* maioris Agrippæ patruo, quem in Regem, & quidem MAGNUM REGEM adſciuerit Claudius, una viri illius eruditi coniectura nititur: quum id non quidem Joſephi, cui fidem tum forte abiudicaſſet, ſed nullo præterea aut idoneo nummorum veterum, qui id euincant, teſtimonio confirmatur. Unde nihil obſtare video, ut uterque adductus paullo ante nummus, & prior quidem ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΗΡΩΔΟΥ, cum Ara accenſa (ne iam addam cum Apice Pontificis maximi,) adpoſite ad Joſephi adductum ea de re teſtimonium; cum ille, qui ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΚΛΑΥΔΙΟΣ inſcribitur; tum memoratus modo ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ, cum *Claudiæ Cæſareæ* nominibus, ad unum eundemque HERODEM, Chalcidos Regem, referri debeant. Etſi enim illum cum *Philoclaudii* appellatione, ad Agrippam, ſeu Herodem, de quo, eiuſque obitu fit mentio a D. Luca in Actis, referendum olim cenſuerim, ut ab ea ſententia nunc diſcedam, facit; quod haud alio, quam AGRIPPÆ nomine, idem ſignatur in ſingulari eius nummo, neutiquam vero HERODIS. Cuius equidem rei fidem continuo facit præclarus omnino nummus, ante aliquot annos demum, diu certe poſt priora de illo REGIS HERODIS *Philoclaudii* nummo a me monita, vulgatus a viris in Gallia eruditis, ac in hac penu nummaria exercitatis, inſcriptus nempe, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ· in auerſa autem eius parte, & de quo mox, ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ Η ΠΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ Μ. Adeo ut Harduino ea quidem in re adſentiar; quod non ſit veriſimile, & exemplo in nummis id genus careat; ut unus idemque Rex, diuerſo illo nomine, in uno HERODIS, in altero vero AGRIPPÆ deſignetur. Quum vero idem ſolo AGRIPPÆ nomine, vocetur in memorato eius nummo, nulla utique idonea ſubeſt ratio, ut ad eum inſcripti uno HERODIS nomine nummi paullo ante adducti continuo referantur. De auerſa vero nummi illius parte, qui *Agrippam Philoclaudium* exhibet, & de qua viris eruditis cum Eumenio ſeu cum Harduino lis erat, alius, ne hic ab eo, quod præ manibus, argumento nimium recedamus, occurret opportunior agendi locus. E quibus autem modo dictis liquet, quod aliquis omnino *Herodes,* & ab *Agrippa,* de quo modo egimus, diuerſus quærendus ſit, ad quem nummi illi reſpiciant, cum inſcriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΗΡΩΔΟΥ, vel ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ, & unus quidem cum addito eodem, quod in adducto paullo ante Regis Agrippæ nummo, cognomento, ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ.

De Num. Herod. pag. 12.

Ut ſupra.

De Num. Herod. p. 44.

Ibid. pag. 12. 15.

De Num. Herod. pag. 54.

Cap XII.

Vide Harduin. Herod. ad pag. 59. ed. Lipſ.

Neque

3. *An ad* HERODEM TETRARCHAM *referri iidem nummi debeant?*

De Num. Herod. p. 54.

Cap. XII. v. 13.

Ibidem. p. 57.

Ant. lib. XVII. cap. 13. Bell. Jud. lib. II. cap. 1. & 4.

Matth. XIV. Luc. III. 19.

Ant. lib. XVIII. cap. 9. Bell. Jud. lib. II. cap. 8.

Cap. VI. 14.

Lib. LX. pag. 670.

Antiq. lib. XIX. cap. 4.

Legat. ad Caium pag. 999.

a Diog. Laert. in Platone lib. III. pag. 191. & in Ptolemone lib. IV. p. 238. ed. Amſtel.

b Athen. II. lib XI. p. 469.

Unde utique eoſdem nummos modo memoratos, cum *Regis Herodis*, & *Philoclaudii* quidem appellatione, ad dictum ſupra HERODEM Galilææ TETRARCHAM, & Magni Herodis filium, cum celebri Auctore de nummis Herodiadum, haud referendos puto. Quod enim de hoc *Herode*, qui nempe poſt fratris Philippi obitum, Iturææ & Trachonitidos acceſſione locupletatus, inde *Regis* titulo ſit a Claudio decoratus, & quidem qui etiam *Magnus* Rex meruerit appellari, a viro eruditiſſimo, ut paullo ante vidimus, traditur, quique idem cum eo Herode habendus ſit, cuius mors θεήλατος a D. Luca refertur in Actis; id nullo utique, ut ille alioquin cenſet, teſtimonio confirmatur. Immo quum Judææ & Samariæ regnum eidem abiudicet vir eruditus, & regnum eius intra Galilææ, Ituræa, & Trachonitidos fines reſtringat; mirum videri poſſet, quid ei cum *Cæſarea Palæſtinæ*, cui *Claudiæ* ſcilicet cognomen addiderit, commune fuerit; in qua etiam urbe eum, tanquam in paterno ac ſuo domicilio commoratum, ibique fato functum tradit. De regno equidem idem Herodes, poſt parentis obitum, idque iuxta priores patris tabulas, Romæ cum Archelao fratre diſceptaſſe coram Auguſto apud Joſephum dicitur; ſed ita ut Petrææ & Galilææ Tetrarchia ei Auguſti iuſſu tantum cederet. Qua in re certe integra Joſepho cum ſacris illis Scriptoribus, a quibus Tetrarcha Galilææ itidem dicitur, conſenſio apparet. Neque video, quo iure, aut quo S. Scripturæ, vel qua nummorum auctoritate fabuloſum omnino, merumque impoſtoris cuiuſdam Archontii, ante aliquot ſæcula, figmentum cenſeri debeat; id quod de eodem Herode in ſpem regni ab uxore Herodiade excitato, ac inde Romam profecto, ut e Tetrarcha Rex fieret; ſed ea ſpe deluſo, a Caio etiam Lugdunum in Galliam relegato, & dein in Hiſpania mortuo, a Joſepho dicitur. Neque enim ulla huius Herodis Galilææ Tetrarchæ a Sacris Scriptoribus, poſt Tiberii obitum, facta occurrit mentio. Inde vero a D. Marco *Regis* titulo videtur appellatus hic Herodes, quod id cæteroquin aliis quoque *Tetrarchis* commune foret, & qua de re nos alibi, ut pro totidem *Regibus* haberi vellent. Nullus proinde occurrit opportunior, cui nummi illi imputari debeant, quam eiuſdem Agrippæ maioris frater HERODES, Chalcidos regno, & quidem Agrippæ Claudio pridem familiaris commendatione ac intuitu, donatus. De quibus etiam fratribus, Romæ tum ſub initiis Claudii agentibus, tradit Dio; Agrippæ, a quo Claudius fuerat in adipiſcendo principatu adiutus, regnum auctum, datoſque honores Conſulares; fratri vero Herodi Dynaſtiam quandam, & honores Prætorios. Unde, quod alias factum, anno dein Claudii tertio, qui in adducto ſupra eiuſdem Herodis nummo ſignatur, vel iam ante, *Regis* quoque titulo fuerit ille, ducta nempe in uxorem fratris Agrippæ filia, eiuſque precibus, quod tradit Joſephus, a Claudio donatus; indeque in illius beneficii memoriam, & eiuſdem fratris ac ſoceri exemplo, percuſſus iuſſu eius nummus cum inſcr. ΒΑΣΥΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΑΥΔΙΟΣ. Haud aliter ac alii gentium Reges, & qua de re iam ante, ſe PHILOROMÆOS in genere, aut etiam PHILOCÆSARES, ut Judæos idem Agrippa apud Philonem vocat, publice dici & ſignari voluerunt: ac prout hic eum nominatim ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΑ ac ΦΙΛΟΤΙΒΕΡΙΟΝ ibidem appellat. Haud aliter utique, ac non [a] Φιλοπλάτωνας iam dicam, aut [b] Φιλοσοφοκλέας dictos ſubinde apud Diogenem Laertium aut Athenæum legimus,

gimus, sed ΦΙΛΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ, apud Diodorum aut [c] Plutarchum, & ΦΙΛΟΚΟΜΜΟΔΟΝ etiam apud [d] Herodianum; sicut viceversa ΜΙΣΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ & ΜΙΣΟΦΙΛΙΠΠΟΥ appellationem in Demosthene suggillat, quod iam antea vidimus, Æschines.

c Lib. XVII. pag. 577. d In Pompeio pag. 619. e Lib. I. cap. 53. aduers. Ch. pag. 283.

4. *De Regibus aliisque, qui* Amici Caesarum *olim dicti.*

Nec mira utique vel aliena videri debet illa Regum id genus, uti Tacito dicuntur, *inseruientium*, & qui a Cæsarum nutu pendebant adsumpta, & consignata publicis id genus monumentis, qua se huius vel illius Imperatoris Amicos profitebantur, appellatio. Ea enim voce, amorem, cultum, fidem etiam, qua hisce Cæsaribus iidem Reges erant singulariter deuincti, denotari, quiuis abunde, ut opinor, intelligit. Noti cæteroquin cum ipsius Alexandri, tum Cæsarum Amici olim dicti: quorum postremorum frequens occurrit mentio in Historia Augusta, & qui vulgo Principum gratia florentes, non otii solum, sed negotiorum etiam arbitri ac dispensatores leguntur exstitisse. Adeo quidem, ut quod de Alexandro Seuero monet Lampridius, res bellicas iuxta ac ciuiles per *Amicos*, & ex eorum consilio tractarent. Cuius instituti auctorem veluti Titum tradit, ut obseruo, Suetonius: Amicos *elegit: quibus etiam post eum Principes, ut & sibi & Reipubl. necessariis, acquieuerunt.* Unde de Antonino Pio Capitolinus: *Neque de ullis actibus quidquam constituit, nisi quod prius ad* Amicos *retulit.* Hinc *Adsessores* & *Consiliarii* Principum Amici id genus olim dicti, & *Comites Augustorum*, ut id iam ad Spartianum in Hadriano notauit ὁ πάνυ Salmasius: ac unde utique haud frustra coniungi eosdem videas in lapidibus antiquis, Amico et Comit. Aug. N. ac præterea in Constitutione quadam Constantini, quæ exstat adhuc hodie in Codice Theodosiano: *In quemcumque Judicum, Comitum,* Amicorum, *& Palatinorum meorum.* Ut nec mirum sit, quod legas in dissertationibus Epicteti apud Arrianum, quanti nempe faciendum sit, inter *Amicos Cæsaris* reputari, ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΦΙΛΟΝ εἶναι, de qua appellatione pluribus ibi agit. Neque vero priuati solum, sed Reges quoque, (uti in adductis modo nummis, *Claudii Amici*, seu Philoclaudii dicti Herodes vel Agrippa) in *Amicorum* id genus classem relati leguntur. Tales *Amici* Alexandri Seueri apud Lampridium, *idcirco quod per* Reges Amicos *ambierat admissus*, de quodam ad militiam adspirante, licet vitæ sordidæ ac variorum furtorum reo. Immo & hoc notandum inter adscriptos olim Regum & Cæsarum id genus Amicos, ordinem quendam seruatum, & inductas varias *Amicorum* Classes; ut certe licet colligere ex Alexandro Syriæ Rege apud Josephum, ita adfecto aduersus Jonatham, Pontificem Judæorum, ὥστε αὐτὸν καὶ πρῶτον ἀναγράψαι φίλων, *ut etiam ipsum* Primum Amicorum *inscriberet.* Sic Antiochus apud eundem concedit Jonathæ, καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων, *& vocari unum ex* Primis *eius* Amicis; nempe sicut Cocceius Nerua a Tiberio *proximus Amicorum* indigitatur. Ordines itaque Amicorum, ut quidam primi, alii secundi, & infra adhuc dicerentur; quod a Romanis etiam Cæsaribus obseruatum liquet rursus ex Lampridio in vita eiusdem Alexandri Seueri, qui ex locis modo adductis haud parum illustratur: *ut* Amicos *non solum* Primi *ac* Secundi *loci, sed & inferiores ægrotantes viseret.* Ut iam illud prætercam, quod iuxta morem eorum temporum superioribus Nummis illustratum, non *Philoclaudium* quidem, immo nec *Philoromæum*, aut *Philellena*,

In Vita Alex. Sev. cap. IX.
In Tito cap. VII.
In Anton. Pio cap. VI.
Ad cap. XVIII.
Lib. IX. Tit. I. Leg. IV.
Lib. III. cap. XXVI. p. 407.
In Alex. Sev. cap. XXVIII.
Antiq. lib. XIII. cap. 7.
Ibid. cap. 9.
Tacit. Annal. VI. cap. 26.
Cap. XX.

vel *Philoiudæum* forte, sed vere ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΝ dixerint humani generis Seruatorem sacri illius scribæ: potiori certe iure, quam vel Cyrum Græci Scriptores, aut Neruam Dio Prusæensis: sicut rursus ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥΣ, seu eidem Seruatori deuotos passim vocant prisci Ecclesiæ Doctores, Ignatius Nazianzenus, Chrysostomus. Immo, si magni præmii loco, & probatæ demum fidei Regibus PHILOROMÆI seu *Amici Romanorum* titulus olim, ut vidimus, concessus; quanto melius merces illius hominis, qui fuerit mundus, in eo posita, iuxta Magistros Hebræorum, ut vocetur AMICUS DEI; sicuti nempe scriptum in Prouerbiorum libro: *Qui amat munditiem cordis, pro gratia labiorum eius,* REX AMICUS EIUS *futurus est.*

Orat. XLV. pag. 513.

Vide אבקת ריכל seu lib. Pulueris Aromat. Prouerb. XXII. 11.

5. *De urbe* CLAUDIA CAESAREA *in Regis Herodis nummo.*

Ut vero ad AGRIPPAM, vel HERODEM, cum PHILOCLAUDII appellatione in eorum nummis, ut paullo ante vidimus, & quidem ad suum in Claudium, qui eos regno, aut luculenta regni accessione donauerat, declarandum singulare studium, ac illibatam fidem, dictos redeam; inde itidem factum, ut urbi CÆSAREÆ, cognomen CLAUDIÆ dedisse videatur ille, qui in eius nummis signatur, *Rex Herodes* ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ. Quum vero duæ exstiterint nobiles in illo Palæstinæ, ac ei vicinæ Phœniciæ tractu CÆSAREÆ nomine, ciuitates, quæ natales autem suos ac splendorem primo Herodi eiusque stirpi deberent, & quarum exstant signati veteres nummi; hinc ad quam e duabus illis ciuitatibus referendus foret qui illud *Cæsareæ Claudiæ* cognomen præfert, haud ita liquido licet statuere. Ad *Cæsaream* equidem Palæstinæ eum retulit Auctor de nummis Herodiadum; ad alteram vero, vulgo *Cæsaream Philippi* seu *Sub Panio,* ac inde *Paneada* etiam dictam, Holstenius; ad neutram vero, ut iam ante diximus, Norisius. Cui vero Holstenio potius, qui eam *Cæsareæ Sub Panio,* etsi nulla adducta eius rei ratione, tribuit, accedam, inde fit; quod Philippi, a quo eadem erat ciuitas condita, Tetrarchia, post eius sub Tiberio obitum, Agrippæ dein fuerat a Claudio donata; ac unde *Claudiæ* cognomen eidem urbi, Tetrarchiæ illius metropoli, in Benefactoris memoriam, vel ab eodem Agrippa primum, vel post eius obitum, qui anno Claudii quarto contigit, a fratre eius Herode eiusdem Claudii beneficio Chalcidos Rege, donari potuerit. Haud aliter nempe ac in vicina Galilææ Tetrarchia *Tiberiadem,* uno Tiberii nomine dictam, cum iuncta dein eidem ΚΛΑΥΔΙΟΤΙΒΕΡΙΕΩΝ, seu *Claudiæ* ac *Tiberiados* appellatione, exhibent veteres nummi; cuiusmodi plures sibi aliunde subministratos adduxit doctissimus Norisius. Quamquam dictum Herodem quod adtinet, id obstare possit, quod post Agrippæ fratris obitum, non concessa ei legatur a Claudio eadem illa, in qua hæc *Cæsarea* erat sita Philippi, ac dein Agrippæ Tetrarchia. Neque tamen alia quærenda videtur *Cæsarea,* quæ cum *Claudiæ* cognomine in laurea, & cum ac *Regis Herodis* diademato capite, in anteriori eius parte signata legitur. Qua ratione etiam factum ut eadem urbs, quæ, ut ex nummis eius adhuc liquet, cum ΚΑΙΣΑΡΙΑ, tum ΣΕΒΑΣΤΗ, *Cæsarea* & *Augusta* est a Philippo Tetrarcha eius conditore, in *Caesaris Augusti* honorem appellata: ΚΛΑΥΔΙΑ dein ab Agrippa seniore, vel ab Herode eius fratre, Chalcidos Rege dicta; a iuniore dein Agrippa sub Nerone, prolatis eiusdem urbis pomæriis, ΝΕΡΩΝΙΑΣ, quod a Josepho dicitur, fuerit similiter appellata. Etsi, ut hoc addam, abolito mox utroq; illo CLAUDIÆ & NERONIADOS cognomine, antiquius illud, & cum ipso urbis

Pag. 15.

Not. ad Steph. p. 154. Epoch. Syr. Mac. Diss. III. § 3.

Epoch. Syro-Mac. Diss. V. § 3.

Antiq. lib. XX. cap. 8.

urbis natali ei inditum ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΣΕΒΑΣΤΗΣ, *Cæsareæ Augustæ*, nomen remanserit: ut e singulari nummo Mediceo, sub M. Aurelio percusso, cuius pridem facta est a nobis mentio, constare etiamnum potest. Alterius vero, seu in Palæstina *Cæsareæ*, quæ eo nomine est itidem in *Cæsaris Augusti* honorem a primo Herode eius conditore vel ampliatore ornata, haud aliud ei petitum a sequentibus Imperatoribus cognomentum apud Josephum, aliosue legitur; nisi quod addita postea a FLAUIORUM, seu a Vespasiani ac Titi gente, ut e nummis eius constat, FLAUIÆ, appellatio. Qualem utique singularem eius nummum sub Tito cusum, eumque inscriptum COL. ÇÆSAREA LIB. ΦΛΑ. *Colonia Cæsarea Libera Flauia*, primi olim, in cimeliis Christinæ Augustæ Romæ a nobis obseruatum adduximus. Quod agnouit, qui eius iconem quoque exhibuit in libro de nummis Coloniarum, qui sub Imperatoribus sunt percussi, Cl. Vaillant; meamque de postrema in eo nummo voce explicationem tuetur, qua FLAUIÆ nomen, non vero litteræ numerales, iuxta eruditum Auctorem de nummis urbium illustratis, designatur. Mitto aliam, quam dein in libro de Nummis Herodiadum adtulit idem vir eruditus, eiusdem nummi, seu duarum postremarum in eo vocum explicationem; sed in qua postrema *Flauiorum* agnoscit nomen, & Æram eo nomine apud hosce *Cæsarienses* dictam statuit, quod non iam est huius loci.

Diss. de Præst. &c Num. pag. 895.

Ibidem pag. 135.

In Tito pag. 135.

Pag. 18.

6. *De* HERODIS TETRARCHÆ *nummis.*

Exstant vero memorati paullo ante HERODIS, huius Chalcidos Regis patrui, & magni Herodis filii, Galilææ autem TETRARCHÆ veteres, & quidem cum illa dignitatis eius appellatione, nummi; nempe ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ aut ΗΡΩΔΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ inscripti: unde corruit viri eruditi inutilis cæteroquin adnotatio, quasi parens eius Herodes sit in nummis dictus in gignendi casu ΗΡΩΔΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ, hic autem in recto ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ aut ΒΑΣΙΛΕΥΣ Qualem utique huius *Tetrarchæ* nummum, ab eodem viro docto, etsi aliunde memoratum, vir itidem Gallus, & hisce antiquitatis studiis inter Gallos inclytus, paucis ante annis vulgauerat; in quo hinc ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΕΡΑΡΧΗΣ signatur cum Palma, seu Palmæ ramo, qua abundabat Galilæa, ac Judææ cæteroquin, qua de re supra, in nummis symbolo; illinc, ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΓΕΡΜ. ΣΕΒ. *Caio Cæsari Germanico Augusto* in laurea. Cui accedit alius in Thesauris Gallorum Regiis, cuius icon hic sequitur ΗΡΩΔΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ inscriptus, & cum additis numeralibus litteris L. ΛΔ Anno XXXIV eiusdem nempe Herodis Tetrarchiæ, cum simili Palmæ ramo; illinc cum laurea itidem, ut duabus in medio litteris N K, de quibus nihil adhuc mihi nunc occurrit, quod moneam.

De Num. Herod. pag. 87.

P. Rigord.

Alius insuper exstat nummus, ut audio, penes Cl. Toinardum, cum eadem inscriptione, æra, ac typo, in priori nummi area; in altera autem parte, intra lauream ΤΙΒΕΡΙΑΣ, nobilissima eiusdem Tetrarchiæ seu Galilææ ciuitas ac metropolis, & ab hoc Herode Tetrarcha condita. Haud aliter ac in alio nummo apud Falcknerium Anglum & cuius facta iam mentio a viris præstantibus, occurrit hinc in laurea eiusdem urbis nomen ΤΙΒΕΡΙΑΣ, hinc ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΕΤΑΡΤ. Seu *Anno* Tiberii *quarto:* prout hanc in nummis Περιόδȣ vocem explicandam pridem vidi & adserui. Eandem vero urbem dictam dein sub Claudio, iunctis nempe duorum Imperatorum nominibus CLAUDIO TIBERIADA paullo ante vidimus; quod Agrippæ seniori, uti ab eruditissimo Norisio etiam factum, adscribendum videtur, cui addita fuerat a Caio, post Tetrarchæ huius Herodis exilium, Galilææ, ut præter Josephum, a Philone quoque traditur, Tetrarchia.

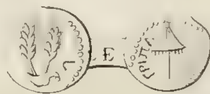
Hard de Num. Her. [illegible] pag. 10. Vaillant Græc. Num. Imper pag. 9 Diss de Præst. &c. Num. pag. 874.

Epoch Syr. Mac. Diss. v. cap. 6.

Legat. ad Caium pag. 1037.

7. *De aliis* REGIS AGRIPPAE *junioris Nummis.*

Quum vero plures exstent etiamnum dicti modo Agrippæ filii, seu iunioris AGRIPPÆ REGIS, nempe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΓΡΙΠΠΑ nomine ac titulo inscripti veteres nummi; ita singularem omnino e cimeliis Reginæ Christinæ olim protuli, cuius hic effigies sequitur.

Equidem haud diffiteor, hæsisse me aliquamdiu, quod ibi monui, quo referenda sint illa symbola in utraque nummi parte insculpta. Neque enim ulla ibi more consueto vel *Regis Agrippæ*, vel Cæsaris tum rerum potientis effigies; aut cæteroquin loci, in quo idem percussus, nota: sola addita epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩϹ ΑΓΡΙΠ. seu *Regis Agrippæ.* Tandem illud hærenti occurrit, videri utroque symbolo duo celeberrima Judæorum Festa designari, *Tabernaculorum* nempe & *Pentecostes.* Et Σκηνοπηγίαν quidem satis aperte innuit, mea sententia, insigne Tabernaculi instar seu Tentorii, priori nummi parte expressum: *Pentecosten* vero adposite Spicarum Manipulus, quem signat nummi pars altera. Neque enim hoc solemne, ut notum ex sacris libris, dictum solummodo Festum שבעית *septimanarum*, sed etiam קציר *Messis* seu θερισμȣ̃, iuxta LXX Interpretes, & quidem *Messis Triticeæ.* Unde etiam totum illud septem septimanarum interuallum, quod Græci & Latini *Pentecosten* dixere, vocarunt Judæi, ut vidit iam illustris Scaliger, ספירת העמור seu *Numerum Manipuli;* ideo nempe quod a secunda Azymorum ad festum ipsum Pentecostes primitiæ frugum Deo offerrentur, ac, ut loquitur Chaldæus paraphrastes, inciperet חצד עמרא *Messis manipulorum.* Immo liceret inde colligere haud minus festum *Azymorum* eodem symbolo Spicarum manipuli, & in eo quidem priore nummo denotari, qui non trium, ut duo sequentes nummi, sed duarum tantum Spicarum spithamam præfert; prout scilicet duarum spithamarum Spicam ad sacrum illum usum demessam tradunt Talmudici Doctores. Adde quod eosdem, & Maimonidem in primis alibi docentem legimus, hordeaceas fuisse illas fruges (quæ & apud Græcos pro antiquissimis habitæ

Exod. XXIII. 16. & XXXIV. 22.

De Emend. Temp. lib. VI.

Deut. XVI. 9.

Ad Mischn. Cod. כל מנחות IX.

habitæ, unde εὔκριθον ἀλωὰν, *hordeo abundans horreum* explicant alicubi veteres ad Theocritum Critici) & tempus præterea sationis, & locum, in agris nempe Hierosolymitanis, ac modum denique, quo in demetendis, in manipulos colligendis, ventilandis, & molendis iisdem frugibus vulgo utebantur. Quam in rem etiam sequentia apud Josephum legas, cuius locum non pigebit integrum adscribere; qui multa videtur habere ad hanc rem opportuna, ac unde præclaro eidem nummo maior quædam lux adfulgeat: τῇ δὲ δευτέρᾳ ΤΩΝ ΑΖΥΜΩΝ ἡμέρᾳ. ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν· οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνουσι· καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι τρόπον τοιοῦτον· Φρύξαντες ΤΩΝ ΣΤΑΧΥΩΝ ΤΟ ΔΡΑΓΜΑ, καὶ πτίσαντες, καὶ καθαρὰς πρὸς ἄλεσιν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγουσι τῷ Θεῷ, καὶ μίαν ἐξ αὐτοῦ δράκα ἐπιβάλλοντες, τὸ λοιπὸν ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὸ λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ ΘΕΡΙΖΕΙΝ, *Secunda* AZYMORUM *dies, quæ est mensis huius decima sexta,* FRUGIBUS DEMESSIS *& hactenus intactis incipiunt frui; æquumque rati Deum huius ubertatis auctorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum.* SPICARUM MANIPULUM *igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum fractæ assaronem ad aram offerunt, inde pugillo uno in eam iniecto, reliquum sacerdotum usui cedit, ut ex eo licitum fit publicas ac priuatas* MESSES METERE. Adeo ut vel duo, vel tria etiam nobilissima Judæorum Festa, quæ Judæis proinde non solum חג seu *Festum* κατ' ἐξοχὴν, sed etiam רגל & רגלא seu *Festum maius*, Hellenistis autem μεγάλαι ἡμέραι seu *dies magni*, nuncupata leguntur, designet superior nummus; sicut alias beneficium Mannæ cœlitus demissæ, aut Virgam Aaronis signant, qui vulgo prostant Hebræorum sicli. Neque mirum proinde in Judæi Regis nummo a Judæis Hellenistis, ut videtur, percusso, expressam eorum solemnium memoriam, quibus nihil apud illos celebrius: maxime quum per patrias leges non liceret iis vel Regis AGRIPPÆ, vel regnantis tum Cæsaris effigie nummos id genus percutere. Excepto vero homine, non quadrupedum solum ac reliquorum animantium imagines, ut obseruo apud iuris Hebræorum consultissimum Maimonis filium, *sed ad hæc* FIGURAS ARBORUM, HERBARUM, RERUMQUE SIMILIUM *formare liceat etiam figura gibba.* Quamquam & fasciculus ille Spicarum, iuxta usurpata id genus apud Gentiles symbola, aut fertilitatem earum regionum, quibus præerat Agrippa; aut concordiæ vinculum posset adumbrare, qui factionibus inter se dissidentes Judæos haud semel tentauit, ut ex Josepho liquet, ad saniora consilia reuocare. Ita eodem symbolo signarunt nummum *Apamenses*, qualem vidi in eiusdem Reginæ Gaza, cum fasciculo itidem Spicarum ac inscr. ΑΠΑΜΕΩΝ. Et hæc olim ad illustrationem huius nummi notaueram, ac simul in Addendis ad calcem operis monueram: me ideo priorem ac singularem eius nummi explicationem eo firmiorem statuere, quod in vernaculo & eleganti opere Caroli Boutetouii Senatoris Parisiensis sculptum postea viderim eundem nummum, cuius priorem partem de Σκηνοπηγίᾳ seu *Tabernaculorum Festo* interpretantem adducit decus harum litterarum Samuelem Bochartum: cui cæteroquin mirabar, pro solita & peculiari quidem ei ἀγχινοίᾳ, nihil suboluisse de *Azymorum*, aut *Pentecostes* festo per Spicarum manipulum in altera nummi parte adumbrato. In Museo S. Genouefæ vulgatus est denuo ante annos aliquot idem nummus, & de iisdem illis Judæorum

Schol. ad Idyll. 2. v. 34.

Antiq. lib. III. cap. 10.

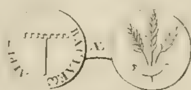
De Idolol. cap. 3. §. 4.

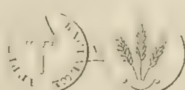
Recherch. des Monnoyes p. 30. & Preface.

Cabinet de St. Geneuiefue Tab. XXII. & pag. 91.

Ἄζυμα &c. φάσκα ἣ ἡ ἑορτὴ λέγεται Antiq. lib. XVII. cap. 11. Adde lib. XVIII. cap. 3. Bell. Jud. lib. II. cap. 1. &c. Cap. XXIII. v. 78.

Festis, uti olim a me factum fuerat, nisi quod *Azymorum* loco *Pascha*, explicatur; prout nempe promiscue Festum illud, ut vel e variis Josephi locis liquet, dicebatur. Neque idem tamen iuniori Agrippæ, quod censueram, sed seniori tribuitur; & quidem, ut ibi additur, eidem, a quo irrisus, qui ad eum missus a Pilato fuerat, Christus Seruator: quum tamen ibi apud Lucam de Herode agatur, Galilææ Tetrarcha, & primi Herodis filio, cuius ex fratre nepos erat Agrippa senior. Eruditus vero Auctor de nummis Herodiadum,
Pag 19. AGRIPPÆ quidem iuniori eundem nummum adscribit; sed ita ut expressa
Pag. 88. in eo symbola de iis Judæorum Festis interpretari, *puerile* existimet; nouam autem, maxime de anteriori illius area non coniecturam sed ut certam &
Pag. 19. 82 83. exploratam sententiam ferat: nempe Tabernaculo illo, imperium seu ducatum huic Agrippæ ex Senatusconsulto commissum in Judæa, sicut iam ante in Palæstina, designari. Id quod alibi pluribus adhuc tangit; inde significa-
Pag. 87. 88. „ ri Judæam ab Agrippa non Regio iure aut potestate administratam, sed „ tantum Rectoris seu Ducis titulo militum in illo imperii limite constitu- „ torum. Esse enim Imperatoris adsignare, ubi tentoria paranda, castra lo- „ canda, quoue transferenda sint. Quare in una eademque area Regis A- „ grippæ nomen exhiberi, ac Tentorium. Tribus autem Spicis ex uno sur- „ culo emicantibus in altera nummi area, significari ubertatis Judææ symbo- „ lum. Ibi vero gemina festa *Azymorum* & *Pentecostes* haud esse quæren- „ da, nisi ab eo forte, qui existimet Cæsarienses quoque Cappadociæ eadem „ festa celebrasse, eo quod in nummo illius urbis, signato sub Alexandro Seuero, tres Spicæ similiter emicent. Quo loco, ut primum id adtingam, mirari continuo subit, quod Tabernaculum seu Tentorium in omnibus „ fere nummis huius Agrippæ cum Spicis insculptum a viro erudito ibidem „ dicitur, & quidem quasi omnis regiæ illius potestatis usus esset in castris „ ad tuendum Galilææ atque Judææ limitem rite locandis ac permutandis. Quum tamen exstent plures huius Agrippæ nummi, cum aliis symbolis seu typis, ab eodem viro docto in eo libro memorati, cuiusmodi etiam aliquot olim adtulimus, & alii quoque diuulgarunt. Duo alioquin itidem hic prostant cum Tabernaculo & Spicis e locupletibus cimeliis Pembrochianis.

Alterum hic notandum, quod vel inde corruit omnis illius adsertionis fides & auctoritas, qua non ex Josepho, cui sententiæ tum adsensionem omnem denegasset, non ex sacris Scriptoribus; sed ex conspirante illo & consentiente omnium scilicet huius Agrippæ nummorum, qui omnes Tabernaculum seu Tentorium habeant insculptum, id Agrippæ Regis militare in Judæa & Palæstina imperium, nullo adducto alio eius rei auctore aut documento, demum eruat. Cui & illud consentaneum accedit, restricta inde seu sublata verius omnis Regia huius Agrippæ in Judæa vel Galilæa potestas. De quo equidem illud haud ambigendum videtur, post Archelai exilium, & Judæam in Prouinciæ formam a Romanis redactam, precarium velut fuisse illum, qui Agrippæ Seniori est dein a Caligula concessus, & a Claudio quoque confirmatus,

tus, Regis Judæorum titulum; ita ut vis omnis illius poteſtatis penes Romanos remaneret. Ut mittam, quod alibi a Joſepho dicitur, poſt mortem primi Herodis & Archelai eius filii, Ariſtocraticam fuiſſe Judæorum gentis adminiſtrationem. Quod autem de Agrippa eius filio eo magis licet ſtatuere, quod nuſpiam Judææ ac Samariæ, prout parens eius fuerat, Rex legitur a Romanis, ſeu rerum tum potientibus Cæſaribus, declaratus. Regno enim Chalcidos primum poſt obitum Herodis patrui a Claudio donatus; poſtea; eodem regno illi adempto, eius loco, ea quæ ante Philippi, dein patris quoque Agrippæ fuerat, Tetrarchia, cum Batanæa, Trachonitide, & Gaulonitide inſuper, atque ita ut in maius eius regnum, iuxta Belli Judaici ſcriptorem, transferretur, ſit ab eodem Claudio conceſſa. Acceſſit poſtea ſub Nerone pars Galilææ, in qua erat Tiberias ac præterea trans Jordanem Abila & Julias, quibus ampliatum adhuc eius regnum; ſed cui nihil cum Judæa, in prouinciæ formam iam redacta, & a Romanis dein Rectoribus adminiſtrata, commune exſtitit. Adeo ut vere Euſebium redarguat Caſaubonus, qui Judææ regnum anno Veſpaſiani tertio, captis nempe Hieroſolymis, defeciſſe demum tradidit. Hæ enim, quas modo adtigi, erant regni huius Agrippæ ditiones, hi limites; quibus ille conceſſo ei a Romanis Regis titulo præerat. Quæ vero de *ducatu* eius tantum ſeu militari imperio tuendi Judææ & Galilææ limites, in quo omnis regia eius poteſtas fuerit ſita, dicuntur, una viri eruditi adſertione; nullis cæteroquin munita teſtimoniis vel documentis innituntur Quod utique, an ex adducta Tabernaculi ſeu Tentorii effigie in aliquot forte, ut paullo ante vidimus, illius Regis nummis continuo eruatur, cuiuis in hiſce litteris ac antiquitatibus haud plane hoſpiti expendendum relinquitur. An tali certe ſymbolo vel inſigni, ad Regiæ, qua in iiſdem nummis ornatur, dignitatis fidem faciendam, uti ille voluerit, vix cuiquam, ut opinor, fiet veriſimile. Haud ita vero abſurdum vel *puerile* videri, ut eo Tabernaculo potius, ſignato in Regis huius nummo, ad parentis exemplum, inſtitutorum & rituum patriorum, prout de eo Joſephus alicubi, obſeruantiſſimi, immo qui ipſe a D. Paulo omnium Judaicorum rituum non peritus ſolum dicatur, ſed quem ſciret fidem Prophetis habere; ſolemne Tabernaculorum Feſtum deſignetur. Mitto, quod paullo ante doctiſſimi in iis litteris ſagaciſſimique Bocharti, de eodem illo Tabernaculorum feſto, quod adumbratum ſit in hoc nummo, teſtimonium paullo ante adduximus. Immo quam in rem opportune omnino addere mihi hic liceat, quod in Tractatu Miſchnico de uxore adulterii ſuſpecta, quam vir huius quoque litteraturæ callentiſſimus Wagenſeylius, verſione ac erudito commentario illuſtrauit, obſeruaſſe memini: nempe in Feſto Tabernaculorum, & tranſacta quidem prima die, Regem Agrippam, accepto a Summo Pontifice ſacrorum voluminum libro, ex eo in Templi Hieroſolymitani Atrio adſtantibus prælegiſſe. Unde equidem ab hoc ipſo Agrippa celebratum Hieroſolymis illud Tabernaculorum Feſtum licet omnino agnoſcere. Neque vero inde continuo euincitur, quod contra Caſaubonum ſtatuit ibi vir modo laudatus, eundem hunc Agrippam Judæis imperaſſe; ſed id demum, cum tanquam Judaicorum rituum, parentis inſtar, obſeruantem, ſolemnibus Judæorum Feſtis ſe contuliſſe Hieroſolyma, quo ex more patrio eadem celebraret. Neque vero Rex inde Judæorum haud magis, quam patruus Chalcidos Rex Herodes ſtatuendus; cui tamen poteſtas in Templum, in S. Ærarium, ac

ac

Antiq. lib. xx. cap. 8.

Joſeph. Ant. lib. xix. cap. 7. Bell. Jud. lib. ii. cap. iv. Idem Ant. lib. xx. cap. 6. Bell. Jud. Ut ſupra. Bell. Jud. lib. ii. cap. 11. Ut ſupra & Ant. lib. xx. cap. 6.

Exercitat. adv. Baron.

Ant. lib. xix. cap. 17. Act. cap. xxvi. v. 2. 27.

In Tractat. Sota cap. vii. ed. Miſchn. Amſt. pag. 268. T. v.

Joſeph. Ant. lib. xx. cap. 1.

ac ius eligendi Pontifices a Claudio datum a Josepho dicitur. Quomodo etiam post illius Herodis obitum, idem, quod penes eum antea fuerat, ius eligendi summos Pontifices, ad hunc Agrippam spectasse, ex adductis eam in rem apud Josephum exemplis liquet. Autonomia enim, seu suarum legum patriorumque rituum potestas, Judæis, tum in patrio adhuc solo, etsi Romani tum iuris, tum alibi in Romano orbe degentibus erat a Romanis, quod aliunde liquet, concessa. Insculpto vero in altera nummi eiusdem Agrippæ area duarum vel trium spicarum manipulo, designari similiter alterum itidem ac celeberrimum Judęorum Festum, *Azymorum* nempe, aut *Pentecostes* iis, quę iam adduximus, rationum vel auctoritatum, & quas non adtigit vir eruditus, momentis adstruitur. Ita tamen ut hanc ipsam, quam idem tradit, de Spicis ibi signatis sententiam, Judææ nempe, seu regionum, quibus Agrippa præerat, ubertatem eo symbolo, obuio pariter in alio & quidem *Cæsariensium* Cappadocum nummo, posse designari; hanc ipsam, inquam, ut ea de re paullo ante, olim simul in medium protulerim, ac e simili quoque symbolo in *Apamensium* nummo comprobatam. Adeo ut liberum omnino lectori arbitrium relinquerem, de eo, prout consultum ei videretur, statuendi.

Josephus Ant. lib. xx. c. 6.

8. *De aliis* AGRIPPAE *Regis & Junioris quidem nummis.*

Exstant vero plures, quod supra iam monui, eiusdem AGRIPPÆ iunioris nummi, cuiusmodi aliquot primus e præclaris Cimeliarchiis olim protuli, plerique in honorem Flauiorum, Vespasiani, Titi, ac Domitiani percussi. Sunt autem ii vulgo cum annis regni huius Agrippæ inscripti; ac prætere cum gradientis Victoriæ, illiusque palma, vel corona, aut utraque subinde ornatæ; aut illius Clypeo quid inscribentis; vel cum gemini Cornucopiæ, & Caducei quandoque intermedii; aut stantis figuræ cum Cornucopiæ; aut vero cum Triremis symbolis. Quod vero a Justo Tiberiensi, qui, superstite eodem Agrippa, historias suas concinnarit, dicatur in iis apud Photium, tertio demum Traiani anno obiisse idem Agrippa, cum Josepho conciliari non posse, obseruarunt viri docti: qui nempe in libro de vita sua, quem sub Domitiano a se conscriptum ibidem docet, queritur, quod hic ipse Auctor, viuo Vespasiano ac Tito, & superstite adhuc Agrippa, historiam suam non ediderit: alibi vero, ubi de Batanæa ei sermo, tradit, Magno Agrippæ & eius filio, huic nempe Juniori Agrippæ, succedentes in illius Batanææ possessione Romanos, grauibus eam tributis, relicta cæteroquin libertate, onerasse. Nummi equidem, huius Agrippæ, quales olim protuli, ad annum usque eius regni XXIX adtingunt; iique omnes superstite adhuc Vespasiano percussi, ut ibi quoque tradideram, & arguere omnino videbatur Imperatoris illius effigies ac nomen, in prima illius, qui hunc ipsum regni Agrippæ annum $\overline{\text{KΘ}}$ seu XXIX signat, nummi area. Unde si anni huius Agrippæ regni, signati in eius nummis, a Claudii anno IV quo mortuus est Agrippa senior, forent, iuxta Eusebium in Chronico inchoandi, annus ille XXIX Agrippæ regni incideret in annum Vespasiani IV. Si vero ab anno demum Claudii IX, quo regno Chalcidos est a Claudio primum donatus hic Agrippa, arcessendi essent adscripti in eius nummis regni illius anni; adtingeret ille annus XXIX, ad annum Vespasiani IX. Ut proinde haud obstarent iidem nummi, quin idem hic Agrippa fato esset functus, ante conscriptos a Josepho commentarium de Vita sua, & Originum Judaicarum

Diss. de Præst. &c. Num. pag. 447. 864.

Biblioth. p. 20.

Pag. 1026.

Antiq. lib. XVII. cap. 11.

Pag. 160. P. II.

Pag. 160. P. II.

carum libros: quod utrumque opus, ad eorum calcem, a ſe demum poſt Veſpaſiani ac Titi obitum, & quidem Origines, anno Domitiani XIII, con- Antiq. lib. xx. pag. 703.
fectas & abſolutas docet, ut id quoque ab Euſebio in Chronico traditur. Ne Pag. 164. P. II.
iam huc adducam, quæ in libro Ganſii, dicto Zemach, & a Gerardo Vorſtio edito ac Latine verſo, cuiuſque ea de re verba ad adductum Sotæ in Miſchna locum iam retulit Cl. Wagenſeilius, traditur: Veſpaſianum nempe Imperatorem factum, ſuccenſuiſſe huic Agrippæ Judæorum Regi, quaſi defectionem moliretur, eumque inde ac filium eius Monabazum gladio peremiſſe. Quæ fides enim hiſce Recutitis in propria etiam gentis hiſtoria, & maxime in accurata temporum notatione haberi debeat, abunde eruditis notum. Alios vero nummos cum adſcriptis huius Agrippæ annis cum Titi ac Domitiani adhuc Cæſarum vultu, in anteriore eorum area, atque ita Veſpaſiano adhuc ſuperſtite, olim adtuleram, qui eſſent in Gaza Gallorum Regia, inſcriptos vero in altera eorundem parte ΕΤΟ ΙΘ aut ΕΤΟ ΚΔ vel ΕΤΟ Κς ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ, *Anno* XIX, aut XXIV, vel XXVI *Regis Agrippæ.* Eiuſdem autem notæ nummos aliquot exſtare in Gaza Medicea, cum Victoria ac Titi effigie percuſſos, & cum Annis regni Agrippæ Κς & ΚΘ XXVI & XXIX ibidem notaueram. E quibus autem adductis hactenus Agrippæ huius nummis, qui Veſpaſiano adhuc imperante forent ſignati, olim collegeram, erraſſe omnino [a] Euſebium, & adductum a Scaligero [b] Græcum Chro- a Chronic. pag. 160. P. II.
nographum ſeu Syncellum, qui tantum XXVI annos regni eidem Agrip- b Græc. Euſeb. pag. 204.
pæ tribuunt, & finem regni ac vitæ ad annum Veſpaſiani III. referunt. Quod vero præterire iam non licet, alios poſtea inſcriptos cum annis regni huius Agrippæ ſub Veſpaſiano, ac Domitiano nummos, cum a celebri Auctore de nummis Herodiadum, tum in Græcorum ſub Imperatoribus nummorum catalogo a Cl. Vaillant memoratos obſeruare mihi licuit, qui non lucem adeo, quam caliginem prioribus a me olim prolatis offundunt. Nempe adducitur inter alios Agrippæ huius cuſos cum Domitiani effigie num- Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 25.
mos, qui exſtant in Gaza Gallorum Regia, unus inſcriptus ΕΤ Κς ΒΑΣΙ ΑΓΡΙΠΠΑ, ſeu *Anno* XXVI *Regis Agrippæ*, cum Victoria pede ſupra Galeam poſito, quæ Clypeo quid inſcribit; in anteriori vero area cum Domitiani effigie, & inſcriptione CAE. UESP. F. DOM. AUG. GER. COS. XII. Cuius notæ, & cum eadem in utraque nummi area inſcriptione, niſi quod in priori IMP. addatur Domitiani titulis, & cum diuerſis alioquin typis in altera eorum area, memorantur a laudato modo Harduino. Qui au- De Num. Herod. pag. 19. 20.
tem Domitiani Conſulatus XII in iis adſcriptus, incidit in annum illius imperii VI, & Æræ Chriſtianæ vulgaris LXXXVI. Quibus addendus hic eſt alius nummus a Cl. Vaillant itidem cum Domitiani effigie deſcriptus ΒΑΣ. Num. Græc. Imp. pag. 25.
ΑΓΡΙΠΠΑ ΕΤ ΛΕ *Regis Agrippæ Anno* XXXV. Cuius equidem nummi fide conſtaret omnino falli eruditiſſimum Harduinum, qui nullum eiuſdem Agrippæ triceſimum, nec deinceps alium annum, in eius nummis occurrere De Num. Herod. pag. 19.
contendit. Qui autem poſtremus nummus, habita ratione priorum modo adductorum cum Domitiani Conſulatu XII, incideret in annum XV. Domitiani imperantis & Æræ Chriſtianæ XCV. E quibus utique nummis liqueret inſuper, male omnino, quod paullo ante adtigi, XXVI tantum regni annos huic Agrippæ ab Euſebio ac Syncello, (non vero XXIII, ut de Syncello tradit vir varia & excellenti doctrina) quique iis ea in re adſtipulantur, tribui Dodwel. Diſſ. de Ann. prior Pont. p. 173.
aut obitum eius ad annum Veſpaſiani III, referri: atque ita Juſto Tiberi-

 enſi

ensi apud Photium, & eidem Agrippæ συγχρόνῳ, fidem magis constare; qui ut iam antea vidimus, & suffragante quoque Scaligero, Regem illum ad annum Traiani III vitam produxisse tradidit. Mitto adductos adhuc a celebri Antiquario sub Vespasiano, & cum eius effigie, nummos huius Agrippæ, & quidem ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ ΕΤΟΥΣ Ζ̄, in alio ΕΤΟΥΣ Θ̄, *Regis Agrippæ Anno* VII, & *Anno* IX. Qui nummi utique nullatenus conciliari cum iis possunt, quos, & cum eadem Vespasiani in anteriori eorum area nomine ac vultu, quique exstarent in eadem Regia Gallorum Gaza, signatos, ΕΤΟ ΚΖ, & ΕΤΟ. ΚΘ ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ, *Anno* XXVII, & *Anno* XXIX *Regis Agrippæ*, cum ipse olim, & quidem iuxta missum tum ad ad me postremi illius nummi ectypum protuli; tum utrumque multis post annis, & tanquam in Thesauris Regiis a se inspectos, retulit eruditissimus Harduinus. Unde id unum hic reliquum videtur, ut cum de genuina adductorum hactenus huius Agrippæ nummorum αὐθεντίᾳ, tum de vera in iis Annorum illius Regis inscriptione, productisque inde probatæ fidei iconibus, liquido omnino ac indubitate constet; quo de discrepantibus illis regni & vitæ eiusdem Agrippæ annis, diuersisque veterum Auctorum ea de re testimoniis, statui deinceps certius possit. Quod ubi ad Chronologicas disquisitiones, e nummis antiquis erutas aut illustratas, ad quas proinde hæc adtinent, instituti huius operis ratio nos deduxerit, si Deus hanc otii ac vitæ usuram benigne largiatur, præstare pro virili parte conabimur.

Anim. ad Euseb. pag. 272. Vaillant Num. Græc. Imp. pag. 21.

De Num. Herod. pag. 27, 28.

X.

De ABGARIS EDESSÆ, *seu* OESRHOENORUM REGIBUS *in nummis.*

De ABGARIS *Regibus in nummis Imperatorum.*

1. Hisce vero Judæorum aut ex Herodis progenie Regibus, EDESSENORUM seu OESRHOENORUM in Mesopotamia Reges ABGAROS, in hac quoque veterum nummorum penu conspicuos, nec alieno utique loco, connectere hic iuuabit. Haud obscurum utique non in sæcularibus solum, sed in Ecclesiasticis monumentis nomen; quæcunque tandem decantatis illis unius ex iis ABGARI ad Seruatorem JESU, & Seruatoris ad eundem litteris, quam rem inter eruditos controuersam hic omitto, fides præstari debeat. Neque vero sub Gordiano solum occurrit nummus, memoratus forte ab Occone, & cuius inde facta est nonnunquam a viris præstantibus mentio; in quo inscriptus sit cum Tiara ΑΒΓΑΡΟϹ ΒΑϹΙΛΕΥϹ. Singulari enim quodam fato contigit, ut plures etiamnum, & diuersis quidem temporibus cusi in illis remoti Orientis partibus, compareant nummi; & quos singulari etiam cum voluptate contrectare nobis subinde licuit; in quibus haud unius *Regis Abgari* effigies, habitus, dignitas, & nomen consignantur. Tales equidem in M. Aurelio, L. Vero, Seuero & Gordiano, neque unius generis diuulgarunt iam celebres inter Gallos Antiquarii, [a] Tristanus, ac [b] Patinus, quibus accessit Gallus itidem ac eruditus quoque his artibus [c] Boudelot, præter quos alium adhuc sub Alexandro Seuero percussum recondit Regia Gallorum Gaza. E quibus autem, quinque selectos ac singulares nummos, unde lectoris, cui haud ignotum *Abgari* nomen, uno obtutu adspectus continuo recreetur, ac præterea quod sint aliunde notabiles, huc adferre induximus:

a Tom. II. pag. 82. 518. 519.
b Num. Imper. pag. 192. [illegible]
c Unitte des Voyages pag 614. Tom. II.

Ex

Ex iis autem nummis, aliiſque adhuc ſub M. Antonino, ut modo innu- 2.
ebam, L. Vero, & Alexandro Seuero cuſis, id primum, & quod ſupra iam *De nomine* ΑΒΓΑΡΟΥ.
monui, conſtare tandem arbitror, haud aliud quærendum horum EDESSÆ ſeu OESRHOENORUM Regum nomen, quam illud quod iidem nummi, luculenti utique ac indubitatæ fidei teſtes, ut & vetus, qua de re iam ſupra (Diſſ. II. p. 126.) obiter, Epitaphium a doctiſſimo Sirmondo ad Sidonium adductum, iis con- (Not. ad lib. II. Epiſt. 8.) ſtanter tribuunt, nempe ΑΒΓΑΡΟΣ. Non proinde Αὐγάρου, Ἀκβάρου, *Abbari, Acbari, Aebari, Abbagari, Agarri,* idque fide recentiorum aliquot Appiani, Dionis Cocceiani, Herodiani, Euſebii, Procopii; aut e Latinis Scriptoribus Taciti, Capitolini, Spartiani, & Aurelii Victoris codicum: quorum certe, præ hiſce coæuis & indigenis documentis, nulla omnino haberi poteſt ratio. Adde, quod nec deſint etiam ſcripti antiqui libri, ut de Euſebiano adſerentem diximus ſupra doctiſſimum Valeſium, in quibus Ἄβγαρος bene legitur. Ne- (Ut ſupra.) que inde id infringi, quod vox Arabica ἄκβαρος *potentiſſimum* notare dicatur, eſt itidem ſupra iam a nobis monitum. Certe & Abulpharaio dictus ille *Abgarus,* a quo miſſa fuerit ad Jeſum Seruatorem Epiſtola, ابجر ملك الرها (Dynaſt. VII. p. 112.) ſeu *Abgar Rex Al-Rohæ,* qua poſtrema voce dicta ab Arabibus, ut aliunde & ex multis eiuſdem Abulpharaii locis conſtat, *Edeſſa.* Alterum, quod eorum nummorum fide uti veterum quoque Auctorum teſtimoniis itidem comprobatur, conſuetum fuiſſe illud ΑΒΓΑΡΟΥ eorundem *Edeſſæ* ſeu *Oeſrhœnorum* Regum nomen; uti PTOLEMÆORUM in Ægypto; ARSACUM apud Parthos; & frequens ANTIOCHORUM in Syria; ut de nominibus CÆSARIS, vel AUGUSTI, quod, prænominis, aut cognominis vice, tulerint Romani Imperatores, ſileam.

Quod vero in adducto Seueri nummo, inſcribitur ΑΒΓΑΡΟϹ ΒΑϹΙΛΕΥϹ 3. *De appellatione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥ.
ΜΕΓ. *Abgarus Rex Magnus,* mirum videri continuo poſſet, quo iure Edeſſæ Regulus, eodem, quo Perſarum olim aut Parthorum Reges, titulo, quem ne iis quidem conuenire cenſebat, uti antea vidimus, Arrianus, (Exped. Alex. M. lib. VII. cap. 1.) voluerit continuo inſigniri. Certe *Abgarus,* cuius feruntur ad Chriſtum Seruatorem litteræ, τόπαρχος Ἐδέσσης, *Edeſſæ Toparcha* ab Euſebio demum dictus; & alius (Hiſt. Eub. lib. I. cap. 13.)

æquo

Hæref. LVI. T. I. Pag. 710. æuo Antoninorum Abgarus, Ἐδεσσηνῶν δυνάστης, *Edessenorum Dynasta* apud Epiphanium; & apud Dionem quoque in eius Excerptis, Abgarus Ἐδέσσης ἄρχων, *Edessæ imperans*, ne Regis quidem, minus *Magni*, tributa ei appellatione dicitur. Verum mitto hic primum, quod vicinorum in Syria Rex Commagenorum Antiochus ΜΕΓΑΣ itidem, & qua de re iam ante, inscribatur in antiquis eius nummis. Id autem huic *Abgaro*, quem Romam venisse Seueri Imperatoris temporibus, & a quo solemni pompa, haud aliter ac olim a Nerone Parthorum Rex Tyridates, fuerit exceptus, in contemptum Parthorum Regis a Seuero datum, ut *Magnus Rex* diceretur, existimat Tristanus. Verum alia & penitior, quæ eum aliosque Antiquarios fugit, dari potest eius rei ratio: quod nempe Edessenorum Reges vulgo ABGARI hoc est *Magni*, Arabum lingua vocarentur; eorum autem Filii, ASGARI, seu *Parui*, ut omnino videre licet in catalogo Gassaniorum Regum apud Orientalis litteraturæ callentissimum Pocockium. *Abgar* certe, seu *Abgarum* dictum Arabice horum Edessenorum Regem, modo ex Abulpharaiio vidimus.

Dio lib. LXXIV. pag. 914. Tom. II. p. 82.

4. *De* ABGARIS Edessenorum *non* Persarum *Regibus*.

E quibus autem illud quoque eruitur, male de eodem *Abgaro* apud Spartianum in Seuero dici, quod is *Persarum Regum Abgarum* subegit; ac similiter a Victore Schotti, *auxeratque imperium, subacto Persarum Rege, nomine* ABGARO, non *Agarrio*. In quibus autem locis, vel errasse uterque Scriptor dicendus est, qui remotum in Oriente Regem, *Persarum Regem*, pro *Edessenorum* vel *Oesrhœnorum*, qualis reuera exstitit, dixerint: aut corruptos ibi librariorum culpa eorum codices, & pro *Persarum* omnino *Edessæ* vel *Edessenorum*, aut *Oesrhœnorum* reponendum. Adde, quod Persarum obscura tum erat mentio, qui Parthorum imperio suberant, & a quibus etiam deuictis Parthis, PARTHICI cognomen, & quidem PARTHICI MAXIMI, quod nummi quoque ei tribuunt, meruit tum Seuerus. Accedit addita ibi continuo mentio apud Spartianum deuictæ a Seuero Arabiæ, cuius portio quædam erat Edessenorum regnum; ut vel e Tacito colligitur: *Rexque* ARABUM ABGARUS *aduenerat*: & mox: *quod spretum fraude* ABGARI (non *Abbari*) *qui iuuenem ignarum, & summam fortunam in luxu ratum, multos dies adtinuit apud oppidum* EDESSAM. Neque vero minus Occo arguendus, cui *Abgarus* in Gordiano nummo obuius, pro *Parthorum Rege* traditur; & quo tempore mutatis vicibus *Parthia* Persarum imperio accesserat. Unde etiam postea Persarum ditioni finitima euasit hæc *Edessa*, Romani alias iuris facta, (immo Romanorum, ut vel nummi eius arguunt, Colonia) sicut utrumque legitur in Historia Gotthica Prisci Rhetoris: τῇ Ἐδέσσῃ Ῥωμαίων πόλει, προσοίκῳ δὲ Περσῶν χώρας, *Edessæ, Romanorum oppido, finitimæ autem Persarum regioni*. Quæ Persarum forte vicina Spartiani ac Victori illo æuo imposuit, si eum errorem non librariorum, sed Auctorum incuriæ malit quis imputare. Cui autem *Edessæ*, ut id obiter addam, hoc testimonium perhibet alicubi Chrysostomus, πόλιν μὲν ἀγροικοτέραν τῶν πολλῶν, εὐσεβεστέραν δὲ, *urbem multis quidem agrestiorem, magis autem piam*. Quum vero eadem πόλις δὲ μικροτάτη, seu *minima quidem urbs* dicatur hæc *Edessa*, in epistola Abgari ad Seruatorem, apud Eusebium; eadem postea apud Theodoretum ciuitas traditur Oesrhœnæ, μεγάλη καὶ εὐδαίμων, *maxima & felix*, seu, quod de ea Ammianus Marcellinus, *Edessam petit uberem commeatibus & munitam*. Mitto quod hanc *Edessam* a Seleuco Nicatore conditam, dictamque primum Ἀντιόχειαν Μι-

Cap. XVIII. In Cæsaribus cap. XX.

Annal. XII. cap. 12.

Pag. 74. edit. Reg.

Orat. LXV pag. 478. Tom. V. Edit. Sav.

Hist. Eccl. lib. I. cap. 13.

Hist. Eccl. lib. IV. cap. 8.

Lib. XXI. c. 8.

ξοβαρβάρων

μιξοβάρβαρον, ***Antiochiam barbaris commixtam*** memorat haud magnæ cæteroquin fidei Auctor Joannes Malela.

Chron. pag. 142. P. II

5. *De Romanis unius* ABGARI *prænominibus in eius nummo.*

Neque vero præteriri hic debet, quod in ſecundo ex adductis ſupra cum Seueri effigie ABGARI nummis, ac illius proinde, cuius facta eſt a [a] Dione, [b] Herodiano, [c] Spartiano, & [d] Aurelio Victore, in Seueri rebus mentio, addita ſint, ut obſeruo, eidem Abgaro, *Lucii Ælii Septimii* prænomina nempe: ΒΑC. Λ. ΑΙΛ. CЄΠ. ΑΒΓΑΡΟC. *Rex Lucius Ælius Septimus Abgarus.* Unde liquet utique, hunc *Abgarum*, non ſe *Philoromæum* ſolum, ſed nominatim, & in grati animi, ob honores ſibi Romæ, quod e Dione antea diximus, a Seuero habitos, *Philoſeuerum* ſeu *Seueri Amicum & Clientem,* profiteri voluiſſe, duobus ex illius Imperatoris nominibus, uno prænomine LUCII, altero gentili SEPTIMII, adſumptis. Tertium vero, quod in eo nummo legitur, ÆLII quoque nomen; ac ſimiliter in alio penes eundem cultiſſima eruditione Boudelot, inſcripto ΒΑCΙΛΕΥC ΑΙΛ. CΕΠΤΙΜΙΟC ΑΒΓΑΡΟC, *Rex Ælius Septimius Abgarus*, aliud inſuper, quod antea unus ex eius Deceſſoribus, ab *Ælio Antonino Pio* pariter deſumpſerit, nomen, & quod retinuerit ex eius ſucceſſoribus, qui Seueri temporibus regnabat, *Abgarus*, clariſſime arguit. Notum enim illud ÆLII in variis Græcis Romaniſque *Antonini Pii* nummis, prænominis vice ei additum; nempe *Titus Ælius Hadrianus Antoninus Pius*, idque ab *Ælio Hadriano*, a quo fuerat adoptatus, & ſucceſſor in imperio deſignatus. Exſtitiſſe vero huius Antonini temporibus Abgarum, qui citra vim ſibi illatam, ſe huius Imperatoris voluntati & obſequio addixerit, docet in Pii vita, & qui hinc quoque illuſtratur, Capitolinus: ABGARUM *Regem ex Orientis partibus ſola auctoritate addixerit.* Niſi forte utrumque illud LUCII ÆLII prænomen, a *Lucio Ælio,* prout dictus eſt ante imperium M. Aurelii Collega Lucius Verus, deſumptum cenſeri debeat: quomodo nummus etiam exſtat, ut id ſupra adtigimus, Regis *Abgari*, cum *L. Veri* in anteriori eius area effigie. Unde hi duo eximii omnino huius Abgari nummi habendi ſunt; quod ſingularis illud eiuſdem Regis in Romanos Imperatores ſtudii & cultus, nec vulgo alioquin obuii indicium præferant. Id alioquin, ut aliis quandoque Romani orbis ciuitatibus ſubinde, ſic *Edeſſæ* itidem, cuius Reges erant iidem *Abgari*, contigit; ut illa, quod inſignes eius nummi ſimiliter oſtentant, *Aureliæ* & *Antoninianæ* nominibus, ab Antonino Caracalla Seueri filio, qui eadem illa, non quidem ab Antonino Pio, ſed ab eius Succeſſore fuerat mutuatus, donaretur; nempe ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩ. ΕΔΕCCΑ, uti eum olim nummum, in cimeliis illuſtris Seuii, quum primum in Gallias ablegarer, a me viſum adnotaſſe memini.

a Lib. LXXIV. pag. 914.
b Lib. III. c. 27.
c In Seuero c. XVIII.
d In Cæſaribus.

Utilité des Voyages p. 614. Tom. II.

Patin. Num. Imp. p. 207.

Spartian. in Seuer. c. XIX.

Diſſ. de Præſt &c. Num. pag 715.

6. *De* TIARIS *in nummis Regum cum* ABGARI *nomine.*

Sed forte adhuc magis adtendi hic meretur, qui in iiſdem nummis, & maxime in tribus poſtremis, & qui ſub Gordiano Pio, cuius caput & nomen in prima eorundem area ſpectatur, ſunt percuſſi, ac unum proinde eundemque *Abgarum* ſignant, ornatus habituſque. Et capitis quidem quod adtinet ornamentum, haud eadem omnino forma illud depictum exhibent, quæ apud [a] Triſtanum ac [b] Patinum, clariſſimi nominis antiquarios, occurrunt illius icones; ſed ita ut minus accurate eaſdem a Patino expreſſas, quod nummi forte incuria temporum magis eſſent exeſi, maxime duas poſtremas, liceat

a Pag. 518. 519. 520. To. II.
b Num. Imp. in Gardian. p. 301.

liceat omnino ſtatuere. Neque enim *Tiaras*, quæ illis Orientalibus Regibus erant conſuetæ, exhibent iidem apud Patinum equitantis Abgari, aut ſtantis & elatam dextram ad Tiaram, coram ſtante itidem Gordiano, ferentis; ſed quales a Parthorum aut Armenorum vulgo geſtatos ſupra diximus pileos. Tiaræ vero omnino genus, quam præferunt iidem *Abgari* apud Triſtanum nummi, cenſendum eſt; neque illius ab iis diuerſæ, quæ in cuſis ſub Marco, L. Vero, Seuero, & Alexandro Mamææ nummis, & cum *Abgari* nomine ac effigie ſpectantur; aut quas in aliquot *Arſacidarum* nummis conſpicuas itidem ſupra vidimus. Diademate nempe eædem ſunt ſimiliter reuinctæ, cum inſertis ſubinde Stellis, & quidem retro quoque caput ſignatis; cum unionibus præterea, quibus circumdatæ ſunt ſeu conſertæ eædem Tiaræ. Ad cuius autem maiorem rei fidem, & horum Edeſſæ Regum, in Eccleſiaſticis haud minus Annalibus, ut id iam ante indicabam, ac in ſæcularibus celebrium illuſtrationem, tres utriuſqe ABGARI, qui Seueri & Gordiani amicitia, & clientela inclaruerunt, nummos huc adferam; quos nuper opportune, duos nempe priores in cimeliis Pembrochianis, tertium in Muſeo harum elegantiarum ſtudioſi nec vulgariter periti, D. Nicholas, videre mihi licuit. E quibus autem prior ſub Seuero, reliqui duo ſub Gordiano ſunt percuſſi.

7. *De reliquo eorum habitu in nummis.*

Sicut *Candyn* vero, de quo ſupra, ubi de Arſacidis agebatur, chlamydos nempe Regiæ ſeu Pepli, uti ab Æſchylo dici Xerxis indumentum ſupra vidimus, in illo terrarum tractu genus, exhibent aliquot ex adductis hiſce ABGARI nummis: ita interius quoque indumentum ſeu Tunicam, eamque non χειρίδωτον, ſed *ſine manicis*, quales *colobia*, iuxta Iſidorum, apud Romanos dicta, videas in ſtante ante Gordianum Abgaro. Diuerſum proinde Tunicæ genus ab eo *manicato*, quod Κάπυριν a Perſis dictum tradit, ut ſupra iam vidimus, Pollux. Conſpicua inſuper, & quæ adtendi hic merentur, ſtantis eiuſdem in addito paullo ante nummo cum Gordiano *Abgari* femoralia, ſeu Αναξυρίδες illæ, quas nempe Perſis, Parthis, Medis, Bactrianis, aliiſque Orientalibus gentibus conſuetas, uti etiam Scythis, tradunt non veteres ſolum Grammatici, Pollux, Heſychius, ſed alii etiam Auctores; quique inde Αναξυρίδας, uti id ſupra quoque adtigimus, vulgo cum *Tiara* & *Candy* coniungunt. Ita apud Plutarchum: Τιάρα, κάνδυς, ἀναξυρίδες *Tiara candys, femoralia, ornamenta*, ibi additur, *Medorum*; & apud Dionem Pruſæenſem: ἄλλως δὲ τιάρας καὶ ΑΝΑΞΥΡΙΔΑΣ, καθάπερ οἶμαι, Πέρσαι τε καὶ Βακτριοι καὶ Παρθυαῖοι, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν βαρβάρων, *alios vero Tiaras geſtare, & Femoralia, ſicut, exiſtimo, Perſæ, & Bactrii, & Parthi, & plures alii ex Barbaris.* Unde Vologeſi Parthorum Regis ἀναξυρὶς, *femorale* ſeu *bracca* apud Lucianum memoratur, in quam millia aliquot verſuum belli Parthici Scriptor compoſuerat. Eaſdem vero horum Perſarum, vicinarumque in Oriente gentium ἀναξυρίδας, non ad crurium cutem conſtrictas, ſicut Equitum Romanorum in campi-

Κάπυρις, Περσικὸς χιτὼν χειριδωτός. lib. VII. c. 13.

De Fortun. Alexandri pag. 330.

Orat. LXXI. p. 628.

Quom. Conſcr. Hiſt. p. 615. Tom. I.

campiluſtriis, ſed laxas exſtitiſſe obſeruat in Tacticis Arrianus: & præclare omnino adſtruit in eodem nummo, ſtantis iuxta Gordianum eiuſdem ABGARI ἀναξυρὶς. Non Equo vero, ut in adducto a præclaris Antiquariis, cum eiuſdem Gordiani in altera nummi area, effigie, inſidentem ABGARUM; ſed eum Camelo vectum cum inſcriptione ΕΔΕϹϹΕΩΝ, memorat, quod iam monuit Triſtanus, ad Tacitum eruditiſſimus Urſinus; qualem vero hactenus nec videre nobis, aut ab aliis viſum noſſe licuit. Pag. 79. Tom. II. pag. 520. Not. ad Annal. XII. cap. 12.

XI.

De Numidiæ & Mauritaniæ Regibus in Nummis.

I. *De Jugurtha & Boccho in denariis gentis Corneliæ.*

Si vero ex Oriente nos ad Meridiem conuertamus, neque omnino deerunt hic veteres etiam nummi, etſi numero forte pauciores, unde earum gentium hiſtoria aliquantum illuſtretur. NUMIDIÆ utique & MAURITANIÆ Reges aliquot iidem nobis adhuc ſuppeditant, IUGURTHAM; BOCCHUM IUBAM Patrem, & Filium; huius coniugem CLEOPATRAM; & natum ex iis PTOLEMÆUM. Priores equidem IUGURTHAM & BOCCHUM quod adtinet, illum Numidiæ, hunc Getuliæ, iuxta alios, Mauritaniæ Regem; utrumque, quod viderunt iam eruditi antiquorum id genus cimeliorum interpretes exhibet denarius gentis Corneliæ; in quo Diana conſpicitur, cum bicorni Luna in fronte, retro autem Lituus, Auguratus, ut notum, inſigne, & nomen Sullæ filii, FAUSTUS; illinc ſedenti in ſolio Sullæ, infra Iugurtha genuflexus, vinctis poſt tergum manibus a *Boccho* genuflexo itidem, & Oleæ ramum ad Sullam tendente, traditur; & cum addito, quod ille poſtea adſumpſerat, ac veteres inſcriptiones Sullæ itidem tribuunt, nomine FELIX. Qui autem nummus eo magis ſingularis habendus eſt; quod, præterquam memoratam a Romanorum rerum Scriptoribus Iugurthæ traditionem ante oculos ponat ac illuſtret; vicem præterea adhuc præſtet illius Annuli, cui eadem erat inſculpta; & quo Sulla dein perpetuo ſignaſſe (quod viderat quoque, qui illum denarium primus protulit, eruditiſſimus Fuluius) a Romanorum rerum Scriptoribus Valerio Maximo, Plinio, ac Plutarcho dicitur. Exſtat vero ab eodem Fuluio ibi quoque vulgatus, ſed de quo anceps inter Antiquarios ſententia, denarius, qui caput imberbe ac diademate reuinctum exhibet, retro Lituum, quo FAUSTI, qui in eo quoq; ſignatur, Sullæ filii, expreſſam imaginem ſtatuit idem laudatus Fuluius; IUGURTHAM autem, ob diadema, quod Sullæ filio tribui non poſſit, celebres Antiquarii, Geuartius ac Seguinus, & iuxta eos Patinus; BOCCHO vero adiudicat poſtremus Familiarum Romanarum editor ac interpres Cl. Vaillant: nempe quod is amicus Sullæ, & centum leonum ei ad ludorum editionem largitor exſtiterit, ac præterea imberbis & cum lanugine tantum ibi depingatur; Jugurtha vero alibi cum prolixa barba. Unde inſuper colligit, eundem *Bocchum* fuiſſe *Jugurthæ* generum, *Jugurtham* vero ſocerum; non viceuerſa, ut e Plutarcho aliis viſum, eamque litem a Salluſtio diremptam; *Etiam antea, Jugurthæ filia Boccho nupſerat.* Quamquam hunc Salluſtii locum quod adtinet, varia ſit ibi codicum veterum lectio; neque pauci ſint; immo e probatioribus, ac inde in impreſſis quoque eius libris, ubi legitur, *Jugur-* Seguin. Epiſt. de Num. Pompeian. p. 221. Famil. Romar. Tom. I. p. 89. In Bell. Jugurth.

Jugurthæ filia Bocchi nupserat: atque ita gener *Jugurtha,* socer autem *Bocchus* statuatur. Accedit quod istud duobus apud Plutarchum locis aperte omnino dicitur: Βόκχος ὁ τῶν ἄνω βαρβάρων βασιλεύς, ἦν ΠΕΝΘΕΡΟΣ ΙΟΥΓΟΥΡΘΑ, *Bocchus Rex Barbarorum, qui superne habitant, Rex, erat* SOCER JUGURTHÆ: alibi autem Βόκχος ΓΑΜΒΡΟΝ ὄντα μισῶν καὶ φοβούμενος ΤΟΝ ΙΟΥΓΟΥΡΘΑΝ, *Bocchus* GENERUM *odio prosequens ac metuens* IUGURTHAM. In quibus duobus utique locis, ni corrupti sint ibi Plutarchi codices, manifeste *socer,* non vero *gener Jugurthæ* dicitur *Bocchus:* & cui accedit etiam Florus, alter quoque memorati modo denarii interpres, de Jugurtha a Boccho victo & Romanis tradito: *sic fraudulentissimus Regum fraude* SOCERI SUI (h. e. Bocchi) *in insidias deductus est, & Sullæ in manus traditus.* Unde ita etiam apud Sallustium a Floro lectum, nempe *Jugurthæ filia Bocchi* (non Boccho) *nupserat,* ad postremum hunc Auctorem est a viris eruditis monitum. Quæ non id euincunt tamen, ut ideo, quod a viris præstantibus factum modo diximus, JUGURTHA in illo gentis Corneliæ denario, qui caput imberbe diademate cinctum exhibet, depictus statui ullatenus debeat. Neque enim id Jugurthæ alibi barbati adspectus solum redarguit; sed insuper, quod ab omni veri specie alienum haberi debeat, ut Regis parricidæ, grauis diu Romanorum hostis, ac tandem in triumphum ducti cum filiis, & in carcere necati effigies, illo habitu, qui vulgo amicorum & sociorum Regum, eorumque ferme adhuc superstitum, signetur in Romano nummo, & qualem iussu Fausti Sullæ filii, cui vinctus fuerat ille traditus; expressaque inde, ut paullo ante dictum, eius rei annulo Sullæ signatorio memoria. Unde vel BOCCHI in eodem denario imago statuenda est; vel si forte ætas eius obstet, alterius, qui Sullæ rebus gestis fuerit immixtus, eiusue amicitia protectus, Regis imago censeri debet. Nisi quod ob iuuenilem, ut videtur, ætatem ad huius Bocchi filium BOCCHUM itidem dictum referri haud incommode possit, qui in ea Mauritaniæ parte regnauit, quæ, more gentis, Regum nomine, *Bocchi,* ut e Plinio discimus, *Sitifensis* ac *Cæsarianæ* dicta, vocabatur; qui autem postea, ut docet Dio, occupato Bogudis seu Mauritaniæ Bogudianæ ac Tingitaniæ dein appellatæ regno, in eo ab Augusto confirmari meruit.

In Mario pag. 410.
In Sulla pag. 452.
Lib. III. c. I.
Lib. V. cap. 2.
Lib. XLVIII. pag. 384.

2. *De Regis* JUBAE *Patris nummis.*

Verum præter hosce socerum generumque, BOCCHUM & JUGURTHAM, illum Mauritaniæ, hunc Numidiæ Regem, JUBAM Patrem & Filium plures, iique veteres & probi nummi nobis adhuc ostentant. Patrem vero JUBAM, non Mauritaniæ, etsi id a [a] Floro ac [b] Eutropio dicatur, sed Numidiæ Regem exstitisse, vere ad Eutropium e Dione Cassio monuit nuper, ob variam nec vulgarem eruditionem ac singularem diligentiam merito laudandus, Christophorus Cellarius. Quod ex Cæsare insuper liquet, ac e Scriptore belli Africani, qui prœlio, quo est a Cæsare victus, profugum Jubam, in regnum atque oppidum Zamam (notam Numidiæ Regiam) ubi domicilium, coniuges, liberosque haberet, peruenisse eum tradit. Id vero, ut ut obiter hoc tangam, Floro ac Eutropio fraudi fuisse videtur, quod Juba quidem pater, qui a Pompeii partibus contra Cæsarem stetit, Numidiæ Rex fuerit: Filio vero eius Augustus, cuius partes fuerat ille sequutus, post M. Antonii & Cleopatræ obitum, tum Cleopatram eorum filiam in uxorem dederit; tum paterni regni (utrumque, neque uno loco, docet Dio Cassius) ac

a Lib. IV. c. II.
b Lib. VI. c. 18.
Bell. Civ. lib. II. cap. 25.
Cap. XCI.
Lib. LI. pag. 454. & lib. LIII. pag. 514.

ac proinde Numidiæ loco, quæ iam in Prouinciam Populi Romani fuerat redacta, Bocchi Bogudisque, atque ita præter Getuliæ partem, Mauritaniæ, ut modo vidimus, *Bogudianæ* seu *Tingitanæ* dein dictæ regnum donauerit. Unde Bogudem utique partis Mauritaniæ Regem exstitisse sat liquet; quo autem regno fuerit ille, quod antea e Dione vidimus, a Boccho exutus, quique in possessione illius regni, præter paternum fuerit ab Augusto adsertus. Lib. XLVIII. pag. 384.

Utriusque vero JUBÆ, Patris ac Filii nummos diuulgarunt iam viri his antiquitatis studiis inclyti, Erizzo, Torrentius, Tristanus, Patinus, Sponius, Morellus, ac Begerus noster. Ac patris quidem *JUBÆ cum promissa barba, & coma Maurorum more, de quo Strabo, ac ut viderunt iam alii, cincinnis in orbem tortis seu calamistris, & cum Sceptro insuper, iconem primus conspiciendam dedit [a] Tristanus, & cum epigraphe REX JUBA, sed sine auersa eius parte; quam exhibuit postea ad Tranquillum [b] Patinus, in Miscellaneis [c] Sponius, & in Thesauris [d] Brandenburgicis Begerus: Templum nempe cum Punicis aliquot litteris, & cum epigraphe REX JUBA. Exstat vero idem nummus argenteus in Thesauris cum Gallorum Regiis, tum Mediceis; ac in prioribus alii adhuc, in quibus idem huius Regis caput, eademque inscriptio, REX JUBA; in auersa autem nummi area, Templum itidem; unus etiam, in quo Equus, sed sine addita inscriptione, cernitur. Adducitur insuper a Torrentio ad Suetonium nummus, in quo hinc Patris Jubæ senilis quidem, nec barbata tamen; illinc filii Jubæ iuuenilis, utraque diademata effigies, & cum adscripta utrinque epigraphe REX JUBA. E quibus autem duobus Regiæ Gallorum Gazæ nummis, unum cum barbati JUBÆ effigie in anteriore area, cui nempe, patre Hyempsale adhuc superstite, *barbam in altercatione inuasisse* J. Cæsar apud Suetonium dicitur; in auersa autem Templum octo Columnarum, ceu vulgarem, ut ait, apud Antiquarios, ab iisque explicatum, protulit iam Sponius. Unde alterum demum eiusdem Jubæ nummum, cum Equo desultorio, celebrata aliquoties in hoc opere insigni humanitate Cl. Oudineti, haud auersis, ut arbitrari licet, oculis hic adspiciet lector:

*Lib. XVII. pag. 828.
[a] Tom. I. pag. 473.
[b] Not. ad Caligul. cap. XXVI.
[c] Pag. 146.
[d] Vol. I. pag. 302.
Ad Caligul. c. XXVI.
In Jul. Cæsar. cap. XXXI.
Miscel. p. 146.

3. *De nummis Regis* JUBAE *filii.*

Filii equidem JUBÆ pueri adhuc in triumphum a J. Cæsare ducti, dein Cleopatræ, Antonii & Cleopatræ filiæ nuptiis, ac parte Getuliæ & Mauritaniæ regni, ab Augusto, ut paullo ante vidimus, donati, aliquot etiam ac notabiles, cum a laudatis supra Antiquariis sunt iam adducti; tum alii adhuc in præclaris Cimeliarchiis delitescentes occurrunt nummi. Ex iis autem maxime memorabiles conspiciuntur, in quibus hinc ille, ut a Plutarcho dicitur, *Regum præstantissimus historiæ conditor*; alibi Regum *maxime gratiosus*; a Plinio autem, *studiorum claritate memorabilior etiam, quam regno*, imberbis vero & cum diademato capite depingitur, adscripto itidem nomine

In Sertorio p. 572.
In M. Anton. pag. 955.
Lib. XII. c. 14.

Rex Juba; illinc cum Cleopatræ coniugis effigie, & nomine Græcis litteris signato, ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ· quem nummum a Cl. Vaillant in Gazam Gallorum Regiam illatum diuulgauit insignis nuper horum antiquitatum promicondus Morellus. Duos vero adduxit ad Suetonium nummos Torrentius; unum iam memoratum; in cuius auersa parte signari huius Jubæ coniugem, citra additum vero ibidem eius nomen, ut modo vidimus, censuit: alterum, in quo, non illius quidem effigies, sed nomen exstat insculptum & dignitas, ΒΑΣΙΛΙ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ *Regina Clepatra*, cum flore Loti, & duobus inde prominentibus surculis. Quomodo alius adhuc exstat nummus in Gaza Gallorum Regia, & ab illustri* Erizzo iam vulgatus; in quo similiter hinc mariti caput ac nomen, Rex Juba; illinc, quod nobilem Antiquarium fugit, Lotus itidem. Qui duo itaque nummi Ægyptiam huius Cleopatræ seu* *Selenes*, prout ea apud Suetonium dicitur, originem abunde comprobant. Mitto iam alios adhuc huius Regis *Jubæ* nummos, cum diademato itidem eius capite: in auersis autem partibus, cum variis symbolis, aut Victoriæ cum Corona, quæ Galeæ Elephantinæ insistit, quam nemo utique in Afri & Mauritaniæ quidem Regis nummo signatam mirabitur; aut cum Cornucopiæ, ac Tridente, maritimæ & ubertate frugum adfluentis regionis, seu urbis in ea Cæsareæ, de qua mox, indiciis; aut cum Ara inter duas lauros, & supra Aram aui velut Cygno. Adde alios, ut in Regiis quidem Gallorum Thesauris, cum Claua, Pharetra, & Leonis exuuiis, totidem nempe Herculis Libyci, qualis in antiquis etiam nummis dictus, insignibus, ac in eo quidem terrarum tractu, ubi olim, ut ea de re Plinius: *regia Antæi, certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti.* Sic alii ibidem huius Jubæ nummi, aut cum Capricorno, Cornucopię, Gubernaculo, Globo, qualia nempe in aliis Augusti nummis simul iuncta subinde occurrunt; in eius proinde honorem a Rege illius cliente, & tot nominibus ei deuincto itidem signata: aut Equus, Mauritaniæ quoque, sicut in Carthaginis nummis, insigne, cum litteris Punicis. Exstat quidem alius adhuc, & singularis, quem in Thesauro describit Goltzius, cum Regis huius Jubæ mentione nummus; sed cuius dubia admodum & suspecta haud immerito Cl.* Harduino ad Plinium fides, nusquam certe alibi hactenus visi, nempe Col. Jul. Cæsarea Jubæ Reg. seu regia. Inter cimelia vero Gallorum Regia, & quæ dicto nummo suffragari quodammodo videntur, conspicitur quoque nummus, idemque ab erudito Auctore urbium e nummis illustratarum descriptus, in quo hinc Rex Juba, illinc Cæsarea R. xxxii; sed qui nummus, de quo ille silet, adulterinus viris sagacibus & in hac penu memoria exercitatis est visus. *Cæsareæ* equidem, quæ maritima Mauritaniæ Sitifensis, a Caligulæ temporibus dictæ, ciuitas, ac Jubæ, quod docet Plinius, Regia, eaque, eodem auctore, *Jol* olim dicta, percussi videntur, ut id bene coniecit laudatus Harduinus, id genus nummi cum Jubæ huius effigie, & annorum numeris. Annos vero regni eiusdem Jubæ, id genus numeris xxxii, qui occurrunt in Regis illius nummis, designari statuit idem vir pereruditus. Quod proinde de patris huius Jubæ nummis, in quibus itidem numeri xx & xxx comparent, similiter dicendum foret; cui tamen Regis titulum a Pompeio, quod a partibus eius contra Cæsarem staret, demum datum docet Dio Cassius. A quo autem tempore, seu a priore belli ciuilis inter Pompeium ac Cæsarem anno v. c. dcc₀ ad Jubæ huius, prœlio a Cęsare

Specim. Tab. xxiii.
Ad Caligul. c. xxvi.
* In Caligul. cap. xxvi.
Lib. x. cap. 2.
Not. ad lib. v. cap. 2.
Pag. 111.
Lib. v. cap. 2.
Lib. xliii. p. 179.

ſare in Africa victi, interitum, ſeu V. C. DCCVIII, octo demum anni effluxerant. Accedit, quod unus occurrat huius Jubæ nummus in Gaza Gallorum Regia, de quo paullo ante, in quo etiam numerus quadragenarius K. XXXX. ſignatur. Unde eximio Begero noſtro ſuſpecta viſa eſt ea nummorum illorum de annis huius Jubæ regni explicatio; qui iſtud ab Auguſto demum, poſt Antonii & Cleopatræ fata, fuerat, ut ex Dione vidimus, conſequutus. Id vero obiter præterire hic non licet, eam JUBÆ filii, ad quem referenda eius rei origo potius videtnr, quam ad patrem JUBAM, venerationem apud Mauros poſt eius obitum reſediſſe, ut in Deorum numerum fuerit ab iis continuo relatus. Id utique ab Eccleſiaſticis ſcriptoribus, [a] Lactantio, quod viderat iam [b] Triſtanus, ac [c] Minucio Felice, aperte traditur, *peierante Proculo Deus Romulus, &* JUBA MAURIS *volentibus,* DEUS *eſt*; alibi autem in genere ab eodem [d] Tertulliano ac [e] Cypriano præterea dicitur, quod Mauritaniæ Reguli pro Diis ſint ab ea gente habiti & culti. Id vero flagitat omnino huius operis ratio, ut e laudatis modo JUBÆ huius nummis, unum hic vel alterum, & quidem haud vulgarem adferam; qui dictorum modo de hoc inſigni Mauritaniæ Rege fidem quodammodo adſtruant, & Lectoris ſimul oculos eius, qui de ſui æui poſteriſque hominibus bene mereri ſtuduit, adſpectu hic oblectet. Quibus tertium hic addemus e Gaza Gallorum Regia cnm adductis ſupra Patris JUBÆ nummis ad me ab eximio Oudineto itidem tranſmiſſum: in quo hinc imberbe ac diadematum JUBÆ filii caput, illinc ſolitus in Auguſti, qui Regis illius Euergetis exſtitit, nummis typus, Capricorni nempe cum Temone, deſuper Cornucopiæ, & litteræ R XXXXII.

a Lactant. de Falſ. Rell. lib. I. cap. 5.
b Tom. I. pag. 18.
c In Octauio. cap. XXIII.
d Apolog. cap. XXIV.
e De Idol. Van.

Auo autem ac Patri JUBÆ addere adhuc licet prioris, ac M. Antonii ſimul Nepotem, e JUBA quippe filio & CLEOPATRA SELENE Antonii filia, genitum, PTOLEMÆUM Mauritaniæ itidem Regem, quem ſimiliter adhuc conſpiciendum præbent præclari aliquot & ſelecti nummi. Quibus eo maius pretium ſtatuendum eſt, quod illum, etſi conſobrinum ſuum, ut de eo Suetonius, mox ſuſtulerit Caligula. Unum autem Regis huius Mauri nummum primus protulit ad dictum Suetonii locum eruditiſſimus Torrentius; in quo hinc caput eius diademate cinctum, cum iuſcriptione REX PTOLEM. illinc cum Palma arbore, & litteris RAX, nempe, ut eaſdem litteras explico, (nihil enim ad nummum illum notauit eruditus Antiſtes) *Regni anno Decimo.* Exſtat vero idem nummus in Theſauris Gallorum Regiis, ſed in quo legitur RAI, atque ita ut ibi non *Decimus*, ſed *Annus Primus Regni* huius Ptolemæi deſignetur. Palma autem, haud infrequens in Africanis, qui adhuc ſuperſunt, nummis. Alium vero huius Regis nummum ad eundem Tranquilli locum, cum iis, qui JUBAM, Auum & Parentem ſignabant, nummis, adtulit Cl. Patinus; in quo non diadematum, ſed laureatum

4. *De nummis* PTOLEMAEI, *Jubæ Junioris Filii.*

In Caligul. cap. XXVI.

Ad Sueton. Caligul. c. XXVI.

reatum Regis illius caput, & epigraphe REX PTOLEMEUS; illinc dimidius Equus, cum litteris superat KA; cui similis exstat in Gaza Gallorum Regia, cum Hasta insuper, quæ dimidio Equo, noto cæteroquin, ut id ante iam monui, Carthaginiensium in eadem terrarum parte insigni. Editus vero est a Cl. Seguino nummus, hinc cum imberbi & laureato capite; illinc cum Astro in falcata Luna; sed in cuius priori parte pro L. POL. MÆUI, legi omnino REX PTOLEMEUS, signarique in eo Regis illius Mauritaniæ vultum, quique eum nummum inde rursus protulit ad eadem Seguini numismata, adnotauit celebris Antiquarius. Exstabant vero in eiusdem Seguini cimeliis a me olim inspectis alii duo nummi, cum Augusti capite in anteriori area, in auersa autem REX PTOL. in corona, circum Decemuiri cuiusdam nomen inscriptum, ut viro illi præclaro videbatur, C. LÆTILIUS ALLUSTI: alius insuper, in quo APALUS IIUIR. Q. idem forte, qui a Patino itidem vulgatus, cum illius Decemuiri nomine SAPILUS IIUIR. Q. in corona autem REX PTOL. Occurrit verò alius adhuc indictus hactenus Antiquariis eiusdem Regis Ptolemæi nummus in Thesauris Gallorum Regiis; in cuius anteriori area eius caput similiter cum diademate cernitur; in auersa autem Claua in laurea: quæ vel ad dicta iam ante de Hercule in iis terrarum partibus; aut vero ad M. Antonium, huius Ptolemæi auum forte respicit: quem genus suum ab Hercule deriuasse, idque specie ac habitu confirmare solitum, aliunde e Plutarcho, & nummis etiam gentis Antoniæ constat. Neque vero intuitu huius quoque Mauritaniæ, & postremi quidem Regis PTOLEMÆI, haud minus quam Patris vel Aui, defraudandus hic erit Lector. E tribus autem, qui sequuntur, Mauri huius Regis PTOLEMÆI nummis, iisque supra iam memoratis; priorem a Torrentio; alterum a Patino iam diuulgatum; tertium nos primum, eumque e Gaza Gallorum Regia depromptum hic in lucem edimus, in quo caput itidem imberbe ac diademate reuinctum, illinc Palma cum dactylis & litteris RAI. seu *Regni Anno Primo.*

Select. Num. pag. 94.

Vaillant. Not. ad Seg. Num. pag. 404.

Num. Imper. pag. 32.

In M. Anton. pag. 917.

Ad Sueton Caligul. cap XXI. Ibidem.

XII.

De SICILIÆ REGIBUS *in nummis.*

Sed maius erit forte operæ pretium, missis hisce in Africa, & priorum quidem Cæsarum ætate, MAURITANIÆ Regibus, ad oppositam in Europa, eamque inclytam tot decoribus Insulam, haud longo utique traiectu, quod nobis olim coram agnoscere licuit, transfretare. De SICILIA me loqui quiuis facile intelligit; in cuius residuis adhuc haud exiguo numero nummis, depictos intueri etiamnum licet antiquos illius Insulæ, vel præcipuarum

in

in eadem urbium Reges, GELONEM, HIERONEM, THERONEM; MAMERCUM, DIONYSIUM, AGATHOCLEM, HIERONEM II, HIERONYMUM. Eos enim ſuppeditant cum Goltzii & Parutæ Sicilia; tum aliquot ex iis editi poſtea aliorum Antiquariorum libri; inſtructi denique id genus cimeliis Regii, aut aliorum Procerum Theſauri, vel Antiquariorum thecæ nummariæ: quibus autem nummis a vetuſtate ſimul & ab elegantia peculiari ſingulare inſuper pretium accedit.

Quamquam id hic in limine, uti olim a nobis factum, monere liceat; non omnes id genus Nummos, qui antiquorum illorum Siciliæ Regum capita præferunt, florentibus iis percuſſos; ſed quoſdam ſat diu forte poſt eorum obitum renouatos ad memoriam ſuperiorum temporum, & quidem, ut opinari licet, in urbe elegantiorum omnium ſtudioſiſſima, Syracuſarum nempe. Ut id certe ſtatuam, me impellunt potiſſimum varia eorundem Regum numiſmata, quorum capita diademate in iis ornata conſpiciuntur: quum tamen eos illo abſtinuiſſe aperte doceat Liuius, ac in HIERONYMO poſtremo eorum Regum eius uſum, ut primum tum receptum ac antea inſolitum, notet: *Nam quum per tot annos* HIERONEM, *filiumque eius* GELONEM, *nec veſtis habitu,* NEC ALIO ULLO INSIGNI *differentes a cæteris ciuibus vidiſſent, conſpexere purpuram ac* DIADEMA, *ac ſatellites armatos.* Quomodo NUMAM cernimus in denariis Gentis Calpurniæ, vinctum Diademate; quum tamen neque illum, neque alios Romanorum Reges eo uſos ſatis conſtet. Quod ſi non aliunde liqueret, certe fidem faceret Juſtinus, de ætate, qua vixit Romulus, per ea adhuc tempora: *Reges Haſtas pro* DIADEMATE *habebant, quas Græci Sceptra dixere.* Neque etiam inter ea imperii inſignia, quæ ab Hetruſcis Romam leguntur delata, ulla Diadematis ſit apud Auctores mentio. Adeo ut ſatis mirari non poſſim ſupinam eruditi alias, neque leuiter ab his litteris inſtructi, Andreæ Tiraquelli incuriam; qui ſcilicet ex Dionyſio Halicarnaſſenſi obſeruat, Diademata Regum Perſarum & Lydorum fuiſſe quadrata; Hetruſcorum vero & Romanorum figura ſemicirculari: quum tamen id diſerte non de Diademate, ſed de Toga obſeruet Dionyſius; neque eo loco ulla apud eum Diadematis mentio ſit aut veſtigium. Ut mittam abſurdum illud de quadrato ſcilicet Perſarum Regum Diademate; quod ſinuatum in orbem ſupra e Nummis & Tacito vidimus ac vinculi illius ratio ſatis ſuperque arguebat. Ad ſua itaque tempora, & familiarem tunc Regibus morem reſpiciebant id genus artifices, monetarii, pictores, ſculptores, (quod alioquin iis ſolemne) in exprimendis ſuperioris memoriæ Regibus, Heroibus, aut viris Illuſtribus. Unde vulgo ab iis reuincta ſimili Diademate Dearum etiam capita; ut præter ſtatuas antiquas, nummi paſſim Junonem, Venerem, Dianam, (*Reginas* quippe dictas) eo ornamenti genere conſpicuas nobis ante oculos ponunt. Immo id Poëtis etiam, quibus æqua ſemper ac pictoribus fingendi poteſtas, ſolemne quoque obſeruo; ut quum vel a Juuenali Diadema Quirino ſeu Romulo tribuitur:

Ancilla natus Trabeam, DIADEMA QUIRINI;

vel a Seneca Atreo Argiuorum Regi, *falſo comam vinclo decentem*; aut Thyeſti ab Atreo, apud eundem: *impoſita capiti vincla venerando gere*; more tamen per ea tempora apud Græcos ignoto, nec niſi poſt plures ætates a Macedonibus ex Oriente deducto, ut iam ſupra e Juſtino vidimus; dictumque

[Margin notes:] I. *De ætate ac diſcrimine nummorum cum ſignatis* SICILIAE REGIBUS. — Lib. XXIV. c. 5. — Lib. XLIII. c. 5. — Annotat. ad Alex. ab Alex. lib. I. cap. 28. — Antiq. lib. III. pag. 195. — JUNO REGINA *in nummis.* — Sat. VIII. v. 259. — Thyeſt. v. — Ibid. v. 543. — Lib. XII. c. 3.

inde Diadema prius *Persicum*, postea *Macedonicum* ac *Pellæum*. Immo ut de antiquis SICILIÆ Regibus similiter statuatur, eos abstinuisse diademate; ac e monetariorum proinde ingenio, vel eorum, qui cudendis id genus nummis in ea gente præpositi, profectum, quo eorum capita in aliquot nummis redimantur, Diadema, suadet præterea Diodorus, qui unum ex iis AGATHOCLEM refert, admisso REGIS titulo, Diademate tamen abstinuisse, loco autem Diadematis eum Coronam gestasse, tanquam in perpetuo sacerdotio; aut iuxta alios, quod non crinitus foret. Quod postremum adstruit etiam, ut olim quoque vidimus, Ælianus, eum myrtea corona texisse deformis capitis caluitiem: quo nempe consilio nosti Jul. Cæsarem lauream fronti adaptasse, ut ex Suetonio & nummis eius obuium. Ratio autem huius instituti, cur licet adsumpto Regio nomine, id præcipuum eius insigne Agathocles, aliique ex humili & priuata fortna Conditores imperiorum facti, vel liberæ quondam patriæ Tyranni, omitterent, ex eo videtur profecta; quod Diadema illud, tanquam recenter ab Alexandri successoribus e Regio Persarum dominatu depromptum, tum in omnium oculos incurrens, nouitate vel fastu maiori cum inuidia coniunctum videretur. Prius illud satis aperte innuit Diodorus, quum tradit loco supra indicato, Agathoclem Regis titulum adsumpsisse, exemplo Successorum Alexandri, sed sine Diademate, quod ipsi tum usurparent: & quidem primi, uti in superiori Dissertatione vidimus, ac obseruat simul & suggillat grauis auctor Plutarchus. Similis proinde consilii, minuendæ nempe inuidiæ, fidem etiam facit Nicolaus Damascenus; qui refert postremum Regem Demetrium, Myrinam, Samiam meretricem, Regii fastigii consortem habuisse, excepto Diademate. De Philippo autem penultimo Macedonum Rege aperte Liuius: *quod populariter, dempto* CAPITIS INSIGNI, *purpura atque alio Regio habitu, æquauerat cæteris se in speciem, quo nihil gratius est ciuitatibus liberis.* Ut facile liqueat, cur tam diu ab eo insigni abstinerent Romanorum Cæsares; aut cur idem oblatum Julio, caussam ei exitii accelerauerit. Alias non sponte semper, sed nonnunquam a maiori potestate compulsi, gentis alicuius principes regiam illam frontis notam omiserunt; sicut de Hyrcano obseruat Josephus, eum, cum in Pontificatu, tum in principatu gentis a Pompeio restitutum; sed ita *ut Diadema vetaret illum ferre*, Διάδημα δὲ φορεῖν ἐκώλυσε.

Lib. xx. pag. 761.

V. H. lib. xi. cap. 4.

Excerpt. Valesf. pag. 506.

Lib. xxvii. cap. 31.

Antiq. lib. xx. cap. 18.

E quibus autem id iam, ut opinor, abunde elucescit, cur vetusti dictorum Siciliæ Regum nummi occurrant sine diadematis illorum capitibus, quorum nempe Diadematum usus nec dum in Europa inualuerat; interdum etiam sine addito *Regis* titulo; & quorum inde nummorum maior continuo vetustas statuenda est. Ita GELONIS laureatum caput, aut Galea tectum, uti in nummo Gazæ Mediceæ, & cum solo ΓΕΛΩΝΟΣ nomine, exhibent subinde aliquot apud Parutam, & obuii in nummariis adhuc thecis, nummi; aliquando cum adscripto quidem *Regis* seu ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo, quod gestasse illum e Diodoro, qui & in regno illum dicit consenuisse, aliisque antiquis Historicis constat; sed citra ullum Diadema. Quod de HIERONE, Gelonis fratris successore, seu obuiis adhuc eius nummis, cum eodem in iis discrimine, capitis nempe laureati vel diademati, & omissi aut additi ΒΑΣΙΛΕΩΣ tituli, similiter dicendum est.

Tab. 107, 108.

Lib. xi. p. 255.

Singu-

Singulares vero exstant GELONIS huius nummi, in quibus Victoria Bigis insistit, *Regis* autem loco *Syracusius* tantum, quod nempe tum in ea urbe regnaret (ut liquet in uno ex iisdem nummis cum diademato eius capite) inscribitur, ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ ΓΕΛΩΝΟΣ. Eum enim *Geloum* exstitisse, & *Gelois* ortum maioribus, in eaque urbe *Gela* imperium, antequam Syracusarum dominatu potiretur, obtinuisse, docet huius ætati suppar Herodotus. Unde etiam obuius in aliis huius *Gelonis* nummis Minotaurus, qui *Gelæ* eosdem percussos arguit; sicut a Messeniis itidem Siculis, lepus, (Messeniorum, ut ex eorum nummis liquet, insigne) in aliis depictus. Quum vero iidem nummi, ob victoriam curulem seu equestrem, in sacris Græcorum Agonibus reportatam, solito id in antiquis nummis, uti & Successorum eius ac fratris, de quo mox, Hieronis typo, fuerint percussi; id vero obtineret, ut Hieronicæ patria soleret addi iis Statuis, Imaginibus, Tabulis, aliisue monumentis, quibus id genus victoriæ celebrari consueuerant; ita quod vel ex adductis eam in rem a Pausania exemplis constat, non semper patria, in qua quis erat natus, sed ubi honoribus adfectus, in eaue sedem fixerat, iis adscribi consueuerat. Quomodo etiam parta curuli in Olympiis Victoria, *Syracusanus*, alibi *Ætnæus* & *Syracusanus*, ut id e Græcis ad Pindarum Criticis & inscriptione primæ Odæ Pythicæ discimus, dicitur Hiero; quod nempe is *Syracusis* tum regnaret, *Ætnam* autem in Sicilia urbem condidisset, qui alioquin *Gelous* erat iuxta fratrem *Gelonem*, & *Gelæ* etiam tyrannus, priusquam Syracusis, exstiterat. Quæ autem, ac simul GELONIS huius, cuius insignia fuerunt in Syracusas totamque Siciliam merita, summaque eo regnante & post obitum, nominis celebritas, effigiem, hic continuo adspiciet Lector.

2. *De nummis Regis* Gelonis.

Lib. II. cap. 154. 155.

Vid. Sophocl Elect. v. 606. Lysiam Orat. XVIII. p. 320. Lib. VI. pag. 351. 352.

Ἱέρων, Συρακουσίῳ. Olymp. Od. I. Ἱέρωνι Αἰτναίῳ Συρακουσίῳ. Pyth. Od. I. & Schol. ad Arg. I. Od. Olymp.

E quibus præterea nummis illustrari ac redargui etiam potest, qui cæteroquin eosdem haud parum illustrat, idem Pausanias. Inter monumenta enim Hieronicarum, quæ commemorat, in Olympiis, *Gelonis* currum æreum tradit exstitisse; qui, iuxta quosdam, donum sit Gelonis Siciliæ Tyranni. A quorum vero sententia sibi recedendum putat, quod testetur doni illius inscriptio, *Gelonem Dinomenis filium Geloum* dedicasse, qui vicerit Olympiade LXXIII: quum *Gelo* Siciliæ tyrannus rerum sit potitus, Olympiados LXXII Anno secundo: idem autem *Syracusanum* (quod in adductis modo duobus prioribus nummis factum cernimus) se renuntiandum curas-

Lib. VI. pag. 360.

curasset, non *Geloum*. Facile proinde credi posse, alium a *Gelone* Siciliæ tyranno, & priuatum quidem hominem fuisse eum *Gelonem*, qui currum illum in Olympiis dedicauerat, cuius autem pater *Dinomenes* patri *Gelonis* tyranni cognominis fuerit. Neque tamen inde acerbe castigandus fuit ab illustri Scaligero, uti quum hæc scriberem, fieri ab eo ad Eusebium video, Pausanias; quasi ignorasset, quod tyranni & reges vincerent Olympia. Neque enim ille eo argumento ibi nititur, ut alteri cuidam *Geloni*, donum illud ob Olympiacam Victoriam oblatum adscriberet: verum quod se non *Geloum*, sed *Syracusanum* inscribi curasset idem Rex *Gelo*, *Syracusarum* quippe iam tyrannus. Haud alius tamen *Gelo* Dinomenis filius, cum Pausania quærendus est, qui iisdem illis temporibus in Olympia certamine curuli vicerit: quum id præterea luculenta nummorum id genus fide comprobetur, qui istud omnino *Geloni* Syracusarum Regi vel Tyranno tribuunt. Illud vero haud ita forte liquidum, cur in celebranda id genus curuli in Olympiis huius *Gelonis* victoria, in dono Olympiam eam in rem misso, *Gelous*, quæ naturalis erat eius patria; in nummis vero, similis victoriæ indicibus, *Syracusanus* sit ille inscriptus. Id vero inde factum mihi videtur, quod nummi supra adducti cum inscriptione ΓΕΛΩΝΟΣ ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ, *Gelonis Syracusani*, sint Syracusis, & ab ipsis Syracusanis percussi; currus vero ille æreus, in quo idem *Gelo*, non Συρακόσιος, ubi tum regnabat, sed Γελῷος *Gelous*, a naturali eius patria inscribitur; qui extra Siciliam, & quidem in Elidem, ibi nempe consecrandus mitteretur, ad memoriam relatæ ab eo in Olympiacis ludis Victoriæ.

Anim. ad Euseb. pag. 130.

2. *De nummis Regis* Hieronis I. *illiusque* Olympionicæ *&* Pythonicæ.

De HIERONE utique, & quidem huius nominis Primo, qui post *Gelonem* fratrem Syracusis totique Siciliæ præfuit, eoque Olympionica itidem ac Pythionica, fidem abunde præstant, præter luculentos earum victoriarum præcones, Pindarum, aut Bacchylidem, plerique eius, iique sat magno adhuc numero superstites, nummi. In iis enim, neque aliud ferme, depinguntur *Bigæ*, eæque Equorum & Mulorum; *Trigæ*; *Quadrigæ*, cum insistente in iis Auriga, quandoque *Victoria*; vel *Eques decurrens*; aut *Equus* ipse seu *Celes*, quo nempe Hiero vicerat. Unde continuo omnibus Equestribus seu curulibus, qui in iis Græcorum Ludis erant recepti, Agonibus vicisse idem Hiero censendus est. *Celete* quidem, & *Quadrigis* in Olympiis & Pythiis eundem vere *Hieronicam* exstitisse, docent scripta in easdem Victorias a Pindaro Ἐπινίκια, & quod Græci ad eum Critici obseruant, *Celete* quidem in Olympiis, Olympiade LXXIII; in Pythiis autem, Olympiade LXXVI, & LXXVII. Ἅρματι vero, seu *Quadrigis*, Olympiade LXXIII & LXXIV. Cuius equidem quadrigariæ victoriæ, quæ in adductis a Paruta nummis non comparet, memoria in nummo huius HIERONIS argenteo, qui exstat in Gaza Medicea, signatur; in quo Regis illius caput cum diademate cernitur; illinc Victoria in Quadrigis, ac desuper Stella, (uti hoc quoque in Bigatis eiusdem Hieronis apud Parutam nummis conspicitur) cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΙΕΡΩΝΟΣ. Immo cuius etiam curulis victoriæ monumentum, nempe *æreum currum*, χαλκοῦν ἅρμα, in Olympia, non ab ipso quidem Hierone, sed ab huius Hieronis filio dedicatum tradit Pausanias. Ἅρμα enim Græcis, quod notum, in sacris illis agonibus, idem quod τέθριππον, aut τετράορον, vel quandoque iuncta, [a] ἅρμα τέθριππον, aut [b] ἅρμα τετράορον, de *quadrigis* seu *quadrigario cursu* dictum; ac unde victores, ut hoc addam, eo curulis certaminis genere,

Schol. ad Argum. Olymp. Od. I. & Pyth. Od. I. II. III. Ibid. ad Argum. Olymp. Od. I. & Pyth. Od. I.

Lib. VI. pag. 365.

a [illegible] Od. I. v. 18.
b Eurip. Iphig. Aul. v. 214.

genere, proclamati a præcone, ut id e Pindaro rursus liquet, ἅρμα νικᾶν, *qua-* Isthm. Od. i. v. 18
drigis vicisse. Quum autem στήλας seu *Columnas* constet in locis ad curules
illos cursus destinatis exstitisse, & prout ad *extremam* ex iis *Columnam* impe- Στήλην ἄ-
gisse Orestes, & inde curru delapsus, misere, iuxta Sophoclem, periisse dici- κραν παί-
tur; hinc Columna etiam est in uno ex huius HIERONIS apud Paru- σας Electr. v. 747.
tam nummis conspicua, neque tamen cum *Bigis* aut *Quadrigis*, sed cum *Tri-* Tab. 110. n. 15.
gis in eo depictis. Quomodo in alio *Catinensium* apud eundem Parutam num-
mo, non *Trigæ* iam, sed *Quadrigæ* prope Columnam signantur; Victoria Tab. 25. n. 8.
autem non Equos, sed Aurigam ipsum coronans, sicut in alio, qui ibi præce-
dit, eiusdem urbis nummo, ac in pluribus similiter *Syracusanorum* nummis.
Ille autem cum *Trigis* inter Hieronis nummos apud Parutam eo magis, alius- Idem Tab. 31, 32, 35, 36, &c.
que ibidem cum Victoria in *Trigis*, quæ ab alia Victoria coronatur, adtendi
merentur; quod obscura sit alioquin *Trigarum* mentio in sacris illis Græco-
rum Agonibus; nuspiam certe earum vel apud Pindarum, vel apud Pausa-
niam, ubi agit de Olympiacis apud Eleos, aut Pythicis apud Delphos agoni-
bus, mentionem fieri videas: nec a Græcis ad eum Lyricum Criticis, qui *Ce-*
lete, Bigis, & *Quadrigis,* nuspiam *Trigis* decertatum in iis memorant: adeo
ut nec harum postremarum nomen, quod equidem sciam, in iis legatur. In
Circensibus equidem seu Equestribus Romanorum ludis haud obscurum cu-
rule *Trigarum,* uti alioquin *Bigarum* vel *Quadrigarum,* certamen exstitit: ita Lib. xxviii. cap. 17.
ut Neronem iis delectatum, vel e Plinio liqueat, & a quo *Trigariorum,* qui Lib. xxiv. c. 1.
Trigas illas agitarent, facta est alibi adhuc mentio; uti, quod ibi ab erudi- & lib. xxvii. cap. 13.
tissimo Harduino monitum legitur, *Trigarium,* seu locus in quo *Trigæ* id
genus exercerentur, apud Philoxenum. Unde eo magis aduerti merentur a-
liquot apud Parutam huius HIERONIS nummi, in quibus, sicut in aliis
Bigæ, ita *Trigæ,* qualem infra adferemus, conspiciuntur: ac unde licet abun-
de statuere, earum quoque certamen in solemnibus illis & curulibus Græco-
rum agonibus exstitisse, illudque forte generali Ἅρματος nomine, quod vulgo
tamen de *Quadrigis* ut vidimus, a Pindaro & Pausania dicitur, quandoque
intelligi. Neque vero insolitæ in iisdem *Mularum* etiam *Bigæ,* quas Ἀπήνης
nomine, quod vel e Pindaro obuium, dixerunt Græci; & quomodo
inscriptum apud eundem Lyricum Psaumidi Ἐπινίκιον, tanquam Τεθρίπ- Inscr. Olymp. Od. 1.
πῳ, Ἀπήνῃ, καὶ Κέλητι, *Quadrigis Mularum Bigis, & Celete* victori. Ad quam ve-
ro huius Ἀπήνης in eadem Oda mentionem, notant veteres Critici; quum Schol. ad Olymp. Od. v. v. 6.
prius tantum Equis decertare in iis Agonibus mos esset, Asandrastum, ut ibi legi-
tur, Mulabus etiam certare contendisse, quod per decennium demum obtinuerit,
ac circa LXXXIX Olympiada fuerit sublatum. Ad sequens vero Ἐπινίκιον Agesiæ
cuiusdam Syracusani, Ἀπήνῃ itidem, seu *Rheda Mulari* victoris, dicitur in Græ- Olymp. Od. vi.
cis ad illius argumentum Adnotatis, eundem *Mularum Cursum,* seu Ἀπήνην,
iuxta quosdam, Olympiade LXXV, iuxta alios, LXXXVI, fuisse abolitum.
A Pausania autem dicitur, Ἀπήνη seu *Mularis* ille *cursus* receptus primum Lib. v. p. 302.
in Olympicis ludis, Olympiade LXX; Olympiade vero LXXXIV, pro-
clamatum, ne in iis amplius adhiberetur. Quibus addit mox idem Auctor,
haud antiquam fuisse vel decoram illam *Mularem Rhedam,* quam duæ nem-
pe Mulæ, equorum loco, traherent. Quamquam, ut alia iam mittam, anti-
quissimum fuisse apud Græcos Ἀπήνης seu *Mularis vehiculi* usum, vel ex Ho- ἐϋξέστης ἀπ' ἀπήνης.
mero, liqueat; qui illius meminit, cui imposita fuerint a Priamo ferenda ad
redimendum Hectoris corpus ad Achillem dona. Mulos vero, qui currum Iliad. Ω v. 275 & v. 324.

 illum

v. 277. illum ducerent, a validis, seu qui seu firmis ungulis & robore, ac ut *splendida*
Ἀγλαὰ δῶρα v. 278. *dona*, Priamo a Mysis datos ibidem laudat. Inter consignatos vero huius, de
Tab. 20. n. 12. quo hic agimus, HIERONIS I. apud Parutam, sicut inter Messeniorum in Sicilia itidem apud eum nummos, unum etiam videas, in quo *Mularum Bigæ*, quarum Auriga habenas tenet, Victoria autem desuper coronam uni ex iisdem Mulabus imponit. Cuius equidem moris, non Victores solum in sacris illis Agonibus seu Hieronicas, sed *Equos* etiam, ac eadem ratione *Mulas*, quæ in iis vicerant, coronandi, ut de equis e Plutarcho monuit iam illustris
Agon. lib. 1. cap. 28. P. Faber, adposite omnino, ut hoc addam, meminit, agens de celebratis a Simonide curulibus quorundam Thessalorum victoriis, in Idyllio HIERONIS, non huius quidem I. sed II. inscripto, Theocritus:

Idyll. xvi. v. 46. 47.

Τιμὰς δ᾽ ὠκέες ἔλλαχον ἵπποι,
Οἵ σφίσιν ἐξ ἱερῶν ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΙ ἦνθον ἀγώνων·

Honorem vero celeres etiam sortiti sunt EQUI; *Qui ipsi ex sacris certaminibus* CORONATI *redierunt*. Hinc vero, maxime singulares id genus Equos seu *Celetes*, qui e curriculo victores euaserant, coronandi, obuia quoque in aliis nummis, & quidem Siculis, uti DIONYSII Tyranni exempla apud
Tab. III. n. 2. Parutam videas. Adde, quod præterea desultorii illi Equi, seu *Celetes*, singulare etiam inde nomen, quod eorum victoriam testaretur, sint subinde consequuti. Ita, quod e Pindaro, & Græcis ad eum Criticis discimus, ΦΕΡΕΝΙΚΟΣ, quasi *Victoriæ lator* dictus eiusdem Hieronis, qui in Olym-
Olymp. Od. I. v. 29. piis ac Pythiis vicerat, *Celes* nempe, καὶ Φερενίκου χάρις, *Et Pherenici gratia*,
Schol. Ibid. ubi Critici: Φερενίκου, ὄνομα τοῦ νικήσαντος ἵππου, *nomen, qui vicerat, Equi*: alibi in Pythiis:

Pyth. Od. III. v. 131.

Αἴγλαν ΣΤΕΦΑΝΟΙΣ,
Τοὺς ἀριστεύων ΦΕΡΕΝΙ-
ΚΟΣ ἕλε Κίῤῥᾳ ποτέ.

Splendorem CORONIS, *Quas vincens* PHERENICUS *Equus accepit Cyrrha aliquando.* Unde idem Equus *Pherenicus*, ab alio celebri iisdem *Hieronis* temporibus Lyrico, Bacchylide nempe, celebratus legitur: ut liquet ex
Schol. in Argum. Olymp. Od. I. iisdem Criticis, qui eius versus in victorem in Olympiis hunc *Pherenicum* alibi referunt. Ad quem proinde inclytum hisce præstantissimorum Lyricorum carminibus, haud minus ac parta in Olympicis & Pythicis agonibus Victoria. Hieronis Equum seu *Celetem* referri debet, postremus, qui inter
Tab. III. n. 22. HIERONIS huius nummos apud Parutam cernitur; in quo hinc caput *Hieronis* laureatum, illinc desultorius Equus, seu hic *Pherenicus*, infra nomen ΙΕΡΩΝΟΣ· Ut enim inditis inde nominibus, coronis, hymnis, quod vidimus celebrari; ita etiam simulacris, sicut iuxta Pausaniam, Cleosthenis
Lib. VI. p. 362. Sicyonii victoris in Olympiis, Equi; aut alterius apud eundem Philolæ
Ibidem p. 368. Equa; ac similiter, quod vel ex hisce pluribusque nummorum id genus, maxime inter Siculos, monumentis patet, publico etiam urbium ære consignati Equi, quorum opera id genus equestres aut curules in sacris agonibus Victorias fuerant Hieronicæ consequuti. Adeo, ut quæ hactenus eam in rem diximus, opportune omnino e sequentibus huius HIERONIS nummis illustrentur; in quibus vel *Celete* illo *Pherenico*, vel *Bigis Equorum*, vel *Rheda Mulari*, & quidem coronata desuper a Victoria una e binis Mulabus, vel *Trigis Equorum* decertauit, ac victor exstitit idem Hiero.

Neque

Neque vero mirum cuipiam, ut opinor, videbitur, quod Curules id genus ſeu Equeſtres reportatæ in ſacris illis Græcorum Agonibus Victoriæ, publicis nummorum monumentis, ceu inſignia quædam non priuatorum ſolum, ſed Regum etiam decora & ornamenta, conſignari meruerint. Notum enim, quo ſtudio, quibus, non ſpectatorum duntaxat undique ad Agones illos viſendos confluentium, plauſibus, vel acclamationibus; ſed quibus inſuper duraturis apud poſteros proemiis, honoribus, monumentis, ſacros illos, ut iidem *Hieronicarum* vocabulo dicebantur in ludis id genus victores, ſit olim Græcorum gens proſequuta. Unde ſicut inter alia, Hymnis, Statuis, Imaginibus, Columnis, eos ſibi condecorandos crediderunt; ita etiam Nummis prodendam ad poſteros eius quoque rei, unde gloria deinceps ac felicitas iiſdem Hieronicis parta cenſebatur, famam ac celebritatem ſtatuerent. Hinc ea de re alicubi Tertullianus: *Coronas ſcilicet, & gloriam, & dotem, priuilegia publica, ſtipendia ciuica, imagines, ſtatuas, & qualem præſtare ſæculum poteſt, de fama æternitatem, de memoria reſurrectionem.* Unde haud mirum forte, ſi inſano etiam illorum agonum, & aurigandi quidem in iis ſtudio ductus Nero Imperator, tabulis, in quibus certaminis genus quo vicerat, ac nomen ſuum, quod in eo victor exſtiterat, inſculpi curauerit: idemque in urbem redux ab effuſo tum in omne adulationis genus Senatu, ſolemnibus *Olympionicæ*, *Pythionicæ* acclamationibus, uti nos docet idem Cocceianus Dio, fuerit exceptus.

Vid. Pindar. Olymp. Od. I. Pyth. X. & Iſtm. IV. Scorpiac. cap XXI.

Dio Caſſius lib. LXIII. p. 723.

Ibidem pag. 724.

3. *De nummis* DIONYSII I. AGATHOCLIS & HIERONYMI.

In aliorum vero apud SYRACUSANOS Regum ſeu Tyrannorum, DIONYSII, AGATHOCLIS, HIERONIS II. ac HIERONYMI nummis, quos vel Parutæ Sicilia oſtentat, vel reconditæ adhuc veterum nummorum Thecæ adſeruant, inſculptæ occurrunt haud unius generis Victoriæ, cum Curules vel Equeſtres uti de GELONE & fratre eius HIERONE modo vidimus; tum ſubinde de debellatis hoſtibus, ac proinde cum depictis Tropæis, iiſque adſtante Victoria, reportatæ: præter alia ſubinde locorum, ubi iidem nummi ſunt percuſſi, aut Numinum loci Tutelarium inſignia, vel ſimulacra. *Celete* equidem viciſſe vel in Olympiis, vel in Pythiis, *Gelonis* & *Hieronis,* de quibus hactenus, exemplo, (qui cæteroquin infeliciter *quadrigis* in Olympiis certaſſe alicubi a Diodoro dicitur) DIONYSIUM, ex eius nummo obiter paullo ante indicato, licet utique ſtatuere. In eo quippe Victoria Equum deſultorium coronat, cum adſcripto ΔΙΩΝΥΣΙΟΥ nomine, ac initiali *Syracuſarum*, vel Gelonis inſtar aut Hieronis, *Syracuſii,* littera Σ, in altera autem parte Palma arbor, cum litteris aliquot Punicis ſignatur. Qui autem nummus id præclare rurſus adſtruit, quod de eo more id genus Equos ſingulares, ſeu *Celetes,* qui in Equeſtribus agonibus vicerant, non coronandi

Lib. XIV. pag. 452.

di solum sed publicis insuper nummorum aut simulacrorum, quæ in Olympia etiam, ut vel id ex Pausania liquet, aut alibi dedicandi more, paullo ante diximus. Horum vero Syracusanorum Regum, usque ad postremum ex iis HIERONYMUM, effigiem, iis regnantibus, in nummis expressam vix, aut rarius utique datur intueri; sed Jouis ferme, Martis, Herculis, Mineruæ, Cereris, Proserpinæ, Dianæ, illiusque ΣΩΤΕΙΡΑΣ in iis dictæ: quæ Numina præcipua nempe religione a Syracusanis, aliisue, quæ erant tum sub eorum dominatu, Siciliæ urbibus colebantur, simulacra. Adeo, ut qui cum diadematis Regum illorum capitibus signantur eorum nummi, quo tamen Regio insigni eosdem abstinuisse, e Liuio ac e Diodoro præterea vidimus, post eorum demum obitum percussi sint statuendi. Quamquam haud alienum forte erit, nec cuiquam, ut opinor, graue, si duos id genus, & eorum quidem, qui etsi sat longo post interuallo, HIERONI I. in illa Syracusarum totiusque ferme Siciliæ tyrannide successerunt, DIONYSII & AGATHOCLIS, quos iam olim ad Juliani Cæsares vernacula Gallorum lingua editos vulgauimus, hic denuo proferimus;

Lib. v. p. 448.

Diadematum vero HIERONYMI, postremi Syracusanorum Tyranni verius quam Regis, in superstitibus eius nummis caput, haud perinde alienum ab eius ætate, sed eo regnante signatum liquet. Eum enim primum Regio illo insigni apud Siculos usum tradit, quod antea vidimus, Liuius; quod etiam adstruunt iidem eius, qui Regium illud frontis vinculum, quotquot adhuc prostant, ei tribuunt nummi.

4. *De nummis* THERONIS & ANAXILAI.

Signantur vero in eadem Siculorum nummorum penu, qui aliarum quoque, neque ignobilium in eadem Insula ciuitatum principes seu tyranni leguntur exstitisse, uti *Agrigentinorum* THERO, *Catinensium* MAMERCUS & *Messeniorum*, uti & *Rheginorum*, in opposito Magnæ Græciæ latere, ANAXILAUS. Post Cocalum enim Siciliæ tyrannum, *singulæ ciuitates*, tradente id alicubi Justino, *in Tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit.* Ac THERONIS quidem, AGRIGENTINORUM iisdem temporibus, quibus Gela Syracusis regnauit, ut a Diodoro dicitur *Dynastæ* seu Reguli nomen ΘΕΡΩ seu ΘΕΡΩΝΟΣ, cum marino Cancro, solito *Agrigentinorum* in eorum nummis typo, exhibent etiamnum aliquot apud Parutam nummi. Ab eo autem simul, & a Gelone reportatam insignem ad Himeram de Carthaginiensibus victoriam, & quidem eadem die, qua in Salamine Persas profligarunt Græci, obseruat Herodotus; quique *Thero* Olympiadis LXXVII Anno I, obiisse a Diodoro dicitur. Unde magnam utique horum *Theronis* nummorum vetustatem, qui nihil cæteroquin habent memorabile, licet continuo adsequi. Exstant vero apud Pindarum, quibus

Lib. iv. cap. 2. Lib. xi. pag. 253. Tab. 107. Lib. vii. cap. 166. Lib. xi. pag. 267.

quibus ille eſt inprimis celebratus, duo in huius *Agrigentini* THERONIS laudem, & quidem ob eundem in Olympiis victorem, Επινίκια. In iis vero cum a genere, quod a Cadmo deducebat; a maiorum virtute & gloria, qui *Agrigentinis* etiam, ut ex Græcis Lyrici Interpretibus liquidius conſtat, præfuerunt; tum a iuſtitia, beneficentia, aliiſque ſingularibus ornamentis; adde ab equeſtribus etiam reportatis, & quidem ἅρματι ſeu *quadrigis* apud Olympiam victoriis commendatur. Cuius equidem rei haud occurrit conſignata in iis, qui apud Parutam proſtant, cum adſcripto eius nomine, aliquot nummis memoria. Ad eam vero, & non quadrigis quidem, uti ea, quæ a Pindaro celebrari meruit, ſed Celete partam in Olympiis vel Pythiis victoriam referendum coniiciebam, a me inter cimelia multis ornamentis inclyti Equitis Aurati Trombal obſeruatum forte nummum. In eo nempe caput imberbe ac diademate reuinctum; in auerſa vero parte gradiens Pegaſus cum Palma e capite prominente, & litteris *Agrigentinorum* initialibus, uti illæ in aliis eorum nummis comparent, AKP ſeu ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ. Ad talem enim victoriam Celete in ſacris id genus agonibus reportatam reſpicere eum nummum, vel ex iis, quæ de *Pegaſis* dictis & ſignatis victoribus id genus ſingularibus Equis, ſeu μονίπποις, eſt antea iam a nobis e Græcis Latiniſque Auctoribus ac monumentis monitum, ſat liquet: adde & ex more, ſicut Coronam, quod vidimus, ita Palmam, Hieronicarum, ut notum, prœmia, ἀεθλοφόροις id genus Equis adponendi; quod ex ſequenti inſuper apud Parutam Panormitanorum nummo fiet continuo manifeſtum.

Schol. ad Olymp. Od. 11. v. 68.

Ad hunc proinde THERONEM, vel forte XENOCRATEM eius fratrem, *Agrigentinorum* itidem, poſt prioris obitum, Regulum; eumque, quod rurſus e Pindari duabus in Equeſtrem illius *Agrigentini Xenocratis* victoriam Odis conſtat, Pythionicam, tum Iſthmionicam, referendus videtur prior ille nummus. *Agrigentinus* certe tyrannus ſeu Dynaſta exſtitit, quicunque cum diademato capite in anteriori eius area ſignatur. ANAXILAUS vero *Rheginorum* primum, dein *Meſſeniorum*, quoque in Sicilia tyrannus, iuxta eruditum cuſtodem Gazæ Mediceæ Fitton, in Meſſeniorum nummo ſignatur; in quo hinc Lepus, ſub quo caput huius *Anaxilai*, ut ille quidem coniiciebat; illinc figura inſiſtens Mularum Bigis, quas Victoria coronat, in memoriam reportatæ Mulabus in Olympiis ab hoc *Anaxilao* victoriæ. Exſtat vero, quod ſupra obiter indicauimus, apud Parutam *Meſſeniorum* nummus, cum Mularum Bigis; ſed quæ a Victoria non coronantur; in alterius vero nummi area, non *Anaxilai*, aut alterius cuiuſquam caput, ſed Apis comparet. Alter vero eorundem *Meſſeniorum* nummus, in quo infra leporem tale utique caput cernitur, in auerſa parte non Mularum, ſed Equorum Bigas a Victoria coronatas exhibet. *Lepus* vero in iis *Meſſeniorum* nummis obuius, ad *Rheginos*

Ξενοκράτει Ακραγαντίνῳ Pyth. Od. 11. & Iſthm. Od. 11.

Tab. 20. n. 16.

Lib. IX. cap. 6.

ginos eius rei auctores referendus videtur, iuxta Pollucem; qui *Rheginorum* monetam *lepore* insignitam fuisse obseruat; ac unde a *Messeniis*, noto Coloniarum more, sit deinceps idem illud urbis insigne usurpatum. Ab eorum quippe *Rheginorum* Rege seu Tyranno *Anazilao*, seu eius suasu, Zanclem subactam, nouisque incolis frequentatam, & *Messanam* inde deinceps dictam, memorant [a] Herodotus, [b] Thucydides, ac [c] Pausanias; etsi aliquis sit in narratione eius rei inter eos dissensus. [d] Diodorus vero, Rhegii & Xancles seu Messanæ tyrannum exstitisse eum obseruat; filiis vero eius, utriusque urbis dominatu expulsis, in libertatem utramque urbem adsertam. Neque vero hic prætereundum magnum illud ætatis discrimen, quo eadem huius *Anaxilai* contra Zanclæos expeditio & dominatus eorum obtentus, a Pausania traduntur; nempe Olympiade XXIX: quum ab Herodoto, ad Hippocratis Gelæ tyranni, & cui in urbis illius dominatu successisse Gelonem alibi tradit, tempora, id huius *Anaxilai* factum referatur: eiusdemque *Anaxilai* obitus a Diodoro, ad Olympiadem LXXVI, qua post Gelonis fratris mortem Syracusis regnabat Hiero, tangitur. Adeo ut ibi apud Pausaniam omnino vel adscripta perperam sit huius *Anaxilai* mentio, & cum antiquiore contra Zanclæos expeditione confusa; aut corrupti ibi Olympiadum numeri: quod vel uno verbo a postremo ac erudito Pausaniæ editore adnotari merebatur. Neque vero inde redarguendus solum cum eruditissimo Meursio Pausanias; quod non Olympiade XXIV, sed XXX, nec proinde Miltiade, sed Prætore Athenis Archimede id contigisse ex Anonymo Olympiadum Græco Auctore liqueat. Id enim ante omnia fugere non debuit virum singulari diligentia, & qui Scaligero etiam fuit per annos aliquot familiaris, Anonymum illum, a quo Græca illa Historiarum ac Olympiadum collectio est concinnata, haud alium esse ab ipso Scaligero, ut ipsemet in fine suorum ad Græca Eusebiana adnotatorum agnoscit. Adde, quod ibi tantum dicatur: Μεσσήνιοι τὴν ἐν Σικελίᾳ Ζάγκλην ἐπικτίσαντες, Μεσσήνην ἐπωνόμασαν, *Messenii Zanclem in Sicilia condentes, Messanam eam nominarunt*; nulla proinde, & prouide quidem, facta ibi *Anaxilai*, uti apud Pausaniam hodie, seu cuius ullæ partes ibi fuerint, mentione. Nouerat enim Chronologorum sua ætate non princeps solum, sed parens, haud posse id conditæ vel instauratæ ea ætate *Messanæ* urbis in Sicilia factum *Anaxilao* ullatenus tribui; qui, ut post Diodorum, in eadem ibi Scaligeriana collectione postea legitur, anno sit primo Olympiados LXXVI mortuus, ubi octodecim annis regnasset; atque ita quarto anno Olympiados LXXI, & annis proinde circiter, post conditam vel instauratam a Messeniis, iuxta Pausaniam, Zanclen, CLXVIII regnare demum cœpisset. Id vero de eodem *Anaxilao* adhuc addendum est quod ubi hic, eodem Pausania auctore, in eadem contra Zanclæos expeditione, insigni quadam crudelitate, supplices eosdem atque ad aras ac Deorum sedes profugos, nulla religionis verecundia, mactari vellet, ni a sociis, & Messeniorum quidem Achæorum ducibus fuisset prohibitus; a Justino tamen laudari idem *Anaxilaus* meruerit, quod cæteris Siculorum urbium ea ætate tyrannis crudeliter in iis grassantibus, ipse unus iustitia & moderatione inclaruerit: *Horum* (in Sicilia tyrannorum) *ex numero* ANAXILAUS *iustitia cum cæterorum crudelitate certabat: cuius moderationis haud mediocrem fructum tulit*: nempe quod eodem mortuo, tantus amor eius apud omnes Messenios fuerit, ut parere seruo Micytho, cui tutelam ille filiorum moriens commiserat, quam desere-

[a] Lib. VI. cap. 23. lib. VII. c. 165.
[b] Lib. VI. c. 5.
[c] Lib. IV. p. 260.
[d] Lib. XI. pag. 266. & 281.

Lib. VII. cap. 165.

Lect. III. lib II. cap. 2.

Συναγωγ. ἱστορικῆ &c. in Græc. Euseb. Scalig. p. 315.

Postremo Συναγωγὴν Ἱστορικῶν a nobis partim ex editis, partim ex nondum editis scriptoribus collectam pag. 431.

Ἱστορ. Συναγ. pag. 315.

Ibid. p. 319.

Lib. IV. p. 260.

Lib. IV. cap. 2.

deſerere Regis filios mallent. Quamquam ab ea in hunc Anaxilaum liberoſue eius fide deſciuiſſe poſtea eoſdem Zanclæos, e Diodoro liqueat; qui, iiſdem eius liberis, a Zanclæis iuxta & Rheginis dominatu expulſis, utramqne urbem in libertatem ab earum ciuibus adſertam docet. Lib. xi. p. 281.

XIII.

De GOTTHORUM, VANDALORUM *aliorumque veterum in* GALLIA, BRITANNIA, & *in* SEPTENTRIONE REGUM *nummis.*

Hiſce memoratis hactenus antiquis Græcorum in Aſia vel Europa, aut aliquot etiam in Africa, Numidarum ac Mauritanorum Regibus; ex eadem quoque, non vetuſta quidem adeo, aut eleganti, haud ſpernenda tamen nummorum penu, addi continuo hic poſſent, qui labentibus Romani imperii rebus, aut Romanorum cladibus, in *Italia, Gallia, Hiſpania, Africa,* inclaruerunt OSTROGOTHORUM, VISIGOTHORUM, aut VANDALORUM Reges: aut vero, qui vel in hac BRITANNIA, vel in Septentrionalibus aliis oris, & quidem GOTTHIA, ſeu naturali GOTTHORUM patria, SUEONIA, viciniſque gentibus regnarunt olim, & quorum ſupereſt adhuc aliqua in patriis eorum nummis memoria. Ne tamen hiſce iam immorer, in cauſa eſt, quod ad Græcas demum Romanaſque antiquitates, e vetuſtis eorum nummis, quorum immenſa quædam & precioſa ſupellex adhuc proſtat, illuſtrandas ſuſceptum ſit a me hoc opus; in quo ſat amplam utique laboris ac induſtriæ ſegetem mihi relictam intelligebam: haud vero, ut omnis æui, omniumque gentium rem nummariam, quod nec unius hominis, haud mearum certe virium, neque mei otii, commentari adgrederer. Accedit, quod ea opera in colligendis, diuulgandis, & explanandis etiam id genus, quod modo adtigi, nummis, alii viri eruditi ſint iam defuncti; quibus nihil mea commentatione, aut noua forte id genus nummorum acceſſione, addendum mihi occurrebat: tum, quod id viris præſtantibus & in hoc opus ſedulo incumbentibus, foret omnino relinquendum, ut quod omnium optime, vel ſoli ferme præſtare iidem poſſunt, & ad ipſos proprio quodam iure pertinet, patria nempe id genus monumenta conquirendi explicandiue prouinciam, ſingulari cum laude excolerent ac adimplerent.

I. *De* GOTTHORUM *in* Italia, *vel* Hiſpania *Regum nummis.*

GOTTHORUM equidem in ITALIA REGUM, qui Juſtiniani Imperatoris ætate, illam imperii Romani ſedem & arcem, ſeu ipſam urbem æternam occuparunt, THEODORICI, ATHALARICI, THEODAHATI, WITIGIS, TOTILÆ ſeu BADUELLÆ, & THEIÆ Regum nummos vulgarunt ac illuſtrarunt cum elapſo paullo ante, tum, quod illud præceſſerat, ſæculo viri præclari, [a] Octauius Strada, [b] Paruta, [c] Du Cange. In quibus autem nummis ATHALARICI, & ſucceſſorum, cum gemmata JUSTINIANI Imperatoris effigies, cum AUG. ſeu *Auguſti* appellatione, in altera eorundem parte ſubinde conſpicitur: tum, quod mirari forte ſubit, galeatum Romæ caput, cum eodem veteris & quidem inuictæ Urbis elogio, ROMA INUICTA; qua tamen ætate a Barbaris illis GOTTHORUM Regibus eadem fuerat expugnata, in eorumque iura conceſſerat. E qui-

a De Vit. Imper. & Cæſ.
b Siciliæ Tab.
c Diſſ. De Infer. Imper. Num. & Famil. Byzant. pag. 92.

quibus autem nummis comprobatur, Romani IMPERATORIS appellatione, quam ante THEODORICUM ODOACER adsumpserat, abstinuisse eundem, eiusue Successores, REGIS appellatione contentos; qui & *clementissimi Imperatoris*, aut *clementissimi Principum*, ut vel e Cassiodoro constat, titulis uti in suis ad Anastasium & Justinianum litteris consueuerant. Adde, quod non gemmata solum diademata, sed Mitra etiam seu Tiara, eaque gemmis itidem seu margaritis contexta, de quibus supra, Regum, aut dein etiam Constantinopolitanorum Imperatorum more, tecta sint eorum capita; sicut e sequentibus THEODAHATI & BADUELÆ Regum nummis est manifestum.

Var. [illegible] lib. II. cap. I. lib. VIII. c. I. lib. X cap. I. 2.

E quibus insuper nummis liquet, haud aliud quam BADUILLÆ seu BADUELÆ (utrumque enim ii præferunt) nomen, nuspiam vero TOTILÆ in illis legi. WISIGOTHORUM vero in HISPANIA Regum, illorumque ex iis, quorum exstat consignata in nummis memoria, & genuina nominis scriptura, seriem adtulit in Dialogis, non patriæ solum sed Romanæ etiam antiquitatis insignis instaurator ac vindex, Antonius Augustinus; quæ in RODERICO, ut nummi eius præferunt, qui pulsis ex Hispania Gotthis regnauit, desinit, Anno Christi DCCXI. Eorundem vero *Wisigothorum* aliquot in GALLIA Narbonensi Regum nummos, sicut RECCAREDI, CHINDASUINTHI, EGIGÆ, ERUIGII, & WITIZÆ, memorant quoque viri præstantes, in quorum auersa parte NARBONA PIUS legitur. Quibus autem GOTTHORUM in Italia, Gallia, vel Hispania Regibus, duos adhuc obiter addere liceat: unum nempe antiquioris paullo ATTILÆ HUNNORUM Regis, cum imberbi, nulloque ornamento insigni capite; illinc cum Leone: ut de aliis dubiæ fidei aut adulterinis omnino eiusdem Regis nummis sileam. Alter est HILDERICI VANDALORUM, Justiniani temporibus, Regis, cuius caput cinctum diademate; illinc vero Mulier stans utraque manu spicas tenens, cum renouata inscriptione, quæ in Seueri Imperatoris nummis occurrit, FELIX KARTH, seu KARTHAGO. Cuius utriusque nummi, maxime ob *Atilæ* celebritatem, qui exstant in Gaza Gallorum Regia, & quod haud apud omnes forte, qui in hoc opus incident, luculentum illud Familiarum Byzantinarum opus ab eruditissimo du Cange in Galliis editum parabile reperietur, icones hic adponendas duximus.

In fine Dialogi VIII.

Ant. August. Dial. VI. Blanc Monnoyes de France p. 129. edit. Amstel.

Ut mittam alterius & antiquioris *Vandalorum* Regis in Africa CHUNTANUNDI nummum, cuius facta est a laudato paullo ante Antonio Augustino mentio, cum facie eius in anteriore area; in auersa cum litteris D N seu *Domini Nostri* in laurea.

2. *De antiquis* GALLORUM, BRITANNORUM, *& in* SEPTENTRIONE *gentium nummis.*

Neque vero hic adtingimus, ut id paullo ante iam a nobis monitum, patrios vel GALLORUM, vel BRITANNORUM, vel aliarum in SEPTENTRIONE gentium, qui a viris præclaris ac industriis, summo & laudabili studio collecti sunt & enarrati; vel in quibus colligendis adhuc iidem laborant, nummos. Eam utique GALLICIS seu FRANCICIS operam luculenter præstarunt duo viri eximii in Galliis, *Carolus Bouteroue* & *le Blanc*; & prior equidem, apud quem reperiuntur nummi aliquot veterum illorum inter Gallos Regum aut Ducum, quorum expressa occurrit in Jul. Cæsaris Commentariis mentio: quales sunt [a] LITAUICUS Æduus; ORGITIRIX, apud eundem [b] Cæsarem *Orgetorix*, Heluetiorum nobilissimus; UERGAUSILIANUS, Aruernus; COMIUS, Atrebates; & BRITANNA BOOTICA, apud [c] Tacitum *Boodicia* vel *Voadica*. Mitto signatos veteres & ignotos alioquin Gallorum Regulos vel Duces; cuiusmodi sunt AMBIORIX, DURNO REX, aut DUNNUS, TURONOS, aliique id genus; & antiqua ac ignota itidem veterum in Galliis locorum vel regionum nomina, quæ in priscis illis Gallorum nummis adhuc comparent. De BRITANNICIS vero seu ANGLORUM id genus antiquitatibus bene meriti sunt inprimis, cum is qui ALFREDI Regis vitam in lucem protulit, quum primum publico nomine in Britannia ante hosce triginta annos agerem, *Walkerus*; tum, qui Cambdeni Britanniam haud ita pridem in Britannicum sermonem conuersum, & simul varia ac inter alia Nummorum huius gentis accessione, locupletauit, eruditissimus *Edmundus Gibson*; nouissime autem in præclara omnino & ampliori *Numismatum* ANGLO-SAXONICORUM & ANGLO-DANICORUM collectione, singulari industria, fide, & accuratione, qui veteris insuper Græcorum ac Romanorum nummariæ supellectilis studio, peritia, ac delectu commendandus venit, uti subinde id iam factum in hoc opere, ornatissimus Eques Auratus, *Andreas Fontaine*. Haud leuem vero eorundem numismatum utilitatem & præstantiam haud vane ibidem prædicat vir eximius: quod ea nempe veterum in Anglia Regum imagines ostendant; *Runicas* litteras, quibus per nongentos annos Angli sint usi, usque ad Alfredi Regis tempora, exhibeant; indeque antiquitas Codicum, qui *Runicis* litteris sunt exarati, elucescat: tum multa virorum illustrium nomina in auersis nummorum partibus sint expressa, quorum excidisset alioquin memoria: locorum denique, regionum, oppidorum legantur in iis appellationes, ad topographiam Britanniæ accuratius pernoscendam, adprime necessariæ. Quo loco præteriri insuper non debet, is cui laudata illa Numismatum ANGLO-SAXONICORUM & ANGLO-DANICORUM collectio est feliciter inserta, insignis omnino, qui nuper admodum e Thesauro Oxoniensi prodiit, *Linguarum Septentrionalium Thesaurus*, a doctissimo *Georgio Hickesio* immenso studio, neque minori laude & fructu congestus; additusque eidem ab *Humfredo Wanleio*, eximia eruditione ac industria viro, *Librorum Septentrionalium*, qui in Anglia reperiuntur *Catalogus*. E quo autem gemino opere, pleniorem antiquæ litteraturæ, de qua modo, *Runicæ*, vel *Anglo-Saxonicæ*, tum etiam

a Bell. Gall. lib. VII. c. 37. 38.
b Ibid. lib. I. cap. I. &c.
c Ann. IV. 35. Agric. c. 16.

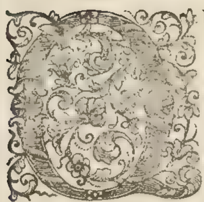
In Præfat. Linguar. Septentr. Thesauri.

Hunnicæ, adductis etiam uno vel altero nummo cum *Hunnicis* litteris, notitiam licet continuo percipere. Unde commemorandi quoque hic veniunt, qui in patriis Septentrionalium antiquæ GOTTHIÆ, vaginæ quondam populorum, SUEONUM puta, vicinarumque gentium, antiquitatibus eruendis & explanandis, adtento quodam studio ab annis aliquot egregiam quandam ac sollicitam operam posuere ac ponunt etiamnum. Quo nomine præcipua quadam laude florere hodie inter SUEONAS audio *Joannem Gabrielem Sparauenfeldium*, imposita sibi a defuncto Sueonum Rege CAROLO IX. prouincia, in perquirendis per Europam, quæ ad antiquitates Suecicas pertinerent, cimeliis egregie defunctum ; *Joannem Peringskioeld*, in Adnotatis suis ad Jo. Cochlæi Theodoricum ; *Eliam Brennerum*, edito Nummorum Sueco-Gotthicorum Thesauro, quem ille secundis curis auctiorem diuulgare intendit ; *Olaum Bromelium*, eorundem nummorum strenuum indagatorem ; & *Nicolaum Kederum*, vulgata nouissime gemina de *Nummis Runicis*, altera de *Argento-Runicis* seu *Gotthicis litteris insignito* commentatione. In priori equidem *Runicas litteras*, quod docet ipsa libelli illius anno proxime elapso MDCCIV. excusi, & quem hisce diebus nancisci mihi contigit, inscriptio, in nummis vetustis diu quæsitas, a se feliciter in veteri quodam nummo, quem ibidem profert & explicat, tandem inuentas tradit. Quibus addendus *Thomas Broderus Bircherod*, a quo in lucem editum ibidem didici, *Specimen antiquæ rei monetariæ Danorum*. Quorum autem a me in prima & secunda huius operis Dissertatione, ubi de rei veteris nummariæ, hac aut superiori ætate, ut in reliquis Europæ partibus, ita in Arctoo etiam orbe studiosis aut peritis ; vel de Gotthicis Runicisue litteris, aut nummis ; obiter agebatur, facta omnino foret mentio ; ni nunc primum, dum in his versor, eadem mihi ex memorata eruditissimi *Kederi* commentatione essent demum nota & comperta. Neque enim debita laude defraudandi veniunt ; aut vero parum, non de patriis solum, sed de aliarum quoque in Europa gentium antiquitatibus meriti, aut mereri adhuc possunt ; qui hanc priscæ GOTTHORUM vel RUNICÆ litteraturæ, veterisque in eo terrarum tractu memoriæ, unde fax per alias quoque Europæ gentes ac memorias latius diffunditur, partem sibi adtente ac diligenter excolendam putant.

DISSER-

DISSERTATIO NONA
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

UAMQUAM in duabus ſuperioribus Diſſertationibus id me iam abunde euiciſſe arbitror, ad vetuſtam Exterarum gentium, uti a Romanarum rerum ſcriptoribus dici vulgo ſolent, Hiſtoriam penitius percipiendam ac illuſtrandam, veterum nummorum tractationem plurimum conferre; id tamen cumulatiore adhuc menſura, hac inſuper commentatione mihi demonſtrandum cenſui. Idque eo forte opportunius, quod viris cæteroquin præſtantibus, & hoc nummorum ſtudio haud leuiter incenſis, ac in urbe quidem eorundem ſtudiorum matre velut ac officina inſediſſe, te eius rei teſte & conſcio, ut obiter id antea iam adtigi, neque tamen iis ſuffragante, haud ſemel viderim; ut in Romanis demum nummis conquirendis ac verſandis omnem ſibi operam collocandam exiſtimarent; ceu inutilem vero, vel fructu ac voluptate vacuam, quæ in Græcis aliarum gentium & urbium nummis tractandis conſulendiſue poneretur, curam ac induſtriam a ſe longe amouerent. Cuius vero conſilii vel inſtituti haud una equidem ratio ſuberat: maior nempe Romanorum numiſmatum in urbe ac reliqua Italia parandorum copia ac facilitas; cum elegantia, amplitudo, & nitor quidam eorum peculiaris; tum minus latens aut recondita eorum, quæ in iis continebantur, inſcriptionum aut ſymbolorum perceptio ac utilitas; ac inde ad virorum principum, eorumue, qui Græcarum interiorumue litterarum minus gnari, captum magis comparata tractatio. Accedebat, quod quæ in Italia hactenus, duobus retro ſæculis prodierant in hoc eruditæ antiquitatis genere monumenta; puta Æneæ Vici, Sebaſtiani Erizzo, Antonii Auguſtini, Fuluii Urſini, Franciſci Angeloni, in eo potiſſimum Romanorum numiſmatum tradendorum & explanandorum campo verſarentur. A quorum tamen virorum præſtantium, etſi plurimum iis cæteroquin tribuerem, iudicio, aliquo uſu iam edoctus, ac, ne alia tangam, mihi e Goltzii, Parutæ, ac nuperis tum Triſtani in Gallia ad Hiſtoriam Auguſtam e nummis illuſtratam lucubrationibus, iam comperta, ut omnino recederem, vel ipſe paullo ante Florentiæ Gazæ Mediceæ, aut tum Romæ Chriſtinæ Reginæ, præſtantiſſimorum in hoc genere cimeliorum conſpectus, ſuade-

Diſſ. VII. pag. 370.

ſuadere omnino potuiſſet ac impellere. Sed miſſa hic longiori eius rei commemoratione, ac præteritis inſuper, tanquam alterius loci, quæ ad Chronologicas, Geographicas, aut ad Religionem Gentilium adtinent, e Græcis nummis potiſſimum eruuntur, incredibilis cuiuſdam utilitatis diſquiſitionibus, ea, quæ ad HISTORIAM EXTERARUM, præter Romanam, GENTIUM vel URBIUM illuſtrandam, e Græcis earum nummis peti adhuc poſſunt, ſeu prolato nouo aliquo earum rerum ſpecimine, tradere nunc adgrediar.

I.

Urbium ORIGINES *in nummis.*

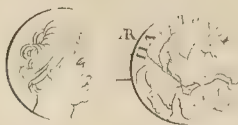
Ac primo equidem ipſas antiquarum URBIUM apud Græcos ORIGINES, e vetuſta nummorum, qui ab iis percuſſi ſunt, penu ſubinde diſcimus aut ab aliis idoneis Auctoribus traditis eorum fide adſtrui vidimus ac illuſtrari. Eas enim conſignatas nobis in iis exhibent, vel antiquæ ſubinde earum appellationes iis additæ; aut earundem Conditorum in iis expreſſa effigies, ac nomina; aut Metropoleon, a quibus eædem urbes deductæ ſunt, ſymbola & inſignia; eademque inde ſacrorum apud eos ratio, & inductus idem tutelerarium loci Numinum cultus; immo eadem quoque ciuilis Reipublicæ adminiſtratio.

1. *Urbium* NOMINA & CONDITORES *in nummis.*

I. *Antiqua Urbium* NOMINA *in earum nummis.*

Prius vero illud quod adtinet, ſeu adductas ſubinde in nummis id genus *Urbium primæuas* & abolitas ferme *appellationes*, unde earundem origines indicantur, exemplum ſuppeditat, Achaiæ quondam caput, urbs PATRÆ. Illius utique primum & antiquiſſimum nomen AROE ſignatum ſubinde legitur in eius nummis, ut viderunt iam celebres Antiquarii, & primus quidem Cl. Seguinus: nempe non in Romanis ſolum, ubi eadem inſcribitur,
Select. Numiſmat. 1. ed. pag. 103. COL. AA PATR. *Colonia Auguſta Aroë Patrenſis*; ſed in Græco etiam illius urbis nummo apud Goltzium ΑΡΟΗ ΠΑΤΡΕΩΝ, non ΑΡΣΗ ΠΑΤΡΓΩΝ, ut
Num. Urb. Ill. pag. 384. monuit iam eruditiſſimus Harduinus. Unde haud parum illuſtratur, & qui
Lib. VII. pag. 431. rurſus lucem his nummis commodat, ac monuerat quoque Seguinus, Pauſanias; qui hanc urbem ab indigena Eumelo primum conditam, de terræ cultu Ἀρόην appellatam; a *Patreo* deinde ſeu PATRAO, pomœrio urbis am-
Lib. III. p. 160. pliato, PATRAS dein dictam tradidit. Cuius autem ſecundi, illiuſque vetuſti itidem Conditoris ΠΑΤΡΑΟΥ inſignem nummum, qualem inter cimelia ſua ſe habuiſſe teſtatur Seguinus, & exſtat hodie in Gaza Gallorum Re-
Vol. I. p. 383. gia, e Theſauris Brandenburgicis protulit ac illuſtrauit eximius Begerus noſter. Bene enim ad hunc PATREUM, non ad Παρλαῶν utique inter Philippi Duces a Polybio memoratum refert, ac poculum in eodem nummo expreſ-
Lib. XI. p. 499. ſum, de dicta apud *Patrenſes* menſura Λαγύνῳ, ex Athenæo idem erudite obſeruat. Qualem vero nummum habes hic e cimeliis Pembrochianis, ubi idem quoque conſpicitur, depromptum.

Exſtant

Exſtant vero ſingulares huius urbis nummi; unde, quod de eadem a Pauſania indicatis paullo ante locis dictum, illam pluribus beneficiis ab Auguſto fuiſſe adfectam, ac donatam Coloniæ iure ac dignitate, abunde confirmatur; immo eam euaſiſſe inde Achaiæ caput, ac fuiſſe ſedem Romani Achaiæ Proconſulis, impetrata etiam ab illo principe cudendæ monetæ indulgentia, luculenter adſeritur: ſed quæ, quod ad res Romanas, partim Romanis etiam nummis expreſſa, reſpiciant, non hic iam adtingimus.

Neque vero ſola hæc nobilis Achaiæ ciuitas, præter primum & antiquiſſimum, quod ei inditum fuerat nomen, illudque pridem velut abolitum, alterius quoque ſui Conditoris, & a quo deinceps denominata eſt, memoriam, in nummis ſuis prodendam credidit. Idem vero a pluribus aliis Græcis in Europa Aſiaque urbibus factum videas; ut conſignarentur in iis illorum, a quibus conditæ vel reſtitutæ eædem fuerant, nomina & effigies; aliquando etiam addito ipſo ΚΤΙΣΤΟΥ ſeu *Conditoris* elogio. Hinc *Tomi*, Ponti olim, ut ex aliis illius urbis nummis conſtat, Metropoleos, [a] ΤΟΜΟϹ ΚΤΙϹΤΗϹ, *Tomus Conditor*; [b] Pergami in Myſia, ΠΕΡΓΑΜΟϹ ΚΤΙϹΤΗϹ, *Pergamus Conditor*; Elææ urbis in Æolide, [c] ΜΕΝΕΣΘΕΥΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, *Meneſtheus Conditor*; *Apolloniatarum* in Caria, cum capite Alexandri Magni, [d] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ ΚΤΙΣΤ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤ. *Alexander Conditor Apolloniatarum*; *Nicopolitarum* in Epiro, ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ϹΕΒΑϹΤΟϹ ΚΤΙϹΤΗϹ, *Nicopolitarum Auguſtus Conditor*, cum Auguſti capite. Haud aliter ac in *Clazomenarum*, unius e tredecim olim Panionii urbibus, inſigni Regiæ Brandenburgenſis Gazæ nummo argenteo ſpectatur Auguſti laureatum caput, & addita inſcriptio ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, illinc Mars ſtans cum Clypeo, & loci nomine ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΩΝ· E quo nummo utique, & altero, qui exſtat inter cimelia Gallorum Regia, eſtque iam ab eruditiſſimo Harduino memoratus, in quo caput Auguſti ſimiliter, & urbis nomen ΚΛΑΖΟΜ. ſeu *Clazomenarum* legitur, illinc Liuiæ Auguſtæ caput, ac inſcriptio ΘΕΑ ΛΙΒΙΑ, licet utique colligere pro altero *Conditore* ac Euergete habitum ab illis *Clazomeniis* Auguſtum. Exſtat vero in Gaza Gallorum Regia ΤΗΙΩΝ, *Tei* in Jonia nummus, idemque ab eodem Harduino iam adductus, in cuius auerſa parte ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ *Auguſtus Conditor* itidem dicitur. Ut alium prætercam in eandem Gazam, dum in Galliis nuper agerem, Conſtantinopoli illatum, in quo hinc, ſed ſine addito ΚΤΙΣΤΟΥ nomine, ΤΗΙΩΝ ΝΕΡΩΝ, *Teiorum Nero*, cum eius effigie; illinc ΟΚΤΑΟΥ. cum *Octauiæ* coniugis eius capite. Adde ad Cœlites quandoque, ſed dum in terris adhuc agerent, Bacchum nempe & Herculem, relatas interdum id genus

2. *Antiqui Urbium* CONDITORES *in nummis.*

a In Cimel. Reg. Gall. & Medic.
b Ill. Imag. Urſin.
c Cimel. Medic. Halſt. ad Steph. p. 108.
d Reg. Gall. & Regin Chriſtinæ.
e R g Gall. Vid. Theſ. Brand. Contin. pag 604.

Num. Urb. Ill. pag. 257.

Num. Urb. Ill. pag. 491.

Regin. Christin.

locorum origines, ut *Nicææ* in Bithynia, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΚΤΙΣΤΟΥ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, aut addito solo ΚΤΙΣΤΟΥ nomine cum eius effigie, *Bacchum Conditorem Nicæenses*; [a] *Perinthiorum* vero in Thracia; [b] *Heracleotarum* in Ponto; [c] *Cianorum* in Bithynia, [d] *Jonum* in Asia, cum Herculis capite & inscriptione, ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ, *Conditorem*: ne iam tangam in Romanis Commodi Imperatoris nummis, HERC. ROM. CONDITORI. Adeo ut si aliunde etiam non constaret, dictas modo urbes, eosdem *Bacchum*, *Herculem*, *Alexandrum*, *Tomum*, *Pergamum*, *Augustum*, *Romulum*, pro *Conditoribus* suis agnouisse continuo liqueret. Quibus addi insuper debent, & aliqui ex iis aliunde minus noti, qui signantur in aliarum id genus urbium nummis earum Conditores, cum expressis eorum nominibus, etsi citra additam illam ΚΤΙΣΤΟΥ appellationem: ut ΒΥΖΑϹ, ΓΟΡΤΥϹ, ΔΟΚΙΜΟϹ, ΚΥΖΙΚΟΣ, ΤΑΡΑΣ, ΤΗΜΝΟϹ, ΤΜΩΛΟϹ, & Amazones ΣΜΥΡΝΑ, ΜΥΡΙΝΑ, pluresque id genus: quæ totidem earum urbium, in quorum exstant nummis, *Byzantii* puta, *Gortynæ* in Creta, *Cyzici* in Hellesponto, *Docimi* in Phrygia, *Tarenti* in Magna Græcia, *Temni* in Æolide, montis *Tmoli* accolarum in Lydia, *Smyrnæ* in Jonia, *Myrinæ* in Æolide Conditores continuo venditant. Accedit in eadem Æolide urbis *Pitanes* nummus Regiæ Gallorum Gazæ, in quo hinc ΠΙΤΑΝΕΥϹ, loci Heros & Conditor itidem signatur; illinc Juppiter stans, dextra Aquilam, sinistra Hastam tenens, cum inscriptione ΕΠΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ *Sub Alexandro*, urbis nempe illius tum Prætore vel Archonte. Unde suppleri & emendari debet, id quod de hoc nummo adtigit eruditissimus Harduinus. In veteri autem *Abderitarum* in Thracia, quem Goltzius adduxit, nummo, occurrit alterius Heroidos, sororis nempe Diomedis, nomen ac effigies in quadro, ΑΒΔΗΡΑΣ ΚΟΡΑΣ *Abderæ Virginis*, a qua nempe condita ac denominata sit eadem urbs ABDERA. Quem autem nummum, post Holstenium ad Stephanum, adtigit quoque Harduinus: cuius vero haud obscurus interpres, & qui ex eo vicissim, quod fugit ibi magnum Exercitatorem, illustratur Solinus: *inde non procul* ABDERA, *quam Diomedis soror condidit,, & a se vocauit.* Quod præter Solinum, a Pomponio Mela itidem traditur. Quum tamen cæteroquin iuxta Strabonis [a] Epitomen, [b] Philostratum, [c] Stephanum, ac Strabone vetustiorem [d] Scymnum Chium, aliosque adhuc memoratos a doctissimo Holstenio Auctores, huius urbis conditor statuatur ABDERUS, Herculis deliciæ, & a Diomedis equis discerptus; aut vero, iuxta Apollodorum & Tzetzem, ipse Hercules. Quibus, ut hoc addam, de quo silent viri eruditi, ac ad Solinum ὁ πάνυ, addi omnino debuerat luculentum ipsorum *Abderitarum*, quale fertur in litteris ad Hippocratem datis testimonium, qui ab hoc *Abdero* denominatam urbem suam ibidem tradunt: ὃς (nempe Æsculapius) Ἡρακλέους ἐστὶν ἀδελφιδοῦς, ἀφ' οὗ ΑΒΔΗΡΟΣ, ὥσπερ πυνθάνῃ πάντως, ᾧ ἐπώνυμος ἡ πόλις, *est autem* Æsculapius *Herculis ex fratre nepos, a quo est* ABDERUS, *cuius est urbis cognominis.* Ut mittam, quod a Philostrato dicatur in honorem huius *Abderi* condita non solum & appellata urbs *Abdera*, sed quod Agon præterea gymnicus (pro consueto scilicet, id genus urbium erga Conditores suos more) sit ibi in memoriam eius celebratus. Quod insuper de *Abdero* conditore adstruere quodammodo videtur singularis horum *Abderitarum* nummus, qui exstat in Gaza Medicea, in quo caput imberbe, quadro itidem insertum cernitur, cum epigraphe ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ, quod ad hunc *Abderum* referri posse existimabat illius Gazæ peritus olim custos P. Fitton.

a Ibidem.
b In Schedis Morelli & Harduin. de Num. Urb. Ill. p. 195.
c In Schedis Morelli.
d Ibidem.

Num Urb. Ill. pag 406.

Not. pag. 2. Addend. ad Num. Urb. Ill. pag. 560.

Cap. x.

Lib. II. c. II.

a Lib. VII.
b Icon. lib. II. pag. 817.
c In Ἄβδηρα.
d Periges v. 665.

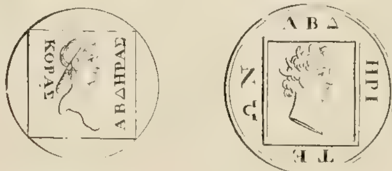
Lib. II. cap. IV. § 3.

Hippocrat. Epist. IX.

Icon. lib. II. p. 617.

Fitton. Idem vero nummus inter ſelecta itidem ampliſſimi Jacobi de Wilde numiſmata proſtat; ac ubi Apollini, ob radiatum, nempe eius caput, continuo tribuitur: etſi ad eundem *Abderum,* Conditorum nempe, quem modo adtigimus, more, pro Heroë ſeu Deo cultum, referri idem poſſit. Certe de *Tiſamene* Clazomenio, a quo inceptum, non perfectum fuerat condendæ urbis *Abderæ* inſtitutum, haud eo minus a *Teiis*, qui illius poſtea fuerunt conditores, pro Heroë cultum docet Herodotus: Τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηΐων ἐν Ἀβδήροισιν ΩΣ ΗΡΩΣ ἔχει, *nunc vero a Teiis apud Abdera* UT HEROS *colitur.* Ita enim, ut hoc addam, urbis illius nomen, ſæpe quoque apud Hippocratem in [a] Epidemiorum libris, legitur: ut verum & antiquum eius nomen conſtet exſtitiſſe τὰ Ἄβδηρα, & non Ἄβδηρος, uti tamen apud Ephorum & Apollodorum legitur. En vero utriuſque præclari illius *Abderitarum* nummi, prioris, cum Heroïde *Abdera*; alterius, cum Heroë forte *Abdero,* uti peritis Antiquariis videbatur, iconem:

Sel. Num. Tab. VIII. n. 48.
Lib. I. c. 168.
a Lib. III. 731, 736. &c lib. VII. pag. 871, 874, 175. ed vander Linden Tom. I. Stephan. in Ἄβδηρα. Ut ſupra.

2. *De nummo urbis* TERMESSI *& Conditore* SOLYMO.

Quam præclarum inſuper eo in genere numiſma Mediceum, in quo hinc caput laureatum, cum inſcr. ΤΕΡΜΗϹϹΩΝ, illinc figura ſeminuda ſedens cum parazonio, vel claua, & nomine ϹΟΛΥΜΟϹ, Antiquus nempe *Termeſſenſium* Heros SOLYMUS, a quo & promontorium ſupra *Termeſſum,* dictum *Solymus,* & ipſi *Termeſſenſes, Solymi,* ut docet Strabo, quem conſulere ea de re poterit eruditus lector. Ad quem Heroëm referri poteſt illud, quod exſtat in veteri epigrammate inedito.

Lib. XIII. pag. 630.

> Δῶρον ΤΕΡΜΗΣΣΟΙΟ, διδασκαλίης χάριν ἁγνῆς,
> Εὐσεβίης θεράπων θῆκε ΘΕΩ τὸ γέρα.

Donum TERMESSI, *caſtæ inſtitutionis ergo, Pietatis cultor hoc* DEO *præmium dedicauit.* Haud alius nempe, ut videtur, ille *Termeſſi* Deus, quam hic *Solymus* Heros eius loci. Ex ſuperioris nummi fide præterea, aliorumque eiuſdem loci, quales vidiſſe memini, inſcriptos itidem ΤΕΡΜΗΣΣΕΩΝ emendare licet corruptum vulgo TERMESSI Lyciæ, ſeu iuxta alios Cariæ, vel Piſidiæ, urbis apud varios Auctores nomen: quemadmodum apud hunc ipſum Strabonem, cui indicato loco recte Τερμησσὸς, alibi male [a] Τερμεσσό· tum inſuper apud [b] Pauſaniam, Τερμισσεῖς· [c] Stephanum, Τερμισσός· [d] Polybium vero, Τελμισσοῦ· [e] Arrianum, Τελμισσεύς & Τελμισσεῖς· [f] Ariſtidem, Τελμισσέως· [g] Gregorium Theologum, Τελμισσέων. Ex qua poſteriori lectione paſſim a librariis recepta, has voces nempe Τερμησσὸς, & Gentile, Τερμησσεὺς, in Τελμισσο & Τελμισσεύς mutantibus, profectus itidem error, qui Ciceronem & Liuium adhuc obſidet. Cicero quidem: *Tum Caria tota, præcipueque Telmeſſes;* paullo ante *Telmeſſus in Caria eſt.* Liuius autem: *Telmiſſium itidem nominatim, & caſtra Telmiſſium, præter agrum, qui Ptolemæi Telmiſſii fuiſſet.* Item *Rhodiis Lycia data extra eandem Telmiſſum, & caſtra Telmiſſium.* Vera enim huius

a Lib. XIV. p. 666.
b Lib. I. p. 33.
c In Τερμισσός.
d Exc. Legat. XXXVI.
e Exped. Alex. lib. II cap. 3.
f Serm. Sacr. I. pag. 486.
g Orat. Julian. pag. 100.
De Diuinat. lib. I. cap. 42.
Ibid. cap. 41.
Lib. XXXVII. c. 56.

huius loci ſcriptura, *Termeſſus*, non vero *Telmeſſus*, aut *Telmiſſus*. Et hæc olim monueram, quum in nuperis ad adductum modo Ciceronis locum in

Not. Jac. Gronouii.

Batauia ante annos aliquot editi adnotatis, vidi hanc meam de illa voce *Termeſſo*, pro *Telmeſſo*, aut *Telmiſſo* emendationem carpi; eique opponi continuo veterum codicum fidem, *quibus*, ut ibi additur, *nequaquam nummos præpoſuerim.* Quod equidem iudicium, quo iure, quaue fiducia ſit ibi prolatum, & quo loco haberi idem debeat, non iam hic tango: & an nummorum, modo ſint illi probæ notæ ac indubiæ vetuſtatis, auctoritas, ut antiqua, incorrupta, authentica, non longe ſcriptis, quamcumque tandem præferant ætatem, veterum Auctorum libris, non longe præponderet. Mitto quaſi non apud alios Auctores, ac proinde in antiquis eorum codicibus, uti indicatis paullo

Verr. 859.

ante apud Strabonem, Pauſaniam, Dionyſium Periegetem præterea, Stephanum locis, non occurrat cum canina littera vox Τερμησσὸς, ſeu pro varia librorum ſcriptura, Τερμισσός. Ut proinde quid de hac lepida omnino illius cenſoris notatione cenſendum ſit, quiuis videat: *potuit ciuibus placuiſſe canina, ſed certe Scriptoribus placuit alia liquida.* Unde probabilius forte iis ac-

Ad Dionyſ. Alex. v 859.

ceſſiſſet Auctoribus, uti Straboni, ac Stephano, idque ad Periegetem notanti Euſtathio, & quibus ſuffragari videtur ad Stephanum doctiſſimus Holſtenius, qui diuerſos *Telmiſſum* & *Termeſſum* ſtatuunt; illam ſcilicet Lyciæ vel

Lib. xxxviii. cap. 15.

Cariæ urbem fuiſſe, hanc vero Piſidiæ; iuxta Liuium autem, ut hoc addam, Pamphyliæ. Quamquam quam confuſi fuerint olim earundem vicinarum regionum fines, & quidem inter alias Lyciæ & Cariæ, aliunde liqueat, &

Lib. xiv. pag. 665
Lib. i. cap. 24.
Lib. v. cap. 27.
De Colon. Phœn. lib. i. cap. 6.

monuerit olim Strabo: adde, quod *Lyciam* finire *Telmeſſus*, & a qua nempe incipiat Caria, tradant Pomponius Mela, & Plinius. Unde etiam pro iiſdem habentur a doctiſſimo Bocharto, quæ modo *Telmeſſus*, *Telmiſſus*, *Telmiſſenſes*, aut *Termiſſus* & *Termiſſenſes* leguntur hodie apud antiquos Auctores; ſed ita, ut propter Phœniciam, unde deducit huius loci & eius incolarum originem, *Telmiſſum* & *Telmiſſenſes* legendum apud eoſdem Scriptores credat, non vero *Termeſſus* & *Termeſſenſes*. Quod tamen cum aliorum, quos vidimus, veterum Auctorum teſtimonia; tum vel maxime nummi antiqui & genuini, quos non viderat aut nouerat exſtare vir magnus, ΤΕΡΜΗϹϹΕΩΝ inſcripti, omnino redarguunt; ac prout iam ſimilem nummum indicauerat ad Liuium erudi-

Ad lib. xxxviii. 15.

tiſſimus Fuluius. Quibus accedit veteris inſcriptionis fides a Sigonio cum alibi, tum ad eundem Liuii locum iam adducta, in qua THERMESSES, vel

Not. ad Stephan. p. 320.

THERMENSES, & aliquando TERMENSES PISIDIÆ, quod vidit quoque Holſtenius, (pro varia nempe & vitioſa ſubinde in illa ænea Tabula, ut ad eam eſt quoque adnotatum, earundem vocum ſcriptura) memorantur; ac prout, ut hoc addam, in antiquis etiam Liuii libris ac editioni-

Lib. xxxviii. cap. 15.

bus iidem vocantur, & reſtituendum ibidem credidit Sigonius, *Termenſes eo tempore urbem oppugnabant.* Unde dicto apud Ciceronem loco, pro *Telmenſes*, leui utique mutatione, *Termenſes*, & apud Liuium, ſicut in adducta modo inſcriptione, ni obſtarent nummi, legi forte potuiſſet; prout *Termeſes*, aut *Termenſes*, alibi *Termiſſenſes*, verius *Termeſſenſes*, quomodo alibi apud Tullium

Lib. xvi. Epiſt. 65.

dicti in Caria Ἀλαβανδεῖς, cum *Alabandeis*, tum *Alabandenſes*, & Cares itidem Μυλασεῖς, *Mylaſeis*, vulgo *Mylaſenſes*, appellantur. Quibus inſuper iſtud hic addere teneor, ne me velut in manifeſto plagii crimine deprehenſum traducat quiſpiam, ut alibi, quo iure autem quamque humaniter factum ab hoc Cenſore, iam antea vidimus: nempe eiuſdem quoque Medicei nummi ſupra

a me

a me memorati, cum inscriptione ΤΕΡΜΗΣΣΕΩΝ, & loci Heroë ΣΟΛΥΜΟΣ, præter alios adhuc e Pyrrhi Ligorii collectionibus ab eo adductos, factam esse in Cl. Holstenii ad Stephanum, quæ sat multis post annis prodierunt, adnotatis, mentionem; tum Græci etiam Epigrammatis, cuius necdum vulgati duos versus adduxeram; nisi quod pro διδασκαλίης, in iisdem δικασπολίης legerit Holstenius. Illud vero Epigramma, prout a me olim est editum, & quædam alia nactus olim fueram a doctissimo Marquardo Gudio. Not. & Castigat. p. 320.

Sed misso hoc *Lyciorum*, aut *Pisidarum*, & a quo *Solymi* sint hi quoque olim appellati, qui dictus in eorum nummis ΣΟΛΥΜΟΣ Heroë, alii occurrunt Græcarum urbium nummi, in quibus citra ΚΤΙΣΤΟΥ appellationem, aut nomen ipsum Conditoris vel Herois, sculptæ tamen cernuntur eorum effigies, ad quos illæ natales suos inditumque sibi nomen referebant. Talis in præclaro ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ seu *Alabandi* in Caria nummo, depictus loci Heros & Conditor ALABANDUS, de quo inter alia Cicero, & cuius ea de re locum adtulit iam eruditissimus Harduinus: *Alabandenses quidem* ALABANDUM *sanctius colunt, a quo est urbs illa condita, quam quemquam nobilium Deorum.* Num. Urb. Ill. pag. 25. De Natur. Deor. lib. III. cap. 19.

3. *De consecratis Urbium* Conditoribus.

Cuius proinde rei, seu Conditores illos in nummis earundem urbium consignandi ea fuit equidem ratio, quam adtigit dictis de *Alabandensibus* verbis Tullius; quod id genus ΚΤΙΣΤΑΙ, ceu totidem Heroes ac Dii, Templis inde, Statuis, Agonibus, seu anniuersariis sacris ac honoribus, coli ab iisdem urbibus, ut de *Teiis* & *Abderitis* paullo ante Herodotus ac Philostratus, mos esset. Adeo etiam ut antiquissima hæc & prima quidem, ut mihi videtur, caussa Apotheoseos, vel τῶν Ἡρωϊκῶν τιμῶν *cultus Heroici* exstiterit. Unde sæpe, ut alios mittam, Diodorus, diuinos aut heroicos honores huic vel illi tributos docet, ὡς Κτίστῃ, *ut Conditori*; sicut primo [a] *Hieroni* a Catinensibus Siculis; [b] *Demetrio* a Sicyoniis, urbe eorum in opportuniorum locum ab illo translata; & quos diuinos honores [c] *Tenni*, ut de eo quoque [d] Cicero, a Tenediis habitos alibi memorat. Quod ab aliis, ut [e] Herodoto, ὡς Οἰκιστῇ seu tanquam Coloniæ vel nouorum incolarum deductori, tributum similiter dicitur; ut de *Miltiade* in Chersoneso: [e] καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι, ΩΣ Ο ΝΟΜΟΣ ΟΙΚΙΣΤΗ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, *cui defuncto Chersonitæ*, UT MOS EST, CONDITORI *sacrificant, certamenque equestre & gymnicum statuto tempore celebrant.* Neque aliter de *Brasida* Lacedæmoniorum duce, ab Amphipolitis in Macedonia, ob urbem eorum seruatam, culto, Thucydides: ΩΣ ΗΡΩΙ ΤΕ ἐντέμνουσι, καὶ τιμὰς δεδώκασιν, ἀγῶνας, καὶ ἐτησίους θυσίας, καὶ τὴν ἀποικίαν ΩΣ ΟΙΚΙΣΤΗ προσέθεσαν, UT HEROI *parentarunt, & honores largiti sunt, certamina & sacrificia anniuersaria, coloniam etiam ipsi* UT CONDITORI *adtribuerunt.* Sic de *Autolyco* apud Sinopenses Strabo: ὃν ἐκεῖνοι ΟΙΚΙΣΤΗΝ ἐνόμιζον, καὶ ἐτίμων ΩΣ ΘΕΟΝ, *quem illi pro* CONDITORE *habent, & colunt* UT DEUM; ac similiter de *Thera* apud Insulares Theræos Pausanias: καὶ ἔτι Θηραῖοι κατ' ἔτος ἐναγίζουσιν ΩΣ ΟΙΚΙΣΤΗ, *& cui etiamnum Theræi* UT CONDITORI, *quotannis parentant.* Adde more Græcorum ea in re loquentem Justinum: *Jasoni totus ferme Oriens* UT CONDITORI (ὡς Κτίστῃ nempe, seu ὡς Οἰκιστῇ) *diuinos honores templaque constituit:* ac de *Constantino* similiter Aurelius Victor: *hinc* PRO CONDITORE *seu*

[a] Lib. XII. pag. 296.
[b] Lib. XX. pag. 286.
[c] Lib. V. pag. 240.
[d] De Nat. Deor. lib. III. cap. 15.
[e] Lib. VI. c. 38.
Lib. V. §. 11.
Lib. XII. pag. 546.
Lib. III. pag. 200.
Lib. XLII. c. 3.
De Cæsarib. c. XLI.

seu DEO *habitus.* Unde illud Herculis ad Theseum apud Senecam:

Hercul. Fur. v. 915. &c. *Tu* CONDITORES *urbis, & silvestria*
Trucis antra Zethi, nobili Dircen aqua,
Laremque Regis advenæ Tyrium COLES,

nempe *Cadmi* Thebarum conditoris. Magnum quid & singulare scilicet antiquissimis temporibus habitum, urbem condere; seu dispersæ antea, nec in unam adhuc societatem coalitæ multitudini; aut adversus incursiones atque Instit. lib. VI. cap. 10. impetus bestiarum, ut de condendarum urbium origine Lactantius, vel prędonum haud sat tutæ, certam, stabilem, ac securam deinceps sedem constituere. Ut proinde adposite admodum, prout solet, Maro, tanquam cœleste quoddam supremi numinis beneficium, *Didoni*, condendæ nempe Carthaginis indultum dixerit:

Æneid. I. v. 22. *O Regina, novam cui* CONDERE *Juppiter* URBEM:

Lib. XVIII. cap. 6. ac inde de ea a Carthaginiensibus culta Justinus; *quamdiu Carthago invicta fuit, pro* DEA *culta est*; de Janiculo autem alibi Virgilius:

Æn. VIII. 317. *Hanc Janus Pater, hanc Saturnus* CONDIDIT URBEM:

ac Horatius similiter de *Romulo, Libero Patre, & Castoribus*:

Lib. II. Epist. I. v. 6. &c. *Post ingentia facta, Deorum in templa recepti;*
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros adsignant, OPPIDA CONDUNT.

Orat. XXXIII. p. 294. Quomodo nempe *Tarsenses* laudat Dio Chrysostomus, quod auctores habuerint Heroas ac Semi-Deos, *Perseum* nempe, & *Herculem*: prout de *Perseo* in veteri Epigrammate legitur:

Anthol. lib. I. cap. I. Ep. 3. ΠΕΡΣΕΑ σὸν ΚΤΙΣΤΗΝ, ΤΑΡΣΕ, Κίλισσα πόλι·

Persea tuum CONDITOREM, TARSE, *urbs Ciliciæ*; ac unde apud Lu- Lib. 3. v. 225. canum, *Persea Tarsos* eadem eadem urbs dicitur. Quam singularem etiam NICÆÆ laudem exstitisse, quod Deos ac Heroas habuerit Conditores, alibi Orat. XXXIX. pag. 485. celebrat idem Orator, & quibus etiam adnumerandus *Alexander Magnus*, fide rursus veterum & insignium illius urbis nummorum, in quibus legitur Regin. Christin. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΝΕΙΚΑΙΕΙΣ, *Alexnadrum Nicæenses*; aut ΑΛΕΞΑΝΔΕΡ ΜΕΓΑΣ ΝΙΚ. *Alexander Magnus Nicæensium*, in nummo M. Aurelii Regiæ Gallorum Gazæ.

Πρώτη τῆς Ἀσίας κάλλει καὶ μεγέθει Marm. Oxon. p. 47. Quo loco alterius quoque & *Asiæ* quidem, ut in antiquis eius nummorum & inscriptionum monumentis dicitur, *Pulchritudine Et Magnitudine Primæ*, SMYRNÆ nempe, alter post Theseum Conditor habitus idem ALEXANDER, eiusque rei memoria in præclaris omnino & singularibus illius urbis nummis consignata itidem cernitur. Id utique de hoc Heroe haud uno loco a Smyrnæo Rhetore traditur, [a] a Theseo quidem eam urbem primum conditam; ab Alexandro vero in eam formam, qualis suo ævo exstabat, productam seu amplificatam fuisse; immo eum ad id præstandum [b] somnio quodam fuisse inductum. Quod autem plenius aliquantum enarrat [c] Pausanias; nempe Alexandrum M. sub Platano dormientem, a Nemesibus in somno monitum, ut urbem ibi conderet vel amplificaret. Cuius autem rei præclarus etiamnum index, & qui rem eam nobis hodie ante oculos ponit, nummus omnino eximius, & e maximorum, vulgo *Medaglioni*, genere, qui Gazam Gallorum Regiam exornant, sub Gordiano cusus, qui eam, quam ex adducto Pausania loco lucem mutuatur, eidem cum fœnore rependit. In eo quippe spectatur Heros ille Pellæus sub Platano recumbens, capite supra Clypeum

[a] Aristid. Palinod. pag. 463. 470. T. I.

[b] Ἀλεξάνδρῳ μὲν ὕπνος ἀφίεται, προοίμιον τῆς κατοικίσεως ἔχων Ibid. p. 464.

[c] Lib. VII. pag. 414.

peum prono, retro Galea, dextra autem ad Platanum extenſa, ante duæ Nemeſes ſtantes (*Tutelares*, ut aliunde notum, ſeu κληρέχοι τῆς πόλεως, ut eas alibi vocat Ariſtides) Smyrnæorum Deæ, ſceptro in ſiniſtra manu armatæ, & inſcriptio: CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩ. ΕΠΙ ΤΕΡΤΙΟΥ. ΑCΙΑΡΧΟΥ, *Smyrnæorum Ter Neocororum Sub Tertio Aſiarcha.* Cuius præclari cæteroquin nummi meminiſſe videtur, ſed ita obiter, ita parum ad nummi ipſius vel fidem, vel lucem, & iis quidem verbis vir cæteroquin pereruditus, quæ ab eo haud viſum tum eundem facile arguunt; nulla utique Alexandri in eo recumbentis, & ex Pauſania vel ex Ariſtide adducta inſignis illius nummi explicatione. Quum vero non tractandi ſolum aliquoties, dum ante complures annos in eadem Regia publico nomine agerem, ſed æri etiam, iuxta alios eiuſdem Gazæ & magnitudinis nummos, ibidem inciſum nanciſci felicitas mihi contigiſſet; hinc idem quoque Diatribæ cuidam meæ de *Smyrna Amazone* aliiſque eius urbis inſignibus, quam alteri vulgatæ de *Veſta* & *Prytanibus* in Smyrnæorum nummo, cuius illa eſſet quaſi appendix, addere conſtitueram, inſertus pridem a me fuerat ac illuſtratus. Accidit interea, ut poſt meum ſuperiorem e Gallia diſceſſum, vulgata ſit in eius metropoli eximii & amiciſſimi Nicaſii inſcripta mihi de nummo Pantheo Diſſertatio; in qua præter præclara inſerta ibi cimelia, inter prima occurrit mihi inſignis nec antea notus Antinoi nummus Colbertini Cimeliarchii, apud Smyrnæos cuſus, cum iiſdem plane, quæ in memorato modo Gordiani nummo, recumbentis nempe ſub Platano Alexandri, & ſtantium ante duarum Nemeſeon iconibus. Quorum autem duorum, inſignium omnino nummorum ectypa continuo hic adſpiciet Lector; quod ea ad rem, de qua hic agimus, plurimum faciant, nempe ſplendidiſſimarum olim urbium Conditores ex iis demonſtrandi ac illuſtrandi; tum quod haud omnibus pateant, ubi iidem hactenus conſpiciuntur, libri vel inciſæ eorum icones.

Palinod. pag. 471.

Hard. Num. Urb. Ill. pag. 469.

E quibus utique præclaris nobiliſſimæ urbis monumentis, haud vana eſſe continuo liquet; quæ de *Alexandro* vel Conditore, vel Reſtitutore, ſeu Amplificatore potius Smyrnæ, ex Pauſania, quem viderat quoque eam in rem Nicaſius, & Ariſtide præterea, modo adtuli. Quibus accedat inſuper eximius quidam nummus, Romæ olim a me obiter, apud illuſtrem Franciſcum Gottifredi, elegantiæ huius tum in urbe principem, viſus, cum epigraphe ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΑΛΕΞ. *Smyrnæorum Alexander*; urbis nempe Conditor vel Reſtaurator, uti idem in adductis paullo ante *Nicæenſium* nummis, ſignatur. Quomodo etiam idem Pellæus Heros *Apolloniæ* in Caria *Conditor* dicitur in veteri illius urbis nummo, paullo ante obiter a nobis memorato; quem in eximii Morelli ſchedis eleganter delineatum olim vidimus, & viderat quoque qui illius meminit, eruditiſſimus Harduinus, in cuius autem, ut id nunc addam,

Num. Urb. Ill. pag. 62.

prio-

priori parte legitur, ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Apolloniatarum Pergæorum Concordia.* Qua ratione proinde factum, ut sicut inter alia statuis & simulacris, ita perennibus quoque ad posterorum memoriam nummorum monumentis, insculpta occurrant id genus veterum Conditorum nomina & effigies. Mitto iam *Traiano* inscriptionem a *Lyttiis* Cretensibus dicatam, & quidem ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ ΚΤΙΣΤΗ, *Orbis* scilicet *Conditori.* Unde etiam illam ΚΤΙΣΤΟΥ, ut peculiarem quandam, & quæ heroicos simul ac diuinos honores complecteretur, laudem Imperatoribus subinde ab urbibus, ob singulare aliquod beneficium in eas collatum, uti *Augusto* supra in *Teiorum* nummo, tribui videas; ac in antiquis etiam marmoribus: ut ΑΒΥΔΗΝΟΙ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ ΚΑΙ ΚΤΙΣΤΗΝ, *Abydeni Seruatorem Suum Et Conditorem :* alibi a *Smyrnæis* apud eundem [a] Sponium, ac in [b] Marmoribus Oxoniensibus, ΑΔΡΙΑΝΩ ΟΛΥΜΠΙΩ ΣΩΤΗΡΙ ΚΑΙ ΚΤΙΣΤΗ, *Hadriano Olympio Seruatori Et Conditori*; *Antonino* autem *Caracallæ Thyatiris* in Lydia, ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΤΙϹΤΗΝ, *Et Urbis Conditorem.* Ii vero non Κτίσαι solum, sed Κτίστορες etiam dicti, ut apud Euripidem de Jone:

Ἴωνα δ' αὐτὸν Κτίστορ' Ἀσιάδος χθονός.

Ipsum autem Jonem, Conditorem terræ Asiaticæ; & apud Clementem Alexandrinum, Diphilus; alibi quoque Ἀρχηγέται, ut non apud Auctores solum, sed in nummis etiam quandoque, uti apud Parutam; ac prout *Auctores* a Romanis subinde dicti, uti e Suetonio, Solino, Justino, & Ammiano Marcellino monuit iam doctissimus Valesius, & quibus addi poterat illud Maronis: *& Troiæ Cynthius auctor*; ac inde alicubi, ut viderunt ibi ad Maronem viri docti, Horatius: *Ter si resurgat murus aheneus*, AUCTORE *Phœbo*; ut haud opus sit utique pro *Auctore Phœbo*, ibi *Ductore Phœbo*, reponere; postremum istud tamen non improbante eruditissimo amicissimoque Dacerio in Gallicis ad Horatium adnotatis. Quam rem autem nos ultro ad arbitrium referimus viri doctrina & ingenio excellentis ac vere κριτικωτάτου, Richardi Bentleii, in nouis illis ac eruditissimis, ut omnino licet statuere, quæ sub prœlo sudant, ad Venusinum illum vatem emendationibus.

Inscr. Grut. MLXXXIV. 2.
Spon. Voyag. p. 43. Tom. III. P. II.
a Ibidem pag. 44.
b Pag. 291. P. II.
Voyag. de Spon. p. 119. Tom. III. P. I.
In Jone v. 74.
Strom. lib. V. pag. 611.
Strabo l. b. X. p. 465.
Aristid. Gratul. Smyrn. pag. 473.
Not. ad Ammian. lib. XXVIII cap. I.
Georg. III. 36.
Lib. III. Od. III. cap. 65.

II.

Communia COLONIARUM INSIGNIA *cum* ANTIQUA *earum* PATRIA *in Nummis.*

Aliud quoque, & obuium quidem, priscæ Urbium id genus ORIGINIS, seu a quibus conditæ primum eædem fuerint, aut nouis colonis, veteribus ferme expulsis, frequentatæ documentum suppeditant, eadem cum MATRIBUS suis, seu cum [a] ANTIQUA vel [b] MAIORE PATRIA, ut hæ subinde sunt appellatæ, communia utrisque in vetustis earum nummis SYMBOLA vel INSIGNIA. Quod subinde in hoc opere, id exigente, de quo ibi agebatur, argumento, adtingere obiter, & commemorare mihi iam incubuit; nunc autem aliquanto plenius & accuratius enarrandum hic venit ac illustrandum. Quam in rem cæteroquin, præclara quædam & singularia ex Auctoribus antiquis, & qua de re postea, erudite congessit ac adnotauit ad Polybii Excerpta a se vulgata doctissimus Valesius.

a Liuius lib. XXVII. cap. 9. Silius Ital. lib. XV. v. 160.
b Curtius lib. IV. cap. 4.

Id

Id equidem ſolemni more receptum antiquitus conſtat, ut omnia ſua decora ac præſidia ab *Originibus* ſuis ſeu *Metropolibus*, pro antiqua & primæua huius vocis acceptione, adſumerent ac retinerent conditæ ſiue deductæ ab iis Urbes vel Coloniæ: puta *Linguam*, *Sacra*, *Sacrorum Ritus*, & *Antiſtites*, *Feſta*, *Leges*, *Magiſtratus*, *Veſtitum*, *Habitum*, *Mores*:

Antiquæ morem patriæ, cultumque, habitumque, ... Lib. xv. v. 171.
Phocais armiſonas inter tenet hoſpita gentes ·

ut de *Maſſilia*, Phocæenſium colonia, ait Silius Italicus: ac ſimiliter de eadem Rhodii apud Liuium: *non enim ſonum modo linguæ, veſtitumque, & habitum: ſed ante omnia mores, & leges, & ingenium ſincerum integrumque a contagione accolarum ſeruarunt.* (Lib. xxxvii. c. 54.) Quibus adde locorum id genus *Symbola* vel *Inſignia*: quæ nempe ſingula totidem exſtarent conſtantis ac perpetuæ liberorum erga Parentes ſuos & Conditores, ut a Græcis Romaniſque Scriptoribus vocantur, cultus, fidei, & obſequii monumenta. Ita *Carthaginem*, ait (Lib. iv. cap. 2.) alicubi [c] Curtius, *Tyrii condiderunt, ſemper Parentum loco culti*; immo unde Coloniæ nullum Patrem aut Matrem haberi debere auctor eſt alicubi Plato, (De Legib. lib. vi. pag. 754.) preter Urbem, a qua Colonia ſit condita. Quarum autem rerum, preter luculenta apud antiquos Auctores, teſtimonia, clariſſima inſuper ac indubitatæ fidei argumenta ſubminiſtrant veteres, ac Greci potiſſimum, nummi; in quibus pleraque illa, quæ modo adtigimus, conſignata reperiuntur: ac unde licet de *Origine* ſeu genitali id genus locorum ſolo, ubi aliunde etiam id non conſtat, certo continuo ſtatuere. Quomodo nempe ſignatum in *Corcyræorum*, ac in Sicilia, *Syracuſanorum*, & *Hennæ* nummis PEGASUM; in aliarum eiuſdem Siciliæ urbium *Gelæ*, *Tauromini*, *Agyrinæ*, *Entellæ*, aliiſque MINOTAURUM; *Megaræ* itidem Siculę, NOCTUAM; Conditores ac Parentes earundem ciuitatum exſtitiſſe *Corinthios*, *Cretenſes*, & *Athenienſes*, e ſimilibus apud hoſce nummorum inſignibus, quę veterum Auctorum fidem ea in re adſerant, iam ante vidimus. De colonia equidem *Syracuſas* a *Corinthiis* deducta, & quod inde PEGASI petitum ſit prioris illius urbis in eius nummis inſigne, ut in re obuia, id tantum dicam; vel inde adſtrui, quod a Syracuſano vate alicubi dicitur: Κορίνθιοι εἰμὲς ἄνωθεν, *Corinthii ſumus ab antiquo*: (Theocr. Idyll. xv. v. 91.) ducem præterea & tempus deductę nobilis illius Colonię, ſignari in preclaro illo ac vetuſto Oxonienſi Chronico. (Epoch. xlii. p. 147.) Unde minus accurate a viro erudito ideo ſculptus in *Corcyræorum* nummis Pegaſus; *Corinthiorum fere*, ut ibi dicitur, *inſigne*, quod *Corcyræi Corinthiique fuerint ſocii*: (Hard. Num. Urb. Ill. p. 257.) quum *Corcyræi* omnino *Corinthiorum* coloni eſſent, ut id haud uno loco docet Thucydides; (Lib. i. §. 25 & lib. vi. §. 17.) eaque proinde ratio foret ſignati ſubinde, Coloniarum more, in *Corcyræorum* nummis *Corinthiorum* inſignis *Pegaſi*. Quæ ratio itidem ſtatuenda eſt, cur, ut præterea obſeruo, ſculpti ſint quoque in aliquot *Ambraciotarum* in Epiro nummis *Pegaſi*: *Ambracia* enim *Corinthiorum* colonia apud [a] Dicæarchum & [b] Scymnum Chium traditur. De MINOTAURO autem, qui preter commemoratas Siculas aliquot urbes, quæ Cretenſem inde earundem originem arguunt, idem quoque in aliis Græcarum urbium aut populorum nummis, ut dictorum modo *Ambraciotarum*, *Acarnanum*, & Magnæ Greciæ *Neapolitarum*, aliiſque ſignatus, Cretenſium coloniis, etiamſi id aliunde non conſtaret, frequentata eadem loca omnino comprobat. Quod ad Catullum quoque de hoc *Minotauro*, & Cretenſium id genus Coloniis, a viro excellenti doctrina & ingenio Iſ. Voſſio monitum lubens video; immo ut (Obſerv. p. 105.)

[a] Status Græc. v. 25.
[b] Perieges. v. 42.

 ubi

ubi desunt hic historiæ, earum rerum indicium e nummis petendum ibidem agnoscat. Quod viri doctissimi ea de re iudicium eo forte pluris hic faciendum, ceu ad hoc nullo peculiari nummorum veterum utilitatem prędicandi demonstrandiue consilio inducti. NOCTUA vero, quæ prçter memoratam iam ante *Megaram*, in *Camarinæ*, Siculæ itidem urbis, nummo est expressa, eius conditores Athenienses similiter arguere videtur; ac unde a Pindaro ut

Olymp. v. v. 23. Καὶ Ἀθήναιον ἐπίσημον ἐν Καμαρίνῃ. Schol. Pindar. Ibidem.

urbis illius tutelare numen Pallas, singulari religione ibidem culta, & in ea Deæ illius insigne extitisse dicitur. De *Lebedo* vero Jonica urbe, id obiter antea indicaueram, signatam in eius nummo *Noctuam*, deductam quoque Athenis illius urbis originem continuo indicare. Prçter adductum iam a

Tom. II. pag. 219.

Tristano horum ΛΕΒΕΔΙΩΝ in Caracalla nummum cum *Noctua*, exstat alius quoque in Gaza Gallorum Regia singularis & antiquior, de quo paullo post, qui idem quoque luculenter adstruit. Sic *Lepus Rheginorum*, iuxta

Lib. IX. cap. 6.

Pollucem, uti in superiore Dissertatione vidimus, insigne; qui passim hodie in Messanæ, in aduerso Siculi freti latere positæ, nummis visitur: a quibus

Lib. VI. pag. 257.

autem *Messeniis* una cum Chalcidensibus conditum fuit, ut id docet Strabo, Rhegium. Adde Vaccam cum lactente vitulo in *Apolloniatarum* ac *Dyrrachiensium* in Epiro nummis, quod nempe *Corcyræorum* coloni iidem forent; in quorum nummis, uti videre est apud Goltzium, & cuiusmodi passim adhuc prostant in veterum nummorum Thesauris vel thecis, idem quoque Vaccæ vitulum lactantis typus cernitur. De *Dyrrachiensibus* equidem, qui olim

a Periegeſ. v. 434.
b Lib. VII. p. 316.
Lib. I. §. 25.

Epidamnii appellati, *Corcyræorum* colonis, præter antiquos Geographos, [a] Scymnum Chium, & [b] Strabonem, qui hanc urbem a *Corcyræis* conditam tradunt, dixerat iam ante Thucydides; qui ab *Epidamniis* (seu *Dyrrachiensibus*,) Coloniarum more, legatos *Corcyram*, ὡς μητρόπολιν οὖσαν, *tanquam eorum matrem*, auxilia ab iis peterent, missos refert. *Apolloniam* vero, non *Corcyræorum* quidem, sed

Lib. III. c. 23.

Corinthiorum coloniam vocat mox ibidem Thucydides, ac similiter Plinius; quæ autem a dictis modo Geographis, Scymno Chio, & Strabone, ut ad Plini-

Not. Ibid.

um vidit iam Harduinus, a *Corcyræis* iuxta & *Corinthiis* condita dicitur: nempe

Scymn. Chius Perieg. v. 439.

Κορινθίων Κερκυραίων τε καὶ κτίσις.

Lib. VII. pag. 316.

Corinthiorum Corcyræorumque opus: & a Strabone similiter, κτίσμα Κορινθίων καὶ Κερκυραίων. *a Corinthiis & Corcyræis condita.* Immo, ut hoc addam, in quam

Lib. VI. p. 332.

Apolloniam a *Corcyræis* coloniam demum deductam tradit Pausanias; sed ita ut prædæ participes fuerint Corinthii: eo iure nempe, quod ipsi Corcyræorum, ut modo vidimus, parentes forent seu conditores. Adde, quod pro more accersitus foret *Corintho*, ut metropoli, seu antiqua patria, dux illius de-

Lib. I. §. 24.

ductæ a *Corcyræis* ad condendam Epidamnum Coloniæ, quod tradit dictis supra locis Thucydides; idque, ut continuo subdit, (nec id fugit, ubi hos Coloniarum ritus tangit, & de quo paullo post, doctissimus Valesius) κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον, *prisco more ac instituto*. Qua ratione proinde factum, ut Auctores deductarum Coloniarum. *Parentes* earundem, ut subinde leguntur appellati, dici ac haberi vellent, seu *Matres* vel *Metropoles*: sicut id de iisdem Corinthiis, qui Epidamnum Coloniam suam non minus ducerent, quam

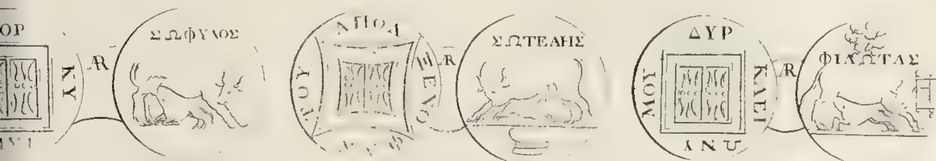
Ibidem. §. 25.

Corcyræi, docet quoque Thucydides. Quamquam potiora sibi ea in re iura vindicarent illæ urbes, a quibus missi erant Coloni; ac inde deditam Corinthiis coloniam ab Epidamniis, (qui postea Dyrrachienses) ægre tulisse Cor-

Ibidem §. 26.

cyræos idem refert. Unde etiam *Corcyram*, pro antiqua patria ab *Apolloniatis*

niatis præ *Corinthiis* habitam", adstruunt omnino eorundem *Apolloniatarum* nummi, cum iisdem prorsus, qui in aliquot *Corcyræorum* nummis etiamnum conspiciuntur, typis; nuspiam vero hactenus cum proprio *Corinthiorum* insigni, *Pegaso.* Ad quarum autem rerum præstandam continuo hic fidem, & quod nihil in iis viderit Goltzii interpres Nonnius, adducemus *Corcyræorum, Dyrrachiensium,* & *Apolloniatarum* nummos, qui eadem omnino insignia in utraque nummi area, ut ex primo eorum obtutu liquebit, ostentant: duorum nempe posteriorum, solito Coloniarum more, iuxta nota conditorum suorum *Corcyræorum* insignia.

E quibus autem abunde iam, ut opinor constat, (neque enim hisce immorari diutius, argumenti, quod hoc opere expendimus, varietas & amplitudo patitur) quantum e collatione veterum id genus inter se nummorum; eorumque, quæ in iis conspiciuntur, *Insignium* & *Symbolorum*, ad eruendas locorum id genus origines, lucis continuo eruatur. Unde id præterea, & quod eam in rem obiter hic addendum est, itidem liquet, cur in Romanarum quoque Coloniarum nummis, signata vulgo occurrat *Lupa* cum *gemellis*; ad denotandam nempe, recepto pridem Coloniarum apud Græcos Asiaticos ac Europæos instituto, ut originis suæ memoriam id genus monumentis consignarent, atque ita se Roma ortas seu *Romana origine*, ut simili in re Tacitus, *venerandas* testarentur. Quod utique ab *Antiochensibus* Pisidiæ, *Patrensibus* Achaiæ, *Germenis* Galatiæ, *Philippensibus* Macedoniæ, *Damascenis* in Syria vel Phœnice, *Carthaginiensibus* in Africa, aliisque factum, e superstitibus adhuc eorum, quique bono harum litterarum fato consuli possunt, nummis, & quæ ad Romanas maxime antiquitates adtinent, iam constat. Haud aliter nempe *Antiochiæ*, Syriæ seu Orientis Metropoli, supra portam urbis Orientalem, & postea supra alteram a Tiberio exstructam, sculptam itidem Lupam cum gemellis docet Jo. Malela in Chronico haud ita pridem edito; atque inde, ut scirent posteri, ὅτι Ῥωμαίων ἐστὶ τὸ κτίσμα, *quod esset illud Romanorum opus.* Quomodo insuper *Sus fœta*, ad indicandam primam originem, quodque *Albæ*, quæ ipsius Romæ fuit antiqua mater, exstitit dein insigne, sculpta quoque cernitur in præclaro Romanorum nummo, Gazæ Gallorum Regiæ, & e maximorum genere, qui sub Antonino Pio est percussus, cum expressa ibidem Æneæ in Italiam aduentus memoria.

Annal. 11. c. 54.

J. Vaillant. nummi Colo-niar. sub Imperat.

Chronogr. p. 303.

Ibidem p. 360.

III. *In*

III.

Eorundem NUMINUM & SACRORUM, *quæ antiquæ Patriæ, conſpectus in nummis.*

Exſtat vero aliud inſuper ac inſigne antiquæ Urbium ORIGINIS in priſcis earum nummis documentum, eruditis Antiquariis notum iam & compertum; eorundem nempe DEORUM loci Præſidum, & SACRORUM, quæ in antiqua Patria obtinebant, in iis conſpectus. Illa equidem fuit conditarum olim Urbium, aut deductarum in eas Coloniarum ratio, ut præter alia, quæ obiter ſupra adtigimus, Sacra in primis patria (quod monuit iam ad Polybium & qua de re ante, doctiſſimus Valeſius) quæque ad eorum cultum ac cæremonias adtinent, in nouas illas Urbes vel Colonias tranſportarent ciues illi aduenæ & coloni. Hinc primo loco hic commemorandi *Præſides* ac *Tutelares* Conditorum ſuorum *Dii*; quorum nempe ſimulacra, nomina, & cultum, eandem etiam dicatarum iis Ædium formam, iidem coloni conſtanter ac religioſe conſeruabant. Unde grauiſſimus Auctor Polybius, JOUIS ATABYRII fanum apud *Agrigentinos*, ſicut apud *Rhodum* exſtare obſer-
Lib. IX. cap 21. uat; additaque eius rei cauſſa: *quum enim Rhodiorum colonia ſit Agrigentum, merito* HIC DEUS EODEM NOMINE *in ea colitur, ſicut apud Rhodios:* τοῦ γὰρ Ἀκράγαντος ὑπὸ Ῥοδίων ἀπῳκισμένου, ΕΙΚΟΤΩΣ Ο ΘΕΟΣ ΟΥΤΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΧΕΙ ΠΡΟΣΗΓΟΡΙΑΝ, ἣν καὶ παρὰ τοῖς Ῥοδίοις. Cuius autem *Jouis*
Olymp. Od. V. v. 160. apud Rhodios *Atabyrii* mentio fit quoque apud Pindarum, ubi de Inſula Rhodo ei ſermo. Quem proinde communem *Rhodiis* conditoribus & *Agrigentinis* JOUEM ATABYRIUM ſignatum licet ſtatuere in iis AGRI-
a Sicilia Parutæ Tab. 70. n. 11 & in Cimel. Medicee. b Parut. Tab. 68. n. 15. Lib. VIII. p. 180. GENTINORUM nummis, qui hinc [a] Jouis barbatum & laureatum caput, illinc Aquilam fulmini inſiſtentem; aut eundem [b] Jouem ſedentem dextra Aquilam, ſiniſtra Haſtam tenentem exhibent. Neque aliter Strabo magnum cognationis, quæ inter *Teneatas* & *Tenedios* exſtiterit argumentum colligit, ſimilem Apollinis apud utroſque cultum. Plura vero eius rei & illu-
Antiq. lib. I. pag. 17. ſtria quidem exempla ſuppeditat Dionyſius Halicarnaſſenſis; ut quum *Argiuos* variarum in Italia urbium conditores exſtitiſſe colligit, neque ſolum ex eodem armorum ornatu, Argolicis clypeis, haſtis; ſed ex eadem inſuper Templorum ædificandorum ratione, Deorum ſacellis, expiationibus, ſacrificiis: ac potiſſimum e Junonis templo Phalerei, ad *Argiui* ſimilitudinem extructo, iiſdem ſacrorum ritibus, virgine κανηφόρῳ, ac ſimilibus. Sic alibi viciſſim, *Tyrrhenos* negat *Lydorum*, ut multis videbatur, colonos exſtitiſſe, ac inter alia quidem, quod *nec eoſdem Deos haberent, quos Lydi colunt;* ἔτε γὰρ
Ibidem. p. 23. Ibidem p. 26. Θεοὺς Λυδοῖς τοὺς αὐτοὺς νομίζουσι. At vero *Arcadas* in Italiam veniſſe, ubi is ea de re agit, vel e fanis, aris, Deorum ſimulacris, expiationibus, & ſacrificiis, quæ iidem in ea erexerint vel conſtituerint, conſtare adſerit; quæque ſua adhuc ætate documenta eſſent eius rei manifeſta. Unde is certiſſimum quoque *Æneæ* ac *Troianorum* in Italiam aduentus, cui fidem alii vellent abrogare,
Ibidem pag. 54 55. argumentum ſtatuit, aduectos ab iis & adhuc Romæ cultos Penates, Palladem quoque, ac Romanorum Sacrificia & Feſta.

Qua

Qua ratione proinde factum haud ignoras, ut quum recepto apud veteres Græcos Asiaticos vel Europæos more, publicis nummorum apud eos monumentis, Deorum seu simulacrorum, quæ iidem colerent, effigies; nomina etiam subinde, ut de *Joue Atabyrio* apud Rhodios & Agrigentinos e Polybio modo vidimus, dicata iis Templa, Sacrificia, Victimæ, sacrorum Instrumenta, seu Pontifices crebro consignarentur; inde etiam de variarum urbium *Origine*, earumue Conditoribus, qui illa inuexerint, liceat continuo statuere. Exstat apud Goltzium & Parutam nummus, in quo hinc Palladis galeatum caput, cum litteris ΑΘΗ. ΧΑΛΚ, illinc Hercules Leonem suffocans, infra Arcus & Claua, & nomen, ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ. Quem autem nummum ad Siciliæ *Heracleam* iidem referunt; Harduinus vero ad Acarnaniæ dictam eodem nomine *Heracleam*. Num. Urb. Ill. pag. 193. Signatur vero in eo nummo, ut iam viderat Goltzius, ΑΘΗΝΗ ΧΑΛΚΙΟΙΚΟΣ, *Minerua Chalcioecos*, Lacedæmoniorum, ut ex Auctoribus antiquis liquet, Tutelaris Dea; ac prout a Spartana Helena, ut hoc addam, dicitur apud Euripidem, χαλκίοικον ὡς Ἀθάναν μόλοιμ᾽, *Ad Chalcioecum Mineruam proficiscar*; Helen. v. 251. & apud Aristophanem, Senum Laconum Chorus, inuocat Amyclæum Apollinem, *Chalcioecum Mineruam*, & Dioscuros, Spartana nempe numina; sed ubi imperite omnino, ἢ χαλκίοικον Ἀσάναν, per *æreas Athenas*, ab interprete redditur. Lycostrat. pag. 913. Quum vero alia eo nomine *Heraclea*, nempe quæ *Trachin* seu *Trachiniæ*, aut ab Oeta monte, sub quo illa erat sita, dicitur, conditores habuerit, iuxta [a] Thucydidem ac [b] Strabonem, Lacedæmonios; hinc ad eandem *Heracleam* referri idem nummus videretur: in quo nempe pro more, quem diximus, Coloniarum, Spartana Dea ibidem culta signaretur. [a] Lib. III. p. 92. [b] Lib. IX. pag. 428. Quamquam obstare continuo possit, quod Ἡρακλεῶται, non, ut in adducto illo nummo, ΗΡΑΚΛΗΤΑΙ, dicantur illi *Heraclienses Trachinii* apud eundem Thucydidem aliosque, ac in nummis insuper ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΤΡΑΧ. Lib. V. §. 50. 51. Unde nihil obstare videtur, ut Siculæ *Heracleæ*, cui a Goltzio & Paruta tribuuntur iidem illi *Heracleæ* cum signata in iis *Minerua Chalciœco*, nummi, natales seu origo ad Lacedæmonios referantur; idque arguat omnino peculiaris illius Spartanorum Deæ, ΑΘΗΝΑΣ ΧΑΛΚΙΟΙΚΟΥ signata in eo effigies ac nomen. Non *Spartanam* vero, sed *Atheniensem* MINERUAM, ut vel ex addita eius insigni Noctua constat, in LEBEDIORUM, de quo obiter paullo ante, eoque haud obuio Regiæ Gallorum Gazæ nummo, sculptam vidimus: in quo hinc galeatum Palladis caput, illinc Noctua, cum inscriptione ΛΕΒΕΔΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ, qua postrema voce vel urbis Prætor, vel *Atheniensis* illius origo designatur. Unde etiam adstruitur, id quod tradit alicubi Pausanias, hanc *Lebedum* primo Cares tenuisse; Lib. VII. pag. 401. dein, iis expulsis, Andræmonem, Codri, Athenarum, ut aliunde notum, Regis filium, urbem cum Jonibus, qui ex Attica nempe profecti, occupasse: adeo, ut iuxta aliarum nobilium dein in Jonia ciuitatum, *Lebedi* quoque *Metropolis* Athenæ fuerint. Occurrit cæteroquin inter celeberrimas olim Græcorum Colonias MASSILIA, a *Phocæensibus*, ut vulgo notum, condita; quorum ciuitas Phocæa, quæ ab [a] Herodoto Lydiæ adtribuitur, a [b] Plinio *finis Joniæ*, a Strabone autem *initium Joniæ*, ac *finis Aeolidos* dicitur: inter XII etiam ac postea XIII, addita prioribus Smyrna, Panionii urbes, quod vel ex Herodoto constat, recepta. [a] Lib. I. cap. 142. [b] Lib. V. Lib. XVII. pag. 582. In cuius autem priscis *Massiliæ* nummis, cuiusmodi plures etiamnum supersunt, signata sæpe cernitur Diana. Ut supra. Quod utique haud parum illustrat, agens de condita a *Phocæensibus Massilia*, Strabo:

Lib. iv. pag. 179. Harduin. Num. Urb. Ill. pag. 315.

bo: nempe in Arce *Massiliæ* ædificatum esse Ephesium, seu fanum Dianæ Ephesiæ: idque inde (quæ præteriit, qui priora ad Massiliensium nummos iam adduxerat, vir eruditissimus) quod oraculo moniti sint Phocæenses, nauigationis illius ducem a Diana Ephesia accipere. Unde quum Ephesum adpulissent, unam e nobilissimis urbis illius matronis, a Dea somnio monitam, ut sacrorum quadam imagine adsumpta, Phocæenses comitaretur, secum adsumpserint: ac inde *Massilia* condita, Fanum Dianæ, nempe Ephesiæ, extruxisse, cuius Antistitem continuo eandem fecerint, nomine Aristarcham. Quibus addit insuper Geographus: ἔν τε ταῖς ΑΠΟΙΚΟΙΣ ΠΟΛΕΣΙ πανταχῆ τιμᾶν ἐν τοῖς πρώτοις ταύτην ΤΗΝ ΘΕΟΝ, καὶ ΤΟΥ ΞΟΑΝΟΥ τὴν διάθεσιν τὴν αὐτὴν, καὶ τ' ΑΛΛΑ ΝΟΜΙΜΑ φυλάττειν τὰ αὐτὰ, ἅπερ ΕΝ ΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ ἐνενόμιστο· *In reliquis etiam* COLONIIS *Phocæenses utique primo loco* DEAM *istam* (seu *Dianam Ephesiam*) *colere, & ad imitationem illius,* SIMULACRUM EIUS AC RELIQUOS RITUS, *prout in Metropoli obtinent, instituerunt.* E quibus autem, lux utique præcipua accedit antiquæ & singulari inscriptioni, quam *Phocææ* descriptam vulgauit Cl. Sponius; quæque inde etiam rite demum intelligi potest & explanari: nempe:

Ut supra.

Miscell. p. 349.

Η ΤΕΥΘΑΔΕΩΝ ΦΥΛΗ
ΦΛΑΟΥΙΑΝ ΜΟΣΧΟΥ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΑΜΜΙΟΝ
ΤΗΝ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗΝ ΑΡΙΣΤΙΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΝ
ΑΣΙΑΣ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΕΦΕΣΩ ΠΡΥΤΑΝΙΝ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ
ΔΙΣ ΚΑΙ ΙΕΡΕΙΑΝ ΤΗΣ ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ ΑΓΩΝΟΘΕΤΙΝ ΤΗΝ
ΦΛΑΟΥΙΟΥ ΕΡΜΟΚΑΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΟΣΜΟΤΗΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΑΓΝΕΙΑΣ.

Tribus Teuthadeorum Flauiam Moschi Filiam, Ammion, Cognominatam Ariston, Sacerdotem Asiæ Templi Quod est In Epheso, Prytanin, Stephanephoron Bis, Et Sacerdotem Massiliæ, Certaminum Præsidem, Flauii Hermocratis Uxorem, Virtutis Ergo Totiusque Vitæ Decoris Et Sanctitatis. Ad quam autem vere iam ac erudite monuit eius editor, ideo *Massiliæ Sacerdotem* dici hanc Mulierem, quod illa a Phocensibus (melius Phocæensibus) fuerat condita, ab iisque Dianæ cultum acceperat; ut abunde constat (quod addit ibidem vir in iis valde exercitatus) ex infinitis eius antiquis nummis, qui ab una parte Dianæ caput exhibent, ab alia Leonem, cum voce ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ· Quæ autem, ac reliqua haud minus memorabilia & singularia omnino in eo lapide, ex adducto & obuio Strabonis loco explanari potuissent ac illustrari. Neque vero ea iam hic tangimus, quæ non sunt huius loci, & alibi expendenda accuratius venient: uti quod *Asiæ Templum* ibi dicatur, clarissima illa Dianæ apud Ephesum Ædes; illius vero ΑΡΧΙΕΡΕΙΑ seu *Sacerdos Maxima,* vel uti Romani quoque, *Flaminica*, femina proinde, eaque non Virgo, sed *Uxor*; tum quod ea *Prytanis* & *bis Stephaneforos* ibidem dicitur: præterea, non quod Certamina quidem exhibuerit, (ut vir doctus vocem Ἀγωνοθέτιν ibi explicat,) sed editorum seu celebratorum Certaminum Præses exstiterit: quæ singula peculiarem omnino disquisitionem flagitant, quæ nos iam longius a suscepto, in quo hic versamur, argumento abducerent. Unum vero illud præteriri hic non potest, eidem argumento consentaneum; quod ex adducto Strabonis hanc in rem loco, liceat intimius nosse; cur in memorabili illa Inscriptione eadem Mulier Phocæensis (ut licet statuere ex marmore,

re; in quo legitur illa inscriptio, Phocææ, ubi illud exstabat, reperta) eademque *Communis Asiæ Templi* Dianæ *Ephesiæ*, insigniter a Phocæensibus cultæ, Ἀρχιέρεια, ac simul eiusdem Deæ *Sacerdos* apud Massilienses dicatur. Illud utique e memoratis Strabonis verbis, quod obiter antea adtigeram, luculenter adstruitur; cum Templa, tum simulacra Deorum in Coloniis, illorum instar ædificata vel erecta, quæ in earundem Urbium Metropolibus colerentur. Unde apud Carthaginem, post deductam Romanam Coloniam, inter alia, quæ Romæ instar extructa ibidem aut constituta memorat alicubi Carthaginiensis Episcopus Cyprianus, & de quo loco paullo post, CAPITOLIUM quoque retulit. Quod insuper firmari inde potuit ac illustrari, quod a Græco Thucydidis interprete monitum, unoque eius testimonio constare censebat, qui eius meminit, doctissimus Valesius; nempe ἔθος γὰρ ἦν Ἀρχιερέας ἐκ τῆς μητροπόλεως λαμβάνειν, *mos enim erat ut Pontifices e Metropoli arcesserentur.* Immo unde lux insuper adfundi videtur insigni apud Tacitum loco, quam hactenus ei denegarunt eruditi (quos utique videre mihi hactenus contigit) interpretes; ubi de Germanico dicitur: *adpellitque Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur: Non femina illic, ut apud Delphos, sed certis e familiis, & ferme* MILETO ACCITUS SACERDOS. Adeo, ut vel e more illo a nobis modo illustrato liceat statuere, *Mileto*, multarum cæteroquin illustrium in Hellesponto & ad Pontum Euximum Coloniarum, ut de ea alicubi [a] Athenæus, matre; & quidem, ut aliunde insuper constat, [b] *Abydi* [c] *Cyzici*, [d] *Lampsaci*, [e] *Priapi* in Hellesponto; in Ponto autem, [f] *Amisi*, [g] *Heracleæ*, [h] *Odessi*, [i] *Sinopes*, [k] *Tei*, aliarumque; ita colonos itidem accepisse viciniorem eidem *Colophonem*, ac Epheso, ut de ea [l] Livius, propinquam. Maxime quum Apollini utraque urbs esset peculiariter, quamquam sub diversis eius nominibus, sacra: *Miletus* quidem *Apollini Didymeo*, prout in singulari etiam illius urbis nummo legitur, ΜΙΛΗΣΙΩΝ ΔΙΔΥΜΕΥΣ. *Colophon* autem *Apollini Clario*; cuiusque in eadem, ante deductam forte apud se *Milesiorum* coloniam, cultus iam obtinuerit.

De Gratia Dei.

Ad Polybii Excerpt. p. 8. Schol. ad. lib. I. §. 25.

Annal. lib. II. cap. 54.

a Lib. x pag. 523.
b Ibid pag. 524
c Apoll. Th. lib. I 2076. Vell. Pater. lib. II. c
d Eustath. ad Il. B. pag. 326.
e Strabo lib. XIII pag 587.
f Idem lib. XII. pag 547.
g Idem lib. XII pag. 542.
h Ibula.
i Ibidem pag. 544. & Xenoph. Exp. Cyr. lib. VI.
k Athen. lib. VIII. p. 331.
l Lib. XXXVII. cap. 26.

II.

De METROPOLIBUS *ratione* COLONIARUM *a se deductarum.*

1. *De* HERACLEA *in Ponto*, MATRE COLONIARUM *dicta in Græco eius nummo.*

Ut vero *Conditorum* suorum, ceu *Parentum*, obsignata varia in antiquis Coloniarum, ceu *liberorum*, nummis *Symbola* vel *Insignia*, adductis haud obscuris aliquot eius rei speciminibus, modo vidimus; ita deductarum a se id genus COLONIARUM, velut singularis cuiusdam laudis & gloriæ apud posteros monumenta, in METROPOLEON quoque, seu ANTIQUÆ illarum PATRIÆ nummis quandoque prodita occurrunt. Quam in rem utique exstat insignis omnino nummus, cuius a Cl. Fabretti ad Traiani Columnam producta quoque inde, sed minus accurata, eius icone, facta primum exstat mentio; quique dein inter nummos maximæ formæ Eminentissi-

Pag. 175.

nentissimi Cardinalis Carpegnæ, vulgo *Medaglioni*, vulgatus est haud ita pridem a præclaro illorum præstantissimorum cimeliorum editore ac interprete, Philippo Buonarotti. Qui autem nummus, quod singularis sit omnino, nec in omnium transalpinorum hominum, qui hisce cimeliis delectantur, manibus versentur editi in Italia id genus libri; tum quod forte quædam haud protrita de eodem dicenda adhuc veniant, hic continuo signatur:

Videmus nempe in anteriori nummi parte Gordiani, vulgo Pii, caput, cum Græcis eius nominibus, Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ ΑΥΓ. *M. Antonius Gordianus Augustus*; illinc Theatrum seu Circum magno populi cœtu refertum; Ædiculam præterea; sedentem vero in eodem Circo Herculem, posita retro Claua; ac ante eum, figuram nudam stantem, dextra capiti admota, sinistra vero Palmæ velut ramum, ut victoriæ in aliquo agone reportatæ signum, tenentem; cum memorabili omnino inscriptione, ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΑΤΡΟϹ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ, *Heracleotarum Matris Coloniarum Ciuitatum.* Quos autem, ut inde ordiar, *Heracleotas*, de *Heracleæ*, nobilis & antiquæ in Ponto urbis, incolis, vere utique interpretatus est laudatus modo isque amplissimus hodie Senator Florentinus, Buonarotti. Etsi enim aliæ darentur urbes *Heracleæ*, quarum ciues dicti sint itidem ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΙ, sicut de *Heracleæ Trachiniæ* incolis supra diximus; ac de *Heracleæ* in Thracia, olim *Perinthi*, ciuibus similiter constat; quum ab aliis cognominibus urbibus, ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ, uti antea quoque vidimus, & ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ dicantur in earum nummis; ad *Ponticam* tamen *Heracleam* spectare illum nummum, pręter alia, fidem continuo facit Strabo. Is enim velut nummi huius interpres, ubi agit de ea ur-
Lib. xii. pag. 542. be, addit continuo: Η μὲν οὖν ΗΡΑΚΛΕΙΑ πόλις ἐστὶν εὐλίμενος, καὶ ἄλλως ἀξιόλογος, ἅτε ΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΕΣΤΕΛΛΕΝ. ἐκείνης γὰρ ἥ τε Χερρόνησος ΑΠΟΙΚΟΣ καὶ ἡ Κάλαπις· HERACLEA *urbs est portu commodo, & alias etiam memorabilis*; UTPOTE *quæ etiam* COLONIAS DEDUXERIT: *eius enim* COLONIÆ *sunt Chersonesus & Calapis.* Quis non crederet ante oculos habuisse similem, (iste enim sub Gordiano demum cusus) *Heracleæ* nummum, quum ea scriberet, Geographum, cui urbi illud ΜΑΤΡΟΣ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ *Matris Coloniarum Ciuitatum* elogium in eo tribuitur? Non *Mater* proinde dicta in eodem nummo *Heraclea*, eo sensu, quo ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ, seu *Matres Urbes*, aut etiam METRO COLONIÆ *Metropoles Coloniæ*, dicuntur passim in earum nummis, variæ & amplissimæ olim ciuitates, suarum regionum capita, & de quibus occurret mox dicendi locus,
a Lib. xvii. c. 6. prout etiam *Mater Urbium*, ut apud Ammianum Marcellinum, [a] de *Nicome-*
b Lib. xxi. c. 1. *dia*; alibi etiam de [b] *Nicæa*, aut *Mater Prouinciæ*, de *Beryto* in Codice Ju-
c Leg vii. Cod. de Metrop Beryto. stinianeo dicitur, ac apud Florum, [d] *ut Græci dicere solent, Urbium Matrem*
d Lib. iii. cap. 7. *Cydoniam.* Diuerso nempe sensu ΜΗΤΡΟϹ ΠΟΛΙΩΝ earumque ΑΠΟΙΚΩΝ,

ΚΩΝ, *Matris Urbium* elogio decorata in eo nummo hæc Ponti *Heraclea*, ceu antiquiori ac propria harum vocum significatione, iuxta quam Μήτηρ πόλις, & una voce Μητρόπολις dicta olim apud Græcos, de *matricibus*, seu aliarum ciuitatum a se conditarum, vel coloniarum in eas deductarum parentibus velut urbibus. Ita apud Pindarum de *Thera*, cuius Colonia inter alias *Cyrenæ*, [a] μεγάλων πολίων Ματρόπολιν Θήραν, *magnarum urbium Metropolim Theram*; aut apud Thucydidem, [b] *Corcyra*, de qua paullo ante, *Epidamni* Μητρόπολις· aut alibi, nec uno loco, *Dores*, ἡ Μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων, *Lacedæmoniorum Metropolis* dicuntur. Immo iam ante Herodotus, a quo *Dryopis* regio inter Melidem & Phocida, eorundem Dorum *Metropolis*; aut apud antiquum itidem & coæuum Auctorem Æschylum, Cypriæ *Salaminis Metropolis* vocatur Attica *Salamis*; ubi nempe, quum Cyprias urbes *Paphum* & *Solos* nominasset, addit: Σαλαμῖνά τε τῆς Νῦν Ματρόπολις, *Et Salamis, cuius Nunc Metropolis* &c. nempe quæ in Attica, ut ibi a Græcis Criticis notatur; & quomodo, ut hoc addam, Teucer de *Salamine* Cypria a se condita, in memoriam patriæ seu Atticæ *Salaminis* apud Euripidem ait:

Ὄνομα νησιωτικὸν
Σαλαμῖνα θέμενος, τῆς χάριν ΠΑΤΡΑΣ,

nomen insulare Salamini imponens, antiquæ *ibi* PATRIÆ *caussa*. Quomodo etiam Græcorum more, a Romanis Scriptoribus, uti a Catullo dictum:

[a] *Brixia Veronæ* MATER *amata meæ:*

ac *Parens Coloniæ*, ut in veteri Inscriptione [b] IMP. CÆSAR. DIUI F. AUG. PARENS COLONIÆ; ac Romæ modo [c] *Albam Parentem* vocat Florus; modo, *Parentem Urbis Romæ Troiam*, Tacitus: *Genitale solum*, Velleius: *antiquam Matrem*; & quod paullo ante vidimus, [g] *Maiorem Patriam*; [h] *Patriam antiquam*; [i] *Origines*, alii. Unde etiam *parere* dictæ id genus *Matres*, ut apud Tertullianum: [k] *Romanos Phryges pariunt*; & *partus* de earum *Coloniis*, prout de Tyro Plinius; *olim partu clara, urbibus genitis*, de quo loco paullo post. Hinc *Sorores* etiam dictæ urbes, quæ ab eadem *Metropoli* erant ortæ, uti apud eundem Septimium: *sic & in proximo Soror ciuitas vestiebat*; *Utica* nempe, quod viderunt ibi interpretes, iuxta *Carthaginem*, Tyriorum Colonia. Unde iam olim Rhodiorum legatos Romæ in Senatu, de Rhodiis & Solis in Cilicia dicentes, tradit Polybius: διὰ γὰρ ΤΗΝ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΝ ἔφασαν καθήκειν αὐταῖς, προνοεῖσθαι τῆς πόλεως ταύτης· εἶναι γὰρ Ἀργείων ΑΠΟΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΙΣ, καθάπερ καὶ ΡΟΔΙΟΥΣ· ἐξ ὧν ΑΔΕΛΦΙΚΗΝ ἐσαν ἀπεδείκνυον ΤΗΝ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΝ πρὸς ἀλλήλους· *Nam propter* COGNATIONEM *dicebant sui esse officii, ut ciuitati illi consulerent: Argiuorum* COLONOS *esse* SOLENSES, *sicut &* RHODIOS: *unde* FRATERNAM *inter ipsos vigere* COGNATIONEM *ostendebant.* Qua ratione *Coloni* id genus, *Matrum* suarum seu *Metropoleon*, quibus orti erant, intuitu, dicti a Græcis passim, παῖδες, τέκνα, ἔκγονοι, ἀπόγονοι, συγγενεῖς *filii, liberi, posteri, consanguinei*, qui vulgo Ἄποικοι, Ἀποικίαι, & in hoc præclaro nummo, ut & alibi, sicut modo, apud Polybium, ΑΠΟΙΚΟΙ ΠΟΛΙΕΣ Dorice, & Ἀποικίδες πόλεις, ut de Corinthiorum Coloniis Plutarchus: οἱ Κορίνθιοι κήδεσθαι μὲν ἀεὶ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΔΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, *Corinthios semper curam gerere suarum Coloniarum.* Nec mirum utique videri debet, si inter præcipua & singularia huius *Heracleæ* decora, consignata sit hoc insigni eius nummo deductarum a se in genere *Colonia-*

a Pyth. Od. iv. v. 34.
b Lib. i. §. 24. Lib. i. § 107. & lib. iii. §. 92.
Lib. viii. cap. 31.
Pers. v. 896.
Helen. v. 148.

a Carm. lxvii. v. 34.
b Grut. Thes. clxvi. 3.
c Lib. i. cap. 2.
d Annal. iv. cap 55.
e Lib. ii. c. 5.
f Virgil. Æn. lib. iii. v. 96.
g Curtius lib. iv. c. 3.
h Liuius lib. xxvii. cap. 9.
i Sallust. Bell. Jug. Justin. lib. xvi. cap. 6. xxiii. cap. i. ac subinde in Digestis.
k De Pallio cap. 2.
Lib. v. cap. 19.
Ibid. cap. i.
Excerpt. Legat. xxv.
In Timoleonte pag. 236.

Hhhhhh

loniarum memoria; quarum proinde intuitu. earundem *Mater* seu *Metropolis* censeri debuit; ac inde ab iisdem *urbibus* vel *Coloniis*, omnia ei iura & obsequia deferri, quæ, recepto olim more, suis *Metropolibus*, tanquam Parentibus, præstare eædem tenebantur. Nempe, uti olim deductæ a Romanis Coloniæ a Consulibus admonitæ apud Liuium; *non Campanos, neque Tarentinos eos esse*, SED ROMANOS; *inde oriundos, inde* IN COLONIAS, *atque in agrum bello captum, stirpis augendæ caussa, missos: quæ* LIBERI PARENTIBUS DEBERENT, *ea illos* ROMANIS *debere, si ulla* PIETAS, *si* MEMORIA ANTIQUÆ PATRIÆ *esset*. Quomodo etiam se vidisse testatur apud Polybium Timæus, fœdera tabulis incisa Locrorum in Græcia cum Locris in Italia, ὡς Γονεῦσι πρὸς τέκνα, *tanquam Parentum cum liberis*: quod proinde certissimum foret argumentum, Locros in Italia, e Græcis Locris oriundos. Adde, quod fieri potuit, uti sæpe alias contigit, ut illa publica commemoratione deductarum a se Coloniarum, eas, vel supra *Metropolim* suam *Heracleam*, se præter fas ac morem venditantes, eadem reprimeret; aliisue Ponticis urbibus & quidem quæ alio respectu gentis illius *Metropoles*, quod vel earum nummi arguunt, & de quibus fiet paullo post mentio, habebantur, *Amasia*, *Neocæsarea*, *Tomi*, illo veteri ac solemni elogio ΜΗΤΡΟϹ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ, *Matris Coloniarum urbium*, æquari quodammodo videretur. Neque enim vulgaris hæc nobilissimarum etiam urbium laus olim habita, quæ e conditis aliis ciuitatibus, aut deductis in eas coloniis petebatur: unde inter singularia Tyri decora refert continuo Curtius: *Coloniæ certe eius pene toto orbe diffusæ*. Quomodo etiam in comparatione *Tyri* ac *Sidonis*, nobilissimarum & antiquissimarum in Phœnice urbium, postquam dixisset Strabo, *Sidonem* magis a Poëtis celebrari, neque *Tyri* Homerum meminisse, addit continuo: COLONIÆ *tamen in Africam & Hispaniam, usque ad loca extra Columnas, deductæ*, TYRUM MAGIS UTIQUE CELEBRANT, Αἱ δ' εἰς Λιβύην, καὶ τὴν Ἰβηρίαν ΑΠΟΙΚΙΑΙ, *μέχρι καὶ ἔξω στηλῶν* ΤΗΝ ΤΥΡΟΝ ΠΛΕΟΝ ΕΞΥΜΝΟΥΣΙ ΜΑΛΛΟΝ. Quod tangit itidem Plinius iis de *Tyro* verbis, quæ ex parte paullo ante adtigimus: *olim partu clara, urbibus genitis, Lepti, Utica, & illa Romani imperii æmula, terrarum orbis auida Carthagine*. Qua ratione insuper in veteri inscriptione apud Gruterum de iisdem Tyriis dicitur: ΤΥΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΟΙΝΕΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΟΛΕΩΝ &c. *Tyriorum Sacræ Et Inuiolabilis Et Suis Legibus Metropoleos Phœnices Et Aliarum Ciuitatum*: ubi postremis illis vocibus, quæ ad deductas nobiles illas Colonias respiciunt, quarum *Metropolis* esset Tyrus, eadem laus illic tribuitur, quæ *Heracleotis* in adducto, quem hic illustramus, insigni eorum nummo. Unde insuper ad eandem *Heracleam*, non vero ad alteram in Thracia, ut factum a celebri Antiquario, sed qui id postea videtur retractasse, *Perinthi* prius nomine cum alibi, tum in nummis Cæsarianis passim appellatam, referendi mihi videntur ii nummi, qui sub Traiano & Gordiano cum Hercule, aliisque typis percussi, & inscriptione ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΑΝ. *Perinthi* enim nomine dictam adhuc sub iis Imperatoribus urbem, quæ *Heracleæ* postea nomen in Thracia obtinuit, constat ex aliis eorundem aliorumue Augustorum nummis, cum illo ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ nomine signatis: factum vero sub Constantinopolitanis Imperatoribus, ut hæc urbs, abolito *Perinthi* nomine, dicta sit *Heraclea*; ac, ut ex Actis Conciliorum & Notitiis

Lib. xxvii. c. 9.

Excerpt. Valef. pag. 49.

Lib. iv. c. 4.

Lib. xvi. pag. 756.

Lib. v. cap. 19.

Thef. p. MCV.

Vaillant. Nummi Græc. Imp. pag. 150. Ibidem pag. 208.

Notitiis Ecclesiasticis antiquis liquet, eadem *Europæ*, nempe *Thracicæ*, seu unius ex sex Thraciæ prouinciis apud Ammianum Marcellinum, *Metropolis* demum fuerit habita. Neque vero in tot aliis eo ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ nomine appellatis urbibus, & quales XXIII commemorat Stephanus, ulla facile occurret, cui illud *Metropoleos* nomen, iis maxime vel Traiani, vel Gordiani temporibus possit adaptari. Ut mittam, & quod obiter antea vidimus, multarum ex iis gentile, nomen non ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ, sed quod aliquarum etiam nummi adhuc arguunt, vel ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ, vel ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ, exstitisse. Verum quod rem eam extra dubium ponit, memoratur a celebri Antiquario inter eiusdem Gordiani nummos, unus inscriptus ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΑΝ, cuius autem typum ita describit, ut similis omnino sit, cum eo quem e diuite Gaza Cardinalis Carpegnæ vulgatum supra adduximus: „ nempe, quod ille ait: Circus, in quo Templum sex columnarum; adstat „ mulier stolata sinistra hastam tenens, aliquid indicare videtur Imperatori to- „ gato, penes quem stat alia figura togata. Accedit, quod Romæ apud Lucam Cori nummus ille exstare ab eodem ibi dicitur. Unde, si genuina est nummi illius inscriptio, id omnino statuendum est, eo ac similibus horum *Heracleotarum* cum illo *Metropoleos* titulo nummis, primæua ac antiqua postremæ huius vocis significatione, in nummis cæteroquin insolita, eam ab *Heraclea Pontica* usurpatam; eodemque respectu, quo in altero illo eiusdem Gordiani nummo, & cum simili prorsus typo inscribitur ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΗΤΡΟϹ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ, *Heracleotarum Matris Coloniarum Ciuitatum.* Cuius autem postremi & insignis nummi cum facta fuisset iam ante mentio, uti paullo ante diximus, in Syntagmate Cl. Fabretti ad Columnam Traiani; haud præteriri ille debuit a celebri Antiquario in collectione Græcorum sub Imperatoribus numismatum. Obstare vero hic posset adductus a Cl. Holstenio ad Stephanum Caracallæ nummus, cum epigraphe, SEPT. URBS METROCOLONIA, & infra ERACLIA, quam autem ad *Heracleam* Thraciæ Metropolim spectare ibidem tradit; ubi illud METRO COLON, *Metropolim* gentis, quæ tum facta esset Romanorum *Colonia*, consueto in aliis id genus nummis more, argueret, non vero *Metropolim* ceu deductarum a se Coloniarum *Matrem.* Verum imposuit hic viro doctissimo mutila nummi illius, undecunque eam hauserit, lectio; & quod iam est opportune ab eruditissimo Harduino monitum; quum sit ille non ab *Heracleotis* Thracibus, aliisue eo nomine appellatis, sed a *Tyriis* cusus; & quidem cum integra eius epigraphe, SEP. TYRUS METRO COLONIA ACTIA ERACLIA, *Septima Tyrus Metropolis Colonia Actia Eraclia* Ubi nempe, & quod ibi obuium, vox ERACLIA, non urbem, sed Ludos denotat in Herculis Tyrii honorem celebrari in ea urbe solitos, & quorum in aliis adhuc eius nummis, ac subinde etiam Græcis litteris, ΗΡΑΚΛΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, occurrit mentio. Unde bene proinde ab eodem Harduino, ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΗΤΡΟ· in Traiani nummo, citra indicatam cæteroquin ullam eius notationis caussam, ad hanc *Heracleam Ponticam* refertur. Neque vero obstaret forte, ut in eodem illo nummo aliisque similibus sub eodem Traiano cusis, *Metropolis* diceretur eadem *Heraclea*, eo sensu, quo aliæ vulgo ciuitates, quæ suarum gentium capita, illo nomine in earum nummis decorantur; & quidem prius quam dictæ supra urbes *Amasia*, *Neocæsarea*, vel *Tomus*, hanc *Ponti Metropoleos* appellationem sub sequentibus Cæsaribus in earum nummis venditarint.

Lib. XXVII. cap. 4.

Vaillant. Num. Græc. Imper. Pag. 151.

Not. pag. 131.

Add. ad Num. Urb. Ill. pag. 592.

In Elagabolo Patin. pag. 267. Num. Urb. Ill. pag. 194.

Vid. Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 28.

venditarint. Nobilis enim olim Ponti urbs eadem *Heraclea*, Tyrannorum etiam, ut vel ex Memnonis apud Photium de ea narratione notum, illius tractus Regia ac sedes; diuturna insuper sub Romanis obsidione, ac dein eorum quoque beneficiis, celebrata: immo quæ Romanam Coloniam in partem agri & urbis accepisse a Strabone dicitur.

De Heraclea Ponticæ Tyrannis. Biblioth. p. 703.

Lib. XII. pag. 592.

III.

Jura & Priuilegia, *Metropoleon ratione Coloniarum.*

Accedebant autem varia illa, quæ obiter adtigimus, IURA, quæ iisdem *Matribus* seu *Metropolibus*, veteri lege & consuetudine, & a qua discedere fas iis non erat, præstare tenebantur conditæ illæ ab iis Urbes seu *Coloniæ*. Cuiusmodi equidem plures erudite ad Polybi Excerpta adnotasse doctissimum Valesium, paullo ante diximus: uti, quod in Colonias missi, armis & commeatu de publico a Metropoli sua instruerentur; publica darentur iis diplomata; sacra patria, ignemque e penetrali urbis depromptum asportarent coloni: & qui, si casu foret exstinctus, e Prytaneo conditorum suorum accendi debuit: ut Coloniæ quotannis legatos in maiorem patriam, cum sacrorum primitiis, uti Carthaginienses Tyrum, sacra in ea facturos mitterent; ut Pontifices ab eadem acciperent; ut primum in consessu locum, aliaque id genus priuilegia iisdem Conditoribus suis tribuerent: & si quando coloni aliam vellent Coloniam deducere, moris fuisse, ut ducem a maiore patria postularent.

Not. ad Excerpt. Polyb. pag. 8.

Hisce vero alia nunc addere mihi insuper eam in rem, nec alieno utique loco, liceat; quo singularis adducti modo HERACLEOTARUM nummi præstantia, illudque ΜΗΤΡΟϹ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ, *Matris Coloniarum Urbium* in eo signatum elogium, accuratius adhuc percipiatur. Cuiusmodi nempe illud continuo occurrit: quod *leges* a Metropolibus suis acciperent Coloniæ, atque ita, quod eam in rem a Platone dicitur, foret γένος ὁμόφωνον, καὶ ὁμόνομον, *gens similis sermonis, & similium legum.* Hinc *Athenienses* colonis *Notium*, Colophoniorum urbem, missis, eam ciuitatem in *legibus institutisque suis constituerunt*, κατὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους κατῴκισαν· & de *Gela* ac *Agrigento* Siculis urbibus, quarum priori [a] *Dorum*, alteri [b] *Geloorum*, a quibus nempe erant conditæ, *iura* sunt imposita; & de *Massiliensibus*, ut hoc addam, [c] Strabo, eos, *Phocæensium* quippe colonos, *legibus usos Jonicis, iisque publice expositis*; οἱ δὲ ΝΟΜΟΙ ΙΟΝΙΚΟΙ, πρόκεινται δὲ δημοσίᾳ. Hinc etiam *Legumlatores* e Metropoli ad Colonos missi, ut de *Corinthiis* Legislatoribus Syracusas profectis tradit Plutarchus, cum quibus a Timoleonte itidem Corinthio, pulsis tum tyrannis, constituta noua Syracusanorum iura, quomodo iuxta Platonem, nouem delecti, qui Coloniæ *Gnossiis* deducendæ leges constituerent. Quomodo *Romanas Colonias* retinuisse Romanas leges, seu priuata Quiritium iura, viderunt iam alii, & qua de re alibi haud ita pridem egimus; quodque illustrat, ut obseruo, insignis apud Cyprianum locus, ubi de Foro apud Carthaginem ait. *Incisæ sint licet* LEGES DUODECIM TABULIS &c. *inter leges ipsas delinquitur.* Hinc missi quotannis a Metropoli ad ius dicendum in Coloniis, quiue eas regerent, *Magistratus*; ut prius de Lace-

De Legib. lib. IV. pag. 708.

Thucyd. lib. III. §. 24.

a Νόμιμα δὲ Δωρικὰ ἐτέθη αὐτοῖς Idem lib. VI. §. 4.

b Νόμιμα δὲ τὰ Γελῴων δόντες Ibid.

c Lib. IV. pag. 179.

In Timoleonte. pag. 248.

De Lgib. lib. XI. pag 701.

Orbis Roman. pag. 68, 77. &c.

De Gratia Dei.

Lacedæmoniis ad Cytherios eorum colonos tradit Thucydides: καὶ Κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατ' ἔτος, *& Cytherodices Magiſtratus ad ius dicendum Sparta quotannis eo tranſibat.* Idem vero alibi refert *Potidæatas*, *Corinthiorum* colonos, ab Athenienſibus iuſſos Magiſtratus expellere, nec in poſterum recipere quos quotannis ad eos mittebant Corinthii, & ad quem locum conſuli poteſt Græcus Thucydidis Scholiaſtes. Hinc, eodem adhuc Thucydide auctore, *Platæenſibus* vitio a Thebanis verſum, quod a *Thebanis* conditi, recuſarent, ſicut ſtatutum fuerat, a Thebanis regi. Quomodo alioquin Dion Syracuſas Corintho, earum Metropoli, συμβούλους καὶ συνάρχοντας *conſiliarios, & qui una cum eo urbem regerent* accerſiuiſſe a Plutarcho dicitur. Sic coloni eorundem Corinthiorum *Megarenſes*, quoties fato quis *Corinthi* eſſet functus e Bacchiadis illius urbis Rectoribus, coacti viri aliquot ac mulieres Corinthum ſe conferre, qui defuncti *funeris curam gererent*, ut id ab eruditis ad Ariſtophanem Criticis tradi obſeruo. Adde, id quod de *frugum primitiis*, quotannis Athenas, a Græcis earum in Aſia colonis mitti ſolitis, haud uno loco tangit Ariſtides: ἀπάγειν ἦ καὶ τοὺς Ἕλληνας ΑΠΑΡΧΑΣ ΤΩΝ ΚΑΡΠΩΝ ἑκάστοτε Ἀθήναζε, ΩΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν καρπῶν (omitto ſequentia, τῶν Ἀθηναίων τῇ πόλει, eſt enim gloſſema, quod ibi redundat, & e margine in contextum irrepſit) *Græcos etiam frugum primitias quotannis Athenas, tanquam* AD METROPOLEM *tum ſuam, tum etiam frugum, deferre.* Quod alibi adhuc ab eodem Oratore dicitur; idque iam ante ab Iſocrate in eius Panegyrico eſt itidem traditum. Sic quod *Sacra* ac *Pontifices*, ut viderat doctiſſimus Valeſius; tum *Simulacra* inſuper *Deorum*, eaſdemque illorum *appellationes*, & communes colendi ritus, ac ipſam etiam *Templorum formam* a Metropoli acciperent id genus Coloniæ, ex adductis paullo ante luculentis Polybii de Rhodiis ac Agrigentinis; Strabonis vero, de Phocæenſibus & Maſſilienſibus; ac Dionyſii Halicarnaſſenſis de Italicis urbibus, quæ a Græcis ortæ, teſtimoniis, vidimus paullo ante ac illuſtrauimus. Quibus accedunt alia Strabonis loca, ubi e communione ſacrorum Matris Deæ, quæ ΚΟΤΥΤΕΙΑ, & ΒΕΝΔΙΔΙΑ dicta, colligit *Phrygas* eſſe *Thracum* Ἀποίκους, eaque e Thracia adducta: alibi autem, quod paullo ante vidimus, ſimilem Apollinis apud *Teneatas*, ac apud *Tenedios* cultum, haud leue eſſe eiuſdem utriuſque illius loci originis indicium tradit. Eadem utique, quod & priora Strabonis verba arguunt, Metropoleon *Feſta* in Colonias ſimiliter inuecta. Sic *Athenienſium* APATURIA ab uniuerſis *Jonibus* eorum colonis, teſte Herodoto, retenta, exceptis ſolis, qui ab iis arcebantur, Epheſiis & Colophoniis. DIONYSIA vero & quidem ANTHESTERIA, eodem die & menſe, iuxta Thucydidem, *Athenis* celebrata, ac apud eoſdem *Jonas*; quæ utique priora vere a *Smyrnæis* acta, docet quoque Ariſtides. Eadem vero ANTHESTERIA *Cyzici*, *Mileſiorum* quippe Coloniæ, hàc vero *Athenienſium*, fide veteris Mamoris a diligentiſſimo Sponio vulgati ſimiliter peracta. Adde eorundem *Athenienſium* THESMOPHORIA, quod alibi iam adtigimus, inde *Mileti* quoque, & in plurimis aliis eorum coloniis celebrari itidem ſolita. Neque aliter vel ΗΡΑΙΑ, Junonis ſolemne apud *Argiuos* feſtum, apud *Æginetas* quoque, utpote eorum colonos acta, ut id docent veteres ad Pindarum Critici. Accedit hiſce annuum *Vectigal*, Metropolibus penderi ab earum Coloniis ſolitum; unde Sinopenſium legati de Cotyarenſibus ad Græcorum duces aiunt apud Xenophontem, eos eſſe a ſe in coloniam deductos, agriſque,

Lib. IV. §. 53.
Lib. I. §. 56.
Lib. III c. 61.
In Dione pag. 981. Tom. I.
Ἔδει ἂν μιγάδας ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐλθόντας εἰς Κόρινθον, συγκηδεύειν τὸν νεκρὸν τῶν Βακχιαδῶν Schol. Rom. p. 232.
Eleuſin. p. 450. Tom. I.
Panathen. pag. 182.
Paneg. pag. 47. edit. H. Steph.
Lib. X. pag. 471
Lib. VIII. pag. 380.
Lib. I. cap. 147.
Lib. I. cap. 15.
In Σμυρναϊκῷ pag. 403. T. I.
Miſcell. pag. 336.
Schol. ad Pind. Pyth. Od. VIII. v. 32.

Exped. Cyri lib. XI. cap. 1. §. 7. quos barbaris Sinopenses ademerant, donatos: *qua de caussa nobis* UECTIGAL *constitutum perinde ac Cerasuntii & Trapezuntii* PENDUNT. ΔΑΣΜΟΝ ἡμῖν ΦΕΡΟΥΣΙΝ ἔτει τεταγμένον Κερασούντιοι καὶ Τραπεζούντιοι ὡσαύτως. Haud aliter nempe ac *vectigales* exstitisse Romanorum olim *Colonias*, imposito in singulos agros, aut singula etiam jugera vectigali, e Liuio aliisque Romanis Auctoribus satis constat. Neque hic prætereundum, quod *Auxilia* laborantibus, iisue indigentibus suis Metropolibus præstare eorum Coloni, ac vicissim Coloniis suis Metropoles tenerentur. Sic Doribus, velut eorum, ut iam ante vidimus, *Metropoli*, auxilium mittunt Lacedæmonii apud Thucydidem & vicissim a Corcyræis, *tanquam Metropoli* auxilia petunt, eodem teste, Epidamnii; ac alibi apud eundem Melii, quod Lacedæmoniorum essent coloni, ad partes Atheniensium transire detrectant; sibique non defuturam priorum, uti Conditorum suorum, opem confidunt. Atheniensibus vero suppetias ferunt, eodem Auctore, Lemnii, Imbrii, Æginetæ, Histrienses, ἄποικοι ὄντες, *velut qui Atheniensium essent coloni*, eorumque lingua adhuc, quod ibi additur, ac institutis uterentur. Adde quod sicut *sacrorum Antistitem*, seu Ἀρχιέα, a Metropoli. ut iam ante vidimus, & notauerat doctissimus Valesius, peterent Coloniæ; sic etiam, ubi bellum eis foret cum exteris, summum *Belli Ducem* ab ea quoque arcesserent: prout a Plutarcho in Timoleonte de Syracusanis dicitur, id apud eos constitutum, ut ubi tale bellum iis ingrueret, *Corinthio uterentur ii Prætore*, seu belli Duce, Κορινθίῳ χρῆσθαι στρατηγῷ. Sic Jonas ab Atheniensibus petiisse docebit Thucydides, ἠξίουν αὐτοὺς ΗΓΕΜΟΝΑΣ σφῶν γενέσθαι, ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΓΓΕΝΕΣ, *ut* PRO COGNATIONE, DUCES *eorum esse velint*, seu *iis præesse*. Haud aliter, ac Rhegio a Chalcidensibus & Siculis Messeniis condito, *Rheginorum* DUCES, τῶν Ῥηγίνων ΗΓΕΜΟΝΕΣ, ad Anaxilaum usque Tyrannum, dicuntur a Strabone delecti. Dicta, vero modo *Linguæ*, & eorundem præterea *Institutorum*, ac *Morum communio*, quam nempe ab Atheniensibus retinerent adhuc memorati modo eorum Coloni Græci Insulares, commemorari vero iam ante a nobis meruit. Ita cultum *cincinnorum* cum insertis *aureis cicadis*, apud priscos Athenienses receptum; ab Jonibus, ob Atheniensium, a quibus deducti forent, cognationem diu seruatum docet rursus Thucydides; ac de Samiis nominatim Athenæus. Quo referre etiam licet communem Metropolibus earumue Coloniis *Armorum ornatum*: prout Pamphylios, Dores, Jonas ideo Græcorum armis indutos ait Herodotus, quod a Græcis orti forent; uti mox de Ponti militibus in eodem Xerxis exercitu, ἐσκευασμένοι ἦσαν ὡς Ἕλληνες· ἔστι ἢ Ἰώνων ἢ Δωριέων ἄποικοι *Græco more armati*, *Jonum quippe ac Dorum* COLONI. Unde in multis Italiæ ciuitatibus prisca Græcorum vestigia inde exstare colligit Dionysius Halic ex eodem *bellicorum armorum* ornatu, *clypeis Argolicis*, *Hastis Fecialibus*. Adde denique, quod, præter memoratas a Carthaginiensi Episcopo, ut paullo ante vidimus, quæ Carthaginem, Romanam quippe coloniam, aduectæ, incisæ forent in eius Foro, Legum XII Tabulas, alibi vero *Capitolii* in eadem urbe meminerit: *Nonne quando ad Capitolium sponte ventum est?* Sed de his hactenus, cum ad maiorem quandam adducti preclari omnino & singularis HERACLEOTARUM in Ponto nummi, quo illud ΜΑΤΡΟΣ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ, *Matris Coloniarum Ciuitatum* ius & laudem iidem sibi tribuunt, lucem ac illustrationem: tum ut eadem opera de priscis neque passim notis, ritibus ac institutis, inter *Metropoles*, & conditas

Marginal notes: Δωριέων τὴν Λακεδαιμονίων μητρόπολιν Lib. I. §. 107. — ... μητρόπολιν Lib. I. §. 21. — Lib. ... §. 104. & 11? — Lib. VII. §. 77. — Pag. 354. T. I. — Lib. I. cap. 95. — Lib. ... p. 257. — Lib. I. §. 6. — Lib. X. p. 525. — Lib. VII cap. 91, 93, 94. — Ibid. cap. 96. — Antiq. lib. I. pag. 17. — Cyprianus de Lapsis.

ditas a se Urbes aut deductas *Colonias*, seruari ab antiquo solitis, aliquanto plenius & liquidius deinceps constaret.

III.

De METROPOLIBUS PROUINCIARUM, *seu* REGIONUM, *in antiquis nummis.*

Quemadmodum vero singulares sunt illi, de quo modo egimus, HERACLEOTARUM Ponticorum cusi sub Gordiano nummi, cum signato ΜΑΤΡΟϹ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ, aut una voce ΜΗΤΤΡΟΠΟΛΙΤΑΝ, iuxta celebrem Antiquarium, elogio; ita magno numero, quod vulgo iis notum, qui prisca hæc æra inspexerunt, occurrunt passim alii veteres & præstantes nummi, in quibus, recepto solemni vocis illius usu, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ seu *Matres Urbes* una voce leguntur a Græcis, ac dein a Romanis appellatæ, plures olim & nobiliores in orbe ciuitates: non iam ratione conditarum a se Urbium, aut deductarum Coloniarum: sed velut totidem PROUINCIARUM, seu REGIONUM, in quibus illæ erant sitæ, CAPITA. Quamquam vero post nonnulla a nobis eam in rem in superiori huius operis editione delibata, quædam dein sint a [a] viris eruditis, ac a celebri hac ætate [b] Antiquario, ex eadem veteri nummorum penu monita; amplum tamen adhuc spicilegium iis a nobis hic relictum, neque diffitebuntur iidem, ui opinor, & res ipsa, quod præfiscine dixerim, manifesto equidem, uti spero, mox euincet. Maxime, quod non demum de Romanorum Cæsarum, ætate hic agatur, sub quibus mos ille passim inualuit, ut hæc METROPOLEOS dignitas & appellatio, potioribns in Prouinciis aut Regionibus Romano Imperio subiectis urbibus deferretur, ac inde ea signaretur continuo in earum nummis & monumentis publicis; sed iam ante id in Asia sub Seleucidarum regno fuerit receptum, ac latius dein propagatum: quod autem vix aliunde, quam ex antiquis & præclaris id genus urbium cimeliis constat.

[a] Harduinus Num. Urb. Ill. pag. 33. Noris. Epoch. Syr. Maced. Diss. iv. cap. 3.

[b] Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 207.

I. *De discrimine* MAIORUM *aut* MINORUM *unius Prouinciæ* URBIUM.

Equidem prout olim Regionum, ita etiam sitarum in iis Urbium pro varia earum conditione, discrimen aliquod est quoque paulatim inductum. Quam in rem memorabilia sunt in primis verba Antonini Pii in Græco ad Commune Asiæ Rescripto, quod a Modestino refertur in libris Juris Ramanorum Ciuilis: ubi quum discrimen illud inter ciuitates habendum edixisset, ut *Minores* Ciuitates quinque Medicos, tres Sophistas, & totidem Grammaticos haberent immunes; *Maiores* autem Ciuitates, septem Medicos, Rhetores quinque, & Grammaticos similiter; supra autem hunc numerum ne *Maximam* quidem Ciuitatem præstare debere; addit continuo: Εικὸς δὲ τὰς μὲν μεγίστῳ ἀριθμῷ χρῆσθαι ΤΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ· τὰς δὲ δευτέρῳ, τὰς ἐχούσας ΑΓΟΡΑΣ ΔΙΚΩΝ· τὰς δὲ τρίτῳ, τὰς λοιπάς. *Decet autem maximo quidem numero uti* METROPOLES GENTIUM; *secundo autem quæ habent* FORUM JUDICIORUM; *tertio autem reliquas.* In quibus equidem Romani Imperatoris verbis ad Commune Proconsularis Asiæ, videmus, illud

Leg. vi. ff. de Excusation. §. 2.

Maxima-

Maximarum, Maiorum, & *Minorum Ciuitatum* in una Regione seu Prouincia discrimen receptum. Haud aliter ac apud Strabonem quoque, de Lyciæ Conuentu, ad quem coirent XXIII ciuitates, quæ in eo ius haberent suffragii, idem discrimen obseruatum legimus : nempe quod τ̃ πόλεων αἱ μέγισαι, *urbium maximæ*, ius habeant trium suffragiorum; *mediocres*, duorum; reliquæ seu *minores*, unius: eademque proportione reliqua illas munia obire, ac tributa pendere. Cuius *Maiorum Minorumue Ciuitatum* discriminis fidem itidem facit Constantini M. lex, quæ in utroque [a] Codice legitur: *si qui ex Maiore vel Minore Ciuitate originem ducit* &c. ac prout alibi *urbes magnifico statu prædita*, dicuntur in [b] alia Honorii constitutione, nempe quæ vulgo gentis alicuius *Metropoles*. Idem vero discrimen *Maiorum Minorumque Ciuitatum* tangitur quoque, in quadam Justiniani [c] Nouella; sicut alibi in Zenonis constitutione *Metropoles*, & administratæ Dioceseos *ciuitates Illustriores*. Quemadmodum vero priores illæ *Maximæ Ciuitates dictæ*, ut vidimus, ab Antonino Pio, Μητροπόλεις τ̃ Ἐθνῶν, *Metropoles Gentium*; sic cum Μεγάλαι & Μέγισαι sæpe a Græcis Auctoribus, ubi de iis agitur, eædem sunt appellatæ: tum etiam πρῶται πόλεων, πρωτεύουσαι, *Primæ Urbium, Primates*; tum Ἄρχουσαι, ut de Nicomedia [a] Eusebius; Αὐτοκρατορίδες etiam, ut de *Sepphori*, Galilææ Metropoli, [b] Josephus. A Romanis autem Scriptoribus eædem cum Græca voce [c] *Metropoles*; tum *Urbium Matres* (non addita nempe, ut in superiori nummo, voce *Coloniarum*) ut de [d] *Nicomedia*, alibi de [e] *Sirmio*, Ammianus Marcellinus; aut *Mater Prouinciæ*, ut *Berytus* in [f] Codice Justinianeo; vel quæ *Urbium* aut *Prouinciæ teneret principatum*, uti alibi idem [g] Ammianus, in [h] Constitutionibus Imperatorum, & [i] Hadrianus apud Vopiscum: ac similiter Tertullianus: [k] *Principes semper Africæ viri, Carthago.* Adde, quod simpliciter quandoque, seu κατ' ἐξοχὴν, [l] *Urbes*, & [m] *Ciuitates* dicantur, ut in libris Jurisconsultorum: ut *Antiochensium Cœle Syriæ ciuitas*; ac apud Tacitum, [n] *Corinthi Achaiæ Urbe*; cuius erat Metropolis; interdum etiam, uti passim apud Liuium, Florum, aliosque, *gentis* vel *prouinciæ caput*; prout nempe apud [o] Eusebium: *Antiochia*, Μητρόπολις, τῇδε κεφαλὴ τ̃ Ἐθνῶν, *Metropolis & Caput earum ibi regionum* apud Chrysostomum similiter eadem urbs, [p] κεφαλὴ ἢ μήτηρ *Caput & Mater* dicitur; alibi vero ab eodem *Corinthus*, de qua modo, [q] τῆς Ἑλλάδος τὸ κεφάλαιον, *Græciæ caput.* Immo quomodo, ac ut e Phœnice seu Palæstina profectum id inde liqueat, a sacrorum apud Hebræos Prophetarum antesignano dictum iam olim, idque dein in omnibus antiquis versionibus retentum: [r] *sed caput Syriæ Damascus.*

II. *De* METROPOLIBUS *nec dum Romano Imperio subiectis.*

Verum, ut ad antiquiora Romanorum in Asia, & quidem in illo Syriæ aut Orientis tractu, imperii tempora recurramus; illud utique tenendum est, & quidem ex indubia veterum & præstantissimorum nummorum fide, hanc ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, ea, qua modo diximus ac passim obuia significatione, de primaria gentis urbe, concessoque hoc ei titulo & iure, vocem inductam iam ante ac receptam. Id arguunt utique inter alia, prisci aliquot ANTIOCHENSIUM nummi; qualis exstat in Gaza Gallorum Regia, inscriptus, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΖΣ *Atheniensium Metropoleos Suis Legibus Anno* CCXXIII; aut ΑΝΤΙΩΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟ-

Lib. XIV. pag. 664.

a Lex XII. C. Th. de Decurion. Leg. V. C. Just. de Municip & Leg. 11. Eiusd. C. de Decurion.
b Leg. III C. Th. Sic. Mun.
c Nou. XV. c. 6. Leg. VII. C. Just. Ut. Omn. Jud. &c.

a Τὴν δὲ Βιθυνῶν ἄρχουσαν de Vit. Constan[illegible] J. Malel. Chronogr. p. 278.
b Antiq. lib. XVII. cap. 3.
c Val. Max. lib. [illegible] cap. 6. Nou. XXIX. c. I. Nou. III
d Lib. XVII. cap. 7.
e Lib. XXI. c. 10.
f Leg. VII. C. de Metrop. Beryto.
g Lib. XV. c. 11.
h Nou. Theodos. X. Præf. Nou. CIII.
i In Saturnino cap. VIII.
k De Pallio cap. I.
l Leg. III. Id. de Decurion. Leg. IV. § 9. Id. de Decurion.
m Leg. XXXVII. Id. de Reb. Ant. Jud. Leg. I. C. de Spectacul. Nou. XXX. cap. 8.
n Histor. lib. II. c. I.
o Vit. Const. lib. III. cap. 50.
p De Statuis Serm. III. pag. 4[illegible]. edit. Savil.
q Argum. I. Epist. ad Corinth.
r Esa. VII. 8

ΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΑΛΣ. *Antiochensium Metropoleos Anno* CCXXXI. Haud ignoro equidem nummos id genus, vulgo a viris eruditis ac præstantibus Antiquariis, ad recentiora sub Romanis Imperatoribus tempora referri; ducto nempe illius Æræ in iis adscriptæ initio, ab Anno Urbis Conditæ DCCV, quo sub J. Cæsare, ut id pluribus adstruit doctissimus Norisius, adserta denuo Antiochensibus, quam quindecim ante annis Pompeius iis indulserat, libertate & autonomia, noua inde Epocha est ab iis instituta. Adeo ut iuxta virorum præstantium calculos, prior ex adductis modo nummis cum Æra ΖΣ seu Anno CCVII, incideret in annum Antonii Pii XXII; alter vero nummus cum Æra ΑΛΣ, seu Anno CCXXXI, in annum Commodi IV. Verum ne in eandem sententiam continuo discedam, obstant cum antiquior eorundem nummorum typus seu sculptura; tum maxime constans litterarum Σ in iis conspectus; quam eius formam a Domitiani ætate, ac sub eo iam in desuetudinem abiisse, inducta eius loco litteræ C in antiquis dein Græcorum nummis forma, supra vidimus; & e veterum nummorum ac inscriptionum monumentis est passim obuium: etsi quædam, sed rariora sint exempla, ubi, & quidem sub Traiano maxime, prioris & antiqui σίγμα exempla in Græcis aliquot cusis sub eo nummis adhuc occurrunt. Certe qui exstant etiamnum horum *Antiochensium* nummi, in præclaris Cimeliarchiis, aut ab eruditis Antiquariis sunt descripti, sub Hadriano, ac sequentibus Imperatoribus, lunatum illud C in voce ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC præferunt; non, ut sub prioribus Cæsaribus Augusto, Claudio, Nerone, antiquum Σ, nempe ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, aut ΕΠΙ ΚΕΣΤΙΟΥ vel ΚΑΣΣΙΟΥ, aliaque id genus. Quod de hisce *Antiochensium* nummis nuper admodum, dum de hisce commentarer, notaueram; quum priusquam eadem prelo subderentur, opportune admodum incidi in similem omnino eruditissimi Harduini in specimine Chronologiæ Veteris Testamenti obseruationem, de Antiochensium nummo, inscripto ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΗΚΣ *Antiochensium Metropoleos* anno Græcorum CCXXVIII. Cui addit continuo, obstare nummi fabricam, & formam litteræ Σ cæterorumque caracterum, ac Jouis insuper caput, ne ad Philippi Imp. tempora, ut ab aliis factum, referatur; idem vero signatus sit anno V. C. DCLXIX. Ut proinde id me adfecerit, quod in eandem de *Antiochensium* id genus nummorum ætate sententiam, cum viro sagace ac erudito inciderim; & quidem, iuxta traditam a me iam olim, ac supra in hoc opere denuo adsertam, eam de duplici illius σίγμα in priscis Græcorum nummis forma ac ætate notationem. Optarem vero, ne ibidem addidisset vir doctus, se horum *Antiochensium* nummos ante hoc tempus signatos non vidisse; idque indicio sit collapsi tum Syriæ regni, quo adhuc stante solo Regum nomine, non vero illius oppidi cusi fuerint *Antiochiæ* nummi. Illud vero vel inde continuo refellitur, quod exstent etiamnum (cuiusmodi aliquot in superioribus Dissertationibus adduximus, & quales videre alioquin potuit in Historia Regum Syriæ a celebri Antiquario vulgata,) huius ipsius *Antiochiæ* nummi, cum Antiochi IV eo nomine, seu Epiphanis, Syriæ Regis effigie in anteriore nummi area, & in auersa ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΗΝ· ut de alia utique *Antiochia* haud possit intelligi; ut alios mittam signatos sub eodem Rege nummos, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΙ, *Antiochensium In Ptolemaide*, de quibus iam ante; vel ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ

Epoch. Syr. Mac. Diss. 1. c. cap. 4.

Vaillant Num. Græc. Imper. Pag. 32.

Pag. 225.

Pag. 225.

Pag. 198, 199, &c.

Not. ad. lib. v. cap. 24. Num. Urb. Ill. pag. 146.

ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ, quod ad *Edessam* in Mesopotamia spectare vere omnino ad Plinium, id de ea urbe ita prius appellata tradidit, ac alibi quoque monuit idem eruditissimus Harduinus. Adde aliarum insuper Syriæ vel Phœnices urbium nummos, cum eiusdem Antiochi, aut sequentium subinde Syriæ Regum, ac proinde iisdem adhuc *stantibus*, effigie ac nominibus itidem percussos, ut *Apameæ, Laodiceæ ad Mare, Sidonis, Tyri* & de qua postea, *Nesibi.* Sed ut ad dictam Græcorum seu Seleucidarum Æram, in residuis adhuc *Antiochensium* nummis obuiam, uti vere etiam statuit idem vir ingenio ac eruditione præstans, redeam; accedit & agnoscit etiam Norisius, quod ante Pompeianam, vel Julianam, antiquiori Seleucidarum Æra, sicut aliæ illius tractus urbes *Laodicea, Apamea, Seleucia* &c. usi sint quoque *Antiochenses*: tum quod nihil obstet, quin *Autonomiæ* ius sub aliquo e Seleucidis iam ante iidem obtinuerint; sicut de iure *Asyli* constat, & de quo postea agetur, e Macchabæorum Scriptore, illud apud eos iam sub Antiocho Epiphane inualuisse; & quomodo de *Tyro* (qua de re etiam in processu huius Dissertationis) a Strabone dicitur, eam non solum a Regibus (nempe Seleucidis) sed a Romanis etiam *Autonomia* esse donatam. *Metropolem* vero eandem *Antiochiam* iam sub J. Cæsare appellatam, liquet ex eius Edicto, quod exstat in Chronico Joannis Malelæ Antiochensis, cuius inde, etsi tum necdum editi, ex Usserio verba iam adduxit Norisius, nunc vero publice in eodem leguntur: Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ Μητροπόλει, Ἱερᾷ καὶ Ἀσύλῳ, καὶ Αὐτονόμῳ, καὶ Ἀρχούσῃ &c. *Antiochiæ, Metropoli, Sacræ, Et Inuiolabili, Et Suis Legibus Usæ, Et Principi.* Quod vero a Pompeio indita primo sit huic urbi illa *Metropoleos* dignitas, haud colligi putem, uti existimant celebres Antiquarii, e nummo Augusti, in quo eadem urbs inscribitur: ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ Δ *Antiochensium Metropoleos Quarto*; vel ut in alio huius nummo, ab iisdem viris præstantibus descripto, legitur ΛΑ *Anno* XXXI. a renouata nempe *Antiochensibus* a Pompeio, ac dein a J. Cæsare *Autonomia*, petita quidem postea ab iis Æra; eaque postrema, loco Æræ Seleucidarum, uti rursus ex *Antiochensium* nummis eruitur, dein retenta; sed ita ut non inde sequatur, *Metropoleos*, vel *Autonomi* etiam ius ac titulum iisdem *Antiochensibus*, quod hactenus viris eruditis, ac inter alios, *Metropoleos* ius ac nomen quod adtinet, doctissimo Norisio visum est, primum a Pompeio, ac dein a J. Cæsare concessum. Ita ut redacta a Pompeio sub Romanorum potestatem Syria, eiusque principe urbe *Antiochia*, non noua adeo, & quibus antea gauisa eadem non foret, *Metropoleos*, vel *Autonomiæ* iura a Pompeio primum redemisse censeri debeat; quam ut ea, quibus antea fruebatur, sibi sancta & illibata deinceps sub Romanis manerent, eandem ab illo obtinuisse. Quod ipsa Porphyrii, quo auctore, de redempta ab Antiochensibus a Pompeio *Autonomia* demum constat, verba videntur quoque innuere: ὁ δὲ λαβὼν παρ' Ἀντιοχέων χρήματα, ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ τὴν πόλιν ΕΙΑΣΕ, *qui autem accepta ab Antiochensibus pecunia, urbi* JUS SUARUM LEGUM RELIQUERIT. Unde tanquam noui indulti sibi, & quo sub nouis Dominis in posterum gaudere pergerent, iuris intuitu, nouam quoque Æram sibi constituendam, veteri Seleucidarum, sub quorum imperio, hactenus vixerant; abolita, existimarunt *Antiochenses.* Immo qua ratione etiam iisdem iuribus, paucis post annis huic *Antiochiæ* a J. Cæsare denuo adsertis; inde quoque, ceu primus fuisset eorundem largitor, noua rursus Æra est ab iis inducta; quamque, ut ex Eusebio, Auctore Chronici

Epoch. Syr. Macec. Diss. iv. cap. 3.

II. Macchab. iv. 3[illegible].

Lib. xvi. pag. 521.

Ut supra. Chronograph. pag. 278.

Vaillant. Num. Græc. Imperat. pag. 206.

Euseb. Græc. Scalig. p. 62.

nici Alexandrini, Euagrio, Joanne Malela, & vel maxime ex nummis antiquis constat, ac est a viris præstantibus luculenter iam adsertum, sequutis etiam ætatibus iidem retinuerint. Unde *Metropoleos* titulum quod adtinet, eundem legimus a Strabone ita *Antiochiæ* tribui, ut non tam ad eum, ceu ille sua ætate, & paullo ante sub Romanis primum inuectus fuisset; quam ad titulum, qui ante pridem foret iam receptus, videatur respicere. Ubi enim de eadem, aliisque quibusdam conditis in Syria a primo Seleuco seu Nicatore urbibus agit, id de *Antiochia* continuo subdit: ϗ δὴ καὶ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ Lib. xvi. pag. ἐστὶν αὕτη τῆς Συρίας, ϗ τὸ βασίλειον ἐνταῦθα ἵδρυτο τοῖς ἄρχουσι τῆς χώρας. *Urbs autem* 750. *hæc* METROPOLIS *est Syriæ, & iis, qui regioni imperant, Regia est ibi exstructa.* Ita etiam Josephus agens de beneficiis ab Asiæ aliisque Regibus, in Judæos olim collatis, de eodem Seleuco Nicatore ait: ϗ ἐν αὐτῇ τῇ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ, Antiq. lib. xii. cap. 3. ab initio. πολιτείας αὐτοὺς ἠξίωσε, *in ipsa denique* METROPOLI ANTIOCHIA *ius ciuitatis iis dedit*, parique, ut ibi addit, cum Macedonibus & Græcis conditione ac iure, in eadem agere concessit. Quæ autem de adsumpto ab *Antiochensibus* illo in eorum nummis ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, antequam iidem Romanis fuissent subiecti, titulo ac iure, ex memoratis supra in iis Annis ΣΖ seu CCVII, & ΑΛΣ seu CCXXXI, omnino confirmantur. Illos enim, cum ob ipsam, ut paullo ante diximus, & monuerat quoque, ut vidimus, de similibus *Antiochensium* nummis Cl. Harduinus, eorundem nummorum sculpturam; tum ob litteræ in iis Σ, non C, ut in aliis eorundem Antiochensium sub Traiano & Commodo nummis, formam, ad antiquiora illis Imperatoribus tempora respicere, sat, ut opinor, iam liquet; ac proinde annos in iisdem adductis a me nummis adscriptos, ad eam, qua, agnoscente id doctissimo Norisio, usi sunt Antiochenses, antequam, ut agnoscunt viri docti, Romano imqerio fuerint subiecti, Seleucidarum Æram esse omnino referendos. Quomodo primus ex iis nummus cum Epocha ΖΣ *Annorum* CCVII, incidit in tempora Antiochi Cyziceni; Epoch. Syr. Mac. Diss. iii. cap. 3. posterior. cum Æra ΑΛΣ, *Annorum* CCXXXI, in tempora Antiochi x. vulgo Pii, e Parthia ante annos aliquot reducis, ac tum adhuc superstitis.

Id vero, quod modo de ANTIOCHIA, de TYRO quoque statuendum est; dari nempe similiter illius urbis nummos cum ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ titulo, Casarum temporibus, quod iam olim vidimus, vetustiores: quodque ex multis indiciis cum artis, tum scripturæ liceret omnino statuere. Adde, ut ibi a nobis est id quoque monitum, quod præter peculiarem illam *Tyriorum Æram*, quam ex Eusebio & Actis Conciliorum obseruarunt iam viri docti, & de qua pluribus agit post Scaligerum ac Usserium Norisius, antiquiorem Epoch. Syr. Maced. Diss. iv. cap. 3. Seleucidarum Æram exhibeant adhuc veteres *Tyriorum* nummi. Cuius utique fidem insuper facit adductus nuper eam in rem e Gaza Gallorum Regia a Cl. Vaillant nummus, sub Elagabalo percussus; in cuius auersa parte Num. Græc. Imp. pag. 130. 131. Triremis cum velo, & inscriptio ΤΥΡ. ΙΕΡ. ΑΣ. ΝΑΥΑΡΧ. ΒΑΦ. *Tyri Sacræ Inuiolabilis Nauarchidos Anno* DXXXII. Ii enim, ducto Epochæ initio ab Æra Seleucidarum, seu Urbis Conditæ CCCCXLII, incidunt in annum V. C. DCCCCLXXIV, seu Elagaboli IV; non equidem, iuxta virum præstantem, Ibidem p. 289. quo ille primam Tribunitiam Potestatem, sed quo quartam demum inierat, Consulibus nempe Annio Grato, Claudio Seleuco. Quem autem singularem nummum, inter laudata subinde in hoc opere illustris Equitis Aurati

rati Tiombal cimelia, obseruare nobis, & de quo adhuc alibi agetur, licuit: Ad quam proinde signatam etiam sub Cæsaribus Seleucidarum *a Tyriis Æram*, alii cum ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, aut T. ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, in iisdem elogio, referri quoque possunt antiquiores quidam eorum nummi; in quibus hinc Herculis Tyrii, ut notum, numinis caput; illinc vel Claua eius, vel Triremis, vel Aquila conspiciuntur; addita autem ΗΛΣ Annorum nempe CCXXXVIII; aut ΕΞΣ, CCLXV; aut ΒΟΣ, CCLXXII, vel simili Æra. Qui nummi, ducto nempe Æræ in iis adscriptæ initio, ab ea, quæ a primo Antiochi Euergetis seu Sidetis anno a Tyriis est adsumpta, ut ex Eusebii Chronico & Actis Conciliorum eruitur; ad Traiani, ac Antonini Pii tempora a viris præstantibus referuntur: quod rursus litterarum in iisdem nummis apices, uti supra de Antiochensibus diximus, seu littera Σ in iis, loco C, conspicua, continuo refellunt: maxime quum in aliis Traiani nummis, quos cuderunt iidem *Tyrii*, occurrat hinc laureatum eius caput, cum titulis inter alios ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC. CΕΒ. proinde cum recepto tum *Sigma* C; illinc Aquila Clauæ insistens, Tyri symbolum; & ita in adducto sub Commodo nummo ab eruditissimo Harduino, ΤΥΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. ΙΕΡΑC. Quod vero eandem *Tyrum*, sub Hadriano & quidem efficiente id Paulo Tyrio legato ad eum misso, *Metropolim* primum factam tradit Suidas, merito fide veterum id genus nummorum est iam a viris præstantibus, uti a doctissimo Norisio, explosum. Neque certe parum id radarguit locus e Strabone ibi ab eodem adductus, ubi de Sidone & Tyro ait, ambas antiquitus, & sua adhuc ætate, esse claras & illustres, additque, ὁποτέραν δ' ἄν τις εἴποι ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ, ἔρις ἐν ἀμφοτέραις ἐστίν· *utram vero earum* METROPOLEM PHOENICUM *dixeris, manet inter eas controuersum.* Quod vero idem vir præclarus, ibi *Metropolim* intelligi posse existimat, quæ aliarum veluti Mater, missis nempe in alia oppida colonis, uti a Tyro in Africam factum, exstiterit; est ab eo loco omnino alienum. Id enim superioribus verbis dixerat Strabo, & qua de re iam ante: utramque urbem, *Sidonem* & *Tyrum*, magnitudine, forma, & antiquitate comparandas: a Poëtis quidem magis *Sidonem* celebrari, quum nec *Tyri* meminerit Homerus: ob Colonias tamen in Africam & usque ad loca extra columnas ab ea missas, *Tyrum* plurimum inde celebrari. Quibus autem ea subdit, quæ modo adtulimus: ambas nempe claras esse ac illustres; controuersumque inter eas illud manere, utram ΜΗΤΡΟΠΩΛΙΝ ΦΩΙΝΙΚΩΝ *Metropolem Phœnicum* dixeris; nempe regionis illius caput, quæue principatum in ea teneret: eo sensu proinde, ut eadem verba clarissime arguunt, quo *Metropoles* passim dictæ sunt, & de quibus nunc nobis sermo, ciuitates suarum regionum capita: quoque etiam *Tyrus* dicitur in pluribus eius nummis, ΤΥΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ non vero illo, de quo supra egimus, quo ea deductarum nobilium coloniarum procul extra Phœniciam, *Mater* seu *Metropolis* exstiterit, ac prout de eadem urbe a Plinio dictum iam ante vidimus, *olim partu clara, urbibus genitis* &c. Accedit, quod alibi tangit quoque Strabo de *Gnosso*, primaria olim Cretæ urbe tanquam de recuperata ab ea pristina *Metropoleos* dignitate; atque ita quam eadem, antequam subacta a Romanis foret, obtinuerit. Quum enim dixisset diu eam primas in Creta tulisse, dignitate illa postea in *Gortynam* & *Lycton* translata, addit: ὕστερον δ' ἀπέλαβε πάλιν ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ ΣΧΗΜΑ τῆς Μητροπόλεως *postea vero recuperauit denuo* PRISTINAM *Metropoleos* SPECIEM.

Num. Urb. Ill. pag. 513.

In Παῦλος Τύριος.

Epoch Syr. Maced. Diss. IV. cap. 3.

Lib. XVI. pag. 756.

Lib. V. cap. 19.

Lib. X. p. 476.

CIEM. Quamquam nec ab eadem *Cnoſſo*, nec a *Gortyna*, aut a *Lytto*; (ut in nummis eius dicitur, ΛΥΤΤΙΩΝ nempe; non ΛΥΚΤΙΩΝ ſicut ab Homero dictam eandem urbem *Λύκτον* agnoſcit Strabo) adſumptum legimus hactenus in eorum nummis, qui ſub iis, quum necdum Creta foret a Romanis domita, ſunt percuſſi, illum *Metropoleos* titulum.

Ibidem.

III. *De* METROPOLIBUS *in Romano Imperio conſtitutis.*

Neque tamen id præterire aut diſſimulare hic licet, quod in magna, quæ etiamnum occurrit veterum nummorum, & Græcorum quidem copia, in quibus illa ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ dignitas ſignatur; ii ferme omnes, redactis in Romanorum ditionem id genus urbibus & regionibus, in quibus illæ erant ſitæ, ſint demum cuſi. Ut vel inde utique liqueat, propagatis paullatim Romani Imperii finibus, & in Prouinciarum formam redactis, quæ ſubactæ ab iis fuerunt, gentibus, illud METROPOLEOS, in iis nomen primariis earum urbibus a Romanis vel relictum, vel primo etiam conceſſum; ab iiſdem autem ciuitatibus ſtudioſe expetitum, & publicis earum monumentis continuo proditum. Quomodo Μητροπόλεις τῶν ἐθνῶν, *Metropoles Gentium* dici eaſdem ab Antonino Pio Imperatore paullo ante vidimus: pridem vero a Procopio de *Cæſarea* Cappadociæ *Metropoli* alicubi dictum: ἐξ οὗ δὴ καὶ εἰς ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ἀξίωμα ἦλθεν· οὕτω γὰρ πόλιν τὴν πρώτην τοῦ ἔθνους καλοῦσι Ῥωμαῖοι. *Unde & METROPOLEOS dignitatem nacta eſt: ſic enim Primam gentis urbem vocant Romani.* Unde eo titulo ac iure decoratas ab iiſdem liquet eas gentium ſeu Prouinciarum Romani orbis ciuitates, quæ veteri, quem in iis iam obtinuerant, primatu; ſeu Regum antea in iis ſede; magnitudine præterea, antiquitate, loci celebritate, & incolarum frequentia, ſitus etiam opportunitate, aut Templi alicuius maieſtate ac religione; adde & peculiaribus ſubinde erga Populum Romanum aut Cæſares meritis, eam dignitatem præ aliis eiuſdem gentis urbibus mereri videbantur. Hæc enim in antiquis Auctorum aliiſue reſiduis adhuc priſci æui monumentis legimus, iuris illius ac tituli, urbibus id genus conceſſi, quandoque etiam ab iis ultro uſurpati, fontes exſtitiſſe. Ita deuicta a Romanis *Phœnicia, Coele Syria, Syria Commagene, Cilicia, Galatia, Pamphylia, Bithynia, Ponto, Pamphylia, Arabia, Thracia*, TYRUS, ANTIOCHIA, SAMOSATA, TARSUS, ANCYRA, NICOMEDIA, AMASIA, PERGA, PETRA, PHILIPPOPOLIS, CORINTHUS, ut alias iam hic mittam, totidem earum gentium METROPOLES, quod vel ex earum nummis conſtat, ſunt a Romanis renuntiatæ: neque tamen omnes continuo, ubi eædem ſunt Romani iuris factæ. De TYRO equidem & ANTIOCHIA id iam vidimus, utrique illi ciuitati ius *Metropoleos*, quod veteres earum nummi & inſcriptiones abunde oſtentant, cum ante, tum poſt impoſitum Romanæ dominationis iugum datum, ac denuo adſertum. TARSUM vero quod adtinet, & in quam, ut *fere Ciliciæ nobiliſſimum fortiſſimumque oppidum*, prouinciæ ciuitates omnes a J. Cæſare euocatas tradit Auctor belli Alexandrini, iam ſub Auguſto gentis *Metropolim* conſtitutam, præter id tradentem Dionem Chryſoſtomum, conſtat inſuper ex eo illius urbis nummo, quem inter Auguſti numiſmata retulit Cl. Vaillant,

De Ædific. lib. v. cap. 4.

Bell. Alexandr. cap. LXVI. Orat. XXXIV. pag. 6.

LllIll

Vaillant, inscripto ΤΑΡΣΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ac præterea, ΟΡΕΟΙΣ ΚΙΛΙΚΙΑΣ, *Montanis Ciliciæ*, ut postrema hæc adfert ac reddit celebris Antiquarius. Sed quum eundem nummum e schedis Francisci Gottifredi, qui nummi possessor ibi indicatur, quique non ea Græcorum, quod coram olim Romæ mihi abunde innotuit, quam Romanorum nummorum peritia erat instructus, hauserit vir eximius; nec apud Græcos ὄρεος, sed ὄρειος vel ὀρεινὸς dicatur *montanus*; crederem omnino in eodem nummo non ΟΡΕΟΙΣ, sed ΟΡΟΙΣ, leui utique discrimine, signari. Quod firmat utique eorundem *Tarsensium* sub Seuero nummus, de quo alibi egimus, & qui in eodem Cl. Vaillant opere est quoque ab eo descriptus, in quo ΟΡΟΙΣ ΚΙΛΙΚΩΝ, legitur: & quo autem verbo respici, non ad Ciliciæ montes (ut apud Æschylum, καὶ δι᾽ ὄρων Κιλίκων, *& per Cilicum montes*) sed *ad Ciliciæ limites*, ac proinde ὅρους, non ὄρος, hoc est ad *Cilicias Pylas* seu *Portas*, ut ibidem docui. Quibus addere licet, quod *Tarsus*, non in *montosa* Cilicia, seu *Trachea*, vel *Aspera*; sed in campo foret sita, quamque mediam perflueret Cydnus amnis, ut de ea [a] Strabo, qui paullo [b] ante dixerat quod Ciliciæ pars una Τραχεῖα, seu *Aspera*, cui immineret mons Taurus; altera πεδιὰς, seu *campestris*: *campestrem* autem esse a Solis & Tarso, usque ad Issum. Adde, quod altera illa *Trachea* seu *Aspera* Cilicia sub Vespasiano demum, ut id a [a] Suetonio, [b] Victore, [c] Eutropio traditur, sit in prouinciæ formam redacta. ANCYRÆ vero in Galatia, quæ sub Augusto, ut e [d] Dione liquet, est inter Romanas Prouincias relata, quamque ab eodem Cæsare velut denuo conditam tradit [e] Tzetzes, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ titulum tribuit signatus iam sub Nerone (ut de posterioribus sileam sub L. Vero, Commodo, Caracalla, aliisque Cæsaribus) nummus e [f] cimeliis illustris Harlæi, ΑΝΚΥΡΑΣ ΜΗΤΡΟ. NICOMEDIAM autem, iuxta Ammianum, *Bithyniæ urbium matrem*, METROPOLEOS nomine ornatam exhibent iam eius nummi sub [g] Claudio & Britannico percussi, & cum Græcis *Auli Mindii Balbi*, Bithyniæ tum *Proconsulis*, nomine ac dignitate. Quum autem ex diuisione Prouinciarum ab Augusto instituta, una Ponti & Bithyniæ prouincia fuisset ab eo, quod e [a] Strabone ac [b] Dione notum, constituta, ac insuper e [c] Plinio Juniore, qui utriusque simul sub Traiano Rector exstitit, ut de Inscriptionibus antiquis nunc sileam; hinc etiam utriusque regionis *Metropolis* dicitur eadem *Nicomedia* in singulari eiusdem Traiani nummo, quem vidimus in Gaza Gallorum Regia, inscripto Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚΟ. ΠΡΩΤΗ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ, *Metropolis Nicomedia Prima Ponti & Bithyniæ*; & cui similem quoque, qui exstaret apud Anglum Falcknerum, memorat Cl. Vaillant. De addita vero in iis & aliis adhuc huius *Nicomediæ* nummis ΠΡΩΤΗΣ appellatione dicetur paullo infra. Illud vero obseruare mihi licuit, quod illa ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, aut ΠΡΩΤΗΣ etiam appellatio, in Romanorum Imperatorum nummis, qui urbis illius nomen præferunt, usque ad Macrinum Imperatorem legatur; in aliis vero sequentium etiam Cæsarum, quos hactenus vidimus, aut adnotarunt diligentes Antiquarii, non compareat, sed vulgo ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ solum, aut ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ iidem sint inscripti, nulla *Metropoleos* nec *Primatus* gentis facta in iis mentione. Quod *Nicææ* in eadem Prouincia, illius urbis æmulæ, contigisse itidem videas; ut quum ΠΡΩΤΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ, *Primæ Prouinciæ* dicatur in Domitiani nummo, de quo postea, Regiæ Gallorum Gazæ; in sequentibus dein eius urbis, qui plures adhuc

Num. Græc. Imper. pag. 6.

Epistol. v. ad Morellum p. 267.

Suppl. v. 560.

Epist. v. ad Morellum. p. 300.

a Ἡ δὲ Ταρσὸς κεῖται μὲν ἐν πεδίῳ &c. Lib. XIV. pag. 673.
b Ibidem pag. 668

a In Vespasiano cap. IX.
b In Epitome cap. IX.
c Lib. VII. c. 13.
d Lib. LIII. pag. 504.
e Chiliad. lib. I. cap. 2
f Vaill. Num. Græc. Imper.
g Lib. XVII. cap. 7.
g Idem.

a Lib. XVII. pag. 840.
b Lib. LIII. p. 504.
c Lib. X. Epist. 18. 32. 79, 109. &c.

Num. Græc. Imper. pag. 29

adhuc supersunt, nummis, nusquam quoque ille ΠΡΩΤΗΣ titulus eidem *Nicææ* adscribatur. Id vero inde factum licet statuere, quod ob eam veterem, quæ inter illas Bithyniæ urbes *Nicomediam* ac *Nicæam* vigebat, simultatem, ac de *primatu* gentis, ut vel e Dione Prysæensi, eoque Bithyno, abunde constat, contentionem; aut forte eorundem in *Nicæam*, quam in colendis Imperatoribus valde studiosam licet aliunde ex illius urbis nummis colligere, propensionem, Imperatorum seu Rectorum, qui eidem præerant, Edictis sit decretum, ut ab inuidiosis id genus appellationibus, de quibus hæ duæ primariæ Bithinyæ urbes mutuo inter se disceptabant, eædem deinceps abstinerent. Utramque certe urbem, etsi *Metropoleos* nomen *Nicomediæ* proprium, commune vero utrique, *primæ* seu *primatus* adsereret laudatus modo Dio; *Nicæam* tamen sequutis ætatibus, ut vel ex Actis Conciliorum, & qua de re paullo post liquet, *Metropoleos* dignitate ornatam itidem constat; immo ab altero Dione Cocceiano, sed in patriæ, *Nicæensis* quippe, fauorem, de *Epheso* & *Nicæa* dictum; *illas urbes in Asia ac in Bithynia primo loco haberi:* αὗται γὰρ τότε αἱ πόλεις ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ, καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ προτετίμηνται. Sic quum essent duæ nobiles in *Pamphylia* ciuitates, SIDE & PERGA, postremam tantum METROPOLEOS nomine decoratam videas in Cæsarianis nummis; uti in singulari nummo Regiæ Gallorum Gazæ sub Hadriano, cum epigraphe ΠΕΡΓΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. Quod equidem ei indultum, ob magnam in ea *Dianæ Pergææ* Templi, seu ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ in antiquis etiam nummis dictæ, religionem ac celebritatem, licet utique statuere; ad quam Ædem annuum etiam gentis conuentum exstitisse docet Strabo. Unde apud Callimachum, præ aliis urbibus *Dianæ Pergam placuisse* legimus: πολίων ἢ ἕαδε Πέργη & ad quem locum vetus Scholiastes: Πέργη, Μητρόπολις Παμφυλίας. *Perga Metropolis Pamphyliæ.* Urbium certe dignitatem & προεδρίαν, e Templorum apud eos maiestate subinde profectam aliunde constat; & quomodo, ut hoc unum eam in rem hic addam, Alexandrum M. in audiendis legatis Hammoniorum, Delphorum, Corinthiorum, Epidauriorum, pro maiestate Templorum audientiæ prærogatiuam illis tribuisse tradit Diodorus. Sequentibus vero temporibus, uti in Notitia Ecclesiarum Antiqua, *Pamphyliæ Secunda Metropolis* dicitur eadem *Perga*. *Sides* autem nummum olim adduximus inter cimelia Reginæ Christinæ a nobis visum, inscriptum CΙΔΗΤΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗC ΕΝΔΟΞΟΥ, *Sidetum Splendidissimæ Illustris*; alium autem e Gaza Regia protulerunt viri eruditi, in quo ΠΡΩΤΑ ΠΑΜΦΥΛΩΝ CΙΔΗΤΩΝ quæ ad *Primatum* communium Prouinciæ Ludorum tum habitorum respiciunt. Eadem tamen *Side Metropolis* legitur in Actis Conciliorum; & quidem, ut ea tum primæ Pamphyliæ, *Perga* vero, demum, ut modo diximus, *Secundæ Metropoles* exstiterint. Subactæ vero a Traiano ARABIÆ, etsi mox ab Hadriano, omissæ, index præclarus adhuc sub eodem Hadriano, ac eiusdem Gazæ Regiæ nummus, cum epigraphe ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. Adde alium haud obuium eiusdem urbis sub M. Aurelio nummum; quem olim inter præclara omnino Ducis in Gallia Vernolii, Magno Henrico IV. Parente nati, cimelia, (nunc Regiæ Gallorum Gazæ) ipso eadem exhibente, & comite simul Cl. Vaillant, inspexi, in quo ΑΔΡΙΑΝΗ ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC, adsumpto nempe ab *Hadriano*, solito id genus urbium in earum nummis more, cognomento. Unde autem liquet, quod eadem urbs, quæ [a] Ἄρκης, alibi [b] Ἀρκέμης nomine apud Arabas, Πέτρα vero a Græcis, ut

Orat. xxxviii.

Lib. li. p. 458.

Lib. xiv pag. 667

Hym. in Dian. v. 87.

Lib. xvii. pag. 623.

Harduin. Num. Urb. Ill. p. 452. Vaillant Num. Græc. Imper. pag. 183.

a. Antiq. lib. iv. cap. 3.
b Ibidem c. 7.

ut de ea Josephus, sit appellata; ut idem addit, ***maximam in uniuersa Arabia haberet dignitatem***, τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀράβων ἔχουσα γῆς, unde & alibi
Ibid. lib. xiv. cap. 2. adhuc Aretæ Regis Arabum Regia ab eo dicitur. Quum vero sub Vespasiano demum constituta fuisset certa THRACIÆ prouinciarum, ut ad Sueto-
Not. in Vespas. cap. ix. nium iam viderunt viri docti, quæ singulæ Romano Imperio deinceps, a quo earum pars fuerat hactenus exempta, parerent, diuisio; hinc sub Seuero
Lib. xxvii. cap. 4. *Thraciæ* proprie dictæ, ut vel ex Ammiano Marcellino liquet, quæque eam, quod ille addit, *exornaret*, PHILIPPOPOLIS, olim *Eumolpias*, dicta in eius aliorumque dein Imperatorum nummis *Metropolis*, uti in Elagabalo inter præclara cimelia illustris Foucaultii, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩϹ ΝΕΩΚΟΡΟΥ. ACHAIÆ vero caput, ut iam ante vidimus, CORINTHUM, quod Romana foret Colonia, uno LAUDIS JULIÆ CORINTHI titulo gaudere nosti in Latinis eius nummis. Exstat vero singularis, & Græcus quidem eiusdem urbis nummus, cum Britannici in anteriori parte nomine ac effigie apud Octauium Stradam, & de quo olim iam egimus; in quo illa *Metropoleos* dignitas eidem urbi adseritur; nempe ΚΟ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙ ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΑΑΒ. *Corinthi Metropoleos Sub Mindio Balbo.* Achaiæ nempe Proconsul sub Claudio hic *Mindius Balbus*, ut liquet ex alio eiusdem Claudii nummo Mediceo, cum epigraphe Λ (forte Α) ΜΙΝΔΙΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ ΠΑΤΡΩΝ. L (vel A) *Mindius Proconsul Patrarum*; quæ urbs non eiusdem solum Achaiæ, sed aliquamdiu etiam eius caput exstitit: unde id *Metropoleos* nomen in adducto modo nummo, tanquam sibi, non *Patrensibus* debitum, vindicare videntur *Corinthii.* Addu-
Vaillant. Num. Graec. Imper. pag. 13. & pag. 364. citur vero sub eodem Claudio a celebri Antiquario nummi a *Patrensibus* cusi inscriptio paullo diuersa, cuiusque alius possessor, nempe Jos. Felice, Cardinali Ottoboni Romæ a secretis ab eo dicitur, & cum alio insuper typo ΕΠ. Λ. ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΟΛΑΝΟΥ ΑΝΘΥ. ΠΑΤΡΕΩΝ *Sub L. Mindio Bolano Proconsule Patrensium.* Verum illam, quam exhibuimus huius Achaiæ sub Claudio Proconsulis scripturam, ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΑΛΒΟΥ, firmat adductum simile Bithyniæ Proconsulis nomen sub Claudio in *Nicomediæ* nummo. Quum annuum esset illud Proconsulare in prouinciis Populi Romani imperium, nihil omnino obstat, immo quod non in antiquis in primis inscriptionibus est vulgo obuium, ut utrumque cum *Bithyniæ*, tum *Achaiæ* Proconsulatum diuersis annis sub Claudio gesserit idem *Mindius Balbus.* Quamquam exstant etiam in Tito nummi Regiæ Gallorum Gazæ, in quibus fluuius decumbens cernitur, cum inscriptione ΕΠΙ ΒΟΛΑΝΩΥ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ, qua-
Num. Graec. Imper. pag. 22. lem quoque & quidem e suis cimeliis, adducit Cl. Vaillant: unde aliquem *Bolanum* nomine, liquet Proconsulem Asiæ fuisse sub eo Imperatore. Ad quem proinde huius *Bolani* in Asia Proconsulatum respicit, ut obseruo, in Propemptico ad eius filium Crispinum ei familiaris Statius:

Lib. 1. Sylv. ii. v. 56.

quantusque potentes
Mille urbes Asiæ sortito rexerit anno.

Quod vero *mille* Proconsularis *Asiæ Urbes* hic dicantur, de ea illiusque haud una *Metropoli*, paullo post. Idem vero *Bolanus* Rector etiam *Britanniæ* exstitit; ut cum ex eodem Statii carmine de Britannia, ubi de eodem *Bolano*
Ibidem v. 144. dicitur: *Hic suetus dare iura parens*: ac præterea e Tacito constat in Agrico-
Cap. viii. & xvi. la. PAPHLAGONIÆ vero exstat singularis quidam nummus sub M. Aurelio cusus, quem e ciuis eiusdem Bononiensis in Italia cimeliis indicauit Cl.

Cl. Vaillant, qui POMPEIOPOLIM docet *Paphlagoniæ Metropolim* olim Num. Graec. Imper. p. 56.
exstitisse; nempe ΜΗΤΡ. ΠΑΦΛ. ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙC *Metropolis Paphlagonum Pompeiopolis.* Diuersa nempe hæc *Pompeiopolis*, ne id cuiquam sit fraudi, ab altera cognomine Ciliciæ urbe, quæ *Soli* prius dicta; cuius insignem nummum cum *Pompeii* effigie in anteriori eius area; in auersa autem cum muliere turrita sedente & nomine ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ (quo nuper περιπύλαιον operis sui de Græcis Imperatorum nummis exornauit celebris Antiquarius) e cimeliis Cardinalis de Maximis primi olim protulimus; & alterum insuper cum signati in eo Chrysippi & Arati effigie, Solis utriusque orti, seu, ut eadem urbs postea appellata, *Pompeiopoli.* Cuius alioquin similis nummi, cum his duobus inclytis loci illius ciuibus, facta est deinceps mentio ab erudito auctore de nummis urbium illustratis. Verum hæc non *Cili-* Pag. 408.
ciæ, sed *Paphlagoniæ*, quod vel arguit nummi modo adducti inscriptio, & quidem in quo ea *Metropolis Pompeiopolis* dicitur; cuius alioquin urbis meminerunt Geographi [a] Strabo, [b] Plinius, ac [c] Stephanus, ac præterea Notitiæ a Lib. XII. p. 562.
Ecclesiarum Antiquæ. Mirari vero haud parum subit, quod cum a Stepha- b Lib. VI. c. 2.
no dicatur eadem πόλις Παφλαγονίας, in suis tamen ad eum adnotatis, & in c In Πομπηιόπολις.
antiqua Geographia versatissimus cæteroquin Holstenius, eam ibi cum altera Not. ad Stephan. p. 259.
Ciliciæ, & quæ dicta prius sit *Soli*, *Pompeiopoli* confundat; neque aliam eo nomine ibi, eamque *Paphlagoniæ* urbem, agnoscat: ut idem sileam a Stephani editore Berckelio factum. Quum tamen utramque *Ciliciæ* & *Paphlagoniæ Pompeiopolim* bene distinguat Auctor Geographiæ Sacræ, quem notis suis il- A Sancto Paulo pag. 250. & 258 ult. ed.
lustrauit idem Holstenius; ac in Notis Ecclesiarum Antiquis, cum [a] Paphlagoniæ, tum [b] Ciliciæ diuersa legatur *Pompeiopolis.* Occurrit vero peculiaris a Pag. 9 35. b Pag. 31. & 47.
Getæ nummus, cum inscriptione ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙCΑΥΡΩΝ, qui ad ISAURAM seu ISAUROPOLIM, Lycaoniæ olim, ut ex Ptolemæo & insuper e Notitia Ecclesiarum Antiqua constat, ciuitatem, & cuius in Leonis & Anthemii Constitutione fit in Codice mentio: καὶ ἡ Λεοντόπολις Ἰσαυρίας Leg. XXXVI. C. de Episcop.
ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν ἐστιν Ἰσαυροπόλεως, *Leontopolis vero Isauriæ, est sub Episcopo Isauropoleos.* Quo loco memorandus etiam foret singularis itidem urbis haud inter Phrygiæ primarias, *Æ*ZANITARUM nempe nummus; in quo, iuxta virum eruditum, qui eum protulit, *Metropolis* dignitas ei tribuitur, nempe ΑΙΖΑΝΙΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC· sed de quo opportunius, ubi de *Asiæ* Harduin. Num Urb. Ill. pag. 564.
Proconsularis *Metropolibus* agetur. Quis vero AUTOMALA, Africæ olim oppidum, haud procul a Cyrenaica, ab uno forte Strabone ex antiquis Geo- Lib. II. pag. 23. & lib. XVII. p. 836.
graphis, & quidem duobus locis, memoratum, illius in LIBYA tractus, *Metropolim* exstitisse, tradidit? Docet id vero rarus omnino huius oppidi nummus in Alexandro Seuero a Cl. Vaillant adductus, ΑΥΤΩΜΑΛΗC Num. Græc. Imper. p. 135.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΛΙΒΙΚΗC, seu verius ΛΙΒΥΚΗΣ, *Automales Metropolis Libycæ*, cum Dianæ Venatricis & Cerui effigie. Exstat vero, ut hoc addam, apud Plinium nobilis olim & laudati in India oppidi *Automela* ap- Lib. VI. cap. 20.
pellati mentio, & quæ Regis etiam Indorum foret Regia; ad quam vero signatum cum Alexandri Seueri Imperatoris imagine, & Græca urbis inscriptione nummum, nemo facile utique referendum existimabit. Sed de quarum urbium nummis qui illam METROPOLEOS dignitatem, de qua haud aliunde constaret, iis largiuntur, plura in processu huius tractationis dicenda adhuc venient.

IV.
De pluribus unius Prouinciæ METROPOLIBUS *in Nummis.*

I. *De Metropolibus* PHOENICES, PALAESTINAE.

Decursu eiusdem temporis, tum veteri haud unius inter se eiusdem Prouinciæ urbis contentione; aut peculiari Imperatorum Romanorum indulgentia; vel in hanc aut illam ciuitatem propensione, factum constat; ut pro una duæ, aut plures etiam subinde constitutæ sint in eadem regione METROPOLES; una nempe Prouincia tum in duas aut tres, quandoque, & plures etiam, frequenter diuisa. Quem morem utique ea ætate receptum tangit ac suggillat Claudianus:

Lib. II. in Eutrop. v. 586. &c.

> PROUINCIA *quæque superstes*
> DIUIDITUR, *geminumque duplex passura tribunal,*
> *Cogitur alterius pretium sarcire peremptæ.*
> *Sic mihi restituunt populos, hac arte reperta,*
> RECTORUM NUMERUM *terris pereuntibus augent.*

Quod autem inde nouum METROPOLEOS decus sibi id genus ciuitates, quæ tum eo iure mactæ fuerant, cum aliis, tum publicis etiam nummorum monumentis prodendum continuo existimarunt. Unde haud adeo id e residuis adhuc Imperatorum eam in rem Constitutionibus, sicut [a] Theodosii ac Valentiniani, de noua *Phœnices Metropoli* BERYTO præter antiquam TYRUM constituenda; aut de pluribus in [b] *Ponto* vel [c] *Paphlagonia* Metropolibus, in Justiniani Nouellis; vel cæteroquin Auctorum veterum testimoniis, Actis veterum Conciliorum & Notitiis Ecclesiarum Antiquis; quam antiquiorum & insignium Nummorum fide est manifestum; & e quibus, qua circiter ætate id factum fuerit, hodie licet nobis demum adsequi. Antiquiora utique ac indubitata eius rei exempla, eaque alibi ferme vix obuia nobis etiamnum suppeditant id genus nummi; e quibus haud exigua lux tum ciuili variarum nobilissimarum gentium vel urbium, aut Ecclesiasticæ etiam sequentium temporum Historiæ, lux accedit. Ac PHOENICEM quidem, & in ea BERYTUM quod adtinet, quum labente demum Imperio Romano, a Constantinopolitanis Cæsaribus eadem urbs sit in METROPOLIM primum erecta, & quidem, ut iuxta TYRUM, *utraque dignitate simili perfruatur*; haud mirum si in iis, qui supersunt longe vetustiores, cusi sub variis Imperatoribus, huius urbis nummi, eadem *Metropoleos* dignitas non occurrat. At vero antiquiori longe, Phœniciæ urbi, & quæ de eo iure cum *Tyro* pridem, uti e Strabone paullo ante vidimus, contendebat, SIDONI, non Græci quidem, quos viderim hactenus, sed Romani nummi, a temporibus Antonini Caracallæ id METROPOLEOS ius tribuunt. Etsi enim tales sub Elagabalo nummos primum protulit celebris Antiquarius inscriptos nempe COL. AUR. PIA. METR. SIDON, *Colonia Aurelia Pia, Metropolis Sidon*; signatos tamen iam ante cum iisdem illis nominibus sub Antonino Caracalla nummos, in eximii Morelli schedis, adnotasse memini, ac præterea apud illustrem Comitem Mediobarbam, & quidem indicatis ab eo ubi iidem exstant, cimeliarchiis. Idem tamen ius huius SIDONIS *Metropoliticum* mox abolitum vel inde liquet, quod infra Elagabali ætatem

[a] Leg. C. de Metrop Beryt.
[b] Nov. XXVIV. cap. 2.
[c] Nov. XXIX.

Leg. VII. ut supra.

Num. Colon. Imper. p. 86. Imperat. Rom. Numism. pag. 297.

tem

tem haud occurrant hactenus nummi, qui illud ei largiantur: TYRO autem tribuant adhuc nummi sub Gallieno & Salonina percussi. Immo ea inde per *Phœnicum Metropolim* designatur apud Eusebium, ubi agit de Synodo *Tyri* a Constantino celebrata. Quod insuper adducta modo Theodosii & Valentiniani constitutio arguit, qua *Tyro* æquatur ea in re BERYTUS, nulla *Sidonis* aut alterius Phœnices *Metropoleos* facta ibi mentione: ut mittam sequentia adhuc Ecclesiastica Conciliorum monumenta. In vicina vero illi non SYRIÆ solum, sed Orientis dicta METROPOLI ANTIOCHIA, quod partes ea Pescennii Nigri fuisset sequuta, ademptam illi METROPOLEOS dignitatem, aliaque iura ad LAODICEAM ad mare in Syria sitam, transtulit Seuerus: quod præter [a] Herodianum, & [b] Malelam, docent antiqui sub Seuero nummi, ut viderunt iam celebres Antiquarii, inscripti ΙΟΥΛ. ΛΑΟΔΙ. CΕΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC *Iuliæ Laodiceæ Seuerianæ Metropoleos*, pluresque dein Latini eiusdem urbis, Romanæ quippe tum Coloniæ, sub Caracalla ac sequutis Imperatoribus nummi, in quibus COL. LAOD. quandoque LAUD. aut COL. LAODICEAE METROPOLEOS legitur. E quibus proinde liquet, quod etsi Caracallæ interuentu reddita mox fuerint Antiochensibus *Metropoleos*, aliaque adempta iis iura; illum tamen METROPOLEOS titulum semel iis indultum, retinuerint iidem *Laodicenses*. Ad eam vero LAODICEAM in Syria, quæ *ad Mare*, ac inde in antiquis eius nummis ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, non ad alteram, quæ *ad Libanum*, in nummis ΤΩΝ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΛΙΒΑΝΟΥ, vel ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ, aut ΠΡΟC ΛΙΒΑΝΩ, spectare id genus nummos, vere utique contra eruditissimum [a] Harduinum adseruit doctissimus [b] Norisius, & huic quoque suffragatus est in ea re celebris [c] Antiquarius. Eam vero *Laodiceam ad Mare*, dum inter urbes a Seleuco Nicatore conditas refert, non Syriæ, sed [d] Phœniciæ, cui nempe erat vicina, adscribit, qui & [e] alibi situs eius ac portus opportunitatem tangit, Appianus. Ita præter notam PALÆSTINÆ sub Romanis Imperatoribus *Metropolim*, inde Tacito *Iudææ caput*, CÆSAREAM; quam ei dignitatem, largiuntur Romani aliquot nummi, Romanæ quippe Coloniæ, sub Alexandro Seuero, Traiano, Decio, ac Hostiliano percussi; ita adducitur ad Stephanum e P. Ligorii collectionibus a doctissimo Holstenio nummus, qui eundem titulum ASCALONI, celebri eiusdem *Palæstinæ* urbi, sub Hadriano tribuit; nempe ΑCΑΛΩΝΕΙΤ ΜΕΤΡ. *Ascalonitorum Metropolis*, nisi forte illis litteris ΜΕΤΡ. *Metrodori* aut *Metrophanis*, urbis illius tum Prætoris nomen intelligi debeat.

Ἐπὶ τῆς Φοινίκων, μητροπόλεως de Vit. Constant. lib. IV. cap. 45.

Ἀνατολικῇ Μητροπόλει Euseb. de Vit. Const. lib. III. cap. 50. & de Laudib. Const. pag. 629.

a Lib. III. c. 19.

b Chronogr. pag. 387.

a Num. Urb. Ill. p. 286.

b Epoch. Syr. Maced. Diss. III. cap. VIII. §. 2.

c Vaillant. de Num. Græc. Imper. p. 208.

d Syriac. pag. 125.

e Bell. Civ. lib. IV. pag. 62.

f Histor. lib. II. cap. 79.

g Vaillant de Num. Græc. Imper. p. 308.

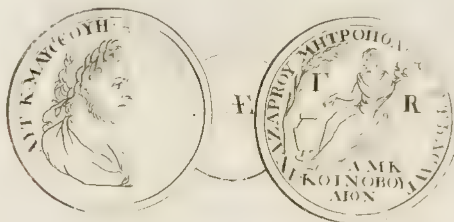
h Not ad Stephan. pag. 51.

Sicut vero CILICIÆ *Metropolim* TARSUM venditant cusi iam sub Augusto, quod paullo ante vidimus, ac sub aliis dein Cæsaribus eius nummi; ita aliam insuper *Ciliciæ Metropolim* ANAZARBUM deinceps inductam, fide veterum nummorum obseruare iam olim mihi licuit. Quod postea prolatis eam in rem huius urbis nummis ab aliis dein eruditis antiquitatum id genus promicundis adsertum. Neque vero sub *Elagabalo* primum, ut censebat nuper celebris Antiquarius, hoc honoris decus ei accessisse; sed iam paullo ante, ex insigni *Antonini Caracallæ* nummo, in hac Britanniæ Metropoli a me viso, ac nuper etiam diuulgato, euicimus; in quo nempe legitur ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΕΤ ΒΑC, infra ΑΜΚ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ, in medio Γ. Β. *Anazarli Metropoleos Anno* CCXXXI. *Prima* (ut

2. *De Metropolibus* CILICIAE.

Vid. Norif. Epoch. Syr. Mac. Diss. IV c. 1. Vaillant. de Num. Græc. Imper. p. 308. Orbis Roman. pag. 420.

(ut ibi tres illas litteras explicandas diximus) *Maxima Ciliciæ Commune Concilium. Decreto Curiæ.* Reliqua, quæ ad singularis nummi illius, cuius notitiam Joannis Massoni, viri eruditione, & harum antiquitatum studio ac peritia haud vulgari præstantis indicio sum hic nactus, illustrationem adtinent, ibi a nobis iam excussa, hic non tangimus. Ne vero, quod subinde veteres nummos versantibus, ob eandem utriusque Cæsaris inscriptionem in iis obuiam Antonini Caracallæ & Elagabali, nempe ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ, *Imperatoris Cæsaris Marci Aurelii Antonini*, contigit, *Elagabalum* ibi, non *Caracallam* signari forte quispiam putet, utramque nummi illius faciem obuia, qui illum possidet, pluraque id genus præclara cimelia, eximii Christophori Vreen humanitate, hic promendam duximus.

Eadem vero *Metropoleos* dignitas huic *Anazarbo* in sequentibus dein eius sub Cornelia Paula Elagabali Coniuge, Alexandro Seuero, Maximino, aliisque Imperatorum nummis, cuiusmodi descriptos videre licet a celebri Antiquario, est itidem confirmata; unde postea in Actis etiam Conciliorum, & in Notitia Ecclesiarum Antiqua, *Metropoliticum* ius illius urbis Antistiti relictum legitur. Ita quidem ut diuisa tum in *Primam* ac *Secundam*, pro more illorum temporum Cilicia, *Tarsus* Primæ Ciliciæ, *Anazarbus* vero secundæ, quæ vere iam occupauit doctissimus Norisius, euaserit. Mitto alium & singularem omnino huius *Anazarbi*, seu potius ΠΥΡΑΜΙ Ciliciæ fluuii, ad quem eadem erat sita, cusum sub L. Vero nummum, qui exstat in Gaza Gallorum Regia, cum solita fluuii decumbentis imagine, & memorabili inscriptione, non ut vulgo urbium ad fluuios, & nominatim ad hunc *Pyramum*, ut mox videbitur, sitarum, ΑΝΑΖΑΡΒΟϹ ΠΡΟϹ ΤΩ ΠΥΡΑΜΩ, *Anazarbi ad Pyramum*, sed ΠΥΡΑΜΟΣ ΤΩ ΑΝΑΖΑΡΒΩ ΕΤ ΒΗΡ *Pyramus Ad Anazarbum Anno* CCXXII: de qua autem Æra consuli potest; qui de ea agit, doctissimus [a] Norisius, ac dein celebris [b] Antiquarius. Opportune vero occurrit hic mihi alterius nummi facta a viro [c] eruditissimo mentio, in quo alteri adhuc Ciliciæ urbi, ac ad eum *Pyramum* fluuium sitæ, MOPSUESTIÆ nempe, cui is nummum illum tribuit, METROPOLEOS, dignitas impertiatur: nempe in nummo, quem adfert, inscriptum ΜΗΤΡΟΠ. ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΠΥΡΑΜΩ, *Metropolitarum Ad Pyramum*, & quidem, eodem illius interprete, ut intelligatur, oppidorum omnium, quæ *Pyramo* amni essent adposita, *Mopsuestiam Metropolim* exstitisse. Quæ autem nummi illius explicatio, ut hoc eius pace dicere mihi liceat, ab usu veterum id genus nummorum valde est aliena: ut nempe citra ullam in eo factam huius *Mopsuestiæ* mentionem, ea nihilominus designetur, & quidem parum usitata insuper in iisdem nummis

Vaillant. Num. Græc. Imper.

Ut supra.

a Epoch. Syr. Mac. Diss. IV. cap. I.
b Vaillant. Num. Græc. Imp. p. 250.
c Harduin. Num. Urb. Ill. pag. 329.

ΜΗΤΡΟ-

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ, pro ΜΗΤΡΠΟΛΕΩC voce. Ut mittam quod nuspiam dictas *Metropoles* legimus, intuitu fluuiorum, ad quos urbes forte erant sitæ; sed ut iam ante vidimus dictæ sint ab Antonino Pio Μητροπόλεις τῶν ἐθνῶν *Metropoles gentium*, seu suarum regionum capita. Accedit, quod eadem *Metropoleos* urbium *ad Pyramum* fluuium sitarum appellatio, *Anazarbo* potius, ut ex modo dictis liquere potest, quam *Mopsuestiæ*, conueniret. Certe sequentibus etiam sæculis, quibus diuisam in duas prouincias Ciliciam, Primam nempe & Secundam diximus, *Secundæ* autem *Metropolim* exstitisse *Anazarbum*; id a Justiniano dici, de Theodoro *Mopsuestiæ* Episcopo videas: *Et quos Episcopos sub se habere poterat Mopsuestenus Episcopus, cum ipse sub Metropolitanum Secundæ Ciliciæ*, (nempe *Anazarbenum*) *constitutus esset?* Qui locus alia occasione a doctissimo Norisio opportune est adductus. Unde nec in dicata eidem Antonino Pio, sub quo cusus est ille, de quo hic agitur, nummus ab hisce *Mopsuestenis*, quam adtulit eruditissimus Harduinus, inscriptione, & in qua leguntur reliqua illius urbis priuilegia, Ἱερᾶς, Ἐλευθέρας, Ἀσύλου, Αὐτονόμου, *Sacræ, Liberæ, Inuiolabilis, Suis Legibus Utentis*, ulla Μητροπόλεως, ubi omnino ei locus erat, facta occurrit mentio. Adducitur vero, ut hoc addam, a duobus claris Antiquariis [a] Tristano ac [b] Patino, Juliæ Mamææ nummus cum inscr. ΑΙΓΙΕΩΝ ΜΕΤΡ. ΘΟC, quem uterque de *Ægio* in Achaia, quæ, iuxta Tristanum, *Metropolis* dignitatem, quod Prouinciæ in ea conuentus, iuxta Pausaniam, fierent, sit consequuta; ad *Ægas* vero *Ciliciæ* vel *Aeolidos* potius, refert Harduinus; ad priorem vero seu *Ciliciæ* Norisius; sed ita, ut existimet falso Tristanum eam vocem ΜΕΤΡ. in eo nummo restituisse, quum nuspiam in nummis hæc urbs *Ciliciæ* vocetur *Metropolis*. Eundem certe Juliæ Mamææ nummum, qui exstat in Thesauris Gallorum Regiis, aliter legit, & interpretatur, qui eum describit celebris Antiquarius, quem consulere poterit, eruditus Lector: etsi olim omnino in eo, prout eum diuulgarunt Tristanus ac Patinus, ΑΙΓΕΙΩΝ ΜΕΤΡ. legissem, ac prout ad oram nummi huius a Cl. Harduino adducti tum quoque me adnotasse video. An vero ad Ciliciæ *Ægas* referri idem nummus cum Norisio debeat; & an illis litteris ΜΕΤΡ. vel ΜΗΤΡ. *Metropoleos* dignitas, cum Tristano, vel aliquod proprium Prætoris seu Archontis nomen, *Metrodori* puta, aut similis, designetur; quod ob illas in nummis ΑΙΓΕΩΝ, ΑΙΓΕΙΩΝ, ΑΙΓΙΕΩΝ, ΑΙΓΑΙΩΝ, ΑΙΓΕΑΙΩΝ, ΑΙΓΑΕΩΝ varietates defungi haud paucis liceat, nunc mitto, & quæ opportunius ad Geographicas disquisitiones e nummis illustrandas ablegamus. Et Achaiæ quidem urbs, ad quam conuenire solitos Achæos, non a Pausania solum, sed iam ante a [a] Polybio, [b] Strabone, [c] Liuio aliisque traditur, non *Ægæ* vel Αἰγαὶ, ut de eadem urbe [d] Norisius, sed Αἴγιον, *Ægium* dicta, & inde Gentile ΑΙΓΙΕΩΝ. Quamquam ex eodem Liuio liqueat, illud Achæorum concilium subinde etiam *Megalopoli*, [e] *Sicyone*, [f] *Tegeæ*, aut [g] *Argis* habitum: sed hoc alterius loci.

Edict. de Tribus Capitul.
Epoch. Syr. Aur. Diss. IV. cap. I.
Harduin. ut supra.
Grut. Thes. p. CCLV.
a Tom. II. p. 431.
b Numism. Imp. pag. 275.
Num. Urb. Ill. pag. 20.
Epoch. Syr. Mac. Diss. IV. cap. V.
Vaill. Num. Græc. Imp. p. 141.
a Lib. II. cap. 54. Legat. IV.
b Lib. VIII. p. 387.
c Lib. XXXV. cap. 47. XXXVI. cap 35.
d Ut supra.
e Lib. XLI. c. 24.
f Lib. XXXV. c. 25.
g Lib. XLII. cap. 44.

3.
De Metropolibus CAPPADOCIAE.

Vicinam vero *Ciliciæ* CAPPADOCIAM in duas etiam Prouincias, sed sub Valente demum Imperatore, diuisam cum aliunde; tum vel ex edito haud pridem Jo. Malelæ Chronico constat; ac inde pro una, quæ olim in ea obtinuit, quæque sola cum eo titulo in illius nummis signatur, eaque sita sub Argæo monte, ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC, urbs ΤΥΑΝΑ deinceps ea quoque dignitate est ornata. Quomodo Cappadox ipse Gregorius Nazianze-

Chronogr. p. 35. P. II.

Nnnnnnn

zianzenus, diuisæ tum sua ætate in duas Prouincias ac *Metropoles Cappadociæ*, non meminit solum in S. Basilii laudatione funebri; sed docet insuper, dum multa e priore seu antiqua Metropoli, ad nouam adiunguntur, natas inde inter utriusque urbis Episcopos, Basilium nempe *Cæsariensem*, & Anthimum *Tyanensem*, graues contentiones. Hinc autem & *Cappadociæ* quidem *Secundæ Metropolis* legitur *Tyana* in [a] Actis Concilii Calcedonensis, & variis apud S. [b] Basilium locis, qui inde Synodi etiam in hac urbe habitæ [c] alicubi meminit: non autem in iis, qui supersunt etiamnum antiquiores, & cusi sub Nerone, Hadriano, & sequutis adhuc mox Cæsaribus, eius urbis nummis. In quibus alioquin ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ *Sacræ Inuiolabilis*, *Suis Legibus Utentis*, indulta olim eidem urbi, & de quibus aliunde non constaret, iura & priuilegia legimus: non vero illud quoque PRIMÆ PONTI, quod existimabat vir ingenio & eruditione præstans, ac inde firmabat, quod hunc fuisse primam Secundæ Cappadociæ ciuitatem meminisset. Verum neque ille in nummo Hadriani, quem ille adduxit e Gaza Gallorum Regia, hiatus, ut nec in aliis insuper sub M. Aurelio, Commodo, ac Seuero cum eadem illa epigraphe nummis, ΤΥΑΝΕΩΝ ΠΡ. Τ. ΙΕΡ. ΑСΥΛ. ΑΥΤ. ut in iis ΚΑΠ. ΤΥΑΝΕΩΝ, aut ΚΑΠΠΑΔΟΚΩΝ *Cappadocum* vox suppleri aut intelligi debeat; neque illa *Cappadociæ* in *Primam* & *Secundam* diuisio, ut *Prima Secundæ* nempe *Cappadociæ* dici potuerit in iis nummis urbs *Tyana*, sub iis Imperatoribus obtinuit, quæ diu postea sub Valente demum est inducta. Quamquam, ut hoc addam, sicut olim Ἄνω & Κάτω Συρία *Superior* & *Inferior Syria*, quod apud [a] Theophrastum, [b] Diodorum Siculum (ut id ex eo iam monuit doctissimus Norisius) [c] Strabonem, aliosque antiquos Auctores legitur, & ex quibus prior *Magna*, altera *Minor* est appellata; sic etiam diuisæ iam olim *Cappadociæ* in *Magnam* & *Minorem*, meminit Strabo, & τῆς ἄνω Καππαδοκίας, *Superioris* seu *Magnæ Cappadociæ*, quam subegerit nempe Mithridates, Athenæus. Verum quod nullatenus utique respicit ad eam, quæ sub Valente Imperatore demum (ut id præter Gregorium Nazianzenum ab aliis eam in rem iam adductum, a Jo. Malela tradi diximus) facta est, diuisionem; qua *Cappadocia* in *Primam* & *Secundam*, recepto tum eo in aliis quoque Prouinciis imperii Romani more, est distincta; nouaque inde *Secundæ Cappadociæ* est primum constituta *Metropolis Tyana*; quum una antea foret totius gentis *Metropolis*, cum [a] Strabonis, tum sequutis adhuc ætatibus, *Mazaca* prius dicta, & quidem quæ [b] Hieronymi ætate ita adhuc Cappodocum lingua diceretur, *Cæsarea* nempe ad montem Argæum. *Tyana* vero, ut ex eodem Geographo constat, in una tum foret e quinque Præfecturis *Magnæ* seu *Superioris Cappadociæ*, *quæ Tyanitis*, ab ea diceretur. Bene autem litteras in præclaris aliquot huius urbis nummis ΤΥΑΝΕΩΝ Τ aut ΤΩΝ ΠΡ. Τ. nempe τῶν πρὸς Ταύρῳ, seu *Tyanensium Qui Ad Taurum* montem interpretatus est, ubi eos describit, præstantissimus Vaillant. *Ad Taurum* enim, quod agnouit cæteroquin adducto loco Harduinus, sita erat hæc urbs *Tyana*; unde etiam a Strabone eadem Tauro subiacens, immo vocata eadem Εὐσέβεια ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ. *Eusebia ad Taurum*, sicut in adductis modo nummis eadem *Tyana*, dicitur; ac prout cæteroquin obuia sunt in aliis nummis variarum urbium, a simili ad Montes situ dictarum nomina; ut inter alias ΗΛΙΟΠΟΛΙΣ ΠΡΟΣ ΛΙΒΑΝΟΝ, vel ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΠΡΟΣ, ΛΙΒΑΝΩ, aut ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟС ΟΛΥΜΠΟΝ, *Heliopolis*, *vel Lao-*

dicensium

Orat xx. pag. 355. Tom. I. Item Epist. II. Ibidem.

[a] Act. VI. & Epist. Synod.
[b] Epist. LVIII. CCLIX. &c.
[c] Γεν. ἐν Συνόδ. ἐν τῇ ἐν Τυάνοις. Epist. LXXIII.

Harduin. Num. Urb. Ill. pag. 510.

[a] H. Pl. lib. IV. cap. 4.
[b] Lib. XIX. p. 715, 721, 778.
[c] ἡ κάτω Συρία lib. XV. pag. 692.
Lib. XII. pag. 534.
Lib. V. p. 213.

[a] Τὰ Μάζακα ἡ μητρόπολις τοῦ ἔθνους lib. XII. pag. 537.
[b] Comm. ad Ezech. v. XXVII.
Strabo ibidem.
Num. Græc. Imp. pag. 37. &c.

Lib. XII. pag. 537.

dicensium Ad Libanum; *Hadrianorum Ad Olympum*; aut ad eundem *Taurum* montem, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙ ΤΑΥΡΟΥ, immo ſicut antiqua & totius olim Cappadociæ *Metropolis* CÆSAREA inſcribitur quandoque in eius nummis Mediceis, aut Muſei S. Genoueſæ, aliiſque, ſub Antonino Pio, M. Aurelio, aut Seuero etiam cuſis, ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ Τ. ΠΡ. ΑΡΓΑΙΩ aut ΠΡ. ΤΩ ΑΡΓΑΙΩ *Cæſarienſium, Qui Ad Argæum*: haud aliter nempe ac in adductis horum *Tyanenſium* nummis, ΤΥΑΝΕΩΝ Τ. ΠΡ. Τ. aut ΠΡ. Τ. *Tyanenſium Qui Ad Taurum*, vel *Tyanenſium Ad Taurum*. Unum hic de eadem urbe *Tyanis* addere liceat, eam ſequutis ætatibus, *Chriſtopolim* dictam; prout in una e Notitiis Eccleſiarum Antiquis legitur, Τυάνης, ἤτοι Χριστοπόλεως, *Tyanorum, ſiue Chriſtopoleos*; prout nempe *Theopolis* dicta eadem ætate, ut aliunde notum, *Antiochia*. Mitto vero hic, quod NYSSAM, aliam Cappadociæ ciuitatem, & cuius Epiſcopus exſtitit Gregorius Magni Baſilii frater, ac *Nyſſenus* inde dictus, tertiam quoque Cappadociæ *Metropolim*, inſtitutam colligit Caſaubonus, e verbis dicti modo Gregorii in Epiſtola ad Euſtathium, quam vir ille magnus notis ſuis illuſtratam olim vulgauit. Nempe hæc *Nyſſa* extraordinario *Metropoleos* honore decorata eidem videtur; quando Gregorium eius urbis Epiſcopum pari iure eſſe iuſſerunt cum Helladio Cæſareæ Archiepiſcopo, ut diſerte id ſcribit, (verba ſunt Caſauboni) ipſe Gregorius Epiſtola ad Flauianum; & Socrates, ubi πατριαρχίαι ab eo appellantur. Verum exſtitit quidem, & quod fugiſſe ibi videtur τὸν πάνυ, *Tertia*, & *Tertiæ* quidem tum *Cappadociæ*, ſed ſerius & ſub Juſtiniano demum, haud vero Gregorii Nyſſeni ætate, *Metropolis*, non *Nyſſa* equidem, quæ ad primam, cuius *Metropolis* erat *Caeſarea*, Cappadociam ſpectabat; ſed alia urbs dicta ΜΩΚΙΣΣΟΣ *Mociſſus*, ac dein JUSTINIANOPOLIS, ut id a Procopio traditur, & in Actis Concilii II. Conſtantinopolitani; quod ad Geographiam Sacram Caroli a S. Paulo obſeruauit doctiſſimus Holſtenius. Quod firmant præterea Notitiæ Eccleſiarum Antiquæ, e vetuſtis codicibus erutæ, ac eidem Geographiæ Appendicis loco opportune additæ; in quibus hæc *Mociſſus* ſeu Μωκισσὸς, prout legendum ibi corruptum quandoque eius nomen, modo *Tertiae*, modo etiam *Secundae Cappadociae Metropolis* dicitur; nuſpiam vero *Nyſſae*, ut *Metropoleos* facta occurrit mentio.

Notit. Antiq. pag. 33.

Not. ad Gregor. Nyſſen. Epiſt. ad Euſtochium pag. 134. & 136.

De Ædif. lib. v. cap. 48.

Pag. 246.

3. *De tribus* BITHYNIAE *Metropolibus in nummis.*

Ita BITHYNIA, de qua paullo ante, quod adtinet, uni quidem NICOMEDIÆ in nummis, quos videre hactenus licuit, aut qui a diligentibus Antiquariis ſunt adducti, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ titulum tribui diximus: etſi a Cappadoce, ac proinde a Bithynis haud diſſito Strabone de NICÆA traditur: καὶ Η ΝΙΚΑΙΑ ἡ Μητρόπολις τῆς Βιθυνίας, NICÆA *Bithyniae Metropolis*. Quæ cæteroquin *Nicaea Metropoleos* titulo ac iure in Concilio Calchedonenſi donata primum legitur; nempe *Bithyniae Secundae*, uti *Primae* tum, quæ olim totius gentis *Metropolis*, NICOMEDIA. De quibus autem duabus hiſce primariis *Bithyniae* urbibus, earumque nummis, in quibus *Primatus* earum in eadem gente fit adhuc mentio, occurrit alius adhuc agendi locus. Id nunc tangam, quod in eodem Calchedonenſi Concilio, additur etiam, ſed quoad nomen tantum ac honores, & quidem tanquam primæ eiuſdem Bithyniæ urbs CALCHEDON; ac unde tres *Bithyniæ Metropoles* eo ordine leguntur in aliquot e Notitiis Eccleſiarum Antiquis. Exſtat autem, quod hic monendum eſt, adductus e Ligorii Collectionibus ad Stephanum a doctiſſi-

Lib. XII. pag. 565.

Not. pag. 30.

doctissimo Holstenio nummus alterius insuper in Bithynia ciuitatis, nempe Apameæ, in quo figura Isidis sedens cum Sistro, Spicis, & Sphinge, cum lemmate ΑΠΑΜΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. ΒΙΘΥΝ. *Apamensium Metropoleos Bithyniae.* De quo autem singulari nummo, & quam fidem ille mereatur, nihil equidem licet nobis statuere: quum cæteroquin, ut de antiquioribus Auctorum, aliorumue Nummorum vel Lapidum monumentis sileam, nec in posterioribus etiam Actis Conciliorum, aut in Notitiis Ecclesiarum Antiquis, ulla iuris huius aut nominis *Metropoleos* huic *Apameae* in Bithynia indulti facta occurrat mentio. Quod statui itidem debet de alterius insuper in Bithynia urbis nummo, Prusa nempe seu Prusiade sub Hypio *monte*, ut iam antea vidimus, iuxta Plinium; *fluuio* autem iuxta Geographos Grecos, Scylacem, Marcianum, Heracleotam Ptolemęum, Arrianum, & Acta insuper, quæ adducta eam in rem ab eruditissimo Harduino diximus, Concilii Nicęni. Nisi cum Tristano & Harduino, viris clarissimis, cognominem huic urbi Montem, & orientem ex eo Fluuium statuamus. Cuius autem urbis nummus sub Macrino adducitur a Cl. Tristano & explicatur, ΜΗΤΡ ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΥΠΙΩ, *Metropoleos Prusensium Ad Hypium.* De qua alioquin ut Bithyniæ *Metropoli* eadem hac *Prusiade*, nusquam alibi occurrit mentio. Ut mittam quod a celebri Antiquario memoratur quidem idem Macrini nummus, cum Hercule, qui Ceruum cornibus adprehendit, sed citra additas eidem illas ΜΗΤΡ. litteras.

Supra p. 268.

Tom. II. pag. 298.

Vaillant. Num. Grçc. Imper. pag. 122.

3. *De tribus* Ponti *Metropolibus in nummis.*

Tres vero antiquas finitimi Bithyniæ Ponti *Metropoles*, ut de dicta modo Nicomedia insuper sileam, dicta in veteri eius nummo, de quo iam ante, *Bithyniae* non solum, sed *Ponti etiam Metropoli*, exhibent antiqui earum nummi, Amasiæ nempe, Neocæsareæ, ac Tomorum. Prior nempe ex iis in Plotinæ nummo, ΑΜΑCΙΑC ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ, *Amasiae Metropoleos Ponti*; in nummo autem Faustinæ Junioris Regiæ Gallorum Gazæ, ΑΜΑCΙΑ ΜΗΤ. ΠΡ. ΠΟΝΤΟΥ *Amasia Metropolis Prima Ponti*, ac in aliis similiter Commodi, Seueri, Caracallæ, & in maximo autem seu *Medaglioni* eiusdem Regiæ Gallorum Gazæ, sub Alexandro Seuero, cum variis hisce titulis aut cognominibus, ΑΔΡ. CΕΥ. ΑΛΕΞ. ΑΜΑCΙΑ ΜΗΤ. ΝΕ. ΠΡ. ΠΟΝ. *Hadrianae Seuerianae Alexandreae Amasiae Metropoleos Neocori Primae Ponti.* Cuiusmodi equidem pręclaros huius urbis nummos ex iisdem Thesauris Regiis ac e cimeliis illustris Seue, primi olim adduximus. Altera vero, eaque *Ponti Polemoniaci*, ut pręter [a] Justinianum ex [b] Ammiano Marcellino insuper constat, *Metropolis* Neocæsarea appellata, non in Caracallæ solum & Getæ nummis Gazæ Gallorum Regiæ, quos adduxit iam Harduinus: sed in priori adhuc Seueri Mediceo, inscripto similiter, ΚΟΙΝΟΝ ΝΕΟΚΑΙ ΜΗΤΡΟ ΕΤ ΡΛΒ. *Commune Neocæsariensium Metropoleos Anno* CXXXII. Illud vero de hac urbe *Neocæsarea*, S. Basilii elogium licebit obiter adducere, ὦ σεμνοτάτη πόλεων, *ô Urbium maxime veneranda*; aut quod de eadem hac Gregorii Thaumaturgi patria, ait Gregorius Nyssenus; quod unus ex illustribus Romanorum Imperatoribus nomine Cæsar, amore & desiderio huius regionis captus, proprio nomine hanc urbem Neocæsaream vocare dignatus sit. Tertia vero *Ponti Metropolis* legitur itidem in nummis urbs Mœsiæ olim adtributa, Tomi; idque non primum in Caracallæ nummo Regiæ Gallorum Gazæ, quem adduxit eruditissimus Hardui-

a Nou. XXVIII. cap 2.
b Lib. XXVII. cap. 12.
Num. Urb. Ill. pag. 342.

Epist. LXXV. p. 878. Tom. II.
In Gregor. Thaumat. pag. 969. Tom. II.

Harduinus; ſed iam ante in Antonini Pii nummo, quem deſcriptum olim videram in ſchedis eximii Morelli, adtulit vero e nummis harum antiquitatum peritiſſimi, & alibi in hoc opere laudati, Antonii Galland, Cl. Vaillant, cum integra epigraphe, ΤΟΜΟϹ Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. Cui addere adhuc licet alium in M. Aurelio ſimiliter inſcriptum, ΤΟΜΕΩϹ ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ, tum in Commodo quoque poſt Patinum; cuique geminum viſum a me in cimeliis Reginæ Chriſtinæ proferre pridem licuit. Ut haud mirum videri debeat, quod hanc urbem Tomos, olim venuſtiſſimi Poëtæ exilio primum nobilitatam, inter Thraciæ urbes a Pontico littore incipientes, *pulcherrimas* recenſeat Plinius; a Sozomeno autem ſua ætate *Metropolim* itidem dici, & quidem: *Μητρόπολις δὲ ἐστὶ* ΤΟΜΟΣ, *μεγάλη, καὶ εὐδαίμων, παράλιος, Metropolis eſt autem* Tomi, *urbs magna & felix, maritima.* Hoc cæteroquin ius ac nomen *Metropoleos* eidem urbi Acta Conciliorum, & Antiquæ quoque Eccleſiarum Notitiæ ſimiliter tribuunt. Quod vero illud iam ſub Antonino Pio foret nacta, ſequutiſque ætatibus retinuerit, vix aliunde, uti olim quoque obiter adtigeram, quam ex memoratis modo eius nummis conſtare equidem puto. Delectabit vero hæc legentem, ut opinor, harum trium Ponti urbium, Amasiæ, Neocæsareæ, ac Tomorum, cum addita illa Metropoleos in iis dignitate, nummos, etſi alibi a diligentibus Antiquariis ſint ii iam deſcripti, qui eius rei fidem continuo faciant, hic intueri.

Num. Urb. Ill. pag. 501.

Num. Græc. Imper. p. 46.

Vid. Vaill. Num. Græc. Imper. pag. 75.

Lib. IV. cap. II.

H Eccl. lib. VI. cap. 21.

4. *De tribus* MESOPOTAMIAE *Metropolibus in nummis.*

In Mesopotamia vero tres ſimiliter, ac duæ ex iis & proximæ quidem urbes, & qua de re haud aliunde conſtaret, eo Metropoleos titulo decoratæ iam olim occurrunt in præclaris aliquot earum nummis, Carrhæ nempe, Edessa, & Nesibis; & quibus etiam quarta accederet, nempe Amida, iuxta traditam, ut mox dicetur, a viro erudito veteris cuiuſdam ſub Alexandro Severo nummi explicationem. E quibus autem urbibus Carrhæ, Craſſi clade, ut de eadem urbe Plinius, nobiles, hanc dignitatem ſibi primum vindicant in inſigni quodam M. Aurelii nummo, & cum memorabili quidem inſcriptione, qua ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΩΝ, de qua in ſuperiori Diſſertatione actum, appellationem hi *Carrheni* ſibi tribuunt: nempe in priore nummi area, iuxta M. Aurelii caput, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΦΙΛΩΡ. Μ. Α. ΑΙΡ. *Marci Aurelii Philoromæi Metropoleos Primæ Anno* CXI; in auerſa autem Dei Luni caput in dimidia Luna, cum epigraphe, ΑΥΡ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ ΦΙΛΩΡ. Μ. Α. *Aureliorum Carrhenorum Philoromæorum Metropoleos Primæ.* Ad quem ſingularem omnino & quantiuis pretii nummum vidit iam, qui eum profert ac deſcribit, celebris Antiquarius, ea occaſione percuſſum eundem, qua confectum eſt a Lucio Vero bellum Parthicum: *Carrhæ* autem inde, ob præſtitam, ut ſtatuere licet, eximiam aliquam in eo bello operam, *Metropoleos* dignitatem ſint nactæ; indeque iidem *Carrheni*, ſolemni urbium id genus more,

Lib. V. cap. 24.

Vaillant de Colon. Imper. p. 179. Tom. I.

re, *Aureliæ* cognomentum, & *Philoromæi* insuper appellationem adsumpserint. Hinc in alio Commodi nummo, eadem *Metropoleos*, tum etiam altera *Coloniæ* dignitas manifesto huic urbi impertitur, nempe ΚΑΡ. ΚΟ ΜΗΤΡΟΠ. *Carrhenorum Coloniæ Metropoleos*, sicut in aliis dein Seueri, Caracallæ, Alexandri Seueri, & Gordiani nummis, quos vulgarunt pręstantes Antiquarii; & de quibus olim egimus, immo adducto etiam e Gaza Medicea Traiani Decii nummo, cum inscriptione COL. AUR. KAR. KOMM. PF. *Colonia Aurelia Carrenorum Commodiana* (non *Commagenes*, iuxta erud.tum eiusdem Gazæ custodem ac interpretem & cui olim male adhæseram, P. Fitton) *Pia Felix*: sicut in Palæstina COL. AEL. CAP. COMM. *Colonia Ælia Capitolina Commodiana*; aut urbem Ciliciæ *Ægas*, in Græco eius urbis nummo, Gazæ Gallorum Regiæ, *Commodianam* dici itidem legimus. Syria enim *Commagene* cis Euphratem erat sita; *Carrhæ* vero in Interamni regione seu Mesopotamia. Ut nunc mittam, quod similem prioribus nummum ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ *Metropolis Coloniæ Carrhenorum*, de aliqua scil. *Colcharenorum* in Græcia gente male interpretari illustrem Erizzo olim monui. Unde prout antea, ut e Dione discimus, *Macedonum Colonos* acceperant iidem *Carrheni*, Καῤῥαῖοι Μακεδόνων ἄποικοι, pro duplici nempe, & quod agnoscit de hac urbe Stephanus, ut sæpe alibi, loci illius gentili; ita dein Romanorum *Colonia facta* est urbs *Carrhæ*.

Discors. supr. le Medagl. p. 700. 4th. Edit. Lib. XL. Τὸ ἐθνικὸν Καῤῥηνὸς ἢ Καῤῥαῖος. Steph. in Κάῤῥαι.

2. Edessa *altera Mesopotamiæ Metropolis*. Vaillant Colon Imp pag. 120. Tom. II.

Accedit vero in eadem *Mesopotamia* altera itidem Romana *Colonia* & *Metropolis*, eademque Abgari ad Seruatorem, ac Seruatoris ad Abgarum, quæ feruntur, epistolis, haud parum celebrata EDESSA. Utramque appellationem ei largiuntur nummi; quales olim etiam indicaui, percussi cum inscriptione ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ, *Metropoleos Coloniæ Edessenorum*; neque veo ii sub Alexandro Seuero primum, uti apud celebrem Antiquarium, sed iam ante sub Caracalla percussi. Cuiusmodi utique non solummodo in eximii Morelli schedis videre olim mihi contigit, inscriptum ΚΟΛ. Μ. ΕΔΕϹϹΑ, *Colonia Metropolis Edessa*; sed de quo explicandus etiam venit eiusdem Caracallæ adductus perperam in Thesauro Mauroceniano nummus, ΜΗΤ. ΚΟΛΕ. ΔΕΣΣΕΡ. pro ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕϹϹΗΝ. *Metropolis Colonia Edessenorum*. Ut proinde sicut ius *Coloniæ*, quod plures illius urbis & Imperatoris nummi arguunt, adducti iam ac descripti a celebri Antiquario ΚΟΛ ΕΔΕϹϹΑ, vel ΚΟΛ. ΜΑΡ. ΕΔΕϹϹΑ *Colonia Edessa*, vel *Colonia Marcia Edessa*, in aliis etiam eodem interprete, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩ ΕΔΕϹϹΑ, *Marcia Aurelia Antoniniana Edessa*; ita etiam *Metropoleos* dignitatem, uti haud ita pridem utramque, ut vidimus, obtinuerat sub M. Aurelio in eadem Mesopotamia & Edessæ vicina urbs *Carrhæ*, sit ab eo consequuta. Quod vero obiter hic monendum est, adducta in his modo nummis, quæque *Edessæ* tribuuntur, vocabula ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΟ, non *Marcia, Aurelia, Antoniniana*, cum laudato Antiquario explicanda esse contendit eruditissimus Harduinus, sed *Marci Aurelii Antonini*; aut uno e duobus conflato vocabulo, *Marco-Aureliæ*; atque ita etiam legendum, etsi solæ litteræ ΜΑΡ. occurrant. Cui priori notationi obstare posset, quod *Aureliæ* & *Antoninianæ* appellationes, cum a primo *Marco Aurelio Antonino*, tum ab iis, tulerit, qui eadem dein nomina, ut cum aliunde, tum e nummis eorum manifestius adhuc liquet, adoptarunt, Caracalla, sub quo iidem nummi sunt cusi, & Elagabalus. Alterum

Pag. 130.

Vaillant. Ibid. pag. 34. Tom. II.

Antirrh. & pag 92.

rum vero quod adtinet, exemplo ac idonea etiam ratione carere videtur, ut adhibitæ in nummis id genus ſolæ illæ litteræ ΜΑΡ, ſicut in uno ex adductis modo nummis inſcripto, ΚΟΛ. ΜΑΡ ΕΔΕCCA, ibi Μάρκῳ Αὐρηλίας, ſeu *Marco-Aureliæ* vocabulum denotet. Accedit, quod etſi haud conſuetæ ſint, ut id omnino viro præſtanti concedendum eſt, deſumptæ a prænominibus Imperatorum id genus urbium appellationes, id tamen in *Marco Aurelio* fuerit peculiare, ut ſolo *Marci* prænomine deſignari ſoleat; neque ſolum in libris, quod nuper alia occaſione [a] monebamus, veterum [b] Juriſconſultorum; ſed haud alio ferme quam Μάρκου nomine a Græcis Auctoribus dicatur, ut ab Herodiano, & cum alibi, tum primis etiam Hiſtoriarum eius verbis, Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ, *Imperatori Marco*, &, quod notandum eſt, nullo ante præmiſſo gentili eius *Aurelii* nomine, aut cognomine *Antonini.* Ita quoque paſſim apud Dionem Caſſium, ubi is principis illius res enarrat, haud alio, quam uno Μάρκου nomine ſolet deſignari. Adeo ut a ſimili huius Imperatoris prænomine, fieri potuit *Marcia*, ſicut ab aliis eius nominibus *Aurelia*, vel *Antoniniana:* & inde eius exemplo in honorem Antonini Caracallæ, qui eadem illius Cæſaris nomina, ut vidimus, adſumpſerat, ab Edeſſenis metu vel adſentatione, poſt captam ab eodem Caracalla, ut a Dione traditur, Oesrhoënem, indita ſint eorum urbi illa *Marciæ Aureliæ Antoninianæ* cognomenta. Mitto quod in ſimili terminatione id genus urbium, uti Αὐρηλίου nempe vel Ἀντωνίνου &c. nomen πόλις addi in earum nummis ſoleat, ut in nummo Alexandri Seueri ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΟΛΙϹ ΑΙΓΑΙΩΝ. Quamquam nihil obſtare etiam ultro fateor, quin iidem huius *Edeſſæ* nummi legi itidem poſſint, Μάρκου Αὐρηλίου (potius quam una voce Μαρκο-Αὐρηλίας) Ἀντωνίνου Ἔδεσσα, *Marci Aurelii Antonini Edeſſa.* Id autem mirum forte videre cuipiam poſſet, *Metropolim* dici in aliis, quos indicauimus, nummis, ac proinde e *Maiorum* ſeu Maximarum urbium, qua de re ſupra, genere, hanc *Edeſſam*; quæ in ea πολυθρυλλήτῳ Regis illius tractus Abgari ad Seruatorem Epiſtola, quod ſupra itidem vidimus, ubi de his *Abgaris* agebatur, πόλις μικρὰ ἦν, *urbs minima* dicitur. Verum eadem, ut ibi quoque ac iam olim notauimus, μεγίστη καὶ εὐδαίμων, *maxima & felix*, ſeu *bonis omnibus adfluens*, a Theodoreto ſuo æuo dici meruit. Ita de ea iam ante Ammianus Marcellinus: *Euphrate nauali ponte tranſcurſo, Edeſſam petit, uberem commeatibus & munitam.* Ut facile liceat ſtatuere, maiora incrementa cepiſſe dein hanc urbem ab illius Abgari, ſi genuina ſit eius Epſtola, temporibus; quum & ab unius ex eius ſucceſſoribus, quod in ſuperiori Diſſertatione, fide rurſus veterum nummorum vidimus, ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, *Magni Regis* titulus, ad exemplum Parthorum tum Regum, ſit adſumptus. Quo loco præterire hic non licet, exſtare ſingularem quendam nummum in Gaza Gallorum Regia, de quo olim ad Juliani Cæſares egeram, & de quo haud una exſtat præſtantium Antiquariorum ſententia. Quum vero eum celebres tum illius Gazæ cuſtodes, ac præſtantes in eadem Galliarum Metropoli Antiquarii, *Emeſæ* tribuerent, quod ΕΜΙ ſeu ΜΙ in eodem legi iis videretur; dein autem, quod erat manifeſtum, ΚΟ. ΜΗ. ΜΕϹΟΠ, atque ita interpretarentur, *Emeſæ Coloniæ Metropoleos Meſopotamiæ*; eorum proinde, qui illius nummi ectypum mihi tum exhibuerant, fide, ita quoqoe adtuli; indicato tamen a me ibidem diuerſo *Emeſæ*, iuxta Geographos, cis Euphratem, & ad Orontem ſitu. In poſterioribus vero & plenioribus ad eoſdem Cæſares additis a me in illo opere Adnotatis,

[a] Orbis Roman. pag. 197. 198.
[b] Leg. xix. §. 9. Id. de Legat. Cod. Leg. xii. D. de Diuort. &c.
[c] Lib lxxi. pag. 802, 803. &c.
Ut ſupra.
Euſeb. H. Eccl. lib. 1. cap. 13.
Hiſt. Eccl. lib. iv. cap. 8.
Lib xxi. cap. 8.
Notes ſur les Ceſars de Julien p 96.

Preuues des Remarques p. 491. tis, ad *Edessam* spectare omnino illum nummum, neque *Emesæ*, ob indicatam iam ante rationem, ullatenus tribui posse, ac proinde pro exesis litteris

Harduin. Num Urb. Ill. p. 37. Ε Μ Ι, legi debere Ε Δ Ε monueram. Vir eruditus in opere, quod anno sequenti in eadem Gallorum Regia urbe diuulgauit, facta huius nummi mentione, id mihi tribuit, quasi in prioribus illis ac breuibus ad Juliani Cęsarum versionem Notis, Ε Μ Ι *iusserim legi* in hoc nummo, referrique ad ΕΜΙϹΩΝ ciuitatem; dein mutata sententia, ad *Edessam* spectare in posterioribus Adnotatis monuerim: ei vero, & quod conspicuæ litteræ ΕΜΙ in eo legerentur, ad AMIDAM Mesopotamiæ itidem urbem, & *Metropolim* quoque in Notitiis Ecclesiasticis dictam, referre eundem nummum placuit. Quod plu-

In Antirrhetico pag. 92.&c. ribus adhuc in libro ab eodem viro eruditissimo, contra celebrem Antiquarium, qui hanc eius de illo nummo sententiam, impugnauerat, adstrui videas. Quæ vero a me utroque ad Juliani Cæsares loco, de eodem nummo dicta sunt, publice prostant; idque in primis, cur idem *Edessæ* omnino tribuendus mihi videretur: nempe, cum ob nummi inscriptionem, exesis alioquin prioribus tribus quatuorue litteris, quæ urbis ipsius nomen præferebant, ΚΟ. ΜΗ. ΜΕϹΟΠ. *Coloniæ Metropoleos Mesopotamiæ*; quomodo illud *Coloniæ Metropoleos* elogium huic *Edessæ* in aliis cum eiusdem Alexandri Seueri, sub quo & prior cusus, tum aliorum quoque Cæsarum, quod paullo ante vidimus, nummis legeretur: adde, ob eundem mulieris turritæ ac rupi insidentis, in aliis huius urbis nummis typum: tum denique, quod *Emesa* in Syria vel Phœnice cis Euphratem, non vero in Mesopotamia foret sita. Quod vero adfert vir eruditus, ΜΙ *conspicue* a se & ab aliis lectum in eodem nummo; in eo utique perspicaces & lynceos oculos ei, & qui cum eo ita legerunt, gratularer; qua felicitate, ubi adtente eundem nummum versare mihi postea licuit, non fuerim mactus; sed neque eximius & vere in his Lynceus Morellus noster, cui eosdem Regios nummos nocturna diurnaque manu tractare, eosque describere insuper ac delineare contigit. Mitto ut leue, quod addit ibidem vir eruditus, id non pati consuetudinem urbis *Edessæ* in eius nummis, ut ΕΔΕ tantum pro ΕΔΕϹϹΑ, vel ΕΔΕϹϹΗΝΟΝ in iis scribatur. Neque enim ex uno vel altero, aut pluribus etiam nummis ita cum integro nomine subinde inscriptis licet statuere, id perpetuo in aliis eiusdem loci nummis similiter factum, quod pluribus exemplis liceret hic redarguere. Verum sat hanc in rem erit, adductum a celebri Antiquario huius ipsius *Edessae* nummum obiter hic indicare, inscriptum sub Caracalla cum iisdem

Vaillant. Colon. Imper. p. 35. Tom. II. tantum litteris ΕΔΕ, nempe ΚΟΛΩ ΜΑΡ. ΕΔΕ h. e. *Colonia Marcia Edessa.* Accedit, quo *Amida*, *Metropolis* quidem dicta legitur in Notitiis Ecclesiasticis sub Christianis Imperatoribus, pro inducta iis temporibus noua haud unius *Metropoleos* in Prouinciis Romani orbis constitutione; nulla tamen in antiquis ante Constantinum nummis, minime autem Alexandri Seueri ætate, qua percussus est ille, de quo agimus, *Edessae* nummus, illius *Amidae*, minus cum *Metropoleos* titulo, facta occurrit mentio. Quod sta-

Vaillant. Colon. Imp. pag. 120. Tom. II. tuit itidem, ubi de eo nummo agit, celebris Antiquarius; sed ita ut eundem *Emesae* tribuendum contendat, non vero, ut a me factum, *Edessae*; ita ut duas tum in *Mesopotamia*, sicut in aliis prouinciis, *Metropoles* constitutas censeat; unam & quidem iis Euphratem, hanc nempe *Emesam*; alteram, trans eundem fluuium, nempe *Carrhas*; atque ita ut *prima* fuerit ex iis *Mesopotamiae Metropolis Emesa*, quod indicet littera Α in eodem eius nummo

signa-

ſignata; *Carrhæ* autem *ſecundæ* demum, ac inde cum littera Δ ſeu δευτέρας in illius urbis nummo, quem in Elagabalo iam adtulerat. Quod equidem *duas* ſubinde in una prouincia *Metropoles* exſtitiſſe ibidem tradit, & *Tomorum* in Ponto nummi exemplo illuſtrat; id cum aliunde, tum ex aliis etiam nummis antiquis, & quorum fide id quoque hic a nobis & mox adhuc pluribus adſtruetur, eſt utique manifeſtum: ita tamen ut omnino in eadem prouincia ſitæ plures illæ unius gentis *Metropoles* fuerint. Verum quo exemplo, vel qua auctoritate nitatur illa viri eximii, & veterum nummorum uſu ac peritia in primis ſubacti obſeruatio, & quidem re illa adtentius expenſa, haud equidem capio: ut nempe urbs cis Euphratem, ipſo id agnoſcente ibidem, ſita, & quidem *Phœnices ciuitas*, ab ipſomet Phœnice, Tyrio quippe, Ulpiano, dicta, *Meſopotamiæ* tamen, diuerſæ a *Phœnice*, ut notum, regioni, ac a ſitu inter fluuios Euphratem ac Tigrem, ut de ea nominatim Dio Cocceianus, ita appellatæ, Euſebio proinde, μέσῃ τῶν ποταμῶν, *Metropolis*, & *Prima* etiam ſtatuatur hæc *Emeſa*. Id olim quidem factum haud ignoro, ut communi & generali *Syriæ* nomine, *Meſopotamia* quandoque deſignetur: inde Συρία ποταμῶν eadem dicta, ut obſeruo, in S. Scripturæ Synopſi, quæ vulgo D. Athanaſio tribuitur; immo Συρίας nomine a Xenophonte eſt olim appellata. Verum haud viciſſim factum videas, ut *Meſopotamiæ*, ſeu mediæ illius inter dictos fluuios regionis, nomen, ad *Syriam* cis Euphratem, vel *Phœnicem*, ac proinde ad urbem in ea ac haud procul ab Oronte fluuio ſitam, ſit unquam traductum. Adde, quod ibi *prima etiam Meſopotamiæ Metropolis* ſtatuitur, ut diximus, ab eodem celebri Antiquario hæc *Emeſa*, *Carrhæ* autem *ſecunda*: quum tamen adductus fuiſſet ab eo iam ante, ut modo etiam vidimus, poſtremæ huius urbis ſeu *Carrharum* ſub M. Aurelio nummus, in qua illa *Metropoleos Primae*, eodem nummi illius interprete, dignitas eidem tribuatur. Ut mittam inſuper, nullam ab eo *Edeſſae*, velut alterius etiam *Meſopotamiae Metropoleos* rationem ibidem habitam; a quo tamen plures, & quidem ſub eodem Alexandro Seuero, immo qualis etiam proxime præcedit illum, de quo egimus, & quem *Emeſae* tribuit, adducuntur *Edeſſae Metropoleos* & *Coloniae* ſimiliter nummi. Neque vero tanquam ad nummi ipſius a ſe probe & accurate inſpecti fidem, & in quo proinde litteras illas EMI in eo omnino deprehenderit, cum ſequentibus vocibus KO. MH. MECOΠ. *Coloniae Metropolis Meſopotamiae*, illius ectypum protulit celebris Antiquarius; ſed ſicut, ut ab eo ibidem traditur, nummus ille fuerat a me ad Juliani Cæſares vulgatus. Unde etiam, quod diffiteri hic non licet, ſi litteras illas EMI, aut, priori littera exeſa, MI tantum in eo nummo legi euincatur; tum, & quidem ob additam in eo *Meſopotamiae* mentionem, haud ad aliam urbem viderem melius poſſe, quam ad AMIDAM cum eruditiſſimo Harduino referri eundem nummum.

Leg. 1. D. de Cenſib. §. 4.

Lib. xxxv. p. 3.

Hiſt. Eccl. lib. VIII. cap. 12.

Ad lib. 1. Iudic. pag. 140. Tom. 1. ult. ed. Pariſ.

Ἐξελάσεως διὰ Συρίας Exped. Alex. lib v. cap. IV. § 18.

De Colon. Imper. pag. 178. Tom. 1.

Vid. Colon Imper. pag. 120. Tom. II.

3. NESIBIS *tertia Meſopotamiæ Metropolis.*

Neque vero duæ alioquin ſolum erant illa ætate, quibus cuſus eſt idem nummus, MESOPOTAMIÆ METROPOLES, uti id paullo ante vidimus, CARRHÆ ac EDESSA, quod earum nummi ac ab ipſo celebri Antiquario adducti clariſſime arguunt, & in qua prouincia utraque urbs erat ſita; ſed *tertia* inſuper eadem *Metropoleos* & *Coloniae* ſimiliter dignitate inſignita occurrit in Cæſarianis eorundem temporum nummis. Ea eſt nempe NECIB. MHT. *Neſibi Metropolis*; in alio eiuſdem Alexandri Seueri CEΠT. ΚΟΛΩ.

In Schedis Morelli.

ΚΟΛΩ. ΝΕСΙΒΙ, *Septima Colonia Nesibis*; qualem a me visum inter alia Cl. Seguini cimelia olim indicaueram; cum utraque vero dignitate simul iuncta, in Philippi Patris nummo e Gaza Medicea ibi quoque a me adducto, ΙΟΥ СΕΠ. ΚΟΛΩ ΝΕСΙΒΙ ΜΕΤ. *Juliae Septimiae Coloniae Nesibi Metropoleos*. Cui similem nummum minus accurate a Goltzio traditum ibidem
Animadv. pag. 232. monui; inde male a Scaligero ad Eusebium prolatum; quo loco С Ε Π. seu *Septimiae*, С Ε Ρ. seu *Seriam* pro *Syria* hic legebat, ac de *Julia Soaemia* in-
Tom. II. pag. 590. terpretabatur; peius autem a Tristano, qui Goltzium fictæ eiusmodi Coloniæ, quæ nulla fuerit, & portentosæ lectionis accusat; ipse certe portentosa mutatione, pro ea in *Rhesainam*, aliam *Mesopotamiae* urbem, & in nummis quoque signatam, sed cui nullus hic locus, secure admodum conuertit. Verum hic & alibi obseruasset nobilis Antiquarius illud Talmudicorum scitum: לא ישנה אדם מטבע שטבעו הכחמים. *Ne mutet homo quidquam de moneta, quam cu-*
a Plutarch. in Lucull. pag. *derunt sapientes*. Unde, postquam eadem urbs est a Lucullo olim capta, a
Dio lib. xxxv. pag. 3. Parthis dein recuperata, a Traiano denuo Romanis adserta, immo unde ille
b Lib. LXVIII. pag. 781. ea urbe Batnisque captis *Parthicus*, iuxta Dionem Cocceianum, dici meruit, utrumque illud *Coloniae* & *Metropoleos* decus huic urbi *Nesibi* postea concessum, e duobus eiusdem Dionis locis olim monui: prius quidem, ubi de il-
Lib. xxxv. p. 3. la urbe ab eo dicitur: καὶ νῦν ἡμετέρα ἐστὶ καὶ ΑΠΟΙΚΟΣ ΗΜΩΝ νομίζεται, *nunc vero nostra est*, *&* COLONIA NOSTRA *censetur*: alterum, ubi de eadem
Lib. LXXV. pag. 849. urbe tradit: ὁ δὲ Σεβῆρος ΑΞΙΩΜΑ ΤΗ ΝΕΣΙΒΕΙ δοὺς ἱππεῖ ταύτην ἐπέτρεψεν *Seuerus* NESIBI MAGNAM DIGNITATEM, (*Metropoleos* nempe) DEDIT, *eamque urbem commisit Equiti Romano*. Adeo ut a Seuero ubi Nesibin venisset, ibique, quod docet ibidem Dio, hæsisset aliquamdiu, ac, ut in
Pag. 736. Excerptis eiusdem Dionis Valesianis legitur, ob liberatam a Parthorum obsidione seruatamque Nesibin lætaretur haud parum, utrumque illud in eam urbem collatum cum *Coloniæ*, tum *Metropoleos* ἀξίωμα, sicut *Carrhis* iam ante, *Edessæ* autem mox a Caracalla filio, uti e nummis liquere diximus, statuere omnino liceat. Mansit vero eadem *Nesibis* in Romanorum fide; donec a
a Lib. xxv. c. 7. b H. Eccl. lib. VII. cap. 18. Jouiano est Persis relicta, ut ex [a] Ammiano & [b] Agathia liquet; ac unde *Persicæ ditionis* ciuitas a Socrate dicitur. Exstitit nempe eadem *Nesibis* inde Persis obnoxia, cum magno Romani Imperii damno; ultra quam autem, ac duas alias Persicæ itidem ditionis, *Callinicum* & *Artaxatam*, nullus Ro-
Leg. IV. Cod. Just. de Commerc. mano imperio subiectus, emendi vendendiue species caussa, proficisci prohibetur, peculiari eam in rem Theodosii Junioris constitutione, quæ in Co-
Pag. 140. edit. Reg. dice legitur. Quo spectat proinde illud quod a Menandro Protectore dicitur; ut mercatores Saraceni, aut alii Barbari ad *Nesibin* aut *Daras* appellant,
Bell. Pers. lib. IV. cap. 18. id esse inter Romanos & Persas cautum. De ipso vero *barbaro* illius urbis, NECIBI, ut in illius nummis legitur, apud Procopium autem Νεσίβιος, *nomine*, & antiquiore, quod eadem tulit ab *Antiocho* & *Mygdonio* fluuio, exstat, quem olim quoque notauimus, eximius apud Julianum Imperatorem
Orat. II. pag. 62. ult. edit. locus; qui meretur omnino hic adscribi: ᾗ δὴ (huic nempe, de qua ibi agit, *Nesibi*) ΜΥΓΔΟΝΙΟΣ ποταμῶν κάλλιστος τὴν αὐτὴν περιέρχεται ῥεῦμα ὅσπερ καὶ ΑΝΤΙΟΧΟΥ βασιλέως ΕΠΩΝΥΜΩ· γέγονε δὲ αὐτῇ καὶ ΕΤΕΡΟΝ ΟΝΟΜΑ ΒΑΡΒΑΡΟΝ, σύνηθες τοῖς πολλοῖς ὑπὸ τῆς πρὸς τοὺς τῇδε βαρβάρους ἐπιμιξίας, *cui quidem urbi* MYGDONIUS *fluuiornm pulcherrimus* NOMEN *suum communicat*. *Quæ insuper ab* ANTIOCHO *Rege* COGNOMEN *accepit*: *tum aliud etiam* NOMEN BARBARUM *adepta est*, *&* *quo' &* *Bar-*

barο-

barorum conſuetudine a pleriſque ſolet appellari. Dicta nempe olim urbs à conditore & ſitu, ut docet ibi Julianus, & aliunde conſtat, prout ad eundem Julianum notauimus; *Antiochia Mygdoniæ*, ſeu in *Mygdonia* illius ad Mygdonium fluuium tractus regione, iuxta [a] Strabonem, ac [b] Plinium, immo hiſce etiam antiquiorem [c] Polybium; ac unde apud Joſephum Ἀντιόχειαν ἣν Μυγδονίας (non Μυγδονίαν,) προσηγόρευσαν, *Antiochiam, quam Mygdoniæ appellarunt.* Ubi præterea monui, male a doctiſſimo Holſtenio eandem *Antiochiam*, ſeu *Neſibin* poſtea barbaro nomine appellatam, ad Euphratem collocari, eandemque ſtatui cum ea, cuius meminit Plinius, & in nummo, qui ſit a Triſtano editus, inſcribitur ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΠΡΟΣ ΕΥΦΡΑΤΗΝ, *Antiochenſium Ad Euphratem.* Id enim abunde vel ab ipſo Plinio redarguitur; qui de utraque *Antiochia*, illa nempe quæ ad *Euphratem*; & hac, quæ in *Mygdonia*, & *quam*, ut addit, *Neſibin vocant*, diuerſis agit locis: tum quod non ab *Euphrate*, ſed ab hoc *Mygdonio* fluuio, ſeu a ditione, quam is alluit, *Mygdonia* ſit appellata: tum maxime quod ſitus eius Tigridi, quam Euphrati eſſet vicinior; adeo etiam ut a Stephano dicatur *Neſibis in Tranſeuphratenſi regione, quæ eſt ad Tigrim*, ἐν τῇ περαίᾳ περὶ τοῦ Τίγριδι ποταμοῦ· a Patricio vero in Excerptis, *urbs Tigridi adiacens*, a quo tamen eandem *Neſibin* bidui itinere diſſitam tradit Procopius. *Antiochia* ergo *Mygdoniæ* vel in *Mygdonia* dicta olim hæc *Neſibis*, ſicut *Antiochia ad Callirhoen* altera, de qua modo egimus Meſopotamiæ Metropolis, *Edeſſa*. *Barbarum* vero illius urbis *nomen*, ut a Juliano ibi dicitur, ſeu ΝΕCΙΒΙ quod adtinet, non ſolum frequenti uſu ea ætate, ut verba τοῦ παραβάτου innuunt, receptum conſtat; ſed eandem pridem a Græcis Romaniſque Auctoribus, ac poſt deductam etiam eam in urbem Romanorum *Coloniam*, eamque *Metropoleos* inſuper dignitate ornatam, eo nomine dictam; immo haud alio nomine in Græcis eius nummis, quales ſub Alexandro Seuero, ut vidimus, Philippo Patre, & Otacilia coniuge ſignati etiamnum proſtant: illo antiquiore proinde a Conditore ac ſitu, *Antiochiæ Mygdoniæ*, ſeu in *Mygdonia*, velut iam abolito. Opportune vero, dum hæc commentarer, occurrit mihi memoratus a duobus clariſſimi nominis Antiquariis, [a] Triſtano, ac [b] Patino, unius e Regibus Seleucidis nummus, inſcriptus nempe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ, cum addito ſimul nomine, ΝΕΙΣΙ· ſed de quo in illius nummi interpretatione ſilent omnino duo illi viri præſtantes. Adduxit vero eundem nummum in Hiſtoria Regum Syriæ celebris Antiquarius, omiſſo ſolum illo nomine ΝΕΙΣΙ· ſeu quod exeſæ forte eſſent in eo, quem præ manibus habuit, nummo eædem litteræ; ſeu quod ſignificationem illius vocis, a duobus illis præſtantibus Antiquariis præteritam, minus eſſet forte adſequutus, neque temere vellet quidpiam de ea litteris prodere. At vero ea voce ΝΕΙΣΙΒΝ ſeu ΝΕΣΙΒΙΝ deſignari, licet omnino ſtatuere; prout varias Syriæ vel Phœnices urbes in Regum id genus Seleucidarum nummis ſignari iam antea diximus, *Antiochiam ad Daphnem, Apameam, Sidonem, Tyrum*, aliaſque. Percuſſus vero eſt hic nummus, non a *primo Seleuco Nicatore*, ut ſtatuebant duo illo præclari Antiquarii, Triſtanus, a quo ille primum eſt vulgatus, ac Patinus; ſed, quod olim videram, & ſuffragante poſtea; Cl. Vaillant, (qua de re ſupra iam actum) ab uno ex illius Seleuci ſucceſſoribus, & quidem, iuxta eundem celebrem Antiquarium, Seleuco VI, cum ambobus illis *Epiphanis* & *Nicatoris* iam receptis inter Seleucidas cogno-

Obſeru. pag. 189. 190.
[a] Ἀντιόχειαν τὴν ἐν τῇ Μυγδονίᾳ lib. XVI. p. 747.
[b] Lib. VI. cap. 13.
[c] Lib. V. c. 51.
[d] Antiq. lib. XX. cap. 11.
Not. ad Steph. pag. 37.
In Νέσιβις.
Excerpt. Legat. pag. 32. edit. Reg.
Bell. Perſ. lib. I. cap. 11.
[a] Addend. ad Tom. II. p. I.
[b] Theſ. Num pag. 27.
Pag. 368.
Ibidem p. 369.

cognomentis. Neque mirum videri debet in urbe quoque Mesopotamiæ signari huius Seleuci VI. Syriæ Regis nummum; quum ab insignibus, quas reportauit, ut aliunde constat, contra Antiochum Philopatorem victoriis, NIKATOΡΟΣ cognomen huic Seleuco inditum, iidem eius nummi arguant: nec cæteroquin intra Syriæ ita dictæ fines, seu cis Euphratem, sed in Transeufratensem etiam regionem crebras irruptiones fecerint Seleucidæ, eamque, aut eius partem sibi quoque subiectam subinde ac tributariam reddiderint. Adde, quod in ANTIOCHI IV. nummo in eadem Mesopotamia, eam, de qua modo, *Edessam* sub nomine ANTIOXEΩN ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ, *Antiochensium Ad Callirhoen*, designari vidimus. Id vero fide præclari huius *Seleuci* VI nummi liquet, post Parthorum fundatum sub Antiocho II. ac Seleuco II. seu Callinico, in eo terrarum tractu, imperium, *barbarum* illud, prout a Juliano Imperatore dici vidimus, NESIBI *nomen*, quacunque occasione id factum sit, huic urbi a *Barbaris* illis inditum. Id vero de hac urbe olim monui, eam, si Abul Pharaiium audiamus, non a cognomine Rege *Antiocho* primum, (ni una sit forte e sedecim urbibus, quas *Antiochiæ* nomine a primo Seleuco conditas, ac a patre *Antiocho* denominatas tradit Appianus) sed a Nimrodo pridem conditam, & quidem prope *Edessam*, hanc urbem, quæ *Chalya*, vel iuxta alios codices, *Achad* olim diceretur. Sed hæc de tribus hisce antiquis MESOPOTAMIÆ METROPOLIBUS, quarum consignata est in priscis earum nummis memoria, paullo præter institutum prolixius; id vero exigente argumenti ipsius tractatione, dixisse nunc vel adnotasse sufficiat.

Dyn. I. pag. 12

Syriac. p. 124.

IV.

De METROPOLIBUS *Proconsularis* ASIÆ, *ac de iis Imperatoris* ANTONINI *Rescripto.*

I. *De Rescripto Imperatoris Antonini, nempe Caracallæ.*

Inter eas vero Populi Romani prouincias, quæ plures iam olim habuerunt METROPOLES, occurrit continuo PROCONSULARIS ASIA. Id enim aperte docet celebre Antonini Caracallæ ad huius Asiæ Commune Rescriptum, quod nobis consignauit Ulpianus, ac meretur proinde ante omnia hic expendi.

[m] Ulpianus Leg. IV. §. 5. D. de Offic. Proconf.

Ingressum etiam (Proconsulem) *hoc eum obseruare oportet, ut per eam partem prouinciam ingrediatur, per quam ingredi moris est, &* (*quas Græci* ἐπιδημίας, i. e. accessus ad urbem, *appellant, siue* κατάπλουν, id est adnauigationem) *obseruare, in quam primum ciuitatem veniat vel applicet: magni enim facient prouinciales seruari sibi consuetudinem istam, & eiusmodi prærogatiuas. Quædam prouinciæ etiam hoc habent, ut per mare in eam prouinciam Proconsul veniat, ut* ASIA *scilicet; usque adeo, ut* IMPERATOR NOSTER ANTONINUS AUGUSTUS *ad desideria* ASIANORUM *re-*
„ *scripserit,* Proconsuli necessitatem impositam per mare ASIAM applicare,
„ *καὶ* ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΕΦΕΣΟΝ (id est inter *matrices urbes* Ephesum)
„ PRIMAM attingere.

Auctor nempe illius Reſcripti, in poſtremis hiſce verbis, & cuius proinde ætate plures cenſebantur, quod ex eo manifeſtum, Proconſularis *Aſiæ Metropoles*, *Antoninus*, ut modo diximus, *Caracalla*: non vero, ut erudito Marmorum Oxonienſium interpreti videbatur, & qua de re poſtea, *Antoninus Pius*. Illud enim abunde arguunt adducta modo Ulpiani verba: *Imperator Noſter Antoninus Auguſtus*; quibus *Antoninum Caracallam*, ſub quo Principe ac patre eius Seuero Adſeſſor exſtitit, ut notum, idem Ulpianus, deſignari conſtat: idque iuxta morem ei conſuetum, quo paſſim (ac prout [a] nuper aliam ab eodem Ulpiano relatam conſtitutionem, ad eundem *Antoninum Caracallam* eſſe referendam inde quoque euicimus) [b] *Imperator Noſter*, aut [c] *Imperator Noſter Antoninus*, aut, ut hoc loco, [d] *Imperator Antoninus Auguſtus*, ſicut ab aliis eiuſdem ætatis Juriſperitis, [e] Paulo, ac [f] Modeſtino ſubinde dicitur. Ut mirari proinde haud parum ſubierit, non in aliis quidem litteris ac diſciplinis, minus autem in priſcis Romani Juris Auctoribus verſandis exercitatos ea in re haud ſemel deceptos, ſed viros inſuper in iis terendis & explanandis etiam adſiduos. Quid vero per vocem ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ibi intellexerit in ſuo ad illos Aſianos Reſcripto idem ille *Auguſtus Antoninus*, abunde, ut opinor, vel e dictis hactenus de Prouinciarum Populi Romani *Metropolibus*, ſolitaque huius nominis in nummis aliiſque monumentis antiquis ſignificatione, cuiuis eſt manifeſtum. Quamquam negotium poſſet aliquod hic faceſſere Latinus ibi vocis illius interpres, qui ϗ Μητροπόλεων Ἔφεσον, reddit *inter matrices urbes Epheſum*; & ad eius exemplum Cl. Gothofredus; qui quum in breuibus ad hæc verba notis bene monuiſſet, ea *Metropoleos* voce denotari quod mox ab Ulpiano dicitur, *prouinciæ caput*; ab Ammiano autem *mater urbium*, (quod ſupra de Nicomedia Bithyniæ *Metropoli* dictum ab eo vidimus) ac idem quod *Metrocomia* inter vicos, talis ſit *Metropolis* inter urbes: addit continuo *Metropoles, matrices*; Salluſtio, *origines*; Curtio, *maior patria*. Quæ poſtrema tamen non de *Metropoli*, ratione prouinciæ, cuius illa foret *caput*; ſed ratione *Coloniarum* ab ea, & procul ſubinde extra prouinciam conditarum, dici conſtat: atque ita duplicem illam, & longe diuerſam huius *Metropoleos* vocis, de quibus paullo ante eſt abunde a nobis actum, ſignificationem, ibi confundi; ac male proinde hanc poſtremam ad EPHESUM, aliaſue *Aſiæ*, quæ ibi dicuntur, METROPOLES continuo referri. Neque vero ei notationi locum dare debuit Latinus Græcarum ibi vocum interpres; dum per *matrices urbes*, vocem ibi Μητροπόλεων reddit; ſed cuius parum accuratam in vertendis, quæ Græcorum lingua ſubinde tradita ſunt in Digeſtis, fidem, notarunt iam eruditi Legum Antiſtites. METROPOLES itaque Proconſularis ASIÆ, de qua ibi agitur, dicuntur huius prouinciæ urbes, quæ tum illius nominis prærogatiua, tanquam primariæ ac illuſtriores eiuſdem Aſiæ ciuitates, gaudebant, aut eam certe ſibi vindicare conſueuerant. Quot vero, aut quænam omnino eædem forent, quæ hoc titulo, adnexiſque ei iuribus & priuilegiis in ea prouincia, & quidem illa ætate Antonini Caracallæ, fruebantur, haud certo licet hodie adſequi, vel tuto ſatis pronuntiare. Neque enim, ut alioquin de aliarum ferme orbis Romani Prouinciarum *Metropolibus* factum conſtat, id in antiquis Auctorum, aliiſue priſci æui monumentis proditum utique videas. Equidem, ut de priſcis nummis iam loquar, mirari continuo ſubit, quod quum haud alii e Græcis maiori hodie numero thecas antiquarias exornent, quam qui a Proconſularis illius

Pag. 69. P. I.

a Orbis Roman. pag. 196. 197.
b Leg. in §. 4. D. de Admin. Tutor. lib. IV. D. de Cenſib. &c.
c Leg. III. D. de Donation &c.
d Leg. XXXII. De de Ritu Nupt.
e Leg. XVIII. D. de Minorib.
f Leg. XXXI. §. 4. D. de Fideicom. Libert.

Asiæ, & nobilioribus quidem in ea urbibus, neque una Cæsarum Romanorum ætate, sunt percussi: uti EPHESI, SMYRNÆ, PERGAMI, SARDIBUS, MILETI, TRALLIBUS, THYATIRÆ, PHILADELPHIÆ, MAGNESIÆ AD MÆANDRUM, LAODICEÆ, HALICARNASSI, CYZICI, SAMI, &c. nuspiam tamen illum METROPOLEOS titulum, quem ambitiosè adeo prisco aliarum imperii Romani urbium, quæ illum obtinebant, ære signari vidimus, iidem præferant: si unius equidem vel alterius e dictis modo urbibus singularem aliquem nummum mittam, in quo, & qua de re postea, id nomen forte legitur. Quod autem certo quodam consilio memoratarum modo nobiliorum Asiæ huius Proconsularis urbium factum statuendum est; ut nempe illa *Metropoleos* appellatione careant vulgo, & præter receptum alias id genus urbium *Metropoleon* morem, & quidem nobilissimarum etiam ex iis, nummi: maxime quum aliis honorum & iurium titulis eædem Asiæ urbes subinde in iis decorentur: uti ΠΡΩΤΗΣ, ΙΕΡΑΣ, ΑΣΥΛΟΥ, ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, adde ΚΟΙΝΟΥ ΑΣΙΑΣ, *Primæ*, *Sacræ*, *Inuiolabilis*, *Liberæ*, *Suis Legibus*, *Communis Asiæ Sacri* seu *Festi* tum ibi celebrati, ut de frequenti illa ac repetita *Bis Ter Quater* ΝΕΩΚΟΡΟΥ in iis appellatione; aut illius etiam *Primæ Pulchritudine & Magnitudine*, ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ, nunc sileam. In cuius proinde rei caussam, nec alieno utique loco, est hic nobis inquirendum.

2. *Quænam essent* ASIAE *Metropoles.*

Orat. pro Flacco cap. LXV.

Constabat nempe, ut a Cicerone alicubi dicitur illa Proconsularis Asia, quæ inter præcipuas Romani orbis prouincias olim habita, ex *Phrygia*, *Mysia*, *Caria*, *Lydia*; sub quibus insuper, sub Mysia nempe & Lydia, intelligi debent *Jonia* & *Æolis*, ac addi præterea vicinæ Maris Ægæi *Insulæ*. Qui amplissimus terrarum tractus, præ aliis Romani orbis Prouinciis, ingenti in primis urbium, & multarum ex iis insignium & magnarum numero gaudebat; uti de eadem a Smyrnæo Aristide dicitur: *ὅτε γὰρ πόλεις τοσαύτας τὰς πάσας οὐδεμία ἄλλη τῶν πασῶν περιέχεται, ὅτε τάς γε μεγίστας τοιαύτας·* *Nam nec tot urbes ulla alia natio, nec utique maximas adeo suppeditat.* Hinc in adductis supra Statii de Bolani Asiæ Proconsulatu verbis, dici ab eo vidimus:

De Concord. Urb. pag. 301. Tom. II.

[a] MILLE URBES ASIÆ *sortito rexerit anno:*

ab aliis vero, uti a [b] Josepho ac [c] Philostrato, quod est a nobis nuper alio in [d] opere monitum, dimidiato numero *quingentæ* dicuntur exstitisse *Asiæ ciuitates*, quæ Romano Prouinciæ Rectori parerent. Immo de qua prouincia a Quinto fratre tum administrata dictum a M. Tullio pridem fuerat: *Quam iucunda tandem Prætoris comitas in Asia potest esse, in qua tanta multitudo ciuium, tanta sociorum*, TOT URBES, TOT CIUITATES *unius hominis nutum intuentur?* In quibus autem verbis illud inter *urbes* & *ciuitates* discrimen potest obiter obseruari: ut priori voce nobiliores illius Asiæ ciuitates, ac velut *Metropoles* (prout ea *urbis* voce designari *Metropolim* paullo ante vidimus) ibi Cicero designarit. Idem paullo post: *Quare quoniam eiusmodi theatrum totius* ASIÆ *virtutibus est debitum, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum, iudicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usque Romam significationes vocesque referantur.* Ex iis autem nobilioribus illius Prouinciæ, quæ e dictis modo regionibus, *Jonia*, *Lydia*, *Caria*, *Phrygia*, *Mysia*, *Æolide*, constabat, urbibus, aliæ erant pridem suarum regionum capita: *Joniæ* nempe ac Oræ Maritimæ, *Ephesus*, *Smyrna*, *Miletus*; Lydiæ Mediter-

a Lib. V. Sylv. II. v. 57.
b Bell. Jud. lib. IV. cap. 16.
c De vit. Soph. lib. II. p. 597.
d Orb. Rom. pag. 369.
Ad Q. Fratrem lib. I. Epist. I. cap. 7.
Ibidem c. 14.

raneæ

raneæ *Sardes*; Inſularum *Samus*. Quarum autem urbium prior etiam ſeu *Ephesus* Lydiæ ab [a] Herodoto, [b] Liuio, aliiſque, tribuitur: altera autem, antea in Aeolide cenſebatur, ac unde etiam [c] *Æolis Smyrna* a [d] Callimacho, & in alio veteri Epigrammate dicitur: Myſiæ vero, *Pergamus*: Phrygiæ Maioris, *Laodicea* & *Apamia*: Helleſpontiacæ autem, *Cyzicus*. Quum vero dictæ modo regiones cum ſuis oppidis, in unam dein dictam Asiæ prouinciam ſub Romanis coaluiſſent, eamque *Proconſularem*, quod eadem a viro Conſulari ſub Proconſulis nomine regeretur, ab iis appellatam; inde etiam factum, ut ob amplitudinem prouinciæ, diuerſæ velut Præfecturæ ſeu Juridici Conuentus in ea conſtituerentur, ad quos vicinæ urbes, ac ſubinde etiam remotiores, quæ nempe in eo foro diſceptarent, conuenire tenebantur. Qui Aſiani Conuentus tum Διοικήσεις, uti vel ex [a] Cicerone liquet, e [b] Strabone præterea, [c] Ariſtide, aliiſque conſtat, appellati; tum Ἀγοραὶ δικῶν, *Fora Cauſſarum*, ut in Reſcripto Antonini Pii ad Commune Aſiæ, quod exſtat in libris Digeſtorum, & apud dictum [e] Ariſtidem; tum a Romanis, uti a [f] Plinio, aliiſque *Conuentus, Juridici Conventus, Juriſdictiones*, ſicut *Sardiana Juriſdictio*, vocabantur. Quos nempe conſtitutos in eadem hac Aſiæ prouincia *Juridicos Conuentus* enumerat quoque Plinius; tres nempe in Phrygia, *Cybariticum, Synnadicum*, & *Apamenum*; in Caria, *Halicarnaſſenſem, Alabandicum*; in Lydia, *Sardianum*; in Ora Maritima, *Epheſium, Smyrnæum*; in Æolide, *Adramytenum*; in Teuthrania, *Pergamenum*: additis populis vel oppidis, quæ ad eadem *cauſſarum Fora* ſeu *Juriſdictiones* ita dictas conuenire oporteret. Inde vero factum, ut eoſdem Aſiæ *Conuentus*, totidem *Metropoles* exſtitiſſe cenſuerit illuſtris Scaliger. Quum enim in acceſſionibus poſtremæ Animaduerſionum ad Euſebium editionis, *Smyrnæorum*, de quo paullo poſt, nummum a Goltzio ante deſcriptum adtuliſſet, in quo *Metropolis* dicitur *Smyrna*, addit ibidem: „ inde *Conuentum* vocari hanc urbem ab Hieronymo, qui de Polycar„ po tradit: *Scripſit ad Philippenſes valde utilem Epiſtolam, quæ uſque hodie* „ *in Aſiæ conuentu legitur*: id eſt in urbe Smyrna, cuius Epiſcopus fuerit Po„ lycarpus, quæ *conuentus*, id eſt Metropolis Aſiæ dicitur: Sophronium e„ nim male reddidiſſe σύνοδον. Quod autem *Conuentus Metropolim* ſignificat, „ potuiſſe a Plinio diſcere, & aliunde. Verum quam viri magni notationem, aperte ante omnia redarguunt memorati paullo ante Antonini Pii Imperatoris ad Commune Aſiæ, quod in libris Juris Romanorum ciuilis legitur, Reſcripti verba. Ubi enim egiſſet, de diuerſo Rhetorum, Grammaticorum aut Sophiſtarum numero, quem alere tenerentur maximæ, maiores, aut minores illius prouinciæ Aſiæ ciuitates, addit continuo: εἰκὸς δὲ ταῖς μὲν μεγίστῳ ἀριθμῷ χρῆσθαι ΤΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ· ταῖς δὲ δευτέρῳ, ΤΑΣ ΕΧΟΥΣΑΣ ΑΓΟΡΑΣ ΔΙΚΩΝ· ταῖς δὲ τρίτῳ, τὰς λοιπάς. *Decet autem maiori quidem numero uti* METROPOLES GENTIUM: *Secundo autem, quæ* HABENT FORA CAUSSARUM (ubi neutiquam opus fuerat addere cum eorum interprete, VEL LOCA JUDICIORUM) *tertio autem reliqua*. Quibus utique nihil apertius dici potuit, ut non de iiſdem dici, quod ſtatuebat Scaliger, & in hac quidem Prouincia Aſiæ, *Conuentum* & *Metropolim*, omnino conſtaret. Neque etiam in adductis ab eo Hieronymi verbis, de Polycarpi Smyrnæorum Epiſcopi Epiſtola, *quæ uſque hodie in Aſiæ conuentu legitur*; ibi *Aſiæ conuentu* de *Metropoli*, ut vult ὁ πάνυ, & quidem de *Smyrna* debet omnino intelligi; ſed de ſtatis *Aſiæ Conuentibus*, qui Κοινὰ Ἀσίας, Συνέδρια, &

[a] Lib. I. cap. 42.
[b] Lib. XXXVIII cap. 39
[c] Σμύρνης ἀπ' Αἰολίδος Epigr. VI.
[d] Anth. lib. IV cap. XXVIII. Ep. 4.

[a] Lib. XIII. Ep. 53. & 67.
[b] Lib. XIII. pag. 629.
[c] Serm. Sacr. IV. pag 607.
[d] Leg. VI. §. 2 D. de Excuſat.
[e] Serm. Sacr. IV. pag. 604.
[f] Lib. III. c. I. & lib. V. c. 29. 30.
Ibidem lib. V. cap. 29, 30.

Pag. 61.

Ut ſupra.

Leg. VI. §. 2. D. de Excuſat.

& Συνόδοι etiam in ciuilibus negotiis, ut bene ibi & postrema voce usus est eam in rem Sophronius, ac nos nuper alibi quoque τῶν Ἀχαιῶν σύνοδον, *Achæorum Conuentum* a Polybio dici notauimus, dicebantur; & qui *conuentus* haud in eadem semper, quod aliunde constat, & qua de re postea, sed in diuersis prouinciæ urbibus haberi consueuerant. Adde, quod Plinius, eo quem indicat ibi loco vir magnus, nihil aliud innuit, nisi in Boetica, quatuor fuisse, & quos ibi enumerat, *Juridicos conuentus*; sicut dein septem in Hispania Citeriore exstitisse obseruat. Unde, ut ad memorati Antonini Pii in Rescripto ad Commune Asiæ verba redeam, ex iis utique liquet, Μητροπόλεις τῶν ἐθνῶν, *Metropoles gentium* ibi eas illius prouinciæ Asiæ, quod paullo ante monui, urbes intelligi, quæ erant singulæ suarum gentium, e quibus constabat eadem prouincia, capita: Joniæ nempe & Oræ Maritimæ, *Miletus, Ephesus, Smyrna*; Mysiæ, *Pergamus*; Lydiæ, *Sardes*; Cariæ, *Halicarnassus*; Phrygiæ Maioris, *Laodicea*; & Hellespontiacæ, *Cyzicus*. Præter quas autem aliæ adhuc erant, ut uidimus, *Synnada, Apamea, Alabanda, Adramyttium*, totidem *Juridici* in eadem Asia Proconsulari *Conuentus*; neque ideo tamen tum eius *Metropolibus*, ut aliunde statuere licet, adnumeratæ. Adeo ut darentur quidem dictæ in eadem Asia *Metropoles*, quæ forent etiam *Juridici Conuentus*, uti de *Epheso*, *Smyrna, Sardibus*, aliisque adhuc constat: sed quæ aliunde, & ob veterem loci prærogatiuam, aut noua, quæ iis accesserant, decora; non vero ob erectas demum a Romanis illas apud se Jurisdictiones, hunc dignitatis titulum obtinuerant. Immo quomodo etiam factum videas, ut in eadem Asia THYATIRA, quæ etsi Pergamenæ iurisdictioni, quod e Plinio constat, subiaceret; neque proinde foret una ex illis Asiæ Conuentibus, *Metropolis* tamen a Ptolemæo dicatur: ni alia statuenda sit, ut omnino cum viro doctissimo Campegio Vitringa arbitror, & qua de re postea, huius apud hunc Geographum loci ratio.

Orbis Roman. pag 424. Lib. II. c. 54. Exc. Leg. XLIII. Lib. III. c. I. Ibidem cap. 3. Lib. V. cap. 30. Lib. I. cap. 2.

3. *Quæ* Asiæ *Metropoles legantur in nummis.*

Qua ratione proinde factum videtur, quod dictæ modo nobiliores illius prouinciæ Asiæ urbes singulæ essent suarum velut gentium, e quibus illa constabat, nempe Joniæ, Oræ Maritimæ, Lydiæ, Cariæ, Mysiæ, Phrygiæ *Æolidos*, ac inde etiam ab Antonino Pio dictæ, Μητροπόλεις τῶν ἐθνῶν, *Metropoles gentium*, non vero *Asiæ* in genere; ut nempe ab ambitiosa illa totius prouinciæ *Asiæ Metropoleos* appellatione, sibi nominatim vindicanda vulgo eædem abstinuerint in earum nummis. Id mirari enim iam ante subiit, quod in tanta, qui supersunt earundem urbium, & quidem nobilissimarum ex iis, quasque aliunde Asiæ primatum adfectasse constat ex earum nummis, ΠΡΩΤΩΝ, & ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ, de quibus paullo post, inscriptis, nempe EPHESI, SMYRNÆ, PERGAMI, nulli ferme hactenus, ut id quoque de *Epheso* nominatim tradit celebris Antiquarius, occurrant nummi, qui illam ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΣΙΑΣ dignitatem, consueto alioquin in aliarum id genus *Metropoleon, Bithyniæ* puta, *Ponti, Cappadociæ, Ciliciæ, Phœnices, Mesopotamiæ*, &c. nummis more: si unum forte descriptum in Goltzii Thesauro EPHESIORUM, vel SMYRNÆORUM, aut geminum SARDIUM, de quibus mox, nummum mittas. Prior nempe, nec alibi, quod sciam, hactenus visus, sub Geta a Goltzio inscriptus traditur, ΕΦΕϹΙΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΑϹΙΑϹ Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Ephesiorum Metropoleon Asiæ Ter Neocororum*. Cui continuo addere licet alium ab eodem Goltzio in eodem

Vaillant. de Num. Græc. Imper. pag. 210. In Thesauro.

dem

dem Thesauro memoratum SMYRNÆORUM quoque nummum, & inde ab illustri Scaligero ad Eusebium dicto paullo ante loco adductum, qui sub Salonino Gallieno cusus, sed missa ACIAC mentione, CMYPNAIΩN MHTPOΠOΛEΩN ΔIC NEΩKOPΩN, *Smyrnæorum Metropoleon Bis Neocororum.* Sed quæcunque sit horum nummorum fides, & a quibus commemorandis abstinuit in nupera collectione Græcorum sub Imperatoribus numismatum celebris Antiquarius; ii certe, præ tot aliis residuis adhuc earundem urbium, sine illa *Metropoleos* appellatione, nummis, aduerti haud magnopere merentur. Quamquam SMYRNAM quod adtinet, hoc MHTPOΠOΛEΩΣ, & quidem AΣIAΣ nomen, ei in antiquis illius urbis Inscriptionibus subinde tribui liqueat: uti in ea quæ inter Marmora Oxoniensia, & quidem cum AΣIAΣ mentione legitur, KAI ΛAMΠPOTATHC KAI MHTPOΠOΛEΩC THC ACIAC *Et Splendidissimæ Et Metropoleos Asiæ*; & in altera insuper a Cl. Sponio descripta, ubi inter alia legitur: TH ΛAMΠPOTATH KAI MHTPOΠOΛEI KAI TPIC NEΩKOPΩ TΩN CEBACTΩN, *Splendidissimæ Et Metropoli Et Ter Neocoro Augustorum.* Verum præter primarias hasce Proconsularis Asiæ urbes, EPHESUM & SMYRNAM, in memoratis modo apud Goltzium nummis METROPOLES dictas, adducuntur seorsim ab eruditis, aut præstantibus quibusdam Antiquariis singulares quarundam eiusdem Asiæ urbium & Cæsariani quidem nummi, a Cl. autem Vaillant, si priorem ex iis mittas, prætermissi, uti SARDIANORUM, HALICARNASSENSIUM, MAGNETUM AD MÆANDRUM, COLOPHONIORUM, TEIORUM, ac ÆZANITARUM in Phrygia, in quibus illa *Metropoleos* appellatio iisdem tribui videtur. De quibus singulis agetur paullo post, ubi de THYATIRA insuper, ac CYZICO, in eadem Asiæ prouincia; quarum illa apud Ptolemæum, hæc in Inscriptione antiqua, METROPOLIS similiter dicitur.

Animadu. p. 1. | Pag. 47. P. 1. | Itinerar. p. 125. P. 1. Tom. 10. | In Num. Gr. Imper.

4. *De vero sensu* Rescripti *Antonini Caracallæ ad Asianos: ac de* EPHESO.

Neque vero mirum cuipiam, ut opinor, videbitur, quod in eodem Antonini Caracallæ ad Commune Asiæ Rescripto, e pluribus eius Metropolibus unius EPHESI fiat ibi mentio. De maritimo nempe Proconsulis in eam Asiæ prouinciam itinere, & quidem præ aliis eius Metropolibus *Ephesum* adpulsu, ibi demum agitur. An vero his eiusdem Rescripti verbis, ut quibusdam eruditis visum, inter illas Asiæ *Metropoles* EPHESUS PRIMA continuo renuntietur; aut etiam iuxta alios, ideo quod *prima* iam foret inter illas *Metropoles*, in eam etiam Proconsul ad Asiam regendam missus appellere ante alias teneretur; quod res sit illius, de quo hic agitur, fori dispiciendum nunc venit. Quod postremum video a viro docto propugnari; ac iis quidem verbis, ut Dionysium Gothofredrum, & Batauum, Juris nempe „ Romanorum Ciuilis, editorem, *pudendi erroris* redarguat; qui contra Me„ diceum Manuscriptum, contra bonos auctores, contra nummos etiam au„ ctoritate publica flatos, mutant & corrumpunt; dum nempe legunt po„ strema Rescripti illius verba, *primum adtingere*, pro *primam adtingere*, uti „ legitur in Manuscripto Florentino, Ephesum enim, quod continuo addit, „ primam esse Metropolim Asiæ & Joniæ. Etsi vero retinendam ibi venerandi Codicis Medicei lectionem, *primam* nempe, non *primum*, facile viro docto largiar; haud ideo tamen ea voce, quod *Prima* foret Asiæ *Metropolis Ephesus*, designari; aut vero, ut aliis visum, hanc urbem, inde eo Rescripto

Laur. Theod. Gronouius ad Marm. Tiberio erectum cap. XXII. in fine.

Primam inter eas *Metropoles* constitui ac ordinari statuendum est: sed quod ex illis *Asiæ Metropolibus* Proconsul, qui per mare Asiam applicare tenebatur, *Ephesum*, non vero aliam illius prouinciæ Metropolim, *primam* seu *primum* deberet adtingere Quod aperte satis indicant, quæ præcedunt ibidem adducta iam ante Ulpiani verba: *Ingressum etiam hæc eum* (Proconsulem) *obseruare oportet, ut per eam partem prouinciam ingrediatur, per quam ingredi moris est*, (*quas Græci* ἐπιδημίας i.e. accessus ad urbem *appellant, siue* κατάπλουν, adnauigationem) obseruare, *in quam prouinciæ ciuitatem veniat vel applicet. Magni enim facient prouinciales, seruari sibi* CONSUETUDINEM *istam, & eiusmodi* PRÆROGATIUAS. *Quædam Prouinciæ etiam hoc habent, ut per mare in eam prouinciam Proconsul veniat.* Quibus verbis (in iis vero an iterata vox *obseruare* Ulpiano, vel glossæ cuipiam ad hunc locum tribui debeat, nunc mitto) additur continuo: *Imperator noster Antoninus Augustus ad desideria Asianorum rescripsit: Proconsuli necessitatem impositam per mare Asiam applicare*, καὶ τῶν Μητροπόλεων Ἔφεσον (*id est inter* matrices urbes Ephesum) PRIMAM *adtingere.* De primo enim, & quidem iuxta veterem *consuetudinem*, ac receptam ea in re urbis alicuius *prærogatiuam*, Proconsulis in prouinciam adpulsu ibi agitur: ut nempe consueti ea in re moris, & quem seruari sibi enixe cuperent prouinciales, ratio a Rectoribus prouinciarum, qui ad eas regendas erant missi, haberetur. Neque vero istud, maxime sub Imperatoribus, in mero id genus Rectorum arbitrio relinquebatur; quo itinere, terrestri, an maritimo, aut qua parte prouinciam essent iidem ingressuri. Hinc missus ad Bithyniam cum Ponto administrandam a Traiano Plinius Secundus, eidem Traiano rationem instituti a se itineris, & quo primum, etsi adhuc extra prouinciam, adpulisset, reddendam credidit: *Quia confido, Domine*, AD CURAM TUAM PERTINERE, *nuntio ibi, me* EPHESUM *cum omnibus meis* ὑπὲρ Μαλέαν *nauigasse*; etsi ille non ad regendam Asiam, sed cum Ponto Bithyniam fuerat missus: cui autem rescribit continuo Traianus: *Recte nunciasti mihi, Secunde carissime.* PERTINET *enim* AD ANIMUM MEUM, QUALI ITINERE *in* PROUINCIAM PERUENIAS. Ea nempe habita est ratio, ut primus id genus Rectorum, maxime qui per mare in prouinciam, ut Asiæ Proconsules, proficisci tenebantur, in aliquam nobiliorem illius prouinciæ, & quidem si id illius situs pateretur, eius quoque Metropolim, foret adpulsus. Unde libera adhuc Republica, Cicero de sua in Ciliciam, ad quam administrandam Proconsul tendebat, profectione: *Nihil me tibi gratius facere posse, quam si ad Sidam adnauigassem, etsi* MINUS DIGNITATIS *haberet* ILLE ADUENTUS. *Sida* nempe e primariis, ut vidimus, Pamphyliæ urbibus; sed cuius tamen in eam Ciceronis aduentus *minus dignitatis* esset habiturus, quam si in aliquam Ciliciæ, quæ demandata erat ei prouincia, maritimam & nobilem, uti iam ea ætate Tarsum, adpulisset: ubi continuo magnis prouincialium studiis, laudibus, feriatis diebus, aliisque publici velut gaudii significationibus, aduentus eius foret celebratus. Cuius utique rei fidem faciet, ac ut moris sua adhuc ætate retenti, & proinde iisdem huius, de quo agimus, Rescripti temporibus, Ulpianus in alia eiusdem tituli de Officio Proconsulis lege: *Si in aliam aliquam ciuitatem celebrem, vel* PROUINCIÆ CAPUT. (h.e. *Metropolim*) *aduenerit*; *pati debet commendari sibi ciuitatem*, LAUDESQUE SUAS *non grauate audire: cum honori suo prouinciæ id vindicent, & ferias, secundum mores & consuetudinem, quæ ratio*

Lib. x. Epist. 26.

Ibidem Epist. XXVII.

Lib. III. Ep. 6.

Leg. v. D. eodem.

tio

tio obtinuit, dare. Quum vero plures darentur in ora prouinciæ Asiæ maritima nobiles inprimis eius ciuitates, & quidem quæ tum *Metropoleon* titulo gauderent, nempe, *Ephesus, Smyrna, Miletus, Samus, Cyzicus*, hinc Proconsul, cui necessitas erat imposita per mare ad Asiam, quod dicitur, applicare, ante alias* seu *primam Ephesum* adtingere tenebatur. Immo quam in rem illud opportune contigit, ut inciderem forte, dum hæc commentarer, in adductum inter Philippi Patris numismata a Cl. Patino nummum, cum Triremi in auersa nummi area, & adscriptis ibi vocibus desuper, ΕΦΕCΙΩΝΑ infra ΚΑΤΑΠΑΥC. Ad quem autem, prout minus felix aut accurata fuit eius in explicandis Græcis Cæsarum nummis haud vulgo obuiis adtentio ac in-„ dustria, hoc unum notatur : quod is nummus, quantumuis integer, in una par-„ te corruptus, nomen eripit spectabile, quod felicior quispiam coniiciet. Verum id facile mihi, etsi parum utique sagaci, suboluit, exstare ibi omnino singularem illius, cuius Ulpianus, ut paullo ante vidimus, nominatim meminit, Κατάπλυ, seu, iuxta huius vocis ibi interpretem, *adnauigationis*, mentionem; & mox in Antonini Caracallæ ad Asianos Rescripto, quod *Proconsul* (Asiæ nempe) *per mare Ephesum primam attingere* tenebatur. Cuius autem notationis me continuo certiorem reddidit consultus mox Græcorum sub Romanis Imperatoribus cimeliorum id genus adornatus a celebri Antiquario Catalogus, ac inter eiusdem Philippi Patris nummos, idem, nulla quidem facta adducti a Patino nummi mentione, sed aliunde tamen ibi descriptus; qui nempe exstaret in luculentis illustris Foucaultii cimeliis, cum Triremi similiter, ac eadem sed integriore una littera ac genuina inscriptione, ΕΦΕΣΙΩΝ Α ΚΑΤΑΠΛΟΥC, eodemque interprete, *Ephesiorum Primus Appulsus*, ac ut continuo ibi additur, *quando per mare Philippus Ephesum venit*; siue potius ut hoc addam, *Ad Ephesum Primam Adpulsus*, ad quam nempe primam, vel ex hoc Antonini Imperatoris, Caracallæ nempe, Rescripto adpellere incumberet; ac unde etiam Ephesus, primus illius adpulsus locus, seu ipsamet Κατάπλυς euaserat. A Græcis equidem Κατάπλυς, ac inde etiam a Romanis Scriptoribus *Cataplus*, quod viderunt iam eruditi, cum de *nauium* seu *Classis aduentu ad portum* seu *adpulsu*; tum inde de *Classe* ipsa, quæ adpellit, dictus, ut de *Classe Alexandrina* nominatim apud [a] Ciceronem, *Cataplus Puteolanus*; apud [b] Martialem, *Niliacus*; apud [c] Marcellum Empiricum feminino genere, *Lagæa Cataplus*, apud [d] Ausonium in genere, ac [e] Sidonium Apollinarem, de quauis mercatorum classe : quæ loca, & alia nonnulla Græcorum Auctorum, Polybii, Strabonis, Dionis Chrysostomi, & Aristidis de voce Græca Κατάπλυς, pro *nauium adpulsu*, erudite iam ad Suetonium congessit ὁ πάνυ Casaubonus. Quibus autem hic Ulpiani locus addi insuper meruit; quæ vero egregie illustrat insignis ille omnino, de quo nunc a nobis agitur, nummus. In eo enim opportune admodum, cum vocis illius eam in rem ab Ulpiano adductæ, ubi ingressus Proconsulis in prouinciam Asiæ meminit, nempe, quas Græci ἐπιδημίας, i. e. *accessus ad urbem appellant*, siue ΚΑΤΑΠΛΟΥΝ *adnauigationem*; tum simul adsertæ illius sibi dicto Antonini Caracallæ, Rescripto, *prærogatiuæ* renouatam, & publico urbis ære consignatam ab Ephesiis memoriam cernimus. Unde nihil ad peculiarem quandam huius, in quo explanando versabar, argumenti: & Antoniniani Rescripti illustrationem opportunius, aut quod magis adtineret, credidi; quam ut singularis adeo nummi iconem, obuia illustris Foucaultii comitate, parario autem, qui eorundem

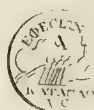
cime-

Numism. Imper. p. 305.

Vaillant pag. 162

a Pro C. Rabirio Post. cap. 14.
b Lib. XII. Epigr. 75.
c Carmin. de Medicin.
d De Clar. Urb. Ep. XIII.
e Lib. VI. Ep. 8.

cimeliorum eſt ei, ut Tulliano eam in rem verbo utar, *myſtagogus*, eximia autem earundem antiquitatum & linguarum inſuper peritia, Antonio Galland, uti mox factum impetrarem.

Continuatio eiuſdem argumenti. Hanc proinde clariſſimam eſſe Reſcripti illius ſententiam, tum modo dicta abunde arguunt; tum illud inſuper, quod ſi de *Epheſo*, tanquam *prima* inter illas *Aſiæ Metropoli* ibi ageretur, exſtaret potius in Reſcripto, καὶ Μητροπόλεων πρώτην Ἔφεσον *adtingere*, quam, ut ibi legitur, καὶ Μητροπόλεων Ἔφεσον *primam adtingere*. Quod vero pręter hanc codicis Medicei auctoritatem, eam præterea bonorum Auctorum, ac veterum inſuper nummorum continuo aduocet vir doctus; ut inde *pudendi erroris* Dionyſium Gothofredum, ac Batauum iuris ciuilis editorem redarguat, qui *primum*, pro *primam* ſcilicet, hic legerint; neque proinde hunc *Epheſi* inter *Metropoles Aſiæ primatum* ea voce denotari ibi viderint: vereor equidem ne id fruſtra omnino ſit ab eo monitum. Mitto quod, non *pudendo*, dicam, *errore*, (neque enim contumelioſis id genus vocibus, in re cum leui admodum, tum ubi idem Reſcripto ſenſus, ut uidimus, conſtabat, uti mihi mos eſt) qualicunque tamen, *Epheſus prima Metropolis Aſiæ & Joniæ* ibi a viro docto dicitur. Inde enim, quod urbs illa *Aſiæ* foret *Metropolis*, *Joniæ* etiam, quæ pars tantum erat illius Aſiæ haberi continuo debuit. Adde, quod *Joniæ* propriæ *dictæ*, non adeo *Epheſus*, quam *Miletus* a Plinio, dum ab eo *Joniæ caput* ea dicitur, aut *Smyrna*, vel *Samus* in huius urbis etiam, de quibus poſtea nummis, ut paullo ante vidimus, ac poſtea adhuc dicetur, *Metropoles*, aut *Primæ* fuerint appellatæ. Accedit, neutiquam illud certum eſſe ac liquidum, uti arbitratur vir doctus, quod cum ante, tum iis Antonini Caracallæ, quibus Reſcriptum illud ad Aſianos eſt miſſum, temporibus, *prima* inter *Metropoles Aſiæ* habita continuo fuerit *Epheſus*. *Bonos* autem *Auctores* quod adtinet, ex iis utique conſtare poteſt, inter illas Aſiæ urbes magnam & pręcipuam quandam fuiſſe *Epheſi* celebritatem. Hanc enim ei continuo vindicabat ſumma Dianæ Epheſiæ, eiuſue Templi in tota Aſia religio, ſanctitas, ac fama; iactatus ad eam urbem Latonæ partus, ſeu Dianæ ac Apollinis natales; emporium ibi urbium Aſiæ intra Taurum, iuxta Strabonem, maximum; hinc eadem ſupra omnes Lydiæ & Joniæ urbes adaucta, iuxta Philoſtratum; hinc opes, unde *opulentiſſima urbe* uti ac *tutiſſimo portu frui* dicitur claſſis, quæ in ea ſtatione ageret, apud Liuium, & incolarum denique frequentia. Adde *primatum Aſiæ* huic urbi tributum a Joſepho, Τῇ Ἐφεσιων πόλει πρωτευούσῃ τῆς Ἀσίας, *Epheſiorum urbi primatum in Aſiæ obtinente*, ubi de litteris agit a Dolabella Conſule ac Imperatore, in fauorem Judæorum, ad Epheſios miſſis, quas ii dein ad reliquas Aſiæ prouinciæ urbes mittere tenerentur. Verum etſi hiſce, & aliunde tradita ab antiquis Græcis Romaniſque Auctoribus ſingularis huius urbis celebritas inter alias eiuſdem Aſiæ urbes eluceſcat; haud inde tamen *Primæ* inter *Aſiæ Metropoleos* dignitate eandem *Epheſum* ornatam ſub Romanis ante Antoninum Caracallam

Lib. v. cap. 29.

Tacit. Annal. III. cap. 60.

Lib. XIV. pag. 642.

Vit. Apollon. lib. VIII. c. 3.

Lib. XXXVII. cap. 15.

Antiq. lib. XIV. cap. 17.

racallam aut ſub eodem, vel proximis ab eo temporibus, liquet. Certe neque Cicero, ubi de claris huius Aſiæ urbibus, totaque illa prouincia agit, paullo ante Romanorum Imperatorum tempora: neque ſub iis Strabo, ubi de *Epheſo* nominatim loquitur: vel Tacitus in iis locis, quibus vel de iure Aſylorum, aut de Templo Tiberio ac Senatui apud ſe erigendo, varias eiuſdem Aſiæ urbes, ac inter eas *Epheſum*, coram Senatu diſceptaſſe legimus, hanc *primæ Aſiæ Metropoleos* prerogatiuam, ceu quid præ aliis ibi memoratis eiuſdem Aſiæ urbibus eximium, *Epheſo* tribuunt: etſi forte priori apud Tacitum loco, primi, ante *Magnetas* nempe, aut *Aphrodiſienſes*, *Epheſii* dicuntur Senatum adiiſſe. A Plinio autem *Epheſus*, alterum demum *lumen Aſiæ*, poſt *Smyrnam* nempe, dicitur, unuſque e diuerſis eiuſdem Aſiæ Juridicis Conuentibus, in quos eadem prouincia erat diuiſa. Ita etiam mox ſub Traiano, *Smyrnæos cum Epheſiis*, de *primatus* nempe iuribus, diſſidentes tradit Dio Chryſoſtomus. Sequutis vero poſtea, ſub Diuis Fratribus Marco & Lucio Vero, temporibus, de hoc *Aſiæ primatu* graues fuiſſe inter illas duas urbes non ſolum, ſed *Pergamum* inſuper, contentiones, abunde, & qua de re plenius paullo poſt dicetur, ex Ariſtidis eam in rem ad tres illas Aſiæ urbes Oratione conſtat: nuſpiam etiam facta, ubi de *Epheſo* ſingulariter agit, ulla *Metropolitici* illius *iuris*, & quidem quo præ duabus aliis *Smyrna* & *Pergamo*, gauderet tum vel antea *Epheſus*, mentione. Immo nec apud Philoſtratum, qui, ut notum, adhuc infra Antonini Caracallæ ætatem floruit, ac ubi diſſidentium inter ſe de Templorum iuribus *Epheſiorum* ac *Smyrnæorum* ſimiliter meminit; vel quum alibi de iiſdem agit urbibus, ullam huius *Epheſiorum* præ *Smyrnæis* primatus occurrit veſtigium. Neque vero Nummorum, quam ſimiliter, ut vidimus, obtendit hic vir doctus, auctoritas, ut hanc *Primæ Aſiæ Metropoleos*, quamque iam ante illud Antonini Caracallæ Reſcriptum obtineret *Epheſus*, prerogatiuam ei adſertum eat, id ullatenus euincit. Primo enim nuſpiam hactenus, quod ſupra iam notauimus, & ſtatuit etiam celebris, quo nemo in verſandis ac diuulgandis priſci huius æris reliquiis maiorem hac ætate operam poſuit, Antiquarius, illam *Metropoleos* dignitatem venditant *Epheſiorum* nummi; niſi in uno forte, ut diximus paullo ante, Getæ memorato apud Goltzium nummo, nec alibi hactenus viſo; & preterea ſine addita illa *Primæ Metropoleos*, de qua hic agitur, dignitate. Exſtant quidem plures eorundem *Epheſiorum* nummi ſub Ceſaribus, & quidem ante ac poſt Antoninum Caracallam, Reſcripti, de quo hic agitur, auctorem cuſi, inſcripti ΕΦΕϹΙΩΝ Α vel ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ, *Epheſiorum Primorum Aſiæ*: ſed, ut ea de re iam ante, & mox adhuc plenius dicetur, ac eſt ab aliis quoque Antiquariis monitum, qui nummi alio, quam ad *Primæ Metropoleos* ius ac dignitatem reſpiciunt. Adde, quod a *Smyrnæis* itidem, & *Pergamenis*, & a prioribus quidem maxime, adſumatur paſſim eademque ætate idem omnino ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ titulus in Ceſarianis eorum nummis; de quo etiam tres illas Aſiæ ciuitates inter ſe, ſub Diuis Fratribus Marco & Vero contendiſſe, ex Ariſtide vidimus. Unde etiamſi exſtet ut hoc addam, Macrini Imperatoris, qui Antonino Caracallæ ſucceſſit, horum *Ephesiorum* nummus; in quibus hanc ſibi prerogatiuam tribuant, ΕΦΕϹΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ ΝΕΟΚΟΡΩΝ, *Ephesiorum Qui ſoli Primi Asiæ Neocori*; haud eo minus poſt Macrinum, eundem *Primorum Asiæ* titulum ſibi vindicant in variis eorundem nummis, qui ſub Alexandro Seuero, Gordiano Pio, aliiſque Imperatoribus

a Orat. II. de Leg. Agr. cap. 39.
b Lib. XII pag. 577. XIV. pag. 634. & 639.
Annal. III. cap. 61, 62.
Annal. IV. cap. 55.
Lib. V. cap. 29.
Orat. XXXIV. pag. 427.
Orat. de Concord &c. pag. 297. Tom. II.
De Vit. Soph. lib. I. p. 531. 538.
Vaillant. de Num. Græcor. Imper. pag. 210.

sunt percussi *Smyrnæi,* aut ΠΡΩΤΩΝ in genere, *Pergameni.* Neque enim ad sequiora sub Christianis Imperatoribus tempora respexisse illud Antonini Caracallæ Rescriptum, aut adductum Macrini nummum quisquam equidem arguet; quibus nempe non *sola* duntaxat prouinciæ *Asiæ Metropolis* exstitit *Ephesus,* sed latius longe adhuc patentis Asianæ Dioeceseos, & cuius intuitu *Ephesinus* Episcopus, non *Metropolites* solum, sed Ἔξαρχος, immo *Primas,* & *Patriarcha* etiam, quod Ecclesiasticarum antiquitatum peritis notum, appellari meruit.

Vid. Sozomen. lib. VIII cap 6. Euagr. lib. III. cap 6. Codin. in Notit. Metropolit.

II.

De duobus SARDIANORUM *in Asia nummis.*

SARDIUM vero geminum cum ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ elogio nummum supra indicatum quod adtinet, exstant iam ii, & e maximorum quidem genere, a celebribus Antiquariis vulgati, cum memorabili illa omnino inscriptione, Α ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ ϹΑΡΔΙϹ ΑϹΙΑϹ ΛΥΔΙΑϹ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΟϹ *Prima Metropolis Sardes Asiæ Lydiæ Et Græciæ.* Prior nempe e duobus illis nummis, a Cl. Seguino primum editus, caput habet Muliebre cum Spicis; in auersa autem parte Raptum Proserpinæ, cum Græca inscriptione urbis tum Prętoris vel Archontis, *Julii Hermophili Sardianorum Bis Neocororum;* idemque postea primus inter nummos maximi, ut vulgo aiunt, moduli Regiæ Gallorum Gazæ est æri quoque incisus. Alter a [a] Sponio ac [b] Wehlero, viris de hisce antiquitatibus bene meritis, primum prolatus, ac dein inter Selecta illustris Abbatis de Camps numismata, una cum priori conspicuus, cum Muliere turrita in prima nummi area, eodemque *Sardium,* quod in priori elogio; in auersa autem parte, cum Joue sedente, & circum Zodiaci circulo. Ambo vero nummi Gordiani demum temporibus sunt percussi, quod viderunt iam diligentes Antiquarii; & arguebat insuper utrumque in iis Prętoris nomen, in aliis eiusdem Gordiani & coniugis Tranquillinæ nummis obuium; immo, iuxta Seguinum, & ei suffragante Vaillant, ambobus singulari harum antiquitatum peritia inclytis, signata in priori nummo, nec insolito in aliis id genus Augustarum nummis more, sub Proserpinæ typo, ipsa Tranquillinæ Augustæ effigies. Quæ autem ex sequentibus utriusque nummi iconibus, opportuno utique ac proprio eam in rem, ubi de *Metropolibus Asiæ* agimus, loco, liquidius utique constabit.

Select. Numismat. pag. 22.

a Itiner. Tom. III. p. 291.
b Itiner. num. 61.

Pag. 93.

In Not. ad Numism. Abb. de de Camps pag. 93.

De

De memorabili autem illa huius urbis SARDIUM inſcriptione, & cui ſimile haud occurrit alibi in antiquaria veterum nummorum penu exemplum ſilent viri præclari: niſi quod a Sponio dicitur, Aſiam ſæpe in nummis & „ marmoribus ſumi pro Jonia tantum, aut pro Proconſulari Aſia; quod poſtremum parum hic iuuat, quum & eiuſdem Aſiæ pars adhuc eſſet ea ætate Lydia. Id unum vero de eadem epigraphe tangit obiter, qui illius „ quoque meminit, eruditiſſimus Harduinus: Nummus e cimelio Regio, „ Metropolitici Sardium iuris & prærogatiuæ primatus index apud Seguinum: „ nunc Gazæ Regiæ. Cuius tamen *Metropolitici* harum *Sardium* iuris, & quidem dictarum ibi diuerſarum prouinciarum, uti *Aſiæ, Lydiæ*, & *Græciæ*, ac *primatus inſuper prærogatiuæ*, an *index* idoneus ſit hic nummus, dubitare equidem licet, immo ab ea ſententia potius diſcedere.

2. De Inſcriptione in priori nummi area.

Itiner. Tom. III. pag. 291.

Num. Urb. Ill. pag. 440.

Quo equidem loco illud licet continuo ſtatuere, hanc ambitioſam urbis *Sardium* in utroque illo nummo epigraphen, ex earum eſſe genere, quibus ſubinde claræ olim ciuitates, præ aliis vicinis aut æmulis urbibus, efferre ſe ſubinde & commendare voluerunt. Quod leuiſſimæ ac in adſentationes pronæ Græculorum in Aſia genti, & in eo quidem terrarum tractu, qui maximis ac de primatu contendentibus inter ſe ciuitatibus, abundabat, & inter quas erant aliquæ ſuarum gentium, e quibus conſtabat ſub Romanis prouincia Aſiæ, capita, haud inſolitum utique contigit. Ita, ut inter eiuſdem prouinciæ Aſiæ fines, & veterum id genus nummorum, quæ ad eam adtinent, cimelia me hic contineam, SMYRNA, *Joniae*, iuxta Ariſtidem, *corona* & *Aſiae decus*, non ſolum in veteri nummo, qui poſtea adducetur, ſub Antonino Caracalla percuſſo, inter alia dicitur, ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ, *Smyrnaeorum Primorum Aſiae Pulchritudine Et Magnitudine*, ac ſimiliter in veteri inſcriptione, de qua paullo ante: ſed in qua inſuper additur, ΚΑΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗϹ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ ΚΑΙ ΚΟϹΜΟΥ ΤΗϹ ΙΩΝΙΑϹ, *Et ſplendidiſſimae, Et Metropoleos Aſiae, Et Ornamenti Joniae.* Sic EPHESII, in adducto quoque ſingulari Macrini Imperatoris nummo, ΜΟΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ, *Qui Soli Primi Aſiae*, prærogatiuam ſibi vindicant; quum tamen & *Smyrnaei*, & *Pergameni*, eundem ſibi ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ, aut ΠΡΩΤΩΝ, qua de re paullo poſt, titulum tribuant cum in anterioribus, tum in ſequentibus adhuc eorum nummis. Mitto alium ſingularem eorundem *Epheſiorum* nummum, ab eodem diligentiſſimo Sponio memoratum, in quo hinc Saloninæ Gallieni, illinc Dianæ Epheſiæ effigies, cum peculiari illa inſcriptione, ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ ΕΦΕϹΙΩΝ, *Bonum Epheſiorum*, ſeu, ut eundem nummum interpretatur celebris Antiquarius, *Bonus Eventus Epheſiorum.* Sic ϹΑΜΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΙΩΝΙΑϹ, *Samiorum Primorum Joniae*, ſubinde quoque in eorum nummis, & quidem ſub eodem Gordiano, ſub quo *Sardianorum*, de quibus nunc agimus, nummi ſunt percuſſi: quum tamen dictæ modo *Epheſus* ac *Smyrna*, ut de *Mileto* ſileam, ſplendore ac dignitate, primatum in eadem Jonia obtinere tunc viderentur. Ne iam hic tangam Proconſulari Aſiæ vicinam Pamphyliæ SIDAM, in cuius nummo a me olim iam adducto, ϹΙΔΗΤΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗϹ ΕΝΔΟΞΟΥ, *Sidetum Splendidiſſimae Illuſtris* legitur: uti alioquin in nummo ANAZARBI in Cilicia, & Tarſi in eadem æmulæ, ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ ΕΝΔΟΞ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. *Anazarbi Illuſtris Metropoleos:* aut vero inſcriptum *Nicaeenſium* in Bithynia ſub Valeriano nummum,

Gratul. in Smyrn. pag. 478. Tom. I.

Spon Itiner. p. 202 Tom. III

Item. Vaill. Num. Græc. Imper. pag. 111.

Marm. Oxon. pag. 47. P. I.

Itiner. p. 198. Tom. III.

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 291.

In Gaza Regin. Chriſtin.

In Gaza Reg. Gall.

Inter cimelia Ill. Foulcautii. ΜΕΓΙϹΤΩΝ ΑΡΙϹΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, *Maximorum Præstantissimorum Nicæensium.* Qua ratione proinde factum, ut ea Gordiani Imperatoris ætate; quæcunque peculiaris eius rei caussa vel occasio exstiterit, superbum illum ac insolitum Α ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΑϹΙΑϹ ΛΥΔΙΑϹ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΟϹ, *Primæ Metropoleos Asiæ, Lydiæ, Et Græciæ* titulum, sibi in adductis supra nummis vindicare non dubitauerit urbs ea adhuc ætate prouinciæ Asiæ seu Proconsularis, SARDES.

2. Sardes *cur* Prima Lydiæ Metropolis *dictæ in iis nummis.* ἀκμάζουσα πλούτῳ Lib. I. cap. 29. In Alexandro pag. 673. Persar. v. 45. Lib. III. pag. 175.

Ac LYDIÆ quidem, quod secundo loco se PRIMAM METROPOLIM ibidem dicat, haud obscura foret utique eius rei ratio: quum eadem urbs, ut vulgo notum, Lydiæ quondam Regum sedes fuerit, & Croesi Regia, *diuitiis* tum, iuxta Herodotum, *adfluens*; postea maritimi Barbarorum seu Persarum imperii, ut a Plutarcho alicubi dicitur, πρόσχημα, seu *ornamentum*: ac unde πολύχρυσοι Σάρδεις, *auro abundantes Sardes* dicuntur a Persarum Choro apud Æschylum; apud Pausaniam autem, Agesilai adhuc ætate, partem maximam inferioris Asiæ fuisse *Lydiam* & *Sardes*, quæ opibus & omni copiarum genere cæteras anteiret; essetque eius, qui maritimam præfecturam obtinebat, domicilium, ut Regis ipsius Persarum erat Susa. Ubi autem *Lydia* cum reliqua minore Asia, in Romanorum potestatem transiit, & constituta est ab iis, e dictis supra regionibus, *Lydia, Caria, Jonia, Mysia, Aeolide, Phrygia,* Prouincia *Asiæ*; illaque *Proconsularis* dicta, ac in plures dein Præfecturas seu *Juridicos Conuentus*, ut paullo ante vidimus, diuisa; una tum, sicut alioquin, EPHESI, SMYRNÆ, PERGAMI, primariis illius prouinciæ Asiæ urbibus, SARDIBUS quoque, quibus, ut de ea Plinius, *Lydia celebratur maxime,* adtributa est *Sardiana,* uti tum appellabatur, eodem teste, *Jurisdictio,* ad quam plures, quos ibi memorat, populi conuenirent. Quomodo Centumuirale Judicium in eadem urbe erectum dicitur apud Philostratum, *a quo iudicabatur Lydia,* ἀφ' οὗ ἐδικαίωτο ἡ Λυδία. Ut proinde veteri illius *Lydiæ Metropoleos,* uti a Plutarcho quoque dicitur, prærogatiuæ accederet peculiaris & indulta sub Romanis in reliqua ferme Lydiæ oppida iurisdictio. Unde facile utique adsequimur, cur eadem urbs *Prima Lydiae Metropolis* dicatur in iisdem nummis Gordiani ætate cusis; in qua nempe *Lydia* censebantur claræ insuper urbes, (ut de *Ephreso, Pergamo, Trallibus* in eadem *Lydia* olim quoque adnumeratis, nunc sileam) *Philadelphia, Thyatira* quarum prior Sardianæ etiam iurisdictioni erat, iuxta Plinium, adtributa; immo e quibus *Thyatira*, uti supra iam vidimus, Μητρόπολις a Ptolemæo dicitur: cuius proinde, (nisi de alia *Lydiae* urbe *Metropoli* dicta, uti ea de re iam ante, ac paullo post, intelligi Ptolemæus debeat) intuitu se *Primam Lydiae Metropolim* vocare potuit eadem urbs *Sardes.* Quomodo sequutis ætatibus, & qua de re mox, constituta est *Lydiae Prouincia*, ab *Asia Proconsulari* tum diuisa; cuiusque non *prima* duntaxat, sed sola etiam exstitisse legitur *Metropolis* eadem urbs *Sardes* in Notitia Imperii, ac in Notitiis Ecclesiarum Antiquis.

Λυδῶν ἡ Μητρόπολις Σάρδεις Quæst. Rom. p. 277. Lib. v. cap. 29. Lib. v. p. 157.

3. *Cur* Sardes *dicta* Prima Asiæ Metropolis.

Quo iure autem aut sensu eadem urbs se *Primam Asiae Metropolim*, & priori quidem ante *Lydiam* loco dixerit, haud facile licet opinari. In *Asia* quidem Proconsulari plures tum fuisse urbes, quæ hoc *Metropoleos* nomen sibi tribuerent, e Rescripto Antonini Caracallæ ad Commune Asiæ, uti & ex altero Antonini Pii, sat, ut vidimus, constat. Unde inter eas ciuitates, quæ eo

eo iure haberi in ea Asiæ prouinciæ poterant, eoue nomine gaudere, merito locum sibi potuit vindicare eadem urbs SARDES: idque tum ob antiqua illius ciuitatis, quæ supra obiter adtigimus, decora, ac dignitatem; tum ob dictæ illius modo *Sardianae Jurisdictionis*, quam illa obtinebat, amplitudinem. Adde Templorum etiam, quæ ad Commune Asiæ spectarent, religionem; unde in inscriptione veteri legas apud Sponium, quendam ibi dictum ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΝΑΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΑΣΙΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ, *Sacerdotem Asiae Templorum Quae Sunt Sardibus*: ac prout in quibusdam *Sardianorum* nummis ΚΟΙΝΟΥ ΑCΙΑC, *Communis Asiae*, fit mentio. Verum *Proconsularis Asiae* pars tum erat, ut diximus, *Lydia*; tum inter dictas Asiæ Metropoles, hoc *Primae Metropoleos* elogium, aliæ eius Asiæ prouinciæ ciuitates sibi ea ætate potiori iure vindicare poterant, *Ephesus* nempe, *Smyrna*, *Pergamus*; & in quarum etiam duarum priorum nummis, ΠΡΩΤΩΝ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ, qua de re mox, *Primarum Asiae* elogium subinde tribuitur. Neque vero ea denuo hic adtingam, quæ *Epheso* utique præ *Sardibus* eum in Asia primatum, ac *Primae Metropoleos* dignitatem adserere potius videbantur; neque tamen id omnino, ut vidimus, adstruunt vel euincunt. Quamquam *Epheso* ad Corinthios scribens D. Paulus, ait: ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ Ἐκκλησίαι πᾶσαι τῆς Ἀσίας, *salutant vos omnes Asiae Ecclesiae*. Unde etiam ab eodem D. Paulo, vel a D. Luca in Actis, *Asia* ea haud semel dicitur, quæ *Epheso* finitima, eam nempe complexa; & inde ibi a Phrygia, Caria, aliisque eiusdem prouinciæ Asiæ ditionibus distincta, quod vidit etiam doctissimus Antistes Armachanus. Quam in rem aperta utique sunt D. Lucæ de Pauli itineribus agentis verba: Τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς ΜΙΛΗΤΟΝ· ἔκρινε γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι ΤΗΝ ΕΦΕΣΟΝ, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ΕΝ ΤΗ ΑΣΙΑ, *sequenti die venimus* MILETUM. *Proposuerat enim Paulus transnauigare* EPHESUM, *ne qua mora illi fieret* IN ASIA. Unde, & e sequentibus adhuc verbis, de eodem D. Paulo: *A Mileto autem mittens Ephesum*, satis liquet *Miletum*, tanquam Cariæ, (etsi Joniæ quoque sit adtributa, immo Plinio *Joniæ caput*, ac una olim, quod aliunde constat, e XIII Panionii urbibus) ciuitatem, ab eadem illa maritima, in qua erat *Ephesus*, *Asia* omnino distingui. Haud aliter nempe ac *Asia* & *Phrygia*, etsi utraque Proconsularis Asiæ, distinguuntur, in Epistola Lugdunensium & Viennensium apud Eusebium, inscripta τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν, *Ad eos, qui in Asia & Phrygia.* Immo id iam ante, ut hoc addam, & aperte satis a Catullo factum obseruo:

Miscell p.356. 1 Corinth. XVI. v. 19. De Asia Lydiana pag. 37. Actor. XX. v. 16. &c. Lib. V. cap. 29. Hist. Eccl. lib. VI. cap. I. Epigram. XLVI.

Linquantur PHRYGII, *Catulle, campi,*
Nicææque ager uber æstuosæ.
Ad claras ASIÆ *volemus urbes:*

& de quo postremo versu paullo post adhuc dicetur. Verum non hic de iure agitur, quo se, præ *Epheso* aliisue primariis prouinciæ Asiæ urbibus, *Primam Metropolim Asiæ* inscribi in dictis nummis adfectarint *Sardiani*, siue in genere de *Proconsulari Asia*, intelligi eadem debeat; siue potius de restricta illa subinde, quam modo diximus, ac proinde a *Lydia* quoque diuersa, *Asiæ* significatione; nempe ad oram illius continentis maritimam, tanquam nobilissimam, & maximas etiam ac præcipuas urbes eius complexam. Id enim, quod ante diximus, eo demum consilio a *Sardianis* factum statuendum est; quia alias eiusdem prouinciæ urbes, insolitis se subinde honorum titulis ultro

condecorare voluisse, proditis eius rei, & ex eadem hac penu nummaria, documentis vidimus.

De qua Asia *agitur in iisdem nummis.*

Lib. v. cap. 29.
a Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι. Iliad. B. v. 261.
b Georg. 1. v 383.
c In Ἀσία.
d In Ἀσία.
De Asia Proconf. pag. 35.
Bacch. v. 64.

Quamquam alia adhuc forte dari posset *Asiæ* in his *Sardianorum* nummis, iisque magis adhuc propria significatio: nempe, ut dicatur ibi de ea ditione circa Tmolum montem, in cuius latere erant, ut a Plinio dicitur, *Sardes*, quæ *Asiæ* olim nomen obtinuit, in qua erat Ἄσιος λειμὼν, seu *Asia palus*, [a] Homero pridem, ut notum, & dein [b] Maroni quoque memorata; & *Asia* urbs, cuius a [c] Stephano ac [d] Suida facta occurrit mentio, ac in veteri ac singulari nummo, de quo mox, signata etiamnum legitur memoria. Certe de illo Lydiæ circa Tmolum, ac ubi *Sardes*, tractu, immo ipsis, quas modo reliquerat, *Sardibus*, a Choro Bacchantium mulierum, quæ inde cum ipso Baccho erant Thebas profectæ, apud Euripidem & quem locum adduxit iam doctissimus Usserius, dicitur:

ΑΣΙΑΣ ἀπὸ γᾶς ἱερὸν Τμῶλον
Ἀμείψασ᾽

Asiatica *terra profecta, sacrum Tmolum Relinquens.* Exstat vero, & quidem huius Gordiani, sub quo cusi sunt hi ipsi, de quibus hic agitur, *Sardianorum* nummi, singularis omnino, quem a veteris huius elegantiæ studioso in primis ac perito P. Ludouico Joberto e Societate Jesu, acceptum vulgauit eruditissimus P. Petitus, inscriptum ACIA OMONOIA CMYPNA, *Asia Concordia Smyrna*; & cui similem quoque inter Græcos Gordiani nummos relatum a celebri Antiquario cernimus. Eius quoque iam ante facta fuerat mentio ab eruditissimo Harduino; sed ita, ut non sicut a Petito dein factum, in eo vocem *Asia*, de urbe illo nomine, cuius Stephanus ac Suidas meminerint, sed de ipsa prouincia *Asia* eam sit ille interpretatus; seu de fœdere, quod reliquæ *Asiæ* ciuitates cum *Smyrna* scilicet inierint. Quod tamen, inter duas quidem tresue urbes unius, vel diuersarum etiam prouinciarum, factum subinde ostentant veteres id genus nummi; totius vero prouinciæ cum una eiusdem ciuitate simile exemplum exstare haud equidem puto. Ut mittam quam parum verisimile videatur, aut receptis moribus ac institutis earum gentium consentaneum; ut totius amplissimæ illius sub Romanis prouinciæ, quales *mille* a Statio, *quingentæ*, ut e Josepho aut Philostrato supra vidimus, dicuntur exstitisse ciuitates, in peculiare aliquod fœdus, cum una ex earum numero *Smyrna*, quasi a toto corpore seu *Communi Asiæ* tum auulsa, coire eædem debuerint. Adde, quod obuia tum in aliis eorum nummis, KOINOY ACIAC, seu *Communis Asiæ* appellatio, ibi opportune fuisset adhibita. Adeo ut etsi obscura aliunde sit illius *Asiæ* ciuitatis, præter dictos Stephanum ac Suidam, apud veteres mentio, ab antiquis tamen Auctoribus id ab iis haustum liceat utique statuere. Unde etiam non dubitauit vir eximia eruditione, præterita ac dissimulata illa de hoc nummo sententia, quæ prostabat in libro, qui paucis ante annis in eadem, ubi ille agebat, urbe prodierat, alteram de urbe *Asia* in eo nummo signata amplecti ac tueri. Ut mittam illud antiquum *Asiæ* nomen sibi Lydos, ut apud se ortum, tradente id etiam Herodoto, vindicasse; nempe ab *Asio* Cotyos filio; unde & certam Sardibus tribum vocari *Asiada*. Immo quæ illustrant egregie antiqui ac eruditi ad Apollonium Rhodium Critici, qui ad ea Poëtæ verba, Ἀσίδος ἠπείροιο, *Asiæ continentis*, hæc notant: τῆς Λυδίας λέγει· ΑΣΙΑ γὰρ τὸ πρότερον ἐκαλεῖτο Η ΛΥΔΙΑ

De Amazon. p. 338.
Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 156.
De Num. Urb. Ill. pag. 590.
P. Petitus ut supra.
Lib. 1. c. 45.
Argon. lib 1. v. 779.
Shol. Ibid.

ἡ

ϰ̀ Ὅμηρος, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι· ϰ̀ Κιθάρα Ἀσιὰς (non Ἀσίας, ut alibi iam emendaui) λέγεται, ἐπεὶ ἐν Λυδίᾳ πρῶτον εὑρέθη. *Asiados continentis Lydiæ dicit.* Asia *enim primum vocabatur* Lydia. *Unde Homerus* Asio in prato: & *Cithara* Asias *dicitur*; *quandoquidem ea est in Lydia primum reperta.* Hinc *Citharam* quod adtinet, Ἀσιάδος Κιθάρας dici alibi ab eodem Euripide, & apud Aristophanem, κρέματα τῆς Ἀσιάδος, *pulsus Asiaticæ citharae* explicanda, non vero iuxta interpretem, *saltationes Asiaticae terrae*, alibi itidem docui. Adeo ut eo *Asiae* nomine, & quod *Lydiae* in his, quos hic expendimus, *Sardianorum* nummis præmittitur, *Primam Metropolim* eadem urbs se inscribit, intelligi possit illa antiqua *Lydiae* ditio: quae nempe *Asia* primum sit appellata, eaque ipsas olim *Sardes*, ac vicinum iisdem tractum complexa:

Obseru. ad Callimach. p. 467. — Cyclop. v. 442. Thesmophor. pag. 272. — Obseru ad Callim. ut supra.

quæ Asia *circum*
Dulcibus in stagnis rimatur prata Caystri.

Georg. lib. I. v. 3.

Lydiæ autem sequenti in iisdem nummis voce, reliquam designari, qua late patebat olim, *Lydiam*; adeo, ut in eandem, Herodoti ætate, referrentur *Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenae, Phocaea*; immo, iuxta Xenophontis etiam antiquos codices, *Pergamus*.

Lib. I. cap 7. — Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Λυδίας al. Ἀσίας Exped Cyr. lib. VII. cap. VIII. § 4. 5.

Unum vero superest in iisdem *Sardianorum* nummis, cuius equidem ratio videtur haud paullo obscurior, immo plane insolens & aliena; ac merebatur proinde a viris eruditis, qui hos *Sardianorum* nummos hactenus protulere, discuti aliquatenus & expendi, non vero omnis ea de re commemoratio secure prætermitti: facta nempe non ΑΣΙΑΣ solum, vel ΛΥΔΙΑΣ, sed ΕΛΛΑΔΟΣ etiam seu *Graeciae*, in iisdem mentio, & quidem cuius quoque ΕΛΛΑΔΟΣ Α ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC *Prima Metropolis* dicantur eædem *Sardes*. Quî enim, quæso, aut quo titulo ac iure, urbs Proconsularis Asiæ, quæque una foret ex Asianis Iurisdictionibus in ea prouincia constitutis, ad quam demum aliquot eiusdem prouinciæ populi & oppida conuenirent, *Hellados* seu Græciæ *Prima Metropolis* dici aut censeri potuit? Athenas equidem, urbium Græcarum, iuxta [a] Herodotum antiquissimam, ac Ἑλλάδος Ἑλλάδα, *Graeciæ Graeciam* a [b] Thucydide, dictam, plurium in eadem Asia urbium, ut Smyrnæ & aliarum adhuc *Matrem* seu [c] *Metropolim* appellatam haud ignoro; ob deductas nempe in eandem regionem Colonias. Quanquam, quod diu variarum in illo [d] continenti Asiæ urbium, & Insularum insuper, ut Sami, Chii, Lesbi, aliarumue dominatum obtinuerint iidem Athenienses; ita ut ad [e] ius petendum earum ciues Athenas nauigare coactos tradat alicubi Xenophon; cum aliqua proinde veri specie illius *Asiae* tractus *Metropolis*, seu caput; ac eo proinde sensu, quo in nummis, de quibus hic agitur, *Sardes* dicuntur *Hellados Metropolis*, appellari potuerint Athenæ. Nihil vero tale de *Sardibus*, ratione Græcarum in Europa urbium, minime autem ea Gordiani ætate, qua cusi sunt iidem nummi, dici aut statui ullatenus licuit. Id equidem scio contigisse, ut ob deductas a Græcis, maxime ab Atheniensibus, ut modo diximus, in illum Asiæ continentem Colonias, Ἑλλάδος etiam nomine idem ille Asiæ tractus subinde sit a Græcis Auctoribus dictus; uti præter Aristotelem ab Aristide, nec eo solum loco, quem iam adnotauit eruditissimus Palmerius, sed [f] alibi etiam, [g] ubi subuersam terræ motu Smyrnam, omniaque prostrata decora eius ac ornamenta lugens, exclamat: ὦ θέατρον τῆς Ἑλλάδος, *ô Græciæ Theatrum!* immo, ὦ κοινὴ τοῖς Ἕλλησιν ἀποφορά, οἵαν κεφαλὴν τοῦ γένους ἀπήνεγκας, O *dies*

Cur Sardes Prima ΕΛΛΑΔΟΣ *Metropolis in iisdem nummis dictæ.*

a Lib. VI. cap. 106. Adde Aristid. Panathen. pag. 466.
b Vid Eustath. Iliad. B. p. 284.
c Aristid. Orat. de Smyrn p. 42. & Gratul. Smyrn p. 407.
d ὁπόσαι ἦσαν ἐν τῇ ἠπείρῳ εἰσὶ πόλεις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀρχόμεναι de Rep. Athen. cap. II. §. 3.
e Ibidem cap. I. §. 16, 17.
f Orat. de Smyrn. Ad Imper. pag. 289. Tom. II.
g Monod in Smyrn p. 459.

dies in commune Græcis nefastus! quale totius generis caput abstulisti? Quomodo, ut hoc addam, a Rhodiorum Legatis dictum Romæ in Senatu apud Liuium legimus: *non quæ in solo modo antiquo sunt* GRÆCÆ MAGIS *urbes sunt, quam Coloniæ earum illinc quondam profectæ* IN ASIAM. Verum neque Ἑλλάδι, de illa *Asia* in his Lacedæmoniorum nummis locus, ubi eadem *Hellas*, tanquam ab *Asia* ac *Lydia* diuersa, adducitur; neque alioquin consuetum in monumentis id genus antiquis, ut Ἑλλὰς de *Asia* intelligatur. Quum vero multiplex fuerit, ut viderunt iam eruditi, huius vocis Ἑλλάδος apud veteres significatio: modo pro antiqua, ut vel ex Homero obuium, & angustioti appellatione, *Thessalia*, & quidem, quæ in ea dicebatur, *Phthiotide*: modo de reliqua Græcia, excepto, uti apud Plinium, Peloponneso, *Attica* nempe, *Megaride, Boeotia*: modo comprehensa sub *Hellados* nomine *Macedonia*; modo eadem & ipsa etiam *Thessalia*, exclusa: quocunque tandem ex iis sensu Ἑλλὰς sumatur in iis nummis, haud liquet utique, quo iure non dicam, sed qua equidem specie, *Sardes*, vetus Lydiana ad Tmolum in Asia ciuitas, neque ipsa Græcorum, uti quæ in maritima Asia *Metropoles* tum appellatæ, Colonia, attamen *Prima Hellados Metropolis* dici potuerit. Nisi inde forte aliquid subsidii vel lucis petendum sit, quod apud Strabonem, ubi agit de *Sardibus*, earumque ad Tmolum situ, addit continuo: περιοικοῦσι δὲ Λυδοὶ καὶ Μακεδόνες, *circum accolunt Lydi, ac Macedones*; ubi autem pro Μακεδόνες, Μαίονες legendum putat magnus Casaubonus. Verum *Mæones* iidem cum *Lydis* apud Herodotum, ac veteres [a] Homeri Interpretes, [c] Dionysium præterea Periegeten, [d] Strabonem aliosque, habiti; & quo referri etiam potest antiquus nummus sub Alexandro Seuero, & a [e] Sponio olim memoratus, in quo Bacchus cum Pantherisco ad pedes, cuius nempe *Bacchi* urbs *Sardes nutrix* exstitisse dicitur in veteri [f] Epigrammate, ac vinum in eo tractu primum repertum; circum autem, ΕΠΙ ΑΥΡ ΖΗΝΩΝΟϹ ΑΡΧ. Α. ΜΑΙΟΝΩΝ, *Sub Aurelii Zenone Archonte primo Mæonum*. Similem profert nummum duobus locis vir eruditus, sub Julia Mamæa cusum, in quo legatur, ut e duabus litterarum ΠΡ. in unam conflatis se tradit collegisse, ΕΠΙ ΑΥΡ. ΖΗΝΩΝΟϹ ϹΑΡ. ΠΡ. ΜΑΙΟΝΩΝ, *Sub Aurelio Zenone Sardes Prima Mæonum*. Verum in quo nummo, & quem inter cimelia sua possideat, legit, sicut in altero quem adduxit Sponius, & eadem ætate cum Alexandro Seueri filii effigie percusso, celebris Antiquarius: ΕΠΙ ΑΥΡ ΖΗΝΩΝΟϹ ΑΡΧ. Α. ΜΑΙΟΝΩΝ, nulla ϹΑΡ. ΠΡ. *Sardium Primæ* facta in eo mentione. Distincti vero fateor subinde iidem *Mæones* & *Lydi*, ut Strabo alibi agnoscit, ita tamen, ut addat continuo, *quod præstat eosdem esse existimare*. Adeo, ut vel inde haud locum habere videatur Casauboni emendatio, ut circum Sardes & Tmolum accolere dicantur ab eodem Geographo *Lydi & Mæones*, quos ille pro iisdem habet; sed, ut apud eum etiam legitur, *Macedones*. Maxime si id adhuc aduertatur, quod celebris urbs Lydiæ *Thyatira*, *Macedonum colonia*, Μακεδόνων κατοικία dicatur paullo ante ab eodem Strabone; a Plinio autem, *Macedones Caduеni*, iique, & quod hic notandum, *Sardianæ iurisdictioni* subiecti. Accedit, & qui inde quoque illustratur, Tacitus; apud quem, in commemoratione duodecim huius Asiæ urbium, quas sub Tiberio nocturno motu terræ conlapsas leuari tributis & largitione principis foueri contigit, *Macedones Hyrcani*, iuxta *Temnios, Philadelphenos*, adducuntur. Incolæ nempe hi *Macedones Hyrcanii campi*, qui Cilbiano prope Tmolum campo, iuxta Strabonem,

Lib. XXXVII. cap. 54.

Vid. Palmer. de Antiq. Græc. cap. III.

Lib. IV. cap. 45.

Lib. XIII. pag. 625.

Comment. ad Strab. pag 204.

a Lib. VII. c. 74.
b Schol. Iliad. P. 401.
c Vers. 1058.
d Lib. XIII. pag. 621.
e Itiner. Tom III. pag. 204.
f Αὐτὴ καὶ Βρομίῳ γενόμην τροφὸς &c. Anth. lib IV. c. XXIX. Ep. 4.

Harduin. Num Urb. Ill. p. 308. & 439.

Num. Græc. Imper. p. 142.

Τοὺς δ' αὐτοὺς ἄμεινόν ἐστι λέγειν lib. XIII. pag. 625.

Lib. XIII. pag. 625.

Lib. V. cap. 29.

Annal. II. cap. 47.

Lib. XIII. pag. 629.

nem, finitimus; iidemque a Plinio similiter, *Macedones Hyrcani* appellati. Ad hos vero *Lydiæ Hyrcanos*, non vero cum clarissimis Antiquariis, [a] Tristano ac [b] Patino, ad Hyrcanos Caspii mari accolas, referendos esse nummos aliquot Cęsarianos, qui ΥΡΚΑΝΩΝ sunt inscripti, bene iam est ab eruditissimo [c] Harduino, uti a doctissimo quoque Holstenio iam ante ad Carolum a S. Paulo, ac dein ad Stephanum quoque monitum, & postea a celebri Antiquario, in tradendis Græcis Imperatorum nummis. Immo quorum *Hyrcanorum*, seu dictæ in eo Lydiæ tractu eorum urbis HYRCANIÆ consignata adhuc occurrit memoria, in illa Marmorea Basi Colossi Tiberii Cæsaris a Ciuitatibus Asiæ, post ingentem terræ motum, Restitutis, erecti, Puteolis haud ita pridem reperta, ac æri inde incisa ac diuulgata. Addendi vero hisce a Ptolemæo in eo terrarum tractu commemorati *Mysomacedones*. Quibus accedunt adhuc apud Plinium in vicina Aeolide seu Mysia *Macedones Aschilicæ*. Quæ autem singula de *Macedonibus* hisce *Lydis*, seu in vicinis eiusdem Proconsularis Asiæ regionibus, firmant insuper egregie ac illustrant, duo antiqui & singulares quidam nummi: unus inter selectiora maximæ ex ære formæ cimelia illustris Abbatis de Camps vulgatus, hinc cum Philippi Junioris effigie; illinc præter adscriptum Archontis eiusdem urbis nomen, cum inscriptione ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, *Blaudensium Macedonum*. In *Lydia* vero exstitisse hoc oppidum docet, qui alicubi eius meminit, [a] Strabo; ut vidit iam [b] celebris horum cimeliorum interpres; male hodie apud [c] Ptolemæum Βλαίανδρος, eaque ob confusos, quod dixi, earum gentium fines, Phrygiæ Maiori adtributa. Idem vero nummus, quod uno verbo moneri ibi merebatur, ab illustri [d] Erizzo, inter eiusdem Philippi nummos fuerat iam ante editus. Alter vero eiusdem oppidi nummus, neque vulgatus hactenus, exstat in Thesauris Gallorum Regiis: in quo caput iuuenile ac laureatum cernitur, cum inscriptione ΔΗΜΟC ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ, in auersa vero parte fluuius decumbens & urnæ innixus, cum cornucopiæ & arundine, ac epigraphe ΙΠΠΟΥΡΙΟC ΜΑΚΕΔ. Ε. ΚΛΟ. ubi nempe *Hippurius* amnis illius tractus, ad quem situm foret oppidum illud in Lydia a *Macedonibus*, quorum fit in eodem nummo mentio, conditum. E quibus proinde pręclaris & singularibus Cęsarianis nummis; tum ex memoratis, ut vidimus, apud Strabonem Plinium, Tacitum, Ptolemæum, *Macedonibus Hyrcanis*, *Caduenis*, *Aschilacis*, *Mysomacedonibus*, ipsisque [a] *Thyatirenis*, liquet hunc Lydiæ olim & vicinum tractum, quod eum incoluerint, urbibus etiam in eo conditis vel restitutis, Macedones, *Macedonum* inde, seu *Macedonici* nomen sequutis etiam ætatibus retinuisse. Unde intuitu id genus *Macedonum*, quos cæteroquin Ἑλλάδος & Ἑλλήνων nomine olim dictos, aliunde constat, ac unde *Macedonum* in Asia & Ægypto sub Alexandro, & post eius fata, imperium, *Graecorum* appellari consueuit; istud *Metropolis Hellados* nomen vel decus, sibi, etsi haud satis idonea splendidæ eiusmodi appellationis ratione, in dictis modo nummis tribuisse videntur *Sardiani*. Neque alia certe mihi occurrit hactenus, quæ dari cæteroquin possit qualiscunque huius rei, seu adsumpti illius ab iisdem tituli caussa. Neque vero inde constituti reuera eiusmodi *iuris Metropolitici*, quo nempe in *Asia*, *Lydia*, & *Hellade* seu *Graecia*, & quidem *Primae* in iis *Metropoleos* gauderent utique ea Gordiani ætate *Sardes*, prærogatiua est continuo statuenda; quod ab omni veri specie ac fide valde est, ut aliunde sat liquet, alienum. Adeo ut tota illa eorundem nummorum inscri-

a Tom. II. p. 562.
b Numism. Imper. p. 306.
c Num. Urb. Ill. pag. 522.
d Not ad pag. 235. ult. edit.
e Not. pag. 325.
f Vaillant. Gr. Imper.

Lib. v. cap. 2.
Lib. v. c. XXXI. §. 32.

Select. Numism. pag. 99.

a Τῇ πρὸς Λυδίαν περὶ Βλαῦνδον lib. XII. pag. 567.
b Vaillant. Not. ad Numism. Abb. de Camps pag. 100.
c Lib. v. cap. 2.
d Discors. Sopr. le Medagl. pag. 542.

a Θυάτειρα κατοικία Μακεδόνων Strab. lib. XII. pag. 625.

inscriptio, adfectatæ demum a *Sardianis*, quæcunque eius rei ratio vel occasio tum fuerit, ac uti subinde ab aliis quoque eiusdem Asiæ urbibus, etsi minus forte ambitiose, factum vidimus, peculiari cuidam præ aliis *Lydiae*, non solum, sed reliquæ prouinciæ *Asiæ* urbibus eminentiæ, adscribi unice debeat Et hæc quidem hactenus ad aliquam memorabilis adeo horum, qui a SARDIANIS sunt percussi, nummorum inscriptionis lucem, quam iis haud impertierant viri præstantes, qui eosdem diuulgarunt, adferenda duximus: ac unde simul argumeutum, quod hic est nobis præ manibus, de *Metropolibus Asiæ* haud parum quoque illustratur.

III.
De METROPOLEOS *titulo in aliarum Proconsularis Asiæ urbium nummis.*

I. *De Metropoli Halicarnasso in veteri nummo.* In Notis p. 26.

Verum præteriri non debent memorati subinde, uti id obiter antea monui, aliarum huius Proconsularis Asiæ urbium, veteres quidam nummi, in quibus illa ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ tributa iis dignitas legitur. Unus est HALICARNASSI, primariæ olim in Caria urbis, sub Seuero Imperatore cusus, quem olim vidimus in Gaza Christinæ Augustæ; tangit quoque ad Stephannm e cimeliis Fr. Gotifredi Holstenius, nempe, quibus mox fuit locupletata dictæ Reginæ Gaza; quique in Appendice quoque veterum nummorum utilissimo Cl. Vaillant operi de Græcis Imperatorum nummis addita depictus cernitur. Inscriptus vero ille ΑΛΙΚΑΡΝΑϹϹΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ, *Halicarnassensium Metropoleos*, nempe non Asiæ adeo Proconsularis, quam in ea Cariæ, prout eadem a Diodoro, Maussoli, de quo in superiori Differtaione egimus, Carum Regis dicitur *sedes ac Metropolis exstitisse Halicarnassus*, ἑστίαν καὶ μητρόπολιν συμβέβηκεν εἶναι Ἁλικαρνασσόν. Ut mittam quod eandem *Halicarnassum, Cariæ nobilissimam*, vocat alicubi Cicero. Unde haud alienum erit ab hoc loco, ut ob raritatem eorum huius Proconsularis Asiæ nummorum, in quibus illa ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ dignitas signatur, hunc eorundem *Halicarnassensium*, qui eam in eo sibi tribuunt, nummum conspiciendum hic demus.

Lib. xv. pag. 505. — Lib. 1. Ad C. Fam. Ep. 1. c. 8.

Exstant vero tres alii huius urbis nummi, cum eiusdem Seueri, tum Caracallæ filii, & Gordiani vulgo Pii, cum eodem typo; & prior quidem ac postremus ex iis in thesauris Gallorum Regiis; singuli autem cum solo *Archontis*, qui tum urbi præerat, nomine, & gentili loci ΑΛΙΚΑΡΝΑϹϹΕΩΝ, citra additum ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ titulum. Celebris Antiquarius, haud eos præteriit in describendis eorum Imperatorum nummis; omisso illo, qui *Metropolim* eandem urbem vocat, & cuius tamen adducta modo icon in dicta illius operis Appendice expressa cernitur. Idem vero Jouem Dodonæum cum barba

Vaillant. Num. Græc. Imp. p. 80, 92, 119.

barba prolixa, & ſubmiſſis manibus, intra duas arbores, ſuper quas ſunt duæ Columbæ, ſignari in iis nummis tradidit. Adeo ut per illas arbores ad fatidicam *Jouis fagum in Dodone*, de qua Euphorion in Fragmento Stephani de Dodone, Δωδῶνα Διὸς φηγοῖο, & inſidentes eidem Columbas reſpici foret ſtatuendum. Memini vero exſtitiſſe, qui ad conditorem urbis *Halicarnaſſi*, quæcunque ratio ad id eos impulerit, eundem nummorum illorum typum ſibi referendum crederent. Deductam vero a Troezeniis, duce vel Anthe, vel Aetio eius filio, *Halicarnaſſum* Coloniam tradunt [a] Strabo & [b] Pauſanias; unde apud priorem urbs Troezen *Halicarnaſſi Metropolis* dicitur. Sed horum accuratior diſquiſitio non eſt iam huius loci: ubi de illa *Metropoleos* appellatione huic urbi in prolato eius nummo conceſſa, nobis eſt demum ſermo.

a Lib. XIV. p. 656.
b Lib. II pag. 143.

2. *De duobus* Magnetum *&* Colophoniorum *nummis.*

Alter vero nummus eſt a me olim ſimiliter in laudatis Reginæ Chriſtinæ cimeliis obſeruatus, & quorum etiam confectum ante a viris Græci ſermonis parum intelligentibus catalogum, ad ipſorum nummorum fidem, adnuente olim Auguſta, emendare mihi licuit. Exhibet vero ille nummus, ex æreorum, qui magni vulgo ad Antiquariis dici ſolent, moduli ſerie, hinc Antonini Pii effigiem; illinc Cererem bigis Draconum vectam, cum inſcriptione, ΕΠΙ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ ΓΡΑΤΟΥ ΜΗΤΡ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ, *Sub Dioſcoride Grato Metropoleos Magnetum.* Adducitur quoque idem nummus, & velut ex eiuſdem Reginæ cimeliis, in præſtanti Græcorum ſub Imperatoribus numiſmatum collectione, ſed cum tribus illis tantum vocibus, ΕΠΙ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ ΜΑΓΝΗΤΩΝ, duabus nempe ΓΡΑΤΟΥ ΜΗΤΡ. quæ in eodem nummo omnino legebantur, præteritis. An vero illud abbreuiatum ΜΗΤΡ. aliud quid ibi, quam ſolito in aliis nummis more, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ vocem deſignet, uti *Metrodori*, aut *Metrophanis*, vel ſimilis loci tum Prætoris vel Archontis nomen, ſeu cuius filius eſſet hic *Dioſcorides Gratus*, haud certo licet ſtatuere. Quum autem duæ fuerint in Proconſulari Aſia urbes MAGNESIÆ nomine: una, *ad Mæandrum* fluuium; altera *ad Sipylum* montem; haud dubitare licet ad priorem debere referri hunc nummum: maxime ſi initiales illæ litteræ ΜΗΤΡ. de *Metropoli* explicari debeant, quæ potior utique altera ad *Sipylum* habebatur, ut vel ex ordine, quem eædem urbes ſequutis ætatibus in Notitiis antiquis obtinuerunt, ſat liquet: tum quod poſterior in antiquis eius nummis, & ad prioris illius ad *Mæandrum* diſcrimen, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ, aut etiam, ut in præclaro eius nummo a me olim iam prolato, ΑΠΟ ΣΙΠΥΛΟΥ, inſcribi ſoleat. Illud vero ΜΗΤΡΟΡΟΛΕΩΣ inditum huic MAGNESIÆ *ad Mæandrum* nomen, hinc minus forte eidem conuenire credi poteſt, quod exſtant ſingulares quidam Gordiani nummi in Gaza Gallorum Regia, & de quibus agetur paullo infra, cum memorabili illa epigraphe, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ, *Magnetum Septima Aſiæ*, citra additum proinde illum ΜΗΤΡ. ſeu ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ titulum. Accedit, quod hæc *Magneſia, Mileti* in Jonia Præfecturæ, ſicut altera ad Sipylum *Smyrnæ*, ut de iis Plinius, forent adtributæ. Addenda vero hiſce celebris Joniæ ciuitas COLOPHON, in Hoſtiliani apud Occonem nummo, eodem METROPOLEOS titulo ornata, nempe ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. de quo autem nummo alibi hactenus haud viſo nihil certi licet hic ſtatuere. Neque enim eandem diligentiam ac fidem, in deſcribendis Græcis Cæſarum nummis præſtitit vir cæteroquin præclare de Romanis id genus

Jo. Vaillant. p. 43.

Lib. V. cap. 29.

genus antiquitatibus meritus. *Sidus* quidem *Joniæ* dictam video hanc urbem in veteri, & quod in mendo cubat, Epigrammate :

Anth. lib. iv. c. xxvii. Ep. 4.

Οὐ Κολοφὼν τραφερῆς ἄστρον Ἰαονίης.

Non Colophon, iuxta Lubinum interpretem, *aridæ sidus Joniæ*. Sed quis veterum *siccam* vel *aridam* dixit *Joniam*, regionem pinguibus campis feracem, pluribusque fluuius irriguam, & de cuius proinde parte a Plinio etiam dicitur : (Ut supra.) *Ab his* (stagnis nempe & fluuiis, de quibus egerat) *multitudo limi est, quæ terras propagat*. Unde in adducto versu pro τραφερῆς legendum τρυφερῆς quiuis, ut opinor, videt, *mollis* nempe seu *deliciis adfluentis*; qualis ipsi incolæ, vel e noto Martialis versu, (Spectacul. Ep. 1.) & male a quibusdam Criticis vexato, *molles laudentur Jones*. Ut mittam quod nominatim de horum *Colophoniorum* τρυφῇ, & quæ tandem iis exitio fuerit, obseruat Athenæus: (Lib. xii. pag. 265.) adeo ut in mores Jonum ipsa terræ, quam inhabitabant, mollities, & luxuria veluti transierit. Extat vero alibi a me adductus horum *Colophoniorum* in Thesauris Gallorum (Obseru. ad Callim. pag. 47.) Regiis nummus, in quo Templum, Ara, Bos, & stantes sublatis ad eadem manibus Jones, cum inscriptione in medio nummo, ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΙΩΝΩΝ, *Commune Jonum*.

3. *De Teiorum & Æzanitar. nummis.*

Duos vero nummos, qui ad alias totidem huius Prouinciæ Asiæ ciuitates spectant, cum inscripto in iis illo ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ titulo, adduxit haud uno loco eruditus Auctor de Nummis Urbium illustratis: unum nempe Teiorum, (Harduin. pag. 491.) haud ignobilis *Joniæ* olim oppidi, quique exstaret in Thesauris Gallorum Regiis, inscriptum, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΗΙΩΝ, *Metropolis Teiorum*. Verum imposuit hic viro alias sagaci male descripta, ut licet statuere, eius nummi, in quam forte ille incidit, epigraphe : quum in eodem nummo legatur omnino ΤΗΙΩΝ ΜΗΤΡΟΔΩΡΟϹ, *Teiorum Metrodorus*, urbis nempe illius Archon vel Prætor, cum Lyra in priori, & cum Grypho in altera nummi area. Alter ab eodem Cl. Harduino, & de quo supra facta est a nobis obiter mentio, (Ibidem in Addend. p. 564.) adducitur e Museo Collegii, cuius custodia ei credita, Claromontani, Æzanitarum nempe in Phrygia Maiore sub Antonino Pio nummus, cum inscriptione ΑΙΖΑΝΙΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. Mitto quod hodie apud Geographos, [a] Strabonem, [b] Stephanum, nec proinde solum in Notitiis Ecclesiasticis, quas ad eum nummum memorat vir eruditus, adde & in Concilio Constantinopolitano sub Menna, urbs Ἀζανοί, incolæ Ἀζανῖται dicantur; quum tamen veteres illius urbis nummi, iique sub Caligula, Claudio, aliisque dein Cæsaribus percussi, ac in Thesauris Gallorum Regiis, Mediceis, ac alibi obuii, quales etiam a doctissimo [a] Holstenio ad Stephanum, tum a [b] celebri Antiquario adducuntur, uti etiam ille a viro docto memoratus, ΑΙΖΑΝΙΤΩΝ constanter præferant. Unde dubitari non potest, quin hæc fuerit vetus & genuina illius urbis appellatio, eademque Ptolemæi insuper auctoritate firmata, apud quem (Lib. v. cap. 2.) Αἰζανίς eadem urbs dicitur; non vero altera illa Ἀζανός & Ἀζανῖται, ut eidem tamen viro erudito videbatur. Illud vero maiori forte adtentione dignum, unde illa *Metropoleos* dignitas huic urbi in eius nummo tribuitur, haud utique inter Phrygiæ primarias, quales erant *Laodicea*, *Apamea*, maximæ Phrygum urbes a Strabone appellatæ, (Lib. xii. pag. 57[illegible].) *Apamea* etiam maximum post Ephesum in Asia proprie dicta emporium; quibusque etiam, uti & *Synnadis* adtributi, quod supra vidimus, Juridici in eadem Phrygia, & ad quos conuenirent alii etiam populi, conuentus. Quæ tamen

[a] Lib. xii. p. 571.
[b] In Ἀζανοί.

[a] Not. pag 10.
[b] Vaill. Num. Græc. Imper.

tamen, uti nec *Hierapolis*, nobilis itidem Phrygiæ ciuitas, nuſpiam in priſcis earum nummis, quos videre mihi hactenus licuit, aut qui ſunt a diligentibus Antiquariis deſcripti, *Metropoles* leguntur appellatæ. Etſi ſequentibus demum ſæculis, & ſub Chriſtianis Imperatoribus, ea dignitas, ut ex Actis Conciliorum & Notitiis Eccleſiaſticis Antiquis conſtat, ſit cum *Laodiceæ*, Phrygiæ nempe Pacatianæ, & quidem Primæ; *Hierapoli*, Phrygiæ Pacatianæ Secundæ; *Synnadis*, Phrygiæ Salutaris, impertita: Αζανοὶ vero ſeu verius Αιζαιοι quandoque tertia Phrygiæ Pacatianæ, alibi triceſima demum in dictis modo Notitiis collocetur. Quod autem eadem hæc *Laodicea*, *Metropolis* dicatur, & quidem *Phrygiæ Pacatianæ*, Μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς, in ſubſcriptione Primæ Epiſtolæ D. Pauli ad Timotheum; inde eam recentiorem eſſe, & quidem Conſtantini M. ætate, a quo inſtituta eſt illa Phrygiæ in *Pacatianam* & *Salutarem* diuiſio, a magno Cuiacio, & qui eo nomine laudari a doctiſſimo Uſſerio Armachano meruit, eſt iam vere ac opportune monitum.

[Notit. Eccl. p. 15. & 25.] [De Proconſul. Aſia pag. 51.]

4. *De Metropolibus* Cyzico *ac* Thyatira.

Quod vero ſupra obiter adtigi, occurrunt adhuc duæ aliæ nobiles Aſiæ Proconſularis urbes, eadem METROPOLEOS dignitate inſignitæ in monumentis vel Auctoribus, ut hodie in iis legitur, antiquis. Ac primo quidem CYZICUS, quam haud immerito Cicero recenſet inter claras Aſiæ urbes, ubi earum fit ab eo mentio: *commodum erit Pergamum, Smyrnam, Tralles, Epheſum, Miletum,* CYZICUM, *totam denique* ASIAM, *quæ poſt L. Sullam, Pompeium* COSS. *recuperata ſit, Populi Romani factam eſſe dicere.* Eadem vero CYZICUS, non in antiquis quidem, quales plurimi tamen adhuc ſunt reliqui, eius nummis; ſed in veteri Marmore apud eruditæ peregrinationis conſortes Sponium ac Wehlerum, *Metropolis* appellata legitur: ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, *Splendidiſſimæ Cyzicenorum Metropoleos*; ac ſimiliter, ut obſeruo, in Græcis Scaligeri Euſebianis, ſeu Georgii Syncelli Chronico: ΚΥΖΙΚΟΣ Ἑλλησπόντου καὶ ΑΣΙΑΣ ΜΗΤΟΠΟΛΙΣ, CYZICUS *Helleſponti &* ASIÆ METROPOLIS. Unde etiam in Actis Concilii Calchedonenſis Diogenes *Cyzici Metropolis* Epiſcopus, quod non præteriit in Geographia Sacra Carolus a S. Paulo, dicitur; adde & in Notitiis Eccleſiaſticis *Cyzicus Helleſponti Metropolis.* THYATIRA vero, urbs eſt ab aliis Lydiæ, ut id iam ante diximus, a Plinio vero Joniæ adſcripta, a quo inſuper alibi ad Pergamenam iuriſdictionem conueniſſe dicuntur *Thyatireni*; unde illuſtratur, quod apud Strabonem iuxta quoſdam, Μυσῶν ἐσχάτη *Myſorum ultima*, hoc eſt in Lydiæ confinio exſtitiſſe hæc urbs dicitur. Pergamus enim Myſiæ, ut notum, caput. Dicta vero eadem *Thyatira*, ut viderunt viri docti *Metropolis* apud Ptolemæum: nempe Θυάτειρα μητρόπολις· idque poſt nouam Prouinciarum inſtitutam a Veſpaſiano diuiſionem factum ſtatuit magnus Uſſerius Armachanus. Quum vero nihil tale innuant Plinii de hac urbe verba; nec ea dignitas in aliis priſci æui monumentis, pluribuſue, qui ſuperſunt *Thyatirenorum* nummis uſpiam occurrat; hinc illud de eadem urbe in *Metropolim* a Veſpaſiano erecta, ſola doctiſſimi illius Antiſtitis coniectura nititur. Quare mirari haud parum ſubiit, quomodo in illo Lydiæ urbium apud eundem Ptolemæum catalogo, ac ubi *Sardium* inter alias fit ab eo mentio, ſola tamen *Thyatira Metropolis* ibi dicatur: immo quæ appellatio in enarratis toto illo capite *Aſiæ* ita proprie dictæ urbibus, nec præteritis proinde in eadem primariis, *Epheſo, Smyrna, Pergamo, Mileto*, aliiſque, nulli tamen earum *Metropolis* dignitas legatur ab eo adtributa: immo nec primariis alia-

[Orat. 1. de Leg. Agrar. cap. 15.] [Miſcell pag. 112 Itiner. pag. 233] [Græc. Euſeb. p. 128.] [Act vi.] [Pag. 229.] [Pag. 23.] [Lib. v. cap. 29. Ibidem cap. 30.] [Lib. XIII. p. 625.] [De Proconſul. Aſia. p. 5.]

rum Prouinciarum ciuitatibus, *Nicomediæ, Tarso, Cæsareæ ad Argæum, Antiochiæ ad Orontem, Tyro* &c. Unde opportune occurrit mihi viri doctissimi in nouissimo ad D. Johannis Apocalypsin commentario coniectura: nempe voces illas Ptolemæum, Θυάτειρα μητρόπολις, non de una urbe ibidem tradi, seu ut *Thyatira Meeropolis* exstitisse diceretur; sed distinguendas esse easdem voces, ac ultimam dici de alia eiusdem Asiæ urbe dicta *Metropoli*. Id enim pręter ea, quæ modo adtulimus, egregie inde firmari potest; quod inter dictas eo *Metropolis* nomine, & in eadem Asiæ prouinciæ urbes, tertia ex iis in Lydia a Stephano collocetur. Cui tamen coniecturæ illud continuo aduersari videbatur, quod in eodem illo apud Ptolemęum urbium *Lydiæ* vel *Mæoniæ* indice, urbs *Metropolis* nomine ultimo loco collocetur. Verum quum tres in hac Asia urbes *Metropoles* dictas tradat Stephanus; duas quidem in Phrygia, tertiam vero, ut vidimus, in Lydia; nihil obstat, quin ob confusos sæpe harum regionum fines, ac inter alias Phrygiæ ac Lydiæ, una insuper e duabus prioribus in eodem Lydiæ & Męoniæ urbium elencho censeatur adscripta, sicut tertia insuper legitur inter Phrygiæ Maioris urbes ab eodem Ptolemæo relata. Simile utique mendum in eadem postremæ huius urbis *Metropolis* voce obseruo apud Strabonem, ubi inter Phrygiæ urbes ab eo commemorantur, Θεμισώνιοι, Σαναὸς, μητρόπολις Ἀπολλωνιὰς, ac inde interpres, *Themisonii, Sanaos, & metropolis Apollonias*. Distinguendas autem omnino postremas illas voces, ac de duabus ibi Phrygiæ urbibus, quarum apud alios Geographos occurrit mentio, nempe Μητρόπολις, & Ἀπολλωνιὰς, ad primum loci illius obtutum videram: quum idem a magno Casaubono, in eius ad Strabonem notis animaduersum obseruare mihi postea licuit. Huic vero Phrygiæ *Metropoli* a Matre Deum, Phrygia quippe Dea, nomen inditum, immo ipsam urbem conditam, quod monuit iam eruditus Urbium e nummis illustrator, docebit Stephanus; ad quam proinde referendi veniunt, uti factum quoque a diligentibus Antiquariis, veteres nummi ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ inscripti cum illius Deum Matris effigie. Quamquam occurrat subinde eadem Dea in alterius urbis *Metropolis* nummis, quæ nempe ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ, *Metropolitarum in Jonia*, ad discrimen aliarum eo nomine, & quidem in vicina Phrygia, urbium in iis appellari consueuit: eadem vero est cum Lydiana, ut viderunt iam alii.

[Camp. Vitringa pag. 54.]

[in Μητρόπολις.]

[Lib. XII. pag. 576.]

[Harduin. pag. 324.]

5. *De septem* ASIÆ *apud D. Johannem urbibus.*

E quibus autem, quę de illis PROCONSULARIS ASIÆ METROPOLIBUS hactenus diximus, liquere potest, quid de septem illis memoratis apud D. Johannem Asiæ urbibus, & ad quas, seu ad Christianorum Ecclesiis ibi iam constitutis Præpositos scriptæ leguntur ab eo Epistolæ, sit statuendum: nempe an totidem fuerint *Asiæ Metropoles*, illaque earum pærogatiua iisdem ad eas Epistolis locum dederit. Neque enim de certo ac definito illarum *Asiæ Metropoleon*, seu quæ eo nomine gauderent ea ætate, numero, datur certi quidpiam, quod hactenus vidimus, adfirmare; an septem nempe, vel plures etiam, ut ex adductis modo nummis, aliisue monumentis antiquis, liquere videtur; aut vero infra eum numerum fuerint. *Metropoliticas* fuisse septem has urbes & Ecclesias statuit laudatissimus Usserius Armachanus; & quidem, qua in re pręeuntem, ut vidimus, habuit Scaligerum, quod e Præfecturis seu Juridicis Conuentibus, quales iuxta Plinium, & qua de re iam ante, habuerunt quinque e memoratis illis a D. Johanne urbibus,

[De Episc. & Metrop. Orig. pag. 20. de Af. Lyd. pag. 40.]

bus, EPHESUS puta, SMYRNA, PERGAMUS, SARDES, LAODICEA, videtur colligere, ut inde pro totidem *Metropolibus* fuerint habitæ, & quibus mox acceſſerint ſub Veſpaſiano THYATIRA & PHILADELPHIA. Quum tamen antiquior fuerit eadem hæc dictarum priorum quinque urbium, aliiſue nixa earum decoribus, prærogatiua: immo inde factum liceat ſtatuere, ut ad eiuſmodi Fora, ad quæ plura alia oppida conuenirent, maxime opportunæ fuerint viſæ. Accedit, agnoſcente id Uſſerio, quod ne quidem Juridici Conuentus forent THYATIRA & PHIDADELPHIA, duæ tamen e ſeptem illis Eccleſiaſticis in Aſia D. Johannis urbibus; ſed prior, iuxta Plinium, *Pergamenæ*; poſterior vero *Sardianæ* iuriſdictioni obnoxia. Neque MILETUM certe, ut hoc adhuc de illa nunc tangam, dictam a Strabone, iuxta Epheſum, *præſtantiſſimam & nobiliſſimam Joniæ urbem*; a Plinio autem propiore iis temporibus, quibus ſcriptæ diuinæ illæ D. Johannis ad ſeptem Aſiæ urbes Epiſtolæ, *Joniæ caput* appellatam; tot præterea miſſis quaquauerſum ſplendidis, quod antea vidimus, coloniis, & quidem ſuper *octoginta*, iuxta eundum Plinium, nobilitatam, ab eo *Metropoleon Aſiæ* numero facile excludendam putem. Ut nunc de TRALLIBUS ſileam, quas in adductis ſupra Ciceronis verbis, inter præcipuas eiuſdem Aſiæ ciuitates, iuxta commemoratas ibi *Pergamum, Smyrnam, Epheſum, Miletum, Cyzicum,* referri ab eo vidimus; & a quo alibi de iiſdem Trallibus dicitur: *grauis, locuples, ornata ciuitas.* Immo quæ urbs, iuxta Strabonem, non opulentis ſolum ciuibus frequentata; ſed inſuper, e quibus forent ſemper, qui PRIMATES erant prouinciæ, quos ASIARCHAS vocant: καὶ ἀεί τινες εἰσὶν ἐξ αὐτῶν ΟΙ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΕΣ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν, οὓς ΑΣΙΑΡΧΑΣ καλοῦσιν. Unde etiam Pythodoro, Tralliano Aſiarchæ, & Pompeii amico, opes Regias fuiſſe, ampliores duobus talentorum millibus, tradit ibidem Geographus. Neque de CYZICO denuo hic tangam, ASIÆ METROPOLEOS titulum ei in antiqua inſcriptione, quam paullo ante adtulimus, tribui. Ut mittam præterea Gordiani nummos a me pridem, ac modo etiam memoratos, in quibus, ea certe Gordiani ætate, non THYATIRA, vel PHILADELPHIA, ſed MAGNESIA ad Mæandrum, qua de re poſtea, non *Metropolis* quidem, ſed ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ, *Septima Aſiæ* dicitur. Quamquam illud ſtatui haud minus debeat, & ex iis hactenus a nobis eam in rem dictis manifeſto itidem conſtet, ſeptem nempe illas memoratas a diuino Scriptore urbes, omnino e primariis Aſiæ Proconſularis urbibus, & quarum maior equidem pars *Aſiae Metropoleos* nomen ea ætate tulerint: EPHESUS nempe, SMYRNA, PERGAMUS, SARDES, LAODICEA, &, iuxta Ptolemæum, (ni de urbe illius tractus *Metropoli* nomine, e nupera, quod ante vidimus & confirmauimus inſuper, doctiſſimi Vitringæ coniectura, ſit ei ſermo) THYATIRA. Et licet illud de PHILADELPHIA non legitur hactenus in reſiduis veterum monumentis; (niſi ſequiori ætate in Actis demum Concilii Conſtantinopolitani ſub Menna, ut id monuit magnus Uſſerius) eam tamen inter nobiles Aſiæ, & primarias quidem *Lydiæ* urbes extitiſſe aliunde conſtat. Hinc eam ſæpe utique in antiquis Imperatorum nummis; ΝΕΩΚΟΡΟΥ appellatione ornatam legimus; immo Communia Aſiæ Feſta ac Sacra in eadem quandoque celebrata: prout liquet e veteri inſcriptione, a diligentiſſimo Sponio vulgata, ΚΟΙΝΑ ΑϹΙΑϹ ΕΝ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, *Communia Aſiæ Philadelphiæ.* Unde, ut præterea obſeruo, *Aſiæ Sacerdotis,*

Lib. v. cap. 29

Αὐταὶ γὰρ ἄρισται καὶ ἐνδοξόταται lib. xiv. p. 624.

Lib. v. cap. 29.

De Leg. Agrar. Orat. 1. cap. xv.

Pro Flacco cap. xxiii.

Lib. xiii. pag. 629.

De Aſia Lydian. pag. 40.

Miſcell. p. 364.

dotis, ſeu ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ mentio fit in aliis eiuſdem urbis nummis; uti in eo quem olim adtuli, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΕΡΜΙΠΠΟϹ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ, *Philadelphenſium Hermippus Hermogenis Sacerdos Maximus.* Adde, quod Legatus Aſiæ Proconſulis, in eadem urbe domicilium habuiſſe legatur apud Ariſtidem; atque in illius urbis Tribunali, electionem huius clariſſimi Oratoris, pro *Coactore* ſeu *Rationali* confirmatam. Mitto, & quod iam vidit inſignis Antiſtes Armachanus, auulſa nempe ſequutis ætatibus a Proconſulari Aſia Prouincia Lydiæ, & unicuique ferme Prouinciæ una tum relicta Metropoli, *Philadelphiam* ſecundum a *Sardibus* locum in antiquis Ciuilibus & Eccleſiaſticis Notitiis perpetuo obtinere.

Serm. Sacr. IV. p. 611.

IV.

De ΠΡΩΤΗΣ *vel* ΠΡΩΤΩΝ, *ſeu de* PRIMATUS *Urbium appellatione in Nummis.*

I. *De voce* ΠΡΩΤΗΣ *pro* Metropoli, *aut* Prima Metropoli.

Neque vero METROPOLES ſolum dicuntur in earum nummis, aliiſque monumentis antiquis urbes ſuarum gentium capita; ſed ΠΡΩΤΑΙ etiam ſeu *Primæ* ſubinde in iis, neque vero una de cauſſa, plures olim celebres ciuitates leguntur appellatæ. Ea equidem nominis illius ratio apud Græcos exſtitit, ut idem vox ΠΡΩΤΗΣ inter alia ſignificaret, quod ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ, *primam* nempe unius gentis ac prouinciæ, ac pro tali agnitam ac declaratam urbem, illamque inde *Metropoleos* titulo ac iure ornatam. Unde illud Procopii de *Cæſarea* Cappadociæ Metropoli, a me olim iam adductum: ἀφ' οὗ δὴ καὶ εἰς ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ἀξίωμα ἦλθεν· οὕτω γὰρ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ τοῦ ἔθνους καλοῦσι Ρωμαῖοι, *unde etiam* METROPOLEOS *dignitatem eſt nacta. Sic enim gentis* PRIMAM *vocant Romani.* Ita eidem Procopio altera *Cæſarea* Mauritaniæ Secundæ Metropolis alibi dicta, Μαυρετανίας ΠΡΩΤΗ, *Mauritaniæ* PRIMA; ac ab Eunapio, *Antiochia:* ἡ τῆς καλουμένης Κοίλης Συρίας ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΕΩΝ, *quæ* PRIMA *urbium Cœlo-Syriæ vocatur:* alibi de Tyro, Η ΠΡΩΤΗ τῶν ἀρχαιοτάτων Φοινίκων ἡ πόλις, PRIMA *antiquorum Phœnicum ciuitas.* Qua vocis illius ſignificatione dicta videtur in aliquot antiquis eius nummis nobilis urbs Ponti, eademque eius Metropolis, AMASIA. Quum enim in inſigni Plotinæ, ac proinde iam ſub Traiano, nummo, quem memorat celebris Antiquarius, inſcribatur eadem ΑΜΑϹΙΑϹ ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ, *Amaſiæ Metropoleos Ponti*; in ſequentibus Fauſtinæ Junioris & Commodi nummis dicitur ΑΜΑΣΙΑ ΠΡ. ΠΟΝΤΟΥ ΝΕ. aut ΑΜΑϹΙΑϹ ΝΕΩΚ. ΠΡΩ ΠΟΝΤΟΥ, *Amaſia Neocoros Prima Ponti*, aut *Prima Ponti Neocoros:* in aliis vero dein ſub Seuero, Julia Domna, Caracalla, & Alexandro Seuero, cum utraque *Metropoleos* & *Primæ* appellatione: nempe ΑΔΡ. ϹΕΥ. ΑΜΑϹΙ ΜΗΤΡ. Π. ΠΟ. ΕΤ ϹΗ *Hadrianæ Seuerianæ Antoninianæ* (ab Antonino Caracalla) *Amaſiæ Metropoleos Primæ Ponti Anno* CCVIII. In quibus autem poſtremis huius urbis nummis, coniuncta illa *Metropoleos Primæ Ponti* appellatio inde tum ab eadem adſumpta videtur, ad diſcrimen nempe alterius conſtitutæ dein *Ponti Metropoleos*, ut id antea vidimus, NEOCÆSAREÆ,

De Ædif. lib. V. cap. 4.

Bell. Vandal. lib. I. cap. 4.

In Libanio

In Porphyrio.

Vaillant. de Num. Græc. Imper. p. 31.

In Gaza Reg. Gall.

SAREÆ, cui iam ante in nummo M. Aurelii, qualem ex luculentis illustris Foucaultii cimeliis adduxit celebris Antiquarius, dignitas illa tribuitur; nempe ΚΟΙΝΟΝ ΝΕΟΚ. ΜΗΤΡΟ ΕΤ ϘΗ, *Commune Neocæsariensium Metropoleos Ponti Anno* XCVIII. Ut nunc de TOMIS sileam, quam inter *Ponti Metropoles* similiter, & mox quidem post *Neocæsaream* relatam, constat ex adductis supra Commodi nummis, ΤΟΜΕΩC ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΠΟΝΤΟΥ, & ex alio rursus Pertinacis, qui exstat in Gaza Gallorum Regia. Qua ratione autem PRIMAM inter Asiæ Metropoles dici EPHESUM, in Antonini Caracallæ ad Asianos Rescripto, contendunt, sed abs re, ut supra vidimus, viri docti.

II. *De* ΠΡΩΤΗΣ *titulo in nummis* NICOMEDIÆ & NICÆÆ *in Bythinia.*

Diuersa etenim ratio est, iuxta quam vox ΠΡΩΤΗΣ in aliis nummis, non ad ius ac dignitatem *Primae Metropoleos*, sed ad alium quendam *Primatum* respicit, quem deberi sibi contendebant nobiles alicuius gentis seu prouinciæ Romani orbis ciuitates. Quomodo eadem illa ΠΡΩΤΗΣ appellatio NICOMEDIÆ, *Bithyniae*, immo etiam *Ponti*, (ut ea de re iam ante & mox adhuc dicetur) *Metropoleos* nummis est subinde addita; sed ita ut duæ censerentur diuersæ eiusdem urbis prærogatiuæ. Cuiusmodi utique insignes occurrunt aliquot huius urbis nummi in Regia Gallorum Gaza, Medicea, & apud illustrem Foucaultium, iique sub Domitiano ac Antonino Pio percussi, & a me pridem memorati, cum epigraphe ΝΕΙΚΟΜ. Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΒΕΙΘΥΝΙΑC, *Nicomedia Metropolis Et Prima Bithyniæ*; aut ΜΗΤ. ΚΑΙ ΠΡΩΤΗC ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑC, *Metropoleos Et Primæ Nicomediae*. Etsi apud Tristanum inscribitur Antonini Pii nummus, ΜΗΤΡΟΠ. ΠΡΩΤΗC ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑC, cum eodem Serpentis, qui in Regiis Gallorum Thesauris similiter compareat, typo; ac citra illud ΚΑΙ ante vocem ΠΡΩΤΗC quod tamen in eodem Regio nummo, & similibus omnino legitur; ac prout etiam eum describit celebris Antiquarius. In quibus nempe non tanquam *Metropolis Primæ Bithyniae*, sicut *Ponti* in adductis modo nummis *Amasia*, dicitur ibi NICOMEDIA; quæ sola nempe iis, ac sequutis adhuc aliorum Cæsarum temporibus, illa dignitate in ea Romani orbis prouincia fruebatur: sed quod NICÆA, altera nobilis Bithyniæ ciuitas, & *Nicomediae* æmula, non METROPOLEOS quidem, sed PRIMÆ tamen urbis BITHYNIÆ titulum ac decus sibi vindicaret. Unde orta continuo inter eas urbes de illo PRIMÆ titulo controuersia, quam *Nicaeae* concedere nolebat *Nicomedia*; ne id in aliquod detrimentum iuris sui Metropolitici quandoque cederet: unde eum, sicut *Metropoleos*, titulum, velut sibi itidem debitum, una quoque, & ut a priori illo, quod adducti modo nummi arguunt, seiunctum adsumeret. Quam autem ΠΡΩΤΩΝ eiusdem Bithyniæ appellationem, sed solam, & citra istud, ut diximus, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, nomen sibi adiudicant in præclaris nummis *Nicæenses*; & quidem in eo, quem sub Domitiano itidem cusum, ac a me etiam olim memoratum, quique exstat hodie in thesauris Gallorum Regiis, primus in lucem protulit Cl. Tristanus, inscriptum ΝΕΙΚΑΙΕΙΣ ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ, *Nicæenses Primi Prouinciæ*. Exstat vero,

Tom. I. p 592

Vaillant Num. Græc. Imper. pag. 44.

Tom. I. pag. 334.

Yyyyyyy

ro, quod hic addendum est, alius eiusdem Domitiani nummus, quem in collectione nummorum Medtham Angli, cuius aliquoties meminit celebris Antiquarius, adnotauit, uti id in schedis eius reperio, desideratissimus meus e sorore nepos Bonetus; in quo Bacchi, *Nicææ*, ut aliunde constat, Herois seu Conditoris habiti, effigies, & inscriptio, ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ ΝΙΚΑΕΙΣ ΠΡΩΤΟΙ. Π. ΚΑΙ ΒΙΘ. *Conditorem Nicæenses Primi Ponti Et Bithyniæ*; quod nempe e duabus illis regionibus una, ut id iam antea vidimus, constituta esset ab Augusto, quæ Romano Rectori pareret, prouincia. Unde etiam ne illam *Primæ Ponti ac Bithyniæ*, quam usurpabat *Nicæa*, prærogatiuam ei concederet *Nicomedia*, inscripta eadem in Traiani nummo apud Patinum, hodie Gallorum Gazæ, ac in altero insuper, quem aliunde memorat celebris Antiquarius, Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚΟ. ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ *Metropolis Nicomedia Et Prima Ponti Et Bithyniæ*. Unde utique non illustratur solum, sed comprobatur id quod ab his *Nicomediensibus* apud Dionem oris aurei, qui iisdem illis Traiani temporibus floruit, ac ubi agit de illa *Nicomediæ* ac *Nicaeae* dissensione, dicitur: ἡμεῖς δὲ οἰόμεθα, ἐὰν ΕΠΙΓΡΑΦΩΜΕΝ ΠΟΥ ΠΡΩΤΟΙ, τὸ ΠΡΩΤΕΙΟΝ ἔχειν, *nos etenim arbitramur, si* NOS INSCRIBIMUS PRIMOS, *debere etiam primatum habere*. Adde id insuper inde adstrui, quod ad resarciendam inter eosdem *Nicomedienses* ac *Nicaeenses* concordiam postea ab eodem Dione traditur: ἂν ᾖ τὸ μὲν ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ὄνομα ἐξαίρετον ᾖ· τὸ δὲ ΤΩΝ ΠΡΩΤΕΙΩΝ, κοινὸν ᾖ. *ut quidem* METROPOLEOS *nomen vobis sit proprium, alterum vero* PRIMÆ *sit commune*. In his enim, & adductis paullo ante nummis, *Nicomedia* quidem, ut vidimus, *Metropolis* simul *Et Prima Bithyniae*, aut *Bithyniae* simul *& Ponti*; *Nicaea* verosimiliter *prima* utriusque, aut in genere Πρώτη τῆς Ἐπαρχίας, *Prima prouinciae*, quod modo vidimus, nuspiam vero *Metropolis* dicitur. Qui etiam superstites non Traiani solum, sed Domitiani, qualis supra & a Patino iam ante est adductus, nummi, cum illa tum ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, tum ΠΡΩΤΗΣ insuper appellatione, id abunde euincunt; non eam, ut statuere videtur nobilis Antiquarius, de *Primatu* inter *Nicomedienses* ac *Nicæenses* contentionem, in postremorum gratiam a Domitiano adiudicatam, quo illi eadem huius tituli prærogatiua fruerentur. Communem vero eam utrisque remansisse, ab iis certe pariter sub illis principibus usurpatam, abunde ostendunt memorati modo eorum nummi. Adeo ut haud citra moris in aliis quoque Romani imperii Prouinciis recepti exempla, communem illum urbis ΠΡΩΤΗΣ titulum, de eo dissidentibus aliquot eiusdem prouinciæ Bithyniæ, vel uti mox dicetur, Asiæ urbibus, vel Dio, vel Aristides, suasisse videantur. Immo unde videas, non abs re in postremo nummo, *Metropoleos* ac *Primae* nomina, quamquam de eadem urbe, distingui: sicuti *Prima sedes* ac *Metropolis* quandoque in Antiquitatibus Ecclesiasticis, uti in quodam Canone Concilii Africani traditur: *Matricula & Archiuus Numidiae, & apud* PRIMAM SEDEM *sit, & in* METROPOLI, *id est Constantina*. NICÆAM alioquin, sed sub Christianis demum Imperatoribus, dictam quoque *Metropolim Bithyniæ*, in *Primam* nempe ac *Secundam* tum distinctæ, ita ut *Primæ Metropolis* remaneret *Nicomedia*, ex Actis Conciliorum ac Notitiis Ecclesiasticis antiquis constat. Hinc in Canone cxxxv. Concilii Africani: *Nicæam ciuitatem, Metropolim Bithyniæ*: ac in Attici Episcopi Constantinopoli-

Vaillant. Ind. Cimel Num. Græc Imp. p. 364.

Vaillant. Num Græc. Imp. p. 29.

Dio Chrys. Orat. XXXVIII. p. 476.

Ibidem p. 479.

Tristan. Tom I pag. 234.

Can. LXXXVI.

politani litteris: *apud Nicæam ciuitatem Metropolim Bithyniæ.* Quamquam quod dissimulare hic non licet, præter Strabonem, qui hoc *Metropoleos* nomen *Nicææ*, ut antea vidimus, tribuit, ante dies demum haud ita multos, & paullo antequam hæc prœlo subderentur, inciderim hic loci in veterem quendam nummum, inscriptum, ut e sequenti eius icone liquet, CMYP. NIKAIE. MHTP. *Smyrnaeorum Nicaeensium Metropoleos*

Καὶ Νίκαια μητρόπολις τῆς Βιθυνίας. Lib. 12. p. 565

Nisi forte ultima vox ibi MHTP. non *Metropoleos*, quomodo nuspiam alibi legitur appellata in antiquis nummis *Nicaea*, sed de *Metropolitarum* urbe in Jonia sit explicanda; atque ita non duarum, sed trium urbium concordia, haud insolito utique in antiquis id genus nummis more, designetur. Quomodo eorundem *Nicaeensium*, ut plures nunc id genus nummos mittam, cum duabus aliis eiusdem Proconsularis Asiæ urbibus concordia in Juliæ Domnæ nummo legitur, ΝΙΚΑΕΩΝ ΠΕΡΓ. ΚΙΛΒΙΑ. *Nicaeensium Pergamenorum Cilbianorum.* Quod si vox illa MHTPO de *Metropoleos* titulo *Nicaeae* ibi tributo intelligi debeat, singularis est utique, inter tot, qui supersunt etiamnum huius urbis nummos, ea illius modo adducti inscriptio; & a quo cæteroquin titulo, sub Romanis utique Cæsaribus, abstinuisse eosdem *Nicaeenses*, cum ex eorundem nummorum penu, tum aliunde etiam, ut mox videbitur, constat. NICOMEDIA vero, non *Bithyniae* solum *Primae* mansit *Metropolis*; sed iis etiam magnitudinis, aliorumque decorum incrementis ita aucta est paulatim ac ornata, ut eam urbi Romæ coæquare studuerit olim, iuxta Lactantium, ciuis eius ac Imperator Diocletianus. Certe iam ante, quarto haberi post Romam loco inter urbes Romani imperii meruit eadem *Nicomedia*; atque ita, ut ipsam *Antiochiam* in eo ordine *tertiam* pulchritudine superare crederetur. Ita enim de ea, ubi Romæ prius facta fuisset mentio, loquitur Athenæus: ὡς Ἀλεξάνδρειαν τὴν χρυσῆν, Ἀντιοχέων δὲ τὴν καλήν, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ δὲ ΤΗΝ ΠΕΡΙΚΑΛΗ, *sicut Alexandriam auream, Antiochensium vero pulchram,* NICOMEDIENSIUM *autem* PERPULCHRAM. Libanius vero sua ætate *Nicomediam*, quatuor solis in orbe Romano urbibus magnitudine inferiorem tradit, *Roma* nempe, *Constantinopoli, Alexandria,* & *Antiochia*: alibi vero, *Nicomediam* magnitudine quidem quatuor aliis in orbe Romano urbibus, non vero pulchritudine cedere. Immo de qua alibi, iuxta eius interpretem, idem Auctor dixerit, μεγίστῃ μετὰ τὴν Ῥώμην πόλει, *maximæ post Romam urbi*: sed quod non de *Nicomedia*, ut vel superiora arguunt, sed de *Constantinopoli* ibi a Sophista illo dicitur. Unde etiam ab alio eiusdem ætatis Scriptore, Ammiano Marcellino, non *Mater* solum *urbium*, hoc est *Metropolis*, quod ante vidimus, vocatur *Nicomedia*: sed de eadem alibi: *inde Nicomediam venit, urbem antea inclytam, ita magnis retro Principum amplificatam impensis, ut aedium multitudine priuatarum & publicarum, recte noscentibus,* REGIO QUÆDAM URBIS *aestimetur aeternae*, nempe Romæ. Sedes utique eadem *Nicomedia*, non Diocletiani solum, cum ante, tum post abdicatum imperium

Vaillant. Num. Græc. Imper. p. 93.

De Mort. Persecut. c. VII.

Lib. V. p.:

in Funer. Julian. Imp. p. 203 To. II. Monod. de Nicomed. p. 331. To. II. Epitaph. Julian. p. 262.

Lib. XVI. cap. I

Lib. XVII. c. 19.

perium, sed sequentium ferme, qui in Asia agerent, Imperatorum; ut e latis tot in eadem urbe eorum Constitutionibus, quæ leguntur in Codice Theodosiano, est utique manifestum: & id iam ante monuit dignitate ac eruditione clarissimus Norisius. Quod vero, ut obiter hoc addam, Libanius de eadem urbe verba faciens, eam his verbis designat, ἐπὶ τὴν τῆς Δημήτρος, *ad Cereris* nempe *urbem*, haud parum illustrant & qui inde quoque illustrantur, duo insignes horum *Nicomediensium* nummi. Unus est Antonini Pii, & a Cl. Patino inter Imperatoris illius nummos memoratus, cum Cereris effigie, & inscriptione ΔΗΜΗΤ. ΝΕΙΚΟΜ. *Ceres Nicomediensium.* Alter magis adhuc singularis, ac a me alibi iam adductus, in quo, haud insolito in aliis huius urbis nummis typo, tria Templa conspiciuntur, cum inscriptione ΔΗΜΗΤΡΙΑ, infra ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, *Demetria Ter Neocororum Nicomediensium.* Neque enim, uti dies diem docet, ac id iam est paullo post a me retractatum, ad Regem Demetrium, uti prius censueram, & cuius eodem nomine Festum e Diodoro, Plutarcho, Athenæo, & quod viderunt iam alii, Athenis celebratum constat; sed ad sacrum ΤΗ ΔΗΜΗΤΡΙ seu *Cereri*, tutelari, quod vel ex adductis Libanii verbis liquet, *Nicomediensium* Deæ, ab iisdem peractum, est illud omnino referendum. Etsi, ne hoc præteream, in *Nicæensium* quoque eiusdem Bithyniæ insigni nummo occurrat cum Cereris typus, tum itidem Deæ nomen, ΘΕΑ ΔΗΜΗΤ. ΝΕΙΚΑΙΕΙΣ *Dea Ceres Nicaeensium.* Eosdem utique Deos a Niceensibus & Nicomediensibus cultos tradit Dio Chrysostomus.

Diss. de Num Dioclet p. 8. de Vita sua p. 19. Tom. II.

Epistol. v. ad Morellum. pag. 276.

Obseru. ad Julian. Imp. Orat. 1.

Muersius in Grec. Feriata.

In Anton. Pio [illegible] pagn.

Orat. XXXVIII. pag. 475.

III De ΠΡΩΤΩΝ *titulo in nummis* EPHESI, SMYRNÆ, PERGAMI, *in Proconsulari* ASIA.

Verum nullibi plura vel illustriora illius ΠΡΩΤΗΣ prærogatiuæ adsumpta in earum nummis exempla suppeditabunt, quam nobiles olim ac primariæ Proconsularis ASIÆ urbes, EPHESUS, SMYRNA, PERGAMUS. Quarum utique obuii plures Cæsariani nummi, inscripti ΕΦΕCΙΩΝ, aut CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC, & ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ· quas urbes alioquin, ob caussas ante indicatas, illo ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ titulo abstinuisse in earum nummis vidimus. Quæ ratio autem fuerit adsumptæ huius ΠΡΩΤΗΣ, vel ΑΣΙΑΣ ΠΡΩΤΩΝ appellationis in earum urbium nummis, dispiciendum nunc venit. Ea de re equidem id a viro sagaci ac erudito est proditum: nempe dictam Metropolim totius prouinciæ ciuitatem, cui cæteræ „parebant, ut in Asia Ephesus, primis imperii Romani annis: postea plures „accessisse Metropoles, sed ita ut Primæ inter eas nomine gauderet Ephesus, „Ulpiano teste. De primatu autem sæpe inter se disceptasse duas ciuitates, „in Asia Smyrnam & Ephesum, teste Aristide; in Bithynia autem Ni„comediam & Nicæam, teste Dione Prusæo. Potiorem tamen Metropoleos „prærogatiuam habitam, ut vel e Nicomediensium & Amasenorum nummis, „constat. In Ephesiorum vero, Smyrnæorum, & Pergamenorum nummis, „cum dicuntur ΠΡΩΤΟΙ ΑCΙΑC, aut Nicæensium forte, cum vocantur „ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑC, *Primi prouinciæ*, haud intelligi utique nu„dum sine re titulum, sed solidam prærogatiuam, quod in eo foro discepta„re finitimarum urbium ciues tenerentur: inde Conuentum Ephesiorum, „Smyrnæorum, Pergamenorum vocari a Plinio, ut hodie apud Gallos *Praesi*„*dialia*

Harduinus Num. Urb. Ill. pag. 53.

„ *dialia & Parlamenta.* Quod poſtea a celebri Antiquario, ubi de illo *Primatu Urbium* paucis agit, eſt ſimiliter obſervatum: in quibus tamen haud pauca ſunt, quæ meum adſenſum cohibeant. Ac primo equidem, quòd *Metropolibus paruiſſe* ab iis dicuntur cæteræ prouinciæ ciuitates, non eam vim habere debet, ut ab arbitrio & lege Metropoleos penderent alia eiuſdem prouinciæ oppida, eique ſubiecta tenerentur. Hæc enim erat, ut ea paucis contraham, *Metropoleon* ſub Romanis prærogatiua: ut nempe capita eſſent prouinciæ; ſedes Romani Præſidis; ut Leges in iis ac Edicta Prouinciam ſpectantia proponerentur, & Roma interdum a Cæſare, vel a Senatu Epiſtolæ ad eas ſeu Reſcripta prouinciam ſpectantia darentur: cuius rei exempla quandoque ſuppeditabunt, ubi de decretis in fauorem Judæorum ab urbe in Aſiam miſſis agit [a] Joſephus; aut [b] Romani ſubinde Scriptores; vel [c] Conſtitutiones Imperatorum. Quomodo alioquin ad Κοινὸν τῆς Ἀσίας, *Commune Aſiæ*, aut alterius Prouinciæ, uti [d] *Thracum*, vel [e] *Theſſalorum*, aut [f] in *Bithynia Græcorum*, non vero ad unam earum Prouinciarum urbem vel Metropolim miſſa leguntur frequentius, quod nuper [g] alibi vidimus, in libris veterum Juriſconſultorum, eorundem Principum Reſcripta. Adde, quod Communia Gentis Concilia; ſolemnes Sacrorum, Ludorum, Feſtorum Panegyres, ad quas conuenirent reliqua Prouinciæ oppida, in iis vulgo haberentur: atque ita generalis quædam veluti prouinciæ cura penes Metropolim remanere videretur, uti de *Nicomedia* totius Bithyniæ generis curam agente, tradit [h] Dio Chryſoſtomus; indeque eam Βιθυνῶν ἄρχουσαν vocat [i] Euſebius, quod *Bithynorum primariam* vertit demum doctiſſimus Valeſius, non vero *Bithynis imperantem.* Mitto quædam onera ſubinde minoribus prouinciæ ciuitatibus, ratione non Metropoleon tantum, ſed *clariorum*, ut in [k] Codice Theodoſiano dicitur, *urbium per ſingulas quaſque prouincias* impoſita: ut nempe ad publica earum opera, ubi id neceſſitas exigeret, ſumptus e minoribus ciuitatibus erogarentur. Ita ad ornandas Metropoles, aliarum urbium ornamenta, ſigna, Marmora, Columnę, ſolita quoque transferri: quod fieri tandem prohibuit Valentinianus Senior, [l] peculiari conſtitutione, quę in eodem Codice legitur.

Vaillant. de Num. Græc. Imperat. pag. 209.

a Antiq. L. XIV. c. 17.
b Vopiſcus in Florian.
c Leg. VI. C. de Summ. Trinit. in fine.
c Leg. VI. §. 2. D. de Excuſat.
d Leg. 1. §. 5. 17. de Appel.
e Leg. v. §. 1. 17. de Leg. Jul. de K. Pull.
g Orb. Roman. p. 261. 262.
h Orat. XXXIX. p. 478.
i Vit. Conſtant. L. III. c. 2.
k Leg. XXVI. C. Th. de Operib. Publ.
l Leg. XIV. C. Th. de Ornam. in Urb.

2. *De occaſione illius appellationis* ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC *in iiſdem nummis.*

Neque vero illud euincitur, primis Romani imperii, hoc eſt Imperatorum annis, ea quoque conditione fuiſſe Aſiæ Metropolim Ephesum, quod tradit vir [m] eruditiſſimus, ut ei continuo reliquæ prouinciæ Aſiæ ciuitates parerent. Præterquam enim quod haud id ſecum trahit, ut modo diximus, ius Metro politicum; non conſtat utique, immo ut iam antea vidimus, veterum teſtimoniis ac monumentis refellitur, quod ſola tum fuerit dicta *Aſiæ Metropolis* Epheſus. Strabo equidem, qui in Tiberii principatu præclarum opus, ut notum, elucubrauit, hoc de eadem urbe, ac altera in eadem Aſia perhibet: Μίλητον ϗ Ἔφεσον· αὗται γὰρ ἄρισαι πόλεις ϗ ἐνδοξόταται, *Miletum & Epheſum: hæ enim urbes ſunt* (Aſiæ nempe Proconſularis) *præſtantiſſimæ & maxime illuſtres.* Idem quoque alibi, de eadem *Epheſo* rurſus, & altera eiuſdem quoque Aſiæ ciuitate: Ἀπάμεια δέ ἐστιν ἐμπόριον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον, *Apamea vero magnum eſt emporium eius, quæ proprie dicitur Aſiæ; ſecundum utique poſt Epheſum.* Vides priori loco in eandem cum *Mileto*, quæ prima etiam ibi memoratur, dignitatis & gloriæ communionem venire hanc *Epheſum*; in poſteriore autem, huic proximum in eadem Proconſulari Aſia magnitudine ac celebritate emporium tradi *Apameam*: quæ haud arguunt utique

m Ut ſupra
Lib. XIV. pag. 634.
Lib. XII. pag. 577.

solam aut *primam* fuisse illius Asiæ *Metropolim* Ephesum: immo quæ dignitas etiam nuspiam alibi, ubi de eadem urbe agit Strabo, ei tribuitur. Immo nec *Miletum* vel *Apameam* relatas nominatim inter prouinciæ Asiæ Metropoles sub Romanorum imperio legimus. Ut nunc mittam a Plinio, ac proinde Vespasiani temporibus, *Ephesum*, ut antea vidimus, dici *alterum Asiæ*, iuxta Smyrnam nempe, *lumen*. Adeo ut si Senatus vel Imperatorum Edicta Ephesum interdum, ob eam urbis celebritatem & frequentiam, sint missa, quæ reliquis prouinciæ Asiæ ciuitatibus proponerentur; non inde ei in alias illius urbes ius imperiumue aliquod concessum statuendum est, nisi quatenus in adtributas Ephesino Conuentui ciuitates iurisdictio patiebatur; Ita ut quum diuersi, quod vel ex Cicerone iam liquet, & antea vidimus, ac proinde primis Cæsariani Romanorum imperii ac paullo ante, annis, Juridici, in eadem Asia, præter Ephesinum, Conuentus forent, seu quos idem vocat Διοικήσεις, ad quas singulis in vicina & adscripta iis oppida, non alteri, neque proinde *Ephesino*, erat iurisdictio.

Lib. v. c. 29.

Continuatio eiusdem argumenti.

Harduin. Num. Urb. Ill. p. 24.

Neque vero in ea de *primatu* Asiæ, non inter *Ephesum* solum & *Smyrnam*, ut ibi ab eodem viro eruditissimo dicitur, sed *Pergamum* etiam disceptatione, ubi ab Aristide de ea, ac nominatim de *Ephesо* agitur; nulla talis, qua illa antea gauisa præ duabus æmulis urbibus fuisset, prę ogatina, cui maxime tamen fuisset locus, adducitur: quod sola nempe fuerit *Asiæ Metropolis*, & cui reliquæ illius prouinciæ ciuitates parere antea tenerentur. Accedit, quod ea vetus esset *Pergami* dignitas, quę imperium in finitimas illas Asiæ urbes sub Attalicis Regibus obtinuerat, & quorum postremi luculento utique munere, tota ditio illa Romanis cesserat, ab iisque fuerat dein in prouinciæ formam, uti id a Strabone quoque traditur, redacta: ut parum verisimile videatur, *Ephesо* ius & imperium aliquod in eam urbem concessum. Adde, solemnem illam apud Tacitum disceptationem coram Romano Senatu sub Tiberio, ac proinde primis illis veluti Romani imperii annis, qua undecem urbes eiusdem Asiæ *pari ambitione*, ac inter eas *Ephesii*, *Pergameni*, *Smyrnæi*, *Sardiani* insuper, *Milesii*, *Tralliani*, aliique certabant de Templo apud se Tiberio, Senatui, & Communi Asiæ statuendo; ac ubi auditis a Senatu singulorum ex iis, ac inter eos *Ephesiorum* quoque rationibus, Senatus tamen decreto, & ob antiqua quidem ac recentia urbis illius in Populum Romanum merita, prælati sunt reliquis *Smyrnaei*. Neque vero ex Antonini Caracallæ ad Commune Asiæ Rescripto, quod retulit Ulpianus, a nobis vero paullo ante iam excusso, id ullatinus sequitur, *primam* inter *Metropoles* Asiæ habitam tum *Ephesum*; sed inter eas *Metropoles*, in eam *primam* debere missum Roma ad regendam Asiam Proconsulem adpellere. Quum insuper, ex aliis monumentis illorum temporum, ex parte supra iam adductis; uti ex iis, quæ iam ante apud Aristidem eam in rem leguntur, constet, haud *Ephesо* dignitate inferiorem habitam ea ætate *Smyrnam*. Mirari proinde subiit, id quod additur continuo a viro eruditissimo, ac dein, a celebri quoque, ut vidimus, Antiquario, etsi præeuntem ea in re habuerint virum litterate harum antiquitatum peritum Albertum Rubenium: ideo nempe in nummis, & qua de re hic potissimum agitur, ΠΡΩΤΟΥΣ ΑΣΙΑΣ dictas EPHESUM SMYRNAM & PERGAMUM, quod in eo foro disceptare tenerentur vicinarum urbium ciues, ac inde *Conuentum Ephesinum*, *Smyrnaeum*, & *Pergamenum* vocari a Plinio. Immo quod aliis adhuc locis, ubi nummos earundem urbium adducit, in quibus illius *Primatus Asiae* fit mentio, similiter

Lib. XIII. p. 624.

Annal. IV. c. 56.

Harduin. ut supra. Vaillant. de Num. Græc. Imper. p. 209. de Urb. Num. p. 249.

Lib. v. c. 29.

ter a dicto paullo ante viro docto adseritur. Nec enim ignorare potuit idem nouissimus ac eruditus Plinii commentator, non solos tres illos, uti ea de re actum a nobis paullo ante, Asiæ Proconsularis *Conuentus* tradi a Plinio; sed plures insuper, pari singulos iure, etsi forte amplitudine iurisdictionis dispares; uti *Sardianum, Halicarnassensem, Laodicenum, Synnadensem, Apamensem, Adramyttinum,* ad quos similiter conuenire tenerentur finitima iis oppida, ac subinde etiam remotiora. In quorum tamen nummis, si unum vel alterum *Sardianorum,* eumque latius adhuc patentem, ac modo a nobis expensum, mittas, nuspiam illam ΠΡΩΤΗΣ ΑΣΙΑΣ appellationem consignatam videas; aut illos de eo iure, sicut de *Ephesο, Smyrna, & Pergamo* aliunde insuper constat, disceptasse uspiam alibi legimus. Neque vero ea Oratione, qua de illa prærogatiua dissidentes tres illas primarias Asiæ urbes ad concordiam hortatur Aristides, obuia alioquin & facillima eam in rem via usus est: quod singulæ nempe ex iis totidem essent Juridici Asiæ Conuentus, qua de re utique nulla erat inter eas controuersia; & quibus proinde ex æquo illud ΠΡΩΤΗΣ ΑΣΙΑΣ elogium deberetur: verum aliis rationibus & argumentis easdem placare, & inter se conciliare adgreditur. Immo quod aperte satis, ut paullo ante vidimus, Antonini Pii Imperatoris ad illius Asiæ Commune Rescripto refellitur; ubi ciuitates illius prouinciæ, in quibus erant *Conuentus,* seu, ut ubi dicuntur, Ἀγοραὶ δικῶν, *Fora iudiciorum,* a *Metropolibus,* & *maximis* eius urbibus, quales erant tres illæ *Ephesus, Smyrna,* & *Pergamus,* aperte distinguntur; & qui *Juridici Conuentus,* inter *Magnas* seu *Mediocres* ciuitates ibi tantum referuntur; ubi eadem nempe priori illa *Metropoleos* prærogatiua non gaudebant. Quo nomine etiam haud dissimilis magni Scaligeri notatio est paullo ante a nobis adducta & explosa; qua unam ex tribus illis urbibus, *Smyrnam* nempe, ideo *Metropolim* in quodam eius nummo nuncupatam statuit, quod *Conuentus* eadem urbs foret; ac ita etiam dicatur ab Hieronymo.

Hard. Num. Urb. Ill. pag. 167. 393. 467.

Leg. VII. §. 2. D. de Excusat.

IV. *Cur* ΠΡΩΤΑΙ ΑΣΙΑϹ *dictæ id genus urbes in earum nummis.*

Unde alia omnino quærenda est eius *primatus* ratio, de quo inter se disceptarent primariæ illæ Asiæ Proconsularis ciuitates, memoratæ hic aliquoties, *Ephesus, Smyrna, Pergamus*; & cuius rei luculenti adhuc hodie testes conspiciuntur plures, ut diximus, earundem nummi, cum illa ΠΡΩΤΗϹ vel ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ, aut ΠΡΩΤΩΝ duntaxat, quam eædem sibi in iis tribuunt, appellatione. Cuius utique inter tres illas nobiles eiusdem prouinciæ urbes dissensionis facta est, quod viderunt iam viri præstantes, peculiari ab Aristide ad easdem Oratione mentio; immo ad quam componendam inter eas contentionem, eadem est ab illo Oratore conscripta: φέρε δὴ ϗ τὰς πόλεις ἐπέλθω τὰς ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΙΟΥ ΝΥΝ ἁμιλλωμένας, *age vero, & urbes eas commemoremus, quæ* DE PRIMATU NUNC *contendunt.* Nempe, etsi iam ante inter eas urbes nata foret ea de re controuersia, eam tamen sub Pio, M. Aurelii prædecessore, utcumque compositam, restitutamque inter eas concordiam, licet e præclaro Antonini Pii nummo, quem inter alios huius Imperatoris nummos memorat celebris Antiquarius, statuere, in quo ϹΜΥΡ. ΠΕΡΓ. ΕΦΕϹΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Smyrnæorum, Pergamenorum, Ephesiorum Concordia* signatur, cum Numinum apud eos Tutelarium, Nemeseos, Aesculapii, ac Dianæ iconibus. Verum

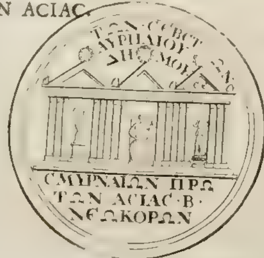
Orat. de Concord. Urb. p. 302. T. II.

Vaillant. Num. Græc. Imper. p. 46.

rum eam, ac eadem de re, seu de *Asiæ primatu*, contentionem, sub iis, qui Pium exceperunt, Diuis Fratribus, Marco ac Vero, denuo exortam, luculenter ex illa tum habita aut scripta Aristidis oratione constat. E qua etiam id omnino percipitur, id totum inde emanasse, quod Communia essent Gentis Concilia, Communia insuper totius prouinciæ Templa, & Sacra, & quidem in honorem Romæ, Senatus, vel Imperatorum, uti ea de re paullo post, Communes insuper Ludi seu Agones, in quibus apud se celebrandis primatum sibi præ duabus aliis eiusdem prouinciæ urbibus deberi contendebant singulae illæ tres primariæ & insignes Proconsularis Asiæ ciuitates. Id aperte utique ac citra ambages tradit Orator *Smyrnæus*: θαυμάζω δὲ ὅτι σεμνύνεσθε μὲν οὐχ ἥκιστα ΤΟΙΣ ΝΑΟΙΣ Καὶ ΤΟΙΣ ΑΓΩΣΙΝ, ὡς ΚΟΙΝΟΥΣ νομίζετε, ὑπὲρ δὲ αὐτῶν τούτων διεστήκατε, καίτοι ὅταν οἷς ΩΣ ΚΟΙΝΟΙΣ ἀγάλλεσθε, ΥΠΕΡ ΤΟΥΤΩΝ ΕΡΙΖΗΤΕ, ὑπὲρ τοῦ λοιπὸν ταῦτα φρονήσετε. *Miror autem vos, cum* DE TEMPLIS *&* CERTAMINIBUS, *quæ* COMMUNIA *ducitis, non leuiter soleatis gloriari, nunc de iisdem inter vos dissidere. Atqui quum de iis rebus, quibus* TANQUAM COMMUNIBUS *gaudetis, inter vos* CONTENDITIS, *de qua re tandem consentietis?* Quibus addit paullo post, quod quum has appellationes, velut contra seditionem, iis rebus imponant; nempe, κοινὰ μὲν ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΑ, κοινοὺς δὲ ΤΟΥΣ ΝΕΩΣ, καὶ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ· κοινὰ δὲ πάνθ', ὡς εἰπεῖν, τὰ μέγιστα προειρήκατε. *Communia* CONCILIA, *Communia* TEMPLA, *Communes* LUDOS, *& maxima quæque nominarent communia*; inde alterutrum eos necessario peccare, quod de istis, quæ Communia sunt, merito glorientur, pudere eos debeat de iis contendere; si vero ea nullius sint pretii, cur de iis adeo se efferant? Quo spectant etiam Philostrati de Smyrna cum Epheso dissensione: ἤριζεν ἡ Σμύρνα ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΝΗΩΝ, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς δικαίων, *contendebat Smyrna* DE TEMPLIS, *eorumque iuribus*; ut vero addit, ἀπῆλθεν ἡ Σμύρνα ἡ ΠΡΩΤΕΙΑ νικῶσα, *abiit Smyrna*, PRIMATUS *victoriam consequuta.* Hinc depicta subinde Templa, modo unum, modo etiam plura, in earundem *Ephesi* vel *Smyrnae* urbium nummis, cum illo ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC, quod sibi in iis tribuunt, elogio. Quod vel e sequentibus trium nummorum iconibus continuo liquebit: quorum prior ab *Ephesiis* sub Valeriano cusus, celeberrimum illud Dianæ Ephesiæ Templum exhibet: duo reliqui *Smyrnaeorum*; unus Juliæ Domnae, in quo Mulier galeata stans dextra expansa Templum tenet; alter Caracallae, tria Templa ostentat cum tribus in eorum medio statuis, adscriptis autem in singulorum fastigio litteris, in media AN, a dextris AY, & a sinistris C Є, quae ab iisdem Smyrnaeis, *Antonino Pio*, *M. Aurelio*, ac *Seuero* dicata eadem arguunt, cum epigraphe CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Β ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΔΗΜΟΥ, *Smyrnaeorum Primorum Asiæ Bis Neocororum Aurelio Demo* Praetore. Quomodo, ut hoc addam, tria Templa similiter cum tribus statuis exhibet Caracallae nummus Regiae itidem Gazae, cum inscriptione ΕΦΕCΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC.

Ut supra pag. 330.

de Vit. Soph. l. 1. p. 538.

Neque

Neque vero, quod ſtatuit[a] celebris Antiquarius, ſub Seuero primum, *Ephe-* 3.
„ *ſum*, aut inde eius exemplo, ſub Caracalla *Pergamum*, illum *primatus* titu- *Quando*
„ lum obtinuiſſe, cenſendum eſt; nataſque tum demum ea de re graues inter *cuſi primum id*
„ eas urbes contentiones, de quibus Dio, nempe Pryſæenſis, & Ariſtides. Iſtud *genus*
enim, abunde cum e nota utriuſque illius ſcriptoris ætate, iiſque, quæ eam *nummi*
in rem apud eos leguntur, abunde refellitur; tum inde, quod de concordia
eo nomine ſub Antonino Pio inter tres illas urbes ſancita, illa autem ſub Divis
Fratribus mox reſciſſa, paullo ante diximus. Exſtat certe Antonino Caracalla antiquior *Epheſiorum* nummus ſub M. Aurelio percuſſus, & e maximorum quidem genere, qui in Theſauro illuſtris Mauroceni a Cl. Patino vulgato conſpicitur; in quo hinc caput M. Aurelii cum eius nominibus ΑΥΤ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC, illinc, iuxta ſequentem eius typum, Diui Fratres, M. Aurelius & L. Verus Imperatores ſtantes; in medio, ſtatua Dianæ Epheſiæ, cum epigraphe ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC ΕΦΕCΙΩΝ ΝΕΩΚ. *Primorum Aſiæ Epheſiorum, Neocororum.*

a Vaill. Num. Græc. Imper. pag. 210.

Pag. 63.

Smyrnæorum vero nummum inſcriptum itidem ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC ΝΕΩΚΟ. ſub Commodo, e cimeliis illuſtris Foucaultii retulit celebris Antiquarius. *Pergamenos* vero quod adtinet, exſtat antiquum Marmor, a diligentiſſimo Sponio in ipſa *Pergamo* deſcriptum, in quo Aſiæ tum Proconſule Aulo Julio Quadrato, & quidem ſub *Imperatore Nerua Traiano*, ut in eo legitur, ΠΡΩΤΩΝ titulus iis tribuitur: nempe ut hæc inde verba ſolum deſcribam: Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, *Curia & Populus Primorum Neocororum.* Unde utique adſtruitur, pridem ante Caracallam, adſumptum a *Pergamenis* illum ΠΡΩΤΩΝ titulum; & quod a Dione oris aurei, qui ſub Traiano floruit, ac dein ab Ariſtide, ſub Diuis Fratribus Marco & Vero, traditur, de natis inter tres illas

Vaillant. pag. 74.

Itiner. p. 140, 141. Tom. III

 Aſiæ

Asiæ urbes *Pergamum*, *Ephesum*, & *Smyrnam*, ob eundem *primatus* titulum contentionibus. Addam, haud solum ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΡΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Pergamenorum Primorum Ter Neocororum*, legi in Caracallæ nummis, quos adduxerunt celebres Antiquarii; sed etiam in nummo e maximorum genere Regiæ Gallorum Gazæ, ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Β ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Pergamenorum Primorum Bis Neocororum.* Unde ad *Neocoratum*, ut ea voce uti mihi liceat, illius urbis, quo *bis terue* functa *primum* esset sub Caracalla *Pergamus*, referendi viderentur iidem & similes nummi; aut alii *Smyrnæorum*, qui in maximis Caracallæ & Alexandri Seueri nummis dicuntur, ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ Β vel Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Smyrnæorum Primorum Asiæ Bis* vel *Ter Neocororum.* Adeo ut *Pergameni Primi* sub Caracalla essent ter *Neocoratum* adepti; *Smyrnæi* vero sub Caracalla, secundo; tertio autem sub Alexandro Seuero demum consequuti. Verum exstant Juliæ Domnæ, Caracallæ Matris, nummi, in eadem Gaza Gallorum Regia, in quibus iidem *Smyrnæi* dicuntur ΠΡΩΤΟΙ ΑϹΙΑϹ Γ ΝΕΩΚΟΡ. *Primi Asiæ Ter Neocori*: in alio etiam eiusdem Caracallæ, verum sine addito ΠΡΩΤΗϹ vel ΠΡΩΤΩΝ titulo, ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ ΝΕΩΚΟ. ΘΕΑϹ ΡΩΜΗϹ *Smyrnæorum Ter Neocororum Urbis Romæ.* Sed de quo urbium illarum *Neocoratu* alius erit σὺν Θεῷ, sicuti de Sacris, Festis ac Ludis illius Asiæ, uti aliarum etiam in orbe Romano gentium, quæ singula ad Religionem Gentilium spectant, agendi locus. Id utique ex Dione Prusæensi, & Aristide vidimus, ac eruditis pridem constat, de primatu Communium Asiæ Templorum, Sacrorum, ac Festorum easdem inter se disceptasse; ac inde potissimum factum, ut tres illæ prouinciæ Asiæ urbes, *Ephesus*, *Smyrna*, *Pergamus*, eum sibi ΠΡΩΤΗΣ ΑΣΙΑΣ titulum deberi singulæ contenderent. Quamquam plures occurrunt Cæsariani nummi, in quibus illa ΠΡΩΤΗϹ ΑϹΙΑϹ appellatio, citra additam ΝΕΩΚΟΡΟΥ mentionem, ab *Ephesiis* adsumitur; uti in duobus sequentibus ac insignibus Caracallæ nummis Regiæ Gallorum Gazæ, e quibus posterior vocem insuper ΝΕΙΚΗ, cum ipso *Victoriæ* typo, habet adscriptam.

In Gaza Reg. Gall.

3. *Continuatio eiusdem argumenti.* Phil. Buonarotti Osseru. Sopr. Medagl. Antich. pag. 198.

E quibus abunde, ut opinor, liquet, non de aliqua *fori iurisdictione*; non de *primatu*, ratione *magnitudinis* vel *pulchritudinis* earundem urbium, quod a viro insigni harum antiquitatum peritia, aliisque ornamentis statuitur, ac prout alioquin ΣΜΥΡΝΑ utroque illo respectu ΠΡΩΤΗ dicitur in adducendis paullo post nummorum ac inscriptioum monumentis; non de id genus, inquam, priuilegiis vel decoribus, immo nec de *Neocoratu* solum, inter tres illas

las urbes Proconſularis Aſiæ diſceptationes exortas, & adſumptum inde ab iis in earum nummis ΠΡΩΤΩΝ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ elogium: Sed de eo demum *primatu*, quem in Communibus gentis Conciliis, Templorum apud ſe eorundemque Aſiæ Communium prærogatiua, Sacrorum & Ludorum Communium, & quidem pro ſalute ut plurimum ac in honorem Imperatorum, celebratione, ambiebant eædem, ſibique deberi contendebant. Ac de Communibus quidem Aſiæ Conciliis, aliunde conſtat, talia etiam ſub Romanorum imperio haberi, eorum permiſſu, in pleriſque Romani Orbis prouinciis ſolita; in quibus nempe; non, ut olim, de pace quidem & bello; non de fœderibus cum exteris Regibus ſanciendis; non de communi Gentis Prætore eligendo; aut de Legibus vel Edictis, quibus totius gentis oppida tenerentur, ſanciendis: quæ cum aliunde, tum e Polybio maxime ac Liuio, notæ Conciliorum id genus indicendorum occaſiones: ſed de dictis modo communibus illis Aſiæ Templis, ad quæ ſtatis temporibus conuenirent Aſiani; & communibus ibidem Sacris, Feſtis, Ludis; de Aſiarchis & Sacerdotibus, qui eam procurationem ſuſciperent, conſtituendis; de Concordia urbium eiuſdem Aſiæ inter ſe diſſidentium, quandoque etiam de eadem cum alterius prouinciæ ciuitatibus ſtabilienda vel renouanda; ac de legationibus ſubinde Romam ad Imperatores ac Senatum mittendis agebatur. Unde eadem *Communia* Gentis *Concilia* dicta hic apud Ariſtidem, Κοινὰ Βουλευτήρια, & quæ una voce ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΑ apud Cilicas appellata in præclaris Tarſenſium & Anazarbi nummis, alibi haud ita pridem vidimus. Sic iam olim a *Communi Aſiæ Concilio* decretum apud Gellium legimus, ne eius, qui Dianæ Templum incenderat, nomen ullo in tempore nominaretur. Habita vero vulgo eadem Gentis Concilia, cum in primariis eius urbibus; tum in earum Templis, quæ veteri aut recenti religione erant in iiſdem conſecrata; aut in Lucis, qui erant iiſdem Templis proximi & dicati. Qua occaſione inſtituta etiam ſacra quædam ſolemnia, & Ludi Communes, ad quos ſtatis temporibus conueniebant reliquæ eiuſdem Aſiæ ciuitates; & quorum procuratio iis committebatur, ut modo diximus, qui *Aſiarchæ* inde, & Ἀρχιερεῖς, quorum ceteroquin diuiſa erant munia, quaſi *Aſiæ* (procurationem id genus ſacrorum & Ludorum, & quidem eorum ſumptus, quod adtinet) ſeu reliquorum Sacerdotum *Principes* nuncupati; ſubinde etiam utraque illa dignitate in unum collata, uti in præclaro nummo Antonini Pii, ΦΡΟΝΤΩΝΟϹ ΑϹΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩϹ ΚΟΙΝΟΝ ΓΙ ΠΟΛΕΩΝ, *Frontone Aſiarcha Et Pontifice Tredecim Urbium*, nempe Joniæ; quique in communibus illis Gentis Conciliis eligi vulgo conſueuerant. Sic in Auguſti nummo apud illuſtrem Foucaultium, quidam M. Furius dicitur ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ ΑΣΙΑΡΧΗΣ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, *Sacerdos Et Aſiarcha Pergamenorum.* Quomodo cæteroquin Ἱερωσύνην κοινὴν τῆς Ἀσίας, *Commune Sacerdotium Aſiæ* decretum ſibi ipſi tradit Ariſtides; ac prout quendam M. Aurelium Diodotum legimus in veteri Inſcriptione apud Sponium, Thyatiris reperta: ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΝΑΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΕΡΓΑΜΩ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙΡΟΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, *Sacerdotem Maximum Aſiæ Templorum Quæ Sunt Pergami Et Sacerdotem Maximum Eodem Tempore Patriæ*, nempe Thyatiræ. Ita ſupra vidimus Mulierem etiam dici in alia inſcriptione ab eodem eximio Sponio vulgata, ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΣ ΑΣΙΑΣ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΕΦΕΣΩ, *Sacerdotem Aſiæ Templi Quod Eſt In Epheſo.* Immo quam in rem peculiaris exſtat

Orbis Romani pag. 423. 424.
Lib. 11. cap. 6.
Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 5.
Serm. Sacr. IV. pag. 613.
Itiner. Tom. III. pag. 114.
Miſcell. p. 349.

exstat apud eundem inscriptio, in qua maritus Ἀσιάρχου, uxor vero eius Ἀρ-
Ibidem p. 338. χιερείας dignitate ornati dicuntur: ΛΕΥΚΙΟΥ ΠΑΚΟΝΙΑΝΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΥΡΗΛΙΑΣ ΣΑΠΦΟΥΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΛΙΚΙΝΝΙΑΝΗΣ ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΑΥΤΟΥ, *Lucii Paconiani Asiarchæ Et Aureliae Sapphos Platonis Licinnianae Sacerdotis Maximae Uxoris Eius.* Templa nempe erant a Communi Asiæ & quidem *Pergami*, AUGUSTO erecta, uti iam ante ROMÆ & JULIO CÆSARI: *Ephesi* vero, præter famigeratum DIANÆ Templum, de quo ab Asianis seu Lydianis virginibus frequentato apud Aristophanem legitur:

Nub. p. 162.
Ἥτ᾽ ΕΦΕΣΟΝ μάκαιρα πάγ-
χρυσον ἔχεις οἶκον, ἐν ᾧ
Κόραι σε ΛΥΔΩΝ μεγάλως σέβουσι·

Quæ EPHESI *beata Auream habes Ædem, in qua* LYDORUM *te virgines magnopere colunt:* alterum ROMÆ itidem ac CÆSARI. Hinc obuium etiam in Romanis Augusti, Tiberii, & Claudii, quos vulgarunt iam præstantes Antiquarii, nummis, Templum cum epigraphe COM. ASI. ROM. ET.
Harduin. de Num. Urb. Ill. pag. 75. AUG. *Commune Asiae Romae Et Augusto*; & ad quem similem nummum „ nollem a viro erudito monitum, Communitatem illam Asiæ oppidis om-„ nino XIII constitisse, ut id e nummo Antonini Pii liqueat. Illud enim XIII Urbium Commune, & cuius fit mentio in memorato paullo ante huius Antonini Pii nummo, non erat totius Proconsularis Asiæ, sed Ioniæ tantum eius partis; dictumque inde illud, ut aliunde notum, *Panionium*, sicuti locus prope urbem Mycalen, in quo illæ XIII Joniæ urbes conueniebant, ac Festa celebrata ΠΑΝΙΩΝΙΑ, uti utrumque Herodotus pridem
Lib. 1. cap. 142. & 148. tradidit. Quamquam & eadem Πανιώνια per vices deinceps in aliis etiam ex
Vit. Apoll. lib. IV. cap. 11. p. 161. illis XIII Joniæ urbibus celebrata liqueat: ut *Smyrnae* apud Philostratum, & iuxta veterem insuper nummum Regiæ Gallorum Gazæ, in quo hinc caput Jovis barbatum, & inscriptio ΖΕΥϹ ΑΚΡΑΙΟϹ, in auersa parte Diana Venatrix cum duobus iaculis, additis vocibus ϹΜΥΡ. ΠΑΝΙΩΝΙ. *Smyrnaeorum Panionia.* Adde *Mileti* etiam, iuxta Saloninæ Gallieni nummum in
Epist. 1. ad Morel. pag. 12. eadem Gaza, de quo alibi egimus, ΜΙΛΗϹΙΩΝ ΠΑΝΙΩΝΙΑ ΠΥΘΙΑ, *Milesiorum Panionia Pythia.* Tertiam vero e dictis urbibus, de Asiæ Primatu apud Aristidem contendentibus, SMYRNAM quod adtinet, cum ab ea pri-
Tacit. Annal. IV. cap. 56. dem ROMÆ Templum, stante adhuc Republica, erectum; tum postea TIBERIO ac SENATUI, & quidem data Smyrnæis, præ aliis decem Asiæ
Ibidem. urbibus, ipsaque inter eas *Epheso*, & *Pergamo*, eius rei prerogatiua, a Communi Asiæ itidem sacratum. Sic *Mileti* templum, a Communi nempe A-
Pag. 370. siæ, erigi iussisse CALIGULAM tradit Dio in Excerptis Valesianis. Ut mittam HADRIANO Templum *Ephesi* dicatum, & inde ΑΔΡΙΑΝΕΙΑ, solemnes in illius Principis honorem ludos, instituta, eademque a *Smyrnaeis* quoque, uti a *Pergamenis* ΤΡΑΙΑΝΕΙΑ, sed qua de re alibi, celebrata. Quomodo constat dicata rursus a *Smyrnaeis*, uti paullo ante in præclaro eorum nummo vidimus, ANTONINO PIO, M. AURELIO, ac SEUERO apud se Templa ac simulacra. Ad quæ proinde Communia Asiæ Templa, Communiaque inde Sacra & Certamina, pro salute ac in honorem Imperatorum aut pro urbis Romæ æternitate, statis ibidem, ut dixi, temporibus, celebrari ab Asianis solita, respicit omnino dictis supra locis Aristides;

quo-

quorum autem occaſione natę inter tres primarias illas Aſiæ urbes, de *Primatu* ac *Neocoratu*, quem ratione id genus Templorum, Sacrorum, & Ludorum obtinerent, aut ſibi vindicarent, contentiones. Unde etiam factum, ut ſingulæ illæ ambitioſum illum ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ, & ΠΡΩΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ titulum publicis nummorum aliiſue monumentis certatim adſumerent: ipſa vero *Epheſus*, prę æmulis illis duabus ciuitatibus, *Smyrna* & *Pergamo*, in præclaro nummo ſub Macrino Imperatore percuſſo, hanc ſibi ſoli, ut vidimus, prærogatiuam tribuat; ſed quam *Smyrnæi* in ſequentium adhuc Imperatorum nummis, nempe Alexandri Seueri, in Regia Gallorum Gaza, & Gordiani Pii ſibi quoque adiudicant. Mitto hic alium inſignem eiuſdem Gazæ Regiæ nummum, ſub Macrini ſucceſſore Elagabalo cuſum, cum elegio ΕΦΕΣΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΑΠΑΣΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Epheſiorum Qui Soli Ex Omnibus* (Aſiæ urbibus) *Quater Neocori.* vid. Specim. Morell. Tab. II.
Quam alioqui prærogatiuam, non illius quidem prouinciæ Aſiæ, ſed vicinæ Bithyniæ urbi, *Nicæenſibus* nempe, ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ vindicat memoratus a præſtantiſſimo Morello, & e Patini Ibidem p. 36.
quidem ſchedis, ut ibi innuit, nummus. Verum iſtud alterius loci.

V. *De* ΠΡΩΤΗΣ *vel* ΠΡΩΤΩΝ *titulo in nummis* TRIPOLITARUM *in Phœnicia*, MYTILENES, *&* SAMI *in Aſia Proconſulari.*

Duos vero nummos duarum aliarum urbium ſupra diximus a viro erudi- I.
to adductos, in quibus idem ΠΡΩΤΗΣ, aut ΠΡΩΤΩΝ elogium tributum *De* ΠΡΩ-
legerat; ſed a quibus illud exulare ibidem vidimus: unum nempe huius Pro- ΤΗΣ *titu-*
conſularis Aſiæ, SARDIUM; alterum TYANORUM, Cappadociæ. Alium *lo in num-*
vero nummum adduxit idem vir ingenio & eruditione præſtans, TRIPOLI- *mo* Tripo-
TARUM nempe in Phœnicia, qui exſtet inter cimelia Gallorum Regia; in litarum.
quo hinc Græca M. Antonii & Cleopatræ nomina; illinc Prora nauis cum Vi- Hard Num. Urb. Ill. p. 439.
ctoria, & inſcriptio ΚΟΙΝΟΝ ΠΡΩΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ, *Commune Pri-* Ibidem p. 510. Ibidem p. 505.
mæ Tripolitarum. Cui elogio *Primæ Tripolitarum*, quod inſolens eſt alioquin in nummis illius tractus, anſam ſuppeditare potuit; quod quum ad TYRUM ac SIDONEM, ſpectaret eiuſdem Phœnices *Metropoleos* titulus; reliquum erat, quomodo id dein ab aliquot Bithyniæ & Proconſularis Aſiæ urbibus factum vidimus, ut hoc ΠΡΩΤΗΣ ſeu *Primæ* elogium ſibi vindicaret TRIPOLIS. Accedit, quod eadem a duabus illis Phœnices Metropolibus, *Sidone* ac *Tyro*, ac
præterea *Arado*, uti id a priſcis [a] Auctoribus traditum, foret condita, unde [a] Strabo l. XVI. p. 754.
ei nomen: immo e tribus inde urbibus, quæ eadem conditorum nomina obti- Diodor. l. XVI. p. 731.
nerent, conſtaret: uti iſtud aperte a Diodoro dicitur. A quo præterea ea ſimul Mela l. I. c. 12.
de hac urbe adferuntur, quæ illam inſcriptionem, (quam nolumus in dubium Plin. lib. V. c. 20.
reuocare) ΚΟΙΝΟΝ ΠΡΩΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ, *Communis Primæ Tripolita-* Ut ſupra.
rum, egregie illuſtrant; ut agnoſcet, opinor, qui nummum illum protulit
vir doctus: nempe Diodori de hac urbe Tripoli verba: ΑΞΙΩΜΑ δ' ἔχει lib. XVI. p. 531.
ΜΕΓΙΣΤΟΝ αὕτη τῶν κατὰ τὴν Φοινίκην πόλεων. ἐν ᾗ συνέβαινε τοὺς Φοίνικας ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ἔχειν, καὶ βουλεύεσθαι περὶ τῶν μεγίστων, MAXIMAM *hæc inter omnes Phœniciæ* DIGNATIONEM *obtinet; utpote in qua Phœnicum* CONCILIUM *conueniret, deque rebus maximis conſilia tractari ſolent.* Unde ſat liquet utique, cur & PRIMA dicatur in adducto modo *Tripolis*; & ΚΟΙΝΟΝ, ſeu *Commune* Phœnicum *Concilium*, ibidem habitum: præclarum denique eſſe in iis

Serm. Sacr. p. 614.
a Orat. is Roman p. 425.
b Lib. XLV. c. 42.

verbis illius nummi commentarium. Συνέδριον equidem Phœnicum, quod *Tripoli* exstitisse dicit ibi Diodorus, idem quod ΚΟΙΝΟΝ in adducto illius urbis nummo, ac in aliis passim Græcorum, in Asia potissimum, nummis, & inde Συνέδριον Κοινὸν, *Concilium Commune*, & quod esset tum in Maiore Phrygia, ab Aristide dicitur; ac alibi ab eodem in genere, κἂν τοῖς κοινοῖς συνεδρίοις, *in communibus conciliis*; ac prout dictos a Macedonibus *Synedros*, quod nuper [a] alibi monui, obseruat [b] Liuius. Sed de quibus urbium Κοινοῖς alius occurret dicendi locus. Ad hanc autem ΠΡΩΤΗΣ, seu *Primæ Tripolitarum* in Phœnicia appellationem referri potest similis prærogatiuæ exemplum, in pluribus vicinæ CAESAREAE in Palestina nummis; in quibus, neque sub uno Imperatore percussis, & quales sunt a præstantibus Antiquariis iam vulgati, eadem inscribitur COL. PRIMA FLA. AUG. CAESAREA *Colonia Prima Flauia Augusta Cæsarea.*

2. *De diuerso primatu urbium, ac ΠΡΩΤΗ Lesbi Mytilene, in nummo.*
Panathen. pag. 318.
Gratul. in Smyrn. p. 466.
Lib. v. p. 332.
Hym. in Del. l. 4.
Ibid. v. 16.
Lib. VI. c. 31.
Vaillant. de Num. Græc. Imper.

Adeo ut ex iis, quae de illa *Primatus* id genus urbium appellatione hactenus diximus, id omnino tenendum sit, haud unam, cur eam in nummis antiquis adsumant, nec unius etiam gentis ciuitates, rationem exstitisse. Mitto eam, iuxta quam urbs aliqua subinde ratione antiquitatis, magnitudinis, celebritatis, virium, aut rerum gestarum gloriae, ΠΡΩΤΗ alicuius gentis dicebatur, quæ ex variis, liberis alioquin populis nec alteri obnoxiis, constabat: quomodo Athenæ, πρώτη καὶ πρεσβυτάτη, *prima & antiquissima* vel *honoratissima* (pro recepta simili postremæ huius vocis significatione) *urbium Græciæ* ab Aristide dicitur; ac alibi ab eodem, quod ea urbs sub Romanis etiam τὰ πρεσβεῖα παντὸς ἔχει τοῦ Ἑλληνικοῦ, *totius Græciæ primas tenet.* Ita de ordine seruato Urbium aut Populorum Græciæ, qui fortiter contra Persas pugnarant ad Platæas, & quorum nomina incisa in signo Jouis ab iisdem populis dedicato in Olympia, apud Pausaniam legitur: Λακεδαιμόνιοι μὲν ΠΡΩΤΟΙ, μετὰ δὲ αὐτοὺς Ἀθηναῖοι, *Lacedæmonii quidem* PRIMI; *post illos autem Athenienses &c.* Quomodo *Cnossus*, libera adhuc Insula, de *primatu* cum reliquis Cretæ urbibus contendisse a Diodoro dicitur; & quidem ob splendorem ciuitatis, educationem Jouis, ac Minois principatum. Haud aliter ac Insula *Delus*, ob Latonæ in ea partum, ac inde Apollinis natales, dicta apud Callimachum τὰ πρῶτα φέρεσθαι, *primatum ferre*; ac dein ἐνὶ πρώτῃσι λέγεσθαι, *inter primas Insulas referri.* Qua ratione etiam MYTILENE *prima* alterius nobilis Insulæ, LESBI nempe, dicitur in veteri & præclaro nummo, quem vulgauit vir impenso in has antiquitates studio, quod mihi coram olim constitit, deditus, P. Seguinus. Qui summæ venustatis nummus nunc exstat in cimeliis Gallorum Regiis, inde etiam inter maximos eius nummos æri incisus, cum epigraphe, ΠΡΩΤΗ ΛΕΣΒΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗ. Neque enim, ut de *Samo* mox dicetur, una, sed plures illius Insulæ Lesbi, præter notam *Mytilenem*, ciuitates; quales nouem exstitisse tradit Plinius, sed ita ut tres tantum suo æuo restarent, *Eresus*, *Pyrrha*, & *Mytilene*; sex reliquis vel mari haustis, vel terræ motu subuersis, aut alia ratione deletis, ac inter eas proinde *Methymna.* Cuius tamen *Methymnæ*, ac proinde restitutæ, ut obiter hoc addam, fidem utique faciunt aliquot etiamnum urbis illius nummi Gazæ Gallorum Regiæ ac Mediceæ, sub Seuero, Caracalla, Geta, & Alexandro Seuero cusi, cum Palladis, Victoriæ, Fortunæ, Jouis, aliisue typis, & e quibus aliquot iam protulit celebris Antiquarius, cum epigraphe ΜΗΘΥΜΝΑΙΩΝ. Duos insuper cum eodem illius urbis nomine, & sub L. Vero & Com-

Commodo cusos, e Ligorio, sed cuius lubrica subinde in his fides, adduxit ad Stephanum doctissimus Holstenius. Earundem vero *Lesbi* urbium *maxima* dicitur ab eodem [a] Strabone *Mytilene*; omnium insuper rerum prouentu bene instructa; ac preterea quæ tulerit viros insignes, Pittacum, Alcæum, admirabilem Sappho, aliosque. Hinc eadem urbs non a Pompeio solum in libertatem adserta, ut a Velleio & [b] Plutarcho traditur, sed sub Romanis etiam Imperatoribus *libera*, uti a [c] Plinio dicitur, ac insuper a [d] Dione Chrysostomo. Ut haud mirum proinde sit, si earum *Lesbi* urbium *Prima* dicatur in memorato modo nummo *Mytilene*: cuius plures & præclari cusi sub Romanis Imperatoribus nummi, iique adhuc in præstantibus Cimeliarchiis vel Museis superstites, eiusdem urbis celebritatem etiamnum ostentant. Quamquam exortas quoque inter *Lesbios*, & quidem hosce *Mytilenæos*, iisque, ut ibidem liquet, haud insuetas seditiones, tangit alicubi Aristides, ac Rhodios hortatur, ne iidem τὰ Λεσβίων καὶ Μυτιληναίων κακὰ, *Lesbiorum & Mytilenæorum mala* imitari instituant. Non vero in memoriam dissensionis alicuius, sed *Concordiæ* ab hisce *Mytilenæis*, cum nobilissimis ac primariis continentis Asiæ urbibus, *Pergamenis*, *Sardianis*, *Ephesiis*, & *Smyrnæis* sancitæ, percussum esse hunc nummum, signata in eo Numinum illarum urbium Tutelarium, Aesculapii, Cybeles, Dianę Ephesiæ, & duarum Nemesium, ut mox ex elegantissimi illius nummi conspectu patebit, ab utroque nummi latere simulacra luculenter ostendunt, additaque inscriptio ΟΜΟΝΟΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ *Concordia Mytilenæorum.*

Not. pag. 207.
c μεγίστη πόλις lib. XIII. p. 617.
a Lib. II. c. 18.
b In Pompeio p. 641.
c Lib. V. c. 31.
d Orat. XXXI. p. 347
Orat. Rhodiac. p. 400.

3. *De* Samiis ΠΡΩΤΟΙΣ ΙΩΝΙΑΣ *in eorum nummis.*

Quomodo non totius quidem Proconsularis Asiæ, sed nobilissimæ eius regionis, IONIÆ nempe, PRIMOS se inscribunt insulares itidem SAMII, in [a] nummis sub Gordiano, Traiano Decio, aut Philippo demum cusis, & de quibus facta est [b] alibi a me mentio: nempe ΣΑΜΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΙΩΝΙΑΣ, *Samiorum Primorum Joniæ*. Haud mirum vero, ut obiter hoc tangam, quod Insulares *Samii* ibi dicantur *Primi Joniæ*: quum non plures equidem, ut in dicta modo *Lesbo*, sed una tantum esset urbs in ea Insula, sicut in *Chio*, *Coo*, *Andro*, *Teno*, ut id e Galeno iam ante monui. Accedit antiqua eiusdem urbis gloria & celebritas, ac inter alia, ob Junonis Samiæ apud eos fanum, omnium, quæ [c] Herodotus vidit, amplissimum, ac solemnem Deæ in eo cultum. Unde eidem Templo, & solemni quidem publici Græcorum Concilii, Amphictyonum nempe decreto, Asyli ius, ut apud [e] Tacitum legitur, fuit ab antiquo adsertum. Equidem eximium quoddam huius urbis, (neque enim aliam, ut modo diximus habuit hæc Insula) decus abunde adstruit, quod ab Herodoto rursus, ubi eam a Dario olim euersam dixisset, addatur continuo magnificum illud eius elogium: πολίων πασέων ΠΡΩΤΗΝ Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, *urbium omnium* PRIMAM *Græcarum & Barbararum*. Ut ea proinde ætate illa insignis alioquin horum *Samiorum*, ceu PRIMORUM IONIÆ, quam dicti nummi iis tribuunt, laus, longe etiam fuisset infra eiusdem urbis eminentiam. Eandem vero *Primorum Joniæ* prærogatiuam iis adscribit pridem Pericles; qui deuictis a se diuturna obsidione *Samiis*, pro concione Athenis gloriatus, vocat eos ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ καὶ δυνατωτάτους ΤΩΝ ΙΩΝΩΝ, PRIMOS *& potentissimos* IONUM. Unde etiam postquam eadem *Samos* Romani iuris est facta, inter alia subleuatæ a fratre Q. Cicerone, qui tum ei præerat, Asiæ decora, memorat Tullius, facta ibi quoque, ut iam antea vidimus, *Halicarnassi* mentione: *unam* IONIÆ NOBILISSIMAM, *alteram Cariæ*, SAMUM *& Halicarnassum*. E quibus autem idonea lux, ut opinor,

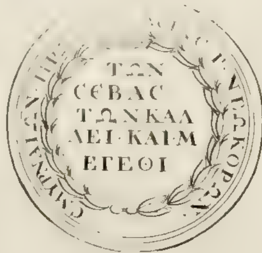
a in Gaza Reg. Gall.
b Obseru. ad Callimach. p. 361.
c de Medicam. Facult. lib. IX.
d Lib. III cap. 60.
e Annal. IV. c. 14.
Lib. III. cap. 139.
Plutarchus in Pericl. p. 167.
Lib. I. ad Q. Fratern. Ep. I. c. 8.

opinor, accedit dictis SAMIORUM nummis; quibus obsoletam veluti antiquam insularium illorum gloriam, sequutis etiam ętatibus renouare iidem voluerint. Neque vero alienum erit ab hoc loco, aut lectori, ut opinor, ingratum, si duorum illorum insignium nmmmorum, etsi vulgatas iam, sed non omnibus obuias icones hic subdam, MYTILENÆORUM nempe & SAMIORUM, in quibus utrique PRIMOS se LESBI, vel JONIÆ venditant.

VI. *De* SMYRNÆ PRIMATU *peculiari in Nummis & Marmoribus.*

Ad quem autem non ordinis adeo, quam aliorum loci decorum *Primatum* referri itidem debet illud, quod in præclaro SMYRNÆORUM nummo, ac in tribus præterea Inscriptionibus antiquis legitur, elogium, idque velut urbium *Asiæ*, Proconsularis nempe, *maximæ pulcherrimæque*. Hoc enim prædicat insignis omnino illius urbis nummus sub Caracalla cusus, quem in incomparabili Gaza Gallorum Regia versare haud semel mihi contigit, hic quoque, quod pridem intenderam, conspiciendus: etsi prostet ille inter sculptos nouissime & vulgatos maximos Gazæ illius nummos, præstantissimi Begeri nostri, nunc τȣ̃ μακαρίτȣ studio, industria vero eius ex sorore nepotis & successoris, Henrici Scot æri incisos. Inscriptus nempe ille, CMYPNAIΩN ΠΡΩΤΩΝ ACIAC Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CEBACTΩΝ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ, *Smyrnæorum Primorum Asiæ Ter Neocororum Augustalium Pulchritudine Et Magnitudine.*

Exstant vero inter Marmora Oxoniensia tres Inscriptiones, inde, ac diuersis quidem locis, diuulgatæ; in quibus idem omnino decus, *Primæ Asiæ Pulchritudine & Magnitudine* sibi vindicant *Smyrnæi*; addito insuper *Metropoleos Asiæ* in genere titulo, eademque, quæ in adducto nummo, *Ter Neocori*, aut *Neocororum Augustalium* appellatione. Quod e sequenti unius e tribus illis inscriptionibus conspectu fiet continuo manifestum: Η ΠΡΩ-

Η ΠΡΩΤΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ ΚΑΙ ΛΑΜ ΠΡΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Γ ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΩΤΑΤΗΣ ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΣ. Ibidem p. 277.

Prima Aſiæ Pulchritudine Et Magnitudine Et Splendidiſſima Et Metropolis Et Ter Neocoros ſeu *Æditua Auguſtalium Secundum Decreta Sanctiſſimi Senatus Et Ornamentum Joniæ Smyrnæorum Ciuitas.* Eadem leguntur omnino in reliquis duabus Inſcriptionibus horum Marmorum; niſi quod in priori, poſt Pag. 47. P. I. vocem *Metropolis* additur *Aſiæ* nomen, ut antea vidimus, nempe ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ. De ætate quod adtinet earum Inſcriptionum, nihil certi ex iis poteſt exſculpi; niſi quod ex addito in ea, quam adtulimus *Heliodori Antinoenſis & Smyrnæi Pancratiaſtæ* quod ibi legitur, nomine, liceat colligere, poſt Antinoi demum, Hadriani catamiti, fata, ac inde urbem *Antinoeam* eius nomine conditam, erectum illud Marmor. Ad primum vero ex iis, ut ætatem inde eius eruat, notauit vir eruditiſſimus, ideo quod ibi ,, Smyrna Τρὶς Νεωκόρος dicitur, illud eſſe Gallieno, poſt quem nullæ urbes In Not. ad Marm. Oxon. pag. 69. ,, dictæ ſint amplius Νεωκόροι, antiquius, Hadriano vero recentius, ſub quo ,, *Bis* tantum *Neocoros* fuerit Smyrna. Quum autem ſub M. Aurelio & L. ,, Vero eadem urbs ſit terræ motu collapſa, quo antiquæ eius pulchritudini ,, ac magnitudini fuerit, ut credere licet, detractum; omnium autem Aſiæ ,, Metropoleon Primam Epheſum Edicto ſuo ſanciuerit Antoninus, inde Mar- ,, mor illud, quo eadem Smyrna ſe *Primam,* ut id alii ſint interpretaturi, ,, *Aſiae Metropolim* gloriatur, circa initia Antonini Imperatoris poſitum ſta- ,, tuendum videri. Quæ autem ſingula, ut cum pace viri eruditi dicam, e petitis ex hac ipſa nummorum penu aut aliunde ſubſidiis penitus corruunt. Primo, neque enim, quod ibi e doctiſſimi Seldeni adnotatione ad aliud Mar- Pag. 98. P. I. mor traditur, poſt Gallienum deſierunt ciuitates Νεωκόροι appellari: quum inter cimelia Reginæ Chriſtinæ nummus ſit Claudii Gotthici, a me dum ea Romæ verſarem, deſcriptus, idemque a celebri Antiquario nuper memoratus, Vaillant Num. Græc. Imper. p. 189. in quo *Cyzicenis* idem adhuc titulus tribuitur: nempe ϹΤΡ. Λ. ϹΕΠΤ. ΠΟΝΤΙΑΝΟΥ Β ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ Β ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Prætore Lucio Septimo Pontiano Bis Neocororum.* Secundo, non ſub Hadriano ſolum dictos eſſe *Smyrnaeos Bis Neocoros;* quum in ſequentium dein Imperatorum Commodi, Caracallæ, Alexandri Seueri nummis, quod paullo ante vidimus, eodem etiam titulo ii ſint inſigniti. Quod vero terræ motum ſpectat, quo non, ut ibi dicitur, ſub M. Aurelio & Vero; ſed, quod vel ex Ariſtide, de quo mox, & Euſebio conſtat, decem annis circiter poſt Veri obitum, & adſcito iam ante Chron. P. II. p. 170. a M. Aurelio in imperii conſortium filio Commodo, collapſa eſt Smyrna; id equidem certum, vel ex Ariſtidis *Monodia,* qua ingentem illam Smyrnæ calamitatem tragice admodum deplorat, ceu eam cum omnibus ſuis decoribus ac ornamentis funditus veluti ſubuerſam. Verum vel ex illa, quæ mox ſequitur, eiuſdem Oratoris de *Smyrna* Palinodia, & quæ eam excipit, *Gratulatione Smyrnæa;* ubi in priore de eadem agit ſingulari Imperatorum, M. Au- Palinod. pag. 465, 466. T. I. relii nempe & Commodi munificentia, ac impenſo Græcarum in Aſia ciuitatum ſtudio & ſumptibus, in ea reſtituenda, additur; quod ſenes adhuc eam priſtino ornatu præditam, iuniores talem ſint mox habituri, qualem parentes

Ccccccc inco-

Pag. 742. T. I. incoluerant. In altera autem coram Commodo Imperatore habita, id de Smyrna restaurata prædicat; ut quum prior, nempe ante eam nupero terræ motu collapsam, *pulchritudinis exemplum urbs videretur*, ἔδωκεν κάλλους παράδειγμα ἡ πόλις εἶναι, male id creditum fuerit: *tunc etenim*, quod addit, *urbes alias, nunc ipsa propemodum se ipsam vicit*, τότε μὲν γὰρ τὰς ἄλλας πόλεις, νῦν δὲ αὐτὴ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, ἑαυτὴν νενίκηκεν. Adeo ut sequutis Caracallæ temporibus, idem illud, quod in memoratis inscriptionibus legitur, pristinum decus, & cum noua velut accessione tueretur: ut nempe *pulchritudine* iuxta & *magnitudine Prima Asiæ*, sicuti in memoratis Inscriptionibus, dicatur in prolato paullo ante nummo eadem *Smyrna* Ut proinde veterem prioris illius urbis laudem, quam ei Strabo suo æuo tribuit, καὶ νῦν ἐστι καλλίστη πασῶν, *nunc est omnium pulcherrima*; aut sub Diuis Fratribus, ac proinde paullo ante eandem collapsam, Lucianus: Ἰωνικῶν πόλεων καλλίστην Σμύρναν, *Jonicarum urbium pulcherrimam, Smyrnam*, mereri adhuc illa potuerit: seu quod de eadem ait in dicta paullo ante Gratulatione Orator Smyrnæus: καὶ δὴ τῇ τε Ἰωνίᾳ καλῶς ὁ στέφανος σέσωσται, ΗΤΕ ΑΣΙΑ τὸ πρόσχημα κεκόμισται· *quin & Joniæ præclare sua corona est seruata, &* ASIA *decus recuperauit suum.* Immo prout eam pulchritudinis huius urbis prærogatiuam ita extollit, qui post eam euersam ac restitutam vixit, Philostratus; ut de ea dicere non dubitauerit, *etsi enim est pulcherrima urbium, quotquot sunt sub Sole*, καὶ γὰρ εἰ καὶ καλλίστη πόλεων, ὁπόσαι ὑπὸ Ἡλίῳ εἰσί. Quibus utique ea, quam sibi tribuunt in adducto nummo, memoratisque Inscriptionibus, post urbem terræ motu, uti mox dicetur, subuersam, Marmoribus Smyrnæi, *Primæ in Asia pulchritudine, & Ornamenti Joniæ* laus, haud parum illustratur. Neque vane etiam *Metropoleos Asiæ* titulum adsumunt in iisdem eorum Marmoribus *Smyrnæi*, quo tempore plures constat, & qua de re iam ante egimus, *Asiæ Metropoles* appellatas, immo inter quas vel præcipuam, iuxta *Ephesum*, fuisse illam constat. Neque tamen *Primae Metropoleos* sibi in iis prærogatiuam tribuit; ut proinde, quod opinatur dictus eorum Marmorum interpres, ante Antonini Edictum; quo scilicet ille Ephesum omnium Asiæ Metropolim Primam sanciuerit, atque ita sub initium eiusdem Antonini, Marmor illud positum censeri continuo debeat. In qua equidem notatione id primo aduertendum venit, non fuisse *Antoninum Pium*, ut omnino ibi statuere videtur vir eruditissimus, sed quod supra iam vidimus, *Antoninum Caracallam*, a quo memoratum illud ab Ulpiano de Asiæ Metropolibus ac Epheso Edictum seu Rescriptum prodiit; nec illo insuper, etsi id ab aliis etiam eruditis traditur, *Primam e Metropolibus Asiae Ephesum* constitui & promulgari; sed, quod iam ante ostendimus, hoc demum, ut Proconsul mari ad regendam Asiam missus, ex eius Metropolibus, quales erant aliquot maritimæ, Ephesum primam adtingeret. Unde haud una etiam de caussa, neutiquam est opus, ut ad Antonini, nempe Pii, initia tempus illius inscriptionis, qua se *Primam Asiae Metropolim* venditaret *Smyrna*, quod nuspiam ab ea factum legimus, a viro eruditissino referretur. Immo a quo tempore satis recedit vera illius Inscriptionis, ac duarum preterea reliquarum ętas, cum eadem *Smyrnae*, ut vidimus, laude. Quod adductus supra & cusus sub Antonino Caracalla nummus, cum eodem omnino *Smyrnae Primae Asiae Pulchritudine Et Magnitudine, Ac Ter Neocori Augustalium* elogio luculenter omnino contestatur.

Ibidem. pag. 477.

Lib. XIV. pag. 646.

In Imaginib.

Aristid. pag. 478. Tom. I.

Vit. Apoll. lib. IV. cap. 11. p. 162.

Not. ad Marm. Oxon. p. 69.

VII. *De* ΠΡΩΤΗΣ *&* ΔΕΥΤΕΡΑΣ, Primæ & Secundæ *appellatione, in* MACEDONUM *Nummis.*

I. *De nummis, in quibus* MAKEΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ *legitur.*

Alia vero, ut hoc adhuc tangam, huius vocis ΠΡΩΤΗΣ legitur in antiquis nummis appellatio; qua non urbis quidem alicuius, quocunque tandem iure ac titulo, ſed ipſius Regionis vel Prouinciæ in plures partes, quod ſupra iam vidimus, diuiſæ PRIMATUS velut innuitur. Cuius rei exempla ſuppeditant vulgati iam a prǽſtantibus [a] Antiquariis MACEDONIÆ nummi; iique vel cum Claua Herculis in corona querna, ſolito in priſcis Regum Macedonum (Heraclidarum quippe) nummis typo: vel cum Cerere, quæ utraque manu tedam accenſam geſtat, Tauro vecta, & inſcriptione, MAKEΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ, *Macedonum Primae.* Idque inde, ut iam a [a] viris prǽſtantibus e [b] Liuio monitum; quod a Paullo Æmilio, poſt debellatum Perſea, & ſubactam Macedoniam, eadem fuerit in quatuor regiones diuiſa. Unde Macedonum nummi cum eo ΠΡΩΤΗΣ nomine inſcripti, in *prima* earundem quatuor regionum parte percuſſos eoſdem arguunt: quæ, iuxta eundem Liuium, quidquid agri inter Strymonem & Neſſum (alii *Neſtum*, iuxta nummos, & [c] antiquiores Plinii, Solini, ac Martiani codices, qua de re alibi, *Meſtum*) Biſalticam præterea omnem cum Heraclea occupabat, regionis autem caput ſeu Metropolim AMPHIPOLIM habuit. Unde etiam in eadem *Amphipoli* cuſum illum nummum, cum ea MAKEΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ appellatione, qui Cererem Tauro vectam, & cum accenſis in utraque manu tedis exhibent, & cuius ſequentem iconem adduxit Goltzius, licet continuo ſtatuere.

a Goltz. Grǽc. Tab. XXII. Patin. Theſ. Num. p. 18. Beger. Theſ. Branden. Vol. I pag. 481. Nonnius ad Goltz. Græc. pag. 122, 124. Begerus ut ſupra.
b Lib. XLV. cap. 29.
c Vid. Salm. ad Solin. p. 112. Harduin. Not. & Emend. ad Plin. Tom. I. p. 508.

Quomodo alioquin Bos paſcens, vel Taurus cornupeta; & Cereris itidem caput ac ſpicæ, ob fertilitatem nempe vicini huic urbi agri, qui *multas frugum proprietates* habere a Liuio dicitur, ſpectantur in aliis horum *Amphipolitarum* nummis; tum inſuper eadem Ceres cum teda, in nummo M. Aurelii, in Regia Gallorum Gaza. Ne iam illud prætercam, non Cererem quidem cum accenſis facibus, iuxta obuium eius in priſcis nummis typum, ſed Europam Tauro ſimiliter vectam conſpici in nummis Auguſti, Tiberii, & Fauſtinæ Iunioris, cum eodem nomine ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ· ſed quos ad alteram in Syria *Amphipolim*, eamque ad Euphratem ſitam, quod non aduertit [a] vir eruditiſſimus, referendos vidit iam [b] celebris Antiquarius. *Thapſacum* vero antiquo, iuxta [c] Strabonem, ad Euphratem ponte, ac præterea mercium in eam deportatione celebrem, dictam prius hanc *Amphipolim* docebit [d] Plinius: *At in Syria oppida Europum, Thapſacus quondam, nunc Amphipolis.* Ut mirari proinde ſubeat, quod ſub Traiano adhuc memoretur a Goltzio nummus, inſcriptus, ΘΑΨΑΚΗΝΩΝ ΤΗϹ ΙΕΡΑϹ ΚΑΙ ΑϹΥΛΟΥ, *Thapſacenorum Sacræ*

Lib. XLV. c 40.

a Harduinus Num. Urb. Ili. pag. 40.
b Vaillant. Num. Grǽc. Imp. p. 38. &c.
c Lib. XVI. p. 747, 766.
d Lib. V. cap. 24.
e In Theſauro.

In Peripl. Ciliciæ. *cræ Et Inuiolatæ.* Mitto quod apud Scylacem, cognominis in Cilicia fluuii, *Thapsaci* nempe dicti fiat mentio. Id vero de Macedonica *Amphipoli*, in qua superiorem nummum, cum ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ nominibus, percussum statuimus, obiter dicendum est; non eam sequiori æuo *Primæ Macedoniæ* caput seu *Metropolim* remansisse: adeo etiam, quodcunque fatum illius urbis fuerit, ut demum in vicesimum secundum locum *Primæ Macedoniæ* reiecta occurrat in antiqua Notitia Ecclesiastica, ac ubi male Ἀμφίπ☉ pro Ἀμφίπολις, ut id est ibi in margine iam a viris doctis adnotatum, dicitur. (Pag. 19. ult. edit.)

2. *De nummo, in quo* ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ.

Sicut vero minus singulares sunt hi Macedonum nummi, qui ΠΡΩΤΗΣ seu *Primæ* eorum regionis nomen ostentant; ita notabilis omnino a me nuper [a] alibi memoratus, quem Smyrna, cum præclaris aliis cimeliis, ad se transmissum mihi indicauerat illustris amicissimusque Cuperus, cum inscriptione ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ, *Macedonum Secundæ*, nempe regionis, quæ, iuxta [b] Liuium, inter Strymonem & Axium fluuium sita, caput haberet THESSALONICAM. Quæ urbs dein sequutis ætatibus, non utriusque solum *Macedoniæ, Primæ* & *Secundæ*, in quas diuisa demum eadem legitur; sed totius *Illyricæ Macedoniæ* dictæ, seu Illyrici Orientalis *Metropolis* exstitit. Quod equidem non e Notitiis solum Ecclesiasticis, sed ex Actis primi Concilii Nicæni, adde & e [c] Theodoreto insuper constat; in quibus simul *Primæ* illius & *Secundæ*, e quibus tum constituta erat *Macedonia*, facta occurrit mentio, & aliarum insuper gentium, quarum Metropolis foret Thessalonica. Ita enim in iis [d] Actis Nicæni Concilii, ac proinde iam Constantini Magni ætate, Gelasius Cyzicenus, cuius ea de re verba adduxit in [e] Geographia Sacra Cl. Carolus a S. Paulo: Ἀλέξανδ☉ Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων τοὺς κατὰ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ ΠΡΩΤΗΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΝ σὺν τῇ Ἑλλάδι, τήν τε Εὐρώπην πᾶσαν. &c. *Alexander Thessalonicæ per eos, qui sunt sub ipsius potestate,* MACEDONIÆ PRIMÆ *&* SECUNDÆ, *cum Græcia omnique Europa*, qua postrema voce non *Thracia* in genere, ut ibi vir præclarus modo laudatus, sed sex Thraciæ prouinciarum ultima, eo *Europæ* nomine, ut vel ex Ammiano Marcellino liquet in Thraciarum descriptione, est appellata. Qua ratione etiam factum, ut singulari priuilegio Thessalonicensi Ecclesiæ, ob amplitudinem iuris illius Metropolitici concessa sit peculiari Theodosii Junioris [a] constitutione, quæ in utroque Codice legitur, a tributis immunitas. Ciuilibus autem &, politicis formis, ut in [b] Concilio Calchedonensi traditur, Paroeciarum seu Ecclesiarum ordinem confirmatum sat liquet. Proximis equidem temporibus in plures Prouincias, & quidem sex, iuxta [c] Notitiam Imperii, diuisa fuerat Illyrica nempe Macedonia, ac inde sedes illius seu Primatus Illyrici *Thessalonica.* Ita tamen, ut missis quatuor ex iis, Achaia, Creta, Epiro Vetere & Noua, proprio *Macedoniæ* nomine duæ tantum censerentur *Prima* & *Secunda*, ut vel ex Notitiis Ecclesiasticis earundem ætatum liquet; quarum postrema *Salutaris*, ad instar *Phrygiæ* & *Galatiae Salutaris*, est appellata. Cuius autem *Salutaris Macedoniae*, ut obiter hoc addam, & cuius pars [d] ad Daciam spectabat, primaria urbs male Στόλοι pro Στόβοι in iisdem [e] Notitiis etiamnum legitur; sicut vitiose, ut olim vidimus, apud Stephanum, Στοβ☉. Nota enim vel ex Nummis urbs Macedoniæ *Stobi*, eademque MUNICIPIUM STOBENSIUM in iis appellata; ac inde a [f] Plinio de Macedoniæ urbibus, *Pella Colonia, ciuium Romanorum Stobi*, ad denotandum *Coloniae* & *Municipii* discrimen.

a Orbis Rom. pag 289.
b Lib. XLV. c. 29.
c H. Eccl. lib. V. cap. 17.
d Lib. II. cap. 27.
e Pag. 21. ult. edit.
Lib. XXVII. cap. 4.
a Leg. XXXIII. C. Th. de Ann. & Tribut. Leg. XII. C. Just. eod. & Leg. VII. C. de Sacr. Eccles.
b Can. XVII. Concil. Calch.
c Notit. Præf. Illyrici.
d Notit. Imp. Ibid.
e Pag. 21. ult. edit.
f Lib. IV. cap. 10.

crimen. Quomodo cæteroquin *Thessalonicam* quod adtinet, eandem iam ante, non totius quidem Illyrici Orientalis, sed Macedoniæ ita olim dictæ *Metropolim* exstitisse sub anterioribus Imperatoribus, vel ex præclaris eiusdem urbis nummis liqueat: qualem Saloninæ Gallieni coniugis primus in lucem protulit [a] Tristanus, inscriptum ΘΕϹϹΑΛΟΝΙΚΗ ΜΗΤΡ. ΚΟ. Β. ΝΕ ΑΚΤΙΑ, *Thessalonica Metropolis Colonia Bis Neocoros Actia.* Unde fide ac auctoritate huius & gemini sub Valeriano & Gallieno nummi, ab eodem Valeriano demum hanc urbem utroque illo *Metropoleos & Coloniae* titulo ac iure ornatam, statuit alter [b] celebris Antiquarius. Quum tamen exstaret vulgatus iam ante a Cl.[c] Patino nummus in Gordiano, cum solitis ludorum apud Græcos symbolis, & inscriptione ΘΕϹϹΑΛΟΝΙΚΕΩΝ ΜΗΤΡ. *Thessalonicensium Metropoleos.* Similem vero Gallieni nummum, cum solito ludorum typo, & in quo ΠΥΘΙΑ non solum, sed ΑΚΤΙΑ etiam inscribuntur, obseruare nobis licuit inter cimelia illustris Equitis Aurati Trombal, hinc cum Gallieni effigie, illinc ΘΕϹϹΑΛΟΝΙΚΕΩΝ ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. Β. ΝΕ infra ΠΥΘΙΑ ΑΚΤ. *Thessalonicensium Metropoleos Coloniae Bis Neocori Pythia Actia.* Quæ cæteroquin *Thessalonica* non a Socrate solum *Macedoniae Metropolis,* sed iam ante ab Eusebio dicitur in vita Constantini; ubi nempe ad solemnem Ecclesiæ Constantinopolitanæ dedicationem missos insignes ex omnibus prouinciis Episcopos memorat: Μακεδόνες μὲν γε τὸν τῆς παρ' αὐτοῖς Μητροπόλεως παρέπεμπον, *Nam & Macedones suae Metropoleos Episcopum miserant:* ad quem locum, id de Alexandro ciuitatis Thessalonicæ Episcopo intelligendum, quique Synodo Tyrensi interfuerit, monuit doctissimus Valesius: adde, de quo supra in Actis Concilii I. Nicæni mentionem a Gelasio Cyziceno fieri paullo ante vidimus. De eadem vero *Thessalonica* Antipater ipse Thessalonicensis, uti subinde in aliis eiusdem Anthologiæ locis inscribitur, & hoc ipso Epigrammate indicat:

[a] To. III. p. m. [illegible]
[b] [illegible]
[c] Numism. Imp. pag. [illegible]
Hist. Eccl. lib. I. cap. 16.
Vit. Constant. lib. IV. c. 23.
Annotat. p. 5.

Σοί με Θρηϊκίης σκυληφόρε ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ,
ΜΗΤΗΡ ἡ πάσης πέμψε ΜΑΚΕΔΟΝΙΗΣ,

Anthol. lib. I. cap. LXVI. p. [illegible]

Tibi me, Thraciæ spoliatrix THESSALONICA, MATER *uniuersæ misit* MACEDONIÆ. Quamquam non a deuictis adeo Thracibus, quam Thessalis, quod nomen ipsum docet, vocata sit *Thessalonica;* ut prout a Juliano Imperatore in Encomio Eusebiæ Augustæ, Constantii nempe coniugis, illiusque Thessalonicensis, dicitur: ἡ πόλις ἐκείνη, ἣν ἀνέστησαν πεσόντων, οἶμαι, Θετταλῶν τῆς κατ' ἐκείνων ἐπώνυμον νίκης, *urbs illa, quam victis, ut opinor, Thessalis extruxerunt Macedones, indito eidem ab illorum victoria nomine:* & quæ Augustæ illius patria, *urbs Macedoniæ Metropolis,* πόλις ἡ μητρόπολις τῆς Μακεδονίας, paullo post innuitur.

Orat. III. pag. 107. ult. Edit.
Ibidem pag. 110.

3. *De* Pella *Tertiæ* Macedoniæ *Regionis* Metropole.

Dictam vero a [a] Liuio, ut hoc addam, *Tertiæ* Macedoniæ *caput*, PELLAM, eamque vel solis Pellæi Herois natalibus abunde nobilitatam, & quondam Macedoniæ Regum sedem, seu, ut de ea [b] Strabo, *velut Metropolim;* ac inde sub Romanis *Augustanam*, seu deductam ab Augusto, sub *Juliæ Augustæ* cognomento, Coloniam, plures exhibent Cæsariani nummi, a me olim, ac ab aliis dein præstantibus Antiquariis descripti, cum dicta inscriptione COL. JUL. AUG. PELLA, *Colonia Julia Augusta Pella.* Sicut vero urbem illam *in tumulo*, iuxta [c] Liuium, sitam, abunde ex iisdem eius nummis argui cum figura nuda rupi insidente, ad Juliani Cæsares olim monui: ita & aliud quoque

[a] Lib. XLV. c. 29.
[b] Τὴν Πέλλαν ὥσπερ Μητρόπολιν lib. XVI p. 752.
[c] Lib. XLIV cap. 46.

Preuues p. 40.
Ad Oration. de Falf. Legat. p. 224. ed. Græc. Parif.

quoque minus obuium, de nomine Πέλλης inde ei indito adnotaui; tradente id Ulpiano ad Demosthenem, quod *Macedonum lingua* πέλας lapides *vocarent*, nempe: παρὰ τὰς πέλας τὰς λίθους κατὰ τὴν Μακεδόνων φωνήν· Unde, ut obiter hoc tangam, a voce illa πέλας, inuersis litteris λα & πε, Latinorum totidem litteris *lapes* seu *lapis* formatus videri potest. Aliam vero ibidem tradit Ulpianus, huius nominis *Pellæ* originem; nempe a boue coloris cinerei, qui a Macedonibus πέλλης diceretur. Hinc illustratur utique Stephanus, qui de hac urbe *Pella* Macedonica obseruat: Βούνομος καὶ πρότερον ἐκαλεῖτο, καὶ Βουνομία· *Bounomus prius dicebatur, & Bounomia.* Quam autem postremam huius nominis *Pellæ* originem adstruere forte possent veteres huius urbis nummi, hinc cum galeato Palladis capite, illinc cum *Boue pascente* seu Βουνόμῳ, qualem attulit iam olim Goltzius, & nos e locupletibus cimeliis Pembrochianis, in quibus eum videre nobis contigit, hic ad maiorem eius rei fidem diuulgamus:

Græc. Tab. XXII. n. 10.

Illud vero de hac *Pella* mirum utique videri potest, quod quum a Xenophonte vocetur alicubi *maxima urbium Macedoniæ*, μεγίστη τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων, a Demosthene tamen, haud ita multis post annis, de eadem & Philippo Macedone dicatur, ἐν Πέλλῃ τεθραμμένῳ, χωρίῳ τε ὄντι ἀδόξῳ καὶ μικρῷ, *qui Pellæ fuerit educatus, loco tum ignobili & exiguo,* antequam nempe idem incrementa & splendorem fuisset ab eodem Philippo nactus. Quibus gemina in Strabonis Excerptis, & quasi inde forent desumpta, leguntur: Τὴν Πέλλαν οὖσαν μικρὰν πρότερον, Φίλιππος εἰς μῆκος ηὔξησε, τραφεὶς ἐν αὐτῇ, *Pellam urbem prius exiguam Philippus plurimum auxit, in ea quippe educatus.* Eandem cæteroquin, etsi Alexandri patriam, nullum secundarum eius rerum fructum tulisse, nec uno quidem iugero ampliorem ab eo redditam tradit alicubi Themistius. Mansit tamen inde *Pella vetus Regia Macedonum,* uti ea a Liuio dicitur: ac a Scymno Chio, mediterranearum Macedoniæ urbium *iuxta Berrhoeam, nobilissima,*

Histor. Græc. lib. v. cap. 11. § 12
De Corona p. 146. ed. Græc. Parif.
Excerpt. lib. vii. pag. 330.
Orat. iv. pag. 55.
Lib. xliv. cap. 57.

Vers. 624. Ἡ Πέλλα καὶ Βέρροια δ' ἐπιφανέστατα·

Sub Romanis vero sequutis ætatibus, etsi *Coloniæ*, & quidem *Juliæ Augustæ* nomine ac dignitate, quod ante oculos ponunt plures superstites eius nummi, iique sub Hadriano, M. Aurelio, ac sequentibus dein Imperatoribus percussi, ornata, a Lucano tamen, sub Nerone proinde, *exiguæ Pellae* nomine appellatur,

Lib. x. v. 52. *Exiguae secura fuit prouincia Pellae:*

a Pomponio autem Mela, & iisdem circiter temporibus, quod mireris, Macedoniæ urbium *Pella & maxima & illustris.* Plinius vero id unum de ea tradit, ubi Macedoniæ urbes enarrat, quod *Colonia* fuerit. A Dione vero Chrysostomo sub Traiano, dicitur: *quod si quis nunc Pellam pertranseat, ne signum quidem ullum visurus sit ciuitatis, sed multas tegulas contritas esse in loco:* ὥστε νῦν εἴτις διέρχοιτο Πέλλαν, οὐδὲ σημεῖον ὄψεται πόλεως οὐδέν, δίχα τοῦ πολὺν κέραμον εἶναι συντετριμμένον. Cui accedit Lucianus, a quo, Marci proinde Aurelii

Lib. ii. cap. 3
Lib. iv. cap. 10.
Orat. xxxiii. p. 402.

ætate

ætate, de eadem *Pella* dicitur; eam olim floruiſſe ſub Macedonum Regibus, *nunc autem a paucis iiſque humilibus incoli,* νῦν δὲ ὀλίγους καὶ ταπεινοὺς οἰκήτορας ἔχουσαν. In Pſeudomanti p. 751. Tom. I. ult. edit. Quum tamen, ut modo innui, exſtent etiamnum ſub eodem M. Aurelio, ac dein ſub Caracalla, Elagabalo, Alexandro Seuero, Gordiano, Philippis cuſi cum variis typis, illius Romanæ Coloniæ, & quidem cum iiſdem ſplendidis *Juliae Auguſtae* cognominibus nummi; qui tantam hanc iiſdem temporibus ignobilitatem ab ea Magni Alexandri patria videntur hodie amoliri. Unde etiam, ut hoc addam, eandem adhuc videas in Notitiis Eccleſiaſticis, ſub Chriſtianis proinde Imperatoribus, in deſcriptione Primæ ſeu Conſularis Macedoniæ urbium, ſecundo loco poſt *Theſſalonicam Metropolim*, de qua paullo ante egimus, *Pellam* collocari. Notit. Eccleſ. pag. 19.

VIII. *De Nummo* ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ, Magnetum Septima Aſiæ.

Ut vero *Primatus* dictarum paullo ante urbium, & quidem Proconſularis *Aſiae*, in monumentis nummorum antiquis, neque uno ex capite, facta eſt ſubinde, ut vidimus, mentio; ita haud omiſſa quoque in iis omnis inferioris aliarum in eadem prouincia urbium ordinis commemoratio. Quam in rem inſignis omnino cernitur, a nobis ſupra obiter ac olim primum indicatus, MAGNETUM in eadem Aſia nummus, cum ſingulari hac inſcriptione ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ, *Magnetum Septima Aſiae.* Exſtat ille inter Gordiani Imperatoris nummos, a Cl. Patino, apud quem videre illum & adnotare mihi contigerat, dein vulgatus; poſtea illatus in Gazam Gallorum Regiam; Numiſm. Imperat. p. 298. ſicuti alius inſuper, quem inter præclara Ducis Vernolii cimelia cum eadem illa inſcriptione, ſed cum diuerſo typo, quondam inſpexeram. Quum vero memorabilis ſit omnino illa huius *Magnetum* nummorum inſcriptio; inde, ac ut liquidius lectori de ea conſtaret, utriuſque nummi icones ex immenſis illis Theſauris Regiis depromptas, ac laudata iam aliquoties clariſſimi Oudineti humanitate, & in tractandis hiſce quauis gemma potioribus, cimeliis ſtudio plane ſingulari, ad me, dum hæc prœlo erant committenda, tranſmiſſas hic proferimus.

Utriuſque vero illius nummi, qui exſtarent in theſauris illis Regiis, mentionem haud præteriit in deſcribendis Græcis Gordiani nummis celebris Antiquarius; Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 151. ſed ubi nollem ab eo monitum, *Septimam* nempe *Aſiae* ibi dici *Magneſiam,* quod ex tredecim urbibus Commune illius prouinciæ conſtaret: verum qua in re præeuntem habuerat eruditum Auctorem de nummis urbium antiquis illuſtratis. Harduin. p. 75. Iſtud enim de *Joniæ Communi* ſeu *Panionio*, quod antea vidimus, ac e XIII. urbibus conſtabat, ad quas vero neutiquam ſpectabta *Magneſia*, ſiue quæ *ad Mæandrum*, ut mox ea de re, ſiue quæ *ad Sipylum*,

pylum, dicebatur: neutiquam vero de *Communi Asiæ*, cuius pars tantum erat illud *Jonum Commune*, & quod e longe maiori utique urbium numero, ut vel ex ante dictis de Proconsularis huius Asiæ ciuitatibus liquere potuit, constabat. Ut vero præclaris illis duobus nummis lux aliqua, & quam a me, etsi
Ut supra. necdum ea de re egeram, iis iam impertitam tradidit pridem Cl. Patinus, adferatur; primo de qua *Magnesia* ii sint intelligendi; ac dein quo iure aut titulo *Septima Asiae* eadem in iis dicatur; ac de ordine aliquo urbium seruato, paucis dispiciendum venit.

I. *Quæ* MAGNESIA *designetur in iis nummis.*

Primum quod adtinet, duæ erant, ut vulgo notum, in eadem Prouincia seu Proconsulari Asia, præter aliam Thessalicam, claræ urbes, MAGNESIÆ nomine appellatæ: una nempe AD MÆANDRUM *fluuium*; altera AD *montem* SIPYLUM. Quod utriusque urbis & diuersi earum situs discrimen, cum ex Auctoribus antiquis, tum ex his ipsis nummorum, uti & veterum Marmorum, monumentis sat est manifestum. In nummis equidem, quos versare hactenus aut descriptos ab eruditis Antiquariis agnoscere licuit, prior illa *Magnesia ad Maeandrum*, quæ, ut de Auctoribus sileam, dicitur in præ-
Pag. 1. P. 1. claris Oxoniensibus Marmoribus ΜΑΓΝΗΣΙΑ Η ΠΡΟΣ ΤΩ ΜΑΙΑΝΔΡΩ, *Magnesiae ad Meandrum*, ea, inquam, uno ΜΑΓΝΗΤΩΝ nomine solet ut plurimum designari. Eadem nempe, unde urbis etiam celebritatem discas, quæ iuxta *Smyrnam* cum Seleuco Callinico solemne fœdus iniisse legitur in laudatis illis Marmoribus. Altera vero MAGNESIA, tanquam ordine ac dignitate inferior, cum adscripto nomine *Sipyli* montis, aut *A Sipylo* describi in eius nummis consueuit, & quales a me pridem sunt diuulgati, nempe ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥ vel ΣΙΠΥΛΟΥ, aut ΑΠΟ ΣΙΠΥΛΟΥ. Unde ad priorem *Magnesiam*, quæ ad *Maeandrum* fluuium, seu ut alibi de ea Liuius,
Lib. XXXVII. cap. 45. *super Maeandrum* erat sita; & quæ, ut postea adhuc dicetur, altera *ad Sipylum* montem potior habebatur, spectant omnino, & ad quam eos etiam bene retulerunt præstantes Antiquarii, iidem nummi. Prope autem Ephesum sitam fuisse eandem *Magnesiam*, ex [a] Strabone, & eruditis ad [b] Apollonium Rhodium Criticis, ac aliunde discimus: unde etiam coniunguntur eædem apud Liuium: *sed idem fore tempus & ab Trallibus, & a* MAGNESIA, *quae* SUPER MÆANDRUM *est, & ab* EPHESO *legati ad dedendas urbes venerunt:* mox: *Consul in hiberna exercitum* MAGNESIAM *ad Maeandrum, & Tralles,* EPHESUMQUE *diuisit*: Eadem vero *Magnesia*, non ad *Maeandrum* solum, sed etiam ad *Lethaeum* fluuium dicta, uti ab Anacreonte pridem, ἴκεο νῦν ἐπὶ Ληθαίου δίνῃσι, *Veni nunc ad Lethaei ripas*; & a Pausania, Μάγνησι τοῖς ἐπὶ Ληθαίῳ, *Magnetibus ad Lethaeum*: quod nempe, ut docet Strabo, *Magnesia* proxime ad fluuium illum foret sita, qui in Mæandrum se exonerat. Typi vero, ut hoc obiter moneam, in utroque huius urbis nummo, ut modo vidimus, consignati; unus, sedentis supra cistam pueri, e qua Serpens egreditur, in corona querna; alter, Aquilæ in simili corona, ad Cretensem illius urbis originem, quales nempe obuiæ in nobilis illius Insulæ nummis icones, sunt omnino referendi. *Cretensium* enim iuxta & Thessalorum Coloniam exstitisse hanc *Magnesiam* tradit [a] Strabo, ac similiter Conon apud Photium; & firmant insuper memorati paullo ante ad Apollonium Critici; a quibus de hac prope Ephesum *Magnesia* dicitur, quod condita fuerit a Leucippo Care, *qui eo cum Magnetibus e Creta transmigrarit*; μετοικήσαντος ἐκεῖ σὺν Μάγνησι τοῖς ἐκ Κρήτης

a Lib. XIII. pag. 647.
b Ad lib. I. v. 584.
Ut supra.

Od. LXII.
Lib. I. pag. 66.
Lib. XIII. pag. 647.

Vid. Goltz. Græc. Insul. in ΚΡΗΤΑΙΩΝ.
a Ut supra.
b Biblioth. p. 440.
c Ad Argo- [illegible]

Ordi-

Ordinem vero illum quod adtinet, iuxta quem ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ, *Septima Asiae* inscribitur in iisdem Gordiani nummis hæc *Magnesia*; illud inde continuo colligitur; haud utique inter *Metropoles Asiae*, etsi plures dicerentur ea ætate; nec inter eas, quæ *Primae* vocari ambiebant, hanc urbem, etsi inter nobiles eiusdem Asiæ Proconsularis urbes, fuisse habitam. Neque tamen exiguæ prærogatiuæ, aut spernendi beneficii loco duxisse illos *Magnetas*, ut inter tot nobiles & clarissimas, quod antea vidimus, illius Asiæ ciuitates, *Septimae* ordinem & gradum iidem adepti censerentur. Mitto enim, quod coniectasse præstantissimum Morellum memini, ut nempe in iis Gordiani nummis, ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ, non *Septimam Asiae Magnesiam* designaret; sed celebratum ibi tum festum ΕΒΔΟΜΗ Græcis dictum. Ne enim viro optimo, ac rei nummariæ, quod orbi litterato dudum innotuit, peritissimo continuo adsentirer; obstabat; non adeo quod festum illud ΕΒΔΟΜΗ, & quidem in duobus illis Gordiani nummis, dicatur *Asiæ*, non vero *Apollinis*; in cuius tamen honorem, ac Ἑβδομαγέτε inde non apud Plutarchum solum & Proclum, quos adduxit eam in rem Cl.[a] Meursius, sed ab [b] Æschylo pridem ante, (ut nuper ad [c] Callimachum diximus,) appellati, erat illud institutum. Unde etiam, ut obiter id nunc addam, non Ἑβδομαγενῆν, cum eodem eruditissimo Meursio, apud [d] Plutarchum & [e] Proclum restituendum; sed prout ibi legebatur, Ἑβδομαγέτην omnino retinendum liquet. Dicebatur vero ΕΒΔΟΜΗ, quod ex iis Auctoribus ibi apud Meursium & alibi legitur, septimus mensis dies Apollini sacer; ac inde, cum lauri gestatione & canistri coronati, apud Athenienses celebrari solitus, quod ille ea mensis die natus putaretur: non vero, iuxta Græcum Callimachi Scholiastem, septimo anni mense: nulla autem in iis *Magnetum* nummis, vel *Apollinis*, vel eiusmodi sacri ab iis, & tamen in eorum nummis consignati scilicet, ut viro prestanti videbatur, occurrit memoria. Adde quod ubi de Communi Asiæ, Proconsularis nempe, Festis agitur, vix aliter in nummis, quam ΚΟΙΝΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ eadem solent designari. Accedit, quod idonea foret, ut vidimus, nec præter morem eiusdem Asiæ urbium ratio; ut, sicut primariæ ex iis ciuitates subinde se METROPOLES, & PRIMAS frequentius in publicis id genus monumentis venditarent; ita hæc MAGNESIA se demum SEPTIMAM ASIÆ in iis appellari haud dedignaretur.

2. *De memorata inscriptione* ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ.

a In Ἑβδόμη in Græcia Feriata.
b Sept. Theb. v. 106.
c Obseru. pag. 465, 466.
d Sympos. lib. VIII. Qu. I.
e In Timæum Com. III.
Ad Hym. in Del. v. 251.

Quænam autem forent sex illæ priores in hac *Asiæ* prouincia, ante hanc *Magnesiam*, ciuitates, haud certo utique licet statuere. Si audiamus illustrem Scaligerum ad illud Catulli, *Ad claras Asiae volemus urbes*, quatuor priores erunt dicendæ, *Ephesus*, *Smyrna*, *Colophon*, *Miletus*; & quas inde *quadrigas* dici putat, excogitata inde hac voce in Propertiano versu, nempe:

Etsi quadrigæ *visenda est ora Caystri:*

sed merito præter alios ab eo explosa, qui nouissime elegantissimum simul & eruditissimum Vatem, præclaris cultissimæ eruditionis, perpoliti ingenii, & singularis plane industriæ limatique iudicii adnotatis illustrauit, Jano Broukhusio. Minus forte mirum, quod a nupero Catulli in Galliis editore, suppresso etiam Scaligeri nomine, adducta poëtæ illius verba, de quatuor dictis „ modo urbibus itidem explicantur; quæ nempe in Asiæ prouincia celebres „ essent, & quas a numero *quadrigas in Asia*, dixerit Propertius. Non *celebres* scilicet erant tum insuper in Asia *Sardes*, *Pergamus*, *Tralles*, *Philadelphia*, *Samus*, *Laodicea*, ac plures aliæ? & quæ apud Tacitum dicuntur *duodecim*

Epigr. XLVI.
Lib. III. Eleg. XXI. v. 15.
Annal. II. cap. 47.

decim CELEBRES ASIÆ *urbes collapsae nocturno motu terrae*, inter quas *Magnetes*, non ad *Maeandrum*, sed a *Sipylo*, *Sardiani* itidem, *Philadelpheni*, *Apollonienses*, *Hierocaesarea*, aliæque; aut ubi de undecim Asiæ ciuitatibus alibi apud eundem Annalium Scriptorem agitur, quæ de Templo a Communi Asiæ erigendo, quod antea vidimus, apud Senatum Romæ decertabant: in quo utroque loco nulla fit *Colophoniorum* mentio; commemorati vero in earum undecim Asiæ urbium numero, *Magnetes* & *Laodiceni*. Adde adducta iam supra Ciceronis, ac eadem proinde Catulli ætate, verba; ubi inter claras Asiæ urbes refert *Pergamum*, *Smyrnam*, *Tralles*, *Ephesum*, *Miletum*, *Cyzicum*. In ea vero nobilium aliquot Asiæ urbium apud Senatum de iure Asylorum sub eodem Tiberio, ac ab eodem rursus Tacito tradita contentione, *Magnetes*, hi nempe ad *Maeandrum*, proximo post primos *Ephesios* loco, ac ante *Aparhodisienses*, *Stratonicenses*, ac *Hierocaesarienses*, de *Dianae Leucophrynes perfugio inuiolabili*, a Scipione ac Sulla apud se constituto, verba in Senatu faciunt. Magna nempe *Dianae* illius *Leucophrynes* apud hos *Magnetas* in Asia olim celebritas; in quorum etiam cusis sub Hadriano nummis, & qualem vidimus in Regia Gallorum Gaza, eadem Diana, instar Ephesię, polymammæ & duobus fultæ verubus cernitur, cum inscriptione ΛΕΥΚΟΦΡΥΣ ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Templum certe illud huius Deæ apud *Magnetas*, ipsam Dianæ Ephesinæ Ædem concinnitate & structura superasse, a Strabone dicitur. In quo autem sepultam *Dianam* illam *Leucophrynem* a Zenone Myndio tradi refert alicubi Theodoritus. Cuius alioquin *Dianae Leucophrynes* ædem Mileti etiam, ut hoc addam, exstitisse, docet Appianus. Adde hisce nummum eorundem *Magnetum* supra iam adductum, in quo urbs illa *Metropoleos* quoque dignitate ornata cernitur; ni forte litteræ illæ ΜΗΤΡ. quibus alioquin vox *Metropolis* solet in Græcis urbium id genus nummis vulgo designari, ibi nomen alicuius *Metrodori* vel *Metrophanis*, Magnetum nempe Prætoris, uti supra quoque diximus, appellati innuant. Adeo ut ex iis, quæ hactenus de illis Asiæ urbibus diximus, coniectare liceat, *Septimam* in memoratis *Magnesiæ ad Mæandrum* nummis, dici hanc Asiæ urbem: nempe post tres illas, quæ cum *Metropoles* Asiæ, tum in earum nummis, ut vidimus, *Primæ Asiæ* dicebantur, EPHESUS, SMYRNA, PERGAMUS; quibus tres alias, subdemus, quæ erant suarum regionum capita; antiquitatis etiam ac celebritatis fama aliis præcellere videbantur; totidem præterea Conuentuum Juridicorum seu Diocæseon in Asia sedes; nempe SARDES, MILETUS, LAODICEA: quas autem sex Asiæ urbes SEPTIMA continuo exciperet hæc ad *Mæandrum* MAGNESIA. Quæ nec frustra se eo nomine efferre videtur in publicis illis nummorum monumentis; quum plures aliæ essent nobilissimæ in eadem Asia urbes, *Cyzicus*, *Tralles*, *Philadelphia*, *Colophon*, *Thyatira*, *Samus*, *Halicarnassus*, *Phocæa*, *Cuma*, *Apamea*, secundum Asiæ, de quo supra, post Ephesum emporium a Strabone dicta, aliæque; quarum autem singulæ *Septimum* nempe post sex priores paullo ante commemoratas, in eadem Asia locum mereri videbantur. Certe eosdem *Magnetas*, infra *Pergamenos*, *Ephesios*, *Milesios*, *Sardianos*, *Smyrnæosque* habitos, vel e Taciti de dictis undecim urbibus, de Communi Asiæ Templo coram Senatu in urbe decertantibus narratione licet colligere: *verum Hypæpenis*, *Trallianisque*, *Laodicensibus*, *&* MAGNETIBUS *simul transmissi*: sequuta mox de aliis modo dictis urbibus, & quæ maiorem aliquanto earum rationem habitam arguunt

Annal. IV. cap. 55.

De Leg. Agrar. Orat. II.

Annal. III. c. 62.

Lib. XIV. pag. 647.

Serm. VIII. p. 598. Tom. IV.

Bell. Civ. lib. V. pag. 676.

Lib. X. p. 579.

giunt, mentione. Sequutis vero ætatibus, ac ubi Lydiæ Prouincia, uti & Caria, ac utraque Phrygia, Pacatiana & Salutaris, sunt a Prouincia Asiæ disiunctæ, *Magnesia ad Mæandrum,* quarta illius Prouinciæ Asiæ ciuitas; altera vero *ad Sipylum,* vicesima demum in Notitiis Ecclesiarum Antiquis, quod vidit iam eruditissimus Harduinus, collocantur. Scilicet postquam sancitum Canone XVII Concilii Calchedoniensis supra memorato: *ciuilibus & politicis formis Ecclesiasticarum Paroeciarum ordinem conformari.* Neque vero obscura apud veteres Auctores illius ordinis inter urbes unius prouinciæ seruati mentio: nempe iuxta discrimen inter eas ab Antonino Pio, quod antea vidimus, traditum, *Maximarum* nempe seu *Metropoleon, Magnarum,* & *Minorum Ciuitatum.* Accedit, quod quum Communia, qua de re iam ante ac postea adhuc dicetur, haberentur Concilia, ad quæ prouinciæ aut gentis alicuius urbes, statis temporibus ac locis, conuenirent; inde etiam ordinis inter eas ratio, & quidem pro earum magnitudine, dignitate, Templorum apud eas religione ac celebritate, oneribus ac tributis, quæ vel ferre, vel pendere eędem tenerentur, fuerit habita ac instituta. Ita de Lyciæ conuentu, seu communi illius gentis Concilio, tradit, quod iam supra vidimus, Strabo; ad illud XXIII ciuitates conuenisse, e quibus *maximæ* ius trium haberent suffragiorum, *mediocres* duorum, *reliquæ* unius; eademque proportione reliqua munia obiisse, ac tributa pendisse. Ut proinde sicut *Prima* in adductis ante nummis, ita etiam *Secunda, Tertia,* &c. gentis alicuius *ciuitas* diceretur: prout de *Iconio* in Pisidia alicubi magnus Basilius: τὸ μὲν γὰρ παλαιὸν κατὰ τὴν μεγίστην ἡ πρώτη, *antiquitus quidem, post maximam* (Metropolim, nempe *Selgam,* cuius incolæ *Pisidarum nobilissimi* dicuntur a Strabone) *Prima.* Sic *Aspendus* Ciceroni vetus oppidum & nobile in *Pamphylia,* apud Philostratum *tertia* eiusdem Pamphyliæ *ciuitas* dicitur: Ἄσπενδον τὴν Παμφύλων πρὸς Εὐρυμέδοντι ᾗ οἰκεῖται ποταμῷ Η ΠΟΛΙΣ αὕτη ΤΡΙΤΗ τῶν ἐκεῖ· *Aspendum Pamphyliæ urbem. Ad Eurymedontem fluuium incolitur; estque* TERTIA *illius tractus ciuitas:* nempe post *Pergam* & *Siden,* e quibus illa, quod supra itidem vidimus *Metropolis* in nummo Hadriani; hęc *splendidissimæ Illustris Neocori* elogio ornatur in Græco Gallieni nummo. Eadem vero *Side, Metropolis* dein quoque Pamphyliæ Secundæ in Notitiis Ecclesiasticis legitur.

Num. Urb. Ill. pag. 302.
Leg. VI. §. 2.
Leg. VI. §. 12 D. de Excusation.
Lib. XIV. pag. 664.
Epist. VII. p. 395 Tom. II.
Σέλγεις ἀξιολογώτατοι τῶν Πεισιδῶν lib. XII p. 169.
In Verron. 1. cap. 20.
Vit. Apoll. lib. 1. cap. XI. p. 19.

V.

De urbibus ΙΕΡΑΙΣ & ΑΣΥΛΟΙΣ *dictis in earum nummis, seu cum* ASYLORUM *iure.*

Neque minus insigne illud variarum olim Urbium priuilegium, ac ferme 1.
de quo aliunde non constaret, exhibent nobis veteres earum nummi, iuxta quod ΙΕΡΑΙ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΙ, *Sacræ Et Inuiolatæ* eędem in iis appellantur. Ac prius quidem illud ΙΕΡΑΣ nomen, solum nonnunquam præferunt iidem nummi: sicut præter BYBLUM Phœniciæ, NICOPOLIM Epiri, & NYSAM Cariæ, in Cæsarianis nummis apud celebrem Antiquarium, ARETHUSA, DAMASCUS, DORA, LAODICEA, SELEUCIA, TRIPOLIS, ac TYRUS adnumerari etiam debent. Earundem certe urbium prior in nummo Regiæ Gallorum Gazæ dicitur, ΑΡΕΘΟΥΣΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, cum solito in Syriæ urbium nummis Jouis Νικηφόρου typo

De Urbibus, quæ ΙΕΡΑΙ *dicuntur in nummis.*
Vaillant. Num. Grӕc. Imper. pag. 211.

typo; cum capite autem turrito ac velato in anteriori nummi area. Quem
Orbis Roman. pag. 327. autem nummum, Antiquariis antea indictum, nuper alia occasione vulgaui-
mus. Sic reliquas memoratas modo urbes quod adtinet, DAMASCUS, de
Epist. xxiv. p. 392. ult. edit. qua alicubi Julianus Imp. ΤΗΝ ΙΕΡΗΝ καὶ μεγίστην ΔΑΜΑΣΚΟΝ, SACRAM
& *maximam* DAMASCUM, iam ante ΔΑΜΑΣΚΟΥ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟ-
ΠΟΛ. *Damasci Sacra Metropolis* dicta fuerat in nummis Alexandri Seueri, &
Gordiani Gazæ Mediceæ: DORA Phœnices, ΔΩΡΑ ΙΕΡΑΡΟΕ, *Dora Sa-
cra* Anno DCXCI, in Traiani nummo apud illustrem Harlæum: LAO-
DICEA Syriæ ad mare, in nummo illustrissimi Comitis Peterborough, in quo
hinc caput Jouis laureatum, illinc Tripus, & inscriptio ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΙΕ-
ΡΑC ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Laodicensium Sacræ & Suis Legibus usæ*; SE-
LEUCIA Syriæ similiter, in nummis Gazæ Gallorum Regiæ ac Mediceæ;
cum inscriptione ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Se-
leucensium Sacræ & Suis Legibus Usæ*: ac TRIPOLITARUM Phœniciæ,
in nummo similiter inscripto, & de quo ac duobus proxime adductis *Seleu-
ciæ* ac *Laodiceæ* postea adhuc dicetur, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ
ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Tripolitarum Sacræ Et Suis Legibus*: ΤΥΡΟΥ vero cum
consueto eius monogrammate, ΙΕΡΑΣ, aut ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ,
Tyri Sacræ, vel *Sacræ Metropoleos* legitur in pluribus nummis eiusdem Gazæ
Regiæ; & qualem etiam e cimeliis Mediceis protulit illustri dignitate & eru-
Epoch. Syr. Maced. Diss. III. cap. 8. ditione Norisius. E quibus autem, missis tribus hisce, *Damasco*, *Doris*, ac *Tyro*,
iuxta Goltzium, *Seleucia*, utraque coniuncta ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ præ-
rogatiua in aliis earum nummis, & qua de re mox, impertitur. Adeo, ut
non una HIERAPOLIS hoc nomen a loci religione in eo terrarum tractu
Lib. xvi. pag. 548. tulerit: quo nomine *Edessam* quoque olim dictam tradit Strabo. Quæ pro-
De Lucian. lib. iv. cap. 44. inde cum *Antiochia*, quæ dicta sit a Justiniano *Theopolis* confundi non debuit
a vestrate Fortunio Liceto. Rectius utique, si eandem cum *Justinopoli* sta-
tuisset; quo nomine nempe hanc *Edessam* a Justino Imp. appellatam tradit
Hist. Eccl lib. iv. cap. 8. Theodoritus. Id vero peculiare huic *Edessae*, ut hoc addam, contigit, ut quæ
ΙΕΡΑΠΟΛΙΣ dici olim sub Gentilibus meruerit, sanctiore utique titulo hoc
Homil in Bernicen. & Prodicen. pag. 657. Tom. I edit. Græc. Lat. Paris. a Diuo Chrysostomo elogium, quod obseruo, alicubi tulerit: πόλιν ἀγροικοτέ-
ραν μὲν τῶν πολλῶν, ΕΥΣΕΒΕΣΤΕΡΑΝ δὲ, *urbem quidem multis agrestiorem*,
MAGIS *vero* PIAM. Neque vero insolita in aliis monumentis antiquis illa
ΙΕΡΑΣ id genus urbibus, & quidem inter alias TYRO tributa appellatio.
Hinc eadem in Epigrammatibus Meleagri ineditis, dicta: Ὀλβίστη νασῶν, ΙΕΡΑ
ΤΥΡΟΣ, *Felicissima Insularum*, SACRA TYRUS: in alio ΙΕΡΑ δεξαμένη
με ΤΥΡΟΣ, SACRA, *quae me excepit*, TYRUS: aut prout impius Maxi-
minus in litteris ad Tyri incolas apud Eusebium eorum ciuitatem vocat:
Hist. Eccl. lib. ix. cap. 7. Θεῶν ἀθανάτων ἵδρυμα καὶ οἰκητήριον. *Deorum immortalium sedem & domicilium.* A
singulari nempe Herculis Tyrii, eiusque illa in urbe Templi sanctitate; & in-
de, de qua mox, ἀσυλίᾳ, id ΙΕΡΑΣ nomen est dein ipsi urbi inditum. Quo-
modo nempe, ac potiori utique iure, in vicina Palæstina HIEROSOLY-
MA, Judææ caput, dicta olim & inscripta passim in obuiis, qui seu Assyria-
cis, seu vero Samariticis litteris consignati, & de quibus supra egimus,
sunt eius nummis, HIERUSCHALAIM HAKKADOSCHA, *Hiero-
In Flaccum p. 971. solyma Sancta* : & quam inde Ἱερόπολιν vocat Philo. Neque vero in-
solita in aliis monumentis antiquis eiusmodi appellationis variis urbibus ac lo-
cis tributæ exempla. Sic ΙΕΡΑ ΔΕΛΦΩΝ, *Sacra Delphorum* urbs in veteri
inscri-

ínscriptióne dicitur. Immo quomodo iam olim apud Homerum, Ἴλιος ἱρή, *Ilium Sacra* dicitur; alibi de *Zelia*, Lyciorum urbe, ἱερῆς εἰς ἄστυ Ζελείης, *in urbem sacram Zeleae*, ob singularem nempe, ut ibi veteres Critici, Apollinis in ea cultum; immo ubi oraculum, sed quod postea defecit, quondam exstitisse apud Strabonem legimus. Ita apud Æschylum: Ἱεροῦ Τμώλου, *Sacri Tmoli*, ob peculiarem vel Bacchi, cui *sacer* mons ille vitibus consitus, vel Matris Deum in eodem cultum: alibi ἱερᾶς Μέμφιδος ἄρχων, *Sacræ Memphidos præfectus* in Ægypto, ob Apidem [a] eadem in urbe ali solitum; eiusdemque ibi præsentiam & sacra; apud Pindarum, [b] ἱερᾶς Σικυῶνος, *Sacrae Sicyonis*; alibi, [c] ἱερὰν νᾶσον, *Sacram Insulam*, de *Thera* Cyrenarum Metropoli, seu antiqua patria. Quomodo [d] Δώτιον ἱερόν, *Dotium Sacrum*, in cuius nempe campo, ut ibi vidimus, natus fuerit Æsculapius: alibi vero Insulam *Delum*, ob Latonæ scilicet in ea partum & Apollinis natales, non [e] ἱερὴν solum vocat Callimachus, sed alio etiam loco, [f] νησάων ἁγιωτάτην, *insularum sanctissimam*, immo Cycladas itidem in genere, *omnium Insularum, quae sunt in mari, sanctissimas*,

Κυκλάδες, αἳ νήσων ΙΕΡΩΤΑΤΑΙ εἰν ἁλὶ κεῖνται,

cuiusque harum Cycladum elogii quæ ratio fuerit, ad eum Callimachi locum haud ita pridem diximus. Quomodo ob artem medendi ab Æsculapio apud Coos illatam, ac in posteris eius celebrem, SACRAM *&* *tantum Dei ministram* INSULAM declarat apud Tacitum, Imperator Claudius. Adde, *Argos* ἱερὸν dictum a Theocrito, ob solemnem Argiuæ nempe Junonis cultum; ac ut alia id genus obuia apud Græcos Poëtas mittam, unde ad eorum exemplum Horatius: *Neptunoque* SACRI *custode Tarenti*. Quo loco autem præteriri non debet veterum Criticorum ad Pindarum, de peculiari vocis huius ΙΕΡΑΣ Insulis id genus vel urbibus tributæ, appellatione adnotatio. Nempe ubi iidem caussas adferunt, cur *Theram* insulam, quod paullo ante diximus, ἱερὰν, seu *Sacram* vocarit Pindarus: scilicet, aut quod frugifera eadem foret; aut quod ibi Cadmus Aras Neptuno & Mineruæ erexisset; aut quod eadem a Laconibus fuerit Apollini consecrata; aut, quod ibidem sequitur, & omnino hic notandum, *solius forte ornatus gratia epitheton illud sit ibi additum*, ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κόσμου χάριν ἐγκεῖσθαι τὸ ἐπίθετον. Quo referri proinde inter alia potest illud Homeri paullo ante adductum, Ἴλιος ἱρή, *Ilium sacra*, ubi veteres Critici, ἱερά, μεγάλη, *sacra, magna*.

Iliad. Δ. v. 46. Ibidem v. 103. Lib. XIII. p. 588. Prom. v. 49. Pers. v. 36. a Vid. Herodot lib. III. cap. 29. Plutarch. de Isid. p. 359. Theodor Therop. lib. III. b Neme Od. IX. v. 127. c Pyth. Od. IV. v. 11. d Hym. in Cerer. v. 25 e Hym. in Del. v. 3. f Ibidem v. 274. Ibidem v. 3. Obseru. ad Callim. pag. 322. Annal. XII. cap. 61. Idyll. XXV. v. 170. Lib. I. Od. 28. Schol. ad Pyth. Od. IV. v. 11. Ibidem Δ. v. 46.

2. *De solo* ΑΣΥΛΟΥ *titulo in aliquot Urbium nummis.*

Ut vero illud ΙΕΡΑΣ seu *Sacræ*; ita etiam alterum ΑΣΥΛΟΥ seu *Inuiolatæ* vel *Asyli* priuilegium, solum quandoque, quamquam rarius, urbibus id genus in eorum nummis tributum legitur. Duos equidem eam in rem memorauit celebris Antiquarius, quorum priorem olim quoque adtigeram; nummos *Ephesiorum* & *Pergæorum* inscriptos; priorem in Otacilia Philippi P. coniuge, ΑΡΤΕΜΙϹ ΕΦΕϹΙΑ ΑϹΥΛΟϹ, *Diana Ephesia Inuiolata*; alterum in Tranquillina Regiæ Gallorum Gazæ, ΠΕΡΓΑΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΑϹΥΛΟΥ, *Pergææ Dianæ Inuiolatæ*. Haud tamen e postremo hoc nummo statui ibidem debuit, abolito forte a Tiberio cum aliis Asyli iure, quo illud *Dianæ Pergææ* fanum fuerat antea donatum, idem sub Gordiano fuisse demum restitutum; aut, quod quum plurima fuerint Dianæ Templa apud Historiæ Scriptores cum *Asyli* prærogatiua, sola tamen huius urbis numismata tale apud *Pergæos* exstitisse nobis indicent. Neque enim prius quod adtinet, a Tiberio abolita continuo, etsi id tradit Suetonius, sed restricta de-

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 164.

 mum

mum, ut ea de re Tacitus, ac adstruunt omnino veteres post Tiberium nummi, *Asylorum* iura: immo quum plures occurrant antiqui ac selecti dein nummi sub Claudio, Hadriano, Antonino Pio, M. Aurelio, Seuero, aliisque ante Gordianum percussi, in quibus etsi citra peculiarem ΑΣΥΛΟΥ mentionem, ΠΕΡΓΑΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ, *Pergææ Dianæ* eiusque Templum, ac in eo Deæ simulacrum, cernitur; quæ consuetum & solemnem Deæ illius in ea urbe ac Æde cultum locique sanctitatem luculenter arguunt. Alterum autem, quod e pluribus Dianæ fanis cum Asyli iure, quorum fit apud Historicos mentio, sola tamen *Pergæorum* numismata illud in eorum urbe exstitisse doceant; id vero redarguit adductus ab eodem celebri Antiquario, ac modo memoratus Ephesiorum nummus, inscriptus similiter ΑΡΤΕΜΙϹ ΕΦΕϹΙΑ ΑϹΥΛΟϹ. Adde, quod apud clarum Urbis Antiquarium, Leonardum Agustini, nummum viderim sub Nerone cusum, in quo inter alia ΑΣΥΛΟΥ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΕΦΕΣΙΩΝ legebatur; ut mittam geminum dein in schedis præstantissimi Morelli sub Philippo F. cusum. Quibus addi cæteroquin debet alius singularis CÆSAREÆ nummus, cum Caii seu Caligulæ capite in anteriori area; in altera, cum viri togati effigie, & inscriptione ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ ΒΑΣΙΛΕΥ. *Cæsareae Inuiolatae Agrippa Regnante:* quem autem nummum e Museo harum elegantiarum studiosissimi peritissimique, Sebastiani Feschii Heluetii, adduxit celebris Antiquarius. Ad quam vero *Caesaream*, an ad Palæstinæ dein Metropolim; an ad *Caesaream*, vulgo *Philippi*, in cuius nempe erat Tetrarchia, referri debeat idem nummus, nihil ibi adtigit vir eximius. Illum vero ad postremam hanc *Caesaream* spectare omnino arbitror; etsi vulgo eadem in aliorum dein Imperatorum nummis, ΚΑΙϹ ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ *Caesarea Sub Panio*, a situ nempe sub hoc monte, inscribi soleat. Tetrarchiæ autem Philippi, in qua erat, ut diximus, hæc *Caesarea*, Agrippa Rex a Caio, ut e Josepho liquet, fuerat constitutus; ac unde opportune CAII effigies in anteriori nummi parte, in altera vero AGRIPPÆ tum ibi REGNANTIS nomen. Accedit, quod ΑΣΥΛΟΥ appellatio huic *Caesareae* in nummo addita, eidem urbi tribuatur in aliis eius nummis; & quidem, ut mox dicetur, cum coniunctis ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ nominibus. Neque vero hic prætereundus alius, ac a me pridem e cimeliis Christinæ Augustæ, in quibus eum inspexeram, prolatus, LAPPÆ urbis in Creta nummus, cum figura Apollinis nuda ΑΣΥΛ. ΛΑΠΠΑϹ. unde hanc urbem, ob peculiarem Apollinis, in ea fanum & cultum, ΑΣΥΛΟΝ seu *Inuiolabilem* habitam discimus. Adde gentis etiam integræ nummum apud Goltzium, inscriptum ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΣΥΛΟΝ.

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 11.

Antiq. lib. XVIII. cap. 9.

Tab. XXII. n. V.

3. *De coniuncto* ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ *titulo in aliarum Urbium nummis.*

Coniuncta vero ut plurimum legitur in antiquis nummis illa ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, qua plures olim claræ urbes ornabantur, appellatio; & qua de re equidem, seu singulari hoc earum iure, si aliquas forte ex iis mittas, hodie nobis haud constaret. E quibus autem id præterea liquet, aliquot ex iis, antequam illæ Romani imperii iugum subierint, eo priuilegio fuisse decoratas. Quod vel ex antiquis TYRI in Phœnicia, & quos vulgauit iam celebris Antiquarius in Historia Regum Syriæ, nummis obuium; ac unde etiam id ius *Tyriis* primum ab Antiocho VII. vulgo Sidete concessum ibidem colligit e Regis illius nummo, inscripto ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, cum solito ΤΥΡΟΥ monogrammate, ac dein ΙΕ ΑΣ ΔΟΡ *Antiochi Regis Tyri Sacræ*

Vaillant. pag. 304.

Inuiola-

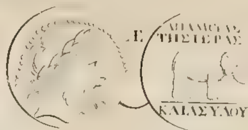
bilis Anno CLXXIV. Similem quoque sub Demetrio Nicatore, Antiochi huius fratre, cusum paullo post exhibet, cum eodem *Tyriorum* priuilegio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΥΡ. ΙΕ ΑΣΥ. ΕΠΡ. *Regis Demetrii Tyri Sacræ Inuiolabilis*, Anno CLXXXV. An vero a concesso *Tyriis* ab Antiocho Sidete illo *Asyli* iure, initium deinceps duxerit huius urbis epocha, quod statuit ibidem celebris Antiquarius; redarguit autem vel ex posteriori huius Demetrii nummo, cum retenta adhuc in eo Seleucidarum æra, doctissimus Norisius, id iam, quod est alterius loci, non expendimus. Plures vero *Tyriorum* id genus nummi, sub Seleucidis adhuc cusi, cum integra etiam in iis illa ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ mentione, exstant in Gaza Medicea, & quales inde quoque protulit laudatus modo Norisius. Ita præter antea iam adductum alia occasione e Pembrochianis cimeliis APAMENSIUM in Syria nummum, in quo signatus Elephas, cum inscriptione ΑΠΑΜΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ ΜΒ, *Apameæ Sacræ Et Inuiolabilis* Anno XLII; alium itidem cum eadem inscriptione, sed alio Annorum numero, e Gaza Medicea adduxit idem Norisius. Eum una cum memorato modo *Tyriorum* nummo, quo de his lectori continuo constare liquidius possit, hic adponam:

Ibid. pag. 310.

Froeh Syr. Maced Diss. IV. cap. 3.

Ibidem.

Ibid. Diss. II. cap. 2.

Istud vero huic *Apameæ Sacræ & Inuiolabilis* seu *Asyli* priuilegium, summa Jouis apud eos fani, cuius meminit, ut iam ante vidimus, Theodoretus, ac ante nos vidit Norisius, sanctitas ac celebritas conciliauit. Exstat vero inter nummos Regiæ Galliorum Gaza eximius omnino nummus, idemque hactenus indictus; quo hinc capita Castorum iugata cum Stellis, illinc Cornucopiæ, cum inscriptione, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΙ ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΘΠΡ. *Antiochensium In Ptolemaide Sacræ Inuiolabilis*, Anno CLXXIX. Nummus hic nempe, quod docet adscripta in eodem Seleucidarum Æra, triennio recentior eo *Tyriorum* nummo, quem paullo ante adduximus, cum signata in eo Æra ΕΠΡ CLXXV. Qui sint autem hi *Antiochenses in Ptolemaide*, haud ita liquidum videbatur. Unum quidem eorum nummum adduxit celebris Antiquarius in Historia Regum Syriæ, sed cum aliis typis, & citra additum illud ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ elogium, ullamue in eo epocham; & quam urbem in Phœnicia versus Palæstinæ fines, ac in *Ptolemaidos* agro sitam idem arbitratur. Eruditus vero Auctor de Nummis urbium illustratis, ab *Antiochensibus*, qui *Ptolemaide* negotiarentur, cusum eundem nummum existimat. Cui sententiæ obstare quodammodo videri potest adducta modo a nobis alterius eorum nummi inscriptio: e qua non certo cuidam hominum in urbe *Ptolemaide* ordini, sed ipsi urbi receptum illud *Sacræ & Asyli* priuilegium videtur consignari. Adde haud dissimilia in aliis nummis antiquis exempla id genus inscriptionum, ut ΑΠΟΛΛΩΝΙΕΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ, vel ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ, aut ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΕΝ ΠΟΝΤΩ, *Apolloniensium* aut *Metropolitarum in Jonia, Heracleæ in Ponto.* Etsi quod de urbe

Hist. Eccl. lib. I. cap. 25.

Vaillant. pag. 200.

Harduin. pag. 415.

be demum, non de regione aliqua *Ptolemais* dicatur apud antiquos Auctores, quæ prius Ἀκὴ appellata; nullaque sitæ in eius vicinia, minus in illius agro, *Antiochiæ* occurrat apud eos mentio; & quo cęteroquin *Antiochiæ* nomine, non decem, quod ait celebris Antiquarius, sed quatuordecim urbes enumerat Stephanus, cum eruditissimo Harduino de *Antiochensibus Ptolemaidos* incolis malo eosdem nummos interpretari, & cui urbi proinde illud ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ priuilegium, cuius meminit Regius adductus a nobis nummus, sit omnino tribuendum. Quod pręter adducta eam in rem a viro præstante ac sagace testimonia, illustrari insuper utcunque posset singulari illo apud Macchabæorum scriptorem exemplo; quo Jason Judæorum Pontifex ab Antiocho Epiphane pretio consequutus dicitur, ut Gymnasium Græcorum more exstruere sibi liceret, & ut qui *Hierosolymis* habitarent *Antiochenses*, in collegium Epheborum, seu eorum qui in Gymnasio illo se exercerent, adscriberentur. Adde *Judæorum Antiochiæ*, *Cæsareæ*, *Alexandriæ*, memorata subinde apud [a] Philonem ac [b] Josephum, iura ac priuilegia; tum peculiarem in illis urbibus, quam iidem Judæi incolerent, earum partem; ac inde Judæorum *Alexandrinorum*, *Antiochensium*, *Cæsariensium*, *Ægyptiorum*, *Cypriorum*, factam haud semel ab iisdem Auctoribus mentionem. Idem vero ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ priuilegium ipsi Syriæ Metropoli ANTIOCHIÆ adscribunt quoque veteres eius nummi: nempe ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, cum solito apud hos *Antiochenses* Jouis Philii in anteriori nummi area, eiusque cum Victoria sedentis typo in altera eius parte. Qualem e cimeliis laudati aliquoties Equitis Aurati Trombal proferre nobis hic licet; cuique geminum ferme e scriniis amplissimi Apollonii Bassetti, Magno, verius Maximo Hetruriæ Duci a secretis, memorat quoque doctissimus Norisius:

In Macchab. IV. 9.

a In Flaccum pág. 971, 975. b Antiq. lib. XII cap. I. XVI. cap. 10. &c.

Epoch. Syr. Maced Diss. III. cap. 3.

Unde utique in eo J. Cæsaris, quod apud J. Malelam & qui publice nunc prostat, Edicto legitur, quo *Libera* seu Αὐτόνομος ab eo dicitur *Antiochia*: Ἐν Ἀντιοχείᾳ Μητροπόλει ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΑΣΥΛΩ καὶ Αὐτονόμῳ, *In Antiochia Metropoli* SACRA ET INUIOLABILI *Et Suis Legibus Usa*: uti id de dignitate *Metropoleos* supra vidimus, ita de hoc Ἱερᾶς καὶ Ἀσύλου iure, quo iam ante gauderet, quod e dictis modo nummis constat, *Antiochia*, similiter statuendum est. Ut mittam, quod viderunt iam viri docti, de hoc *Antiochensium Asyli* iure apud Daphnem, nobile eius suburbium, (a quo urbs ipsa ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΗΝ *Antiochensium ad Daphnem* dici meruit in præclaris eius nummis) cum apud [a] Macchabæorum Scriptorem, tum apud [b] Strabonem factam esse mentionem. Quo loco id obiter monendum est, quod in iis urbium, quales supra adduximus, *Bybli*, *Damasci*, *Tyri*, *Laodicææ*, *Seleu-*

Chronograph. lib. IX. p. 278.

a Lib. II. c. IV. b Lib. XVI. pag. 750.

Seleuciæ, aliarumque nummis, in quibus una vox ΙΕΡΑΣ ſeu *Sacræ* hactenus legitur; dubitare forte liceat, annon ea vox, ob compendia litterarum in aliis id genus nummis recepta, in duas ſit diuidenda; nempe ΙΕΡ ΑΣ, quibus ΙΕΡΑ ΑΣΥΛΟΣ, conſueto in aliis eorundem tractuum nummis more, deſignetur; maxime ubi additum in iis, ſicut *Arethuſatorum*, & *Seleucenſium* nummis, tertium illud ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ priuilegium. Quomodo in aliis *Tyriorum* nummis, ΤΥΡ. ΙΕΡ. ΑΣ ſeu *Tyri Sacræ Inuiolabilis* legitur, & plura id genus exempla aliarum quoque, & vicinæ quidem Syriæ ac Palæſtinæ urbium ſuppeditant nummi, ut *Capitoliados*, ΚΑΠΙΤΩ ΙΕΡ ΑΣ ΑΥ *Capitoliados Sacræ Inuiolabilis Suis Legibus.*

In Syriæ proinde ac vicinæ Phoenices urbium ſub Seleucidis nummis, prima occurrunt ſingularis illius iuris aut moris conſignata in monumentis id genus exempla. Id nempe factum ex iis diſcimus, ut plures earundem regionum ciuitates, ob peculiarem Numinis, quod apud eos colebatur, dicatique eidem Templi ſanctitatem ac religionem, cum ΙΕΡΑΙ, tum ΑΣΥΛΟΙ *Sacræ* & *Inuiolatæ* ſeu *Inuiolabiles* dicerentur; ceu eo priuilegio a Syriæ Regibus fuerint donatæ, quod deinceps, *ſacrandam ad memoriam*, publico illarum urbium ære conſignarent. Haud aliter nempe ac pluribus olim Aſiæ urbibus, quibus idem ius *Aſyli* denuo & certis conditionibus eſt adſertum, Senatuſconſultis præſcriptum apud Tacitum legimus, *iuſſique ipſi in Templis* FIGERE ÆRA, *ſacrandam ad memoriam.* Quod autem *Hieroſolymitani* Templi ipſiuſque urbis in vicina Palæſtina, ut de aliis in Judæa urbibus *Aſyli* iure, ad meram eorum, qui inuoluntariæ cædis erant rei, ſecuritatem mactis ſileam, intuitu & exemplo factum, haud vane licet forte arbitrari. Unde etiam iſtud partum ab antiquo iiſdem *Hieroſolymis* priuilegium, a Syriæ Regibus renouatum denuo ac adſertum e Joſepho diſcimus; qui in litteris Demetrii Soteris ad Jonatham Summum Pontificem ac Judæorum gentem ſcriptis id inter alia refert: καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΝ εἶναι βούλομαι, καὶ Ἐλευθέραν ἕως τῶν ὁρῶν αὐτῆς, &c. *& Hieroſolymitarum urbem* SACRAM ET INUIOLATAM *eſſe volo & Liberam, uſque ad eius fines* &c. Manſit vero ſub Romanis eadem iis *Syriæ* vel *Phœnices* urbibus prętogatiua; immo eadem aliis in eodem terrarum tractu urbibus, a Romanis Imperatoribus ſimiliter conceſſa eſt vel conſeruata. Id abunde utique docent etiamnum pręclari id genus urbium cuſi ſub Romanis Imperatoribus, uti de nonnullis iam vidimus, nummi; ſinguli cum illa ΙΕΡΑΣ, vel ΑΣΥΛΟΥ, vel, coniunctis iiſdem vocibus, ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ appellatione, iique in illuſtribus Cimeliarchiis adhuc obuii: uti ANTIOCHIÆ AD DAPHNEM; ANTIOCHIÆ AD HIPPUM; ARADI; ARETHUSATORUM; BYBLI; CÆSAREÆ PHILIPPI ſeu PANEADOS; CAPITOLIADOS; DAMASCI; DORÆ vel DORUM; LAODICEÆ; PTOLEMAÏDOS; SAMOSATORUM; SELEUCIÆ; SIDONIS; TRIPOLIS; TYRI; & apud Goltzium præterea, GABALORUM, & THAPSACI, *Phœnices* ac *Syriæ* itidem urbium. Cuius autem rei exempla ſubminiſtrant inſuper aliquot Cæſariani aliarum gentium ſeu urbium nummi, ſicut ANTIOCHIÆ AD SARUM Ciliciæ fluuium; CORYCI in eadem Cilicia; EPHESI & PERGÆ, in adductis paullo ante nummis; MOCÆ in Arabia; NICOPOLIS Epiri, in Auguſti & aliorum dein Imperatorum nummis; TYA-

4. *In* Syriæ *ac* Phœnices urbium *nummis obuia* ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ *appellatio,*

Annal. III. cap 63.

Antiq. lib. XIII. cap. 5.

NORUM Cappadociæ, in Hadriani nummo Regiæ Gallorum Gazæ. Apud Goltzium insuper, ADMEDERORUM Africæ, in Domitiano; HERACLEÆ, in Vespasiano; NICOMEDIÆ, in Augusto; PARÆTONII Africæ, in Tito; SICYONIS Achaiæ, in Tiberio. Quibus addere hic liceat adnotatum a me olim in præstantissimi Morelli schedis nummum sub Antonino Pio, inscriptum similiter ΚΡΑΝΕΩΝ ΙΕΡ. ΑΣΥΛ. ΕΤ ΘΙ, *Craniorum Sacræ Inuiolabilis* Anno XIX. Quorum cæteroquin ΚΡΑΝΕΩΝ exstat in Gaza Gallorum Regia cusus sub Philippo Seniore nummus, a celebri vero Antiquario, ut & in aliis Otaciliæ huius Philippi coniugis, ac præterea Maximini iam ante nummis, iique sub ΚΡΑΝΑΙΩΝ nomine adducti. E quibus vero nummis, cum priori illo ΚΡΑΝΕΩΝ nomine, firmatur continuo virorum doctorum, Salmasii, Holstenii, ac ipsius Berckelii ad Stephanum emendatio; ubi pro gentili huius e quatuor Cephaleniæ urbibus Κρανεῖς, legendum Κρανεῖς monuerunt. Quamquam, ut obiter hoc moneam, non Κρανεῖς, sed Κράνιοι, cum urbs, tum gentile huius loci dicatur hodie apud [a] Thucydidem, [b] Strabonem, [c] Hesychium, & gentile itidem apud [d] Liuium, *Cranii:* sed quod non est iam huius loci.

In Thesauro.

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 114. 162. 165.

a Lib. II. §. 30. 33. & lib. V. §. 35. 36.
b lib. X. pag. 475.
c in Κράνιοι.
d Lib. XXXVIII cap. 28.

5. *Exempla aliarum Urbium aut Insularum.*

Uti vero ΙΕΡΑΣ in nummis id genus urbium signatæ exempla, in aliis antiquis monumentis, ac apud veteres etiam Auctores obuia supra vidimus; ita non idem continuo, de coniuncta illa ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, aut etiam sola ΑΣΥΛΟΥ, integris olim urbibus tributa appellatione, statuendum videtur. Etsi haud plane insolita accidat consignata eius rei in veterum monumentis memoria. Cuius equidem illustre, ac adductis etiam ea de re nummis vetustius adhuc exemplum, & quidem extra Syriam ac Phœniciam, sed ab utriusque tamen Rege profectum, Seleuco nempe Callinico, quarto e Seleucidis, suppeditat SMYRNÆORUM Decretum, Fœderi cum eo Rege percusso præmissum in præclaro Marmore Oxoniensi. Ibi enim inter alia de illo Seleuco a Smyrnæis dicitur: ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ τοὺς δυνάστας, καὶ τὰς πόλεις, καὶ τὰ ἔθνη, ἀξιώσας ἀποδέξασθαι ΤΟ ΤΕ ΙΕΡΟΝ τῆς Στρατονικίδος Ἀφροδίτης ΑΣΥΛΟΝ εἶναι, καὶ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ἡμῶν ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΝ, *Scripsit autem ad Reges, & Dynastas, & Ciuitates, & Gentes, sanciuisse se, cum* FANUM *Veneris Stratonicidis fore* INUIOLABILE, *tum* URBEM *etiam* NOSTRAM SACRAM ET INUIOLABILEM. Vides utique, mi OCTAUI, non Veneris solum Stratonicidos apud Smyrnæos Templum ΑΣΥΛΟΝ, sed insuper urbem ipsam ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΝ, Seleuci huius decreto constitutam. Quomodo non de Apollinis solum Templo in DELO sed de tota etiam Insula, ipsaque promiscua hostium in eadem agentium turba, ait Liuius: SANCTITAS TEMPLI INSULÆQUE INUIOLATOS *præstabat omnes Itaque permixti & Macedones, Et Eumenis nauales socii in Templo, inducias religione loci præbente, versabantur.* Unde nempe, ἄνδρες ΙΕΡΟΙ, *viri sacri* seu *inuiolabiles* appellantur agentes in Delo, a Dati classis præfecto, apud Herodotum: ac de tota quoque Insula a Marone dicitur:

Pag. 6. P. I.

Lib. XLIV. cap. 29.

Lib. VI. cap. 94.

SACRA *mari medio colitur gratissima* TELLUS:

haud aliter ac Γαδάρων ΙΕΡΑ ΧΘΩΝ, *Gadarorum* SACRA TELLUS dicitur in veteri Epigrammate. Adde, quomodo in genere ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΣΥΛΩΝ, *Macedonum Inuiolatorum,* non proinde singularis solum alicuius Macedo-

Æn. III. 72.

Anthol. lib. II. cap. 25. Ep. 70.

cedoniæ urbis, priuilegium ſignatum diximus in vetere apud Goltzium nummo. Sic *Deli* inſtar ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΣ itidem apud Liuium SAMOTHRACUM Inſula, ubi a Romano ac illuſtri adoleſcente quæſitum in concione Samothracum docet: *Utrum nos hoſpites, Samothraces, vere accepimus, an falſo,* SACRAM *hanc* INSULAM *&* AUGUSTI *totam atque* INUIOLATI SOLI *eſſe. Quum creditæ* SANCTITATI *adſentirentur omnes &c. Sanctitas* proinde idem ibi quod Ἀσυλία haud aliter ac alibi rurſus apud Liuium de fano & luco Apollinis Delii: *eo iure* SANCTO, *quo ſunt Templa* ASYLA *Græci appellant:* ac apud Tacitum, ubi de *Hierocæſareæ* in Aſia Aſylo agitur, *qui non modo Templi, ſed duobus millibus paſſuum eandem* SANCTITATEM *tribuerant.* Cuius obuia illa ratio, ſumma Dianæ Perſicæ in eadem *Hierocæſarea* delubri religio & ſanctitas; quæ cauſſa erat & origo extenſæ ibidem illius Ἀσυλίας, ſeu *Aſyli* iuris. Qua in re unius forte urbis Romæ Ἀσυλίας a Romulo, urbe condita, omnibus, qui eam inhabitarent, & Luco vicino datæ, diuerſa fuit ratio: nempe

Græc. Tab. XXII. n. 8.

Lib. XLI. c. 5.

Lib. XXXV. c. 6.

Annal. III. 62.

> *Hinc* LUCUM *ingentem, quem Romulus acer* ASYLUM
> *Rettullit.*

Virgil. Æn. VII.

Quum tamen nulla adhuc in eadem urbe forent Templa, etſi mox unum ΘΕΟΥ ΑΣΥΛΑΙΟΥ in ea a Romulo ac Remo eſt erectum; nec ulla Deorum Simulacra; quæ etiam per annos centum & ſexaginta nulla Romæ fuiſſe, tradit Plutarchus.

Plutarch. in Romul. p. 22. Idem in Num. pag. 65.

6. *Origo illius iuris, a Templorum Sanctitate; nec tamen omnia Templa pro Aſylis.*

Quæ vis autem ac ratio fuerit ſolemnis adeo priuilegii, quo plures olim Aſiæ Græciæue urbes ΙΕΡΑΙ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΙ, *Sacræ Et Inuiolatæ*, ſeu velut totidem *Aſyla*, meruerint in earum nummis conſignari, paucis hic adtingendum venit. Notum equidem & contritum, Deorum olim Aras, Simulacra, Templa; ac inſuper eorum Veſtibula, Porticus, Septa, adiacentes quoque iis Lucos, Hortos, [a] Vineas etiam ſubinde; quæ totidem ἀνειμένα χωρία, *loca Diis conſecrata,* ut nuper ad [b] Callimachum vidimus, dici conſueuerant, pro ASYLIS frequenter olim habita. Quod ſingulare tamen ius & priuilegium iis equidem Templis datum, quibus, prout a Seruio, noto ea de re loco, dicitur, conſecrationis lege id erat conceſſum; adde, quorum ob peculiarem Numinis in iis culti religionem ac celebritatem, maior quædam apud gentes ſanctitas ac veneratio hanc libertatem ſeu licentiam iis impetrauerat. Neque enim omnibus Templis Gentilium promiſcue illa libertas olim eſt indulta; ſed iis demum, quæ ΑΣΥΛΑ inde a Græcis ſunt appellata, Quod ex Liuio etiam liquere videtur, & inde utique colligit ad Marmora Arundelliana ſeu Oxonienſia doctiſſimus Seldenus: nempe eo Liuii loco paullo ante adducto, ubi de Templo Apollinis Delio dicitur: *Ubi & in fano lucoque, ea religione &* EO JURE SANCTO, *quo ſunt Templa;* ASYLA *Græci appellant:* ubi, ſi per ſcriptos codices liceret, addendam crederem poſt *Templa,* vocem *quæ,* nempe, *quo ſunt Templa, quæ* ASYLA *Græci appellant,* & ad quæ proinde Templa ius illud *Aſylorum* reſtringit ibi Liuius. Non omnia proinde, quod diximus, Græcorum Templa, pro totidem *Aſylis* ſacrata; aut vero quæ id etiam priuilegium erant nacta, eodem prorſus *Aſylorum* iure fuerunt olim donata. Hinc prius quod adtinet, peculiaris fit ſubinde eorum Templorum apud veteres Auctores mentio, quibus, ut eximium quid, liberalitate ac indulgentia Principum, aut communi gentis Concilii Decreto, ius illud *Aſyli* conceſſum

[a] Vid. Sophocl. Oedip. Col. v. 16, 17. & Thucyd. lib. IV. §. 90.

[b] Obſeru. ad Hym. Dian. v. 38.

Ad Æn. IV. v. 766.

Not. pag. 25.

Lib. XXXV. c. 6.

concessum legitur: non autem tanquam ob commune ac receptum quod-
In Pompeio p. 731. dam Templorum omnium ius ac priuilegium. Ita a Plutarcho JUNONIS Templum *Sami, Argis,* & in *Leucadia,* Ἄσυλον extitisse dicitur: haud proinde quæuis apud Græcos Ἡραῖα, seu Junonis fana. Ac *Junonis* quidem *Samiæ* Templum quod adtinet, antiquo illud ac solemni publici Græcorum Concilii seu Amphictyonum Decreto, & quo niterentur Samii, ius illud sibi a Romanis firmari postulantes, pro *Asylo* sacratum, iam ante e Tacito vidi-
Annal. IV. cap. 14. mus. Dicto autem loco Plutarchus, plurium insuper ΤΩΝ ΑΣΥΛΩΝ καὶ ἀβάτων ΙΕΡΩΝ, INUIOLABILIUM *& Religiosorum* TEMPLORUM meminit, quæque ibi enumerat, ut aliunde notissima, *Clarium*; *Didymeum*; *Sa-*
Lib. II. pag. 152. *mothracum*; *Hermiones Chtoniæ* seu *Terrestris,* de qua consuli potest Pausanias; ÆSCULAPII; *Epidaurium*; NEPTUNI vero in *Isthmo, Taenaro,* & *Calauria*; APOLLINIS autem in *Actio* & *Leucade.* Adde Ἄσυλα in primis, & de quibus paullo post, MINERUÆ in Arce Athenarum; aut dictæ apud Spartanos CHALCIOECI fanum: ac DIANÆ in monte Auentino Templum, quod communi *Latinorum* sumptu exstructum, ut esset ΙΕΡΟΝ Α-
Antiq. lib. IV. pag. 229. ΣΥΛΟΝ, tradit Dionysius Halicarnassensis. Sic DIANÆ fanum inter *Clitorem* & *Cinetham*, iuxta Polybium, ΑΣΥΛΟΝ ὃ νενόμισται παρὰ τοῖς Ἕλλησι,
Lib. IV. c. 18. *quod* ASYLI *religione Graeci colunt*; ac in adducto supra Smyrnæorum De-
Marm. Oxon. pag. 6. creto, VENERIS STRATONICIDIS apud *Smyrnaeos* Templum, eo *Asyli* iure ut vidimus, a Seleuco Callinico donatum, & quidem in honorem cognominis Auiæ, cui idem Templum erat consecratum. Cuius autem fa-
Annal. III. cap. 63. ni, ut eo priuilegio adhuc sub Tiberio gaudentis, fit apud Tacitum mentio; ad quem vero Auctorem prius illud, quod in dicto Marmore legitur, a viris eruditis, qui a vulgati præclari illius Marmoris temporibus hunc Historicum illustrarunt, ac unde haud exigua lux eidem loco accedebat, adnotari omnino merebatur. Quibus addi possunt alia id genus memorata ibi apud Tacitum nobilissima variarum Asiæ urbium Templa, ut DIANÆ LEUCOPHRYNES apud *Magnetas ad Maeandrum*; DIANÆ PERSICÆ apud *Hierocaesarienses*; VENERIS præterea PAPHIÆ apud *Cyprios* Fana, quibus illud *Asyli* priuilegium fuerat pridem, etsi haud una de caussa, nec eodem omnino iure, adsertum. Accedit memoratum ibidem ipsius DIANÆ EPHESIÆ cum eodem iure Templum; quomodo in Cæsarianis etiam *Ephesiorum* nummis memorantur iam ante ΑΡΤΕΜΙC ΕΦΕCΙΑ ΑCΥΛΟC, *Diana Ephesia Inuiolabilis*; haud aliter ac in aliis DIANA quoque PERGÆA, ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑC. Immo quam in rem notabile illud inprimis, quod in ea de hoc *Asyli* iure, quo nitebantur dictarum modo aliarumque insuper Græcarum urbium Templa, disceptatione; non commune utique, quod supra iam innuimus Templorum id genus priuilegium, illæ eam in rem venditare ibi apud Tacitum dicuntur; sed prout a Senatu iussæ fuerant,
Annal. III. cap. 60. missa ab iis Romam iura, atque, qui ea exponerent, Legati; *senatus* vero *maiorum beneficia, sociorum pacta, Regum etiam, qui ante rem Romanam valuerant, decreta, ipsorumque numinum religiones introspexit*, & quod continuo additur, *libero, ut quondam,* QUID FIRMARET, MUTARETUE. Alterum vero vel inde itidem, ac e reliqua de *Asylis* earundem urbium apud Tacitum narratione, & aliunde insuper constat: quod haud una eademque fuerit *Asylorum* Templis id genus concessorum apud Graecos ratio; & quidem siue quoad spatium, intra quod illud priuilegium vim haberet, ac violare illud

lud nefas esset; sine eorum intuitu, quibus *perfugium* eadem dabant, ut Tacitus ea de re loquitur, *inuiolabile.*

Ac prius equidem inde continuo liquet, quod de Templo & urbe *Ephe-* 7.
siorum, ob singularem nempe Magnæ Dianæ Ephesiæ celebritatem ac religio- *Definiti*
nem, eximium quoddam Asyli priuilegium nactis, id nominatim, ut *id genus*
olim iam vidimus, tangit illustri eam in rem loco, Strabo: ΑΣΥΛΟΝ δὲ μένει Asylorum
ΤΟ ΙΕΡΟΝ καὶ νῦν, καὶ πρότερον· ΤΗΣ δὲ ΑΣΥΛΙΑΣ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ἀπαλλα- *limites.* Lib. xiv. pag.
γῆναι συνέβη πολλάκις, Ἀλεξάνδρου μὲν ἐπὶ στάδιον ἐκτείναντος· Μιθριδάτου δὲ τόξευμα ἀ- 641.
φέντος ἀπὸ τῆς γωνίας τοῦ κεράμου, καὶ δόξαντα ὑπερβάλλεσθαι μικρὰ τὸ στάδιον, Ἀντωνίου δὲ
πλησιάζοντος τούτῳ, καὶ συμπεριλαβόντος ΤΗ ΑΣΥΛΙΑ ΜΕΡΟΣ ΤΙ ΤΗΣ ΠΟ-
ΛΕΩΣ· ἐφάνη δὲ τοῦτο βλαβερὸν, καὶ ἐπὶ τοῖς κακούργοις ποιοῦν τὴν πόλιν. ὥστ᾽ ΗΚΥΡΩΣΕΝ
ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ, Asyli *autem* ius Templum *habet etiamnum, ut olim.*
Sed istius Juris Limites *sæpe* mutari *contigit. Alexander quidem*
stadium ei largitus est. Mithridates vero, quantum sagitta ab angulo tecti e-
missa pertingeret. Antonius id duplicauit, Partemque Urbis Asy-
lo *adiecit. Visum fuit hoc damnosum, & maleficis urbem hoc pacto in potestatem*
dedi. Unde id Augustus Cæsar abrogauit. Idem adstruit quoque, id
quod de *Asylo* Templi Dianæ Persicæ apud *Hierocæsarienses* refert, ubi de
expenso a Senatu illo variorum tum in Asia *Asylorum* iure agit, Tacitus:
Altius Hierocæsarienses *exposuere,* Persicam *apud se* Dia- Annal. iii. c.
nam, *delubrum Rege Cyro dicatum, & memorabant Perpennæ, Isaurici, mul-* 62.
taque alia Imperatorum nomina, qui non modo Templo, sed duobus
millibus passuum *eandem* Sanctitatem (nempe Ἀσυλίαν, ut
paullo ante vidimus) *tribuerant.* Qui proinde Imperatores seu exercituum
Duces, Εὐεργέται τοῦ ἱεροῦ, *Benefactores templi* dici poterant eodem iure, quo
quidam Timoclides, aliiue insuper, dicuntur Templi in Delo Εὐεργέται in a- Marm. Oxon.
liquot antiquis Marmoribus. Ut vel inde præterea adsequamur, cur illud pag. 287. 289. p. 11.
ΙΕΡΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ nomen sit eidem urbi continuo inditum. Quomodo Leg. iv. C. Th. de His. Q.
alioquin celebri Theodosii Junioris, quæ præter utrumque Codicem, plenior A. Eccl. Conf.
additur Concilio Ephesino, constitutione, auctos & ampliatos legimus Tem- Leg. iii. C. Just. Eodem.
plorum seu Ecclesiarum fines ad eas confugientibus: ut nempe non Altare
solum, vel Oratorium seu Narthex; sed quidquid erat trans Templa spatium,
quod domibus, cellis, hortis, balneis, aris, porticibus occupatur, usque ad
extremas fores Ecclesiæ, hanc iis immunitatem præstaret. Sed quæ latius, ut
adducta modo Auctorum loca arguunt, & extra ipsum Templorum ambi-
tum, patebat dictis modo *Dianæ Ephesiæ,* vel apud Hierocæsarienses Persicæ,
Asylis immunitas. Haud aliter ac agri omnes vicini addicti Dianæ apud *Ti-* Lib. ii. c. 25.
fatenses cultæ, iuxta Velleium: & Milesiis, Sacrum, *quem appellant,* A-
grum *restituisse Romani* leguntur apud Liuium, ac iam ante apud Polybium. Lib. xxxviii.
Neque aliter Zelæ urbi Armeniæ adiacentem regionem *sacram* fuisse obseruat cap. 29. Exc. Legat. xxxvi.
Strabo. Immo quomodo in diuisione agrorum hostilium, partem eorum in Χώρα τε
usum sacrorum Diis consecratam: uti post deuictos ab Atheniensibus, qui ὑπέκειτο
ab iis defecerant, Lesbios, obseruat alicubi Thucydides. Alibi vero apud e- ἱερά lib. xii. p. 529.
undem, Laconum Dux Brasidas, capta Lecytho, triginta minas Deæ Palla- Lib. iii. §. 50. Lib. iv. §. 116.
di ad Templum ædificandum dedisse, ac postea totum solum illi dicauisse di-
citur. Adeo ut non citra morem alibi receptum, *sanctum* dicatur *solum* cir-
ca Hierosolyma, ἐν τόπῳ ἁγίῳ, apud Matthæum; idque ex concessione Syriæ Cap. xviii. v. 15.

Regum Alexandri ac Demetrii, iuxta Macchabæorum Scriptorem, & Josephum in Originibus. Antiq. lib. VIII. cap. 5.

8. *Aliud* ASYLORUM *id genus discrimen.*

Quod vero illud quoque inter ea Templorum apud Græcos ASYLA discrimen exstitisse diximus, ut non eadem omnibus promiscue inuiolabile præberent perfugium, quod alioquin a viris eruditissimis tradi subinde video, abunde itidem e priscis Auctorum monumentis comprobatur. De Templo quidem CHALCIOECI apud Spartanos MINERUAE, *Asylum* illud omnibus, etiam morte damnatis, exstitisse obseruat Polybius; (Lib. IV. cap. 35.) unde pro immani quodam scelere mactatos in eo Templo ab aliquot adolescentibus Lacedæmoniis Ephoros, ibidem refert. Prius illud firmat etiam Polyænus: qui ab eo *χαλκιοίκου Mineruæ* Templo, quemcumque supplicem abducere nefas fuisse similiter adserit. (Stratag. lib. VIII. cap. 51.) Ita eiusdem Deæ in Arce Athenarum Templum, uti & alterum *Eumenidum*, seu eorundem Numinum in iis Aras, pro inuiolabili perfugio omnibus promiscue, grauiorum etiam criminum reis, ut perduellibus ciuibus, exstitisse docebit Thucydides. (Lib. I. §. 126.) Tradit enim custodes Arcis Athenarum, qui eam, duce Cylone quodam Atheniensi, vi occupauerant, ac dein ab Atheniensibus eadem recuperata, ad Aram Mineruæ confugerant, unde nefas erat eos vi abducere; quum fame esset iis pereundum, contra fidem datam se nullo maleficio adficiendos, inde sponte abductos, fuisse mox interfectos: ad Aras quoque Eumenidum sedentes itidem ex eorum numero profugos, fuisse ibidem cæsos. Quo nomine, ut addit continuo grauissimus Auctor, qui hoc admiserant, ἐναγεῖς καὶ ἀλιτήριοι, *scelerati* & *impii*, ob tantum scelus in Deam patratum, & quidem, (quod notandum) tam ii, quam eorum posteri fuerint deinceps appellati. Sic Palicorum in Sicilia Fanum, Ἄσυλον τετηρημένον, (Lib. XI. pag. 288.) seu *inuiolatum maxime Asylum* a Diodoro dicitur; & a quo seruos etiam, qui aduersus sæuitiam dominorum eo confugerant, nefas esset per vim abducere. Simile quoque *Mineruæ* apud *Tegeatas* Templi, sacrosancti uniuerso Peloponneso habiti, priuilegium, a quo supplices non licuit quoque retrahere, adductis Leotychidos, Chrysidos, & Pausaniæ Spartani exemplis, docet Pausanias. Quod alioquin priuilegium haud omnibus id genus *Asylis* erat concessum; ut nempe certum eadem essent ac securum quibusuis maleficis vel seruis perfugium. (Lib. III. pag. 167.) Quod ne quidem olim apud Græcos omnibus Deorum Aris vel Simulacris etsi ea pro sacris maxime *Asylis* fuerunt olim habita, indultum legitur. Quin etiam apud Æschylum ad Orestem supplicem, qui Athenis ad Mineruæ simulacrum iussu Apollinis confugerat, a Dea dicitur:

Eumen. v. 442.

ΕΙΠΕΡ ΠΕΠΟΙΘΩΣ ΤΗ ΔΙΚΗ, ΒΡΕΤΑΣ τόδε
Ἧσαι φυλάσσων ΕΣΤΙΑΣ ΑΜΗΣ πέλας

SI QUIDEM JUSTITIÆ, seu CAUSSÆ TUÆ CONFISUS, *hoc* SIMULACRUM *sedens amplexus, prope* ARAM MEAM. Arguit vero id inprimis illud ipsorum Atheniensium effatum apud Thucydidem: (Lib. IV. §. 98.) ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὰς εἶναι τοὺς βωμούς, *delictorum non voluntariorum Aras esse perfugium:* immo iis annui exilii pœnam, quod obseruarunt iam eruditi Atticarum legum collectores, fuisse demum indictam. Haud aliter proinde ac Urbes olim integræ, ut Asyla totidem seu, iuxta LXX Interpretes, voce, ut videtur, Alexandrina, φυγαδευτήρια, Dei iussu, apud Hebræos fuerant inuoluntariæ cædis reis constituta. (Num. XXXV. 6. 11, 12.) Quum alioquin apud Euripidem in Jone, male a Diis prouisum dicatur, ut maleficis impune ad eorum Aras sedere liceat:

castos

caſtos enim ſeu innocentes ad eas ſedere demum opportere:

Τοὺς μὲν ἀδίκους, βωμὸν οὐχ ἵζειν ἐχρῆν, Ion. v. 131

Ἀλλ' ἐξελαύνειν

Neque enim iniuſtos ſeu *maleficos ad Aram ſedere oporteret, Sed eos inde expellere.* Id utique conſtat ab *Aſylis* id genus, & quidem ſæuitia, aut vindictæ libidine, ſupplices abductos ſæpenumero; aut quod magis peculiare habitum, in iiſdem quoque cæſos: quomodo ipſius M. Antonii iuſſu, Arſinoë Cleopatræ ſoror in ipſo Dianæ Epheſiæ, cuius ille *Aſyli*, ut paullo ante vidimus, amplitudinem valde auxerat, interfecta a Joſepho dicitur. Abducere quidem, Antiq. lib. xv. cap. iv. pag. 517. ubi non ſpeciale ea de re priuilegium apud Græcos erat impertitum, a Deorum Fanis, quæ pro *Aſylis* alioquin ſacrata, non quoſuis ſupplices, ſed grauiorum criminum reos, aut fugitiuos etiam ſeruos, uti mox adhuc dicetur, licuit; non vero continuo eos in iis interficere. Id enim apud Græcos vetitum, Hypoth. lib. i. pag. 517. ut ea de re Sextus Empiricus, & quod aliunde ſat notum, homines in templo cædere. Piaculare utique id olim in primis habitum, Ædes vel Aras Deorum humano fœdare ſanguine, niſi ubi humanis forte victimis erat locus. Etſi id apud Sopatrum in Hermogenem quæri videas, an interſit Pag. 327. occidere aliquem in loco ſacro, vel profano; nihil vero differre, dicat, quod malos oderint Dii. Unde etiam ne id genus perfugio tuti agerent, aut incolumes forte elaberentur, quos non licebat, ob ſingulare, de quo ſupra, *Aſyli* priuilegium, per vim inde abducere, ii muro inter alia circumſepti, ut fame in iis perirent: ſicut a Corcyræis in ſupplices, qui apud ſe in Bacchi fanum confugerant, animaduerſum, tradit Thucydides: ſed quæ facta id genus piaculo non caruiſſe, Lib. iii. § 81. docebit, ubi de ſimili Pauſaniæ apud Spartanos fato agit, Lib. i. § 134. idem Auctor. Verum recepto alioquin iure, ac publica auctoritate retracti etiam a Fanis vel Aris, etſi Aſylorum iure gaudentibus, grauiorum criminum rei, ut *Sacrilegi:* prout in Agrippæ ad Epheſios decreto apud Joſephum legitur, quo iubet, καταφεύγοντάς τε εἰς ΤΑΣ ΑΣΥΛΙΑΣ, *confugientes ad A*- Antiq. lib. xiv. cap. 4. *ſianorum* ASYLA, qui Judæis ſacras pecunias furto abduxerant, inde retrahi a Judæis poſſe, & quidem, ut ibi, quod notatione omnino dignum, additur: ᾧ δικαίῳ ἀποσπῶνται οἱ ἱερόσυλοι, *quo iure ſacrilegi inde retrahuntur.* Quod de *transfugis* etiam dicendum eſt apud Athenienſes; prout transfugam ab Ara XII Deorum Athenis publico iudicio retractum, & morte multatum tradit Lycurgus in Leocrate. Ita *fugitiuos* etiam *ſeruos* ex iiſdem Aſylis retrahere licuit. Pag. 156. Hinc a Plutarcho Reges, qui Templa ſibi olim ſacrari voluerunt, cum ſeruis comparat; quod nempe ii καὶ νῦν, ὥσπερ ἀγώγιμοι θεράποντες, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βωμῶν ἀποσπασθέντες, *nunc, tanquam fugitiui ſerui, a templis & Aris auulſi.* De Iſide pag. 360. Unde lux continuo accedit ei Ciceronis in Verrem loco, ubi conqueſtum tradit M. Aurelium Scaurum; quod quum Quæſtor eſſet in Aſia, prohibitus fuerit ſeruum ſuum, qui Epheſi in Dianæ fanum confugerat, inde abducere; eoque nomine *Pericles Epheſius, homo nobiliſſimus, Romam auocatus, quod* In Verrem. i. cap. 33. AUCTOR ILLIUS INIURIÆ *fuiſſe argueretur.* Certe inter exempla licentiæ ac impunitatis id genus *Aſylorum*, & quibus Dianæ Epheſiæ fanum quoque adnumeratur, coercendæ, id ad Tacito refertur: quod *complebantur Templa peſſimis ſeruitiorum;* Annal. 3. c. 62. cuique modus proinde Senatuſconſultis tum eſt præſcriptus. Adde, quod ea *iniuria* eo magis ſe in prouincia Populi Romani adfectum queri poterat Romanus Senator, & Quæſtor inſuper in eadem publica auctoritate conſtitutus; quod ne tum Romæ quidem ſeruis ad

Capi-

Ibidem c. 36. Capitolium, aliaue Deorum in urbe Templa, ut vel e C. Ceſtii alibi apud Tacitum oratione in Senatu habita, liquere poteſt, ſecurum pateret perfugium. Quamquam *obæratos* quod adtinet, & quibus ut *ſeruis* completa itidem illa Aſiæ, ac inter ea Dianæ Epheſiæ Aſyla, tradit ibidem Tacitus, id priuilegium manſiſſe eidem Deæ huius Epheſiæ fano, nec proinde Senatuſconſultis vel a Tiberio tum abolitum, e Plutarcho conſtare poteſt, qui confugientibus
De Vitando Ær. Alien p. 828. ad illud Dianæ Epheſiæ Templum debitoribus: ἀσυλίαν καὶ ἄδειαν ἀπὸ τῶν δανείων, *aſylum & ſecuritatem aduerſus creditores* præſtari docet. Neque vero adhuc Principum Statuæ, uti poſtea ſub Imperatoribus obtinuit, erant pro totidem *Aſylis*; ad quas licuit *ſeruis*, & quidem ad euitandam dominorum ſæ-
a Leg. 11. D. de H. Q. Sui Jur. uitiam, confugere; ut ex Antonini Pii Reſcripto, & alia [b] Ulpiani lege liquet; etſi id ſubinde fuerit aliorum Imperatorum decretis coercitum ſeu
b Leg. I. D. de Off. Præf. Urb. reſtrictum. Athenis equidem, non ad Templa quæuis promiſcue, vel Deorum Aras; ſed ad Theſeum, ſeu erectum in honorem Theſei fanum,
c Ἔστι δ' φύξιμον οἰκέταις Plutarch. in Theſeo p. 17. ac ad Eumenidum Dearum Templum confugere demum [c] *ſeruis*, tanquam *ad inuiolabile perfugium*, licuit. Quod præter Plutarchum, alioſque veteres Grammaticos de hoc Theſei eam in rem fano, de utroque fidem ſimul facit Ariſtophanes, qui locus effugit eruditiſſimi [d] Meurſii, ubi ea de re agit,
d In Theſeo cap. 31. diligentiam:

e Equit. pag. 360. [e] Εἰς τὸ Θησεῖον πλεύσαις, ἢ ᾽πὶ τῶν Σεμνῶν Θεῶν,

Ad Theſeum confugientibus, vel ad Venerandarum Dearum ſeu Eumenidum, fanum. Quum cæteroquin, ut hoc obiter addam, ſeruos Athenis a Furialibus, ſeu pompa hiſce Eumenidibus ſacra, excluſos, Philo alicubi doceat. Neque
Quod Omn. Pro us liber pag. 886. vero cunctis promiſcue *Aſylum* exſtitit Athenis hoc *Theſeum*, prout ab eodem Cl. Meurſio dicitur; ſed, quod vel ex adductis dein ab ipſomet Plutarchi, &
Plutarch. ut ſupra. aliorum adhuc Auctorum locis liquet, *ſeruis* demum & *humilioris ſortis hominibus* aduerſus potentiores patuit. Ita confugientes ad ſacrum Palicorum, de quo paullo ante, in Sicilia fani Aſylum, aduerſus ſæuitiam dominorum, ſeruos abducere quidem inde, quod paullo ante e Diodoro vidimus, haud licuit; ſed illos tuto ibi permanſiſſe ibidem dicitur; nempe donec idonea fide a Dominis per arbitros data, & quam violare ingens foret piaculum, ſerui iiſdem reconciliarentur. Haud aliter nempe, & quæ inde illuſtrantur, Chriſtiano-
Leg. IV. C. Th. & C. Juſt. de Hiſ. Q. Ad Eccl. Conf. rum Imperatorum conſtitutionibus, quæ exſtant etiamnum in utroque Codice, uti eiuſdem, de quo paullo ante, Theodoſii Junioris, præſcriptum legitur, ut ſeruus ad Eccleſiam confugiens uno tantum die ibi detineatur; eidem vero impertita a dominis Clericorum deprecationibus, peccati indulgentia, ab ea dein abducatur: quod ſi armatus ſeruus in Eccleſiam irruperit, non expectato diei lapſu, eundem domino abſtrahendi copia non denegetur. Quum alioquin ad Herculis templum ad oſtium Nili Canobicum in Ægypto, profugos qualeſcunque ſeruos, ubi ſacris quibuſdam notis acceptis ſe Deo de-
Lib. 1. cap. 113. didiſſent, nefas fuiſſe tangere ſeu inde abſtrahere, tradat Herodotus. De Ἀσυλίᾳ cæteroquin in genere, ſupplicibus nempe Ægyptiis Danaïdibus ab Argiuis conceſſa, apud antiquum Auctorem Æſchylum legitur:

Suppl. v. 618. Ἡμᾶς μετοικεῖν τῆσδε γῆς ἐλευθέρους,
Καὶ ἀρρυσιάστους, σύν τ' ΑΣΥΛΙΑ βροτῶν·

Nos hanc terram incolere liberas, Neque pignoris loco capiendas, & INUIOLATAS hic *inter homines manſuras.*

E qui-

E quibus autem illud abùnde, ut opinor, conſtat, non ea mente, ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥΣ *Sacras Et Inuiolatas* vel *Inuiolabiles* dici, in earum nummis plures Græciæ Aſiæue potiſſimum urbes, quod promiſcue ſeruis, obæratis, maleficis (quod ne pleriſque quidem Templis, ut vidimus, cum antiquo *Aſyli* iure ſacratis, concedebatur) impune ad eas liceret confugere; neque ii, uti a Romanis, ſub eorum dominatione, repeti inde poſſent ac abduci. Id autem ius earum urbium in eo poſitum fuiſſe tradit eruditus Auctor de nummis urbium illuſtratis; quod ex urbe, cui id datum eſſet, nemo qui vicinis damnum iniuriamue intuliſſet, repeti in deditionem poſſet. Quod a doctiſſimo Seldeno fuerat iam ante ad Marmor Oxonienſe monitum; ubi, ſicut iam vidimus, ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΝ *Smyrnæorum* urbem declaraſſe dicitur Seleucus Callinicus. Neque tamen, ut certam ac indubitatam hanc ſuam de illo Ἀσυλίας huius *Smyrnæorum* urbis ac Fani iure exqlicationem, adfert ibidem vir inter prima litteratæ huius Britanniæ decora merito adnumerandus. Ampliorem utique prodit id genus iuris, ut olim iam vidi, ſignificationem grauis & antiquus Auctor Polybius, qui de Eleis agens, ait: ὅτι λαβόντες παρὰ τ̃ Ἑλλήνων συγχώρημα, διὰ τ̃ ἀγῶνα τῶ Ὀλυμπίων, ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΑΠΟΡΘΗΤΟΝ ᾤκεν ΤΗΝ ΗΛΕΙΑΝ, ἄπειροι πάντες ὄντες δεινῦ, ϗ πάσης πολεμικῆς περιστάσεως, interprete τῷ πάνυ, *quando uniuerſa conſentiente & concedente Græcia, ad ludicrum Olympiorum, omni periculo exempti, omniſque belli expertes,* ELEAM *incolæ* SACRAM & NULLI POPULATIONI OBNOXIAM *habitabant.* In quibus verbis liquet utique ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΑΠΟΡΘΗΤΟΝ dici, idem quod ΙΕΡΟΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΝ, prout ipſe Polybius id mox explicat, ubi illud vetus Eleorum priuilegium vocat τὴν παλαιὰν ϗ πάτριον ΑΣΥΛΙΑΝ, & quam in eo pòſitam, ut vidimus, docet, ut expertes eſſent omnis damni, omniſque deprædationis. Unde etiam vocem ΑΣΥΛΟΝ, quam per *inuiolatum,* aut *ius inuiolati ſoli* vertit, ut ſupra vidimus, Liuius; per *inuiolabile perfugium,* adducto quoque eius ea de re loco, Tacitus; per *inſpoliatum* (ſeu ἀπόρθητον) reddit in Oratione ad J. Cæſarem, Salluſtius: *Eoque per omne tempus belli, quaſi* SACRO *atque* INSPOLIATO FANO *debitores uſi*: prout alioquin SPOLIATIONEM *nobiliſſimi atque antiquiſſimi* FANI tangit in Verrinis Cicero. Ea ratio proinde id genus ΑΣΥΛΩΝ ciuitatum exſtitit, ut nec vi retrahere aut repetere etiam ex iis ſupplices, qui aſylo ſeu perfugio haud plane indigni videbantur, liceret; ac præterea a ſubeundis belli oneribus, & ſpoliationis militaris periculo immunes quodammodo eædem agerent. Quum contra σῦλαι a Græcis, & quidem ſcriptoribus Atticis, ea loca dicerentur, quæ deprædare impune liceret. Quomodo explicanda Demoſthenis verba vere omnino tradit magnus Salmaſius: nempe ὅπε ἂν μὴ σῦλαι ὦσιν Ἀθηναίοις, *ubi ius deprædationis non haberent Athenienſes*; & cui geminus, ut hoc addam, mox apud eundem Oratorem locus: ὥσπερ διδομένων σύλων φασηλίταις κτ̃ Ἀθηναίων, *ceu quæ ad deprædandum data eſſent Phaſelitis contra Athenienſes.* Qua occaſione obiter hic emendandus Sopatris in Hermogenem locus: οἷον ἦν γδ ἡ τ̃ ἱερῦ λύσις, ἱεροσυλία, ubi pro λύσις vocem σύλη vel σύλησις reponendam continuo liquet, *qualis utique erat deprædatio templi, nempe ſacrilegium.* Inde vero, ut hoc addam, dictus ſubinde ἄσυλος apud Græcos pro *libero* in genere, ſeu immuni ab aliquo vinculo, ut Helena de ſe apud Euripidem: ἄσυλος γάμων, *libera a nuptiis.* Et hæc hactenus ad tot veterum & inſignium nummorum, in quibus conſignata illa variarum, & quidem Græcarum potiſſimum in A-

9. *Quæ vera ratio fuerit dictarum in nummis Urbium* ΙΕΡΩΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΩΝ.

Pag. 7. Not. ad Marm. Oxon. pag. 25. P. I.

Lib. IV. c. 73.

Ibidem.

Orat. I. de Rep. Ordin.

In Verr. IV. cap. 46.

De Modo Uſur. pag. 210. Ad Lacritum pag. 547. ed. Græc. Pariſ.

Ibidem p. 549.

Pag. 207.

Helen. v. 6.

sia urbium, tanquam ΙΕΡΩΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΩΝ iura, pleniorem quandam lucem hic adnotanda, neque alieno utique loco, duximus. Etsi enim in genere de ipso ASYLORUM iure multa sint iam a viris eruditis, ac peculiaribus subinde, quæ in litteratorum hominum manibus versantur, lucubrationibus delibata; haud metuere tamen mihi videor, ut qui hæc a me ad hosce veteres nummos modo memoratos, in quibus urbium, quæ velut totidem forent ASYLA, fit mentio, aut olim etiam ante complures annos adnotata, legerit, compilasse me easdem commentationes, quod cæteroquin citra imminutam virorum eruditorum laudem dictum velim, continuo arguat.

VII.

De Urbibus ΕΛΕΥΘΕΡΑΙΣ, *&* ΑΥΤΟΝΟΜΟΙΣ *seu* Liberis *&* Suarum Legum *in nummis.*

Hisce autem dictis variarum in Europa, Asiaue potissimum Urbium Juribus ac Priuilegiis, quæ in priscis earum nummis consignantur, accedunt ea quoque, quæ LIBERAS illas ac SUARUM LEGUM beneficio usas produnt; ac proinde in quarum nummis eædem ciuitates ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ, ac frequentius ΑΥΤΟΝΟΜΟΙ declarantur. Qua de re autem ne hic mihi pluribus commentari sit necesse, in caussa est, quod in editis nuper admodum in hac Britanniæ Merropoli geminis meis ad Imperatoris Antonini Caracallæ constitutionem, de ciuitate omnibus, ingenuis scilicet, in orbe Romano data, Exercitationibus, eo de argumento sit haud indiligenter a me actum; illudque inter alia e selecta veterum nummorum penu comprobatum ac illustratum. Unde quænam esset ea iuris illius seu beneficii id genus urbibus, quæ eo gauderent, concessi ratio; quam impenso illud studio fuerit ab iis expetitum; quo gaudio autem vel plausu acceptum; quæ prodita sit in antiquis monumentis, & in quibus potissimum gentibus, eius rei memoria; idque vel ante, vel post Romani imperii propagatos iisdem in oris limites, est in eodem opere a nobis traditum & explicatum. Quia tamen institutæ huius commentationis ratio exigit, ne præterita hic abeat omnis eius rei, quatenus nempe eadem ex antiquis, & quidem Græcis potissimum, nummis percipitur demum vel illustratur, commemoratio; ea paucis defungi mihi nunc incumbit.

I. *De Urbibus* ΕΛΕΥΘΕΡΑΙΣ *in earum nummis.*

I. *De diuersa Liberarum Urbium conditione.* Neque vero est necesse, opinor, ut hic in veram vocis illius ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ, seu LIBERÆ, qua in nummis earum cum Græcis, tum Latinis subinde, variæ olim ciuitates se efferunt, notationem hic operiose inquiram. Quum enim alia sit plena *libertas*, quæ, qua gaudent gentes vel urbes, nullam superiorem alterius potestatem agnoscunt, aut cuius maiestatem etiam comiter conseruare teneantur; alia vero libertas, quæ iuris quidem exequendi, seu proprii magistratus, suarumque legum arbitrium, ac interdum etiam a pendendis tributis aut vectigalibus immunitatem largiebatur, in fide tamen alterius Regis vel populi easdem relinquebat; ad secundum hoc libertatis genus restringi ibi in earum nummis illud ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ priuilegium, ut mox peni-

penitius constabit, sat liquet. Adeo ut non eadem hæc esset Græcarum illarum urbium ἐλευθερία, quam post deuictum terra marique Xerxem aiebat iis obtigisse Xenophon: μέγιστον δὲ μαρτύριον Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, Exped. Cyr. lib. III. cap. II. §. 8.
mox οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον ΔΕΣΠΟΤΗΝ, ἀλλὰ τοὺς Θεοὺς προσκυνεῖτε, *longeque maximum testimonium est ipsa* LIBERTAS URBIUM, *in quibus vos in lucem editi & alti estis. Nec enim ullum hominem pro* DOMINO, *sed Deos adoratis.* Mitto hic insuper eam vocis huius Ἐλευθέρας significationem, quæ a Theseo apud Euripidem, & passim alibi a Gręcis Auctoribus, de iis urbibus dici consueuit, ubi non ab uno ciuitas, seu Rege vel tyranno, regebatur; sed in qua constituta erat Democratia seu populare imperium: nempe ut ea de re Euripides:

οὐ γὰρ ἄρχεται (Suppl. v. 404.)
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ᾽ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΠΟΛΙΣ,
Δῆμος δ᾽ ἀνάσσει διαδοχαῖσιν ἐν μέρει.

non enim regitur Ab uno viro; sed est LIBERA CIUITAS. *Populus enim imperat successione per vices*; & quod paullo post sequitur ab eodem Theseo dictum:

ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ δ᾽ ἐκεῖνο, εἴ τις θέλει, πόλει (Thes. v. 439.)
Χρηστόν τι βούλευμα εἰς μέσον φέρειν ἔχων,

Illud autem est LIBERUM, *si quis velit ciuitati Bonum aliquod consilium in medium proferre, quod habet.* Quomodo nempe alibi ab eodem Tragico *Barbari* dicuntur *serui*, Græci autem *liberi:* τοὶ μὲν γὰρ δοῦλοι, οἱ δ᾽ ἐλεύθεροι, quod nempe primi, Regum; hi, populari imperio subiacerent. Quo spectat etiam illud quod apud Herodotum legitur: Ἐόντων δ᾽ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ πάντων ἀνὰ τὴν ἤπειρον, ὧδε αὖθις ἐς τυραννίδας περιῆλθον, *cæteroquin quum iam per continentem uniuersum* SUIS UTERENTUR LEGIBUS, *mox ita tyrannorum arbitrio subiecti sunt.* E quorum proinde *Barbarorum* numero eximuntur ab Hippocrate, qui nempe in minori Asia, seu dicto eius continente, vel insulis, una cum aduenis in eam Gręcis (quæ loca nempe iuxta Euripidem, μιγάσιν Ἕλλησι Βαρβάροις θ᾽ ὁμοῦ, *mixtis Græcis a Barbaris simul habitata*) agebant: ὁκόσοι γὰρ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες μὴ δεσπόζονται, ἀλλ᾽ αὐτόνομοί εἰσιν, *quicunque in Asia Græci vel Barbari, non Regiæ dominationi subiacent, sed suis legibus utuntur,* seu *liberi sunt,* pro promiscua, qua de re mox, vocum ἐλευθέρας ac αὐτονόμου apud Gręcos significatione; eos nempe, quod addit senex Cous, esse bellicosissimos:

(Iphigen. in Aul. v. 1402. — Lib. I. c. 96. — Bacch. v. 18. — De Aere, Aquis & Locis c. IX.)

Eam autem esse veram ac genuinam dictarum in nummis ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ seu LIBERARUM urbium appellationem, quam secundo loco adtigi, vel inde abunde constat; quod cæteroquin eædem ciuitates, in Regum antea, dein Romani populi ac Imperatorum ditione, aut etiam, quæ alioquin distinguit Polybius, fide censerentur. Qua ratione proinde eædem urbes, quæ eo titulo se in publicis illis nummorum monumentis efferunt, non cum plena illa, quam priore loco diximus, libertate relinquebantur; sed qualem partim ab antiquo a conditoribus suis vel benefactoribus obtinuissent, partim Populi Romani aut Imperatorum beneficio essent primum adepti, retinebant. In eo vero positam illam diximus, ut proprii quidem Magistratus, ac suarum Legum seu Αὐτονομίας libertate fruerentur, quod apud Xenophontem dicitur: ἄρχειν τε ἑαυτῆς (scilicet πόλεως) καὶ οἷς ἂν βούληται νόμοις χρῆσθαι· *se ipsam regere, & quibus*

(2. *Diuersa Liberarum ac* Αὐτονόμων *& Immunium Urbium ratio.* — Histor. Græc. lib. VI. cap. III. § 5.)

quibus velit, legibus uti. Quod similiter a Romanis Scriptoribus de liberis id genus urbibus dicitur *Rempublicam suo arbitrio administrare*, uti de Apamensibus Bithynis a Juniore Plinio, qui tum illi prouinciæ præerat; *Apamenses dicunt habuisse priuilegia, ac vetustissimum morem,* ARBRITRIO SUO REMP. ADMINISTRARE. Quomodo etiam, quod iam alibi monui, ac unde idem Plinii locus illustratur, *Respublicæ* a Romanis dicta municipia aliæque ciuitates liberæ, quibus nempe sui iuris & proprii magistratus libertas erat concessa; quique *Rempublicam gerere* vel *administrare* dicti inde in libris veterum Jurisconsultorum: [a] *si fuerit municipio legatum relictum ab his, qui* REMP. *gerunt:* alibi, [b] *Ad* REMP. ADMINISTRANDAM, *ante vicesimum quintum annum &c.* Immo prout iam ante a Cicerone de liberis id genus Græcorum urbibus dictum GRÆCORUM *autem totæ* RESPUBL. *sedentis concionis temeritate* ADMINISTRANTUR. Neque vero ex indulta illa id genus urbibus a Populo Romano vel Imperatoribus libertate, inde continuo sequebatur, aut plurimum ab ea penderet, prout censuit ὁ πάνυ Salmasius, a tributis Immunitas; atque ita, iuxta eundem, coniuncta ut plurimum forent Ἀυτοδικία, Αὐτονομία, & Ἀυτοτέλεια· quibus vocibus tria illa beneficia *Suorum Magistratuum, Suarum Legum,* & *Immunitatis a vectigalibus* aut *tributis* a Græcis dicebantur. Tales equidem Delphos, ob sanctitatem illius Templi, fœdere Atheniensium & Lacedæmoniorum relictos apud Thucydidem legimus: καὶ Δελφοὺς αὐτονόμους εἶναι, καὶ αὐτοτελεῖς, καὶ αὐτοδίκους, καὶ αὐτῶν, καὶ τῆς γῆς τῆς ἐκείνων, κατὰ τὰ πάτρια· *ipsosque Delphos suis legibus, suis vectigalibus, suisque iudiciis relictos, tam eorum ratione, qui in urbe, quam qui in eorum terra habitarent, idque iuxta patrium institutum.* Quo referre etiam licet quod a Seneca de Achaia & Rhodo Claudii temporibus, & singulari quidem eam in rem loco, dicitur: *ut quæ* (Roma nempe) *Achæis, Rhodiis, & plerisque urbibus claris* JUS INTEGRUM LIBERTATEMQUE CUM IMMUNITATE *reddiderat, ipsa tributum spadonibus penderet:* ubi nempe tria illa modo dicta, αὐτοδικίαν, ἀυτονομίαν, & αὐτοτέλειαν Achæis & Rhodiis relicta a Romanis docet. Quum alioquin proprii magistratus, seu iudiciorum, ac suarum legum libertas, αὐτοδικία proinde ac αὐτονομία citra immunitatem a tributis, seu αὐτοτέλειαν, vel ἀτέλειαν, aut apud Josephum τὸ ἀνείσφορον, sæpe legatur, & qua de re mox, variis olim urbibus concessa. Ita utrumque illud beneficium αὐτοδικίας ac αὐτονομίας, quæ vulgo olim iuncta, Asiaticarum quarundam urbium Diœcesibus restitutum, non vero immunitatem seu ἀτέλειαν tradit ad Atticum suum Tullius: *omnes* SUIS LEGIBUS *&* JUDICIIS *usæ Autonomiam adeptæ reuixerunt.* Unde Αὐτοδικίας illius, seu πάτριον πολιτεύματος, uti a Polybio dicitur, proprii nempe magistratus, qui ius iisdem liberis urbibus redderet, seu iuxta patrias leges iudiciis præesset, urbemque administraret, clarissimum testimonium perhibent signati passim Græcarum & liberarum id genus urbium nummi, cum patrii earundem in iis Magistratus, *Archontis, Prætoris,* seu *Strategi* aut *Prytanis* interdum, & de quibus mox agitur, nominibus. Qua ratione etiam Κοινοδίκαιον, publicum gentis Consilium Cretensibus dictum docebit Polybius.

Lib. x Epist. 56. — Orb. Roman. p. 105. — a Leg. v. D. de Legat. 3. — b Leg. VIII. D. de Munerib. — Pro Flacco cap. VI. — Obseru. ad Jus Attic. p. 612. — Lib. v. cap. 18. — De Benef. lib. v. cap. 16. — Lib. VI. Ep. 2. — Exc. Legat. XXXVI. — Exc. Legat. XLV.

3. *Continuatio eiusdem argumenti.*

E quibus autem adductis modo veterum Auctorum locis liquet, ut me intra ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ adscriptæ in variis urbium nummis appellationis limites hic contineam, idem illud, ubi sola vox ea legitur, quod alioquin Αὐτοδικία, & Αὐτονομία (pro promiscua, quam diximus, & de qua adhuc dicendum erit

Excerpt. Legat. X..

ἐπει-

ἐλευθέρε ac αὐτονόμε apud Græcos ſignificatione) ſimul iunctæ, proprii nempe Magiſtratus, & ſuarum legum libertatem denotare: ubi vero Ἐλεύθερα ac Ἀυτόνομα ſeu Αὐτονομούμενοι coniunguntur; tum prius illud Αὐτοδικίαν, proprii Magiſtratus & Judiciorum libertatem, indicare. Unde nollem a celebri Antiquario magnum quoddam diſcrimen ſtatui inter eas urbes, quæ ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ, & eas quæ ΑΥΤΟΝΟΜΟΙ in nummis inſcribuntur: & quidem quod urbes Αὐτόνομοι forent vectigales, Ἐλεύθεραι autem nullum omnino penderent vectigal. Id enim a me cum alibi haud ita pridem, adductis variis eam in rem veterum Grecorum Latinorumque Auctorum teſtimoniis, luculenter eſt adſertum; tum modo etiam comprobatum: diſtincta exſtitiſſe conceſſa Ἐλευθερίας, ſeu *Liberæ* gentis vel urbis, & Ἀτελείας, ſeu Αὐτοτελείας, vel Ἀφορολογήτε *Immunitatis*, nempe a vectigalibus ac tributis, ut id ea voce a Romanis ſcriptoribus dici ſolet, priuilegia. Quam in rem, ut alia, quæ ibi ac modo etiam adduximus, nunc mittam, Greci poſt deuictum Philippum declarati a Romanis apud Polybium, Ἐλεύθεροι, Ἀφρέρητοι, Ἀφορολόγητοι, Νόμοις χρώμενοι τοῖς πατρῴοις, ***Liberi, ſine Præſidio, Immunes, Patriis Legibus Utentes:*** apud Liuium ſimiliter de iiſdem Græcis, ***Liberos, Immunes, Suis Legibus,*** nempe Ἐλευθέρες, Ἀφορολογήτες, & Αὐτονόμες, ex Senatuſconſulto renuntiatos. Adde duo illuſtria eam in rem apud Joſephum exempla: prius, ubi de Simone Judæorum Ethnarcha, a quo primo Pontificatus ſui anno, ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ τὸ ἀνείσφορον τοῖς Ἰεδαίοις μετέχεν *libertas & immunitas apud Judæos obtinuerit.* Alterum, ubi de Bataneæ tractu in Palæſtina ab eo traditur, immunitatem quidem ei eiuſue incolis a tributis & vectigalibus ab Herode conceſſam; ab Agrippa vero eiuſque filio libertatem quidem, ſed non immunitatem relictam; *ſuccedentes vero Romanos* LIBERTATIS *quidem priuilegium iis conſeruaſſe,* EXACTIONIBUS *vero* TRIBUTORM *eos omnino oppreſſiſſe:* Παρ' ἂν Ῥωμαῖοι δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, ΤΟΥ μὲν ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ καὶ αὐτοὶ τηρῦσι ΤΗΝ ΑΞΙΩΣΙΝ, ἐπιβολαῖς δὲ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ εἰς τὸ πάμπαν ἐπίεσαν αὐτές. Unde etiam ubi immunitatem ab eiuſmodi tributis a Demetrio II. Syriæ Rege Hieroſolymis conceſſam tangit Joſephus, non ἐλευθέραν in genere eam ab illo declaratam tradit, ſed ἐλευθέραν ἕως τῶν ὅρων αὐτῆς ἀπὸ τῶν δεκάτων, καὶ τῶν τελῶν, *liberam* ſeu *immunem cum ſuis finibus a decimis & vectigalibus.* Unde *autonomiam* quidem, ſiue ſuis legibus viuendi arbitrium, Græcis in Aſia urbibus, non vero *immunitatem a tributis*, concedi volebat Perſarum Rex apud Xenophontem: τὰς δὲ ἐν Ἀσίᾳ πόλεις ΑΥΤΟΝΟΜΟΥΣ ὄντας, ΤΟΝ ἀρχαῖον ΔΑΣΜΟΝ αὐτῷ ἀποφέρειν, *Aſiæ autem urbes* SUIS LEGIBUS UTENDI *habeant facultatem, priſtinum vero Regi* TRIBUTUM *pendant.* Inter ea vero quæ a decem Romanorum legatis, deuicto Antiocho, conſtituta refert Polybius, illud primo loco legitur: ὅσαι μὲν ΤΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ πόλεων πρότερον ΥΠΕΡΤΕΛΟΥΝ Ἀντιόχῳ ΦΟΡΟΝ, τότε δὲ διεφύλαξαν τὴν πρὸς Ῥωμαίες πίστιν, ταύτας μὲν ἀπέλυσαν τῶν φόρων. *Quæ ciuitates* SUIS LEGIBUS USÆ *ante bellum* TRIBUTA *Antiocho* PENDEBANT, *atque in eo bello fidem Romanis ſeruauerant, iis* TRIBUTA *remiſerunt,* ſeu ut ibi ὁ πάνυ, *immunitatem dederunt.* Immo quod inter utrumque iuris illius, *Autonomiæ* nempe & *Immunitatis,* beneficium diſcrimen attigerat iam ante, ubi de iiſdem Aſiæ urbibus, quæ Perſarum Regi erant antea ſubiectæ, agit Æſchylus:

J. Vaillant. Num. Græc. Imp. pag. 214.

Orbis Roman. pag. 311. &c. item 469. &c.

Excerpt. Legat. IX.

Lib. XXXIII cap. 32.

Antiq. lib. XIII. cap. XI. p 446.

Antiq. lib. XVII cap. 11.

Ibid. lib. XIII. cap. 5.

Hiſtor. Græc. lib. 5. cap. 11.

Exc. Legat. XXXVI.

Perf. v. 587

Οὐκ ἔτι Περσονομεῦνται,
Οὐκ ἔτι δασμοφορεῦσι
Δεσποσυνάισιν ἀνάγκαις.

Non amplius Persarum legibus viuent, non amplius tributa pendent Dominicis usibus. Unde ut distincta etiam iura ac priuilegia, *libertatis* nempe seu *autonomiæ*, & *immunitatis* seu exemptionis a tributis tangunt passim Romani scriptores. Hinc Cæsar ad oppidum Leptim in Africa, *liberam & immunem ciuitatem* ab Auctore belli Africani peruenisse dicitur; & in adducto paullo ante Senecæ loco de Achæis, Rhodiis, aliisque claris urbibus, quibus Roma *libertatemque cum immunitate reddiderat*; aut de quibusdam populis, qui de Romanis in bello Illyrico bene erant meriti apud Liuium decretum legitur: *non solum* LIBEROS, *sed etiam* IMMUNES ESSE *Issenses & Taulentios &c.* & quæ plura id genus obuia sunt apud Græcos, Latinosue Auctores. Quamobrem male a Plutarchi inter alios interprete vox ea ἐλευθέρυς ac ἐλευθερίας per *immunem*, vel *immunitatem* reddi consueuit, quod de vocibus ἀτελὴς, vel ἀφορολόγητος, & ἀτέλεια demum dicitur.

Cap. vii.
Lib. xlv. cap. 26.

4. *Quæ urbes* ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ *dictæ in earum nummis.*

E quibus proinde abunde liquet, opinor, quo sensu dictæ sint ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ, & quidem in signatis sub Romanis Imperatoribus variarum urbium nummis, Ponti nempe, Cappadociæ, Ciliciæ, Palæstinæ, Macedoniæ, aut Minoris Asiæ urbes. Sic ΑΜΙΣΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑC Ponti, seu Cappadocum ad Pontum, qui Leucosyri, iuxta [a] Scymnum Chium ac [b] Strabonem dicti, ciuitatis insignem nummum e Thesauris Gallorum Regiis sub Antonino Caracalla cusum alibi haud ita pridem protuli; & quales cæteroquin cum eodem illo ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ elogio ostentant iam ante residui adhuc Hadriani, L. Veri, & Commodi nummi. Unde liquet utique, cur Senior Plinius, *Amisum liberam* vocet; aut a Juniore Plinio dicatur: AMISENORUM *vero ciuitas* LIBERA *& fœderata.* Unde vero id Ἐλευθερίας seu *libertatis* beneficium nacta sit eadem *Amisus*, viderunt iam celebres Antiquarii: nempe illam in libertatem quidem ab Alexandro, quæ antea Persarum imperio parebat, adsertam; eandem, qua postea exciderat sub Ponticis Regibus, ei a Lucullo, urbe expugnata, restitutam; tum a J. Cæsare, quam ei ademerat Pharnaces, denuo redditam; euerso dein Stratone Tyranno, suis demum viribus ab *Amisenis* vindicatam; in qua autem post Actiacam victoriam fuerint iidem ab Augusto confirmati. Quæ cum partim a [a] Memnone, [b] Plutarcho, [c] Dione; tum plenius a [d] Strabone ac [e] Appiano de hac urbe *Amiso* sunt litteris prodita. De Æra vero, & quidem a parta hac eorum Ἐλευθερίᾳ in iisdem *Amisenorum* nummis adscripta, non agimus hoc loco; quam duplicem illustris Scaliger, alii etiam triplicem contendunt; alii vero unam agnoscunt; eamque non a confirmata, ut modo diximus, ab Augusto post Actiacam victoriam libertate, sed ipsa Actiaca victoria biennio anteriorem statuunt, & quidem ab ea, in quam semet ipsos, euerso tyranno Stratone, adseruerunt, libertate *Amiseni*. De qua etiam postrema eorum Æra ex iisdem nummis adserta consuli præ aliis potest clarissimi nominis Antiquarius, qui postremus signatas id genus in nummis variarum urbium sub Romanorum Cæsarum

a In Fragm. v. 181.
b Lib xii. pag. 553. & lib. xvi. pag. 737.
Lib. vi. cap. 2.
Lib. x. Ep. 94.

a Photii Biblioth. pag. 743.
b In Lucullo pag. 504.
c Lib. xlii. p. 206, 207.
d Lib. xii. p. 547.
e Mithridat. p. 228.
Canon. Isag. lib. iii. p. 301.

J. Vaillant. Num. Græc. Imp. p. 249.

rum imperio, Æras explicandas suscepit ac illustrandas. Dicitur vero, ut hoc addam, eadem *Amisus* a Plutarcho *Atheniensium colonia*; ab Appiano itidem, eam ab Atheniensibus, dum obtinerent maris imperium, fuisse deductam, & quam inde πόλιν Ἀττικοῦ γένους, *urbem Attici generis* vocat. Strabo autem, ac unde maior lux duobus illis Auctoribus, ac simul origini huius urbis accedit, tres statuit eius conditores seu instauratores: primo Milesios (qui & ipsi Atheniensium erant, ut antea diximus, coloni) a quibus sit urbs condita; secundo Cappadocum dynastas, prout illum Geographi locum supplendum viderunt iam alii; tertio, eandem ab Atheniensibus, missis in eam colonis, frequentatam. A quo rursus abit Scymnus Chius, qui *Amisum* Phocæensium Coloniam tradit exstitisse: Ἀθηναίων ἄποικος. in Lucullo p. 505. Mithridat. pag. 218 Ut supra lib. XII. pag. 547.

ΑΜΙΣΟΣ ἐν τῇ Λευκοσύρων
Γῇ κειμένη, ΤΩΝ ΦΩΚΑΕΩΝ ΑΠΟΙΚΙΑ. In Fragment. v. 181.

AMISUS *sita in Leucosyrorum Terra*, PHOCÆENSIUM COLONIA. Sed hæc de *Libera Amiso* plus satis; quæ ad illustrandos plures, qui etiamnum in Thesauris & thecis rei antiquariæ adseruantur, nobilis quondam illius urbis nummos, conferre aliquid possunt. Ut vero *Amisus*; ita in Cilicia, cum Metropolis eius ΤΑΡΣΟΣ, tum ΣΕΒΑΣΤΗ seu *Sebaste, Eleusa* olim, de qua paullo ante, appellata; tum quæ dein Isauriæ adtributa, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ, *Seleucia ad Calycadnum*, eodem quoque ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ elogio ornatæ in præclaris earum nummis, & quales pariter a me haud ita pridem adducti ac illustrati; ut eadem hæc de iis repetere haud sit utique necesse, & quidem adductis ibi ad maiorem eius rei fidem duarum postremarum *Sebastes* & *Seleuciæ* cum hac ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ appellatione nummis. Ipsos tamen nummos una cum priori inscripto ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡΣ. seu *Commune Concilium Liberæ Tarsi*, qui ab eximio Morello iam est diuulgatus, hic quoque exstare opportunum duximus; iis nunc omissis, quæ cæteroquin ad præclaræ illius inscriptionis lucem alibi sunt a nobis iam adfatim tradita. Orb. Roman. pag. 141. 359. Ibidem p. 428; 433. Specim. Tab. IV.

Ne adducam hic aliam Ciliciæ itidem urbem MOPSUESTIAM, quæ præter alia iura ac priuilegia, ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ etiam beneficio decorata legitur in veteri Inscriptione a nobis alibi quoque nuper adducta. Ut minus mirum proinde sit, quod Cilicum pars olim Ἐλευθεροκίλικες & Ἐλευθερῖται, seu *Eleutherocilices*, & *Eleutheritæ* legantur appellati. Nobilis olim RHODI insulæ exstat itidem sub Nerone nummus ΕΛΕΥΘ. ΡΟΔΙΩΝ, *Liberorum Rhodiorum*, ob libertatem nuper iis a Claudio paullo ante ademptam, ac deprecante quidem Nerone, mox restitutam. Et quo proinde referri debet Senecæ locus paullo ante adductus de Roma, quæ Rhodiis inter alios *ius integrum*, LIBERTATEMQUE *cum Immunitate reddiderat*. Hinc adhuc Rhodios sub Traiano viuentes ΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ καὶ μετὰ πάσης ἀδείας, IN LIBERTATE Thes. Grut. OCLV. 4. Orb. Roman. pag. 480. Cicero lib. X. Ep. 93. Diodor. lib. III. pag. 188. Dio Cass. lib. LX. pag. 681. De Benef. lib. V. cap. 16.

cum

Orat. xxxi. p. 334.

cum omni securitate, tradit in una e Rhodiacis Dio Chrysostomus. THESSALONICEN vero, primo Macedoniæ Secundæ, post regionem illam a Romanis, deuicto Perseo, in quatuor partes diuisam; dein Primæ quoque Macedoniæ, seu totius Illyrici Orientalis, iuxta Notitias antiquas, ut antea vidimus, Metropolim, in libertatem olim a M. Antonio adsertam, docet insignis illius urbis nummus apud elegantissimum veterum cimeliorum promicundum Jacobum de Wilde, hinc cum M. Antonii, illinc cum Cleopatræ capite & inscriptione, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ *Thessalonicensium Libertatis.* Unde illustratur Plinius, a quo *Thessalonica liberæ conditionis* dicitur. Mitto iam Palæstinæ Metropolim CÆSAREAM, quæ non in Græco, sed Romano eius nummo, ac a me olim e Thesauris Christinæ Reginæ, & antea quoque iam adducto, LIBERA inscribitur, seu COL. CÆSAREA LIB. ΦΛΑ.

Sel. Num. Tab. XIV.

Lib. IV. cap. 10.

II. De *Nummis Urbium* ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ.

I. *In quo sita esset illa* ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ, *eiusq; prærogatiua.*

Neque vero ab ea dictarum in nummis antiquis ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ urbium, ut paullo ante vidimus, significatione abeunt, quæ ΑΥΤΟΝΟΜΟΙ in aliis priscis id genus cimeliis leguntur appellatæ. Ea quidem obuia est ac propria, quamque supra itidem adtigi, postremæ huius vocis significatio; ut suis seu patriis legibus viuendi, non vero alienis, quasue a nouis Dominis aut victoribus accipere tenerentur, relictam id genus urbibus facultatem eadem arguat. Hinc etiam variæ illæ, quibus tale priuilegium apud Græcos Scriptores consueuit designari, quasque alibi commemorauimus, formulæ: nempe, νόμοις τοῖς ἰδίοις χρῆσθαι, aut πατρίοις καὶ ἀρχαίοις ἔθεσι καὶ νόμοις, vel πατρίῳ τρόπῳ ἄρχεσθαι, aut κατὰ τὰ ἴδια νόμιμα, aliæque id genus; & apud Æschylum, κατὰ νόμους τοὺς οἴκοθεν· in Fœdere autem Smyrnæorum cum Seleuco Callinico: πολιτεύεσθαι κατὰ τῆς πόλεως νόμους. Neque aliter Romani Scriptores, uti Liuius, [a] *legibus antiquis*, aut [b] *legibus suis uti*; [c] *legibus suis viuere*; aut [d] *suas leges habere*; [e] *suis legibus esse*; ac retenta simul Græca *Autonomiæ* voce, in adductis paullo ante eius in epistola ad Atticum verbis, Cicero, de Græcis in Asia ciuitatibus: *omnes suis legibus & iudiciis usæ* AUTONOMIAM *adeptæ reuixerunt.* Id enim priuilegium tanti olim, & a Græcis quidem, non Europæis duntaxat, sed Asiaticis habitum; ut ea solum de caussa, & bella ab iis, aut pro iis, contra Reges ac Tyrannos, qui id beneficium eis ademerant, frequenter suscepta; & pacis dein fœderibus ante omnia cautum, ut Αὐτόνομοι, seu *suis legibus* deinceps id genus urbes aut populi viuerent, ac ut alicubi a Xenophonte dicitur: ἐπ' Αὐτονομίᾳ τῆς εἰρήνης γεγενημένης, *quum ea conditione pax esset constituta, ut ciuitates suis legibus uterentur.* Cuius equidem rei obuia passim cum alibi apud eundem Xenophontem, tum apud Herodotum, Thucydidem, Polybium, Diodorum, aliosque exempla utramque paginam faciunt: ubi nempe de Græcorum bellis cum Persarum Regibus eorumue Præfectis; aut inter se subinde, uti Athenienses inter ac Lacedæmonios: aut Romanorum contra Philippum, penultimum Macedonum Regem, vel Antiochum Magnum, aut Persea prioris filium, aliosque adhuc Barbarorum Reges agitur. Idque, iuxta Diodorum, διὰ τὴν ἔμφυτον πᾶσιν ἐπιθυμίαν τῆς Αὐτονομίας, *propter innatam omnibus cupiditatem suarum legum:* ac prout a Philone dicitur, *omnes ab externis legibus sunt auersi,* ξενικῶν νομίμων ἀλλοτριοῦνται.

Orbis Roman. pag 282, 283.

Suppl. v 574.

Marm. Oxon. pag. 8.

a Lib. XXXVIII. cap. 39.

b Lib. XLV. c. 29.

c Lib. XXX. c. 37.

d Lib. XXXIII. cap. 30.

e Ibidem cap. 31.

f Lib. VI. Ep. 2.

Histor. Græc. lib. VI. cap. V. § 5.

Lib. XX. p. 768.

De Vita Mosis lib. II. pag. 659.

Quum

2\. *De promiscuo usu vocum* Αὐτονόμοι *&* Αὐτονομίας, *pro* Ελεύθεροι *&* Ελευθερίας.

Quum autem eadem hæc Αὐτονομία, seu concessus *suarum legum usus*, præcipua pars foret libertatis datæ vel relictæ id genus urbibus; inde etiam factum, ut frequentius Αὐτόνομοι eædem, quam Ελεύθεραι fuerint passim a Græcis dictæ, & Αὐτονομία, de *libertate* in genere iis indulta. Quod impulit etiam eruditos veterum Græcorum Auctorum, quos paullo ante indicauimus, interpretes, uti Plutarchi insuper & Appiani, ut vocem αὐτόνομοι per *liberum*, & αὐτονομίαν per *libertatem* ut plurimum verterent. Unde etiam αὐτονομία & δουλεία, seu *libertas* & *seruitus* passim opponi cernuntur ab iisdem illis antiquis Auctoribus. Quo spectat id quod ab antiquissimo Auctore Herodoto, de Græcis Asiaticis ceu ante Persarum imperium *liberis* traditur: Εόντων δὲ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ πάντων διὰ τὴν Ἤπειρον, ὧδε αὖτις εἰς τυραννίδας περιῆλθον, *Cæterum quum per continentem* SUIS UTERENTUR LEGIBUS (seu *liberæ* agerent) *hac demum occasione tyrannorum dominatui sunt subiecti.* Quomodo eosdem Græcos Asiaticos, ante Cyri tempora, fuisse αὐτονόμους, seu *liberos*, obseruat alibi idem [a] Herodotus, neque [b] uno loco Xenophon; qui postea Περσονομεῖσθαι, hoc est *Persarum legibus & institutis regi*, seu Persarum imperio subiacere, dicuntur ab [c] Æschylo. Immo unde factum, ut quod [d] alibi, adductis eius rei variorum, neque unius ætatis Græcorum Scriptorum testimoniis euicimus, αὐτόνομος & αὐτονομία pro *libero* ac *libertate* in genere cuiuscunque rei sint dicta: ut Antigone de se apud Sophoclem [e] αὐτόνομος ζῶσα, *libera viuens*; & apud [f] Xenophontem, τὸ ἱερὸν ἐν Δελφοῖς αὐτόνομον, *templum Delphis liberum*, hoc est ἄσυλον, *inuiolabile*; & αὐτονομία γλώσσης, *linguæ libertas* apud [g] Gregorium Nazianzenum & quæ similia id genus.

Lib. I. c. 96.

a Lib. I. c. 26. 28.
b Inst. Cyr. lib. I. cap. I. lib. V. cap. 6.
c Supl. v. 587.
d Orb. Rom. pag. 321, 529.
e Antigon. v. 832.
f De Reditib.
g Epist. XXXI. pag. 395.

3\. *Nummi Urbium* ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ *sub Seleucidis.*

Adeo, ut e dictis hactenus abunde, ut opinor, liqueat, cur, insigne illud *legum suarum*, seu Αὐτονομίας beneficium, publico etiam ære, ad eorundem & posterorum temporum memoriam, signari voluerint plures olim & nobiles Græcorum in Asia potissimum ciuitates. Quod equidem priuilegium eædem sub Seleucidarum imperio adhuc constitutæ, & antequam in Romanorum potestatem transiissent, sibi in nummis vindicant. Immo qua ratione insuper factum, ut a tempore concessæ illis aut restitutæ *Autonomiæ*, quod subinde etiam est ab antiquis Auctoribus traditum, nouam inde Æram illæ sibi deinceps desumendam crediderint. Quæ singula utique clarissime contestantur inscriptæ in antiquis earum nummis, cum illa ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ appellatione, additaque subinde urbis Æra, eæque totidem Syriæ urbes, ANTIOCHIA, SELEUCIA, ARETHUSA, LAODICEA, & in vicina Phœnicia TRIPOLIS, ac TYRUS. Id equidem de ANTIOCHIA, Syriæ, ac postea [a] Orientis dicta subinde a priscis Auctoribus, Metropoli, ex [b] Euagrio, qui id de ea nominatim tradidit, χρηματισμὸν τῆς Ἀντιοχείας ἀπὸ τῆς Αὐτονομίας αὐτῆς, *Æram Antiochiæ ab eius Autonomia*, viderat iam illustris [c] Scaliger; & abunde postea comprobarunt plures illius urbis nummi, cum illo ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ iure, & Æra inde in iis addita: ut id olim iam a me monitum, & pluribus dein, ac prolatis veterum illius urbis nummorum, e Gaza potissimum Medicea, iconibus est luculenter ac erudite ab eminente dignitate ac eruditione Norisio declaratum. Quum vero a concessæ vel restitutæ *Antiochensibus* a Pompeio, aut, iuxta Porphyrium, pretio ab iis redemptæ *Autonomiæ*, eiusdemque postea iis a J. Cæsare denuo adsertæ, fiat mentio: inde etiam, & qua de re iam supra egimus, a postrema hac Αὐτονομίας largitione

a Euseb. de vit. Const. lib. III. cap. 50. Chrysost. Serm. III. de Statuis p. 473. T. VI. edit. Sauil.
b Hist. Eccl. lib. IV. cap. 12.
c Can. Isag. lib. III. pag. 365.

Epoch. Syr. Maced. lib. III. cap. 3, 4.

In Græc. Euseb. pag 62.

Æram Antiochensium arcessunt veteres Auctores, [a] Eusebius, [b] Euagrius, ac [c] Syncellus; estque eadem a laudato Norisio e nummis illius urbis antiquis abunde confirmata. Verum, quod supra, ubi de Metropolibus agebatur, est a nobis obseruatum, & ante viderat quoque eruditissimus Harduinus, indultum iam olim ab uno e Seleucidis eidem *Antiochiæ* ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ priuilegium, ex iisdem illius urbis nummis ostendimus, qui exstant in Gaza Gallorum Regia, inscriptis ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΖΣ, in alio cum Æra ΛΛΣ, *Antiochensium Metropoleos Suis Legibus Anno* CCVII, in altero, *Anno* CCXXXI. E quibus proinde illud constat, tanti habitum hoc *Autonomiæ* beneficium, ut inde a concessa, vel restituta, aut adserta primo ab aliquo e Seleucidis, dein a Pompeio, postremo a J. Cæsare, *Autonomia*, Æram suam deinceps numerare cœperint *Antiochenses*: ut de alia adhuc Augustæa nempe, seu ab anno Actiacæ victoriæ desumpta ab iis Æra, nunc sileam. Quamquam alii etiam occurrunt veteres eorundem *Antiochensium* nummi cum dicta inscriptione ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, citra ullam additæ in iis Æræ notationem. Cuius generis occurrunt similiter in eadem Syria, neque ab *Antiochia* multum dissitæ aliquot SELEUCIÆ nummi, cum epigraphe ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ, Δ. vel ΣΕΛΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΒC, *Seleucensium Sacræ Suis Legibus Anno* IV, in postremo autem, *Anno* CCII; cuius vero Æræ initium in Græcis Scaligeri Eusebianis, seu a Georgio Syncello, refertur ad annum I. Olympiados CLXVI; in Fastis vero Siculis, seu Chronico, quod Alexandrinum postea seu Paschale audiit, & vidit iam doctissimus Norisius, ad sequentis Olympiados CLXVII Annum IV spectat; hoc est Antiocho IX seu Cyziceno Syriæ tum Rege, iuxta Eusebium ac Syncellum, a quo nempe Antiocho ius illud *Autonomiæ*; & nacti fuerint *Seleucenses*. Ut mittam nunc Pompeianam Æram, seu ab Anno V.C. DCXC. in horum *Seleucensium* nummis, uti in eo Regiæ Gallorum Gazæ, cum Augusti in anteriori area effigie; in auersa autem cum Fulmine mensæ imposito: consueto uti nos olim ea de re & supra, *Seleucensium* symbolo, cum inscriptione ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΙΔΡ, seu Anno CXIV. ARETHUSÆ vero, Syriæ itidem urbis, singularem nec visum antea nummum, e Thesauris Gallorum Regiis depromptum haud ita pridem in lucem protuli, inscriptum, ΑΡΕΘΟΥΣΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Arethusatarum Sacræ Suis Legibus.* An vero id *Autonomiæ* priuilegium, sicut aliæ nonnullæ illius tractus urbes, a Pompeio, quod mihi antea videbatur, nacta continuo fuerit hæc urbs *Arethusa*, nollem omnino adfirmare: quum de ea ciuitate, & aliquot aliis *Hippo, Scythopoli, Pella, Azoto* &c. id demum tradat duobus locis Josephus, eas Judæis ademptas, ac indigenis ciuibus redditas; de maritimis vero urbibus, *Gaza, Joppe, Dora* vel *Doris, Stratonis Turri*, dicta dein *Cæsarea*, id demum subdat, eas a Pompeio libertate seu *Autonomia* donatas. LAODICENSIUM vero insignem nummum in cimeliis illustrissimi Comitis Peterborough, quæ is magno studio collegerat, exstitisse hic mihi nuper constitit; in quo hinc caput Jouis laureatum, illinc Tripus cum inscriptione ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Laodicensium Sacræ Et Suis Legibus.* Qui autem nummus spectat ad *Laodiceam* Syriæ, quæ *ad Mare*, prout eadem in nummis ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ subinde designatur; non vero

[a] Chron. pag. 151. P. 11.
[b] Ut supra.
[c] Græc. Scalig. Euseb. pag. 126.
[d] Ut supra.

Pag. 192.

Pag. 258.

Epoch Syr. Mac. Diss. III. cap. 8.

Orbis Roman. pag. 327.

Antiq. lib. XIV. cap. 8. Bell. Jud. lib. I. c. 5.

ro ad alteram *Laodiceam ad Libanum.* Unum vero præclarum nobilis in PHOENICIA urbis, TRIPOLIS nempe, neque hactenus quod ſciam vulgatum nummum ſuppeditauit hic mihi, inſignibus utique id genus nummis locuples, Cimeliarchium Pembrochianum, in quo legitur ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Tripolitarum Sacræ Et Suis Legibus.* Ipſius vero Phœnices Metropoleos TYRI, non in nummis equidem, quos vidi hactenus, aut a peritis Antiquariis deſcriptos legi; ſed in veteri Inſcriptione, de qua iam ante, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ priuilegium inter reliquos illius titulos recenſetur: nempe ΤΥΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΟΙΝΕΙΚΗΣ &c. *Tyriorum Sacræ Et Inuiolabilis Et Suis Legibus Metropoleos Phœnices.* Eoſdem vero *Tyrios* illo *Autonomiæ* iure a Regibus ſuis, e Seleucidarum nempe, ſeu qui in eorum ſeriem ſunt intruſi, numero donatos, uti dein quoque a Romanis docuit utique, ut iam ſupra vidimus, Strabo: Οὐχ ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐκρίθησαν ΑΥΤΟΝΟΜΟΙ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, μικρὰ ἀναλώσαντες, βεβαιωσάντων τὴν ἐκείνων γνώμην, *non ſolum a Regibus* SUIS UTENTES LEGIBUS *ſunt declarati, ſed a Romanis etiam, modico eam in rem ſumptu erogato, decretum eorundem* Regum *eſt confirmatum,* prout verti locus ille debuit. Id vero ex adſumpta noua inde a *Tyriis* Æra, eorumque nummis, in quibus eadem ſignatur, & ex Euſebio præterea, ſub Alexandro II. Balæ filio ſeu Zebena dicto, contigiſſe, & quidem Anno V. C. DCXXVIII, poſt Scaligerum ac Uſſerium, adſeruit laudatus Noriſius.

Grut. Theſ. p. MCV.
Lib. XVI. pag. 757.
Chron. pag. 177. P. II. Can. Iſag. lib. III. pag. 301. Epoch. Syr. Mac. Diſſ. IV. cap 5.

4. *Nummi aliarum Urbium* ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ *ſub Romanis.*

Neque vero *Antiochenſibus* ſolum ac *Tyriis* confirmata eſt a Romanis, quam iam ſub Syriæ Regibus meruerant, AUTONOMIA; ſed eadem aliis inſuper urbibus, quæ in Romanorum poteſtatem deuenerant, eſt quoque ab iis data, vel adſerta: nempe prout id a Strabone circa finem præclari operis, ut antea vidimus, traditur. Memoratur AUGUSTI nummus apud Goltzium ΚΥΡΑΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Cyrenæorum Sacræ Et Suis Legibus*; de qua CYRENARUM urbe tradit dictus modo Strabo: τὸ μὲν οὖν παλαιὸν ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ἦν ἡ πόλις, *ab antiquo vero* LEGIBUS SUIS *utebatur:* ut minus mirum proinde videri poſſet idem ius hiſce *Cyrenæis* ab Auguſto denuo adſertum. In CALIGULÆ autem nummo inſcriptum ΒΑΡΓΥΛΙΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Bargyliatarum Sacræ Et Suis Legibus,* legitur in eodem Goltzii Theſauro; cui ne temere fides derogetur facit, quod hanc Cariæ urbem BARGYLIA, iam ante a Publio Lentulo, cuius ex eadem urbe profectionis meminit Liuius, libertate donatam tradit in Excerptis Valeſianis Polybius: Πόπλιος μὲν Λέντυλος εἰς ΒΑΡΓΥΛΙΑ πλεύσας, ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕ, *Publius quidem Lentulus naue* BARGYLIA *contendit, eamque urbem* LIBERAM *eſſe iuſſit.* Unde forte apud Plinium, pro *Caryanda, Termina libera, Bargyla,* fide adducti modo nummi ſub Caligula, & Polybii teſtimonio, diſtinguendum foret, *Caryanda, Termina, libera Bargyla:* etſi mos ferme ſit Plinio, ut illud *liberæ* ius ipſis urbibus, quæ illo gauderent, poſtponi ſoleat. In manuſcriptis vero nec vulgatis hactenus eiuſdem Goltzii veterum nummorum iconibus exſtat huius Cæſaris Caligulæ nummus, quem inde in eximii Morelli ſchedis deſcriptum olim vidi, ΠΕΛΟΥΣΙΩΝ (ni forte ΠΗΛΟΥΣΙΩΝ, uti paſſim hodie apud Auctores) ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Peluſiorum Sacræ Et Suis Legibus Uſæ;* prout

Lib. XVII. pag. 830. in Theſauro.
Lib. XVII. pag. 837.
Lib. XXXIII. c 39.
Exc. Legat. IX.
Lib. V. cap. 29.
In Biblioth. Reg. Gall.

In Πηλέσιον.
a Lib. xiv. p. 651.
b In Δαίδαλα.
c Lib. v. c. 26.
Iliad. B. v. 563.

prout nempe Gentile urbis huius Ægyptiæ, non Πηλουσιώτης ſolum, ſed Πηλέσιος quoque apud Stephanum traditur. Inter VESPASIANI nummos tres a Goltzio referri itidem in eius Theſauro videas, qui idem illud ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ elogium tribuunt, cum DAEDALAE, quæ urbs a [a] Strabone & [b] Stephano Lyciæ, a [c] Plinio Cariæ tribuitur; tum EPHESO Joniæ; ac HYPERESIÆ Achaiæ, præter Geographos & Græcos Poëtarum Interpretes, Homero iam olim memoratæ; nempe addita iiſdem urbibus ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ appellatione. Quomodo etiam in Traiani nummis, Phœniciæ DORA: Hadriani, Cappadociæ TYANA: Antonini Pii, DIOCÆSAREA, Cappadociæ itidem, iuxta Harduinum, Palæſtinæ, apud Noriſium, aut Ciliciæ, uti nos ea de re alibi: MOPSUESTIA, Ciliciæ quoque: SAMOSATA Commagenes, & MOKA, Arabiæ, ciuitates, in eiuſdem Pii nummis idem quoque ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ priuilegium venditant. Neque aliter ſub Commodo ANAZARBUS, altera Ciliciæ Metropolis: ſub Geta autem, HALICARNASSUS, Cariæ itidem caput, & CÆSAREA PANEAS in Palæſtina: ſub Gordiano Pio, CORYCUS, & SEBASTE, Ciliciæ rurſus urbes, quæque ius ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ in nummis ſuis conſignarunt.

Num. Urb. Ill. pag 22.
Epoch. Syr. Mac. Diſſ. v. cap 4.
Orb. Rom. p. 400.

4. *De Conditione earundem Urbium* ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ.

In Orbe Rom. ſeu duabus Exercitat. ad hanc Legem.

Harduin Chronol. v. T. pag. 236

In Piſon. cap. 16.

Quod autem traditum ſub Romanis Cæſaribus, in Græcarum id genus, ac in Aſia potiſſimum, ciuitatum nummis ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, quo eædem gauderent, priuilegium aliunde eſſet ferme ignotum; ni id opportune e priſcis illis & pretioſis earundem cimeliis nobis hodie conſtaret. Unde etiam, & quod nuper eſt a nobis luculenter, ut opinor, adſertum, liquet poſt datam etiam ab Antonino Caracalla omnibus in orbe Romano ingenuis ciuitatem, & cum ciuitate Romanas ſimul leges; plurimis tamen in eodem orbe Romano urbibus, ob antiqua loci decora, vel recentia in Principem aut in Populum Romanum merita, relictam ſuarum legum libertatem. Neque tamen inde cum viro eruditiſſimo ſtatuendum videtur Prouinciarum Romanarum Rectoribus nullum „ ius fuiſſe in ciuitates id genus liberas ſeu Αὐτονόμους, ſed quod ludis tantum „ pro Auguſto editis, interdum cum ſua etiam coniuge, interfuiſſe in num- „ mis Præſes aut alius quilibet perhibetur. Hac enim conditione nimirum „ ſocietatem cum Romanis a ciuitatibus illis, uti in Syria, Antiochia, Laodi- „ cea, Seleucia, &c. initam. Illud equidem lege Julia cautum docet nos alicubi Tullius, *quod populi liberi, vere & plene erant liberi*: ac unde Piſoni, qui prouinciam Macedoniam adminiſtrauerat, vitio idem vertit: *iuriſdictionem in liberam ciuitatem, contra leges Senatuſque conſulta* ab eo uſurpatam. In eo itaque poſita fuit illa libertas, eaque lege Julia confirmata, ut propriis legibus ac Magiſtratibus uterentur urbes vel populi, quibus ea erat conceſſa ac relicta; ac proinde a *iuriſdictione* Romani Prçſidis eatenus immunes eædem agerent. Quod de *Maſſilienſibus* obſeruat nominatim Strabo, conſeruatam iis a J. Cçſare, aliiſque dein Romanorum principibus priſtinam αὐτονομίαν, in eo nempe, quod ibidem addit, ſitam, ὥστε μὴ ὑπακούειν τῶν εἰς τὴν ὑπαρχίαν πεμπομένων Στρατηγῶν, μήτε αὐτὴν, μήτε τοὺς ὑπηκόους, *ut neque ipſa, neque ei ſubiecti miſſis in prouinciam Rectoribus parere tenerentur*; ac alibi de *Nemauſo* in Gallia Narbonenſi tradit, ei nihil fuiſſe cum Romanis Præſidibus negotii. Quomodo de *Apamenſibus* Bithynis ſcribit ad Traianum iunior Plinius: *habuiſſe priuilegium & vetuſtiſſimum morem, arbitrio ſuo Rempublicam adminiſtrare.* Quum contra

Lib. iv. pag. 181.

Lib. x. Epiſt. 6.

tra

tra de Gallia in prouinciæ formam redacta, ab Aruerno Critognato dicatur apud Cęsarem: *iure & legibus commutatis, securibus subiecta, perpetua premitur seruitute.* Neque tamen inde plena adeo libertas id genus liberarum vel αὐτονόμων urbium extitisse censenda est, ut in iis inde, iuxta virum eruditissimum, nihil aliud Romanis Præsidibus agendum incumberet, nisi ut ludis ii pro salute Imperatorum editis interessent, idque dein publico earundem urbium ære signaretur. Immunes quidem illæ erant, ut vidimus, ab ordinaria Romani in prouincia Præsidis iurisdictione; ita ut proprios crearent magistratus, qui iuxta patrias leges ius iis dicerent: nisi extraordinario subinde Romani Senatus decreto aliter statueretur; ut apud Ciceronem: *Censuerat Senatus, ut* PRÆTOR ASIÆ, *non modo in socios, verum etiam* IN LIBEROS, *quorum in numero ciues Romani, & in iis Decianus,* IUS DICERET. Verum haud omnis inde in easdem liberas ac Αὐτονόμους urbes, earumne ciues potestas, vel imperium, Romanis Præsidibus erat ademptum. Adeo ut *iurisdictio* quidem liberis id genus urbibus, seu patriis earundem Magistratibus foret concessa; & quam proinde in eas contra leges & Senatusconsulta exercuisse Pisonem queritur in adductis paullo ante verbis, Cicero: *imperium* vero Romanis prouinciæ, in qua illæ erant sitæ, Rectoribus relictum. Quo spectat omnino illud Pauli J. C. in Digestis: *Ea quæ magis* IMPERII *sunt, quam* JURISDICTIONIS, *Magistratus municipalis facere non potest.* Unde idem Cicero de Quinto fratre, Asiæ tum Rectore, in qua autem prouincia plures fuisse liberas ac αὐτονόμους urbes, e nummis, lapidibus, ac Auctoribus antiquis abunde constat: *in istis urbibus cum summo* IMPERIO *ac potestate versaris:* mox: *in tuo denique* IMPERIO; tum, *ut eos, quos tuæ fidei potestatique* S. P. Q. R. *commisit.* De cuius etiam prouinciæ Asiæ urbibus, quod alibi quoque adtulimus, ait Josephus: τί δὲ αἱ πεντακοσίαι τῆς Ἀσίας πόλεις, οὐχὶ δίχα φρουρᾶς, ἕνα προσκυνοῦσιν Ἡγεμόνα, καὶ τὰς ὑπατικὰς ῥάβδους, *Quid autem quingentæ Asiæ ciuitates, nonne absque ullo præsidio uni tantum se Rectori submittunt, & consularibus fascibus?* Nempe Præsidum id genus officium erat, non ludis solum publicis interesse; sed urbes id genus in officio, ac in fide Romano imperio debita continere; seditiones compescere; fœdera & societates cum Romanorum hostibus amoliri; rem bellicam administrare; Mandata vel Rescripta ut vocantur ab antiquis Jurisconsultis, Imperatorum, Senatus Decreta, edicta ipsorum Præsidum proponere; quæ nempe ad totius prouinciæ, aut singularum in eadem urbium, vel societatum, aut corporum salutem, securitatem, commoda, priuilegia, vel ornamentum etiam spectarent, utque eadem adimplerentur, efficere: vectigalium Populi Romani, ubi eædem urbes ab iis non erant speciali priuilegio immunes, ut sarta ac integra manerent, procurare: omnium denique rerum maximarum ac minimarum, ut ea de re Aristides, relicto prouinciæ Præsidi arbitrio. Adde, quod non ea utique lege, initæ nempe ea conditione societatis cum Populo Romano, liberæ vel Αὐτόνομοι agerent pleræque illæ urbes, quæ ea legum suarum libertate gaudebant; sed quibus bello alioquin victis aut subactis, antiqua illa eorundem locorum prærogatiua est a Romanis relicta; aut honoris ergo, quod utrumque, ubi ei de administratione Romani Imperii sermo, tangit Strabo; vel denique alicuius in Romanos ipsosue Imperatores meriti intuitu, est ab iis data & concessa. Ut mittam restrictum subinde a Romanis indultum illud liberis urbibus legum suarum beneficium: nempe, quod alibi haud ita pridem

Bell. Gall. lib. VII. cap. 77.

Ad Quinct. Fr. lib. I. Ep. I. cap. 10.

Leg. XXVI. D. de Municipal.

Orb. Rom. p. 369.

Bell. Jud. lib. IV cap. 16.

De Concord. Orb. pag. 329. Tom. II.

Lib. XVII. pag. 839.

Orb. Roman. pag. 372.

dem vidimus, ubi unius id genus urbis ciues inter se, non ubi cum Romanis ciuibus disceptarent: ubi tum non suis sed Romanis legibus, seu ex Præsidum Edictis, certare tenebantur. Et *Antiochiam* quidem quod adtinet, quam primo loco adduxit vir eruditus, in quam nempe nullum plane ius foret Romani Præsidis, quæque ea conditione cum Romanis societatem iniisset: non aduertit idem vir ingenio præstans, eam urbem cum reliqua Syria a Pompeio subactam fuisse; cui proinde, neque inita tali cum ea *societatis* lege, Αὐτονομίαν reliquerit: sed quam vel ob antiqua urbis illius decora, vel pretio etiam, ut ea de re Porphyrius & qua de re paullo ante redemptam ab eo obtinuerint Antiochenses; eadem iis dein a J. Cæsare, ad cuius partes, post Pompeii in Pharsalia cladem, transierant, solemniter confirmata. Haud aliter ac aliis quoque in Syria, ac in vicinis Palæstina & Phœnicia urbibus, *Seleuciæ* (iuxta uirum eruditum, eadem qua *Antiochia* conditione, *liberæ*,) *Gadaris* præterea, *Gazæ*, *Doris*, *Joppe*, *Cæsareæ*, idem Pompeius; aut *Laodiceæ* ad mare, J. Cæsar Αὐτονομίαν dicuntur reliquisse; ac unde in beneficii illius memoriam, Pompeiana, aut Cæsariana traditur in earundem nummis Æra. Neque vero in *Antiochensium*, aliarumue id genus urbium nummis, signatus demum Romanis Syriæ Præses, qui ludis pro salute Imperatorum editis interesset; sed in genere, vel cum Cæsarum, qui tum imperarent, Augusti, Tiberii, Claudii, Neronis, Galbæ capitibus; aut cum Genii ipsius Antiochiæ turrita effigie: in auersis autem eorundem nummorum partibus, cum SILANI, FLACCI, QUADRATI, PETRONII, CASSII, CESTII, MUCIANI, & in singulari omnino, nec alibi, quod sciam, hactenus viso TRAIANI Patris Imperatoris, inter illustria Pembrochiana cimelia, nummo, ut totidem Syriæ Præsidum nominibus, citra ullam cæteroquin ludorum tum editorum insculptam in iisdem nummis, uti in aliis subinde ea consignatur, memoriam. Neque enim forte corona laurea, quæ ambit in iisdem nummis adscripta eorundem Syriæ Rectorum nomina, ad singulare solemnium pro salute Cęsarum ludorum spectaculum indicandum referri demum debet. Neque etiam, si aliqua in iisdem nummis editorum id genus Ludorum adessent insignia, inde sequeretur utique, haud alias suisse Præsidum in liberis seu Αὐτονόμοις id genus urbibus partes, nisi ut illi iisdem Ludis, & quidem cum uxoribus subinde, interessent. Mitto quod non ad Syriæ Præsides, sed ad Ἀρχιερέας eam in rem designari solitos, a Commodi autem Imperatoris ætate, ad *Alytarcham* speciali nomine apud Antiochenses, ut ex [a] Malelæ Antiochensis Chronico, & utroque Codice constat, appellatum, spectaret ea in urbe Ludorum edendorum, statis ad id temporibus, munus.

a Chron. pag. 375. 411.
b Leg. 11. C. Th. de Jure Fisci lib. 11. de Expens. Lud. & Leg. 11. C. Just. de Cupressis.

VIII.

De Urbibus, quæ ΝΑΥΑΡΧΙΔΕΣ, *seu cum* Nauium Præfectura, *in earum nummis appellantur.*

I. *Unde quædam Urbes* ΝΑΥΑΡΧΙΔΕΣ *dictæ in earum nummis.*

Accedit singulare insuper, neque alibi facile obuium, quo nonnullæ olim urbes maritimæ se in nummis similiter efferunt, ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ nempe priuilegium, & quidem subinde cum memorato paullo ante, uti id mox liquebit, ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ beneficio coniunctum. Quale autem illud fuerit, etsi de eo ferme sileant Auctores, ipsa nominis ratio continuo ac luculenter ar-

arguit. Ναύαρχοι nempe apud Græcos Auctores, *nauium* ſeu *claſſis præfecti*, & Ναυαρχία, ipſa nauium ſeu claſſis præfecturæ dignitas, cuius fit aliquoties apud Ariſtotelem in Politicis mentio ; ut quum de Spartanis obſeruat, Reges apud eos belli Imperatorum ſeu Prætorum munere quidem functos, ſed ſeiunctam ab iis fuiſſe, & *quaſi alind regnum, illam naualis imperii dignitatem*, ſeu *Nauarchiam*, ἡ Ναυαρχία σχεδὸν ἑτέρα βασιλεία καθέστηκε. Idem alibi naualis Athenienſium expeditionis ſeu ναυαρχίας tempore belli Medici ſeu Perſici meminit, cuius auctor fuerit populus Athenienſium. Unde etiam Ναυαρχὶς de naui, qua vehebatur claſſis præfectus, alicubi apud Diodorum, quod viderunt iam alii, dicitur. Qua ratione proinde Ναυαρχίδες id genus urbes itidem dictæ, etſi de eo ſileant ferme Auctores, quod Naues ibi ſeu claſſes ad tutelam urbis ac prouinciæ velut in ſtatione agerent, & in quas imperium iiſdem urbibus erat conceſſum. Ita *Nauarchi* inde a Romanis quoque dicti, & *Nauarchia*. Ac de *Nauarchi* quidem officio nominatim docet Cicero: *ſumtum omnem in claſſem frumento, ſtipendio, cæteriſque rebus* NAUARCHO, *ſua quæque ciuitas ſemper dare ſolebat.* Unde cuiuſdam *Nauarchi Claſſis P. R. Rauennatu* ſeu *Rauennatum* in veteri Inſcriptione fit mentio : ac depictum a Parrhaſio *Nauarchum loricatum* memorat alicubi Plinius. Quæ autem *functio Nauarchiæ*, quod præterea obſeruo, in quadam Conſtitutione Theodoſii Junioris dicitur : a quo in alia rurſus eiuſdem Theodoſiani Codicis lege, *Nauarcharum Cœtus* & *Nauarcharum Orientalium* munus ac officium traditur ; ut frumentarii nempe Commeatus, ſeu Annonæ Alexandrinæ ad urbem Conſtantinopolitanam tranſuectionis curam ſuſciperent. Ut ea quidem ætate, quod plures Imperatorum leges itidem docent, ac obſeruat doctiſſimus Jac. Gottofredus, iidem *Nauarchi* dicerentur & *Nauicularii*. Adeo ut illuſtrior habenda ſit hæc ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ, quam ſibi vindicant aliquot urbes maritimæ in antiquis earundem nummis, appellatio ; quo dicta paullo aute nauium ſeu claſſis apud ſe ſtatio, ac earum præfectura, quæ iiſdem urbibus incumberet, deſignatur. Ut proinde non *nauale* ſolum ibi foret, ſeu ναύσταθμον vel νεώριον, citra ullum cæteroquin ius aut imperium in naues ibi in ſtatione tantum poſitas. Eruditus Auctor de Nummis urbium illuſtratis, hanc vocem Ναυαρχίδος, quam urbibus id genus tribuunt veteres earum nummi, per *Claſſicam* interpretatur ; idque inde, quod Forum Julium in prouincia Narbonenſi *Colonia Claſſica* nuncupatur apud [a] Plinium : idem vero [b] a Strabone, τὸ Ναύσταθμον τοῦ Καίσαρος, *nauale Cæſaris*, Auguſti nempe, appellatur. Quibus ſubdit mediterraneas quoque ciuitates, quæ nempe ſuis ſumptibus claſſem alerent, dictas quoque Ναυαρχίδας. Primum quod adtinet, idem vir eruditus ad Plinii de eadem urbe Foro Julio, ſeu *Colonia Claſſica*, verba, huic interpretationi Ναυαρχίδος pro *Claſſica* obſtare quodammodo notauerat ; quod Sueſſa, urbs mediterranea, *Colonia Claſſica* itidem dicatur in veteri inſcriptione, atque inde forte, ob Claſſiarios milites in eam Coloniam deductos : quæ ratio eſſe potuerit *Fori Julii* ita quoque appellati. Haud aliter ac Legionis ut hoc addam, quam e Claſſe Nero conſcripſerat, fit apud Tacitum mentio ; & LEG. etiam CLASSICÆ in antiquo nummo, ut vidit iam ibidem Lipſius. Quæ vero de illa *Colonica Claſſica*, ſeu *Foro Julio*, in Gallia Narbonenſi & Cæſaris ibi *nauali* a Strabone a Plinio dicuntur, e Taciti, cuius obiter ibi meminit vir eruditus, de eadem verbis, lucem continuo capiunt : *proximoque* (Italiæ nempe) *Galliæ litore roſtratæ naues præſidebant, quas Actiaca*

Xenoph. Hiſt. Græc. lib. III. cap. II §. 10. Diodor. lib. XX. pag. 719 &c.

Polit. lib. II. cap. 7.

Ibidem cap. 10.

In Verrem. c. 4.

Theſ. Grut. MXXXI. 8.

Lib. XXXV. cap. 10.

Leg. XX. C. Th. de Nauicular.

Leg. XXXI. C. Th. Eodem.

In Paratill ad Tit. C. Th. de Nauicular.

Pag 143.

a Lib. III. c. 4.

b Lib. IV. pag 184.

Not. ad lib. III. cap. 4.

Hiſt. lib. I. cap. 16.

Annal. IV. c 5.

ctiaca victoria captas AUGUSTUS *in oppidum* FOROIULIENSE *miserat, valido cum remige.* Eadem vero *vetere & illustri Foroiuliensium colonia* ortus Agricola dicitur ab eodem Annalium Scriptore. An vero mediterraneæ ciuitates, qualis erat, ut ipse ad Plinium agnouerat, Suessa, *Colonia Classica* itidem dicta, quæ nempe Classem suo sumptu alerent, Ναυαρχίδες quoque appellarentur, haud ita liquidum. Quamquam ad fluminum quoque custodiam, vel purgamen, aut subiectiones rerum fiscalium, aliarumue, ac urbium insuper ad eas sitarum præsidium, Classes etiam olim sub Romanis fuerint constitutæ; unde cum Classis Seleuciæ *ad auxilium purgandi fluminis Orontis aliasque necessitates* in utroque Codice, tum Classium fluminis Rhodani, Viennæ, vel Arelate, Araricæ, seu Araris; plurium vero Danuuii in Notitia Imperii facta occurrit mentio.

In Agricol. c. 1.

Leg. vii. C. Th. & Iust. de Classicis.

Nollem vero alium celebrem Antiquarium, ubi de appellatione urbium id genus ΝΑΥΑΡΧΙΔΩΝ in earum nummis agit, id adnotasse; quod sicut ciuitates Mediterraneæ, *Metropoleos* aut *Primatus*, ita Maritimæ *Nauarchidis* dignitatem auide optarent. Præterquam enim, quod multæ fuerint olim *Metropoles* e *Maritimarum* urbium numero, sicut, & de quibus paullo ante egimus, SIDON, TYRUS, LAODICEA Syriæ, ALEXANDRIA, TARSUS, EPHESUS, aliæque; ita etiam ex iis aliquæ *Metropoles* simul & *Nauarchides.* Quomodo de TYRO in veteri inscriptione, de qua supra iam obiter actum, legitur: ΤΥΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΟΙΝΕΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ. Quæ postrema cęteroquin ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ dignitas eidem TYRO tribuitur in veteri eius nummo, qui sub Elagabalo est percussus; & qualis exstat cum in thesauris Gallorum Regiis, tum in laudato museo Equitis Aurati Trombal, inscriptus ΤΥΡ. ΙΕΡ. ΑΣ. ΝΑΥΑΡΧ. ΑΛΦ. *Tyri Sacræ Inuiolabilis Nauarchidos Anno* DXXXII. Æmulæ vero in eadem Phœnicia SIDONIS exstant antiquiores nummi sub Claudio & Traiano signati, in quibus ΣΙΔΩΝΟΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ eadem inscribitur; ac in uno etiam sub eodem Elagabalo: ita ut eodem quoque tempore hanc appellationem duas illas Phœniciæ Metropoles sibi vindicasse videas. Quod de utraque hac urbe minus mirum videbitur; quum *Sidonem* quod adtinet, eam olim centum triremibus instructam fuisse auctor sit Diodorus: de *Tyri* autem maritima potentia, nauigationibus, coloniis, res sit, præter veterum Auctorum annales, vel ex sacro scriptore Ezechiële pridem nota & diuulgata.

Vaillant. Num. Græc. Imp. p. 215.

Thes. Grut. MCV.

Lib. xvi. pag. 442
Cap. xxvi. 17. xxvii. 3. &c. &c.

Exstitit autem alia insuper in Phœnice urbs ΝΑΥΑΡΧΙΣ in nummis eius itidem dicta, DORA nempe; cuius urbis nummum cum ea Ναυαρχίδος appellatione e Thesauris Gallorum Regiis primi olim protulimus, sub Traiano cusum, cum epigraphe ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑΣΥΛ. ΑΥΤΟ. ΝΑΥΑΡ. ΡΟΕ *Doræ Sacræ Inuiolabilis Suis Legibus Nauarchidis Anno* CLXXV. Cui geminus exstat

exstat cum Hadriani effigie in Gaza Medicea. Sic maritimæ quoque nec procul distantis CILICIÆ tres urbes ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ titulo in earum nummis sunt decoratæ; ÆGÆ nempe, CORYCUS, & SEBASTE. Ac priorem ex iis quod adtinet, eidem ac Tarso, ut de ea in vita Apollonii Philostratus, vicinæ, ob studium vero Pholosophiæ, & Æsculapii templum crediti in eo quandoque manifesti celebratæ, hanc ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ dignitatem largiuntur singulares aliquot nummi sub Æmiliano, Valeriano, & Salonina Gallieni percussi, cum inscriptione ΑΙΓΕΑΙΩΝ vel ΑΙΓΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΝΑΥΑΡΧ. & addita vulgo iisdem Æra, quod non est iam huius loci. Id vero in huius urbis nummis singulare, quod haud unum gentile & qua de re iam ante, iidem præferant, prout ii describuntur a præclaris Antiquariis, ΑΙΓΑΙΩΝ nempe, ΑΙΓΕΑΙΩΝ, & ΑΙΓΕΩΝ. Id vero certo mihi constat, in nummis Macrini & Diadumeniani Regiæ Gallorum Gazæ, a me olim accurate inspectis, legi ΑΙΓΕΩΝ ΜΑΚΡΙΝΟΥΠ. ΔΞC. *Ægeorum Macrinopoleos Anno* CLXIV, non ΑΙΓΕΑΙΩΝ, aut ΑΙΓΑΙΕΩΝ, ut legitur in aliis, quos memorant viri haud vulgari veterum nummorum peritia celebres, nummis. Apud Dionem Chrysostomum, qui in duabus Tarsicis Orationibus eiusdem urbis, eiusque cum Tarso æmulationis ac dissidii aliquoties meminit, cum Αἰγεῖς, seu [a] Αἰγεῦσι, ut Ἀδανεῦσι in eadem Cilicia, tum [b] Αἰγαῖοι dicuntur; sed ubi pro Αἰγεῦσι scribendum monet magnus Casaubonus, Αἰγαιεῦσι, vel Αἰγεεῦσι. Quum tamen æque ab Αἰγεῦσι fieri potuit ΑΙΓΕΩΝ, uti legitur in memoratis modo Regiæ Gazæ nummis: in aliis vero eiusdem Gazæ, cum ΑΙΓΑΕΩΝ, tum ΑΙΓΕΑΙΩΝ, & ΑΙΓΑΙΩΝ, in alio insuper nummo Iuliæ Domnæ apud celebrem Antiquarium, ΑΙΓΑΙΕΩΝ. Quod postremum adstruere etiam videtur Strabo, apud quem eadem Ciliciæ urbs dicitur Αἰγαῖαι, unde fit Gentile Αἰγαιεύς, & a quo etiam Nauale ibi exstitisse dicitur, Αἰγαῖαι, πολίχνιον ἔφορμον ἔχον, *Ægæ, urbs exigua habens nauale*, ac similiter, quod viderunt iam alii, Lucanus: *& externæ resonant Naualibus Ægæ.* Auctam vero sub sequutis Cæsaribus eandem urbem, licet ex plurimis, qui adhuc supersunt illius urbis nummis, cum adsumptis eorum Imperatorum, a quibus eadem fuerat beneficiis ornata, cognominibus colligere, ut ΑΔΡΙΑΝΩΝ, ΚΟΜΟΔΙΑΝΩΝ, CΕΟΥΗΡΙΑΝΩΝ, ΜΑΚΡΙΝΟΥΠΟΛΕΩC, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΟΛΙC, ab *Hadriano* nempe, *Commodo, Seuero, Macrino, & Alexandro Seuero* desumptis. Cuius generis, qui de reliquis fidem faciat, ac de diuerso simul huius urbis Gentili, unum hic proferam insignem eius nummum Regiæ Gallorum Gazæ sub Commodo cusum, cum signatis Isidis & Osiridis capitibus, ac inscriptione, ΚΟΜΟΔΙΑΝωΝ ΑΔΡΙΑΝωΝ ΑΙΓΕΑΙωΝ ΕΤΟΥ ΔΛC. *Comodianorum Hadrianorum Ægæorum Anno* CCXXXIV.

Lib. 1. cap. v pag 8.

Supra p. 597.

V. d Vaillant. Num. Græc Imperat.

a Orat. xxxiii. p. 409.
b Orat. xxxiv. p. 417.

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 90.

Lib. xiv. pag. 676.

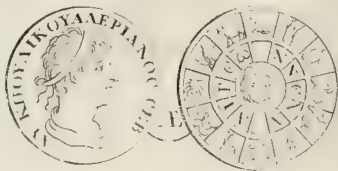
Vailiant ut supra pag 215.

lib. iii. v. 227.

In Gaza Reg. Gall.

Unde utique mirum videri non debet, si in selectis quibusdam posteriorum adhuc Imperatorum nummis, uti Æmiliani, Valeriani, & Saloninæ Gallieni, eadem urbs legatur inscripta ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΝΑΥΑΡΧ cum Æra ΘϘC in Æmiliano; nempe *Ægæorum Neocororum Nauarchidos Anno* CCXCIX; in Valeriano autem, iuxta adornatum a principe Urbis Antiquariorum Francisco Gottifredi veterum nummorum indicem, ΤΑ Anno CCCI. Verum operæ pretium erit singularem eiusdem Valeriani nummum, cum illa ΝΑΥΑΡΧΙΔΟϹ huic urbi tributæ, & de qua appellatione hic agitur, mentione, e cimeliis illustris Equitis Aurati Trombal hic quoque consignare. Exhibet nempe ille in auersa parte signa Zodiaci, in medio caput Mercurii sine petaso, cum litteris ΑΙΓΕΩΝ ΝΕ. ΝΑ. *Ægensium Neocororum Nauarchidos.*

Lib. xiv. pag. 670. Alterius vero, & vicinæ quidem *Ægis* in Cilicia urbis CORYCI, prestantissimi croci, ut de eo olim Strabo prouentu celebratæ, unde Horatius, *Corycioque croco sparsum stabit,* (Lib. II. Satyr. IV. v. 68.) exstat insignis nummus inter æreos maximi, ut vulgo Antiquarii, moduli seu *Medaglioni* cimeliis hisce instructissimi Abbatis de Camps, (Selec. Numis. pag. 109.) diuulgatos, in quo Bacchus nudus cum thyrso, ac infra Pantherisco; Vas præterea ludorum, cum insertis Caduceo, Spica, & Palma, & inscriptione, de qua iam ante ob adscriptam simul ΑΣΥΛΟΥ vocem, ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ΑϹΥ ΝΑΥΑΡΧΙϹ *Coryciotarum Inuiolabilis Nauarchis.* Tertiæ vero in Cilicia urbis maritimæ, & huic *Coryco* præterea, ut mox adhuc dicetur, itidem vicinæ, SEBASTES nempe, quæque *Eleusa* olim diceretur, nummum alibi haud ita pridem protuli, (Orb. Rom. p. 428.) in locuplete penu nummaria ea laude commeudatissimi Jacobi de Wilde a me, dum eam Amstelodami auidis oculis inspicerem, obseruatum; hinc cum Tranquillinæ Gordiani effigie, illinc cum capite seu Genio urbis turrito, & inscriptione, ϹΕΒΑϹΤΗ ΙΕΡΑϹ ΑΥΤ. ΝΑΥΑΡΧΙϹ ΕΛΕΥΘΕΡΑϹ, *Sebastæ Sacræ Suis Legibus Nauarchis Liberæ.* Cuius autem nummi a me primum vulgati, uti & alterius memoratæ modo vicinæ huic urbi *Sebastes, Coryci* nempe, sicut ex emendato inde a nobis Stephano nuper ostendimus, (Ibidem pag. 431.) icones; utramque vero cum illo ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ priuilegio hic continuo adspiciet lector.

Mari-

Maritimam autem fuisse postremam hanc Ciliciæ *Sebasten,* ac in qua ab Herode ac filio eius Alexandro conuentus sit Rex Cappadocum Archelaus huius Socer, [a] e Josepho quoque in eodem [b] nupero opere vidimus. Cuius conditæ etiam ab Archelao urbis in Aspera, quæ illi prçter unam Seleuciam obtigerat, Cilicia, ac unde Josephus illustratur, meminit [c] Strabo. Urbis vero in Epiro ad sinum Ambracium, illiusque ab Augusto, in memoriam Actiacæ victoriæ, conditæ, NICOPOLEOS nempe, ut ΙΕΡΑΣ passim alii eius nummi; ita adiunctum quoque ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ nomen ei tribuit singularis omnino Regiæ Gallorum Gazæ nummus, sub Alexandro Seuero percussus, cum epigraphe ΝΙΚΟΠΟΛΕΩϹ ΙΕΡΑϹ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ, *Nicopolis Sacræ Nauarchidos.* Ad hanc enim maritimam *Nicopolim,* non ad alteram ad Istrum, aut vero ad eam, quæ ad fluuium Thraciæ *Mestum* erant sitæ, spectare eundem nummum, vel inde liquet; quod prior ΠΡΟϹ ΙϹΤΡΟΝ, *Ad Istrum;* altera vero ΠΡΟϹ ΜΕϹΤΩ, *Ad Mestum,* fluuium itidem, ad indicandum illarum situm, in earundem nummis signari consueuerint. Adde, quod illa ΙΕΡΑϹ, quæ in eodem nummo occurrit, appellatio, huic in Epiro *Nicopoli* passim in aliis eius nummis adscribi itidem soleat. Neque vero prçtereundus hic singularis Juliæ Mamææ nummus, quem olim in schedis eximii Morelli obseruare mihi licuit, ac inde, ut opinari licet ab eruditissimo quoque Harduino memoratum, in quo depictus Mercurius, & epigraphe ΚΑΡΥϹΤΙΩΝ ΝΑΥΑΡΧΙ. *Carystiorum Nauarchidos.* Haud mirum uero hanc iuxta Chalcidem, ut de iis Pomponius Mela, opulentissimam Euboeæ urbem; immo unde ipsa Euboea *notior marmore Carystio* a Plinio dicitur, eo quoque *Nauarchidos* elogio ornatam intueri.

[a] Antiq. lib. XVI. Bell. Jud. lib. I. cap 17.
[b] Orb. Rom. pag. 430. 431.
[c] Lib. XIV. p. 671.

De Num. Urb. Ill. pag. 242.

Lib. II. cap. 7.

Lib. IV. cap. 12.

IX.

De Patriis *seu* Urbicis Magistratibus, *in Græcarum Urbium Nummis.*

De quibus Græcarum urbium Magistratibus hic agitur.

Inter ea, quæ paullo ante de ΕΛΕΥΘΕΡΑΙΣ seu ΑΥΤΟΝΟΜΟΙΣ urbibus adtigi, illud est ibi a me continuo monitum, in eo prçcipuum quodam iuris illius seu libertatis beneficium exstitisse, quod etsi eçdem aliorum Regum vel Populi Romani maiestati seu imperio subiacerent, PATRIIS tamen MAGISTRATIBUS regerentur, qui ius iis dicerent, seu iurisdictionem, qua de re paullo ante, iuxta patrias leges & consuetudines in iis exercerent. Id enim esse, quod a Græcis Auctoribus, aut in Fœderum tabulis, de concesso aut relicto id genus urbibus priuilegio dici solet: αὐτοδίκους εἶναι, vel πατρίῳ τρόπῳ ἄρχεσθαι,

ἄρχεσθαι, vel κατὰ τὰ πάτρια, vel πολιτεύματι χρῆσθαι τοῖς πατρίοις, *ius sibi dicere, patrio more regi*; *iuxta patriam consuetudinem*; *uti regimine* seu *magistratu patrio*; una denique πολιτείας, vel αὐτοδικίας voce, qua eædem ciuitates fruerentur, solet designari: a Romanis autem scriptoribus & priscis iuris eorum ciuilis Antistitibus, quod modo etiam vidimus, *Rempublicam administrare*. Cuius autem rei nuspiam plura vel illustriora exempla videas, quam in priscis Græcarum in Europa vel in Asia urbium nummis: quibus patrii, illiusque ferme annui eorundem locorum Magistratus nomina & officia vulgo sunt consignata. Neque vero hic mihi iam sermo de Romanis Prouinciarum in Orbe Romano Rectoribus, in quibus id genus urbes erant sitæ, & subinde etiam eorum nomina ac delegata tum iis potestas leguntur inscripta, ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ nempe, vel ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ, vel ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ, vel ΗΓΕΜΟΝΟΣ, vel ΤΑΜΙΟΥ quandoque, *Proconsulis, Proprætoris, Legati, Præsidis*, vel *Quæstoris*. Quæ cum ad Romanas Antiquitates potissimum respiciant; de iis etiam, ubi ad eas e nummis antiquis illustrandas mox, σὺν θεῷ, deuenietur, agendum mihi tum incumbet. Neque etiam ea Officia vel Dignitates iam adtingo, quæ ad Religionis, & Sacrorum apud Gentiles, ac inter ea Festorum aut Ludorum procurationem adtinebant; uti ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ, ΑΣΙΑΡΧΟΥ, ΑΓΩΝΟΘΕΤΟΥ, ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ, ΘΕΟΛΟΓΟΥ, ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΤΟΥ, aut similium: quorum tractatio, etsi ad Græcarum antiquitatum lucem haud parum utique conferat, alterius erit quoque & peculiaris Dissertationis, ubi de Religione & Sacris Gentilium agetur, Deo fauente, argumentum. Plura autem constat signari in antiquis Græcarum urbium nummis, quę ad ciuilem earum administrationem adtinent, *Patriorum* seu *Urbicorum* in iisdem *Magistratuum* genera: uti solemnia ΑΡΧΟΝΤΟΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ, ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ, ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ, aut extraordinaria subinde ΣΟΦΙΣΤΟΥ, adde ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ, ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ, & ΠΟΛΙΑΡΧΟΥ in iis nomina. De quibus autem, & si quædam iam sint a viris præclaris, ac nuper a celebri & laudato sæpe Antiquario monita, collectaque etiam id genus Magistratuum in Græcis Cæsarianorum temporum nummis nomina; aliquod tamen relictum hic mihi, quod parcentibus tamen dextris nunc sublegam, spicilegium, haud difficulter, ut opinor, iidem largientur.

Vaillant Num. Græc Imper. pag 309.

I. De *dignitate* ΑΡΧΟΝΤΟΣ *in nummis.*

I. *De generali vocis* ΑΡΧΟΝΤΟΣ *significatione.*

Id vero de hoc nomine ΑΡΧΟΝΤΟΣ in limine, & obiter quidem monendum est, aliam quidem & obuiam esse eius vocis significationem, iuxta quam ea de quouis loci aut gentis principe vel rectore dici consueuit: quomodo nempe formatæ similiter voces Ἐθνάρχου, Τετράρχου, Τοπάρχου, adde Πολιάρχου, Φυλάρχου, *Ethnarchæ, Tetrarchæ, Toparchæ, Polyarchæ, Phylarchi*, de variarum gentium Regulis vel Dynastis, aut Urbium Præfectis; ne speciales iam hic tangam Ἀσιάρχου, Βοιωτάρχου, Λυκιάρχου, Συριάρχου, *Asiarchæ, Boeotarchæ, Lyciarchæ, Syriarchæ*; immo etiam Αἰτωλοτάρχου, & Κιλικάρχου, *Ætolotarchæ*, & *Cilicarchæ* appellationes; qui ita a regionibus denominati, in quibus publicis, quæ ad Sacrorum ac Ludorum inprimis solemnium procurationem spectabant, muneribus fungebantur. Quomodo itidem factum, ut ΑΡΧΟΝΤΕΣ subinde dicti sint a Græcis Auctoribus, non patrii quidem loci Magistratus, sed ipsi Romani prouinciarum Populi Romani Rectores, qui alias *Proconsules*, vel *Legati*

Legati Proprætore, Ἀνθύπατοι, aut Ἀντιστράτηγοι, aut Πρεσβευταὶ, vel Ἡγεμόνες, proprio ad id genus officium nomine, dicebantur. Ita ab Ariſtide multi terræ motus dicuntur contigiſſe, ἐπὶ Ἄλβου Ἄρχοντος τῆς Ἀσίας· alibi Πολλίωνος Ἄρχοντος τῆς Ἀσίας. *Sub Albo,* ſub *Pollione Rectore Aſiæ.* Philoſtratus autem de Aſiæ Proconſule, ὁ δ' Ἄρχων τῆς Ἑλλάδος, *Graeciae* ſeu *Achaiae,* ut tum a Romanis dicebatur, *Rector*; alibi παρὰ τῷ τῆς Ἑλλάδος Ἄρχοντι, apud *Græciæ Rectorem,* ſeu *Proconſulem,* non *Prætorem,* ut ibi Interpres. Haud aliter ac Ἡγεμὼν τῆς Ἀσίας, de *Aſiæ Proconſule* itidem ab Ariſtide, non vero, iuxta eruditum Canterum, *Prætore* dicitur: *Proconſulares* etenim, non *Prætoriæ* ambæ illæ Populi Romani Prouinciæ, Aſia, & Achaia.

Serm. Sacr. III. pag. 562. Serm. Sacr. V. pag. 615 Vit. Apoll lib. VIII. cap. IX. pag. 423. De Soph. lib. II pag. 585. Serm. Sacr. IV. pag. 572.

Specialis vero eſt illa ΑΡΧΟΝΤΟΣ in nummis appellatio; & de qua hic nobis ſermo, qua patrius ac ciuilis earum urbium Magiſtratus, in quibus illa occurrit, deſignatur. Adeo ut non Athenis ſolum, quod obuium & contritum, Ἄρχοντες fuerint; quorum perpetuus ab initio, decennalis dein, annuus poſtea fuit, & quidem e numero ciuium, Magiſtratus: atque ita ut etſi nouem tum *Archontes* cenſerentur, illo tamen *Archontis* nomine primus ex iis, & a quo annus denominabatur, ſeu ἐπώνυμος, κατ' ἐξοχὴν appellaretur. Horum proinde Athenienſium exemplo factum videtur, quod opportune iam vidit celebris Antiquarius, & quidem colonis in Aſiæ oram maritimam, ſeu Joniam, & alias adhuc regiones miſſis; ut Coloniarum, de quo iam ante egimus, more, cum Metropolibus eadem Magiſtratuum nomina ac dignitates illæ continuo adſumerent ac retinerent. Hinc utique frequens *Archonton* mentio in nummis Jonicarum id genus ſeu Proconſularis Aſiæ urbium, ut *Smyrnæ, Mileti, Prienes,* aliarumque, aut *Abydenorum,* qui a *Mileſiis* iuxta Athenæum, deducti, ac ſimilium. Ita tamen ut eadem quoque appellatio apud alias eiuſdem gentis, aut vicinarum regionum ciuitates, quæ aliunde quam ab Athenienſibus aut eorum Coloniis erant deductæ, inualuerit. Unde haud in nummis ſolum *Ancyræ* Galatiæ Metropoleos, *Byzantii, Mæonum,* pluriumque id genus, eius fit mentio; ſed in Inſcriptionibus etiam antiquis, ut [a] *Melitæ,* [b] *Delphorum,* [c] *Neapolis,* quod vere iam adtigit eruditiſſimus Harduinus, & quibus addi poſſunt [d] Inſulæ *Coos, Thera,* ac plures id genus. Quod de *Coo* Inſula adſtruunt inſuper eorum nummi, ut in Gaza Gallorum Regia, ΑΡΧ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥ ΚΩΙΩΝ, *Archontos Menecratis Coorum.* Quemadmodum vero Athenis, ubi annuus euaſit ille Magiſtratus, nouem *Archontes* exſtitiſſe conſtat; ita plures etiam *Archontas* fuiſſe in aliis Græcorum in Europa vel in Aſia urbibus aut Inſulis, e nummis & inſcriptionibus antiquis licet ſtatuere. Ἀρχόντων quidem *Epheſiorum* in genere meminiſſe Polyænum video; ſed ubi de militaribus copiis, ac proinde non de ciuili eorum Magiſtratu agitur. Quomodo etiam Ἄρχοντα, & quidem, ut ab eo mox additur, Αὐτοκράτορα Ἄρχοντα, *ſummo cum imperio Ducem* a Græcorum exercitu, qui Cyro Juniori militauerat, conſtituendum vocat Xenophon, & quod oblatum ſibi munus recuſaſſe paullo poſt ab eo dicitur. Alibi vero leguntur ab eo appellati Ἄρχοντες *Mantinenſium* in Arcadia, ſeu ciuilis eorum Magiſtratus; qui miſſo ad ſe a Spartanis Ageſilao, noluerint populum in concilium vocare, qui illa, quæ iuſſus erat, ei exponeret. Sic αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν Ἄρχοντας, *ipſos urbium Rectores* tangit alicubi Plato. Quomodo etiam τοὺς Ἄρχοντας ſeu urbis *Magiſtratus* dici videmus a Modeſtino in libris Digeſtorum:

2. *De peculiari* ΑΡΧΟΝΤΟΣ *ſignificatione in Græcarum Urbium nummis.*

Vaillant ut ſupra.

Lib. XII. pag. 524.

a Theſ. Grut. ccc. 8
b cccCXVIII. 4
c CXXXIX. 15.
d Spon. Miſcell. pag. 337. 341.

Lib. VII. cap. 27.

Exped. Cyr. lib. VI. cap. I. §. II. & 13.

Hiſt. Græc. lib. VI. cap. V. §. 4.

In Politico pag 290. Tom. II. edit. H. Steph.

Ooooooo

Leg. xxi. D. de Tutor. Dat.

storum: Εἰδέναι δεῖ τοὺς Ἄρχοντας, *Scire oportet Magistratus*, quod nempe curatrices mulieres minoribus non creabunt: a quo tamen alibi, & de quo loco paullo post, unius omnino Ἄρχοντος, quasi primi ex eorum numero, qualis Athenis erat idemque ἐπώνυμος, fit mentio. Marmora vero quod adtinet Πρώτου τοῦ Ἄρχοντος, *Primi Archontis* legitur in inscriptione *Iheræorum* Insulæ apud Cl. Sponium; quales itidem in nummis subinde signantur, ut Lyciæ *Cebessensium* in Gaza Medicea, cum Philippi patris in anteriori nummi area effigie, ΕΠΙ ΑΥΡ. ΜΑΡΚΟΥ ΑΡΧ. ΠΡΩ. ΤΟ Β ΚΗΒΗССΕΩΝ, *Sub Aurelio Marco Archonte Primo Et Iterum Cebessensium*. Neque enim, ut Athenis postea factum, annui tantum iidem in aliis Grecorum urbibus id genus *Archontes*, sed subinde etiam in alterum, tertium, & quartum annum prorogati, idque; ut in adducto modo nummo, & quod apud Antiquarios iam contritum, per ΑΡΧ Α ΤΟ Β, ΤΟΓ, ΤΟ Δ etiam quandoque indicatum, hoc est *Archon Primus, Iterum, Tertium, Quartum. Id* enim *Primi Archontis* munus frequenter in nummis cum littera Α, nempe ΑΡΧ Α innuitur. Talis utique nummus Valeriani in Thesauris Gallorum Regiis, ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΑΡΧΩΝ Α ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥСΙΝ. Unde utique, ac vel e longa illa ΑΡΧΟΝΤΩΝ serie, quam nuper e Græcarum ac in Asia potissimum urbium nummis collegit celebris Antiquarius, & cui plures addi insuper possunt: (prout in tam late diffusa veterum id genus cimeliorum, aut latente adhuc penu fieri aliter non potest) id est manifestum, exstitisse eo nomine patrium id genus urbium & supremum quidem tum in iis Magistratum. Adeo ut si in hæc tempora adhuc incidisset ille, quem mea de nummis veterum commentatione mihi compellandum olim duxeram, &, post acerbum mihi eius obitum, in hac denuo conseruandum censui, illustris amicissimusque Octauius Falconerius; vidisset continuo haud intra unius forte vel alterius nummi, quem eam in rem memorat, quique duarum urbium *Ephesi* & *Cyzici* concordiam innuit, ambitum, horum *Archonton* mentionem contineri. Neque vero illud hic prætereundum, initialibus litteris ΑΡΧ. solis etiam quandoque ΑΡ, *Archontis* dignitatem ferme intelligi, non vero Ἀρχιερέως, etsi easdem litteras crebro de postrema hac voce seu *Pontifice*, non *Archonte*, interpretari soleat eruditus Auctor de nummis urbium illustratis, aliique subinde Antiquarii. ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ utique in nummis vulgo ΑΡΧΙ, ad illud ΑΡΧ, pro Ἄρχοντος discrimen, aut cum integro etiam nomine ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ solet inscribi: quod adtendi ab iis meretur, qui veteres nummos consulunt vel adtrectant. Exstat vero utraque dignitas coniuncta in sequenti nummo Regiæ Gallorum Gazæ, in quo hinc caput Herculis, & nomen ΚΤΙСΤΗС, urbis nempe illius in Lydia, quod supra iam diximus, *Conditor*; in auersa autem parte, Castor & Pollux nudi stantes cum hastis, circum autem ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ΑΡΧΙΕΡ. ΑΡΧ. Α Τ Β ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥСΙ, *Nicomachus Pontifex* (siue *Sacerdos*, ut dicuntur Grecorum Ἀρχιερεῖς in aliis Romanis & antiquis monumentis) *Archon Primus Et Iterum Temenothurensium*. Quo loco illud notandum adhuc venit, dictos etiam nonnunquam in quibusdam Græcis urbibus Ἄρχοντας, quibus publicorum etiam sacrificiorum, quæ ad Communis seu Urbis Vestæ honorem spectabant, procuratio erat commissa: quique quibusdam in locis Ἄρχοντες, in aliis, Βασιλεῖς, in aliis Πρυτάνεις dicerentur. Id docebit insignis & singularis eius rei index apud Aristotelem locus. Ubi enim ille de ciuilibus egerat Urbium Magistratibus, ac eos dein tangit, quibus

Leg. xvi. § 9. D. de Excusation.

Miscell. pag. 341.

Vid. Vaillant Num. Græc. Imper. pag. 310.

Vaillant ut supra.

Not. ad Inscr. Athlet. 1.

Pag. 278, 279.

quibus ſacrorum cura erat demandata; id ultimo loco de iis addit: ἐχομένη δὲ (ἱερωσύνη nempe) ταύτης ἡ πρὸς τὰς θυσίας ἀφωρισμένη τὰς κοινὰς πάσας, ὅσας μὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος, ἀλλ' ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ἔχουσι τὴν τιμήν· καλοῦσι δὲ οἱ μὲν ΑΡΧΟΝΤΑΣ τούτους, οἱ δὲ Βασιλεῖς, οἱ δὲ Πρυτάνεις, *ſequitur vero illud Sacerdotium, quod ad omnia communia ſacrificia, quæ Sacerdotibus lex non concedit, ſed quæ a Communi* ſeu *publicæ Urbis Veſta honorem ſuum obtinent, eſt peculiariter deſtinatum. Vocant vero alii* ARCHONTAS, *alii Reges* (prout *Sacrorum Reges* Athenis & Romæ conſtat exſtitiſſe,) *alii Prytanes.* Fugit me autem præclarus hic Philoſophis locus, quum de Veſta & Prytanibus olim commentarer. Politic. lib. vi. cap. 8.

3. *De voce* ΣΥΝΑΡΧΙΑΣ *in duobus antiquis nummis.*

Inde vero, ut hoc addam, Συναρχία etiam dicta, plurium id genus *Archonton* in una urbe *Collegium.* Id utique diſcimus e duobus inſignibus nummis Regiæ Gallorum Gazæ; quorum unus ſub Auguſto, alter ſub Claudio percuſſus eſt. Prior quidem cum Auguſti laureato capite, & inſcriptione, ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ; illinc caput Liviæ, ΑΤΤΑΛΟΥ ΣΥΝΑΡΧΙΑ. Alter vero hinc cum Claudii effigie, ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, illinc Victoria gradiens cum Palma, & epigraphe, ΜΥΩΝΟΣ ΣΥΝΑΡΧΙΑ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. De poſteriori nummo egerant iam duo præſtantes Antiquarii, [a] Triſtanus, ac [b] Patinus; ſed qui, quod veram lectionem nummi, ut monuit poſtea eximius [c] Morellus, valde attriti, ut vix legi etiam poſſit, non forent adſequuti, nihil proinde in eo viderint. Eiuſdem poſtea, & alterius quoque ſub Auguſto percuſſi meminit eruditus Auctor de Nummis Urbium illuſtratis; qui bene equidem vidit, male tria in eo Urbium nomina legi a Triſtano ac Patino, ac ΜΥΩΝΟΣ non urbis, ſed viri proprium eſſe nomen; ΑΡΟΧΕΩΝ tamen eorum fide, pro ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, legi in eodem nummo cenſuit. Atqui veram illius nummi ſcripturam ſupra adductam, una cum ipſius nummi icone, protulit poſtea, qui eum adtente & accurate inſpexerat in Gaza Regia laudatus Morellus; ac poſtremo etiam Cl. Vaillant. Iidem vero ad Cariæ urbem *Antiochiam*, priorem ſub Auguſto nummnm referunt, & ad quem proinde alter ſub Claudio ſpectare itidem cenſendus eſt. Quod vero ad vocem illam ΣΥΝΑΡΧΙΑ in utroque illo nummo adtinet, exiſtimat eruditiſſimus Harduinus, denotare quidem collegium, ſocietatemque Magiſtratus; ſed ita ut qui hunc Magiſtratum in iiſdem civitatibus una cum Auguſtis gerebant, non iam ſe Ἄρχοντας ſimpliciter, ſed Συνάρχοντας appellarent, velut Cæſaris, qui tum Ἄρχων eſſet, ſicut Athenis Hadrianum & Gallienum exſtitiſſe conſtat, vicem agerent. Verum cui equidem interpretationi ne continuo accedam, obſtat; quod non de Athenienſibus, apud quos eo *Archontis* Magiſtratu functi, ſeu eius titulum potius adſumpſiſſe leguntur dicti modo duo Imperatores, ſed de Cariæ *Antiochenſibus* agatur in iis nummis; quod iidem iam ſub Auguſto & Claudio, de quibus nihil tale legitur, ſint percuſſi: quod nulla etiam id genus urbici Magiſtratus a dictis modo Imperatoribus adſumpti memoria in eorum nummis conſignari meruerit: quod nulla inſuper idonea ratione nititur, ut Συνάρχοντες continuo dicti ſint, qui cum Cæſare eundem illum Magiſtratum tum obirent; ac unde ſcilicet *Attali*, vel *Myonis* ΣΥΝΑΡΧΙΑ in horum *Antiochenſium* nummis, de ſimili eorundem cum Auguſti vel Claudii in illo *Archonton* collegio *ſocietate* intelligi continuo debeat. Immo quibus inſuper illud adden-

a Tom. I. pag. 187.
b Num. Imperat. p. 78.
c Specim. p. 208.
Hard. p. 72.
Specim. Tab. xx.
Num. Græc. Imper. p. 324.
Ut ſupra.

addendum est, ab Hadriano & Gallieno adhuc priuatis, necdum Imperatoribus ac rerum dominis, illud, ut alibi iam vidimus, contigisse, quod uterque Athenis *Archon* fuerit. De Hadriano utique id contra Spartianum, & ei suffragantem magnum Casaubonum, e Phlegonte ipsius Hadriani liberto, ac [Not. ad Spartianum Hadrian. c xix.] Dione Cocceiano euicit iam ὁ πάνυ Salmasius. De Gallieno autem id arguit omnino in eius vita Trebellius Pollio: *Quum tamen sibi milites dignum Principem quærerent, Gallienus apud Athenas,* ARCHON ERAT, *id est summus Magistratus.* Haud aliud proinde hic innuit eadem vox ΣΥΝΑΡΧΙΑ, in duobus illis Antiochensium in Caria nummis, nisi a commemoratis ibi *Attalo* ac *Myone,* quod in numerum *Archonton* illius urbis seu Magistratus *Collegium* essent iidem cooptati, inde eorum consignata fuerit in iis nummis memoria. Id unum equidem notat ea vox Συναρχία, nempe eiusdem Collegii seu Magistratus societatem; prout dicuntur apud Aristotelem Συναρχίαι συνιοῦσαι, [Polit. lib. IV. c. 14.] *Magistratuum Collegia in unum coeuntia.* Unde Συνάρχοντες Græcis in [Lib. IV. p. 241.] eodem imperio seu Magistratu vel belli vel pacis Collegæ: prout apud Pausaniam dicti duo, quos sibi Collegas adsciuerat creatus a Messeniis summi belli Dux, seu Στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ. Apud Plutarchum vero Dioni Syracusano, euersa Dionysii tyrannide, ab Heraclide obiectum traditur; quod ille Corintho Syracusas (pro recepto nempe Metropoleon, de quo supra egimus, iure, [In Dione pag. 981.] ratione Coloniarum,) Συμβούλους καὶ Συνάρχοντας, *consiliarios & administrationis publicæ collegas* euocasset, nempe prout alioquin Συμβούλους e numero Ἀρχόντων fuisse apud Thurios docebit Aristoteles. Themistius vero in Decennali ad [Polit. lib. V. c. 7.] Valentem Imperatorem Oratione, a Joue petit, inter alia: παράστησαις δ' αὐτῷ [Orat. XI. p. 153.] καὶ παῖδας Συνάρχοντας, ἤδη ἐγγενεῖς *da illi Collegas filios ex eius stirpe progenitos.*

Id vero insuper commemorari obiter hic potest memoratus a celebri Anti- [Vaillant. Num. Græc. Imp. p. 17, & 317.] quario Neronis nummus, in quo quidam Zeno *Laodicensium* ΠΟΛΙΑΡΧΗΣ, seu *Urbis Præfectus* dicitur, nempe ΕΤ ΙΓ ΖΗΝΩΝΟϹ ΠΟΛΙ ΤΟ Δ *Anno Decimo Tertio Zenone Præfecto Urbis Quartum.* Quo utique Πολιάρχου nomine Romæ *Urbis Præfectum* a Græcis Scriptoribus, Dione Cocceiano, aliisque appellari [Sept. Th. v. 318] vulgo constat: quales alioquin a Gręcis olim Πολιοῦχοι dicti, non solum, ut [Suppl. v. 1026.] ab Æschylo, πολιοῦχοι Θεοὶ, *Dii Urbis Præsides* seu *Conseruatores;* aut nomi- [In Demetrio pag. 909.] natim, ut de eo alicubi Plutarchus, Deorum Rex Juppiter; sed etiam iuxta [In Πολίοχοι.] Hesychium, Ἄρχοντες πόλεως. *Urbis Archontes:* Πολιοῦχοι, οἱ τὴν πόλιν σώζοντες, καὶ οἱ Ἄρχοντες αὐτῆς, Poliarchi *qui urbem seruant, & eius Archontes,* seu *Magistratus.*

II. De *dignitate* ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ *in nummis.*

1\. *De antiqua vocis Σ'ρατῆ, inde ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ apud Græcos significatione.*

Nulla vero frequentior, ut vulgo notum illis, qui veteres & quidem Gręcarum urbium nummos versant, memoratur in iis dignitas, quam ea quæ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ nomine insignitur. Qua voce autem quum tam ciuilis, quam militaris Magistratus, haud aliter ac PRÆTORIS apud Romanos nomine, soleat designari; illud utique constat de prioris seu ciuilis Magistratus genere eam vocem in illis Græcarum urbium nummis demum intelligi. Cuius rei ut magis explicata ratio percipiatur, illud tenendum est, eam Στρατοῦ vocem, quæ sequutis dein temporibus, de *exercitu* seu *militaribus copiis* sumi consueuit; olim de *populo,* aut *ciuium cœtu* ac *multitudine* fuisse a Græcis usurpatam. Cuius rei utique, & quæ non aduerterunt eruditi Græcorum

corum lexicorum conditores, obuia & crebra occurrunt apud antiquos in primis Græciæ Auctores, Æſchylum, Pindarum, Sophoclem etiamnum exempla: ut apud Æſchylum, & quem eam in rem locum alibi iam adtuli: Not. ad Julian. Orat. 1. pag. 76.

Κήρυσσε, Κῆρυξ, καὶ ΣΤΡΑΤΟΝ κατειργάθου, Eumen. v. 569.

Promulga, Præco, & MULTITUDINEM *cohibe*: ac in eodem dramate, de urbe Athenarum ac Athenienſium populo, Minerua Athenarum tutelaris Dea,

Τὸ σὸν πόλισμα, καὶ ΣΤΡΑΤΟΝ τεύξω μέγαν, Ibid. v. 971.

Tuam urbem, ac tuum POPULUM *efficiam magnum*: item eadem,

Ἐγὼ δὲ χώρᾳ τῇδε, καὶ τῷ σῷ ΣΤΡΑΤΩ, Ibidem v. 765.

Ego autem huic regioni, & huic tuo POPULO, (ubi male interpres, *exercitui tuo*) perpetuum fœdus iuramento ſe confirmaturam ſpondet. Ita ſæpe Pindarus, ut Κάδμου στρατῷ, *Cadmi populo*, ubi Græci Critici τουτέστι ταῖς Θήβαις, *hoc eſt Thebis*: ac ubi de tribus Reipublicæ formis, tyrannica ſeu Regia, Democratica ſeu Populi, & Ariſtocratica ſeu Optimatum ab eo agitur: Iſthm. Od. 1. v. 12.

Παρὰ τυραννίδι, χὠπόταν ὁ
Λάβρος ΣΤΡΑΤΟΣ, Χὤταν πόλιν οἱ σοφοὶ
Τηρέωντι. Pyth. Od. 11. v. 159.

Et in Tyrannide; & quando Ferox POPULUS; *& quando urbem Sapientes* ſeu *Optimates Cuſtodiunt*: & quæ plura id genus apud eundem Lyricum leguntur. Quomodo itidem a Sophocle de turba ſpectatorum in ludis Pythicis, Oreſtis e curru lapſu adtonita ac mœſta, dicitur:

ΣΤΡΑΤΟΣ δ᾽ ὅπως ὁρᾷ νιν ἐκπεπτωκότα, Electr. v. 752.

Et multitudo, ubi eum prolapſum vidit. Qua ratione proinde factum liquet, ut natiua quidem & primigenia vocis huius ſignificatione, Στρατηγὸς a Græcis dictus ſit de urbico, qui populo ſeu ciuibus præeſſet, Magiſtratu. Ad quorum proinde ciuilium Στρατηγῶν diſcrimen, Στρατηγοὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων, *Armorum Præfecti* nuncupati ſunt olim apud Athenienſes, uti aliquoties apud Demoſthenem; ac apud Athenæum quoque de Athenione, qui Mithridatis temporibus Athenis tyrannidem inuaſit: εἵλοντο τὸν Ἀθηνίωνα Στρατηγὸν ἐπὶ τῶν ὅπλων, *Athenionem Armorum Præfectum conſtituerunt.* Ad quem autem locum non eſſe audiendum magnum Animaduerſorem, alibi iam eſt a nobis monitum; qui ita dictum ibi putat hunc Athenionem, quod ætate ſcililet Athenæi, Στρατηγοὶ in municipiis dicerentur ciuiles & urbani Magiſtratus. Utrumque enim pridem ante obtinuit, ut nempe, quod vel e locis apud Demoſthenem indicatis conſtat, Στρατηγοὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων dicerentur *Armorum* apud Athenienſes *Præfecti*; & Στρατηγοὶ ſimpliciter vocarentur apud Græcos ciuiles urbium Magiſtratus. De prioribus fidem inſuper facit, ut hoc addam, Philoſtratus, a quo Lollianus Sophiſta præfuiſſe Athenienſium populo dicitur, & quidem στρατηγήσας αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τῶν ὅπλων· ἡ δὲ ἀρχὴ αὕτη ΠΑΛΑΙ μὲν κατέλεγέ τε καὶ ἦγεν ἐς τὰ πολέμια· νυνὶ δὲ τροφῶν ἐπιμελεῖται, καὶ σίτου ἀγορᾶς· *quum Præfectura armorum apud eos eſſet functus. Hæc vero præfectura* OLIM *quidem delectum militum inſtituebat, & ad bellum inducebat; nunc vero rem cibariam & annonam fori curat.* Adeo ut e militari, quale olim fuerat, ciuile quoque poſtea euaſerit illud Στρατηγοῦ τῶν ὅπλων, ſeu *Præfecti Armorum* apud Athenienſes munus. Immo quomodo hunc ipſum Στρατηγοῦ τῶν ὅπλων, Magiſtratum, Athenarum Metropoleos ſuæ exemplo, apud Smyrnæos quoque exſtitiſſe, conſtare poteſt e Mar-

Margin notes: De Corona p. 140. — Lib. v. pag. 213 — Not. ad Julian. Imp. Orat. 1. pag. 77. — Vit. Sophiſt. lib. 1. p. 526.

Pag. 148. P. 1. more quodam Oxonienſi ; ubi Ὀνήσιμον Πατερνιανὸν Στρατηγὸν Ἐπὶ Τῶν Ὅπλων, & quod additur, Καὶ Νεωκόρον τῶν Μεγάλων Θεῶν Νεμέσεων, *Oneſimum Paternianum, Præfectum Armorum, Et Æditum Magnarum Dearum Nemeſium* exſtitiſſe legimus; quæ autem Nemeſes tutelares erant, ut aliunde conſtat, Smyrnæorum Deæ, ac inde crebro in earum nummis ſignatæ.

2. *De recepta vocis* ΣΤΡΑΓΗΓΟΥ *ſignificatione in nummis.* Num. Urb. Ill. pag. 22. Differt. Antiq. v. pag. 419.

Unde illud utique iam obuium, cur non de *Armorum Præfecto*, aut *belli Duce*, pro ſolita dein huius vocis apud Græcos Auctores ſignificatione, ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ dictus ſit in Græcarum urbium nummis, ſed ΑΡΧΟΝΤΟΣ inſtar; pro urbico itidem ac ciuili earum Magiſtratu. Immo quam in rem exſtat eximius in libris iuris Romanorum ciuilis, locus, quem ex parte paullo ante adtigi, quemque viderat iam eruditiſſimus Harduinus: nempe Ἐὰν τῆς πόλεως Ἄρχων, τουτέστιν ὁ Στρατηγός. *Si urbis Archon, hoc eſt Strategus* ſeu Pretor *&c.* Qua ratione etiam factum, ut in iiſdem Græcorum urbibus utrumque illum Magiſtratum olim obtinuiſſe, e priſcis earundem nummis conſtet: quod nuper iam eſt a viro varia & cultiſſima eruditione Antonio van Dalen opportune monitum. Cuius rei utique exempla ſuppeditare etiamnum poſſunt veteres non *Apollonidenſium* ſolum memorati a viro eruditiſſimo nummi, ſed *Mileſiorum* etiam cum *Archontis* nomine, in nummis Commodi & Seueri; *Strategi* autem, in Traiano ac Hadriano. Etſi id quoque in iiſdem nummis obſeruare liceat, alias exſtitiſſe Aſiaticas Græcorum urbes, quas dicti *Archontes*; aliæ, quas *Strategi* videntur adminiſtraſſe. Priorum certe occurrit tantum mentio in nummis, quos hactenus vidi, aut memorat celebris Antiquarius, Vaill. Num. Græc. Imper. *Sardianorum, Philadelphenſium, Prienenſium, Halicarnaſſenſium,* & quarundam adhuc Proconſularis Aſiæ urbium; ſicut ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΣ demum exhibent *Smyrnæorum, Colophoniorum, Pergamenorum, Trallianorum, Cumæorum, Phocæenſium,* ac plurium adhuc eiuſdem Aſiæ ciuitatum nummi. Quamquam *Sardianos* quod adtinet, in Inſcriptionibus antiquis, & de quibus mox, eorum quoque, qui illo Στρατηγοῦ apud eos munere fungerentur, facta occurrit mentio. Nullibi vero frequentius conſignatur illius Magiſtratus memoria, quam in Cæſarianis *Smyrnæorum* nummis. Ut haud mirum proinde ſit, ſi pridem ante in Fœdere *Smyrnæorum* & *Magnetum*, quod inter Marmora Oxonienſia principem obtinet locum, de exemplari illius Fœderis dicitur, quod a *Smyrnæis* tradendum eſſet *Magnetibus*, Marm. Oxon. pag. 14. P. 1. τὴν δὲ εἰς Μαγνησίαν δοθησομένην σφραγισάσθωσαν Σμυρναῖοι, ΟΙΤΕ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ καὶ οἱ ἐξετασταὶ τῷ τε τῆς πόλεως δακτυλίῳ καὶ τοῖς αὑτῶν. *Id vero exemplar, quod Magnetibus dabitur, ſigillanto Smyrnæorum cum* PRÆTORES, *tum Quæſitores, tam Ciuitatis Sigillo, quam ſuis ſigillis.* Ita in ſequenti *Smyrnæorum* Decreto: Ἔδοξε τῷ Δήμῳ, ΣΤΡΑΤΗΙΩΝ Γνώμη, *Placuit Populo* PRÆTORUM (non *Ducum*, ut ibi interpres) *conſilio.* Unde liquet ea Seleuci Callinici, cum quo percuſſum eſt hoc fœdus, & de eo factum illud Decretum, ætate, Στρατηγοὺς fuiſſe patrium *Smyrnæorum* Magiſtratum: neque mirum proinde, ſi plures occurrant *Smyrnæ* percuſſi dein ſub Cæſaribus nummi, in quibus eadem Στρατηγοῦ dignitas conſignatur. Adeo, ut Harduin. pag. 22. Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 319. quamquam vix ante Antonini Pii tempora, iuxta eruditum Auctorem de nummis urbium illuſtratis; aut, iuxta celebrem Antiquarium, vix ante Domitianum, reperiatur hodie expreſſa ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ mentio in Græcarum urbium nummis; haud minus certum ſit ex iis, quæ paullo ante adtigi, aliiſque monumentis antiquis, illud Urbici Magiſtratus nomen pridem in Græ-

cis

cis id genus urbibus obtinuisse: quo etiam nihil crebrius dein in residuis adhuc magno numero earum ciuitatum nummis traditur. Immo prout idem ante Antonini Pii, immo Domitiani etiam tempora, in Græcis anteriorum adhuc Cæsarum nummis ab ipsomet celebri Antiquario adductis legitur; uti *Apolloniatarum* in Jonia, sub Caligula ΕΠΙ ΣΤΡ ΦΑ (forte ΦΛ) ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΩΝ, *Sub Prætore Flauio Apolloniatarum.* Ibidem P. 11.

3. *De pluribus in una urbe Στρατηγοῖς.* Sicut vero haud unum *Archonta*, ita haud unum Στρατηγὸν in urbibus id genus exstitisse, liquet cum aliunde, tum uti olim ad Julianum monui, vel ex adductis Fœderis Smyrnæorum cum Magnetibus verbis. Unde etiam ΠΡΩΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ seu *Primi* id genus *Prætoris* mentionem fieri in antiquis Inscriptionibus apud Cl. Sponium, quæ nempe vel in Insula Chio, vel Sardibus descriptæ, indicatis earum locis, ibi quoque tradideram. In quibus autem aliisque adhuc locis nollem ab eodem diligenti, & cui hæc studia plurimum debent, Sponio, vocem illam Στρατηγοῦ per *Militiæ Ducem* reddi: quum omnino in iis non de militari, sed de urbico & ciuili agatur illarum urbium Magistratu. Unde præter alia eam in rem ante iam adducta, ac de antiqua etiam & primæua vocis Στρατοῦ apud Græcos, ac inde Στρατηγοῦ appellatione; apud Aristotelem [a] Στρατηγὸν, [b] Στρατηγικὸν ἄνδρα, & Στρατηγίαν, haud de alio, quam de ciuili urbis alicuius Magistratu, aut ad id munus obeundum designato, aut de hoc ipso eius munere dici videas. Unde etiam ob inductum eiusdem vocis Στρατηγοῦ de *Prætore militari* usum, subinde Στρατηγοὶ τῆς πόλεως, quod ad eundem τον παραβάτην vidimus, *Strategi* seu *Prætores urbis* sunt dicti, sicut in Inscriptione Megarica apud eundem Sponium, & apud Gruterum, quod aduertit insuper eruditissimus van Dalen, Στρατηγοὶ Επὶ Τοὺς Πολίτας, *Strategi Super Ciues.* Id vero de pluribus id genus in una urbe Στρατηγοῖς, & quam in rem opportune τοὺς Στρατηγοὺς urbis Macedoniæ *Philipporum*, quorum fit in Actis mentio, adduxit laudatus modo Cl. van Dalen, e Cicerone, & qui hinc quoque illustratur, liquere insuper potest. Ab eo enim de *Temno*, urbe Aeolidos, ac Proconsularis proinde Asiæ, dicitur: *cum ciuitate mihi res est acerrima, & conficientissima litterarum, in qua nummus commoueri nullus potest, sine* QUINQUE PRÆTORIBUS, *tribus Quæstoribus, quatuor mensariis, qui apud illos* A POPULO *creantur* Quorum autem *Temnitarum* plures exstant nummi etiamnum, qui adscriptam ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ seu *Prætoris*, ut eam vocem reddit ibidem Cicero, habent dignitatem: puta qui ΕΠΙ ΣΤΡ ΗΡΩΔΟΥ *Sub Prætore Herode*; alibi *Aurelio Stratoniciano*, vel *Antonino*, aliaque id genus ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ apud eos nomina, præferunt. Haud semel etiam eiusmodi Magistratu, ut de *Archontibus* supra itidem diximus, functos id genus Στρατηγοὺς constat e memoratis paullo ante, & a me alibi, inscriptionibus; uti duabus *Sardianis*, in quarum priori *Lucius Julius Bonnatus*, inter alios honorum titulos, ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΔΙΣ, *Strategus* aut *Prætor Primus, Bis,* & *Tiberius Claudius* ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΔΙC similiter dicitur. Memorabilis vero inter *Smyrnæorum* nummos, in quibus Στρατηγοῦ dignitatem vulgo signatam diximus, unus videbatur Domitiani in Regia Gallorum Gaza, cum tradita eius inscriptione, ΕΠΙ ΔΗΜΟCΤΡΑΤΟΥ CΤΡΑΤΗΓΟΥ CΕΜΝΟΥ CΜΥΡ. *Sub Demostrato Prætore Venerando Smyrnæorum:* prout nempe CΕΜΝΟΤΑΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟC, *Maxime Venerandi* seu *Amplissimi Archontis,* legitur in Inscriptione antiqua a te in erudita de nummo Apa-

Observ. ad Julian. Orat. I. pag. 77. Miscell. p. 340. 356. 357.

a Politic. lib. VII. cap. 8. b Ibidem lib. VIII. cap. 9. c Ibidem.

Ut supra.

Miscell. pag. 327. Thes. cv. 9 Diss. Antiq. p. 419.

Cap. XVI. v. 20.

Pro Flacco cap. XLIV.

Vid. Harduin. Num. Urb Ill. pag. 493. & Vaillant Num. Græc. Imp.

Obseru. ad Julian. Orat. I. pag. 77.

Vaillant. Num. Græc. Imper. Pag. 26. & 321.

Apamensi Dissertatione adducta. Quomodo in inscriptione in Troiæ rudetibus ab eximio Sponio descripta, de quodam loci illius *Prætore* seu *Stratego*, ΣΤΡΑΤΗΓΗΣΑΝΤΑ ΑΓΝΩΣ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΩΣ, *Qui Prætura Sancte Et Decenter Functus Fuerat.* Verum, quod dissimulare hic non licet, quum consultus a me esset de superiori illo *Smyrnæorum* nummo in Regiis Gallorum Thesauris inscripro, ut ferebatur, ΕΠΙ ΔΗΜΟϹΤΡΑΤΟΥ ϹΤΡΑΤΗΓΟΥ ϹΕΜΝΟΥ, prǽstantissimus eorum custos Oudinetus, nuntiauit continuo, inspecto a se accuratius & simul a Cl. Vaillant eodem nummo, haud omnino constare de illa voce ϹΕΜΝΟΥ in eo expressa, sed ϹΕΝΤΟΥ potius videri ibidem legi. Idem vero postremis suis ad me litteris retulit, non sex, sed quinque tantum litteris vocem illam ibi constare, e quibus etiam prima, omnino exesa sit & euanida. Haud eo minus tamen proferam hic missam ad me præclari illius nummi iconem, cum integra Smyrnæi ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ mentione, ac preterea iunctis Domitiani & Domitiæ coniugis capitibus, & inscriptione ΔΟΜΙΤΙΑΝΟϹ ΚΑΙ ϹΕ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟϹ ΔΟΜΙΓΙΑ ϹΕΒΑϹΤΗ *Domitianus Cæsar Augustus Germanicus Domitia Augusta.* Qua occasione alium & singularem itidem *Smyrnæorum* nummum inter cimelia illustris Foucaultii, singulari eius humanitate, & eruditissimi Antonii Galland studio, hic quoque vulgabimus; in quo solita hinc Hadriani, illinc Jouis sedentis effigies, & inscriptio minus obuia, ΠΟΛΕΜΩΝ ϹΤΡΑΤΗΓΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ ϹΜΥΡ. *Polemo Prætorem Agens Dedicauit Smyrnæ.* Nempe prout in Inscriptione Megaris reperta legitur: ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟΣ ΑΙΣΧΙΩΝΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΟΚΡΑΤΟΥΣ, *Prætorem Agente Æschione Democratis Filio.*

Miscell. pag. 348.

Spon. Miscell. pag. 328.

Ut postremo illud addam, quum Messinæ in Sicilia agerem, obseruasse me Hispanum tum illius urbis Prętorem, voce *Stratego* in ea urbe adhuc appellari solitum.

III. De *dignitate* ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ *in nummis.*

Exstitit vero alia insuper Athenis, ac Oratorum illius urbis commentationibus celebrata potissimum ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ dignitas, quam exhibent quoque prisca aliarum Grecarum, ac in Asia potissimum, ciuitatum in residuis adhuc Marmoribus, ac Nummis etiam aliquot, cimelia. Ita insignis ille a Cl. Seguino olim vulgatus, a nobis autem peculiari ad eum Diatriba illustratus SMYRNÆORUM nummus, cum inscriptione ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ. Qua equidem occasione, quæ fuerit olim illius Magistratus, non Athenis solum, sed in aliis passim Græcorum urbibus instituti ratio; quam frequens occurrat eius mentio apud veteres Auctores, ac subinde in priscis id genus

Sel. Num. pag. 27. Diatriba de Vesta & Prytanibus Græcorum.

genus urbium monumentis; quæ ſit muneris illius in iiſdem dignitas, eſt ibi a nobis haud perfunctorie traditum. Unde nonnulla demum, quæ ad eius, in quo verſamur, argumenti, e priſca nummorum penu pertractandi lucem & complementum pertinent; eaque ſubinde nouis confirmata auctoritatum momentis vel exemplis, declaranda hic nobis veniunt. Quo loco & illud ſimul monendum eſt, in laudatis iam ante clariſſimi Antonii van Dalen Diſſertationibus haud ita pridem actum de PRYTANIBUS, qui adducuntur in priſcis Marmoribus.

PRYTANUM equidem apud Athenienſes, quibus non *Prytanæi* ſolum, 1.
in quo, præter alia, ſolemnia Deæ ΕΣΤΙΑΣ ſeu VESTÆ ΠΡΥΤΑΝΙΤΙΔΟΣ inde dictæ ſacra peragebantur; ſed qui publici etiam Concilii ſeu Βουλῆς partem præcipuam conſtituebant, obuia eſt & contrita apud Auctores Atticos mentio. *Prytaneorum* vero & *Prytanum* in aliis quoque Græcis quaquauerſum urbibus exſtare memoriam, erudite ad Athenæum monuerat magnus Caſaubonus; adductis eam in rem *Syracuſanorum, Tarentinorum, Corinthiorum, Rhodiorum, Mileſiorum,* aliarumque inſuper aliquot urbium exemplis. Quibus alia ſunt inſuper, veterum Auctorum ac monumentorum fide, a nobis addita; uti *Sardianorum, Cumæorum, Lebediorum, Lyciorum, Crotoniatarum, Megarenſium, Delphorum, Peparethi, ad Phyllidos in Bithynia fauces, Smyrnaeorum* denique, & quibus addere hic licet *Liparaeorum* apud Diodorum. Ubi præterea, quod obiter e Πρυτανείας *Rhodiorum* facta ab Ariſtotele mentione, collegerat ὁ πάνυ, fuiſſe *Rhodi Prytanea*; e [a] Polybio, [b] Liuio, [c] Appiano docuimus, *Prytanem* ſummum reuera fuiſſe apud Rhodios magiſtratum, eoque nomine ita ab iis appellatum, Ubi quoque illud euicimus, haud tamen inde in nummo quodam olim a Communi XIII Joniæ urbium percuſſo, quęrendam cum viro [d] erudito ullam *Prytanis Rhodiorum* mentionem; uti nec in nummo Ciliciæ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ, & quaſi in nummis illius tractus, Ciliciæ nempe, alibi vero rarius, occurrant inſcripti Ἀρχιερεῖς & Πρυτάνεις. Iſtud enim, ſeu ΠΡΥ ΤΑΝΕΩΣ nomen vel dignitatem, in ſolis demum ac unius quidem vel alterius Proconſularis Aſiæ urbium nummis hactenus conſpici: alterum vero ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ, de quo alius occurret dicendi locus, in eiuſdem quoque Aſiæ urbium nummis potiſſimum obuerſari norunt, quibus hæc æra paullo adtentius pertractare contigit.

De Pry-tanibus in genere. [illegible]

Ulpian. in Orat. Adu. Mi[illegible]iam. pag. 172

Animadu. lib. XV. cap. 19.

Lib. XX. pag. 785.

Caſaubonus ut ſupra.

a Exc. Legat. LXIV. LXVII & LXXXVI.

b Lib. XLII. cap 45.

c Bell. Ciu lib. IV. pag. 627.

d Harduin. de Num. Urb. Ill pag 421.

Ibidem p. 20.

Singularis vero prorſus, & cuius occaſione inſtituta fuit a nobis illa de 2.
VESTA ET PRYTANIBUS commentatio, adductus eſt ibidem ac illuſtratus, quem protulerat aliquot ante annis Cl. Seguinus, & de quo iam ſupra, *Smyrnaeorum* nummus, cum illa memorabili inſcriptione ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ, Quod clariſſimum utique illius Magiſtratus apud hoſce *Smyrnaeos* teſtimonium, aliorum inſuper veterum monumentorum fide eſt a nobis comprobatum; uti *Smyrnæorum* Decreti, de renouando cum Magnetibus Fœdere, in quo ΤΟ ΠΡΥΤΑΝΕΙΟΝ eorundem *Smyrnæorum* memoratur; tum plurium aliquot, qui ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ, aut ΠΡΥΤΑΝΙΣ ΠΡΩΤΟΣ, vel ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΠΡΥΤΑΝΙΣ appellantur in aliis adlatis Smyrna Marmoribus: adde factam denique *Comitiorum Prytanicorum* (Ἀρχαιρεσίαι ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΙ) & in quibus ſit ipſe *Prytan[illegible]* electus, a Smyrnęo Ariſtide mentionem: idque ad exemplum urbis horum *Smyrnæorum* Metropoleos, uti ea de re iam ante, nempe

De PRYTANIBUS *in Nummis & Lapidibus antiquis.*

Select. Num. pag. 27. prim. edit.

Marm. Oxon. pag. 8. P. 1. ibid pag. 94. 105. & Sponii Miſcell. pag. 354.

Serm. Sacr. IV. pag. 608

nempe Athenarum. Est vero insigni illi nummo alius insuper a nobis additus *Cumæ*, Æolicarum urbium, iuxta Strabonem, ut ibidem notamus, primariæ percussus, cum inscriptione ΑΙΛ. ΕΡΜΕΙΑΣ ΠΡΥΤ. ΚΥΜΑΙΩΝ, *Ælius Hermias Prytanis Cumaeorum*, & cum Dianæ Ephesiæ, more id genus Asiaticarum urbium, quod ibi quoque obseruamus, effigie. Eundem vero nummum exstare inter eximia cimelia Eminentissimi Cardinalis Carpegna; uti alium sub eodem Gallieno itidem cusum, apud illustrem Foucault, cum Neptuno stante & inscr. ΕΡΜΕΙΑϹ ΠΡΥΤ. ΚΥΜΑΙΟΙϹ, *Hermias Prytanis apud Cumaeos*, docuit haud ita pridem celebris Antiquarius. [Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 181.] Quamquam eosdem ille nummos, non de *Hermia Prytani*, seu *Cumaeorum* Rectore, sed de *Hermia Prytanidis Filio* explicandos sibi credidit. [Diatrib. de Vest. & Prytan. pag. 698. Antiq. Rom. Græv. Tom. V.] Quomodo id nos iam olim de eodem illo priore nummo, in arbitrio Lectoris reliquimus; an nempe initialibus illis litteris ΠΡΥΤ. *Prytanin*, seu Urbis Rectorem; an vero ΠΡΥΤΑΝΕΙΚΟΝ *Prytanicum*, proprium nempe Magistratus illius apud *Cumaeos* nomen, velit interpretari; sicut alterum *Egialensium* in Peloponneso nummum inscriptum ΕΠ. ΑΡΧ. ΠΡΥΤΑΝΕΙ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥ Β. *Sub Archonte Prytanico Epicrate Iterum*; infra ΕΓΙΑΛΕΩΝ' sicut omnino in eodem nummmo Regiæ Gallorum Gazæ, quem haud semel versare nobis licuit, & qualem etiam describit Cl. Vaillant, legitur, non ΑΙΓΙΑΛΕΩΝ, aut vero ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ, uti censuit eruditus Auctor de nummis urbium illustratis. [Ut supra pag. 100. Pag. 20.] Quomodo itidem ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ proprio nomine subinde appellatos, aut Bospori Cimmerii Regem apud Diodorum; aut inter Lacedæmoniorum Reges *Prytanin* Euripontis patrem, haud semel apud Pausaniam, ibidem diximus. [Lib. xx. pag. 762. Lib. II. pag. 154. & 170.] Ita tamen ut de *Prytani*, seu ipso, quo fungebatur apud *Cumaeos* Magistratu *Ælius Hermias*, easdem in illius urbis nummis litteras ΠΡΥΤ. verius explicandas censuerim iam olim, ac etiamnum censeam. Certe neque alia ibi addita ΑΡΧ. aut ϹΤΡ. verius, *Archontis*, seu *Strategi*, ut passim istud in aliis *Cumaeorum*, & eorum quidem temporum nummis, dignitas huic *Hermiae* ibi tribuitur; neque insolitus erat, ut ante vidimus, dictus eo Πρυτανέως nomine in urbibus illis Asiaticis Magistratus: ut proinde initialibus illis litteris ΠΡΥΤ. sicut illis ΑΡΧ. aut ΣΤΡ. vel ΣΤΡΑ. Ἄρχοντα & Στρατηγὸν passim in Græcis id genus urbium nummis signari constat, Πρυτάνεως quoque dignitas designetur. Quo vero maior hisce hactenus dictis fides & auctoritas constet, & hæc de PRYTANIBUS in antiquis etiam nummis commemoratio illustretur, cum priorem alibi a nobis explanatum *Smyrnaeorum* nummum, cum inscriptione ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ, tum hunc *Cumarum* in Aeolide ibi quoque iam adductum, ΑΙΛ ΕΡΜΕΙΑϹ ΠΡΥΤ. ΚΥΜΑΙΟΙϹ, hic simul conspiciendos damus.

Plures

Plures vero cum alibi, tum *Smyrnae* etiam exstitisse *Prytanes*, e quibus autem consilii illius caput velut ac Præses dictus sit *Primus Prytanis*; reliqui vero, velut eius Adsessores, οἱ περὶ Πρύτανιν, ibi quoque e Marmoribus antiquis, ac Athenæo vidimus. Ad quem proinde *Prytanin* Nicias in fine Orationis apud Thucydidem, qua expeditionem in Siciliam, ad quam unus e Ducibus fuerat electus, in publica Atheniensium concione dehortatur, verba, ceu ad concionis illius Præsidem ac moderatorem, & quæ proinde merentur hic adscribi, conuertit: Καὶ σύ, Ω ΠΡΥΤΑΝΙ, ταῦτα (εἴπερ ἡγῇ σοι προσήκειν κήδεσθαί τε τῆς πόλεως, καὶ βούλει γενέσθαι πολίτης ἀγαθός) ἐπιψήφιζε, καὶ γνώμας προτίθει αὖθις Ἀθηναίοις. *Tu vero*, PRYTANI, (*si vero hoc ad munus officiumque tuum pertinere duces, ciuitatis curam gerere, & si ciuis bonus esse vis*) *pone denuo calculos, & Athenienses de his iterum sententiam roga.* Ita fit mentio apud Athenæum Euphorionis Poëtæ Tragici, cœnantis Athenis παρὰ Πρυτάνιδι, *apud Prytanin*; quum alioquin una sacrificare & una cibum capere, quod tradit alicubi Demosthenes, solerent omnes *Prytanes*. Inde vero factum, ut Jupiter tanquam Deorum Rex & Preses, μακάρων Πρύτανις, *Cœlestium Prytanis* dictus sit ab Æschylo; Κρόνιος Πρύτανις, *Saturnius Prytanis* ab Euripide; ac inde similiter a duobus, quod alibi etiam monui, clarissimis oratoribus, Dione Chrysostomo, *communis Deorum & hominum Rex, Archon*, καὶ Πρύτανις. & Aristide: ὕπατος Πρύτανις, καὶ Ἡγεμών, *hic Prytanis & Præses.* Unde Caligulam Imperatorem vocat Philo, τὸν Πρύτανιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, *moderatorem rerum humanarum*; & εἰρήνης Πρύτανιν, *pacis Auctorem* se vocat apud Eusebium Constantinus; & ὁμονοίας Πρυτάνεις, *concordiæ auctores* dicuntur apud Athanasium. Ut alia insuper hic mittam, quæ de simili huius vocis Πρύτανις, ac inde πρυτανεύειν, pro *constituere, decernere*, cum apud profanos, tum apud Ecclesiasticos inprimis Auctores, post magnum, & quo me iure efferre soleo, maternum tritauum Budæum, obseruare mihi iam alibi licuit.

Lib. v pag 186. Lib. vi. §. 14. Lib. xi. pag. 477. &c. de Fals. Legat. Prom. v. 19. Troad. v. 188. Orat. xiv. pag. 199. Hym. in Jou. pag. 15. In Flaccum p. 982. Vit. Const. lib. 11. cap. 68 Contr. Gent. p. 28. ult. edit.

IV. *De dignitate* ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ *in nummis.*

1\. *In quibus Græcorum nummis signantur* ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ.

Præter dictos modo, qui in Græcis, & quidem Proconsularis Asiæ potissimum nummis signantur, Magistratus, occurrunt etiam subinde in iis, qui ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ seu *Scribæ* nomen preferunt. Quod vero iam alibi monui, haud alias ferme, quam in *Cariæ, Lydiæ, Mysiæ, Joniæ*, aut *Phrygiæ* urbium nummis, Γραμματέων id genus, ut conspicui in iisdem Magistratus, nomina exprimi videas. Quæ firmat insuper adductus dein a celebri Antiquario, Græcorum sub Cæsaribus nummorum elenchus, in quibus illa ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ dignitas legitur. Neque inde tamen restrictam omnem intra huius Proconsularis Asiæ fines eorundem Γραμματέων in nummis mentionem, ibi quoque notaueram; adducto eam in rem e Gaza Medicea *Marcianopolitarum* in Mœsia nummo, Philippi Patris temporibus percusso, cum inscriptione ΓΡΑ Τ. ΜΕССΑΛΑ ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, *Scriba* T. *Messala Marcianopolitarum.*

Epistol. 11. ad Morel. pag. 104. Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 313.

2\. *De* SCRIBARUM *apud Romanos conditione.*

Unde mirum forte videri cuipiam poterit, id ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ, ceu præcipui in iisdem illis urbibus, & Asiæ quidem nobilissimis, *Epheso*, puta *Smyrna*, *Pergamo, Laodicea, Trallibus, Cyzico*, Magistratus nomen continuo signari: maxime, qui *Scribas* Magistratibus velut *Apparitorum* loco apud Romanos exstitis-

[illegible] Γραμματεῖς. exstitisse; pro talibus utique a minore Catone habitos, apud Plutarchum legit. Quod egregie utique illustrat Cicero, apud quem haud uno in Verrinis loco, Verris in Sicilia Prætoris Scribam, *apparitorem* vocat: nempe *tuus* apparitor *parua mercede populi conductus, de aratorum bonis prædabitur?* paullo post: *in eadem ciuitate* apparitori *tuo esse concessum &c.* Erant enim apud Romanos, ut iam est a Romanarum antiquitatum interpretibus monitum, sui cum in urbe Magistratibus, Quæstoribus, Ædilibus, Prætoribus, *Scribæ*; unde alibi *Ædilitius Scriba* apud eundem Tullium legitur, & apud Suetonium *Quæstorius*, ut de priscis marmoribus sileam: ita missis quoque in Prouincias Populi Romani Rectoribus, iisque, iuxta inferiores eorundem ministros, quod vel ex adductis modo Tullii verbis liquet, merces aliqua, eademque tenuis, a populo Romano persolui consueuerat. Unde Liuius, ut nouum aliquod & insolitum Romæ notat: *Eodem anno, Cl. Flauius C. F.* SCRIBA, *patre libertino, humili fortuna ortus,* ÆDILIS CURULIS *fuit.* Quamquam de iisdem *Scribis* mox in iisdem Verrinis Cicero: *Ordo est honestus. Quis negat? aut quid ea res ad hanc rem pertinet? est vero honestus, quod eorum hominum fidei tabulæ publicæ, periculaque Magistratuum committantur? Honestus* nempe inde *ordo Scribarum* apud Romanos, uti aliorum etiam inferiorum ordinum; at non inde *honorificus*: prout alioquin vile apud eos fuit eorum *Scribarum* munus, qui a *manu*, aut *ab epistolis* alias dicti, eam operam nempe priuatim heris suis seu Dominis præstabant. Quod discrimen ibi inter Græcorum, apud quos honorificum esset illud *Scribæ ad manum* ministerium, & Romanorum priuatos id genus *scribas*, tangit demum notis in eam rem verbis Cornelius Nepos; non vero de publicis Magistratuum, ut ea verba acceperunt viri pręclari, *Scribis*. Nempe ubi de Eumene apud Philippum Alexandri patrem ait: *itaque eum habuit ad manum* SCRIBÆ *loco; quod multo apud Græcos honorificentius est, quam apud Romanos. Nam apud nos reuera, sicut sunt,* MERCENARII SCRIBÆ *existimantur. At apud illos contrario, nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, & fide, & industria cognita: quod necesse est omnium consiliorum eum esse participem.* Immo quod itidem de publico ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ seu *Scribarum* apud Græcos, velut honorato in primis apud eos munere, statuendum est: prout id omnino vel ex obuio in Actis D. Lucæ de *Scribis Ephesiorum* loco; tum idonea fide ac auctoritate veterum nummorum, ac *Ephesiorum* potissimum, ut inter alios, ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΑΡΙΣΤΙΩΝ ΜΗΝΟΦΑΝΤΟΥ ΕΦ. *Scriba Aristion Menophantis F. Ephesiorum*, est alibi iam a nobis traditum ac adsertum.

In Caton. Minor. pag. 766.

In Verrem. III. cap. 78.

Ibidem cap. 8.

In Vespas. cap. III.

Lib. IX. c. 46.

In Verrem. III. cap. 79.

In Eumene.

Actor. XIX. 5.

Reg. Gall. in Augusto Frisio II. ad Morel. pag 105.

3. *De Γραμματέων apud Athenienses conditione*

Quamquam apud Athenienses forte, minor fuisse horum Γραμματέων dignatio videtur; ut id utique ex Demosthenis de Dionysio, qui e *Scriba*, Syracusanorum tyrannus euaserit, verbis collegit ad eum, quod alibi quoque vidimus, Ulpianus; & viderat iam ante, uti id postea aduertimus, in Atticis Lectionibus eruditissimus Meursius. Ubi enim Orator Atticus de Syracusanorum potentia & naualibus, quas de ipsis Atheniensibus reportauerant, victoriis egisset, addit: [illegible] Γραμματέως, [illegible], *qui tamen unius Scribæ, qui erat, ut dicunt, apparitor, tyrannidi subiacere coacti sunt.* Ad quæ autem verba, (quo maior quædam lux iisdem accedat) id demum notat Ulpianus: quod post auctam in maius a Demosthene

Lib. VI. cap. 25

Adu. Leptin. pag. 313.

Syra-

Syracusanorum potentiam, deprimatur continuo ille, qui eos vicerat, γραμματέα καὶ ὑπηρέτην προσειπών, ὀνόματα παρ' Ἀθηναίοις ἀπερριμμένα, *Scribam & Apparitorem eum vocans, nomina apud Athenienses abiecta*: quibus autem subdit: εἴρηται δ' ὑπό τινων ὡς οἱ παρὰ Συρακουσίοις ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ, ΣΕΜΝΟΙ τέ εἰσι καὶ ΕΝΔΟΞΟΙ· καὶ ΟΥΧ ΟΙ ΠΑΡ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ· ὅθεν τὸ ΥΠΗΡΕΤΗΣ συνέζευξεν, ἵνα ἐς εἶναι τοῦ παρ' αὐτοῖς ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ἀξίωμα· *fertur autem a quibusdam, quod* SYRACUSANORUM SCRIBÆ *sint apud eos* HONORATI *ac* ILLUSTRES, NON *autem* APUD ATHENIENSES: *unde vocem* APPARITOR *coniunxit Orator, ut inde qualis apud ipsos haberetur* SCRIBA, *continuo aduerterent.* Adductis vero Demosthenis verbis, ad Dionysium Syracusarum Tyrannum omnino respici liquet; idque vel e gemino apud Diodorum loco; & qui alioquin huic Ulpiani notationi aliquantum aduersari videtur: Διονύσιος μὲν ὢν ΕΚ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ καὶ τοῦ τυχόντος ἰδιώτου, τῆς μεγίστης πόλεως τῶν Ἑλληνίδων ἐγένετο τύραννος· *Ita Dionysius* E SCRIBA, *& infimae conditionis homine, urbis inter Graecas ciuitatis maximae tyrannus euasit.* E quibus utique & Siculi quidem Scriptoris verbis haud illud colligas, quod a quibusdam proditum refert Ulpianus, amplissimum scilicet & honorificum fuisse *Scribae* apud Syracusanos munus. Quod vero de Atheniensibus ab eo traditur, & quod Demosthenes ad eorum morem respexerit, dum ad designandum vile apud eos Γραμματέως, seu *Scribae* munus, ὑπηρέτου, seu *apparitoris* voce eam in rem sit usus, ex eodem Demosthene potest illustrari. Is enim Æschini aduersario alibi inter alia obiicit: quod inter populares adlectus suscepisset ὑπογραμματεύειν καὶ ὑπηρετεῖν τοῖς ἀρχιδίοις, *Scribae fungi munere, & apparere Archiuariis* Quibus addendus ad Orationem de Falsa Legatione Libanius: καὶ Γραμματεὺς τῆς πόλεως ἥτις ἦν εὐτελὴς ὑπηρεσία· *Scriba urbis, quod erat vile ministerium.* Idem Orator mox ubi de se comparationem instituit & Æschine, ac illius præ se in omnibus ignobilitatem vult ostendere: ἐχόρευες, ἐγὼ δὲ ἐχορήγουν· ἐγραμμάτευες, ἐγὼ δὲ ἐκκλησίαζον, *in choro saltabas, ego autem Choragum agebam; Scribam agebas, ego vero in cœtu Atheniensium concionabar.* Hinc de eodem Æschine alibi: καὶ θεοῖς ἐχθρὸς, καὶ γραμματεύς. *& ille Diis inimicus, & Scriba*; aut ubi nude Γραμματεὺς per contemptum ab eo appellatur. Quo referre etiam licet, quod a Platone alicubi traditur, de Præconum nempe & qui περὶ γράμματα sapiunt ac inseruiunt publico generi, eos nempe habendos, ὅπερ εἴπες νῦν, ΥΠΗΡΕΤΑΣ, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας, *prout iam dixisti*, APPARITORES *nempe*, seu MINISTROS, *non vero urbium Praesides* seu *Archontas.* Quæcunque tamen fuerit Γραμματέων apud Athenienses ratio, triplicis generis *Scribas* publicos apud eos exstitisse, e Demosthene, Polluce, ac Marmoribus antiquis alibi præterea vidimus, & quidem antequam prodiissent doctissimi Valesii ad Harpocratem Notæ, in quibus illud e Polluce itidem, & quod a diligentissimo Meursio factum iam ante fuerat, est quoque obseruatum: nempe Γραμματέα κατὰ Πρυτανείαν, Γραμματέα τῆς Βουλῆς, & Γραμματέα τοῦ Δήμου, *Scribam iuxta Prytaniam, Scribam Senatus, Scribam Populi*: hunc autem postremum Γραμματέα τῆς πόλεως, *Scribam Urbis*, apud Thucydidem (uti etiam in Marmoribus antiquis) appellatum. Eundem enim *Scribam Urbis & Populi* apud Athenienses dictum, quod in nuperis ac eruditis Dissertationibus viri præclari obscurum ei ac incertum videbatur; vel ex urbe δημοκρατουμένης, quales erant

Rrrrrrr tum

Ibidem.

Lib. XIII. p. 383.

De Corona p. 183 ed. Græc. Paris.

Ibidem pag. 184.

De Fals. Legat. pag 220.

Ibidem pag. 213.

In Politico p. 290. Tom. II. ed. H St.

Epist. II. ad Morell. pag. 107. &c.

Attic. Lect. lib. VI. cap. 25.

Lib. VII. §. 10.

Van Dalen Dissert. Antiq. V. pag. 427. Ut supra.

tum Athenæ, satis constat; ex ipso præterea illius memorati a Thucydide Γραμματέως τῆς πόλεως facto, qui nempe Niciæ tum in Sicilia epistolam, per nuntios Athenas missam, Atheniensium populo pro concione legisse ibi dicitur; adde denique e veterum Criticorum ad eandem Γραμματέως illius mentionem adnotatione: Γραμματέα λέγει τὸν εἰωθότα ἐν τῷ Κοινῷ τὰ τοῦ ΔΗΜΟΥ γράμματα ἀναγινώσκειν, *Scribam dicit eum, qui solitus erat in communi cœtu litteras* POPULI (seu *scriptas ad populum litteras*) *legere*. Neque tamen adeo vile, alibi quoque diximus, apud Athenienses hoc Γραμματέως munus fuisse; ut non eorum decretis seu Plebiscitis illius, iuxta Prytanis, nomen continuo adponeretur, adductis a me ibidem eius rei ex a Andocide & b Aristophane exemplis. Accedit quod *Scriba* apud Athenienses una cum Thesmothetis Judices in unaquaque apud Athenienses Tribu sortitus dicatur ab antiquis ac eruditis ad eundem Comicum Criticis; unamquamque autem Tribum unum Thesmothetam, ac unum *Scribam* habuisse, qui leges, in concionibus nempe & iudiciis, prælegeret. Etsi perpetuum etiam fuisse quandoque Athenis illud *Scribae* munus liqueat ex Atheniensi inscriptione apud Cl. Sponium, in qua inter alia legitur ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ, *Scribam Perpetuum Agente Stratone*.

Schol. Thucyd. Ibid.

Epist. 11. ad Morel. p. 110.

a Orat. 11. p. 220.
b Thesmoph. pag. 786.

Schol. Thesmoph. Ibid.

Itiner. pag. 159. P. 11. Tom. 111.

4. *De Γραμματέων conditione in Græcis Asiæ Urbibus.*

Id autem de plurimis aliis Græcorum, & quidem in Asiæ maxime, ut antea diximus, ciuitatibus, e monumentis antiquis, ac earundem nummis potissimum, certum utique est ac liquidum, amplissimum fuisse apud eos ac omnino honorificum ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ seu *Scribae* munus. Adeo ut vix alius Magistratus ἐπώνυμος, seu cuius nomine Acta publica & nummi signarentur, in quarundam id genus urbium nummis exstitisse videatur. De *Magnesia* quidem *ad Mæandrum*, nobili in primis in Æolide, iuxta Strabonem, urbe illud alicubi obseruat celebris Antiquarius, haud alium Magistratum, quam Γραμματέα in eiusdem urbis nummis conspici. Quod ut passim in iis obuium haud diffitemur, ac inter alios fidem faciunt tres sequentes insignes horum *Magnetum* nummi Regiæ Gallorum Gazæ. Prior sub Alexandro Seuero est percussus, in quo Juppiter sedens cum Victoria, & inscriptio ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΠΙ ΓΡ. ΑΥΡ. ΤΥΧΙΚΟΥ, *Magnetum Sub Scriba Aurelio Tuchico:* alter sub Maximino, huius Alexandri successore, in quo Vulcanus sedens Galeam fabricat, & stans Minerua cum inscr. ΕΠΙ ΓΡΑΜΜΑ ΜΑΡΣΙΑΝΟΥ, infra ΜΑΓΝΗΤΩΝ, *Sub Scriba Martiano Magnetum:* tertius Gordiani, in quo Diana Ephesia verubus fulta ac turrita stans, desuper a duabus Victoriis coronata, ante Fortuna cum Temone, Cornucopiæ, & supra caput Calatho ac inscr. ΕΠΙ ΓΡ. (in Monogrammate) ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ ΜΑΓΝΗΤΩΝ, *Sub Scriba Moschione Magnetum.*

Vaill. Num. Græc. Imper.

Quam-

Quamquam dentur etiam aliquot eorundem *Magnetum* nummi (abest enim ab iis ΣΙΠΥΛΟΥ nomen, quod in alterius *Magnesiæ* in eadem Asia nummis legitur) in quibus ΣΤΡ. seu Στρατηγȣ̃, non vero Γραμματέως· dignitas signatur, ut in eo Thesauri Mauroceniani sub Gordiano, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΦΙΛΟΥΜΕΝΟΥ ΜΑΓΝΗΤΩΝ. *Sub Prætore Philumeno Magnetum:* & apud Patinum ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΤΡ. Κ. ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ, *Magnetum sub Prætore Claudio Athenodoro*; prout similis sub eodem Gordiano, & cum eodem Dianæ venatricis in bigis Ceruorum typo, exstat in Gaza Gallorum Regia, sed cum exeso loci, qui ex altero illo nummo supplendus est, nomine, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΚΛ. ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ. Inter quas cæteroquin urbes, in quarum nummis illa ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ dignitas frequentissime signatur, adnumerandæ veniunt in eadem Asia *Ephesus, Tralles, Nysa.* Ac *Ephesum* quidem quod adtinet, exstant insignes aliquot in Gaza Gallorum Regia nummi, sub Augusto ac Antonino Pio percussi, de quibus alibi egimus, quosque nuper quoque indicauit celebris Antiquarius, in quibus *Aristion,* de quo paullo ante, *Paetus,* vel *Glaucon,* ΕΦΕΣΙΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ, *Ephesiorum Scriba* appellantur. *Nysæorum* vero in Caria nummum, cum eadem ΓΡ. seu ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ appellatione; in memorata iam ante ad Morellum Epistola vidimus; & alios eiusdem urbis cum signati itidem in iis Γραμματέως nomine, suppeditabit laudatus Antiquarius. *Trallianorum* vero eximium, & e maximorum genere sub M. Aurelio, ut de aliis nunc sileam, in Reginæ Christinæ cimeliis visum olim a me nummum, obiter hic tangam: in quo Juppiter sedens cum Victoria, circum ΕΠΙ ΕΥΑΡΕΣΤΟΥ ΓΡΑ ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ *Sub Euaresto Scriba Trallianorum.* E quibus autem illud præterea constat, non, ut statuit, dum de hisce *Scribis*, qui in nummis leguntur, agit idem celebris Antiquarius, ubi *Archon* aut Prętor seu *Strategus* e vita in magistratu exierat, tum demum *Scribae* seu Γραμματέως nomen in nummis id genus signatum. Ipse enim vir in hac re nummaria exercitatissimus, id de *Magnetibus ad Maeandrum,* ut modo vidimus, alibi in eodem opere monuerat, perpetuo ab iis Γραμματέως, non vero alterius Magistratus, *Archontos* nempe, vel *Strategi* nomen in eorum nummis adponi: & quos utique passim in iis conspici diximus; uti & in memoratis aliquot aliarum eiusdem Asiæ urbium nummis. Quibus obiter illud hic addendum est, ac unde haud vile fuisse apud Græcos Asiaticos illud Γραμματέως munus inde quoque adstruitur: nempe a Smyrnæo Rhetore Aristide dici alicubi, quod unus e Legatis Asiæ tum Proconsulis, cum aliunde in magna esset dignatione propter eius cum Proconsule (non, ut

Pag. 135. Num. Imper. pag. 298.

Epistol. II ad Morel. Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 3. 42.

Vaillant. pag. 313. 314.

Ibidem pag. 313.

Serm. Sacr. IV pag. 607. ut ibi eruditus interpres, *praetore*) familiaritatem, tum, ut addit, *καὶ σχεδὸν ὡσπερεὶ γραμματεύς αὐτοῦ, quod velut Scriba eius foret.* Neque vero in maiori quoque Asia omni dignatione caruit illud Γραμματέως munus. Antiochiæ utique, Syriæ seu Orientis Metropoli, eum honorem *Scribae* seu Γραμματεῖ habitum scribit Antiochensis Malela, ut idem a Senatu populoque Antiocheni electus, stolam candidam & coronam e solido auro gestaret, in laureæ effigiem fabrefactam; quique pro Apolline, non vero pro Mercurio, ut in Variis Sacris adnotauerat vir doctissimus, fuerit ab iis habitus. Non enim Γραμματέα, sed Αμφιθαλῆ pro Mercurio ab Antiochensibus cultum, docet ibidem Malela.

Chronogr. p. 377.

Stephanus le Moyne in Præfat.

V. De Sophistis, *qui Urbium* ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ & ΑΡΧΟΝΤΕΣ *dicuntur in Nummis.*

I. *De vana vocis* SOPHISTÆ *significatione.*

Id vero mirari haud immerito quispiam poterit, in hanc Urbicorum Magistratuum, qui in Græcorum nummis subinde consignantur, classem, ΣΟΦΙΣΤΑΣ quoque adnumerari. Quod haud abs re tamen a me fieri, vel ex iis iam abunde constat, quæ in edita de Vesta & Prytanibus Græcorum Diatriba, sunt a me olim, prolatis, aliquot veterum & insignium nummorum iconibus, luculenter adserta & comprobata. Notum equidem, ac a viris eruditis abunde iam est animaduersum, haud unam fuisse, & pro varia locorum aut temporum ratione, huius vocis SOPHISTÆ apud veteres significationem. Ita tamen, ut missis iis, iuxta quas de præstanti quauis in arte artifice; de musico proinde, poëta, iurisperito, aut de philosophiæ studiis dedito, easue profitente, de Solone proinde ac Pythagora, ut id obseruat in Oratione de *Sophista* Themistius, ea vox haud infrequenter est olim adhibita; id tamen obtinuerit, ut ea de dicendi ac declamandi Magistris diceretur, seu qui ostentationis & quęstus caussa, in foro, concionibus, scholis publicis, solemnibus Græciæ conuentibus, ac Principum etiam vel Cæsarum Regia, eloquentiam suam venditabant. Tales nempe viderant olim Athenæ, immo tota in Olympiis forte Græcia, Protagoram, Gorgiam, Prodicum, Hippiam: quorum discipuli dein ac sectatores in Græcas quoque in Asia urbes & colonias, maxime in Joniam, sese late diffuderunt. Quales utique sunt ii ferme, quorum vitam sibi enarrandam suscepit iunior Philostratus. Quum vero nobiliores eiusdem Joniæ ciuitates legum suarum ac proprii Magistratus libertate, qua de re actum paullo ante, fruerentur; in Romani cæteroquin imperii fide ac ditione, maxime a relicta Romanis ab ultimo Attalo Pergameni regni hæreditate, agerent; inde factum etiam ut *Sophistæ* id genus in iis urbibus, iique potissimum, qui famam sibi & opes haud exiguas e dicendi delamandiue celebritate comparauerant, magna apud ciues auctoritate florerent; adde nec leuem subinde gratiam apud ipsos Imperatores, eosque maxime, qui doctrinarum liberaliumue artium studiis erant dediti, aucuparentur. Hinc creditæ id genus *Sophistis*, ubi necessitas quæpiam, aut singularis aliqua caussa suberat, crebræ ad Senatum vel Principem ipsum ab iisdem urbibus legationes; & in impetrati, quod illæ flagitabant, beneficii memoriam, honoribus, statuis, aliisque decoribus, a gratis ciuitatibus ornari dein iidem *Sophistae* consueuerant. Quomodo inter alios de Apollonio Atheniensi *Sophista* a Philostrato, traditur, eum obitis maximis, ac inter alia ad Seuerum Imperatorem,

Orat. XXIII. pag. 286.

De Vit. Soph. lib. IV. pag. 597.

torem legationibus, primi Athenienſium *Archontis*, ſeu Ἐπωνύμου, ac *Præfecti Armorum*, nempe Στρατηγοῦ ἐπὶ τῶν ὅπλων, uti, de quo mox, Sophiſta Lolliano, magiſtratum ei commiſſum. Ibidem pag. 216.

2. Cuius utique rei documenta nulla plura aut illuſtriora dabit, quam urbs SMYRNA, Jonicarum urbium non pulcherrima ſolum, uti de ea iam ante vidimus, ſed cum aliarum doctrinarum ſtudiis & doctoribus, tum clariſſimorum Oratorum, ſeu, ut ea Cæſarum ætate ac iam ante dicebantur, *Sophiſtarum* frequentia & celebritate florentiſſima. Unde a Smyrnæo Rhetore de eadem urbe, eaque tanquam inter omnia eius decora præcipua & palmaria laude dictum: τὸ δ᾽ ἂν μέγιστον ἁπάντων καὶ ἐντιμότατον εἰπεῖν, ΟΙ ΜΟΥΣΩΝ καὶ ΧΑΡΙΤΩΝ ΧΟΡΟΙ, οἱ δι᾽ αἰῶνος τὴν πόλιν ἐμβατεύοντες, *maximum autem omnium & dictu digniſſimum*, MUSARUM *ſunt &* GRATIARUM CHORI *urbem perpetuo peragrantes.* Quomodo etiam de ea Philoſtratus, πάσης γὰρ τῆς Ἰωνίας οἷα Μουσείου πεπολιτευμένης, ἀρτιωτάτην ἐπέχει τάξιν Η ΣΜΥΡΝΑ, καθάπερ ἐν τοῖς ὀργάνοις Η ΜΑΓΑΣ. *Nam cum Jonia tota, velut Muſeum adminiſtrata ſit, eius* SMYRNA, *ut inter inſtrumenta muſica* MAGADIS, *ordinem tenet perfectiſſimum.* Quod enim de *Magadi* ibi traditur, ut inter inſtrumenta Muſica maxime perfectum, id ex iis intelligi poteſt ac illuſtrari, quæ de illo alibi ad Callimachum diximus; ac inter alia vocem hanc *Magadis* deductam a voce Hebræa vel Phœnicia מגד מגדים *meged megedim*, quæ *rem pretioſam* notat, ſeu *omne in re aliqua eximium & præſtans.* Certe pleraque Inſtrumenta veterum Muſica, ut *nabla*, *pſalterium*, *barbitus*, *ſambuca*, *ſcandapſus*, aliaque, peregrinæ & Phœniciæ quidem fuiſſe originis, ac de *Magadi* id nominatim tradi a Græcis Auctoribus, uti Ariſtoxeno apud [a] Athenæum, ac [b] Strabone, [c] ibi quoque ad Cyrenæum vatem uidimus. Quod vero ad eandem urbem *Smyrnam Sophiſtæ*, qui dicendi ſeu declamandi laude ac inſtitutione, maxime in Græcia vel Græcis in Aſia urbibus florebant, certatim confluerent, vel ex *Sophiſtarum* vitis aut elogiis apud dictum Philoſtratum abunde colligas. Quomodo de *Sophiſta Scopeliano* ab eo inter alia dicitur: recuſaſſe illum apud *Clazomenios*, qui inde urbem ſuam in magnum prouectam iri crederent, ſedem figere; unamque Smyrnam dignam ei viſam, in qua vocis ſuæ clamor perſonaret, ſeu ſingularis, quæ in illo erat, dicendi declamandiue facultas eluceret. Unde de eodem Sophiſta addit paullo poſt idem Philoſtratus, eo σπουδάζοντος ἐν τῇ Σμύρνῃ (non, ut ibi interpres, *in Smyrna ſtudente*, ſed *Smyrnæ florente*, quod σπουδαζόμενον apud Plutarchum, Lucianum, alioſque, ut iam adnotauit magnus Budæus, dici ſolet) haud citimos ſolum Smyrnæ Jonas, Lydos, Cares, Mæonas, Æoles, Myſos, & Phrygas ad eum conueniſſe; ſed Cappadocas etiam, Aſſyrios, Ægyptios, Phœnices, Achiuorum præcipuos, ipſamque Athenienſium iuuentutem. A *Polemone* vero *Sophiſta*, eoque Smyrnæ agente, quot in eam urbem ſint collata beneficia: liberata nempe inteſtinis diſſidiis Reſpublica; Hadrianus Imperator in Epheſios propenſus, ad Smyrnæorum fauorem pellectus; iudicia conſtituta; urbs maiore incolarum numero frequentata; eademque præclaris ædificiis & ſacris, & ad ciuium uſum ac ornamentum erectis aucta, docebit idem Philoſtratus. Neque vel ex eodem Auctore, aut ex ipſo *Ariſtide* ignotum, qua gratia idem Smyrnæus hic, (non patria quidem, ſed domicilio) *Sophiſta*, apud M. Aurelium Imperatorem floruerit; quomodo collapſæ terræ motu

De Sophiſtis Smyrnæis.

Ariſtides de Concord. Urb. pag. 307. Tom. II.

Vit. Soph. lib. I. pag. 516.

Obſeru. ad Callimach. pag. 297.

Deut. XXXIII. 13. Cant. IV. 13.

a Lib. IV. pag. 175. & XIV. pag. 675.

b Lib. X. pag. 475.

c Obſeru. ad Callimach. pag. 474. 475.

Vit. Soph. pag. 1. p. 516

Ὥσπερ δ᾽ ἄλσος τι τῆς ἑαυτοῦ φωνῆς, τὴν Σμύρναν ἐσκέψατο.

Ibidem.

Ibidem pag. 518.

Ibidem pag. 531. 532.

Ibidem P. 579.

tu eiusdem urbis restaurator, seu alter conditor, erecta etiam ipsi a Smyrnæis ærea statua, fuerit habitus; quod eundem Imperatorem oratione, qua ingentem pulcherrimæ illius florentissimæque antea ciuitatis calamitatem deplorauit, quæque hodie adhuc legitur, ad restaurandam eandem impulit.

3. *D. Sophistarum id genus publicis Muneribus.*

Qua proinde SOPHISTARUM id genus, ut ea maxime Traiani, Hadriani, ac Antoninorum ætate, apud Principes gratia; in urbibus vero illis Græcorum Asiaticis celebritate, meritis, auctoritate, factum, ut cum Romæ subinde ad ipsis Imperatoribus ad amplissimos, & Consulares etiam aliosue honores eueherentur; in patria vero, aut, in iis, ubi domicilium constituerant, ciuitatibus, ad earum gubernacula haud infrequenter sederent. Hinc prius quod adtinet de *Herode Attico*, eoque [a] δισυπάτῳ seu *Bisconsule*; [b] *Aristide, Sophista* Pergameno, Consulari; [c] *Antiochi Sophistae* Cilicis posteris Consulatu functis, adiri potest Philostratus; de eodem vero [d] *Herode Attico*, qui sub Hadriano liberis Asiæ ciuitatibus præfuerit, uti de *Sophista Lolliano* Ephesio, qui Athenis στρατηγήσας ἐπὶ τῶν ὅπλων, seu *Præturam Armorum exercuisse* ab eodem dicitur. Sic *Quadratus Orator*, seu *Sophista* Asiæ Rector seu Proconsul ab Aristide traditur; ipse vero *Aristides*, *Sophista* Smyrnæus, Φύλαξ τῆς Εἰρήνης *Custos Pacis*, seu προεστάναι τῆς Εἰρήνης, *Paci præesse*, ab Asiae Rectore tum Seuero iussus; quomodo τεταγμένος Εἰρήνης φύλαξ, *constitutus Pacis Custos* Zenobius quidam in ineditis Libanii Epistolis dicitur, hoc est Εἰρηνοφύλαξ, qui inter titulos Chosrois Persarum Regis supra a me iam adductos apud Theophylactum Simocattam legitur. De quibus autem *Irenarclis* agitur, ut notum, in utroque Codice; & videri potest ad Theodosianum doctissimus eius commentator Jac. Gothofredus, a quo idem Libanii quoque locus adducitur; cuius autem Sophistæ Antiochensis Epistolas in eodem volumine cum Juliani Imper. operibus coniunctas, per plures annos beneficio viri magni Is. Vossii, in Museo meo adseruare & pertractare mihi licuit.

a Vit. Soph. lib. II. pag. 545.
b Ibidem pag. 565.
c Ibidem pag. 566.
d Ibidem pag. 547.
Ibidem pag. 516.
[illegible] Κοδράτῳ τῷ Ρήτορι [illegible] Ἀσίας [illegible] Serm. Sacr. IV. p. 59[illegible]
[illegible] pag. 601.
Con. Th. lib. XI. Tit. XV.
Cod. Just. lib. X. Ti[illegible]

4. *Exempla eius rei in antiquis nummis.*

Unde minus utique mirum videri debet, si in iisdem illis Asiaticis Græcorum urbibus, de quibus haud uno nomine bene meriti erant id genus *Sophistæ*, iidem *Strategi* vel *Archontis* munere fungerentur. Quod equidem SMYRNÆ factum, cum e Græcis eorum temporum Auctoribus, tum veterum eorumque insignium numismatum fide etiamnum constat. Qualis utique Sophistæ POLEMONIS adductus paullo ante insignis nummus, ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ CΜΥΡ. *Polemon Prætorem Agens Dicauit Smyrnæis.* Cui addendi sunt continuo alii præclari huius *Polemonis* filii, ATTALI nempe SOPHISTÆ itidem sub M. Aurelio nummi, qui exstant in Thesauris Gallorum Regiis, & e quibus unus a Cl. Tristano iam ante, duo vero a nobis sunt alibi, prolatis eorum iconibus, iique cum diuersis typis diuulgati; hic autem denuo editi, & tres quidem cum diuersis typis, sed cum eadem & memorabili epigraphe, ΑΤΤΑΛΟC CΟΦΙCΤΗC ΤΑΙC ΠΑΤΡΙCΙ CΜΥΡ. ΛΑΟΔ. *Attalus Sophista Duplici Patriæ Smyrnæ Laodiceæ.*

Tom. I. pag. 647.
Diatrib. de Vesta & Prytan. pag. 701. Antiq. Roman. Tom. V.

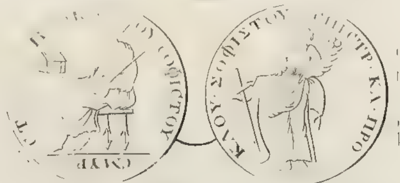
Quod

Quod de *duplici* huius *Attali Sophiſtæ Patria* ibi dicitur, & cuius utriuſque honori dicati ſint ab eo iidem nummi, inde utique lucem capit, ac egregie ſimul illuſtrat, quod in alio opere haud ita pridem de *Oratoribus* vel *Sophiſtis*, qui iuxta *Medicos, Philoſophos, Poëtas, Grammaticos, Athletas, Citharœdos*, ſunt olim variarum urbium ciues adſciti, ex Auctoribus ac monumentis antiquis, prolatis etiam aliquot *Sophiſtarum* exemplis, uti *Dionis Pryſæenſis, Ariſtidis, Ptolemæi Naucratitæ*, eſt a nobis declaratum & adſertum. Orb. Roma. pag. 28. &c

Accedit vero ſub eodem, quo *Attali* huius parens *Polemo*, Hadriano, alius inſuper *Sophiſta*, CLAUDIUS PROCLUS, cuius, & quidem cum utroque *Smyrnæorum Strategi* & *Sophiſtæ* nomine, duo exſtant nummi ſub M. Aurelio & Fauſtina eius coniuge percuſſi, iique a me ſimiliter in memorata paullo ante Diatriba iam editi, ſed hic denuo, & quidem ubi omnino adtinent, conſpiciendi, cum inſcriptione ΕΠΙ. ΣΤΡ. ΚΛ. ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ, ΣΜΥΡ. *Sub Prætore Claudio Proclo Sophiſta Smyrnæorum.* In Gaza Gallor. Reg.

Occurrit quidem apud Philoſtratum *Procli* Naucratitæ Sophiſtæ elogium, ſed velut qui Athenis tantum fixerit domicilium, ibique ſit mortuus: ut alius proinde hic *Claudius Proclus*, iſque *Prætor* ſimul ac *Sophiſta Smyrnæorum* ſit ſtatuendus. Accedit, quod *Claudii Procli* adductus ſit alius a celebri Antiquario percuſſus ſub Hadriano, cum eadem omnino inſcriptione *Strategi* & *Sophiſtae Smyrnaeorum* nummus; adeo ut per multos annos eo *Strategi* apud Smyrnæos munere functum eundem *Sophiſtam*, e dictis ſub Hadriano, M. Aurelio & Fauſtina nummis omnino liqueat. Verum alterius *Claudii Aurelii Procli*, eiuſdemque *Herois* appellati mentio fit in antiquo Marmore, ſimulque publicorum munerum, quæ non *Smyrnæ* quidem, ſed *Thyatiris* geſſit. Cuius proinde *Procli Herois* filiam forte, aut eadem ſtirpe ortam ſtatui poſſe, dictam & ſignatam in *Mytilenæorum* nummo, quem vulgauerat Seguinus,

Vit. Soph. lib. II. pag. 598.

Vaillant. Num. Græc Imper. pag. 36.

App. Marm. Oxon. p. 299 & Spon. Itin. Tom. III. pag. 113.

guinus, quandam, ΙΟΥΛΙΑΝ ΠΡΩΚΛΑΝ ΗΡΩΙΔΑ *Juliam Proclam Heroida*, obiter & hoc tantum, ubi de illis *Claudii Procli Strategi* & *Sophistæ* nummis a me agebatur, attigeram. Quod tanti utique non erat, ut eo nomine, adducta nuper ex illo horum *Mytilenæorum* nummo splendida quadam huius PROCLÆ HEROIDOS περὶ τιμῆς, ego & eruditissimus Auctor de nummis urbium illustratis, qui eundem memoratum in inscriptione a Sponio vulgata *Proclum*, huius *Proclæ* parentem exstitisse similiter augurabatur, suggillaremur; idemque nummus ad Traiani Decii, quod vix & peritissimi quidem talium arbitri Francisci Gottifredi iudicio, nummi illius elegantia patitur, ætatem præfracte referretur.

Diatrib. de Vict. & Prytan ut supra.
An iq. Græc. Tom III. Harduin. pag. 335.
Vid. Seguin. Sel. Num. pag. 61. prim. ed.

Verum præter dictum paullo ante, in adductis *Smyrnæorum* nummis *Claudium Proclum*, eumque *Smyrnæum Sophistam* & *Strategum*, occurrunt præclari insuper cusi sub Seuero, Caracalla, & Geta nummi in Regiis aut illustribus Cimeliarchiis conspicui, inscripti itidem ΕΠ vel ΕΠΙ СΤΡΑ ΚΛ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ СΟΦΙ СΜΥΡΝΑΙΩΝ, *Sub Prætore Claudio Rufino Sophista Smyrnæorum*, cum variis typis sedentis Cybeles, aut Jouis; aut stantis Herculis ac Scyphum fundentis; aut Templi cum Dianæ simulacro; aut Fortunæ in Templo; aut cum epigraphe in corona quercea, ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑСΙΑС СΜΥΡΝΑΙΩΝ, *Prima Communia Asiæ Smyrnæorum* seu Smyrnæ peracta. Cuius equidem rei tres idoneos indices damus hic nummos: quorum prior cum Cybeles effigie exstat in Thesauris Gallorum Regiis; alter cum Corona quercea, & memorata modo Communium Asiæ Ludorum mentione, in cimeliis illustris Foucault, & cui similis, uti postea aduertere nobis contigit, est iam a Cl. Tristano vulgatus, uterque autem sub Seuero, cusus; tertius vero sub Geta, cum Templo, & stante in eo Fortuna, penes laudatum aliquoties Auratum Equitem Trombal: singuli autem cum memorata iam inscriptione, ΕΠΙ. СΤΡ. ΚΛ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ СΟΦ. vel СΟΦΙ. СΜΥΡ. vel СΜΥΡΝΑΙΩΝ, *Sub Claudio Rufino Sophista Smyrnæorum.*

Reg. Gall. Mauroc. Foucault Abb. de Camps Eq. Trombal. Wehleri.
Tom. II. pag. 95.

Qui alioquin *Rufinus*, ut *Smyrnæorum Strategus*, sed citra additum *Sophistæ* nomen, signatur in aliis Juliæ Domnæ ac Getæ nummis. Idem vero *Rufinus* cum eo, & quod occupauit iam Cl. Tristanus, statuendus est, qui Apollonii *Sophistae* Atheniensis ex illegitimis nuptiis filius, & qui ab eo *Sophisticam* artem sit edoctus, a Philostrato traditur. Neque vero sub Seuero solum, aut eius filiis, sed sub Gordiano etiam exstat singularis itidem, & e maximorum genere in Thesauris Gallorum Regiis nummus, cum duarum Nemeseon, Dearum Smyrnæ, qua de re iam ante, Tutelarium typo; eademque, quæ in adductis modo nummis inscriptione, ΕΠΙ СΤΡ. ΚΛ. ΡΟΥΦΙ-

Ut supra.
De Vit. Soph. lib. II. pag. 590.

ΝΟΥ

ΝΟΥ ΣΟΦ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ *Sub Prætore Claudio Rufino Sophiſta Smyrnæorum.* Nihil obſtat vero quin de eodem *Rufino* id poſſit intelligi: quum ab Antonini Caracallæ obitu, Anno Æræ Chriſtianæ CCXVII, ad primum Gordiani imperii annum, ſeu Æræ Chriſtianæ CCXXXVIII, intercurrant ſolum anni XXI: atque ita ut idem hic *Sophiſta Claudius Rufinus,* quod alias factum ſupra vidimus, haud ſemel, & quidem ſub diuerſis hiſce Cæſaribus fuerit Smyrnæorum *Strategus* ſeu *Prætor* conſtitutus. Mirum autem videri poteſt, cur clari adeo & quidem apud *Smyrnæos Sophiſtæ,* & eadem ætate, qua vixit, qui de Sophiſtarum vitis commentatus eſt Philoſtratus, nulla occurrat apud eum memoria. In aliis vero SARDIANORUM ſub eodem Gordiano nummis, *Rufini* itidem, & illius quidem urbis *Archontos* nomen legitur, ut ΕΠΙ ΡΟΥΦΙΝΟΥ ΑΡΧ ΤΟ Β ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Sub Rufino Archonte Iterum Sardianorum Ter Neocororum.* Exſtat vero ſolum *Rufini* nomen in alio horum *Sardianorum* nummo, a celebri Antiquario præteritus, qui ſub eodem Gordiano eſt percuſſus, nempe ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β ΝΕΩΚΟΡ. ΕΠΙ ΡΟΥΦΙΝΟΥ. Eodem vero *Rufino* antiquior omnino ſtatuendus eſt alius, & *Sophiſta* itidem, *Rufinus,* quique ſimiliter *Smyrnæ,* iuxta priorem e nummis modo a nobis illuſtratum ſub *Strategi vel Archontis* nomine præfuiſſe ab Ariſtide dicitur: ὁ Σοφιστής, οὗ μικρὸν πρόσθεν ἐμνήσθην, ἦρχεν, *Sophiſta, cuius paullo ante memini, urbi præerat.* De quodam enim *Rufino* egerat paullo ante Ariſtides, agitque adhuc paullo poſt in eadem Oratione, ubi cum Juliano Aſiæ Rectore ad Templum Pergami, in quo tum erat Ariſtides, aduenisſe idem *Rufinus* traditur. Unde etiam liquet ea voce, qua de eodem Rufino uſus erat paullo ante, nempe ἦρχεν, non, qui Aſiam tum regeret, Proconſulem intelligi, uti alibi eo verbo & nomine Ἄρχων, quod antea vidimus, ſubinde utitur; ſed de urbis demum *Stratego* vel *Archonte* hoc dici; niſi id de *Aſiarchæ,* quo fungeretur tum hic *Rufinus,* munere intelligi potius debeat.

Vaillant Num. Græc. Imper. pag. 155. In Gaza Reg. Gall.

Serm. Sacr. V. pag. 617. Ibidem pag. 601. Ibidem pag. 616.

Quo loco occurrit opportune alterius adhuc SOPHISTÆ, illiuſque, non ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ, ſed ΑΡΧΟΝΤΟΣ urbis quidem extra Proconſularem Aſiam, verum in vicina eidem Lycia, CEBESSI nomine, percuſſus ſub Philippo Patre nummus, cum inſcriptione ΕΠ. ΑΡ. ΟΥΑΡΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΚΗΒΗΣΣΕΩΝ, *Sub Archonte Varo Sophiſta Cebeſſenſium;* prout in nummo eiuſdem urbis Mediceo, ac ſub eodem Philippo Imperatore *Aurelius* quidam ΑΡΧ. ΠΡΩ. ΤΟ Β. *Archon Primus Ac Iterum* horum *Cebeſſenſium* traditur. Duos autem eo *Vari* nomine *Sophiſtas* memorat Philoſtratus: unum, *Pergæ* Pamphiliæ, ut vel e nummo eius ſupra adducto liquet, Metropolis, claro genere ortum, quique claros etiam probatoſque reliquerit poſteros: alterum vero patria *Laodicenſem,* ſed indignum prorſus, cuius, ut ait, mentio aliqua fieret. Ad quempiam autem e prioris *Vari Sophiſtæ* poſteris, eumque celebrem itidem ea Philippi Imperatoris ætate, qua nummus eſt percuſſus, *Sophiſtam* referendus videtur hic *Cebeſſenſium* in Lycia nummus. Vicinæ enim, ut notum prouinciæ Pamphylia & Lycia; ut haud mirari ſubeat, aliquem tum e claro illo Pergæi *Sophiſtæ Vari* genere, apud Lycios *Cebeſſenſes* floruiſſe; eoque cum *Archontis,* tum *Sophiſtæ* munere, more iam ante in illis minoris Aſiæ urbibus ut iam vidimus, recepto, functum. E quo autem nummo illud ſat, ut opinor, liquet, haud temere omnino *iactatum* a doctiſſimo [a] Holſtenio, (uti tamen in [b] notis e Manuſcripto Peruſino ad eundem Stephanum traditur) Medicum

Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 162.

Vit. Sophiſt. lib. II. pag. 574. Ibidem pag. 615.

a Not. ad Stephan pag. 153.
b Jac. Gronou. pag. 19.

diceum nummum paullo ante memoratum, quique inscriptus foret, ut reuera est, ΚΗΒΗΣΣΕΩΝ, ac prout etiam *Cebessum*, pro *Cebessum* in antiquis libris, eandem urbem a Curtio dici obseruat ibidem Holstenius. Neque hic turbat, quod non Lyciæ, sed Ciliciæ eam tribuat ibi iuxta Lyrnessum Curtius: quum *Lyrnessum* in Pamphylia collocent [a] Strabo, & [b] Plinius; Lyciæ etiam adscribat alibi [c] Stephanus. Nec id iam tango, quod non *Cebesti* apud Curtium, sed *Tebesti* legi in veteribus eius libris, ac inde, & ex aliis Strabonis locis, qui easdem urbes coniungit, *Lyrnessi* & *Thebes* ibi emendarint viri docti. Idem cæteroquin esse huius urbis nomen, Καβησσὸν apud Stephanum, & apud Suidam Καβησσὸν, haud immerito statuit laudatus modo Holstenius: verius forte apud Suidam Καβησσὸν, & apud Homerum Καβησσόθεν, pro [illegible] propius utiq; ad primigeniam ac indubitatam præstantissimorum nummorum scripturam. Quæcunque enim fuerit nominis illius urbis ratio, aut prouinciæ, in qua eadem sita fuerit, Phrygiæ seu Troadis, Lyciæ, Pamphyliæ, Ciliciæ, Cappadociæ, aut etiam, iuxta breuia ad Homerum Scholia, Thraciæ; constans certe cum insignis huius nummi, tum aliorum insuper eiusdem urbis, seu gentile eius nomen ΚΗΒΗΣΣΕΩΝ.

Lib. III. c. 4.
a Lib. XIV p. 676.
b Lib. V. cap. [illegible]
Iliad. B. v. 363.
Ἀπὸ Καβησσοῦ πόλεως [illegible]

VI. *De iis qui* ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ *&* ΕΠΙΣΤΑΤΑΙ *dicuntur in aliquot nummis.*

I. *De voce* ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ *in vetere* [illegible]

Vaillant. Num. [illegible] pag. 22.

[illegible] pag. 324.

Ad quos cæteroquin Græcos id genus urbium Magistratus referendi insuper veniunt, quorum in uno forte vel altero superstite earundem nummo legitur consignata ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ, vel ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ dignitas. Ac prioris quidem e cimeliis illustris Foucault nummum adduxit in Domitiano celebris Antiquarius, inscriptum, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗ. ΚΛ. ΑΓΛΑΟΥ ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ, eodem interprete, *Antiochia* Cariæ (non proinde, quæ in Syria ad Orontem) *Curante Claudio Aglao Frontone.* ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ nempe, non, ut eam vocem reddit & explicat alibi in hoc opere vir præclarus, ΕΠΙΜΕΛΗΣ. Istud enim postremum pro *diligente* ac *sollicito*, *cuique aliquid est curæ*, atque ita pro adiectiuo a Græcis vulgo usurpari solet; prout [a] ἐπιμελὴς ῥήτωρ, aut [b] ἐπιμελὴς στρατηγὸς, *diligens Rhetor*, vel *sollicitus Prætor* seu *Dux*, apud Pollucem; & apud [c] Polybium, [d] Diodorum, [e] Dionysium Halicarnassensem aliosque, οἷς ἐστὶ ἐπιμελὲς, *quibus hoc curæ est*, seu οἷς ἐπιμελὲς ἐγένετο, seu *ad quorum curam pertinebat*; etsi quandoque & rarius, ut ἐπιμελὴς θεῶν apud Pollucem, pro quo alibi ἐπιμελητὴς θεῶν, de *religioso*, aut qui *curam habet Deorum*, dicitur. Propria vero & consueta, quod obuium, apud Græcos vox Ἐπιμελητὴς, de eo cui cura aut præfectura cuiuscunque rei, negotii, tribus, aut vero loci vel urbis est commissa. Ita ut ἐπιμελητὰς ἄθλων, vel ἵππων, *curatores agonum*, vel *equorum*, apud Pollucem mittam, Ἐπιμεληταὶ ἐμπορίου proprio nomine dicti apud Atticos, & quidem decem numero, ut ex Aristotele tradit Harpocration, qui *emporiorum curam gererent*, seu ut inde in Atticum emporium frumentum deueheretur; & quorum haud uno loco apud Demosthenem fieri mentionem video. Sic Ἐπιμεληταὶ τῶν μυστηρίων, iique quatuor numero, appellati, qui Athenis mysteria cum Rege sacrorum procurarent, [illegible] Aristoteles rursus apud eundem [a] Harpocrationem, & [b] Pollux. Adde ex eodem Polluce [c] τριάκοντα τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων Ἐπιμελητὰς, *triginta Reipublicæ & legum Curatores*, quique, ut ibidem additur, de optimis, ab Athenien-

a Lib. IV cap. III. 20.
b Lib. I. cap I. §. 20.
c Lib. I.
d Lib. I. pag. 54.
e Antiq. lib. IV. pag. 220.
Lib. III. cap. XXX. §. 140.
Lib. I. cap. XI. [illegible]
In Ἐπιμεληταὶ &c.
[illegible]

Atheniensibus nempe, deligerentur. Ad quos referas forte, quos apud Oratorem Atticum, Antiphontem nempe, tradi alicubi videas, Ἐπιμελητὰς τῶν κακούργων, qui de coërcendis maleficis curam susciperent. Neque hic prætereundi apud eosdem Athenienses, Ἐπιμεληταὶ τῆς φυλῆς, *Curatores Tribus*, quorum meminit, ut obseruo, Demosthenes, eorumque insuper cum Archonte contentionis. Verum alterius significationis, quæque hic magis propria, qua in genere dicti Ἐπιμεληταὶ, quibus extraordinaria loci alicuius seu oppidi præfectura est commissa, sicut in adducto *Antiochiæ* in Caria nummo, *Cl. Aglaus Fronto*, exemplum suppeditabit Plutarchus, a quo Demetrius, deditis ei Boeotiæ oppidis dicitur: καταλιπὼν αὐτοῖς ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΝ καὶ Ἁρμοστὴν, Ἱερώνυμον τὸν ἱστορικὸν, *relicto iis Curatore & Præfecto Hieronymo Historico*. Ut hoc addam insuper, non solum Ἐπιμελητὰς τῶν βασιλέων *Regum*, Macedonum nempe, *Tutores* dici apud Diodorum Aridæum & Pithonem; sed mox Antipatrum a Macedonibus constitutum, Ἐπιμελητὴν Αὐτοκράτορα, Regni *summa cum potestate curatorem* seu *Præfectum*. Adv. Midiam

Exstat vero altera vox ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ in Seueri nummo a Pergamenis percusso, quem olim in cimeliis Augustæ Christinæ videre mihi licuit, ac inde etiam a celebri Antiquario memoratum; nempe qui inscribitur ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ ΤΕΜ. ΑΝΝΙΟΥ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Præfecto Templi Annio Pergamenorum Bis Neocororum*. Ἐπιστάτης nempe a Græcis in genere dictus, cui cuiuscunque rei cura & inspectio erat credita; unde ἔργων ἐπιστάται, *operum exactores* nuncupati, non solum apud Atticos Scriptores, sed etiam apud LXX Interpretes, ἐπέστησαν αὐτοῖς ἐπιστάτας ἐπὶ τῶν ἔργων, *& præfecit eis præfectos operum*; & ποιμνίων ἐπιστάται, *ouium curatores* seu *pastores* apud Sophoclem; adde, ὅπλων ἐπιστάται, *armorum periti*, apud *Æschylum*. Ne iam hic tangam alium militarem vocis illius ἐπιστάτου usum, cuius nullus hic locus, de eo qui in acie a tergo adstat. Athenis vero dictus proprio illo nomine unus & primus quidem sorte lectus e quinquaginta *Prytanibus*, ac inter eos e decem *Proedris*, cui claues Templorum, pecuniæ publicæ, & tabularum committebantur; ut id e Polluce non solum constat, sed e Libanio insuper in argumento Orationis aduersus Androtionem, quibus subdit: ἰστέον μὲν ὅτι οἱ μὲν πεντήκοντα ἐκαλοῦντο Πρυτάνεις οἱ δὲ δέκα Πρόεδροι· ὁ δὲ εἷς Ἐπιστάτης, *sciendum quidem, quod quinquageni vocarentur Prytanes, decem vero ex iis Proedri, unus vero ex iis Epistates*. Ad quod Ἐπιστάτου munus respicit Aristophanes, ubi decretum Senatus muliebris recitat:

2. *De voce ac munere ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ in vetere nummo.* Vaillant. Num. Græc. Imper. pag. 86. & 54. Vid. Polluc. VIII. cap. X. §. 183. Exod. I. v. 11. Aiac. v. 27. Pers. v. 379. & Schol. ibid. Lib. VIII. cap. IX. §. 8.

Τιμόκλει' ΕΠΕΣΤΑΤΕΙ,
Λύσιλλ' ἐγραμμάτευεν. Thesmoph. p. 786.

Timoclea PRÆSIDEBAT, *Lusilla Scribæ munere fungebatur.* Quibus adde Andocidem: Ἐὰν τις ἐπρυτάνευε, Κλεογένης ἐγραμμάτευε, Βοηθὸς ΕΠΕΣΤΑΤΕΙ. *Si quis Prytanim agebat, Cleogenes Scribam, Boethus* PRÆSIDEBAT. Mitto singularem quandam Ἐπιστάτου apud eosdem Atticos, iuxta veteres ac eruditos ad Aristophanem Criticos, significationem, de æreo nempe tripode, qui ollæ vicem præstaret; aut de luteo Vulcani simulacro ad focos ædium statui solito. Prout vero ab iisdem Atticis ut modo vidimus, dictus Ἐπιστάτης, cui inter alia claues *sacrorum*, ut ibi interpres, seu potius *Templorum*, erant commissæ, quales Κλειδοῦχοι ab iisdem Atticis dicti, ut Κλειδοῦχος Ἥρας, alicubi apud Æschylum, de *Junonis Sacerdote* femina; ita Ἐπιστάτης Τεμένους, de *Templi Praefecto* apud *Pergamenos* dicitur in adducto nummo quidam *Annius*. Id ceteroquin

Orat. de Myster. pag. 220. Schol. ad Aues pag. 561. Suppl. v. 299

teroquin, ac unde ea vox Pergameni huius Ἐπιστάτου illustratur, de se ait Dio
Lib. LXXXIV. Coccceianus: ἧς (nempe Περγάμου,) ὥσπερ καὶ τῆς Σμύρνης προσταχθεὶς ἀπὸ τοῦ Μα-
[illegible] κρίνου, ΕΠΕΣΤΑΤΗΣΑ, *cuius* Pergami *simul & Smyrnae, a Macrino iussus*,
[illegible] Præfecturam gessi. Quum cæteroquin Ἐπιστάται in genere de ciuilibus
[illegible] urbium Rectoribus dicantur ab Aristotele: πολλῶν γὰρ ἐπιστατῶν ἡ κοινωνία δεῖται,
Iliad. B v. 606. *multis enim praefectis* seu *inspectoribus eget Communitas*. Addita autem in
nummo Τεμένους voce *Templum* omnino designari statuendum est; etsi ea voce
Schol. ibid. Τεμένη, sacra in genere Diis loca, ut de ea breuia ad Homerum Scholia, ac
inde vulgo gentilium Templis adiacentes *Luci* subinde soleant a Græcis desi-
[illegible] gnari; uti apud Lycurgum Oratorem: ὅτι τοῦ τὰ Τεμένη τέμνεσθαι, καὶ τοὺς νεὼς κα-
[illegible] τασκάπτεσθαι, *quod Luci abscindantur, & Templa destruantur*; & apud Pollu-
Lib. IX. cap. v. cem inter loca Diis consecrata enumerentur. ἱερὰ δὲ, καὶ νεὼ, καὶ ἄλση, καὶ τεμένη,
Lib. I. cap. I. *Templa vero, & delubra, & nemora, & luci*, & alibi similiter de iisdem lo-
§. 9. cis sacris; ἄλση τε, καὶ τεμένη, καὶ ἕρκη, *nemora, & luci, & septa*. Unde etiam
[illegible] v. 767 τεμένιον φυλλάδα, dixit alicubi Sophocles, iuxta Criticos ibidem, τέμενος πο-
& Schol. ibid. λύφυλλον, *lucum frondosum*. Verum Τεμένη de *templis* etiam seu *delubris* passim
a Græcis appellata constat: quomodo de fanis ubiuis Theseo consecratis ait
ipsemet apud Euripidem Theseus:

Hercul. Fur. v. 1329.

Πανταχοῦ δὲ μοι χθονὸς
Τ[illegible]

Ubique vero mihi terrarum Delubra sunt consecrata; & apud Æschylum:
Pers. v. 365. Τέμενος αἰθέρος *templum cœli*, prout *templi* nomine *cœlum* solet passim a Poë-
tis designari. Sic de Apollinis Templo in Anaphe Insula Apollonius Rho-
dius:

Lib. IV. v. 171.

Ἄλσει ἐνὶ σκιερῷ ΤΕΜΕΝΟΣ, σκιόεντά τε βωμὸν

In luco opaco Templum, *& umbrosam Aram*, ubi vides τέμενος dici *Tem-
plum* in *luco* constructum, non vero ipsum *lucum*. Unde etiam factum, ut
Lib. I. § 124. & Schol. ibid. προτεμένισμα dicatur a Thucydide, iuxta veteres ad eum Criticos, & He-
sychium, *templi vestibulum*: ac præterea, ut obseruo, Τεμενῖται dicantur ali-
quoties a Cyrillo Alexandrino, in libris aduersus τὸν παραβάτην, Ægyptiorum
Adv. Iulian lib. I. pag. 33. Sacerdotes; ut ἐρομένου τινὸς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ τεμενιτῶν, *interrogante quodam ex Æ-
Ibidem lib. VII. pag. 241. & gyptiis Sacerdotibus*, & alibi similiter. Quamquam τέμενος quandoque &
lib. IX. pag. νεὼς a Græcis auctoribus, ut apud Romanos *templum* ac *delubrum*, vel *tem-
298. plum* & *sacellum*, distinguantur: prout in Eusebii Oratione in laudem Con-
stantini τεμένη, ἄλση τε, καὶ ἱερὰ, doctissimo Valesio interprete, *delubra, lucos,
Pag. 626. edit. Paris. templa*. De *Templo* vero in hoc Pergamenorum nummo, cuius Præfectus
esset dictus in eodem *Annius*, ea Τεμένους voce agi, dubitare haud equidem li-
cet; quodque nomen ibi forte inditum, non Ἱερὸν, vel Ναὸς, quod ea voce
non *Templum* solum, sed totus adiacentis & eidem Deo consecrati vel luci,
vel horti, vel agri etiam ambitus designetur. Prout nempe eam in rem ad-
Schol. Isthm. Od. I. v. 84. posite a Græcis ad Pindarum Criticis dici video: ΤΕΜΕΝΟΣ δὲ λέγεται, οὐ
μόνον τὸ ἱερὸν, καὶ ὁ ναὸς, ἀλλὰ καὶ ἀφωρισμένη χώρα, *dicitur autem* Τέμενος *non so-
lum templum, & sacellum*, sed *etiam consecratus ager*. Quomodo ubi augu-
stum illud Alexandrinum Σεβάστιον, seu in Augusti honorem dicatum in ea urbe
Templum, cum omnibus suis decoribus, donariis, auri & argenti copia, de-
Legat. ad Caium p. 1014. scribit Philo, addit: ΤΕΜΕΝΟΣ εὐρύτατον ναοῖς, βιβλιοθήκαις στοαῖς, ἀνδρῶσιν, ἄλ-
σεσι, προπυλαίοις, εὐρυχωρίαις, ὑπαίθροις. Templum *amplissimum sacellis, biblio-
thecis, porticibus, cœnaculis, lucis, vestibulis, locis spatiosis, subdialibus*: ubi pro-
inde

inde τέμενος de toto illo ac late patente Templi illius ambitu dicitur. Celebre vero Æsculapii apud Pergamenos fanum, uti alia etiam minus solemnia Gentilium Templa, lucum habuisse contiguum, prẹter vestibula, porticus, aliaque in eius ambitu consecrata, eo magis statuendum est, quod *horti* prope illud Templum meminit Aristides; alibi vero *ambitus sacellorum, quæ sunt in Æsculapii templo,* ἐν περιβόλῳ τῶν ναῶν τῶν ἐν τῷ Ασκληπιοῦ. Nempe prout de Didymei Apollinis apud Milesios Templo tradit Strabo, illud ambitu suo vici amplitudinem impleuisse, intus & extra *lucum* habuisse, ac prẹterea ἄλλοι δὲ σηκοὶ τὸ μαντεῖον, καὶ τὰ ἱερὰ συνέχουσι, *alia vero sacella oraculum & sacra continent*; alibi autem de Templo Junonis Samiæ, quod inter alia in eo fuerint ναΐσκοι τινὲς εἰσὶ πλήρεις τῶν ἀρχαίων τεχνῶν, *sacella quædam plena antiquorum artificiorum.* Ut iam illud hic mittam, quod alibi obseruat idem Geographus, ab antiquis Poëtis ἄλση seu *lucos* passim de *templis* seu ἱεροῖς dici etiam exiguis, & quæ cẹteroquin carerent *lucis.* Verum alia erant insuper Templa *Pergami* a Communi Asiæ extructa, & quorum fit mentio in Pergamena inscriptione a duobus eruditæ peregrinationis sociis vulgata, [a] Sponio, ac [b] Wehlero: ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΝΑΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΕΡΓΑΜΩ, *Sacerdotum Asiæ Templorum Quæ Sunt Pergami.* E quibus autem Templis unum ab Asianis, de quo supra obiter, AUGUSTO, & quidem eius permissu, conditum refert [c] Dio Cassius; immo & sacrum etiam Agonem in honorem illius Templi institutum, qui nempe ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ, ut aliunde scimus, est appellatus: immo prout TRAIANO quoque Templum & Agonem similiter *Pergami* consecratum liquet. Quæ utique constant e veteri inscriptione a [d] viris prẹstantibus vulgata, ΠΕΡΓΑΜΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΤΡΑΙΑΝΕΙΑ ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ *Pergamum Augustalia, Traianalia, Asclepia:* ut de eo Templo sileam, quod Tiberio simul, Senatui, & Communi Asiæ erigi apud se, iuxta Ephesios, Smyrnẹos, aliosue Asianos, ut id e Tacito iam ante vidimus, contendebant *Pergameni,* & Senatus decreto *Smyrnæis* est adiudicatum. Unde ob signatam in hoc, de quo agimus, *Pergamenorum* nummo paludati Imperatoris, illiusque a Victoria coronati, effigiem, ad unum e duobus illis consecratis *Augusto* vel *Traiano* apud eos *Templis,* referri opportune potest hẹc *Annii,* qui eundem nummum percuti curauit *Pergami,* ac in eius rei memoriam, *Præfectura.* Neque vero vile fuisse hoc munus, vel *Æditui* solum, seu Νεωκόρου, vel inde liquere potest, quod summa esset Templorum id genus, ad quæ anniuersarii Asianorum conuentus, & solemnia sacra ac festa fieri consueuerant, religio, ac celebritas; ac præterea magna in iis pecuniarum & donariorum vis recondi esset solita. Hinc etiam χρυσοφύλαξ, seu *Auri Custos* dictus apud Delphos constitutus Templi illius Delphici *Curator* seu Custos, iuxta illud Euripidis:

Δελφοὶ δέ μ' ἔθεντο χρυσοφύλακα τοῦ Θεοῦ
Ταμίαν τε πάντων.

Delphi ipsum fecerunt Custodem Auri ipsius Dei, Et Dispensatorem omnium fidum: nempe prout θησαυρῶν eiusdem Templi Delphici alibi in eodem dramate occurrit mentio; ac prout in eo cum Clazomeniorum, tum Corinthiorum Thesauros memorat Herodotus. De auro cẹteroquin vel argento, aliisque rebus pretiosis in fanis id genus seruari olim solitis, res obuia apud priscos Grẹciæ & Latii Scriptores, ac inter alios e Thucydide, de pecuniis in Arce Athenarum, seu in ea Mineruæ Æde, aliisque adhuc urbis Templis; aut de fanis

Vuuuuuuu

Marginal notes: Εἰς Ἀσκληπιοῦ χρηστοῦ. Serm. Sacr. p. 540. Tom. I. — Ibidem. pag. 615. — Lib. XIV. p. 654. — Ibidem pag. 637. — a Itiner. Tom. III. pag. 114. b Itiner pag. 231 edit. Angl. — c Lib. LX. pag. 458. — d Thes. Grut. CCCX v. 1. Marmor. Ox p. 70. Spon Miscell. pag. 367. — Annal. IV. cap. 56. — Jon. v. 54. — Ibidem v. 1141. — Lib. I. cap. 51. — Lib. II. § 13. Lib. VI. § 6, 7.

nis apud Egestęos Siculis; aut prout *pecuniæ Ephesiæ*, seu in Templo Dianæ Ephesiæ, & quidem *antiquitus* etiam reconditæ, cuique duobus temporibus (Bell. Civ. lib. III. cap. 33. & cap. 105.) salutem adtulit J. Cæsar, haud uno loco fieri ab eo mentionem videas. Quod certe Dianæ Ephesiæ Templum ipso Delphico fuisse opulentius dixerat pridem Callimachus. (Hym. in Dian. v. 250.) Quam vim etiam signati auri & argenti, pręter donariorum multitudinem, in Græcorum Templis repositam, Brenno ansam dedisse, ut Gallos ad inuadendam Gręciam impelleret, tradit Pausanias. (Lib. x. pag. 644.) Unde etiam ἱερόσυλοι, seu *Sacrilegi* a Gręcis appellati, qui pecunias e Templis furto subduxerant. Adde, quod, iuxta Syrianum in Hermogenem, inferiores *Templorum Custodes*, vel æditui, *in festis & comessationibus perpetuo agentes, eorum, quorum custodia iis erat credita, curam ferme negligerent*; seu, ut ipsa Auctoris illius verba, quod haud adeo in multorum manibus versentur Græci illi in Hermogenem commentarii, semel tantum apud Aldum, & ante duo ferme sæcula editi, hic adponam: (Pag. 226.) οἱ γὰρ φύλακες ἐν ἑορταῖς ἀεὶ καὶ μέθαις ὄντες ἀπερίοπτοι τῶν φυλαττομένων εἰσί. Ut proinde aliquo *Præfecto* seu Ἐπιστάτου opus foret, cui suprema sacrarum id genus Ædium, & reconditorum in iis thesaurorum cura incumberet: prout apud Athenienses quoque, quod paullo ante vidimus, dicebatur ille, penes quem Templorum, idque ad unum diem duntaxat, erant claues, ubi pecuniæ adseruabantur. (Ἔχει δὲ οὗτος τὰς κλεῖς τῶν ἱερῶν ἐν οἷς τὰ χρήματα. Pollux lib. VIII. cap. IX. §. 8.) Quorum alioquin Templorum Προστασία, seu *Præfectura*, eorundem Sacerdotibus vulgo erat commissa: prout similem Προστασίαν memorabilis illius Templi Dianæ Ephesiæ, eius Sacerdotibus, qui *Megalobyzi* dicebantur, quique magno, ut addit, in honore essent, creditam tradit Strabo. (Lib. XIV. pag. 641) *Pergami* certe, de cuius nummo & *Templi* in eo *Præfectura* hic agitur, memorat J. Cæsar, fuisse *occulta ac remota Templi*, Æsculapio nempe sacri, *quo præter* SACERDOTES *adire fas non est, quæ Græci* Ἄδυτα *appellant*. (Bell. Civ. lib. III. cap. 105.)

Verum tempus est, ut missa nunc ulteriore illius, quæ e priscis Græcorum nummis, eaque ad explanandas vel illustrandas cultissimarum in orbe gentium antiquitates ac memorias percipitur, utilitatis indagine, ad Romanos nummos, quod primarium erit sequentis, σὺν Θεῷ, operæ argumentum, perlustrandos, qualemcunque oculorum seu ingenii aciem conferam. Quo inde incredibilem quoque ac late diffusum, in tractandis hisce velut spirantibus adhuc imperii olim gentium domini monumentis, laboris illius ac adtentionis fructum, testatum similiter manifestumque, si DEUS longiorem vitæ, otii vero maiorem usuram largiatur, pro virili parte faciam.

ADDENDA

ADDENDA.

PAG. 54. lin. 2. *post* ΟΥΗΙΔΙΟΣ. *Adde.* Vir varia, & insigni doctrina, Antonius Maria Saluinus, qui Græcas litteras Florentiæ profitetur, in pauculis ac eruditis, quæ diu post hæc, & ultra dimidiam huius operis partem, typis iam impressa, ad superiorem eius editionem adnotatis, misit ad me humanissimus peritissimusque immensæ Gazæ Mediceæ Custos Sebastianus Bianchi, existimat nomine illo ΟΥΗΙΔΙΟΣ, *Vedium* potius indigita-„ ri, quam *Ouidium*, ac Η loco τοῦ Ι, sapere sequiorem ætatem: quæritque, quid „ faciat ibi τὸ Ι τῷ Η adscriptum? Quid S. Romanorum in fine? Quamquam, ut haud eo minus *Ouidio* qualemcunque hunc nummum tribuendum putem, non suadet solum, quod ea constans esset de eodem nummo a me olim Romæ inspecto, eruditorum & Antiquariorum in urbe sententia, indeque etiam sit a cultissimæ eruditionis summique ingenii & acuminis viro Nicolao Heinsio in accuratissima Poëtæ illius editione vulgatus; sed preterea, quod adscriptum sit in eodem nummo, non *Ouidii* solum nomen, sed ipsum *Nasonis* etiam cognomen: adde, quod in tradendis Romanorum nummis haud magna fuerit, ut notum, Græcorum accuratio; quod insuper confusæ sępe fuerint a monetariis litteræ: nec obscurus sit ille litteræ S, quod in hoc opere etiam traditur, in Græcis nummis usus.

Pag. 58. lin. penult. *post* nec a Bocharto, ut colligere licet, inspecto, Aldretus: *Adde.* Quod de eodem Aldretis opere a Bocharto, qui nuspiam eius meminerit, haud inspecto, statuit quoque in una e Selectæ Bibliothecæ parti- Biblioth. Choif. Tom. V. pag. 349. & 394. bus, quæ sat multo post hac iam impressa tempore prodiit, doctissimus J. Clericus.

Pag. 149. lin. 15. *post* litteram R inuenisse *adde.* Idem laudatus paullo „ ante Saluinus censet οὐχ ἁπλῶς, sed καθάτι litteram K inuenisse Pomponium, „ in quibusdam nempe vocibus, prout illico subiungit, *ut pro Valesiis, Valeriis; & pro Fusiis, Furiis.* Quod haud abs re monitum videtur: etsi id in genere a Pomponio dicatur: *Idem Appius Claudius, qui videtur ab hoc* (altero nempe Appio Claudio, qui Appiam viam strauit &c.) *processisse*, LITTERAM R INUENIT: quodque ibi illustri nobilissimarum inter Romanos gentium exemplo continuo comprobatur: *ut pro Valesiis, Valerii essent, & pro Fusiis Furii.* Ubi proinde non *mutauisse* in his nominibus litteram K pro S, quæ in iis antea obtinuit; sed *inuenisse* Appianum tradit Pomponius.

Pag. 129. lin. 18. *post* Elagabalum nempe scribendum, & apud Hero-„ dianum *adde.* Idem eruditissimus Saluinus fatetur legitimum quidem & „ patrium fuisse nomen *Elagabali*, sed *Heliagabalum* ad Grecæ linguæ geni-„ um paullo detortum. Sic *Lucium* Λεύκιον nonnunquam, & Λεύκολλον, „ *Lucullum* dixerint, *Volscos*, Οὐολούσκους, Annibalem, Ἀννίβαν. Et quemadmo-„ dum ab *El* Hebraico, Syriace *Ela Deus*, factus est Ἥλιος termina-„ tione Grecis usitata, ita Elagabalus eis est Heliogabalus. Unde putat „ frustra se torquere eruditos viros, & nihil apud Herodianum restituendum. Cui eruditæ notationi per me suffragari cuiuis equidem licet. Id unum for-

te

te adducam, haud nouum eſſe utique, & cuius rei obuia ſunt exempla, ut voces, quas ex Oriente mutuati ſunt Græci, paullo aliter, pro linguæ genio, immutarint iidem aut detorſerant. Qua ratione etiam, ut in aliorum apud Gentiles Numinum nominibus contigit, ut ab Hebraico אל *El*, vel ΗΛ, factum ſit Græcorum Ἥλιος, prout e Seruio notauit pridem Iſidorus, & viderunt iam eruditi. Quod vero ad nomen huius Romani Imperatoris adtinet, quum in Romanis eius nummis SACERDOS DEI SOLIS ELAGABALI legatur; eſſetque proinde notiſſimum in urbe & Romano orbe, illud inde ab eodem Principe deſumptum idemque Syrus eſſet, ſeu Phœnicius, Emiſſenus nempe, non Græcus, haud fugere proinde id potuerit Græcum ſcriptorem, qui Romæ utplurimum vixit, & hiſtoriam ſuam ibi concinnauit; nempe Herodianum :

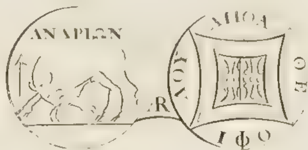
Pag. 170. lin. 14. *poſt* Suetonio *lychnuchos* & Dioni λαμπάδας in ſimili Elephantum miniſterio dictos, nihil aliud reuera quam δᾷδας ſeu *faces* exſtitiſſe : *adde.* Obſeruat ad hunc locum idem Cl. Saluinus : Latinum *Lychnu-*
„ *chi* nomen non videri pro facibus utque lampadibus promiſcue uſurpari
„ poſſe, quod vox ipſa declarat ἀπὸ τοῦ ἔχειν τοὺς λύχνους facta, diuerſam rem eſ-
„ ſe Lucretius: *iuuenum ſimulacra per ædes Lampadas igniferas manibus con-*
„ *tinentia dextris,* λυχνούχους. Nos Italice appellamus *torcieri*: hęc *iuuenum*
„ *ſimulacra* Lucretii. In Polluce l. 6. c. 18. λύχνοι δὲ καὶ λυχνία fortaſſe non
„ λυχνία, *lucernulæ,* ſed λυχνεῖα, *lucernalia,* h. e. vaſa retinendis *lucernis* ap-
„ ta. Nam ſequitur: ὅτω δὲ ἐκαλεῖτο λυχνίαι, καὶ λυχνοῦχοι ὁ νῦν φανός· φανὸς δὲ
„ λαμπάς, καὶ λαμπτῆρες, καὶ δᾷδες. Ἀπὸ τοῦ φανός fecimus nos vocem vernaculam
„ *Fanale,* qui vel unam ingentem lampadem, vel plures faces retinebat, *Pha-*
„ *ruſque* nautis dicebatur Statius *trepidis ubi dulcia nautis Lumina noctiuagæ*
„ *tollit Pharus æmula Lunæ.* Hactenus vir eruditiſſimus, cuius certa equidem & obuia de voce *lychnuchi* notatio: dictum nempe ἀπὸ τοῦ ἔχειν τοὺς λύχνους, ac unde de ea voce notat ad Suetonium Caſabonus, de inſtrumento dici, cui lucerna aptatur. Sed haud minus quoque illud certum, ac vel ex ipſo prolato a me Antiochi Dionyſii nummo, cum Elephante facem accenſam ferente, & Suetonii, de ſimili Elephantum facto, dum J. Cæſar Capitolium adſcenderet, verbis: *quadraginta Elephantis dextra atque ſiniſtra* LYCHNUCHOS *geſtantibus,* & a Dione in narratione huius rei : πολλῶν δὲ ἐλεφάντων λαμπάδας φερόντων, *multis autem Elephantibus lampadas* ſeu *faces ferentibus*; haud minus, inquam, certum, quod a me ibi continuo dicitur nempe: *Ex quo nummo illud præterea colligas, Suetonio* lychnuchos, & Dioni λαμπάδας IN SIMILI *Elephantum* MINISTERIO *dictos, nihil aliud reuera, quam* δᾷδας ſeu faces *exſtitiſſe: quas utique,* ut continuo additur, *voces,* λυχνούχους, λαμπάδας, φανούς, δᾷδας *promiſcue veteribus uſurpatas, ex Athenæo diſcas, & Polluce.* Adde Alexidis apud Athenęum adductum a me ibidem locum, ubi λυχνοῦχος de *face* ſimiliter dicitur; & Pollucem quod adtinet, eius eam in rem verba, quæ ab ipſo viro pręclaro paullo ante ſunt adducta.

In J. Cæſar. cap. 37.

Pag. 209. lin. 9. *poſt* ΑΝΔΡΙΩΝ, quod de loco ſignati nummi accepit
„ Chiffletius *adde.* Non video, inquit eruditiſſimus Saluinus, cur a Chiffle-
„ tii interpretatione diſcedatur, qui ΑΝΔΡΙΩΝ exponit *Andriorum:* quum
„ Pręturis Theophili nomen in auerſa parte appareat, & in antiqua nomen
„ populi ſoleat inſcribi, ut in ſubiecta Ἀνδρίων, Πολυκράτης. Cęterum, ut ab
„ eodem viro pręſtante additur, idem ſymbolum cur non pluribus etiam

„ popu-

, populis commune esse possit? Verum non adhærendum Chiffletio in explicatione illius nummi, nt ibi iam olim monueram, vel inde liquere poterat, quod non solum eadem utriusque illius in eo partis symbola, & cum eodem Prętoris situ, ad *Apolloniam*, vel *Dyrrachium*, ut ex obuiis etiamnum & magno quidem numero earundem urbium nummis, & cum iisdem illis symbolis constat, omnino adtinerent; sed quod insuper, ut id alibi in nouissimo hoc opere notamus, solemni Coloniarum more, hęc ab earum Metropoli, *Corcyra* nempe, essent eædem urbes mutuatæ. Quod vero de *Andro* Insula, signatisque eius nummis, quos videre hactenus licuit, & cum alus omnino typis, adfirmare neutiquam licet. Mitto, quod non in antica semper nummorum parte nomina urbium soleant inscribi, Prætorum autem in auersa; ut id veterum nummorum conspectus abunde ante oculos ponit. Accedit denique, & quod iam antea in superiore editione huius operis monueram, quod exstaret signatus apud Goltzium inter *Apolloniæ* in Epiro nummos, idem ille quem ad *Andrios*, ob adscriptum Prętoris nomen ΑΝΔΡΙΩΝ in anteriore eius parte, referebat Chiffletius, ut e sequenti adhuc eius schemate fiet manifestum. Pag. 570, 571. Goltz Græc. Tab. Secund.

Pag. 213. lin. 8. *post* nummus alicubi a Galtzio descriptus ΑΒΩΝΟ-
„ ΤΕΙΧΙΤΩΝ ΓΛΑΥΚΩΝ *adde* Vere obseruat idem Cl. Saluinus a Lu-
„ ciano Alexandri illius plani draconem Γλύκωνα appellari, non Γλαύκωνα, ut in nummo Goltziano. Id vero non solum alibi postea fuit a me monitum, nempe in meis ad Callimachum Obseruationibus, adducto etiam insigni e Regia Gallorum Gaza nummo, inscripto ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ ΓΛΥΚΩΝ, non ΓΛΑΥΚΩΝ, sed in alio insuper, qui mox adducetur nummo, eoque iam antea a diligentissimo Sponio diuulgato, ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΓΛΥΚΩΝ, pro adsumpta ab eadem urbe *Abonoteicho*, seu *Aboni Castro*, illa *Jonopoleos*, ut ex eodem Luciano discimus, appellatione. Adeo ut e luculentis adeo & authenticis testibus, haud dubitare utique liceat, quin vera nominis illius plani scriptura fuerit ΓΛΥΚΩΝ, non, ut apud Goltzium, ΓΛΑΥΚΩΝ· etsi eidem viro eximio, ut ibi ab eo additur, Γλαύκων melius conuenire videbatur dra-
„ coni cœruleo, quam Γλύκων, ac prius illud coniiciat, inde postea in Γλύ-
„ κων mutatum, quod oraculi versus, Εἰμὶ Γλαύκων, τρίτον αἷμα Διός· φάος ἀνθρώποισι (quod nempe in huius histrioniæ narratione apud Lucianum legitur) ob diphtongum: in tertia syllaba peccaret. Quamquam addit conti-
„ nuo vir pręclarus: quod hi versus, Oraculorum forte dæmoniaca quadam
„ licentia, non ita ad poëtarum homuncionum normam exacti. Quibus autem addere hic mihi liceat, occurrere nomen ΓΛΑΥΚΩΝ, non ΓΛΥΚΩΝ in præclaro *Ephesiorum* nummo, qui exhibet Triumuirorum capita, Octauii Cæsaris, Antonii, ac Lepidi, in anteriore nummi area, estque a præstantissimo Morello vulgatus: & inde quoque a me tum adductus, cum inscriptio- Pag. 396. Specim. Tab. XXIV.

Xxxxxxxx ne:

Epist. II. ad Morel. pag. 106.

ne: ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΓΡΑΜ. ΓΛΑΥΚΩΝ ΕΥΘΥΚΡΑΤ, in medio ΕΦΕ *Sacerdos Maximus Scriba Glaucon Euthycratis Ephesiorum.*

Pag. 248. lin. 8. a fine *pro* Vidi tamen, ſed quod me iam fugit, a quo id factum. *dele & lege.* Hanc vero meam de ea ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ voce in Mediceo Chiorum nummo ſententiam, improbatam forte animaduerti ab eo, qui Græcarum Antiquitatum volumina congeſſit haud ita pridem ac diuulgauit. Cui minus tamen ea in re tribuerem; quod inſita ſit eidem mea, (an omnis ordinis eruditorum dicam?) iure an iniuria, ut vel ex aliquot huius operis locis conſtare cuiuis poterit, carpendi & ſuggillandi lubido. Sed quod diſſimulare hic non licet, vidi poſtea idem quoque de illo Chiorum nummo exiſtimare, uti ille ſuis ad me litteris retulit, virum ab inſigni litterarum Orientalium peritia, nec a vulgari veterum nummorum uſu & tractatione aliquoties in hoc opere laudatum, ſingulari præterea comitate ac modeſtia, Antonium Galland; qui e pluribus Chiorum nummis, qui exſtant in præclaris illuſtris Foucault Mæcenatis ſui cimeliis, cum variis Prætorum nominibus, eodem modo adſcriptis, ΑΠΕΛΛΗΣ ΧΙΟΣ, ΙΚΕΣΙΟΣ ΧΙΟΣ, ΦΟΙΝΙΞ ΧΙΟΣ, ac ſimilibus, cenſet vocibus illis ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ ΧΙΟΣ, proprium itidem Prætoris ſeu Rectoris illius urbis nomen in eo quoque nummo deſignari. Unde ne me quiſpiam præiudicatæ ſemel ſententiæ nimium tenacem, ac præuicacis forte ingenii arguat, id totum ac lubenter eruditi lectoris arbitrio relinquo; ut nempe alterutram de hac voce Στεφανηφόρων in eo Chiorum nummo opiuionem, quam is certiorem iudicabit, amplectatur. Me quidem, etſi haud ignorarem adſcripta vulgo in Chiorum nummis id genus patria Prætorum, ſeu loci Rectorum, qualia modo ſunt adducta, eaque obuia in iis nomina, ut aliter tamen hanc vocem Στεφανηφόρου in Mediceo nummo, ac inſtar dicti eo nomine peculiaris ſacrorum ſeu Ludorum in Grecanicis urbibus Antiſtitis, de *Stephanophoro* urbe Chio explicandam crederem, impulerant, dictæ ſimiliter paſſim, quod contritum, in Græcorum nummis, urbes ΝΕΩΚΟΡΟΙ, ſeu *Æditui*; ac tum στεφανηφόρος ἀρχὴ, de ſimili dignitate apud [a] Æſchinem, [b] Athenæum, ac [c] Philoſtratum; aut στεφανηφόρον ὕδωρ, de Alpheo fluuio; ac στεφανηφόρος νίκη, in Græcis Epigrammatibus: adde, quod vix alibi illud proprium apud Græcos Στεφανηφόρου nomen me legiſſe memineram. Verum, quum nihil obſtet, ut ad exemplum *Oneſiphori*, quod cum alibi, tum occurrit in Cyzicenorum nummis, *Stephanophori* quoque nomen formatum ſit; in eam ferme ſententiam libentius nunc propendeo, ut de proprio Magiſtratus apud Chios nomine intelligi quoque debeat ſignatus in eorum nummo, & aliorum id genus Prætorum inſtar, ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ.

a In Timarch. pag. 173.
b Lib. x. pag. 533.
c Vit. Soph. lib. II. pag. 608.
d Anth. lib. I. cap. LXXII. Ep. 3.
e Ibid. lib. IV. cap. IV. Ep. 2.

Pag. 315. lin. 16. *poſt* & Silphii Cyrenæorum, & *Loti* Ægyptiorum exemplo modo videbamus: *adde* Erudita eſt ad hæc verba, & quæ præteriri
„ hic non debet, laudati paullo ante doctiſſimi Saluini adnotatio: Nempe
„ hiſce & reliquis adiiciendas cepas Aſcalonias, de quibus Stephanus in Aſ-
„ calon, & Plinius, ubi genera ceparum recenſet; a nobis vulgo *Scalogni*:
„ quæ meo indicio viſuntur in nummis Aſcalonitarum, bullus, germinans
„ foliis anguſtiſſimis, qui cepæ genus Aſcalonium repræſentat, non roſtra
„ nauis, aut acroſtolium, ut Eminent. Noriſius & Vaillantius interpretan-
„ tur. Figura autem turrita non Semiramis, ſed Aſcalon ipſa eſt. Quæ de *Cepis Aſcalonis*, earumque apud Plinium ac Stephanum commemoratione,

ne,

ne, tangit vir eruditiſſimus, cum certa ſunt omnino & erudite obſeruata; tum aliorum inſuper veterum Auctorum, Theophraſti, Strabonis, Athenæi, ac Heſychii inſuper, apud quem urbs prope Aſcalonem Κερμμύων appellata legitur, & quæ viderunt iam ad Stephanum viri docti, teſtimoniis confirmantur; unde de copioſo *ceparum* apud *Aſcalonem*, ac in vicino ei tractu, prouentu ac celebritate licet omnino ſtatuere. Adeo ut haud ſollicitari debere Ασκαλωναῖα κρόμμυα apud Stephanum, eorumque loco, Ασκαλωναῖα κεράμια, cum Salmaſio e codicibus Palatinis, aut etiam e Peruſino MSS reponenda, ſat inde liqueat. An vero non *acroſtolium*, aut *roſtra nauis*, quod viſum hactenus præſtantibus Antiquariis & doctiſſimo Purpurato, ſed, iuxta præſtantiſſimum Saluinum, *Cepæ* illæ *Aſcaloniæ* ſignentur in urbis illius nummis, e ſequenti trium ex iis conſpectu Lectori liquidius conſtabit. Berckel. ad Stephan. in Ασκαλών, & Holſtin. in Not. pag. 52.

Quod vero turritam in iiſdem nummis figuram, ipſius urbis Aſcalonis *Genium*, non vero *Semiramin*, ut vulgo Antiquarii, & qui nuper Græcas Antiquitates protulit ſtatuat vir eruditiſſimus, id me omnino ei ſuffragante fieri, lubens utique hic profiteor. Neque id deſtruere ſed firmare potius adiacentem eidem figuræ Columbam reputabit, qui magna Columbarum multitudine abundaſſe Aſcalonem, immo omnia ferme urbis loca occupaſſe tradentem Philonem Byblium, ut viderunt iam alii; aut cæteroquin ſacram Veneri Uraniæ urbem, cui Columbæ vulgo fuerint ſacræ, eandem exſtitiſſe, e Pauſaniæ non ſolum, ſed e longe vetuſtioris Herodoti teſtimonio haud ignorat. Vid. Euſeb. Præp. Euang. lib. VIII. cap. 15. Lib. 1. pag. 14. Lib. 1. cap. 105.

Pag. 478. lin. 3. *lege* ΦΙΛΟΠΑΤ. Κ. *Archelai Philopatridos.*

Pag. 480. lin. 18. *poſt* & quorum teſtium fides cur non &c. haud equidem video *Adde.* Immo quibus luculentis teſtibus accedit inſuper haud utique ſpernendus, Plutarchus nempe, a quo in Demetrio, eiuſdem primi illius Mithridatis, qui Antigonum fugiens in Cappadociam ſe contulerit, ac inde in Pontum, ubi ampla & præclara regione ſit potitus, & quod addit: καὶ τὸ τῶν Ποντικῶν βασιλέων γένος ΟΓΔΟΗ πε ΔΙΑΔΟΧΗ παυσάμενον ὑπὸ Ῥωμαίων ἐκεῖνος παρέσχε, *Regumque Ponti ſtirpem* OCTAUA *circiter* SUCCESSIONE *à Romanis deletam protulit.* Unde de fide Appiani, qui Mithridatem Eupatora, eum nempe a Romanis debellatum, octauum a primo Mithridate Antigoni familiari ſtatuit, minus dubitandum videtur; uti cæteroquin factum a doctiſſimo Reineſio in ſua de Ponticis Regibus ad eruditiſſimum Rupertum Epiſtola: niſi octauum illum e ſtirpe primi Regis Mithridatis, a Plutarcho deſignatum arbitrari liceat, non ipſum quidem Mithridatem Eupatora, ſed filium eius Pharnacem. Pag. 890. To. I. In Adam Rupert. Obſeru. ad Flor. lib. III. cap. 5. p. 480.

Pag. 540. lin. 8. poſt manifeſte *ſocer*, non vero *gener* Jugurthæ dicitur Bocchus *Adde.* Neque enim in poſtremis Plutarchi ea de re verbis locum habere

habere poteſt, quod γαμβρὸς interdum, non de *genero*, ſed de *ſocero* ſit olim dictus, idque non ſolum apud veteres Tragicos, uti ad Homerum notat Euſtathius; ſed etiam, ut obſeruo, apud LXX Interpretes; duobus Exodi locis, idque haud in Romana ſolum editione, ſed in Alexandrino etiam codice: nempe de Moſis ſocero, Ἰοθὸρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, & alibi, Ἰοθὸρ ὁ γαμβρός, *Jother ſocer eius*; ac de eodem apud Joſephum ſimiliter: Μωσέως γὰρ ἦν γαμβρός, *Moſis erat enim ſocer.* Nam alibi apud Plutarchum Jugurthæ πενθερόν *ſocerum* dictum vidimus Bocchum: ut in adductis poſtremis eius verbis, conſueta vocis illius ſignificatione, γαμβρόν, ſeu *generum* Jugurtham ab eo appellari, cenſeri omnino debeat. Γαμβρόν alioquin noui pro *ſponſo*, apud [a] Æſchylum, ut etiam apud Pindarum, iuxta veteres eius Criticos, dici. Plutarcho vero accedit etiam Florus, &c.

Ad Iliad. E. pag 572.
Exod. cap. III. v. 1.
Ibid. cap. 5. v. 15.
Antiq lib. V. cap. 2.
a Agam. v. 717.
b Olymp. Od. VII. v. 5.

Pag. 491. lin. 15. a fine *poſt* viris præſtantibus mentio: *adde.* Ne illud quoque hic prætercam, ab eodem e laudatis modo duobus Antiquariis, Cl. Vaillant, inter Græcos Cæſarum nummos relatum poſtea unum ſub Auguſto, cum Sauromatis Boſporani Regis capite & inſcriptione, ſed citra additam in eodem æram, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΥΡΟΜΑΤΟΥ. Signatam vero in aliis horum Boſpori Regi nummis Æram quod adtinet &c.

Num. Græc. Imp. pag. 12.

Pag. 536. lin. 11. *poſt* Edeſſenorum Reges vulgo ABGARI h.e. *Magni* Arabum lingua vocarentur &c. *Adde*, ut id ſupra iam eſt a me monitum.

Pag. 446.

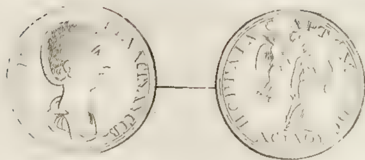
Pag. 548. lin. 26. *poſt* ſat magno adhuc numero ſuperſtites nummi *Adde.* Quo etiam reſpicere huius Hieronis cum bigis & quadrigis nummos, monuit in Notis ad Numiſmata Epheſina, antiquorum id genus cimeliorum peritus interpres P. Bellorius.

Pag. 604. lin. 21. a fine *poſt* eoſque inſuper deſcribere ac delineare contigit. *Adde.* Quamquam, quod diſſimulare hic non licet, nouiſſimis ad me litteris pridie Eid. Januarias huius anni DCCVI Verſaliæ datis, ſignificarit, ea de re a me conſultus, clariſſimus humaniſſimuſque Regiæ illius Gazæ cuſtos Oudinetus, in delineato ab eximio Morello illo, de quo agitur, nummo, litteras EMI, quæ *Emiſam* proinde non *Edeſſam* deſignant, adſcriptas. Adeo ut ob minus conſpicuas tres illas in eodem nummo litteras, conſtanti eruditorum urbis Antiquariorum (quorum etiam fide, etſi haud diſſimulata, in qua illud incurrebat difficultate idem nummi ectypum ad Juliani Cæſares olim protuleram) de iis ſententiæ acceſſiſſe poſtea ſtatuendus ſit idem eximius Morellus. Neque tamen tanti ſunt hæc eidem præſtantiſſimo Oudineto viſa; quin *inuictis* meis, ut is eadem vocat, argumentis adductus, explicationi meæ de *Edeſſa* nempe, non *Emeſa* in illo nummo ſignata, iiſdem & ſequentibus adhuc litteris ſe omnino adſentiri ultro ſit profeſſus.

Pag. 668. lin. 13. a fine *poſt* ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ *Adde* ΑΣΥΛΟΥ. Qualem utique nummum Regiæ Gallorum Gazæ, cum Sabiniæ Tranquillinæ Gordiani III. coniugis effigie, in anteriori nummi area; illinc cum Dianæ ſuccinctæ, dextra ſpiculum inuerſum, ſiniſtra Arcum tenentis, ut eum quoque vere deſcribit celebris Antiquarius, effigie, ac inſcriptione, ΑΡΤΕΜΙΔΟϹ ΠΕΡΓΑΙΑϹ ΑϹΥΛΟΥ, *Dianæ Pergææ Inuiolabilis*, poſt ſuperiora iam typis impreſſa, ab admirabilis illius Regiæ Gazæ cuſtode Cl. Oudineto ad me tranſmiſſum, hic opportune adhuc diuulgandum duximus.

Vaillant Num. Græc. Imper. pag. 159.

Pag. 671.

Pag. 671. lin 4. *post. Sed eos inde expellere: adde.* Immo prout alibi ab eodem Tragico dici videas:

Ἅπασι κοινὸν ῥῦμα δαιμόνων ἕδρα.

Omnibus commune perfugium Ara Deorum. Neque vero id minus constat &c.

Pag. 672. lin. 8. *post asylum & securitatem aduersus creditores præstare* docet: *adde.* Neque vero quod de eodem huius Ephesiæ Ædis Asylo tradit Achilles Tatius, hic est prætereundum; ad eam nempe Ædem accedere licuisse, viris, virginibus, non vero antiquitus, *& quidem sub capitis pœna, uxoribus liberis, præterquam* SERUÆ CUIPIAM, *quæ de domini violentia conquerebatur,* seu ut ipsa illius Auctoris verba hic adponam: τὸ δὲ παλαιὸν ἄβατον ἦν γυναιξὶν ἐλευθέραις τοῦτο τὸ ἱερὸν, ἀνδράσι δὲ ἐπετέτραπτο καὶ παρθένοις· εἰ δέ τις εἴσω παρῆλθεν γυνὴ, θάνατος ἦν ἡ δίκη, εἰ μὴ ΔΟΥΛΗ ΤΙΣ συνεγκαλοῦσα τῷ δεσπότῃ. Lib. VII. pag. 451.
Meretrices etiam ab eo templo exclusas docebit Artemidorus. Lib. IV. cap. V. pag. 206.

Pag. eadem lin. 7. a fine *post* nefas fuisse tangere, seu abstrahere tradat Herodotus. *Adde* Immo prout olim peculiari Dei lege, Hebræis præscriptum a Mose traditur: NON TRADES SERUUM *Domino suo, qui* AD TE CONFUGERIT. *Habitabit tecum in loco, quo ei placuerit, & in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.* Quod autem non de Hebræorum, sed de gentium seu peregrinorum seruis interpretantur, ut viderunt iam eruditi interpretes, Chaldæi Paraphrastæ; & ad quem præterea locum, adducta hic a me Herodoti verba, de seruorum, qui ad Canobicum Herculis Templum confugerant, Asylo, adnotasse video doctissimum J. Clericum. Deuter. XXIII. 15.

Pag. 677. lin. 7. *post* Ἐλεύθεραι autem nullum omnino penderent vectigal: *adde.* Id quidem a veteri poëta, huic postremæ de hac voce ἐλευθέρας, quasi *immunitatem a tributis* denotaret, sententiæ, patrocinari videtur, quod a veteri poëta dictum apud Stobæum videas:

Τί ἂν ἐνταῦθα δρῶσιν αἱ πόλεις· Pag. 43. ed. H. Grot.
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἀφίκοντο θύσουσαί ποτε,
Ὅτι ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ἐγένοντο σχεδόν.

τῷ πάνυ interprete: *Quid inibi ciuitates nunc agunt? Venerunt* LIBERTATI *facturæ sacra. Quoniam* TRIBUTIS LIBERATÆ *sunt modo.* Verum haud eo minus id a me &c.

Ibidem lin. 16. a fine *post a decimis & vectigalibus adde.* Id vero de *Autonomia,* & quod agnoscit, ut diximus, celebris Antiquarius, haud minus certum; nempe diuersum itidem illud fuisse a iure *Immunitatis* beneficium. Unde *Autonomiam* quidem &c.

Pag. 692. lin. 8. *post* sunt consignata. *Adde.* Ad Liberas enim ac Αὐτονόμους, & quidem Proconsularis potissimum Asiæ, urbes spectare magnam eorum

rum nummorum partem, in quibus traduntur ea domeſtica apud illas Magiſtratuum nomina, dubitare haud equidem licet.

Pag. 694. lin. 15. a fine *poſt* veteres nummos conſulunt vel adtrectant. *Adde.* Quamquam interdum etiam, ſed rarius, litteris initialibus ΑΡΧ, Ἀρχιερεύς deſignari videatur, uti in aliquot *Epheſiorum* nummis in Auguſto; quum in aliis cæteroquin eiuſdem urbis, & ſub eodem Cæſare cum integro nomine, uti videre eſt apud celebrem Antiquarium, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ legatur. Neque enim vulgo *Archontis*, aut *Strategi* etiam alicuius nomen vel munus deſignari cernimus in Cæſarianis *Epheſiorum* nummis, uti paſſim in aliis Proconſularis Aſiæ urbibus; nullum certe profert, ubi ille ſignatos in Græcis id genus nummis *Archontas* vel *Strategos* memorat, celebris Antiquarius. Occurrunt quidem, & de quibus mox dicetur, *Epheſiorum* cuſi ſub Cæſaribus nummi, in quibus eorum loco, ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ & ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ, *Sacerdotes Maximi*, & *Scribæ*, ut de hiſce paullo poſt dicetur, ſunt inſcripti.

J. Vaillant Num. Græc. Imper. pag. 3, 4.

J. Vaillant. Ibid. pag. 310. 31.

F I N I S.

INDEX

INDEX
AUCTORUM

Qui in his Dissertationibus illustrantur, explicantur, aut emendantur.

INDEX AUCTORUM.

Eutropius.

INDEX AUCTORUM.

Theophy-

Index Auctorum.

Index

INDEX

Regum, & Illustrium Græcorum & Barbarorum, Virorum & Feminarum, quorum nummi citantur, aut illustrantur.

Littera R. Regem; Reg. Reginam *denotat*. Cond. Conditorem.

Index Regum.

INDEX

Vocum Orientalium Hebr. Samarit. Chald. Arab. quæ in his Diſſertationibus obiter illuſtrantur & explicantur.

Aliquot ex iiſdem vocibus ex hoc Indice ſunt emendandæ.

INDEX

INDEX

Rerum & Verborum.

B.

Ελευθερία

H

I

Ilex

334.

Νεῖκε,

O

P

C pro

Serpen-

Sophistæ

U

ERRATA.

PAG. 14. *lin.* 4. *a fine post* consentaneam *adde* explicationem.
P. 16. l. 15. *leg.* Toinardo & l. 22. in sequenti.
P. 66. *l.* 8. *a fine* l. qui post reditum e captiuitate.
P. 92. l. 2. a fine *dele* utique.
P. 117. l. 20. *leg.* χιθῶν *Ibidem* l. 2. a fine *leg.* ΧΑΛΚΗΔ.
P. 120. l. 24. *leg.* ex Scylace & Arriano.
P. 122. l. 2. 16. I CAPTUM.
P. 125. l. 28. *leg.* *Catina.*
P. 131. l. 17. l. normam.
P. 132. l. 20. *leg* ad utramque. *Ibidem* l. 2. *a fine leg.* Ad hæc enim.
P. 137. l. 2. *a fine leg.* Ἐπιστάθῶν.
P. 169. l. 8. *leg.* cultu.
P. 170. l. 17. *a fine leg.* Obeliscolychnio.
P. 173. ad l. 5. *a fine in margine leg.* l. XXI. cap. 15.
P. 175. l. 10. *leg.* cum Hippopotami effigie.
P. 199. l. 11. *leg.* VII. & p. 201. l. 19. l. VIII.
P. 205. l. 9. *a fine leg.* Agatharchide.
P. 210. l. 8. *a fine leg.* Dyrrachii.
P. 349. l. 3. *leg.* quadraginta *Ibidem.*
P. 251. l. 8. *a fine leg.* cecinisse aut lusisse.
P. 255. l. 20. *leg.* dramate modo adducto.
P. 261. l. 18. *a fine leg.* ארבה *arbeh.*
P. 294. l. 3. *a fine leg.* ea de re.
P. 296. l. 10. *a fine leg.* *deserta.*
P. 312. l. 7. *leg.* quam *pini Ibidem* l. 13. a fine *leg.* Pini ramum.
P. 316. l. 19. *a fine leg.* Mali Punicæ.
P. 329. l. 4. a fine leg. Μιδὸν.
P. 347. l. 26. *leg.* סוה
P. 351. l. 7. *a fine leg.* Locorum Hebraicis.
P. 407. l. 2. *leg.* Elephantum.
P. 424. l. 17. *leg.* Lucanus.
P. 434. l. 4. *leg.* prodidit.
P. 443. l. 13. *leg.* Tryphonis.
P. 459. l. 21. *leg.* Orodem.
P. 465. *in margine leg.* 469.
P. 466. *in margine leg.* 470.
P. 467. *in margine leg.* 471.
P. 468. *in margine leg.* 475.
P. 472. l. 5. *leg.* III.
P. 478. l. 3. *leg.* ΦΙΛΟΠΑΤΟ. l. 4. *leg.* *Philopatoris.*
P. 540. l. 31. *leg.* Tingitanæ.
P. 560. l. 5. *a fine leg.* πατρῷον.
P. 581. *in marg.* ad l. 21. *leg.* Schol. Ran.
P. 584. l. 13. *leg.* Dioeceseos.
P. 516. l. 9. *leg.* agnoscit Norisius.
P. 598. l. 4. *a fine leg.* *Tyana* quod supra iam vidimus dicitur.
P. 681. l. 5. *leg.* Dioeceseos.
P. 638. l. 19. *a fine leg.* a Communi Asiæ.
P. 649. l. 15. *a fine leg.* *Cyzicenorum Bis Neocororum.*
P. 658. l. 13 *leg.* Aphrodisienses & l. 14. *a fine* Dioeceseon.
P. 665. l. 11. *leg.* APAMEÆ, ARADI.
P. 675. l. 9. *leg.* Philosophi.
P. 722 l. 20. *leg.* pervicacis.

Leniora alia menda, ut alicuius litteræ inuersæ, aut pro altera posita, aut suo loco motæ, & si quæ id genus, quæ quiuis in litteris tyro statim aduertet, consulto hic sunt omissa.

FINIS.

